RİSALE-İ NUR'UN KUDSÎ KAYNAKLARI

(Tespitleri, Delilleri, Mesâlleri)

ENVÂR NEŞRİYAT

ISBN 975-990-131-5

İkinci Baskı

www.envarnesriyat.com

Neşreden : ENVAR NEŞRİYAT
Piyerloti Cad. Dostluk Yurdu Sk.
Hacıbey Apt. 10/3
Çemberlitaş / İSTANBUL
Tel: (0212) 516 20 42 - 518 62 71
Fax: (0212) 516 20 14

Baskı :Enes Basım Yayım ve Mat. Ltd. Şti.
Tel: (0212) 501 47 63
2007 - İSTANBUL

Her Hakkı Mahfuzdur.

RİSALE-İ NUR'UN KUDSÎ KAYNAKLARI

(Tesbitleri, Delilleri, Meâlleri)

ABDÜLKADİR BADILLI

İÇİNDEKİLER

sahife

❑ Takriz 5

❑ BİRİNCİ BÖLÜM

(RİSALE-İ NUR'DA KUR'AN ÂYETLERİ)

* Giriş 13
* Âyetler Bölümü Fihristi 19
* Âyetler Bölümü Elif-Baî Fihrist 52
* Âyetler Cetveli 59

❑ İKİNCİ BÖLÜM

(RİSALE-İ NUR'DA HADÎS, HABER VE ESERLER)

* Hadîs İlmi hakkında bazı bilgiler 207
* Hadîsler Cetvelinden önce bazı notlar 323
* Hadîsler Cetveli Fihristi 327
* Hadîs, Haber ve Eserler Cetveli 359

❑ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

(RİSALE-İ NUR'DA CİFİR VE EBCED) 927

❑ Kitabın Mufassal Fihristi 999

❑ Kaynak Eserler Listesi 1003

❑ Hadîs Bulma Listesi 1010

TAKRİZ

Elinizdeki kitap, bir ihtiyacı karşılamak için yazılmıştır. Bu ihtiyaç uzun zamandan beri kendini hissettirmekteydi. Şöyle ki: Risale-i Nur Külliyatı'ndaki âyet ve hadîslerin mealleri, şerhleri, nüzûl sebepleri, Külliyatta içinde geçtiği mevzu ile alâkası v.b. noktalar okuyucunun merakını mûcib olmaktaydı.

Bu ihtiyaca cevap vermek için bazı kimseler, bilhassa hadîsler ile ilgili olarak toplama ve tahriç faaliyetlerine başlamışlardı. Bunlardan birisi de bendim. Bu gaye ile bazı hazırlıklar yaptım ve hattâ çalışmalara da başlamıştım. Fakat sayın müellifin çalışmalarını görünce, takdir ettim ve bu konudaki çalışmalarımı bıraktım.

* * *

Kitab üç kısımdan meydana gelmiştir ve her kısım ayrı bir ihtiyacı karşılamaktadır. Şöyle ki:

A) **Âyet-i Kerimeler**;

a) Külliyatta geçen âyet-i kerimelerin tam metinlerini öğrenmek bir ihtiyaç olabilir. Çünki bazen âyetin tamamı değil, ancak bir kısmı, hattâ bir tek kelimesi Külliyata alınmıştır.

b) Ayrıca hangi sûrenin hangi âyeti olduğunu tesbit etmek ve âyetin başını ve sonunu bilmek de mevzuu daha iyi kavramak için bir metod ve bir kolaylıktır.

c) Diğer taraftan ilmî araştırma yapmak isteyenler, o âyetin nüzûl sebebini v.b. bilgilere de ihtiyaç duyacakları için, âyetin künyesi onlar için daha da önemlidir.

Hattâ aynı âyetin, birkaç defa ve farklı mevzularla ilgili olarak zikredilmesi sebebiyle, o âyetin genişçe bir mânasını öğrenebilme için böyle bir fihrist önemlidir.

Kısacası, Külliyattaki âyetlerin sûresi, numarası v.b. bilgileri öğrenme ihtiyacı, o konu ile ilgilenenler, hususan ilmî araştırma yapmak isteyenlerin karşısına sık sık çıkmaktadır.

B) **Hadîs-i Şerifler**;

İkinci olarak, Külliyatta geçen hadîsler ile ilgili olarak şu ihtiyaç söz konusu olmaktadır:

1) Herşeyden önce bu hadîs hangi muteber ve mevsuk kitapta yer almaktadır sorusu karşımıza çıkmaktadır. Çünki çoğu defa, adı geçen hadîsin, muteber kitaplarda, bilhassa muteber hadîs kitaplarında yer almadığı ve bu sebeple uydurma "mevzu" olduğunu zan ve iddia edilmektedir. "Zan" diyorum çünkü, bazı kimseler bu hadîsin, kendi bildikleri bazı kitaplarda yer almadığı veya bu hadîsin kendi akıllarına uygun olmadığı için "mevzu", yani uydurma olduğunu ileri sürmeye cesaret etmektedirler.

Kitap, bu konudaki ihtiyacı karşılamak için şöyle hareket etmiştir:

Herşeyden önce Külliyatta yer alan hadîslerin genel bir listesi verilmiştir. Daha sonra bu hadîslerin yer aldığı kitaplardaki ifadeler işaret edilmiş ve varsa, aradaki siga farkları belirtilmiştir.

Adı geçen kitaplar İslâm âlimleri tarafından yazılmış olup, asırlarca İslâm dünyasında müslümanların, ve hattâ gayr-ı müslim araştırmacıların itimad ve takdirlerini kazanmış bulunmaktadır.

Daha sonra Külliyatta geçen bir hadîsin belli başlı meşhur ve mevsuk kitaplardan hangisinde yer aldığını göstermiş bulunmaktadır.

2) Meşhur ve mevsuk bir kitapta yer almakla beraber, acaba o hadîs sahih midir sorusuna verilecek cevap da bir ihtiyaçtır.

Sayın müellif bu ihtiyaca cevap vermek için de şöyle hareket etmiştir:

a) Hadîs ilmi hakkında, kitabın baş kısmında geniş bir bilgi sunulmuştur. Bu kısımda hadîs ilmi sahasında genellikle önemli olduğu kabul edilmiş noktalar açıklığa kavuşturulmuştur.

b) Sahih, zayıf, âhad ve mevzu v.b. hadîs mefhumları ele alınmış ve bunlar hakkında açıklamalar yapılmıştır.

Burada yeri gelmişken belirtelim ki; müellif, hadîs ilmi hakkında bu iki ana mevzuu ele aldıktan ve bu sahada meşhur ve muteber kitaplardan bilgiler aktardıktan sonra, Külliyatta yine bu mevzularda yer alan ifade ve kısımlara da yer vermiştir. Böylece Külliyat'ın hadîs ilmi hakkındaki ifadelerinin ve pasajların bir kısmını biraraya getirmiş bulunmaktadır.

Neticede görülmektedir ki, Külliyatta bu mevzudaki ifadelerin tamamı, hadîs ilmi mütehassıslarının senelerce üzerinde ittifak ve beyan ettikleri esaslar ile hemâhenktir.

Meselâ: "Mevzu hadîs"in, mânasının yanlış olmadığı belki metninin hadîs olmadığı yolundaki Külliyat müellifinin beyanı, aynen muteber hadîs âlimleri tarafından kabul ve ifade edilmiş bulunduğu açıkça görülmektedir. Buna benzer diğer bazı noktalarda daha, Külliyattaki ifadeler ile hadîs ilminin ehli ve mütehassısların beyanları arasında ayniyyet vardır.

c) İslâm dünyasında mevsuk ve muteber kabul edilmiş hadîs kitaplarının bir çoğu değil, hemen hepsi kullanılmıştır. Yani bunlar taranarak Külliyat'ta yer alan bir hadîsin bunlarda bulunduğu yer belirtilmiştir.

3) Adı geçen hadîsin rivayeti ne kadar kuvvetlidir, kimler tarafından rivayet edilmiştir v.b. soruları, yani ihtiyacı da kitapta cevaplandırılmıştır.

4) Bölümde ayrıca hadîs olmayıp da kelâm-ı kibar denilen, İslâm dünyasında meşhur zevatın (Hz. Ali R.A., Ebu Hanife v.b.) söz ve ibarelerine de yer verilmiştir. Bunların bir kısmı zamanla hadîs zannedilmiş ve bu niyetle kullanılagelmiştir. Kitabın ikinci kısmında müellif, bu söz ve ibarelerin tahricini yapmış, kime ait olduğunu belirtmiş, böylece şüphe ve tereddütleri gidermiştir.

C) **Ebced ve Cifir İlmi**;

Kitabın üçüncü kısmı, Külliyat'ta zaman zaman geçen İlm-i Ebced ve İlm-i Cifir hakkında merak edilen noktalar ile ilgilidir. Kitapta bu iki ilim hakkında da bilgiler verilmiştir. Bilindiği gibi, Külliyatı mütalâa edenler arasında bu iki ilmin mahiyeti ve bu ilimler ile meşgul olanların kimler olduğu, merak konusu olmuştur ve olmaktadır.

* * *

Biraz da kitabın sayın müellifinden bahsetmek istiyorum:

Müellifi yaklaşık kırk yıldır tanırım. Bu müddet içinde onun hakkında edindiğim intiba şudur:

– Müellif, ahlâk-ı hasene sahibi, müeddep bir müslümandır.

– Müellif, ilmî araştırma merakı ve zevki olan bir kimsedir. Bu merak ve zevk, onu bu kitabı yazmak için ayrı bir kütübhane teşkil etmeye yetecek kadar kitap almaya sevketmiştir.

– Devamlı okuma ve öğrenme alışkanlığı olan bir kimsedir.

– Ciddî bir insandır, yani haddini tecavüz etmez, iyi bilmeden söylemez, bilmediği konuda susar ve iyi öğrenmek için gayret sarfeder.

– Tenkide açıktır. Nitekim benim de bir hayli geniş tenkitlerimi kemal-i dikkat ve ciddiyet ile dinlemiş ve notlar almıştır. Hele elinizdeki kitap gibi, binlerce ve hattâ milyonlarca insanın nazarlarının üstünde olduğu ve binlerce müdakkik

gözlerin dikkatle takip ettiği ve araştırma yaptığı bir mevzuu bütün ciddiyetiyle ele aldığında aslâ şüphem yoktur.

* * *

Kitabı baştan sona kadar okudum. Tenkit ve tavsiyelerimi sayın müellifine bildirdim. Sayın müellif bu tenkid ve tavsiyeleri dinledi, notlar aldı ve bunları kitabın baskısı esnasında nazara alacağını vaad etti. Zaten bir kısmı da ileriye muzaf olarak, yani ancak gelecek baskılarda dikkate alınması mümkün olan noktalardır.

Kitap, Külliyat'ın okunması, ondan istifade edilmesi ve üzerinde ilmî araştırmalar yapılmasını kolaylaştıracaktır.

Kitabın ilme de faydalı olacağına ve hizmet edeceğine inanıyorum. Zaten bu inancım sebebiyledir ki, bu takrizi yazmayı seve seve kabul ettim.

Son olarak belirteyim ki, her kitapta yer alan bazı hatalar bunda da olabilir. Bu hatalar, müellifine bildirilmeli, böylece gelecek baskılarda tashihine yardımcı olunmalıdır.

Kitabın ilim âleminde lâyık olduğu yeri alacağına inanıyor ve sayın müellifi âlim kardeşim Hacı Abdülkadir Badıllı'yı bir defa daha tebrik ediyorum.

Prof. Dr. Servet ARMAĞAN

Diyarbakır, 13/11/1991

İKİNCİ BASKI MÜNASEBETİYLE

Kitabımızın birinci baskısında hasb-el beşeriyye ufak-tefek bazı matbaa hataları; kâtiblerin sehvi ve tashihçilerin aceleliği sebebleriyle vaki' olması normaldir. Şu ikinci baskıda, görülen sehiv ve noksanlar düzeltilerek telafi edilmeğe çalışılmıştır. Daha ileriki baskılar için, görülmesi mümkün olan sehiv ve yanlışlar bize bildirilirse, daha iyi tashihlerle basılabilecektir, inşâallah.

Ayrıca kitabı okuyan kardeşlerimiz, Risale-i Nur'da buldukları veya bulabilecekleri ve bizim gözümüzden kaçmış hadîs-i şerifleri not edip bize gönderirlerse, müteşekkir olacağız.

Cenab-ı Hak rahmetiyle bu kitabı, Risale-i Nur hizmeti için menfaatdar eylesin, âmîn.

Abdülkadir Badıllı

* * *

ÜÇÜNCÜ BASKI MÜNASEBETİYLE

Bir Mazeret Beyanı

Kitabımız üçüncü baskı için yeniden gözden geçirilip, hazırlığı sürerken; birinci ve ikinci baskılarda bulamadığımız birkaç hadîs-i şeriflerin –tamamı değil– bulunarak, kitabın ilgili yerlerine ilaveleri yapıldığı gibi; Arabî bazı metinlerin tercümelerinde de –ufak ta olsa– bazı sehivlerin mevcudiyeti görülmüştür.

Bu arada, kitabımızı baştan sona kadar okuma nezaketini gösteren, Erzincan İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyelerinden Kardeşim Doç.Dr. Şadi Eren Bey'in almış olduğu notlarını fakire tevdi' etmek için, şahsen tâ Urfa'ya kadar geldiler. Getirmiş olduğu not ve mülâhazalarını beraberce nazardan geçirdik, sehivli bulduklarımızı ilgili yerlere düzelterek vaz' ettik. Kendilerine teşekkür ediyorum.

İşte bu iki noktadan dolayı, kitabın hadîs numaralarında azıcık kaymalar olacağı gibi, sehivli bazı yerlerin düzeltilmesiyle de az farklılıklar görülebilecektir. Özür diler, bağışlanmamı isterim.

Abdülkadir Badıllı

* * *

TENBİH

Bu kitapta üç ana mevzu' vardır:

1- "Risale-i Nur'da Kur'an âyetleri" bölümü...

Bu bölümde, Kur'anın Risale-i Nur'larda gayr-ı mükerrer (yani, tekrarlanmaları nazara alınmadan) 626 âyetlerinin bulunduğu yerleri ve Kur'an'daki mekânları gösterilmiştir.

2- Risale-i Nur'larda gayr-ı mükerrer olarak bulunan 1078 Hadîs-i Şerif, Haber ve Eserler'in me'hazları ve birer zabıt şekilleri ile, bunların kısacık birer meâlleri verilmiştir.

3- Risale-i Nur'larda mevzu edilmiş Cifir ve Ebced İlminin, Kur'an'da, Hadîs'te ve Eser'deki hakikatı, mahiyeti ve delilleri hakkında bir araştırma yapılmıştır.

* * *

BİR MAZERET BEYANI

Bu kitabın her üç bölümünde, birçok me'hazlerin, kaydedilmiş cilt ve sahife numaralarında olsun, gerekse âyet ve hadîslerin Risale-i Nur'daki yerlerinin sahife numaralarında olsun ve gerekse de, âyet ve hadîslerin me'hazleri tesbit işinde, numaralandırılmış bölümlerinde, yer-yer evvel ve sonraki numaralara yapılan atıflarda olsun; elimizden geldiğince dikkat etmiş olmakla beraber, rakamlarda bazı hataların düşmüş olması muhtemel ve mümkindir. İnsaf ve irfan ehlinden müsamaha nazarıyla bakmaları hasseten ricamdır.

Abdülkadir Badıllı

* * *

BİRİNCİ BÖLÜM

RİSALE-İ NUR'DA

KUR'AN ÂYETLERİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

TAKDİM

Nur-u Kur'an'dan muktebes olan Risale-i Nur'ların gerçek mahiyeti hususunda; dinî ilimlere, bilhassa Kur'an ilmine vâkıf olan muhakkik âlimler itiraf etmişler ve ediyorlar ki: Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan, Risale-i Nur'ların yegâne menbaı ve üstadıdır. Nurlar bizzat Kur'anın en nurlu, en berrak ve has müfessiridir ve onun nurlarını aksettirmiştir. Bu hakikat aynı zamanda Nur Müellifinin samimi ifadeleri ile sâbit olduğu gibi, meydandaki zâhir ve bâriz hakikatın kendisiyle de böyledir.

Ancak Nurları mütalaa edenlerin mâlumları olduğu üzere, Risale-i Nur'lar sair tefsirler gibi, Kur'anın yüz kere, bin kere tefsir ve şerhi yapılmış olan zâhirî metin ve ibaresinin değil, onun maksud mânalarının orijinal bir tefsiridir. Bu noktadan Risale-i Nur gibi bir tefsirin şimdiye kadar misli sebkat etmiş değildir diyebiliriz. Hem Risale-i Nur, umum Kur'anın bir tefsiri de değildir. Yani Kur'anın başından alıp sonuna kadar ve sıra takib ederek âyet-âyet, kelime-kelime bir tefsiri değildir. Amma imanın altı rüknüne bakan ve ayrıca da bu rükünlerin herbirisinin teferruatına da işaret eden âyetlerinin mâna, murad ve maksadlarının has, yekta bir tefsiridir. Bu mevzuda misaller getirerek mes'elenin isbatına çalışmanın gereği yoktur. Çünki Risale-i Nur'lar meydandadır.

Hem Risale-i Nur'da bir çok hükümlü beyan ve ifadeler, zâhiren şu şu âyetlerdendir denilmemesine rağmen -ekseriyet-i mutlaka ile- o gibi hükümlerin herbiri, bir veya birkaç âyetin mânalarının terkibidir. Nasıl ki, Hz. Üstad'ın sahih rivâyetlerle gelen şu beyanı bu davaya kat'i hüccettir: "Ben bir risalenin te'lifine başladığım zaman, ikiyüz âyet-i Kur'aniye imdadıma geliyordu." buyurmuşlardır. Evet Risale-i Nur'lara ilim ve basiret gözü ile bakan ülemanın da kat'î kanaatları aynı merkezdedir.

Me'haz Verirken

Nur Risalelerinde geçen âyetlerin sure ismi ve âyet numaralarını verirken, sadece metni ile sarih âyet olarak geçenleri kaydedeceğiz. Şâyet az üstte arzettiğimiz gibi, Nurların pek çok olan hükümlü ifadelerini de, âyet veya âyet-

ten olarak tesbit etmeye kalkışacak olursak, kat'iyen altından çıkamayız. Zira, Nurlarda bu kabil hükümlü ifadeler pek çoktur. Her ne kadar Hadîsler Cetveli bölümünde, zâhir metniyle hadîs olarak geçmiyen Nur'un o gibi hükümlerinden bazılarını ehadîs-i şerifeye mutabakatlarını kaydetmişiz. Ama onların ekserisi, bir çeşit ihtiyarsız şekilde rastlanmış, biz de kaydetmişizdir. Yani, hususi şekilde o babda bir araştırmaya girmedik. Zaten kaydedilenler de azdır. Hususi şekilde araştırılmış olsaydı, Nurlarda daha pek çok ehadîs-i şerifeye mutabık hükümler bulmak mümkün olabilirdi.

Aslında, Risale-i Nur'ların tefsir ettiği ve Nur'ların içinde sarih âyet olarak geçenleri ile beraber, metinleriyle değil, mânalarıyla Nurlarda bulunabilen âyetleri de içine alan ve Risale-i Nur'un mevcut kudsî me'hazları olan bütün âyetler "El-Hizb-ül Ekber-ül Kur'anî"de mevcutturlar. Nur'un kudsî me'hazleri olan bütün âyetleri bir arada ve toplu halde görmek istiyenler, mezkûr esere bakabilirler.

Bizim bu cetvelde yaptığımız iş, Nurlar'daki sarih âyetlerin tek-tek herbirisinin Nurlar'ın nerelerinde tekrarlandığını göstermek ve Kur'an'daki yerlerini -sure ve âyet olarak- kaydetmek ameliyesidir.

Bununla meraklı ve müteharri bir talebe, Nurlarda geçen bir âyeti Kur'an'da kolaylıkla bulabileceği gibi, Nurların kaç yerinde tekrarlandığını da bulabilecektir. Böylece, Nurların asıl kaynağı Kur'an olduğunu anlayacaktır.

* * *

MÜHİM BİRKAÇ NOKTA

1- ÂYETTEN İKTİBAS: Risale-i Nur'un tek-tük bazı yerlerinde, Arapça metin ile âyetten iktibas suretinde bazı ibareler göze çarpabilir. Arapçası olmayan bazı talebeler, bunları belki âyet zannedebilirler. Âlim bazı zatlar da onu kâtiplerin hatası sayabilirler. İkisi de değildir. Hazret-i Üstad onları bilerek âyetten iktibas suretinde kaydetmiş olduğunu az ileride misalleri ile göstereceğiz.

2- KUR'AN'DAN İKTİBAS CAİZDİR: İslam ülemasının icma'lı reyleriyle, hem Kur'an'dan, hem de Hadîs-i Şeriflerden iktibas etmek caizdir. Bu mes'eleye bir nümune olmak üzere sadece İmam-ı Celâleddin-i Suyutî'nin "El-Havî Li-l Fetavâ" eseri içindeki "Ref'-ül Be's ve Keşf-ül İltibas Fi Darb-il Meseli Min-el Kur'ani Ve-l İktibas" risalesi 1/344-377 sahifelerine bakılabilir. İmam-ı Suyutî bu risalede misaller getirerek hem Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) hem Sahabe ve Tabiînin hutbe, yazı ve mektuplarında Kur'an'dan darb-ı meseller ve iktibaslar yaptıklarını ve böylece Kur'an'dan iktibasın caiz ve müstahsen olduğunu isbat etmiştir.

İktibas Nedir ve Nasıldır?

Lügatta, iktibasın mânası: İlimden veya ateşten bir şu'le almak mânasına geldiği gibi; ıstılahta, yani ülema arasında kullanılmış mâna ile: Söz, yazı, hitabe, dua veya bir hükmünü âyete benzetmek ve onun bir cihette mânasını ifade eder bir tarzda söylemektir. Bu noktadan o söz, yazı, dua ve hüküm için: "Âyettir ve onun kıraatıdır" denilemez. Ama "âyettendir" denilebilir. (El-Havî Li-l Fetavâ 1/348)

İktibas Örnekleri

A- *İmam-ı Suyutî'nin verdiği örneklerden:*

1- İmam-ı Tirmizî'nin tahriç ve tahsin ettiği şu hadîs-i şerif:

اِذَا اَتَاكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَ خلقه فزوّجوه الاّ تفعلوه تكن فتنةٌ فى الارض و فسادٌ كبيرٌ

Bu hadîs-i şerifin ilk yarısı kelâm-ı Nebevî, ikinci yarısı da âyet-i kerimedendir ve Enfal Suresi son âyetlerinde mevcuttur. Ama âyet olarak değil, hadîs-i şerif olarak zikredilmiştir.

2- Kur'anın âyetlerinden bazı kelimeleri başka kelimelerle yer değiştirip ziyade ve noksan söylemenin caiz olduğu hükmüdür. Yani Kur'anın âyeti olarak değil, iktibas suretiyle ona benzetilmiş ve kısmen âyetten alınmış bir söz olarak söylenmesidir.

Meselâ, Resul-i Ekrem (A.S.M.) Hayber Gazası'na gittiği vakit gece olmuştu. Sabahleyin Yahudiler İslam askerlerini ve Peygamberi gördükleri zaman dediler: "Bakınız Muhammed ve askerleri, vallahi odur." Resul-i Ekrem (A.S.M.) ise ferman etmiş:

انّا اذانزلنا بِساحة قومٍ فساءَ صباحُ المنذرين

İşte bu hadîs-i şerif, Kur'anın âyetinden en büyük iktibas delili olduğu gibi, âyetin bazı kelimelerini başka kelimelerle tebdil etmeye dair bir cevaz-ı Peygamberîdir.

3- Feth-i Mekke'de Kâbe'nin duvarlarına, perçinleştirilmiş putlara, elindeki değnekle dokunarak, جَاءَ الْحَقُّ وَ زَهَقَ الْبَاطِلُ اِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا diye kendi lisaniyle ferman etmiş. (El Havî Li-l Fetavâ 1/348)

B- *Risale-i Nur'da İktibas Örnekleri:*

1- Mektubat sh: 414'de: اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ

Âyet ise: رَبَّنَا اغْفِرْلِي وَ لِوَالِدَيَّ وَ لِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابِ dır.

Demek âyetten iktibas ve yer değiştirmek suretiyle bir cümlesini almıştır.

2- Lem'alar sh:8'de: اِذْ نَادَى رَبَّهُ اَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَ اَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ âyetinden iktibasen, رَبِّ اِنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَ اَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِين şeklinde okunabileceği kaydedilmiştir.

3- Şuâlar sh: 55'de, âyet وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ iken, ondan iktibasen يَا مَنْ جَعَلَ مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ tarzında yazılmıştır.

Ve hâkeza bu kabilden iktibas nümunelerini çoğaltmak mümkündür. Âyetlerin tesbit ve kayıtları sırasında da, iktibaslı olanlara işaret edilecektir.

MÜHİM NOKTALARDAN ÜÇÜNCÜ HUSUS:

Âyetten bir parça veyahut belli bir mevzuu ifade eden bir cümlesini veya bir-iki kelimesini almak mes'elesidir. Risale-i Nur'da çoğu kere Hazret-i Üstad, birkaç mes'eleyi câmi' olan uzun bir âyetten, anlatmak sadedinde olduğu mes'elesine dair yalnız bir parça, bazan bir cümle, bazan da bir-iki kelimesini alır. Geçmişte de büyük müfessir, allâme ve müçtehid zatlar da aynı şeyi yapmışlardır. Bu hususta delil getirmeye gerek yoktur. Azıcık mütalaalarda bulunmuş kimseler bunu bilirler.

Bununla beraber, Hazret-i Üstad'ın âyetlerden mezkûr tarzda parçalar almasının bazı mâna ve hikmetleri de var gibidir. Zira şimdiki mevcut mushaflarda uzun birer âyet olarak görünenler, başka rivâyetlerle gelen tariklerde birer ikişer âyet de olabiliyorlar. Bu noktadan Hazret-i Üstad'ın aldığı birer cümle halindeki âyet metinleri, bazan birer âyet olabilirler. Ama biz şimdi burada bu hususun isbatı cihetine gidecek değiliz. Zira mes'ele uzayacaktır. Sadece bir nümune olarak Tefsir-i Celâleyn'in aldığı mushafın âyetlerine bakılabilir. Bu mushafta bazan uzun âyetlerin ortalarına fazladan durak işaretleri konulmuştur.

Bu hususun bir başka ciheti de, Üstad Hazretleri bazan Haşir ve Kıyamet mes'eleleri gibi mevzuların kitabî delili olarak âyetler getirirken, ayrı ayrı surelerdeki âyetleri, yan-yana ve iç-içe kaydeder. Kâtib ve müstensihler de, ayrı-ayrı surelerdeki bu âyetleri, bir surenin yan-yana olan âyetleri ve sıra itibariyle bitişik âyetlermiş gibi kaydetmişlerdir. Misal vermek gerekirse, Onuncu Söz Haşir Risalesi'nin Hâtimesinin son kısmı ve Dokuzuncu Şuâ'nın başındaki âyetler gibi...

Biz Nur'un sıra itibariyle âyetlerinin me'hazlerini vermeye çalışırken, o gibi yerlerdeki âyetleri, Nurlar'daki tertip gibi yine sıraya koyarak kaydetmekle beraber, ayrı ayrı olan sûrelerin âyetlerini de bir arada ve yan yana değil, müstakil olarak yazdık. Okuyucu bu noktaları nazara alırsa, mes'elenin anlaşılması daha kolay olur.

Hem Hazret-i Üstad, bazan Haşir ve Kıyamet hâdiselerini gayet beliğ ve son derece dehşetli ve azametli tarzda ifade eden bazı surelerin başından sadece bir-iki âyet alarak, gerisini havale eder. عَمَّ ، اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ، اَلْقَارِعَة gibi sureler... Bunları kaydederken de, aynen Üstad'ın yaptığı gibi yaptık.

MÜHİM NOKTALARDAN DÖRDÜNCÜ HUSUS:

Âyetlerin sıralama tesbiti:

Âyetlerin yer ve numaraları tesbit etme işinde, meselâ eğer Nurlarda âyetin bir cümlesi veya birkaç kelimesi ise, Nurlardakinin aynısını başa alacak, altında da âyetin tamamını kaydedeceğiz. Şâyet Nur'un bazı yerlerinde âyetin tamamı, başka yerlerinde bir kısmı ise, olduğu gibi âyetin tamamı yazılacaktır.

2- Bir aynı âyet, Nurların tamamının nerelerinde bulunduğunu, kitap ismi ve sahife numaraları verilerek gösterilecektir.

3- Risale-i Nur'da âyetlerin risaleler itibariyle sıralaması şöyledir: 1- Sözler Mecmuası 2- Mektubat 3- Lem'alar 4- Şuâlar, 5- Arabî İşarat-ül İ'caz (Irak baskısı) 6- Türkçe tercüme İşarat-ül İ'caz (Abdülmecid) 7- El Mesneviy-ül Arabî (Irak baskısı) 8- Türkçe tercüme Mesnevî-i Nuriye (Abdülmecid) 9- Türkçe tercüme Mesnevî-i Nuriye (Abdülkadir) 10- Barla Lâhikası 11- Kastamonu Lâhikası 12- Emirdağ-1 ve 2 Lâhikaları 13- Nur'un İlk Kapısı 14- Âsâr-ı Bediiye 15- Tarihçe-i Hayat 16- Hutbe-i Şâmiye 17- Gençlik Rehberi 18- Mufassal Tarihçe (Abdülkadir) ve şâz olarak da, neşredilmemiş bazı kitap ve risaleler...

4- İsimleri yazılan Nur Mecmuaları ve kitapları dışında kalan Osmanlıca ve yeni harfle Asâ-yı Musa, Zülfikar, Sikke-i Tasdik ve diğer irili ufaklı kitapların tamamı, adları yazılı mecmua ve kitaplardan alındıkları için, ayrıca kaydedilmediler. Bunlardan Münazarat ile İki Mekteb-i Musibetin Şehadetnamesi eserleri tamamen Âsâr-ı Bediiye Mecmuası içinde bulunduklarından, müstakil olarak kaydedilmesine gerek duyulmadı. Konferans Risalesi ise, baş tarafı, yani asıl konferans kısmı, Sözler Mecmuasının âhirinde bulunduğu, içindeki sair parça ve mektuplar ise, Risale-i Nur'un lâhikalarında mevcut olduğu için, keza müstakil olarak nazara alınıp ta, âyetleri tesbit edilmedi.

5- Sıraya konulup ona göre âyetleri tesbit edilen mecmuaların sıra tertibine göre, meselâ Sözler Mecmuasındaki bir âyet, Nur Mecmualarının bir kaçında

da varsa ve kaç defa tekrar edilmişse, ona göre kitap ismi ve sahife numaraları verilmek suretiyle kaydedilmiştir. Buna göre adları yazılı 17 adet Nur Kitablarının içinde mükerrer olabilen âyetleri, her bir mecmuada ayrı ayrı tekrarları kaydedilmeyecektir. Meselâ: Sözler Mecmuasının falanca sahifesinde falan âyet geçmişse, aynı âyetin sair mecmualarda, hattâ Sözler Mecmuasının müteakip sahifelerinde tekrarı varsa, sadece Sözler'in oradaki âyeti yazılacak, sair yerlerdeki tekrarı için, kitap ismi ve sahife numaraları verilerek kaydedilecektir.

Bu noktadan, meselâ birisi Mektubat veya Lem'alar veyahut sair Nur Kitablarında bir âyeti arayıp yerinde bulamadığı zaman, yani Âyetler Cetvelinin sırasına göre yerinde bulamadığı vakit, tertibe göre, ondan önceki kitaba veya kitaplara bakmalıdır. Diyelim; Mektubat'ta var olan bir âyeti, Âyetler Cetvelinin sırasına göre Mektubat sırasında onu bulamadığı vakit, Sözler'de aramalıdır. Hattâ Sözler'in, meselâ son kısımlarında bulunması lâzım gelen bir âyet eğer orada yoksa, Sözler'in ondan evvelki sahifelerine bakmalıdır. Buna göre sair Nur Mecmuaları da böyledir.

TENBİH:

Risale-i Nur Kitaplarının bu kitaptaki sahife numaraları, Envar Neşriyat'ın 1990 itibariyle en son baskılarına göre tesbit edilmiştir. İslâm yazısı kitapların da, çok az bazılarının verilen sayfaları da şuna göredir: 1- Lem'alar: 879 sayfalık. 2- Mektubat: Merhum Mustafa Gül Ağabeyin el yazması, 744 sayfalık.

Arapça olanlar: İşarat-ül İ'caz ve El-Mesneviy-ül Arabî kitabları, yine 1990 itibariyle son baskılı olanlarıdır.

* * *

BU CETVELDE MATLÛB BİR ÂYETİ BULMA USÛLÜ

İstenilen bir âyetin bulunabilmesi için üç yol vardır:

Birinci Yol: Risale-i Nur'un birinci kitabı olan Sözler Mecmuasından başlayarak, sıra ile: Mektubat, Lem'alar, Şuâlar ve hâkeza.. az üstte tertip sırası kaydedilmiş sıraya göre sahife numaralarına bakarak aranabilir.

İkinci Yol: Risale-i Nur'da yazıldıkları şekilde ve Âyetler Cetvelinde yazılmış vaziyetiyle bütün âyetlerin baş kısımları fihriste edilmiştir. Ve herbir âyetin yanında da, sıra numarası yazılmıştır. Bu numara ile kitap içinde bulunabilir.

Üçüncü Yol: Nurlarda kaydedildiği durumuyla, yani Âyetler Cetvelinde yazıldığı durumuyla, âyetin belirgin baş kelimelerine göre bir yarı indeks tarzı yapılmış ve yine herbir âyetin yanında da, sıra numarası yazılmıştır.

KUR'AN ÂYETLERİ
Tam Fihrist

SÖZLER MECMUASI

Sıra no:

1- فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا

2- يَا نَارُ كُونِى بَرْدًا وَسَلَامًا

3- قَالَتْ يَا اَيُّهَا الْمَلَأُ انِّى اُلْقِىَ اِلَىَّ كِتَابٌ كَرِيمٌ
اِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَاِنَّهُ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

4- وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى

5- اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

6- وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافُ اَلْسِنَتِكُمْ وَاَلْوَانِكُمْ
اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِلْعَالِمِينَ

7- لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَىْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

8- وَلَهُ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

9- قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

10- اَلَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ

11- يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا

12- إِنَّ اللّٰهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ

13- اِنَّ اللّٰهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ بِاَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ

14- اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ

15- اَللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ اَلْحَىُّ الْقَيُّومُ

16- اِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللّٰهِ الْاِسْلَامُ

17- فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ

وَلَهُ الْحَمْدُ فِى السَّمواتِ وَالْاَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ

18- لاَاُحِبُّ الْآفِلِينَ

19- اِنَّمَا اَمْرُهُ اِذَا اَرَادَ شَيْئًا اَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ
فَسُبْحَانَ الَّذِى بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

20- اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ
صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلا الضَّالِّينَ

21- فَانْظُرْ اِلَى آثَارِ رَحْمَةِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِى الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

22- تُسَبِّحُ لَهُ السَّمواتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ
اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلٰكِنْ لاَ تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ اِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

23- اِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ

24- مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ اِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ

25- فَلِلّٰهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ (وَالْحِكْمَةُ الْقَاطِعَةُ)

26- قَالَ مَنْ يُحْيِى الْعِظَامَ وَهِىَ رَمِيمٌ

27- يَا اَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ اِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ
يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا اَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ
حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَى وَمَا هُمْ بِسُكَارَى وَلٰكِنَّ عَذَابَ اللّٰهِ شَدِيدٌ

28- اَللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ اِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لاَ رَيْبَ فِيهِ
وَمَنْ اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ حَدِيثًا

29- اِنَّ الْاَبْرَارَ لَفِى نَعِيمٍ وَاِنَّ الْفُجَّارَ لَفِى جَحِيمٍ

30- اِذَا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ زِلْزَالَهَا ...الخ.

31- اَلْقَارِعَةُ مَا الْقَارِعَةُ ...الى آخرِ السّورة

32- وَلِلّٰهِ غَيْبُ السَّمواتِ وَالْاَرْضِ وَمَا اَمْرُ السَّاعَةِ اِلاَّ كَلَمْحِ الْبَصَرِ
اَوْ هُوَ اَقْرَبُ اِنَّ اللّٰهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

33- فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ * وَلَهُ الْحَمْدُ فِى السَّمواتِ

وَالْاَرْضِ وَعَشِيًا وَحِينَ تُظْهِرُونَ * يُخْرِجُ الْحَىَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَىِّ وَيُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذلِكَ تُخْرَجُونَ * وَمِنْ آيَاتِهِ اَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ اِذَا اَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ *

34- اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ * وَاِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ * وَاِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ

35- اِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ * وَاِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ * وَاِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ

36- اِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ * وَاَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ * وَاِذَا الْاَرْضُ مُدَّتْ * وَاَلْقَتْ مَا فِيهَا وَ تَخَلَّتْ * وَاَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ *

37- عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ

38- هَلْ اَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ

39- اِنْ كَانَتْ اِلاَّ صَيْحَةً وَاحِدَةً

40- اَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ

41- اَوَ لَمْ يَرَ الْاِنْسَانُ اَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَاِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ

42- اَلَّذِى جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الشَّجَرِ الْاَخْضَرِ نَاراً

43- اِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ

44- وَالشَّمْسِ وَضُحَيهَا * وَالْقَمَرِ اِذَا تَلِيهَا * وَالنَّهَارِ اِذَا جَلَّيهَا * الى آخر السّورة

45- وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ اُوتِىَ خَيْراً كَثِيراً

46- وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ ... وَلاَ رَطْبٍ وَلاَ يَابِسٍ اِلاَّ فِى كِتَابٍ مُبِينٍ

47- قُلِ اللّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِى الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ اِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

48- يُغْشِى اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِاَمْرِهِ...

49- وَ قِيلَ يَا اَرْضُ ابْلَعِى مَاءَكِ وَيَا سَمَاءُ اَقْلِعِى وَغِيضَ الْمَاءُ وَقُضِىَ الْاَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِىِّ وَقِيلَ بُعْداً لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

50- اِنَّا عَرَضْنَا الْاَمَانَةَ عَلَى السَمواتِ وَالْاَرْضِ وَالْجِبَالِ فَاَبَيْنَ اَنْ يَحْمِلْنَهَا وَاَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْاِنْسَانُ اِنَّهُ كَانَ ظَلُوماً جَهُولاً

51- يَوْمَ نَطْوِى السَّمَاءَ كَطَىِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ

52- وَمَا قَدَرُوا اللّهَ حَقَّ قَدْرِه وَالْاَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَة
وَالسَّمواتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِه سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

53- لَوْ اَنْزَلْنَا هذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَرَاَيْتَهُ... الى آخر السّورة

54- وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِه نَفْسُهُ وَنَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْه مِنْ حَبْلِ الْوَرِيد

55- وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ

56- وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِى لَهُ

57- يُسَبِّحُ لِلّهِ مَا فِى السَّمواتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

58- يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِه

59- فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى

60- هُوَ الَّذِى يُصَوِّرُكُمْ فِى الْاَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

61- خَلَقَ السَّمواتِ وَالْاَرْضَ فِى سِتَّةِ اَيَّامٍ

62- وَ سَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ...

63- اَلْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِى اَنْزَلَ عَلَى عَبْدِه الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا

64- رَبُّ السَّمواتِ وَالْاَرْضِ

65- وَكُلَّ شَيْءٍ اَحْصَيْنَاهُ فِى اِمَامٍ مُبِينٍ

66- كِتَابٍ مُبِينٍ

67- وَ سَخَّرْنَا الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ مَعَهُ

68- تَعْرُجُ الْمَلاَئِكَةُ وَالرُّوحُ اِلَيْه فِى يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ اَلْفَ سَنَةٍ

69- اَللّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ

70- يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ

71- خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ

72- وَمَا تَشَاؤُنَ اِلاَّ اَنْ يَشَاءَ اللّهُ

73- مَا شَاءَ اللّهُ لاَ قُوَّةَ اِلاَّ بِاللّه

74- وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا اِلاَّ مَتَاعُ الْغُرُورِ

75- وَاتَّقُوا فِتْنَةً لاَ تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً

76- وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَاَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ

77- يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اِنِ اسْتَطَعْتُمْ اَنْ تَنْفُذُوا مِنْ اَقْطَارِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ فَانْفُذُوا لاَ تَنْفُذُونَ اِلاَّ بِسُلْطَانٍ * فَبِاَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ * يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ مِنْ نَارٍ وَ نُحَاسٌ فَلاَ تَنْتَصِرَانِ * فَبِاَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ *

78- وَاِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَاِنَّ اللّٰهَ هُوَ مَوْلاَهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلاَئِكَةُ بَعْدَ ذٰلِكَ ظَهِيرٌ

79- وَقُلْ رَبِّ اَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ * وَاَعُوذُ بِكَ رَبِّ اَنْ يَحْضُرُونِ *

80- وَاِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ اِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

81- فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللّٰهِ

82- ق وَ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ بَلْ عَجِبُوا اَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ فَقَالَ الْكَافِرُونَ هٰذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ

83- كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوٰيهَا اِذِ انْبَعَثَ اَشْقٰيهَا فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللّٰهِ نَاقَةَ اللّٰهِ وَسُقْيٰيهَا فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذَنْبِهِمْ فَسَوّٰيهَا وَلاَ يَخَافُ عُقْبٰيهَا

84- وَذَا النُّونِ اِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ اَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ اَنْ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

85- اَرْسِلُونِ * يُوسُفُ اَيُّهَا الصِّدِّيقُ

86- وَاِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَاَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

87- اَلَّذِي اَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ

88- (تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ) صُنْعَ اللّٰهِ الَّذِي اَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ

89- مَا مِنْ دَابَّةٍ اِلاَّ هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا

90- رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا ...

91- رَبَّنَا لاَ تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ

92- اِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْاَرْضِ زِينَةً لَهَا لِنَبْلُوَهُمْ اَيُّهُمْ اَحْسَنُ عَمَلاً وَاِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيداً جُرُزاً

93- وَمَا هٰذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا اِلاَّ لَهْوٌ وَلَعِبٌ وَاِنَّ الدَّارَ الْاٰخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

94- وَسِعَتْ رَحْمَتِي كُلَّ شَيْءٍ * وَسِعَتْ رَحْمَتُهُ كُلَّ شَيْءٍ

95- لاَ تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا اَتَوْا وَيُحِبُّونَ اَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلاَ تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ

96- قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّهَ فَاتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ اللّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

97- لَقَدْ صَدَقَ اللّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامِ اِنْ شَاءَ اللّهُ آمنين..

98- وَالنَّجْمِ اِذَا هَوَى مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَى وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى اِنْ هُوَ اِلاَّ وَحْىٌ يُوحَى...

99- وَالشَّمْسُ تَجْرِى لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذلكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

100- وَجَعَلْنَا الشَّمْسَ سِرَاجًا

101- وَاِذْ قُلْنَا لِلْمَلاَئِكَةِ اسْجُدُوا لآدَمَ فَسَجَدُوا اِلاَّ اِبْلِيسَ اَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ

102- اِنَّ اللّهَ يَاْمُرُكُمْ اَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً

103- ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذلكَ فَهِىَ كَالْحِجَارَةِ اَوْ اَشَدُّ قَسْوَةً وَاِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْاَنْهَارُ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللّهِ وَمَا اللّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

104- وَعَلَّمَ آدَمَ الاَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلاَئِكَةِ فَقَالَ اَنْبِئُونِى بِاَسْمَاءِ هَؤُلاَءِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ قَالُوا سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ قَالَ يَا آدَمُ اَنْبِئْهُمْ بِاَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا اَنْبَاَهُمْ بِاَسْمَائِهِمْ قَالَ اَلَمْ اَقُلْ لَكُمْ اِنِّى اَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالاَرْضِ وَاَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ

105- قُتِلَ اَصْحَابُ الاُخْدُودِ النَّارِ ذَاتِ الْوَقُودِ اِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ وَهُمْ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ اِلاَّ اَنْ يُؤْمِنُوا بِاللّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ

106- وَآيَةٌ لَهُمْ اَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ

107- اَللّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالاَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِى زُجَاجَةٍ اَلزُّجَاجَةُ كَاَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّىٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لاَ شَرْقِيَّةٍ وَلاَ غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِى اللّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللّهُ الاَمْثَالَ لِلنَّاسِ وَاللّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

108- وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ وَاَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ وَمِنَ الْجِنِّ

مَنْ يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِاِذْنِ رَبِّهِ وَمَنْ يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ اَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ

109- وَاُبْرِئُ الْاَكْمَهَ وَالْاَبْرَصَ وَاُحْيِى الْمَوْتَى بِاِذْنِ اللّٰهِ

110- يَا جِبَالُ اَوِّبِى مَعَهُ وَالطَّيْرَ وَاَلَنَّا لَهُ الْحَدِيدَ

111- وَآتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَصْلَ الْخِطَابِ

112- قَالَ الَّذِى عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ اَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ اَنْ يَرْتَدَّ اِلَيْكَ طَرْفُكَ
فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى لِيَبْلُوَنِى اَاَشْكُرُ اَمْ اَكْفُرُ
وَمَنْ شَكَرَ فَاِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَاِنَّ رَبِّى غَنِىٌّ كَرِيمٌ

113- هُوَ الَّذِى جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ ذَلُولاً فَامْشُوا فِى مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَاِلَيْهِ النُّشُورُ

114- مُقَرَّنِينَ فِى الْاَصْفَادِ

115- وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَنْ يَغُوصُونَ لَهُ وَيَعْمَلُونَ عَمَلاً دُونَ ذٰلِكَ وَكُنَّا لَهُمْ حَافِظِينَ

116- فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَاَرْسَلْنَا اِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا

117- عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ

118- وَالطَّيْرَ مَحْشُورَةً كُلٌّ لَهُ اَوَّابٌ

119- قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اَنْ يَاْتُوا بِمِثْلِ هٰذَا الْقُرْآنِ لاَ يَاْتُونَ
بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا

120- يَا اَيُّهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَاسْتَمِعُوا لَهُ اِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ
لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوِ اجْتَمَعُوا لَهُ وَاِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا
لاَ يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ

121- اِنَّ الصَّلاَةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا

122- وَيَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

123- لَهُ مَقَالِيدُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ

124- وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ اِلاَّ بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ

125- فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ اِلَيْكَ
الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ

126- رَبَّنَا اِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لاَ رَيْبَ فِيهِ اِنَّ اللّٰهَ لاَ يُخْلِفُ الْمِيعَادَ

127- وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ وَطُورِ سِينِينَ وَهٰذَا الْبَلَدِ الْاَمِينِ لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فِى...

128- اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا اَوْلِيَاؤُهُمُ
الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ اِلَى الظُّلُمَاتِ اُولٰئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

129- قُلْ مَا يَعْبَأُ بِكُمْ رَبِّي لَوْلاَ دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا

130- رَبُّكُمُ ادْعُونِي اَسْتَجِبْ لَكُمْ

131- يُبَدِّلُ اللّٰهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ

132- اِنَّمَا اُوتِيتُهُ عَلَى عِلْمٍ

133- حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

134- قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي اَمْرِي وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي يَفْقَهُوا قَوْلِي

135- اَللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ لَهُ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنَى

136- قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ مَلِكِ النَّاسِ اِلٰهِ النَّاسِ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ...

137- اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ وَاِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ

138- اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ
وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ
وَمَنْ يُهِنِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ اِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ

139- قُلْ بِفَضْلِ اللّٰهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ

140- فَآمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

141- كَالْاَنْعَامِ بَلْ هُمْ اَضَلُّ

142- وَاِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا فَاْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ وَادْعُوا
شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ * فَاِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا
فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ اُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ

143- وَلَئِنْ مَسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ يَا وَيْلَنَا اِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ

144- سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

145- الم * ذٰلِكَ الْكِتَابُ لاَ رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِلْمُتَّقِينَ

146- وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ

147- فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَاَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ

148- ثُمَّ اَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ اَمَنَةً نُعَاسًا يَغْشَى طَائِفَةً مِنْكُمْ

149- هَلْ اَتَى عَلَى الْاِنْسَانِ حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَذْكُورًا

150- تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا اُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَاَلَهُمْ خَزَنَتُهَا اَلَمْ يَاْتِكُمْ نَذِيرٌ

151- اَيُحِبُّ اَحَدُكُمْ اَنْ يَاْكُلَ لَحْمَ اَخِيهِ مَيْتًا

152- اَفَلَمْ يَنْظُرُوا اِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ وَالْاَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَاَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَاَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ تَبْصِرَةً وَذِكْرَى لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا فَاَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ رِزْقًا لِلْعِبَادِ وَاَحْيَيْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا كَذَلِكَ الْخُرُوجُ

153- يس * وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ اِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ

154- فَاْتُوا بِعَشْرِ سُوَرٍ مِثْلِهِ مُفْتَرَيَاتٍ

155- فَذَكِّرْ فَمَا اَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلاَ مَجْنُونٍ اَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَتَرَبَّصُ بِهِ...

156- لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ اِلاَّ اللّٰهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ اللّٰهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ

157- اَلرَّحْمٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى

158- اَلَمْ نَجْعَلِ الْاَرْضَ مِهَاداً وَالْجِبَالَ اَوْتَاداً وَخَلَقْنَاكُمْ اَزْوَاجًا وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا...

159- اَوَ لَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا اَنَّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ اَفَلاَ يُؤْمِنُونَ

160- اُولٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

161- فَاعْلَمْ اَنَّهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَيكُمْ

162- وَالْمُرْسَلاَتِ... وَالذَّارِيَاتِ...

163- وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَاَعْنَابٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ

164- ثُمَّ اسْتَوَى اِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ

165- وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ اِلَى رَبِّهَا نَاظِرَةٌ

166- يَا هَامَانُ ابْنِ لِي صَرْحًا

167- فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ

168- يُذَبِّحُونَ اَبْنَاءَ كُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَ كُمْ

169- وَلَتَجِدَنَّهُمْ اَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَوةٍ وَمِنَ الَّذِينَ اَشْرَكُوا يَوَدُّ اَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ اَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُزَحْزِحِهِ مِنَ الْعَذَابِ اَنْ يُعَمَّرَ وَاللّٰهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ

170- وَتَرَى كَثِيراً مِنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِى الْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاَكْلِهِمُ السُّحْتَ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

171- وَيَسْعَوْنَ فِى الْاَرْضِ فَسَاداً وَاللّٰهُ لاَ يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

172- وَقَضَيْنَا اِلَى بَنِى اِسْرَائِيلَ فِى الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ فِى الْاَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُواً كَبِيراً

173- وَلاَ تَعْثَوْا فِى الْاَرْضِ مُفْسِدِينَ

174- فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ

175- ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ

176- الم * غُلِبَتِ الرُّومُ فِى اَدْنَى الْاَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ فِى بِضْعِ سِنِينَ لِلّٰهِ الْاَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدُ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ

177- فَاصْبِرْ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ وَلاَ يَسْتَخِفَّنَّكَ الَّذِينَ لاَ يُوقِنُونَ

178- وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ

179- سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِى الْآفَاقِ وَفِى اَنْفُسِهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ اَنَّهُ الْحَقُّ اَوَ لَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ اَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

180- يَاْتِى اللّٰهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ اَذِلَّةٍ عَلَى...

181- وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ سَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَتَعْرِفُونَهَا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

182- قُلْ هُوَ الرَّحْمٰنُ آمَنَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِى ضَلاَلٍ مُبِينٍ

183- وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِى الْاَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِى ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ اَمْنًا يَعْبُدُونَنِى لاَ يُشْرِكُونَ بِى شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذٰلِكَ فَاُولٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

184- يَا اَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا اِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَ بَيْنَكُمْ

185- وَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَآتُوا الزَّكٰوةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ

186- وَاَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبٰوا

187- لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ

188- مَا كَانَ مُحَمَّدٌ اَبَا اَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ

189- هُوَ الَّذِى خَلَقَ لَكُمْ مَا فِى الْاَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَى اِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّيهُنَّ سَبْعَ سَمواتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

190- قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ اَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْاَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَىَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَىِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْاَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللّٰهُ فَقُلْ اَفَلاَ تَتَّقُونَ

191- فَذلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ

192- اِنَّ فِى خَلْقِ السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلاَفِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِى تَجْرِى فِى الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

193- وَكَذلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَاْوِيلِ الْاَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَى آلِ يَعْقُوبَ كَمَا اَتَمَّهَا عَلَى اَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ اِبْرَاهِيمَ وَاِسْحَاقَ اِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

194- وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنْ سُلاَلَةٍ مِنْ طِينٍ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِى قَرَارٍ مَكِينٍ ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ اَنْشَاْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ

195- وَاِنَّ لَكُمْ فِى الْاَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِى بُطُونِهِ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَبَنًا خَالِصًا سَائِغًا لِلشَّارِبِينَ

196- فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ اِنَّ فِى ذلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

197- وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّموَاتِ وَالْاَرْضَ وَلاَ يَؤُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِىُّ الْعَظِيمُ

198- اِنَّ الْاِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ

199- فَلْيَنْظُرِ الْاِنْسَانُ اِلَى طَعَامِهِ اَنَّا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا ثُمَّ شَقَقْنَا الْاَرْضَ شَقًّا...

200- اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يُزْجِى سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ...الى ..اِنَّ اللّٰهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

201- قَدْ سَمِعَ اللّٰهُ قَوْلَ الَّتِى تُجَادِلُكَ فِى زَوْجِهَا وَتَشْتَكِى اِلَى اللّٰهِ وَاللّٰهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا اِنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

202- سُبْحَانَ الَّذِى اَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ اِلَى الْمَسْجِدِ الْاَقْصَى الَّذِى بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا اِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

203- اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ جَاعِلِ الْمَلٰئِكَةِ رُسُلاً اُولِى اَجْنِحَةٍ مَثْنٰى
وَثُلٰثَ وَرُبٰاعَ يَزِيدُ فِى الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

204- قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةً كَمَا يَقُولُونَ اِذاً لاَبْتَغَوْا اِلٰى ذِى الْعَرْشِ سَبِيلاً
سُبْحَانَهُ وَتَعَالٰى عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوّاً كَبِيراً

205- اِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ * وَ الطُّورِ وَ كِتَابٍ مَسْطُورٍ

206- اَوَ لَمْ يَنْظُرُوا فِى مَلَكُوتِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللّٰهُ مِنْ شَيْءٍ وَاَنْ عَسٰى
اَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ اَجَلُهُمْ فَبِاَىِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ

207- وَنُفِخَ فِى الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِى السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِى الْاَرْضِ اِلاَّ مَنْ شَاءَ اللّٰهُ
ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ اُخْرٰى فَاِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ

208- هُوَ الَّذِى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ فِى سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا
يَلِجُ فِى الْاَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا
وَهُوَ مَعَكُمْ اَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

209- اِنَّ اللّٰهَ لاَ يَخْفٰى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِى الْاَرْضِ وَلاَ فِى السَّمَاءِ

210- وَكَاَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لاَ تَحْمِلُ رِزْقَهَا اَللّٰهُ يَرْزُقُهَا وَاِيَّاكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

211- اَوَ لَمْ يَرَوْا اِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَافَّاتٍ وَيَقْبِضْنَ مَا يُمْسِكُهُنَّ اِلاَّ الرَّحْمٰنُ
اِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ

212- هُوَ الْاَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

213- اِنَّ اللّٰهَ يَاْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْاِحْسَانِ وَاِيتَاءِ ذِى الْقُرْبٰى وَيَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَاءِ
وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْىِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

214- وَ اِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ * اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ * اِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ
وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ * وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ * وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ * وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ

215- يُولِجُ اللَّيْلَ فِى النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِى اللَّيْلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

216- وَفَوْقَ كُلِّ ذِى عِلْمٍ عَلِيمٌ

217- وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا اَبَداً وَعْدَ اللّٰهِ حَقّاً وَمَنْ اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ قِيلاً

218- اِنَّ الْكَافِرِينَ فِى نَارِ جَهَنَّمَ (İktibasendir)

219- الظّالمينَ لَهُمْ عَذابٌ اَليمٌ

220- فَلاَ تُزَكّوا اَنْفُسَكُمْ

221- وَلاَ تَكُونُوا كَالَّذينَ نَسُوا اللّهَ فَاَنْسيهُمْ اَنْفُسَهُمْ اُولئكَ هُمُ الْفَاسقُونَ

222- مَا اَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللّه وَمَا اَصَابَكَ مِنْ سَيّئَةٍ فَمِنْ نَفْسكَ وَاَرْسَلْنَاكَ
للنَّاسِ رَسُولاً وكَفَى باللّه شَهيداً

223- كُلُّ شَيْءٍ هَالكٌ الاّ وَجْهَهُ

224- مَنِ اتَّخَذَ الهَهُ هَوَيهُ

225- قَدْ اَفْلَحَ مَنْ زَكّيهَا وَ قَدْ خَابَ مَنْ دَسّيهَا

226- وَلَوْ رَدُّوهُ الَى الرَّسُولِ وَاِلَى اُولى الْاَمْرِ منْهُمْ لَعَلمَهُ الَّذينَ يَسْتَنْبطُونَهُ منْهُمْ

227- وَبَشّرِ الَّذينَ آمَنُوا وَعَملُوا الصَّالحَات اَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرى منْ تَحْتهَا الْاَنْهَارُ كُلَّمَا
رُزِقُوا منْهَا منْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هذَا الَّذى رُزِقْنَا منْ قَبْلُ وَاُتُوا بهِ مُتَشَابهًا وَلَهُمْ فيهَا
اَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فيهَا خَالدُونَ

228- وَفيهَا مَا تَشْتَهيه الْاَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْاَعْيُنُ

229- رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هذَا بَاطلاً سُبْحَانَكَ فَقنَا عَذَابَ النَّارِ

230- تَنَزَّلُ الْمَلاَئكَةُ وَالرُّوحُ فيهَا باذْنِ رَبّهمْ منْ كُلّ اَمْرٍ

231- قُلِ الرُّوحُ منْ اَمْرِ رَبّى

232- وَالنَّازعَات غَرْقًا * وَالنَّاشطَات نَشْطًا * وَالسَّابحَات سَبْحًا *
فَالسَّابقَات سَبْقًا * فَالْمُدَبّرَات اَمْرًا *

233- عَلَيْهَا مَلاَئكَةٌ غلاَظٌ شدَادٌ لاَ يَعْصُونَ اللّهَ مَا اَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُون

234- سُبْحَانَهُ بَلْ عبَادٌ مُكْرَمُونَ لاَ يَسْبقُونَهُ بالْقَوْل وَهُمْ بِاَمْره يَعْمَلُون

235- قُلْ اُوحىَ الَىَّ اَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ منَ الْجنّ فَقَالُوا انَّا سَمعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا
يَهْدى الَى الرُّشْد فَآمَنَّا بهِ وَلَنْ نُشْركَ برَبّنَا اَحَداً

236- وَ قَدْ خَلَقَكُمْ اَطْوَاراً

237- وَ مَا رَبُّكَ بظَلاَّمٍ للْعَبيد

238- يَوْمَ تُبَدَّلُ الْاَرْضُ غَيْرَ الْاَرْضِ

239- وَامْتَازُوا الْيَوْمَ اَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ

240- سَلاَمٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ

241- لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ * وَ لَهُ الْحُكْمُ وَ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

242- لاَ اِكْرَاهَ فِى الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللّٰهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لاَ انْفِصَامَ لَهَا وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

243- دَعْوَيهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلاَمٌ وَآخِرُ دَعْوَيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

244- رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

245- رَبَّنَا اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا اِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

246- وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا فَاَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ

247- قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ * اَللّٰهُ الصَّمَدُ

248- وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللّٰهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ

249- اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ * اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ * خَيْرُ الْفَاصِلِينَ

250- فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْاَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنْظَرِينَ

251- وَقَضَى رَبُّكَ اَلاَّ تَعْبُدُوا اِلاَّ اِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا اِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ اَحَدُهُمَا اَوْ كِلاَهُمَا فَلاَ تَقُلْ لَهُمَا اُفٍّ وَلاَ تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلاً كَرِيمًا * وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِى صَغِيراً * رَبُّكُمْ اَعْلَمُ بِمَا فِى نُفُوسِكُمْ اِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَاِنَّهُ كَانَ لِلاَوَّابِينَ غَفُوراً *

252- وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ

253- عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ

254- اَلاَ بِذِكْرِ اللّٰهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

255- سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْاَعْلَى * اَلَّذِى خَلَقَ فَسَوَّى * وَالَّذِى قَدَّرَ فَهَدَى

256- قُلْ مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلاَ يُجَارُ عَلَيْهِ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ فَاَنَّى تُسْحَرُونَ

257- اِنَّ رَبّی عَلَی کُلِّ شَیْءٍ حَفِیظٌ

258- اِنَّ فِی السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ لَآیَاتٍ لِلْمُؤْمِنِینَ

259- وَاَرْسَلْنَا الرِّیَاحَ لَوَاقِحَ فَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاَسْقَیْنَاکُمُوهُ وَمَا اَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِینَ

260- اَلَّذِی خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَیَاةَ لِیَبْلُوَکُمْ اَیُّکُمْ اَحْسَنُ عَمَلاً وَهُوَ الْعَزِیزُ الْغَفُورُ

261- وَ اِلَیْهِ یُرْجَعُ الْاَمْرُ کُلُّهُ

262- وَ فِی الْاَرْضِ آیَاتٌ لِلْمُوقِنِینَ * وَ فِی اَنْفُسِکُمْ اَفَلاَ تُبْصِرُونَ

263- الر کِتَابٌ اَنْزَلْنَاهُ اِلَیْکَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَی النُّورِ بِاِذْنِ رَبِّهِمْ اِلَی صِرَاطِ الْعَزِیزِ الْحَمِیدِ

264- مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَیْرِ نَفْسٍ اَوْ فَسَادٍ فِی الْاَرْضِ فَکَاَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِیعًا

265- اِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّکْرَ وَاِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

266- فَاسْتَقِمْ کَمَا اُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَکَ وَلاَ تَطْغَوْا اِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِیرٌ

267- یَمْحَقُ اللّٰهُ الرِّبٰوا

268- وَ اَنْ لَیْسَ لِلْاِنْسَانِ اِلاَّ مَا سَعَی

269- وَالَّذِینَ یَکْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلاَ یُنْفِقُونَهَا فِی سَبِیلِ اللّٰهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَلِیمٍ

MEKTUBAT (Zâid Âyetleri)

270/1- قُلْ اِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ * لاَ یَعْلَمُ الْغَیْبَ اِلاَّ اللّٰهُ * وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ

271/2- اِنْ اَجْرِیَ اِلاَّ عَلَی اللّٰهِ

272/3- اِتَّبِعُوا مَنْ لاَ یَسْئَلُکُمْ اَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ

273/4- فَلاَ اُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ * اَلْجَوَارِ الْکُنَّسِ

274/5- سُبْحَانَ الَّذِی سَخَّرَ لَنَا هٰذَا وَمَا کُنَّا لَهُ مُقْرِنِینَ

275/6- فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِیَ اللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ عَلَیْهِ تَوَکَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِیمِ

276/7- زَوَّجْنَاکَهَا لِکَیْ لاَ یَکُونَ عَلَی الْمُؤْمِنِینَ حَرَجٌ فِی اَزْوَاجِ اَدْعِیَائِهِمْ

277/8- فَاللّٰهُ خَیْرٌ حَافِظًا وَهُوَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِینَ

278/9- اِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا

279/10- فَلِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْاُنْثَيَيْنِ

280/11- فَلِاُمِّهِ السُّدُسُ

281/12- وَمَا اَرْسَلْنَاكَ اِلاَّ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ

282/13- وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى هَدَينَا لِهذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِىَ لَوْلاَ اَنْ هَدَينَا اللّٰهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ

283/14- فَقُولاَ لَهُ قَوْلاً لَيِّنًا

284/15- وَاُفَوِّضُ اَمْرِى اِلَى اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ

285/16- وَ اَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ

286/17- تَوَكَّلْنَا عَلَى اللّٰهِ (Âyetlerden iktibas iledir.)

287/18- وَمَا اُبَرِّئُ نَفْسِى اِنَّ النَّفْسَ لَاَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ اِلاَّ مَا رَحِمَ رَبِّى اِنَّ رَبِّى غَفُورٌ رَحِيمٌ

288/19- لاَ يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلاَّ وُسْعَهَا

289/20- نِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ

290/21- كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِى شَاْنٍ

291/22- قُلِ اللّٰهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِى خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ

292/23- اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى (Âyetten iktibas ve telfiktir.)

293/24- وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَكُمْ بِهِ

294/25- وَ قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ اِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا

295/26- وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلكِنَّ اللّٰهَ رَمَى

296/27- لاَ تَحْزَنْ اِنَّ اللّٰهَ مَعَنَا

297/28- تَبَّتْ يَدَا اَبِى لَهَبٍ

298/29- اِنَّا جَعَلْنَا فِى اَعْنَاقِهِمْ اَغْلاَلاً فَهِىَ اِلَى الْاَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ اَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَاَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لاَ يُبْصِرُونَ

299/30- قُلْ فَاْتُوا بِالتَّوْرَيةِ فَاتْلُوهَا اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

300/31- فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ اَبْنَاءَنَا وَاَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَاَنْفُسَنَا وَاَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللّٰهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ

301/32- وَاذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِى اسْرَائِيلَ انِّى رَسُولُ اللّه اِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَىَّ مِنَ التَّوْرَيةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِى مِنْ بَعْدِى اسْمُهُ اَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَ هُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هذَا سِحْرٌ مُبِينٌ

302/33- وَثَامنُهُمْ كَلْبُهُمْ

303/34- اَفَلاَ يَعْقِلُونَ

304/35- ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً رَجُلاً فيه شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلاً سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلاً اَلْحَمْدُ للّه بَلْ اَكْثَرُهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ

305/36- انَّ اللّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ

306/37- انَّمَا الْمُؤْمِنُونَ اِخْوَةٌ فَاَصْلِحُوا بَيْنَ اَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

307/38- وَلاَ تَسْتَوِى الْحَسَنَةُ وَلاَ السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِى هِىَ اَحْسَنُ فَاِذَا الَّذِى بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَاَنَّهُ وَلِىٌّ حَمِيمٌ

308/39- وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

309/40- وَلاَ تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ اُخْرَى

310/41- وَاِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا

311/42- وَاِنْ تَعْفُوا وَتَصْفَحُوا وَتَغْفِرُوا فَاِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

312/43- انَّ اللّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ * انَّ اللّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ * انَّ اللّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ انَّ اللّهَ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ

313/44- رَبَّنَا آتِنَا فِى الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِى الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

314/45- قَالَ انَّمَا اَشْكُو بَثِّى وَحُزْنِى اِلَى اللّه وَاَعْلَمُ مِنَ اللّه مَا لاَ تَعْلَمُونَ

315/46- تَوَفَّنِى مُسْلِمًا وَاَلْحِقْنِى بِالصَّالِحِينَ

316/47- يَفْعَلُ اللّهُ مَا يَشَاءُ وَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ (Âyetlerden telfik ve iktibastır.)

317/48- يَا اَيُّهَا النَّاسُ انَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَاُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا

318/49- اِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِى قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَاَنْزَلَ اللّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِه وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَاَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى وَكَانُوا اَحَقَّ بِهَا وَاَهْلَهَا وَكَانَ اللّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

319/50- اَفَلاَ يَتَفَكَّرُونَ * اَفَلاَ يَتَدَبَّرُونَ

320/51- اتَّخَذُوا اَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ اَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللّٰهِ

321/52- مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لاَ يَبْغِيَانِ

322/53- وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِى آدَمَ

323/54- هَلْ مِنْ مَزِيدٍ

324/55- اِنْ كُنْتُمْ لِلرُّؤْيَا تَعْبُرُونَ

325/56- وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا

326/57- اَضْغَاثُ اَحْلاَمٍ

327/58- هُوَ الَّذِى اَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ اُمُّ الْكِتَابِ وَاُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَاَمَّا الَّذِينَ فِى قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَاْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَاْوِيلَهُ اِلاَّ اللّٰهُ وَالرَّاسِخُونَ فِى الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ اِلاَّ اُولُو الْاَلْبَابِ

328/59- وَلاَ تَرْكَنُوا اِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مِنْ اَوْلِيَاءَ ثُمَّ لاَ تُنْصَرُونَ

329/60- اَفَلاَ يَشْكُرُونَ

330/61- وَسَنَجْزِى الشَّاكِرِينَ

331/62- لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَاَزِيدَنَّكُمْ

332/63- بَلِ اللّٰهَ فَاعْبُدْ وَ كُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ

333/64- فَبِاَىِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

334/65- وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولاً

335/66- وَكَيْفَ اَخَافُ مَا اَشْرَكْتُمْ وَلاَ تَخَافُونَ اَنَّكُمْ اَشْرَكْتُمْ بِاللّٰهِ

336/67- فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ اِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا

337/68- وَلَقَدْ نَعْلَمُ اَنَّهُمْ يَقُولُونَ اِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِسَانُ الَّذِى يُلْحِدُونَ اِلَيْهِ اَعْجَمِىٌّ وَهٰذَا لِسَانٌ عَرَبِىٌّ مُبِينٌ

338/69- فَلاَ اُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ وَاِنَّهُ لَقَسَمٌ لَوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ

339/70- شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِى اُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ.

340/71- سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلاَمٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ
وَالْحَمْدُ لِلّه رَبِّ الْعَالَمِينَ

341/72- اَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِه مَوْجٌ مِنْ فَوْقِه سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ
بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ اِذَا اَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَرَيهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللّهُ لَهُ نُوراً فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ

342/73- اَللّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ (İktibas iledir.)

343/74- اَلاَخِلاَّءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ اِلاَّ الْمُتَّقِينَ

344/75- قُلْ اِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَاِنَّهُ مُلاَقِيكُمْ

345/76- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اِصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

346/77- وَلاَ تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلاً

347/78- وَمَا لَنَا اَلاَّ نَتَوَكَّلَ عَلَى اللّه وَقَدْ هَدَينَا سُبُلَنَا وَلَنَصْبِرَنَّ عَلَى مَا
آذَيْتُمُونَا وَعَلَى اللّه فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ

348/79- يُرِيدُونَ اَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللّه بِاَفْوَاهِهِمْ وَيَاْبَى اللّهُ اِلاَّ اَنْ يُتِمَّ نُورَهُ
وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

349/80- اَفَلاَ تَعْقِلُونَ

350/81- اَرَاَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ

351/82- اِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّه

352/83- اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَاَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الاِسْلاَمَ دِينًا

353/84- اِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا وَيَنْصُرَكَ اللّهُ نَصْرًا عَزِيزًا

354/85- وَاَحْصَى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا

355/86- ثُمَّ يَعْرُجُ اِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ اَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ

356/87- كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ اَسْفَارًا

357/88- اَلاَ اِنَّ اَوْلِيَاءَ اللّه لاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ اَلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ
لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَوةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ لاَ تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللّه
ذلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

LEM'ALAR (Zâid Âyetleri)

358/1- وَاَيّوبَ اِذْ نَادَى رَبَّهُ اَنّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

359/2- لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ

360/3- بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ

361/4- قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا اَوْ بَعْضَ يَوْمٍ

362/5- وَلَبِثُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلاَثَ مائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا

363/6- وَاِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَاَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ

364/7- قُلْ لاَ اَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ اَجْرًا اِلاَّ الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى

365/8- وَلَهَدَيْنَاهُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا وَمَنْ يُطِعِ اللّهَ وَالرَّسُولَ فَاُولئِكَ مَعَ الَّذِينَ اَنْعَمَ اللّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيّينَ وَالصِّدّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ اُولئِكَ رَفِيقًا

366/9- يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ اَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ اَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ اللّهُ نَفْسَهُ وَاللّهُ رَؤُوفٌ بِالْعِبَادِ

367/10- رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا اَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ

368/11- وَاِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ

369/12- اَللّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمواتٍ وَمِنَ الْاَرْضِ مِثْلَهُنَّ

370/13- وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ

371/14- فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ

372/15- عَالِمُ الْغَيْبِ فَلاَ يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ اَحَدًا اِلاَّ مَنِ ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ

373/16- اِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ

374/17- اِنَّ مَثَلَ عِيسَى عِنْدَ اللّهِ كَمَثَلِ آدَمَ

375/18- لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا

376/19- وَاِنّي اُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

377/20- حَتَّى اِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا

378/21- وَ يَعْلَمُ مَا فِي الْاَرْحَامِ

379/22- وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ اِلاَّ فِي ضَلاَلٍ

380/23- وَمَا عَلَى الرَّسُولِ اِلاَّ الْبَلاَغُ

381/24- اِنَّكَ لاَ تَهْدِى مَنْ اَحْبَبْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَهْدِى مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ اَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ
382/25- وَلاَ تَاْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللّٰهِ عَلَيْهِ
383/26- كُلُوا وَ اشْرَبُوا وَ لاَ تُسْرِفُوا
384/27- وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِى الْاَرْضِ اِلاَّ عَلَى اللّٰهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِى كِتَابٍ مُبِينٍ
385/28- اِنَّا اَنْزَلْنَا اِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللّٰهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ اَلاَ لِلّٰهِ الدِّينُ الْخَالِصُ
386/29- وَ يُؤْثِرُونَ عَلَى اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ
387/30- وَ قَالَ نِسْوَةٌ فِى الْمَدِينَةِ
388/31- قَالَتِ الْاَعْرَابُ
389/32- وَلاَ تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ
390/33- وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى
391/34- كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ
392/35- اِنَّكَ مَيِّتٌ وَاِنَّهُمْ مَيِّتُونَ
393/36- وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُ
394/37- قَالَتْ رُسُلُهُمْ اَفِى اللّٰهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ
395/38- يَا اَيُّهَا النَّبِىُّ قُلْ لِاَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلاَبِيبِهِنَّ ذٰلِكَ اَدْنَى اَنْ يُعْرَفْنَ فَلاَ يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُوراً رَحِيمًا
396/39- وَالَّذِى هُوَ يُطْعِمُنِى وَيَسْقِينِ وَاِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ
397/40- كَلاَّ اِنَّ الْاِنْسَانَ لَيَطْغَى اَنْ رَاٰهُ اسْتَغْنَى
398/41- كهيعص * ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا * اِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا * قَالَ رَبِّ اِنِّى وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّى وَاشْتَعَلَ الرَّاْسُ شَيْبًا وَلَمْ اَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا
399/42- يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا
400/43- لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ يُحْيِى وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
401/44- عَسَى اَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ
402/45- فَانْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ
403/46- لاَ تَقْرَبُوا الصَّلاَةَ وَاَنْتُمْ سُكَارَى

404/47- قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِداداً لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ اَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَداً

405/48- وَاَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَاْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ

406/49- يُخْرِجُ الْخَبْءَ فِي السَّمواتِ وَالْاَرْضِ

407/50- وَاَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ الْاَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ اَزْوَاجٍ يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ اُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلاَثٍ ذلِكُمُ اللّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ فَاَنّى تُصْرَفُونَ

408/51- فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ... اَخَذْنَاهُمْ (Âyetin ayrı cümlelerini telfik tarzındadır.)

409/52- اَوْ هُمْ قَائِلُونَ

410/53- خَالِدِينَ فِيهَا اَبَداً

411/54- لاَ يَسَّمَّعُونَ اِلَى الْمَلاِ الْاَعْلَى وَيُقْذَفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ * دُحُوراً وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ * اِلاَّ مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَاَتْبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ *

412/55- لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ * لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ * اَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي اَنْفُسِهِمْ ... لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

413/56- وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَداً وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيراً

414/57- اِنَّ رَحْمَتَ اللّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

415/58- وَالْاَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ

416/59- اِنَّ اللّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ

417/60- وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ اَلاَّ تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ وَاَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلاَ تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ

418/61- اُدْعُ اِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ

419/62- وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلاَفُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ اَفَلاَ تَعْقِلُونَ

420/63- هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ فَاِذَا قَضَى اَمْراً فَاِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

421/64- وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ

422/65- فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ

ŞUÂLAR (Zâid Âyetleri)

423/1- عَسَى اَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُوداً

424/2- وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِه

425/3- يَكَادُ سَنَا بَرْقِه يَذْهَبُ بِالْاَبْصَارِ

426/4- وَ الْجِبَالَ اَوْتَاداً * وَاَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ * وَالْجِبَالَ اَرْسَيهَا

427/5- شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهُ لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ وَالْمَلاَئِكَةُ وَاُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

428/6- وَلِلّٰهِ جُنُودُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيزاً حَكِيمًا

429/7- اِنَّ اللّٰهَ لاَ يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ بِه وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذٰلِكَ

430/8- وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْاَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَراً وَرِزْقًا حَسَنًا اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

431/9- فَلَبِثَ فِى السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ

432/10- وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ اِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا * اِنَّهَا سَاءَ تْ مُسْتَقَراً وَمُقَامًا

433/11- وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَاِنَّكَ بِاَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ

434/12- وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَاَدْبَارَ النُّجُومِ

435/13- اِنَّ اللّٰهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا اِنَّ اللّٰهَ لاَ يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ

436/14- يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ اَيْدِيهِمْ وَبِاَيْمَانِهِمْ

437/15- اللّٰهُ حَفِيظٌ عَلَيْهِمْ

438/16- طُوبَى لَهُمْ

439/17- وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ

440/18- وَ الْعَصْرِ اِنَّ الْاِنْسَانَ لَفِى خُسْرٍ

441/19- يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اَلَمْ يَاْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ

442/20- اَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا فَاَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُوراً يَمْشِى بِه فِى النَّاسِ

443/21- يَا اَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ

444/22- اِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا

445/23- اَلَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ اَحْسَنَهُ أُولئكَ الَّذِينَ هَدَيهُمُ اللّهُ وَأُولئكَ هُمْ أُولُو الْاَلْبَابِ

446/24- ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ مَا اَنْتَ بِنعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ

447/25- يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا

448/26- وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَاِنَّ اللّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ

449/27- وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِى وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ

450/28- وَاَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا فَفِى الْجَنَّةِ

451/29- فَاَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فَفِى النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ

452/30- اِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ

453/31- وَ السَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ

454/32- وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُوراً تَمْشُونَ بِهِ

455/33- وَيُحِقُّ اللّهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ

456/34- قُلْ اِنَّنِى هَدَيَنِى رَبِّى اِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

457/35- وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ

458/30- وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ

459/37- لكِنِ الرَّاسِخُونَ فِى الْعِلْمِ مِنْهُمْ

460/38- يَا اَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَ كُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَاَنْزَلْنَا اِلَيْكُمْ نُوراً مُبِيناً

461/39- وَهَدَيهُ اِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

462/40- فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ

463/41- طس تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ مُبِينٍ

464/42- تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ

465/43- عَسَى رَبُّنَا اَنْ يُبْدِلَنَا خَيْراً مِنْهَا اِنَّا اِلَى رَبِّنَا رَاغِبُونَ

466/44- تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

467/45- حم * تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

وَمَا اَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ اِلاَّ بِلِسَانِ قَوْمِه لِيُبَيِّنَ لَهُمْ -468/46
اَنْ اَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِاَيَّامِ اللّٰهِ -469/47
فَاَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللّٰهِ -470/48

ARABÎ İŞARAT-ÜL İ'CAZ (Zâid Âyetleri)

وَ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَ هَدَى -471/1
فَبِهُدَيهُمُ اقْتَدِهْ... -472/2
قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوّاً لِجِبْرِيلَ فَاِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِاِذْنِ اللّٰهِ مُصَدِّقًا لِمَا -473/3
بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ
لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ اِلاَّ اَيَّامًا مَعْدُودَةً -474/4
يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ اَبْنَاءَ هُمْ -475/5
وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لاَ تَذَرْ عَلَى الْاَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّاراً -476/6
خَتَمَ اللّٰهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى اَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ -477/7
فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَلِيمٍ -478/8
وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَاَصْلَحَ فَاَجْرُهُ عَلَى اللّٰهِ اِنَّهُ لاَ يُحِبُّ الظَّالِمِينَ -479/9
وَاِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا اَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ اَلاَ اِنَّهُمْ هُمُ -480/10
السُّفَهَاءُ وَلَكِنْ لاَ يَعْلَمُونَ
وَمَا نَرَيكَ اتَّبَعَكَ اِلاَّ الَّذِينَ هُمْ اَرَاذِلُنَا بَادِيَ الرَّأْيِ -481/11
وَاِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَاِذَا خَلَوْا اِلَى شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا اِنَّا مَعَكُمْ -482/12
اِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ * اَللّٰهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِى طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ
مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِى اسْتَوْقَدَ نَاراً فَلَمَّا اَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللّٰهُ بِنُورِهِمْ وَ -483/13
تَرَكَهُمْ فِى ظُلُمَاتٍ لاَ يُبْصِرُونَ * صُمٌّ بُكْمٌ عُمْىٌ فَهُمْ لاَ يَرْجِعُونَ * اَوْ كَصَيِّبٍ مِنَ
السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ اَصَابِعَهُمْ فِى آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ
وَاللّٰهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ
فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ اِنْ تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ اَوْ تَتْرُكْهُ يَلْهَثْ -484/14
وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِى يَنْعِقُ بِمَا لاَ يَسْمَعُ اِلاَّ دُعَاءً وَنِدَاءً -485/15

صُمٌّ بُكْمٌ عُمْىٌ فَهُمْ لاَ يَعْقِلُونَ

486/16- مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ اَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا
وَاِنَّ اَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

487/17- اَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ اَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا وَمِمَّا
يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِى النَّارِ ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ اَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلُهُ كَذٰلِكَ يَضْرِبُ اللّٰهُ الْحَقَّ
وَالْبَاطِلَ فَاَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَاَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِى الْاَرْضِ كَذٰلِكَ
يَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَ

488/18- وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِى اَكِنَّةٍ مِمَّا تَدْعُونَا اِلَيْهِ وَفِى آذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنْ بَيْنِنَا
وَبَيْنِكَ حِجَابٌ فَاعْمَلْ اِنَّنَا عَامِلُونَ

489/19- اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنَابِيعَ فِى الْاَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ
زَرْعًا مُخْتَلِفًا اَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَيهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطَامًا اِنَّ فِى ذٰلِكَ
لَذِكْرَى لِاُولِى الْاَلْبَابِ

490/20- فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكِرَةِ مُعْرِضِينَ * كَاَنَّهُمْ حُمُرٌ مُسْتَنْفِرَةٌ

491/21- مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ اَنْبَتَتْ سَبْعَ
سَنَابِلَ فِى كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ وَاللّٰهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

492/22- كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ اَصَابَهَا وَابِلٌ ...

493/23- اَيَوَدُّ اَحَدُكُمْ اَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَاَعْنَابٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ لَهُ
فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَاَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاءُ فَاَصَابَهَا اِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ
فَاحْتَرَقَتْ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

494/24- مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ اَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِى يَوْمٍ عَاصِفٍ
لاَ يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَى شَيْءٍ ذٰلِكَ هُوَ الضَّلاَلُ الْبَعِيدُ

495/25- اَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلاً كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ اَصْلُهَا ثَابِتٌ
وَفَرْعُهَا فِى السَّمَاءِ * تُؤْتِى اُكُلَهَا كُلَّ حِينٍ بِاِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَ لِلنَّاسِ
لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ * وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ
الْاَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ

496/26- وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِى الْاَرْضِ وَلاَ طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ الاَّ اُمَمٌ اَمْثَالُكُمْ مَا فَرَّطْنَا فِى الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ اِلَى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ

497/27- قَوَارِيرَ مِنْ فِضَّةٍ

498/28- وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

499/29- وَاللّهُ الْغَنِىُّ وَاَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ

500/30- وَاَنَّ اِلَى رَبِّكَ الْمُنْتَهَى

501/31- فَاِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِى الاَّ رَبَّ الْعَالَمِينَ

502/32- اِنْ هِىَ اِلاَّ اَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا

503/33- مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ

504/34- اِنَّ اللّهَ لاَ يَسْتَحْيِى اَنْ يَضْرِبَ مَثَلاً مَا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا... الى... اُولئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

505/35- اَلاَ يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ

506/36- كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللّهِ وَكُنْتُمْ اَمْوَاتًا فَاَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

507/37- قَالُوا رَبَّنَا اَمَتَّنَا اثْنَتَيْنِ وَاَحْيَيْتَنَا اثْنَتَيْنِ فَاعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ اِلَى خُرُوجٍ مِنْ سَبِيلٍ

508/38- وَ الْاَرْضَ بَعْدَ ذلِكَ دَحَيهَا

509/39- وَ كَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ

510/40- وَاِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلاَئِكَةِ اِنِّى جَاعِلٌ فِى الْاَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا اَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ اِنِّى اَعْلَمُ مَا لاَ تَعْلَمُونَ

511/41- اِنَّا اَنْزَلْنَا اِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا اَرَيكَ اللّهُ وَلاَ تَكُنْ لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا

512/42- لَوْلاَ اَنْ رَاَ بُرْهَانَ رَبِّه

513/43- اِنِّى لَاَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ

TERCÜME İŞARAT-ÜL İ'CAZ (Abdülmecid)
(Zâid Âyetleri)

514/1- اَلرَّحْمنُ عَلَّمَ الْقُرْآنَ خَلَقَ الْانْسَانَ عَلَّمَهُ الْبَيَانَ

515/2- رَاَيْتُهُمْ لِى سَاجِدِينَ

516/3- انَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَاَنْذَرْتَهُمْ اَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لاَ يُؤْمِنُونَ

517/4- وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاهْتَزَّتِ الْاَرْضُ وَرَبَتْ وَاخْضَرَّتْ وَاَنْبَتَتْ فَاَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ

(Âyetlerden iktibas tarzındadır.)

EL-MESNEVİY-ÜL ARABÎ (Irak baskısı)
(Zâid Âyetleri)

518/1- اَيَحْسَبُ الْانْسَانُ اَنْ يُتْرَكَ سُدًى

519/2- قُتِلَ الْانْسَانُ مَا اَكْفَرَهُ

520/3- فَفِرُّوا اِلَى اللّٰهِ انِّى لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ

521/4- يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

522/5- وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُورُ

523/6- اَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ اِذَا دَعَاهُ

524/7- قُلْ يَا عِبَادِىَ الَّذِينَ اَسْرَفُوا عَلَى اَنْفُسِهِمْ لاَ تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللّٰهِ
اِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا اِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

525/8- لاَ يُسْاَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْاَلُونَ

526/9- فَتُوبُوا اِلَى بَارِئِكُمْ فَاقْتُلُوا اَنْفُسَكُمْ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ عِنْدَ بَارِئِكُمْ

527/10- وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّٰهِ جَمِيعًا وَلاَ تَفَرَّقُوا

528/11- وَاِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ

529/12- اَفَعَيِينَا بِالْخَلْقِ الْاَوَّلِ بَلْ هُمْ فِى لَبْسٍ مِنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ

530/13- وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيراً

531/14- وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا

532/15- وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ

533/16- لاَ تُدْرِكُهُ الْاَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْاَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ

534/17- وَكَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ * وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِى هٰذَا الْقُرْآنِ *

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِى هذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ
535/18- لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ
536/19- يَا اَيُّهَا النَّبِىُّ
537/20- وَاللّٰهُ مِنْ وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ
538/21- قَاتَلَهُمُ اللّٰهُ اَنّٰى يُؤْفَكُونَ
539/22- وَلَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ اَهْوَاءَ هُمْ لَفَسَدَتِ السَّمٰوَاتُ وَالْاَرْضُ
540/23- وَمَا اَمْرُنَا اِلاَّ وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ
541/24- اَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا اَلِيمًا
542/25- لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ... هُوَ الَّذِى جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً...
543/26- اَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ
544/27- فَلاَ تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا وَلاَيَغُرَّنَّكُمْ بِاللّٰهِ الْغَرُورُ
545/28- يَا اَيُّهَا النَّاسُ اَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ اِلَى اللّٰهِ وَاللّٰهُ هُوَ الْغَنِىُّ الْحَمِيدُ
546/29- وَاُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ وَبُرِّزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ
547/30- اَلَّذِى خَلَقَكَ فَسَوّٰيكَ فَعَدَلَكَ فِى اَىِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ
548/31- وَاِذَا سَاَلَكَ عِبَادِى عَنِّى فَاِنِّى قَرِيبٌ اُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ اِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِى وَلْيُؤْمِنُوا بِى لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ
549/32- اِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ * وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ * وَاِلَيْهِ الْمَصِيرُ * وَاِلَيْهِ الْمَآبُ
550/33- وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ
551/34- بِسْمِ اللّٰهِ مَجْرِيهَا وَمُرْسٰيهَا
552/35- اِنْ هِىَ اِلاَّ حَيَاتُنَا الدُّنْيَا
553/36- وَلَلْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لَكَ مِنَ الْاُولٰى
554/37- وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا اِلاَّ لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَلَلدَّارُ الْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ اَفَلاَ تَعْقِلُونَ
555/38- طَبَعَ اللّٰهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَمْعِهِمْ وَاَبْصَارِهِمْ
556/39- وَاِذَا بَلَغَ الْاَطْفَالُ

TERCÜME MESNEVÎ (Abdülkadir)
(Zâid Âyetleri)

557/1- مَا شَاءَ اللّٰهُ كَانَ وَ مَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ

558/2- وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ الاَّ هُوَ

559/3- فَالْجُرُوحَاتُ قِصَاصٌ

560/4- وَ عِنْدَهُ خَزَائِنُ كُلِّ شَيْءٍ (Manasıyla iktibasen)

561/5- كُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلاَتَهُ وَتَسْبِيحَهُ

562/6- وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللّٰهِ فَكَاَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ اَوْ تَهْوِى بِهِ الرِّيحُ فِى مَكَانٍ سَحِيقٍ

563/7- خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَاءٍ

564/8- صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ

565/9- وَخُلِقَ الاِنْسَانُ ضَعِيفًا

566/10- قَوْلُهُ الْحَقُّ وَلَهُ الْمُلْكُ

BARLA LÂHİKASI (Zâid Âyetleri)

567/1- اَلْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَى اَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا اَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ اَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

568/2- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ اَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ اَلِيمٍ

569/3- وَ سَقَيهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُوراً

570/4- وَ الصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ

571/5- اِذْ اَوَى الْفِتْيَةُ اِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا

572/6- مَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِهِ اِنَّ اللّٰهَ لَقَوِىٌّ عَزِيزٌ

573/7- لَيْسَ عَلَى الْاَعْمَى حَرَجٌ ... (uzun âyet...)

574/8- لِمَ تَقُولُونَ مَا لاَ تَفْعَلُونَ

575/9- يُحِبُّونَ اَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ

576/10- كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِاِذْنِ اللّٰهِ

577/11- وَلَوْلاَ اِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا اَنْ نَتَكَلَّمَ بِهذَا سُبْحَانَكَ هذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ

578/12- وَاِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ

579/13- سَيَرْحَمُهُمُ اللّهُ انَّ اللّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

580/14- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا انْ تَنْصُرُوا اللّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ اَقْدَامَكُمْ

581/15- وَ اَطِيعُوا اللّهَ وَ اَطِيعُوا الرَّسُولَ

582/16- انَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ

583/16- وَلاَ تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا

584/17- وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللّهِ اَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَى فِى خَرَابِهَا
اُولئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ اَنْ يَدْخُلُوهَا الاَّ خَائِفِينَ

585/19- فَضُرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ

586/20- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللّهَ ذِكْرًا كَثِيراً... الى... فَضْلاً كَبِيراً

587/21- فَعَسَى اَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللّهُ فِيهِ خَيْراً كَثِيراً

588/22- وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا * يَجِدِ اللّهَ غَفُوراً رَحِيمًا

KASTAMONU LÂHİKASI (Zâid Âyetleri)

590/1- وَ الْفَجْرِ وَ لَيَالٍ عَشْرٍ

591/2- وَاِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى اَوْ عَلَى سَفَرٍ اَوْ جَاءَ اَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ اَوْ لاَمَسْتُمُ
النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيداً طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَاَيْدِيكُمْ
انَّ اللّهَ كَانَ عَفُوّاً غَفُوراً

592/3- فَضْلاً كَبِيراً * فَضْلُ اللّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ

593/4- بِاَيْدِى سَفَرَةٍ كِرَامٍ بَرَرَةٍ

594/5- يَتْلُوا صُحُفًا مُطَهَّرَةً فِيهَا كُتُبٌ قَيِّمَةٌ

595/6- اَفَمَنْ شَرَحَ اللّهُ صَدْرَهُ لِلاِسْلاَمِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِنْ رَبِّهِ

596/7- اَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِاَصْحَابِ الْفِيلِ ...

EMİRDAĞ-1 LÂHİKASI (Zâid Âyetleri)

597/1- وَ شَاوِرْهُمْ فِى الْاَمْرِ

598/2- انَّ الْمُنَافِقِينَ فِى الدَّرْكِ الْاَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيراً

599/3- وَمَنْ اَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ اَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلّٰه

600/4- لاَ يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ اِذَا اهْتَدَيْتُمْ

601/5- وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نِعْمَ اَجْرُ الْعَامِلِينَ

EMİRDAĞ-2 LÂHİKASI (Zâid Âyetleri)

602/1- اِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ

NUR'UN İLK KAPISI (Zâid Âyetleri)

603/1- وَمَنْ كَانَ فِى هٰذِهِ اَعْمَى فَهُوَ فِى الْآخِرَةِ اَعْمَى وَاَضَلُّ سَبِيلاً

604/2- مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ اَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلاَ يُجْزَى اِلاَّ مِثْلَهَا وَهُمْ لاَ يُظْلَمُونَ

605/3- اِنَّ اَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِى شُغُلٍ فَاكِهُونَ * هُمْ وَاَزْوَاجُهُمْ فِى ظِلاَلٍ عَلَى الْاَرَائِكِ مُتَّكِئُونَ... الى... وَاَنِ اعْبُدُونِى هٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

606/4- وَالَّيْلِ اِذَا يَغْشَى * وَالنَّهَارِ اِذَا تَجَلَّى * وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْاُنْثَى * اِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّى * فَاَمَّا مَنْ اَعْطَى وَاتَّقَى * وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى * فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى

HUTBE-İ ŞÂMİYE (Zâid Âyetleri)

607/1- وَ اَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ

608/2- اَلسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا اَيْدِيَهُمَا

609/3- اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْقَوِىُّ الْمَتِينُ

ÂSÂR-I BEDİİYE (Zâid Âyetleri)

610/1- اِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ

611/2- تَجْرِى فِى الْبَحْرِ...

612/3- لَيْتَنِى كُنْتُ نَسْيًا مَنْسِيًّا (İktibas tarzındadır.)

613/4- وَ لاَ تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ

614/5- يَا لَيْتَنِى كُنْتُ تُرَابًا * تَكَلَّمَ فِى الْمَهْدِ صَبِيًّا

615/6- وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ

616/7- اِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى

TARİHÇE-İ HAYAT (Zâid Âyetleri)

617/1- اِنَّ اللّٰهَ لَقَوِىٌّ عَزِيزٌ

618/2- يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ

619/3- اِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ (Âyetten iktibas tarzındadır.)

620/4- اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ وَشَاقُّوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَى لَنْ يَضُرُّوا اللّٰهَ شَيْئًا وَسَيُحْبِطُ اَعْمَالَهُمْ

MUFASSAL TARİHÇE (Zâid Âyetleri)

621/1- لاَ تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى اَوْلِيَاءَ

622/2- وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيلاً

623/3- تَاللّٰهِ لَقَدْ آثَرَكَ اللّٰهُ عَلَيْنَا

624/4- وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا

625/5- سَلاَمٌ قَوْلاً مِنْ رَبٍّ رَحِيمٍ

626/6- اِرْجِعِى اِلَى رَبِّكِ * وَ ادْخُلِى جَنَّتِى

Yarı İndeksli
ELİF-BAÎ FİHRİST

Bu fihristte, Arabî gramere göre yalnız kelimelerin cevherlerini alarak; harf, lâm-ı tarif gibi kılıflarını nazara almamak işini yapmadık. Çünki o iş, Arabî grameri iyi bilenler içindir. Fakat yine de bazı yerlerde lâm-ı tarif denilen (ال) edatını nazara almamayı uygun bulduk. Meselâ: (اَلْحَمْدُ) kelimesini bulmak için, (حَمْدُ) ye bakılacaktır.

(ا ب) Elif - Bâ

Âyet başı / Sıra no:

ابْلَعِي : 49

وَ اُبْرِئُ : 109

اُبَرِّئُ : 287

(ا ت) Elif - Tâ

اتَّبِعُوا : 272

فَاتَّبِعُوا : 336

وَاتَّقُوا : 75

وَ آتَيْنَاهُ : 111

(ا ح) Elif - Hâ

اَحْسَنُ : 249, 599

اَحْسَنَ : 87

وَ اَحَلَّ اللّٰهُ : 186

(ا د) Elif - Dâl

وَ ادْخُلِي : 626

اُدْعُ : 418

(ا ذ) Elif - Zâl

اِذْ ، وَاِذْ : 40, 101, 301, 318, 510, 571

اِذَا : 30, 34, 35, 36, 43, 205, 351

وَ اِذَا : 86, 310, 480, 482, 528, 548, 556

(ا ر) Elif - Râ

اَرَاَيْتَ : 350

ارْجِعِي : 626

اَرْحَمُ : 249

اَلرَّحْمٰنُ : 157, 514

اَرْسَلْنَا : 116, 468

وَ اَرْسَلْنَا : 259

اَرْسَلْنَاكَ : 281

اَرْسِلُونِ : 85

اَلْاَرْض : 415, 508

(ا ز) Elif - Zâ

وَ اُزْلِفَتِ : 546

(ا س) Elif - Sin

فَاسْتَقِمْ : 266

اسْتَوَى : 164

(ا ص) Elif - Sad

فَاصْبِرْ : 177

وَ اصْبِرْ : 433

(ا ض) Elif - Dad

اَضْغَاثُ : 326

(ا ط) Elif - Tı

وَ اَطِيعُوا : 581

(ا ع) Elif - Ayn

فَاعْبُدِ اللّهَ : 385

وَ اعْتَصِمُوا : 527

اَعَدَّ : 541

فَاَعْرِضْ : 462

فَاعْلَمْ : 161

(ا ف) Elif - Fa

اَفَعَيِينَا : 529

اَفَلاَ : 229, 303

اَفَلَمْ : 152

وَ اُفَوِّضُ : 284

(ا ق) Elif - Kaf

اقْتَرَبَتْ : 137

وَ اَقِيمُوا : 185

(ا ل) Elif - Lâm

اَلاَ : 505

اَلاَخِلاَّءُ : 343

اَلَّذِى : 42, 260, 547

وَالَّذِى : 396, 602

اَلَّذِينَ : 10, 217, 445

وَ الَّذِينَ : 269, 432, 448

آلر : 263

اَللّهُ : 15, 28, 69, 107, 128, 135, 437

تَاللّهِ : 623

فَاللّهُ : 277

وَاللّهُ : 178, 499, 537

اَللّهُمَّ : 342

آلم : 145, 176

اَلَمْ تَرَ : 495, 596

اَلَمْ نَجْعَلِ : 158

وَ اَنَّا : 110

وَ اِلَى اللّهِ : 522

اِلَيْهِ : 549

وَ اِلَيْهِ : 261, 549

(ا م) Elif - Mim

اَمْ : 543

امَّا : 251

وَ اَمَّا : 80

فَاَمَّا : 451

وَ اَمَّا : 450

وَ اَمْرُهُمْ : 607

فَاَمِنُوا : 140

(ا ن) Elif - Nun

اِنْ : 39, 96, 324

فَاِنْ : 275

وَ اِنْ : 78, 124, 142

اِنْ اَجْرِىَ : 271

اِنْ كُنْتُمْ : 591

اِنْ هِىَ : 502

اِنْ يَكُنْ : 610

وَ اَنْ : 268, 311

اَنْ اَخْرِجْ : 469

اِنَّ اَصْحَابَ : 605

اِنَّ الْاَبْرَارَ : 29

اِنَّ الْاِنْسَانَ : 198

اِنَّ الدِّينَ : 16

اِنَّ الَّذِينَ : 120, 452, 516, 620

اِنَّ السَّمواتِ : 159

اِنَّ الشِّرْكَ : 23

اِنَّ الصَّلاَةَ : 121

اِنَّ الْكَافِرِينَ : 218

اِنَّ اللّهَ : 12, 13, 102, 213, 214, 305, 312, 416, 429, 435, 504, 609, 617

اِنَّ الْمُنَافِقِينَ : 598

وَاَنَّ اِلَى : 500

اِنَّ اَوْلِيَاءَ : 357

اِنَّ حِزْبَ : 373

وَ اِنَّ رَبَّكَ : 214

اِنَّ رَبِّى : 257

414 : اِنَّ رَحْمَتَ

192, 258 : اِنَّ فِى

616 : اِنَّ قَارُونَ

381, 392 : اَنَّكَ

368 : وَ اَنَّكَ

619 : اَنَّكُمْ

278 : اِنَّ كَيْدَ

195 : وَ اِنَّ لَكُمْ

19, 132, 306 : اِنَّمَا

374 : اِنَّ مَثَلَ

50 : اِنَّهُ

501 : فَاِنَّهُمْ

513 : اِنّى

376 : وَ اِنّى

363 : وَ اِنَّ يَوْمًا

511 : اِنَّا اَنْزَلْنَا

92, 298 : اِنَّا جَعَلْنَا

353 : اِنَّا فَتَحْنَا

14 : اِنَّا لِلّٰه

265 : اِنَّا نَحْنُ

487 : اَنْزَلَ

407, 517 : وَ اَنْزَلَ

405 : وَ اَنْزَلْنَا

21 : فَانْظُرْ

402 : فَانْكِحُوا

Elif - Vav (ا و)

341 : اَوْ كَظُلُمَاتٍ

409 : اَوْهُمْ

41, 211 : اَوَلَمْ

442 : اَوَمَنْ

160 : اُولٰئِكَ

Elif - He (ا ها)

20 : اِهْدِنَا

Elif - Yâ (ا ى)

5 : اِيَّاكَ

151 : اَ يُحِبُّ

358 : وَ اَيُّوبَ

Bâ (ب)

593 : بِاَيْدِى

551 : بِسْمِ اللّٰه

227 : وَ بَشِّرِ

478 : فَبَشِّرْهُمْ

332 : بَلِ اللّٰهَ

Tâ (ت)

297 : تَبَّتْ

611 : تَجْرِى

170 : وَ تَرَى

22 : تُسَبِّحُ

390 : وَ تَعَاوَنُوا

68 : تَعْرُجُ

150 : تَكَادُ

614 : تَكَلَّمَ

464 : تِلْكَ

174 : فَتَمَنَّوُا

230 : تَنَزَّلُ

526 : فَتُوبُوا

286 : تَوَكَّلْنَا

315 : تَوَفَّنِى

127 : وَ التِّينِ

Sâ (ث)

302 : وَ ثَامِنُهُمْ

103, 148, 164, 355 : ثُمَّ

Cim (ج)

426 : وَ الْجِبَالَ

559 : فَالْجُرُوحَاتُ

479 : وَجَزَاءُ

100, 163, 325 : وَ جَعَلْنَا

Hâ (ح)

377 : حَتّٰى اِذَا

133 : حَسْبُنَا

63, 203, 282 : اَلْحَمْدُ لِلّٰه

467 : حم

(خ) Hı

410 : خَالِدِينَ

477 : خَتَمَ اللّٰهُ

439 : وَ خَسِرَ

565 : وَ خُلِقَ

61, 471, 530 : خَلَقَ

71 : خَلَقَكُمْ

(د) Dâl

243 : دَعْوَيهُمْ

(ذ) Zâl

84 : وَ ذَا النُّونِ

155 : فَذَكِّرْ

191 : فَذٰلِكُمْ

(ر) Râ

515 : رَأَيْتُهُمْ

64 : رَبُّ السَّمٰوٰاتِ

90, 91, 126, 229, 244, 245, 313, 367 : رَبَّنَا

125 : فَارْجِعْ

594 : رَسُول

(ز) Zâ

276 : زَوَّجْنَاكَهَا

531 : وَ زَيَّنَّا

(س) Sin

608 : اَلسَّارِقُ

144 : سَبَّحَ

255 : سَبِّحِ

9, 202, 274, 340 : سُبْحَانَ

17 : فَسُبْحَانَ

234 : سُبْحَانَهُ

62 : وَ سَخَّرَ

67 : وَ سَخَّرْنَا

569 : وَ سَقَاهُمْ

240, 625 : سَلَامٌ

108 : وَ لِسُلَيْمَانَ

417, 453 : وَ السَّمَاءِ

179 : سَنُرِيهِمْ

579 : سَيَرْحَمُهُمْ

(ش) Şın

597 : وَ شَاوِرْهُمْ

44 : وَ الشَّمْسِ

99 : وَ الشَّمْسُ

427 : شَهِدَ اللّٰهُ

339 : شَهْرُ

(ص) Sad

570 : وَ الصَّاحِبِ

564 : صَلْصَالٍ

88 : صُنْعَ اللّٰهِ

(ض) Dad

304 : ضَرَبَ اللّٰهُ

585 : فَضُرِبَ

175 : ضُرِبَتْ

(ط) Tı

555 : طَبَعَ

463 : طس

438 : طُوىً

118 : وَ الطَّيْرَ

(ظ) Zı

219 : اَلظَّالِمِينَ

(ع) Ayn

370 : وَ الْعَاقِبَةُ

372 : عَالِمُ الْغَيْبِ

337 : عَرَبِيٌّ

401, 423, 465 : عَسَى

587 : فَعَسَى

104 : وَ عَلَّمَ

117 : عُلِّمْنَا

37 : عَمَّ

253 : عَلَى سُرُرٍ

233 : عَلَيْهَا

560 : وَ عِنْدَهُ

(ف) Fâ

فَاْتُوا : 154

فَاصْدَعْ : 147

فَالِقُ : 59

فَاَيْنَمَا : 470

فَبَاَىِّ : 333

فَبِهُدَيهُمْ : 472

فَضْلاً كَبِيراً : 592

فَعَّالٌ : 422

فَفِرّوُا : 520

فَلاُمِّه : 280

فَلَبِثَ : 431

فَللذِّكرِ : 279

فِى الْفُلْكِ : 106

فَلَمَّا : 408

فَلْيَنْظُرِ : 199

وَ فَوْقَ : 216

وَ فِى الْاَرْضِ : 262

وَ فِيهَا : 228

فِيهِ شِفَاءٌ : 196

(ق) Kaf

ق : 82

قَاتَلَهُمُ : 538

اَلْقَارِعَةُ : 31

قَالَ : 26, 112, 134, 314

فَقَالَ : 164

وَ قَالَ : 130, 387, 476

قَالَتْ : 3, 394

قَالُوا : 507

وَ قَالُوا : 488

قُتِلَ : 105, 519

قَدْ : 201, 225

وَ قَدْ : 236

وَ قَضَيْنَا : 172

قُلْ : 47, 119, 129, 136, 139, 182, 190, 204, 231, 235, 247, 256, 270, 291, 299, 344, 364, 404, 456, 473, 524

وَ قُلْ : 79, 181, 294, 413

فَقُلْنَا : 1

فَقُولاَ : 283

قَوْلُهُ : 566

وَ الْقَمَرَ : 146

قَوَارِيرَ : 497

(ك) Kef

وَالْكَاظِمِينَ : 308

كَالْاَنْعَامِ : 141

وَ كَانَ : 509

وَ كَاَيِّنْ : 210

وَ كَذلِكَ : 193, 534

كَذَّبَتْ : 83

كُلَّ : 290

وَ كُلَّ : 532

كُلٌّ : 223, 391

وَ كُلُّ : 65

كَلاَّ : 397

كُلُوا : 383

كهيعص : 398

كَيْفَ : 506

وَ كَيْفَ : 335

(لا) Lâm - Elif

لاَ اُحِبُّ : 18

فَلاَ اُقْسِمُ : 273, 338

وَلاَ تَاْكُلُوا : 382

وَلاَ تَتَّبِعُوا : 613

لاَ تَتَّخِذُوا : 621

لاَ تَحْزَنْ : 296

لاَ تَحْسَبَنَّ : 95

لاَ تُدْرِكُهُ : 533

وَلاَ تَرْكَنُوا : 328

وَلاَ تَزِرُ : 309

فَلاَ تُزَكُّوا : 220

وَلاَ تَسْتَوِى : 307

وَلاَ تَشْتَرُوا : 346

وَلاَ تَعْثَوْا : 173
فَلاَ تَغُرَّنَّكُمْ : 544
لاَ تَقْرَبُوا : 403
وَلاَ تَكُونُوا : 221
وَلاَ تَنَازَعُوا : 389
وَلاَ تَنْسَ : 583
وَلاَ رَطْبٍ : 46
لاَ يُسْئَلُ : 525
لاَ يَسَّمَّعُونَ : 411
لاَ يَضُرُّكُمْ : 600
لاَ يَعْزُبُ : 66
لاَ يُكَلِّفُ : 288

(ل) Lâm

لَئِنْ : 331
وَ لَئِنْ : 143, 248
وَ لَبِثُوا : 362
وَ لَتَجِدَنَّ : 169
لَعَلَّكُمْ : 412, 527
لَقَدْ : 97, 282
وَ لَقَدْ : 54, 76, 194, 322, 337, 449, 512, 550
وَ لَلآخِرَةُ : 553
لِلَّذِينَ : 359
فَلِلّه : 25
وَ لِلّه : 4, 32, 428, 622
لِمَ تَقُولُونَ : 574
لَمْ يَلِدْ : 187
لَنْ تَمَسَّنَا : 474
لَنْ يَخْلُقُوا : 120
لَوْ أَنْزَلْنَا : 53
وَلَوْ رَدُّوهُ : 226
لَوْ كَانَ : 156
وَلَهُ : 8
لَهُ مَقَالِيدُ : 123
لَهُ مُلْكُ : 400
لَهُ الْمُلْكُ : 241
وَلَهَدَيْنَاهُمْ : 365
لَيْتَنِي : 612
يَا لَيْتَنِي : 614
لِيُذْهِبَ : 375
لَيْسَ : 7, 573
وَ اللَّيْلِ : 606

(م) Mim

وَمَا أُبَرِّئُ : 287
مَا أَصَابَكَ : 222
وَمَا أَمْرُنَا : 540
وَمَا الْحَيَوةُ : 74, 554
فَمَا بَكَتْ : 250
وَمَا تَشَاؤُنَ : 72
مَا خَلْقُكُمْ : 24
وَمَا رَبُّكَ : 237
وَمَا رَمَيْتَ : 295
مَا شَاءَ : 73, 557
وَمَا عَلَّمْنَاهُ : 56
وَمَا عَلَى : 380
مَا قَدَرُوا : 52, 572
مَا كَانَ : 188
وَمَا كُنَّا : 334
وَمَا لَنَا : 347
فَمَا لَهُمْ : 490
مَا مِنْ : 89
وَمَا نَرَيكَ : 481
وَمَا هذه الْحَيَاةُ : 93
وَمَا يَعْلَمُ : 327, 558
وَ امْتَازُوا : 239
مَثَلُ : 486, 491, 494
وَ مَثَلُ : 485
فَمَثَلُهُ : 484
مَثَلُهُمْ : 356, 483
مَرَجَ : 321
وَ الْمُرْسَلاَت : 162
مُقَرَّنِينَ : 114
وَ مِمَّا : 10
مَنْ : 264
فَمَنْ : 81, 242, 300

وَمَنْ : 45, 393, 603, 615, 624
وَمَنْ اَظْلَمُ : 584
مَنْ جَاءَ : 604
وَمَنْ لَمْ : 615
وَمَنْ يُشْرِكْ : 562
مَنِ اتَّخَذَ : 224
وَمِنْ آيَاتِه : 6
وَ مِنَ الشَّيَاطِين : 115
وَمِنَ اللَّيْلِ : 434
وَمِنْ ثَمَرَاتِ : 430
فَمِنْهُمْ : 371

(ن) Nun

ن : 446
وَ النَّازِعَاتِ : 232
وَ سَنَجْزِي : 330
وَ النَّجْمِ : 98
وَنَزَّلْنَا : 246
نِعْمَ الْمَوْلَى : 289
وَ نُفِخَ : 207
وَ نُنَزِّلُ : 55, 293

(و) Vav

وُجُوهٌ : 165
وَسِعَ : 197
وَسِعَتْ : 94
وَعَدَ اللّٰهُ : 183
وَ الْعَصْرِ : 440
وِلْدَانٌ : 252
وَ اللَّيْلِ : 606

(ها) He

وَ هَدَيْهُ : 461
هَلْ اَتَى : 149
هَلْ اَتَيكَ : 38
هَلْ مِنْ : 323
هُوَ الْاَوَّلُ : 212
هُوَ الَّذِي : 60, 113, 189, 208, 420
وَهُوَ الَّذِي : 419, 421

(ى) Yâ

يَا اَرْضُ : 49
يَا اَهْلَ : 184
يَا اَيُّهَا : 11, 27, 317, 345, 443, 460, 545, 568, 580, 582, 586, 621
يَا مَعْشَرَ : 77, 441
يَا نَارُ : 2
يَا هَامَانُ : 166
يَاْتِي اللّٰهُ : 180
يُبَدِّلُ : 131
وَ يَجْعَلْ : 454
وَ يُحِقَّ : 455
يَحُولُ : 58
يُخْرِجُ : 406
يُذَبِّحُونَ : 168
يُرِيدُونَ : 348
وَ يُزَكِّيكُمْ : 458
يس : 153
يُسَبِّحُ : 57, 521
وَ يُسَبِّحُ : 424
يَسْتَحِبُّونَ : 447
وَ يَسْعَوْنَ : 171
يَسْعَى : 436
وَ يَضْرِبُ : 122
يَعْرِفُونَهُ : 475
يَعْلَمُ : 70
وَ يُعَلِّمُهُمُ : 457
يَكَادُ : 425
يَمْحَقُ : 267
يَفْعَلُ : 316
اَيَوَدُّ : 493
يُولِجُ : 215
يَوْمًا : 399
فَالْيَوْمَ : 167, 352

ÂYETLER CETVELİ

Risale-i Nur'daki âyetlerin, risalelerde tekrar edildiği yerleri; ve Kur'an'daki sure ve âyet numaraları birlikte verilmiş olan cetvel...

SÖZLER MECMUASI

1- فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا

Âyetin tamamı:

وَاِذِ اسْتَسْقَى مُوسَى لِقَوْمِه فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ اُنَاسٍ مَشْرَبَهُمْ كُلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللّٰهِ وَلاَ تَعْثَوْا فِى الْاَرْضِ مُفْسِدِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 7, 255 ve 402; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 302; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 208; Âsâr-ı Bediiye sh: 596

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 60

* * *

2- يَا نَارُ كُونِى بَرْدًا وَسَلاَمًا

Âyetin tamamı: قُلْنَا يَا نَارُ كُونِى بَرْدًا وَسَلاَمًا عَلَى اِبْرَاهِيم

Risalede yeri: Sözler sh: 7 ve 261; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 303; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 208

Kur'anda yeri: Enbiya Suresi, âyet: 69

* * *

3- قَالَتْ يَا اَيُّهَا الْمَلاُ اِنِّى اُلْقِىَ اِلَىَّ كِتَابٌ كَرِيمٌ
اِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَاِنَّهُ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيم

Risalede yeri: Sözler sh: 8; Lem'alar sh: 96

Kur'anda yeri: Neml Suresi, âyet: 29, 30

* * *

4- وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى (Not: Âyetin bu cümlesi, Risale-i Nur'un bir çok yerinde geçmektedir.)

Âyetin tamamı:
لِلَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السَّوْءِ وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Risalede yeri: Sözler sh: 9, 90, 435 ve Risale-i Nur'un bir çok yerlerinde olduğu için me'haz vermeye gerek duyulmadı.

Kur'anda yeri: Nahl Suresi, âyet: 60

* * *

5- اِيّاكَ نَعْبُدُ وَاِيّاكَ نَسْتَعِينُ

Risalede yeri: Sözler sh: 12, 13, 44, 46; Mektubat sh: 393, 394 ve 395; Lem'alar sh: 99, 100; Şuâlar sh: 10 ve 613; Arabî İşarat-ül İ'caz ve Türkçe tercümesinde Fâtiha-i Şerife tefsiri yapıldığı yerler.

Kur'anda yeri: Fâtiha Suresi

* * *

6- وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلاَفُ اَلْسِنَتِكُمْ وَاَلْوَانِكُمْ
اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِلْعَالِمِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 12, 399, 605, 607 ve 681; Mektubat sh: 390; Lem'alar sh: 100; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 294 ve 316; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 195; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 359 ve 392

Kur'anda yeri: Rum Suresi, âyet: 22

* * *

7- لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَىْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

Âyetin tamamı: فَاطِرُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا
وَمِنَ الْاَنْعَامِ اَزْوَاجًا يَذْرَؤُكُمْ فِيهِ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَىْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

Risalede yeri: Sözler sh: 14; Mektubat sh: 84; Lem'alar sh: 101 ve 341; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 255 ve 436; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 240 ve 295; Âsâr-ı Bediiye sh: 18 ve 75; Hutbe-i Şâmiye sh: 134

Kur'anda yeri: Şûra Suresi, âyet: 11

* * *

8- وَلَهُ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Âyetin tamamı: وَهُوَ الَّذِى يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ اَهْوَنُ عَلَيْهِ
وَلَهُ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Risalede yeri: Sözler sh: 14, 94, 399, 524 ve 631; Lem'alar sh: 101; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 333; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 17, 543; Barla Lâhikası sh: 257

Kur'anda yeri: Rum Suresi, âyet: 27

* * *

9- قَالُوا سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Risalede yeri: (Bu âyet-i kerime Risale-i Nur'da en çok tekrarlanan bir âyettir. Birçok risalelerin ve mektupların sonunda tekrarlanmıştır. Nümune için sadece birkaç yer göstereceğiz.)

Sözler sh: 15, 47, 159, 175, 267, 585; Mektubat sh: 85, 195, 274; Şuâlar sh: 59, 208, 670; Lem'alar sh: 234; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 307; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 206, 210, 212 ve hâkeza lâhika mektuplarının vesair risalelerin bir çok yerinde...

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 32

* * *

10- اَلَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ

Âyetin tamamı: اَلَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 16, 371; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 56, 62; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 43, 44; Âsâr-ı Bediiye sh: 90, 91

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 3

* * *

11- يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا

Âyetin tamamı:
يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 18; Mektubat sh: 394; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 83; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 267, 293; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 357

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 21

* * *

12- إِنَّ اللّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَواْ وَّالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 22

Kur'anda yeri: Nahl Suresi, âyet: 128

* * *

13- اِنَّ اللّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ بِاَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ

Âyetin tamamı:

اِنَّ اللّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ بِاَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِى سَبِيلِ اللّهِ

...الى...هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

Risalede yeri: Sözler sh: 25; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 528; Nur'un İlk Kapısı sh: 8

Kur'anda yeri: Tevbe Suresi, âyet: 111

* * *

14- اِنَّا لِلّهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ

Âyetin tamamı: اَلَّذِينَ اِذَا اَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا اِنَّا لِلّهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 32, 760; Mektubat sh: 77, 80, 278; Lem'alar sh: 120, 205, 216; İslâm harfî Lem'alar sh: 815 Şuâlar sh: 280, 38, 338, 388, 451; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 80, 133, 172, 223; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 120, 157; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 144, 165, 242, 321; Emirdağ-1 sh: 20, 169, 185, 197; Tarihçe-i Hayat sh: 46; Mufassal Tarihçe sh: 110, 1026, 1203

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 156

* * *

15- اَللّهُ لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ اَلْحَىُّ الْقَيُّومُ

Risalede yeri: Sözler sh: 34, 38; Mektubat sh: 239; Lem'alar sh: 327; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 110, 362, 425; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 84, 101, 464, 619; Âsâr-ı Bediiye sh: 7

Kur'anda yeri: Bakara Suresi âyet: 255 ve Âl-i İmran Suresi âyet: 2

* * *

16- اِنَّ الدّينَ عِنْدَ اللّه اَلْاِسْلاَمُ

Âyetin tamamı: اِنَّ الدّينَ عِنْدَ اللّه اَلْاِسْلاَمُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذينَ اُوتُوا الْكِتَابَ اِلاَّ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَ هُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللّه فَاِنَّ اللّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

Risalede yeri: Sözler sh: 34, 233; Barla Lâhikası sh: 296

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi âyet: 19

* * *

17- فَسُبْحَانَ اللّه حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ *
وَلَهُ الْحَمْدُ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ *

Risalede yeri: Sözler sh: 40, 106, 399; Şuâlar sh: 180 (Şuâlar'da, bu âyetten başka aynı surenin aynı âyetlerinin devamında yedi adet âyet daha yazılıdır.)

Kur'anda yeri: Rum Suresi, âyet: 17, 18

* * *

18- لاَاُحِبُّ الْآفِلِينَ

Âyetin tamamı:
فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَاَى كَوْكَبًا قَالَ هٰذَا رَبِّى فَلَمَّااَفَلَ قَالَ لاَاُحِبُّ الْآفِلِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 45, 214, 218 ve 364

Kur'anda yeri: En'am Suresi, âyet: 76

* * *

19- اِنَّمَا اَمْرُهُ اِذَا اَرَادَ شَيْئًا اَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ
فَسُبْحَانَ الَّذِى بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 46, 52, 81, 114, 115, 118, 165, 193, 195, 197, 199, 200, 292, 425, 431, 670; Mektubat sh: 9, 245; Lem'alar sh: 126; Eskiyazı Lem'alar sh: 892; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 51, 60, 83, 84, 212, 276, 383, 403; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 10, 105, 165; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 20, 54, 99, 213, 225, 451, 496, 524, 614; Nur'un İlk Kapısı sh: 107

Kur'anda yeri: Yâsin Suresi, son iki âyeti. (82, 83)

* * *

20- اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ
صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 46, 544; Mektubat sh: 395, 510; Şuâlar sh: 96 ve 611-619 ve yine İşarat-ül İ'cazlardaki Fâtiha tefsiri kısımları.

Kur'anda yeri: Fâtiha Suresi

* * *

21- فَانْظُرْ اِلَى آثَارِ رَحْمَةِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِى الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 48, 82, 91, 95, 301, 381, 440, 599, 673; Lem'alar sh: 327, 347; Şuâlar sh: 111, 181, 209; El Mesnevi-yül Arabî sh: 57, 100; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 15, 47; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 25, 72, 568; Nur'un İlk Kapısı sh: 114; Tarihçe-i Hayat sh: 319, 440

Kur'anda yeri: Rum Suresi, âyet: 50

* * *

22- تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ
اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلٰكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ اِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

Risalede yeri: Sözler sh: 61, 139, 164, 373, 429, 434, 542, 551, 627, 631, 663, 668, 672, 682; Mektubat sh: 5, 13 ve birçok yerinde; Lem'alar sh: 66; Şuâlar sh: 105, 731 ve (وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ) âyetin bu cümlesi, Şuâların daha birçok yerlerinde vardır; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 276, 341, 386, 393, 407; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 165, 188 ve 228; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 328, 345, 429, 473, 501, 510, 531, 590; Barla Lâhikası sh: 21; Emirdağ-1 sh: 277; Emirdağ-2 sh: 9 ve daha birkaç yerinde; Âsâr-ı Bediiye sh: 8; Tarihçe-i Hayat sh: 275, 332, 421 ve daha birçok yerinde; Mufassal Tarihçe sh: 658 vesaire...

Kur'anda yeri: İsrâ Suresi, âyet: 44

* * *

23- اِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ

Âyetin tamamı:

وَاِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لاَ تُشْرِكْ بِاللّهِ اِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 83, 538; Şuâlar sh: 11, 13; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 298; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 185; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 365

Kur'anda yeri: Lokman Suresi, âyet: 13

* * *

24- مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ اِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ

Âyetin tamamı: مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ اِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ اِنَّ اللّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 90, 135, 526, 529, 699; Mektubat sh: 251, 291; Lem'alar sh: 191 ve 241; Şuâlar sh: 161, 209, 234, 656, 666, 667; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 139, 204, 212, 244, 247; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 105, 248; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 120, 213, 225, 276, 568, 621; Âsâr-ı Bediiye sh: 9, 129, 519; Tarihçe-i Hayat sh: 128, 440

Kur'anda yeri: Lokman Suresi, âyet: 28

* * *

25- فَلِلّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ (وَالْحِكْمَةُ الْقَاطِعَةُ)

Âyetin tamamı: قُلْ فَلِلّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدَيكُمْ اَجْمَعِينَ

(Diğer parça âyet değil, iktibas olabilir.)

Risalede yeri: Sözler sh: 91, 182; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 414

Kur'anda yeri: En'am Suresi, âyet: 149

* * *

26- قَالَ مَنْ يُحْيِى الْعِظَامَ وَهِىَ رَمِيمٌ

Âyetlerin tamamı: وَضَرَبَ لَنَا مَثَلاً وَنَسِىَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِى الْعِظَامَ وَهِىَ رَمِيمٌ
قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِى اَنْشَاَهَا اَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 91, 114, 115, 382, 425, 522, 524, 525, 543; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 152; Barla Lâhikası sh: 298; Âsâr-ı Bediiye sh: 229

Kur'anda yeri: Yâsin Suresi, âyet: 78, 79

* * *

27- يَا اَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ اِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ
يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا اَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ
حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَى وَمَا هُمْ بِسُكَارَى وَلَكِنَّ عَذَابَ اللّٰهِ شَدِيدٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 91 ve birinci âyet olarak yine Sözler sh: 98; Mektubat'tan Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 94; Şuâlar sh: 184

Kur'anda yeri: Hacc Suresi, âyet: 1, 2

* * *

28- اَللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ اِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لاَ رَيْبَ فِيهِ
وَمَنْ اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ حَدِيثًا

Risalede yeri: Sözler sh: 92; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 98, Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 46; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 70

Kur'anda yeri: Nisa Suresi, âyet: 87

* * *

29- اِنَّ الْاَبْرَارَ لَفِى نَعِيمٍ وَاِنَّ الْفُجَّارَ لَفِى جَحِيمٍ

Risalede yeri: Sözler sh: 92; Şuâlar sh: 639; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 90; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 64; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 358; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 222; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 456; Nur'un İlk Kapısı sh: 34; Âsâr-ı Bediiye sh: 124

Kur'anda yeri: İnfitar Suresi, âyet: 13, 14

* * *

30- اِذَا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ زِلْزَالَهَا ...الخ.

Risalede yeri: Sözler sh: 92, 98, 170, 396; Lem'alar sh: 137; Şuâlar sh: 184; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 264, 342; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 27, 178; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 40, 310, 430; Barla Lâhikası sh: 151; Âsâr-ı Bediiye sh: 43

Kur'anda yeri: Zilzal Suresi tamamı.

* * *

31- اَلْقَارِعَةُ مَا الْقَارِعَةُ ...الى آخِرِ السّورة

Risalede yeri: Sözler sh: 92, 238, 437; Mektubat sh: 200; El-Mesneviy-ül

Arabî sh: 264, 342; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 54; Nur'un İlk Kapısı sh: 13

Kur'anda yeri: El-Karia Suresi tamamı.

* * *

32- وَلِلّٰهِ غَيْبُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا اَمْرُ السَّاعَةِ اِلاَّ كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْ هُوَ اَقْرَبُ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 92, 112, 165, 197; Lem'alar sh: 191, 193 ve 241; Şuâlar sh: 37, 38, 161, 209; Tarihçe-i Hayat sh: 440

Kur'anda yeri: Nahl Suresi, âyet: 77

* * *

33- فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ * وَلَهُ الْحَمْدُ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ * يُخْرِجُ الْحَىَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَىِّ وَيُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذٰلِكَ تُخْرَجُونَ * وَمِنْ آيَاتِهِ اَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ اِذَا اَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ *

Birinci âyet ve Nurlardaki yerleri ve me'hazi, 17 no.lu sırada verildiği gibi, devamında gelen diğer bazı âyetler de, başka numaralarda geçtiği halde, buradaki âyetler arkadaşlarıyla birlikte kaydedildi.

Risalede yeri: Sözler sh: 94 ve ikinci âyet olarak sh: 106; Mektubat sh: 390, 391; Lem'alar sh: 332, âyetlerden bazıları için Şuâlar sh: 214; yine bazı âyetler El-Mesneviy-ül Arabî sh: 342; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 271, 430; Barla Lâhikası sh: 257; Tarihçe-i Hayat sh: 445; Âsâr-ı Bediiye sh: 132, 342

Kur'anda yeri: Rum Suresi, âyet: 17 ilâ 27

* * *

34- اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ * وَاِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ * وَاِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ

Risalede yeri: Sözler sh: 98, 116, 117, 238, 425, 426, 427, 438, 530; Mektubat sh: 200; Şuâlar sh: 184; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 243; Tercümesi sh: 142; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 352; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 27; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 40, 439, 444; Nur'un İlk Kapısı sh: 130; Âsâr-ı Bediiye sh: 38

Kur'anda yeri: Tekvir Suresi baş tarafından üç âyet.

* * *

35- اِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ * وَاِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ * وَاِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ

Risalede yeri: Sözler sh: 98, 116, 238, 425, 438, 530; Mektubat sh: 200; Şuâlar sh: 184; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 27; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 40, 439; Nur'un İlk Kapısı sh: 130; Âsâr-ı Bediiye sh: 38

Kur'anda yeri: İnfitar Suresi, baştan üç âyet.

* * *

36- اِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ * وَاَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ * وَاِذَا الْاَرْضُ مُدَّتْ * وَاَلْقَتْ مَا فِيهَا وَ تَخَلَّتْ * وَاَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ *

Risalede yeri: Sözler sh: 98, 116, 375, 425, 438; Şuâlar sh: 185; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 243, Tercümesi sh: 142

Kur'anda yeri: İnşikak Suresi, âyet: 1, 2, 3, 4, 5

* * *

37- عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 98, Şuâlar sh: 184

Kur'anda yeri: Nebe' veya Amme Suresi, birinci âyeti.

* * *

38- هَلْ اَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ

Risalede yeri: Sözler sh: 98 ve 380

Kur'anda yeri: Gaşiye Suresi, birinci âyet.

* * *

39- اِنْ كَانَتْ اِلاَّ صَيْحَةً وَاحِدَةً

Âyetin tamamı: اِنْ كَانَتْ اِلاَّ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَاِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 112, 139, 195; Mektubat sh: 251; Şuâlar sh: 37, 116; Mufassal Tarihçe sh: 1741

Kur'anda yeri: Yâsin Suresi, âyet: 53

* * *

40- اَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ

Âyetin tamamı: وَاِذْ اَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِى آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَاَشْهَدَهُمْ عَلَى اَنْفُسِهِمْ اَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا اَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ اِنَّا كُنَّا عَنْ هذَا غَافِلِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 112, 397; Şuâlar sh: 37

Kur'anda yeri: A'raf Suresi, âyet: 172

* * *

41- اَوَ لَمْ يَرَ الْاِنْسَانُ اَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَاِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 115 ve 424

Kur'anda yeri: Yâsin Suresi, âyet: 77

* * *

42- اَلَّذِى جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الشَّجَرِ الْاَخْضَرِ نَاراً

Âyetin tamamı: اَلَّذِى جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الشَّجَرِ الْاَخْضَرِ نَاراً فَاِذَا اَنْتُمْ مِنْهُ تُوقِدُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 115, 400, 424

Kur'anda yeri: Yâsin Suresi, âyet: 80

* * *

43- اِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ

Risalede yeri: Sözler sh: 116, 426; Şuâlar sh: 141, 215, 217; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 351; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 443; Tarihçe-i Hayat sh: 370, 446, 448

Kur'anda yeri: Tekvir Suresi, âyet: 10

* * *

44- وَالشَّمْسِ وَضُحَيهَا * وَالْقَمَرِ اِذَا تَلَيهَا * وَالنَّهَارِ اِذَا جَلَّيهَا * الى آخر السّورة

Risalede yeri: Sözler sh: 120; Mektubat sh: 389

Kur'anda yeri: Şems Suresi tamamı.

* * *

45- وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ اُوتِىَ خَيْراً كَثِيراً

Âyetin tamamı: يُؤْتِى الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ اُوتِىَ خَيْراً

كَثِيراً وَمَا يَذَّكَّرُ اِلاَّ أُولُوا الْاَلْبَابِ

Risalede yeri: Sözler sh: 130; Mektubat sh: 19; Şuâlar sh: 700; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 141; Tercümesi sh: 23; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 381; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 488; Nur'un İlk Kapısı sh: 102; Tarihçe-i Hayat sh: 172; Mufassal Tarihçe sh: 693

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 269

* * *

46- وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ ... وَلاَ رَطْبٍ وَلاَ يَابِسٍ اِلاَّ فِى كِتَابٍ مُبِينٍ

Âyetin tamamı: وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لاَ يَعْلَمُهَا اِلاَّ هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِى الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ اِلاَّ يَعْلَمُهَا وَلاَ حَبَّةٍ فِى ظُلُمَاتِ الْاَرْضِ وَلاَ رَطْبٍ وَلاَ يَابِسٍ اِلاَّ فِى كِتَابٍ مُبِينٍ

Risalede yeri: Sözler sh: 135, 163, 252, 469; Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 190; Sırr-ı İnna A'tayna sh: 1; İslâm hattı Lem'alar sh: 116; Şuâlar sh: 682; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 310; Tercümesi sh: 206; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 331; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 414; Barla Lâhikası sh: 62, 64; Kastamonu Lâhikası sh: 160; Nur'un İlk Kapısı sh: 172; Tarihçe-i Hayat sh: 305; Mufassal Tarihçe sh: 237, 896

Kur'anda yeri: En'am Suresi, âyet: 59

* * *

47- قُلِ اللّٰهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِى الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ اِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 135, 375, 418; Lem'alar sh: 129; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 281; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 168; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 336; Emirdağ-1 sh: 35

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 26

* * *

48- يُغْشِى اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِاَمْرِهِ...

Âyetin tamamı: اِنَّ رَبَّكُمُ اللّٰهُ الَّذِى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ فِى سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِى اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِاَمْرِهِ اَلاَ لَهُ الْخَلْقُ وَالْاَمْرُ تَبَارَكَ اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 135, 138, 419, 440; Şuâlar sh: 241; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 148; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 386; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 271, 501, 568

Kur'anda yeri: A'raf Suresi, âyet: 54

* * *

49- وَ قِيلَ يَا اَرْضُ ابْلَعِي مَاءَ كِ وَيَا سَمَاءُ اَقْلِعِي وَغِيضَ الْمَاءُ وَقُضِيَ الْاَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 135, 191, 376, 430; Mektubat sh: 317; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 146; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 156, 383; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 234; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 145, 495; Kastamonu Lâhikası sh: 131

Kur'anda yeri: Hûd Suresi, âyet: 44

* * *

50- اِنَّا عَرَضْنَا الْاَمَانَةَ عَلَى السَمواتِ وَالْاَرْضِ وَالْجِبَالِ فَاَبَيْنَ اَنْ يَحْمِلْنَهَا وَاَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْاِنْسَانُ اِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولاً

Risalede yeri: Sözler sh: 135, 164, 535; Mektubat sh: 311; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 145; Kastamonu Lâhikası sh: 207; Âsâr-ı Bediiye sh: 133; Tarihçe-i Hayat sh: 477

Kur'anda yeri: Ahzab Suresi, âyet: 72

* * *

51- يَوْمَ نَطْوِى السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ

Âyetin tamamı: يَوْمَ نَطْوِى السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ كَمَا بَدَاْنَا اَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعْدًا عَلَيْنَا اِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 135, 138, 440; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 215, 241, 341; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 270 , 429

Kur'anda yeri: Enbiya Suresi, âyet: 104

* * *

52- وَمَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْاَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

وَالسَّمواتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 135, 166, 396, 435, 440; Mektubat sh: 134; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 144; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 215, 241, 341; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 230, 262, 370, 429, 542, 568

Kur'anda yeri: Zümer Suresi, âyet: 67

* * *

53- لَوْ اَنْزَلْنَا هذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَرَاَيْتَهُ... الى آخر السّورة

Risalede yeri: Sözler sh: 135, 279 (yalnız bir âyet); Mektubat sh: 397 ; لاَ يَسْتَوِى اَصْحَابُ النَّارِ وَاَصْحَابُ الْجَنَّةِ اَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ لَوْ اَنْزَلْنَا هذَا الْقُرْآنَ... Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 145; Barla Lâhikası sh: 84

Kur'anda yeri: Haşir Suresi, son beş âyeti.

* * *

54- وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ وَنَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ

Risalede yeri: Sözler sh: 136, 165, 197, 441, 561; Mektubat sh: 306; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 348, 584

Kur'anda yeri: Kaf Suresi, âyet: 16

* * *

55- وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ

Âyetin tamamı:

وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ وَلاَ يَزِيدُ الظَّالِمِينَ اِلاَّ خَسَاراً

Risalede yeri: Sözler sh: 137; Şuâlar sh: 706; Barla Lâhikası sh: 298

Kur'anda yeri: İsrâ Suresi, âyet: 82

* * *

56- وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِى لَهُ

Âyetin tamamı: وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِى لَهُ اِنْ هُوَ اِلاَّ ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 137, 138, 385, 692; Barla Lâhikası sh: 334

Kur'anda yeri: Yâsin Suresi, âyet: 69

* * *

57- يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

Risalede yeri: Sözler sh: 139, 434, 669

Kur'anda yeri: Cum'a Suresi, âyet: 1

* * *

58- يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ

Âyetin tamamı: يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلّٰهِ وَلِلرَّسُولِ اِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَاَنَّهُ اِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 140, 167, 396, 435

Kur'anda yeri: Enfal Suresi, âyet: 24

* * *

59- فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى

Âyetin tamamı: اِنَّ اللّٰهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى يُخْرِجُ الْحَىَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَمُخْرِجُ الْمَيِّتِ مِنَ الْحَىِّ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ فَاَنّٰى تُؤْفَكُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 140, 321, 435; Mesnevî Tercümesi (Abdülkadir) sh: 351

Kur'anda yeri: En'am Suresi, âyet: 95

* * *

60- هُوَ الَّذِى يُصَوِّرُكُمْ فِى الْاَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Risalede yeri: Sözler sh: 140, 440; Şuâlar sh: 167; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 241; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 270, 274

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 6

* * *

61- خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ فِى سِتَّةِ اَيَّامٍ

(Bu âyet ve aynı mânadaki başka âyetler Kur'an'ın yedi suresinde bulunmaktadırlar. Bu sureler 7, 10, 11, 25, 32, 50 ve 57. sureleridir. Ayrıca Âyetler Cetveli'nin 48 no.lu bölümünde de bu âyetlerden birisinin tamamı ve me'hazı, birlikte kaydedilmiştir. Müracaat edilsin.)

Risalede yeri: Sözler sh: 140, 158, 163, 167, 435, 476; Şuâlar sh: 208, 248;

El-Mesneviy-ül Arabî sh: 241, 341; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 271, 343, 430; Tarihçe-i Hayat sh: 438

* * *

62- وَ سَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ...

Âyetin tamamı: اَللّٰهُ الَّذِى رَفَعَ السَّمٰوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِى لِاَجَلٍ مُسَمًّى يُدَبِّرُ الْاَمْرَ يُفَصِّلُ الْاٰيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ

(Not: Bu âyetin aynı mânasında, yani Şems ve Kamer'in teshirini beyan eden âyetler, 7 adet surelerde geçmektedir. Bunlar 13/2, 14/33, 29/61, 31/29, 35/13, 39/5 ve 16/12 âyetleridir.

Risalede yeri: Sözler sh: 140; Mektubat sh: 411; Lem'alar sh: 346; Şuâlar sh: 758

Kur'anda yeri: Ra'd Suresi, âyet: 2

* * *

63- اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى اَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا

Risalede yeri: Sözler sh: 141 ve 689

Kur'anda yeri: Kehf Suresi, âyet: 1

* * *

64- رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ

Âyetin tamamı: قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا اَنْزَلَ هٰؤُلَاءِ اِلَّا رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ بَصَائِرَ وَاِنِّى لَاَظُنُّكَ يَا فِرْعَوْنُ مَثْبُورًا

Risalede yeri: Sözler sh: 158, 178, 351; Mektubat sh: 411; Şuâlar sh: 188, 208; Eskiyazı Lem'alar sh: 905; Tarihçe-i Hayat 438, 619

Kur'anda yeri: İsrâ Suresi, âyet: 102

* * *

65- وَكُلَّ شَيْءٍ اَحْصَيْنَاهُ فِى اِمَامٍ مُبِينٍ

Âyetin tamamı:
اِنَّا نَحْنُ نُحْيِى الْمَوْتَى وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَاٰثَارَهُمْ وَكُلَّ شَيْءٍ اَحْصَيْنَاهُ فِى اِمَامٍ مُبِينٍ

Risalede yeri: Sözler sh: 163, 463; Mektubat sh: 487

Kur'anda yeri: Yâsin Suresi, âyet: 12

* * *

66- كِتَابٍ مُبِينٍ

Âyetin tamamı: وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لاَ تَاْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَى وَرَبِّى لَتَاْتِيَنَّكُمْ عَالِمِ الْغَيْبِ لاَ يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِى السَّمٰوَاتِ وَلاَ فِى الْاَرْضِ وَلاَ اَصْغَرُ مِنْ ذٰلِكَ وَلاَ اَكْبَرُ اِلاَّ فِى كِتَابٍ مُبِينٍ * وَمَا تَكُونُ فِى شَاْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلاَ تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ اِلاَّ كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُوداً اِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِى الْاَرْضِ وَلاَ فِى السَّمَاءِ وَلاَ اَصْغَرَ مِنْ ذٰلِكَ وَلاَ اَكْبَرَ اِلاَّ فِى كِتَابٍ مُبِينٍ

Risalede yeri: Sözler sh: 163, 547; Mektubat sh: 487; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 264; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 310

Kur'anda yerleri: Sebe Suresi âyet: 3, Yunus Suresi âyet: 61 ve كِتَابٍ مُبِينٍ olarak daha 8 yerde bulunmaktadır. Biz bunların içinden sadece iki âyet aldık.

* * *

67- وَ سَخَّرْنَا الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ مَعَهُ

(Burada iktibasen kaydedilmiş, başka risalelerde âyetin aynısı yazılmıştır.)

Âyetin tamamı: اِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْاِشْرَاقِ

Risalede yeri: Sözler sh: 164 ve 259

Kur'anda yeri: Sad Suresi, âyet: 18

* * *

68- تَعْرُجُ الْمَلاَئِكَةُ وَالرُّوحُ اِلَيْهِ فِى يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ اَلْفَ سَنَةٍ

Risalede yeri: Sözler sh: 165, 197, 441; Elyazma 29.Mektub sh: 265; Şuâlar sh: 589; Barla Lâhikası sh: 45, 325; Mufassal Tarihçe sh: 757

Kur'anda yeri: Mearic Suresi, âyet: 4

* * *

69- اَللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 167, 292, 679, 682; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 51; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 10; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 20, 212, 430; Nur'un İlk Kapısı sh: 203

Kur'anda yeri: Zümer Suresi, âyet: 62

* * *

70- يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ

Âyetin tamamı: اَوَ لاَ يَعْلَمُونَ اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ✻

اَلاَ اِنَّهُمْ يَثْنُونَ صُدُورَهُمْ لِيَسْتَخْفُوا مِنْهُ اَلاَ حِينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ يَعْلَمُ
مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ اِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

Risalede yeri: Sözler sh: 167

Kur'anda yeri: Bakara Suresi âyet: 77 ve Hud Suresi âyet: 5

* * *

71- خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ

Âyetin tamamı: وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 167, 440; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 241, 342; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 261, 430

Kur'anda yeri: Saffat Suresi, âyet: 96

* * *

72- وَمَا تَشَاؤُنَ اِلاَّ اَنْ يَشَاءَ اللّٰهُ

Âyetin tamamı: وَمَا تَشَاؤُنَ اِلاَّ اَنْ يَشَاءَ اللّٰهُ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

Risalede yeri: Sözler sh: 167, 396; Mektubat sh: 52; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 286; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 347

Kur'anda yeri: Dehr Suresi, âyet: 30

* * *

73- مَا شَاءَ اللّٰهُ لاَ قُوَّةَ اِلاَّ بِاللّٰهِ

Âyetin tamamı: وَلَوْلاَ اِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللّٰهُ لاَ قُوَّةَ اِلاَّ بِاللّٰهِ

اِنْ تَرَنِ اَنَا اَقَلَّ مِنْكَ مَالاً وَوَلَداً

Risalede yeri: Sözler sh: 167

Kur'anda yeri: Kehf Suresi, âyet: 39

* * *

74- وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا اِلاَّ مَتَاعُ الْغُرُورِ

Âyetin tamamı: (Not: Âyetin bu parçası Kur'anın iki Suresi'nde bulunmaktadır: 1- Âl-i İmran âyet: 185'te, 2- Hadid Suresi âyet: 20'de vardır. Âl-i İmran'daki âyet, ileride baş kısmı itibariyle yazılacağından şimdi burada kaydedilmedi. Hadid Suresi'ndeki âyeti alıyoruz:)

اِعْلَمُوا اَنَّمَا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِى الْاَمْوَالِ
وَالْاَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ اَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرّاً ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا
وَ فِى الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا اِلاَّ مَتَاعُ الْغُرُورِ

Risalede yeri: Sözler sh: 169; Mektubat sh: 455; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 145

Kur'anda yeri: Hadid Suresi, âyet: 20

* * *

75- وَاتَّقُوا فِتْنَةً لاَ تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً

Âyetin tamamı:

وَاتَّقُوا فِتْنَةً لاَ تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

Risalede yeri: Sözler sh: 172; Eşkiyazı Mektubat sh: 579

Kur'anda yeri: Enfal Suresi, âyet: 25

* * *

76- وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَاَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ

Risalede yeri: Sözler sh: 176, 181, 373; Mektubat sh: 411, İslam harfi Lem'alar sh: 956, 957; Şuâlar sh: 639; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 329; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 204 Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 272, 422

Kur'anda yeri: Mülk Suresi, âyet: 5

* * *

77- يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اِنِ اسْتَطَعْتُمْ اَنْ تَنْفُذُوا مِنْ اَقْطَارِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ فَانْفُذُوا لاَ تَنْفُذُونَ اِلاَّ بِسُلْطَانٍ * فَبِاَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ * يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ مِنْ نَارٍ وَ نُحَاسٌ فَلاَ تَنْتَصِرَانِ * فَبِاَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ *

Risalede yeri: Sözler sh: 180, 373; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 330; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 205; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 413; Mufassal Tarihçe sh: 1045

Kur'anda yeri: Rahman Suresi, âyet: 33 ilâ 35

* * *

78- وَاِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَاِنَّ اللّٰهَ هُوَ مَوْلاَهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلاَئِكَةُ بَعْدَ ذٰلِكَ ظَهِيرٌ

Âyetin baş tarafı: اِنْ تَتُوبَا اِلَى اللّٰهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا

Risalede yeri: Sözler sh: 181

Kur'anda yeri: Tahrim Suresi, âyet: 4

* * *

79- وَقُلْ رَبِّ اَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ * وَاَعُوذُ بِكَ رَبِّ اَنْ يَحْضُرُونِ *

Risalede yeri: Sözler sh: 182, 274; Lem'alar sh: 70, 89, 175; Barla Lâhikası sh: 150; Tarihçe-i Hayat sh: 190; Mufassal Tarihçe sh: 688

Kur'anda yeri: Mü'minûn Suresi, âyet: 97, 98

* * *

80- وَاِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ اِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Risalede yeri: Sözler sh: 183; Mektubat sh: 309

Kur'anda yeri: Fussilet Suresi, âyet: 36

* * *

81- فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللّٰهِ

Âyetin tamamı:
فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللّٰهِ وَكَذَّبَ بِالصِّدْقِ اِذْ جَاءَهُ اَلَيْسَ فِى جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْكَافِرِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 186; Mektubat sh: 96, 312

Kur'anda yeri: Zümer Suresi, âyet: 32

* * *

82- ق وَ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ بَلْ عَجِبُوا اَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ فَقَالَ الْكَافِرُونَ هذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ

(Sûrenin başından yirmidört adet âyet kaydedilmiş ve Sözler'de ona göre mânaları nazara verilmiş.)

Risalede yeri: Sözler sh: 191, 382; Mektubat sh: 316; Âsâr-ı Bediiye sh: 204

Kur'anda yeri: Kaf Suresi, âyet: 1-24

* * *

83- كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَيهَا اِذِ انْبَعَثَ اَشْقيهَا فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللّٰهِ نَاقَةَ اللّٰهِ وَسُقْيَيهَا
فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذَنْبِهِمْ فَسَوَّيهَا وَلاَ يَخَافُ عُقْبَيهَا

Risalede yeri: Sözler sh: 191; Mektubat sh: 317

Kur'anda yeri: Şems Suresi, âyet: 11-15

* * *

84- وَذَا النُّونِ اِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ اَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِى الظُّلُمَاتِ
اَنْ لاَ اِلهَ اِلاَّ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّى كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 192; Mektubat sh: 317; Lem'alar sh: 5; Barla Lâhikası sh: 203; Mufassal Tarihçe sh: 512

Kur'anda yeri: Enbiya Suresi, âyet: 87

* * *

85- اَرْسِلُونِ * يُوسُفُ اَيُّهَا الصِّدِّيقُ

Âyetin tamamı: وَقَالَ الَّذِى نَجَا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ اُمَّةٍ اَنَا اُنَبِّئُكُمْ بِتَاْوِيلِهِ فَاَرْسِلُونِ
يُوسُفُ اَيُّهَا الصِّدِّيقُ اَفْتِنَا فِى سَبْعِ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَاْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَ
سَبْعِ سُنْبُلاَتٍ خُضْرٍ وَاُخَرَ يَابِسَاتٍ لَعَلِّى اَرْجِعُ اِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 192, 399; Mektubat sh: 317

Kur'anda yeri: Yusuf Suresi, âyet: 45, 46

* * *

86- وَاِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَاَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 192; Mektubat sh: 318; El-Mesneviy-ül Arabî sh:

332, 354, 381; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 416, 448, 488; Nur'un İlk Kapısı sh: 26, 146

Kur'anda yeri: A'raf Suresi, âyet: 204

* * *

87- اَلَّذِى اَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ

Âyetin tamamı: اَلَّذِى اَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَاَ خَلْقَ الْاِنْسَانِ مِنْ طِينٍ

Risalede yeri: Sözler sh: 196, 231, 617, 664; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 60; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 27; Hutbe-i Şâmiye sh: 38

Kur'anda yeri: Secde Suresi, âyet: 7

* * *

88- (تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ) صُنْعَ اللّٰهِ الَّذِى اَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ

Âyetin tamamı: وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِىَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ صُنْعَ اللّٰهِ الَّذِى اَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ اِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 196; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 109

Kur'anda yeri: Neml Suresi, âyet: 88

* * *

89- مَا مِنْ دَابَّةٍ اِلاَّ هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا

Âyetin tamamı: اِنِّى تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ رَبِّى وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ اِلاَّ هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا اِنَّ رَبِّى عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Risalede yeri: Sözler sh: 197, 292, 440, 663; Lem'alar sh: 340, 344, Şuâlar sh: 630, 708; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 51, 241; Tercüme Mesnevî- Abdülmecid sh: 10; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 20, 270; Nur'un İlk Kapısı sh: 107

Kur'anda yeri: Hûd Suresi, âyet: 56

* * *

90- رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا ...

Risalede yeri: Sözler sh: 200, 267, 310, 444, 502, 534, 585, 689; Mektubat sh: 253, 297, 379, 466 Lem'alar sh: 35, 37, 39; Elyazma 29.Mektub sh: 202; Eskiyazı Lem'alar sh: 124; Barla Lâhikası sh: 273; Tarihçe-i Hayat sh: 206, 423

Kur'anda yeri: Bakara Suresi son âyeti.

* * *

91- رَبَّنَا لاَ تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ

Risalede yeri: Sözler sh: 200, 310, 444, 558, 585, 689; Mektubat sh: 85, 87, 253

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 8

* * *

92- اِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْاَرْضِ زِينَةً لَهَا لِنَبْلُوَهُمْ اَيُّهُمْ اَحْسَنُ عَمَلاً
وَاِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيداً جُرُزاً

Risalede yeri: Sözler sh: 202

Kur'anda yeri: Kehf Suresi, âyet: 7 ve 8

* * *

93- وَمَا هذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا اِلاَّ لَهْوٌ وَلَعِبٌ وَاِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 202, 438, 499, 556; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 360, 409; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 223; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 459, 533, 579; Nur'un İlk Kapısı sh: 12, 39, 125

Kur'anda yeri: Ankebut Suresi, âyet: 64

* * *

94- وَسِعَتْ رَحْمَتِي كُلَّ شَيْءٍ * وَسِعَتْ رَحْمَتُهُ كُلَّ شَيْءٍ

Âyetin tamamı: وَاكْتُبْ لَنَا فِي هذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ اِنَّا هُدْنَا اِلَيْكَ قَالَ
عَذَابِي اُصِيبُ بِهِ مَنْ اَشَاءُ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَاَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ
وَيُؤْتُونَ الزَّكَوةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 202; Lem'alar sh: 126 (Fakat âyetten iktibasen, Cevşen-ül Kebir'deki وَسِعَتْ رَحْمَتُهُ كُلَّ شَيْءٍ ifadesiyle); El-Mesneviy-ül Arabî sh: 276, 412, 415; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 165; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 328; Mufassal Tarihçe sh: 1502

Kur'anda yeri: A'raf Suresi, âyet: 156

* * *

95- لاَ تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا اَتَوْا وَيُحِبُّونَ اَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلاَ تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 230

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 188

* * *

96- قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّهَ فَاتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ اللّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 232, 360; Lem'alar sh: 36, 49, 75

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 31

* * *

97- لَقَدْ صَدَقَ اللّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ اِنْ شَاءَ اللّهُ آمِنِين..

(Ve Fetih Suresi'nin sonuna kadar)

Risalede yeri: Sözler sh: 233, 405, 688; Mektubat sh: 89, 167, 168; Lem'alar sh: 28, 29, 30, 31, 32, 34, 35, 37; Şuâlar sh: 627; Barla Lâhikası sh: 273, 274

Kur'anda yeri: Fetih Suresi, son üç âyet.

* * *

98- وَالنَّجْمِ اِذَا هَوَى مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَى وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى اِنْ هُوَ اِلاَّ وَحْىٌ يُوحَى...

Risalede yeri: Sözler sh: 238, 404, 430, 559; Mektubat sh: 200, 303; el-yazma Mektubat İ. Fakazlı sh: 389, Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 227; Tercümesi sh: 122; El-Mesneviy-ül Arabî, sh: 73; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 27; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 566; Mufassal Tarihçe sh: 663

Kur'anda yeri: Necm Suresi, âyet: 1-18

* * *

99- وَالشَّمْسُ تَجْرِى لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

Risalede yeri: Sözler sh: 243, 365, 377, 393, 672; Mektubat sh: 205; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 378; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 485; Emirdağ-1 sh: 181; Nur'un İlk Kapısı sh: 141'de iktibasen تَجْرِى الشَّمْسُ dür; Âsâr-ı Bediiye sh: 198; Mufassal Tarihçe 1665; yine Âsâr-ı Bediiye sh: 212, 218, 239

Kur'anda yeri: Yâsin Suresi, âyet: 38

* * *

100- وَجَعَلْنَا الشَّمْسَ سِرَاجًا (İktibasendir)

Âyetin tamamı: وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا

Risalede yeri: Sözler sh: 244 ve 277 (Burada وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا olarak kayıtlıdır ki, âyet öyledir.); Mektubat sh: 205; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 373, 378; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 476, 684; Nur'un İlk Kapısı sh: 141

Kur'anda yeri: Nuh Suresi, âyet: 16

* * *

101- وَاِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا اِلاَّ اِبْلِيسَ اَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 245

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 34

* * *

102- اِنَّ اللّٰهَ يَاْمُرُكُمْ اَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً

Âyetin tamamı: وَاِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اِنَّ اللّٰهَ يَاْمُرُكُمْ اَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً قَالُوا اَتَتَّخِذُنَا هُزُوًا قَالَ اَعُوذُ بِاللّٰهِ اَنْ اَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 245

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 67

* * *

103- ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ اَوْ اَشَدُّ قَسْوَةً وَاِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْاَنْهَارُ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 245, 247, 249, 250 ve 383; Mufassal Tarihçe sh: 1664

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 74

* * *

104- وَعَلَّمَ آدَمَ الْاَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ اَنْبِئُونِى بِاَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ
اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
قَالَ يَا آدَمُ اَنْبِئْهُمْ بِاَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا اَنْبَاَهُمْ بِاَسْمَائِهِمْ قَالَ اَلَمْ اَقُلْ لَكُمْ اِنِّى اَعْلَمُ
غَيْبَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 246, 262 ve 420; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 310; Tercümesi sh: 206

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 31-33

* * *

105- قُتِلَ اَصْحَابُ الْاُخْدُودِ النَّارِ ذَاتِ الْوَقُودِ اِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ وَهُمْ عَلَى
مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ اِلَّا اَنْ يُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ

Risalede yeri: Sözler sh: 253; Âsâr-ı Bediiye sh: 93

Kur'anda yeri: Bürûc Suresi, (85.Sure) âyet: 4-8

* * *

106- وَآيَةٌ لَهُمْ اَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 253

Kur'anda yeri: Yâsin Suresi, âyet: 41-42

* * *

107- اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ اَلْمِصْبَاحُ فِى زُجَاجَةٍ
اَلزُّجَاجَةُ كَاَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّىٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ
زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِى اللّٰهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَضْرِبُ
اللّٰهُ الْاَمْثَالَ لِلنَّاسِ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 253, 273, 314 ve 438; Mektubat sh: 409 ve 411; Lem'alar sh: 257; Şuâlar sh: 262, 635, 638 ve 687; Barla Lâhikası sh: 276 ve 283; Kastamonu Lâhikası sh: 125, 231, 250 ve 256; Emirdağ-1 sh: 259

Kur'anda yeri: Nur Suresi, âyet: 35

* * *

108- وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ وَاَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ وَمِنَ الْجِنِّ
مَنْ يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِاِذْنِ رَبِّهِ وَمَنْ يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ اَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ

Risalede yeri: Sözler sh: 254 ve 256; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 302; Tercümesi: sh: 207

Kur'anda yeri: Sebe' Suresi, âyet: 12

* * *

109- وَاُبْرِئُ الْاَكْمَهَ وَالْاَبْرَصَ وَاُحْيِى الْمَوْتَى بِاِذْنِ اللّٰهِ

Âyetin tamamı: وَرَسُولاً اِلَى بَنِى اِسْرَائِيلَ اَنِّى قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ اَنِّى اَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَاَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْراً بِاِذْنِ اللّٰهِ وَاُبْرِئُ الْاَكْمَهَ وَالْاَبْرَصَ وَاُحْيِى الْمَوْتَى بِاِذْنِ اللّٰهِ وَاُنَبِّئُكُمْ بِمَا تَاكُلُونَ وَمَا تَدَّخِرُونَ فِى بُيُوتِكُمْ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَآيَةً لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 255; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 302, 303

Kur'anda yeri: (Bu âyet Âl-i İmran ile Maide Surelerinde az değişik lafızlarla bulunmaktadır.) Âl-i İmran Suresi âyet: 49 ve meâliyle Maide Suresi âyet: 110

* * *

110- يَا جِبَالُ اَوِّبِى مَعَهُ وَالطَّيْرَ وَاَلَنَّا لَهُ الْحَدِيدَ

Âyetin tamamı: وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلاً يَا جِبَالُ اَوِّبِى مَعَهُ وَالطَّيْرَ وَاَلَنَّا لَهُ الْحَدِيدَ اَنِ اعْمَلْ سَابِغَاتٍ وَقَدِّرْ فِى السَّرْدِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا اِنِّى بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 256 ve 259; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 302; Tercümesi sh: 207

Kur'anda yeri: Sebe' Suresi, âyet: 10-11

* * *

111- وَآتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَصْلَ الْخِطَابِ

Âyetin tamamı: وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَآتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَصْلَ الْخِطَابِ

Risalede yeri: Sözler sh: 256

Kur'anda yeri: Sâd Suresi, âyet: 20

* * *

112- قَالَ الَّذِى عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ اَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ اَنْ يَرْتَدَّ اِلَيْكَ طَرْفُكَ

فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِراً عِنْدَهُ قَالَ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي ءَاَشْكُرُ اَمْ اَكْفُرُ وَمَنْ شَكَرَ فَاِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَاِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 257; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 303; Tercümesi sh: 208

Kur'anda yeri: Neml Suresi, âyet: 40

* * *

113- هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ ذَلُولاً فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَاِلَيْهِ النُّشُورُ

Risalede yeri: Sözler sh: 257; Mektubat fihrist kısmı sh: 484; Şuâlar sh: 637; Mufassal Tarihçe sh: 692

Kur'anda yeri: Mülk Suresi, âyet: 15

* * *

114- مُقَرَّنِينَ فِي الْاَصْفَادِ

Âyetin tamamı: وَالشَّيَاطِينَ كُلَّ بَنَّاءٍ وَغَوَّاصٍ وَآخَرِينَ مُقَرَّنِينَ فِي الْاَصْفَادِ

Not: مُقَرَّنِينَ فِي الْاَصْفَادِ cümlesi, Kur'anın iki Suresinde mevcuttur. Birisi: İbrahim Suresi, âyet: 49'da: "Kıyamet günü mücrim ve günahkârların ve kâfir zâlimlerin elleri ve ayakları zincir ve prangalarla sımsıkı bağlandıklarını göreceksiniz." ifadesiyledir. İkincisi ise; Sâd Suresi, âyet: 38'de: Cin ve şeytanların Süleyman'a (A.S.) karşı inkıyad ve itaatlerini, şerirlerinin de prangalarla sımsıkı bağlandıklarını ifade eder. Burada Üstad'ın maksadı da bu âyettir.

Risalede yeri: Sözler sh: 258

Kur'anda yeri: Sâd Suresi, âyet: 37-38

* * *

115- وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَنْ يَغُوصُونَ لَهُ وَيَعْمَلُونَ عَمَلاً دُونَ ذٰلِكَ وَكُنَّا لَهُمْ حَافِظِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 258

Kur'anda yeri: Enbiya Suresi, âyet: 82

* * *

116- فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَاَرْسَلْنَا اِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَراً سَوِيًّا

Risalede yeri: Sözler sh: 258

Kur'anda yeri: Meryem Suresi, âyet: 17

* * *

117- عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ

Âyetin tamamı: وَوَرِثَ سُلَيْمَانَ دَاوُدَ وَقَالَ يَا اَيُّهَا النَّاسُ عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ وَاُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ اِنَّ هذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ

Risalede yeri: Sözler sh: 259 ve 260; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 303; Tercümesi sh: 208

Kur'anda yeri: Neml Suresi, âyet: 16

* * *

118- وَالطَّيْرَ مَحْشُورَةً كُلٌّ لَهُ اَوَّابٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 260

Kur'anda yeri: Sâd Suresi, âyet: 19

* * *

119- قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اَنْ يَاْتُوا بِمِثْلِ هذَا الْقُرْآنِ لاَ يَاْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيراً

Risalede yeri: Sözler sh: 263, 366, 405, 417, 443; Mektubat sh: 184; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 54, 115 ve 384; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 329, 497 ve 499

Kur'anda yeri: İsra' Suresi, âyet: 88

* * *

120- يَا اَيُّهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَاسْتَمِعُوا لَهُ اِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوِ اجْتَمَعُوا لَهُ وَاِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لاَ يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ

Risalede yeri: Sözler sh: 266; Lem'alar sh: 241; Eski yazı Lem'alar sh: 885 ve 895; El-Mesneviy-ül Arabî 212 ve 404; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 528; Tarihçe-i Hayat sh: 128

Kur'anda yeri: Hacc Suresi, âyet: 73

* * *

121- اِنَّ الصَّلاَةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا

Âyetin tamamı: فَاذَا قَضَيْتُمُ الصَّلاَةَ فَاذْكُرُوا اللّهَ قِيَامًا وَقُعُوداً وَعَلَى جُنُوبِكُمْ فَاذَا اطْمَاْنَنْتُمْ فَاَقِيمُوا الصَّلاَةَ اِنَّ الصَّلاَةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا

Risalede yeri: Sözler sh: 269; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 196; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 96; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 205; Mufassal Tarihçe sh: 439 ve 443

Kur'anda yeri: Nisa Suresi, âyet: 103

* * *

122- وَيَضْرِبُ اللّهُ الْاَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

Âyetin tamamı: اَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ اَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِى السَّمَاءِ تُؤْتِى اُكُلَهَا كُلَّ حِينٍ بِاِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللّهُ الْاَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 279

Kur'anda yeri: İbrahim Suresi, âyet: 24-25

* * *

123- لَهُ مَقَالِيدُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ

Âyetin tamamı: (Not: Âyetin buradaki şu cümlesi Kur'anın iki Suresinde mevcuttur. Birisi Zümer Suresi âyet:63'de; birisi de Şûra Suresi âyet:12'dedir. Biz, Zümer Suresi'ndeki âyetin tamamını alacağız:)

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللّهِ اُولٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 292 ve 682; Lem'alar sh: 340 ve 344; Şuâlar sh: 603 بِيَدِهِ مَقَالِيدُ كُلِّ شَيْءٍ (iktibas şeklinde); El-Mesneviy-ül Arabî sh: 51 ve 204; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 10; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 20, 347 ve 430 بِيَدِهِ مَقَالِيدُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ âyetten iktibas ile); Nur'un İlk Kapısı sh: 107

Kur'anda yeri: Zümer Suresi, âyet: 63

* * *

124- وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ اِلاَّ بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ

Risalede yeri: Sözler sh: 292, 463 ve 670; Lem'alar sh: 308 ve 340; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 51, 403; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 10; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 20 ve 524; Nur'un ilk Kapısı sh: 107

Kur'anda yeri: Hicr Suresi, âyet: 21

* * *

125- فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ اِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ

Âyetin baş tarafı: اَلَّذِى خَلَقَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ طِبَاقًا مَا تَرَى فِى خَلْقِ الرَّحْمنِ مِنْ تَفَاوُتٍ

Risalede yeri: Sözler sh: 306, 656; Lem'alar sh: 325; Eski yazı Lem'alar sh: 138; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 189; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 265, 433; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 179 ve 253; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 311 ve 625

Kur'anda yeri: Mülk Suresi, âyet: 3, 4

* * *

126- رَبَّنَا اِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لاَ رَيْبَ فِيهِ اِنَّ اللّهَ لاَ يُخْلِفُ الْمِيعَادَ

Risalede yeri: Sözler sh: 310

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 9

* * *

127- وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ وَطُورِ سِينِينَ وَهذَا الْبَلَدِ الْاَمِينِ لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فِى...

Risalede yeri: Sözler sh: 311, 637 ve 686; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 337 ve 356; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 221; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 231, 423 ve 451; Nur'un İlk Kapısı sh: 55

Kur'anda yeri: Tîn Suresi (95. Sure) tamamı.

* * *

128- اَللّهُ وَلِىُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا اَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ اِلَى الظُّلُمَاتِ اُولئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 312, 313 ve 314; Şuâlar sh: 270; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 350

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 257

* * *

129- قُلْ مَا يَعْبَأُ بِكُمْ رَبِّى لَوْلاَ دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا

Risalede yeri: Sözler sh: 317; Mektubat sh: 299 ve 302; Lem'alar 212; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 210 ve 366; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 110; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 223 ve 468; Nur'un İlk Kapısı sh: 52; Mufassal Tarihçe sh: 1386

Kur'anda yeri: Furkan Suresi, âyet: 77

* * *

130- رَبُّكُمُ ادْعُونِى اَسْتَجِبْ لَكُمْ

Âyetin tamamı: وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِى اَسْتَجِبْ لَكُمْ اِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِى سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 317; Mektubat sh: 302; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 366; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 225; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 468; Barla Lâhikası sh: 36; Nur'un İlk Kapısı sh: 52

Kur'anda yeri: Mü'min Suresi, âyet: 60

* * *

131- يُبَدِّلُ اللّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ

Âyetin tamamı: اِلاَّ مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلاً صَالِحًا فَأُولئِكَ يُبَدِّلُ اللّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

Risalede yeri: Sözler sh: 320; Kastamonu Lâhikası sh: 87; Nur'un İlk Kapısı sh: 57

Kur'anda yeri: Furkan Suresi, âyet: 70

* * *

132- اِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَى عِلْمٍ

Âyetin tamamı: قَالَ اِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَى عِلْمٍ عِنْدِى اَوَ لَمْ يَعْلَمْ اَنَّ اللّهَ قَدْ اَهْلَكَ مِنْ قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ اَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَاَكْثَرُ جَمْعًا وَلاَ يُسْاَلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 327; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 345; Tercüme Mes-

nevî (Abdülmecid) sh: 228; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 314, 435 ve 473 (اِنَّمَا اُوتِيتُهُ عَلَى عِلْمٍ ..بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ olarak); Kastamonu Lâhikası sh: 16; Mufassal Tarihçe sh: 881

Kur'anda yeri: (Not: Âyetin bu cümlesi Kur'anın iki Suresinde mevcuttur. Birisi: Kasas Suresi, âyet 78'de, Karun'un servet ve iktidarını kendi ilmine ve aklına isnad etmesinden bahseden âyet; ikincisi ise: Zümer Suresi, âyet: 49'da, insanların küfran-ı ni'metliği ve hodgâmlığını söyleyen âyettir. Biz burada Karun'un ahvalinden bahseden âyeti alıyoruz.)

* * *

133- حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

Âyetin tamamı: اَلَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ اِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ اِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

Risalede yeri: (Not Kur'anın bu cümlesi Risale-i Nur'un birçok yerlerinde bulunmaktadır. Biz bu çok olan heryeri kaydedemeyeceğiz. Her bir kitaptan bir-iki nümune kaydettik.) Sözler sh: 328; Mektubat sh: 25, 432; Lem'alar sh: 5, 27; Şuâlar sh: 60, 348; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 181, 248; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 89, 219; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 179, 267; Kastamonu Lâhikası sh: 46; Nur'un İlk Kapısı sh: 26 ve hâkeza, Nurların birçok yerlerinde.

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 173

* * *

134- قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي اَمْرِي وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي يَفْقَهُوا قَوْلِي

Risalede yeri: Sözler sh: 331 ve 444; Mektubat sh: 253

Kur'anda yeri: Tâhâ Suresi, âyet: 25 ilâ 28

* * *

135- اَللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ لَهُ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنَى

Risalede yeri: Sözler sh: 332 ve 666

Kur'anda yeri: Tâhâ Suresi, âyet: 8

* * *

136- قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ مَلِكِ النَّاسِ اِلٰهِ النَّاسِ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ...

Risalede yeri: Sözler sh: 335; Lem'alar sh: 89

Kur'anda yeri: Nâs Suresi (114.sure) tamamı

* * *

137- اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ وَاِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ

Risalede yeri: Sözler sh: 343, 576, 586, 587 ve 589, 701; Mektubat sh: 140, 179, 207, 210, 211 ve 216; Şuâlar sh: 127, 624 ve 730; Tarihçe-i Hayat sh: 356

Kur'anda yeri: Kamer Suresi, âyet: 1-2

* * *

138- اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِى السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِى الْاَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ يُهِنِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ اِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ

Risalede yeri: Sözler sh: 351; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 608

Kur'anda yeri: Hacc Suresi, âyet: 18

* * *

139- قُلْ بِفَضْلِ اللّٰهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 361; Mektubat sh: 368; Barla Lâhikası sh: 10; Tarihçe-i Hayat sh: 193

Kur'anda yeri: Yunus Suresi, âyet: 58

* * *

140- فَآمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ الَّذِى يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

Âyetin baş kısmı: قُلْ يَا اَيُّهَا النَّاسُ اِنِّى رَسُولُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِى لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ

Risalede yeri: Sözler sh: 362 ve 688; Mektubat sh: 433

Kur'anda yeri: A'raf Suresi, âyet: 158

* * *

141- كَالْاَنْعَامِ بَلْ هُمْ اَضَلُّ

Âyetin tamamı: وَلَقَدْ ذَرَاْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ

بِهَا وَلَهُمْ اَعْيُنٌ لاَ يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لاَ يَسْمَعُونَ بِهَا
أُولئِكَ كَالْاَنْعَامِ بَلْ هُمْ اَضَلُّ أُولئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 363, El-Mesneviy-ül Arabî sh: 387; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 502; Nur'un İlk Kapısı sh: 166

Kur'anda yeri: A'raf Suresi, âyet: 179 ve Furkan Suresi, âyet: 44

* * *

142- وَاِنْ كُنْتُمْ فِى رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا فَاْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِه وَادْعُوا شُهَدَاءَ كُمْ مِنْ دُونِ اللّه اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ * فَاِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِى وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ اُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 368, 383, 384 ve 405; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 234; Tercümesi sh: 105, 113 ve 126; Mufassal Tarihçe sh: 1663

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 23-24

* * *

143- وَلَئِنْ مَسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ يَا وَيْلَنَا اِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 370; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 56 ve 153; Tercümesi sh: 35; Âsâr-ı Bediiye sh: 230

Kur'anda yeri: Enbiya Suresi, âyet: 46

* * *

144- سَبَّحَ لِلّه مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Risalede yeri: Sözler sh: 372, 373, 434 ve 447; Lem'alar sh: 249; Şuâlar 135; Tarihçe-i Hayat sh: 364

Kur'anda yeri: Hadid Suresi, âyet: 1

* * *

145- الم * ذلِكَ الْكِتَابُ لاَ رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِلْمُتَّقِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 372, Mektubat sh: 187; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 56; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 35, 36 ve 37; Emirdağ-2 sh: 94; Âsâr-ı Bediiye sh: 135

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 1-2

* * *

146- وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ

Risalede yeri: Sözler sh: 376; Mektubat s.16; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 151; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 351; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 218; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 442; Âsâr-ı Bediiye sh: 632; Mufassal Tarihçe sh: 692

Kur'anda yeri: Yâsin Suresi, âyet: 39

* * *

147- فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَاَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 378 ve 446; Şuâlar sh: 134; Tarihçe-i Hayat sh: 364

Kur'anda yeri: Hicr Suresi, âyet: 94

* * *

148- ثُمَّ اَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ اَمَنَةً نُعَاسًا يَغْشَى طَائِفَةً مِنْكُمْ

Âyetin tamamı: ثُمَّ اَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ اَمَنَةً نُعَاسًا يَغْشَى طَائِفَةً مِنْكُمْ وَطَائِفَةٌ قَدْ اَهَمَّتْهُمْ اَنْفُسُهُمْ يَظُنُّونَ بِاللّٰهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ هَلْ لَنَا مِنَ الْاَمْرِ مِنْ شَيْءٍ قُلْ اِنَّ الْاَمْرَ كُلَّهُ لِلّٰهِ يُخْفُونَ فِى اَنْفُسِهِمْ مَا لاَ يُبْدُونَ لَكَ يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْاَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هَا هُنَا قُلْ لَوْ كُنْتُمْ فِى بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ اِلَى مَضَاجِعِهِمْ وَلِيَبْتَلِيَ اللّٰهُ مَا فِى صُدُورِكُمْ وَلِيُمَحِّصَ مَا فِى قُلُوبِكُمْ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

Risalede yeri: Sözler sh: 379

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 154

* * *

149- هَلْ اَتَى عَلَى الْاِنْسَانِ حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَذْكُورًا

Risalede yeri: Sözler sh: 380; Elyazma 29.Mektub sh: 194; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 183

Kur'anda yeri: Dehr Suresi (76. Sure) âyet: 1

* * *

150- تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 380 ve 458; Eski yazı Lem'alar sh: 81, 83; Şuâlar sh: 12, 250, 424 ve 604; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 316; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 393; Nur'un İlk Kapısı sh: 176

Kur'anda yeri: Mülk Suresi, âyet: 8

* * *

151- أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا

Âyetin tamamı: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 381; Mektubat sh: 275; Barla Lâhikası sh: 267; Kastamonu Lâhikası sh: 190 ve 192; Âsâr-ı Bediiye sh: 150 ve 618; Hutbe-i Şamiye sh: 141; Mufassal Tarihçe sh: 754, 898 ve 900

Kur'anda yeri: Hucurat Suresi, âyet: 12

* * *

152- أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ تَبْصِرَةً وَذِكْرَى لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ رِزْقًا لِلْعِبَادِ وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا كَذَلِكَ الْخُرُوجُ

Risalede yeri: Sözler sh: 382, 438 ve 601; Mektubat sh: 485; Eski yazı Lem'alar sh: 1013; Şuâlar sh: 639; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 150 ve 383; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 54, 137 ve 496

Kur'anda yeri: Kaf Suresi, âyet: 6 ilâ 11

* * *

153- يس * وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 382; Mektubat sh: 389 ve 495

Kur'anda yeri: Yâsin Suresi, âyet: 1 ilâ 3

* * *

154- فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوَرٍ مِثْلِهِ مُفْتَرَيَاتٍ

Âyetin tamamı: اَمْ يَقُولُونَ افْتَرَيهُ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوَرٍ مِثْلِهِ مُفْتَرَيَاتٍ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللّهِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 384

Kur'anda yeri: Hûd Suresi, âyet: 13

* * *

155-... فَذَكِّرْ فَمَا اَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلاَ مَجْنُونٍ اَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَتَرَبَّصُ بِهِ

(Onbeş adet âyetlerdir.)

Risalede yeri: Sözler sh: 385, 386-389 ve 405

Kur'anda yeri: Tûr Suresi, âyet: 29 ilâ 43

* * *

156- لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ اِلاَّ اللّهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ اللّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 385, 590, 598, 683 ve 684; Lem'alar sh: 325, Şuâlar sh: 152; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 91; Barla Lâhikası sh: 272; Âsâr-ı Bediiye sh: 75 ve 264

Kur'anda yeri: Enbiya Suresi, âyet: 22

* * *

157- اَلرَّحْمنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى

Risalede yeri: Sözler sh: 390; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 220; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 116 (iktibas şekliyle); Mufassal Tarihçe sh: 1663

Kur'anda yeri: Tâhâ Suresi, âyet: 5

* * *

158- ...اَلَمْ نَجْعَلِ الْاَرْضَ مِهَاداً وَالْجِبَالَ اَوْتَاداً وَخَلَقْنَاكُمْ اَزْوَاجًا وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا

Risalede yeri: Sözler sh: 391, 415, 416 ve 673; Şuâlar sh: 113, El-Mesneviy-ül Arabî sh: 316; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 195; Emirdağ-1 sh: 181; Tarihçe-i Hayat sh: 342; Âsâr-ı Bediiye sh: 212

Kur'anda yeri: Amme Suresi, âyet: 6-17

* * *

159- اَوَ لَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا اَنَّ السَّمواتِ وَالْاَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ اَفَلاَ يُؤْمِنُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 392, 438; Şuâlar sh: 55 (İktibas ile سُبْحَانَكَ يَا مَنْ جَعَلَ مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ yazılmıştır.); Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 284; Tercümesi sh: 187 ve 188; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 224; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 120; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 243; Tarihçe-i Hayat sh: 394

Kur'anda yeri: Enbiya Suresi, âyet: 30

* * *

160- اُولئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

(Not: الْمُفْلِحُونَ kelimesi, Kur'anın onüç yerinde vardır. Biz bunlardan yalnız Bakara Suresi'nin başındaki âyeti alıyoruz.)

Âyetin tamamı: اُولئِكَ عَلَى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَاُولئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 394; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 61

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 5

* * *

161- فَاعْلَمْ اَنَّهُ لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَيكُمْ

Risalede yeri: Sözler sh: 395; Mektubat sh: 189, 190 ve 496; Şuâlar sh: 6, El-Mesneviy-ül Arabî sh: 108; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 82; Barla Lâhikası sh: 297

Kur'anda yeri: Muhammed (A.S.M.) Suresi, âyet: 19

* * *

162- وَالْمُرْسَلاَتِ... وَالذَّارِيَاتِ...

Risalede yeri: Sözler sh: 396, 514; Elyazma Mektubat-İ.Fakazlı sh: 389

Kur'anda yeri: Mürselat Suresi ile Zâriyat Surelerinin baş kelimeleridir ki, Kur'an-ı Hakîmde havanın ve zerrelerinin hareket ve dalgalanmalarına yemin edilmiştir.

* * *

163- وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَاَعْنَابٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ

Risalede yeri: Sözler sh: 396

Kur'anda yeri: Yâsin Suresi, âyet: 34

* * *

164- ثُمَّ اسْتَوَى اِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ

Âyetin devamı: فَقَالَ لَهَا وَلِلْاَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا اَوْ كَرْهًا قَالَتَا اَتَيْنَا طَائِعِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 396 ve 430; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 146; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 383; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 234; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 495

Kur'anda yeri: Fussilet Suresi, âyet: 11

* * *

165- وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ اِلَى رَبِّهَا نَاظِرَةٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 397

Kur'anda yeri: Kıyamet Suresi, âyet: 22-23

* * *

166- يَا هَامَانُ ابْنِ لِي صَرْحًا

Âyetin tamamı: (Not: Az değişik kelimelerle fakat aynı manada Kur'anın iki Suresi'nde bu âyet bulunmaktadır. Birisi: Kasas Suresi âyet: 38, birisi de Mü'min Suresi âyet: 36'dır. Biz Mü'min Suresi'ndekini kaydediyoruz:)

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا هَامَانُ ابْنِ لِي صَرْحًا لَعَلِّي اَبْلُغُ الْاَسْبَابَ

Risalede yeri: Sözler sh: 401; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 165; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 158; Âsâr-ı Bediiye sh: 594

* * *

167- فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ

Âyetin devamı: لِتَكُونَ لِمَنْ خَلْفَكَ آيَةً وَاِنَّ كَثِيراً مِنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 401; Şuâlar sh: 612, Emirdağ-2 sh: 128; Âsâr-ı Bediiye sh: 594; Mufassal Tarihçe sh: 1667

Kur'anda yeri: Yunus Suresi, âyet: 92

* * *

168- يُذَبِّحُونَ اَبْنَاءَ كُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَ كُمْ

Âyetin tamamı: وَاِذْ نَجَّيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُذَبِّحُونَ اَبْنَاءَ كُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَ كُمْ وَفِى ذٰلِكُمْ بَلاَءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 402; Âsâr-ı Bediiye sh: 595

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 49

* * *

169- وَلَتَجِدَنَّهُمْ اَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَوةٍ وَمِنَ الَّذِينَ اَشْرَكُوا يَوَدُّ اَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ اَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُزَحْزِحِهِ مِنَ الْعَذَابِ اَنْ يُعَمَّرَ وَاللّٰهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 402

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 96

* * *

170- وَتَرَى كَثِيراً مِنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِى الْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاَكْلِهِمُ السُّحْتَ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 402
Kur'anda yeri: Maide Suresi, âyet: 62

* * *

171- وَيَسْعَوْنَ فِى الْاَرْضِ فَسَاداً وَاللّٰهُ لاَ يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

Âyetin tamamı: (Hayli uzunca bir âyet olduğundan, tamamını kaydetmedim.)

Risalede yeri: Sözler sh: 402

Kur'anda yeri: Maide Suresi, âyet: 64

* * *

172- وَقَضَيْنَا اِلَى بَنِى اِسْرَائِيلَ فِى الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ فِى الْاَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُوّاً كَبِيراً

Risalede yeri: Sözler sh: 402; Âsâr-ı Bediiye sh: 596

Kur'anda yeri: İsra' Suresi, âyet: 4

* * *

173- وَلاَ تَعْثَوْا فِى الْاَرْضِ مُفْسِدِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 402

(Bu âyetin tamamı, Âyetler Cetveli 1 numaralı kısımda yazılmış olduğundan tekrar edilmedi.)

* * *

174- فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ

Âyetin tamamı: قُلْ اِنْ كَانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللّٰهِ خَالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ اَبَداً بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيهِمْ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 402, 405; Âsâr-ı Bediiye sh: 595

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 94-95

* * *

175- ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ

Risalede yeri: Sözler sh: 403; Şuâlar sh: 507; Âsâr-ı Bediiye sh: 595; Mufassal Tarihçe sh: 1318

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 61

* * *

176- الم غُلِبَتِ الرُّومُ فِى اَدْنَى الْاَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ فِى بِضْعِ سِنِينَ لِلّٰهِ الْاَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدُ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 405

Kur'anda yeri: Rûm Suresi, âyet: 1 ilâ 4

* * *

177- فَاصْبِرْ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ وَلاَ يَسْتَخِفَّنَّكَ الَّذِينَ لاَ يُوقِنُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 405

Kur'anda yeri: Rum Suresi, âyet: 60

* * *

178- وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ

Âyetin tamamı: يَا اَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَاِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ اِنَّ اللّٰهَ لاَ يَهْدِى الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 405; Mektubat sh: 161

Kur'anda yeri: Maide Suresi, âyet: 67

* * *

179- سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِى الْآفَاقِ وَفِى اَنْفُسِهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ اَنَّهُ الْحَقُّ اَوَ لَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ اَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 405 ve 653

Kur'anda yeri: Fussilet Suresi, âyet: 53

* * *

180- يَاْتِى اللّٰهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ اَذِلَّةٍ عَلَى...

Âyetin tamamı: يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَاْتِى اللّٰهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ اَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ اَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ وَلاَ يَخَافُونَ لَوْمَةَ لاَئِمٍ ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 406; Mektubat sh: 324; Eski yazı Lem'alar sh: 317; Mufassal Tarihçe sh: 182, 500 ve 1287

Kur'anda yeri: Maide Suresi, âyet: 54

* * *

181- وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ سَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَتَعْرِفُونَهَا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 406 ve 430

Kur'anda yeri: Neml Suresi, âyet: 93

* * *

182- قُلْ هُوَ الرَّحْمٰنُ آمَنَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِى ضَلاَلٍ مُبِينٍ

Risalede yeri: Sözler sh: 406

Kur'anda yeri: Mülk Suresi, âyet: 29

* * *

183- وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 406

Kur'anda yeri: Nur Suresi, âyet: 55

* * *

184- يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَ بَيْنَكُمْ

Âyetin devamı: أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللّٰهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللّٰهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 407; Âsâr-ı Bediiye sh: 132

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 64

* * *

185- وَأَقِيمُوا الصَّلَوٰةَ وَآتُوا الزَّكَوٰةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 408, 746; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 166; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 334; Âsâr-ı Bediiye sh: 628; Mufassal Tarihçe sh: 396

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 43

* * *

186- وَأَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَوا

Âyetin tamamı: الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَوٰا وَأَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَوٰا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَىٰ فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللّٰهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 408 ve 746; Şuâlar sh: 399; Âsâr-ı Bediiye sh: 628; Mufassal Tarihçe sh: 396

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 275

* * *

187- لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 412

Kur'anda yeri: İhlas Suresi

* * *

188- مَا كَانَ مُحَمَّدٌ اَبَا اَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ

Âyetin devamı: وَلٰكِنْ رَسُولَ اللّٰهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

Risalede yeri: Sözler sh: 413; Mektubat sh: 28

Kur'anda yeri: Ahzab Suresi, âyet: 40

* * *

189- هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْاَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَى اِلَى السَّمَاءِ فَسَوّٰيهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 415, 569; Lem'alar sh: 66; Şuâlar sh: 639; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 185; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 208; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 639

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 29

* * *

190- قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ اَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْاَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْاَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللّٰهُ فَقُلْ اَفَلَا تَتَّقُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 416

Kur'anda yeri: Yunus Suresi, âyet: 31

* * *

191- فَذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ

Âyetin devamı: فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ اِلَّا الضَّلٰلُ فَاَنّٰى تُصْرَفُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 416, 417

Kur'anda yeri: Yunus Suresi, âyet: 32

* * *

192- اِنَّ فِى خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِى تَجْرِى فِى الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 417 ve 657; Şuâlar sh: 43; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 316; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 195; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 393; Tarihçe-i Hayat sh: 336 ve 380; Âsâr-ı Bediiye sh: 93 yalnız تَجْرِى فِى الْبَحْرِ lafzıyla.

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 164

* * *

193- وَكَذٰلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَاْوِيلِ الْاَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلٰى اٰلِ يَعْقُوبَ كَمَا اَتَمَّهَا عَلٰى اَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ اِبْرٰاهِيمَ وَاِسْحَاقَ اِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 418

Kur'anda yeri: Yusuf Suresi, âyet: 6

* * *

194- وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِى قَرَارٍ مَكِينٍ ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ اَنْشَاْنَاهُ خَلْقًا اٰخَرَ فَتَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 419 ve 739; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 278; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 330; Barla Lâhikası sh: 348; Kastamonu Lâhikası sh: 164; Âsâr-ı Bediiye sh: 95

Kur'anda yeri: Mü'minûn Suresi, âyet: 12 ilâ 14

* * *

195- وَاِنَّ لَكُمْ فِى الْاَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِى بُطُونِهِ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَبَنًا خَالِصًا سَائِغًا لِلشَّارِبِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 420; Şuâlar sh: 156

Kur'anda yeri: Nahl Suresi, âyet: 66

* * *

196- فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

Âyetin baş tarafı: ثُمَّ كُلِى مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِى سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلاً
يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ اَلْوَانُه

Risalede yeri: Sözler sh: 421 ve 440; Lem'alar sh: 126; Şuâlar sh: 155; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 241; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 165; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 271 ve 328; Mufassal Tarihçe sh: 1148

Kur'anda yeri: Nahl Suresi, âyet: 68-69

* * *

197- وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَلاَ يَؤُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِىُّ الْعَظِيمُ

Âyetin tamamı: (Âyet-ül Kürsî onun tamamıdır.)

Risalede yeri: Sözler sh: 421, 441; Mektubat sh: 189 (اَللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ ifadesiyle) ve 239; Osmanlıca Lem'alar sh: 237 ve 344; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 241; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 271

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 255 (Âyet-ül Kürsî) ve ayrıca cetvelin 13. bölümünde de âyetin baş kısmı olarak ve Nurlarda bulunduğu yerler kaydedilmiştir.

* * *

198- اِنَّ الْاِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ

Âyetin tamamı: اَللّٰهُ الَّذِى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاَخْرَجَ بِهِ
مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِىَ فِى الْبَحْرِ بِاَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْاَنْهَارَ
وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَاٰتٰيكُمْ مِنْ كُلِّ
مَا سَاَلْتُمُوهُ وَاِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللّٰهِ لاَ تُحْصُوهَا اِنَّ الْاِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 421, 422 ve 661; Mektubat sh: 264; Eski yazı Lem'alar sh: 731; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 189; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 181 ve 366; Mufassal Tarihçe sh: 384

Kur'anda yeri: İbrahim Suresi, âyet: 32 ilâ 34

* * *

199- فَلْيَنْظُرِ الْاِنْسَانُ اِلَى طَعَامِهِ اَنَّا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبّاً ثُمَّ شَقَقْنَا الْاَرْضَ شَقّاً...

Risalede yeri: Sözler sh: 423

Kur'anda yeri: Abese Suresi, âyet: 24 ilâ 32

* * *

200- اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يُزْجِى سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ...الى ..اِنَّ اللّٰهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 423, 424; Şuâlar sh: 109; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 171, 172; Tarihçe-i Hayat sh: 377; Âsâr-ı Bediiye sh: 198

Kur'anda yeri: Nur Suresi, âyet: 43 ilâ 45

* * *

201- قَدْ سَمِعَ اللّٰهُ قَوْلَ الَّتِى تُجَادِلُكَ فِى زَوْجِهَا وَتَشْتَكِى اِلَى اللّٰهِ وَاللّٰهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا اِنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 427

Kur'anda yeri: Mücadele Suresi, (58.Sure) âyet: 1

* * *

202- سُبْحَانَ الَّذِى اَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ اِلَى الْمَسْجِدِ الْاَقْصَى الَّذِى بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا اِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

Risalede yeri: Sözler sh: 427, 559 ve 702

Kur'anda yeri: İsra' Suresi, âyet: 1

* * *

203- اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ جَاعِلِ الْمَلاَئِكَةِ رُسُلاً اُولِى اَجْنِحَةٍ مَثْنَى وَثُلاَثَ وَرُبَاعَ يَزِيدُ فِى الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ اِنَّ اللّٰهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 428

Kur'anda yeri: Fâtır Suresi, âyet: 1

* * *

204- قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةً كَمَا يَقُولُونَ اِذاً لاَبْتَغَوْا اِلَى ذِى الْعَرْشِ سَبِيلاً

سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوّاً كَبِيراً

Risalede yeri: Sözler sh: 429; Şuâlar sh: 58 ve 599

Kur'anda yeri: İsra' Suresi, âyet: 42-43

* * *

205- اِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ * وَ الطُّوْرِ وَ كِتَابٍ مَسْطُورٍ

Risalede yeri: Sözler sh: 437

Kur'anda yeri: Vak'a Suresi ile Tûr Suresi'nin ilk âyetleri:

* * *

206- اَوَ لَمْ يَنْظُرُوا فِى مَلَكُوتِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللّٰهُ مِنْ شَيْءٍ وَاَنْ عَسَى اَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ اَجَلُهُمْ فَبِاَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 438 ve 667
Kur'anda yeri: A'raf Suresi, âyet: 185

* * *

207- وَنُفِخَ فِى الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِى السَمٰوَاتِ وَمَنْ فِى الْاَرْضِ اِلاَّ مَنْ شَاءَ اللّٰهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ اُخْرَى فَاِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 438; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 568; Barla Lâhikası sh: 298

Kur'anda yeri: Zümer Suresi, âyet: 68

* * *

208- هُوَ الَّذِى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ فِى سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِى الْاَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ اَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 438 ve 441; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 241; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 271

Kur'anda yeri: (Bu âyet ... يَعْلَمُ مَا يَلِجُ ...وَهُوَ مَعَكُمْ itibariyle Sebe' Suresi, âyet: 2'de ve Hadid Suresi, âyet: 4'de vardır. Ancak âyetin evveli ile âhiri birbirini tutması itibariyle, Hadid Suresi'ndekini alıyoruz.)

* * *

209- اِنَّ اللّٰهَ لاَ يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِى الْاَرْضِ وَلاَ فِى السَّمَاءِ

Risalede yeri: Sözler sh: 440; Şuâlar sh: 167

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 5

* * *

210- وكَاَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لاَ تَحْمِلُ رِزْقَهَا اَللّٰهُ يَرْزُقُهَا وَاِيَّاكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Risalede yeri: Sözler sh: 440; Mektubat sh: 260 ve 271; Lem'alar sh: 62; Şuâlar sh: 172 ve 638; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 277; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 329

Kur'anda yeri: Ankebut Suresi, âyet: 60

* * *

211- اَوَ لَمْ يَرَوْا اِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَافَّاتٍ وَيَقْبِضْنَ مَا يُمْسِكُهُنَّ اِلاَّ الرَّحْمنُ اِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 441; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 241; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 271

Kur'anda yeri: Mülk Suresi, âyet: 19

* * *

212- هُوَ الْاَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 441; Şuâlar sh: 33, 215 ve 217; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 205 ve 241; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 189, 214, 271, 347 ve 547; Tarihçe-i Hayat sh: 447 ve 449

Kur'anda yeri: Hadid Suresi, âyet: 3

* * *

213- اِنَّ اللّٰهَ يَاْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْاِحْسَانِ وَاِيتَاءِ ذِى الْقُرْبَى وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 441; Barla Lâhikası sh: 298

Kur'anda yeri: Nahl Suresi, âyet: 90

* * *

214- وَ اِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ * اِنَّ اللّٰهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ * اِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ * وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ * وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ * وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ

(Not: Bu âyetler, Kur'anda çok tekrar edilen ve Kur'anın birçok ayevtlerinin sonlarını Esma-i Hüsna ile noktalayan âyetlere misal olarak iki-üç âyet parçalarıdır.)

Risalede yeri: Sözler sh: 454, 455 ve 631; Şuâlar sh: 246 ve 248; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 267 ve 415; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 314

Kur'anda yeri: (Nümunelik için) Zariyat Suresi, âyet: 49 ve Nahl Suresi, âyet: 70

* * *

215- يُولِجُ اللَّيْلَ فِى النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِى اللَّيْلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

Risalede yeri: Sözler sh: 456; Şuâlar sh: 154

Kur'anda yeri: Hadid Suresi, âyet: 6 ve ayrıca aynı manaya yakın ve aynı kelimelerle 22/61, 31/29 ve 35/13. sure ve âyetlerde de vardır.

* * *

216- وَفَوْقَ كُلِّ ذِى عِلْمٍ عَلِيمٌ

Âyetin tamamı: فَبَدَاَ بِاَوْعِيَتِهِمْ قَبْلَ وِعَاءِ اَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ وِعَاءِ اَخِيهِ كَذٰلِكَ كِدْنَا لِيُوسُفَ مَا كَانَ لِيَاْخُذَ اَخَاهُ فِى دِينِ الْمَلِكِ اِلاَّ اَنْ يَشَاءَ اللّٰهُ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ وَفَوْقَ كُلِّ ذِى عِلْمٍ عَلِيمٍ

Risalede yeri: Sözler sh: 456; Şuâlar sh: 249; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 277 ve 415; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 542

Kur'anda yeri: Yusuf Suresi, âyet: 76

* * *

217- وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا اَبَداً وَعْدَ اللّٰهِ حَقّاً وَمَنْ اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ قِيلاً

Risalede yeri: Sözler sh: 457; Şuâlar sh: 250; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 346; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 214; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 231; Âsâr-ı Bediiye sh: 123

Kur'anda yeri: (Not: Âyetin bu manasındaki lafızlarla birçok surelerde mevcut olmakla beraber, Nisa Suresi, âyet: 122 ve Bürûc Suresi, 11. âyetleri ile muvafakattadır. Ancak Bürûc Suresi'ndeki âyetin son kısmı değişiktir. Nisa

Suresi'ndeki âyet ise, sadece başındaki (اِنَّ) yerine (وَ) vardır. Buna göre, biz de Nisa Suresi'ndekini tercih ettik.)

* * *

218- اِنَّ الْكَافِرِينَ فِى نَارِ جَهَنَّمَ (İktibasendir)

Risalede yeri: Sözler sh: 458; Şuâlar sh: 250

Kur'anda yeri: (Aynı ibare ve metin ile Kur'anda yoktur. Ama aynı mana ve değişik kelimelerle Kur'anın birçok yerinde bulunmaktadır. Bu durumda âyetten iktibasen alınmıştır diyebiliriz. Meselâ (اِنَّ الْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ) âyeti Enfal Suresi, âyet: 14 ve Meselâ (وَ عُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ) Ra'd Suresi âyet: 35 ve Meselâ (وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ) gibi âyetlerden iktibasen alındığı kesindir. Âyet ve hadîslerde iktibasın caiz olduğu hakkında mukaddemede yazmışızdır.)

* * *

219- الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ

Âyetin tamamı: وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِىَ الْاَمْرُ اِنَّ اللّٰهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ فَاَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِىَ عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ اِلاَّ اَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِى فَلاَ تَلُومُونِى وَلُومُوا اَنْفُسَكُمْ مَا اَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا اَنْتُمْ بِمُصْرِخِىَّ اِنِّى كَفَرْتُ بِمَا اَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ اِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 458; Şuâlar sh: 250

Kur'anda yeri: İbrahim Suresi, âyet: 22

* * *

220- فَلاَ تُزَكُّوا اَنْفُسَكُمْ

Âyetin tamamı: اَلَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْاِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ اِلاَّ اللَّمَمَ اِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ هُوَ اَعْلَمُ بِكُمْ اِذْ اَنْشَاَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ وَاِذْ اَنْتُمْ اَجِنَّةٌ فِى بُطُونِ اُمَّهَاتِكُمْ فَلاَ تُزَكُّوا اَنْفُسَكُمْ هُوَ اَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى

Risalede yeri: Sözler sh: 476, 477; Mektubat sh: 458 ve 459; El-Mesneviyül Arabî sh: 333; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 207; Tercüme Mesnevî

(Abdülkadir) sh: 418

Kur'anda yeri: Necm Suresi, âyet: 32

* * *

221- وَلاَ تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللّهَ فَاَنْسَيهُمْ اَنْفُسَهُمْ اُولئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 476, 477; Mektubat sh: 11 ve 458; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 333; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 207; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 418

Kur'anda yeri: Haşr Suresi, âyet: 19

* * *

222- مَا اَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللّهِ وَمَا اَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ وَاَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولاً وَكَفَى بِاللّهِ شَهِيداً

Risalede yeri: Sözler sh: 477; Mektubat sh: 459; Şuâlar sh: 262; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 334 ve 365; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 207; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 419, 466 ve 571; Barla Lâhikası sh: 151; Nur'un İlk Kapısı sh: 43-46

Kur'anda yeri: Nisa Suresi, âyet: 79

* * *

223- كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلاَّ وَجْهَهُ

Âyetin tamamı: وَلاَ تَدْعُ مَعَ اللّهِ اِلهًا آخَرَ لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلاَّ وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 477, 478, 676 ve 683; Mektubat sh: 59, 459 ve 460; Lem'alar sh: 14, 244 ve 245; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 334; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 207; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 419; Barla Lâhikası sh: 203, 219 ve 298; Mufassal Tarihçe sh: 700

Kur'anda yeri: Kasas Suresi, âyet: 88

* * *

224- مَنِ اتَّخَذَ اِلهَهُ هَوَيهُ

Âyetin tamamı: اَرَاَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ اِلهَهُ هَوَيهُ اَفَاَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلاً

Risalede yeri: Sözler sh: 477; Eski yazı Lem'alar sh: 947; El-Mesneviy-ül

Arabî sh: 203; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 207; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 419

Kur'anda yeri: Furkan Suresi, âyet 43

* * *

225- قَدْ اَفْلَحَ مَنْ زَكّيهَا وَ قَدْ خَابَ مَنْ دَسّيهَا

Risalede yeri: Sözler sh:478, 537; Mektubat sh:460; Lem'alar sh:159; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 322; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 200; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 401

Kur'anda yeri: Şems Suresi, âyet: 9-10

* * *

226- وَلَوْ رَدُّوهُ اِلَى الرَّسُولِ وَاِلَى اُولِى الْاَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ

Âyetin tamamı: وَاِذَا جَاءَ هُمْ اَمْرٌ مِنَ الْاَمْنِ اَوِ الْخَوْفِ اَذَاعُوا بِهِ وَلَوْ رَدُّوهُ اِلَى الرَّسُولِ وَاِلَى اُولِى الْاَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ وَلَوْلاَ فَضْلُ اللّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لاَتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ اِلاَّ قَلِيلاً

Risalede yeri: Sözler sh: 480

Kur'anda yeri: Nisa Suresi, âyet: 83

* * *

227- وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ اَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هذَا الَّذِى رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَاُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا اَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 497 ve 534; Lem'alar sh: 232; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 240; Tercümesi sh: 139, Âsâr-ı Bediiye sh: 43

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 25

* * *

228- وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْاَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْاَعْيُنُ

Âyetin tamamı: يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَاَكْوَابٍ وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْاَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْاَعْيُنُ وَاَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 501; Şuâlar sh: 228; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 251

Kur'anda yeri: Zuhruf Suresi, âyet: 71

* * *

229- رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هذَا بَاطِلاً سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

Âyetin tamamı: اَلَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللّهَ قِيَامًا وَقُعُوداً وَعَلَى جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِى خَلْقِ السَّمواتِ وَالْاَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هذَا بَاطِلاً سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

Risalede yeri: Sözler sh: 503; Şuâlar sh: 232; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 53

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 191

* * *

230- تَنَزَّلُ الْمَلاَئِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِاِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ اَمْرٍ

Risalede yeri: Sözler sh: 504 ve 514; Âsâr-ı Bediiye sh: 27

Kur'anda yeri: Kadir Suresi, âyet: 4

* * *

231- قُلِ الرُّوحُ مِنْ اَمْرِ رَبِّى

Âyetin tamamı: وَيَسْاَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ اَمْرِ رَبِّى وَمَا اُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ اِلاَّ قَلِيلاً

Risalede yeri: Sözler sh: 504 ve 518

Kur'anda yeri: İsra' Suresi, âyet: 85

* * *

232- وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا * وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا * وَالسَّابِحَاتِ سَبْحًا * فَالسَّابِقَاتِ سَبْقًا * فَالْمُدَبِّرَاتِ اَمْرًا *

Risalede yeri: Sözler sh: 514, Mektubat sh: 352

Kur'anda yeri: Naziat Suresi, âyet: 1 ilâ 5

* * *

233- عَلَيْهَا مَلاَئِكَةٌ غِلاَظٌ شِدَادٌ لاَ يَعْصُونَ اللّهَ مَا اَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

Âyetin baş kısmı: يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا اَنْفُسَكُمْ وَاَهْلِيكُمْ نَاراً وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ

Risalede yeri: Sözler sh: 514; Şuâlar sh:265 (وَ يَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ cümlesi); Âsâr-ı Bediiye sh: 27

Kur'anda yeri: Tahrim Suresi, âyet: 6

* * *

234- سُبْحَانَهُ بَلْ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ لاَ يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِاَمْرِهِ يَعْمَلُون

Âyetin baş tarafı: وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمنُ وَلَداً

Risalede yeri: Sözler sh: 514; Şuâlar sh: 265; Âsâr-ı Bediiye sh: 27

Kur'anda yeri: Enbiya Suresi, âyet: 26, 27

* * *

235- قُلْ اُوحِيَ اِلَيَّ اَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ فَقَالُوا اِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا
يَهْدِي اِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا اَحَداً

Risalede yeri: Sözler sh: 514; Âsâr-ı Bediiye sh: 27

Kur'anda yeri: Cin Suresi, âyet: 1-2

* * *

236- وَ قَدْ خَلَقَكُمْ اَطْوَاراً

Risalede yeri: Sözler sh: 522; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 76; Tercümesi: sh: 53 ve 56

Kur'anda yeri: Nuh Suresi, âyet: 14

* * *

237- وَ مَا رَبُّكَ بِظَلاَّمٍ لِلْعَبِيدِ

Âyetin tamamı: مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ اَسَاءَ فَعَلَيْهَا وَمَا رَبُّكَ بِظَلاَّمٍ لِلْعَبِيدِ

Risalede yeri: Sözler sh: 522 ve 524; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 46, 76, 81 ve 83; Tercümesi sh: 53, 56

Kur'anda yeri: Fussilet Suresi, âyet: 46

* * *

238- يَوْمَ تُبَدَّلُ الْاَرْضُ غَيْرَ الْاَرْضِ

Âyetin tamamı: يَوْمَ تُبَدَّلُ الْاَرْضُ غَيْرَ الْاَرْضِ وَالسَّمٰوَاتُ وَبَرَزُوا لِلّٰهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ

Risalede yeri: Sözler sh: 531 ve 556; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 222

Kur'anda yeri: İbrahim Suresi, âyet: 48

* * *

239- وَامْتَازُوا الْيَوْمَ اَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 533; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 242; Tercümesi sh: 141; Âsâr-ı Bediiye sh: 40

Kur'anda yeri: Yasin Suresi, âyet: 59

* * *

240- سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ

Âyetin tamamı: وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ اِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتّٰى اِذَا جَاؤُهَا وَفُتِحَتْ اَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 533; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 242; Tercümesi sh: 141

Kur'anda yeri: Zümer Suresi, âyet: 73

* * *

241- لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ * وَ لَهُ الْحُكْمُ وَ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

İki kısım âyetlerden iktibas tarzında alınıp yanyana getirilmiştir:

1- وَهُوَ اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ لَهُ الْحَمْدُ فِى الْاُولٰى وَالْآخِرَةِ وَلَهُ الْحُكْمُ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

Kasas Suresi, âyet: 70

2- يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Tegabün Suresi, âyet: 1

Risalede yeri: Sözler sh: 537

* * *

242- لَا اِكْرَاهَ فِى الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ

بِاللّٰهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لاَ انْفِصَامَ لَهَا وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 544; Şuâlar sh: 266, 270 ve 700; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 323; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 405; Nur'un İlk Kapısı sh: 170 ve 172

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 256

* * *

243- دَعْوَيهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلاَمٌ وَآخِرُ دَعْوَيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 558, 585, 739 ve 773; Mektubat sh: 367; Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 203, 302 ve 329; Şuâlar sh: 59 ve 177; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 212; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 226; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 123; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 246; Barla Lâhikası sh: 63; Kastamonu Lâhikası sh: 164; Tarihçe-i Hayat sh: 398

Kur'anda yeri: Yunus Suresi, âyet: 10

* * *

244- رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Âyetin başı: وَاِذْ يَرْفَعُ اِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَاِسْمَاعِيلُ

Risalede yeri: Sözler sh: 585 ve 689; Mektubat sh: 253

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 127

* * *

245- رَبَّنَا اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا اِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Âyetin başı: يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا اِلَى اللّٰهِ تَوْبَةً نَصُوحًا عَسَى رَبُّكُمْ اَنْ يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ يَوْمَ لاَ يُخْزِي اللّٰهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَى بَيْنَ اَيْدِيهِمْ وَبِاَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 585; Şuâlar sh: 305, 705; Mufassal Tarihçe sh: 1040

Kur'anda yeri: Tahrim Suresi, âyet: 8

* * *

246- وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا فَاَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ

Risalede yeri: Sözler sh: 599

Kur'anda yeri: Kaf Suresi, âyet: 9

* * *

247- قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ * اَللّٰهُ الصَّمَدُ

Risalede yeri: Sözler sh: 605 ve Risale-i Nur'un İkinci Şuâ ve 30.Lem'a gibi yerlerinde de bulunmaktadır.

Kur'anda yeri: İhlas Suresi, baş tarafı

* * *

248- وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللّٰهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 605; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 86; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 36; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 56

Kur'anda yeri: Lokman Suresi, âyet: 25

* * *

249- اَرْحَمُ الرّاحِمِينَ * اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ * خَيْرُ الْفَاصِلِينَ

(Not: Âyetlerden birer cümle olan bu nümuneler, Kur'anın birçok yerinde bulunmaktadırlar. Meselâ, Yusuf Suresi, âyet: 64'de, Mü'minûn Suresi, âyet: 14'de, Âl-i İmran Suresi, âyet: 128'de ve En'am Suresi, âyet: 57'de gibi...)

Risalede yeri: Sözler sh: 616, 617; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh:122, 126, 527

* * *

250- فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْاَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنْظَرِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 637; Lem'alar sh: 86
Kur'anda yeri: Duhan Suresi, âyet: 29

* * *

251- وَقَضَى رَبُّكَ اَلاَّ تَعْبُدُوا اِلاَّ اِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا اِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ اَحَدُهُمَا اَوْ كِلاَهُمَا فَلاَ تَقُلْ لَهُمَا اُفٍّ وَلاَ تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلاً كَرِيمًا *

وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِى صَغِيراً * رَبُّكُمْ اَعْلَمُ بِمَا فِى نُفُوسِكُمْ اِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَاِنَّهُ كَانَ لِلاَوَّابِينَ غَفُوراً

Risalede yeri: Sözler sh: 639; Mektubat sh: 259; Lem'alar sh: 236

Kur'anda yeri: İsra' Suresi, âyet: 23 ilâ 25

* * *

252- وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ

(Not: Kur'anın iki Suresinde bu âyet az farklı kelimelerle bulunmaktadır. Birisi Vâkıa Suresi, diğeri de Dehr Suresi'ndedir. Vâkıa Suresi'ndeki âyet: يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ Dehr Suresi'ndeki:
وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ اِذَا رَاَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤاً مَنْثُوراً âyetidir.

Risalede yeri: Sözler sh: 648; Mektubat sh: 77, 78; Kastamonu Lâhikası sh: 113 ve 200; Emirdağ-2 sh: 66; Mufassal Tarihçe sh: 1645

* * *

253- عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ

(Bu âyet dahi iki surede mevcuttur. Birincisi: Hicr Suresi âyet: 47'de, ikincisi ise, Sâffât Suresi âyet: 44'dedir.)

Risalede yeri: Sözler sh: 648; Mektubat sh: 294

* * *

254- اَلاَ بِذِكْرِ اللّٰهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

Âyetin başı: اَلَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللّٰهِ

Risalede yeri: Sözler sh: 661; Mektubat sh: 254; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 196; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 114 ve 121; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 58; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 90, 99 ve 526

Kur'anda yeri: Ra'd Suresi, âyet: 28

* * *

255- سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْاَعْلَى * اَلَّذِى خَلَقَ فَسَوَّى * وَالَّذِى قَدَّرَ فَهَدَى

Risalede yeri: Sözler sh: 662

Kur'anda yeri: A'lâ Suresi, âyet: 1 ilâ 3

* * *

256- قُلْ مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلاَ يُجَارُ عَلَيْهِ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ سَيَقُولُونَ لِلّهِ قُلْ فَاَنَّى تُسْحَرُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 663; Lem'alar sh: 340 ve 345 بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ ifadesiyledir; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 451 ve ayrıca, Yâsin-i Şerif'in son âyeti olan فَسُبْحَانَ الَّذِى بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ âyeti de 19 numaralı bölümde olup, orada me'hazlerine bakılabilir.

Kur'anda yeri: Mü'minûn Suresi, âyet: 88-89

* * *

257- اِنَّ رَبِّى عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ

Âyetin tamamı: فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ اَبْلَغْتُكُمْ مَا اُرْسِلْتُ بِهِ اِلَيْكُمْ وَيَسْتَخْلِفُ رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلاَ تَضُرُّونَهُ شَيْئًا اِنَّ رَبِّى عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 663

Kur'anda yeri: Hud Suresi, âyet: 57

* * *

258- اِنَّ فِى السَمواَتِ وَالْاَرْضِ لَاٰيَاتٍ لِلْمُؤْمِنِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 665

Kur'anda yeri: Casiye Suresi, âyet: 3

* * *

259- وَاَرْسَلْنَا الرِّيَاحَ لَوَاقِحَ فَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاَسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا اَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ

Risalede yeri: Sözler sh: 670

Kur'anda yeri: Hicr Suresi, âyet: 22

* * *

260- اَلَّذِى خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلاً وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ

Risalede yeri: Sözler sh: 675 ve 676; Mektubat sh: 7; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 275

Kur'anda yeri: Mülk Suresi, âyet: 2

* * *

261- وَ اِلَيْهِ يُرْجَعُ الْاَمْرُ كُلُّهُ

Âyetin tamamı: وَلِلّٰهِ غَيْبُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاِلَيْهِ يُرْجَعُ الْاَمْرُ كُلُّهُ فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 680; Lem'alar sh: 346 (Ayrıca وَلِلّٰهِ غَيْبُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ cümlesi ise, cetvelin 30 no.lu kısmında mevcuttur.)

Kur'anda yeri: Hûd Suresi, âyet: 123

* * *

262- وَ فِى الْاَرْضِ آيَاتٌ لِلْمُوقِنِينَ * وَ فِى اَنْفُسِكُمْ اَفَلاَ تُبْصِرُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 686

Kur'anda yeri: Zâriyat Suresi, âyet: 20-21

* * *

263- الر كِتَابٌ اَنْزَلْنَاهُ اِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ بِاِذْنِ رَبِّهِمْ اِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ

Risalede yeri: Sözler sh: 689; Şuâlar sh: 720 ve 721

Kur'anda yeri: İbrahim Suresi, âyet: 1

* * *

264- مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ اَوْ فَسَادٍ فِى الْاَرْضِ فَكَاَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا

Âyetin tamamı: مِنْ اَجْلِ ذٰلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِى اِسْرَائِيلَ اَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ اَوْ فَسَادٍ فِى الْاَرْضِ فَكَاَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ اَحْيَاهَا فَكَاَنَّمَا اَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ بَعْدَ ذٰلِكَ فِى الْاَرْضِ لَمُسْرِفُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 717; Mektubat sh: 53; Emirdağ-2 sh: 98; Hutbe-i Şamiye sh: 147; Âsâr-ı Bediiye sh: 126; Mufassal Tarihçe sh: 1565

Kur'anda yeri: Maide Suresi, âyet: 32

* * *

265- اِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَاِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

Risalede yeri: Sözler sh: 731; Mektubat sh: 415; Barla Lâhikası sh: 318

Kur'anda yeri: Hicr Suresi, âyet: 9

* * *

266- فَاسْتَقِمْ كَمَا اُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلاَ تَطْغَوْا اِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 746; Lem'alar sh: 260; Eski yazı Lem'alar sh: 116 ve 117; Şuâlar sh: 692; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 41; Barla Lâhikası sh: 170; Âsâr-ı Bediiye sh: 470 ve 628; Mufassal Tarihçe sh: 74 ve 396

Kur'anda yeri: Hûd Suresi, âyet: 112

* * *

267- يَمْحَقُ اللّٰهُ الرِّبٰوا

Âyetin tamamı: يَمْحَقُ اللّٰهُ الرِّبٰوا وَيُرْبِى الصَّدَقَاتِ وَاللّٰهُ لاَ يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ اَثِيمٍ

Risalede yeri: Sözler sh: 746; Âsâr-ı Bediiye sh: 628; Mufassal Tarihçe sh: 396

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 276

* * *

268- وَ اَنْ لَيْسَ لِلاِنْسَانِ اِلاَّ مَا سَعَى

Risalede yeri: Sözler sh: 746; Emirdağ-2 sh: 99; Hutbe-i Şamiye sh: 148; Âsâr-ı Bediiye sh: 85, 438 ve 628; Mufassal Tarihçe sh: 396

Kur'anda yeri: Necm Suresi, âyet: 39

* * *

269- وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلاَ يُنْفِقُونَهَا فِى سَبِيلِ اللّٰهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَلِيمٍ

Âyetin baş tarafı: يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اِنَّ كَثِيراً مِنَ الْاَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَاْكُلُونَ اَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ

Risalede yeri: Sözler sh: 746; Âsâr-ı Bediiye sh: 85 ve 628; Mufassal Tarihçe sh: 396 ve 397

Kur'anda yeri: Tevbe Suresi, âyet: 34

* * *

MEKTUBAT (Zâid Âyetleri)

270/1- قُلْ اِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ * لاَ يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللّٰهُ * وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 8, 9, 38, 387 ve birkaç yer daha... Ayrıca Beşinci Şuâ ve bazı Lâhika mektuplarında da bu cümleler kesretle kullanılmıştır. Ayrı ayrı yerlerini tesbit edip yazmaya gerek duymadık.

Kur'anda yeri: (Bu üç cümlelerden birincisi âyetin kendisi olup, diğer ikisi âyetten iktibastırlar. Öz âyet olan cümle, Ahkaf Suresi, âyet: 23 ve Mülk Suresi, âyet: 26'dır.)

* * *

271/2- اِنْ اَجْرِيَ اِلاَّ عَلَى اللّٰهِ

Âyetin tamamı: فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَاَلْتُكُمْ مِنْ اَجْرٍ اِنْ اَجْرِيَ اِلاَّ عَلَى اللّٰهِ وَاُمِرْتُ اَنْ اَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 13; Lem'alar sh: 149; Barla Lâhikası sh: 299; Tarihçe-i Hayat sh: 14

Kur'anda yeri: (Not: Kur'anda bu âyetin aynı meâlinde birkaç yerde geçmektedir. Misal için Yunus Suresi, âyet: 72 ve Hûd Suresi, âyet: 29 ve 53 gibi âyetler...)

* * *

272/3- اِتَّبِعُوا مَنْ لاَ يَسْئَلُكُمْ اَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 13

Kur'anda yeri: Yâsin Suresi, âyet: 21

* * *

273/4- فَلاَ اُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ * اَلْجَوَارِ الْكُنَّسِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 15; Mufassal Tarihçe sh: 691

Kur'anda yeri: Tekvir Suresi, âyet: 15-16

* * *

274/5- سُبْحَانَ الَّذِى سَخَّرَ لَنَا هذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ

Âyetin baş kısmı: لِتَسْتَوُوا عَلَى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ اِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا

Risalede yeri: Mektubat sh: 16; Mufassal Tarihçe sh: 692

Kur'anda yeri: Zuhruf Suresi; âyet: 13

* * *

275/6- فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِىَ اللّٰهُ لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 25; Lem'alar sh: 5, 26, 49, 51, 55 ve 245; Eski yazı Lem'alar sh: 611; Şuâlar sh: 291; Tarihçe-i Hayat sh: 175, 244, 408, 420 ve 575; Mufassal Tarihçe sh: 303, 1055 ve 1083; Barla Lâhikası sh: 49

Kur'anda yeri: Tevbe Suresi, âyet: 129

* * *

276/7- زَوَّجْنَاكَهَا لِكَىْ لاَ يَكُونُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِى اَزْوَاجِ اَدْعِيَائِهِمْ

Âyetin tamamı: وَاِذْ تَقُولُ لِلَّذِى اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاَنْعَمْتَ عَلَيْهِ اَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ
وَاتَّقِ اللّٰهَ وَتُخْفِى فِى نَفْسِكَ مَا اللّٰهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللّٰهُ اَحَقُّ اَنْ تَخْشَاهُ
فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَىْ لاَ يَكُونُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِى اَزْوَاجِ
اَدْعِيَائِهِمْ اِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ اَمْرُ اللّٰهِ مَفْعُولاً

Risalede yeri: Mektubat sh: 28

Kur'anda yeri: Ahzab Suresi, âyet: 37

* * *

277/8- فَاللّٰهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

Âyetin tamamı: فَلَمَّا رَجَعُوا اِلَى اَبِيهِمْ قَالُوا يَا اَبَانَا مُنِعَ مِنَّا الْكَيْلُ فَاَرْسِلْ مَعَنَا
اَخَانَا نَكْتَلْ وَاِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ * قَالَ هَلْ آمَنُكُمْ عَلَيْهِ اِلاَّ كَمَا اَمِنْتُكُمْ عَلَى
اَخِيهِ مِنْ قَبْلُ فَاللّٰهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 31; Barla Lâhikası sh: 306

Kur'anda yeri: Yusuf Suresi, âyet: 63-64

* * *

278/9- اِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا

Âyetin tamamı: اَلَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِى سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوا اَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ اِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا

Risalede yeri: Mektubat sh: 39; Lem'alar sh: 73

Kur'anda yeri: Nisa Suresi, âyet: 76

* * *

279/10- فَلِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْاُنْثَيَيْنِ

Risalede yeri: (Sözler Mecmuası sh: 409'da bu âyetin metni verilmeden manası ve hikmeti yazılmıştır.) Mektubat sh: 40; Eski yazı Lem'alar sh: 581, 587 ve 618; Şuâlar sh: 389; Tarihçe-i Hayat sh: 248, 251 ve 255; Mufassal Tarihçe sh: 825 ve 847

Kur'anda yeri: Nisa Suresi, âyet: 11 ve 176 (Uzun olan ikinci âyetten bir cümledir.)

* * *

280/11- فَلِاُمِّهِ السُّدُسُ

Risalede yeri: Mektubat sh: 40 ve 41; Eski yazı Lem'alar sh: 581, 587 ve 618; Şuâlar sh: 389; Tarihçe-i Hayat sh: 248 ve 251 ve 255; Mufassal Tarihçe sh: 825 ve 847

Kur'anda yeri: Nisa Suresi, âyet: 11 (Uzun âyetin sadece bir cümlesidir.)

* * *

281/12- وَمَا اَرْسَلْنَاكَ اِلاَّ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 40; Tarihçe-i Hayat sh: 533 ve 537

Kur'anda yeri: Enbiya Suresi, âyet: 107

* * *

282/13- وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى هَدَينَا لِهذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِىَ لَوْلاَ اَنْ هَدَينَا اللّٰهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ

Risalede yeri: Mektubat sh: 49, 297, 345 ve 422; Lem'alar sh: 61 ve 220; Şuâlar sh: 176; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 556; Barla Lâhikası sh: 50; Tarihçe-i Hayat sh: 181; Mufassal Tarihçe sh: 661

Kur'anda yeri: A'raf Suresi, âyet: 43

* * *

283/14- فَقُولاَ لَهُ قَوْلاً لَيِّنًا

Âyetin evveli ve tamamı: اِذْهَبَا اِلَى فِرْعَوْنَ اِنَّهُ طَغَى فَقُولاَ لَهُ قَوْلاً لَيِّنًا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ اَوْ يَخْشَى

Risalede yeri: Mektubat sh: 61; Şuâlar sh: 461; Barla Lâhikası sh: 251; Tarihçe-i Hayat sh: 263

Kur'anda yeri: Tâ Hâ Suresi, âyet: 43-44

* * *

284/15- وَاُفَوِّضُ اَمْرِى اِلَى اللّٰه اِنَّ اللّٰهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ

Âyetin tamamı: فَسَتَذْكُرُونَ مَا اَقُولُ لَكُمْ وَاُفَوِّضُ اَمْرِى اِلَى اللّٰه اِنَّ اللّٰهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 65; Eski yazı Lem'alar sh: 844; Şuâlar sh: 465; Tarihçe-i Hayat sh: 257 ve 267; Mufassal Tarihçe sh: 662

Kur'anda yeri: Mü'minûn Suresi, âyet: 44

* * *

285/16- وَ اَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ

Risalede yeri: Mektubat sh: 66, 196 ve 340; Eski yazı Lem'alar sh: 117; Şuâlar sh: 467 ve 749; Tarihçe-i Hayat sh: 269

Kur'anda yeri: Duha Suresi, âyet: 11

* * *

286/17- تَوَكَّلْنَا عَلَى اللّٰه (Âyetlerden iktibas iledir.)

Risalede yeri: (Âyetin öz metni olmayıp iktibas olduğu ve Nurlar'ın birçok yerinde bulunduğu için sahife numaralarını vermeye lüzum görmedim.)

Kur'anda yeri: İktibasen alınmış olduğu âyetlerden bazıları:

A'raf Suresi, âyet: 89'da عَلَى اللّٰه تَوَكَّلْنَا lafzıyla; Yunus Suresi, âyet: 85'de

فَقَالُوا عَلَى اللّٰهِ تَوَكَّلْنَا metniyle ve Mümtehine Suresi, âyet: 4'de

رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا ibaresiyledir.

* * *

287/18- وَمَا اُبَرِّئُ نَفْسِي اِنَّ النَّفْسَ لَاَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ اِلاَّ مَا رَحِمَ رَبِّي اِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ

Risalede yeri: Mektubat sh: 68, 329; Lem'alar sh: 88 ve 160; Eski yazı Lem'alar sh: 947; Şuâlar sh: 469; Barla Lâhikası sh: 306; Emirdağ-2 sh: 153; Tarihçe-i Hayat sh: 271; Mufassal Tarihçe sh: 665

Kur'anda yeri: Yusuf Suresi, âyet: 53

* * *

288/19- لاَ يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلاَّ وُسْعَهَا

Risalede yeri: Mektubat sh: 71; Tarihçe-i Hayat sh: 274

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 286 (Amenerresulü'nün ikinci âyetinden bir parçadır.)

* * *

289/20- نِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ

(Bu âyet bu metniyle iki surede mevcuttur. 1- Enfal Suresi, âyet: 40'da:

وَاِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ مَوْلٰيكُمْ نِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ

2- Hacc Suresi, âyet: 78'in sonunda:

فَاَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللّٰهِ هُوَ مَوْلٰيكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ

Risalede yeri: Mektubat sh: 76; Şuâlar sh: 396 ve 477; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 181; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 179, 447 ve 467; Emirdağ-1 sh: 12, 179 ve 282; Nur'un İlk Kapısı sh: 51; Tarihçe-i Hayat sh: 280 ve 573; Mufassal Tarihçe sh: 671, 1062 ve 1083

* * *

290/21- كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ

Âyetin tamamı: يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ

Risalede yeri: Mektubat sh: 86; Lem'alar sh: 347

Kur'anda yeri: Rahman Suresi, âyet: 29

* * *

291/22- قُلِ اللّٰهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِى خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ

Âyetin başı: وَمَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِهِ اِذْ قَالُوا مَا اَنْزَلَ اللّٰهُ عَلَى بَشَرٍ مِنْ شَيْءٍ قُلْ مَنْ اَنْزَلَ الْكِتَابَ الَّذِى جَاءَ بِهِ مُوسَى نُوراً وَهُدًى لِلنَّاسِ تَجْعَلُونَهُ قَرَاطِيسَ تُبْدُونَهَا وَتُخْفُونَ كَثِيراً وَعُلِّمْتُمْ مَا لَمْ تَعْلَمُوا اَنْتُمْ وَلاَ اٰبَاؤُكُمْ

Risalede yeri: Mektubat sh: 87; Lem'alar sh: 273; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 196; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 430; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 250; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 623; Âsâr-ı Bediiye sh: 12

Kur'anda yeri: En'am Suresi, âyet: 91

* * *

292/23- اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى

(Not: buradaki iki cümle Kur'andandırlar. Ancak Kur'anda yanyana değil, ayrı ayrı yerlerindedir. اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ kelamı Kur'anın birçok yerinde mevcut olduğu malumdur. هذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى cümlesi ise, Neml Suresi âyet: 40'dadır.)

Risalede yeri: (Bu âyetin tamam şekli, cetvelin 112 no.lu sırasında da geçmiştir.)

Mektubat sh: 113 ve 376; Barla Lâhikası sh: 65 ve 171; Emirdağ-1 sh: 99, 107 ve 141; Emirdağ-2 sh: 65

* * *

293/24- وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَكُمْ بِهِ

Âyetin tamamı: اِذْ يُغَشِّيكُمُ النُّعَاسَ اَمَنَةً مِنْهُ وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَكُمْ بِهِ وَيُذْهِبَ عَنْكُمْ رِجْزَ الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْاَقْدَامَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 124

Kur'anda yeri: Enfal Suresi, âyet: 11

* * *

294/25- وَ قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ اِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا

Risalede yeri: Mektubat sh: 135; Barla Lâhikası sh: 37

Kur'anda yeri: İsra' Suresi, âyet: 81

* * *

295/26- وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ رَمٰى

Âyetin tamamı: فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ رَمٰى وَلِيُبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلاَءً حَسَنًا اِنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

Risalede yeri: Mektubat sh: 135, 136, 140 ve 216; Şuâlar sh: 127, 624; Barla Lâhikası sh: 62; Tarihçe-i Hayat sh: 356

Kur'anda yeri: Enfal Suresi, âyet: 17

* * *

296/27- لاَ تَحْزَنْ اِنَّ اللّٰهَ مَعَنَا

Âyetin tamamı: اِلاَّ تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللّٰهُ اِذْ اَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ اِذْ هُمَا فِي الْغَارِ اِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لاَ تَحْزَنْ اِنَّ اللّٰهَ مَعَنَا فَاَنْزَلَ اللّٰهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَاَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةُ اللّٰهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللّٰهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Risalede yeri: Mektubat sh: 159; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 208

Kur'anda yeri: Tevbe Suresi, âyet: 40

* * *

297/28- تَبَّتْ يَدَا اَبِي لَهَبٍ

Risalede yeri: Mektubat sh: 160

Kur'anda yeri: Tebbet Suresi, (111. Sure)

* * *

298/29- اِنَّا جَعَلْنَا فِي اَعْنَاقِهِمْ اَغْلاَلاً فَهِيَ اِلَى الْاَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ اَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَاَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لاَ يُبْصِرُونَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 160; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 143; Mufassal Tarihçe sh: 418

Kur'anda yeri: Yâsin Suresi, âyet: 8, 9

* * *

299/30- قُلْ فَاْتُوا بِالتَّوْرَيةِ فَاتْلُوهَا اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Âyetin tamamı: كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلاًّ لِبَنِى اِسْرَائِيلَ اِلاَّ مَا حَرَّمَ اِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ اَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَيةُ قُلْ فَاْتُوا بِالتَّوْرَيةِ فَاتْلُوهَا اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 162

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 93

* * *

300/31- فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ اَبْنَاءَنَا وَاَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَاَنْفُسَنَا وَاَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللّٰهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 162

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 61

* * *

301/32- وَاِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِى اِسْرَائِيلَ اِنِّى رَسُولُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَىَّ مِنَ التَّوْرَيةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَاْتِى مِنْ بَعْدِى اسْمُهُ اَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هٰذَا سِحْرٌ مُبِينٌ

Risalede yeri: Mektubat sh: 171

Kur'anda yeri: Saff Suresi, âyet: 6

* * *

302/33- وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ

Âyetin tamamı: سَيَقُولُونَ ثَلاَثَةٌ رَابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ قُلْ رَبِّى اَعْلَمُ بِعِدَّتِهِمْ مَا يَعْلَمُهُمْ اِلاَّ قَلِيلٌ فَلاَ تُمَارِ فِيهِمْ اِلاَّ مِرَاءً ظَاهِرًا وَلاَ تَسْتَفْتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ اَحَدًا

Risalede yeri: Mektubat sh: 183

Kur'anda yeri: Kehf Suresi, âyet: 22

* * *

303/34- اَفَلاَ يَعْقِلُونَ

(Not: Âyetten bir cümle olan bu parça, Kur'anda ayrı ayrı tarz ve ifadelerle birkaç yerde bulunmaktadır. Meselâ: Yasin Suresi, âyet: 68'de:
وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِى الْخَلْقِ اَفَلاَ يَعْقِلُونَ ifadesiyledir ve hakeza...

Risalede yeri: Mektubat sh: 189 ve 325; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 253; Mufassal Tarihçe sh: 1661

* * *

304/35- ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلاً رَجُلاً فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلاً سَلَمًا لِرَجُلٍ
هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلاً اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 254 ve 257; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 144

Kur'anda yeri: Zümer Suresi, âyet: 29

* * *

305/36- اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ

Bu âyetin evvelindeki âyetler:
وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْاِنْسَ اِلاَّ لِيَعْبُدُونِ مَا اُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا اُرِيدُ اَنْ يُطْعِمُونِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 260, 418; Lem'alar sh: 62, 142, 268 ve 333; Şuâlar sh: 100; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 17; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 277; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 329 ve 499; Barla Lâhikası sh: 119; Nur'un İlk Kapısı sh: 48

Kur'anda yerleri: Zâriyat Suresi, âyet: 56 ilâ 58

* * *

306/37- اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ اِخْوَةٌ فَاَصْلِحُوا بَيْنَ اَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 262 ve 270; Şuâlar sh: 312 ve 380; Barla Lâhikası sh: 119 ve 296; Emirdağ-2; sh: 84, 179, 223; Âsâr-ı Bediiye sh: 459; Tarihçe-i Hayat sh: 322, 401 ve 566; Mufassal Tarihçe sh: 129, 1030, 1349, 1555

Kur'anda yeri: Hicr Suresi, âyet: 10

* * *

307/38- وَلاَ تَسْتَوِى الْحَسَنَةُ وَلاَ السَّيِّئَةُ اِدْفَعْ بِالَّتِى هِىَ اَحْسَنُ فَاِذَا الَّذِى

بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ

Risalede yeri: Mektubat sh: 262

Kur'anda yeri: Fussilet Suresi, âyet: 34

* * *

308/39- وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

Âyetin başı: اَلَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 262; Lem'alar sh: 260; Kastamonu Lâhikası sh: 196; Tarihçe-i Hayat sh: 308 ve 551; Mufassal Tarihçe sh: 900 ve 1254

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 134

* * *

309/40- وَلاَ تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى

(Âyetin bu cümlesinin fevkalâde ehemmiyeti ve Kur'anın esasî kanunlarından olması ve çok ehemmiyetinden dolayıdır ki, Kur'anın beş ayrı ayrı yerinde aynen bulunmaktadır. Bu Sureler; En'am Suresi âyet: 164, İsra' Suresi âyet: 15, Fatır Suresi âyet: 18, Zümer Suresi âyet: 7, Necm Suresi âyet: 38)

Risalede yeri: Mektubat sh: 264; Şuâlar sh: 353; Emirdağ-1 sh: 39; Emirdağ-2 sh: 82, 83, 84, 98, 163, 172, 179, 181, 195, 237, 239, 241 ve 245; Hutbe-i Şamiye sh: 147; Âsâr-ı Bediiye sh: 133; Tarihçe-i Hayat sh: 477, 619 ve 704; Mufassal Tarihçe sh: 384, 993, 1538, 1619

* * *

310/41- وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا

Âyetin tamamı: وَالَّذِينَ لاَ يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا

Risalede yeri: Mektubat sh: 265, Lem'alar sh: 155; Kastamonu Lâhikası sh: 247; Tarihçe-i Hayat sh: 313; Mufassal Tarihçe sh: 822

Kur'anda yeri: Furkan Suresi, âyet: 72

* * *

311/42- وَإِنْ تَعْفُوا وَتَصْفَحُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Âyetin başı: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ وَأَوْلاَدِكُمْ عَدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ

Risalede yeri: Mektubat sh: 265

Kur'anda yeri: Tegabün Suresi, âyet: 14

* * *

312/43- اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصَّابِرِينَ * اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ * اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ
اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 278 ve 280; Barla Lâhikası sh: 203; Tarihçe-i Hayat sh: 641

Kur'anda yerleri: (Not: Ayrı ayrı âyetlerden birer cümle olan bu fezlekeler, Kur'anın ayrı ayrı surelerinden, herbir surede de bazen birkaç def'a bulunmaktadırlar. Meselâ: Bakara Suresi, âyet 153'de:

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

Yine Bakara Suresi, âyet: 194'de: وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

Hem meselâ, Âl-i İmran Suresi, âyet: 159'da:

فَاِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

Hem yine Âl-i İmran Suresi, âyet: 146'da:

وَكَاَيِّنْ مِنْ نَبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا اَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ
وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللّٰهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ

* * *

313/44- رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 279

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 201

* * *

314/45- قَالَ اِنَّمَا اَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي اِلَى اللّٰهِ وَاَعْلَمُ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 281; Mufassal Tarihçe sh: 1229

Kur'anda yeri: Yusuf Suresi, âyet: 86

* * *

315/46- تَوَفَّنِى مُسْلِمًا وَاَلْحِقْنِى بِالصَّالِحِينَ

Âyetin başı: رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِى مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِى مِنْ تَأْوِيلِ الْاَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ اَنْتَ وَلِيِّى فِى الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 282 ve 283

Kur'anda yeri: Yusuf Suresi, âyet: 101

* * *

316/47- يَفْعَلُ اللّٰهُ مَا يَشَاءُ وَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ

(İki kısım âyetlerden alınmış, iktibaslı bir surette iki hükmün yanyana getirilmesinden ibarettir.)

Risalede yeri: Mektubat sh: 284; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 128, 187; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 139, 256 ve 596

Kur'anda yerleri: (Not: Kur'anda birkaç yerde bulunmaktadır. Bazı nümuneler:)

1- Âl-i İmran Suresi âyet: 40'da: قَالَ كَذٰلِكَ اللّٰهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ

2- Hacc Suresi âyet: 14'de: اِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ

3- Maide Suresi,âyet: 1'de: اِنَّ اللّٰهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ifadeleriyledir.

* * *

317/48- يَا اَيُّهَا النَّاسُ اِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَاُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا

Âyetin devamı: اِنَّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ اَتْقَيكُمْ اِنَّ اللّٰهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

Risalede yeri: Mektubat sh: 321; Lem'alar sh: 19; Âsâr-ı Bediiye sh: 124

Kur'anda yeri: Hücurat Suresi, âyet: 13

* * *

318/49- اِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِى قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَاَنْزَلَ اللّٰهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَاَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى وَكَانُوا اَحَقَّ بِهَا وَاَهْلَهَا وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

Risalede yeri: Mektubat sh: 322

Kur'anda yeri: Fetih Suresi, âyet: 26

* * *

319/50- اَفَلاَ يَتَفَكَّرُونَ * اَفَلاَ يَتَدَبَّرُونَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 325 ve 436; Mufassal Tarihçe sh: 1661; Hutbe-i Şamiye ve Âsâr-ı Bediiye gibi risaleler...

Kur'anda yeri: (Not: Bu iki cümle Kur'anın birkaç yerinde değişik ifadelerle mevcuttur. Nümune için sadece iki yer göstereceğiz:)

1- A'raf Suresi, âyet: 176'da: فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

2- Muhammed Suresi, âyet: 24'de اَفَلاَ يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ اَمْ عَلَى قُلُوبٍ اَقْفَالُهَا

* * *

320/51- اِتَّخَذُوا اَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ اَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللّهِ

Âyetin devamı: مَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا اُمِرُوا اِلاَّ لِيَعْبُدُوا اِلهًا وَاحِداً لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 326

Kur'anda yeri: Tevbe Suresi, âyet: 31

* * *

321/52- مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لاَ يَبْغِيَانِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 328

Kur'anda yeri: Rahman Suresi, âyet: 19-20

* * *

322/53- وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِى آدَمَ

Âyetin tamamı: وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِى آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِى الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلاً

Risalede yeri: Mektubat sh: 331; Şuâlar sh: 638; Âsâr-ı Bediiye sh: 629

Kur'anda yeri: İsra Suresi, âyet: 70

* * *

323/54- هَلْ مِنْ مَزِيدٍ

Âyetin tamamı: يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتِ وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ

Risalede yeri: Mektubat sh: 332; Şuâlar sh: 112; Barla Lâhikası sh: 145

Kur'anda yeri: Kaf Suresi, âyet: 30

* * *

324/55- اِنْ كُنْتُمْ لِلرُّؤْيَا تَعْبُرُونَ

Âyetin başı: وَقَالَ الْمَلِكُ اِنِّي اَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَاْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ
وَسَبْعَ سُنْبُلَاتٍ خُضْرٍ وَاُخَرَ يَابِسَاتٍ يَا اَيُّهَا الْمَلَأُ اَفْتُونِي فِي رُؤْيَايَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 346

Kur'anda yeri: Yusuf Suresi, âyet: 43

* * *

325/56- وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا

Risalede yeri: Mektubat sh: 347 ve 349; Barla Lâhikası sh: 61

Kur'anda yeri: Amme Suresi, âyet: 9

* * *

326/57- اَضْغَاثُ اَحْلَامٍ

Âyetin tamamı: قَالُوا اَضْغَاثُ اَحْلَامٍ وَمَا نَحْنُ بِتَاْوِيلِ الْاَحْلَامِ بِعَالِمِينَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 347

Kur'anda yeri: Yusuf Suresi, âyet: 44

* * *

327/58- هُوَ الَّذِي اَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ اُمُّ الْكِتَابِ وَاُخَرُ
مُتَشَابِهَاتٌ فَاَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ
الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَاْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَاْوِيلَهُ اِلَّا اللّٰهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ
يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ اِلَّا اُولُو الْاَلْبَابِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 353; Şuâlar sh: 578, 701 ve 702

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 7

* * *

328/59- وَلاَ تَرْكَنُوا اِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مِنْ اَوْلِيَاءَ ثُمَّ لاَ تُنْصَرُونَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 361, 412 ve 514; Kastamonu Lâhikası sh: 208; Emirdağ-1 sh: 58; Mufassal Tarihçe sh: 673 ve 1158

Kur'anda yeri: Hûd Suresi, âyet: 113

* * *

329/60- اَفَلاَ يَشْكُرُونَ

Bu cümle Kur'anın birkaç yerinde mevcuttur: 1- Yâsin Suresi, âyet: 35'de: لِيَاْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ اَيْدِيهِمْ اَفَلاَ يَشْكُرُونَ

2- Yine Yâsin Suresi, âyet: 73'de: وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبُ اَفَلاَ يَشْكُرُونَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 364

* * *

330/61- وَسَنَجْزِى الشَّاكِرِينَ

Âyetin tamamı: وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ اَنْ تَمُوتَ اِلاَّ بِاِذْنِ اللّٰهِ كِتَابًا مُؤَجَّلاً وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا وَسَنَجْزِى الشَّاكِرِينَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 364

Kur'anda yeri: Âl-i İmran suresi, âyet: 145

* * *

331/62- لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَاَزِيدَنَّكُمْ

Âyetin tamamı: وَاِذْ تَاَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَاَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ اِنَّ عَذَابِى لَشَدِيدٌ

Risalede yeri: Mektubat sh: 364

Kur'anda yeri: İbrahim Suresi, âyet: 7

* * *

332/63- بَلِ اللّٰهَ فَاعْبُدْ وَ كُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 364

Kur'anda yeri: Zümer Suresi, âyet: 66

* * *

333/64- فَبِاَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 364; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 95; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 190; Barla Lâhikası sh: 304

Kur'anda yeri: (Bu âyet Rahman Suresi'nin tamamında otuz bir defa tekrarlanmaktadır.)

* * *

334/65- وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتّىَ نَبْعَثَ رَسُولاً

Âyetin tamamı: مَنِ اهْتَدَى فَاِنَّمَا يَهْتَدِى لِنَفْسِه وَمَنْ ضَلَّ فَاِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَلاَ تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ اُخْرَى وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتّىَ نَبْعَثَ رَسُولاً

Risalede yeri: Yeniyazı Mektubat sh:385; Eskiyazı Mektubat sh:617 (Yirmisekizinci Mektub'un Sekizinci Mes'elesinin Beşinci Nüktesi)

Kur'anda yeri: İsra Suresi, âyet: 15

* * *

335/66- وكَيْفَ اَخَافُ مَا اَشْرَكْتُمْ وَلاَ تَخَافُونَ اَنَّكُمْ اَشْرَكْتُمْ بِاللّه

Âyetin devamı:

مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا فَاَىُّ الْفَرِيقَيْنِ اَحَقُّ بِالْاَمْنِ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُون

Risalede yeri: Elyazma Mektubat-İ.Fakazlı sh: 610; Barla Lâhikası sh: 320

Kur'anda yeri: En'am Suresi, âyet: 81

* * *

336/67- فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ اِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا

Âyetin tamamı: (Not: Bu lafızla Kur'anın iki yerinde vardır:)

1- Âl-i İmran Suresi, âyet: 95'de: قُلْ صَدَقَ اللّهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ اِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا

2- Nisa Suresi, âyet: 125'de: مَنْ اَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ اَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلّه وَهُوَ مُحْسِنٌ

وَاتَّبَعَ مِلَّةَ اِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَاتَّخَذَ اللّٰهُ اِبْرَاهِيمَ خَلِيلاً

Risalede yeri: Elyazma Mektubat-İ.Fakazlı sh: 610; Barla Lâhikası sh: 320

* * *

337/68- وَلَقَدْ نَعْلَمُ اَنَّهُمْ يَقُولُونَ اِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِسَانُ الَّذِى يُلْحِدُونَ اِلَيْهِ اَعْجَمِىٌّ وَهٰذَا لِسَانٌ عَرَبِىٌّ مُبِينٌ

Risalede yeri: Mektubat sh: 388

Kur'anda yeri: Nahl Suresi, âyet: 103

* * *

338/69- فَلاَ اُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ وَاِنَّهُ لَقَسَمٌ لَوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ

Risalede yeri: Mektubat sh: 389

Kur'anda yeri: Vakıa Suresi, âyet: 75, 76

* * *

339/70- شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِى اُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ.

Risalede yeri: Mektubat sh: 398 ve 401

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 185

* * *

340/71- سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلاَمٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 404 ve 421

Kur'anda yeri: Sâffât Suresi, âyet: 180 ilâ 182

* * *

341/72- اَوْ كَظُلُمَاتٍ فِى بَحْرٍ لُجِّىٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ اِذَا اَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَرَيهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللّٰهُ لَهُ نُوراً فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ

Risalede yeri: Mektubat sh: 409

Kur'anda yeri: Nur Suresi, âyet: 40

* * *

342/73- اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ (İktibas iledir.)

Risalede yeri: Mektubat sh: 414; Emirdağ-2 sh: 174; Mufassal Tarihçe sh: 1519

Kur'anda yeri: İbrahim Suresi'ndeki:

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ

gibi âyetlerden iktibas edilmiştir.)

* * *

343/74- اَلْاَخِلاَّءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ اِلاَّ الْمُتَّقِينَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 414; Tarihçe-i Hayat sh: 147

Kur'anda yeri: Zuhruf Suresi, âyet: 67

* * *

344/75- قُلْ اِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَاِنَّهُ مُلاَقِيكُمْ

Âyetin devamı: ثُمَّ تُرَدُّونَ اِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 417

Kur'anda yeri: Cuma Suresi, âyet: 8

* * *

345/76- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 427; Mufassal Tarihçe sh: 399

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 200

* * *

346/77- وَلاَ تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلاً

Bu âyet, Kur'anın iki yerinde bulunmaktadır: 1- Bakara Suresi, âyet: 41'de:

وَآمِنُوا بِمَا اَنْزَلْتُ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ وَلاَ تَكُونُوا اَوَّلَ كَافِرٍ بِهِ وَلاَ تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلاً وَاِيَّايَ فَاتَّقُونِ

2- Maide Suresi âyet: 44'de:

فَلاَ تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِ وَلاَ تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلاً

Risalede yeri: Mektubat sh: 427; Lem'alar sh: 159, 160 ve 164.

* * *

347/78- وَمَا لَنَا اَلاَّ نَتَوَكَّلَ عَلَى اللّٰهِ وَقَدْ هَدَينَا سُبُلَنَا وَلَنَصْبِرَنَّ عَلَى مَا آذَيْتُمُونَا وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 429; Mufassal Tarihçe sh: 679

Kur'anda yeri: İbrahim Suresi, âyet: 12

* * *

348/79- يُرِيدُونَ اَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللّٰهِ بِاَفْوَاهِهِمْ وَيَاْبَى اللّٰهُ اِلاَّ اَنْ يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 433; Şuâlar sh: 697, 718 ve 719; Emirdağ-1 sh: 86 ve 112; Tarihçe-i Hayat sh: 660

Kur'anda yeri: Tevbe Suresi, âyet: 32

* * *

349/80- اَفَلاَ تَعْقِلُونَ

(Not: Kur'anın bu cümlesi birçok yerlerinde bulunmaktadır. Misal için Bakara Suresi, âyet: 44'ü göstererek geçiyoruz:

اَتَاْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ اَنْفُسَكُمْ وَاَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ اَفَلاَ تَعْقِلُونَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 436

* * *

350/81- اَرَاَيْتَ الَّذِى يُكَذِّبُ بِالدِّينِ

Risalede yeri: Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 194

Kur'anda yeri: Mâun Suresi, âyet: 1

* * *

351/82- اِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ

Risalede yeri: Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 204

Kur'anda yeri: Nasr Suresi, âyet: 1

* * *

352/83- اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَاَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِى وَرَضِيتُ لَكُمُ الْاِسْلَامَ دِينًا

Risalede yeri: Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 205; Lem'alar sh: 53 ve 56; Barla Lâhikası sh: 26; Mufassal Tarihçe sh: 625

Kur'anda yeri: Maide Suresi, âyet: 3, Bu âyet fıkıh ve ahkâm-ı şeriatın mühim esaslarını içine alan uzun bir âyetten bir parçadır.

* * *

353/84- اِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا وَيَنْصُرَكَ اللّٰهُ نَصْرًا عَزِيزًا

Risalede yeri: Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 209; Şuâlar sh: 441; Emirdağ-1 sh: 268; Tarihçe-i Hayat sh: 521; Mufassal Tarihçe sh: 1151

Kur'anda yeri: Feth Suresi, âyet: 1, 3

* * *

354/85- وَاَحْصَى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا

Âyetin başı: لِيَعْلَمَ اَنْ قَدْ اَبْلَغُوا رِسَالَاتِ رَبِّهِمْ وَاَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ

Risalede yeri: Elyazma Rumuzat-ı Semaniye: sh: 221; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 412; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 537

Kur'anda yeri: Cinn Suresi, âyet: 28

* * *

355/86- ثُمَّ يَعْرُجُ اِلَيْهِ فِى يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ اَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ

Âyetin başı: يُدَبِّرُ الْاَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ اِلَى الْاَرْضِ

Risalede yeri: Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 265; Şuâlar sh: 589; Barla Lâhikası sh: 325; Mufassal Tarihçe sh: 757

Kur'anda yeri: Secde Suresi, âyet: 5

* * *

356/87- كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ اَسْفَارًا

Âyetin tamamı: مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَيةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ اَسْفَارًا
بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

Risalede yeri: Rumuzat-ı Semaniye'den Sırr-ı İnna A'tayna sh: 8; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 143

Kur'anda yeri: Cum'a Suresi, âyet: 5

* * *

357/88- اَلاَ اِنَّ اَوْلِيَاءَ اللّٰهِ لاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ اَلَّذِينَ آمَنُوا وكَانُوا يَتَّقُونَ
لَهُمُ الْبُشْرَى فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِى الْآخِرَةِ لاَ تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللّٰهِ
ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

Risalede yeri: Mektubat sh: 443; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 269 ve 355; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 220; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 450; Barla Lâhikası sh: 133; Nur'un İlk Kapısı sh: 32 ve 148

Kur'anda yeri: Yunus Suresi, âyet: 62 ilâ 64

* * *

LEM'ALAR (Zâid Âyetleri)

358/1- وَاَيُّوبَ اِذْ نَادَى رَبَّهُ اَنِّى مَسَّنِىَ الضُّرُّ وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 5, 8; Barla Lâhikası sh: 203

Kur'anda yeri: Enbiya Suresi, âyet: 83

* * *

359/2- لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ

Âyetin tamamı: وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا اَعْجَمِيًّا لَقَالُوا لَوْلاَ فُصِّلَتْ آيَاتُهُ اَاَعْجَمِىٌّ وَعَرَبِىٌّ
قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ وَالَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ فِى آذَانِهِمْ وَقْرٌ وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى
اُولٰئِكَ يُنَادَوْنَ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 5; Şuâlar sh: 703; Kastamonu Lâhikası sh: 203

Kur'anda yeri: Fussilet Suresi, âyet: 44

* * *

360/3- بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ

Âyetin tamamı: كَلاَّ بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 9

Kur'anda yeri: Mutaffifin Suresi, (83.Sure) âyet: 14

* * *

361/4- قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا اَوْ بَعْضَ يَوْمٍ

Âyetin tamamı: وَكَذٰلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لِيَتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا اَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالُوا رَبُّكُمْ اَعْلَمُ بِمَا لَبِثْتُمْ فَابْعَثُوا اَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هٰذِهِ اِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرْ اَيُّهَا اَزْكَى طَعَامًا فَلْيَاْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ اَحَدًا

Risalede yeri: Lem'alar sh: 18; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 198

Kur'anda yeri: Kehf Suresi, âyet: 19

* * *

362/5- وَلَبِثُوا فِى كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا

Risalede yeri: Lem'alar sh: 18

Kur'anda yeri: Kehf Suresi, âyet: 25

* * *

363/6- وَاِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَاَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ

Âyetin tamamı: وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللّٰهُ وَعْدَهُ وَاِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَاَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 18; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 198

Kur'anda yeri: Hacc Suresi, âyet: 47

* * *

364/7- قُلْ لَا اَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ اَجْرًا اِلَّا الْمَوَدَّةَ فِى الْقُرْبٰى

Âyetin tamamı: ذٰلِكَ الَّذِى يُبَشِّرُ اللّٰهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا اَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ اَجْرًا اِلَّا الْمَوَدَّةَ فِى الْقُرْبٰى وَمَنْ يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَزِدْ لَهُ فِيهَا حُسْنًا اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ شَكُورٌ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 19, 21; Emirdağ-1 sh: 204; Tarihçe-i Hayat sh: 501

Kur'anda yeri: Şura Suresi, (42.Sure) âyet: 23

* * *

365/8- وَلَهَدَيْنَاهُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَالرَّسُولَ فَأُولٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولٰئِكَ رَفِيقًا

Risalede yeri: Lem'alar sh: 33, 34 ve 35; Eski yazı Lem'alar sh: 67, 68 ve 71; Şuâlar sh: 614; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 43; Tercümesi sh: 26; Barla Lâhikası sh: 342

Kur'anda yeri: Nisa Suresi, âyet: 68-69

* * *

366/9- يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ اَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ اَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهُ وَاللّٰهُ رَؤُوفٌ بِالْعِبَادِ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 40

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 30

* * *

367/10- رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا اَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 56

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 53

* * *

368/11- وَاِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 60

Kur'anda yeri: Kalem Suresi, (68.Sure) âyet: 4

* * *

369/12- اَللّٰهُ الَّذِى خَلَقَ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَمِنَ الْاَرْضِ مِثْلَهُنَّ

Âyetin tamamı: اَللّٰهُ الَّذِى خَلَقَ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَمِنَ الْاَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْاَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَاَنَّ اللّٰهَ قَدْ اَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا

Risalede yeri: Lem'alar sh: 64

Kur'anda yeri: Talak Suresi (65.Sure) âyet: 12

* * *

370/13- وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ

(Not: Kur'anda bu cümle, iki surede bulunmaktadır:

1- A'raf Suresi, âyet: 128 — 2- Kasas Suresi, âyet: 83'de...)

Risalede yeri: Lem'alar sh: 71 ve 86; Eski yazı Lem'alar sh: 70; Barla Lâhikası sh: 305; Nur'un İlk Kapısı sh: 162

* * *

371/14- فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ

Âyetin tamamı: يَوْمَ يَأْتِ لاَ تَكَلَّمُ نَفْسٌ اِلاَّ بِاِذْنِهِ فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ

Risalede yeri: Eski yazı Lem'alar sh: 83 ve 88; Şuâlar sh: 692 ve 716; Mufassal Tarihçe sh: 1121

Kur'anda yeri: Hûd Suresi, âyet: 105

* * *

372/15- عَالِمُ الْغَيْبِ فَلاَ يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ اَحَداً اِلاَّ مَنِ ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ

Âyetin devamı: فَاِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَداً

Risalede yeri: Eski yazı Lem'alar sh: 87

Kur'anda yeri: Cinn Suresi, (72.Sure) âyet: 26, 27

* * *

373/16- اِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ

Âyetin tamamı: وَمَنْ يَتَوَلَّ اللّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَاِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ

Risalede yeri: Eski yazı Lem'alar sh: 89; Şuâlar sh: 340 ve 705; Barla Lâhikası sh: 305

Kur'anda yeri: Maide suresi, âyet: 56

* * *

374/17- اِنَّ مَثَلَ عِيسَى عِنْدَ اللّهِ كَمَثَلِ آدَمَ

Âyetin devamı: خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

Risalede yeri: Eski yazı Lem'alar sh: 169 ve 171

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 59

* * *

375/18- لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً

Âyetin baş tarafı: وَقَرْنَ فِى بُيُوتِكُنَّ وَلاَ تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْاُولَى
وَاَقِمْنَ الصَّلاَةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَاَطِعْنَ اللّهَ وَرَسُولَهُ اِنَّمَا يُرِيدُ اللّهُ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 94

Kur'anda yeri: Ahzab Suresi, âyet: 33

* * *

376/19- وَاِنِّى اُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

Âyetin baş tarafı: فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ اِنِّى وَضَعْتُهَا اُنْثَى وَاللّهُ اَعْلَمُ
بِمَا وَضَعَتْ وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْاُنْثَى وَاِنِّى سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 95; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 154; Barla Lâhikası sh: 345 ve 346

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 36

* * *

377/20- حَتَّى اِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِى عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا

Risalede yeri: Lem'alar sh: 107; Âsâr-ı Bediiye sh: 209, 213; Kastamonu Lâhikası sh: 250

Kur'anda yeri: Kehf Suresi, âyet: 86

* * *

378/21- وَ يَعْلَمُ مَا فِى الْاَرْحَامِ

Âyetin tamamı: اِنَّ اللّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِى الْاَرْحَامِ وَمَا
تَدْرِى نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَداً وَمَا تَدْرِى نَفْسٌ بِاَىِّ اَرْضٍ تَمُوتُ اِنَّ اللّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 111

Kur'anda yeri: Lokman Suresi, âyet: 34

* * *

379/22- وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ اِلاَّ فِى ضَلاَلٍ

Âyetin baş tarafı: لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِه لاَ يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ اِلاَّ كَبَاسِطِ كَفَّيْهِ اِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِه

Risalede yeri: Lem'alar sh: 118; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 270; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 155; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 319

Kur'anda yeri: Ra'd Suresi, âyet: 14

* * *

380/23- وَمَا عَلَى الرَّسُولِ اِلاَّ الْبَلاَغُ

Not: Kur'anın âyetlerinden olan bu cümle az değişik lafızlarla birkaç surede bulunmaktadır. Misal için: 1- Maide Suresi, âyet: 92'de:

فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوا اَنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلاَغُ الْمُبِينُ

2- Maide Suresi, âyet: 99'da: مَا عَلَى الرَّسُولِ اِلاَّ الْبَلاَغُ

3- Nur Suresi, âyet: 54'de: وَاِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ اِلاَّ الْبَلاَغُ الْمُبِينُ

4- Ankebut Suresi, âyet: 18'de:

وَاِنْ تُكَذِّبُوا فَقَدْ كَذَّبَ اُمَمٌ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمَا عَلَى الرَّسُولِ اِلاَّ الْبَلاَغُ الْمُبِينُ

5- Tegabün Suresi, âyet: 12'de:

وَاَطِيعُوا اللّهَ وَاَطِيعُوا الرَّسُولَ فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاِنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلاَغُ الْمُبِينُ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 131 ve 150; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 95; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 171; Mufassal Tarihçe sh: 1386

* * *

381/24- اِنَّكَ لاَ تَهْدِى مَنْ اَحْبَبْتَ وَلكِنَّ اللّهَ يَهْدِى مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ اَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 131; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 171

Kur'anda yeri: Kasas Suresi, âyet: 56

* * *

382/25- وَلاَ تَاْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللّهِ عَلَيْهِ

Âyetin devamı: وَاِنَّهُ لَفِسْقٌ وَاِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ اِلَى اَوْلِيَائِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ وَاِنْ

اَطَعْتُمُوهُمْ اِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 133; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 262; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 173

Kur'anda yeri: En'am Suresi, âyet: 121

* * *

383/26- كُلُوا وَ اشْرَبُوا وَ لاَ تُسْرِفُوا

Âyetin baş tarafı: يَا بَنِى آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 139 ve 316; Emirdağ-2 sh: 99; Hutbe-i Şamiye sh: 148

Kur'anda yeri: A'raf Suresi, âyet: 31

* * *

384/27- وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِى الْاَرْضِ اِلاَّ عَلَى اللّٰهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِى كِتَابٍ مُبِينٍ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 142; Şuâlar sh: 172; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 162; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 73; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 152; Âsâr-ı Bediiye sh: 125

Kur'anda yeri: Hûd Suresi, âyet: 6

* * *

385/28- اِنَّا اَنْزَلْنَا اِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللّٰهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ اَلاَ لِلّٰهِ الدِّينُ الْخَالِصُ

İkinci âyetin devamı: وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ اَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ اِلاَّ لِيُقَرِّبُونَا اِلَى اللّٰهِ زُلْفَى اِنَّ اللّٰهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِى مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ اِنَّ اللّٰهَ لاَ يَهْدِى مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 148

Kur'anda yeri: Zümer Suresi, âyet: 2, 3

* * *

386/29- وَ يُؤْثِرُونَ عَلَى اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ

Âyetin tamamı: وَالَّذِينَ تَبَوَّؤُا الدَّارَ وَالْاِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ اِلَيْهِمْ وَلاَ يَجِدُونَ فِى صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا اُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَى اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ

خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 150, 162

Kur'anda yeri: Haşir Suresi, âyet: 9

* * *

387/30- وَ قَالَ نِسْوَةٌ فِى الْمَدِينَةِ

Âyetin tamamı: وَقَالَ نِسْوَةٌ فِى الْمَدِينَةِ امْرَاَةُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتَيهَا عَنْ نَفْسِهِ قَدْ شَغَفَهَا حُبّاً اِنَّا لَنَرَيهَا فِى ضَلاَلٍ مُبِينٍ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 154; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 305; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 375

Kur'anda yeri: Yusuf Suresi, âyet: 30

* * *

388/31- قَالَتِ الْاَعْرَابُ

Âyetin devamı: آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلكِنْ قُولُوا اَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْاِيمَانُ فِى قُلُوبِكُمْ وَاِنْ تُطِيعُوا اللّهَ وَرَسُولَهُ لاَ يَلِتْكُمْ مِنْ اَعْمَالِكُمْ شَيْئًا اِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 154; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 305; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 375

Kur'anda yeri: Hucurat Suresi (49.Sure) âyet: 14

* * *

389/32- وَلاَ تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ

Âyetin tamamı: وَاَطِيعُوا اللّهَ وَرَسُولَهُ وَلاَ تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا اِنَّ اللّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 154 ve 159; Barla Lâhikası sh: 124; Emirdağ-2 sh: 84; Âsâr-ı Bediiye sh: 101; Tarihçe-i Hayat sh: 208; Mufassal Tarihçe sh: 1555

Kur'anda yeri: Enfal Suresi âyet: 46

* * *

390/33- وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى

(Maide Suresi'nin hacc ve menasiki hakkında uzun bir âyeti olduğu için, tamamını yazmayıp, sadece Üstad'ın aldığı parçayı yazdık.)

Risalede yeri: Lem'alar sh: 154; Barla Lâhikası sh: 296 ve 299

Kur'anda yeri: Maide Suresi, âyet: 2

* * *

391/34- كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ

Not: Âyetten bir parça olan bu cümle, Kur'anın üç Suresinde aynıyla mevcuttur:

1- Âl-i İmran S., âyet: 185'de: ...كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَاِنَّمَا تُوَفَّوْنَ اُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

2-Enbiya Suresi, âyet: 35'de:
كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبْلُوكُمْ بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَاِلَيْنَا تُرْجَعُونَ

3- Ankebut Suresi, âyet: 57'de: كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ اِلَيْنَا تُرْجَعُونَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 163, 231; Barla Lâhikası sh: 298; Emirdağ-1 sh: 197; Mufassal Tarihçe sh: 365, 366

* * *

392/35- اِنَّكَ مَيِّتٌ وَاِنَّهُمْ مَيِّتُونَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 163

Kur'anda yeri: Zümer Suresi, âyet: 30

* * *

393/36- وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُ

Âyetin tamamı: وَ يَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لاَ يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُ
اِنَّ اللّٰهَ بَالِغُ اَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْراً

Risalede yeri: Lem'alar sh: 168; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 582; Tarihçe-i Hayat sh: 182; Nur'un İlk Kapısı sh: 105; Mufassal Tarihçe sh: 687

Kur'anda yeri: Talak Suresi (65.Sure) âyet: 3

* * *

394/37- قَالَتْ رُسُلُهُمْ اَفِى اللّٰهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ

Âyetin devamı: يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرَكُمْ اِلَى اَجَلٍ مُسَمًّى قَالُوا اِنْ اَنْتُمْ اِلاَّ بَشَرٌ مِثْلُنَا تُرِيدُونَ اَنْ تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَاْتُونَا بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 177 ve 186; Mufassal Tarihçe sh: 434

Kur'anda yeri: İbrahim Suresi, âyet: 10

* * *

395/38- يَا اَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لاَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلاَبِيبِهِنَّ ذلِكَ اَدْنَى اَنْ يُعْرَفْنَ فَلاَ يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُوراً رَحِيمًا

Risalede yeri: Lem'alar sh: 195; Eski yazı Lem'alar sh: 795; Tarihçe-i Hayat sh: 251; Mufassal Tarihçe sh: 847

Kur'anda yeri: Ahzab Suresi, âyet: 59

* * *

396/39- وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ وَاِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 205 ve 333

Kur'anda yeri: Şuara Suresi, âyet: 79-80

* * *

397/40- كَلاَّ اِنَّ الْاِنْسَانَ لَيَطْغَى اَنْ رَآهُ اسْتَغْنَى

Risalede yeri: Lem'alar sh: 214; Şuâlar sh: 272 ve 693 ve 702; Arapça İşarat-ül İ'caz sh: 159; Emirdağ-1 sh: 27

Kur'anda yeri: Alak Suresi, âyet: 6-7

* * *

398/41- كهيعص * ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا * اِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا قَالَ رَبِّ اِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ اَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا

Risalede yeri: Lem'alar sh: 223

Kur'anda yeri: Meryem Suresi, âyet: 1 ilâ 4

* * *

399/42- يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا

Âyetin tamamı: فَكَيْفَ تَتَّقُونَ اِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا

Risalede yeri: Lem'alar sh: 234; Tarihçe-i Hayat sh: 119

Kur'anda yeri: Müzzemmil Suresi, âyet: 17

* * *

400/43- لَهُ مُلْكُ السَّمواتِ وَالْاَرْضِ يُحْيِى وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 249; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 259

Kur'anda yeri: Hadid Suresi, âyet: 2

* * *

401/44- عَسَى اَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ

Âyetin tamamı: كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَكُمْ وَعَسَى اَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى اَنْ تُحِبّوُا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللّهُ يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لاَ تَعْلَمُونَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 264 ve 266; Şuâlar sh: 294, 324 ve 481; Barla Lâhikası sh: 374; Emirdağ-1 sh: 26, 72, 131, 199 ve 245; Tarihçe-i Hayat sh: 425, 487, 500 ve 585; Mufassal Tarihçe sh: 1132 ve 1229

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 216

* * *

402/45- فَانْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ

Âyetin tamamı: وَاِنْ خِفْتُمْ اَلاَّ تُقْسِطُوا فِى الْيَتَامَى فَانْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَى وَثُلاَثَ وَرُبَاعَ فَاِنْ خِفْتُمْ اَلاَّ تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً اَوْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ ذلِكَ اَدْنَى اَلاَّ تَعُولُوا

Risalede yeri: Eski yazı Lem'alar sh: 587; Tarihçe-i Hayat sh: 251; Mufassal Tarihçe sh: 847, 1644

Kur'anda yeri: Nisa Suresi, âyet: 3

* * *

403/46- لاَ تَقْرَبُوا الصَّلاَةَ وَاَنْتُمْ سُكَارَى

Âyetin tamamı: يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَقْرَبُوا الصَّلاَةَ وَاَنْتُمْ سُكَارَى حَتّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلاَ جُنُبًا اِلاَّ عَابِرِى سَبِيلٍ حَتّى تَغْتَسِلُوا ...

Risalede yeri: Eski yazı Lem'alar sh: 594; Şuâlar sh: 284; Tarihçe-i Hayat sh: 414

Kur'anda yeri: Nisa Suresi, âyet: 43

* * *

404/47- قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَاداً لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ اَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَداً

Risalede yeri: Eski yazı Lem'alar sh: 662; Şuâlar sh: 125 ve 147; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 157; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 583; Tarihçe-i Hayat sh: 354 ve 376

Kur'anda yeri: Kehf Suresi, âyet: 109

* * *

405/48- وَاَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَاْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ

Âyetin tamamı: لَقَدْ اَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَاَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَاَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَاْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللّٰهُ مَنْ يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ اِنَّ اللّٰهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ

Risalede yeri: Eski yazı Lem'alar sh: 665, 666; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 513; Mufassal Tarihçe sh: 1663

Kur'anda yeri: Hadid Suresi, âyet: 25

* * *

406/49- يُخْرِجُ الْخَبْءَ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ

Âyetin tamamı: اَلاَّ يَسْجُدُوا لِلّٰهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْخَبْءَ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ

Risalede yeri: Eski yazı Lem'alar sh: 668; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 152

Kur'anda yeri: Neml Suresi, âyet: 25

* * *

407/50- وَاَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ الْاَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ اَزْوَاجٍ يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ اُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ لَا اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ فَاَنّٰى تُصْرَفُونَ

Âyetin baş tarafı: خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا

Risalede yeri: Eskiyazı Lem'alar sh: 669, 671; Şuâlar sh: 167; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 558

Kur'anda yeri: Zümer Suresi, âyet: 6

* * *

408/51- فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ... اَخَذْنَاهُمْ

Bu âyet-i kerime iki surede bulunmakla beraber, âyetin sıra itibariyle yan yana olan kelimeleri tarzıyla değil, aynı âyetlerin birisinin başından, birisinin de ortasından alınmış kelime ve cümleleridir. Âyetler şöyledir:

1- En'am Suresi, âyet: 44'de فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ اَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ
حَتّٰى اِذَا فَرِحُوا بِمَا اُوتُوا اَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَاِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ

2- A'raf Suresi, âyet:165'de فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ اَنْجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ
وَاَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

Risalede yeri: Eskiyazı Lem'alar sh: 679, 680; Mufassal Tarihçe sh: 808, 809

* * *

409/52- اَوْ هُمْ قَائِلُونَ

Âyetin tamamı: وَكَمْ مِنْ قَرْيَةٍ اَهْلَكْنَاهَا فَجَاءَهَا بَاْسُنَا بَيَاتًا اَوْ هُمْ قَائِلُونَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 270

Kur'anda yeri: A'raf Suresi, âyet: 4

* * *

410/53- خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا

Âyetin tamamı: (Bu âyet, yani âyetin bir parçası olan bu cümle, Kur'anın birçok yerinde bulunmaktadır. Cehennem ehli hakkında olduğu gibi, Cennet ehli hakkında da çokça gelmiştir. Biz Cehennem ehli hakkında gelen âyetlerden sadece bir tek nümune kaydedeceğiz. Meselâ: Nisa Suresi, âyet: 169'da:

اِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا وَكَانَ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرًا

Risalede yeri: Lem'alar sh: 276; Şuâlar sh: 231

* * *

411/54- لاَ يَسَّمَّعُونَ اِلَى الْمَلاِ الْاَعْلَى وَيُقْذَفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ * دُحُوراً وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ * اِلاَّ مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَاَتْبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ *

Risalede yeri: Lem'alar sh: 280

Kur'anda yeri: Saffat Suresi, âyet: 8 ilâ 10

* * *

412/55- ... لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ * لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ * اَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِى اَنْفُسِهِمْ ... لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 284

Kur'anda bulunduğu sure ve âyetler:

1- لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ cümlesi, Kur'anın üç Suresinde mevcuttur. Bunlar: Bakara Suresi, âyet: 219'da: ... كَذلِكَ يُبَيِّنُ اللّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ve yine Bakara Suresi, âyet: 266'da aynı lafız ve ibareyle... Ve En'am Suresi, âyet: 50'de: ... قُلْ هَلْ يَسْتَوِى الْاَعْمَى وَالْبَصِيرُ اَفَلاَ تَتَفَكَّرُونَ

2- لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ cümlesi de, Kur'anın üç Suresindedir:

Bunlar A'raf Suresi, âyet: 176'da: ... فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ve Nahl Suresi, âyet: 44'de:

... وَ اَنْزَلْنَا اِلَيْكَ الذِكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ اِلَيْهِمْ وَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

ve Haşr Suresi, âyet: 21'de: ... وَتِلْكَ الْاَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

3- اَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِى اَنْفُسِهِمْ cümlesi de, Rum Suresi âyet: 8'dedir.

4- لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ cümlesi dahi Kur'anın beş Suresinde mevcuttur. Bunlar: Yunus Suresi, âyet: 24'te: ... كَذلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

Ve Ra'd Suresi, âyet: 3'te: ... اِنَّ فِى ذلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

Ve Nahl Suresi, âyet: 69'da: ... اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

Hem Rum Suresi âyet: 21'de: ... اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

Keza Zümer Suresi, âyet: 42'de aynı lafız ve ifadeyle Câsiye Suresi, âyet: 13'te yine üstteki lafız ve metin ile...

Daha bunlar gibi, Kur'anın tefekkür, taakkul ve tedebbürle alâkadar birçok âyetleri mevcuttur.

* * *

413/56- وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى لَمْ يَتَّخِذْ وَلَداً وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِى الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيراً

Risalede yeri: Lem'alar sh: 285; Şuâlar sh: 640; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 143; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 127

Kur'anda yeri: İsra' Suresi, âyet: 111

* * *

414/57- اِنَّ رَحْمَتَ اللّٰهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

Âyetin başı: وَلاَ تُفْسِدُوا فِى الْاَرْضِ بَعْدَ اِصْلاَحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا

Risalede yeri: Eskiyazı Lem'alar sh: 763

Kur'anda yeri: A'raf Suresi, âyet: 56

* * *

415/58- وَالْاَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 304

Kur'anda yeri: Zâriyat Suresi, âyet: 48

* * *

416/59- اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ

Âyetin baş tarafı: وَيَسْاَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ اَذًى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِى الْمَحِيضِ وَلاَ تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ فَاِذَا تَطَهَّرْنَ فَاْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ اَمَرَكُمُ اللّٰهُ

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 222

* * *

417/60- وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ اَلاَّ تَطْغَوْا فِى الْمِيزَانِ
وَاَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلاَ تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 309

Kur'anda yeri: Rahman Suresi, âyet: 7 ilâ 9

* * *

418/61- اُدْعُ اِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ

Âyetin devamı: وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِى هِىَ اَحْسَنُ اِنَّ رَبَّكَ هُوَ اَعْلَمُ
بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ اَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 311

Kur'anda yeri: Nahl Suresi, âyet: 125

* * *

419/62- وَهُوَ الَّذِى يُحْيِى وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلاَفُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ اَفَلاَ تَعْقِلُونَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 332

Kur'anda yeri: Mü'minun Suresi, âyet: 80

* * *

420/63- هُوَ الَّذِى يُحْيِى وَيُمِيتُ فَاِذَا قَضَى اَمْرًا فَاِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 332

Kur'anda yeri: Mü'min Suresi, âyet: 68

* * *

421/64- وَهُوَ الَّذِى يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ وَهُوَ الْوَلِىُّ الْحَمِيدُ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 333; Şuâlar sh: 109; Tarihçe-i Hayat sh: 337

Kur'anda yeri: Şûra Suresi, (42.Sure) âyet: 28

* * *

422/65- فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 347

Kur'anda yeri: Not: Bu âyet Kur'anın iki yerinde mevcuttur:

1- Hud Suresi, âyet: 107'de: اِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ

2- Bürûc Suresi, âyet: 16'da aynen mevcuttur.

* * *

ŞUÂLAR (Zâid Âyetleri)

423/1- عَسَى اَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا

Âyetin baş kısmı: وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 39

Kur'anda yeri: İsra' Suresi, âyet: 79

* * *

424/2- وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ

Âyetin tamamı: وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللّٰهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 109; Tarihçe-i Hayat sh: 337

Kur'anda yeri: Ra'd Suresi, âyet: 13

* * *

425/3- يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ بِالْاَبْصَارِ

(Bu âyetin tamamı, 200 no.lu bölümde me'hazleriyle birlikte verilmiştir.)

* * *

426/4- وَ الْجِبَالَ اَوْتَادًا * وَاَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ * وَالْجِبَالَ اَرْسَيهَا

Risalede yeri: Şuâlar sh: 113; Tarihçe-i Hayat sh: 342

Kur'anda yerleri: Not: وَ الْجِبَالَ اَوْتَادًا âyeti: Amme Suresi âyet: 7'dedir. وَاَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ cümlesi ise Kur'anın iki Suresindedir. Bunlardan birincisi, Hicr Suresi, âyet 19'da:

وَالْاَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَاَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَاَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ

ikincisi ise Kaf Suresi, âyet: 7'dedir.

وَٱلْجِبَالَ اَرْسَيهَا cümlesi de, Nâziat Suresi, âyet: 32'dedir.

* * *

427/5- شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهُ لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ وَٱلْمَلاَئِكَةُ وَاُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 147 ve 148; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 253; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 293; Kastamonu Lâhikası sh: 70; Emirdağ-1 sh: 34; Tarihçe-i Hayat sh: 377 ve 378

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 18

* * *

428/6- وَلِلّٰهِ جُنُودُ السَّمٰوَاتِ وَٱلاَرْضِ وكَانَ اللّٰهُ عَزِيزاً حَكِيمًا

Risalede yeri: Şuâlar sh: 152

Kur'anda yeri: Fetih Suresi, âyet: 7

* * *

429/7- اِنَّ اللّٰهَ لاَ يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذٰلِكَ

Âyetin tamamı: Bu âyet, Nisa Suresi'nin iki yerinde geçmektedir:

1- 48. âyette: اِنَّ اللّٰهَ لاَ يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدِ افْتَرَى اِثْمًا عَظِيمًا

2- 116. âyette: اِنَّ اللّٰهَ لاَ يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلاَلاً بَعِيداً

Risalede yeri: Şuâlar sh: 155 ve 230; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 166 (Âyetin bir parçasını almış); Mufassal Tarihçe sh: 1045

* * *

430/8- وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَٱلاَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَراً وَرِزْقًا حَسَنًا اِنَّ فِى ذٰلِكَ لاَيَةً لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 156

Kur'anda yeri: Nahl Suresi, âyet: 67

* * *

431/9- فَلَبِثَ فِى السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ

Âyetin tamamı: وَقَالَ لِلَّذِى ظَنَّ اَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا اذْكُرْنِى عِنْدَ رَبِّكَ فَاَنْسَاهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ فَلَبِثَ فِى السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 193

Kur'anda yeri: Yusuf Suresi, âyet: 42

* * *

432/10- وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ اِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا اِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا

Risalede yeri: Şuâlar sh: 232

Kur'anda yeri: Furkan Suresi, âyet: 65-66

* * *

433/11- وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَاِنَّكَ بِاَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 293; Tarihçe-i Hayat sh: 330, 421 ve 423; Mufassal Tarihçe sh: 907 ve 947; 971, 981, 991 ve 996

Kur'anda yeri: Tûr Suresi, âyet: 48

* * *

434/12- وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَاِدْبَارَ النُّجُومِ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 298; Mufassal Tarihçe sh: 1044

Kur'anda yeri: Tur Suresi, âyet: 49

* * *

435/13- اِنَّ اللّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا اِنَّ اللّهَ لاَ يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 304; Mufassal Tarihçe sh: 1040

Kur'anda yeri: Hacc Suresi, âyet: 38

* * *

436/14- يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ اَيْدِيهِمْ وَبِاَيْمَانِهِمْ

Âyetin tamamı: Not: Kur'anın bir cümlesi olan bu parça iki surede mevcuttur. Birincisi Hadid Suresi, âyet: 12'de:

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ اَيْدِيهِمْ وَبِاَيْمَانِهِمْ بُشْرَيكُمُ
الْيَوْمَ جَنَّاتٌ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

İkincisi: Tahrim Suresi, âyet: 8'de, bir bölümü:

يَوْمَ لاَ يُخْزِى اللّهُ النَّبِىَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَى بَيْنَ اَيْدِيهِمْ وَبِاَيْمَانِهِمْ
يَقُولُونَ رَبَّنَا اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا انَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 304; Mufassal Tarihçe sh: 1040

* * *

437/15- اللّهُ حَفِيظٌ عَلَيْهِمْ

Âyetin tamamı: وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ اَوْلِيَاءَ اللّهُ حَفِيظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا اَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 304

Kur'anda yeri: Şura Suresi, âyet: 6

* * *

438/16- طُوبَى لَهُمْ

Âyetin tamamı: اَلَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَى لَهُمْ وَحُسْنُ مَآبٍ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 304 ve 305

Kur'anda yeri: Ra'd Suresi, âyet: 29

* * *

439/17- وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ

Âyetin başı: فَلَمْ يَكُ يَنْفَعُهُمْ اِيمَانُهُمْ لَمَّا رَاَوْا بَاْسَنَا سُنَّتَ اللّهِ الَّتِى قَدْ خَلَتْ فِى عِبَادِهِ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 308

Kur'anda yeri: Mü'min Suresi, âyet: 85

* * *

440/18- وَ الْعَصْرِ انَّ الْاِنْسَانَ لَفِى خُسْرٍ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 308; Kastamonu Lâhikası sh: 204, 205, 206; Tarihçe-i Hayat sh: 317

Kur'anda yeri: Asr Suresi (103. Sure) tamamı

* * *

441/19- يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اَلَمْ يَاْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ

Âyetin devamı: يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَيُنْذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هٰذَا قَالُوا شَهِدْنَا عَلَى اَنْفُسِنَا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَى اَنْفُسِهِمْ اَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 337; Mufassal Tarihçe sh: 104

Kur'anda yeri: En'am Suresi, âyet: 130

* * *

442/20- اَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا فَاَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُوراً يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ

Âyetin devamı: كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذٰلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 339, 694 ve 695; Kastamonu Lâhikası sh: 37, 191; Tarihçe-i Hayat sh: 285; Mufassal Tarihçe sh: 900

Kur'anda yeri: En'am Suresi, âyet: 122

* * *

443/21- يَا اَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 414

Kur'anda yeri: Müzzemmil Suresi, (73.Sure) âyet: 1

* * *

444/22- اِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْراً

Risalede yeri: Şuâlar sh: 486; Kastamonu Lâhikası sh: 107

Kur'anda yeri: İnşirah Suresi (94. Sure) âyet: 6

* * *

445/23- اَلَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ اَحْسَنَهُ اُولٰئِكَ الَّذِينَ هَدَيهُمُ اللّٰهُ وَاُولٰئِكَ هُمْ اُولُو الْاَلْبَابِ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 509

Kur'anda yeri: Zümer Suresi, âyet: 18

* * *

446/24- ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ مَا اَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 519; Barla Lâhikası sh: 296

Kur'anda yeri: Kalem Suresi, (68. Sure) âyet: 1, 2

* * *

447/25- يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا

Âyetin tamamı: اَلَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا أُولٰئِكَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 675, 724; Kastamonu Lâhikası sh: 104 ve 110; Emirdağ-1 sh: 232; Hutbe-i Şamiye sh: 9; Tarihçe-i Hayat sh: 293, 296, 310; Mufassal Tarihçe sh: 1201

Kur'anda yeri: İbrahim Suresi, âyet: 3

* * *

448/26- وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَاِنَّ اللّٰهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 693; Tarihçe-i Hayat sh: 9

Kur'anda yeri: Ankebut Suresi, âyet: 69

* * *

449/27- وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 693; Mufassal Tarihçe sh: 874

Kur'anda yeri: Hicr Suresi, âyet: 87

* * *

450/28- وَاَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا فَفِي الْجَنَّةِ

Âyetin devamı: خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمٰوَاتُ وَالْاَرْضُ اِلاَّ مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءً غَيْرَ مَجْذُوذٍ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 696, 716 ve 717; Kastamonu Lâhikası sh: 43

Kur'anda yeri: Hûd Suresi, âyet: 108

* * *

451/29- فَاَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فَفِى النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 696, 697, 716, 717

Kur'anda yeri: Hûd Suresi, âyet: 106

* * *

452/30- اِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 697

Kur'anda yeri: Buruc Suresi, âyet: 10

* * *

453/31- وَ السَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 697

Kur'anda yeri: Buruc Suresi, âyet: 1

* * *

454/32- وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُوراً تَمْشُونَ بِهِ

Âyetin tamamı: يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُوراً تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 698

Kur'anda yeri: Hadid Suresi, âyet: 28

* * *

455/33- وَيُحِقُّ اللّهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 699

Kur'anda yeri: Yunus Suresi, âyet: 82

* * *

456/34- قُلْ اِنَّنِى هَدَانِى رَبِّى اِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 699, 706, 707, 708 ve 718

Kur'anda yeri: En'am Suresi, âyet: 161

* * *

457/35- وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ

Âyetin tamamı: رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولاً مِنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 700

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 129

* * *

458/30- وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ

Âyetin tamamı: كَمَا اَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولاً مِنْكُمْ يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُمْ مَالَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 700

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 151

* * *

459/37- لكِنِ الرَّاسِخُونَ فِى الْعِلْمِ مِنْهُمْ

Âyetin devamı: وَالْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ بِمَا اُنْزِلَ اِلَيْكَ وَمَا اُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيمِينَ الصَّلاَةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ اُولئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ اَجْرًا عَظِيمًا

Risalede yeri: Şuâlar sh: 701

Kur'anda yeri: Nisa Suresi, âyet: 162

* * *

460/38- يَا اَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَ كُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَاَنْزَلْنَا اِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا

Risalede yeri: Şuâlar sh: 703; Kastamonu Lâhikası sh: 188

Kur'anda yeri: Nisa Suresi, âyet: 174

* * *

461/39- وَهَدَيهُ اِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Âyetin tamamı: شَاكِراً لِاَنْعُمِه اِجْتَبَيهُ وَهَدَيهُ اِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 706, 707 ve 718

Kur'anda yeri: Nahl Suresi, âyet: 121

* * *

462/40- فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ

Âyetin tamamı: اُولئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللّٰهُ مَا فِى قُلُوبِهِمْ فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ وَعِظْهُمْ وَقُلْ لَهُمْ فِى اَنْفُسِهِمْ قَوْلاً بَلِيغًا

Risalede yeri: Şuâlar sh: 707; Mufassal Tarihçe sh: 130

Kur'anda yeri: Nisa Suresi, âyet: 63. Kur'anın dört Suresinde daha vardır:

1- Nisa Suresi, âyet: 81'de: فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ وَكَفَى بِاللّٰهِ وَكِيلاً

2- En'am Suresi, âyet: 68'de: ... فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتّىَ يَخُوضُوا فِى حَدِيثٍ غَيْرِهِ

3- Secde Suresi, âyet: 30'da: فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ وَانْتَظِرْ اِنَّهُمْ مُنْتَظِرُونَ

4- Necm Suresi, âyet:29'da: فَاَعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلّىَ عَنْ ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ اِلاَّ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا

* * *

463/41- طس تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ مُبِينٍ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 708 ve 718

Kur'anda yeri: Neml Suresi, âyet: 1

* * *

464/42- تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ

(Not: Kur'anda bu cümle bir kaç yerde tekrarlanmıştır. Ezcümle: Şûra Suresi, âyet: 2'de تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ve Kasas Suresi, âyet: 2'de aynı lafızla...

Risalede yeri: Şuâlar sh: 708 ve 709

* * *

465/43- عَسَى رَبُّنَا اَنْ يُبْدِلَنَا خَيْراً مِنْهَا اِنَّا اِلَى رَبِّنَا رَاغِبُونَ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 710

Kur'anda yeri: Kalem Suresi, âyet: 32 (68.Sure)

* * *

466/44- تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 710, 713 ve 714

Kur'anda yeri: Zümer Suresi, âyet: 1

* * *

467/45- حم * تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 714 ve 715

Kur'anda yeri: Fussilet Suresi, âyet: 1, 2

* * *

468/46- وَمَا اَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ اِلاَّ بِلِسَانِ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ

Âyetin devamı: فَيُضِلُّ اللّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 725; Emirdağ-1 sh: 99

Kur'anda yeri: İbrahim Suresi, âyet: 4

* * *

469/47- اَنْ اَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِاَيَّامِ اللّهِ

Âyetin tamamı: وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا اَنْ اَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِاَيَّامِ اللّهِ اِنَّ فِي ذلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 726

Kur'anda yeri: İbrahim Suresi, âyet: 5

* * *

470/48- فَاَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللّهِ

Âyetin tamamı: وَلِلّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَاَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللّهِ اِنَّ اللّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 756; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 178

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 115

* * *

ARABÎ İŞARAT-ÜL İ'CAZ (Zâid Âyetleri)

471/1- وَ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَ هَدَى

(Irak tab'ı İşarat-ül İ'caz'da, اَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى şeklinde yapmışlardır. Eğer öyle kabul edilirse Tâ-hâ Suresi'ndeki 50. âyet nazara alınmakla birlikte, asıl İşarat-ül İ'cazlarda ise, ona âyet demeyip, belki Allahu Teâlâ وَ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَ هَدَى nin hükmüyle.. diye kayıtlıdır. Onun Türkçe tercümesinde ise, âyet diye yazılmış.)

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 40; Beyrut baskısı İşarat-ül İ'caz sh: 22; Türkçe Tercümesi sh: 22

Kur'anda yeri: (Irak tab'ına göre) Tâ-hâ Suresi, âyet: 50; asıl İşarat-ül İ'cazlara göre, Furkan Suresi âyet: 2 خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيراً ... gibi âyetlerle, A'lâ Su. âyet:1-3'de سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْاَعْلَى الَّذِى خَلَقَ فَسَوّىَ وَالَّذِى قَدَّرَ فَهَدَى gibi âyetlerden iktibastır.

* * *

472/2- ...فَبِهُدَيهُمُ اقْتَدِهْ

Âyetin tamamı: اُولئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللّهُ فَبِهُدَيهُمُ اقْتَدِهْ قُلْ لاَ اَسْاَلُكُمْ عَلَيْهِ اَجْراً اِنْ هُوَ اِلاَّ ذِكْرَى لِلْعَالَمِينَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 42

Kur'an'da yeri: En'am Suresi, âyet: 90

* * *

473/3- قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوّاً لِجِبْرِيلَ فَاِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِاِذْنِ اللّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 72

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 97

* * *

474/4- لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ اِلاَّ اَيَّامًا مَعْدُودَةً

Âyetin tamamı: وَقَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ اِلاَّ اَيَّامًا مَعْدُودَةً قُلْ اَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللّه عَهْدًا فَلَنْ يُخْلِفَ اللّهُ عَهْدَهُ اَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللّه مَا لاَ تَعْلَمُونَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 84; Tercümesi sh: 58

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 80

* * *

475/5- يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ اَبْنَاءَ هُمْ

Âyetin tamamı: اَلَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ اَبْنَاءَ هُمْ وَاِنَّ فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 93

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 146

* * *

476/6- وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لاَ تَذَرْ عَلَى الْاَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّاراً

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 96

Kur'anda yeri: Nuh Suresi, (71.Sure) âyet: 26

* * *

477/7- خَتَمَ اللّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى اَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 99; Tercümesi sh: 72

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 7

* * *

478/8- فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَلِيمٍ

Âyetin tamamı: اِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللّه وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَاْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَلِيمٍ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 108

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 21

* * *

479/9- وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَاَصْلَحَ فَاَجْرُهُ عَلَى اللّٰهِ اِنَّهُ لاَ يُحِبُّ الظَّالِمِينَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 119

Kur'anda yeri: Şûra Suresi, âyet: 40

* * *

480/10- وَاِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا اَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ اَلاَ اِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلٰكِنْ لاَ يَعْلَمُونَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 128

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 13

* * *

481/11- وَمَا نَرَيكَ اتَّبَعَكَ اِلاَّ الَّذِينَ هُمْ اَرَاذِلُنَا بَادِيَ الرَّاْيِ

Âyetin tamamı: فَقَالَ الْمَلاُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِه مَا نَرَيكَ اِلاَّ بَشَراً مِثْلَنَا وَمَا نَرَيكَ اتَّبَعَكَ اِلاَّ الَّذِينَ هُمْ اَرَاذِلُنَا بَادِيَ الرَّاْيِ وَمَا نَرَى لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِينَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 131

Kur'anda yeri: Hûd Suresi, âyet: 27

* * *

482/12- وَاِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَاِذَا خَلَوْا اِلَى شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا اِنَّا مَعَكُمْ اِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ * اَللّٰهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِى طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 133

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 14, 15

* * *

483/13- مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِى اسْتَوْقَدَ نَاراً فَلَمَّا اَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللّٰهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِى ظُلُمَاتٍ لاَ يُبْصِرُونَ * صُمٌّ بُكْمٌ عُمْىٌ فَهُمْ لاَ يَرْجِعُونَ * اَوْ كَصَيِّبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ اَصَابِعَهُمْ فِى آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللّٰهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 140; Tercümesi sh: 156

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 17 ilâ 20

* * *

484/14- فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ اِنْ تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ اَوْ تَتْرُكْهُ يَلْهَثْ

Âyetin tamamı: وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلٰكِنَّهُ اَخْلَدَ اِلَى الْاَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوٰيهُ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ اِنْ تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ اَوْ تَتْرُكْهُ يَلْهَثْ ذٰلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 143

Kur'anda yeri: A'raf Suresi, âyet: 176

* * *

485/15- وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِى يَنْعِقُ بِمَا لاَ يَسْمَعُ اِلاَّ دُعَاءً وَنِدَاءً صُمٌّ بُكْمٌ عُمْىٌ فَهُمْ لاَ يَعْقِلُونَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 144

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 171

* * *

486/16- مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ اَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا وَاِنَّ اَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 144; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 415; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 542; Emirdağ-2 sh: 127; Mufassal Tarihçe sh: 1665

Kur'anda yeri: Ankebut Suresi, âyet: 41

* * *

487/17- اَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ اَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِى النَّارِ ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ اَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلُهُ كَذٰلِكَ يَضْرِبُ اللّٰهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ فَاَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَاَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِى الْاَرْضِ كَذٰلِكَ يَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 144

Kur'anda yeri: Ra'd Suresi, âyet: 17

* * *

488/18- وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِى اَكِنَّة مِمَّا تَدْعُونَا اِلَيْه وَفِى آذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ فَاعْمَلْ اِنَّنَا عَامِلُونَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 145

Kur'anda yeri: Fussilet Suresi, âyet: 5

* * *

489/19- اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنَابِيعَ فِى الْاَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُخْتَلِفًا اَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَيهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطَامًا اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَذِكْرَى لِاُولِى الْاَلْبَابِ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 145

Kur'anda yeri: Zümer Suresi, âyet: 21

* * *

490/20- فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكِرَةِ مُعْرِضِينَ * كَاَنَّهُمْ حُمُرٌ مُسْتَنْفِرَةٌ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 145

Kur'anda yeri: Müddessir Suresi, âyet: 49, 50

* * *

491/21- مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ اَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِى كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ وَاللّٰهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 145; Âsâr-ı Bediiye sh: 453

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 261

* * *

492/22- ... كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ اَصَابَهَا وَابِلٌ

Âyetin tamamı: وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ وَتَثْبِيتًا مِنْ اَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ اَصَابَهَا وَابِلٌ فَاٰتَتْ اُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ فَاِنْ لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلٌّ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 145

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 265

* * *

493/23- اَيَوَدُّ اَحَدُكُمْ اَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَاَعْنَابٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَاَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاءُ فَاَصَابَهَا اِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْاٰيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 146

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 266

* * *

494/24- مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ اَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِى يَوْمٍ عَاصِفٍ لاَ يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَى شَيْءٍ ذٰلِكَ هُوَ الضَّلاَلُ الْبَعِيدُ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 146

Kur'anda yeri: İbrahim Suresi, âyet: 18

* * *

495/25- اَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلاً كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ اَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِى السَّمَاءِ * تُؤْتِى اُكُلَهَا كُلَّ حِينٍ بِاِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ * وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْاَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 146; Kastamonu Lâhikası sh: 64

Kur'anda yerleri: İbrahim Suresi, âyet: 24-26

* * *

496/26- وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِى الْاَرْضِ وَلاَ طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ اِلاَّ اُمَمٌ اَمْثَالُكُمْ مَا فَرَّطْنَا فِى الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ اِلَى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 171; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 572 ثُمَّ اِلَى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ lafzı ile...

Kur'anda yeri: En'am Suresi, âyet: 38

* * *

497/27- قَوَارِيرَ مِنْ فِضَّةٍ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 172; Âsâr-ı Bediiye 217

Kur'anda yeri: Dehr veya İnsan Suresi, âyet: 16

* * *

498/28- وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

Âyetin tamamı: يَا اَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِى خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 189; Tercümesi sh: 88, 98 ve 101

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 21

* * *

499/29- وَاللّٰهُ الْغَنِىُّ وَاَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ

Âyetin tamamı: هَا اَنْتُمْ هٰؤُلَاءِ تُدْعَوْنَ لِتُنْفِقُوا فِى سَبِيلِ اللّٰهِ فَمِنْكُمْ مَنْ يَبْخَلُ وَمَنْ يَبْخَلْ فَاِنَّمَا يَبْخَلُ عَنْ نَفْسِهِ وَاللّٰهُ الْغَنِىُّ وَاَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ وَاِنْ تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا اَمْثَالَكُمْ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 194; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 92

Kur'anda yeri: Muhammed Suresi, âyet: 38

* * *

500/30- وَاَنَّ اِلَى رَبِّكَ الْمُنْتَهَى

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 196

Kur'anda yeri: Necm Suresi, âyet: 42

* * *

501/31- فَاِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِى اِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 196

Kur'anda yeri: Şuarâ Suresi, âyet: 77

* * *

502/32- اِنْ هِىَ اِلَّا اَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا

Âyetin devamı: اَنْتُمْ وَاٰبَاؤُكُمْ مَا اَنْزَلَ اللّٰهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ اِنْ يَتَّبِعُونَ اِلاَّ الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْاَنْفُسُ وَلَقَدْ جَاءَ هُمْ مِنْ رَبِّهِمُ الْهُدَى

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 205

Kur'anda yeri: Necm Suresi, âyet: 23

* * *

503/33- مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ

Âyetin tamamı: مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا اَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَاَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَاَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَاَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِي النَّارِ وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ اَمْعَاءَ هُمْ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 252

Kur'anda yeri: Muhammed Suresi, âyet: 15

* * *

504/34- اِنَّ اللّٰهَ لاَ يَسْتَحْيِي اَنْ يَضْرِبَ مَثَلاً مَا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا... الى... اُولٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 254; Tercümesi sh: 155

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 26, 27

* * *

505/35- اَلاَ يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 256; Tercümesi sh: 158; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 140 ve 278; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 122, 138 ve 331

Kur'anda yeri: Mülk Suresi, âyet: 14

* * *

506/36- كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللّٰهِ وَكُنْتُمْ اَمْوَاتًا فَاَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 271; Tercümesi sh: 176

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 28

* * *

507/37- قَالُوا رَبَّنَا اَمَتَّنَا اثْنَتَيْنِ وَاَحْيَيْتَنَا اثْنَتَيْنِ فَاعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ اِلَى خُرُوجٍ مِنْ سَبِيلٍ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 276

Kur'anda yeri: Gâfir veya Mü'min Suresi, âyet: 11

* * *

508/38- وَ الْاَرْضَ بَعْدَ ذلِكَ دَحَيهَا

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 284; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 187

Kur'anda yeri: Nâziat Suresi, âyet: 30

* * *

509/39- وَ كَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ

Âyetin tamamı: وَهُوَ الَّذِى خَلَقَ السَّموَاتِ وَالْاَرْضَ فِى سِتَّةِ اَيَّامٍ وكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلاً وَلَئِنْ قُلْتَ اِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا اِنْ هذَا اِلاَّ سِحْرٌ مُبِينٌ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 284; Tercümesi sh: 188; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 205; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 106; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 214

Kur'anda yeri: Hûd Suresi, âyet: 7

* * *

510/40- وَاِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلاَئِكَةِ اِنِّى جَاعِلٌ فِى الْاَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا اَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ اِنِّى اَعْلَمُ مَا لاَ تَعْلَمُونَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 292; Tercümesi sh: 196

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 30

* * *

511/41- اِنَّا اَنْزَلْنَا اِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا اَرَيكَ اللّٰهُ وَلاَ تَكُنْ لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 297; Tercümesi sh: 200

Kur'anda yeri: Nisa Suresi, âyet: 105

* * *

512/42- لَوْلاَ اَنْ رَآ بُرْهَانَ رَبِّه

Âyetin tamamı: وَلَقَدْ هَمَّتْ بِه وَهَمَّ بِهَا لَوْلاَ اَنْ رَآ بُرْهَانَ رَبِّه كَذلكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السّوْءَ وَالْفَحْشَاءَ اِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 303; Tercümesi sh: 208

Kur'anda yeri: Yusuf Suresi, âyet: 24

* * *

513/43- اِنّى لَاَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ

Âyetin tamamı: وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ قَالَ اَبُوهُمْ اِنّى لَاَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلاَ اَنْ تُفَنِّدُونِ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 303; Tercümesi sh: 208

Kur'anda yeri: Yusuf Suresi, âyet: 94

* * *

TERCÜME İŞARAT-ÜL İ'CAZ (Abdülmecid)
(Zâid Âyetleri)

(Not: Arabî İşarat-ül İ'caz'ın Türkçe Tercümesi tam olarak yapılmadığından, âyetler itibariyle bazı farklar düşmüştür.)

514/1- اَلرَّحْمنُ عَلَّمَ الْقُرْآنَ خَلَقَ الْاِنْسَانَ عَلَّمَهُ الْبَيَانَ

Risalede yeri: Beyrut baskısı Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 13; Tercümesi sh: 12; Emirdağ-2 sh: 91

Kur'anda yeri: Rahman Suresi, âyet: 1-4

* * *

515/2- رَاَيْتُهُمْ لِى سَاجِدِينَ

Âyetin tamamı: اِذْ قَالَ يُوسُفُ لِاَبِيهِ يَا اَبَتِ اِنِّى رَاَيْتُ اَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَاَيْتُهُمْ لِى سَاجِدِينَ

Risalede yeri: Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 18

Kur'anda yeri: Yusuf Suresi, âyet: 4

* * *

516/3- اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ اَاَنْذَرْتَهُمْ اَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لاَ يُؤْمِنُونَ

Risalede yeri: Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 64-68

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 6

* * *

517/4- وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاهْتَزَّتِ الْاَرْضُ وَرَبَتْ وَاخْضَرَّتْ وَاَنْبَتَتْ فَاَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ

(Not: Bu âyet, bir-iki âyetten alınarak yanyana getirilmiş bir iktibas tarzından ibarettir.)

Risalede yeri: Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 102

Kur'anda yeri: (Müstakil âyetlerin öz metinleri olmadığı için, kelimeler itibariyle âyetten bulmaya gerek duymadık.)

* * *

EL-MESNEVİY-ÜL ARABÎ (Irak baskısı)
(Zâid Âyetleri)

518/1- اَيَحْسَبُ الْاِنْسَانُ اَنْ يُتْرَكَ سُدًى

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 98, 265 ve 352; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 70 ve 444

Kur'anda yeri: Kıyamet Suresi, âyet: 36

* * *

519/2- قُتِلَ الْاِنْسَانُ مَا اَكْفَرَهُ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 98; Tercüme-Mesnevî (Abdülkadir) sh: 70

Kur'anda yeri: Abese Suresi, âyet: 17

* * *

520/3- فَفِرّوا اِلَى اللّه اِنّى لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 114, 121, 358 ve 404; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 58; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 90, 99 ve 526; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 196

Kur'anda yeri: Zâriyat Suresi, âyet: 50

* * *

521/4- يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِى السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Âyetin başı: هُوَ اللّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنَى

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 120, 121 ve 123; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 98 ve 101

Kur'anda yeri: Haşr Suresi, âyet: 24

* * *

522/5- وَاِلَى اللّه تُرْجَعُ الْاُمُورُ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 121

Kur'anda yeri: (Not: Âyetin bu cümlesi, Kur'anın altı Suresinde mevcuttur.)

1- Bakara Suresi, âyet: 210... 2- Âl-i İmran Suresi, âyet: 109... 3- Enfal Suresi, âyet: 44... 4- Hacc Suresi, âyet: 76... 5- Fâtır Suresi, âyet: 4... 6- Hadid Suresi, âyet: 5'de...

* * *

523/6- اَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ اِذَا دَعَاهُ

Âyetin tamamı: اَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ اِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْاَرْضِ اَاِلهٌ مَعَ اللّه قَلِيلاً مَا تَذَكَّرُونَ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 123, 213; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 98, 101 ve 226

Kur'anda yeri: Neml Suresi, âyet: 62

* * *

524/7- قُلْ يَا عِبَادِىَ الَّذِينَ اَسْرَفُوا عَلَى اَنْفُسِهِمْ لاَ تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللّه

اِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا اِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 128; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 65; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 107; Barla Lâhikası sh: 88, 217 ve 374; Emirdağ-1 sh: 59; Hutbe-i Şamiye sh: 18 ve 44; Tarihçe-i Hayat sh: 95; Mufassal Tarihçe sh: 1158

Kur'anda yeri: Zümer Suresi, âyet: 53

* * *

525/8- لاَ يُسْاَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْاَلُونَ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 163; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 572

Kur'anda yeri: Enbiya Suresi, âyet: 23

* * *

526/9- فَتُوبُوا اِلَى بَارِئِكُمْ فَاقْتُلُوا اَنْفُسَكُمْ ذلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ عِنْدَ بَارِئِكُمْ

Âyetin tamamı: وَاِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ اِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ اَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ فَتُوبُوا اِلَى بَارِئِكُمْ فَاقْتُلُوا اَنْفُسَكُمْ ذلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ عِنْدَ بَارِئِكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ اِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 172; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 166

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 54

* * *

527/10- وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّٰهِ جَمِيعًا وَلاَ تَفَرَّقُوا

Âyetin devamı: وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ اِذْ كُنْتُمْ اَعْدَاءً فَاَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَاَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ اِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَاَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 199; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 102; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 208; Barla Lâhikası sh: 119, 220, 296; Emirdağ-2 sh: 84; Âsâr-ı Bediiye sh: 135; Tarihçe-i Hayat sh: 142; Mufassal Tarihçe sh: 1555

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 103

* * *

528/11- وَاِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 208; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 220

Kur'anda yeri: İnfitar Suresi, âyet: 4

* * *

529/12- اَفَعَيِينَا بِالْخَلْقِ الْاَوَّلِ بَلْ هُمْ فِى لَبْسٍ مِنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 224; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 121; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 244

Kur'anda yeri: Kaf Suresi, âyet: 15

* * *

530/13- وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيراً

Âyetin tamamı: اَلَّذِى لَهُ مُلْكُ السَّمواتِ وَالْاَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَداً وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِى الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيراً

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 225 ve 247; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 245 ve 280

Kur'anda yeri: Furkan Suresi, âyet: 2

* * *

531/14- وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا

Âyetin tamamı: فَقَضَيهُنَّ سَبْعَ سَمواتٍ فِى يَوْمَيْنِ وَاَوْحَى فِى كُلِّ سَمَاءٍ اَمْرَهَا وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا ذلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 242; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 272

Kur'anda yeri: Fussilet Suresi, âyet: 12

* * *

532/15- وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ

Âyetin tamamı: اَللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ اُنْثَى وَمَا تَغِيضُ الْاَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 247; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 280

Kur'anda yeri: Ra'd Suresi, âyet: 8

* * *

533/16- لاَ تُدْرِكُهُ الْاَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْاَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 255; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 295

Kur'anda yeri: En'am Suresi, âyet: 103

* * *

534/17- وكَذلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ * وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِى هذَا الْقُرْآنِ * وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِى هذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 267; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 314

Kur'anda yerleri: 1- A'raf Suresi, âyet: 174... 2- İsra' Suresi, âyet: 41... 3- Rum Suresi, âyet: 58

* * *

535/18- لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 267; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 314

Kur'anda yeri: Zâriyat Suresi, âyet: 49

* * *

536/19- يَا اَيُّهَا النَّبِىُّ

(Not: Kur'anda, bu şekildeki hitablı cümle birkaç yerde bulunmaktadır. Meselâ: Enfal Suresi, âyet: 64, 65 ve 70; Tevbe Suresi, âyet: 73; Ahzab Suresi, âyet: 1, 28, 50; Mümtahine Suresi, âyet: 12; Talak Suresi, âyet: 1; Tahrim Suresi, âyet: 1, 9

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 293; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 357

* * *

537/20- وَاللّٰهُ مِنْ وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 302; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 187; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 371

Kur'anda yeri: Bürûc Suresi, âyet: 20

* * *

538/21- قَاتَلَهُمُ اللّٰهُ اَنّٰى يُؤْفَكُونَ

Âyetin baş kısmı: قَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللّٰهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللّٰهِ
ذٰلِكَ قَوْلُهُمْ بِاَفْوَاهِهِمْ يُضَاهِئُونَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 303 ve 323; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 373 ve 403

Kur'anda yeri: Üstad'ın aldığı cümle itibariyle, Kur'anın iki Suresinde bulunmaktadır:

1- Tevbe Suresi, âyet: 30'da; üstte tamamı kaydedilmiştir.

2- Münafikûn Suresi, âyet: 4'de, münafıkların halini beyan eden âyetin son bölümü: هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ قَاتَلَهُمُ اللّٰهُ اَنّٰى يُؤْفَكُونَ

* * *

539/22- وَلَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ اَهْوَاءَ هُمْ لَفَسَدَتِ السَّمٰوَاتُ وَالْاَرْضُ

Âyetin devamı: وَمَنْ فِيهِنَّ بَلْ اَتَيْنَاهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 314; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 193; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 390

Kur'anda yeri: Mü'minûn Suresi, âyet: 71

* * *

540/23- وَمَا اَمْرُنَا اِلاَّ وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 336; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 209; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 421

Kur'anda yeri: Kamer Suresi, âyet: 50

* * *

541/24- اَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا اَلِيمًا

Âyetin baş tarafı: لِيَسْاَلَ الصَّادِقِينَ عَنْ صِدْقِهِمْ وَ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 342; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 430

Kur'anda yeri: Ahzab Suresi, âyet: 8

* * *

542/25- لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ... هُوَ الَّذِى جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً...

Âyetin tamamı: هُوَ الَّذِى جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُوراً وَقَدَّرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ مَا خَلَقَ اللّهُ ذلِكَ اِلاَّ بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 351; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 218; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 442; Barla Lâhikası sh: 148; Tarihçe-i Hayat sh: 211; Mufassal Tarihçe sh: 615

Kur'anda yeri: Yunus Suresi, âyet: 5

* * *

543/26- اَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ

Âyetin tamamı: اَاَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ اَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 351; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 443

Kur'anda yeri: Vâkıa Suresi, âyet: 64

* * *

544/27- فَلاَ تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا وَلاَيَغُرَّنَّكُمْ بِاللّهِ الْغَرُورُ

Âyetin tamamı: يَا اَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ وَاخْشَوْا يَوْمًا لاَ يَجْزِى وَالِدٌ عَنْ وَلَدِه وَلاَ مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَنْ وَالِدِه شَيْئًا انَّ وَعْدَ اللّهِ حَقٌّ فَلاَ تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلاَ يَغُرَّنَّكُمْ بِاللّهِ الْغَرُورُ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 352 ve 355; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 220; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 446, 449 ve 562; Nur'un İlk Kapısı sh: 23, 26, 30, 143 ve 146

Kur'anda yeri: Lokman Suresi, âyet: 33

* * *

545/28- يَا اَيُّهَا النَّاسُ اَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ اِلَى اللّٰهِ وَاللّٰهُ هُوَ الْغَنِىُّ الْحَمِيدُ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 358; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 222; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 455

Kur'anda yeri: Fâtır Suresi, âyet: 15

* * *

546/29- وَاُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ وَبُرِّزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 361; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 461; Nur'un İlk Kapısı sh: 14

Kur'anda yeri: Şuara' Suresi, âyet: 90, 91

* * *

547/30- اَلَّذِى خَلَقَكَ فَسَوّٰيكَ فَعَدَلَكَ فِى اَىِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 365; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 466

Kur'anda yeri: İnfitar Suresi, âyet: 7-8

* * *

548/31- وَاِذَا سَاَلَكَ عِبَادِى عَنِّى فَاِنِّى قَرِيبٌ اُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ اِذَا دَعَانِ
فَلْيَسْتَجِيبُوا لِى وَلْيُؤْمِنُوا بِى لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 366; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 468; Nur'un İlk Kapısı sh: 52

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 186

* * *

549/32- اِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ * وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ * وَاِلَيْهِ الْمَصِيرُ * وَاِلَيْهِ الْمَاٰبِ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 367; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 226; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 469

Kur'anda yerleri: Bu cümleler, Kur'anın birçok yerinde bulunmaktadır. Me'haz vermeye gerek yoksa da, yine nümune için bazı rakamlar veriyoruz:

Meselâ: اِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ cümlesi, Kur'anın iki yerinde mevcuttur. Bunlar En'am Suresi âyet: 60 ve Yunus Suresi âyet: 4...

وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ cümlesi ise, yine nümune için: (2:245) (10:56) (11:34)...

وَاِلَيْهِ الْمَصِيرُ cümlesi dahi Maide Suresi âyet: 18; Şura Suresi âyet: 15 ve Tegabün Suresi âyet: 3...

وَاِلَيْهِ الْمَآبِ cümlesi ise, Ra'd Suresi âyet: 36'da وَ اِلَيْهِ مَآبِ ibaresiyle...

* * *

550/33- وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 375; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 231; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 481

Kur'anda yeri: Kamer Suresi, âyet: 17, 22, 32

* * *

551/34- بِسْمِ اللّٰهِ مَجْرٖيهَا وَمُرْسٰيهَا

Âyetin tamamı: وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللّٰهِ مَجْرٖيهَا وَمُرْسٰيهَا اِنَّ رَبّٖى لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 404; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 525

Kur'anda yeri: Hûd Suresi, âyet: 41

* * *

552/35- اِنْ هِىَ اِلاَّ حَيَاتُنَا الدُّنْيَا

Âyetin tamamı: وَقَالُوا اِنْ هِىَ اِلاَّ حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 409; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 533 ve 580; Nur'un İlk Kapısı sh: 13

Kur'anda yeri: En'am Suresi, âyet: 29

* * *

553/36- وَلَلْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لَكَ مِنَ الْاُولٰى

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 409; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 533

Kur'anda yeri: Duha Suresi, âyet: 4

* * *

554/37- وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا اِلاَّ لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَلَلدَّارُ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ اَفَلاَ تَعْقِلُونَ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 409; Tercümesi (Abdülkadir) sh: 533

Kur'anda yeri: En'am Suresi, âyet: 32

* * *

555/38- طَبَعَ اللّٰهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَمْعِهِمْ وَاَبْصَارِهِمْ

Âyetin tamamı: أُولٰئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللّٰهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَمْعِهِمْ وَاَبْصَارِهِمْ وَأُولٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ

Kur'anda yeri: Nahl Suresi, âyet: 108

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 411; Tercümesi (Abdülkadir) sh: 537 (iki âyetten iktibasen فَطَبَعَ اللّٰهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَخَتَمَ عَلَى سَمْعِهِمْ وَاَبْصَارِهِمْ ifadesiyle...)

* * *

556/39- وَاِذَا بَلَغَ الْاَطْفَالُ

Âyetin tamamı: وَاِذَا بَلَغَ الْاَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَاْذِنُوا كَمَا اسْتَاْذَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 415; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 542

Kur'anda yeri: Nur Suresi, âyet: 59

* * *

TERCÜME MESNEVÎ (Abdülkadir)
(Zâid Âyetleri)

557/1- مَا شَاءَ اللّٰهُ كَانَ وَ مَا لَمْ يَشَاْ لَمْ يَكُنْ

(Âyette aynı metniyle bu ibare yoktur. Fakat iktibas şekliyle mümkündür.

Meselâ:

Kehf Suresi âyet: 39'da: ...وَلَوْلاَ اِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللّٰهُ لاَ قُوَّةَ اِلاَّ بِاللّٰهِ...

Ve Müddessir Suresi âyet: 56'da: ...وَمَا يَذْكُرُونَ اِلاَّ اَنْ يَشَاءَ اللّٰهُ...

Ve A'lâ Suresi âyet: 7'de: سَنُقْرِئُكَ فَلاَ تَنْسَى اِلاَّ مَا شَاءَ اللّٰهُ gibi âyetlerden muktebes olabilir.

Risalede yeri: Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 122 ve Evrad-ı Bahaiyye duası içinde de...

* * *

558/2- وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ اِلاَّ هُوَ

Uzun âyetin son kısmı: كَذٰلِكَ يُضِلُّ اللّٰهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِى مَنْ يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ اِلاَّ هُوَ وَمَا هِىَ اِلاَّ ذِكْرَى لِلْبَشَرِ

Risalede yeri: Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 343; Âsâr-ı Bediiye sh: 86; Mufassal Tarihçe sh: 415 ve 417

Kur'anda yeri: Müddessir Suresi, âyet: 31

* * *

559/3- فَالْجُرُوحَاتُ قِصَاصٌ

(Mânasıyla doğru ve hak, fakat lafzıyla iktibas tarzındadır.)

Risalede yeri: Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 395

Kur'anda yeri: Maide Suresi âyet: 45'de: وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا اَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالاَنْفَ بِالاَنْفِ وَالاُذُنَ بِالاُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ...

* * *

560/4- وَ عِنْدَهُ خَزَائِنُ كُلِّ شَيْءٍ (Mânasıyla iktibasen)

Risalede yeri: Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 451

Kur'anda yeri: Birkaç yerde aynı mânada âyetler vardır. Ancak buradaki mânaya en yakın olanı, Hicr Suresi âyet: 21'de:

وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ اِلاَّ بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ dur.

* * *

561/5- كُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلاَتَهُ وَتَسْبِيحَهُ

Âyetin tamamı: اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّهَ يُسَبِّحُ لَهُ مَنْ فِى السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَالطَّيْرُ صَافَّاتٍ كُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلاَتَهُ وَتَسْبِيحَهُ وَاللّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ

Risalede yeri: Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 474

Kur'anda yeri: Nur Suresi, âyet: 41

* * *

562/6- وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللّهِ فَكَاَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ اَوْ تَهْوِى بِهِ الرِّيحُ فِى مَكَانٍ سَحِيقٍ

Âyetin baş kısmı: حُنَفَاءَ لِلّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ

Risalede yeri: Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 486

Kur'anda yeri: Hacc Suresi, âyet: 31

* * *

563/7- خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَاءٍ

Âyetin tamamı: وَاللّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِى عَلَى بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِى عَلَى رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِى عَلَى اَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللّهُ مَا يَشَاءُ اِنَّ اللّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Risalede yeri: Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 558

Kur'anda yeri: Nur Suresi, âyet: 45

* * *

564/8- صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ

Âyetin tamamı: خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ

Risalede yeri: Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 561

Kur'anda yeri: Rahman Suresi, âyet: 14

* * *

565/9- وَخُلِقَ الْاِنْسَانُ ضَعِيفًا

Âyetin tamamı: يُرِيدُ اللّٰهُ اَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْاِنْسَانُ ضَعِيفًا

Risalede yeri: Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 565

Kur'anda yeri: Nisa Suresi, âyet: 28

* * *

566/10- قَوْلُهُ الْحَقُّ وَلَهُ الْمُلْكُ

Âyetin devamı: يَوْمَ يُنْفَخُ فِى الصُّورِ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ

Risalede yeri: Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 572

Kur'anda yeri: En'am Suresi, âyet: 73

* * *

BARLA LÂHİKASI (Zâid Âyetleri)

567/1- اَلْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَى اَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا اَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ اَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 38; Mufassal Tarihçe sh: 701

Kur'anda yeri: Yâsin Suresi, âyet: 65

* * *

568/2- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ اَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ اَلِيمٍ

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 80

Kur'anda yeri: Saff Suresi, âyet: 10

* * *

569/3- وَ سَقَيهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُوراً

Âyetin baş tarafı: عَالِيَهُمْ ثِيَابُ سُنْدُسٍ خُضْرٌ وَاِسْتَبْرَقٌ وَحُلُّوا اَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 128

Kur'anda yeri: Dehr Suresi, âyet: 21

* * *

570/4- وَ الصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ

Âyetin tamamı: وَاعْبُدُوا اللّٰهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا وَبِذِى

الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَى وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ
وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 149; Tarihçe-i Hayat sh: 213

Kur'anda yeri: Nisa Suresi, âyet: 36

* * *

571/5- إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 157

Kur'anda yeri: Kehf Suresi, âyet: 10

* * *

572/6- مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 183

Kur'anda yeri: Hacc Suresi, âyet: 74

* * *

573/7- ... لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ (uzun âyet...)

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 183

Kur'anda yeri: Nur Suresi, âyet: 61

* * *

574/8- لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ

Âyetin tamamı: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 192 ve 253

Kur'anda yeri: Saff Suresi, âyet: 2

* * *

575/9- يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ

Âyetin tamamı: إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

Risalede yeri: Barla Lâhikası (İlk baskı) sh: 154; Mufassal Tarihçe sh: 754

Kur'anda yeri: Nur Suresi, âyet: 19

* * *

576/10- كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِاِذْنِ اللّٰهِ

Âyetin son kısmıdır: قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ اَنَّهُمْ مُلاَقُوا اللّٰهِ كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِاِذْنِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ مَعَ الصَّابِرِينَ..

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 243 ve 298; Nur'un İlk Kapısı sh: 99

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 249

* * *

577/11- وَلَوْلاَ اِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا اَنْ نَتَكَلَّمَ بِهذَا سُبْحَانَكَ هذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 268; Mufassal Tarihçe sh: 755

Kur'anda yeri: Nur Suresi, âyet: 16

* * *

578/12- وَاِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 291; Mufassal Tarihçe sh: 154

Kur'anda yeri: İnfitar Suresi, âyet: 2

* * *

579/13- سَيَرْحَمُهُمُ اللّٰهُ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Âyetin baş kısmı: وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ اَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَاْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلاَةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ اُولئِكَ

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 293

Kur'anda yeri: Tevbe Suresi, âyet: 71

* * *

580/14- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اِنْ تَنْصُرُوا اللّٰهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ اَقْدَامَكُمْ

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 295

Kur'anda yeri: Muhammed Suresi, âyet: 7

* * *

581/15- وَ اَطِيعُوا اللّٰهَ وَ اَطِيعُوا الرَّسُولَ

Not: Âyetten bir cümle olan bu parça, Kur'anın beş Suresinde bulunmaktadır:

1- Nisa Suresi âyet: 59'da:

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اَطِيعُوا اللّٰه وَاَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاُولِى الْاَمْرِ مِنْكُمْ...

2- Maide Suresi âyet: 92'de: ... وَاَطِيعُوا اللّٰه وَاَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاحْذَرُوا

3- Nur Suresi âyet: 54'de:

قُلْ اَطِيعُوا اللّٰه وَاَطِيعُوا الرَّسُولَ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ...

4-Muhammed Suresi âyet:33'de:

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اَطِيعُوا اللّٰه وَاَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلاَ تُبْطِلُوا ...

5-Tegabün Suresi âyet:12'de:

وَاَطِيعُوا اللّٰه وَاَطِيعُوا الرَّسُولَ فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاِنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا...

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 296; Emirdağ-2 sh: 166; Tarihçe-i Hayat sh: 659 ve 666; Mufassal Tarihçe sh: 1471

* * *

582/16- اِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ

Âyetin tamamı: يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلاَ يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هٰذَا وَاِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهِ اِنْ شَاءَ اِنَّ اللّٰهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 298

Kur'anda yeri: Tevbe Suresi, âyet: 28

* * *

583/16- وَلاَ تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا

Âyetin tamamı: وَابْتَغِ فِيمَا آتَيكَ اللّٰهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلاَ تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَاَحْسِنْ كَمَا اَحْسَنَ اللّٰهُ اِلَيْكَ وَلاَ تَبْغِ الْفَسَادَ فِى الْاَرْضِ اِنَّ اللّٰهَ لاَ يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 298

Kur'anda yeri: Kasas Suresi, âyet: 77

* * *

584/17- وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللّٰهِ اَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَى فِى خَرَابِهَا اُولٰئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ اَنْ يَدْخُلُوهَا اِلاَّ خَائِفِينَ

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 333

Kur'anda yeri: Bakara Suresi, âyet: 114

* * *

585/19- فَضُرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ

Âyetin baş kısmı: يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ لِلَّذِينَ آمَنُوا انْظُرُونَا نَقْتَبِسْ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُوراً

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 333

Kur'anda yeri: Hadid Suresi, âyet: 13

* * *

586/20- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللّٰهَ ذِكْراً كَثِيراً ... الى ... فَضْلاً كَبِيراً

(Yedi tane âyet-i kerimedir)

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 363 ve 364; Kastamonu Lâhikası sh: 43

Kur'anda yerleri: Ahzab Suresi, âyet: 41 ilâ 47

* * *

587/21- فَعَسَى اَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللّٰهُ فِيهِ خَيْراً كَثِيراً

Uzun olan âyetin baş kısmından bir parça: ... فَاِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 374

Kur'anda yeri: Nisa Suresi, âyet: 19

* * *

588/22- وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا * يَجِدِ اللّٰهَ غَفُوراً رَحِيمًا

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 374

Kur'anda yerleri: (Burada, iki âyetin herbirisinin birer parçası yazılıdır. Bu âyetlerin tamam şekillerini göstermek icabediyor.)

Birinci âyetin tamamı: Ahzab Suresi, âyet: 43'de: هُوَ الَّذِى يُصَلِّى عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا

İkinci âyetin tamamı: Nisa Suresi, âyet: 110'da: وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءً اَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللّٰهَ يَجِدِ اللّٰهَ غَفُوراً رَحِيمًا

* * *

589/23- (Barla Lâhikası'nın son kısımlarında yer alan Yusuf Toprak ismindeki zatın mektubunda, yanyana muhtelif bir kaç âyet yazılıdır. Bu âyetlerden bazıları Nur'un âyetler listesinde mevcuttur. Az bir kısmı ise, Nur'un herhangi bir mes'elesi olmayıp, mektup sahibi zatın ihtisasatının tercümanlığı noktasından dercedilmiş âyetlerdir. Biz de ayrıca bunlar için bir me'haz tesbitine gerek duymadık.)

* * *

KASTAMONU LÂHİKASI (Zâid Âyetleri)

590/1- وَ الْفَجْرِ وَ لَيَالٍ عَشْرٍ

Risalede yeri: Kastamonu Lâhikası sh: 13; Emirdağ-2 sh: 129

Kur'anda yeri: Fecir Suresi, âyet: 1, 2

* * *

591/2- وَاِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى اَوْ عَلَى سَفَرٍ اَوْ جَاءَ اَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ اَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيداً طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَاَيْدِيكُمْ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَفُوّاً غَفُوراً

Risalede yeri: Kastamonu Lâhikası sh: 17

Kur'anda yeri: Nisa Suresi, âyet: 43

* * *

592/3- فَضْلاً كَبِيراً * فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ

(İki ayrı ayrı âyetlerden parçalardır.)

Âyetin tamam şekli: Ahzab Suresi âyet: 47'de:

وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ بِاَنَّ لَهُمْ مِنَ اللّٰهِ فَضْلاً كَبِيراً

İkinci âyet ise, üç surede bulunmaktadır: Birincisi: Maide Suresi âyet: 54'tedir. İkincisi: Hadid Suresi âyet: 21'de:

سَابِقُوا اِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ اُعِدَّتْ لِلَّذِينَ آمَنُوا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهِ ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

Üçüncüsü: Cuma Suresi âyet: 4'de:

ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

Risalede yeri: Kastamonu Lâhikası sh: 22

* * *

593/4- بِاَيْدِى سَفَرَةٍ كِرَامٍ بَرَرَةٍ

Risalede yeri: Kastamonu Lâhikası sh: 82

Kur'anda yeri: Abese Suresi, âyet: 15, 16

* * *

594/5- يَتْلُوا صُحُفًا مُطَهَّرَةً فِيهَا كُتُبٌ قَيِّمَةٌ

Risalede yeri: Kastamonu Lâhikası sh: 83

Kur'anda yeri: Beyyine Suresi, (98.Sure) âyet: 2, 3

* * *

595/6- اَفَمَنْ شَرَحَ اللّٰهُ صَدْرَهُ لِلْاِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِنْ رَبِّهِ

Âyetin devamı: فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِنْ ذِكْرِ اللّٰهِ اُولٰئِكَ فِى ضَلَالٍ مُبِينٍ

Risalede yeri: Kastamonu Lâhikası sh: 185

Kur'anda yeri: Zümer Suresi, âyet: 22

* * *

596/7- ... اَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِاَصْحَابِ الْفِيلِ

Risalede yeri: Kastamonu Lâhikası sh: 225; Mufassal Tarihçe sh: 887 ve 888

Kur'anda yeri: Fil Suresi, âyet: 1 ilâ 5

* * *

EMİRDAĞ-1 LÂHİKASI (Zâid Âyetleri)

597/1- وَ شَاوِرْهُمْ فِى الْاَمْرِ

Âyetin tamamı: فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللّٰه لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظّاً غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِى الْاَمْرِ فَاِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰه اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

Risalede yeri: Emirdağ-1 sh: 24; Âsâr-ı Bediiye sh: 137; Mufassal Tarihçe sh: 1097

Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 159

* * *

598/2- اِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِى الدَّرْكِ الْاَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيراً

Risalede yeri: Emirdağ-1 sh: 35

Kur'anda yeri: Nisa Suresi, âyet: 145

* * *

599/3- وَمَنْ اَحْسَنُ دِيناً مِمَّنْ اَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلّٰه

Âyetin devamı: وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ اِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَاتَّخَذَ اللّٰهُ اِبْرَاهِيمَ خَلِيلاً

Risalede yeri: Emirdağ-1 sh: 35 ve bu âyetin bir kısmı, 338. numarada da bir münasebetle geçmektedir.

Kur'anda yeri: Nisa Suresi, âyet: 125

* * *

600/4- لاَ يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ اِذَا اهْتَدَيْتُمْ

Âyetin tamamı: يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ اَنْفُسَكُمْ لاَ يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ اِذَا اهْتَدَيْتُمْ اِلَى اللّٰه مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Risalede yeri: Emirdağ-1 sh: 44; Tarihçe-i Hayat sh: 478; Mufassal Tarihçe sh: 489 ve 1183

Kur'anda yeri: Maide Suresi, âyet: 105

* * *

601/5- وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ

Risalede yeri: Emirdağ-1 sh: 197

Kur'anda yeri: Ankebut Suresi, âyet: 58

* * *

EMİRDAĞ-2 LÂHİKASI (Zâid Âyetleri)

602/1- إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ

Âyetin tamamı: مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُولَئِكَ هُوَ يَبُورُ

Risalede yeri: Emirdağ-2 sh: 67, 117 ve 121

Kur'anda yeri: Fâtır Suresi, âyet: 10

* * *

NUR'UN İLK KAPISI (Zâid Âyetleri)

603/1- وَمَنْ كَانَ فِي هٰذِهِ أَعْمَى فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَى وَأَضَلُّ سَبِيلاً

Risalede yeri: Nur'un İlk Kapısı sh: 13

Kur'anda yeri: İsra' Suresi, âyet: 72

* * *

604/2- مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلاَ يُجْزَى إِلاَّ مِثْلَهَا وَهُمْ لاَ يُظْلَمُونَ

Risalede yeri: Nur'un İlk Kapısı sh: 46

Kur'anda yeri: En'am Suresi, âyet: 160

* * *

605/3- إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغُلٍ فَاكِهُونَ * هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلاَلٍ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَّكِئُونَ... الى... وَأَنِ اعْبُدُونِي هٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

Risalede yeri: Nur'un İlk Kapısı sh: 67

Kur'anda yeri: Yâsin Suresi, âyet: 55 ilâ 61

* * *

606/4- وَالَّيْلِ اِذَا يَغْشَى وَالنَّهَارِ اِذَا تَجَلَّى وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْاُنْثَى اِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتّٰى فَاَمَّا مَنْ اَعْطَى وَاتَّقَى وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى

Risalede yeri: Nur'un İlk Kapısı sh: 84

Kur'anda yeri: Leyl Suresi, âyet: 1 ilâ 7

* * *

HUTBE-İ ŞÂMİYE (Zâid Âyetleri)

607/1- وَ اَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ

Âyetin tamamı: وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَاَقَامُوا الصَّلَاةَ وَاَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

Risalede yeri: Hutbe-i Şâmiye sh: 60; Âsâr-ı Bediiye sh: 137; Tarihçe-i Hayat sh: 100

Kur'anda yeri: Şûra Suresi, âyet: 38

* * *

608/2- اَلسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا اَيْدِيَهُمَا

Âyetin devamı: جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالاً مِنَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Risalede yeri: Hutbe-i Şâmiye sh: 77

Kur'anda yeri: Maide Suresi, âyet: 38

* * *

609/3- اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْقَوِيُّ الْمَتِينُ

(Bu cümle, iki ayrı âyetten yanyana getirilmiş bir iktibas ve tefsir tarzındadır.) Meselâ: Zariyat Suresi âyet: 58'de اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ve Hadid Suresi âyet 25'te اِنَّ اللّٰهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ olduğu gibi...

Risalede yeri: Hutbe-i Şâmiye sh: 89

* * *

ÂSÂR-I BEDİİYE (Zâid Âyetleri)

610/1- اِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ

Âyetin tamamı: يَا اَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ اِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَاِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا اَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لاَ يَفْقَهُونَ

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 93

Kur'anda yeri: Enfal Suresi, âyet: 65

* * *

611/2- تَجْرِى فِى الْبَحْرِ...

(Not: Buradaki parçanın tamamı ve Nurlar'daki yerleri, 192 numarada verilmiştir.)

* * *

612/3- لَيْتَنِى كُنْتُ نَسْيًا مَنْسِيًّا (İktibas tarzındadır.)

Âyetin tamamı: فَاَجَاءَ هَا الْمَخَاضُ اِلَى جِذْعِ النَّخْلَةِ قَالَتْ يَا لَيْتَنِى مِتُّ قَبْلَ هذَا وَكُنْتُ نَسْيًا مَنْسِيًّا

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 108

Kur'anda yeri: Meryem Suresi, âyet: 23

* * *

613/4- وَ لاَ تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ

Not: Âyetten bir cümle olan bu parça, Kur'anın dört yerinde mevcuttur:

1- Bakara Suresi âyet: 168'de...2- Yine Bakara Suresi âyet: 208...3- En'am Suresi âyet: 142...4- Nur Suresi âyet: 21'dedir.

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 114

* * *

614/5- يَا لَيْتَنِى كُنْتُ تُرَابًا * تَكَلَّمَ فِى الْمَهْدِ صَبِيًّا

(Âyetin iki ayrı ayrı cümlesinden olan parçalardan ikincisi iktibas şeklindedir.)

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 348; Tarihçe-i Hayat sh: 56; Mufassal Tarihçe sh: 1166

Kur'anda yerleri: Amme Suresi, son âyeti.. İkinci cümle ise, Kur'anın üç yerinde değişik kelimelerle bulunmaktadır: 1- Âl-i İmran Suresi, âyet: 46... 2- Mâide Suresi, âyet: 110... 3- Meryem Suresi, âyet: 29'dadır.

* * *

615/6- وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ

(Bu âyet, Maide Suresi'nin 44, 45 ve 47. âyetlerinde olup, son kısımları

فَاُولٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ve فَاُولٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ve فَاُولٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ

ile hâtimelenmektedir.

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 463; Mufassal Tarihçe sh: 181 ve 479

* * *

616/7- اِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسٰى

Âyetin devamı: فَبَغٰى عَلَيْهِمْ وَآتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا اِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالْعُصْبَةِ اُولِى الْقُوَّةِ اِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لاَ تَفْرَحْ اِنَّ اللّٰهَ لاَ يُحِبُّ الْفَرِحِينَ

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 594

Kur'anda yeri: Kasas Suresi, âyet: 76

* * *

TARİHÇE-İ HAYAT (Zâid Âyetleri)

617/1- اِنَّ اللّٰهَ لَقَوِىٌّ عَزِيزٌ

(Not: Bu cümle-i âyet, Kur'anın iki yerinde bulunmaktadır:
1- Hacc Suresi, âyet: 40'da: ...وَلَيَنْصُرَنَّ اللّٰهُ مَنْ يَنْصُرُهُ اِنَّ اللّٰهَ لَقَوِىٌّ عَزِيزٌ
2- Aynı Sure, âyet: 74'de: مَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِهِ اِنَّ اللّٰهَ لَقَوِىٌّ عَزِيزٌ

Risalede yeri: Tarihçe-i Hayat sh: 59

* * *

618/2- يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ

Risalede yeri: Tarihçe-i Hayat sh: 61; Âsâr-ı Bediiye sh: 301

Kur'anda yeri: Târık Suresi, âyet: 9

* * *

619/3- اِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ (Âyetten iktibas tarzındadır.)

Risalede yeri: Tarihçe-i Hayat sh: 139; Mufassal Tarihçe sh: 439; Arabî Mesnevî sh: 196 ve Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 99; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 105

Kur'anda yeri: Mutaffifîn Suresi, âyet: 4, 5

* * *

620/4- اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ وَشَاقُّوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَى لَنْ يَضُرُّوا اللّٰهَ شَيْئًا وَسَيُحْبِطُ اَعْمَالَهُمْ

Risalede yeri: Tarihçe-i Hayat sh: 658

Kur'anda yeri: Muhammed Suresi, âyet: 32

* * *

MUFASSAL TARİHÇE (Zâid Âyetleri)

621/1- لاَ تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى اَوْلِيَاءَ

Âyetin tamamı: يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى اَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ اَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَاِنَّهُ مِنْهُمْ اِنَّ اللّٰهَ لاَ يَهْدِى الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

Risalede yeri: Mufassal Tarihçe sh: 478 ve Âsâr-ı Bediiye sh: 434

Kur'anda yeri: Maide Suresi, âyet: 51

* * *

622/2- وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيلاً

Âyetin tamamı: فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ اِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيلاً وَمَنْ كَفَرَ فَاِنَّ اللّٰهَ غَنِىٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

Risalede yeri: Mufassal Tarihçe sh: 695
Kur'anda yeri: Âl-i İmran Suresi, âyet: 97

* * *

623/3- تَاللّٰهِ لَقَدْ آثَرَكَ اللّٰهُ عَلَيْنَا

Âyetin tamamı: قَالُوا تَاللّٰهِ لَقَدْ آثَرَكَ اللّٰهُ عَلَيْنَا وَاِنْ كُنَّا لَخَاطِئِينَ

Risalede yeri: Mufassal Tarihçe sh: 923

Kur'anda yeri: Yusuf Suresi, âyet: 91

* * *

624/4- وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا

Âyetin devamı: وَغَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَاَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا

Risalede yeri: Mufassal Tarihçe sh: 1045

Kur'anda yeri: Nisa Suresi, âyet: 93

* * *

625/5- سَلَامٌ قَوْلاً مِنْ رَبٍّ رَحِيمٍ

Risalede yeri: Mufassal Tarihçe sh: 1107

Kur'anda yeri: Yâsin Suresi, âyet: 58

* * *

626/6- اِرْجِعِي اِلَى رَبِّكِ * وَ ادْخُلِي جَنَّتِي

Âyetlerin tamamı: اِرْجِعِي اِلَى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً فَادْخُلِي فِي عِبَادِي وَادْخُلِي جَنَّتِي

Risalede yeri: Mufassal Tarihçe sh: 1187

Kur'anda yeri: Fecr Suresi, âyet: 28, 30

☆ ☆ ☆

İKİNCİ BÖLÜM

RİSALE-İ NUR'DA

1078 HADÎS, HABER VE ESER

(Me'hazleri, Meâlleri)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ

وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ

Hadîs İlmi Hakkında Kısaca Bazı Bilgiler

GİRİŞ

Eski zamanlarda büyük allâme zâtlar, tefsire dair, hakikat-ı İslâmiyeye dair, ahlâk ve mev'izelere dair veya esrar-ı tasavvuf ve tarikatlara ait eserler yazdıklarında, hadîs-i şerifleri mevzuların münasebetine göre kitaplarına kaydederlerken, senet ve rivayet tariklerini zikretmeden hadîsin öz metnini dercederlerdi. Hadîslerin rivayet, sened, cerh ve ta'dil işini muhaddislerin kitaplarına bırakırlardı. Çünki tahkik işiyle, hakikat mes'elesi ayrı ayrı şeylerdir. Makam ve mekânları da ayrı ayrıdır. Fıkıh ve şeriat kitaplarında da buna yakın bir tarz takip edilmiş. Ancak fıkıh ve şeriat kitaplarında hadîslerin başına: "İbn-i Mes'ud'un hadîsi, Abdullah bin Ömer'in hadîsi veya Abdullah bin Abbas'ın hadîsi" gibi ifadelerle kaydetmişlerdir.

Bahsi yapılan muhakkik ve allâme zâtların eserlerindeki hadîs-i şerifler hakkında bilâhare bazı dedikodular başgösterince, kâmil muhaddislerden büyük allâmeler bu kabil kitaplardan mühim bazılarını Hadîs İlmi ve Usûlü müvacehesinde tahkike tabi' tuttular. Her bir hadîsin derece ve mertebelerini, hadîs ilmine göre tahkik eyleyip tesbit ettiler. Hadîs usûlü ilmi çerçevesinde yapılan bu tahkik işine, "**tahric**" de denilir.

İşte bu fakir, hadîs ilmini ve cerh, nakd ve ta'dil usûlünü görmeden ve tetebbu' etmeden evvel, Şam'da ve Beyrut'ta ilim ehli bazı zâtlardan çok ileri de-

recede hadîsin senedi üzerinde dedikodular duyardım. Hele, 1969 yılında Şam'da ve Beyrut'ta bu mes'ele bir fırtına halinde herkesi meşgul etmekteydi. "Şu hadîs sahihtir, şu zayıftır" gibi lâflar, fazlaca revaçta idi. Bir müddet sonra, Türkiye'de İmam-Hatipli gençler ve Yüksek İslâm Enstitülü talebe ve hocaları arasında da bu iş kaynamaya başladı. Hadîs İlmi hakkında ulu-orta konuşanlar çoğaldı. Hadîs İlminde ümmetin mu'temedi ve İlm-i Hadîste mütehassıs ve dâhî ve salâhiyetli imam zâtlar bile ta'n edilmeye cesaret gösterilecek derecede ileri gidildi.

Evvelâ Arabistan'dan başlayıp gelen ve kaynağı da, eskide yaşamış bir kaç katı ve şiddetli ve hattâ müteassıb bazı muhaddis zâtlar olan bu kapkatı menfî ve taşkın meslek, herşeye ve her muhterem ve kudsî eserlere de dil uzatmak cesaretini göstermeye başladı. Bu arada, Üstad Bediüzzaman'ın Risale-i Nur eserlerindeki hadîs-i şeriflere de dil uzatıldı. 1943'lerdeki Denizli hapis hâdisesinde ve 1948'de Afyon hapsi ve mahkemesinde, bid'atkâr, bazı yarım hocaların ehl-i vukuf olarak verdikleri raporlarına sırtını dayayan savcıların, Hazret-i Üstad Bediüzzaman'ın eserlerindeki hadîs-i şeriflere itiraz ve dil uzatma hâdisesi ve Bediüzzaman'ın o ehl-i vukuflara ve mahkemeye karşı verdiği müskit cevabları, bu işin ilki olmuştur.

Bu hâdiseden hayli zaman sonra, Türkiye'de İmam-Hatip mekteblerinin ve bilâhare Yüksek İslâm Enstitüleri veya İlahiyat Fakültelerinin açılmalarından sonra, az üstte sözünü ettiğimiz Arabistan'daki hadîs dedikodusu fırtınası Türkiye'ye de tamamen sıçradı. Bilen bilmeyen herkes, ulu-orta hadîslere ve hadîs İmamlarına, bilhassa Risale-i Nur'da kayıdlı hadîs-i şeriflere dil uzatmak cesaretinde bulunabildiler.

O Bediüzzaman ki; bütün ülema-i İslâmca, bilhassa Osmanlı son devrinin en büyük ülemasınca hârika ve mevhibeli ilmî kudreti, zekâsı, feraseti ve dehası ve bilhassa hadîs ilmindeki küllî vüsûku müttefikan kabul edilmiş bir allâme-i asırdır. (1)

Biz, elbetteki halkın ve (tabiri caiz ise) câhil ü cühelânın dedikoducu ağızlarını tıkayacak durumunda değiliz. Amma hak ve hakikatı ortaya koymaya da mecburuz. Bu hususta, yani dedikoducu vesveselere karşı ilmî bir cevab mahiyetinde olarak Risale-i Nur'lardaki hadîs-i şeriflerin tahkik ve tahricini, Risale-i Nur Talebelerinden veya yakın dostlarından bir ülema hey'etinin yapmasını hep bekledik. Hadîs İlmiyle ziyade meşgul bazı âlim zâtlar bu noktada teşvik de edildi. Amma maalesef bir netice alınmadı.

İşin büyüklüğünü, ehemmiyetini ve çok da müşkilliğini müdrik olarak ac-

(1) Bu davanın doğruluğu için Mufassal Tarihçe-i Hayat Kitabı sh: 721-773'e bakmak kifayet eder.

zim ve kabiliyetsizliğimle beraber bu işe girişmek mecburiyetini hissettim. Az üstte sözünü ettiğim 1969, 1970 ve sonra 1973'lerde Beyrut, Şam ve Mısır'da kaldığım günlerde, hadîs mevzuunda yapılmakta olan dedikoduları duyduğum o günlerden itibaren, bu mes'elenin tahkikinin merakına düştüm. "Hadîsin sahihi nasıldır? Hangileridir? Sahih, niçin sahihdir? Zaifler hangileridir? Neye binaen zayıftır? Mevzu' hadîsler ne demektir? Niçin mevzudur? Ve şimdi halen Kütüb-ü Sitte'nin dışında kalan ve sayıları hayli çok olan meşhur hadîs kitaplarında mevzu' hadîsler var mıdır? Varsa, neye binaendir? Hangileridir? Ve bu arada Nur Risalelerinde bulunan hadîsler, kaynak olarak hangi kitaplarda bulunmaktadır?" diye büyük bir merakla, o günden itibaren hadîs kitaplarını ve hadîsleri çok derceden tefsirleri toplamaya başladım. İslâm âleminde şimdiye kadar tab' edilmiş ve piyasada bulunabilen hadîs kitaplarından ve Kur'an tefsirlerinden hemen hemen hepsini aldım, topladım. Uzun müddet çok dikkat ve merakla tetebbuata koyuldum. Hadîs usûlü kaidelerini, cerh, nakd ve ta'dil usûllerini, hadîsin an'aneli sen'etlerini ve râvîlerin hal ve durumlarını inceleyen usûl ve metodlarını dinlemek üzere bir çok kitaba göz gezdirdim... Nihayet kat'iyetle gördüm ve anladım ki: Hadîsin sahihlik, hasenlik, zayıflık ve mevzu'luk mertebelerini gösteren kaide ve kanun ve medar, yüzde doksan dokuz nisbetiyle, hadîslerin senedlerindeki râvî olan insanların ahvaline göre değerlendirilmiş ve ona bina edilmiştir. (*) Amma burada şu hususu da ehemmiyetle kaydetmek gerekir ki; hadîs imamları, müdakkikleri ve nekkadları arasında hadîslerin mertebelerini tesbit işinde bir çok ihtilâfları vaki' olmuştur. Üçü-dördü bir hadîs için zaif demişse, altısı-yedisi ona sahih veya hasen mertebesini verebilmişler. Hal böyle olunca da, Muhaddislerce vaz' edilmiş olan kanun ve kaideler, vahyden gelen Ahkâm-ı Diniyenin kaideleri gibi yüzde yüz kat'î ve muhkem olamadığından, zann-ı galibler üzerine bina edilmiş, hem o zanda da her zaman muhaddisler arasında ittifak sağlanmamış olan kaideler olarak meydana çıkmıştır. Bu dediklerimin isbatı ileride gelecektir.

Hem gördüm ki; hadîs-i şeriflerin -hakikat olarak- mertebelerinin tesbit işi, tahlil hususu, cerh ve ta'dil mes'elesi, Hicrî 4. asrın sonuna kadar devam etmiş ve o zaman tamamlanmıştır. O tarihten bu yana yapılan tahliller, sadece eskide yapılmışların üstünde bir çalışmadan ibaret olmuştur.

Şimdi, bu zamanda bir hadîsin mertebesini tesbit etmek isteyen bir kişinin yapacağı iş, sadece ve sadece bizzat, hadîslerin mertebelerini öz kaynağından görerek almış eski büyük muhaddis imamların -çoğu kere birbirine muhalif olan- görüşlerini tesbit etme ameliyesi olacağını, o ise umumunu dinledikten ve hususî seçim ve taraftarlık hissine mağlub olmadan, tek tek hepsinin görüşlerini aynı paralelde nazar-ı itibara aldıktan sonra, çoğunluk tarafı hangi yanda ise, ona göre karara varabileceğinin zarurî olduğunu anladım. Amma

(*) Bakınız: El-Esrar-ul Merfûa — Aliyy-ül Karî sh: 73

maalesef, çoğu kimseler bu düstura müraat etmemiş ve halen de etmeyenler çoktur. Ekseriya hususî karakter ve meşrebine veya his ve mesleğine uyan tarafı seçmişler. (**) Ve bu noktadan dedikoduların kapısı fazlaca açılmıştır diyebiliriz.

İşte, çok kısa ve fezlekeli bir tarzda işaret etmeye çalıştığımız noktaların aydınlanabilmesi için, delilli ve isbatlı şekilde bir "temhid"; yani hazırlık evrakı tarzında bazı hususları ve onun ardından da, hadîs ilmine ve usûlüne müteallik bir kaç mes'eleyi arz etmeye çalışacağız. Tevfik ve hidayeti Cenab-ı Allah'tan istiyoruz.

Abdülkadir Badıllı

* * *

(**) Geniş bilgi için bakınız: Şerh-ül Manzumet-il Beykuniye sh: 190-191

TEMHİD

Bu "Temhid"de, yani Hadîs İlmi ve mes'eleleriyle alâkadar hazırlık evrakı mahiyetindeki şu kısımda, bize göre çok mühim noktaların tesbiti yapılacaktır. Giriş bölümünde işaret edilmiş mes'elelerin yanı sıra, daha birçok umumî ve hususî hal ve durumların hadîs işlerine ne derece te'sir ettiklerinin izahının isbatı yapılacaktır. Bunlar muayyen ve belli bir sıraya göre değil, müteferrik olarak kaydedilecektir.

CERH VE TA'DİL USÛLÜ, HADÎSİN MERTEBELERİNİ TESBİT ETMEDE ESASTIR

Muhaddisler arasında mütedavil olan cerh, nakd ve ta'dil usûlü, çok keskin bir silâh ve pek hassas bir ölçü âleti kabul edilmiştir. Bu usûllerin süzgecinden geçirilmedik hiçbir şey, hiçbir hadîs ve senedi kalmamış gibidir. Bilhassa hadîslerin senedlerine, râvilerin hal ve durumlarına ait olan hususlarda, âdeta ifrat derecede uygulanmış, kılı kırk yararcasına eleştiriler yapılmıştır (*). Kur'an'dan sonra en sahih kitaplar olarak bütün ümmetçe kabul edilen Buharî ve Müslim'in hadîsleri hakkında da bu uygulama yapılmıştır. İmam-ı Buharî'nin hadîs aldığı seksen küsûr hocası hakkında ve Müslim'in 160 şeyhi hakkında da kelâm edilmiştir. (**)

Mezkûr tahliller bir tahkik gereğidir ve son derece bir samimiyet ve İslâm dini hakkında çok yerinde olan bir titizliğin ifade ve nişanesidir. Amma müstakim ve büyük muhaddisler her zaman cerh, tenkid ve ta'dil usûlünü hep beraberce götürmüşlerdir. Yani sadece menfî yönde tenkid etme değil, aynı zamanda tenkidde ifrat edenleri de i'tidal ve insafa getiren ve çağıran vazifesini de yapmışlardır. Aşk-ı hak ve din muhabbeti adına yapılmış olan bu vazifeyi, muhaddislerin cumhuru, yani mutlak ekseriyeti hakkıyla, garazsız ve taassubsuz olarak ifa etmişlerdir. Nasılki İbn-i Hacer-i Askalanî bu noktada yani cerhin yanında ta'dilin de her zaman bulunmasının lüzumu hususunda şöyle demiştir: "Eğer kendilerinden münkerden birşey rivayet edilmiş kimseleri hep

---

(*) Ukud-ul Cevahir-il Münîfe – Zebidî sh:14

(**) Feth-ül Barî Şerh-i Sahih-i Buharî 1/9

zayıflar sınıfında dâhil etsek, o zaman muhaddislerden hiçbirisi bu kayıddan sâlim kalamaz." *(Lisan-ül Mizan – İbn-i Hacer 2/308)*

Böylece muhaddisîn-i kiramın yaptıkları hizmet, yalnız ve yalnız İslâm dini ve hadîs-i şerifleri tehzib adına olduğu anlaşılmaktadır.

Amma bu arada çok az bazıları ise, tenkid işinde ziyade ileri gitmiş, ta'dil yönüne âdeta hiç iltifat etmemiş gibidirler. İşte bu gibi müfrit bazı insanların inad ve taassubu, hadîs âlimlerini çok müşkil mevkide bırakmışlardır. Menfî tenkid, bir çeşit tahrib olduğundan, tahrib ise kolay ve yayılması daha çabuk olduğundan; İbn-i Hacer-i Askalanî ve İmam-ı Suyutî gibi hadîs muhakkiklerini cevablar vermeye ve hadîs usûlünün ta'dil mekanizmasını çok işlettirmeye hayli zorlamış ve bu sayede birçok hadîs-i şeriflerin namusu haleldar olmaktan kurtulmuş ve hedere gitmekten halâs edilmiştir.

Bahsini ettiğimiz müfrit tenkidci grubun bir çoğunun, bilhassa imam ve hocalarının bu ziyadesiyle cür'etkâr tenkidlerinin sebebi, meslek taassubu namına olduğu anlaşılmıştır. Meslek taassubu olunca da, başkasını dinlememek ve ehemmiyet vermemek haletini intac eder. Bu da, ilimde bir istibdat, bir diktatörlük durumunu netice verir. Nitekim de vermiştir. Zirvedeki büyük imamlarından benzeri haller zuhur edince, onların mültezim ve mukallidleri artık ne hale girer kıyas edilsin.

EKOLLEŞEN BU GRUP

İslâmın Ehl-i Sünnet Ve-l Cemaat ülemasının cumhuruna karşı muhalefet gösteren, bilhassa en başta İbn-i Teymiye'nin akide, fıkıh, hadîs, tefsir ve tasavvufun birçok mes'elelerinde... Ve onun bir talebesi olan İbn-i Kayyım-ı Cevzî'nin ise, bilhassa hadîs usûlünde bâriz muhalefetleri artık İslâm âleminde kökleşmiş ve ekolleşmiş bir duruma gelmiştir. İslâm âlemi için, hiç de hayırlı olmayan bu ekolün ürettiği muhalif fikirlerine karşı birçok eserler yazılmış, cevablar verilmiştir. Dolayısıyla İslâm'ın ittifakına, ittihadına bu ekolün büyük zararları olmuştur diyebiliriz.

İşte bu ekolün cumhur-u ülemaya muhalif olan mesleğinin, Kur'an ve hadîslerin zâhirî metin ve mânaları üzerindeki taassub ve inadları icabı olarak; velâyet, keramet ve maneviyat gibi hususlara dair olan herşeye, her mes'eleye, hattâ sahih hadîslere de ilişmek ve onda zedeleyici bir gedik bulmak, hiç olmazsa kendi mesleklerinin anlayışına göre yorumlamak vaziyeti içine girmişlerdir. Tabii bu hal ile bunlar hakiki istikametli düşünceden çoğu mes'elelerde uzaklaşmışlardır.

Bu mes'elede bir iki misal arzedeceğim:

1- İbn-i Kayyım-ı Cevzî'nin "El-Beyan Fî-Aksamil-Kur'an" Mukaddemesinde

Fatiha-i Şerife'nin غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلاَ الضَّالِّين tefsirinde mağdûb ve dallînin mânasını, ümmet-i İslâmiyenin en sâlih, en mübarek, en takvalı, en basiretli, en seçkin taifesi olan evliyaya tatbik ve teşmil etmesidir.

2- İbn-i Teymiye'nin evliya hakkında, hususuyla Muhyiddin-i Arabî hakkında ileri sürdüğü tekfir ve tadlil iddialarını tazammun eden kitablarından kat'-ı nazar.. velâyeti inkârının tipik bir nümunesi olarak: Hazret-i Ömer'in minber üstünde, İran tarafında bir aylık mesafede harbeden kumandanı Sâriye'ye: يَا سَارِيَةُ الْجَبَلَ الْجَبَلْ deyip, ve Hazret-i Sâriye'nin bu sözü işitip, sevk-ül ceyş noktasında muvaffak olmasına sebebiyet vermiş olan sahih hâdiseyi, İbn-i Teymiye onu, Hazret-i Ömer'in velâyet ve kerametine hamletmesi yerine, "Cinnîler o sesi Sâriye'ye işittirmiş olabilirler" demiş. *(El-Makasıd-ül Hasene – İmam-ı Sahavî sh: 474)*

İşte bu iki nümunede görüldüğü üzere, bu ekolün en üst seviyedeki imamlarında ilmen ve akideten şu galat-ı his durumu varken, istikametli düşünmeleri ve müstakimane hüküm vermeleri mümkün olmamaktadır.

3- Mezkûr ekolün bu zamanda mukallid bir çömezliğini deruhte ettiğini göstermeye kalkışan, amma hiç de onu beceremeyen Şamlı Nasıruddin-i Elbanî, hiç hakkı ve haddi olmadığı halde, İmam-ı Celâleddin-i Suyûtî'nin "El-Câmi-üs Sagîr" eserini, sahih, zaif ve mevzu' hadîsler deyip birbirinden ayırarak, ayrı ayrı bölümler halinde neşretmesi mes'elesini ve onun Mukaddemesinde başta İmam-ı Suyûtî'ye ve Suyûtî'nin hem-asrı olan allâme Abdurraûf El-Menavî'ye karşı çok haksızca dil uzatmaları hususunu bir yana bırakıyoruz. Sadece "Sahih-ül Câmi-üs Sagîr" diye adlandırdığı kısmın birinci cildinin mukaddemesi sh: 29'da; meşhur allâme eski Beyrut müftüsü, Resulullah âşıkı Şeyh Yusuf-u Nebhanî'nin, Suyutî Hazretlerinin "El-Câmi-üs Sagîr" eseriyle, yine Suyutî'nin bilâhare yazdığı "Ziyadat-ül Câmi-is Sagîr" eserini birbirine katarak, ismine de "El-Feth-ül Kebir Bi-Zamm-iz Ziyadati ilâ Câmi-is Sagîr" ismini koyduğu bu eserin mukaddemesinin nihayetinde şu gelecek duasını, bakınız bu şahıs mezkûr ekol hesabına nasıl tenkid ettiğini görünüz:

وَاسْئَلِ اللّهَ الْعَظِيمَ ، رَبَّ الْعَرْشِ الْكَرِيم ، بِجَاهِ نَبِيِّهِ الرَّؤُفِ الرَّحِيم ، عَلَيهِ اَفْضَلُ الصَّلاَةِ وَالتَّسلِيمِ اَنْ يَنْفَعَ بِهذَا الْكِتَابِ كَمَا نُفِعَ بِاَصْلِيْهِ . وَ اَنْ يَحْشُرَنِى مَعَ مُؤَلِّفِه فِى زُمْرَةِ الْمَقْبُولِينَ عِنْدَهُ وَ عِنْدَ نَبِيِّهِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ ، وَ اَنْ يَتَقَبَّلَهُ مِنِّى وَ مِنْ مُؤَلِّفِه الْحَقِيقِيِّ الْحَافِظِ السُّيُوطِى وَ يُسَهِّلَ سَبِيلَ الْخَيْرِ اِلَىَّ وَ اِلَيْهِ .

Türkçe mânası: "Büyük olan Allah, Arş-ı Kerimin Rabbinden niyazım odur

ki; kendi Rauf ve Rahîm olan Peygamberinin (A.S.M.) hürmetine bu kitabımı menfaatlı kıla. Onun iki aslını menfaatlı kıldığı gibi.. ve beni, müellifi ile beraber, kendi yanında ve Seyyid-ül Mürselîn olan Nebisinin yanında makbullerin zümresinde haşreyleye.. ve benden ve onun müellifi olan El-Hâfız Es-Suyutî'den bunu kabul eyleye.. ve hayra giden yolu bana ve müellifine âsân ede..."

İşte gayet makbul, gayet samimî ve son derece hakikatlı olan bu duayı, bir saat tamircisi veya bir kunduracı olan Nasirüddin-i Elbanî nasıl câhilâne ve yersiz bir cesaretle ve mezkûr ekolün taassubu hesabına ne derece mütecavizâne iliştiğini göstereceğiz. Şöyle ki:

Evvelâ duanın başındaki بِجَاهِ نَبِيِّهِ الرَّؤُفِ الرَّحِيمِ ibaresinin üstüne bazı şeyler söylemek için, yani: "Rauf ve Rahim ancak Allah'tır, bu sıfatları başkasına vermek şirktir" demeye niyetlenerek üstüne dipnot işaretini koymuş. Fakat sonra herhalde, Tevbe Sûresi'nin sonunda Peygamber'in (A.S.M.) vasfında gelen حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ âyeti hatırına gelmiş, tecavüzden vazgeçmiş. Sonra o dua ve niyazın

وَ اَنْ يَحْشُرَنِى مَعَ مُؤَلِّفِهِ فِى زُمْرَةِ الْمَقْبُولِينَ عِنْدَهُ وَ عِنْدَ نَبِيِّهِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ

bölümüne dipnot işareti koymuş, alttaki dipnotta tecavüzünü şöyle başlatmıştır: "Efendim, şu tevessül, yani; Allah'a ulaşmak için vesile ittihaz etme, gayr-ı meşru'dur." Yani, ona göre dine mugayirdir.

Neden? Çünki duada: "Beni ve müellifini kendi yanında ve Peygamberlerin Efendisi olan Nebisi yanında makbul olan zümre içinde haşreyle!" demiş. Bunu, Elbanî Efendi, kendi hakikatsız akidesine göre bir çeşit şirk saymış. Elbanî'nin bu akidesine göre; "Lailâhe İllallah" deyip, "Muhammedürresulullah" dememek icab eder. Çünki Peygamber'in adını Allah'ın adı yanına getirmiş oluyoruz.

Elbanî bir de şunu ekliyor: "Burada Peygamber (A.S.M.) dua sahibine soracak: "Beni Allah'la şerik mi itikad ediyorsun?"

Elbanî Efendi, bu iddialarının delili olarak da, İbn-i Teymiye'nin bir kitabıyla, kendisinin münasebetsizliklerden ibaret olan bir kitabını me'haz gösteriyor.

İşte şu nümuneler gibi, hadîs usûlü hakkında, İslâmın akidesi, fıkıh ve şeriatı hakkındaki mezkûr ekolün vârid olmuş yüzlerce kabih ve gülünç iddialarını burada sıralamak mümkündür. Lâkin "Ârife işaret kâfidir" diyerek, bu üç nümune ile iktifa etmek istiyor ve diyoruz ki:

"Bu ekolün ve mukallidlerinin İslâmî ilimlerde, bilhassa hadîs usûlü ilmin-

de yüzde yetmiş nisbetiyle sözleri makbul değil, görüşleri müstakim değil, hükümleri doğru değildir. Zira, meslek taassubu bu ekolde hükümrandır...

TAHKİK VE HAKİKAT

Bir çok ilimlerde, bilhassa münakaşa götüren mevzularda olduğu gibi, hadîs ilminde de tahkik makamıyla, hakikat mertebesi ayrı ayrıdırlar. Tahkik işi, bilhassa hadîs ilminin gerektirdiği gibi derinlemesine incelemeyi yapan bir ilimdir. Bu iş, filhakika büyük ve küllî dirayet ve kabiliyet isteyen ve son derece insaf ve hakperestlik ve adaleti iktiza eden bir hususdur. Hattâ bunlardan da öte, Allah'ın ihsanı ve mevhibesi bir iştir. Zira hadîsi tahkik eylerken, sırf Din-i İslâm adına, Resulullah namına, taassub ve iltizamlardan uzak olarak, hakikatın rehberliğinde yapılması gereken bir emirdir.

İşte bu vasıftaki tahkik vazifesini yapmış olan gerçek muhakkik muhaddisler, kâmil veli, büyük allâmeler olan Ahmed bin Hanbel, Buharî, Tirmizî, Darekutnî, İbn-i Hibban, Hâkim-i Nisaborî, İbn-is Salah, Zeyneddin-i Irakî, İbnül Hacer ve Suyutî gibi zâtlardır. Elhak bu zâtlar, o vazifeyi tam tamına ve tamamıyla; cerh ve ta'dil ölçülerini havf ve recanın içerisinde, insaf ve adalet ve hakperestlik dairesinde bihakkın yapmışlardır. İslâm ümmeti ve müslüman dünyası bu zâtlara ebediyen minnettar ve müteşekkirdir.

İşte, isimleri verilen hadîs ilminin dâhî allâme nakkadleri gibi, Ehl-i Sünnet Ve-l Cemaatın mutlak ekseriyetini teşkil eden, bilhassa hadîs âlimlerinin yol ve usûlleri, arzettiğimiz tarzda olduğuna şüphe yoktur. Yani, sadece hadîsin mertebelerini beyan sadedinde, cerh ve ta'dil ilminin gerektirdiği usûlleri uyguladıktan ve mertebesini ve durumunu beyan ettikten sonra, onu mertebe ve makamında ve yine bir hadîs-i şerif olarak bırakırlar. Müttefekun-aleyh ve kesin şekilde mevzu' değilse, yani mevzuluğu ayan-beyan aşikâre değilse, za'fiyeti hangi derece ve mertebede olursa olsun, yine de onu hadîs olarak kabul etmiş ve alıp muhafaza etmişlerdir. Bu davaya delil ise, bu gün meydandaki yüzden fazla kaynak olan hadîs kitaplarındaki hadîslerdir. Bu kitaplar, bin küsûr seneden beri tedavüldedirler. Bütün Muhaddisînler, bu kitapların içerisindeki hadîslerin mertebelerini beyan etmekle beraber, umumunu hadîs olarak kabul etmiş ve muhafaza ederek yerinde bırakmış olmalarıdır.

HAKİKAT MAKAMI

Tahkik işi bittikten ve cerh ve ta'dilin hay-u huyu sona erdikten sonra, hadîsin mertebeleri, senetleri itibariyle mekân ve makamlarında sabit kalmışlardır. Öyle olması da icab eder. Lâkin maalesef görmekteyiz ki; bazı nâdan ve behresizler, sanki hadîsin cerh ve ta'dil işi, tahkik ve tanzim hususu bitmemiş gibi, hâlâ mes'eleyi tartışma sahasına çekmek ve orada; şu oturmuş nur-u

hikmet saçan hadîs-i şerifleri âdeta bulandırmak, şüphelendirmek ve yeniden cerh ve nakdın toz ve dumanıyla bulandırmak istiyor gibidirler. Bu, görünüşte bir hadîs hizmeti gibidir. Amma hâyır! "Arı su içer, bal akıtır. Yılan su içer zehir döker" hakikatı gibi, eski hadîs imamları ve kudsî hameleleri bir mecburiyet karşısında muvakkat bir zaman için, hadîsin silkindirilip evham gubarlarından temizlenmesi maksadıyla, cerh ve ta'dilin sahasında tutmuşlardır. O iş bittikten sonra da, getirip onu lâyık olduğu mevkiine koymuşlardır. Yani, hakka ve dine hizmet etmişlerdir. Arı gibi bal akıtmışlardır. Amma şimdikiler ise, tam maksadın tersine olarak; halledilmiş, tasaffî etmiş olan hadîs ilmini, hiçbir maslahat yokken, safa ve nur sahrasından alıp, zulmetli evham sahasına çekmek istiyorlar. Tabiri caiz ise, âdeta yılan gibi zehir kusmak istiyor gibidirler.

Bakarsın hoca efendi veya vaiz bey camiin vaiz kürsüsünde vaaz ederken, avam halka hadîsin mertebelerinden söz ederler. Yahut ulu-orta heryerde bunu bir ilimfuruşluk tarzında izhar ederler. Halbuki onların bahsettiği husus, hadîs ilmine âşina olan ülema arasında, icab ettiği zaman medar-ı bahis olabilecek bir husustur. Vaiz efendi vaaz ederken, okuduğu bir hadîs-i şerif için "Efendim bu zaif bir hadîstir" dediği zaman ve fakat hadîs ilmindeki "zaif" ıstılahını ve mânasını söylemediği vakit, zaifliğin ne olduğunu bilmeyen müslüman avam halk elbette şüpheye düşecek. İslâmın emirlerini iltizamda, nehiylerinden de kaçmakta gevşek davranacak. Herşeye bir nevi şüpheli bakacak ve saire...

Hadîs hususunda hakikat makamından muradımız budur ki: "Hadîs-i Şeriflerin makam ve mertebeleri, tâ bin sene evvel tesbit edilmiş ve bu iş artık halledilmiş ve bitmiştir" demek istiyoruz. Mevcud umum hadîsler, yani yüze bâliğ kaynak hadîs kitablarındaki yekûn hadîs-i şerifler, senetleri ve rivayet yollarıyla, umumiyetle üç makam ve mertebede bulunurlar. Bunlar: Sahih hadîsler, Hasen hadîsler ve Zaif hadîsler. Amma her hepsi de hadîs-i şeriftirler. Hepsine karşı da hürmet ve ihtiram vâcib ve lâzımdır.

Nitekim İslâm ülemasının ehl-i hakikat olan âlimleri de, Şeriat-ı İslâmiye ve umuma bakan fıkıh dışındaki bütün mes'elelerde, bilâtereddüt, seneden en zaif hadîsleri bile istimâl etmişler, amel etmişler ve hırz-ı can edip hürmet etmişlerdir. Böylesi hakikat makamında, hadîslerin senetleri üstünde yapılmış tartışmalara göre değil, ifade ettikleri mânalara göre değerlendirmişlerdir. Hadîsin cerh ve ta'dil ameliyesinden sonra, makamları tesbit edilip yerlerine kaim edildikten sonra, bir çok ülema, artık o hadîsin senedinin durumuna bakmadan, senetsiz olarak kitaplarında hiç tereddüt etmeden dercetmişlerdir. Meselâ, Şeyh Abdülkadir-i Geylanî, Mevlâna Celâleddin-i Rumî, İmam-ı Gazalî ve İmam-ı Rabbanî gibi zâtlar. Bir kısmı da, hadîsleri kitaplarına dercederken, cerh ve ta'dil mes'elesini zikretmeden, onun senediyle birlikte kaydetmişlerdir.

AKIL İLE HADÎSE YAKLAŞIM

Hadîsin mertebesini tesbit hususunda, yani rivayet ve senedindeki insanların hallerini değerlendirme mes'elesinde, onu ölçme, tabiri caiz ise, ayarını belirleme işinde, tek âlet ve kıstas vardır. O da cerh, nakd ve ta'dil âletidir. Eğer akıl ile hadîsin senedindeki râvilerin hâl ve durumlarını tesbitten ibaret olan o ölçüye bakıyor, değerlendiriyor ve ona göre hüküm ediyorsa ve o akıl da gerçek akıl ise; o zaman akıl ile hadîse yaklaşım mümkün olur denilir.

Akıl ile hadîse yaklaşımın ikinci bir imkân yolu daha vardır ki, o da şudur; müstaid bir âlim, Kur'anın her tarafına vâkıf ise ve O'nun bütün işarat ve nüktelerine ıttılaı varsa ve İslâmın hakikatlarını ve hadîs-i şeriflerdeki hikmet ve mânaların birbirleriyle olan münasebet ve ittisal yollarını kavramış ise, o durumda Kur'anın ve sair Ehadîs-i Sahihanın mânalarına ve hükümlerine zıd ve mugayir birşey gördüğü zaman, diyebilir ki: "Bu sözün hadîs-i Nebevî olmasında şüphe vardır." Zaten bu mevzuda şöyle dikteli ve kanunlu bir hadîs-i şerif de vardır ki:

سَتَكُونُ عَلَيَّ رُوَاتٌ يَرْوُونَ الْحَدِيثَ ، فَاعْرِضُوهُ عَلَى الْقُرْآنِ ، فَانْ وَافَقَتِ الْقُرْآنَ
اِذَا سَمِعْتُمْ مِنِّي الْحَدِيثَ فَاعْرِضُوهُ عَلَى الْقُرْآنِ...الخ. yahut فَخُذُوهَا وَ اِلاَّ فَدَعُوهَا

Bu hadîs-i şerif birkaç değişik lafız ve rivayetlerle gelmiştir. Her ne kadar bazı muhaddislerce bu hadîs-i şerif zaif görülmüş, hattâ bazılarına göre mevzuluk mertebesinde olduğu ileri sürülmüşse de, diğer çoğunluk tarafa göre makbul addedilmiştir. Hem buna yakın lafızlarla gelmiş başka hadîsler de vardır.

Türkçe meâli: "Benden olduğu söylenen bir hadîs-i şerifi işittiğinizde onu Kur'anla karşılaştırınız, eğer muvafık gelirse benim sözümdür. Yoksa değildir."

Arzettiğimiz gibi, her ne kadar bazı muhaddisler bu hadîs-i şerife ilişmişlerse de, amma tatbikatta görüyoruz ki; birçok ahvalde ona müracaat etmeden de yapamamış ve edememişlerdir. Nümuneler istiyorsanız, en kolayı, İmam-ı Sahavî'nin "El-Makasıd-ül Hasene" kitabına, Aclûnî'nin "Keşf-ül Hafâ" eserine ve Aliyy-ül Karî'nin "El-Esrar-ül Merfua" kitabına bakabilirsiniz.

Mezkûr iki yol dışında, hadîs-i şerifin mânalarının doğruluk derecesini ölçmek hususunda başka hiçbir yol yoktur. Yoktur amma yine de görüyoruz ki, âlim ve muhaddis ismi altındaki bazı şahıslar, kendi akılsız akıllarını herşeye mühendis, her mes'eleye ölçü ve âdeta Nübüvvet ve Risalete miyar kabul etmiş kişiler, birçok Sahih hadîslerde; "Efendim bunu akıl kabul etmez!" diyerek, hadîsin namusunu haleldar etmeye çalışmışlar. Bu iş, eskide olduğu gibi, asrımızda daha çok görülmektedir. Misal isterseniz, İmam-ı Suyûti'nin "El-

Hasais-ül Kübra" eserini sözde tahkik eden muhakkikin şarlatanlıklarına bakılabilir.

Evet, birçok hadîslerde: "Her devenin sırtında bir şeytan vardır." (*) denilmiş. Veya; "Deve şeytandan halkolunmuş." denmiş. İşte bu hadîsler ise, her cihetle sahihtirler. Şimdi birisi akılcılığıyla hadîsin mâna ve medlûlünü, teşbih kaziyesini ve sairesini düşünüp nazara almadan ona itiraz etse, elbette o akıl hezeyanlı, maskara bir akıl olması lâzımdır.

Keza başka bir hadîs-i şerifte: "Güneş şeytanın boynuzları arasından doğar" denilmiş... Yahutta: "Küfrün başı şu tarafta, yani şeytanın boynuzu olan güneşin doğduğu cihettedir" diye ferman etmiş. (**)

SÜPERLİLİK SEVDASI

Hadîse akıl ile yaklaşımın bir başka tarzı da süper olma sevdasına kapılmadır. Asrımızda biraz zeki olan hocalar, günlük moda halini alan ve din adamları sınıfında hayli revaç bulan asrîlik fikir ve zihniyetine maddî akılcılık rüzgârına kapılmak sevdası hâkimdir. Yani, her asırda olduğu gibi bugün de bilhassa Arab dünyasında umumîleşen süper hoca olma, adından bahsedilme modasına kapılmak istidadı gösteriliyor. Yani maneviyat ve imanla, takva ve amel-i salihle inkişaf etmemiş olan akıllarıyla, hariçten gelen felsefî sual ve itirazlara, maddîlik içinde çırpınan akılcılıklarıyla cevab bulamayan bu adamlar, birçok İslâmî ve hadîse aid mes'elelere itiraz ederler. Akıllarının kavrayamadığı sahih hadîsleri bile, en ufak bir şüphe ile evvelâ za'fiyet ile, sonra da mevzulukla şâibelendirmeye çalışırlar. Bu davanın birçok örneklerini verebiliriz. Amma bazı şahısların isimlerinden ve kitaplarından söz edilmesi mecburiyeti olacağından, detayına inmek istemiyoruz.

Evet, İslâm dini, aklı muteber saymış. Hattâ usûlüddin ilminin bir kaidesi olan: "Akıl ile nakil birbiriyle muaraza ettikleri vakit, akıl asıl itibar olunur. Nakil ise te'vil olunur." diye pek mühim ve esaslı hüküm vermiştir. Lâkin ey birader, o akıl, senin ve benim gibilerin aklı değildir. Belki içtihad derecesine çıkan küllî marifet sahiblerinin ve nuranî basiret erbabının akıllarıdır. Ve böyle olan akıl ise, kendisine uygun gelmeyen bir mes'eleyi ve bir hadîsi inkâr değil, ancak te'vil ve tefsir ederler. Amma zamanımızın süper olma hevesi peşindeki bazı çocuk hocalar, asrîliğin bir modası olan herşeye itiraz etme, hadîs-i şerifleri çok tenkid, hattâ inkâr etme yolunu seçmişler. Tâ ki denilsin:

(*) Müstedrek-ül Hâkim 1/444; Müsned-ül Firdevs 3/60; El-Feth-ül Kebir 1/269 ve 2/232; Mecma-üz Zevaid 10/131

(**) Sahih-i Buharî 9/67; Sahih-i Müslim 4/2229; El-Feth-ül Kebir 1/128 (İbn-i Hanbel, Daremî ve Müstedrek'ten naklen); El-Musannef – San'anî 11/463; Müsned-i Firdevs 2/377 ve hâkeza sahihin sahihleri...

"Falanca hoca bir çok hadîslere itiraz edip kabul etmiyor ve onlara mevzu'dur diyor!" denilsin diye... Her ne ise, bu mevzuya az ilerde "Hadîs İlmi Bölümü"nde tekrar temas edeceğimizden burada bu kadarıyla iktifa ediyoruz.

BİD'AT MUARIZI BİD'ATÇILAR

Zamanımızın bir modası da, köklü ve kökleşmiş ve müslümanların âdeta fıtrî âdetleri olmuş birçok mübarek iş ve hususlara bid'at kulpunu takmak hevesidir. Yani, güya din adına bazı insanlar, bid'atlara karşı mücadele ediyorum diye, bid'atların daha büyüğünü yaparlar. Hattâ onun en fâhişini icra ederler. Yani, böylesi bir mesleği alanlardan bazıları, İslâm dininin Kur'an'dan sonra en büyük direği olan Sünnet ve hadîsi, meslekleri namına kırpa kırpa bir kuşa benzetmek hevesindedirler. İslâmın her çeşit mes'elesini içine alan hadîs-i şerifler, tabii böyle sağından, solundan kırpılmaya başlanınca, hariçten İslâma girmek istiyen binbir türlü bid'atlara kapıların açıldığının belkide farkında bile olmazlar. Hem İslâmın kâinat şumûl ihatadarlığını ve deryalar kadar vâsi' ve enginliğini daralttıklarını ve sathîleştirdiklerinin farkına da varmazlar.

Bu davanın tipik bir misali:

Ben, 1971 senesinde Şam'da bir kitabın tab'ı için bulunduğum sırada, muhaddislik taslayan Nasirüddin-i Elbanî'nin bir kitabı forma-forma tab'edilip dağıtılıyordu. Bu kitab, eskide zâhirperest bid'atçı bazı şahısların kitaplarından derlenip, bid'at kalıntılarını neşrediyordu. Kitabımı tab'ettirdiğim matbaada bu kitap da basılıyordu. Bu kitabın müşterileri, çıkan formaları kapmak için iki üç günde bir, matbaanın kapısı önünde kuyruklar oluşturuyorlardı. Dikkat ediyordum, kuyruğa giren müşterilerin ekserisi, yarı çıplak, mini etekli hanımlardı. Sebebini araştırdım, Elbanî denilen adam, birçok sahih hadîslere mevzuluk damgasını vurduğu için... Yani, asrîliği ve bid'atkârlığı reddeden, takbih eden ve bunlara karşı sed olan bir çok ehadîs-i sahihayı mevzulukla şüphelendirdiği için bu müşterileri bulmuş oluyordu. Sonra bu adamı Şam ülemasının büyüklerinden sordum, hepsi bîzardı ondan... Hattâ bazılarına göre, adamın arkasında bir gizli masonluk teşkilâtının varlığından söz ediliyordu.

Elbanî'nin kitabı neşredildikten sonra, Şam'a Hindistan'dan bir ülema hey'eti gelmiş, Şam ülemasına sormuşlar: "Bu adama cevab verecek âlimleriniz kalmadı mı? Zira herkesin gözü önünde, Sahih hadîslere bile mevzuluk şaibesini takmak istiyor." demişler. Nitekim Hindistan ülemasından meşhur muhaddis Habiburrahman El-A'zamî, Elbanî'nin bütün yazdıklarını ele aldı ve yüzler yanlış ve hatalarını buldu, yüzüne çarptı ve onun kitaplarını -içindeki hadîs-i şerifler hâriç kalmak şartıyla- âdeta paçavraya çevirdi.

Bilâhare Medine'de, Seyyid Abdullah El-Hâşimî (*) namında bir muhaddis ehl-i sünnet âlimiyle görüştüğümde, ona Elbanî'nin durumunu sordum. Güldü: "Bu adam kim, hadîs ilmi kim?" dedi ve "İbn-ül Cevzî gibi hâfız ve dâhî adamların beceremedikleri ve pek çok hataya düştükleri bir mevzuda, bu adamın ya taklitçilik, ya da belki maksadlı bir sinsilik plân ve hevesiyle giriştiği iş, bid'atkârlık ve tahribden başka birşey olamaz. Elbanî gibi câhil bir adamın, sahih hadîslerine mevzu' diye ittiham ettiği zâtlar, o kadar yüksek ve o kadar celildirler ki; bunun değil akıl ve ilmi, hayali ve rüyası dahi damenlerine erişemez." demişti.

Bahsini ettiğimiz Elbanî namındaki şahıs ve hadîs-i şerif kırımı teşebbüsü, ilk başlarda hadîsin yok olmasını ve azalmasını istiyen bazı bid'atçı grublar arasında revaç buldu ise de, hakiki ve samimi ve hadîs ilmine gerçek âşina ülema arasında kötü nümune olarak gösterildi. Hattâ Vehhabîler dahi onu içlerinden kovdular. Müdakkik bazı ehl-i ilim tarafından ona reddiyeler yazıldı. Meselâ Katar'dan bir hadîs doktoru "Tahzir-ül Müslim Fil-Elbaniyy-i Alâ Sahih-i Müslim" ve Ürdün'de tab'edilen Hasan bin Ali Sakkaf'ın "Tenakuzat-ül Elbanî" adındaki kitabı ve Hindistan'ın yetiştirdiği ender hadîs âlimlerinden meşhur Habiburrahman El-A'zamî'nin "El-Elbaniyyü Şüzûzuhû ve Ahtauhû" adındaki risale ve kitapları, onun yüzlerce hatalarını isbat ederek paçavraya çevirdiler.

ZAİF HADÎSİ MEVZULUKLA İLTİBAS EDENLER

İslâm âleminin bazı hocalarında ve bir de bizim Türkiye'deki süper olma heveslisi bazı âlimlerimizde, seneden zaif olan bazı hadîsleri, âdeta mevzulukla karıştırırcasına, şuursuzca ilişmeler vaki' olmaktadır.

Meselâ: Yemekten önce tuzla başlamak ve tuzla bitirmek, sünnettir diye, İmam-ı Gazalî, meşhur Hakîm-i Tirmizî ve 12 mezhebden birinin imamı meşhur-u âlem olan fakîh Ebu-l Leys Es-Semerkandî ve sözü hüccet meşhur Molla Halil El-Esardî gibi büyük muhaddis ve muhakkik âlimler kitaplarında kaydetmişlerdir. Bunu elbetteki kendi kafalarına göre değil, bazı ehadîs-i şerifeye dayandırmışlardır. Amma bu mevzudaki hadîsler, senedi Zaif hadîslermiş. Kitaplarında bunu kaydedenler dahi bunu biliyorlar. Aynı zamanda Kütüb-ü Sitte'den olan İbn-i Mace'nin de seneden zaif olan hadîslerindendir. Hem ayrı ayrı tariklerle gelen tuz ile ilgili hadîslerin hepsi de seneden zaif de olsalar, birbirini takviye eden zaiflerdir. Mevzu ise, âdâb-ı Nebeviyeden müs-

(*) Seyyid Abdullah El-Hâşimî El-Yemanî ismindeki zât, çok muhterem muhakkik bir hadîs âlimi idi. Eskide yazılmış birçok mühim hadîs kitaplarını tensik, tahkik ve tashih edip tab' ettiren bir zâttır. Meselâ: 14 meşhur hadîs kitaplarının hadîslerini ihtiva eden "Cem'-ül Fevaid Min Câmi-il Usûl – Muhammed bin Süleyman El-Mağribî" kitabını ve "El-Münteka – İbn-i Carud" eserini ve "Ukud-ül Cevahir-il Münîfe – İmam-ı A'zam" kitabı gibi çok kitapları neşretti...

tehab olan bir hususdur. Yani Şeriat ve ibadete taalluk eden bir husus değil, hayat âdâbından bir çeşit tıbb-ı Nebevîyi işmam eden, ihtiyara bağlı bir iştir. Onu tatbik etmek ve etmemekte mecburî bir emir yoktur. Buna uymayan bir sünneti terketmiş sayılmadığı gibi, ona uyan ise, Peygamberini hatırlayarak en azından bir sevab ve sıhhat-ı hayatında herhalde bir menfaat görür. İşte mes'ele bu iken; diyelim, âmî bir adam, bunu saflığından açıkça ve bir çeşit riyalı şekilde yaparsa da, onu Mevlâna Camî gibi lütuf içinde güzelce ikaz etmek gerekir. Yani: "Kardeşim senin bu hareketin, istiskale sebeb oluyor. Hem bu, ibadete taallûk eden kuvvetli sünnetler kabilinden değildir. Belki âdet ve âdâba taalluk eden istihbabî ve ihtiyarî bir sünnet olup, hususî ve şahsîdir. Sen evvelâ ibadete bakan müekked sünnetleri yerine getirdikten ve en başta da farzlarını noksansız ifa ettikten sonra, bu gibi âdâba dair müstehabları da hususî olarak yapman iyi olur." tarzında irşad edilmelidir.

Lâkin, hoca ve vaiz efendi öyle yapmıyor, kızıyor ve bağırıyor:"Bu bir sünnet değildir, buna dair gelen hadîs zaiftir. O, Peygamberin sünneti değil, İmam-ı Gazalî'nin sünnetidir." diyor ve akılcılığıyla da tuzun bazı insanlarda yaptığı tıbbî zararları iddiasına destek yapıyor. Yani açıkçası seneden zaif olan hadîs-i şerifin, zımnen mevzuluğunu iddia ediyor.

Bu hoca efendi, kendi akılcağızını ve hususî his ve meşrebini, bazı kimselerin, dinin umumî ve cihan-şümûl tefakkuhunda nasibi olmayan zâhirperestlik mesleklerine uydura dursun ve o yolda yürümesine de devam etsin, biz gelelim, tuz ni'metinin dünyadaki canlıların mutlak ekseriyetinin bilhassa insanların hayatında ne kadar kıymetli ve büyük bir ni'met olduğunu ve ni'metlerin lezzetlerini ölçmeye, tatlarını almaya mahsus bir mizan tarzında olduğu hakkındaki durumuna bakalım. Tuz ni'metinin büyüklük ve umumîliğini anlatmaya gerek yoktur. Şayet bazı yaşlı, hasta, tansiyonu yüksek insanlarda veya midesi ve karaciğeri hastalıklı kimselerde tuzun zararlı olduğu tebeyyün etmiş olsa da, elbetteki umumî ni'metiyet kaidesini bozmadığı ve tuzun tıbben ni'metiyet cihetini zedelemediği ve iştihayı açan ve dolayısıyla hazma vesile olan, hazım ile de şifayı netice veren mübarek tuzun umumî olarak tıbbî faydadarlığını ihlâl etmediğini de hatırlatmaya gerek yoktur.

Evet, tuzun sayılan birçok ni'metiyet tarafları ve bedene menfaat cihetlerinden bir-iki tanesi ekser insanlarda görülmesiyle; mânası ve hakikatı itibariyle, bu mevzudaki ehadîs-i şerife, bir kere değil, yüz kere seneden zaif de olsalar, yine de manası sahihin sahihidir denilir.

Acaba, senediyle ve mânasıyla sahihin sahihi olan birçok hadîs-i şeriflerde, balı âdeta her derdin dermanı, her hastalığın şifası olarak bildirdiği, İslâm doktorları birçok zâtlar da bunu tıb noktasında keşfettikleri halde; ateşli, hummalı hastalıklarda, balın zararlı olacağını da kaydetmişlerdir. Elbette hadîs-i şeriflerde ve Kur'anın işaretinde balın şifa kaynağı olduğu ve ekseriyete

bakan kaide ile ele alınmış, bir-iki şâz hastalıkta aksi müşahede edilse de, kaideye zarar olmaz.

Getirdiğimiz tuz misali ile, burada onu müdafaa için elbette değildir. Onu mevzuumuza bir misal olarak getirdik. Bizim bu misal ile gayemiz şudur ki: Ehadîs-i şerifenin seneden sahih olanları olsun, zaifleri olsun, sırf akıl ile ve bazı maddî ölçüler ile onu tartmaya tevessül etmek, bilhassa dinin umumî tefakkuhunda rusûh-u tâmmı olmayan akıllar ile hadîs-i şeriflere yaklaşım göstermek bir çeşit hamakatlı gabavettir, belki fesadı netice veren ve mizansızlıkla hürmet müvazenelerini sarsan bir davranıştır diye bir hatırlatmayı lüzumlu gördüğümüz için kaydedildi.

Mevzumuzun bir misali de: Zaman zaman Türkiye televizyonlarında diyanetin yetkili hocaları tarafından yapılan bazı röportajları veya dinî konuşmalarında; Kur'anın işaretlerinde ve sahih hadîslerin sarahatlarında mevcud ve bütün İslâm üleması, başta Sahabe ve Tabiînler olmak üzere İslâm ümmetinin kabul ettiği manevi şifa hakikatını kökten inkâr etmek durumu görülmüş ve görülmektedir.

Başta Sahih-i Buharî olmak üzere bütün sahih hadîs kitaplarında "Bab-ür Raky" diye, Kur'anın âyetlerinden maddî hastalıkların manevî şifalarını ve yollarını bildiren sahih hadîsler olduğu halde,(*) "Dinde böyle birşey yoktur!" diye bir mollalık taslanırlar. Şahıslar kendi âleminde, hususî anlayışında böyle bir inkârı taşıyabilirler. Amma koskoca T.C. Diyanet İşlerini temsil eden bir dairenin temsilcisi sıfatıyla, umum âleme karşı bu âşikâr cehalet ilânı, büyük bir talihsizlik addedilmiştir.

Evet hiçbir âlim ve gerçek mü'min; son zamanlarda, bilhassa avam halkın içinde orada-burada bazı câhil-cühelanın halkı kandırarak, para dolabı için "muska" yapmasına fetva vermez ve razı olmaz, destek veremez, hoş da göremez. Amma bu durumu takbih ediyorum diye, dinde aslı var olan bir hakikatı da düpedüz inkâr etmek, o kötülük kadar kötülüktür. Maddî asrın, maddeperest insanlarının keyifleri hesabına ve onlara bir çeşit rüşvet tarzında olarak; doğrudan doğruya Resulullah'tan mervî ve samimi bir imanın tereşşuhu olan mezkûr hakikatı inkâr ile heder etmek, büyük bir cehalettir. Her ne ise...

Evet İslâm dini sihri, kehaneti, falcılığı ve cinlerin haberlerine inanmak gibi durumları haram kılmış, yasak etmiş ve hattâ bu gibi şeylere inanmayı küfür kadar büyük günah saymıştır. Amma Kur'an'ın şifa ve tılsım dualarını ise, kabul etmiş ve güzel görmüştür. Nitekim İslâm âlimlerinden büyük bazıları, hususî şekilde havas ve tılsım ilmiyle meşgul olmuş ve eserler bırakmıştır.

(*) Sahih-i Buhari 3/121 ve 133; Sahih-i Müslim 4/1724, 1728 ve 2015. sahifelerine bakılabilir.

Evet İslâm dini, maddî tıbbı ve tababeti, ilâç ve tedaviyi teşvik etmiş, güzel görmüş ve kabul etmiştir. Lâkin aynı zamanda manevî şifa cihetini, yani, Kur'an âyetlerinin tılsımlarıyla yapılan bir tedavi tarzını da kabul etmiş ve hattâ teşvik de etmiştir. Hakiki mânada bu işin ehli, salih ve müttakî ülemanın eliyle bu tılsım işleri olduğu zaman, hem te'siri mücerrebdir hem de hakikattır. Lâkin cahil-cühelanın İslâm harflerini bile doğru yazmaktan âciz, ehliyetsiz ve nâdan bazı kimselerin yaptıkları iş ise, bir kandırmadan, bir düzenbazlıktan ve sahtekârlıktan öteye geçemez. Elbette İslâm dini, benzeri fiil ve işleri kat'iyetle reddeder ve çirkin görür.

TERSİNE DÖNEN DRAMLI BİR HUSUS

İslâm âleminde, hususuyla Arab dünyasında, Hicrî 13. asrın başından beri felsefenin, maddî akılcılığın bir derece te'siri altında gelişen bir hal hükümferma olmuştur. Şöyle ki: İslâm'da madde ile mâna, zahir ile maneviyat, başka bir tabir ile: Medreseler ilmiyle tekye ve zaviyelerin feyiz ve münacatları ekseriyetle beraberlik ve yek-âhenk içinde yaşayagelmişken, bir cereyan vardır ki; münacat, zikir, feyiz, sırr ve velâyet gibi İslâm'ın hakikatında mündemic olan mesleğe el atan nuranî zümreye ve mefkûresine zıd olarak gelişme göstermiştir. Felsefenin hissiz, maneviyatsız bir çeşidi tarzında inkişaf kaydetmiş ve 14. Hicrî asırda İslâm âleminde din erbabı içinde galebe ve hâkimiyet elde etmiş gibidir. İslâm âleminde, bilhassa Arab dünyasında bu gün yetişen ülemadan mutlak ekseriyeti, adı geçen ekolün te'siri altında yetişiyor ve onun müdafi'leri durumunda oluyorlar. Yani velâyet ve kerametin, feyz ve münacat ve maneviyat hakikatının zımnî de olsa inkârı, hiç olmazsa onun tezyifi cihetinde tavır almak taraftarı oluyorlar.

Beri yanda, Tarikat ve Tasavvuf denilen zümrenin erbabında ise, maalesef yüksek ve müdakkik ülemanın çok azalması sebebiyle, âdeta bugün tasavvuf tarikatları ekseriyetle cahil avamın, yahutta âlim namı altında hakikatlı olmayan bazı kimselerin elinde kalmasıyla, birçok su'-i istimaller ve gayr-ı meşru' a'mal ve ef'al ve müteassıbane taklid ve iltizamlar ve hayalî müfritâne hüsn-ü zanlar gösterildiği için, mağlub olmalarına sebeb oldukları gibi, öteki ekolün ise, bir çeşit din ilmi adına ve İslâm dini namına bugün âlem-i İslâm'da galib gelmesine de sebeb olmuştur.

İşte, bu durum ve hal, bugün İslâm âleminde, bilhassa Mısır ve Arabistan'da yetişen âlimler arasında tam yerleştiği için; Evliyadan, tasavvuftan ve tarikatlardan iyi bahsetmek dahi, bir kabahat ve medar-ı ittiham bir aşağılık addedilmektedir. Bir âlim, bir eserini, yahut fikriyatını bugünkü ortamda, o gibi yerlerde kabul ettirebilmesi için -kalben taraftar ve razı olmasa da- kitabında yer-yer bir nevi bahşiş tarzında mezkûr ekolün imamlarını "Bilmem Şeyh-ül İslâm falan bin filan" yahut "İmam ve muhaddis filan oğlu filan" deyip

medhetmek ve rüşvet vermek mecburiyetini duymaktadır.

Eskide hadîs ilminde, El-Hâfız ve El-Hüccet olarak bulunmuş büyük velî zâtların aynı ilimde yazmış oldukları eserlere bile, bu his ve sâikle bakılmakta ve "Eh, canım o da sofi değil midir?" denilmektedir. Bu garib ve tersine dönmüş kaziyenin kötü te'sir ve dalgaları bizim Türkiye'nin bazı resmî ve meşhur hocalarına da, hattâ samimi müderris ve vaizlerine de sirayet etmiş gibidir.

Bir nümunelik misal: Gümüşhaneli Şeyh Ahmed Ziyaeddin Hazretleri ki, büyük bir Şeriat âlimi, aynı zamanda hadîs ilmine çok âşina bir zâttır. İşte bu zâtta tarikat, velâyet ve sofilik mesleği bulunduğu için, yazmış olduğu ve yüzde altmışını Kütüb-ü Sitte'nin hadîslerinden aldığı "Râmuz-ül Ehadîs" isimli eserini, bizim âlimlik taslayan bazı hocalarımız, mezkûr havanın dalgalarına kapılmışlığın bir eseri olarak; bu kitapta yer alan umum hadîslerine âdeta toptan ilişmek isterler. Sebeb ise, bu zâtın ehl-i tasavvuf olmasıdır. Hattâ benim dostum genç bir hoca, bir gün o kitap için: "Baştan sona hadîsleri müttehemdir." dedi. Tabii bu genç hocanın bu hükmünde vukufsuzluk âşikârdır. Çünki o kitabın hemen bütün hadîsleri, İmam-ı Suyutî'nin El-Câmiüs Sagîr eseriyle, onun Ziyadat'ından ve ayrıca hadîs ilminde allâme Abdurrauf-ul Menavî'nin "Feyz-ül Kadir" eserinden ve saireden alınmış bir eserdir. Hakikat noktasında İmam-ı Suyutî'nin eserini çürütemeyen -ki çürütemez, haddine de düşmemiştir- buna da dil uzatamaz. Lâkin gel görelim ki, avam halkın meclislerinde ilim-füruşluk kisvesiyle dil uzatıyor ve müslümanların samimi efkârını da bulandırıyorlar.

İşte bütün bu tersine dönmüş ahvale rağmen ve feleğin ma'kûs işleyişinin zıddına olarak, kat'iyyen inanıyoruz ki; işler düzelecektir. Gönül erbabı ile ülema-i zâhirin arasındaki zıtlık ve münaferet boşluğu doldurulacaktır.

RİSALE-İ NUR'UN MÜCEDDİDLİĞİ

Risale-i Nur bu mes'eleyi de halledecektir. Çünki Risale-i Nur öyle bir müceddiddir ki, dinin temel erkânından başlayıp tecdid vazifesini yapmış, tasavvuf ilimleri gibi dal ve budaklarına da yayılarak, bu tecdid vazifesini yapagelmiştir. Elbette İslâm âlemi içinde bu gibi büyük ihtilâfları da ilmen ve dînen şimdi esaslarını halletmiş olduğu gibi, elbette ki amelî ve fiilî sahada da inşâallah halledecektir. Zira bugünkü âlemde Risale-i Nur'dan başka bu vazifeyi yapacak ikinci bir eser yoktur.

İslâm âleminde Ehl-i Sünnet Ve-l Cemaattan bir muazzam taife, azîmet-i şer'iye, zühd, salâhat, feyz ve münacat, tecerrüd ve inziva gibi hak bir mesleği ihtiyar ederek bu zamana kadar gelmişlerdir. Kendilerine "Ehl-i Tasavvuf" diye söylenen bu nuranî taifenin bazı şubeleri içinde muhabbet sekri ve

istiğrak haleti bazan galebe çaldığı için, sözlerinde, yahut bazı fiil ve hareketlerinde Şeriatın zâhirine uymayan şeyler bulundu. Ayrıca da, bu mübarek mesleğin içine nâehillerin girmesiyle, İslâm dininde bid'at sayılan nâhoş hareketler görüldü.

Bunları ilim noktasında irşad yoluyla ta'dil etmek, yani içlerine girerek onları istikamete sevketmek ve İslâm dairesinde muhafazalarına çalışmak, ülema üstünde bilhassa vâcib bir vazifedir. Nitekim eskidenberi İslâm üleması lüzumu derecesinde bu vazifeyi yerine getirmişlerdir. Amma bir de görüyoruz ki, başta İbn-i Teymiye ve onu takib eden bazı âlimler, güya din adına ve dinin taassubu namına, adı geçen muazzam ve nurlu zümreye karşı harb açtılar; velâyet, keşif ve kerametin aslını toptan inkâr ettiler. Hattâ velâyet ve keramet gibi hallere dair vürûd etmiş ehadîs-i şerifeleri de bazı bahanelerle mevzulukla damgalamaya çalıştılar. Evliyadan mühim bazı zâtları, sekir ve istiğrak hallerinde söyledikleri bazı sözlerini davalarına delil göstererek, bunlara küfür ve ilhad isnad ettiler ve hakeza...

Bu arada müstakim ve küllî basiretli Ehl-i Sünnetin büyük ve müçtehid âlimleri de bunların tecavüzkâr saldırılarına cevablar verdiler. İbn-i Hacer-i Heysemî, İmam-ı Sübkî gibi muhakkik âlim müçtehid ve muhaddisler; sözde bid'atlara karşı harb açmış olan bu bid'atçı kimselerin aşırı davranışlarının, velâyet ve kerameti düpedüz inkâr olduğunu, dolayısıyla bu hareketlerin senaryocuları olan İbn-i Teymiye gibi kimselerin aşırı ve mizansız çıkışlarının küfre kadar gidebileceğine ihtimal verdiler ve hakeza... İslâm âleminde uzun asırlar bu dedikodular, bu aşırı gruplaşma ve kutuplaşmalar sürüp geldi. Elbette ki "İfrat tefriti doğurur" kaidesiyle bu hataların cezaları, evvelâ müsebbiblerine terettüb etmesi daha ziyadedir.

Amma ehl-i sünnet âlimlerinin mutlak ekseriyeti ise, ötedenberi birbirleriyle çatışarak gelmiş olan bu iki grubun ileri sürdükleri gibi; "Her iki tarafta da ne bir küfür ve ilhad ve ne de aşırı bir dalâlet ve tuğyan söz konusudur. Olsa olsa fikren ve ilmen bazı hatalar mevzu-u bahistir, günahkâr olmuş olabilirler." diye hüküm koydular. Ne İbn-i Teymiye'nin, başta Muhyiddin-i Arabî hakkında ileri sürdüğü küfür ve tadlilleri; ne de İbn-i Hacer'in, İbn-i Teymiye ve emsali hakkında hükme vardığı küfür isnadları vaki'dir. Ehl-i Sünnet Ve-l Cemaatın büyük âlimlerinin ekseriyeti mes'eleyi böylece karara bağlamışlardır.

HADÎSİN SENEDİ VE İHTİLÂFLI GÖRÜŞLER

Hadîs ilminin -sened ve rivayetler hasebiyle-, sağlam vesikalara istinad eden gerçek tarih ilmiyle yakın benzerliği vardır. Bu ilmin âlimlerinde, yani muhaddislerde olan dürüstlük, hür fikirlilik ve çekinmeden eleştiricilik, emsali bulunmaz niteliktedir. Avrupalı müsteşrik ve feylesoflarını dahi bu dürüstlük

ve samimi tenkid sembolü olan ilim ve ülema karşısında hayretle diz çöktürmüş, hayranlıkla nazar-ı dikkatlerini çektirmiştir.

Evet, hadîsin rivayet silsilesine giren binlerce insanın umumî ve hususî hayatlarını en ince eleklerden geçirircesine tahlil etmeleri ve ona göre hadîsin mertebelerini tesbit etmeleri, harikulâde bir samimiyet ve dürüstlüğün aşikâre delilidir.

Lâkin, üst tarafta temas ettiğimiz gibi, hadîs nekkadları arasında râvilerin hallerini incelemeleri sonunda, hadîslerin mertebelerini tesbit etmek hususunda vardıkları hükümlerde ayrı ayrı görüşler ortaya çıkmıştır. Bir hadîs imamı, bir hadîse; "Sahihdir!" dediğine karşılık, başka birisi aynı hadîse zaiflik, hattâ mevzuluk ittihamını verebilmiştir. Bu yüzden muhaddisler arasında zaman ve mekânları ayrı ayrı da olsa, hayli tartışmalar olmuş. Bir kısmı, fazla katılık gösterenlere müteşeddidlik, yani, müsamahasızlık ve sertlik isnad ettikleri gibi, bunlar da ötekilerine fazla müsamahacı ve yumuşak davranmakla ittiham edip mütesahil demişlerdir. Böylece mukallid olan etba'ları ise, bu gibi ihtilâf noktalarını çok ileri derecelere götürmüşlerdir. Bir de bunların ortası, istikamet ve insaf ehli olanları vardır ki, muhaddislerce her ne kadar "Mutavassıtlar" diye ad konulmamışsa da, varlıkları kat'îdir.

Müteşeddidler taifesinin fazla müşkil-pesentleri, ziyade ifrat edip birçok hadîslerin heder olmasına, hiç olmazsa şaibelenmesine sebeb oldukları gibi, fazla yumuşak ve müsamahakârların çok tefritkârlıkları ise, cerh ve ta'dil kanunlarını hiç nazara almadan duyulan herşeyi hadîs olarak kabul etmeye çalışmışlardır. Amma istikamet ve insaf erbabı büyük muhaddislerin cumhuru ise, hadd-i vasatı ihtiyar edip, ifratkâr müteşedditlerin hadîs kırımına karşı sed olmuş, birçok mühim hadîs-i şeriflerin ziya'ını önlemişlerdir. Aynı zamanda cerh ve ta'dil mekanizmasını insaf ve hakperestlik çerçevesinde işlettirip, fazla mütesahillerin de önüne sed olmuşlardır.

İşte bu mezkûr noktalardan, yani ihtilâflı görüşlerden dolayı, Buharî ve Müslim'in hadîslerinin sahihliği üzerinde büyük ekseriyetle ittifak hâsıl olduğu halde, geri kalan hadîs kitaplarındaki sahih olan hadîsleri üzerinde kesin ittifak hasıl olamamıştır. Yani bu kitaplarda, müellif ve müsanniflerince sahih olarak kaydedilen hadîslere, başkaları tarafından ilişmeler olabilmiştir. Bu minval üzere hadîslerin Hasen ve Zaiflik mertebeleri hususunda da aynı tarzda kesin bir ittifak söz konusu değildir. Bir kısmına göre Hasen bir hadîs, başkalarına göre, sahih veya zaif olabiliyor. Mevzuluk mes'elesi ise, daha çok enteresandır. Yani şimdi tedavülde bulunan yüz kadar kaynak hadîs kitaplarında mevcud hadîslerin bazısına, müfrit ve katı müteşeddidlerin mevzuluk isnadına mukabil, birçok kâmil muhaddislerce ise onlar hasenlik, hiç olmazsa zaiflik mertebesinde bırakılmış, bu durumda mevcud kaynak olan hadîs Kitaplarında, Mevzu' hadîs hiç yoktur demek mümkündür. Elbette bu kaideden şâz

olan bazı istisnalar(*) hâriçtir.

Bu mes'elelerin daha biraz açıklayıcı ciheti ve nümuneler verilerek delillerle isbatı, az ileride "Hadîs İlmi Bölümü"nde gelecektir inşâallah.

BİR ŞEY DAHA YAPILMIŞ OLSAYDI

Muhaddis allâmelerimiz, hadîsleri nakil ve rivayet eden insanların hal ve durumlarını en ince eleklerle tahlil edip eledikleri ve ona göre hadîslerin mertebelerini tesbit edip ortaya koydukları gibi; bir de hadîs nekkadlarının hal, meşreb ve mizaçlarını da aynı paralelde tahlil etmiş olsalardı, daha iyi neticeler alınabilirdi. Çünki hadîsi cerh ve ta'dil süzgecinden geçirmeyi kendilerine vazife addetmiş zâtların bu işte hal ve meşreblerinin te'siri büyüktür. Acaba meslek ve meşreb taassubları içerisinde midirler? Mizacları müstakim midir, değil midir? Hadîsi cerh ve ta'dilde, bilerek veya bilmeyerek hâricî herhangi bir te'sirin altında mıdır, değil midirler? gibi bir ikinci cerh ve ta'dil usûlü uygulanmış olsaydı, bizce çok daha iyi olabilirdi.

Gerçi ümmetin ekseriyeti, sözü edilen fazla ifratkâr müteşeddidlerin hal ve meşreblerini bir derece biliyor. Hiç olmazsa hissediyor. Amma gönül isterdi ki; keşke muhaddisler de, yani cerh ve ta'dil kanunlarını işleten şahsiyetler de birbirlerini böyle bir muhasebeye, bir tahlile tabi' tutmuş olsalardı...

❀ ❀ ❀

(*) Bu şâz istisnalar, senedleri itibariyle Müsned-ül Firdevs, Mu'cem-üt Taberanî gibi bazı hadîs kitablarında bulunabilme ihtimali olduğu gibi; bir de dillerde dolaşan bazı sözler için de söz konusudur.

BİR NEBZE HADÎS İLMİ

Hadîs ilmi denilince, çok geniş, bir bakıma da çok derin, cerh ve ta'dilin ihtilâflarıyla da çok müşkil bir ilim olarak hatırlanır. Bu yüzden bazı hadîs İmamları "Hazimî" gibi, hadîs İlmi için; "Yüze yakın nevilere mâlik bir ilimdir. Herbir nevide, kendi makamında müstakil bir ilimdir. Bir adam bütün ömrünü ona vakıf da etse, sonuna ulaşamaz." (*) demişler.

Bu ilmin etrafında yüzlerce kitap te'lif edilmiş. Hakikat olarak ona yeniden ilâve edilecek hiçbir şey kalmamıştır. Dâhî ve mütebahhir hadîs imamları bunu ehline göre halletmişlerdir. Bizim burada arzetmeye çalışacağımız iş, Hadîs İlminin birçok dal ve budaklara ayrılmış ana bölümlerinden, bize göre en mühimlerini ve pratik olarak en lüzumlularını fihristevarî bir tarzda mevcuddan derlemektir.

Gayemiz de budur: Hadîs İlmi içine girmeyen insanlar, muhaddis imamlarca vaz'edilmiş ıstılahlarını duyduğu zaman, dehşete kapılması ve hadîslerin bazıları hakkında şüphe ve vesveseye düşmesi mümkündür. Pratik olarak mânası ve hakikatı yazıldığı zaman, dehşet ve telâşının yersiz olduğunu te'min etmektir. Yoksa ona yeni birşey ilâve değildir.

Misal için: Zaif hadîsler sınıfından olan meselâ *"münkatı'"* ile ıstılahlanan bir hadîs, mânası Türkçe'de "kopuk" demektir. Bu kopukluk sebebi, onun rivayet silsilesinde bir rivayetçinin ismi bilinmemesidir. Muhaddislerce o hadîs, metniyle ve ifade ettiği mânasıyla ne kadar kuvvetli olsa da, rivayet silsilesi bakımından zaif hadîsler sınıfında sayılmış. Ve hakeza sair hadîs ıstılahları dahi bu kabildendirler.

(*) Ulûm-ul Hadîs ve Mustalahihî – Dr. Subhî Salih sh: 143

HADÎS İLMİNİN UMUMİ ANAHATLARI

Sırasıyla:

1- Hadîsin Peygamber (A.S.M.) hayatında hâiz olduğu ehemmiyet ve onun tekevvün işi;

2- Resulullah'ın vefatından sonra, Sahabeler arasında hadîse verilen ehemmiyet ve onun muhafazası ve başkalara tebliği ve saire...

3- Sahabe asrında ve takib eden iki asırda, hadîsin gelişim seyri, tavırları, zabıt ve tedvini...

4- Hadîslerin sayı bakımından ihata edilemiyecek derecede çokluğu...

5- Cerh, nakd ve ta'dil işinde, çok aşırı taşkın bazı muhaddislerin davranışlarının acib örnekleri...

6- Hadîs usûlü hakkında yürütülen cerh ve ta'dilin ve vaz'edilen kanun ve kaidelerin gaye ve hedeflerinin gerçek mânaları...

7- Fukaha tabir edilen, usûl-i şeriat ve füruatının âlimleri olan müçtehidlerin hadîse bakış açıları...

8- Ehl-i velâyet ve zühd, hadîs İlminin ve onun rivayet ve senedi itibariyle hadîsi nasıl telâkki ettikleri...

9- Ümmetin telâkkisi denilen müslüman halkın bazı hadîslerin ifade ettikleri küllî mânalarına karşı duygu ve telâkkileri...

10- Hülâsalı olarak, hadîs usûlü ve ıstılahlarının anahatlarıyla bir tarifi...

11- İsrailiyat denilen, müslüman olmuş Yahudî âlimlerinden gelen, bazı âyet ve hadîsler hakkındaki şerh ve tefsirlerinin mahiyet ve durumu...

12- Sırlı ve hususî bazı hadîs-i şeriflerin mevcudiyeti ve durumları hakkında bir izah...

Ve bu bölümlerin herbirisinin gerektirdiği kısmen kısa, kısmen uzunca ek izah ve şerhleri olarak mümkün mertebe pratik ve anlaşılır bir lisanla yazmaya gayret edeceğiz. Cenab-ı Allah'tan istek ve niyazımız, bununla bazı insanlar belki menfaatyâb olur da, kusur ve hatiatımızın afvına vesile olması temennisidir.

BÖLÜM - 1

Hadîsin Resulullah'ın (A.S.M.) hayatında hâiz olduğu ehemmiyet ve tekevvün işi şöyledir:

"Hadîs" kelimesinin ıstılahî mânası, bir kavle göre "Sünnet" mânasını da içine alır ısı ve bu mâna ile Resulullah'ın (A.S.M.) söz, fiil, hareket ve tavırlarının tamamından ibaret olması hasebiyle, elbette ki onun ehemmiyeti hemen anlaşılır. Çünki Şeriatın en büyük ana kaynağından ikincisidir. Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerim'inde birkaç yerde, bu sünnete ittibaa kat'î emreder. Birisi: Haşir Sûresi, âyet: 7'de:

وَ مَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَ مَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا Yani: "Peygamber'in size uyulması ve yapılması için getirdiği ve söylediği şeyleri tutunuz! Nehyettiği şeylerden kaçınınız!" diye ferman eder. Dolayısıyla hadîs-i Resulullah'ın Kur'an'dan sonra gelen derecesiyle, elbette ki ehl-i takva olan Sahabeler herkesden önce ve herşeyden daha evvel, ona ehemmiyet vermeleri ve bütün ruhu canlarıyla ona sarılıp muhafaza etmeleri icab eder.

Zira hakikî iman, elbette Peygamber'e iman etmeksizin mümkün olmadığı gibi; İslâmiyette de, sünnetsiz ve hadîssiz Şeriat olamaz, mümkün değildir. Bu kaziyeyi birçok hadîs-i şerifler'de Peygamber (A.S.M.) emir ve beyan buyurmuşlardır. Bahsin uzamaması için, kısa kesiyor ve tafsilatını bütün hadîs kitaplarının mukaddemelerinde bulunan geniş izahlara havale ediyoruz.

Hadîsin Asr-ı Saadette ve Resulullah'ın hayatında tekevvün şekli ve muhafazası işi ise kısaca şöyle olmuştur:

İlk başlarda Resulullah'ın (A.S.M.) sözleri, Kur'an âyetleriyle iltibas olmaması ve âyetten sayılmaması için, yazı ile muhafaza edilmesini Peygamber istememiş. Hattâ bir hadîs-i şerifiyle "Sahabelerden hadîs yazan varsa, onu imha etsinler." (*) diye ferman etmiş.

Fakat daha sonra, bazı Sahabelere ilk önce hususî şekilde hadîsinin yazıyla kaydedilmesine izin vermiş, daha sonra bu izin umumî bir sûret almıştır. Şöyle ki:

Feth-i Mekke gününde Resul-i Ekrem (A.S.M.) insanlara hitab edip, pek mühim mes'eleler hakkında konuşmasını yaparken, Yemenli Ebu Şâh isminde bir zât, ayağa kalkarak: "Ya Resulallah! Bu konuştuklarını bana yaz, yahut

(*) Sahih-i Müslim 4/2298 (Ebu Said-il Hudrî'den rivayet); keza Müstedrek-ül Hâkim 1/127 ve 3/564; ve keza Şerh-üs Sünne – Begavî 1/294

yazdır!" dedi. Bunun üzerine Peygamber (A.S.M.) Sahabelere hitaben: "Ebu Şâh'a bunları yazınız!" (**) diye ferman etmiş.

Daha sonraları Peygamber'in hadîslerinin yazı ile kaydedilme izni bir nevi umumîleşti. Bunun bazı örnekleri şöyledir:

Hazret-i Abdullah bin Amr bin El-As duyduğu hadîsleri yazıyla kaydetmeye başladı. Kureyş'ten bazı zâtlar ona itiraz ettiler. O da geldi, Resulullah'a durumu bildirdi. Peygamber (A.S.M.) ona ferman etti:

اُكْتُبْ فَوَالَّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ مَا خَرَجَ مِنِّى اِلاَّ حَقٌّ

Başka bir tarikte der: مَا خَرَجَ مِنْهَا اِلاَّ حَقٌّ (***)

Yani: "Sen yaz! Nefsim kabza-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, benden (yahut bu ağızdan) yalnız hak çıkar." demiş.

Başka bir hadîs-i şerifte: "Enes bin Mâlik (R.A.) bazı hadîsleri yazıyla kaydederek Resulullah'a arzetmiş. O da memnun olmuş." *(Müstedrek-ül Hâkim 3/574)*

Amma bütün bunlarla beraber hadîs-i şerifleri yazı ile hıfzetme işi, maalesef yüzde on nisbetinde de değildir. Geri kalan bütün hadîs-i şerifler, Sahabelerin zihinlerinde ve hâfızalarında yerleşmiş olanlardır. Sahabeler her ihtiyaç oldukça veya münasebet geldiği vakit, yahut da medar-ı münakaşa bir mes'ele ortaya atıldığı vakit, o mes'ele ve husus hakkında Resulullah'tan duyduklarını hatırlayarak, o mes'eleyi aydınlatmak için hadîsleri söylemişlerdir. Böylece hadîsin rivayet yolları ve râvileri de çoğalmıştır.

"Âh keşke bütün ehadîs-i şerife, Resulullah (A.S.M.) hayatta iken hep yazı ile kaydedilmiş olsa idi" diye insanın diyesi geliyor. Evet, eğer öyle olmuş olsaydı, bugün ehadîs-i şerifeyi kabul etmeyen ve bazı bahaneler ile mevzulukla ittiham etmeye yeltenen insanlar meydana çıkmayacağı gibi, hiç kimse de Peygamber adına uydurma bir söz söyleyemezdi.

Lâkin, bu din, Allah'ın dinidir ve O'nun tasarrufundadır. Belki bu işin mevcud vaziyette bulunmasıyla, dâr-ı imtihan ve tecrübe yeri olan bu dünyada insanların imtihanlarına bais olması gibi, daha bilmediğimiz hafî hikmetleri de vardır. Ayrıca hadîs ilmi gibi İslâm'ın çok muazzam olan bir ilim ve irfan hazinesi de belki bugün vücud bulmayabilirdi.

(**) Cami'u Beyan-il İlm ve Fadlihî – İbn-i Abd-il Berr sh: 70

(***) Sahih-i İbn-i Hibban 9/141; Müstedrek-ül Hâkim 1/105, 106; ve keza El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned hadîs no: 172

Zaman-ı Risalette bazı Sahabelerin hadîsleri yazı ile kaydetmesi neticesi olarak

1- İmam-ı Ali'nin sahifesinde kayıtlı, kimisi bir tek hadîs-i şerif, kimisi daha ziyade hadîsler olduğunu kaydetmişlerdir. (Bak: Sahih-i Müslim hadîs no: 56; Sünen-i Nesaî 8/18; Müsned-i Ahmed 1/116 ve 152)

2- Abdullah bin Amr El-As'ın (R.A.) sahifesinde ise, bin hadîsin kayıtlı olduğunu ve bu sahifeye Hazret-i Abdullah kendisi "Sâdık Sahife" diye adlandırdığını kaydetmişlerdir. (Bak: Üsüd-ül Gabe 3/233 ve Tabakat-ı İbn-i Sa'd 2/189)

3- Cabir bin Abdullah'ta, en çok hadîs kayıtlı bir sahife olduğunu muhaddisler kaydetmişlerdir. (Tabakat-ı İbn-i Sa'd 2/189)

4- Enes bin Mâlik'in sahifesinde ise, ne kadar hadîs yazılı olduğu hakkında bir rivayet yoktur. Amma az üstte kaydettiğimiz gibi, Resulullah'ın hayatta iken yazı ile kaydedilen hadîslerinin tamamı, ancak mecmuunun onda biri, yani tamamı iki-üç bin hadîs kadar olabilir. Bu da sadece hadîslerin onda biri kadardır. Demek ki, yazı ile kaydedilen hadîs-i şerifler çok azdır.

Amma herhalde bu azlar, daha ziyade ahkâm-ı Şeriat hakkında olan hadîslerdir.

Hadîslerin muhafazası hususunda Resulullah'dan (A.S.M.) Sahabelere, dolayısıyla bütün ümmete ve hâs olarak da muhaddislere yapılan ikazlar ve verilen dikteli emir ve irşadlar daha vardır. Bunlar da bir kısmı sırasıyla şöyledir:

1- Onun namına, O söylememiş olduğu halde, hadîs uyduranlara şiddetli tehdidi ve ümmeti ikaz eden emirleri...

2- Ve bu şiddetli tehditlerden sonra, Sahabelerde oluşan çok ziyade korku ve endişeyi ta'dil etme hususu ve hadîslerinin ümmetine tebliğini ve muhafazasını te'min etmeye dair verdiği yumuşak ve irşadkâr emirleri...

3- Hadîsi sadece rivayet edip nakletmekten ziyade, akıl ve dirayetle ona müteveccih olup, mânasını düşünmek ve saire hakkında gelen emirleri...

4- Hadîsinin ziyade ehemmiyet ve lüzumluluğunu ve onsuz İslâm dini ve Şeriatı anlaşılıp bilinemiyeceğini bildiren fermanları...

İşte bu pek mühim ve ehadîs-i Nebeviyenin mahiyet ve kıymetleri hususundaki bu maddeleri tek tek izahıyla kaydetmeye çalışacağız:

Birinci Madde: Onun namına, o söylememiş olduğu halde, hadîs uydurup yalan söyleyenlerin dehşetli günah irtikâb ettiklerini beyan eden şu hadîs-i şeriftir: مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

Yani: "Bilerek benim adıma yalan söyleyenler, Cehennem'de yerini hazırlasın!"

İşte bu hadîs-i şerif, sahihin sahihi ve en kuvvetli mütevatir hadîslerdendir. Ayrı ayrı rivayet tarikleriyle ve az değişik lafızlarla gelen bu hadîs için, İmamı Suyutî, yüzden fazla rivayet yollarının var olduğunu söylemiştir. Ayrıca İbn-i Salâh, İmam-ı Nevevî, Hâfız Irakî, İbn-i Abdi-l Berr, İbni-l Cevzî gibi büyük hadîs imamları bu hadîsin muzaaf mütevatir olduğuna hükmetmişlerdir. (*)

İşte bu pek mühim ve çok azîm olan hadîs-i şerif, ümmete bilhassa İlm-i Hadîs ülemasına çok büyük ve küllî bir kaide olarak gelen bir ferman-ı Nebevî'dir. Bu fermanın hududuna giren bir hâdise, Resulullah'ın hayatında vuku' bulmuş, bizzat onun emriyle o adamın cezasının tatbik şekli bildirilmiştir. Şöyle ki:

Bir rivayette, Resul-i Ekrem (A.S.M.) bir adamı bir iş için müslüman Arabların bir obasına göndermiş, (başka bir rivayette bir adam, Peygamber'in kıyafeti gibi bir şeyler giyerek Medine'nin bir mahallesine gitmiş) demiş ki: "Beni Resulullah gönderdi ve emretti ki; evlerinizde kadınlarınızla birlikte istediğim şekilde kalabileceğim."

Birinci rivayette, bu adamın gittiği yerdeki müslüman Arablar demişler: "Peygamberin emri baş-göz üstüne!" Fakat arkadan acele olarak bir adam Peygamber'e göndermişler, durumu arzetmişler.

İkinci rivayette ise, Medine'li müslümanlar: "Biz sana inanmıyoruz, Resulullah (A.S.M.) günah ve haram bir şeyi emretmez. Seni kadınlarımızın içinde değil, fakat müstakil bir odada misafir ederiz" demişler ve sonra da durumu Peygamber'e gidip bildirmişler.

Bu haberi duyan Resul-i Ekrem (A.S.M.) çok şiddetli gazaba gelmiş. Ensar'dan bir adam, öbür rivayette Hazret-i Ömer'i hemen oraya göndermiş ve emretmiş ki: "O adamı hemen öldürün ve sonra da ateşe atıp yakın!"

Fakat gitmişler bakmışlar ki, adam ölmüş ve kabre konmuş. İkinci rivayette bir yılan sokmuş, öldürmüş, amma yine de Peygamber'in emri için onun cenazesini çıkarıp ateşte yakmışlar... (Mecma-uz Zevaid 1/445)

Böylece ferman-ı Nebevî ile ve vuku' bulmuş olan hâdisedeki münafığın cezasını tatbik şekliyle; Peygamber namına, bilerek yalan ve uydurma söz yaymanın ehl-i iman için mümkün olmadığını, hele Sahabe-i Kiram için aslâ ve kat'â öyle bir şenaatın irtikâbının düşünülemeyeceği meydana çıkmış oluyor.

(*) Bakınız: Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 20-24 ve El-Esrar-ül Merfûa – Aliyy-ül Karî sh: 34-35

İkinci Madde: Birinci Maddedeki ferman-ı Nebevînin büyük tehdidinden endişe ve telâşa düşen Resulullah'tan duyduklarını, kelimesi kelimesine söyleyememe korkusundan âdeta dilleri tutulan Sahabelerin, bu tür endişelerini izale ile, hadîslerinin neşir ve tebliği hususunda hadd-i vasat bir makamda kuvve-i maneviyelerini te'min için, Resulullah (A.S.M.) lütufkâr irşadlarda bulunmuştur. Amma Peygamberin bu izin ve müsadelerine rağmen, yine de o korku ve endişe bazı Sahabelerde devam etmiştir. Bunun örneği şöyledir:

Sahabî-i celil Abdullah bin Mes'ud (R.A.) Resulullah'ın (A.S.M.) vefatından hayli zaman sonra, Kûfe'de bir gün, Resulullah'tan bir hadîs-i şerif nakletmek üzere söze başlamak isterken, birden bire sararıp titremeye ve gaşy içinde kendinden geçerek mübarek alnından terler akmaya başlamış. "Kale Resulullah" diyememiş. Bir rivayette, bir sene kadar aynı hadîs-i şerife müteveccih olup, nakletmek isterken; "Kale Resulullah" diyemiyormuş. Çünki "Kale Resulullah" dediği zaman, kendisine göre, hadîsi kelimesi kelimesiyle aynen aktarması icab ediyor. (*)

Öbür rivayette ise; bir-iki def'a öyle gaşy içinde baygınlıklar geçirdikten sonra demiş: "Söylediğimin ya az altında, ya da üstünde, ya da ona yakın bir tarzda olarak...(**)"

İşte Sahabelerin bazıları, İbn-i Mes'ud gibi, Resulullah'ın sözlerini naklederken, mutlaka kelimesi kelimesine söylemenin kat'i lüzumluluğunu ileri sürüyorlardı. Amma diğer sahabelerin ekserisi ise, az sonra kaydedeceğimiz izin ve müsaade-i Nebeviyeye dayanarak; Peygamber'in duyulan bir sözünün mânasını muhafaza ederek, hadîsin kelimelerini aynen hatırlayamasa da, başka kelimelerle nakletmeyi caiz görmüşlerdir. Zira eğer bu yolda gidilmeyip, Abdullah bin Mes'ud gibi zâtların mesleği esas alınmış olsaydı, birçok hadîs-i şeriflerin heder olması ve ümmete tebliği ve ulaştırma vazifesi yerine gelmemiş olması söz konusu olurdu.

Sahabelerdeki bu farklı iki görüş, muhaddisler arasında da devam etmiştir. Fakat ekseriyetin re'yi; "Hadîs-i bil-mâna ile nakledilmesi caizdir." yönündedir. Nitekim bu kitabın Hadîsler Cetvelinin 208/1 bölümünde bu hususta bazı me'hazler verilmiştir.

Peygamberin (A.S.M.) izin ve müsaadesini bildiren rivayet veya hadîs-i şerif şöyledir: (Meâlen) "Benim sözümü, kasd-ı mahsusla haramı helâl, helâlı da haram etmeden ve mânasını kırpmadan, kesmeden ve bozmadan başka lafızlarla söyleyebilirsiniz. Kelimelerde takdim ve te'hirin zararı yoktur." (Bakınız: Şerhüs Sünne – Begavî, Mukaddeme sh: 5; Nevadir-ül Usûl sh: 398; Mecma-uz

(*) Ahbâr-ı Ebu Hanife sh: 95 ve 177

(**) Menhat-ül Ma'bud Fi-Tahric-i Ehadîs-i Müsned-i Ebu Davud Et-Tayalisî 1/37

Zevaid 1/148 ve 154; El-Metalib-ül Âliye 3/122; Daremî 1/79; El-İlma' – Kadı İyaz sh: 12 ve 178; El-Feth-ül Kebir 3/311; Bostan-ul Ârifîn – Es-Semerkandî sh: 6 ve daha geniş izah için İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn – İmam-ı Zebidî 1/66)

Bu hakikatın yanında, Hazret-i Resulullah (A.S.M.) hadîslerinin ümmetine tebliği ve herkese yayılmasını çok ehemmiyetle istemiş ve bu vazifeyi yapmanın pek ziyade ehemmiyet ve faziletinden söz etmiştir. Bu hususa dair vürûd etmiş hadîs-i şeriflerden de bir-iki örnek arzedelim:

Birinci Örnek: İmam-ı Şafiî ve Beyhakî'nin, Abdullah bin Mes'ud'dan naklettikleri şu hadîs-i şeriftir:

نَضَّرَ اللّٰهُ امْرَأً سَمِعَ مَقَالَتِى فَحَفَظَهَا وَ وَعَاهَا وَ اَدَّاهَا فَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ اِلَى مَنْ هُوَ اَفْقَهُ مِنْهُ...

Aynı bu hadîsi az değişik lafızlarla Ebu Davud ve Tirmizî ise şöyle nakletmişler: (*) نَضَّرَ اللّٰهُ امْرَأً سَمِعَ مِنَّا شَيْئًا فَبَلَّغَهُ كَمَا سَمِعَهُ فَرُبَّ مُبَلَّغٍ اَوْعَى مِنْ سَامِعٍ

Her iki tarz hadîs-i şeriflerin müşterek mânaları: "Allah-u Teâlâ, o kişiyi nurlandırsın ki, benim sözümü işitip muhafaza eder, mânasını düşünerek ona uyar ve onu tebliğ eder. Çünki birçok fıkıh hameleleri var ki; tebliğ edeceği kimseler içinde, ondan daha fakih kimseler bulunabilir."

Yine bu babda, Resul-i Ekrem (A.S.M.) Haccet-ül Veda hutbesinde, Ashabına ve ümmetine çok mühim mes'elelere etraflıca temas edip, hutbesini bitirirken, şöyle ferman buyurmuş:

اَلاَ فَلْيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ مِنْكُمُ الْغَائِبَ فَرُبَّ مُبَلَّغٍ اَوْعَى مِنْ سَامِعٍ *(El-Medhal Beyhakî sh: 23)*

Kısaca meâli: "Dikkat ediniz, şimdi sizden burada sözlerimi işiten hazır kimseler, burada bulunmayanlara onu tebliğ etsin! Çünki bazan olur ki; tebliğ edilen adam, benden işitenden onu daha çok muhafaza edebilir."

Bu hadîs-i şeriflerin mânalarını te'yid ve takviye eden Kur'an'da bir kaç âyet de vardır. Amma mes'elenin daha fazla uzamaması için onu hadîs kitaplarına havale ediyoruz.

Böylece ehadîs-i şerifenin iki had ortasında muhafazası, tebliği ve neşri Peygamberce konulan muhkem kaideler çerçevesinde gerçekleşmiş ve Allah'a hadsiz şükürler olsun, sapasağlam bize kadar ulaşmıştır. Lâkin bir kısım sırlı ve hususî hadîsler vardır ki; mezkûr kaideler çerçevesinde değil, ancak ehli arasında hususî şekilde muhafaza edilip gelmiştir. Bu âhirki mes'eleyi "Sırlı ve Hususî Hadîsler Bölümü"nde ele alacağımızdan, burada bu işaretle iktifa ediyoruz.

(*) Şerh-ül Manzumet-il Beykuniye sh: 5

Üçüncü Madde: Hadîse sadece rivayet yoluyla gelen tarafına değil, akıl ve dirayetle ona müteveccih olup mânasını düşünmek ve ona riayet etmek ve saire hakkındaki Peygamber'in dikteli emirleri:

Şu üçüncü madde ile ilgili hadîs-i şerifler her ne kadar açıkça akıl ve dirayet ifadeleri kullanarak gelmiş değillerdir. Amma biraz dikkat edilirse, bu mânayı tazammun ettikleri rahatlıkla görülebilir. Büyük Muhaddislerce vaz' edilmiş hadîs usûlü ıstılahlarında da medar-ı bahistir. (*) Ayrıca, Hazret-i İmam-ı Ali (R.A.) kaydedeceğimiz hadîs-i şerifi bir çeşit tefsir eden ifadeleri de vardır. Az sonra kaydedilecektir.

Bu üçüncü maddemizin kanun ve kaidesini teşkil eden şu hadîs-i şeriftir: (**)

اِذَا سَمِعْتُمُ الْحَدِيثَ عَنِّى تَعْرِفُهُ قُلُوبُكُمْ وَ تَلِينُ لَهُ اَشْعَارُكُمْ وَ تَرَوْنَ اَنَّهُ مِنْكُمْ قَرِيبٌ فَاَنَا اَوْلاَكُمْ بِه . وَ اِذَا سَمِعْتُمُ الْحَدِيثَ عَنِّى تُنْكِرُهُ قُلُوبُكُمْ وَ تَنْفُرُ مِنْهُ اَبْشَارُكُمْ وَ تَرَوْنَ اَنَّهُ بَعِيدٌ مِنْكُمْ فَاَنَا اَبْعَدُكُمْ مِنْهُ .

Meâli: "Benden bir hadîsi naklen duyduğunuzda, eğer kalblerinize hoş gelir, vicdan ve hissiyatınıza uygun ve tatlı olur ve onu kendinize yakın gördünüz; o durumda o bendendir. Şayet bunun aksiyle sizde reaksiyona sebeb olursa, o benden uzaktır."

Bu hadîsi İmam-ı Suyûtî Sahih hadîslerden saydığı gibi, Feyz-ül Kadir Müellifi de bu sıhhatın isbatını yapmıştır. Ayrıca yine Feyz-ül Kadir Müellifi Allâme Abdurrauf El-Menavî hadîsin mânasını, aynı mânadaki sair hadîslerle de takviye etmiş, onun mânasını çok güzel şerh etmiştir. Geniş bilgi için, mezkûr kitaba müracaat edilebilir.

İmam-ı Ali (R.A.) da bu hususta şöyle buyurmuş: (***)

اِعْقِلُوا الْخَبَرَ اِذَا سَمِعْتُمْ عَقْلَ رِعَايَةٍ لاَ عَقْلَ رِوَايَةٍ فَاِنَّ رُوَّاتِ الْعِلْمِ كَثِيرٌ وَ رُعَّاتُهُ قَلِيلٌ

Yani: "Bir hadîsi işittiğinizde, onu riayet etme aklıyla ölçünüz. Yoksa sadece rivayet aklıyla değil... Zira ilmi (yani hadîsi) rivayet eden çoktur, amma ona riayet eden azdır."

İşte şu hadîs-i şerif ve İmam-ı Ali'nin bu tefsiri, bize göre çok mühim, muhkem bir kaidedir. Hadîs-i Şerifler, rivayet ve senedleri itibariyle zaif de gelseler, (Ahkâm-ı Şeriat ve İslâm akidesi hususları hariç) onları önce samimi ve

(*) Bakınız: El-Menhel-ül Latif sh: 44

(**) El-Feth-ül Kebir 1/121 (Müsned-i Ahmed ve Müsned-i Ebu Ya'lâ'dan nakil); Cem'-ül Fevaid 1/50 (Müsned-i Ahmed ve Bezzar'dan); kezâ Feyz-ül Kadir 1/382

(***) Nehc-ül Belâga – İmam-ı Ali, tahkik Dr. Subhî Salih sh: 485

hâlis bir niyetle karşılamak ve üstünde düşünmek gerekir. Hususî ahvalde, kalbine ve ruhuna zevk ve inşirah veriyorsa; yahudda, ilmî bazı mes'elelerde aydınlatıcı noktalara işaret ediyorsa, ona uymak ve onu hadîs olarak muhafaza etmek lâzımdır. Yoksa, kendi hususî vicdaniyat ve şuuru veya fikir ve meşrebini herkese vekil addeden bazı kimseler gibi, ilim-furuşluk taslanarak, ta'n oklarını atmamak, en azından bir samimiyetin nişanesi ve teslimiyetin bir alâmetidir.

Bize göre, üstte kaydedilmiş hadîs-i şerif, bu noktaları da ihtar etmek üzere vaz'edilmiş çok büyük, amma bir derece hafî bir kaidedir. Nitekim bazı kâmil Muhaddisler, hadîslerin sened ve rivayet yollarını tahlil etmeden de, hadîsi hemen tanıdıklarını izhar etmişlerdir. Bunlardan birisi Rabi' İbn-i Haysem'dir ki demiş: "Bazı hadîsler vardır ki, üstünde gündüzün ziyası gibi Nur vardır. Onunla bilirsin ki, o söz hadîstir. Bazı sözler de vardır ki, üstünde gecenin karanlığı gibi zulmet vardır. Bununla da o sözün bir hadîs olmadığını anlarsın." (*)

İmam-ı Rabbanî Hazretleri de, İbn-i Haysem gibi bu noktada şöyle demiştir: "Ben seyr-i ruhanîde görüyordum ki, Resul-i Ekrem (A.S.M.)dan mervî olan kelimât nurludur. Sünnet-i Seniyye şuaıyla parlıyor. Ondan mervî olmayan parlak ve kuvvetli virdleri ve halleri gördüğüm vakit, üstünde o nur yoktu..." (**)

Demek ki, ehli olanlarca, yani kalb ve ruhları nur-u imanla parlamış ehl-i feraset kâmil muhaddislerce, hadîsin Resulullah'tan olup olmadığı hususunda, sened ve rivayet yollarının tahlilinden önce de bilinebilmektedir. Amma bu hâsiyet ve feraset, rastgele herkes için değildir.

Dördüncü Madde: Resul-i Ekrem (A.S.M.) hadîslerinin İslâm Dini ve müslümanlar için pek ziyade ehemmiyet ve lüzumluluğunu ve hadîssiz İslâm Dini ve Şeriatı bilinemiyeceğini bildiren bazı fermanları:

Bu dördüncü maddenin hakikatı başta Kur'an'ın birçok âyetleriyle tasrih ve beyan buyurulmuştur. Ehadîs-i Nebeviyenin İslâm Dininde Kur'an'dan sonra en büyük me'haz ve merci' olduğunu İslâm âlimlerinin her sınıfınca kabul, tasdik ve iman edilmiştir. Kur'an-ı Kerim, hadîs-i şerifler olmasa, mânası tam bilinemeyeceği, İslâm Şeriatının küllî ve cihan şümûl ihatası anlaşılamayacağı kat'î bir gerçektir. Bu mes'eleye dair fazla beyan abes olur. Geniş ve isbatlı ve hakikatlı izahlarını umum hadîs kitapları ve İslâm Şeriatı ve usûlüddin ilmine dair yazılmış bütün İslâm âlimlerinin eserleri izah, beyan ve isbat etmişlerdir.

Şimdi mevzumuzu gayet açık bir tarzda ifade eden nübüvvet fermanlarının

(*) Feyz-ül Kadir 1/382
(**) Lem'alar sh: 56 (11. Lem'a)

en büyüklerinden nümunelik bir-ikisini kaydediyoruz:

Birincisi: Az yukarda, birinci maddede yazılı olan Peygamber'in (A.S.M.) Abdullah bin Amr bin El-As'a söylemiş olduğu şu: "Sen yaz! Benim nefsim kabza-i kudretinde olan Allah'a yemin olsun ki; bu ağızdan yalnız ve yalnız hak çıkar!" hadîs-i şerifidir.

İkincisi: اَلاَ اِنِّى اُوتِيتُ الْكِتَابَ وَ مِثْلَهُ مَعَهُ... الخ. (*) hadîs-i şerifidir.

Meâli: "Kat'iyyen biliniz ki, bana Kur'an Allah tarafından nâzil olduğu gibi, onunla beraber ve onun kadar da sünneti bildiren hadîslerin mânaları nâzil olmuştur."

Muhaddislerce, şu Kur'an'la birlikte nâzil olmuş olan hakikatı "Kur'an-ı gayr-ı metlû" denilmiş. Yani lafzıyla değil, mânasıyla nâzil olmuş olan Kur'an...

Üçüncüsü (meâlen): "Ben ne dedim ise, ne diyorsam, muhakkak ki semadandır... Yani vahiydendir." (**)

Dördüncüsü: Hasan bin Atiyye (R.A.) demiş ki: "Cebrail (A.S.) Resulullah'a nâzil olur, Ona Kur'an'ı tâlim ettiği gibi, Sünneti de tâlim ederdi." (***)

Beşincisi: Hadîs ve Sünnete -sözde Kur'ana dayanarak- ehemmiyet vermeyenlerin bid'at ehli olacaklarını bildiren şu çok mühim ve pek azîm hadîs-i şeriftir ki; ferman buyurmuş:

يُوشِكُ رَجُلٌ مِنْكُمْ مُتَّكِئًا عَلَى اَرِيكَتِه يُحَدَّثُ بِحَدِيثٍ عَنِّى فَيَقُولُ بَيْنَنَا وَ بَيْنَكُمْ كِتَابُ اللّٰه ، فَمَا وَجَدْنَا فِيه مِنْ حَلاَلٍ اسْتَحْلَلْنَاهُ وَمَا وَجَدْنَا فِيه مِنْ حَرَامٍ حَرَّمْنَاهُ. اَلاَ وَ اِنَّ مَا حَرَّمَهُ رَسُولُ اللّٰه (ع.ص.م) مِثْلُ الَّذِى حَرَّمَ اللّٰهُ. (****)

Meâli: "Yakın bir gelecekte sizden bazılarınız, koltuğuna yaslanmış olduğu halde, ona benim bir hadîsim okunduğu zaman diyecek: "Bizimle sizin aranızda Kur'an vardır. Kur'an'ın helâl ettiğini helâl sayar, haram ettiğini de haram biliriz." Sakın dikkat ediniz ki; Resulullah'ın haram kıldığı şeyler, aynen Allah'ın haram kıldığı şeyler gibidir. Ve keza helâl ettikleri de Kur'anın helâl ettikleri gibidir."

(*) Mişkât-ül Masabih 1/57 hadîs no:163; Tarh-ut Tesrib 2/35; El-Feth-ül Kebir 1/484, 487

(**) El-Esrar-ül Merfûa – Aliyy-ül Karî, tahkik M. Sabbağ sh: 25

(***) Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 2/23; El-Musannef – San'anî 11/255; Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 257

(****) El-Menhel-ül Latif sh: 12 (Ebu Davud ve Tirmizî'den naklen); kezâ El-Feth-ül Kebir 1/484 ve 487 (Müsned-i Ahmed bin Hanbel ve Ebu Davud'dan nakil)

Âhirki hadîs-i şerif, değişik lafızlar ve ayrı ayrı rivayet yollarıyla gelmiştir. Bazılarında mes'eleyi daha da geniş izah etmişlerdir. Verilen me'hazlerde görülebilir.

Böylece, Resul-i Ekrem'in hayatında, kendi hadîs ve sünnetinin, Sahabelerinde ve ümmeti içinde yerleşmesi, muhafazası, tebliği, neşri ve Kur'an'la birlikte büyük ehemmiyetli makam ve derecesi hakkında verilen kaideli nümunelik hadîsler, bence durumu kemâliyle izah etmişlerdir. Başka beyana da ihtiyaç bırakmamışlardır.

BÖLÜM-2

Resul-i Ekrem'in vefatından sonra, Sahabeler arasında hadîse verilen ehemmiyet ve onun muhafazası ve başkalara tebliği ve saire...

Bu bölümün esası ve mahiyeti itibariyle Birinci Bölümle ve kaide olarak onda zikredilmiş hadîsleriyle alâkadardır. Yani, Resulullah tarafından verilen dikteli emirler istikametinde cereyan etmiştir. Hattâ denilebilir ki Resulullah (A.S.M.) hayatta iken Sahabelerin O'nun söz, hareket ve tavırlarına verdikleri ehemmiyet ve kıymet, O'nun vefatından sonra birkaç kat daha artmıştır. Çünki vefat-ı Nebevîden sonra İslâmiyet genişlemiş, yeni yeni fütuhatlar olmuş, ayrı ayrı milletlerden İslâm dinini kabul edenler çoğalmıştır. Dolayısıyla Sahabelere birçok mes'eleler hakkında sualler sorulmuştur. Her taraftan Medine'ye, dinlerini iyi öğrenmek için, dinî ve şer'î mes'elelerini hallettmek üzere birçok insanlar gelmiştir. Medine'ye gelen insanlar bazıları bir ay, bazıları iki ay kalarak dinin hükümlerini, Şeriatın tatbikatıyla ilgili durumları öğrenir, kavimlerine döner, giderlerdi.

Böylece Sahabelere müteveccih büyük vazife başgösterince, sorulan suallere doğru cevab verebilmek için, kendisinin bizzat Resulullah'tan duyduğunu başka Sahabelerinkine muvafık olup olmadığını öğrenmek üzere birbirlerinin yanına gidip gelmeler başladı. Bunun yanında kendisinin herhangi bir sebebden duymamış olabileceği hadîsler hususunda başka Sahabelere müracaat etmek ve ona gidip dinlemek için de mülâkatlar sık-sık cereyan etmekteydi.

Bu gerçeğin misallerinden olarak; Câbir bin Abdullah (R.A.) Şam'da bulunan Abdullah bin Enes'den (R.A.) nakledilen bir hadîsi tahkik etmek için Medine'den kalkıp, Şam'a kadar gitmiştir. (*)

Keza, Ebu Eyyub-il Ensarî Medine'den kalkıp Mısır'a, Ukbe bin Âmir'in ri-

(*) El-Menhel-ül Latif sh: 30

vayet ettiği .الخ...مَنْ سَتَرَ فِى الدُّنْيَا hadîsini tahkik için yanına bizzat gitmiştir. (*)

Sahabelerin hey'et-i umumiyesi, nümuneleri verilen tarzda, son derece titizlik içerisinde hadîse karşı durumları öyle olduğu gibi, Peygamber'in vefatından sonra İslâm ümmeti başına halife olarak geçen Hazret-i Ebubekir (R.A.), Ömer (R.A.), Osman (R.A.), Ali (R.A.) dahi objektif ve umum müslümanlar ve İslâm Dini noktasından daha titiz bir şekilde Resulullah'ın hadîslerini muhafaza, tahkik ve tesbitleri hususunda öncü olmuşlardır.

Misal için: Hazret-i Mugire (R.A.), Ebubekir'e "Cedde, yani babaanne, evlâdının altıda bir malına hissedardır." diye olan mes'elesi hakkındaki hadîsi söylediği zaman, Hazret-i Ebubekir buna bir şâhid istemiş. Muhammed İbn-i Mesleme (R.A.) buna: "Evet, ben de işittim" demiş ve ona şahidlik yapmıştır.

Keza: Ebu Musa (R.A.) ile Hazret-i Ömer'in (R.A.) kıssası olan bir mes'ele hakkında Ebu Musa'nın (R.A.) söylediği bir hadîs-i şerifi tahkik için, başka Sahabelere de sormuştur.

Hazret-i Ali (R.A.) ise, duyulan bir hadîsi tahkik için, nakledeni yemin ettirirmiş. (**)

İşte Sahabelerin ve en başta dört İslâm halifesinin hadîs-i Resulullah mes'elesindeki tavırları hülâsa olarak kaydedildiği tarzda cereyan etmiştir. Çünki Resulullah'ın vefatından sonra, İslâm Dini hizmeti doğrudan doğruya Sahabelerin omuzlarına yüklenmiş ve Sahabeler bu şuur ve idrâk içerisinde kendilerini bulmuşlardır. Dünyanın birçok yerlerine İslâm Dini ve Şeriatını, hususuyla Ehadîs-i Nebeviyeyi neşir ve tebliğ için Sahabeler gitmişlerdi. Bazıları da siyasî çalkantılar ve fitnelerden dolayı dünyaya dağılmışlardı. Mısır, Şam, Bağdat, Horasan ve saire gibi yerlere giden Sahabeler, vazifeleri olan din neşriyatı ve hadîs tebliğini bihakkın yerine getirmişlerdir...

Kur'anı, İslâm Dininin ahkâmını ve Ehadîs-i Nebeviyeyi Sahabelerden bizzat devralan Tabiîn denilen çok büyük ve muazzam ve mübarek insan topluluğu ise, Sahabelerin izlerini aynen takib ederek, o çok büyük vazifeyi omuzlarına alarak, hummalı bir şekilde hadîsin muhafazasına, tebliğine ve neşrine çalıştılar ve hakeza, Resulullah'ın vefatından sonra Sahabelerin ehadîs-i şerifeye karşı telâkki ve tavırları, işte şu çok özetle anlatıldığı tarzda olmuştur. Radıyallahu Anhüm Ecmaîn.

(*) Aynı eser sh: 30
(**) Aynı eser sh: 31

BÖLÜM-3

Sahabe asrını takib eden iki asırda, hadîsin gelişim seyri, tavırları ve zabıt ve tedvini...

Sahabe asrında, Tabiîn denilen ve Sahabe'den sonra en kâmil insanlar olan bu zâtlar ehadîs-i şerifeyi ve ona hizmet tarzını, tebliğ, neşir, muhafaza keyfiyetini, Sahabelerden olduğu gibi devraldılar.

En çok hadîs alınan Sahabeler ve herbirisi binden fazla hadîs rivayet edenler; Ebu Said-il Hudrî (R.A.), Ebu Hüreyre (R.A.), Abdullah bin Ömer (R.A.), Enes İbn-i Mâlik (R.A.), İbn-i Abbas (R.A.), Câbir bin Abdullah (R.A.) ve Aişe-i Sıddıka'dır (R.A.).

Amma Tabiîn dahi Sahabeler gibi bazıları hadîsleri yazı ile kaydetmekle beraber, lâkin yine de ekseriyet itibariyle Sahabelerden dinleyerek hâfızalarına almakla iktifa ettiler. Böylece herbir Sahabî'den birkaç Tabiîn hadîs zabtetme ve alma durumu meydana geldi. Tabiîn'den de o nisbette hadîs alanlar çoğaldı. Derken hadîsi rivayet edenler pek çoğaldı. İşin ehli olup olmama durumuna bakmadan, herkes hadîs rivayet etmeye başladı. Elbette bu râviler içerisinde âlim olmayan ve Resulullah'ın (A.S.M.) sözlerini Sahabe'den aldıkları gibi lafzıyla, hiç olmazsa mânasıyla aynen muhafaza edip nakledemiyen insanlar da bulunabildi.

İşte bu durumda, başta İmam-ı Mâlik olmak üzere, bazı İslâm büyükleri, hadîsi rastgele herkesten almama mecburiyetini hissettiler. Nitekim İmam-ı Mâlik'in şu: "Ben yetmiş kişi gördüm ki, herbirisi çok emîn ve dürüst insanlardı. Lâkin hadîs nakletme işinde ehil olmadıkları için, ben hadîslerini almadım." sözü bu hususa bâriz delildir.

Bundan başka, hadîs ile uğraşan âlimler, hadîsi nakil ve rivayet edenlerin dürüstlüğü, zabıt işinde ehil olması ve muhafazasını bilen kişilerden almanın zaruretini duydular.

Bu işler böyle yürürken, Sahabelerin tamamı vefat ettikleri gibi, Tabiîn'den de büyük hadîs üleması teker teker vefat edip gidiyorlardı. İslâm âlemi ise, pek genişlemiş, İslâm Dini dünyanın her tarafında intişar etmekte idi. Bu arada bazı bid'atlar da şüyu' bulmakta idi. Böylece hadîs zabtı azalmakta, muhafaza etmek melekesi de zaiflenmeye yüz tutmakta idi.

İşte, bu sırada, Emir-il Mü'minîn Ömer bin Abdülaziz bu gibi ahvali haklı olarak tefekkür etmeye başladı. Hicrî 1. yüzyılın başında (yani ikinci asırda) ilk önce Medine'deki vali ve kadısı Ebi-Bekir bin Hazem'e mektup yazdı. Mektubunda şöyle diyordu: "Bak, teftiş eyle, Resulullah'ın hadîsleri olanlarını kaydeyle! Çünki ben hadîsin indirasından yani; azalıp kaybolmasından ve ülemanın gitmesinden korktum."

Aynı mektubunda şunları da yazıyordu: "Benim için Medine'de bulunan Amrete binti Abdurrahman El-Ensariye'nin ve Kasım bin Muhammed bin Ebi Bekr'in yanlarındaki hadîsleri yaz, bana gönder!"

Sonra aynı şekilde İslâm memleketlerinin büyük şehirlerinde bulunan vali ve memurlarına da; hadîslerin yazı ile kaydedilmesini emretti. İşte bu hâdiseden sonra, ülema-yı İslâm hadîs-i şeriflerin toptan yazı ile kaydedilmesine ve toplanmasına başlamış oldular.

Ömer bin Abdülaziz'in mektup yazdığı zâtlardan birisi de, meşhur muhaddis Muhammed bin Şihab Ez-Zehrî'dir. Bu zâttan sonra gelen ve hadîsi yazı ile kaydedip toplayan ülema, "Zehrî'nin tabakasından sonra gelen tabakalar" diye adlandırılmıştır.

Zehrî'nin tabakasından sonra gelen âlimlerden, hadîs toplayanlardan bazılarının isimleri şöyledir:

1- Mekke'de, İbn-i Cüreyc, Hi.150'de hadîsleri toplayan bir kitap vücuda getirdi.

2- Medine'de İbn-i Ebi İshak, Hi.151'de... Yine Medine'de İmam-ı Mâlik Hi.179'da, aynı şekilde hadîs cem'eden birer kitap yazdılar.

3- Basra'da Rubayi' İbn-i Subeyh Hi.106'da... Said İbn-i Arube Hi.156'da... Hammad bin Seleme Hi.176'da hadîs toplayan birer kitap yazdılar.

4- Kûfe'de Süfyan-ı Sevrî Hi.161'de...

5- Şam'da Evzaî Hi.156'da...

6- Horasan'da, Heşim Hi.188'de ve yine Horasan'da, İbn-ül Mübarek Hi.181'de aynı şekilde hadîse müteveccih kitaplar yazdılar.

Bundan sonra, aynı asırda yaşayan birçok âlimler, mezkûr zâtların izlerini takib ederek hadîs toplamaya başladılar. Bu vakte kadar hadîsleri yazı ile toplama işi şöyle cereyan ediyordu:

Birbiriyle münasebettar hadîsleri bir babda yazıyor, sonra da bu babları da birbirine ekliyorlardı. Aynı zamanda Sahabelerin sözlerini ve Tabiînin büyük ülemasının fıkhî fetvalarını da hadîs içinde karışık olarak dercediyorlardı. Bunların bir üst tabakası olan "Zehrî"nin tabakasında yer alan âlimler ise, sadece Resulullah'ın hadîslerini kaydetmişlerdi.

Amma maalesef sözü edilen bu hadîs kitaplarından hiçbirisi -İmam-ı Mâlik'in Muvatta' Kitabı hâriç- şimdi mevcud değillerdir. İsmi var, cismi yok, nevindendirler. Hem bu asırdan sonra gelen birçok ülemanın isim ve eserlerinden de söz edildiği halde, eserlerinden mevcud olanı hemen hemen hiçbirisi mevcud değildir. İmam-ı Buharî'nin ilk olarak hazırlamış olduğu "El-

Cami-ül Kebir" kitabı da bu nevidendir.

Hem bu vakte kadar, yani İmam-ı Buharî'nin "El-Cami-üs Sahih" eserini yazdığı zamana kadar yazılmış olan eserler, hadîslerin senedlerine bakılmadan, yani bilâhare hadîs âlimlerinin yaptığı gibi, hadîsi rivayet edenlerin hallerine göre, onun senedinin sağlam olup olmadığına bakılmaksızın, hadîs-i şerif diye rivayet edilen herşeyi zabt ve kaydetmek üzere cereyan etmiştir. Çünki bilâhare şüyu' bulan mevzu' hadîslerin karıştırılma tehlike ve korkusu pek yoktu. Amma sonra bu iş değişti, hadîslerin sahih ve sakimlerini birbirinden ayırmak mecburiyeti hâsıl oldu (*).

Hadîslerin en sahihlerini ayırıp, toplama işinde en evvel ortaya fikir atan Buharî'nin hocası İshak bin Raheveyh'dir. Bu zât bir gün talebelerine: "Keşke sizden birisi hadîs-i Resulullah'ın en sahih olanlarına münhasır olarak muhtasar bir kitap yazabilse!" diye fikrini, hem bu yoldaki ciddî arzusunu belirtti.

Bunun üzerine İmam-ı Buharî diyor: "Bu fikir benim kalbimde yer etti ve "El-Cami-üs Sahih" (**) kitabını hazırlamaya başladım." Sonra aynı şekilde İmam-ı Buharî'nin izinden giden ve sahih hadîsleri toplayan âlimler meydana çıktılar. Meselâ, İmam-ı Müslim, İbn-i Hibban, İbn-i Huzeyme ve İbn-i Cârud gibi zâtlar...

Burada çok mühim bir nokta vardır ki, bazı insanlar nazara almak istemezler. Nokta şudur:

İmam-ı Buharî olsun, Müslim olsun umum ehl-i sahih âlimler, sahih hadîsleri topladıklarında hiçbir zaman dava etmemiş ve dememişler ki: "Sadece sahih hadîsler bizim kaydettiklerimizden ibarettir. Geri kalanların içerisinde hiç sahih hadîs yoktur." Evet, bunu bu zâtlar dememişler ve demeleri de mümkün değildir. Çünki evvelâ hadîsin tamamının ihatası mümkün değildir.. ve hiçbir muhaddis de bu ihatayı dava etmemiştir. Nitekim adları geçen zâtlardan sonra, daha birçok sahih hadîsler bulup toplayan âlimler meydana çıkmıştır.

Bunlardan bazıları; Ziya-ül Makdisî, Hâkim-i Nisaborî, Darekutnî gibi büyük hadîs âlimleri, Buharî ve Müslim'in şartları çerçevesinde birçok sahih hadîsler bulup kaydettiklerini dava etmişlerdir. Zaten Ebu Davud, Tirmizî, Nesaî ve İbn-i Mace gibi büyük hadîs imamları makbul olan Kütüb-ü Sitte'yi bu gayede tamamlamışlardır.

(*) El-Menhel-ül Latif sh: 22, 25

(**) Kur'an'dan sonra en sahih ve mübarek olan bu eser, şimdi elimizdeki mübarek Sahih-i Buharî Kitabıdır.

Uydurma hadîslerin şayiası

Hadîs âlimleri, mevzu' hadîslerin şayiası ve bilfiil bazı münafık zındıkların bu işe münafikane ve sinsi şekilde teşebbüskârane hareketleri duyulması üzerine, pürheyecan ve dikkat kesildiler. Hadîslerin -tabiri caiz ise- ayarlarını ölçen hassas mizanlar ve mevzu' olanlarını içlerinden çıkarıp tarh eden keskin silâhlar, hem onları muhafaza altına alan muhkem sûrlar mesabesinde olan Hadîs usûlü ve kaidelerini koydular. Tek-tek bütün hadîsleri mezkûr kaidenin mizanlarıyla tartmaya koyuldular. Hadîs usûlü ve ilmi ve ıstılahları noktasından bu merhale büyük dalgalarla dalgalandı. Hadîs imamları bu merhalede çok muazzam ve emsalsiz bir hareket ve faaliyet içine girdiler. Bir hadîsin sahih olabilmesi için, onu rivayet ve nakil edenlerin dürüstlük, zabıt ve muhafaza etmek kaidesi gibi uygulamaları, her râvi hakkında tatbik edilmesi ve hadîsin hiçbir zaman yalancılardan, fâsıklardan, bid'at ve heva-i nefis sahibi kimselerden alınmaması, hem hadîsin rivayet senedine giren baştan sona kadar mutlaka zincirleme tarzında birbirinden bizzat duymuş olmaları şartı gibi keskin kaidelerin süzgecinden geçirilmiş olması lâzımdır diye kat'î hüküm ve karara vardılar.

Bu hususu az ilerde "Bölüm-6"da genişçe ele alacağımızdan burada bu işaretle iktifa ettik.

BÖLÜM-4

Hadîslerin sayı bakımından ihata edilemeyecek kadar çokluğu mes'elesi...

Evvelâ, bu mevzu' hakkında büyük muhaddis ve muazzam Hâfız ve bir milyon hadîsleri hıfzına alan İmam-ı Ahmed bin Hanbel (R.A.) dâhil hiçbir hadîs Hâfızı ve İmamı diyememiş ki: "Resulullah'ın hadîslerinin tamamı şu kadardır ve bunların şu kadarı sahih, şu kadarı da zaiftir. Benim toplayıp kaydettiğim hadîslerin dışında sahih hadîs yoktur..."

Evet, aslâ ve kat'â bu iddiayı hiçbir muhaddis yapmamış ve yapamamıştır. O halde, gayet rahatlıkla diyebiliriz ki, hadîslerin sayı bakımından kesreti ihatasızdır. Hem öyle de olmak lâzımdır. Çünki Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) sadece Risaletle müşerref olmasından vefatına kadarki yirmi üç senelik mübarek ömründe söylediği sözler, yaptığı hareketler ve gösterdiği tavırları, hiçbirisi kaçırılmadan zabtedilmişse -ki bunlar İslâm dininin her mes'elesinin kaynağı ve esası olduğundan elbette edilmiştir- o durumda, bu hadîsler ihata edilemiyecek kadar çok olması lâzımdır. Bir de buna Sahabelerin reyleri, fetvaları ve

içtihatları da, bir kavle göre hadîs ve sünnetten sayıldığı mes'elesi (*) inzimam ederse, elbette o kesret, daha da büyümesi ve ihata duvarını aşmış olması lâzımdır.

Hadîsin bu ihatasız kesreti, Tabiîn asrında daha da çok hükümrandı. Ancak birkaç zındık münafığın veya kafasız ahmak, saf bazı kimselerin hadîs diye orada burada konuşmaları vuku' bulunca, Bölüm-5'de arzettiğimiz vecihle, uydurma sözlerin, Resulullah'ın hadîslerine karışır korkusu ve endişesiyle; duyulan herbir hadîsin çok hassas olan kaide ve usûller süzgecinden geçirilerek süzülmesi neticesinde, birçok hadîslerin bu noktadan heder olduğu da muhakkaktır.

Öyle ya, birisi şimdi sorsa ki; "Bir İmam-ı Ahmed'in hıfzına almış olduğu bir milyon hadîs ve Buharî'nin ezberine aldığı beşyüz bin hadîs (**) nerededir? Halbuki şimdi mevcud hadîs kitaplarında, sahih ve zaifleri beraber olarak mecmuu, İmam-ı Suyutî'nin tesbitine göre, ancak ikiyüz bin kadardır. O halde hani, nerede bir milyon hadîs? Veya hani beşyüz bin?"

İmam-ı Suyûtî'nin mevcud hadîsler için ikiyüz bin olarak tahmin etmesi dahi, sair ülemaca kabul görmemiştir. Yani şimdi elde mevcud ve çoğu matbu' hadîs kitaplarındaki bütün hadîsleri dahi ihata etmek mümkün değildir demişlerdir.

Evet, üstteki sualin cevabını verecek yoktur sanırım. Öyle ise, mevzu' hadîsler korkusu ile, pekçok hadîsin heder olması kuvvetli ihtimal dahilinde olduğu gibi, İmam-ı Şa'ranî ve İbn-i Haldun'un tesbitlerine göre (***) Cengiz ve Hülâgû'nun Bağdad'ı istilâsında binlerce el yazma İslâm eserleri Dicle Nehri'ne atılması hâdisesinde, pekçok hadîs-i şeriflerin ziyaa uğramış olması ihtimali de düşünülebilir. Ayrıca "Üçüncü Bölüm"de kaydettiğimiz gibi, birinci asırda birçok ülemanın hadîs toplayan eserleri olduğu söylendiği halde, bugün bu eserlerin ismi var, cismi yok olan meçhullük kaziyesi dahi bu hususa işaret eder gibidir.

İşte hadîs-i şeriflerin şu ihata edilemeyecek kadar çokluğu, elbette onu rivayet eden insanların da o nisbette çokluğunu ifade eyler ve bu pek çok olan hadîs-i şeriflerin tek-tek tesbitleri, yani cerh ve ta'dil süzgecinden geçirilmesi ve dolayısıyla senedlerinde yer alan bütün râvi insanların durumlarının tahlili, elbette daha da çok ihatasızlık arzeden bir durum alır. Nitekim elde mevcud hadîslerin cerh ve ta'dil işinde bu ihatasızlığın neticesi olarak, muhaddislerin ihtilâfları had safhadadır. "Temhid" bölümünde de arzettiğimiz

(*) El-Musannef – San'anî 11/258

(**) El-Feth-ül Kebir 1/7

(***) Levakıh-ul Envar-il Kudsiyye – Şa'ranî sh: 347; Mukaddimet-ü İbn-i Haldûn sh: 388

gibi, bir hadîs-i şerifin senedine ilişen ve hattâ onu mevzulukla ittiham edecek kadar ileri giden birkaçı varsa, onun karşısında aynı hadîsin sıhhat ve makbullüğü bir çok muhaddislerce iddia edilmiş, hattâ isbat da edilmiş. Bu hal dahi gösteriyor ki; hadîslerin sayı bakımından muazzam çokluğu olduğu ve ihatası mümkün olmadığı gibi, senetlerinin silsilesindeki râvi insanların hal ve durumlarını kemaliyle ihata dahi mümkün olamamıştır.

Hem, hadîsin umumunun, her tarafının ihata edilmesinin imkânsızlığının en bariz bir delili de: Koca Suyutî gibi bir hadîs denizinin şu itirafıdır: "Ben, Kitab-ün Nureyn Fi Islah-id Dareyn eserinde şu hadîs-i şerifi gördüm:

اَلْبَيْتُ الَّذِى فِيهِ الْبَنَاتُ يُنْزِلُ اللّٰهُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ اثْنَى عَشَرَةَ رَحْمَةً
وَ لاَ تَنْقَطِعُ زِيَارَةُ الْمَلٰئِكَةِ مِنْ ذٰلِكَ الْبَيْتِ

(El-Hâvî Lil-Fetavâ 2/187.. ve adı geçen kitap sh: 23)

Evet, İmam-ı Suyutî'nin bu hadîs hakkında bir çeşit itirafı, mevzumuza bir başka delildir. Zira Suyutî Hazretleri yeryüzünde mevcud pek çok hadîs-i şerifleri metinleriyle, lafızlarıyla ve rivayet yolları ve senedleriyle beraber hâfızasına alan çok büyük bir hadîs Hâfızı ve Hüccetidir. Buna rağmen, sözünü ettiği hadîsi evvelce te'lif edilmiş olan bir kitapta görmesi ve onun rivayet yolunu ve senedini görmemiş olması, hadîs-i şeriflerin son derece çokluğu ve ihatasının mümkün olmadığını göstermektedir.

Bu mes'elenin ayrıca isbatlı bazı örnekleri de, "Mevzu Hadîsler Bölümü"nde gelecektir inşâallah...

BÖLÜM - 5

Cerh ve tenkid işinde bir kısım muhaddislerin çok aşırı, ziyade taşkın bazı davranışlarının acib misalleri...

Bu bölümün içindeki örnekler, "Altıncı Bölüm"de de umumiyeti itibariyle bir nebze ele alınacağından çok kısaca temas edilecek. Bu kitabın "Temhid" kısmında işaret edildiği gibi; cerh ve ta'dil mekanizmasını işleten Muhaddisler üç sınıftır. Bir sınıfı, hakikaten aşırı şekilde ileri gitmişler, âdeta hadîslerin azalmasını, kısalmasını, hattâ yok olmasını istercesine davranış içerisinde bulunmuşlardır. Muhaddislerce bunlara müteşeddit diye ad konulmuş. Bu sınıfın pîr ve reislerinden en birincisi başta İbn-i Kayyim-il Cevzî'dir. Bunların mukallid ve mültezimleri ise, daha acaib bir tarzda âdeta tırpanı ellerine almış olarak hadîsleri kırpmaya kendilerini vazifedar saymışçasına bir tutum içerisine girmişlerdir. Bu hâdisenin bazı nümunelerini kısaca vermek icab ederse:

1- İbn-i Cevzî'nin Müsned-i Ahmed bin Hanbel'deki yirmi dört tane hadîs hakkında mevzuluk isnad etmesine karşılık, İbn-i Hacer-i Askalanî bunları tek

tek ele alıp incelemiş ve neticede bu yirmi dört hadîsten hiçbirisinin mevzu' olmayıp bilâkis seneden de bazıları sahih, bir kısmı Hasen ve geri kalanları da hiç olmazsa Zaif hadîsler olduğunu isbat etmiştir. Bu Risalenin ismi "El-Kavlül Müsedded"dir. (Bakınız: Ta'cil-ül Menfaat İbn-i Hacer sh: 10-11 ve İthaf-üs Sâde Zebidî 1/69)

2- Yine İbn-il Cevzî'nin kendi mevzular kitabına almış olduğu hadîslerden üçyüzden ziyade hadîsleri, İmam-ı Suyutî bunları tahlile tabi' tutmuş ve bu hadîslerin hiç birisinin mevzu' olmadığını ve içlerinde Sahih-i Müslim ve Ebu Davud'un Sahih olan hadîslerinin bulunduğunu isbatlamıştır. (Bakınız: En-Nikât-ül Bedîât.. eserin tamamı)

Bu eser, bizdeki elyazma durumuyla 29 satırlı, ortaboy 96 sahifeden ibarettir. İmam-ı Suyutî bu eserinin sonunda şöyle diyor: "Şu kitapta kaydettiğim 300 kadar müteâkabe (haklarında kelâm edilmiş hadîsler) hiçbirisinin mevzu' hadîsler içine alınmasına imkân yoktur. Çünki bu hadîslerden iki tanesi Buharî ve Müslim'in, otuzsekiz tanesi Müsned-i Ahmed'in, dokuz tanesi Ebu Davud'un, otuz tanesi Nesaî'nin, on tanesi İbn-i Mace'nin, altmış tanesi Müstedrek-ül Hâkim'in hadîsleri olduğu gibi, geri kalan yüzotuz hadîs ise, müşterek olarak Kütüb-ü Sitte'de ve Müsned-i Ahmed'de mevcuddurlar. Bunlardan arta kalan hadîsler, Beyhakî'nin Sünen-i Kübra, Şuab-ül İman, Delâil-ün Nübüvve eserlerinde yer aldıkları gibi, bir kısmı da Sahih-i İbn-i Huzeyme, Sahih-i İbn-i Hibban, Müsned-i Daremî, Tarih-ül Buharî ve yine Buharî'nin Halk-u Ef'al-il İbad ve Cüz-ül Kur'an eserlerinde ve Sünen-i Darekutnî kitaplarında bulunmaktadırlar."

3- Yine İbn-i Cevzî'nin "Mevzu Hadîsler" kitabı içine almış olduğu yüzden fazla hadîsleri, İmam-ı Suyutî, El-Leali-l Masnua eserinin iki cildinde tahlile tabi tutmuş ve bu hadîsleri yüzde doksan nisbetiyle mevzuluktan kurtarmış, ortaya koymuştur.

4- Meşhur muhaddis Kazvinî, İmam-ı Begavî'nin Masabih-üs Sünne kitabının onsekiz hadîsi hakkında mevzuluk isnad etmesine mukabil, İbn-i Hacer-i Askalanî bu hadîsleri tek-tek incelemiş ve bunlardan hiçbirisinin mevzu olmayıp bilâkis kısmen Sahih, kısmen Hasen, bir kısmı da sadece Zaif hadîsler olduğunu, "Ecvibet-ül Hâfız Alâ Ehadîs-il Misbah" Risalesiyle isbatlamıştır. İbn-i Hacer'in bu risalesi, adı geçen Masabih kitabı 1/78'de mevcuddur.

Böylece eskide toplu halde, hadîs-i şeriflere ilişmeler vaki' olduğu gibi, yer-yer birer, ikişer hadîslere de ilişmeler olmuş, bu arada bu ilişmelere karşı büyük hadîs imamları cevablar vermiş ve hadîsleri kurtarmışlardır. Birerlik, ikişerlik nümuneleri bu kitabın "Mevzu' Hadîsler" kısmında ele alacağımızdan burada medar-ı bahis yapmayacağız.

5- Bu zamanda hadîsin cerh ve tenkid işinde, eskilerin şimdiki mukallidle-

rinden birisi, Şam'lı Nasiruddin-i Elbanî adındaki şahıs daha çok ileri giderek, hududu tecavüz eden cür'etkârane, amma vukufsuzcasına bir çok sahih hadîslere ilişti. "Silsilet-ül Ehadîs-il Mevzua" adında bir kitap yazıp neşretti. Bir çok sahih hadîslere, hiç olmazsa Hasen, yahud da makbul olan Zaif hadîslere dil uzattı. Bunları mevzulukla şüphelendirmeye kalkıştı. Samimi müslümanların ciğerlerini sızlattı. Bid'at ehli kimselere de, bir mesned oldu. Âlem-i İslâm'dan yer yer bu şahsa karşı reddiyelerle cevablar verildi. İlim meydanında perişan edildi.

6- Müstedrek-ül Hâkim adında, Kütüb-ü Sitte'den sonra çok kıymettar bir hadîs kitabı vardır. Bu kitapta İmam-ı Hâkim, sekiz bin kadar hadîsi kendi araştırması neticesi, Buharî ve Müslim'in şartları çerçevesinde sahih hadîsler olduğu halde, mezkûr iki kitaba alınmamıştır diye dava etmiş ve bu davasının isbatına çalışmıştır. Ancak Buharî ve Müslim'in hadîsleri hakkında sahihlik ittifakı hâsıl olduğu gibi, Müstedrek'te yer alan hadîsler hakkında o tarzda bir ittifak husul bulmamıştır. Amma İmam-ı Zehebî gibi büyük bir hadîs nekkadı ve dâhî imamı bu kitaptaki hadîs-i şerifleri tek-tek incelemiş ve bu hadîslerin yüzde otuzu Sahih-i Buharî ve Müslim'in şartlarına haiz sahih hadîsler olduğunu, yüzde kırkının da sair sahih hadîsler cinsinden olduğunu, geri kalan yüzde otuzunun ise, hasen hadîsler, az bir kısmı da zaifler olduğunu ve bütün bu kitapta ancak şâz olarak bir-iki hadîs şüpheli bulunabileceği kanaatına varmıştır. İmam-ı Zehebî'den sonra gelen meşhur İbn-i Salah, Zeyneddin-i Irakî ve İbn-i Hacer gibi büyük hadîs imamları da aynı bu kanaatı paylaşmışlardır. (*)

Amma gel görelim, eskide Ebu Said-il Malinî gibi bazı müteşeddidler bu kitabın umum hadîs-i şeriflerine toptan olarak zaiflik, bir kısmına da mevzuluk isnadında bulunmuş ve Buharî ve Müslim'in şartlarına haiz hiçbir hadîs içinde yoktur diyecek kadar ileri gitmişlerdir. Zamanımızda ise, bu gibi müteşeddid müteassıblara sırtını dayayan, ilim nezaketini bilmeyen Dr. Muhammed Halil Herras ise, bu kitap için: "Müstedrek değil, Müstetrek denilmeli" diye münasebetsiz bir fikir izhar etmiştir. Bu şahıs aynı zamanda Ezher Üniversitesi Usûlüddin külliyesinin de hocasıdır.. İşte aynı bu şahıs, İmam-ı Suyutî'nin El-Hasais-ül Kübra eserini sözde tahkik etmeye kalkışmış ve birçok hadîslerine ilişmek cehaletinde bulunmuştur.

7- Acı ve yüzkarası bir nümune de, Türkiye Diyanet İşleri adına yayınlanan "Mevzu Hadîsler" isimli bir kitaptır. Bu kitap M. Yaşar Kandemir'indir. Diyanet Riyaseti yayınları arasında ve Türkiye Diyanet Dairesinin bir çeşit görüşü tarzında neşredildiği için, utanç verici bir durumdur. Kat'iyyetle diyebiliriz ki; eğer Ahmed Hamdi Aksekili, Hasan Hüsnü Erdem ve Ömer Nasuhî Bilmen

(*) Fehris-ü Ehadîs-il Müstedrek – Dr. Yusuf Maraşlı sh: 7-15

gibi büyük âlimlerimiz Diyanetin başında, hayatta olsalardı, kesinlikle bu kitabın Diyanet Riyaseti Neşriyatı arasında yayılmasına müsaade etmeyeceklerdi.

Acib ve gülünç bazı örnekler arzedelim:

Birinci Örnek: Resul-i Ekrem (A.S.M.) Haccet-ül Veda'da Mekke'ye dönerken Gadir-ül Hum denilen mevki'de Hazret-i Ali'nin elini tutarak yukarı kaldırmış ve مَنْ كُنْتُ مَوْلاَهُ فَعَلِيٌّ مَوْلاَهُ Meâli: "Ben kimin efendisi isem, Ali de onun efendisidir." olan meşhur ve mütevatir hadîsi körükörüne inkâr ediyor. (*) Delili de: "Efendim, bu Rafizîlerin uydurmasıdır. Çünki onlar iddia ederler ki; orada Peygamber (A.S.M.) Ali'yi kendinden sonra Halife ilân ettiği halde, Sahabeleri bunu gizlemişlerdir." diye olan sözleridir.

Halbuki, buradaki mühim olan şey, Rafizîlerin iddiaları değil, Ehl-i Sünnet olan büyük muhaddis imamlarca öyle bir hadîsin vürûd edip etmediğinin tesbiti mes'elesidir. Rafizîlerin iddiaları bahanesi içinde, sahihin sahihi ve mütevatir olan hadîs-i şerif kamufle edilerek inkâr edilmek istenmiştir.

Şimdi bakalım bu hadîs-i şerif, hangi makbul ve meşhur Ehl-i Sünnetin hadîs kitaplarında yer almakta ve onun hakkında büyük muhaddislerin görüşleri ne merkezdedir görelim...

Evet, bu hadîsi kısaca araştırmamızda: Sahih-i İbn-i Hibban, Müstedrek-ül Hâkim, Cem'-ül Fevaid, El-Feth-ül Kebir -iki yerde- İbn-i Hanbel ve İbn-i Mace'den naklen.. ve keza Müsned-i Ahmed 1.cildinin 5 yerinde, 4.cildinin 3 yerinde ve 5.cildinin 7 yerinde ve toplam 15 yerinde ayrı ayrı rivayetlerle kaydedildiği gibi, Keşf-ül Hafâ kitabında Hâfız Aclunî bu hadîs-i şerifin 30'dan fazla rivayet yollarıyla geldiğini kaydetmiş. Keza, meşhur allâme ve muhaddis İmam-ı Tahavî "Müşkil-ül Âsâr" eserinde hadîsi her tarafıyla incelemiş ve sıhhatına kat'î hükmetmiştir. Yine Menakıb-ı Âl-i Beyt-ir Resul sh: 54-64 arasında bu hadîsin bir çok tariklerle gelen rivayet yollarını nakletmiştir. Keza İmam-ı Suyutî "El-Ezhar-ül Mütenasire" eserinde, hadîsi mütevatir hadîsler içinde kaydetmiştir. Yine "Mecma-uz Zevaid" kitabında, Taberanî'nin Mu'cemul Kebir'inin birçok yerinde ve Mu'cem-ül Evsat'ında ve keza Müsned-i Bezzar'da ve hakeza birçok makbul hadîs kitaplarında bu hadîs-i şerif sahih hadîs olarak kaydedilmiştir. İşte böyle bir hadîs-i şerife mevzu'dur diye ileri giden kimsenin, kendisi mevzu' olması gerekir sanırım...

Adlarını verdiğimiz hadîs kitaplarının cild ve sahife numaralarını görmek isteyenler, bu kitabın "Hadîsler Cetveli" 675 no.lu kısmına bakabilirler.

İkinci Örnek: Yine aynı kitabın aynı sahifesinde, Resul-i Ekrem'in

(*) Bakınız: Mevzu Hadîsler – M. Kandemir sh: 180, 181

(A.S.M.) bir mu'cizesiyle; güneş batmışken, yeniden geri çıkması hâdisesini de inkâr ve tekzib ediyor. Bu münasebetsiz adam, böyle cesurâne hadîsleri inkâr edebilir, amma beraberinde kör akılcılığını ve bid'atkâr bazı mesleklere olan taassubunu ve yersiz saldırganlığını izhar etmiş oluyor. Zira bu hâdise hakkında vürûd etmiş olan hadîs-i şerifi bir kere bu adam kaydederken hatalı şekilde aktarıyor, diyor ki: "Peygamber'in (A.S.M.) ikindi namazını kılmadığı birgün, batmış olan güneşin onun namazını yetiştirmesi için geri dönerek yetişmesi..."

Hâyır, hâdise kaynak kitaplarda zabtedildiği tarzı, bu adamın yazdığı şekilde değil, şöyledir: Hendek Harbi'nde Resul-i Ekrem (A.S.M.) ikindi namazını kılmışken, yorgunluğundan başını Hazret-i Ali'nin dizine koymuş, uyuya kalmış. Hazret-i Ali (R.A.) ikindi namazını kılmamış imiş. Bu arada güneş batmış. Resul-i Ekrem (A.S.M.) da uyanmış. Hazret-i Ali'nin ikindi namazını kılmadığını öğrenmiş. Dua etmiş, güneş geri dönmüş ve İmam-ı Ali (R.A.) bu mu'cizeye binaen ikindi namazını eda etmiş.

Evet, hâdise bütün hadîs kitaplarında böyledir. Tahmin ediyorum, bu adam aslında böyle bir mu'cizeyi akılcılığına sığıştıramadığından böylesi bir taassubla hadîse ilişmiş. Yani kafasına göre, belki de der ki: "Nasıl olur da, dünya garbdan şarka olan devrini, şarktan garba çevirsin de bu iş böyle olsun?" Evet, bu adam, bunu böyle düşünür de, Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) mübarek parmaklarından suyun fışkırmasını ve bir ordunun o sudan içip kanmasını düşünmez. Gökteki Ay'ı, parmak işaretiyle ikiye bölünmesini tefekkür etmez. Her ne ise...

Şimdi, mezkûr hâdise ve hadîsin bazı me'hazlerini veriyoruz: Müşkil-ül Âsâr – İmam-ı Tahavî; Eş-Şifa – Kadı İyaz; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî; İs'âf-ür Ragibîn, Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî; Mecma-uz Zevaid; El-Mevahib-ül Ledünniye – İmam-ı Kastalanî; Kenz-ül Ummal; Cem'-ül Fevaid; Keşf-ül Hafâ – Aclunî; El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî; El-Husûn-ul Hamîdiye gibi hadîs kitapları...

Bu hadîsi rivayet eden Sahabe ve Sahabiyeler; Esma binti Âmis ve Ebu Hüreyre'dir.

İsimlerini verdiğimiz kitabların cild ve sahife numaralarını görmek isteyenler, bu kitabın Hadîsler Cetvelinin 58. bölümüne bakabilirler.

Üçüncü Örnek: Aynı kitab başka bir yerinde, كُنْتُ نَبِيّاً وَآدَمُ بَيْنَ الرُّوحِ وَالْجَسَدِ meâl ve mânasındaki hadîsleri de inkâr ediyor. Biz de buna karşı bazı me'hazler vererek, mes'elenin detayına inmek istemiyoruz.

Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 449; Müsned-i Ahmed 4/66, 5/59 ve 379; El-Feth-ül Kebir 2/33, 334; Ed-Dürer-ül Müntesire Fil-Ehadîs-il Müştehire – Suyutî sh: 126, İbn-i Hibban, İmam-ı Hâkim'den naklen; Kenz-ül Ummal 2/409;

Tirmizî hadîs no: 3609; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir hadîs no: 12571 ve 12646; Eş-Şerîa – Acürrî sh: 416 ve hâkeza...

Şimdi insaflı okuyucuların vicdanlarına soralım, bütün bu dâhî hadîs İmamları mı doğruyu ve hakkı söyler? Yoksa bu adamın ve istinad ettiği ekolün görüşleri mi doğruyu, hakkı söyleyebilir?

Mezkûr kitapta daha bir sürü hezeyanlar var. Hem de toptan ceffel-kalem olarak; "Şu şu mevzulara dair hadîsler umumen uydurmadır!" diyebilecek kadar ileri gitmiş. Hattâ öyle ki İmam-ı Şafiî başta olmak üzere birçok büyük allâme ve dâhî hadîs İmamlarının tesbit ettikleri ve bu hadîslerin asılları Kur'anın âyetlerinde sabit olduğu; imanın ziyade ve noksan olması keyfiyeti hakkında gelen hadîslere toptan "Uydurmadır!" diyor. Tabii bu hususdaki hadîsler bu şahsın iddiasına göre uydurma olursa, o zaman bu mes'eleye bakan ve işaret eden âyetler dahi öyle olur (!).

BÖLÜM - 6

Hadîs usûlü hakkında yürütülen cerh, nakd ve ta'dilin vaz' edilmiş olan kanun ve kaidelerinin gaye ve hedefleri ve ıstılahlarının asıl mânaları...

Bu bölüm, iki fasıldan ibaret olması lâzımdır. Birisi: Hadîs usûlünün vaz' edilişinin gaye ve hedefi...

İkincisi de: Muhaddislerce hadîsin senedlerine göre kullanılan ıstılahların asıl mâna ve mefhumlarıdır.

BİRİNCİ FASIL: Hadîs usûlü hakkında yürütülen cerh ve ta'dil kanunlarının gaye ve hedefleri hülâsaten şöyledir:

Üst taraflarda da yer yer temas ettiğimiz gibi, Hicrî 2. asrın içinde başlayan mevzu' hadîsler dedikodusu, fitne halinde zuhur etmeye başlayınca, en başta İmam-ı Buharî olarak hıfzına almış olduğu, ya da bunların mühim kısmını El-Cami-ül Kebir eserinde kaydettiği beşyüz bin hadîslerin içinden "El-Cami-üs Sahih" eserini süzerek çıkardı. Sonra İmam-ı Müslim onu takib etti. Cerh ve ta'dil usûlü, Buharî'den evvel de başlamıştı. İmam-ı Zehebî Mizan-ül İ'tidal eserinin Mukaddemesinde bu mes'ele için şöyle demiş: "En evvel bu ilme i'tina ile eğilen hadîs hâfızları ve imamlarından Yahya bin Said-i Kettan'dır. Sonra bunun talebelerinden Yahya bin Maîn ve Ali İbn-ül Müdeynî ve Ahmed bin Hanbel ve Ömer bin Fellas ve Ebu Hayseme ve bunların talebelerinden Ebu Zer'a ve Ebu Hatem ve Buharî ve Müslim ve Ebu İshak-ı Cevzekanî'dir. Sonraları birçok ülema da bu işe el attılar. Meselâ, Nesaî, İbn-i Huzeyme, Tirmizî ve Dolabî gibi zâtlar...

Hadîs ilminin tedvin edilen ilk ilmi, cerh ve ta'dil ilmidir. Bu ilmin gaye ve hedefi ise, Sünnet-i Seniye'yi beyan eden hadîs-i şeriflerin muhafazası, tasfiye

ve tehzibidir. Yani, hadîsleri nakil ve rivayet edenlerin ve her bir hadîsin rivayet silsilesine giren insanların hal ve durumlarını incelemekten ibarettir. Bunun neticesinde de hadîslerin rivayet yollarında yalancı, fâsık, hevaî ve bid'atkâr kimselerin bulunup bulunmadığını tesbit etmektir. Rivayet silsilesi bu şekilde tesbit edildikten sonra da, hadîsin metin ve mâna ve Arabiyeti cihetinde rekâket bulunup bulunmama, garabet ciheti ve nihayet Kur'an ve sair Ehadîs-i Sahihanın mânalarına mugayereti bulunup bulunmama tarafları; dirayet ilmi denilen ve ilimde rüsûh ve kemal isteyen bir süzgeçten geçirme işini de tatbik etmektir.

İkinci Hicrî asrın sonuna kadar sadece bu ilim ile hadîsler umumiyeti itibariyle ölçülüyor ve tartılıyordu. Yani o zamanlar hadîs-i şerifler iki çeşitti.. ya sağlam ve sahihdi, yahudda sakim ve zaifdi. Muhaddisler bu tatbikatı yaparlarken, o zamanda dahi, her mes'elede ittifakları hasıl olmuyordu. Yani meselâ; birisi bir hadîsin rivayet silsilesindeki insanların bazılarını zaif hattâ metrûk sayarken, başkaları aynı bu insanları mutemed ve dürüst addedebiliyordu. Tabiri caiz ise; fikir hürriyeti, kelâm serbestiyeti ve kîyl u kalden çekinmeme tarafsızlığı muhaddisler arasında bihakkın kemaliyle hükümrandı. Bu ihtilâfın da elbetteki sebebleri vardı. Bunlardan birisi: Vahyin hükmüyle tesbit edilmiş kat'î ve muhkem kaideler olmayışı... Yani Resulullah (A.S.M.) tarafından; "Şu şu insanların rivayet ettikleri benim hadîsimdir. Şu ve şunlardaki ise, benim hadîsim değildir." gibi yüzde yüz kat'î hükümlü bir kaide olmayışı...

Saniyen: Meselâ Kûfe'de yaşayan bir hadîs âliminin, Medine'de yaşayan ve yaşamış insanların halleri hakkında ne kadar kuvvetli malumat elde etmiş olsa da, orada bulunan bir diğer muhaddis kadar ve oranın halkı kadar malumatı olamıyacağı için, Kûfe'deki muhaddis, Medine'li birisi için zaif demişse, Medine'deki muhaddis aynı o insan hakkında, ya kendisi bizzat, ya da oranın halkından aldığı malumat ile onun aksini iddia edebilirdi. Hadîsin râvilerinin hal ve durumları itibariyle az da olsa, muhaddisler arasında bu gibi ihtilâflar vaki' olduğu gibi; hadîsin metni ve Arabiyeti, mânası ve sairesi de, dirayet ilmi hesabıyla görüş ayrılıklarına sebeb oluyordu ve olmuştur da. Bu yazdıklarımızın bazı örneklerini İkinci Faslın "Zaif ve Mevzu Hadîsler" kısmında arzetmeye çalışacağız, inşâallah.

Yine bu kabilden olarak, müteahhir ülemasından İmam-ı Zebidî gibi bazı büyük ülema, hadîsin rivayet silsilesinde yer alan insanların bazılarının tektük yalanları tesbit edilmiş olsa dahi, o adamların bütün sözleri ve rivayet ettikleri umum hadîsler yalandır ve mevzu'dur denilemez demişler. (*) Aynı İmam-ı Zebidî'nin kanaatı doğrultusunda görüş izhar eden Hindistan'lı Habi-

(*) Ukud-ul Cevahir-il Münife Mukaddemesi

burrahman El-Azamî ise, diyor ki: "Bir iki hadîs hâfızı bir hadîsin râvisi için deseler ki; "Filan kes, bazan mevzu' hadîsleri söylüyor. Öyle ise, aynı adamın sair hadîsleri de hepsi mevzulukla müttehemdir." diye hüküm ve karara varmak cehalettir. (Bak: Elbani Ahtauhû ve Şüzûzuhu 3/172)

İşte bunlar dahi hadîs hususunda birer görüştürler. Filhakika "Yalancının evi yanmış, adam feryad-ı figân etmiş. Fakat kimse ona inanmamış." darb-ı meseli gibi; zındık ve münafık oldukları ve dalâlet üzere olan belli mesleklerde bulundukları kesin şekilde isbatlanmış kimseler hâriç kalmak şartıyla, bîçare, saf bazı kimselerin bir iki yalan söylemiş olmasıyla, artık onun her dediği yalandır diye hüküm edilmemesi icab eder. Çünki olabilir ki; bir iki def'a yalan söylemiş olabilen bu gibi insanların yanında çok mühim bazı hadîs-i şeriflerin bulunabilme ihtimali gözönünden uzak tutulmamalıdır. Lâkin bu insaf düsturu, ahkâm-ı Şeriata ve akaid-i İslâmiyete bakan mes'elelerde tatbik edilmesi mevzubahis değildir ve olmamıştır da...

Burada, bize göre çok önemli şu noktayı da(*) kaydetmek isterim ki; bu gün âlem-i İslâmda mevcud ve tâ günümüze kadar muhafaza edilip gelmiş ve büyük bir kısmı da bazı tahkik ve tahriçlerle tensik edilmiş ve ehemmiyetle tab' edilmiş ve her birisi çok büyük birer hadîs imamı ve hâfızının eseri olan ve Kütüb-ü Sitte dışında kalan elli, altmıştan ziyade hadîs kitaplarını, hürmet ve edeb içinde karşılamak gerekli olduğunu düşünüyoruz. Zira mademki bu kitaplar uzun asırlardan beri muhafaza edilip gelmişler. Şayet içlerinde muhaddislerin cerh ve ta'dil kanunlarına göre çok zaif, hattâ metrûk hadîsler de bulunsa; şahsen amel edip etmeme işi kişinin ihtiyarına bırakılmak sûretiyle, onlara ilişmemek icab eder.

Bununla beraber, Kütüb-ü Sitte'nin dışındaki hadîs kitaplarında bir çok sahih hadîsler mevcud olduğunu ve hattâ ahkâm-ı İslâmiye ve akaid-i diniyenin mühim olan hadîsleri bu kitaplardan da alındığı ve makbul hadîsleri sadece Kütüb-ü Sitte'ye münhasır kabul etmenin çok yanlış ve hata ve cehalet olacağı gözönünden uzak tutulmamalıdır.

Evet, meselâ Sünen-i Daremî, Darekutnî, Muvatta', Müsned-i Ahmed, Müsned-i Müsedded ve Müsned-i Ebubekir bin Ebi Şeybe, Müsned-i Bezzar, Müsned-i Haris bin Ebi Hüsame, Sahih-i İbn-i Hibban, Sahih-i İbn-i Huzeyme, Müstedrek-ül Hâkim, Maacim-i Taberanî, Mu'cem-i İbn-i Cumey, El-Münteka İbn-ül Carud gibi makbul ve meşhur birçok hadîs kitapları daha vardır.

Şayet meraklı bir araştırmacı mezkûr kitaplardan bazı hadîsleri inceliyorsa, muhaddislerin topyekûn görüşlerini öğrendikten sonra, nihayette ekse-

(*) Bu kitapta şu bahis birkaç defa tekrarlanmaktadır. Bilerek ve üstüne basa basa tekrarlanmıştır. Çünki bu, şarlatanların elinde ve dilinde hep dolaşan pek mühim bir mevzu'dur.

riyet tarafı hangi cihette ise, ona göre: "Bu hadîs, senedi itibariyle, muhaddislerin ekseriyetinin görüşüne göre mertebesi şudur." diyebilir. Yoksa sadece bir-iki müteşeddid hadîs tenkidçisinin görüşünü izhar ederek, kesin karar verenin hükmü hakikat olmayacağı gibi; bunun aksini söyleyen sair büyük muhaddislerin reylerine de hürmetsizlik etmiş olacağı bilinmelidir.

Nasılki zamanımızın süperlilik hülyasına kapılan âlim namı altındaki bazı hocalar, büyük muhaddislerin, meselâ "Bu hadîs zaiftir." dedikleri zaman, âdeta bu zaifi mevzu' telâkki edercesine davranış gösterirler ve izhar-ı fazıl sûretinde ilim-füruşluk yaparlar. Halbuki muhaddislerin mutlak ekseriyetinin "Zaif" tabirinden anladıkları mâna şöyledir:

Yani; "Bu hadîs senedi itibariyle sahihlerin mertebesinde değildir. Amma çoğu zaman ifade ettiği mânası ve yine çoğu zaman sahih hadîslerin mânalarına muvafık olan ifadesiyle; hadîs aynen hadîstir" diye telâkki içindedirler.

Hem zaif hadîs ile, mevzu' arasında geniş ve büyük dereler vardır. Yani bir zaif hadîs, zaif olmakla beraber, yine hadîs olarak kalır. Amma hiçbir zaman mevzu' bir hadîs değildir ve olamaz.

Cerh, nakd ve ta'dil nedir?

Cerh ve nakd, ikisi de aynı mânada kullanılmış. Lûgatça mânası: Yaralama, tenkid etme, kusur tarafını izhar etme şeklindedir. Ta'dil ise, cerh ve tenkid yerine, hadîsin râvisinin adaletini ve dürüstlüğünü izhar ve isbat etmektir. Böylece, hadîsin râvilerini cerh etme işi birkaç şekilde olmuştur:

Birisi: İspatlı bir şekilde onun yalanını göstermektir.

İkincisi: Hâfızasının sakatlığını ve karıştırıcılığını -eğer varsa- ispat edip göstermek...

Üçüncüsü: Fısk ve bid'atını -eğer varsa- ispatlamak...

Dördüncüsü: Tasavvufun aşırı gulüvvü, yani aşırı taşkınlığı içinde olduğunu ve hadîsleri naklederken bir çeşit cezbe ve sekir hâleti içerisinde söylediğini tesbit etmek.. ve hâkeza, daha bunlara benzer birkaç durum dahi vardır. Ancak bu sıraladığımız hususlar hepsi yalnız Zaif hadîsler için kullanılmıştır.

Bir de Mevzu' hadîsleri tesbit etme kanunları vardır. Bu usûl ve kanunlar, ileride "Mevzu' Hadîsler Bölümü"nde geleceği için, burada ona girilmedi.

Cerh ve ta'dil hangisi evvel, hangisi sonra tatbik edilir?

Bu hususun geniş izahları cerh ve ta'dil kitaplarında yapılmıştır. Çok kısaca temas etmek istiyoruz. Çünki mevzu' hem çok geniştir, hem de muhaddisler arasında ihtilâflı şekilde cereyan etmiştir. Ekser muhaddislerce ittifak

edilmiş orta yollusunun hülâsası şöyledir:

Hadîs tenkidçileri ekseriyetle birisini cerh etmişlerse.. ve onu tezkiye edenler, cerh edenlerden az ise, o zaman yeniden onun ta'diline gidilmemesi icab eder. Amma eğer cerh edilen kimse, birçok kimseler tarafından tezkiyesi yapılmışsa ve onu medhedenler fazla ise, o zaman o cerh yersiz ve uygunsuzdur.

Bir de cerh edilen kimse, eğer zâtında kâmil ve büyük ve salih ülemadan olduğu halde, mübtediler veya meslek müteassıbı ve kıskançlar tarafından o cerh vaki' olmuşsa, o da bir mâna ifade etmez ve merduttur ve hakeza...

Bu mes'elede geniş bilgi isteyenler, İmam-ı Zehebî'nin Mizan-ül İ'tidal eserine ve İbn-ül Hacer'in Lisan-ül Mîzan kitabına bakmaları, yahut en kolayı İmam-ı Zebîdi'nin İthaf-üs Sâde eserinin Mukaddemesine veya hiç olmazsa Şerh-ül Manzumet-il Beykuniye kitabı 190-196 sahifelerine bakabilirler.

İKİNCİ FASIL: Muhaddislerce hadîslerin senedlerine göre kullanılmış ıstılahların asıl mâna ve mefhumları ne olduğu hakkındadır. Bu fasıl bu durumuyla herhalde biraz uzayacaktır. Çünki hadîslerin ıstılahları hakkında birazcık olsun bilgi vermek, asıl mânaları ne olduğu hakkında malumat arz etmek gibi mes'elelere ister istemez girmek icab edeceğinden, bahsin uzamaması mümkün değildir. Yani, hadîsin aksamından olan sahihler, hasenler, zaifler ve mevzular mes'elesini ele almak, bilhassa zaif ve mevzular durumu üstünde iyice durmak mecburiyeti olacak. Hem de bu kitabın "Temhid" kısmında işaret ettiğimiz gibi, muhaddislerce vaz' edilmiş ıstılahların lûgat mânalarından dehşet alıp ürkmenin yersiz olduğunun isbatı da yapılacağından, haliyle mevzu biraz genişlenecektir. Fakat biz mümkün mertebe işin pratik ve anlaşılır tarafını seçecek ve kısa olmasına gayret edeceğiz.

Evet, hadîs ilmi, yahut ilm-i usûl-ü hadîs tabiri altında yâdedilen bu ilim, hadîsin topyekûn usûl ve kaidelerini içine aldığı için, hakikaten geniş bir ilimdir. Asırlarca hadîs ülemasının gayretleri, teveccühleri, şerh ve izahları neticesinde meydana gelmiş bir ilimdir. Öyle geniştir ki, bir insanın bunu tek başıyla künhünü kavraması, safi ve hâlis zübdesini elde edebilmesi âdeta bu asır insanları için imkânsız gibidir. Bundan dolayı, burada biz bu ilmin teferruat ve detaylarına inipde bir hadîs ilmi kitabını yazmaya, yahudda hadîs usûlünden belli bir mevzuyu seçerek bir doktora tezini hazırlamaya çalışmıyoruz. Buna lüzum da yoktur. Çünki bu vadide pekçok kitaplar yazılmış, mevcuddurlar. Ve aslında mes'ele eskide, bin sene evvel halledilmiştir. Halledilmiş amma, zamanın bazı asrî hocaları bir bakarsın orada burada izhar-ı fazilet nev'inden safi zihinleri bulandıracak seviyede makbul ve meşhur ve çok mânalı ve lüzumlu bazı hadîslere zaiflik isnad ederler. Zaiflik isnadının zararı yoktur da, ona mevzudur diyebilmek için zaiflik tabirini maske yaparlar.

İşte, biz de bu kitapta hadîs usûlü ıstılahlarından bazılarını teferruata inmeden arzetmekle, hususuyla "Zaif Hadîs" ne demek olduğunu ve umuma bakan Şeriat usûlleri ve akaid-i İslâmiye dışında kalan her husus ve mes'elede bu zaif denilen hadîsleri delil getirmenin, onu istimâl etmenin, amel edip iktida etmenin, bir kavle göre lâzım ve şart, diğer kavle göre caiz olduğunun isbatını getireceğiz. Ayrıca da birçok asrî ve süper hoca olma heveslilerin dillerinden düşürmedikleri ve "mevzu, mevzu" diye abarttıkları işin yüzde doksan nisbetiyle hakikat olmadığını ortaya koymaya gayret edeceğiz.

Hadîs ilmi âlimlerinin ittifakıyla, topyekûn "Mustalah-ul Hadîs" yani, hadîs ıstılahlarının tamamı dört sınıfta toplandığına binaen (*) bu dört maddenin altındaki mefhum ve mânalara mecburiyet tahtında izahlıca, geri kalan teferruat maddelerine ise, çok kısa şekilde girmek isteriz. Bu dört madde veya sınıflar ise başlıcaları: "Sahih, Hasen, Zaif ve Mevzu" tabirleriyle gelmiştir. En çok münâkaşaların ve uzun yorumların ve çeşitli adlarla isimlendirilmelerin tamamına yakın kısmı, hep zaif hadîsler sınıfı üstünde yapılagelmiştir. Bunun da yüzde doksan dokuz nisbetiyle hadîsin metin ve mânası üzerinde değil, onu rivayet eden insanların hal ve durumlarına göre değerlendirilmesi şeklinde olmuştur.

SAHİH HADÎSLER

Sahih hadîsler bir kaç sınıftır. Bunlar dört bölümde değerlendirilmektedir. Herbir bölümün de çeşit ve nevileri vardır.

Birinci Sınıf Sahihler: Buharî ve Müslim'in ittifak ettikleri hadîslerdir. Bu çeşit hadîslere "Müttefekun-aleyh hadîsleri" yahud da "Sahihin Sahihi" şeklinde adlandırılır. Eğer Kütüb-ü Sitte'den olan Ebu Davud, Tirmizî, Nesaî, İbn-i Mace'de, her dördü veya bir ikisi bu ittifaka dâhil olsa, o zaman bu ittifak daha da kuvvetlenir.

İkinci Sınıf Sahihler: Buharî'nin tek başına naklettiği hadîslerdir. Bu sınıfın ikinci mertebesi ise, Müslim'in tek başına kaydettiği hadîslerdir.

Üçüncü Kısım Sahihler: Buharî ve Müslim'in şartları çerçevesinde olarak tesbit edilmiş hadîslerdir. Bu sınıfın ikinci ve üçüncü mertebeleri de, yalnız Buharî'nin şartları çerçevesinde, sonra da yalnız Müslim'in şartları dâhilinde olanlarıdır.

Dördüncü Sınıf Sahihler: Buharî ve Müslim'in şartları çerçevesinde olmayan Sahih hadîslerdir. Bu sınıfın hadîsleri, Kütüb-ü Sitte'den olan dört kitap-

(*) Geniş izah için bakınız: Şerh-ül Manzumet-il Beykuniye – Ömer bin Muhammed El-Beykunî sh: 33; keza El-Menhel-ül Latif – Muhammed bin Alevî El-Malikî sh: 56 ve Mukaddemet-ü İbn-üs Salah sh: 6

lardaki sahihler başta olmak üzere, Sahih-i İbn-i Hibban, Sahih-i İbn-i Hüzeyme, İstidrâkât-i Darekutnî, Hâfız Ziya-ül Makdisî'nin El-Muhtare hadîsleri, Müstedrek-ül Hâkim gibi Müstedrekler ve "Sahih" namı altındaki kitaplarla, bunlardan sonra gelen sair hadîs kitaplarında senedi sahih olarak tesbit edilmiş hadîslerdir. Bunların mecmuu, yekûn olarak kaç tane hadîs olduğu hakkında kesin bir tesbit mevcud değildir. Günümüzde Şam'lı Nasırüddin-i Elbanî "Silsilet-ül Ehadîs-is Sahiha" adındaki kitabında her ne kadar bir kısım sahih hadîsleri sıralamışsa da, kat'iyyen sahih hadîsler bunlardan ibaret değildir. Çünki bu adamın zaif ve hattâ mevzu' diye gösterdiği hadîslerin içinde dahi, birçok sahih hadîsler bulunmaktadır.

Buharî ve Müslim'in sahih hadîsleri dışında kalan sahih hadîs kitapları hakkında, yani bunların içinde yer alan hadîs-i şerifler hakkında bazı ilişmeler olmuşsa da, ümmetin ekseriyetinin kabulü ve umumî rağbetleriyle, başta Kütüb-ü Sitte'nin son dört kitabı olmak üzere, sair sahih hadîsler makbul olarak kalmış ve kalacakdır da... Darekutnî'nin "El-İstidrâkât" kitabıyla, Müstedrek-ül Hâkim eseri, Müsned-i Dâremî, Sahih-i İbn-i Hibban, Sahih-i İbn-i Huzeyme, El-Münteka Li-İbn-il Cârud ve El-Ehadîs-il Muhtare – Ziya-ül Makdisî gibi birçok kitapların sahih hadîsleri, ekseriyetle "Sahih-i Bilgayr" diye tavsif edilmişlerdir. Yani bu kitapların sahip ve müelliflerinin kanaatlerine göre, kitaplarındaki bu hadîsler sahih hadîsler olarak kabul edildiği halde, ekseriyet itibariyle Buharî ve Müslim'in şartlarına hâiz olmadıkları için, sair muhaddisler tarafından kısmen aynen sahih kabulü görmüş, kısmen de bazı tenkidlere tabi' tutulmuşlardır.

Sahih Hadîslerin hükmü: İbn-i Hacer'in re'y ve görüşüne göre, sahih hadîsler, Buharî ve Müslim'in hadîsleri olmasa da, hepsiyle amel etmek vâcibdir. İmam-ı Kasımî'nin görüşüne göre ise: "Bunlarla birisi şahsen amel etmese dahi, amma sahih olduklarını kabul etmesi lâzımdır." diye fikirler beyan edilmiş. (*)

Sahih Hadîsin şartları: Yani bir "hadîs niçin sahihtir, bunun vasıf ve şartı nedir?" tarzında bir sual vârid olursa; hadîs usûlcüleri bu sualin cevabı olarak, hadîsin sahih olması için beş vasıf ve şart sıralamışlardır. Biz bu beş maddeyi bir madde içinde toplayarak özetini kaydetmek istiyoruz. Şöyle ki:

Hadîsin râvileri, silsile halinde herbirisi bizzat kendi hocasından hadîsi duymuş olması, tâ Resulullah'a gidinceye kadar... Bu râvilerin herbirisinin tek tek dürüst, mutemed, ehl-i takva insanlar olmaları.. ve hadîsi olduğu gibi yüksek mertebesinde zabtetmiş olmaları, bu da ya yazı ile kaydedilmesi, ya da sadrında muhafaza etmiş olmasıyla olur ve hakeza...

(*) El-Menhel-ül Latif sh: 60-63

HASEN HADÎSLER

Hasen hadîslerin şart ve vasıfları da, aşağı yukarı sahih hadîslerinki gibidir. Yalnız en yüksek mertebede olarak hadîsi metin ve mânasıyla olduğu gibi zabtetmek şartı, hasen hadîslerde yoktur. Hasen hadîsler, Sahihlerden mertebece biraz aşağıda ise de, yani hadîs-i sahih ricali gibi tam hıfzedilip zabtedilmemiş olsa dahi makbuldür.

Hasen Hadîslerin hükmü: Bu kısım hadîslerin amel noktasında hükümleri de, sahih hadîslerin hükmü gibidir veya bir mertebe aşağıdadır. İslâm dininin ahkâm ve akide mes'elelerinde Hasen olan hadîslerle amel etmek ve hüccet getirmek lâzımdır ve hattâ vâcibdir. Başta Ebu Davud olmak üzere, Kütüb-ü Sitte'deki Hasen hadîsler gibi...

Hasen hadîsler için muhaddislerce kullanılmış başka vasıf ve tabirler de vardır. Meselâ; "Ceyyidün (güzeldir), Kaviyyün (kuvvetlidir), Sâlihun (uygundur), Sâbitün (senedi oldukça sağlamdır), Makbûlün (kabul edilmiştir), Mücevvedün (pâk ve temizdir) gibi...

Hasen hadîslerin de, Sahih hadîsler gibi bizzat ve bilgayr olmak üzere iki mertebesi vardır. Bunun izahı sahih hadîsler kısmında geçmiştir.

ZAİF HADÎSLER

Zaif hadîslerin tarifi, Hasen hadîslerin seneden hâiz olduğu sıfatlar, üzerinde toplanmamış hadîsler kısmı muraddır. Yani tabiri caiz ise, üçüncü sınıf hadîsler demektir.. ve sahih hadîsler altının 24 ve 22 ayarı gibi iseler, Hasen hadîsler onun 18 ayarlısı gibidir. Bu minval üzere zaif hadîsler ise, onların 14 ayarlı sınıfı şeklinde değerlendirilebilir. Amma bütün bu ayarlamalar münhasıran hadîsin senedindeki insanların hâl, vaziyet ve durumlarına göre yapılmıştır. Senedi zaif olan bir hadîs, metni de, mânası da zaifdir diye bir şey söz konusu değildir (*).

Hadîs İmamları en çok şu zaif hadîsler kısmı üzerinde ıstılahlar türetmiş ve yürütmüşlerdir. Kimisi 81 çeşite çıkarmış, kimisi 63 çeşite, kimisi 49 ve kimisi de 42 nev'e... Hattâ kimisi de bu ıstılahları 129'a çıkarmışlardır. (**) Ve bütün bu nevilerin hemen hemen hepsi de Zaif hadîsler çeşitidir.

Hem bu zaif hadîsler sınıfı; en çok münâkaşa, patırtı ve gürültülerin olduğu ve ihticac ve müşacerelerin toz ve dumanlarının koptuğu bir zemindir. Kimileri Zaif hadîsleri, Mevzuların sınıfında göstermeye uğraşmış... Kimileri de senedinin za'fiyetini metninin de za'fiyetine emare olarak kabul etmeye çalışmış-

(*) El-Menhel-ül Latif sh: 74

(**) Şerh-ül Manzumet-il Beykuniye sh: 61

lardır. Bir de bu gibi müteşeddid insanlara karşı hakperestlik, insaf ve adalet müvazenesini rehber almış olan büyük ve dâhî hadîs imamları, hadîsleri zayi olmaktan ve hedere gitmekten kurtarmak için var güçleriyle mücadele vermişlerdir. Bu sayede binlerce zaif namı altındaki hadîs-i şerifler kurtarılmış ve bize kadar ulaştırılmıştır. Bu davanın delillerinden bazı örnekleri, az sonra vermeye çalışacağız.

Şimdi burada Zaif hadîslerin za'fiyet sebeblerinden, mahiyetlerinden ve nevilerinden bazılarını ve bir de hükümlerini belirten müttefekun aleyh olan bazı usûl ve kaidelerini arzetmeye çalışacağız.

1- **Za'fiyetin sebebi:** En kısaca umumî ve küllî ta'rifi şudur ki: Senedinin ittisalinde eksikliklerin varlığı.. yani, Sahih ve Hasen hadîslerdeki gibi, senedlerinin tam sağlam olmayışıdır. Yani: An filan, an filan.. tâ Peygamber'e kadar yürütülen senedinin bitişik zincirleme seyrinde bazı eksiklik ve kopukluk gibi, muhaddislerce sakatlık olarak kabul edilen ârızaların bulunduğu hadîsler...

Ayrıca râvilerinin adaleti, hadîsin sağlam zabtı gibi hallerin Zaif hadîslerde az bulunması veya bazan hiç bulunmaması gibi sebebler...

2- **Zaif hadîsin mahiyeti:** Zaif hadîsler mahiyetleri itibariyle yine aynen hadîstirler. Bu hüküm, bütün hadîs ülemasınca müttefekun aleyhtir. Yani, hadîsin za'fiyetine sebeb gösterilen hallerin bulunmasıyla birlikte, yine de hadîs-i şeriflerin umumiyeti içindedirler. Amma dereceleri üçüncüdür.

3- **Zaif hadîslerin nevileri:** Zaif hadîslerin umumiyetle üç nev'e ayrılması mümkündür:

A- Hasene yakın olanlar: Bunlar ekseriyetle sened ve zabtı sağlam olmak şartıyla; Mürsel hadîsler, Muallak hadîsler, Mevkuf hadîsler ve hakeza Münkatı', Mu'dal ve Muan'an hadîslerdir. Üç misal ile bu üç nev'in nümunelerini kaydetmek istiyoruz:

a.1 - MÜRSEL: Hadîsin senedinin en son râvisi olan Sahabenin kim olduğu hakkında malumat verilmeyen hadîslerdir. Lûgatça mânası, gönderilen demektir. Hadîsin merfu' kısımlarından olan birinci sınıfında, nasılki bir Sahabî'nin "Kale Resulullah" demesi hükmü, Mürsel hadîste olmadığı için, bir Tabiîn, onu Sahabeyi zikretmeden Peygamber'e (A.S.M.) göndermesi hâdisesine Mürsel denilmiştir.

a.2 - MUALLAK: Senedinin başında, yani hadîsi kaydeden muhaddisden başlamak üzere rivayet silsilesinde bir râvinin ismi hazfedilmiş olanına, yahud yine hadîsin senedinin ibtidasından itibaren bütün râvilerin isimlerinin kaldırılmış olanına denilir.

Muallâk denilen hadîs kısmının derece ve mertebeleri vardır. Bunların birinci derecedeki sınıfı, bazan merfu', mevkuf ve maktu'lara da şâmil olabiliyor ki, bir cihetle Sahih hadîsler derecesine çıkabilmektedir. Nitekim İmam-ı Buharî'nin kaydetmiş olduğu; meselâ bir hadîsi senedindeki râvileri zikretmeden وَ قَالَتْ عَائِشَةُ نعم النساءُ نساء الانصار... şeklinde kaydetmiştir. İşte Muallâk hadîsler sınıfının birinci mertebesindeki hadîslerin bir misali olarak bu hadîs kabul edilebilir.

a.3 - MEVKUF: Sağlam senedle, yahud da munkatı' olanı ile bir Sahabînin söz, fiil ve tavrını rivayet ve nakleden hadîs kısmı. Muhaddislerce bu kısım hadîslere, daha çok "Eser" diye ta'bir edilmiş. Meselâ Hz. Ömer'in (R.A.): تَفَقَّهُوا قَبْلَ اَنْ تُسَوَّدُوا yani "İhtiyar olmadan evvel, din ilmini öğreniniz" sözü gibi...

B- Orta Derece Zaif Hadîsler: Burada bu taksimi ben kendim yapıyorum. Yani muhaddislerce bu tarz bir tasnif görülmemektedir. Amma Sahih hadîsler olsun, Hasenler olsun hep böyle üstten alta doğru bir ta'rif ve beyan tarzıyla geldiği gibi, elbette Zaif hadîslerin de öyle bir tarzda bir ta'rif ve taksimi olması gerekmektedir.

Orta dereceli zaif hadîslerin de bir kaç nev'inin kısa bir tarifini vermekle iktifa edeceğiz. Meselâ: Garib hadîsler, Aziz hadîsler, Meşhur hadîsler ve hâkeza...

b.1 - Garib hadîsler: Tek başına bir râvinin yalnız bir tek rivayet yoluyla naklettiği ve ondan başka kimsenin onu rivayet etmediği hadîs çeşitidir. Yahud da, hadîsin metninde veya senedinde başkasınınkinden fazla bazı ziyade kelimeler veya râvilerin isimleri zikredilmiş hadîsler gibi...

Garib hadîsler bir kaç nevidir. Garib hadîsler çeşitinin âlâ mertebesine, nerede ise Sahih hadîsler kadar ehemmiyet verilmiş. Meselâ: İmam-ı Zehebî ve Katade'nin bu hadîs çeşitinden tahric ettikleri hadîsler gibi... (Bakınız: Şerh-ül Manzumet-il Beykuniye sh: 87)

b.2 - Aziz hadîsler: Bunlar Sahabe'den sonra ilk zabtında iki ve üç râvinin onu naklettiği hadîs çeşitidir.

Aziz hadîsin hükmü: Bunun âlâ mertebesinde olanların bazan sahih hükmünü, bazan da hasen hükmünü almışlar. Daha biraz alt mertebelerdeki kısmı ise, Zaif olarak kabul edilmiş. (Aynı eser sh: 90)

b.3 - Meşhur hadîsler: Bu hadîs çeşiti de umumiyetle üç sınıfa ayrılmaktadır. Hadîs-i Meşhur, hadîs-i Müstafiz ve Haber-i Meşhur olarak...

Meşhur hadîs dahi âlâ mertebesiyle çoğu kere Sahih hadîslerden sayılmış.

Bunun biraz aşağıdaki kısımları Hasen, daha biraz aşağıdaki ise, Zaif hadîslerden addedilmiş.

Hadîs-i Müstafiz: Hadîsin bu nev'i; fukaha, usûlcü ve bazı muhaddislerce aynen meşhur hadîsler kısmı gibi kabul edilmiştir. Bunların fazla intişarı ve istifazası sebebiyle de "Müstafiz" diye adlandırılmıştır. Hattâ bazı büyük muhaddislere göre, gerek seneden, gerekse metnen çok zaif hadîsler bile şu ziyade intişar ve istifazalarından dolayı Müstafiz makamına terakki ettikleri kabul edilmiştir. Nitekim meşhur Şeyh-ül İslâm ve muhaddis-i kâmil İbn-üs Salah kat'iyyen hükmetmiş ki: "Bunlardan bir hadîs çok Zaif de olsa, birçok kitaplarda kaydedilip ziyade intişar etmesi sebebiyle, bazan "Tevatür" derecesini alır, bazan de "İstifaza" makamına çıkarlar." (Fetavi-l Hadîsiye – Heysemî sh: 63)

Yine İbn-üs Salah'ın bu hükmü tarzında Müstedrek-ül Hâkim 2/426'da ekser muhaddislerin bu mevzudaki kanaat ve hükümleri şöyle dile getirilmiştir: اِذَا كَثُرَتْ فِى الْحَدِيثِ الرِّوَايَاتُ ظَهَرَ اَنَّ لِلْحَدِيثِ اَصْلاً

"Bir hadîs hakkında rivayetler, konuşmalar çoğalırsa, o halde o hadîsin mutlaka bir asla dayandığını gösterir."

Haber-i Meşhur: Bu ünvan ekseriyetle senedi belli olmayan veya senedi hiç olmayan hadîsler olduğu halde, ülema arasında çokça tedavül eden ve konuşulan hadîsler cinsidir. Meselâ: عُلَمَاءُ اُمَّتِى كَاَنْبِيَاءِ بَنِى اِسْرَائِيلَ

Meşhur hadîsi gibi...

Ömer Nasuhî Bilmen, Hukuk-u İslâmiye'de "Haber-i Meşhur"u şöyle tarif etmiştir: "Başta mahdut bazı kimseler tarafından nakledilip söylenmiş iken; bilâhare ikinci ve üçüncü asırlarda şöhret bulup fazla yayılan rivayet ve haberler... Artık onu yalanlamanın imkânı kalmamaktadır." (Hukuk-u İslâmiye ve Istılahat-ı Fıkhiye 1/27)

C- Çok Zaif Hadîsler: Bu kısım hadîsler birçok isim ve ıstılahlarla tarif edilmiş. Meselâ: Müdelles, Mübhem, Mecahil, Şâzz, Maklub, Muallel, Musahhaf, Maharref, Muztarib, Müdrec, Müdebbec, Mü'telef, Muhtelef, Münker, Metruk ve hakeza...

İşte, "Çok Zaif Hadîsler" diye tavsif ettiğimiz bu kısımdan da iki üç çeşitinin ıstılahî mânalarına bakıp kaydedeceğiz.

MÜDELLES: Bunun lûgatça mânası; karıştırılmış, tedlis edilmiş demektir. Istılahta ise, iki mânada kullanılmış. Birisi: Senedinin tedlisi. İkincisi: Rivayet eden hadîs râvilerinin adlarının karıştırılması...

Senedinin tedlisi şöyledir ki; bir râvi, hadîsi ondan rivayet ettiği kimse ile

karşılaştığı halde, ondan işitmediği, yahudda yine râvi, aynı asırda yaşadığı kimse ile, yani ondan hadîsi rivayet ettiği zât ile karşılaşmadığı halde, karşılaştığını ve ondan hadîs işittiğini tevehhüm etmesidir. İşte bu durumların isbatı halinde mervî olan hadîse, senedi itibariyle "Müdelles" denilir.

Hadîs Şeyhlerinin isimlerinin tedlisi hususuna gelince: Meselâ bir hadîsi rivayet eden kişi, ondan işittiği kimseyi bir isimle, bir künye ile ve bir lâkabla isimlendirip lâkablandırdığı, yahut onu bir kabileye mensubiyetini izhar ettiği veya bir memlekete mensubiyetini söylediği halde, bunların hiçbirisiyle meşhur olmayan kimseler olduğu isbat edildiği takdirde, ona "Tedlis-üş Şüyuh" denilmiş.

Buna şöyle bir misal getirilmiş: Ebubekir bin Mücahid El-Mukrî'nin rivayeti olan "Haddesena Abdullah bin Abdullah..." diye bir hadîsi rivayet etmiş. Halbuki böyle bir ünvan ve lâkabla meşhur bir muhaddis yoktur. Amma bu hadîsi nakleden Abdullah bin Ebi Davud'dur ki, meşhur "Ebu Davud" dediğimiz Kütüb-ü Sitte'den üçüncü kitabın sahibidir.

İşte Muhaddisler, böyle bilerek veya bilmeyerek hadîs tedlis edenlerin, yani karıştıranların rivayetlerini makbul saymamışlardır.

MECAHİL: Bunun lûgatça mânası; meçhuller, yani muayyen ve belli olmayanlar demektir. Istılahta ise, hadîs hususunda üç şekilde değerlendirilmiş. Meçhul-ül Ayn, Zâhiren ve Bâtınen Meçhul-ül Hâl, Yalnız Bâtınen Meçhul-ül Hâl...

MEÇHUL-ÜL AYN: Bir tek râviden başka hiç kimsenin ondan hadîs rivayet etmediği kimse... Yani, sadece bir kişinin tanıdığı, amma başka muhaddislerin tanımadığı kimse demektir. Ancak iki âdil ve dürüst râvi ondan hadîs rivayet ederse, ayn olan meçhullüğü kalktığı halde, yine de dürüstlük ve adaleti sâbit olmuş olmaz demişler...

ZÂHİREN VE BÂTINEN MEÇHUL-ÜL HAL: İki sağlam ve dürüst râvinin ondan hadîs rivayet etmesiyle, bi-aynihî muarref duruma geldiği halde; adalet, zabıt ve dürüstlüğü kesin olarak tebeyyün etmediği için, yine de hadîsi makbul sayılmamıştır.

BÂTINEN MEÇHUL-ÜL HAL: Yani zâhiren dürüstlüğü ve adaleti kat'î olarak tebeyyün etmemiş kimselerin, gizli ve hafi kalmış olan durumlarıyla hadîslerini bazı şartlarla makbul görmüş kimseler olduğu gibi, onu reddeden de olmuştur.

MÜNKER HADÎSLER: Lügatta ma'rufun zıddı, belirsizlik demek ise de; hadîs ıstılahında; bir mu'temedin rivayet ettiği aynı hadîsinin metin ve mânalarına muhalif olup, tek başına kalan ve adına "ferd" denilen ve bu durumuyla râvinin adaleti, zabıt ve itkanından uzak olanı demektir.

METRÛK HADÎSLER: Yani, terkedilmiş mânasıyla ki, tek bir râvinin rivayet ettiği, râvisi dahi yalancılıkla müttehem olduğu hadîs cinsidir. Yahud da onun râvisi, kendi fiiliyle, sözüyle, ya da ziyade gafletiyle fisk içinde olduğu tebeyyün eden kişinin naklettiği hadîslerdir.

İşte, hadîs nevileri ve ıstılahlarının ortalama yüz kadar isim ve ünvanları ve pek geniş olarak yayılmış çok dallı, yapraklı, çiçekli ve meyveli ve bazan da haşin ve dikenli ağacından göstermeye çalıştığımız şu nümunelik birkaç misal ve ufacık tarifler bence burada yeterlidir. Yani, hadîs usûlü hakkında pratik ve umumî bir bilgi vermek bakımından kifayetlidir. Bu kitapta hedef ve maksad da sadece budur.

Bununla beraber, yer yer bildirmeye çalıştığımız gibi, muhaddisler tarafından konulmuş şu muhkem kaide ve usûllerin kat'î ve ittifaklı olarak tahakkuk ve tebeyyünleri halinde, hadîslerin mertebe ve derecelerini bulmak hususunda çok güzel ve hassas ölçülerdir. Lâkin tebeyyün ve tahakkuk mes'elesinde, muhaddislerin kat'î ittifakları her zaman husul bulmamıştır. Diyelim, bir hadîsin "Metrûk" olup olmadığı hususunda şartları ölçülürken, kimi muhaddisler onun hakkında müsbet, kimileri de menfi kanaat ve görüş ileri sürebilmişlerdir. Bu hususta umumî bazı örnekler arzedelim:

1- Huyey bin Abdullah El-Muâfirî adındaki zâtı, bazı muhaddisler zaif saydıkları halde, diğer bazıları ise, onu mutemed ve dürüst saymışlar. (Mecma-uz Zevaid 10/123)

2- Akilî'nin Zaif, hattâ Metrûk gördüğü bir hadîsin senedini, meşhur İbn-i Hibban ise, onu mutemed ve mevsuk saymış. (Mecma-uz Zevaid 6/220)

3- Ve bir aynı hadîsin mertebesinde muhaddislerin ihtilâflarının nümunesini görmek için (Bakınız: El-Münteka İbn-i Cârud sh: 28)

4- Bir çok muhaddislerce zaif olarak kabul edilmiş bir hadîsin senedi hususunda, İmam-ı Tirmizî onu hasen diye kabul etmiştir. (Mecma-uz Zevaid 6/220)

5- Bir aynı hadîsin mertebesi üstünde ileri sürülmüş ayrı ayrı görüş nümuneleri için (Bak: Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/632)

6- Keza bir hadîsin mertebesi üstünde ileri sürülen ayrı ayrı görüşler hakkında (Bak: Cem'-ul Fevaid 1/593)

Hem hadîslerin senedindeki bütün râvilerin isim ve halleri tamamen bir tek muhaddis tarafından bilinemediğine dair bazı nümuneler:

1- İmam-ı Ahmed bin Hanbel'in bir hadîsinin senedinin râvilerinden olan (Ubeyd bin Ka'ka') ismindeki zâtı, meşhur İbn-i Hacer-i Heysemî onu işitip tanımadığını yazmış...

Yine aynı şekilde, Müsned-i Bezzar'daki bazı hadîslerin râvilerinden bazı insanları, İmam-ı Heysemî'nin onları tanımadığını kaydetmiş. (Bak: Mecma-uz Zevaid 10/110)

2- İmam-ı Gazalî'nin İhya-u Ulûm-id Din kitabını tahkik eyleyen meşhur müceddid ve muhaddislerin büyük Üstadı Hâfız Zeynüddin-i Irakî, Gazalî Hazretlerinin derceylediği hadîslerin bazıları için: "Ben, bunun aslını bulamadım" yani bende onun senedi yoktur, ben onu görmemişim ve hakeza...

Zaif Hadîsler yanyana gelse kuvvetlenir

Muhaddislerin cerh ve ta'dil noktasından hadîslerin râvileri hakkında üstte nümuneleri verildiği gibi, muhtelif görüş ve beyanları yanında; birçok büyük muhaddislerce kat'î kanaat ve görüş olarak: "Zaif hadîsler, ne kadar zaif de olsa, yan yana gelseler, yani aynı mânayı ifade eden hadîsler aynı noktaya parmak bassalar, o zaman şahsî za'fiyetleri zâil olup, umumiyet içinde kuvvetlenirler" diye kat'î görüş beyan etmişlerdir. Bu mes'elede nümune için bazı me'hazler verip geçeceğiz:

Hâşiyet-ül Dehlevî Alâ Bülûğ-il Meram 1/8; Şerh-üs Sünne Begavî 1/5; Şerh-üş Şifa Aliyy-ül Karî 1/694; Cem'-ül Fevaid 1/393; Ed-Dürer-ül Müntesire Suyutî sh: 153; Keşf-ül Gumme Şa'ranî 1/10; El-Ezkâr Nevevî sh: 15; Fevaid-ül Mecmua Şevkanî sh: 279.. ve hakeza, istesek bu hususta yüz kitabın ismini sıralayabiliriz.

Telâkki-i bi-l kabul mes'elesi

Başta İmam-ı Azam olarak birçok müçtehid fukaha ve bazı muhaddisler: "Rivayetle gelen hadîslerin senedinin sahih veya zaifliğine bakılmadan; eğer ümmet-i İslâmiyenin telakki-i bil-kabulüne mazhar olmuşsa, artık o mes'elede rivayet veya hadîs hüccettir." diye kabul etmişlerdir. Bu mes'elenin misallerinden olarak "Levlâke levlâke" hadîsini gösterebiliriz. Evet, şu hadîsin mâna ve hakikatı İslâm âleminin kalbine o kadar yerleşmiştir ki; hadîs usûlüne göre yüz kere zaif de gösterilse, onu ümmetin telakki-i bil-kabulünden çıkarmak mümkün değildir. Yani ümmetin ekseriyetinin kabulüne ve mânası itibariyle onun doğruluğuna olan inancına mazhar olmuşsa, artık o mes'eleyi beyan etmek için hadîsin senedinin zaiflik veya kuvvetliliğine bakılmaz tarzında ifadeler ileri sürülmüştür.

Bu mes'eleyi İmam-ı Nevevî'nin "El-Ezkâr" eseri sh: 15'e havale ederek kısa kesiyorum. İmam-ı Nevevî, bilhassa bu mes'eleyi gayet samimi bir şekilde hulâsa ve mahiyetini mezkûr kitabında yazmıştır.

Sahih Hadîslerde olan her mes'ele, Zaif Hadîslerde de aynen vardır

Bu makamda, bu hususun da izahı lâzım geliyor kanaatındayız. Şöyle ki: Peygamber'in (A.S.M.) ehadîs-i şerifelerine dikkat etmiş ve tetebbu' etmiş kimseler bilirler ki: Hadîs-i Şeriflerin tamamı, akideye dair mes'elelerden tut, fıkhî ve şer'î ahkâm hakkındaki büyük mes'eleler başta olmak üzere yukardan aşağıya; ehemmiyet itibariyle derece ve mertebelerine göre tâ en küçük teferruat mes'elelerine inerler. Nitekim büyük muhaddisler, hadîslerin tamamını, bilhassa "Sünen" şeklinde tasnif eden muhaddisler bu hususu bir derece icra ettikleri, yani top-yekûn hadîsleri mes'elelere ayırarak bablar halinde tedvin ettikleri gibi, Fukaha-i Şeriat dahi ayrı bir tarzda âyet ve hadîsleri şer'î ve fıkhî mes'eleler halinde ayırıp, bablandırmışlardır.

Burada, şu nokta dahi elbette müdakkik kimselerin nazarından kaçmamış olması lâzımdır ki; sahih hadîslerde bahsi edilmiş hiçbir mes'ele veya bab yoktur ki, aynısıyla zaif hadîslerde de bulunmasın. Bu zaif denilen hadîsler çoğu zaman, sahih hadîs-i şeriflerin metinleriyle de aynı aynınadır. Amma orada o, senedi sahih olan bir hadîstir. Burada bu, senedi zaif hadîstir.

Meselâ: Deccal mes'elesi, Mehdî mes'elesi gibi mes'eleler, sahih ve zaif hadîslerde herbirisinin toplam belki yüzer hadîsi vardır. Çoğu kere de sahihle zaif, aynı metin ve aynı ibarede oluyorlar. Amma hadîslerin senedi noktasından sahih olanları sahih.. zaif olanları da zaiftir diye tesbit edilmiştir.

Dikkat edilirse meselâ: مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ hadîsi, sahih hadîslerde mütevatir olduğu gibi, zaif hadîslerde de belki elli yol ile aynı ibare ve aynı metinle gelmiştir. Hattâ İmam-ı Suyutî, bu hadîsin yüzden fazla rivayetlerle geldiğini kaydetmiş.

Bu noktada bilgi isteyen kimseler, El-Esrar-ül Merfûa eserinin Mukaddemesi sh: 5-34 ve keza İbn-i Ady'in "Ed-Duafa" kitabının pek çok yerlerine bakabilirler. Bunun bâriz bir örneği de şudur ki: El-Kâmil Fid-Duafa'-ir Rical – İbn-i Ady kitabı 4/407'de:

اِنَّ بِالْمَغْرِبِ بَابًا لِلتَّوْبَةِ لاَ يُغْلَقُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا

hadîsi için, o kitapta o hadîsin senedinde Salet bin Süleyman olduğu için, Muhaddisler "Ona uyulmaz!" demişler. Yani onun hadîsi, zaiftir demek istemişlerdir. Amma görüldüğü üzere, bu hadîs aynı mâna ve aynı metniyle sahih hadîsler arasında da çokça vâriddir. Demek seneden değil, amma mânasıyla sahih hadîsler içinde bulunan bir hadîs olmuş oluyor.

Muhaddislerce makbul olmasa dahi, yine de şurada şu şahsî kanaatımı kaydetmek isterim ki: Madem muhaddislerin ekseriyetinin ittifakıyla bir mes'elede birçok zaif hadîsler yan yana gelip, aynı mes'eleye baksalar, umumiyeti itibariyle kuvvetlendikleri gibi.. diyorum ki; acaba sırf zaif hadîslerden

mürekkeb bir mes'elenin etrafına toplanan o zaifler kuvvetleniyor da, neden bir zaif hadîs, sahih hadîslerle metin ve mânasıyla omuz omuza geldiği zaman kuvvetlenmiş olmasın?.. Bence o, öyle oluyorsa; bu, haydi haydi böyle olur.

Bu kanaatıma bir nevi işaret eden insafkârane yapılmış bir tahlili, burada bir tek misal olarak kaydetmeden geçemiyeceğim:

Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 25/193'de, Ady bin Hatem'in İslâma girmesi hakkında bir hadîsin rivayet silsilesi içinde yer almış olan "İshak bin İdris El-Esvarî" namındaki şahıs hakkında muhaddislerin hemen hepsi, kimisi onu yalancılıkla, kimisi hadîsleri tedlis etmekle ve daha daha, münkerlikle ittiham ettikleri halde; mezkûr kitapta bu zâtın rivayet ettiği hadîsin başka şahidleri olarak, aynı mânada gelmiş Müsned-i İmam-ı Ahmed, Es-Sünen-ül Kübra Beyhakî ve Sahih-i İbn-i Hibban gibi makbul hadîs kitaplarında o mânadaki hadîslere me'haz olarak yerler gösterilmiş. Nitekim İmam-ı Suyutî, İbn-ül Hacer ve daha başka büyük muhaddisler dahi böylece hadîsleri kurtarmak için, başka başka şahidleri, yani aynı mânadaki sahih hadîslerden örnek şahidleri getirmekle, zaif hadîslerin durumunu kurtarmak yolunda nasıl hareket ettikleri malûmdur.

Buna bir başka örnek de şöyledir: طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ hadîsini, birçok hadîs hâfızları senedi itibariyle zaif görmelerine rağmen, meşhur muhaddis İmam-ı Tirmizî onu hasen hadîs olarak kabul etmiştir. (Bak: Şerh-ül Manzumet-il Beykuniye sh: 55)

Şu durumda bir hadîs, cerh ve ta'dil usûl ve kanunlarına göre çok zaif, hattâ metrûk olarak gelmiş olabilir. Amma eğer bu hadîs, mâna ve metniyle, mutemed ve sağlam rivayetlerle gelmiş olan sahih hadîslerde onun bir benzeri, bir şahidi varsa, elbette o durumda ihtiyaten o hadîsin muhafaza edilmesi lâzımdır. Nitekim de edilmiştir.

Birisi, şahsen kendi âleminde o gibi hadîslerle amel etmeyebilir. Amma umum hakkında ceffel-kalem onu atıp kesmek hususunda hakkı ve haddi yoktur ve olmaması da lâzımdır.

Ve daha bu minval üzere, zaif hadîsler mertebesini uzun götürebilirdik. Fakat bu makam, bir hadîs usûlünü geniş şekilde ve hâs olarak izah etme makamı olmadığından bu kısa işaretlerle iktifa etmek yerinde olur.

Zaif Hadîslerin hükümleri

Hadîs âlimleri, zaif hadîslerle amel edilip edilmiyeceği, yani ona uyup uymamak hususunda ihtilâflı görüşler beyan etmişler.. ve üç ayrı sınıf ve meslekte bulunmuşlardır.

1- İmam-ı Ahmed ve Ebu Davud gibi zâtların görüşlerine göre, mevzu' olmamak kayıt ve şartıyla, hadîs ne kadar zaif de olsa, onunla amel etmenin şart olduğunu söylemişlerdir.

2- Orta dereceli bir meslek ise: Akaid-i Diniye ve ahkâm-ı Şeriatta değil, amma sair fezail-i a'mal, mev'iza, kıssa ve hikâyat, ilmî ve kevnî mes'eleler ve tefsir ve saire gibi hususlarda amel edilmesi caizdir. Yani uygun ve güzeldir demişlerdir. En mu'temed ve makbul olan meslek de budur.

3- Kadı Ebu Bekir İbn-ül Arabî ve Yahya bin Maîn gibi bir derece şiddetli zâtlar ise, hiçbir mes'elede zaif hadîsle amel caiz değildir demişler. Bu üçüncü meslek, İslâm âleminde ve muhaddisler ve fukaha arasında kabul görmemiş bir meslektir. (Bakınız: Şerh-ül Manzumet-il Beykuniye sh: 63)

Hadd-i vasatı takib eden zatlara yani orta ve vasat meslek erbabına göre; zaif hadîslerle amelin caiz olduğudur. Bu da elbette ki bazı şartlar içinde makbul ve geçerlidir. Daha sonra İmam-ı Nevevî, Zeynüddin-i Irakî ve İbn-ül Hacer gibi büyük ve dâhî allâmeler tarafından bu meslek şerhedilmiş ve bazı şartlarla tevsi' veya sınırlandırılmıştır.

Bu hususta birkaç kitabın ismini vererek geçeceğiz:

El-Ezkâr – Nevevî sh: 7-15; El-Esrar-ül Merfua – Aliyy-ül Karî sh: 315; Haşiyet-ül Dehlevî Alâ Büluğ-il Meram 1/8; Feth-ul Bari – İbn-i Hacer, Mukaddeme sh: 9-12 (bu kitapta İbn-i Hacer, İmam-ı Buharî'nin, sahih hadîslerin arkasına çoğu zaman zaif hadîsleri şerh ve terceme noktasından ta'liken almış olduğunu kaydetmektedir.) Keza El-Metalib-ül Âliye 2/119 ve Kenz-ül Ummal 12/419

MEVZU' HADÎSLER

Evvelâ mevzu' ile alâkadar bir mukaddeme:

Mevzu' hadîsleri tanıma, bulma ve tesbit etme hususunda bazı kaideler, kanun ve usûller vaz' edilmiş ve muhaddislerce tatbik de edilmiştir. Şöyle ki: Hicrî 200. yıl içerisinde şuyu' bulan Mevzu' hadîsler dedikodusu baş gösterince; büyük ve dâhî hadîs imamları mezkûr kaideleri koymuş ve tatbik etmişlerdir. Hadîs-i Şeriflere katılmak istenen mevzu ve yalan sözler, tâ o zamanlar bulunmuş, tesbit edilmiş ve hadîslerden tarh edilip atılmıştır. Yani, şimdi elimizde mevcud me'haz hadîs kitaplarında, o mevzu' denilen yalan sözlerin hiçbirisi yoktur diyebiliriz. Çünki bu mevzuda bütün hadîs hâfızlarınca müttefekun aleyh, kat'î kaide ve usûl şudur ki: "Aslı, faslı mevzu' olarak bilinen bir hadîsi yazmak, kaydetmek ve kitaba dercetmek, çok haram ve büyük günahtır." Bu durumda mezkûr asırda kesin olarak mevzulukları tesbit edilmiş binlerce yalan ve uydurma sözlerden şimdi hiçbirisi mevcud değildir diyebili-

riz. Zira, tâ o zaman o işin farkına varılmış, tesbit edilmiş ve tutup atılmıştır. Hattâ denilebilir ki; büyük muhaddisler, o keskin kaide ve usûlleri tatbik ederken, bir çok sahih hadîsleri de bazı şüphelerle heder etmiş ve zayi' etmişlerdir.

Hem bugün için, farz-ı muhal olarak, sözü edilen mevzu' hadîslerin hiçbirisinin, yahut bir kısmının tâ o zamanlar tesbit edilemeyip de, mevcud hadîs kitaplarında -hâşâ ve kellâ- var olduklarını farzetsek ve biz bunları şimdi, yani 1200 sene sonra tesbit etmek işine girişmek istesek bile; 12 asır evvel olup biten hâdiseyi ve o vakitte o mevzu' ve yalan sözleri yayan ve neşreden adamların şimdi ölmüş ve eserleri bile yok olmuş olmaları hasebiyle; elbette aynıyla mes'eleyi tesbit etmek imkânımız olmayacaktır.

Peki, o halde ne yapabiliriz?

Elcevab: Yapsak, yapsak; ancak eski büyük hadîs imamlarının cerh ve ta'dil, usûl ve kanunlarının tatbik şekillerini dinlemek sûretiyle onların hüküm ve kararlarına göre, belki bir şeyler çıkarabiliriz. Evet, bunun bundan başka ikinci bir yolu yoktur.

Bu mes'elenin neticesi şudur: Hicrî 2. asrın içinden başlayıp, 3. asrın sonuna kadar devam eden mevzu' hadîsler dedikodusu fırtınasıyla, pür-heyecan hamiyet ve gayrete gelen büyük hadîs imamları, keskin ferasetleri yanında, mevzu' sözleri bulma ve tesbit etme kaide ve usûlleriyle, kat'î mevzu' sözleri bulmuş, tesbit etmiş ve hadîsten ayırıp adem gayyasına atmışlardır. Yani, şimdi adı söylenen, fakat varlıkları söz konusu olmayan ve üstünde kat'î olarak yüzde yüz hükmedilmesi mümkün olabilen hiçbir mevzu' söz ve yalan hadîs mevcud değildir. Yani, şimdi elimizde mevcud olan yüz kadar kaynak hadîs kitaplarında... Evet, hadîs kitaplarında diyorum... Yoksa ehemmiyetsiz ve vukufsuz bazı kimseler tarafından yazılmış basit ve ehemmiyetsiz köşede bucakta kalmış hikâye ve harbler gibi mes'elelere dair kitap namı altındaki bazı şeylerde hiç mevzu' hadîs yoktur demiyorum. Amma o gibi kitaplar dahi kat'î tahkik yapılmadan, ezberden olarak: "Baştan sona hep mevzu' hadîslerle doludur." deyip hüküm vermek dahi herhalde insafsızlık olur.

Sual: Peki muhaddislerce konulmuş, hadîsin çok değerli ve mühim olan usûl ve kaideleri ve pek kıymettar bir ilim olan cerh ve ta'dil kanunları bize bugün şimdi yararı nedir? Onunla biz ne yapabiliriz?

Elcevab: Şahsî kanaat ve tesbitime göre, o kaideler, usûller ve kanunlar, bugün bir hadîs müştakının, meraklı bir araştırmacının, hadîslerin mertebelerini, evet sadece mertebelerini o usûl ve kaideler çerçevesinde -eğer yapabilirse- tahkikî tarzda bulabilmesine, tesbit etmesine en büyük ve keskin ölçü âleti ve müracaat edilecek tek kıstastır. Ancak bunu da unutmamak gerekir ki; öylesi bir araştırmacı, araştırmasını yaparken, bir aynı hadîsin mertebesi üze-

rinde yapılmış münâkaşaları, müsbet ve menfî umum görüşleri; haricî te'sir ve his ve hevese veya mizac ve meşrebinin te'sirine kapılmadan dinledikten sonra, ekseriyetin ittifakı hangi tarafta ise, ona göre diyebilir ki: "Şu hadîsin mevcud hadîs usûlü ve kaidelerine ve muhaddislerin ekseriyetinin görüşüne göre mertebesi, derecesi şudur." Yoksa o kanun ve kaidelerle, sanki şimdi varmış gibi, yeniden mevzu' hadîsleri tesbit etmeye teşebbüs etmek için değildirler. Çünki öylesi mevzu' hadîsleri yeniden bulabilme diye birşey yoktur. Zira, hakikatta asıl mevzu hadîsler şimdi yokturlar.

Mevzu' Hadîslerin tarihî gelişimi

Mevzu' kelimesinin lûgat karşılığı; vaz'edilmiş, konulmuş demektir. Hadîs usûlü ıstılahında ise; yalandan bir söz uydurulup, Peygamber'e, yahud bir Sahabî'ye, ya da bir Tabiîn'e isnad edilerek ikinci bir yalan ve iftira ile; "Bunu Peygamber söyledi" yahud "Sahabî ya da Tabiîn söyledi" diye ortaya atılan ve hadîs içine katılmak istenen yalan söz demektir.

Üst tarafta da kaydettiğimiz gibi, mevzu' sözlerin en ilki, Peygamberimizin hayatında bir münafık tarafından yapılmıştır. Peygamber Efendimiz de (A.S.M.) o münafığın cezasını çok şiddetli bir şekilde verdirmiş olduğu gibi; "Benim adıma ben söylemediğim halde yalan uyduran, Cehennem'de yerini hazırlasın!" meâlindeki hadîsi tekrar ve şiddetle söyleyerek ümmetini ikaz ve irşad etmiştir. Daha sonra, hicretin 41. senesinde müslümanlar arasında siyasî ayrılıklar fitnesi başladığında, Şia ve Haricîlik gibi bazı firka mutaassıblarının yalancı ve tıynetsiz bazı adamları, az da olsa, bazı mevzu' sözleri uydurdular. (*)

Daha sonraları, yani 2. asrın başından itibaren bu gibi yalancılar çoğalmaya başladılar. Mevzu' hadîsler dedikodusu da fazla şuyu' buldu. Bunun üzerine hadîs Hâfızları ve hameleleri hamiyet ve gayret içinde pür-dikkat kesildiler... Yalancı ve iftiracıları tek-tek tesbit ettiler. Uydurulan yalan sözleri de bulup teşhir ettiler.

Kâmil Muhaddis Hammad bin Zeyd'in tesbitine göre, zındıklar ondört bin mevzu' hadîsi uydurup yaymışlar. (**) Bu zındıklardan birisi olan Abdülkerim bin Ebi-l Avca', zındıklık adına yalan hadîs uydurduğu tesbit edilmiş ve Abbasî halifelerinden Mehdî zamanında yakalanıp boynu vurulacağı vakit, o zındık bağırarak demiş: "Ne haber! Ben dörtbin hadîs uydurup hadîslerinize kattım ki, bunlarla haramı helâl, helâlı da haram kıldım." (***) Keza İbn-i Asakir, Halife Harun-u Reşid'den naklettiği bir rivayette: Yakalanarak Harun-u Reşid'e

(*) Ulûm-ül Hadîs ve Mustalahihi – Dr. Subhî Salih sh: 266
(**) Aynı eser sh: 270
(***) El-Esrar-ül Merfûa – Aliyy-ül Karî sh: 6

getirilen bir zındığın boynunu vurmak için emir vermiş. O zındık ise demiş: "Ben dörtbin hadîs uydurup neşrettim ki, onlarla haramı helâl, helâlı da haram gösterdim." Harun-u Reşid de ona cevaben: "Ne haber ey zındık! Abdullah bin El-Mübarek ile Ebu İshak-ı Fezarî, senin bütün o yalanlarını tek-tek bulup, harf-harf tesbit ederek, hadîsten çıkarıp attılar." (*) dedi.

Bu zındık habisler kötü niyetle İslâmı bozmak, Sünnet-i Nebeviye'yi bulandırmak gayesiyle hadîs uydurdukları gibi, bir de bunların yanında bazı saf ve ahmak nâdanlar da, güya din adına, bazı hadîsler uydurmuşlardır. Misal için, Nuh bin Ebi Meryem ismindeki bir adam, Kur'an'ın Sûrelerinin faziletleri hakkında bazı mevzu hadîsler uydurmuş. Rivayeti de: "An İkrime, An İbn-i Abbas" diye isnad etmiş. Ona sorulmuş: "Bu hadîsler sana nereden geldi?" O da demiş: "Ben gördüm ki, bu zamanda insanlar Kur'an'dan yüz çevirmişler. Ebu Hanife'nin fıkhî mes'elelerine ve Muhammed bin İshak'ın magazilerine koşuyorlar. Ben de insanları Kur'an'a döndürmek için bunları böyle uydurdum." (**)

(Not: Mezkûr mevzu' olan hadîsler, Tefsir-ül Keşşaf'ta maalesef bilinmeden hadîs olarak kaydedilmişlerdir.)

İşte nümune ve misallerini verdiğimiz o gibi hâdiseler, hep eskide vuku' bulmuşlardır. Amma yine az yukarda kaydettiğimiz vecihle, mezkûr hâdiseler Hicretin 2. yüzyılının başından başlayıp, 3. asırda son bulmuştur. Hadîslerin hakikî mertebe ve makamını tesbit etme işi de mezkûr zamanlarda sona ermiştir. Yani, bahsi yapılmış o mevzu' ve yalan sözler, tâ o zamanlar tesbit edilmiş ve hadîslerden çıkarılıp atılmıştır.

Farz-ı muhal olarak, eğer şimdi mevcud kaynak olan hadîs kitaplarında, bahsi geçen hâdiselerle tesbit edilmiş olan o mevzu' hadîslerin varlıklarını bir an için şimdi kabul etsek de -ki onlar kimisine göre ondört bin, kimisine göre de oniki bin gibi büyük bir rakamdadır- o durumda, şimdi elimizde mevcud olan hadîs kitaplarının yekûnünde bulunan gayr-ı mükerrer hadîslerin tamamı ancak bunların iki misli kadar olabilir. Yani o durumda -hâşâ bin kere hâşâ- şimdi mevcud hadîslerin yarısına yakın bir kısmını mevzu olarak kabul etmek gerekecektir. Amma hâyır, bin kere hâyır! Öyle birşey kat'iyyetle söz konusu değildir. Belki şimdi elde mevcud büyük hadîs kitaplarında yer alan umum hadîsler, binler süzgeç ve eleklerden geçirilerek gelmiştir. Kat'î ve üstünde tam ittifak edilmiş şu anda hiçbir mevzu' hadîs yoktur diyebiliriz. Yani hadîsin ana kaynak kitaplarını kasdediyoruz. Olsa olsa, muhaddislerce büyük ve keskin tahliller neticesinde: Sahih, Hasen, Zaif ve bir de Çok Zaif diye mertebelere ayırma işi olmuştur, başka birşey yoktur. Her ne kadar bazı

(*) Aynı eser sh: 6
(**) El-Menhel-ül Latif sh: 158

muhaddis zâtlar senetleri itibariyle bazan zaif, hattâ metrûk hadîslerden bir kısmını, zan ile mevzu' hadîs hududunda göstermeye çalışmışlarsa da, fazla mühim bir durum arzetmemektedir. Çünki bunların karşısında sair insaflı ve hakperest büyük hadîs imamları dikilmiş, aynı o hadîsleri kurtarmak için gayret sarfetmişler ve hadîslerde mevcud sair benzeri deliller getirerek onları yüzde doksan dokuz nisbetiyle kurtarmışlardır.

Sual: Peki şimdi bu zamanda hiçbir mevzu' hadîs yok mudur?

Elcevab: Bu kitabın arkasında kaynak kitap olarak isimlerini yazdığımız hadîs kitapları listesinde ve bir de elimize geçmeyen ve büyük hadîs imamları ve hâfızları tarafından yazılan makbul ve meşhur birçok hadîs kitaplarında; meselâ, El-Muhtarat Ziya-ül Makdisî, El-İstidrâkât Darekutnî gibi birçok kitaplarda, kesin ve kat'î ve üstünde ittifak edilmiş hiçbir mevzu' hadîs yoktur diyebiliriz.

Amma az yukarıda kaydettiğimiz gibi adı-sanı belli olmayan, yahut İslâm üleması arasında makbul sayılmayan ve bazı vukufsuz ve ehliyetsiz kimseler tarafından yazılmış basit hikâye ve kıssalar gibi şeylere dair bazı mevzuları işleyen kitaplarda ve az bazı tefsir kitaplarında -Tefsir-i Keşşaf gibi- ve bir de avam halkın dilinde dolaşan bazı sözlerde mevzu hadîslerin bulunabilme ihtimali vardır. Bu bulunanların da hiçbir zaman İslâmın haramını helâl, helâlını da haram edecek, akide ve fıkha dair hadîsler olmayıp, basit ve varlığıyla yokluğu arasında fazla bir değer taşımayan bazı sözlerdir.

Dillerde hadîs olarak dolaşan sözlerin büyük bir bölümünü, El-Hâfız İsmail bin Muhammed El-Aclûnî gibi zâtlar, meselâ Keşf-ül Hafâ ve benzeri kitaplarda tahlil etmiş ve çoğunun asılları yine hadîs olduğunu ispatlamışlardır.

Mevzu' Hadîsleri tesbit eden kaide ve kanunlar

Bu hususdaki belli ve kat'î kaideler birkaç tanedir. En mühimmi ve büyüğü: Onu uyduranın sarih itirafı ve ikrarıdır.

2- Hadîs-i şerifin metin ve mânalarına tam rüsûh ve vukuf peyda etmiş zâtların sarraflıkları ile; "Bu söz değil Peygamber'in (A.S.M.), belki az bir belâgat ve fesahata mâlik birisinden de çıkması mümkün değildir" diye mutlak şekilde reddedilmiş sözler...

3- Mânası itibariyle rekîk olanları... Yani Sahih hadîslerin zıddına ve onlara mugayir ve aralarının cem'edilmesine aklen imkân olmayan sözler...

4- Küçük bir iş, bir günah için çok büyük tehdid ve vaîdleri söyleyen söz ve aynı zamanda az ve basit hayırlı işlerde çok muazzam vaadları bildiren sözler...

Ancak şu dördüncü numaradaki kaide, her zaman sâbit ve umumî ve muhkem bulunmamaktadır. Makam-ı zecr ve zemm.. ve makam-ı tergib ve teşvik gibi hallerde vârid olmuş birçok sahih hadîs-i şerifler vardır ki makamın iktizasına göre, bazan küçük bir şeyi büyük olarak göstermişlerdir.

İşte, bunlar gibi mevzu' hadîsleri tesbit etmek için bazı kanun ve kaideler vardır. Bu kaide ve kanunları uzunca şerh ve izah eden bir çok kitap yazılmıştır. Amma bu mevzu'da yazılmış kitapların bazılarında fazla şiddet olmuştur. Meselâ İbrahim-ül Cevzakanî'nin "El-Ebatıl" kitabı ve İbn-i Cevzî'nin "El-Mevzuat" eseri gibi kitaplar...

Hülâsa: Mezkûr kanun ve kaideler, şimdi bu zamanda mevcud olan hadîslere tatbik etmek için değil, eski zamanda, henüz müdevvenat az iken hadîs âlimlerini ihtiyata sevketmek için uygulanmış düsturlar olduğu kesindir.

Başka yönleriyle Mevzu' Hadîsler

Mevzu' ismi altında toplanabilen hadîsler dört sınıf olduğu anlaşılmaktadır. Mevzu' hadîs uyduranların isim ve karakterlerini anlatan ilgili hadîs usûlü kitapları mütalaa etmiş kimseler bu iddiamızı kabul edebilirler.

BİRİNCİ SINIFI: Zındıkların İslâm dinini tahrif etmek, bozmak ve ayıplandırmak için girişmiş oldukları sinsî ve münafıkane faaliyetleri neticesi, bir sürü yalan, buhtan ve iftiralı sözleri yayma işi...

İKİNCİ SINIFI: Râfizîlik veya Haricîlik gibi bâtıl ve dalâletli mesleklerin taassubu adına ve kendi mesleklerini doğru göstermek ve ona revac vermek gibi pis ve habis niyetlerle uydurdukları yalan sözlerdir. Birinci sınıfa göre bu kısım ekalliyettedir.

ÜÇÜNCÜ SINIFI: Ahmak, câhil veya nâdanların uydurdukları mevzu sözlerdir ki; bazıları güya iyi bir niyetle bazı mukaddes şeylere revaç vermek ve insanları ona cezbetmek gibi sâfiyane, amma ahmakça uydurdukları mevzu' hadîslerdir. Bunlardan bir kısmı da, câhil ve nâdan bazı menfaatperest kimselerdir ki, İslâm halifelerine veya sultanlarına ve valilerine yaranmak ve yanaşmak ve menfaat kapmak gibi basit gayelerle; o ehl-i makamların zâtlarına, icraatlarına, güya Peygamber'in (A.S.M.) hadîslerinin işaretleri varmış gibi yalan bazı sözleri uydurma durumudur.

İşte bu her üç sınıf mevzu'lu hadîslerin tamamının tâ, bin sene evvel farkına varılmış, tesbit edilmiş ve hadîslerden çıkartılıp atılmıştır.

DÖRDÜNCÜ SINIFI İSE: Hakikatta ve asliyette bir mevzuluk durumu söz konusu olmadan; bin seneden beri muhafaza edilip gelmiş ve hep istimâl edilmiş bazı hakikatlı sözlerdir. Bu sözlerin ekserisinin sened ve isnadı yoktur. Bunlardan bazıları, ya bir Sahabî'nin veya Tabiîn'in, ya da Tebe-i Tabiîn'den

bazı büyük zâtların bazı hakikatları vecizeleştirerek söylediği doğru ve isabetli kaidevî sözlerdir. Zamanla, bu sözlerin aslı nereden olduğu kat'î bilinememiş, sonra bazıları tarafından bu sözlerden bir kısmının hadîs-i şerif olabileceğine ihtimal verilmiş, dolayısıyla hadîs olarak da şöhret bulup kalmışlar. Mezkûr sözlerin bir kısmı filhakika da Peygamber'in (A.S.M.) sözleri olması mümkündür. Lâkin sened ve isnadları olmadığı için, kat'î bir kanaatla hadîs midir, yoksa Sahabe ve Tabiînden birisinin sözleri midir bilinememiştir.

Böylece mübhem durumda kalan ve senedi olmayan bu nevi sözlere de mevzu' hadîs denilebilmişse de, sadece senedi itibariyle denilmiş. Ama ifade ettiği hakikat ve mânası itibariyle aslâ...

İşte, bu kabil hakikatlı ve mühim sözlerin varlığı eskide de, bugün de söz konusudur ve bunlar haylicedirler. Bu nevi hadîsler bu durumlarıyla, şayet bazıları onları mevzu' hadîs diye isimlendirse de, yani; "Bu söz an'aneli senedle Peygamber'in sözü değildir." dese de, isnad ve sened itibariyle belki doğru olabilir. Amma bu söz, mânası ve hakikatı itibariyle da doğru değildir, yani mevzu'dur diyemez.

Meselâ: مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ hakikatlı söz için, kimisi hadîstir demiş, kimisi de hadîs değil, fakat sabit hakikatlardandır. Kimisi de, İmam-ı Yahya bin Muaz Er-Razî'nin hikmetli sözlerinden olabilir demişler. Kimisi de, bu sözün Hazret-i Ali'nin hikmet-feşan ve kaynağı Menba-ı Vahy ve Risalet olan sözlerindendir demişler.

Bu hadîsin birçok me'hazleri için, bu kitabın Hadîsler Cetvelinin 132 no.lu kısmına bakılabilir.

Evet, bu nevi hakikatlı sözler vardır ve muhafaza edilerek gelmiştir. Elbette ki bunların içinde kelâm-ı Nebevî olanları da vardır. Ve bazılarının hakikatı hadîsten, lafzı başka büyük zâtlardan olabilir. Bunların bir kısmı da İmam-ı Ali'nin hikmet-feşan sözleri de olabilir. Hem mezkûr sözlerin hakikat ve hikmet vecizeleri olduğuna en büyük delil, bin küsûr seneden beri bunların aynen muhafaza edilip, günümüze kadar gelmiş olmalarıdır.

Senedsiz Hadîsler

Bu münasebetle, "Senedsiz hadîsler" mes'elesi yeniden hatıra geldi. Gerçi üst taraftaki mes'ele, bunu da bir derece içine alıyorsa da, lâkin senedsiz hadîslerin dairesi biraz daha geniştir.

Hem yüksek mânaları itibariyle, bunların bir kısmına muhaddislerce doğrudan doğruya hadîs-i şerif diye tavsif edilmiştir. Hattâ bunlardan bir kısmı sahih hadîsler olarak kabul görmüştür. Nitekim İmam-ı Buharî de bu

neviden bazılarını kitabına almakta tereddüt etmemiştir. (*)

Bu nev'i hadîsler, "Muallâk" ismi altındaki hadîsler kısmı içinde de bulunabilirler.

Şu nevi senedsiz hadîslerin bazılarına da "Hadîs-i Meşhur" denilir ki, az yukarıda "Zaif Hadîsler Bölümü"nde buna bir derece işaret edilmiştir.

İmam-ı Celâleddin-i Suyutî bu nevi senedsiz ve dillerde dolaşan hadîslerin varlığını ve tarifini "Sened-ül Musafaha" ismindeki bir Risalesinin Mukaddemesinde çok güzel bir tarzda beyan ettiği gibi, Ed-Dürer-ül Müntesire eserinde de misal ve nümunelerini getirerek tahlil ve tahkiklerle izah etmiştir.

Mevzu'luk isnad edilip de, mevzu' olmayan bazı hadîs örnekleri

1- El-Feth-ül Kebir 1/481'de İbn-ül Cevzî'nin mevzudur dediği bir hadîs, sair imamlarca mevzuluğu reddedilip hadîs olarak kabul edildiği...

2- Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 31-35'de; yine İbn-ül Cevzî, bir iki hadîs-i şerif için mevzu'luk isnad ettiği halde, sair muhaddislerce bu hadîslerin mevzu' olmayıp sahih hadîsler olduğu...

3- El-Esrar-ül Merfua' – Aliyy-ül Karî sh: 73'de; bazı mevzu' hadîsler var ki, başka tariklerle gelen rivayetlerde aynı metin ve aynı mâna ile sahih olabileceği...

4- El-Leali-l Masnua' – Suyutî 1/117'de; bir aynı hadîs, bazı tariklerle sahih, amma başka bir yolla gelen rivayet silsilesinde mevzu ve bâtıl olabileceği...

5- Aynı eser 2/390, 391 ve 394'de; İbn-ül Cevzî'nin mevzu' dediği bazı hadîsleri, İmam-ı Suyutî onları uzun tahliller neticesinde sıhhatlerine hükmetmiş olduğu...

6- Levakıh-ul Envar – Şa'ranî sh: 656'da hadîs rivayetinde ve cerh usûlünü tatbikte tehevvür ve hiddetten içtinab etmenin zarureti hakkında izahlar...

"Lâ asle lehû" ve "Lâ yesihhu" ve "Aslını bulamadım" gibi tabirleri...

İlm-i Hadîs muhakkikleri olan allâme zâtlar, bazı hadîsler hakkında "Lâ asle lehû" yani aslı yoktur veya "Lâ yesıhhü" tabirlerini bazan kullanmışlardır. Muhaddislerin bu tabirlerinin maksad ve muradları nedir diye meşhur Şeyhülislâm İbn-üs Salah'tan sorulmuş. O da şu şekilde cevab vermiş:

"Bizim bunlar gibi tabirlerden muradımız budur ki: Hadîsin senedi itibariyle sahihlerin şartları bulunmadığı zaman bu hadîs sahih olan hadîslerin cinsinden değildir demektir." (Fetavî ve Mesail-i İbn-üs Salah 1/174)

(*) Şerh-ül Manzumet-il Beykuniye sh: 112

El-Hâfız Zeyneddin-i Irakî Hazretleri, İmam-ı Gazalî'nin İhya-u Ulûm-id Din eserinin hadîslerini tahkik ve tahriç yaparken, bazı hadîsler için "Aslını bulamadım" ifadelerini kullanmış. Bence, Hâfız Irakî'nin maksadı da İbn-üs Salah'ın üstteki cevabında olduğu gibidir. Bir de bize göre şu mânası da olabilir: "Yani ben, Gazalî'nin okuyup tetebbu' ettiği kadar bütün hadîslerini ve kitaplarını ve onların senedlerini görmemiş olabilirim. Bunun için, Gazalî'nin bazı hadîslerinin senedlerini bendeki hadîs kitaplarında bulamadım."

Netice olarak: Muhaddislerin; "Aslı yoktur" veya "Sahih değildir!" ifadelerinin en bariz mânası, o hadîsin senedi yoktur.. veya seneden sahih hadîsler cinsinden değildir demektir. Yani şu hadîs, bize ulaştığı kadarıyla biz onun senedini görmemişiz demektir. Yoksa o gibi tabirler hadîsin mâna ve metni için kesinlikle müsta'mel değildir. Murad da o değildir.

BÖLÜM - 7

Fukaha tabir edilen usûl ve fürû-u Şeriatın allâmeleri olan müçtehidlerin hadîse bakış açıları:

Evvelâ, şunu hemen belirtmek gerekir ki; büyük müçtehid imamlar, başta dört mezheb imamı olmak üzere her birisi en âlâ derecede müçtehid oldukları gibi, aynı zamanda bizatihî muhaddisdirler de.. Nitekim her bir imamın bir hadîs kitabı da mevcuddur. Ancak tek bir fark vardır; İmam-ı Ahmed bin Hanbel müstesna olarak, diğer üç mezheb imamı hadîs-i şeriflerin nakil ve rivayet işinde bulundukları halde, onun cerh, ta'dil ve sairesiyle fazla meşgul olmamışlardır. Çünki vazifeleri daha büyük ve daha küllî idi. İştigal mevzuları da, umum ümmete her zaman zarurî ve lâzım olan bir vazife idi. Hadîslerin zâhirî senedleri üzerinde yapılmış cerh ve ta'dil işini, bizatihî onunla meşgul olan zâtlara bırakmakla birlikte, elden geldiği kadar onları dinlemeyi de ihmal etmemişlerdir. Amma bu zâtların üzerinde en çok tefekkür edip düşündükleri şey; hadîsin mâna ve medlûlü ile, nâsihi ve mensûhu hangileri olduğu.. ve Şeriatın hangi mes'elesine hangi hadîslerin bakıp terettüb ettiği hususları idi.

Mutlak müçtehid olan zâtların hadîse bakış açılarının bir başka yönü de vardır. Belki de bu cihettir ki; onları hadîslerin senedleriyle fazla meşgul ettirmemiş. Zaten bir müçtehidin mutlak müçtehid olabilmesi için Allah'ın lûtfuyla ilim, irfan, feraset, velâyet ve tam kâmil rüsûh gibi işleri ve kabiliyetleri isteyen ve birleştiren bir makama mazhar olması gerekmektedir. Amma bu da vardır ki, müçtehidlerin bu makam ve mertebeleri, bazı muhaddislerce bilinememiş ve anlaşılamamışdır.

Evet, biraz sonra misal ve örneklerini vereceğim mezkûr makamın ulviyeti,

kemali ve ilimde rusûh-u tâmmı gibi mazhariyetleri, Allah'ın hususî lutfuyla bazı hâs kullarında tezahürü görüldüğü zaman; artık onlar -çoğu kere zannî ve tarihî olan- hadîsin senedi, cerh ve ta'dilin usûl ve kaidelerinden geçmeden ve geçirilmeden de, hadîsin sahihlik, zaiflik ve mevzu'luk durumlarını kolaylıkla anlayabilirler ve anlayabilmişlerdir.

Şimdi bu davanın hafî de olsa -amma hakikat olarak- bazı delil ve misallerini arzetmeye çalışacağız:

1- Celâleddin-i Suyutî El-Havî Lil-Fetavâ eseri 2/342-345 sahifelerde İmam-ı Şafiî'den naklen ve ayrıca da başka deliller ile de isbat etmiştir ki; Resul-i Ekrem (A.S.M.) başta ahkâm-ı Şeriat olmak üzere, bütün mesail-i diniye ve İslâmiye'yi beyan eden umum hadîs-i şeriflerini Kur'an'dan istihraç etmiş olduğu gibi, âhirzamanda yeryüzüne inerek, müslümanların başına imam olarak geçecek olan Hazret-i İsa (A.S.) dahi mevcud hadîs-i şeriflerin cerh ve ta'dil ve sairesine muhtaç olmadan Hazret-i Peygamber gibi bütün hükümleri doğrudan doğruya Kur'an'dan istihraç edecektir.

2- İmam-ı Şa'ranî El-Mizan-ül Kübra eseri 1/22 saifelerinde dava etmiş ve bir derece bunu isbat etmiştir ki; bütün ehadîs-i şerife Kur'an'ın içinde mevcuddur.

3- Yine, Suyutî Hazretleri El-Havî Lil-Fetavâ 2/446'da; Abdullah bin Abbas'tan rivayeten demiştir ki; "Benim devemin yuları da kaybolsa, onu ben Kur'anda bulabilirim!"

4- Yine İmam-ı Şa'ranî Keşf-ül Gumme eseri 1/25'de ve Suyutî Hazretleri El-Havî Lil-Fetavâ 2/346'da Said bin Cübeyr'den nakletmişlerdir ki; O demiş: "Ben Resulullah'tan gelen hadîs-i şeriflerden neyi ki işittim, hepsinin tasdikini Kur'an'da buldum."

5- Yine İmam-ı Suyutî El-Havî Lil-Fetavâ 2/346'da isbat etmiş ki; bazı ülema-i kâmilîn herşeyi Kur'an'da bulabilme mazhariyetine ermişlerdir.

6- Yine İmam-ı Şa'ranî Hazretleri El-Mizan-ül Kübra eseri 2/43'de, dava etmiş ve bir derece bunu isbat etmiştir ki; başta dört mezheb imamı olmak üzere, bazı kâmil veli olan muhaddisler, Resulullah'la ruhen mülakî olurlar ve şüphelendikleri mes'eleleri veya hadîsleri sorarlar.

İşte bu nümuneler gibi daha birçok nümuneler arzedebilirdik. Lâkin bunlar maksad için kâfidir. İmam-ı Suyutî ve Şa'ranî ve sonra allâme Zebidî gibi zâtların bu mes'eledeki izahlarından anlaşılmaktadır ki; Resulullah en başta olmak üzere, kademe kademe ve derece derece bazı Sahabeler, sonra Tabiîn'den bazı büyük kâmil veliler ve sonra da dört mezheb imamı ve bunlardan evvel Hazret-i Mehdî gibi zâtlara hâs ve mahsus olarak bir makam vardır ki; O'na çıkmış olan zâtlar, artık herşeyi, her mes'eleyi, her hadîsin aslını Kur'an'da gö-

rebilmişlerdir. Amma onlar bu sırlı makamın ve büyük mazhariyetin tezahürlerini sıkı sıkıya saklamışlardır. Umumî ahenk ve zâhire göre hareket edip, yine muhaddislerin sa'y ü gayretleriyle husûl bulan hadîslerin senedleri hususundaki görüşlerini dinlemişler ve imkân nisbetinde de ona müraat etmeye çalışmışlardır.

Bu mes'elenin bir delili de, Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinden nakledilmiş şu sahih rivayettir: Üstadın ileri gelen talebe ve hizmetkârlarından Mustafa Sungur ve Bayram Yüksel gibi zâtlardan bizzat defalarca dinlemişim ki, Hazret-i Üstad demiş: "Ben eskide tahsil ettiğim bütün ilimler, hâfızama aldığım onca kitaplar ve pek geniş ma'lumat, benim Kur'an'a çıkmam için basamaklar oldular. Kur'an'a çıktım, baktım ki; herbir âyet-i Kur'aniye, kâinatı içine almıştır. Ondan sonra daha hiçbir kitaba ihtiyacım kalmadı..."

Evet, görüldüğü üzere, Hazret-i Üstad Bediüzzaman da aynı mes'eleye ve mezkûr aynı makama işaret edip parmak basmaktadır.

İşte mezheb imamları ve başta İmam-ı A'zam Ebu Hanife olarak, az üstte kaydedildiği üzere, muhaddislerce yürütülen hadîsin cerh ve ta'dil kanunlarını dinleyerek müraat ettikleri gibi, aynı zamanda derin velâyet ve nuranî ferasetleriyle hadîse müteveccih olup onun mânası ve hakikatına dalar, Din-i Mübîn-i İslâm'ın hangi mes'elesiyle ilgili olduğunu ve hangi şer'î hükmü aydınlattığını düşünürlerdi. Nitekim, "Ahbar-ı Ebu Hanife" eserinde kaydedildiğine göre, İmam-ı A'zam Hazretleri işittiği bir hadîsin sened ve sairesi gibi zâhirî tarafına değil, onun mânasının derinliklerine dalar, düşünür, İslâm'ın mes'elelerinin halli için tefekkür ederdi. (Ahbar-ı Ebu Hanife sh: 330)

Yine aynı eserin 78. sahifesinde: "İmam-ı A'zam Hazretleri, hadîs toplayan muhaddisleri bir eczahaneye benzetiyordu."

Keza İmam-ı Ali (R.A.) Nehc-ül Belâga – Tahkik Subhî Salih sh: 327'de: "Resulullah'ın sözlerinde hâslar, âmmlar, nâsih ve mensûhlar bulunduğunu, bunları birbirinden ayırt edemeyen kimseler, Şeriatın mes'eleleri hakkında konuşmaya, fetva vermeye hakkı yoktur." demiştir.

Yine Ahbar-ı Ebu Hanife eseri sh: 35'de; meşhur ve kâmil muhaddis "A'meş" gayet samimi itiraf edip demiş ki: "Biz muhaddisler eczahane gibiyiz. Fukaha ise, eczacı ve kimyagerdirler."

İşte müçtehidîn-i izam hazeratının hadîse bakış açıları hakkında, şu çok kısa olan bilgiler, tam ayna olamıyor ve kâfi gelmiyorsa da, lâkin maksada işaret etmesi bakımından bu makamda şimdilik kâfi olduğu ümid edilir.

BÖLÜM-8

"Ehl-i Velâyet ve Zühd" denilen büyük taifenin hadîs ilmine ve hadîsin cerh ve nakd ve ta'dil usûl ve kanunlarına karşı nasıl bir telâkki içinde oldukları mes'elesi...

Bu bölümde arz etmek istediğimiz husus, ehl-i velâyetin büyük âlimleri ve hadîs ilmine vâkıf büyük şahsiyetlerinin hadîs ilmi ve usûlüne karşı telâkki tarzlarına işaret etmektir. Nasılki fukaha ve müçtehidîn bahsinde pek yüksek bir makam ve yüce bir kabiliyet ve mazhariyetten ve mükemmel ve tam bir rüsuhtan bahsetmiştik. Hem o makamın ancak mutlak müçtehid imamlarına hâs olduğunu da arzetmiştik. Burada da, büyük ve kâmil velî zâtların yüksek tabakasına mahsus bir makamdan ve onun tereşşuh ve tezahürlerinden söz edeceğiz. Yoksa ismine velî denilen herkes için elbette ki değildir.

Evet, kâmil ve büyük velî zâtların da, müçtehidlerin büyük şahsiyetlerine mahsus makamlarına benzer bir makamları vardır ki; çok az ârıza ve fire verir, ekseriyetle isabetli ve doğru olur. Bunun da kısaca ve hülâsalı bir tarifi şöyledir ki; bu zâtlar isterlerse Allah'ın izin ve havliyle geçmiş zamanların derinliklerine ruhanî ve keşfî bir sûrette dalıp, hâdisatı ruhen ve kalben müşahede etmeleri mümkün olduğu gibi; gelecek zamanın da içlerine girip, vuku' bulacak olan bazı hâdiselerin İlm-i İlahî'deki mukadder eşkalini hissedip temaşa edebilirler. İşte veliyy-i kâmil olan zâtların ve grubunun zâhirî ülemadan bâriz farkları da budur ve bu mes'ele vâki ve gerçektir. Evliya arasında meşhur ve meşhud olduğu gibi, ümmetin telâkki-i bil-kabulünce de sarsılmaz hakikatlardandır. Bu mes'eleye ve kökleşmiş hakikata zâhirperest ülema, canları istediği kadar inanmayıp kabul etmesinler... Hattâ red ve inkâr ile karşı da çıksınlar, hiçbir kıymeti yoktur.

Bu mes'elede şunu hemen başta kaydetmek gerekir ki; evliyanın keşf ve müşahede yoluyla Resulullah'tan hadîslerin veya diğer bazı mes'elelerin asliyetini, sıhhat ve doğruluk durumunu sormaları kaziyesi elbette şer'î hükümlerde esas ve mesned kabul edilmiş değildir. Ehl-i keşif ve şuhud olan evliyanın bu yüksek tabakası dahi, hiçbir zaman bunu dava etmemişlerdir. Şahsen ve hususî sûrette ve kendi has âlemlerinde belki onunla amel edenler olmuştur. Amma zahir nazarda Muhaddislerin hükümlerine uymuş ve itaat etmişlerdir. Zira bu iş, eğer iddia şeklinde ortaya atılmış olsaydı, bazı su'-i istimaller götürebilirdi. Yani, meselâ İmam-ı Rabbanî, Cüneyd-i Bağdadî, Abdülkadir-i Geylanî ve Mevlâna Celâleddin-i Rumî gibi velâyetin zirvesinde bulunan zâtların muvaffak olduğu hâs bir makamda keşif ve şuhudları, başkalarında taklid yoluyla, hem bazı arızalar sebebiyle noksan olabilen keşiflerinde de müşahede ettikleri işler hususunda dava edecekleri iş, Şeriatın muhkem kaidelerine ters düşebilir ve bazı bulantılar ve su'-i istimallere sebebiyet verebilirlerdi.

Şimdi, bu mes'elenin hakikatını beyan eden ve işin içinde olup yaşayan büyük velî zâtların bazı söz ve hallerini nümune için kaydetmek istiyoruz:

BİRİNCİSİ: İmam-ı Suyutî, El-Havi Lil-Fetavâ eseri 2/44 ve 349'da ayrı ayrı hâdiselerle izah ve isbat etmiştir ki; bazı kâmil velîler manen ve ruhen Hazret-i Peygamber'le mülâki olup, görüşüp, hadîs hususunda sualler sormuşlardır.

İKİNCİSİ: El-Hâfız Aclunî, Keşf-ül Hafâ eseri 2/262'de yazdığına göre: Muhyiddin-i Arabî demiş ki: مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ hadîsi, her ne kadar muhaddislerin yanında senedi itibariyle sıhhati sâbit değilse de, amma keşif yoluyla yanımızda onun sahihliği sâbittir.

ÜÇÜNCÜSÜ: El-Feth-ül Kebir kitabı Mukaddemesi sh: 7'de, Şeyh Yusuf-u Nebhanî, İmam-ı Suyutî'nin talebelerinden Necmeddin-i Gazzî ve Abdülkadir-i Şazelî ve ayrıca İmam-ı Suyutî'nin Cem'-ül Cevami' kitabının kapağında bizzat müellifinin hattıyla yazılmış olan ifadesine dayanarak kaydetmiş ki: Suyutî Hazretleri bizzat kendisi söylemiş; "Ben yetmiş kadar def'alar Resulullah'la manen görüştüm ve şüphelendiğim hadîsleri sorar cevabını alırdım."

DÖRDÜNCÜSÜ: İmam Şa'ranî Hazretleri, Levakıh-ul Envar eserinin baş taraflarında demiş ki: "Ben bir defa manen Resulullah'la görüştüğümde, ona sehiv secdesinde bazılarınca okunan سُبْحَانَ الَّذِى لاَ يَنْسَى وَ لاَ يَسْهُوُ nin keyfiyetini sordum. Resulullah (A.S.M.) bana tebessüm içinde buyurdular ki: "Hasenün!" yani "Güzel birşeydir" dedi.

BEŞİNCİSİ: Yine Şa'ranî Hazretleri aynı eseri sh: 60'da Muhyiddin-i Arabî'den naklen: "Bir çok muhaddislerce zaif gösterilen hadîsleri, ben Resulullah'dan sorardım, onların sahih olduklarına dair cevab alırdım."

ALTINCISI: Yine Şa'ranî Hazretleri aynı eseri sh: 284'de, Şeyh Ahmed-i Zevavî'den naklederek kaydetmiş ki: "Biz, hadîs hâfızlarının zaif gördükleri bazı ehadîs-i şerifeleri Resulullah'dan sorarız, ona göre amel ederiz."

Yedincisi: Mevlâna Celâleddin-i Rumî Hazretleri Mesnevî eserinde bu hususta şöyle der:

بِی صَحِیحَیْنْ وُ اَحَادِیثْ وُ رُوَاتْ ، بَلْکِه اَنْدَرْ مَشْرَبِ آبِ حَیَاتْ

Yani: "Ehlullahın meşrebi, Buharî, Müslim ve sair hadîs ve râvilerin kaynaklarına muhtaç olmadan, bizzat âb-ı hayat olan menba-ı Risaletten hakikatı alabilirler."

İşte, evliya arasında meşhur ve meşhud olan hâdiselerden sadece bir tek parmak işareti gibi, nümunelik bir kaç misal gösterdik. Bu nümuneler bahsi-

mizin maksadı için kifayet eder tahmin ediyorum.

Hem yazdığımız şu evliya hakkındaki hâdiseler nev'inden, İmam-ı Buharî Hazretleri için de bazan vuku' bulduğuna rivayetler vardır.

Demek anlaşılıyor ki; büyük hadîs imamları, tek tek bütün hadîsleri zâhir hale göre zarurî olarak cerh ve nakd ve ta'dil usûl ve kanunları süzgecinden geçirdikten ve mertebe ve sınıflarını tesbit edip beyan ettikden sonra; Evliyanın kümmelinleri de, onları ayrıca keşif ve şuhud âleminde Resulullah'tan sorarak, ayrı bir sahada hadîslerin tahkik ve tashihlerini yapmışlardır. Cenab-ı Allah her hepsinden, bütün ehadîs-i şerifelerin yekûn harflerinin sayısınca razı olsun, Rahmet ve Nurlarına mazhar buyursun, âmîn...

BÖLÜM-9

Ümmetin telâkki-i bil-kabulü denilen umum müslümanların hey'et-i umumiyesinin bazı hadîs-i şeriflerin -velev çok zaif ve hattâ senetsiz de olsa- mânalarına karşı umumî teveccüh, kabul ve incizabları kaziyesidir ki; Şeriatta da muteber sayılmıştır.

Bu bölümün çerçevesindeki mânalar, "Zaif Hadîsler Bölümü"nde kısmen temas edilmiş ve bazı me'hazler verilmiş olmasından, daha ayrıntılı izahlara lüzum görmedim. Geniş bilgi isteyenler ilm-i usûlüddin kitaplarına ve hiç olmazsa, İmam-ı Nevevî'nin "El-Ezkâr" eseri, sahife:15'e ve Ahbar-ı Ebu Hanife kitabının birçok yerlerine ve ayrıca da Mısırlı Ebu Zehre'nin Hayat-ı Ebu Hanife kitabının birçok yerlerinde isbatlı şekilde kaydedilmiş olan bu mevzuya dair yerlerine bakabilirler.

BÖLÜM-10

Özetle hadîs usûlü ve ıstılahlarının ana hatlarıyla bir tarifine dairdir...

Bu bölümün mes'elelerinin bir derece izahı, altıncı bölümde de verilmiştir. Burada hadîs usûlü ilmi ve ıstılahlarının müşterek ana hatlarıyla bir tarifi için bir-iki cümle yazıp geçeceğiz:

Hadîs ilmi iki nevidir:

1- Rivayet hususiyetiyle alâkadar kısmı...

2- Dirayet mes'elesini ilgilendiren tarafıdır...

Bunun da, hülâsasının hülâsası şudur: Hadîs rivayetlerinin hakikatını, şartlarını, nevilerini, hükümlerini ve rivayet edenlerin hallerini ve şeraitini ve rivayet edilen hadîslerin sınıflarını ve bunlara bağlı ek bazı kaide ve usûllerini bilmekten ve öğrenmekten ibarettir. (Bak: Şerh-ül Manzumet-il Beykuniye sh: 4-10)

BÖLÜM-11

İSRAİLİYAT MES'ELESİ

İsrailiyat denilen hususlardır ki, müslüman olmuş yahudî âlimlerinin bazı âyât ve ehadîs-i şerifeleri şerh ve tefsir ve izah makamında -ilmin esaslarına ve âyet ve hadîslerin asıl mâna ve muradlarına uygun olmayan eski mâlûmatları ile- ortaya attıkları, fakat çoğu zaman hurafe-vâri olan sözleri mes'elesidir.

Evet, İsrailiyat hikâyelerinin kaynak olarak menşei, tâ Resul-i Ekrem'in hayatında müslüman olan bazı yahudî âlimlerinden geldiği gibi; Abdullah bin Abbas gibi Sahabelerden meraklı ve müteharri bir kısım genç âlimler, bazı sırların keşfi hususunda mezkûr âlimlerle görüşmeleri esnasında onlardan duydukları bazı acaibli kıssa ve hikâyeleri kaydedip nakletmeleriyle de gelmiştir. Böylece, İsrailiyat namı altında gelen herşey ve her mes'ele, yalandır ve hurafedir diye bir şey mevzu-u bahis olmaması lâzımdır. İsrailiyatın ekseriya hurafelisi olanları şu kısımdır ki; Benî-İsrail Peygamberlerinden nakledilip gelen, hak ve doğru olan bazı sözlerinin, bir zaman sonra, Benî-İsrail'den nâ-ehil, ya da sinsî bazı âlimlerinin yaptıkları uzun şerh ve tefsirleriyle meydana gelmiş durum ile, o doğru ve hak olan haberlerin birbiri içine karışmaları neticesinde hurafeli bir tarza dönüşmesine sebebiyet verilmiş kısmıdır. Yoksa, İsrailiyatın içinde elbette lüb ve mağz mesabesinde olan bir kısmı vardır ki, menşe' itibariyle eski Peygamberlerden gelmiştir. Amma yorumlar, tefsirler ve saire ile o hakikatlı manalar perdelenmiş, gizlenmiş ve başka bir renk almıştır.

İsrailiyatın umumiyeti itibariyle, bize göre dört sınıf ve kısma ayrılması mümkündür. Bunlardan ilk iki sınıfı, eski Benî-İsrail Peygamberlerinin ahvali ve menkıbeleri ve o Peygamberlere karşı Benî-İsrail milletinin durumları, hikâyeleri ve sairesinden ibarettir. Bunların içinde en doğrularını, en hakikatlı ve ders-i ibretlilerini, şüphesiz en başta Kur'an-ı Kerim dile getirmiş, onları tashih etmiş ve hülâsalarını bildirmiştir.

2- Kur'an'da zikredilmeyen Benî-İsrail kıssalarından, ibretli hikâyelerinden mühim bir kısmı da, Resul-i Ekrem (A.S.M.) tarafından beyan buyurulmuştur. Bunlar ise, kısmen başta Sahih-i Müslim olarak hadîs kitaplarında mevcuddur.

3- İsrailiyatın bir derece doğru olanlarından bir kısmı da, yahudilerden müslüman olmuş olan Abdullah bin Selâm gibi gerçek Sahabîler tarafından aktarılmış olanıdır. Amma bunların içinde de muhakkak ki hurafeli ve doğru olmayanları da vardır.

4- Müslüman olmuş, ya da olmamış sair yahudî ülemasından gelen ve ekseriyeti itibariyle hurafeli olan bazı söz ve hikâyeleridir.. ve işte en çok bulandıran da bu dördüncü sınıf İsrailiyattır.

Meselâ, semavatın tabakaları hakkında, Arş ve Kürsî'nin ve melâikelerin hey'etleri hakkında ve küre-ı arzın durumu ve Kaf Dağı gibi mes'elelere dair gelen şu çeşit hurafeli İsrailiyat ise, en zararlı kısmıdır. Bunlardan bir kısmı maalesef bazı Kur'an tefsirlerine ve bir kısım gayr-i ciddî olan İslâm kitaplarına da girebilmişlerdir.

Resul-i Ekrem'in hayatında İsrailiyat keyfiyeti

Resul-i Ekrem (A.S.M.) Medine-i Münevvere'ye gelip yerleştikten sonra, oranın ehli olan Arab Ensarlar'dan sonra; alış-veriş, ticaret, kültür, dinî mevzularda konuşmalar ve muhavereler noktasından yahudilerle münasebet çokça oluyordu. O asırda ve o mevkide, Arablara göre, kültür ve ilim erbabı, yalnız oradaki yahudiler göze çarpıyordu. Tabii ki, bu münasebetler vesilesiyle Sahabelerin kulaklarına da yahudilerden bir çok nakiller ve hikâyeler geliyordu. Bu hikâyelerden bazıları garib, acib şeylerden bahsediyordu. Elbette ki bunlardan bazısı Resul-i Ekrem'in kulağına da gelirdi. Onun için, Resul-i Ekrem (A.S.M.) bu hususda Sahabelerini ve ümmetini ikaz ve irşad ve tâlim etmiştir.

Bu irşad ve tâlimler ise, iki merhale ve iki bölüm halinde idi:

Birinci Bölüm: İslâm dinine ait mes'elelerde, hükümlerde, ibadet ve amellerde, ne Tevrat'tan, ne İncil'den ve ne de ehl-i kitabın âlimlerinden herhangi birşeyin alınmasının, sorulmasının veya onlara uyulmasının mümkün olmayıp, büyük hata olacağını ferman eden hadîs-i şerifler şöyledir:

1- عن زيد بن اسلم: انّ النبىّ (ع.ص.م) قال: لاَ تَسْئَلُوا اَهْلَ الْكِتَابِ عَنْ شَيْءٍ فَانَّهُمْ لَنْ يَهْدُوكُمْ وَ قَدْ اَضَلُّوا اَنْفُسَهُمْ

(El-Musannef – San'anî 10/212)

Meâli: Zeyd bin Eslem'den rivayet: "Peygamber (A.S.M.) ferman etti ki: "Ehl-i kitaptan herhangi bir şey sormayınız! Çünki onların kendileri dalâlettedir, hiçbir zaman sizi doğruya hidayet edemezler..."

2- عن عبد الله بن الثابت (رض): قَالَ جَاءَ عُمَرُ بْنِ الْخَطَّابِ، فَقَالَ يَا رَسُولَ اللّه انّى مَرَرْتُ بِاَخٍ لِى مِنْ يَهُودٍ فَكَتَبَ لِى جَوَامِعَ مِنَ التَّوْرَاة، قَالَ اَفَلاَ اُعْرِضُهَا عَلَيْكَ؟ فَتَغَيَّرَ وَجْهَ رَسُولِ اللّه (ع.ص.م) فَقَالَ عَبْدُ اللّه: مَسَخَ اللّهُ عَقْلَكَ، اَلاَ تَرَى مَا بِوَجْهِ رَسُولِ اللّه (ع.ص.م). فَقَالَ عُمَرُ (رض): رَضِيتُ بِاللّه رَبّاً وَ بِالْاسْلاَمِ دِينًا وَ بِمُحَمَّدٍ (ص.ع.م) رَسُولاً. قَالَ: فَسُرِّىَ عَنِ النَّبِىِّ، ثُمَّ قَالَ: وَالَّذِى نَفْسِى بِيَدِه لَوْ اَصْبَحَ فِيكُمْ مُوسَى فَاتَّبَعْتُمُوهُ وَ تَرَكْتُمُونِى لَضَلَلْتُمْ. انَّكُمْ حَظِّى مِنَ الْاُمَمِ وَ اَنَا حَظُّكُمْ مِنَ النَّبِيِّينَ...

(El-Musannef – San'anî 10/313)

Meâli: Abdullah bin Sâbit (R.A.) naklediyor: Ömer bin Hattab geldi, Peygamber'e dedi ki: "Benim yahudilerden bir arkadaşım vardı, ona uğradım. Bana Tevrat'tan mühim olan yerleri yazdı.. size onları arzedeyim mi?" Hazret-i Abdullah diyor: Buna Peygamber'in canı çok sıkıldı, yüzünün rengi değişti. Abdullah bin Sabit o sırada Hazret-i Ömer'e demiş: "Allah aklını alsın, Peygamber'in yüzündeki değişikliği görmüyor musun?" Bunun üzerine Hz. Ömer (R.A.); "Allah'a Rab olarak razı olduk. İslâmı da tek din olarak seçtik. Muhammedi de hak Peygamber olarak kabul ettik." dedi. Bunun üzerine, Peygamber'in yüzünde sürûr alâmetleri görülmeye başlandı ve ferman etti: "Eğer şimdi Musa (A.S.) içinizde zuhur etmiş olsa ve siz beni bırakıp ona tabi' olsanız, dalâlete girmiş olursunuz. Bütün ümmetler içinden sizler benim hissem olduğunuz gibi, ben de umum Peygamberler içerisinden sizin nasibiniz oldum..."

İkinci Bölüm: Ahkâm-ı Şeriat hakkında değil, amma sair tarihî ve kevnî mes'elelerde, Benî-İsrail ülemasının dinlenebileceğine.. lâkin onları ne tasdik edip, ne de tekzib etmek tarzında bir dinlemeye dikkat edilmesine dair vürûd eden Peygamber'in emirleri şöyledir: حَدِّثُوا عَنْ بَنِى اِسْرَائِيلَ وَ لاَ حَرَجَ

Yani: "Benî-İsrail'den bazı söz ve rivayetleri dinleyip nakledebilirsiniz. Bunda bir zarar yoktur. (Sahih-i Buharî 4/207; İbn-i Hibban 8/50 ve 52, Cem'-ül Fevaid 1/50, El-Feth-ül Kebir 2/9 ve 70; Müsned-ül Firdevs 2/129)

Başka bir hadîs: حَدِّثُوا عَنْ بَنِى اِسْرَائِيلَ وَ لاَ حَرَجَ فَاِنَّهُ كَانَتْ مِمَّنْ فِيهِ اَعَاجِيبُ

Yani: "Benî İsrail'in geçirmiş olduğu ibretli hâdiselerini dinleyip nakledebilirsiniz. Çünki onlarda vuku' bulmuş acib işler vardır. Ders-i ibret için alabilirsiniz." (Müşkil-ül Âsâr 1/40, Mecma-uz Zevaid 1/191; El-Musannef – San'anî 10/312 ve 313)

Yine başka bir hadîs: لاَ تُصَدِّقُوا اَهْلَ الْكِتَابِ وَ لاَ تُكَذِّبُوهُمْ...الخ.

Yani: "Ehl-i Kitap âlimlerini dinlediğinizde onları ne tasdik, ne de tekzib ediniz! Deyiniz ki Allah'a ve Peygamberlerine iman ediyoruz." (Şerh-üs Sünne – Begavî 1/239; Müsned-ül Firdevs 5/21 ve Buharî 3/237)

İşte Resulullah'ın (A.S.M.) şu emirlerinde görüldüğü üzere, İsrailiyata karşı iki tarz yaklaşım içerisindedir. Birisi: İslâm dininin emir ve nehiy, haram ve helâli.. ve hülâsa İslâm dininin kendisine taallûk eden bütün mes'elelerinde hüküm ve emir, yalnız ve yalnız Kur'an ve menba-ı Risalet olan Peygamber'den alınabileceğine dikkat çekmiştir.

İkinci merhalede ise: Benî-İsrail kavminden gelen pek çok Peygamberlerin iz ve eserlerinin ilim noktasından bazı kalıntılarının kalmış olabileceği imkânını nazara almış ve bu açıdan ilmin kapısını kapatmamıştır. Amma bunların alınış ve telâkki kapılarına "Dikkat" levhalarını asmıştır. Böylece İsrailiyatın her çeşidi, İslâm dini akidesinde ve ahkâm-ı Şeriatında aslâ ve kat'â değil, amma sair tarihî ve kevnî ilimlerinde bazı hurafeli yorum ve hikâyelerin -Peygamber'in müsamahalarına binaen- müslümanların dillerine ve sözlerine girebilmiştir denilebilir.

Bu yüzdendir ki: Gerek müslüman olmuş yahudî âlimlerinden bazı zâtlar; gerekse Abdullah bin Abbas gibi Sahabe'nin meraklı genç bazı âlimleri; Hazret-i Resul-i Ekrem'den (A.S.M.) işittikleri kısa, veciz ve cami-ül kelim bazı ilmî hadîslerinin hakikatını, İsrailiyattan gelme hikâyeli ve hurafeli sözlerine tatbik ederek, çok nâdir de olsa, mânalandırma cihetine gittikleri olmuştur. Hattâ bu yüzden zamanla tefsir ile metnin birbirinden tefriki müşkilleşmiştir. Yani şu rivayetin içinde hangi kelimeler öz metin, yani kelâm-ı Nebevî, hangileri tefsir ve şerhtir bilinemiyecek duruma gelmiştir.

Büyük hadîs imamları da bu noktaları nazara almışlardır ki, bazı hadîs-i şeriflerde, Peygamber'in bizzat sözleriyle ve bazı Sahabenin şerh ve tefsirli sözlerini birbirinden ayırmaya çalışmışlardır. Bu hususta İmam-ı Suyutî'nin "El-Müderrec İle-l Medrec" isimli eserini misal için gösterebiliriz. Suyutî Hazretleri bu mevzuu, 16 büyük sahifede, misalleriyle göstermiştir.

İşte, bu kabil hadîs-i şeriflerden bir örnek olarak; İbn-i Abbas'tan sahih bir sûrette nakledilmiş olan şu: اَلْاَرْضُ عَلَى الثَّوْرِ وَ اَلْحُوتِ hadîs-i şerifidir. Gerek İbn-i Abbas Hazretleri, gerekse Vehb bin Münebbih gibi zâtların ona dair eski rivayetlere tatbik ederek yaptıkları tefsir ve şerhleri birlikte rivayet ve nakledilerek gelmiştir. Tabii ki, bu durumda, kelâm-ı Nebevî'nin öz metni, onun etrafında yapılan şerh ve tefsirler içinde tam görülmediği vaziyetiyle, İsrailiyata müşabeheti fazlalaşmıştır. Senedi sağlam olduğu halde, zâhirde akıl hârici görünen manası itibariyle, bazı muhaddisler onu kabulde tereddüd göstermişlerdir.

Amma bu nokta dahi var ki: Muhaddislerce kabul edilmiş olan; Sahabelerin kavil, fiil ve takrirleri de hadîs külliyeti içinde dahil olduğundan, meselâ İbn-i Abbas'ın şerh ve tefsiri dahi olsa, hadîsin metniyle beraber gelmiş olması gayet normaldir. Lâkin Üstad Bediüzzaman'ın dediği gibi; bu kısımda, yani Sahabenin içtihad ve tefsirinde bazı hatalar düşmüş olabilir. Şayet bu hatalar kat'î şekilde tebeyyün dahi etse, ilmî birer hatadır denilir.

BÖLÜM - 12

SIRLI HADÎSLER

Sırlı ve hususî bazı hadîs-i şeriflerin varlığı, vaziyeti ve mânası hakkında bir izah...

Bu bölümün hakikatı, hadîs-i şeriflerde fiilen varlığı kat'î olduğu halde, muhaddislerce buna ayrı bir yer verilerek üstünde durulmamıştır. Yani, Hadîs Usûlü çerçevesinde değerlendirilip de, mütalaaya alınmamış olmakla birlikte, Sahabelerin büyüklerinden bir kaç zâtın bu mes'elede sözleri vârid olmuştur. Yani, kendilerinin Resulullah'dan işittikleri hususî bazı hadîs-i şerifleri sır halinde saklayıp herkese ifşa etmediklerine dair beyanları vardır. Az ilerde bu hususî ve sırlı hadîslerin nelerden ibaret olduğu ve hadîs şârihleri tarafından haklarında söylenen çeşitli görüşlerini kaydetmekle beraber, bu ayrı ayrı görüşlerin umumî durum ve keyfiyetinden anladığımız bir noktayı burada arzetmek isteriz. Şöyle ki:

Her bir insanın ve her bir ailenin, hattâ her bir kabilenin, tâ hükûmetlerin bilinen umumî ahvalinden başka, bir de o ferdlere ve ailelere ve hükûmetlere mahsus hususî ve sırlı ve umumca bilinmeyen işlerinin ve mes'elelerinin varlığı kat'î olduğu gibi; öyle olması da zarurî ve lâzımdır.

Aynen bunun gibi tabiri caiz ise, İslâmiyet ailesinin veya hükûmetinin de, belli ve umumî ve herkesin öğrenip bilmesi zarurî olan işler ve hallerin yanısıra, bir de hususî ve yalnız bazı ferdlere hâs ve sırlı mes'eleleri de elbette ki olacaktır. Nitekim az sonra nakledeceğimiz büyük sahabelerin ifade ve beyanları, bunun böyle olduğunu göstermektedir.

Sual: Bu gibi hadîslerin umumiyeti itibariyle varlığını kabul ettik, amma varlıklarıyla beraber eserlerini, tereşşuhlarını gösteren örnekleri ve bariz delili olacak nümuneleri var mıdır?

Elcevab: Evet vardır.. ve bunlar ekseriya Sâdât-ı Ehl-i Beyt arasında hususî şekilde intikal etmiş bazı dualar, virdler ve münâcâtlardır. Cevşen-ül Kebir Duası, İsm-i Rahman Duası, Kenz-ül Arş Duası gibi dua ve münâcâtlar, bunların zâhire çıkan ve tereşşuh eden kısımlarındandır. İsimleri verilen dualar gibi, daha hususî bazı zikir ve dualar da vardır. Hem de hiçbirisi de meşhur hadîs kitaplarında mevcud bulunmamaktadır.

Şimdi, bu bölümün hakikat ve mahiyetini gösteren sahih hadîs-i şeriflerden bazı nakiller yapmak istiyoruz:

1- Hazret-i Ebu Hüreyre demiş:

حَفِظْتُ عن رَسُولِ اللّهِ (اَوْ مِنْ رَسُولِ اللّه) وِعَائَيْنِ فَاَمَّا اَحَدُهُمَا فَبَثَثْتُهُ

وَ اَمَّا الْآخَرُ فَلَوْ بَثَثْتُهُ قُطِعَ هذَا الْبُلْعُومُ

Meâli: "Ben Resulullah'tan iki kab (yani iki çeşit ilim) aldım. Bunlardan birisini neşrettim, söyledim.. amma ikincisini ise eğer neşretsem, izhar etsem, kellem gider, boynum vurulur."

Bu hadîs-i şerif başta Buharî'nin hadîsidir. Bu hadîs için şârihler kimisi: "Kıyamet alâmetleri ve fitneleridir", kimisi de "Ulûm-u esrar ve meknunat-ı hafiyedir" diye söylemişlerdir. Amma mutlak ekseriyet, bu hadîs-i şerifler istikbalde vuku' bulacak hâdiselerdir demişlerdir.

Yine Ebu Hüreyre'nin (R.A.) mânaca evvelki hadîs-i şerife yakın bir hadîsi de şöyledir:

حَفِظْتُ ثَلاَثَةَ اَجْرُبَةٍ فَبَثَثْتُ مِنهَا جِرَابَيْنِ وَ اَمَّا الْآخَرَ فَلَوْ بَثَثْتُهُ لَقُطِعَ الْبُلْعُومُ

Bu hadîste, Ebu Hüreyre (R.A.) üç kap veya torba ilim hıfzettiğini, bunlardan ikisini söyleyip neşrettiğini, geri kalanını ise, eğer neşretsem kellem kesilirdi mânasındadır. (Bakınız: Umdet-ül Karî Şerh-i Buharî 2/185; Feth-ül Barî – İbn-i Hacer 2/11 ve İrşad-üs Sârî – Kastalanî 1/212)

2- Sahabelerin içerisinde "Sahib-i Sırr-ı Resulullah" lâkabıyla meşhur olan Huzeyfet-ül Yemanî'dir. Demek ki Resulullah'ın hususî sırlı sözleri de vardır. Ve bunları herkese ve umuma değil, bazı hâs Sahabelere söylemiştir. (Sahih-i Buharî 5/31 ve 6/171)

3- Hazret-i Huzeyfe demiş: "Ben istesem size Resulullah'ın bin hadîsini nakil edebilirim. Amma eğer ben bunları nakledersem, beni yalanlayacaksınız..." (Bakınız: Mecma-uz Zevaid 1/182)

4- Yine Hazret-i Huzeyfe'den nakledilmiş ki; demiş: "Resulullah (A.S.M.) bana kıyamete kadar vuku' bulacak olan hâdiseleri söyledi." (Müstedrek-ül Hâkim 4/426, Buharî ve Müslim'in ittifak ettikleri bir hadîs ayarındadır.)

5- İmam-ı Ali (R.A.) buyurmuş ki:

لَوْ حَدَّثْتُكُمْ بِكُلِّ مَا اَعْلَمُ لَقَالَتْ طَائِفَةٌ مَا اَكْذَبَ وَ اَرْجَمَ

Meâli: "Ben eğer bildiğim herşeyi size anlatırsam, sizden bir taife benim için diyecek: "Amma da yalancı, amma da atıyor..."

Yine Hazret-i İmam-ı Ali (R.A.) demiş ki:

لَوْ حَدَّثْتُكُمْ بِكُلِّ مَا سَمِعْتُهُ مِنْ فَمِ اَبِى الْقَاسِمِ (ص ع) لَخَرَجْتُمْ مِنْ عِنْدِى وَ تَقُولُونَ اِنَّ عَلِيّاً اَكْذَبُ الْكَذَّابِينَ وَ اَفْسَقُ الْفَاسِقِينَ

Bunun meâli: Ben eğer Ebu-l Kasım'ın (yani Resul-i Ekrem'in) ağzından her işittiğimi size söylese idim, sizler benim yanımdan çıkar ve der idiniz ki: "Ali, yalancıların yalancısı ve fâsıkların fâsıkıdır." Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 4/207 Şerh-i Mesnevî'den naklen.

6- Hazret-i Ömer (R.A.), Resulullah'ın münafıklar isim listesini yalnız Hazret-i Huzeyfe'ye hususî olarak verdiğini bildiği için, Huzeyfe'ye sormuş: "Ya Huzeyfe! Ben de acaba münafıklardan mıyım?.." Hazret-i Huzeyfe ise: "Hâyır!" demiş. (Bakınız: Ez-Zevacir 1/29)

7- Mecma-uz Zevaid 1/141'de: "Bazı Sahabeler Resulullah'tan her işittiklerini ifşa etmeyip nakletmediklerini.." yazmıştır.

8- Ebu Hüreyre demiş: حَفِظْتُ مِنْ حَدِيثِ رَسُولِ اللّٰهِ اَحَادِيثَ مَا حَدَّثْتُكُمْ بِهَا ، وَلَوْ حَدَّثْتُكُمْ بِحَدِيثٍ مِنْهَا لَرَجَمْتُمُونِى بِالْاَحْجَارِ...

Yani: "Ben Resulullah'ın hadîslerinden hıfzettiğim bir çoğu vardır ki, onları size söylemedim. Eğer bu sakladığım hadîslerden bir tanesini de size ifşa edip söylesem, beni taşlarla recmedeceksiniz..." (Bakınız: Müstedrek-ül Hâkim 1/509 ve 3/509) Bu hadîs Şeyheyn'in şartları ayarında bir hadîs olduğunu, İmam-ı Zehebî dahi ikrar etmiş.

9- Muhyiddin-i Arabî demiş: "Ebu Hüreyre ve İbn-i Abbas, Resulullah'tan aldıkları birçok esrarı sıkı sıkıya saklamışlardır..." (Anka-u Mağrib – Muhyiddin-i Arabî sh: 20)

10- Muhtasar-ı Tezkiret-ül Kurtubî 1/92 ve 118'de İmam-ı Kurtubî demiş ki: "Sahabeler tâ kıyamete kadar, gelecekte olacak olan bütün hâdiseleri biliyorlardı. Lâkin bunları teşhir etmediler..."

11- Bu hususî ve gizli sırların bir derece tezahür etmiş iki misalini vererek, bu bahsi bitirmek istiyoruz.

Birincisi: İmam-ı Ali (R.A.) Ercûze Kasidesinde tahdis-i ni'met kabilinden izhar ettiği acib bir hâdiseyi, onun bir beytinde şöyle dile getirmiş:

وَ قَالَ جِبْرِيلُ خُذْ يَا عَلِى، فَاِنَّهَا سَكِينَةُ الرَّبِّ الْعَلِىِّ

Yani: Cebrail (A.S.) "Sekine" namındaki İsm-i A'zamı Resulullah'a getirdiği vakit, ben de yanında idim. Bana Cebrail (A.S.) dedi ki: "Al yâ Ali! Bu yüce olan Rabbin Sekinesi'dir." (Mecmuat-ül Ahzab 2/512 ve 590)

İkinci Misal: Tarikat-ı Nakşibendiye'nin hafî zikrinin asıl menşei hususunda, onun büyük ülema ve evliyaları şöyle bir rivayet naklederler ki: Peygamber (A.S.M.) ile Ebubekir-i Sıddık Hicret hâdisesinde sığındıkları mağarada, Ebubekir'in çok telâş ettiğini gören Resulullah, ona hususî ve sırlı

şekilde hafî olan zikr-i kalbîyi tâlim etmiş. Ebubekir kalbî olan bu zikri yapmaya başladıktan sonra, telâş ve korkuları zâil olmuş. Hazret-i Ebu Bekir (R.A.) bu sırrı kimseye söylememiş. Bu hâdiseden 14 sene sonra, yalnız bir Selman-ı Fârisî'ye (R.A.) Resulullah'tan (A.S.M.) aldığı şekilde tâlim etmiş. İlh... (Bak: Mektubat-ı İmam-ı Rabbanî 1/90 ve İbrahim Hakkı'nın Marifetnamesi sh: 440)

İşte arzettiğimiz şu son iki misal ile, pek mühim hâdiseler ve büyük hakikatların zamanla inkişaf ve tezahürleri, asıl itibariyle sırlı ve hususî hadîslere dayandığı halde; amma umuma bakan bir mes'ele olmadığı, belki hususî ve sırlı oldukları için hadîs kitaplarında bulunmamaktadır. Hadîs kitaplarında herşeyin bulunmamasıyla, olmamalarına delâlet etmediği gibi, hususîlik durumları da burada bir derece tezahür etmektedir.

NETİCE: Büyük Sahabelerden sahih rivayetlerle gelmiş hadîs-i şeriflerin ve nümune için arz ettiğimiz iki misalin netice ve hasılasından anlaşılabilir ki; ibadet, muamelât, ahkâm ve âdâb gibi Şeriatın zahir ve vâzıh ve herkesin her zaman muhtaç olduğu mes'elelerini içine alan hadîs kitaplarımızda olmayıp da ve fakat ümmetin telâkki-i bil-kabulüne mazhar olmuş bazı dualar, virdler ve hakikatların böyle hususî, sırlı bazı mesned ve menşeleri olabileceğine ihtiyat ve mülâyemetle bakmak ve hürmetle karşılamak, hiç olmazsa ilişmemek lâzım ve şarttır diye düşünüyoruz.

HÂTİME

Bu bahsin başından buraya kadar kaydettiğimiz mes'ele ve bilgileri, mümkün mertebe hülâsalı ve pratik şekilde yazmaya çalıştığımız şu makalemizi güzel bir hâtimeyle sonuçlandırmak ve onunla te'kid ve takviye etmek ve nurlandırmak üzere; meşhur Allâme ve Kâmil Muhaddis olan İmam-ı Muhammed bin Muhammed El-Hüseynî El-Zebidî'nin İhya-u Ulûm-id Din kitabı üzerinde yaptığı şerh ve tahkik olan "İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn Bi-Şerh-i İhya-i Ulûm-id Din) eserinin Mukaddemesinden mevzumuzla alâkalı bazı bölümleri tercüme ederek alacağız.

Mâlumdur ki; ülema-i İslâm arasında birbirlerinin eserlerini ve meslekleri tenkid etme işi çokça vaki' olmuştur. Bu kabilden olarak Gazalî Hazretlerini de tenkid edenler bulunmuştur. Amma bilâhare kat'iyyen görülmüş ve anlaşılmıştır ki; İmam-ı Gazalî gibi derece-i içtihada ulaşan allâmeleri tenkid eden kişiler, onların bulundukları mertebe ve makamlarını, yani me'haz ve mesleklerini bilemedikleri, kavrayamadıkları ve fikirleri oraya ulaşamadığı için o tenkidleri yapmışlardır. İşte İmam-ı Zebidî Hazret-i Gazalî'ye haksız yere dil uzatan böylesi bazı kimselere, bilhassa hadîs rivayetiyle alâkadar tenkidcilere vermiş olduğu cevablarından bazı kısımlarla Hâtimemizi sürdüreceğiz.

1- İmam-ı Gazalî'nin "İhya" kitabında bazı hadîs-i şerifleri "Bil-mana" ile nakletmesine karşı yapılmış itirazlara cevablarından ezcümle şöyle der:

"Hadîsin siyakında, lafızlarının ihtilâfıyla birlikte, hem onun lafzında takdim ve te'hirlerin ve ziyadeliklerin bulunmasıyla beraber, mana cihetiyle birbirine muvafık olan hadîsler vardır. Bu noktadan Gazalî Hazretleri hadîs ve eseri naklederken, lafızları fazla nazar-ı itibara almadan manasını zikretmiştir. Çünki onun yanında tıpatıp hadîsin lafzını ille de nakletmek zarurî değildir. Bu mes'elede, Sahabelerden büyük âlim zâtların bir cemaatı aynı mesleği benimsemişlerdir. Meselâ İmam-ı Ali (R.A.), İbn-i Abbas, Enes bin Mâlik, Ebu Derda', Vasilet bin El-Eska ve Ebu Hüreyre...

Keza Tabiîn'den de birçok zât aynı meslekte oldular. Meselâ; Hasan-ı Basrî, İmam-ı Şa'bî, Amr bin Dinar, İbrahim-i Nehaî, İmam-ı Mücahid ve İkrime ve hâkeza...

Bundandır ki; İbn-i Sirin Hazretleri demiştir: "Ben bazı hadîsleri ayrı ayrı on kişiden duyarım ki, manası bir, fakat lafızları muhteliftir." Süfyan-ı Sevrî ise demiştir: "Bir mecliste, birisi hadîsin lafızları üzerinde fazla şiddet ve mollalık gösteriyorsa; biliniz ki, o adam: "Beni tanıyınız" demek istiyor."

Evet, bir kimse hadîsin manasını söylerken muhafaza edebiliyor ise, başka lafızlarla ifadesi zararı yoktur. Dört mezheb imamı da aynı meslekte idiler.

2- Zaif hadîsleri Gazalî Hazretleri kitabına almış diye yapılan itirazlara karşı bazı cevablarından:

"Ülema-i âhiretin aldıkları bazı hadîslerini, hadîs üleması zaif görmüş olabilirler. Çünki ehl-i âhiret ve ashab-ı marifetin hadîs hususundaki meslekleri, muhaddislerin mezhebinden başkadır. Hadîs ehlinin yürüttükleri esas ve kaideler, bu zâtlar için hüccet değildir...

İbn-ül Cevzî gibi haddi aşan bazılarının çok fazla cür'etle ta'n ettiği kimseler, ekseriya bunlardan ilimce de, hadîsçe de üstün kimselerdir. Hem hadîs ehlinin zaif gördüğü bir çok hadîsler, başka hadîslerle de kuvvetlenebilmektedir. Bunun yanında, bazan muhaddislerden birisinin cerh ve zemmettiği bir hadîsi, başka muhaddislerce de medhedilip adaletine hükmedilebilmektedir -ki bu durumda o hadîs, artık üzerinde ihtilâflı görüşlerin cereyan ettiği bir vaziyet almış olur- O halde, tek birisinin ilişmesiyle o hadîs reddedilmez. Nasılki, İmam-ı Ahmed bin Hanbel'den gelen şu rivayet:

"Bir hadîs eğer Kitap ve Sünnete münâfi olmazsa, fakat Kitap ve Sünnetin ona şahidlikleri de bulunmasa dahi, hemen reddedilmez. Bunun yanında hadîsin o durumuyla icma-i ümmetin te'vilinden çıkmadığı müddetçe de kabul edilip onunla amel edilmesi lâzımdır."

Evet, İmam-ı Ahmed'in yanında zaif hadîsler, re'y ve kıyasa müreccah olduğu kesindir. Ayrıca Muhammed bin Hazem demiş: "Hanefî âlimleri icma' etmişler ki; İmam-ı A'zam'ın mezhebinde zaif hadîsler, kıyas ve re'yden üstündürler.

Kaldı ki, bir hadîsi, iki asır kabul edip amel etti, yahud da üç karın onu rivayet etti, hiç olmazsa bir asır onu istimâl edip inkâr etmedi ise, artık o hadîsin senedi ne olursa olsun, kabulünde tereddüt etmemek gerektir. Hem bir hadîs dillerde meşhur olup, amma senedinde kelâm edilmiş olsa dahi, Müslümanlardan bir tabaka onu inkâr etmiyorsa, bir ihtimal ile sağlam olabilir. Yeter ki, Kitaba ve Sahih hadîslere, yahud İcma-i Ümmete zâhir bir muhalefeti olmasın... Yahudda, onu nakleden kişinin yalancılığı, sadık hadîs imamlarınca şehadetli olarak isbatlanmış olmasın...

Bu noktalarla beraber, hadîslerin metin ve manaları itibariyle çokluğu ve hattâ ihata edilemeyecek derecede olduğu gibi; bu hadîslerin nakil ve râvilerinin de kesreti elbette ki; ihata edilemiyecek bir durumdadır. Nasıl ki, meşhur İmam-ı Zührî'nin yanında bir adam bir hadîsi zikretmiş, İmam-ı Zührî demiş: "Biz böyle bir hadîs işitmedik."

Adam sormuş: "Resulullah'ın bütün hadîslerini sen işitmiş misin?"
İmam-ı Zührî demiş: "Hâyır!"
Adam: "Peki üçte ikisini?.."
Yine İmam-ı Zührî demiş: "Hâyır!"
Adam: "Peki yarısını?" demiş.
İmam-ı Zührî buna karşı sükût etmiş.
Adam demiş: "Hiç olmazsa bu hadîsi de, o işitmediğin yarı kısımda kabul et!" (Bu rivayeti "Kut" kitabı sahibi, kitabında nakletmiş.)

Nitekim aynı hâdiseyle alâkadar olarak, bir rivayette İmam-ı Zührî'den şöyle gelmiştir. "Zübeyr bin Said-i Hâşimî diyor: "Ben Zührî'ye sordum:

"Resulullah'ın şu مَنْ طَلَبَ شَيْئًا مِنْ هذَا الْعِلْمِ الَّذِى يُرَادُ بِهِ وَجْهُ اللّٰهِ لِيَطْلُبَ بِهِ شَيْئًا مِنْ عَرَضِ الدُّنْيَا دَخَلَ النَّار hadîsi sana ulaştı mı?"

İmam-ı Zührî demiş: "Hâyır, Resulullah'ın böyle bir hadîsi bana ulaşmadı."
Ben de kendisine dedim: "Peki! Resulullah'ın bütün hadîsleri sana ulaştı mı?"
İmam-ı Zührî demiş: "Hâyır!"
Dedim: "Peki yarısı?.."
Dedi: "Belki olabilir."
Ben de dedim: "Öyle ise, şu hadîsi de, sana ulaşmamış olan hadîslerden say!"

3- Yapılan ta'nlar, edilen ilişmeler çoğu zaman haksız ve yersiz olduğu, yahut da vukufsuzluk veya mezheb taassubu namına olduğu hakkında bazı misaller:

İmam-ı İbn-i Sübkî demiş: Eğer herkesi ve herşeyi ve hadîse ait her mes'eleyi yalnız cerh yoluyla ele alsak.. ve daima cerhi, ta'dile tercih etsek, o zaman hiçbir kudsî imam dahi sâlim kalmayacaktır. Çünki herkes ve herşey hakkında ilişmeler, itirazlar olmuştur. Nasılki Yahya bin Maîn, İmam-ı Şafiî hakkında ileri-geri konuşmaları olmuşsa da, hiçbir değer ifade etmemiştir. Çünki o, Şafiî'yi bilmemiş, Şafiî'nin ne dediğini de anlamamıştır.

Meşhurdur ki, insan bilmediğine düşmandır. Nasılki, İmam-ı Mâlik hakkında da, İbn-i Ebî Zi'b, İbrahim bin Sa'd ve Abdülaziz bin Ebi Seleme gibi bazı kimseler ileri-geri konuşmuşlardır. Lâkin hiçbiri isabet ettirememişlerdir. Çünki bunlar İmam-ı Mâlik'i tanıyamamışlar... ilh.

* * *

BEDİÜZZAMAN VE HADÎS İLMİ

Bu kitabın yazılış sebebi, birinci derecede Üstad Bediüzzaman'ın te'lifatı olan Nur Risalelerindeki hadîslerin me'hazlerini bulup tesbit etmeğe dair bir araştırma olduğundan, elbette müellifin hadîs mevzuundaki ilmî seviyesi ne olduğu hakkında bir araştırmanın da yapılması icab eder. Yani, Hazret-i Üstad Bediüzzaman gibi dâhî bir mütefekkirin imanî ve İslâmî her çeşit mes'elede daima müşkilleri halleden durumu ile, acaba hadîs usûlü ilmine dair görüş açısı nasıldır? Bir çok kimselerin takılıp kaldığı cerh ve ta'dil fırtınasının dumanlı atmosferinde mi kalmış, yoksa ümmetin asfiyası denilen müçtehidlerinin ve âhiret âlimlerinin nurlu, berrak hakikat iklimi olan mesleklerinde midir? diye araştırılacaktır. Bu araştırma ise, Bediüzzaman'ın hem eski, hem de yeni eserlerinde yapılacaktır.

Ancak mezkûr araştırmaya girmeden önce, Nur Risalelerindeki hadîslerin umumî durumuyla ilgili bir ta'rifin yapılması icab ediyor sanıyorum:

Bunun da bazı noktalarla birkaç yönüne nazar edilmesi şeklinde olacaktır.

1- Risale-i Nur'daki hadîsler, ahkâm-ı Şeriat hususunda yeni bir içtihad ve ayrı bir izah tarzı değillerdir. Belki Bediüzzaman'ın anlatmak sadedinde olduğu İslâm akidesinin tahkik ve tahkimi mevzuundaki bir mes'elesini te'kid ve takviye etmek için bil-vesile bazı hadîsleri de zikreder.

Meselâ: İ'caz-ı Kur'an mes'elesi, Mu'cizat-ı Ahmediye mes'elesi, istikbale aid hâdiseler mevzuu veya fezail-i a'mal, ahlâk ve ihlâs hallerine taallûk eden hadîsler gibi... Bunlar da yine, ekseriya ya akideyi tahkim etmek içindir, ya da hayırlı amellere teşvik veya teselli veyahud da ahlâka dair hususlardır.

2- Risale-i Nur'da geçen hadîslerin tamamı bazı şartlar çerçevesinde sahihdirler. Senedi itibariyle de bu hadîslerin yüzde doksanı sahih hadîslerdir. Geri kalanları ise, bazı muhaddislerce senedleri itibariyle zaif olarak sayılmış.. yahud da kimisine göre zaif, kimisine göre ise hasen hadîsler olarak görülmüş.. ve o durumda seneden ihtilâflı bir vaziyet almış. Üstad Hazretleri hadîsin o durumlarını bildiği halde, manasının gösterdiği büyük ilmî hakikat nok-

tasından, çekinmeden ve mu'terizlerin itirazından, lâimlerin levminden korkmadan zikreder. O hadîs-i şerif ile izah ettiği mes'ele, büyük ve zâhir bir hakikat-ı ilmiye olmakla da, o hadîs dahi kendiliğinden sıhhata kavuşmuş olur. Bunun yanında, meselâ buradaki şu hadîs-i şerif, seneden zaif ise de, onun aynı manasında olan sahih hadîsler vardır. O durumda, şu zaif hadîs, manasıyla sahihlerle arkadaş olduğu için, zafiyeti zâil olduğu gibi; muhaddislerin ekserince kabul edilmiş olan şu: "Aynı manada olan zaif hadîsler yan yana gelse, kuvvetlenirler." kaidesi de nazara alındığı zaman, ortada zaif diye birşey kalmaz. Bu mes'ele Hadîsler Cetvelinde zâhir şekilde görülmektedir.

3- Risale-i Nur'da hiçbir mevzu' hadîs yoktur...

Evet bu husus, Hadîsler Cetvelinde gösterilmiş sahih me'hazlerle isbatlanmış olmakla beraber, son derece aczimle beraber bunu iddia ve dava ediyorum ve herkese de isbat etmeye hazırım. Fakat şu şartlar çerçevesinde: Sadece bir-iki müteşeddid hadîsçinin görüşüyle değil, büyük muhaddis imamların ekseriyetinin ittifaklı görüşleriyle.. demek istiyorum.

Evet, bir hadîs seneden çok zaif olabilir. Amma mevzuluktan fersah fersah uzaktır. Bu hüküm, "Bir Nebze Hadîs İlmi" kısmında da değindiğim gibi, değil sadece Risale-i Nur'daki hadîsler için, sair meşhur olan hadîs kaynakları olan kitaplar için de geçerlidir. Bunu isbata, ileri sürdüğüm şartlar çerçevesinde her zaman hazırım. Amma bazıları kendi hususî âlemlerinde, bir-iki tane müteşeddid zâtların reylerine göre amel edebilir. O bizim mevzumuzdan hâriçtir.

4- Risale-i Nur'da yer alan ekser hadîsler birer umumî mes'eledirler. Yani; herbirisi, hadîs kitaplarında ayrı ayrı tarik ve çoğu kere değişik lafızlarla gelmiş hadîsler olup, umumî birer mes'elenin veciz ifadeleridirler. Üstad Hazretleri bu hadîsleri Risale-i Nur'da kaydederken, ayrı ayrı olan senedlerini ve değişik elfazdaki metinlerini detâylarına inerek zikretmez. Ancak Risale-i Nur'un bir mes'elesinin makam ve siyakına muvafık bir yerde, onu imanî ve ahlakî veya umumî bir İslâmî mes'ele halindeki bahse bakan aynı manadaki birçok hadîsten sadece birisini alır, kaydeder. Sonra da onu öyle bir tarzda manalandırır ki; hadîsteki o beyan ve mananın ancak Resul-i Ekrem'in mu'cizbeyan olan lisanından geldiği hemen anlaşılır. Dolayısıyla eğer muhaddislerce onun senedi için za'fiyet isnadı vaki' olmuşsa da, ifade ettiği kudsî mana ile o za'fiyet zail olmuş olur veya zâil olması lâzım gelir.

5- Bediüzzaman Hazretleri âyetlerin tefsirinde olsun, hadîslerin manalandırmasında olsun, ihtilâflı mes'eleleri deşmeden, cumhurun ekserisinin ittifak ettiği nokta-i nazarları çerçevesinde manalandırır.

Evet, Risale-i Nur'a iyi âşina olan kimselerin mâlumları olduğu üzere; Nur'un bütün hükümlü beyanları, ya bir âyetin veya birkaç âyetlerin, bazan da

bunu tefsir ve şerheden bir hadîs-i şerif veya hadîs-i şeriflerin ortak manalarının müşterek bir mes'elesi tarzındadır. Bunun da, aynı zamanda Sahabe-i Kiram'ın veya Selef-i Salihînin "Cumhur" tabiriyle ifade edilen ülemasının ekseriyetinin müstakimâne ve ittifakkârane görüşlerinin bir nevi hülâsası şeklindedir. Fakat Hazret-i Nur Üstad, bir âyet ve hadîs veya Sahabe ve Selefin mezkûr görüş ve tefsirlerini beyan ederken; öyle mâhirane, öyle üstadane bir tarz-ı üslûbda birleştirip, yoğurup, macun yaparak takdim eder ki, akıllar bu durumu hissedip anladığı zaman, bu meharet ve meleke karşısında hayretle diz çökmekten başka birşey yapamaz.

Hem bazan Hazret-i Üstad, ihtilâflı münakaşa ve tartışmaların üstünde cereyan etmiş olan bir mes'eleyi ve bir hakikati anlatmak istediğinde, öyle acib bir meharetle yağdan kıl çeker gibi mevzu'u aslâ incitmeden, ihtilâflara da hiç dokunmadan öyle bir istikamet ve meharet içinde kalblere itmi'nan ve nur verecek tarzda halletmiş olarak ortaya koyar.

Şayet bu mes'eleler, İslâmın hak mezhebleri arasında ihtilâflı bir mes'ele ise, son derece dikkat, nezaket ve hürmetin muhafazaları içerisinde, hiçbir tarafı incitmeden, doğru ve hak olan tarafı tutarak beyan eder. Amma öyle nazik, öyle yumuşak ve öyle te'sirli beyan eder ki; mezheblerinin müteassıb mültezimlerini bile kabule mecbur ettirir.

Lâkin eğer o mes'ele, hak ehli olan Ehl-i Sünnet Ve-l Cemaatın mezhebiyle, bid'at ehli olan meslek arasında nizalı bir mes'ele ise; evvela ehl-i hakkın hak olan görüşlerini ilmî ve mantıkî deliller ile isbat içerisinde, münâkaşa ve münazaaya girmeden, ihtilâflı cihetinin de teferruatına inmeden ve o bid'at ehli ve mesleğine de fazla vurmadan irşad etmeye çalışır.

Amma eğer imana ve İslâm'ın akidelerine taallûk eden bir mes'ele ise, hele ehl-i küfür ve dalâlet o mes'eleye küfür ve ilhad hesabına ilişmiş iseler, işte o zaman iş değişir. Nur'un üslûbu da başkalaşır. O mes'elenin isbatı yolunda öyle çevik, öyle mâhir, öyle keskin delil ve bürhanlar getirir ki; kat'iyyen ehl-i ilhad ve dalâlete nefes aldırmaz. En mâhir bir erkân-ı harb gibi, meydanı baştan başa zabteder. Mes'ele dahi güneş gibi isbatlanır, ortaya konulur.

İşte Nur'un bu gibi, harikulâde orijinal olan üslûb ve tarz-ı beyanı hiçbir müellife ve esere nasib olmuş değildir diyebiliriz. Bu davanın delilleri ise, Risale-i Nur'un hey'et-i umumiyesidir. Kim isterse, anlamak ve kavrayabilmek ve de mukayesesini yapabilmek kayd u şartıyla gelsin, Nur Risalelerini bir kere dikkatle okusun yeter.

İşte, çok hülâsalı olarak kaydetmeye çalıştığımız bu noktalardan sonra, Hazret-i Üstad'ın Hadîs Usûlü ilmine bakış açısının bazı örneklerini vermek üzere Nur Risalelerine müracaat edeceğiz.

Gelecek örnek ve misaller ile, hakiki ilim erbabı görecek ve bileceklerdir ki; Hazret-i Üstad Bediüzzaman, hadîslere sadece senedi itibariyle, üstünde yapılmış olan tenkid ve ta'dil gibi metodların düsturları içinde değildir. Belki O, daha çok, hadîsin ifade ettiği geniş ve derin manaların parmak işaretleriyle ilmî mes'eleler zâviyesinden.. ve ümmetin telâkki-i bil-kabulü cihetinden ve icma-i ümmet ve nihayet ahiret âlimlerinin meslekleri noktasından, muhaddislerce ortaya konmuş hadîs usûlü metodlarını birlikte ele alarak ve mezcederek, izah ve isbatı cihetine gitmiştir.

RİSALE-İ NUR'DA HADÎS VE İLMİ

Bu mes'elede biz Bediüzzaman'ın eserlerini iki bölüm halinde ele alacağız. Birinci Bölümü: Eski Said tabir ettiği zamanlarında te'lif etmiş olduğu eserlerinde yer alan hadîs ilmi ve usûlleri.. Bu eski eserlerini de ikiye bölmek mümkün olmaktadır. Meselâ 1914'e kadarki Eski Said'in ilmî te'lifatıyla, 1918'den sonraki Eski Said, Yeni Said karışımı olan bazı eserleri gibi...

İkinci Bölüm: Yeni Said merhalesinde yazmış olduğu Nur Risalelerinde, hadîs-i şerif ve usûlleri ile alâkadar görüş ve telâkkilerini...

Birinci bölümdeki eserlerinde, Hazret-i Üstad bazan muhaddislerin hadîs Usûlü ve metodlarına ilim noktasından aynen uymuş. Lâkin onun sonunda ayrıca şahsî görüşünü de beyan etmiştir. Lâkin eserlerinin İkinci Bölümü olan Yeni Said döneminin Risale-i Nur eserlerinde ise, daha başka ve daha umumî ve ihatalı ve küllî ve Ümmet-i Muhammediye'nin bütün sınıf âlimlerinin yekûn görüşlerini aksettiren bir yaklaşımla hadîsi ve ilmini ele almıştır.

Şimdi Eski Said dönemi olan eserlerinden hadîs ve ihtilâflı bazı mes'eleler hususunda Üstad'ın görüşlerinden bazı nümuneler arzetmeye çalışacağız:

ÂLEM-İ İSLÂM ÜLEMASININ İHTİLÂFLARI

«S: Âlem-i İslâm ülemasının ortalarındaki müthiş ihtilâfata ne dersin ve re'yin nedir?

C: Evvelâ: Âlem-i İslâma gayr-i muntazam veya intizamı bozulmuş bir meclis-i meb'usan ve encümen-i şûra nazarıyla bakıyorum. Şeriattan işitiyoruz ki: Re'y-i cumhur budur, fetva bunun üzerinedir. İşte şu, bu meclisteki re'y, ekseriyetin naziresidir. Re'y-i cumhurdan mâada olan akval, eğer hakikat ve mağzdan hâlî ve boş olmazsa istidadatın reylerine bırakılır. Ta herbir istidad, terbiyesine münasib gördüğünü intihab etsin.

Lâkin burada iki nokta-i mühimme vardır:

Birincisi: Şu istidadın meyelânı ile intihab olunan ve bir derece hakikatı tazammun eden ve ekalliyette kalan kavl, nefs-ül emirde mukayyed ve o istidad

ile mahsus olduğu halde, sahibi ihmal edip mutlak bıraktı. Etbaı iltizam edip tamim etti. Mukallidi taassub edip, o kavlin hıfzı için muhaliflerin red ve hedmine çalıştılar. Şu noktadan müsademe, müşagabe, cerh ve red, o derece meydan aldı ki; ayakları altından çıkan toz ve ağızlarından feveran eden duman ve lisanlarından püsküren berkler, şimşekli ve bazan rahmetli bir bulut, şems-i İslamiyet'in tecellisine bir hicab teşkil etmiştir. Lâkin ziya-i şemsden tefeyyüz etmesine istidad bahşeden rahmetli bulut derecesinde kalmadı. Yağmuru vermediği gibi, ziyayı dahi men'etmektedir.

İkinci Nokta: Ekalliyette kalan kavl, eğer içindeki hakikat ve mağz, onu intihab eden istidadlardaki heves ve heva ve muris ayineye ve mizacına galebe çalmazsa, o kavl bir hatar-ı azîmde kalır. Zira istidad onunla insibağ edip onun muktezasına inkılab etmek lâzım iken; o, onu kendine çevirir ve telkih eder, kendi emrine müsahhar eder.» (Âsâr-ı Bediiye sh: 101)

İşte, âlem-i İslâm ülemasının arasındaki ihtilâf mes'elesi münasebetiyle Hazret-i Üstad'ın yaptığı şu acib izah, her ne kadar direkt olarak hadîs ilmi ve usûlüyle alâkadar değil gibidir. Lâkin dikkat edilirse o ihtilâf muhaddislerde de vardır. Çünki muhaddisler bazan bir hadîsin üstünde gerek senedi, gerekse metin ve mânası üzerinde ne kadar ihtilâfa düştükleri mâlumdur. Şimdi Hazret-i Üstad'ın üslûbca ibaresinin hemen anlaşılması güç olan eski eserlerinden "Tuluât Risalesi"nden aldığımız metni hülâsa edip, şimdiki dil ile yazmak icab ederse, şöyledir:

"İslâm âleminde muhaddisler, kelâmcılar, usûl-ü şeriat ve teferruatının âlim ve müçtehidlerinin büyük olan meclisi arasında vuku' bulmuş ihtilâfların şekli mühim değildir. Madem bunların umumî hey'eti, manevi bir meclisi andırıyor. O halde meclisteki umum âlimlerin ekseriyetinin ittifak ettiği mes'eleler, umum müslümanlar için geçerli, doğru olanı ve en haklısıdır. Ekseriyetin ittifakı dışında kalan re'y ve görüşlerde de hak olan noktalar olabilir. Amma onu bazı hususî istidadlara bırakmak lâzımdır. Hem de kayıdlı şekilde tutmak gerekir. Yani, umum müslümanlara aid olarak değil, bazı hususî istidatlara mahsus olarak o gibi görüşler kalabilir. Hakikat ve Şeriat ve re'y-i cumhur böyle iken, maalesef çoğu zaman bu iş böyle uygulanmamıştır. Öylesi hususî görüş sahibleri, onu kayıdlı ve hududlu olduğu halde, mutlak bırakmışlardır. Onun etbaı da onu iltizam edip umumîleşmesine gayret sarfetmişlerdir. Bunlara karşı muhalefet eden hak ehline bu mutaassıblar harb açtılar.

İkinci tehlikeli bir husus da; o gibi ferdî kavillerin içindeki hakikat, hususî istidadı hasebiyle onu seçenlerin heves ve mizacları onu kendine tabi' etmek değil, belki ona tabi' olmak ve o kavlin içindeki hakikatle renklenmek icab eder. Aksi takdirde o kavil veya görüş, büyük bir tehlikede bırakılmış olur."

ÂYET VE HADÎSLERDEKİ, MUTLAKA VE VAKTİYE VE MÜMKİNE OLAN KAZİYELER, BAZAN KÜLLİYE VE DÂİME SURETİNDE GÖRÜNMELERİ VE ANLAŞILMALARI MES'ELESİ

Yani birer hususî vakte veya zamana mahsus olarak gayr-ı muayyen ve mutlak olan bazı iş ve hususlar hakkında vârid olmuş bazı hadîs-i şerifler veya Âyet-i Kerimeler, yanlış olarak umumî ve her zaman vukuu hazır imiş şeklinde anlaşılması veya öyle bilinmesi mes'elesidir.

Hazret-i Üstad'ın sözleri:

Meselâ Şeriat *«demiş: "Bu şey küfürdür." Yani o sıfat imandan neş'et etmemiş, o sıfat kâfiredir. O haysiyet ile o zât küfretti denilir. Fakat mevsufu ise, masume ve imandan neş'et ettikleri gibi, imanın tereşşuhatına da haize olan başka evsafa mâlik olduğundan o zât kâfirdir denilmez.»*

«Tenbih: Bazı âyât ve ehadîs vardır ki, mutlakadır, külliye telâkki edilmiş. Hem öyleler vardır ki, münteşire-i muvakkatadır, daime zannedilmiş. Hem mukayyede var, âmm hesab edilmiş.»

«...Öyle zaman olur ki bir kelime bir orduyu batırır. Bir gülle otuz milyonun mahvına sebeb olur. Nasılki oldu da... Öyle şerait tahtında olur ki; küçük bir hareket, insanı âlâ-i illiyyine çıkarır. Öyle hâl olur ki, küçük bir fiil, insanı esfel-i safilîne indirir.

Böyle kaziye-i mutlakada veya münteşire-i zamaniyede böyle haller, büyük bir nükte için nazara alınır. Böyle acib ferdler ve acib zamanlar ve haller mutlak, mübhem bırakılır.

Meselâ: İnsanlarda velî, cumada dakika-i icabe, Ramazan'da Leyle-i Kadir, Esma-i Hüsna'da İsm-i Azam, ömürde ecel mechul kaldıkça sair efrad dahi kıymettar kalır, ehemmiyet verilir...» (Âsâr-ı Bediiye sh: 128)

Bu mes'ele, Hazret-i Üstad'ın bir de 1911'lerde te'lif ettiği Muhakemat eserinde ve ondan evvel neşredilmiş bazı makalelerinde daha başka bir tarz-ı üslûbda yazılmıştır. Yani, daha çok muhaddislerin kaidelerine riayet içinde görülmektedir. Demek anlaşılıyor ki; sonraları hakikatın nüvesi inkişaf etmiş ve mes'elenin asliyeti vuzûh peyda etmiştir. Bundan dolayı muhaddislerin de bazı kaideleri küllî ve daimî ve hiç yırtılmayan muhkem kaideler olmadığı anlaşılmıştır.

İşte, bu mes'eleyi Muhakemat eserinde ve bazı makalelerinde Hazret-i Üstad'ın uzun izahlarından ezcümle bir-iki yer alıyoruz:

«... Şimdi bu noktalara istinaden derim ki; tergib veya terhib için avamperestâne tervic ve teşvik ile, bazı ehadîs-i mevzuayı İbn-i Abbas gibi zâtlara isnad etmek büyük cehalettir.

Evet, hak müstağnidir. Hakikat ise zengindir. Tenvir-i kulûba ziyaları kâfidir. Müfessir-i Kur'an olan Ehadîs-i Sahiha bize kifayet eder.. ve mantığın mizanıyla tartılmış olan tevarih-i sahihaya kanaat ederiz...» (Âsâr-ı Bediiye sh: 173)

Muhaddislerce mevzu' hadîslerin tesbiti hususunda vaz'ettikleri kaidelerinden şuna da işaret etmektedir ki; küçük ve basit bir amel karşılığında çok büyük mükâfatların va'dini.. ve bir de bunun aksi olan, cüz'î bazı amellerin çok dehşetli cezalarını bildiren hadîsler gibi...

Az üstteki mes'elenin bir başka ifade tarzı da, "İki Mekteb-i Musibetin Şehadetnamesi" eserinde şöyle yazılıdır:

«İkinci Sebeb: Bir şeyi terğib veya terhib etmekle, ondan daha mühim şeyi tenzil etmektir. Meselâ, bir gecede iki rekât namaz kılmak, haccı tavaf etmek gibi.. veya kim gıybet etse, zina etmiş gibidir derler...» (Âsâr-ı Bediiye sh: 327)

Yine aynı mes'elenin devamı olarak, Muhakemat'ın başka bir yerinde ise, şöyle:

«... Nasılki bir ilâcı istihsan edip izdiyad etmek, devayı da'a inkılab etmektir. Öyle de, hiçbir vakit hak ona muhtaç olmayan mübâlağalı tergib ve terhib ile, gıybeti katle müsavi veya ayakta bevletmek zina derecesinde göstermek.. veya bir dirhemi tasadduk etmek, hacca mukabil tutmak gibi müvazenesiz sözler, katl ve zinayı tahfif ve haccın kıymetini tenzil ediyorlar...» (Âsâr-ı Bediiye sh: 180)

Yine bu mes'elenin birbirini tamamlayan bir başka tarafı da şöyle izah edilmiş:

«... Elhasıl: Şeriatın herbir hükmünde Şâri'in bir sikke-i i'tibarı vardır. O sikkeyi okumak lâzımdır. Sikkenin kıymetinden başka, o hüküm herşeyden müstağnîdir. Hem de lafız-perdazâne ve mübalağa-cûyane ve ifrat-perveranelerin tezyin ve tasarruflarından bin derece müstağnidir. Dikkat olunsun ki; böyle mücazifler nasihat ettikleri vakitte nazar-ı hakikatta ne derece çirkin oluyorlar.

Ezcümle: Bunlardan birisi bir mecma-i azimde, müskirattan tenfir yolunda zecr-i şer'î ile kanaat etmeden öyle birşey demiş ki; yazmasından ben hicab ettim. Yazdıktan sonra çizdim.» (Âsâr-ı Bediiye sh: 180)

Ve daha bu manada eski nutuk ve makalelerinde de bir kaç defa geçmektedir.

Hazret-i Üstad'ın bu noktada ilk eski eserlerinde, muhaddislerce vaz' edilmiş umumî kaidelik ıstılahlarından olan bazı hususları benimsediği ve bu görüşlerin umumiyeti cihetinde ekseriya doğru olduğu ve filhakika bazı sâf ve behresiz ülema ismi altındaki insanlar bu gibi mes'eleleri çok medar-ı bah-

settikleri hakikat ve doğru olmakla beraber; amma Hazret-i Üstad'ın bilâhare fikir ve kalbinde inkişaf eden nuraniyet ve yüksek Kur'an ilmi ile bazı noktalar daha başka tarzda aydınlanmış ve vuzuh peyda etmiştir. Risale-i Nur eserleri bölümünde bu mes'ele gelecektir, inşâallah.

İşte Hazret-i Üstad'ın az üstteki hadîs hususundaki gayet mücmel ifadelerinden bir nebzesini kaydettiğimiz olan bu pek mühim noktalar, bilâhare Risale-i Nur'un izahlı olan kitaplarında kemaline ulaşmıştır. Bu mes'elenin hadîs ilmiyle olan alâkası şu noktadandır:

Bazı hadîs-i şeriflerde hem müsbet, hem de menfî olarak amel ve işlerde, bazan zâhirde küçük gibi görülen bir mes'ele için büyük terğib veya terhibler görülmektedir. Kendi ilim ve aklına fazla güvenen bazı insanlar, bakarsın hemen onun red ve inkârı cihetine gider. Halbuki Hazret-i Üstad'ın bilâhare inkişaf etmiş olan kat'î ve ilmî kaidesiyle o mes'ele nazara alınmış olsa, hoca efendinin hiç olmazsa birazcık düşünmesi ve hemen karara varmaması lâzım geldiğini düşünür diye burada bu kadarıyla kaydedildi.

İSRAİLİYATIN İSLÂMÎ İLİMLERE NASIL GİRDİKLERİ MES'ELESİ

«O necib kavm-i Arab, zaman-ı câhiliyette bir ümmet-i ümmiye idi. Vaktaki içlerinden hak tecelli edip istidad-ı hissiyatları uyandı da meydanda yol açan din-i mübini gördüklerinden umum rağabat ve meyilleri, yalnız dinin marifetine inhisar eylediler. Fakat kâinata olan nazarları teşrihat-ı hikemiye nazarıyla değil, belki istitraden yalnız istidlâl için idi. Onların o hassas zevk-i tabiîlerine ilham eden, yalnız onların fıtratlarına münasib olan geniş ve ulvî muhitleri ve safi ve müstaid olan fıtrat-ı asliyeleri tâlim ve terbiye eden yalnız Kur'an idi. Bundan sonra kavm-i Arab sair akvamı bel'ettiği gibi, milel-i sairenin malûmatları dahi müslüman olmaya başladığından, muharrefe olan İsrailiyat ise Vehb, Kâ'b gibi ülema-i ehl-i kitabın İslâmiyetleri cihetiyle Arapların hazain-i hayalâtına bir mecra ve menfez bularak o efkâr-ı sâfiyeye karıştılar. Hem sonra da ihtiram dahi gördüler. Zira ülema-i ehl-i kitabdan İslâmiyet'e gelenler, İslâmiyet şerefiyle gayet celâlet ve tekemmül ettiklerinden, malûmat-ı müzahrefe-i sâbıkaları makbule ve müselleme gibi oldular, reddedilmedi. Çünki İslâmiyet'in usûlüne müsadim olmadığından, hikâyât gibi rivayet olunur iken, ehemmiyetsizliği için tenkidsiz dinlenirler idi. Fakat hayfâ! Sonra hak olarak kabul edildiler, çok şübeh ve şükûkata sebebiyet verdiler.

Hem de vaktaki şu İsrailiyat, Kitab ve Sünnet'in bazı imaatlarına merci ve bazı mefahimlerine bir münasebetle me'haz olabilirler idi. Fakat âyât ve hadîsin mânaları değil. Belki faraza doğru olsalar idi, mâsadak ve efradından olmaları mümkün olduğundan; su'-i ihtiyarlarıyla başka bir me'hazı bulmayan veya atf-ı nazar etmeyen zâhirperestler, bazı âyât ve ehadîsi o hikâyât-ı İsrailiyeye tatbik ederek tefsir eylediler.» (Âsâr-ı Bediiye sh: 168)

Muhakemat eserinin başka bir yerinde bu mes'elenin devamı mahiyetinde olarak şöyle kaydetmiş:

«Puşide olmasın, Sevr ve Hut'un kıssa-i meşhuresi İslâmiyetin dahîl ve tufeylîsidir. Râvisiyle beraber müslüman olmuştur. İstersen Mukaddeme-i Sâliseye git, göreceksin; hangi kapıdan daire-i İslâmiyete dâhil olmuştur. Amma İbn-i Abbas'a olan nisbetin ittisali ise: Dördüncü Mukaddeme'nin ayinesine bak, o ilhakın sırrını göreceksin. Bundan sonra mervîdir: "Arz, sevr ve hut üzerindedir." Hadîs olarak rivayet ediliyor.

Evvelâ: Teslim etmiyoruz ki, hadîstir. Zira İsrailiyatın nişanı vardır.

Sâniyen: Hadîs olsa da za'f-ı ittisal için yalnız zannı ifade eden âhâddendir. Akideye dâhil olmaz. Zira yakîn şarttır.

Sâlisen: Mütevatir ve kat'iyü'l-metin olsa da kat'iyü'd-delâlet değildir.» (Âsâr-ı Bediiye sh: 201)

Muhakemat'ın başka bir yerinde, aynı bahsin tetimmesi olarak şöyle demiştir:

«İbn-i Abbas'ın her söylediği sözü, hadîs olması lâzım gelmediği gibi, her naklettiği şeyi de onun makbulü olmak lâzım gelmez. Zira İbn-i Abbas (R.A.) gençliğinde İsrailiyata, bazı hakaikın tezahürü için hikâyet tarikıyle bir derece atf-ı nazar eylemiştir.» (Âsâr-ı Bediiye sh: 204)

Üstteki mes'elenin daha izahlı şeklini görmek istiyenler, Lem'alar 90. ve Şuâlar'ın 263. sahifelerine bakabilirler.

İşte Hz.Üstad'ın Türkçe eski eserlerinde ve makalelerinde, Hadîs İlminin ana kaideleri hükmündeki görüşleri hakkında şu kısa izahat, herhalde maksada kâfidir tahmin ediyorum.

ÜSTAD'IN YENİ ESERLERİ

Şimdi ise, Hazret-i Üstad'ın eski eserlerinin ikinci kısmı olan, yani 1918'den sonra te'lif edilmiş eserlerinden bazı nümuneler kaydedeceğiz.

İstikbale aid hadîsler hakkında vürûd etmiş olan manasıyla, zâhire göre ihtilâflı hadîslerin hakikatları:

«Bil ey Mehdi ve kıyametin yakınlığı ve istikbal melhameleri (harb ve fitneleri) gibi mes'elelerin rivayetlerindeki ihtilâflardan vesveseye düşen arkadaş!. Yâhu zaruriyet-i i'tikadiyeden olmayan her bir mes'elede, hattâ mesail-i fer'iyede bile zarurî bir iman mı istiyorsun? Halbuki o mesail-i fer'iyeden bir kısmını yalnız reddetmemek ve teslim ile kabul etmek kifayet eder. Yoksa kasdî

bir iz'an-ı yakinî istemezler ki, tâ ki, onun için bürhan-ı kat'înin talebine muhtaç olunsun...» (Tercüme Mesnevî – A.Badıllı sh: 566)

Böylece Hazret-i Üstad'ın eski eserlerinin iki kısım ve iki çeşidinden hadîs ilmine aid az bir kısmını kaydettik. Bundan sonra Risale-i Nur adıyla müsemma büyük Nur Risalelerinden yine Hadîs İlmi ve mes'elelerine dair noktalardan bazı parçalar arzetmeye çalışacağız.

NUR RİSALELERİNDE HADÎS İLMİ VE HAKİKATI

Risale-i Nur'dan en evvel hadîsin bazı usûl ve kaidelerini ihtiva edip beyan eden, 24. Söz'ün 3. Dalıdır. Ondan bazı kısımlar kaydettikten sonra, sair Nur Risalelerinde müteferrik şekilde bulunan hadîs ilmine dair mühim bazı parçaları da kaydetmeye çalışacağız.

*«**ÜÇÜNCÜ DAL:** Kıyamet alâmetlerinden ve âhirzaman vukuatından ve bazı a'mâlin fazilet ve sevablarından bahseden ehadîs-i şerife güzelce anlaşılmadığından, akıllarına güvenen bir kısım ehl-i ilim onların bir kısmına zaif veya mevzu demişler. İmanı zaif ve enaniyeti kavi bir kısım da, inkâra kadar gitmişler. Şimdi tafsile girişmiyeceğiz. Yalnız "Oniki Aslı" beyan ederiz.*

***Birinci Asıl:** Yirminci Söz'ün âhirindeki sual ve cevapta izah ettiğimiz mes'eledir. İcmali şudur ki: Din bir imtihandır, bir tecrübedir. Ervah-ı âliyeyi, ervah-ı sâfileden tefrik eder. Öyle ise, ileride herkese göz ile görülecek vukuatı öyle bir tarzda bahsedecek ki; ne bütün bütün meçhul kalsın, ne de bedihî olup herkes ister istemez tasdika mecbur kalsın. Akla kapı açacak, ihtiyarı elinden almıyacak. Zira eğer tamamen bedahet decesinde bir alâmet-i Kıyamet görülse, herkes tasdika muztar olsa; o vakit kömür gibi bir istidad, elmas gibi bir istidad ile beraber kalır. Sırr-ı teklif ve netice-i imtihan zayi olur. İşte bunun için, Mehdi ve Süfyan mes'eleleri gibi çok mes'elelerde çok ihtilâf olmuş. Hem rivâyat dahi çok muhteliftir, birbirine zıd hükümler olmuş.*

***İkinci Asıl:** Mesail-i İslâmiyenin tabakatı vardır. Biri bürhan-ı kat'i istese, diğeri bir zann-ı galibî ile iktifa eder. Başkası yalnız bir kabul-ü teslimî ve reddetmemek ister. Öyle ise, esasât-ı imaniyeden olmayan mesail-i fer'iye veya vukuat-ı zamaniyenin herbirinde bir iz'an-ı yakîn ile bir bürhan-ı kat'î istenilmez. Belki yalnız reddetmemek ve teslimiyetle ilişmemektir.*

***Üçüncü Asıl:** Zaman-ı Sahabe'de Benî-İsrail ve Nasara ülemalarından çoğu İslâmiyete girdiler. Eski malûmatları dahi onlarla beraber müslüman oldu. Bazı hilaf-ı vaki malûmat-ı sâbıkaları, İslâmiyetin malı olarak tevehhüm edildi.*

***Dördüncü Asıl:** Ehadîs-i şerife ravilerinin bazı kavilleri veyahut istinbat ettikleri manaları, metn-i hadîsten teâkki ediliyordu. Halbuki insan hatadan*

hâlî olmadığı için, hilâf-ı vaki bazı istinbatları veya kavilleri hadîs zannedilerek za'fına hükmedilmiş.

Beşinci Asıl: *إِنْ فِى أُمَّتِى مُحَدَّثُونَ مُلْهَمُونَ yani sırrınca bazı ehl-i keşif ve ehl-i velâyet olan muhaddisîn-i muhaddesûn ilhamlarıyla gelen bazı maânî, hadîs telâkki edilmiş. Halbuki ilham-ı evliya -bazı arızalarla- hata olabilir. İşte bu neviden bir kısım hilâf-ı hakikat çıkabilir.*

Altıncı Asıl: *Beyn-en nâs iştihar bulmuş bazı hikâyeler bulunuyor ki, durûb-u emsal hükmüne geçer. Hakiki manasına bakılmaz. Ne maksat için sevkedilir, ona bakılır. İşte bu neviden beyn-en nâs tearüf etmiş bazı kıssa ve hikâyâtı, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bir maksad-ı irşadî için, temsil ve kinaye nev'inden zikredivermiş. Şu nevi mes'elelerin mâna-yı hakikisinde kusur varsa, örf ve âdât-ı nâsa aittir ve teârüf ve tesamu'-u umumîye râci'dir.*

Yedinci Asıl: *Pekçok teşbih ve temsiller bulunuyor ki, mürur-u zamanla veya ilmin elinden cehlin eline geçmesiyle hakikat-ı maddiye telâkki ediliyor. Hataya düşer. Meselâ: "Sevr" ve "Hut" isminde ve âlem-i misalde sevr ve hut timsalinde berrî ve bahrî hayvanat nâzırlarından iki melâiketullah, âdeta bir koca öküz ve cismanî bir balık zannedilerek hadîse ilişilmiş. Hem meselâ: Bir vakit huzur-u Nebevîde derin bir ses işitildi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti ki: "Bu gürültü, yetmiş senedir yuvarlanıp tâ ancak bu dakika Cehennem'in dibine düşen bir taşın gürültüsüdür." İşte bu hadîsi işiten, hakikata vâsıl olmayan inkâra sapar. Halbuki yirmi dakika o hadîsten sonra kat'iyen sabittir ki; biri geldi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a dedi ki: "Meşhur münafık, yirmi dakika evvel öldü." Yetmiş yaşına giren o münafık Cehennem'in bir taşı olarak bütün müddet-i ömrü tedennide, esfel-i sâfilîne küfre sukuttan ibaret olduğunu gayet beligane bir surette Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm beyan etmiştir. Cenab-ı Hak, o vefat dakikasında o sesi işittirip ona alâmet etmiştir.*

Sekizinci Asıl: *Cenab-ı Hakîm-i Mutlak, şu dâr-ı tecrübe ve meydan-ı imtihanda çok mühim şeyleri, kesretli eşya içinde saklıyor. O saklamakla çok hikmetler, çok maslahatlar bağlıdır. Meselâ: Leyle-i Kadri, umum ramazanda; saat-i icabe-i duayı, Cum'a gününde; makbul velisini, insanlar içinde; eceli, ömür içinde ve kıyametin vaktini, ömr-ü dünya içinde saklamış. Zira ecel-i insan muayyen olsa, yarı ömrüne kadar gaflet-i mutlaka, yarıdan sonra darağacına adım adım gitmek gibi bir dehşet verecek. Halbuki âhiret ve dünya müvazenesini muhafaza etmek ve her vakit havf ve reca ortasında bulunmak maslahatı iktiza eder ki; her dakika hem ölmek, hem yaşamak mümkün olsun. Şu halde mübhem tarzdaki yirmi sene mübhem bir ömür, bin sene muayyen bir ömre müreccahtır. İşte kıyamet dahi şu insan-ı ekber olan dünyanın ecelidir. Eğer vakti taayyün etseydi, bütün kurûn-u ûlâ ve vusta, gaflet-i mutlakaya da-*

lacak idiler ve kurûn-u uhrâ, dehşette kalacaktı. İnsan nasıl hayat-ı şahsiyesiyle hanesinin ve köyünün bekasıyla alâkadardır. Öyle de; hayat-ı içtimaiye ve nev'iyesiyle, küre-i arzın ve dünyanın yaşamasıyla alâkadardır. Kur'an اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ *der. "Kıyamet yakındır" ferman ediyor. Bin bu kadar sene geçtikten sonra gelmemesi, yakınlığına halel vermez. Zira kıyamet, dünyanın ecelidir. Dünyanın ömrüne nisbeten bin veya ikibin sene, bir seneye nisbetle bir-iki gün veya bir-iki dakika gibidir. Saat-ı Kıyamet yalnız insaniyetin eceli değil ki, onun ömrüne nisbet edilip baîd görülsün. İşte bunun içindir ki, Hakîm-i Mutlak, Kıyameti mugayyebat-ı hamseden olarak ilminde saklıyor. İşte bu ibham sırrındandır ki, her asır, hattâ asr-ı hakikatbîn olan Asr-ı Saadet dahi daima kıyametten korkmuşlar. Hattâ bazıları, "Şeraiti hemen hemen çıkmış" demişler.*

İşte bu hakikatı bilmeyen insafsız insanlar derler ki: "Ahiretin tafsilatını ders alan müteyakkız kalbli, keskin nazarlı olan sahabelerin fikirleri, niçin bin sene hakikattan uzak olarak fikirleri düşmüş gibi, istikbal-i dünyevîde bin dörtyüz sene sonra gelecek bir hakikatı asırlarında karîb zannetmişler?"

Elcevab: Çünki Sahabeler, feyz-i sohbet-i Nübüvvetten herkesten ziyade dâr-ı âhireti düşünerek, dünyanın fenasını bilerek, kıyametin ibham-ı vaktindeki hikmet-i İlahiyeyi anlıyarak ecel-i şahsî gibi dünyanın eceline karşı dahi daima muntazır bir vaziyet alarak, âhiretlerine ciddi çalışmışlar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm: "Kıyameti bekleyiniz, intizar ediniz" tekrar etmesi, şu hikmetten ileri gelmiş bir irşad-ı Nebevîdir. Yoksa vuku-u muayyene dair bir vahyin hükmüyle değildir ki, hakikattan uzak olsun. İllet ayrıdır, hikmet ayrıdır. İşte Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ın bu nevi sözleri hikmet-i ibhamdan ileri geliyor. Hem şu sırdandır ki; Mehdi, Süfyan gibi âhirzamanda gelecek eşhasları çok zaman evvel hattâ Tabiîn zamanında onları beklemişler, yetişmek emelinde bulunmuşlar. Hattâ bazı ehl-i velayet "Onlar geçmiş" demişler. İşte bu da, kıyamet gibi, hikmet-i İlahiye iktiza eder ki; vakitleri taayyün etmesin. Çünki her zaman, her asır, kuvve-i maneviyenin takviyesine medar olacak ve yeisten kurtaracak "Mehdi" mânasına muhtaçtır. Bu mânada her asrın bir hissesi bulunmak lâzımdır. Hem gaflet içinde fenalara uymamak ve lâkaydlıkta nefsin dizginini bırakmamak için, nifakın başına geçecek müthiş şahıslardan her asır çekinmeli ve korkmalı. Eğer tayin edilseydi, maslahat-ı irşad-ı umumî zayi olurdu.

Şimdi Mehdi gibi eşhasın hakkındaki rivayatın ihtilâfatı ve sırrı şudur ki: Ehadîsi tefsir edenler, metn-i ehadîsi tefsirlerine ve istinbatlarına tatbik etmişler. Meselâ: Merkez-i saltanat o vakit Şam'da veya Medine'de olduğundan, vukuat-ı Mehdiye veya Süfyaniyeyi merkez-i saltanat civarında olan Basra, Kûfe, Şam gibi yerlerde tasavvur ederek öyle tefsir etmişler. Hem de o eşhasın şahs-ı manevîsine veya temsil ettikleri cemaate ait âsâr-ı azîmeyi o eşhasın

zâtlarında tasavvur ederek öyle tefsir etmişler ki, o eşhas-ı hârika çıktıkları vakit bütün halk onları tanıyacak gibi bir şekil vermişler. Halbuki demiştik: Bu dünya tecrübe meydanıdır. Akla kapı açılır, fakat ihtiyarı elinden alınmaz. Öyle ise o eşhas, hattâ o müthiş Deccal dahi çıktığı zaman çokları, hattâ kendisi de bidayeten Deccal olduğunu bilmez. Belki nur-u imanın dikkatıyla o eşhas-ı âhirzaman tanılabilir.

Alâmet-i Kıyametten olan Deccal hakkında hadîs-i şerifte "Birinci günü bir sene, ikinci günü bir ay, üçüncü günü bir hafta, dördüncü günü eyyam-ı saire gibidir. Çıktığı zaman dünya işitir. Kırk günde dünyayı gezer." rivayet ediliyor. İnsafsız insanlar bu rivayete muhal demişler. Hâşâ şu rivayetin inkâr ve iptaline gitmişler. Halbuki وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰه *hakikatı şu olmak gerektir ki:*

Âlem-i küfrün en kesafetlisi olan şimalde, tabiiyyûnun fikr-i küfrîsinden süzülen bir cereyan-ı azîmin başına geçecek ve uluhiyeti inkâr edecek bir şahsın, şimal tarafından çıkmasına işaret ve şu işaret içinde bir remz-i hikmet vardır ki; kutb-u şimalîye yakın dairede bütün sene, bir gece bir gündüzdür. Altı ayı gece, altı ayı gündüzdür." "Deccalın bir günü bir senedir." O daire yakınında zuhuruna işarettir. "İkinci günü bir aydır" demekten murad, şimalden bu tarafa geldikçe bazan olur yazın bir ayında güneş gurub etmez. Şu dahi, Deccal şimalden çıkıp âlem-i medeniyet tarafına tecavüzüne işarettir. Günü Deccal'a isnad etmekle şu işarete işaret eder. Daha bu tarafa geldikçe bir haftada güneş gurub etmiyor. Daha gele gele tulu' ve gurub ortasında üç saat devam ediyor. Ben Rusya'da esarette iken böyle bir yerde bulundum. Bize yakın, bir hafta güneş gurub etmeyen bir yer vardı. Seyir için oraya gidiyorlardı. "Deccal'ın çıktığı vakit, umum dünya işitecek" olan kaydı, telgraf ve radyo halletmiştir. Kırk günde gezmesini de, merkebi olan şimendifer ve tayyare halletmiştir. Eskiden bu iki kaydı muhal gören mülhidler, şimdi adi görüyorlar!...

Alâmet-i kıyametten olan Ye'cüc ve Me'cüce ve Sedde dair, bir risalede bir derece tafsilen yazdığımdan ona havale edip şurada yalnız şunu deriz ki: Eskiden Mançur, Moğol ünvanıyla içtimaat-ı beşeriyeyi zir ü zeber eden taifeler ve Sedd-i Çinî'nin yapılmasına sebebiyet verenler, kıyamete yakın yine anarşistlik gibi bir fikirle medeniyet-i beşeriyeyi zir ü zeber edecekleri, rivayetlerde vardır. Bazı mülhidler derler: "Bu kadar acaibi yapan ve yapacak taifeler nerede?"

Elcevab: Çekirge gibi bir âfât, bir mevsimde pek çok kesretle bulunur. Mevsim değiştikçe memleketi fesada veren kesretli o taifelerin hakikatları, mahdud bazı ferdlerde saklanıyor. Yine zamanı geldikçe emr-i İlahî ile o mahdud ferdlerden gayet kesretli aynı fesad yine başlar. Güya onların hakikat-ı milliyetleri inceliyor, kopmuyor. Yine mevsimi geldikçe zuhur ediyor. Aynen öyle de: Bir zaman dünyayı herc ü merc eden o taifeler, izn-i İlahî ile mevsimi geldiği vakit

aynı o taife, medeniyet-i beşeriyeyi herc ü merc edecekler. Fakat onların muharrikleri başka bir surette tezahür eder. لاَ يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللّٰهُ

Dokuzuncu Asıl: *Mesail-i imaniyeden bir kısmın netaici, şu mukayyed ve dar âleme bakar. Diğer bir kısmı, geniş ve mutlak olan âlem-i âhirete bakar. Amellerin fazilet ve sevabına dair ehadîs-i şerifenin bir kısmı terğib ve terhibe münasib bir te'sir vermek için belâgatlı bir üslubda geldiğinden, dikkatsiz insanlar onları mübalağalı zannetmişler. Halbuki bütün onlar ayn-ı hak ve mahz-ı hakikat olduklarından mücazefe ve mübalağa, içlerinde yoktur. Ezcümle, en ziyade insafsızların zihnini kurcalayan şu hadîstir ki:*

لَوْ وُزِنَتِ الدُّنْيَا عِنْدَ اللّٰهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ مَا شَرِبَ الْكَافِرُ مِنْهَا جُرْعَةَ مَاءٍ *-ev kema kalmeâl-i şerifi: "Dünyanın Cenab-ı Hakk'ın yanında bir sinek kanadı kadar kıymeti olsa idi, kâfirler bir yudum suyu ondan içmiyecek idiler." Hakikatı şudur ki:* عِنْدَ اللّٰهِ *tabiri, âlem-i bekadan demektir. Evet âlem-i bekadan bir sinek kanadı kadar bir nur madem ebedîdir, yeryüzünü dolduracak muvakkat bir nurdan daha çoktur. Demek koca dünyayı bir sinek kanadıyla müvazene değil, belki herkesin kısacık ömrüne yerleşen hususi dünyasını âlem-i bekadan bir sinek kanadı kadar daimî bir feyz-i İlahîye ve bir ihsan-ı İlahîye müvazeneye gelmediği demektir. Hem dünyanın iki yüzü var; belki üç yüzü var. Biri, Cenab-ı Hakk'ın esmasının ayineleridir. Diğeri, âhirete bakar; âhiret tarlasıdır. Diğeri, fenaya, ademe bakar. Bildiğimiz, marzî-yi İlahî olmayan ehl-i dalâletin dünyasıdır. Demek Esma-i Hüsnanın ayineleri ve mektubat-ı Samedaniye ve âhiretin mezraası olan koca dünya değil; belki âhirete zıd ve bütün hatiatın menşei ve beliyyatın menbaı olan dünyaperestlerin dünyasının âlem-i âhirette ehl-i imana verilen sermedî bir zerresine değmediğine işarettir. İşte en doğru ve ciddi şu hakikat nerede ve insafsız ehl-i ilhadın fehmettikleri mâna nerede! O insafsız ehl-i ilhadın en mübalağa, en mücazefe zannettikleri mâna nerede!*

Hem meselâ: İnsafsız ehl-i ilhadın mübalağa zannettikleri hattâ muhal bir mübalağa ve mücazefe tevehhüm ettikleri biri de, amellerin sevabına dair ve bazı sûrelerin faziletleri hakkında gelen rivayetlerdir. Meselâ: Fatiha'nın Kur'an kadar sevabı vardır. Sûre-i İhlâs sülüs-ü Kur'an, Sûre-i İza Zülziletilardu rubu', Sûre-i Kul ya eyyühel-kâfirûn rubu', Sûre-i Yâsin on def'a Kur'an kadar olduğuna rivayet vardır. İşte insafsız ve dikkatsiz insanlar demişler ki: "Şu muhaldir. Çünki Kur'an içinde Yâsin ve öteki faziletli olanlar da vardır. Onun için mânasız olur?"

Elcevab: Hakikatı şudur ki: Kur'an-ı Hakîm'in herbir harfinin bir sevabı var, bir hasenedir. Fazl-ı İlahîden o harflerin sevabı sünbüllenir, bazan on tane verir, bazan yetmiş, bazan yediyüz (Âyet-ül Kürsî harfleri gibi), bazan binbeşyüz (Sûre-i İhlas'ın harfleri gibi), bazan onbin (Leyle-i Berat'ta okunan

âyetler ve makbul vakitlere tesadüf edenler gibi) ve bazan otuzbin (meselâ haşhaş tohumunun kesreti misillü, Leyle-i Kadir'de okunan âyetler gibi). Ve o gece bin aya mukabil işaretiyle, bir harfinin o gecede otuzbin sevabı olur anlaşılır. İşte Kur'an-ı Hakîm, tezauf-u sevabiyle beraber elbette müvazeneye gelmez ve gelemiyor. Belki asıl sevab ile bazı sûrelerle müvazeneye gelebilir.

Meselâ: İçinde mısır ekilmiş bir tarla farzedelim ki, bin tane ekilmiş. Bazı habbeleri yedi sünbül vermiş farzetsek, herbir sünbülde yüzer tane olmuş ise, o vakit tek bir habbe bütün tarlanın iki sülüsüne mukabil oluyor. Meselâ: Birisi de on sünbül vermiş, herbirinde ikiyüz tane vermiş, o vakit birtek habbe asıl tarladaki habbelerin iki misli kadardır. Ve hâkeza kıyas et.

Şimdi Kur'an-ı Hakîm'i; nuranî, mukaddes bir mezraa-ı semaviye tasavvur ediyoruz. İşte herbir harfi asıl sevabiyle birer habbe hükmündedir. Onların sünbülleri nazara alınmıyacak. Sûre-i Yâsin, İhlas, Fatiha, Kul ya eyyühel-kâfirûn, İza zülziletil-ardu gibi sair faziletlerine dair rivayet edilen sûre ve âyetlerle müvazene edilebilir. Meselâ: Kur'an-ı Hakîm'in üçyüzbin altıyüzyirmi harfi olduğundan, Sûre-i İhlas besmele ile beraber altmış dokuzdur. Üç defa altmışdokuz, ikiyüzyedi harftir. Demek Sûre-i İhlas'ın herbir harfinin haseneleri, binbeşyüze yakındır. İşte Sûre-i Yâsin'in hurufatı hesab edilse, Kur'an-ı Hakîm'in mecmu-u hurufatına nisbet edilse ve on defa muzaaf olması nazara alınsa şöyle bir netice çıkar ki: Yâsin-i Şerif'in herbir harfi takriben beşyüze yakın sevabı vardır. Yani o kadar hasene sayılabilir. İşte buna kıyasen başkalarını dahi tatbik etsen, ne kadar lâtif ve güzel ve doğru ve mücazefesiz bir hakikat olduğunu anlarsın.

Onuncu Asıl: *Ekser taife-i mahlukatta olduğu gibi ef'al ve a'mal-i beşeriyede bazı hârika fertler bulunur. O fertler eğer iyilikte ileri gitmişse, o nevilerin medar-ı fahrleridir, yoksa medar-ı şeametleridir. Hem gizleniyorlar. Âdeta birer şahs-ı manevî, birer gaye-i hayal hükmüne geçerler. Sair fertlerin herbirisi o olmağa çalışır ve o olmak ihtimali var. Demek o mükemmel hârika ferd ise; mutlak, mübhem bulunup heryerde bulunması mümkün. Şu ibham itibariyle mantıkça kazıyye-i mümkine sûretinde külliyetine hükmedilebilir. Yani, herbir amel şöyle bir netice verebilmesi mümkündür.*

Meselâ, "Kim iki rek'at namazı filan vakitte kılsa, bir hac kadardır." İşte iki rek'at namaz bazı vakitte bir hacca mukabil geldiği hakikattır. Herbir iki rek'at namazda bu mana külliyet ile mümkündür. Demek şu nevideki rivayetler, vukuu bilfiil daimî ve küllî değil. Zira kabulün madem şartları vardır, külliyet ve daimîlikten çıkar. Belki ya bilfiil muvakkattır, mutlaktır veyahut mümkinedir, külliyedir. Demek şu nevi ehadîsteki külliyet isc, imkân itibariyledir. Meselâ: "Gıybet, katil gibidir." Demek gıybette öyle bir fert bulunur ki, katil gibi bir zehr-i katilden daha muzırdır. Meselâ: "Bir güzel söz, bir abdi azad etmek gibi bir sadaka-i azîmenin yerine geçer." Şimdi terğib ve teşvik için o mübhem ferd-i

mükemmel, mutlak bir surette her yerde bulunmasının imkânını, vaki bir surette göstermekle hayra şevki ve şerden nefreti tahrik etmektir. Hem de şu âlemin mikyasıyla âlem-i ebedînin şeyleri tartılmaz. Buranın en büyüğü, oranın en küçüğüne müvazi gelemez. Sevab-ı a'mal o âleme baktığı için, dünyevî nazarımız ona dar geliyor. Aklımıza sığıştıramıyoruz. Meselâ:

مَنْ قَرَاَ هذَا اُعْطِىَ لَهُ مِثْلُ ثَوَابِ مُوسَى وَ هَارُونَ *yani:*

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَ رَبِّ الْاَرَضِينَ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ * اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَ رَبِّ الْاَرَضِينَ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَلَهُ الْعَظَمَةُ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ * وَلَهُ الْمُلْكُ رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

İnsafsız ve dikkatsizlerin en ziyade nazar-ı dikkatini celbeden şu gibi rivayetlerdir. Hakikatı şudur ki: Dünyada dar nazarımızla, kısacık fikrimizle Musa ve Harun Aleyhisselâmların sevablarını ne derece tasavvur ediyoruz, biliyoruz. Âlem-i ebediyette Rahîm-i Mutlak, saadet-i ebedîde nihayetsiz ihtiyaç içinde bir abdine birtek virde mukabil vereceği hakikat-ı sevab, o iki zâtın sevablarına fakat daire-i ilmimize ve tahminimize giren sevablarına müsavi olabilir. Meselâ: Bedevi, vahşi bir adam hiç padişahı görmemiş. Saltanat haşmetini bilmiyor. Bir köyde bir ağayı nasıl tasavvur eder, o mahdud fikriyle bir padişahı ondan büyükçe bir ağa kadar bilir. Hattâ bizde sade-dil bir taife var ki, eskiden diyorlardı ki: "Padişah, kendi ocağı yanında ve tenceresinin başında pişirdiği bulgur çorbası yanında ne yapıyor, bizim ağamız onu biliyor." Demek onlar, padişahı o kadar dar bir vaziyette ve âdi bir surette tahayyül ediyorlar ki, kendi bulgur çorbasını kendi pişiriyor, âdeta bir yüzbaşı haşmetinde farzediyorlar. Şimdi biri o adamlardan birisine dese: "Sen bugün benim için bu işi yapsan, senin bildiğin padişah haşmeti kadar sana bir haşmetlik vereceğim, yani bir yüzbaşı kadar bir rütbe vereceğim." O söz hakikattır. Çünki haşmet-i padişahîden onun dar daire-i fikrine giren, ancak bir yüzbaşılık kadar bir şevkettir.

İşte dünya nazarıyla dar fikrimizle âhirete müteveccih hakaik-ı sevabiyeyi o bedevi adam kadar da düşünemiyoruz. Hazret-i Musa (A.S.) ve Harun'un (A.S.) meçhulümüz olan hakiki sevabları ile müvazene değil, -çünki teşbih kaidesi, meçhulü malûma kıyas eder- belki müvazene edilen ve malûmumuz olan ve tahminimize giren sevablarıyla bir abd-i mü'minin bir virdine mukabil meçhulümüz olan hakiki sevabıdır. Hem de deniz yüzü ile katrenin gözbebeği, Güneşin tamam aksini tutmakta müsavidirler. Fark, keyfiyettedir. Hazret-i Musa (A.S.) ve Harun'un (A.S) deniz-misal âyine-i ruhlarına in'ikas eden mahiyet-i sevab, bir katre hükmünde bir abd-i mü'minin bir âyetten aldığı aynı

mahiyet-i sevabdır. Mahiyetçe, kemiyetçe birdirler. Keyfiyet ise, kabiliyete tabidir. Hem bazan olur ki; birtek kelime, birtek tesbih, öyle bir saadet hazinesini açar ki, altmış sene hizmetle o açılmamış. Demek bazı hâlât oluyor ki, birtek âyet Kur'an kadar faide verebilir. Hem İsm-i A'zama mazhar olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın bir âyette mazhar olduğu feyz-i İlahî, belki bir Peygamberin umum feyzi kadar olabilir. Veraset-i Ahmediye ile İsm-i A'zam zılline mazhar bir mü'min, kendi kabiliyeti itibariyle kemiyetçe bir Nebinin feyzi kadar sevab alıyor denilse hilâf-ı hakikat olamaz. Hem de sevab ve fazilet, nur âlemindendir. O âlemden bir âlem, bir zerreye sığışabilir. Nasılki bir zerrecik bir şişede, semavat nücumuyla beraber görünebilir. Öyle de, niyet-i hâlise ile şeffafiyet peyda eden bir zikirde veya bir âyette, semavat gibi nuranî sevab ve fazilet yerleşebilir.

Netice-i Kelam: Ey insafsız ve dikkatsiz ve imanı zaif, felsefesi kavî, hodbîn, münekkid adam! Şu "On Aslı" nazara al. Sonra sen hilâf-ı hakikat ve kat'i muhalif-i vâki gördüğün bir rivayeti bahane ederek ehadîs-i şerifeye ve dolayısıyla Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın mertebe-i ismetine halel verecek itiraz parmağını uzatma!. Zira evvela o "On Aslın" on dairesi, seni inkârdan vazgeçirir. "Hakiki bir kusur varsa bize aittir" derler, hadîse râci olamaz. "Eğer hakiki değilse, senin su-i fehmine aittir" derler. Elhasıl: İnkâr ve redde gitmek için, şu "On Aslı" tekzib ve iptal etmek lâzım gelir. Şimdi insafın varsa bu "On Usûlü" kemal-i dikkatle düşündükten sonra o aklın hilâf-ı hakikat gördüğü bir hadîsin inkârına kalkışma! "Ya bir tefsiri, ya bir te'vili, ya bir tabiri vardır" de, ilişme.

Onbirinci Asıl: *Nasıl Kur'an-ı Hakîm'in müteşabihatı var; te'vile muhtaçtır veyahut mutlak teslim istiyor. Ehadîsin de Kur'anın müteşabihatı gibi müşkilâtı vardır. Bazan çok dikkatli tefsire ve tabire muhtaçtır. Geçmiş misallerle iktifa edebilirsiniz.*

Evet nasılki hüşyar olan adam, yatmış olan adamın rü'yasını tabir eder. Öyle de: Bazan uykuda olan bir adam, yanında uyanık olan konuşanların sözlerini işitiyor, fakat kendi âlem-i menamına tatbik eder bir tarzda mâna veriyor, tabir ediyor. Öyle de: Ey gaflet ve felsefe uykusu içinde tenvim edilen insafsız adam!. Sırr-ı تَنَامُ عَيْنِي وَ لاَ يَنَامُ قَلْبِي *ve* مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَ مَا طَغَى *hükmüne mazhar ve hakiki hüşyar ve yakzan olan Zâtın gördüğünü sen kendi rü'yanda inkâr değil, tabir et. Evet uykuda bir adamı bir sinek ısırsa, müthiş bir harpte yaralar alır gibi bir hakikat-ı nevmiye bazan telâkki eder. Ondan sorulsa, "Hakikaten ben yaralandım. Bana top, tüfek atıldı" diyecek. Yanında oturanlar onun uykusundaki ıztırabına gülüyorlar. İşte bu nevm-âlud nazar-ı gaflet ve fikr-i felsefe, elbette hakaik-ı Nübüvvete mihenk olamazlar.*

Onikinci Asıl: *Nazar-ı Nübüvvet ve tevhid ve iman; vahdete, âhirete, uluhiyete baktığı için, hakaiki ona göre görür. Ehl-i felsefe ve hikmetin nazarı; ke*

rete, esbaba, tabiata bakar, ona göre görür. Nokta-i nazar birbirinden çok uzaktır. Ehl-i felsefenin en büyük bir maksadı, ehl-i Usûl-üd Din ve ülema-i İlm-i Kelâm'ın makasıdı içinde görünmiyecek bir derecede küçük ve ehemmiyetsizdir. İşte onun içindir ki, mevcudatın tafsil-i mahiyetinde ve ince ahvallerinde ehl-i hikmet çok ileri gitmişler. Fakat hakiki hikmet olan ulûm-u âliye-i İlahiye ve uhreviyede o kadar geridirler ki, en basit bir mü'minden daha geridirler. Bu sırrı fehmetmiyenler, muhakkikîn-ı İslâmiyeyi, hükemalara nisbeten geri zannediyorlar. Halbuki akılları gözlerine inmiş, kesrette boğulmuş olanların ne haddi var ki, veraset-i Nübüvvet ile makasıd-ı âliye-i kudsiyeye yetişenlere yetişebilsinler.

Hem bir şey iki nazar ile bakıldığı vakit, iki muhtelif hakikatı gösteriyor. İkisi de hakikat olabilir. Fennin hiçbir hakikat-ı kat'iyesi, Kur'anın hakaik-ı kudsiyesine ilişemez. Fennin kısa eli, onun münezzeh ve muallâ damenine erişemez. Nümune olarak bir misal zikrederiz:

Meselâ, Küre-i Arz ehl-i hikmet nazarıyla bakılsa hakikatı şudur ki:

Güneş etrafında mutavassıt bir seyyare gibi hadsiz yıldızlar içinde döner. Yıldızlara nisbeten küçük bir mahluk. Fakat ehl-i Kur'an nazarıyla bakıldığı vakit -Onbeşinci Söz'de izah edildiği gibi- hakikatı şöyledir ki: Semere-i âlem olan insan; en câmi', en bedi' ve en âciz, en aziz, en zaif, en lâtif bir mu'cize-i kudret olduğundan, beşik ve meskeni olan zemin; semaya nisbeten maddeten küçüklüğüyle ve hakaretiyle beraber manen ve san'aten bütün kâinatın kalbi, merkezi.. bütün mu'cizat-ı san'atının meşheri, sergisi.. bütün tecelliyat-ı esmasının mazharı, nokta-i mihrakıyesi.. nihayetsiz faaliyet-i Rabbaniyenin mahşeri, ma'kesi.. hadsiz hallakıyet-i İlahiyenin hususan nebatat ve hayvanatın kesretli enva-ı sagîresinden cevvadane icadın medarı, çarşısı ve pek geniş âhiret âlemlerindeki masnuatın küçük mikyasta nümunegâhı ve mensucat-ı ebediyenin sür'atle işliyen tezgâhı ve menazır-ı sermediyenin çabuk değişen taklidgâhı ve besatîn-i dâimenin tohumcuklarına sür'atle sünbüllenen dar ve muvakkat mezraası ve terbiyegâhı olmuştur.

İşte Arzın bu azamet-i maneviyesinden ve ehemmiyet-i san'aviyesindendir ki, Kur'an-ı Hakîm; semavata nisbeten büyük bir ağacın küçük bir meyvesi hükmünde olan Arzı, bütün semavata karşı küçücük kalbi, büyük kalıba mukabil tutmak gibi denk tutuyor. Onu bir kefede, bütün semavatı bir kefede koyuyor, mükerreren رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ *diyor. İşte sair mesaili buna kıyas et ve anla ki: Felsefenin ruhsuz, sönük hakikatleri; Kur'anın parlak, ruhlu hakikatleriyle müsademe edemez. Nokta-i nazar ayrı ayrı olduğu için, ayrı ayrı görünür.»* (Sözler sh: 341-351)

SAHABELERİN ADALETİ

Yani, sâdık ve sadûk ve doğru sözlü olup, aslâ ve kat'â dinî mes'elelerde yalana tenezzül etmedikleri mes'elesi:

«Eğer desen: "Sahabeler de insandırlar, hatadan, hilâftan hâlî olmazlar. Halbuki içtihadâtın ve ahkâm-ı şeriatın medarı, sahabelerin adaleti ve sıdkıdır ki, hattâ ümmet "Sahabeler umumen âdildirler, doğru söylerler" diye ittifak etmişler.

Elcevab: Evet Sahabeler ekseriyet-i mutlaka itibariyle hakka âşık, sıdka müştak, adalete hâhişgerdirler. Çünki yalanın ve kizbin çirkinliği, bütün çirkinliğiyle ve sıdkın ve doğruluğun güzelliği, bütün güzelliğiyle o asırda öyle bir tarzda gösterilmiş ki, ortalarındaki mesafe, Arş'dan Ferş'e kadar açılmış. Esfel-i Sâfilîndeki Müseylime-i Kezzab'ın derekesinden âlâ-yı İlliyyînde olan Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ın derece-i sıdkı kadar bir ayrılık görülmüştür. Evet Müseylime'yi esfel-i sâfilîne düşüren kizb olduğu gibi, Muhammed-ül Emin Aleyhissalâtü Vesselâm'ı âlâ-yı illiyyîne çıkaran sıdktır ve doğruluktur.

İşte hissiyat-ı ulviyeyi taşıyan ve mehasin-i ahlâkıyeye perestiş eden ve şems-i Nübüvvetin ziya-i sohbetiyle nurlanan sahabeler, o derece çirkin ve sukuta sebeb ve Müseylime'nin maskara-âlûd müzahrefat dükkânındaki kizbe, ihtiyarıyla ellerini uzatmamak ve küfürden çekindikleri gibi, küfrün arkadaşı olan kizbden çekinmeleri ve o derece güzel ve medar-ı fahr ve mübahat ve mi'rac-ı suud ve terakki ve Fahr-i Risalet'in hazine-i âliyesinde en revaçlı bulunan ve şa'şaa-i cemaliyle, içtimaat-ı insaniyeyi nurlandıran sıdka ve doğruluğa ve hakka -ve bilhassa ahkâm-ı şer'iye rivayetinde ve tebliğinde- elbette ellerinden geldiği kadar talib ve muvafık ve âşık olmaları kat'idir, zaruridir, şüphesizdir. Halbuki şu zamanda, kizb ve sıdkın ortasındaki mesafe o kadar kısalmış ki, âdeta omuz omuza vermişler. Sıdktan yalana (geçmek) pek kolay gidiliyor. Hattâ, siyaset propagandası vasıtasıyla yalancılık, doğruluğa tercih ediliyor. İşte en çirkin şey, en güzel şeylerle beraber bir dükkânda, bir fiatla satılsa; elbette pak âlî olan ve hakikat cevherine giden sıdk ve hak pırlantası, o dükkâncının marifetine ve sözüne itimad edip, körü körüne alınmaz.» (Sözler sh: 484)

AYNI MEVZUUN, BAŞKA NUR RİSALELERİNDEN GENİŞ İZAHINDAN BAZI KISIMLAR

«Asr-ı Saadette hayat-ı içtimaiye-i insaniyenin çarşısında, kizb ve şer ve küfür gibi maddeler, şekavet-i ebediye gibi neticeleri ve Müseylime-i Kezzab gibi süflî maskaraları tevlid ettiğinden, secaya-yı âliye ve hubb-u maâlîye meftun olan sahabelerin zehr-i katilden kaçar gibi ondan kaçmaları ve nefret etmeleri bedihîdir. Ve saadet-i ebediye gibi netice veren ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü

Vesselâm gibi nuranî meyveler gösteren sıdk ve hakka ve imana en nâfi' bir tiryak, en kıymetdar bir elmas gibi, o fıtratları sâfiye ve seciyeleri sâmiye olan sahabeler, bütün kuvvetleriyle ve hissiyat ve letâifleriyle, onlara müşteri ve müştak olması zaruridir.» (Sözler sh: 490)

ONDOKUZUNCU MEKTUB'DAN ÇEŞİTLİ HADÎS BİLGİLERİ

Hazret-i Üstad'ın kaydettiği bütün hakikatlar, tek-tek büyük hadîs kitaplarında me'hazleri bulunup verilmiştir. İsteyen Hadîsler cetveli, 19.Mektub kısımlarına bakabilirler.

Bil-mâna ile hadîs nakletmek câizdir

«Şu risalede çok ehadîs-i şerife nakletmişim. Yanımda kütüb-ü hadîsiyye bulunmuyor. Yazdığım hadîslerin lafzında yanlışım varsa; ya tashih edilsin veyahut "Hadîs-i bil-mâna"dır denilsin. Çünki kavl-i râcih odur ki: "Nakl-i hadîs-i bil-mâna caizdir." Yani: Hadîsin yalnız mânasını alıp, lafzını kendi zikreder. Madem öyledir; lafzında yanlışım varsa, hadîs-i bil-mâna nazarıyla bakılsın.» (Mektubat sh: 88)

Hazret-i Üstad hülâsaten bu mevzuun hakikatını yazdığı gibi, Hadîs İlmi araştırmamız cetvelinde de kat'iyetle tesbit edilmiştir. Bakılabilir.

Vahiy iki kısımdır: Sarih vahiy, zımnî vahiy

«Biri: "Vahy-i sarihî"dir ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onda sırf bir tercümandır, mübelliğdir, müdahalesi yoktur. Kur'an ve bazı ehadîs-i kudsiye gibi...

İkinci Kısım: "Vahy-i zımnî"dir. Şu kısmın mücmel ve hülâsası, vahye ve ilhama istinad eder; fakat tafsilatı ve tasviratı, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a aittir. O vahiyden gelen mücmel hâdiseyi tafsil ve tasvirde, Zât-ı Ahmediyye Aleyhissalâtü Vesselâm bazan yine ilhama, ya vahye istinad edip beyan eder veyahut kendi ferasetiyle beyan eder. Ve kendi içtihadiyle yaptığı tafsilat ve tasviratı, ya vazife-i risalet noktasında ulvî kuvve-i kudsiye ile beyan eder veyahut örf ve âdet ve efkâr-ı âmme seviyesine göre, beşeriyeti noktasında beyan eder.

İşte her hadîste bütün tafsilatına, vahy-i mahz noktasıyla bakılmaz. Beşeriyetin muktezası olan efkâr ve muamelatında, risaletin ulvi âsârı aranılmaz. Madem bazı hâdiseler mücmel olarak mutlak bir surette ona vahyen gelir, o da kendi ferasetiyle ve tearüf-ü umumî cihetiyle tasvir eder. Şu tasvirdeki müteşabihata ve müşkilâta bazan tefsir lâzım geliyor, hattâ tabir lâzım geliyor. Çünki bazı hakikatlar var ki, temsil ile fehme takrib edilir. Nasılki bir vakit huzur-u Nebevîde derince bir gürültü işitildi. Ferman etti ki: "Şu gürültü,

yetmiş senedir yuvarlanıp, şimdi Cehennem'in dibine düşmüş bir taşın gürültüsüdür." Bir saat sonra cevab geldi ki: "Yetmiş yaşına giren meşhur bir münafık ölüp, Cehennem'e gitti." Zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ın beliğ bir temsil ile beyan ettiği hâdisenin te'vilini gösterdi.» (Mektubat sh: 93)

Mütevatir hadîsler iki kısımdır: Sarih tevatür, manevî tevatür...

«Naklolunan haberler eğer tevatür suretinde olsa, kat'îdir. Tevatür iki kısımdır. Biri "sarih tevatür", biri "manevi tevatür"dür. Manevi tevatür de iki kısımdır: Biri sükûtîdir. Yani, sükût ile kabul gösterilmiş. Meselâ: Bir cemaaat içinde bir adam, o cemaatin nazarı altında bir hâdiseyi haber verse, cemaat onu tekzib etmezse, sükût ile mukabele etse, kabul etmiş gibi olur. Hususan, haber verdiği hâdisede cemaat onunla alâkadar olsa, hem tenkide müheyya ve hatayı kabul etmez ve yalanı çok çirkin görür bir cemaat olsa, elbette onun sükûtu o hâdisenin vukuuna kuvvetli delâlet eder.

İkinci kısım tevatür-ü manevî şudur ki: Bir hâdisenin vukuuna, meselâ "Bir kıyye taam, ikiyüz adamı tok etmiş" denilse; fakat onu haber verenler, ayrı ayrı surette haber veriyor.. biri bir çeşit, biri başka bir surette, diğeri başka bir şekilde beyan eder.. fakat umumen, aynı hâdisenin vukuuna müttefiktirler. İşte mutlak hâdisenin vukuu; mütevatir-i bil-mânadır, kat'idir. İhtilaf-ı suret ise, zarar vermez.

Hem bazan olur ki: Haber-i vâhid, bazı şerait dâhilinde tevatür gibi kat'iyyeti ifade eder. Hem bazan olur ki: Haber-i vâhid haricî emarelerle kat'iyyeti ifade eder.» (Mektubat sh: 94)

Hadîslerin mütevatiri hususunda Hazret-i Üstad'ın orijinal beyanlarından bir başka parça:

«Bir Sual: Deniliyor ki: Sen çok şeylere mütevatir dersin; halbuki biz onların çoğunu yeni işitiyoruz. Mütevatir birşey böyle gizli kalmaz?

Elcevab: Ülema-i Şeriat yanında çok mütevatir ve bedihî şeyler var ki, onlardan olmayana göre meçhuldür. Ehl-i hadîs yanında da çok mütevatir var, sairlerin yanında âhâdî de olmuyor ve hâkeza... Her fennin ehl-i ihtisası, o fenne göre bedihiyatı, nazariyatı beyan edilir. Umum halk ise, o fennin ehl-i ihtisasına itimad eder, teslim olur veya içine girer, görür. Şimdi haber verdiğimiz hakikî mütevatir veya manevî mütevatir veya tevatür hükmünde kat'iyyeti ifade eden vâkıalar, hem ehl-i hadîs, hem ehl-i şeriat, hem ehl-i Usul-üd din, hem ekser tabakat-ı ulemada hükmünü öyle göstermiş. Gaflette bulunan avam veya gözünü kapayan nâdanlar bilmezlerse, kabahat onlara aittir.» (Mektubat sh: 141)

Büyük muhaddis imamların Hadîs İlmi ve fennindeki fevkalâde meleke ve meharetleri

«Evet, fenn-i hadîsin muhakkikleri, nekkadları o derece hadîs ile hususiyet peyda etmişler ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın tarz-ı ifadesine ve üslûb-u âlîsine ve suret-i ifadesine ünsiyet edip meleke kesbetmişler ki; yüz hadîs içinde bir mevzu'u görse, "Mevzu'dur" der. "Bu, hadîs olmaz ve Peygamber'in sözü değildir" der, reddeder. Sarraf gibi hadîsin cevherini tanır; başka sözü ona iltibas edemez. Yalnız İbn-i Cevzî gibi bazı muhakkikler; tenkidde ifrat edip, bazı ehadîs-i sahihaya da mevzu' demişler.» (Mektubat sh: 94)

Mevzu' hadîs ne demektir?

«Her mevzu' şeyin mânası yanlıştır demek değildir. Belki "Bu söz hadîs değildir" demektir.» (Mektubat sh: 94)

Bu mes'elenin Şuâlar'daki izahı ise şöyledir:

«İkinci Vecih: Mevzu'dur mânası; bu rivayet an'aneli, senedli hadîs değil demektir. Yoksa mânası yanlıştır demek değildir. Madem ümmette, hususan ehl-i hakikat ve keşf ve bir kısım ehl-i hadîs ve ehl-i içtihad kabul edip mânalarının vuku'larını beklemişler. Elbette o rivayetlerin durûb-u emsal gibi umuma bakan hakikatları vardır.» (Şuâlar sh: 401)

Bir başka yerden aynı mes'elenin izahı

«Faraza o hadîslerden birisi mevzu' da olsa, mevzu'un manası, hadîs değil demektir. Yoksa manası yanlıştır demek değildir ki, darb-ı mesel nev'inden ümmet o rivayeti kabul etmiş...» (Şuâlar sh: 416)

İşte görüldüğü üzere, Hazret-i Üstad Bediüzzaman, şimdi elde mevcud birçok kaynak hadîs kitapları içerisinde sırf mevzu diye birşey bulunmadığını; olsa olsa, manası doğru ve hak olarak bazı Sahabe veya Tabiînin büyüklerinden bazı zâtların sözleri olup, an'aneli senetle Peygamber'e ulaşan bir hadîs tarzında olmayabileceğine işaret etmektedir. Nitekim bizim araştırmamızda da, yani hadîs ilmi mevzuundaki araştırmamızda, bu hususun aynen öyle olduğu anlaşılmıştır.

Hadîste an'aneli senedin faydası

«Sual: An'aneli senedin faidesi nedir ki; lüzumsuz yerde, malûm bir vâkıada "an filan, an filan, an filan" derler?

Elcevab: Faideleri çoktur. Ezcümle, bir faidesi şudur: An'ane ile gösteriliyor ki, an'anede dâhil olan mevsuk ve hüccetli ve sâdık ehl-i hadîsin bir nevi icmaını irae eder ve o senette dâhil olan ehl-i tahkikin bir nevi ittifakını göste-

rir. Güya o senette, o an'anede dâhil olan herbir imam, herbir allâme; hadîsin hükmünü imza ediyor, sıhhatine dair mührünü basıyor.» (Mektubat sh: 95)

Mu'cizelere dair hadîsler, neden ahkâm-ı Şeriat hakkında gelen hadîsler gibi kuvvetli senedleri yoktur?

«Sual: Neden hâdisat-ı i'caziye sair zarurî ahkâm-ı şer'iye gibi tevatür suretinde, pek çok tariklerle, çok ehemmiyetli nakledilmemiş?

Elcevab: Çünki ekser ahkâm-ı şer'iyeye, ekser nâs, ekser evkatta muhtaçtır. Farz-ı ayn gibi, o ahkâmın her şahsa alâkası var. Amma mu'cizat ise; herkesin herbir mu'cizeye ihtiyacı yok. Eğer ihtiyaç olsa da, bir def'a işitmek kâfi gelir. Âdeta farz-ı kifaye gibi, bir kısım insanlar onları bilse, yeter.

İşte bunun içindir ki; bazı olur, bir mu'cizenin vücudu ve tahakkuku, bir hükmün vücudundan on derece daha kat'î olduğu halde, onun ravisi bir-iki olur; hükmün ravisi on-yirmi olur.» (Mektubat sh: 95)

Peygamber'in (A.S.M.) geleceğe bakan haberleri, muayyen bir zamana ve cüz'î bir tek hâdiseye bakıyor değiller

«Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın istikbalden haber verdiği bazı hâdiseler, cüz'î birer hâdise değil; belki tekerrür eden birer hâdise-i külliyeyi, cüz'î bir surette haber verir. Halbuki o hâdisenin müteaddit vecihleri var. Her def'a bir vechini beyan eder. Sonra ravi-i hadîs o vecihleri birleştirir, hilaf-ı vaki gibi görünür. Meselâ: Hazret-i Mehdi'ye dair muhtelif rivayetler var. Tafsilat ve tasvirat, başka başkadır. Halbuki Yirmidördüncü Söz'ün bir dalında isbat edildiği gibi; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, vahye istinaden, her bir asırda kuvve-i maneviye-i ehl-i imanı muhafaza etmek için, hem dehşetli hâdiselerde ye'se düşmemek için, hem âlem-i İslâmiyetin bir silsile-i nuraniyesi olan Âl-i Beytine ehl-i imanı manevi rabtetmek için, Mehdi'yi haber vermiş. Âhirzamanda gelen Mehdi gibi herbir asır Âl-i Beytten bir nevi Mehdi, belki Mehdiler bulmuş. Hattâ Âl-i Beyt'ten ma'dud olan Abbasiye Hulefasından, Büyük Mehdi'nin çok evsafına câmi' bir Mehdi bulmuş.» (Mektubat sh: 95)

Siyer ve Tarihler, Resulullah'ın mâhiyetini her cihetle anlatamamışlardır

«Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ahval ve evsafı, Siyer ve Tarih suretiyle beyan edilmiş. Fakat o evsaf ve ahval-i galibi, beşeriyetine bakar. Halbuki o Zât-ı Mübarek'in şahs-ı manevîsi ve mahiyet-i kudsiyesi o derece yüksek ve nuranîdir ki; Siyer ve Tarihte beyan olunan evsaf, o bâlâ kamete uygun gelmiyor, o yüksek kıymete muvafık düşmüyor. Çünki اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ sırrınca:

Her gün, hattâ şimdi de, bütün ümmetinin ibadetleri kadar bir azîm ibadet sahife-i kemalâtına ilâve oluyor. Nihayetsiz rahmet-i İlahiyeye, nihayetsiz bir

surette, nihayetsiz bir istidad ile mazhar olduğu gibi, her gün hadsiz ümmetinin hadsiz duasına mazhar oluyor. Ve şu kâinatın neticesi ve en mükemmel meyvesi ve Hâlik-ı Kâinat'ın tercümanı ve sevgilisi olan o Zât-ı Mübarek'in tamam-ı mahiyeti ve hakikat-ı kemalâtı, Siyer ve Tarihe geçen beşerî ahval ve etvara sığışmaz.» (Mektubat sh: 96)

Büyük bir cemaat-ı Sahabe'de vuku' bulmuş bir hâdiseyi, yani bir mu'cizeyi, bütün o cemaat adına bir veya iki Sahabî'nin nakletmesiyle; zannedildiği gibi, o hadîsin za'fiyetine ve hattâ bazılarınca hâşâ mevzu' şekilde yorumlanmasına imkân olmayıp, öyle bir anlayışın pek büyük bir yanlış olduğuna dair Üstad'ın beyanları:

«Şu gelecek bereketli mu'cizat misalleri, herbiri müteaddit tarikle, hattâ bazıları onaltı tarikle sahih bir surette nakledilmiş. Ekserisi, bir cemaat-i kesire huzurunda vukubulmuş; o cemaat içinde mu'teber ve sâdık insanlar onlardan bahsedip nakletmişler. Meselâ: "Sa' denilen dört avuç taamdan yetmiş adam yemişler, tok olmuşlar" nakletdiyor. O yetmiş adam, onun sözünü işitiyor, tekzib etmiyor. Demek sükût ile tasdik ediyorlar. Halbuki o asr-ı sıdk ve hakikatta ve o hakperest ve ciddi ve doğru adam olan sahabeler, zerre miktar yalanı görse, red ve tekzib ederler. Halbuki bahsedeceğimiz vâkıaları çoklar rivayet etmiş ve ötekiler de sükût ile tasdik etmişler. Demek herbir hâdise manen mütevatir gibi kat'idir.» (Mektubat sh: 112)

Aynı mes'elenin başka yerden izahı:

«Kütüb-ü sahiha kat'iyetle beyan ediyorlar ki: Gazve-i Garra-i Ahzab'da, meşhur Yevm-ül Hendek'te, Hazret-i Câbir-ül Ensarî kasem ile ilân ediyor: O günde, dört avuç olan bir sa' arpa ekmeğinden, bir senelik bir keçi oğlağından bin adam yediler ve öylece kaldı. Hazret-i Câbir der ki: "O gün yemek, hanemde pişirildi; bütün bin adam o sa'dan, o oğlaktan yediler, gittiler. Daha tenceremiz dolu kaynıyor, daha hamurumuz ekmek yapılıyor. O hamura, o tencereye mübarek ağzının suyunu koyup, bereketle dua etmişti.

İşte şu mu'cize-i bereketi, bin zâtın huzurunda, onları ona alâkadar göstererek Hazret-i Câbir kasemle ilan ediyor. Demek şu hâdise, bin adam rivayet etmiş gibi kat'i denilebilir.» (Mektubat sh: 114)

Sahabelerden bazı zâtlar, hadîsleri yazı ile kaydettikleri:

«Asr-ı Saadette, mu'cizatı ve medar-ı ahkâm ehadîsi, kitabetle çoklar kaydedip yazdılar. Hususan Abadile-i Seb'a, kitabetle kaydettiler. Hususan Tercüman-ül Kur'an olan Abdullah İbn-i Abbas ve Abdullah İbn-i Amr İbn-il As, bahusus, otuz-kırk sene sonra, Tabiînin binler muhakkikleri, ehadîsi ve mu'cizatı yazı ile kaydettiler. Daha ondan sonra, başta dört imam-ı müçtehid ve binler

muhakkik muhaddisler naklettiler; yazı ile muhafaza ettiler. Daha Hicretten ikiyüz sene sonra başta Buharî, Müslim, Kütüb-ü Sitte-i Makbule vazife-i hıfzı omuzlarına aldılar.» (Mektubat sh: 113)

Mevzu' hadîsler, tâ bin sene önce sahihlerden tefrik edilip atıldığı mes'elesi:

«İbn-i Cevzî gibi şiddetli binler münekkidler çıkıp, bazı mülhidlerin veya fikirsiz veya hıfızsız veya nâdanların karıştırdıkları mevzu' hadîsi tefrik ettiler, gösterdiler.» (Mektubat sh: 113)

Evliyadan büyük makamda olan ehl-i keşfin, hadîs-i şerifleri keşif yoluyla tahkik eyledikleri:

«Sonra Ehl-i Keşfin tasdikıyla yetmiş def'a Resul-i Ekrem (A.S.M.) temessül edip yakaza halinde O'nun sohbetiyle müşerref olan Celâleddin-i Suyutî gibi allâmeler ve muhakkikler, Ehadîs-i Sahiha'nın elmaslarını, sair sözlerden ve mevzuattan tefrik ettiler.» (Mektubat sh: 113)

Zaif hadîsler dahi olsa, bir hâdisede yanyana gelseler kuvvetlenirler:

«Bir Nükte-i Mühimme: Malûmdur ki; zaif şeyler içtima' ettikçe kuvvetleşir. İncecik ipler topak yapılsa, kuvvetli halat olur. Kuvvetli halatlar topak yapılsa, kimse koparamaz. İşte onbeş enva'-ı mu'cizattan yalnız bereket kısmındaki mu'cizatı ve o kısmın onbeş kısmından ancak bir kısmını, onbeş misal ile gösterdik. Herbir misal, tek başıyla, nübüvveti isbat eder bir derecede kuvvetli idi. Farz-ı muhal olarak, bunların bir kısmını kuvvetsiz saysak da, yine kuvvetsiz diyemeyiz. Çünki kavi ile ittifak eden kavileşir. Hem şu onbeş misalin içtimaı; kat'î şüphesiz bir tevatür-ü manevî ile, kuvvetli bir mu'cize-i kübrayı gösterir.» (Mektubat sh: 119)

Aynı mananın başka tarz bir izahı:

«Bu sekiz misal birleştirilse; öyle kopmaz bir zincir olur ki, hiçbir şüphe onu koparamaz ve sarsamaz.... Evet zaif bir direk, kuvvetli direklerle omuz omuza geldiği vakit, muhkemleşir. Zaif, kuvvetsiz bir adam, asker olup orduya girse; öyle kuvvetleşir ki, bin adama meydan okur.» (Mektubat sh: 135)

Yine aynı mananın başka bir izahı:

«Faraza bunların herbirini zaif addetsek, temsilde mutlak bir hane harab olması gibi, yine cüz'iyatın mecmuunda mutlak bir Mu'cize-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ın vücudunu kat'iyyen gösterir...» (Mektubat sh: 151)

Sahabelerin çokluğuyla beraber neden en parlak mütevatir hadîsler yalnız on ve yirmi tarikle gelmiş? Yüz tarik ile gelmeli idi... Hem neden Sahabelerden

en çok hadîs nakleden Enes, Cabir, Ebu Hüreyre gibi zâtlar olup, Hazret-i Ebu Bekir ve Ömer'den az nakledilmiş?

«Eğer denilse: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın her hal ve hareketini kemâl-i ihtimam ile sahabeler muhafaza ederek nakletmişler. Böyle mu'cizat-ı azîme, neden on-yirmi tarik ile geliyor? Yüz tarik ile gelmeli idi. Hem neden Hazret-i Enes, Câbir, Ebu Hüreyre'den çok geliyor; Hazret-i Ebu Bekir ve Ömer az rivayet ediyor?

Elcevab: Birinci şıkkın cevabı: Dördüncü İşaretin Üçüncü Esasında geçmiş. İkinci şıkkın cevabı ise: Nasılki insan, bir ilâca muhtaç olsa, bir tabibe gider; hendese için mühendise gider, mühendisten nakleder; mes'ele-i şer'iye, müftüden haber alınır ve hâkeza... Öyle de, sahabe içinde ehadîs-i Nebeviyeyi gelecek asırlara ders vermek için, ulema-i sahabeden bir kısım, ona manen muvazzaf idiler. Bütün kuvvetleriyle ona çalışıyorlardı. Evet Hazret-i Ebu Hüreyre bütün hayatını, hadîsin hıfzına vermiş; Hazret-i Ömer, siyaset âlemiyle ve hilafet-i kübra ile meşgul imiş. Onun için, ehadîsi ümmete ders vermek için, Ebu Hüreyre ve Enes ve Câbir gibi zâtlara itimad edip; ondan, rivayeti az ederdi. Hem madem sıddîk, sadûk, sâdık ve musaddak bir sahabenin meşhur bir namdarı, bir tarik ile bir hâdiseyi haber verse; yeter denilir, başkasının nakline ihtiyaç da kalmaz. Onun için bazı mühim hâdiseler, iki-üç tarik ile geliyor.» (Mektubat sh: 132)

Bir hadîs hakkında bazı hadîs imamları ilişip red de etseler, başkaları kabul etmiş ise reddedilmez:

Bu hususta bir iki misal:

1- *«Şu âhirki hâdîseye çendan bazı hadîs imamları ilişmişler. Fakat mühim imamlar, sıhhatine hükmetmişler. Her ne ise, bu nevide uzun söylemeye lüzum yok.»* (Mektubat sh: 157)

2- *«Şu rivayeti çendan İbn-i Hacer-i Askalanî kabul etmemiş.. fakat başkaları kabul etmişler.»* (Mektubat sh: 137)

Yani bir hadîsi bir-iki hadîs imamının kabul etmemesi ile, tamamen yabana atılır değildir. Olsa olsa ihtilâflı bir durum alır, demektir.

Hadîsin dahi Kur'an gibi müteşabihatı olduğu hakkında:

«Şu gibi müteşabih hadîsleri aklına sığıştıramadığı için, eğer inkâr etse, dehşetli bir kapı açar; yani küçücük aklına sığışmayan kat'i hadîsleri dahi inkâra yol açar. Eğer zâhir-i hadîsin mânasını tutarak öyle kabul edip neşretse, ehl-i dalâletin itirazatına ve "hurafattır" demelerine yol açar. Madem bu müteşabih hadîse, lüzumsuz ve zararlı bir tarzda nazar-ı dikkat celbedilmiş ve

bu çeşit hadîsler çok vârid olmuş, elbette şüpheleri izale edecek bir hakikatı beyan etmek lâzım gelir.» (Mektubat sh: 351)

Müteşabih hadîsler hakkında Risale-i Nur'un daha birçok yerlerinde ayrı ayrı izahlar vardır. Meselâ: Ondördüncü Lem'ada ve Şuâlar sh: 263'te gibi...

Sünnet-i Seniyenin mertebeleri:

«Sünnet-i Seniyenin meratibi var. Bir kısmı vâcibdir, terkedilmez. O kısım, Şeriat-ı Garra'da tafsilatiyle beyan edilmiş. Onlar muhkemattır, hiçbir cihette tebeddül etmez. Bir kısmı da, nevafil nev'indendir. Nevafil kısmı da, iki kısımdır. Bir kısım, ibadete tabi Sünnet-i Seniye kısımlarıdır. Onlar dahi Şeriat kitablarında beyan edilmiş. Onların tağyiri bid'attır. Diğer kısmı, "âdâb" tabir ediliyor ki, Siyer-i Seniye kitablarında zikredilmiş. Onlara muhalefete, bid'a denilmez. Fakat âdâb-ı Nebevîye bir nevi muhalefettir ve onların nurundan ve o hakikî edebden istifade etmemektir. Bu kısım ise (örf ve âdât), muamelât-ı fıtriyede Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın tevatürle malûm olan harekâtına ittiba etmektir.» (Lem'alar sh: 53)

Hazret-i Üstad Denizli ve Afyon mahkemeleri dolayısıyla, Nur Risalelerinin ehl-i vukufa tetkik ettirilmesi için, mahkemece Ankara'da Diyanet Riyasetine bağlı bazı hocalara tetkik ettirilmiş. Bu hocalar Nur Risalelerinin ekserisi için iyi ve müsbet görüşler beyan ettikleri halde, Risale-i Nur'daki bazı hadîs-i şeriflere kendi ilimleri ve görüşleri zaviyesinden ilişmeye çalıştılar. Basit ve gayr-i ilmî tenkidleri vaki' oldu. Hazret-i Üstad, hapishanenin sıkıcı ahvali ve mahkemeye karşı hazırlamakla vazifeli bulunduğu müdafaa işleri ve talebelerini ve mahpusları idare ve irşad etmek noktalarıyla da meşgul bulunduğu halde; ehl-i vukufun tam o sırada böyle ilmî itirazları elbette ki çok yersiz ve haksızdır. Bu gibi itirazlar Üstad Hazretleri dışarıda iken, onunla samimi bir hasb-i hal tarzında ve sual ve cevablarla müzakeresi yapılabilirdi. Lâkin çok maalesef, ehl-i vukuf hocaları, sanki bu mahkemeler şer'î ve dinî mahkemeler imiş gibi, hadîslerin mertebe ve makamlarından çokça bahsettiler. Kendilerine göre, gûya Risale-i Nur'daki, bilhassa Beşinci Şuâ'daki hadîslerin bir kısmı zaif, hattâ mevzu' olduklarını ileri sürdüler. Üstad Bediüzzaman da bunlara çok kısa ve hülâsalı, amma susturucu cevaplar vermeye mecbur oldu. İşte burada Hazret-i Üstad'ın o cevablarından bazı parçalar kaydediyoruz:

«O ehl-i vukuf, Beşinci Şuâ'daki rivayetlerin bir kısmına zaif ve bir kısmına mevzu' demişler ve te'villerinin bir kısmına yanlış demişler ki; bu Afyon'da aleyhimizde iddianame o tarzda yazılmış ve onbeş sahifede seksenbir yanlış yaptığını bir cetvelde isbat etmişiz. Muhterem ehl-i vukuf o cetveli görsünler. Bir tek nümunesi şudur:

İddiacı demiş: Bütün tevilleri yanlıştır ve o rivayetler, ya mevzu' veya zaiftir.

Biz dahi deriz: Te'vil demek, yani bu mâna bu hadîsten murad olmak mümkündür, muhtemeldir demektir. Mantıkça o mânanın imkânını reddetmek ise, muhaliyetini isbat etmek ile olur. Halbuki o mâna göz ile göründüğü ve tahakkuk ettiği gibi, hadîsin mâna-yı işarî tabakasının külliyetinde bir ferd olması bilmüşahede mu'cizane bir lem'a-yı ihbar-ı gaybîyi, bu asrın gözüne gösterdiğinden, hiç bir cihetle kabil-i inkâr ve itiraz olamaz. Hem o "bütün rivayetler, mevzudur veya zaiftir" iddiacının demesi üç vecihle yanlış olduğu, cetvelde isbat edilmiş.

Birisi: Bir milyon hadîsi hıfzına alan İmam-ı Ahmed İbn-i Hanbel ve beşyüz bin hadîsi hıfzeden İmam-ı Buharî'nin cesaret edemedikleri ve o nefyin isbatı kabil olmadığı ve bütün hadîs kitaplarını görmediği ve ümmetin ekseriyeti her asırda o rivayetlerin mânalarının zuhurlarını veya o küllînin bir ferdini görmesini bekledikleri ve ümmetçe telakki-i bilkabul derecesine yakınlaşmış ve ayn-ı hakikat bazı nümune ve ferdleri meydana çıkıp görüldüğü halde, o rivayetleri külliyetle inkâr etmek on cihetle hatadır.

İkinci Vecih: Mevzu'dur mânası; bu rivayet an'aneli, senedli hadîs değil demektir....

Üçüncü Vecih: Hangi mes'ele veya rivayet var ki; meşrebleri, mezhebleri muhtelif âlimlerin bir kitabında ona itiraz edilmesin.» (Şuâlar sh: 400)

Aynı mânanın bir başka parçadan izahı:

«Mehdî hakkında Şiilerin oniki imamdan birisi, hayatta iken gizlenmiş, âhirzamanda çıkacak demelerine mukabil Ehl-i Sünnetin bir kısmı, İmam-ı Muntazar akidesi bâtıldır demişler. Az bir kısım Hanefî üleması da, لاَ مَهْدِىَّ اِلاَّ عِيسَى demişler. Bunda hem Denizli'deki ehl-i vukufun bir kısmı, hem makam-ı iddia yanlış mâna vermişler. Her asırda Mehdî manasına ümmetin fıtrî bir ihtiyacına binaen beklemişler. Ve bir kaç vecihde rivayetlerin delâletiyle bir kaç mehdi, belki her asırda bir nevi mehdi sâdât-ı Ehl-i Beyt'ten geleceği ümmetçe kabul edilmiş. Buna hata diyen, bir kaç cihette yanlış eder....

Hangi mes'ele var ki, bazı kitaplarda ona ilişilmesin. Hattâ İbn-i Cevzî gibi büyük bir muhaddis bazı sahih ehadîse mevzu' dediğini, ülemalar taaccüble nakletmişler. Hem her zaif veya mevzu' hadîsin mânası yanlıştır demek değildir. Belki an'aneli sened ile hadîsiyeti kat'î değildir demektir. Yoksa mânası hak ve hakikat olabilir.» (Şuâlar sh: 420)

Yine, hem Denizli hem de Afyon hapisleri hâdisesinde Risale-i Nur'ları ehl-i vukuf olarak mütalaa eden bazı asrî hocalar, hadîs-i şeriflerde bir kaç Deccal mes'elesine ilişmek istemelerine karşı Hazret-i Üstad şöyle cevab vermiştir:

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ »

Evvelâ: Bid'atkâr bazı hocaların telkinatıyla iddianamede, İslâm deccalı ve müteaddit birkaç deccalın gelmesini kabul etmiyor gibi Beşinci Şuâ'ın bir mes'elesine itiraz etmişler. Buna cevaben gayet parlak kat'î bir mu'cize-i Nebeviyeyi (A.S.M.) gösteren bu hadîs-i sahihte:

لَنْ تَزَالَ الْخِلاَفَةُ فِى وِلْدِ عَمِّى صِنْوِ اَبِى الْعَبَّاسِ حَتَّى يُسَلِّمُوهَا اِلَى الدَّجَّالِ

Yâni: Benim amcam, pederimin kardeşi Abbas'ın veledinde Hilâfet-i İslâmiye devam edecek. Tâ Deccal'a, o hilâfeti yani saltanat-ı hilâfet Deccal'ın muhrib eline geçecek." Yâni, uzun zaman beşyüz sene kadar hilâfet-i Abbasiye vücuda gelecek, devam edecek. Sonra Cengiz, Hülâgu denilen üç deccaldan birisi o saltanat-ı hilâfeti mahvedecek; deccalâne, İslâm içinde hükümet sürecek. Demek İslâm içinde müteaddit hadîslerde üç deccal geleceğine zâhir bir delildir. Bu hadîsteki ihbar-ı gaybî, kat'î iki mu'cizedir: Biri; hilâfet-i Abbasiye vücuda gelecek, beşyüz sene devam edecek... İkincisi de, sonunda en zâlim ve tahribci Cengiz ve Hülâgû namındaki bir deccal eliyle inkıraz bulacak.» (Şuâlar sh: 506)

Risale-i Nur'un Hadîs İlmi ve hakikatları hakkında bir çok yerinde kâfi ve mukni' ve İslâm âleminin umum muhaddislerinin cumhurunun ittifakına binaen beyanlar, ifadeler yapılmıştır. Bunlar çoktur, hepsini buraya dercetmenin imkânı varsa da, lüzumu yoktur. Onun için bu bahsi, Beşinci Şuâ'ın Mukaddemesindeki Hadîs İlmiyle alâkadar bazı kısımları vermekle bitirmek istiyoruz:

«Birinci Nokta: İman ve teklif ihtiyar dairesinde bir imtihan, bir tecrübe, bir müsabaka olduğundan, perdeli ve derin ve tedkik ve tecrübeye muhtaç olan nazarî mes'eleleri elbette bedihî olmaz. Ve herkes ister istemez tasdik edecek derecede zaruri olmaz. Tâ ki Ebu Bekirler âlâ-yı illiyyîne çıksınlar ve Ebu Cehiller esfel-i sâfilîne düşsünler. İhtiyar kalmazsa teklif olamaz. Ve bu sır ve hikmet içindir ki, mu'cizeler seyrek ve nâdir verilir. Hem dâr-ı teklifte gözle görünecek olan alâmet-i kıyamet ve eşrat-ı saat, bir kısım müteşabihat-ı Kur'aniye gibi kapalı ve te'villi oluyor. Yalnız, Güneşin mağribden çıkması bedahet derecesinde herkesi tasdika mecbur ettiğinden, tevbe kapısı kapanır; daha tevbe ve iman makbul olmaz. Çünki Ebu Bekirler, Ebu Cehiller ile tasdikte beraber olurlar. Hattâ Hazret-i İsa Aleyhisselâm'ın nüzûlü dahi ve kendisi İsa Aleyhisselâm olduğu, nur-u imanın dikkatiyle bilinir; herkes bilemez. Hattâ "Deccal" ve "Süfyan" gibi eşhas-ı müdhişe, kendileri dahi kendilerini bilmiyorlar.

İkinci Nokta: Peygamber'e bildirilen umûr-u gaybiye, bir kısmı tafsil ile bildirilir. Bu kısımda hiç tasarruf edilmez ve karışamaz. Kur'anın ve hadîs-i

kudsînin muhkematı gibi. Ve diğer bir kısmı icmal ile bildirilir, tafsilat ve tasviratı onun içtihadına havale edilir. İmana girmeyen hâdisat-ı kevniyeye ve vukuat-ı istikbaliyeye dair hadîsler gibi. Bu kısımda, Peygamberimiz (A.S.M.) belâgatıyla -temsiller suretinde- sırr-ı teklif hikmetine muvafık tafsil ve tasvir eder....

Üçüncü Nokta: İki nüktedir.

Birincisi: Teşbihler ve temsiller suretinde rivayet edilen bir kısım hadîsler, mürur-u zamanla avamın nazarında hakikat telakki edildiğinden vâkıa mutabık çıkmıyor. Ayn-ı hakikat olduğu halde vâkıa mutabakatı görünmüyor. Meselâ: Hamele-i Arş gibi arzın hamelesinden olan Sevr ve Hut namında ve misalinde iki melâike, koca bir öküz ve pek büyük bir balık tasavvur edilmiş.

İkincisi: Bir kısım hadîsler İslâmların ekseriyeti noktasında veya hükümet-i İslâmiyenin veya merkez-i hilâfetin nokta-i nazarında vürûd ettiği halde, umum ehl-i dünyaya şâmil zannedilmiş ve bir cihette hususi bulunduğu halde, küllî ve âmm telâkki edilmiş. Meselâ, rivayette vardır ki: "Bir zaman gelecek, Allah Allah diyen kalmayacak." Yani, zikirhaneler kapanacak ve Türkçe ezan ve kamet okunacak demektir.

.....

Beşinci Nokta: Hem her iki Deccal'ın asırlarına ait olan hârikaları, onların bahsiyle ve münasebetiyle rivayet edildiğinden onların şahıslarından sudur edeceği telakki ve tevehhüm edilmesinden, o rivayet müteşabih olmuş, mânası gizlenmiş. Meselâ, tayyare ve şimendiferle gezmesi...

... Hem bir kısım ravilerin kabil-i hata içtihatlarıyla olan tefsirleri ve hükümleri, hadîs kelimelerine karışıp hadîs zannedilir, mâna gizlenir. Vâkıa mutabakatı görünmez, müteşabih hükmüne geçer.

... Hem iki Deccal'ın sıfatları ve halleri ayrı ayrı olduğu halde, mutlak gelen rivayetlerde iltibas oluyor, biri öteki zannedilir. Hem "Büyük Mehdi"nin halleri sâbık Mehdilere işaret eden rivayetlere mutabık çıkmıyor, hadîs-i müteşabih hükmüne geçer. İmam-ı Ali (R.A.) yalnız İslâm Deccalından bahseder.» (Şuâlar sh: 579-582)

İşte Risale-i Nur'da Hadîs ilmi ve hakikatlarına dair bir çok mes'elelerden ancak nümune kabilinden bazı kısımlarını alabildik. Daha geniş tafsilât arzu edenler, 19. Mektub'un başındaki altı adet mühim esaslara ve ayrıca aynı risalede yer yer işlenen Hadîs İlmine dair nüktelere.. ve bir de Ondördüncü Lem'anın 1.Makamına ve Denizli, Afyon müdafaaları içinde yer yer mecburiyet karşısında verilen bazı cevablara ve ayrıca da lâhika mektublarına bilhassa Emirdağ Lâhikalarında bulunan Hadîs İlmi nüktelerine bakabilirler.

Görüldüğü üzere, Hazret-i Üstad Bediüzzaman, Hadîs İlmi ve usûlü mevzuunda büyük hadîs imamlarınca yüz kere, bin kere halledilmiş olan teferruatlı mes'elelere girmemiştir. Onun baktığı husus, halletmek istediği iş ve fasletmesini düşündüğü mes'ele; hadîsin umumî durumu ve bir nevi boş dedikodulardan kurtulmamış olan taraflarıdır. Üstad Hazretleri kendisine ve müceddidiyetine hâs olan orjinal metoduyla niza'lı ve ihtilâflı olan umumî mes'elelerde, ihtilâf unsurlarını deşmeden, gayet nâzik, amma köklü ve râsih ve halledici şekilde mes'elenin hakikatını tahlil ederek ortaya koyar. Meselâ eğer mevzu', ihtilâflı ve kelâmlı bir hadîs mes'elesi ise, hadîs imamlarınca ayrı ayrı görüşler halinde tahlili yapılmış olan teferruat ve detaylarını nazara vermeden, ilk önce o hadîsin ifade ettiği mânayı ve işaret ettiği hakikatı ilmî ve aklî olarak isbat eder... Sonra da, öylesi bir sözün ancak mu'ciz-beyan olan kelâm-ı Nebevî'den olabileceğini ortaya koyar. Artık ondan sonra da, o hadîsin senedi üstünde yapılmış olan münakaşa ve tenkidlerin bir manası kalmamış olur. Misal için Beşinci Şuâ'daki te'vili yapılmış hadîsleri ve bir kaç deccalın geleceğine dair hadîs hususunda yaptığı ilmî izahları gösterebiliriz.

İşte Bediüzzaman'ın bu mesleğini, yani müceddidiyetinin metodunu bilmeyen bazı bîçareler, zannedebilirler ki; bugün herkesin, hattâ küçük medrese talebelerinin kolaylıkla öğrenmesi mümkün olan hadîsin usûlü denilen kanun ve kaidelerini bilmiyor da, onun için böyle yapıyor. Bu bîçare zancılar kuruntulu zanlarında devam edebilirler. Böylesi zancılar İmam-ı A'zam Hazretleri hakkında da aynı şeyi düşünmüşlerdir. İmam-ı Gazalî hakkında da... Amma bu kabil zanların kısa nazarlılıktan, idrak nâkıslığından ve nihayet ilmen düşük seviyelilikten gelmiş olduğunu, büyük âlimler anlamışlar ve isbat etmişlerdir.

Kim ne derse desin; Risale-i Nur'un her mes'elede olduğu gibi, bilhassa hadîs mes'elesinde yaptığı acib orijinal tarz-ı beyan ve izahlarına dikkat edenler bilebilir ki; Bediüzzaman her mes'elede olduğu gibi, hadîs ilmi usûlünde de pek büyük ve belki son neticeye bağlayan bir tecdid getirmiştir. Evet o, iman ve akidede, tasavvuf ve velâyette ve hülâsa İslâmî esas ve temel olan herşey ve her mes'elesinde; işin asliyetine ve menbaına gitmiş ve mes'eleyi baştan almış.. ve bu zamanın ehline göre son derece nurlu ve büyük bir tecdid içinde hall etmiş, isbat etmiş ve neticeye bağlamıştır. Bu sayede avam-ı mü'minînin imanları şüphe ve vesveselerden muhafaza edilip her noktadan tahkim edildiği gibi, gerçek ve idrâki yüksek ülemanın da kalb ve kafaları bir sürü ihtilâflı meselelerden gelen vesvese ve şüphelerden kurtulmuştur. اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

☆ ☆ ☆

RİSALE-İ NUR'DAKİ
HADÎS, HABER VE ESERLERİN NUMARALI CETVELİ

HADÎSLER CETVELİNDEN ÖNCE BAZI NOTLAR

Nurlarda mevcud hadîs-i şeriflerin me'hazlerini şu gelecek kaide ve metodlarla tesbit etmeye çalıştık:

a- Hadîsin rivayet yolunu ve senedinin durumunu nazara almadık. Yani onun senedi üstündeki münakaşaları nazar-ı itibara almadık. Aynı mânayı ifade eden hadîs-i şerifleri beraberce bir mes'ele halinde tesbit etmeye çalıştık.

Meselâ, bir hadîs-i şerif, Buharî, Müslim'de varsa -ki senedi ve rivayetiyle sahihin sahihidir- ama aynı mânada hattâ bazan aynı lafızda bir başka hadîs, başka kitapta senedinin ravilerinin hal ve durumları itibariyle zaif diye işaretlenmiş olabilir. İşte bu durumlar bizi ilgilendirmemiştir. O hadîs, başka sahih hadîs ile aynı mânada ise ve aynı mânada olmasa da, muteber hadîs kitaplarında kayıtlı ise, me'haz olarak kabul etmiş ve almışızdır.

Risale-i Nur'un da, hadîsleri alma ve kaydetme usûlü, bu tarza yakın bir durumdadır. Yoksa hadîslerin her birisinin ayrı ayrı tarik ve az da olsa ziyade ve noksanlı, değişik lafızlarını ele alarak; "Şu rivayetteki hadîs zaif, şuradaki kuvvetlidir" diye ve bu arada muhaddislerin de ihtilaflı görüşlerini kaydederek işe girişseydik, mes'ele hayli uzayacaktı.

b- Mümkün mertebe hadîslerin kaynaklarını çokça göstermeye çalışmışız. Bundan gayemiz budur: İsimleri verilen me'hazlerden herhangi bir kitabı yanında bulunduranın, kolaylıkla açıp o hadîsi görmesini te'mindir.

c- Bazan senedi zaif olan bir hadîsi, ayrı ayrı birçok mevsuk ve mutemed kitaplardan gösteriyoruz. Bundan gaye; muhaddis-i kâmil İbn-üs Salah'ın dediği gibi: "Kesret-i nüsah, bazan tevatürü ifade eder..." olan görüşü doğrultusunda, hadîs zaif dahi olsa, birçok hadîs imamının onun kabulü cihetinde bir nevi imzalarını ve tasdiklerini göstermektir.

ç- İhtiyarımız dışında olarak bazı hadîslerin me'hazleri çok fazla, bazıların da nisbeten az verilmiştir. Bu iş kasıd ve ihtiyar ile olmuş olsaydı, hepsi için aynı tempo ile gidebilirdik. Araştırmamız hengâmında bazılarının me'hazleri fazlaca göze ilişmiş, diğerlerinin biraz daha az olmuş... Yoksa bazılarına çok, bir kısmına az ehemmiyet verilmiş diye bir şey mevzu-u bahis değildir.

d- Risale-i Nur'da yer alan bazı hadîsler, Nurlar'ın bazan bir kaç yerinde ya lafzıyla, ya da manası ve meâliyle mükerrer olarak bulunabilmektedir. Böylesi hadîs-i şerifler, Nurlar'ın nerelerinde ve kaç kere tekrarlandığını yazmışız. Lâkin bunu tam lâyıkıyla tesbit edememiş olabiliriz. Şayet okuyucu, cetvelde bir hadîs kayıtlı bulunduğu halde, başka yerde de bulunabilen aynı hadîsin yer olarak sahife numarasını bulamazsa, onu kendisi cetvelde yazılı olanına me'hazi itibariyle tatbikini yapabilir.

f- Tesbit edip kaydedebildiğimiz kadarıyla, Nurlar'daki yekûn hadîs, haber ve eserler bin küsûrdur. Ortalama herbirisi için onar me'haz verilmiş ise, bu takdirde onbin defa hadîs kitaplarına bakılmış ve me'haz tesbiti yapılmış demektir. Buna rağmen yine de cetvelde verdiğimiz me'hazler nümuneler mesabesindedir. Eğer şahsen ve bizzat araştırıp da, kitabın cild ve sahife numarasını aynen gördükten sonra kaydederek değil de, hadîs mucemleri ve indeksli fihristli kitaplarından da faydalanıp yerler göstermiş olsaydık, daha bir çok me'hazler vermek mümkün olabilirdi. Yalnız şu vardır ki, me'haz için bir hadîsin yerini ararken; bizden evvel yazılmış ve o hadîsin başka bir kaç me'hazını vermiş bulunan kitaplardan da tek-tük istifade ettik. Bunlar me'haz hadîs kitapları cetvelinde isimleri bulunmayan ve fakat hadîsler cetvelinde isimleri yazılı kitaplardır. Şayet bunlarda yanlışlar düşse, bize ait olmaması lâzımdır.

Hadîs, haber ve eserden başka, cetvelde nâdir olarak bazı mühim zatların söz veya şiirleri de kaydedilmiş. Bunların da hadîsler cetveli sıra numaralarında yerler almıştır. Bunların yazılmasından ve me'hazleri verilmesinden gayemiz ise, ibretli sözler, ilginç şiirler ve hakikatlı manalar taşıdıkları ve mühim zatlardan geldiği ve bunlarla beraber Hz. Üstad'ın Nur Risalelerinde ehemmiyetle kaydettiği içindir. Meselâ, Geylanî Hazretlerinin

اَنْتَ فِى دَارِ الْحِكْمَةِ فَاطْلُبْ طَبِيبًا يُدَاوِى قَلْبَكَ gibi mühim sözler...

g- Kur'an Âyetleri cetvelinde olduğu gibi, hadîsler cetvelinde Risale-i Nur kitaplarının birincisi olan Sözler Mecmuasının başından başlayıp, tâ Barla Lâhikası, tâ Âsâr-ı Bediiye gibi eserleri belli bir sıraya göre tanzim edilmiştir. Meselâ Sözler'in başında bulunan bir hadîs-i şerif, Sözler'in kalan kısmı dâhil, daha Nur Risalelerinin nerelerinde varsa sahife numaraları verilmek suretiyle tesbiti yapılmış, Nurlar'daki mükerrerleri ayrı ayrı kaydedilmemiştir.

ğ- Her bir hadîs, haber ve eserin altında bazan ona ve onbeşe yaklaşan me'hazleri verilmiş. O me'hazlerde, değişik lafızlarda bulunabilen o hadîs, haber ve eserin ayrı ayrı zabıt suretlerini değil, içlerinden sadece bir me'hazin zabıt şekli kaydedilmiştir. Eğer hadîsin metni Arabça ise, meâlleri de verilmiştir. Bu meâller bazan o hadîsin mânasının hülâsasıdır. İzaha, yoruma girmemişiz. Zira bu kitabın hazırlanış durumu, ona imkân vermemektedir.

h- Risale-i Nur'lardaki hadîsler, bazan bil-mâna veya iktibas tarzında olduğu için, me'hazlerdeki hadîslerin zabıt suretlerine tıpa-tıp lafızları uymayabilir. Hadîs-i şeriflerin gerek bil-mâna ile, gerekse iktibas tarzıyla alınması caiz ve müstahsen olduğu hakkında icma'ın bulunduğuna dair me'haz göstermeye gerek yoktur. Hem hadîs cetvelinde, hem de âyetler cetveli mukaddemesinde bu hususun hem izahı, hem de me'hazleri verilmiştir. Burada sadece bir hatırlatmak kabilinden, İmam-ı Suyutî'nin El-Havî Lil-Fetavâ 1/348 ve İmam-ı Ali'nin (R.A.) Nehc-ül Belâga – Tahkik-i Subhî Salih sh: 27'yi gösteriyoruz.

ı- Bu kitabda hadîs araştırması çalışmam şu metod dâhilinde olmuştur:

1- Herhangi bir mu'cem kitabına bağlı kalmadım. Nâdir olarak mu'cemlerden de istifade etmekle beraber hadîs kitablarının bir çoğunu bizzat okuyarak, aradığım hadîsleri buldukça kaydettim.

2- Çalışmam esnasında meselâ Buharî'de bulduğum bir hadîsi, sair kütüb-ü sitte ve Müsned-i İmam-ı Ahmed gibi büyük hadîs kitablarında da bulunup bulunmadığı hususunda araştırma yapmadım. Bundan dolayı meselâ bir hadîsi İmam-ı Beyhakî'nin Delâil-ün Nübüvve eserinden nakletmişsem, aynı hadîs meselâ İbn-i Mace'de yoktur manasına gelmez.

3- Araştırmamın hedefi, Risale-i Nur'daki bir hadîsin evvelâ Buharî ve Müslim'de bulunup bulunmadığı.. eğer varsa, bulmuşsam kaydetmişim. Ondan sonra kütüb-ü sitte, Müsned-i İmam-ı Ahmed, Beyhakî'nin Şuab-ül İman ve daha benzeri makbul hadîs kitablarında aynı manada hadîslere rastlamışsam te'kiden kaydetmişim.

4- Netice olarak: Bir hadîsin altında me'haz kitablardan verdiğim isimler hâricinde başka kitablarda, hattâ kütüb-ü sittenin bazı kitablarında da aynı hadîs bulunabilir.

i- Hadîs kitaplarının isimleri kitabın sonunda "Me'haz Eserler" listesinde müellif ismi ve tarihiyle yazılacağı için, hadîslerin me'hazi olarak bazan kitapların ismi çok kısaca, çoğu zaman da müellif ismi verilmeden yazılmıştır.

j- Bazı kısaltmalar örneği:

1- Meselâ, **7/178** bunun ilk rakamı kitabın cildi, ikinci rakamı sahife numarasıdır.

2- **(A.S.M.)**: Aleyhissalâtü Vesselâm

3- **(R.A.)**: Radıyallahu Anhü (Radıyallahu Anha)

4- **Os.**: Osmanlıca

5- **Hz.**: Hazret-i

6- **H.** veya **Hi.**: Hicrî

* * *

CETVELDE MATLUB OLAN BİR HADÎS NASIL BULUNACAK?

Bu hususta üç yol ve üç tarz vardır:

1- Bazı hadîs kitaplarında olduğu gibi, hadîsin Arabça olan öz metninin ilk harfi, alfabetik tarzda esas alınarak Arabça harflere göre bir indeks hazırlamak...

2- Cetvelde yer alan bütün hadîs ve haber ve eserlerin tamamını ayrı ayrı mevzulara bölerek, belli başlıklar altında sıraya dizmektir.

3- Tek-tek her bir hadîs, haber ve eser için bir fihrist tanzim etmek.. yani her birisinin baş tarafından iki-üç kelime alarak fihristelendirmektir.

Bu üç tarzdan hangisi daha pratik ve kolay olacağını düşündük: Birinci tarz, hadîsin ancak Arabça metnini bilen veya hâfızasında o hadîsten bir kısmı bulunabilen kimselere, yani daha ziyade ilim erbabına kolaylık ve faide getirebilir.

İkinci tarz: Bunun da yine ancak mevzu'ları iyi bilen ve hangi hadîsin hangi mevzu ile ilgili olduğunu anlayabilen kimseler için kolaylık getirir.

Üçüncü tarz: Tek-tek her bir hadîs, haber veya eser için onun baş tarafından iki-üç kelime alarak fihristelendirmek işi, herhalde herkes için en kolay bir yoldur. Biz de birinci derecede onu seçtik.

Bunların dışında da her ihtimale karşı hadîslerin en başındaki birer kelimelerini alarak, aynı kelimenin altında kaç yerde ve kaç tane o nevi hadîslerin bulunduğunu tesbit ve tanzim etme işi vardır. Ancak, 1078 adet Hadîs, Haber, Eserin metinleri, Türkçe ve Arapça karışık olarak bulunduğu için; âyetlerde tatbik ettiğimiz usûlü burada hem zor, hem de faydasız olacağını düşünerek vazgeçtik.

HADÎSLER CETVELİ FİHRİSTİ

sıra no:

1 Bismillâh her hayrın başıdır...
2 Mün'im-i Hakiki'nin verdiği ni'metlerine karşı bizden istediği fiat...
3 اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ الْاِنْسَانَ عَلٰى صُورَةِ الرَّحْمٰنِ
4 Salâvat, Rahmeten-lil Âlemîn'e yetişmek için vesiledir...
5 اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى دِينِ الْاِسْلَامِ * اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى الطَّاعَةِ وَ التَّوْفِيقِ *...
6 اَلصَّلَاةُ عِمَادُ الدِّينِ
7 Bütün vâlidelerin şefkatleri, Rahmet-i İlâhiyenin ancak küçük bir lem'asıdır...
8 Kâmil insanlar fakr ile fahretmişler...
9 اَللّٰهُمَّ اَغْنِنَا بِالْاِفْتِقَارِ اِلَيْكَ وَ لَا تَفْقُرْنَا بِالْاِسْتِغْنَاءِ عَنْكَ
10 اَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي
11 Hazret-i İbrahim'in suhufunda aslı bulunan hikâye-i temsiliye...
12 Herşeyin iyisine bak... خُذْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ اَحْسَنَهُ
13 Kabirde ehl-i tuğyan ve ehl-i imanın durumları...
14 Beş vakit namaza âyette işaretler bulunduğu, ...فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ
15 Beş vakit namazın zamanları, kâinatın büyük inkılâbları ile alâkadar olduğu...
16 Gecede teheccüde kalkmak kabir gecesinde bir nur olduğu...
17 Levlâke hadîsi...
18 Cennet'in evsafı... Ne göz görmüş, ne kulak işitmiş...
19 Bazı ehl-i Cehennem'in bir dişi dağ kadar olacağı...
20 Dünya âhiret mezraasıdır... اَلدُّنْيَا مَزْرَعَةُ الْآخِرَةِ
21 İslâm üleması, Haşir için "Naklî bir mes'eledir" demişler...
22 Küçük çocuklar öldükten sonra, Cennet kuşları olacakları...
23 Haşirde ruhların cesedlere gelmesi ve devamı...
24 Ay ve Güneş, kıyamet gününde nurları alınıp Cehennem'e gidecekleri...
25 Yüzyirmidört bin peygamberler...

26 سُبْحَانَكَ مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ * سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ ...

27 سُبْحَانَكَ لاَ أُحْصِى ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ

28 لاَ يَسَعُنِى أَرْضِى وَلاَ سَمَائِى وَلَكِنْ يَسَعُنِى قَلْبَ عَبْدِىَ الْمُؤْمِنِ

29 حَدِّثْنِى قَلْبِى عَنْ رَبِّى

30 اَلرَّاضِى بِالضَّرَرِ لاَ يُنْظَرُ لَهُ

31 Bu dünyada günahının şer'î had cezasını çeken bir mü'min, âhirette ikinci bir cezaya uğratılmıyacağı...

32 Hava unsurunun bir vazifesi de, nebatata ait telkih işini gördüğü...

33 Hamele-i Arş, yer ve göklerin müekkel melâikeleri ve bunların cesametleri...

34 Seyyarattan yağmur katrelerine kadar seyyar olan her bir cisim, melâike ve ruhanîlerin birer bineği olduğu...

35 Cinn ve şeytanlar semaya çıkıp, meleklerden kulak hırsızlığı için uğraştıkları...

36 Hazret-i Musa (A.S.) demiş: اَهكَذَا كَلاَمُكَ؟ قَالَ اللّٰهُ لِى قُوَّةُ جَمِيعِ الْاَلْسِنَةِ.

37 Cebrail Aleyhisselâm'ın bir anda hem huzur-u Nebevî'de, hem huzur-u İlahî'de, hem bir çok yıldızlarda bulunabildiği...

38 Cenab-ı Hak yetmişbin nuranî perdeler arkasında olduğu...

39 Magîbat-ı Hamse mes'elesi...

40 Kurban olarak kesilen bir koyun, kıyamet günü sırat köprüsünde sahibi için bineklik vazifesi göreceği...

41 لَيْسَ فِى الْاِمْكَانِ اَبْدَعُ مِمَّا كَانَ

42 Üç nehrin her birine Cennet'ten her vakit bereket damlaları damladığı...

43 Nil, Fırat ve Dicle'nin menba'ları Cennet'tendir.

44 سُبْحَانَ مَنْ بَسَطَ الْاَرْضَ عَلَى مَاءٍ جَمَدٍ

45 Bir tefsir demiş: Eğer "Selâmen" demeseydi, bürûdetiyle ihrak ederdi.

46 Bin mu'cizat ile müeyyed olan Resul-i Ekrem (A.S.M.)

47 Nefsini ıslah etmeyen, başkasını ıslah edemez.

48 Üç sabır çeşidi ve hakikatları...

49 Bütün bağındaki yetiştirdiğin çiçekli olsun, meyveli olsun her nebatın, her ağacın tesbihatından güzel bir niyyet ile bir hisse alıyorsun.

50 Bağdan ve bostandan çıkan mahsulâttan kim yese, birer sadaka olduğu...

51 Bir hurma çekirdeğinden, tâ hurma ağacına kadar mertebeler bulunduğu gibi, namazın mertebeleri de öyle olduğu...

52 İstiğfara müncer olan derk-i kusur...

53 اَلدِّينُ يُسْرٌ * لاَ حَرَجَ فِى الدِّينِ
54 Tahayyül-ü küfür küfür olmadığı gibi; tasavvur-u dalâlet dahi dalâlet değildir...
55 لاَ عِبْرَةَ لِلاحْتِمَالِ الْغَيْرِ النَّاشِىءِ عَنْ دَلِيلٍ
56 Sinn-i bülûğ, onbeş yaş olduğu hakkında...
57 Mevlâna Câmi'nin Şakk-ı Kamer hakkındaki farisî şiiri...
58 Güneşin batmışken geri çıkması ve Hazret-i Ali'nin o mu'cizeye binaen ikindi namazını eda etmesi...
59 Azrail (A.S.)'ın kabz-ı ervah vazifesinde Allah'a şekvası...
60 سُبْحَانَ مَنِ اخْتَفَى بِشِدَّةِ الظُّهُورِ
61 Sivrisineğin Nemrud'u geberttiği...
62 سُبْحَانَ مَنْ تَحَيَّرَ فِى صُنْعِهِ الْعُقُولُ
63 Bir rivayette İsm-i A'zam mertebesini taşıyan ... لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّهُ وَحْدَهُ
64 Tevekkül, esbabı bütün bütün reddetmek değildir.
65 Hazret-i Üstad'ın ruhani âlemde büyük bir şehre girdiği ve o şehrin içinde saraylar müşahede ettiğinin bir hadîs-i şerif meâli olduğu...
66 Kamer kendi zâtında kesafetli zulümatlıdır.
67 اِنَّ فِى اُمَّتِى مُحَدَّثُونَ (اَىْ مُلْهَمُونَ)
68 Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) halk arasında istimal edilen bazı teşbih ve temsilleri kullandığı...
69 Sevr ve Hut ve Sahret taşı...
70 Bir vakit huzur-u Nebevî'de derince bir gürültü işitildi...
71 Cenab-ı Hakîm-i Mutlak şu dâr-ı tecrübe ve imtihanda çok ehemmiyetli şeyleri kesretli eşya içinde saklıyor...
72 Sahabe ve Tabiînler dahi Mehdî ve Deccal'ı bekledikleri...
73 Deccal'ın birinci günü bir sene... ilh.
74 لَوْ وُزِنَتِ الدُّنْيَا عِنْدَ اللّهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ مَا شَرِبَ الْكَافِرُ مِنْهَا جُرْعَةَ مَاءٍ
75 Âlem-i bekadan sinek kanadı kadar bir nur, yeryüzünü dolduran bir nurdan üstündür.
76 Kur'anın bazı sûrelerinin faziletleri hakkında gelen rivayetler...
77 Kur'anın herbir harfinin on, yetmiş ve yediyüze kadar sevabları olabildiği...
78 Bazan iki rek'at namaz bir hacc kadardır...
79 Gıybet katl gibidir...
80 Güzel bir söz, bir abdi azad etmek gibidir...
81 مَنْ قَرَاَ هذَا اُعْطِىَ لَهُ مِثْلُ ثَوَابِ مُوسَى وَ هَارُونَ...

82 Kur'an gibi hadîsin de müteşabihatı vardır...

83 تَنَامُ عَيْنَىَّ وَلاَ يَنَامُ قَلْبِى

84 Meleklerin nurdan mahlûk oldukları...

85 Rezzakiyet arşının hamelesi Mikâil (A.S.) olduğu...

86 Mü'minin niyeti amelinden hayırlıdır...

87 سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ عَدَدَ خَلْقِكَ وَزِنَةَ عَرْشِكَ...الخ.

88 Kâbe duvarına altın harflerle yazılan Muallekat-ı Seb'a...

89 Kur'ana karşı muaraza-i bil-huruf mümkün olmadığı...

90 Bir bedevî فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ kelâmını işittiği anda secdeye gitti...

91 Müşrikler dahi Kur'anın i'cazını itiraf etmişler...

92 لَيْسَ بَعْدَ بَيَانِ الْقُرْآنِ بَيَانٌ

93 تَنَزُّلاَتٌ الهِيَّةٌ اِلَى عُقُولِ الْبَشَرِ

94 لِكُلِّ آيَةٍ ظَهْرٌ وَبَطْنٌ وَلِكُلِّ حَدٌّ وَمُطَّلَعٌ وَلِكُلٍّ شُجُونٌ وَغُصُونٌ

95 خُذْ مَا شِئْتَ لِمَا شِئْتَ (مِنَ الْقُرْآنِ)

96 Yahudilerden küçük bir cemaatın huzur-u Nebevî'de sebeb oldukları küçük bir hâdise...

97 Beşerin hayat-ı içtimaiyesinde bütün ahlâksızlığın ve bütün ihtilâlâtın menşe'i...

98 Vahyin bir kâtibi, kendisine de vahiy geldi zannetmiş...

99 اَيْنَ الثَّرَى مِنَ الثُّرَيَّا

100 Münâcat-ı Ahmediye olan Cevşen-ül Kebir...

101 اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ

102 İlm-i Ezelî, hadîsin tabiriyle "Manzar-ı A'lâdan, ezelden ebede kadar herşey, olmuş ve olacak birden tutar, ihata eder bir makam-ı a'lâdadır."

103 İlm-i Sarf kaidesince ism-i fâil, bir emr-i nisbî olan masdardan müştaktır.

104 Dua ve tevekkül, meyelan-ı hayra kuvvet verdiği...

105 مَنْ آمَنَ بِالْقَدَرِ اَمِنَ مِنَ الْكَدَرِ

106 اِنَّ اللّٰهَ لَيُؤَيِّدُ هٰذَا الدِّينَ بِالرَّجُلِ الْفَاجِرِ

107 Cenab-ı Hakk'a vâsıl olacak tarikler pek çoktur...

اَلطُّرُقُ اِلَى اللّٰهِ بِعَدَدِ اَنْفَاسِ الْخَلاَئِقِ

108 Dört yaşında Kur'anı hıfzedip âlimlerle münazara eden Süfyan Bin Uyeyne...

109 اِنَّ الضَّرُورَاتِ تُبِيحُ الْمَحْظُورَاتِ

110 Cum'a hutbeleri ancak Arapça olabileceği...
111 Hikmet-i İlahiyenin tensibi ile mezheblerin taaddüt etmesi ve onlara ittiba' edenlerin hal ve vaziyetleri...
112 Âhirzamanda bir kısım süleha, Sahabe derecesinde olabilecekleri...
113 Kızını sağ olarak defnedecek derecede vahşi bir kalb kasavetinde bulunduğu halde, gelir bir saat Resulullah'la görüşür, sonra...
114 Sahabelerin bir saatlik amelleri, başkasının bir ömürlük amelinden daha efdal olduğu...
115 اَصْحَابِى كَالنُّجُومِ بِاَيِّهِمْ اقْتَدَيْتُمْ اهْتَدَيْتُمْ
116 خَيْرُ الْقُرُونِ قَرْنِى
117 Bir saat nöbet, bir sene ibadet hükmünde olduğu...
118 Âhirzamanda beni görmeden iman edenler daha makbul olduğu...
119 Dünya muhabbeti, bütün hataların başıdır...
120 Tarîk-i Nakşibendî hakkında o tarîkatın kahramanlarından ve imamlarından bazıları esasını böyle tarif etmişler, demişler ki...
121 لاَتَسُبُّوا اَصْحَابِى.. لَوْ اَنْفَقَ اَحَدُكُمْ مِثْلَ اُحُدٍ ذَهَبًا مَا بَلَغَ نَصْفَ ...
122 Cennet'te sen bir taşa desen gel, gelir...
123 اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ
124 Cennet'in sekiz tabakası birbirinden yüksek olduğu halde, umumun damı Arş-ı A'zamdır. سَقْفُ الْجَنَّةِ عَرْشُ الرَّحْمنِ
125 Hûriler yetmiş hulleyi üst üste giydikleri halde...
126 Ehl-i Cennet'in ekl ve şürbünden sonra kazuratları olmıyacağı...
127 Bazı ehl-i Cennet'e beşyüz senelik bir mülk verileceği...
128 Ehl-i Cennet'in ruhları, Berzah âleminde yeşil kuşların içlerinde olacağı.
129 Ruhun cesed-i misalîsinin var olduğu hakikatı...
130 Her adamın alnında rızkı yazılı olduğu...
131 Acb-üz zeneb hadîsi...
132 İnsanın enesinin bilinmesiyle, künûz-u mahfiye olan kâinat tılsımı da bilinebileceği... مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ
133 تَخَلَّقُوا بِاَخْلاَقِ اللّٰه
134 Nübüvvetin düsturlarından: اَلْوَاحِدُ لاَ يَصْدُرُ الاَّ عَنِ الْوَاحِد
135 Levh-i Mahfuz-u A'zam veyahut Levh-i Ezelî...
136 Mi'racın birkaç saatlik müddeti, binler seneyi ihtiva eylediği...
137 Ehl-i Cennet mahşer yerinden Cennet bağlarına kısa bir zamanda uçacakları.
138 Mecret-üs sema hakkındaki hadîs...

139 اَلسَّمَاءُ مَوْجٌ مَكْفُوفٌ

140 Kütüb-ü sâbıkada Peygamberimiz hakkında gelen beşaretler...

141 Bi'setten evvel meşhur kâhinlerden Şık ve Satîh'in hikâyeleri...

142 Velâdet-i Nebeviye gecesinde, Kâ'bedeki sanemlerin yüzüstü düşmeleri...

143 Aynı gecede İran Padişahı Kisra'nın meşhur sarayı inşikak etmesi...

144 Kâinat Nur-u Muhammedî (A.S.M.) çekirdeğinden halk olunduğu hakkındaki hadîsler...

145 Yerdeki tesbihat ve tahmidat, Sidret-ül Münteha'daki Cennet-ül Me'vada meyveler hâlini aldıkları...

146 Başta namaz olarak İslâmiyet'in esaslarını, Mi'rac gecesinde Hz. Peygamber'in insanlara hediye getirdiği...

147 Şakk-ı Kamer Mu'cizesi âyet ve hadîslerle...

148 Şakk-ı Kamer hâdisesinde Kureyş müşrikleri: "Eğer sair taraflardaki kervanlar da görmüşse doğrudur" demeleri...

149 Ümmet-i Muhammediye'nin dalâlet üzerinde toplanması mümkün değildir...

150 Haşrin umuma imanı farz olan kısımları...

151 "Vedud" ismine mazhar olan muhakkikîn-i evliya; "Bütün kâinatın mayesi, muhabbettir. Bütün mevcudatın harekâtı, muhabbetledir. Bütün mevcudattaki incizab ve cezbe ve cazibe kanunları, muhabbettendir." demişler...

152 Cennet'te bir dakika rü'yet-i İlahî herşeyden üstün olduğu...

153 Hadîslerde dünyanın tel'in edildiği...

154 اَلْحُبُّ فِى اللّٰهِ وَالْبُغْضُ فِى اللّٰهِ

155 اَلْحُكْمُ لِلّٰهِ

156 اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنَا حُبَّكَ وَحُبَّ مَا يُقَرِّبُنَا اِلَيْكَ

157 Dünyanın iki güzel yüzünü sevmenin mergub olduğu...

158 اَصْدَقُ الْكَلَامِ وَاَبْلَغُ النِّظَامِ كَلَامُ اللّٰهِ الْمَلِكِ الْعَزِيزِ الْعَلَّامِ

159 Lezzetli bir ni'meti insan yese, eğer şükretse o ni'met uhrevî bir Cennet meyvesi olacağı...

160 Cennet tenasül yeri olmadığından, çocuk sevip okşama hususu yoktur zannedilirdi...

161 Letâif-i Cennet, cilve-i esmanın temessülâtıdır...

162 Dünyadaki insanın hissiyat çekirdekleri, Cennet'te ona lâyık şekilde inkişaf edecekleri...

163 Rü'yet-i Cemâl-i İlahî müjdeleri hakkında...

164 Cennet'te ehl-i Cennet'in rü'yetten sonra hüsün ve cemalleri o kadar güzelleşir ki, döndüklerinde hanımları onları zor tanıyacağı...

165 Veysel Karanî'nin ...اَنْتَ رَبِّی وَ اَنَا الْعَبْدُ، وَاَنْتَ الْخَالِقُ... münâcâtı...

166 Oniki seyyare yıldız mes'elesi ve me'hazi...

167 اَلْمَرْءُ عَدُوٌّ لِمَا جَهِلَ

168 Hazret-i İsa'nın nüzûl edip Peygamberimizin şeriatıyla amel edeceği...

169 اَلْقَاتِلُ لاَ يَرِثُ

170 اَلْحَقُّ يَعْلُو وَلاَ يُعْلَى عَلَيْهِ

171 وَ فِی كُلِّ شَیْءٍ لَهُ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَى اَنَّهُ وَاحِدٌ

MEKTUBAT'IN ZÂİD HADÎSLERİ

172 "Hızır Aleyhisselâm hayattadır." Bunun ispatı...

173 İdris ve İsa Aleyhimesselâmların hayatları...

174 Şehidler, ölümdeki firak acısını hissetmiyorlar...

175 Ölüm tebdil-i mekândır...

176 Cehennem, yerin altındadır...

177 Cehennem ikidir, suğra ve kübra...

178 Yerin altındaki Cehennem'in ateşi ikiyüz bin derece-i harareti câmi' olduğu...

179 Âhiretteki Cehennem dünyamızla alâkadardır.. ve مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ

180 Mu'tezilelerin, "Cehennem sonradan halkedilecektir" olan gabavetli hükümlerine karşı...

181 Salâhat niyetiyle sana verilen bir malı, sâlih olmazsan kabul etmek haramdır...

182 Tevekkül ve kanaat tükenmez bir hazinedir...

183 At ve gemi gibi bineklere binildiği zaman kıraatı sünnet olan

سُبْحَانَ الَّذِی سَخَّرَ لَنَا ...

184 Yıldızlar, melâike elinde lüks lambaları gibi hareket ettikleri...

185 Melekler hem zemin yüzünü, hem de Cennet'i temaşa ederler...

186 مَاذَا وَجَدَ مَنْ فَقَدَهُ، وَمَاذَا فَقَدَ مَنْ وَجَدَهُ

187 طُوبَى لِلْغُرَبَاءِ

188 Resul-i Ekrem'in birçok kadınla evlenmesinin hikmetleri...

189 Peygamber'in (A.S.M.) manevî evlâdı ve hizmetkârı olan Zeyd (R.A.) izzetli zevcesini kendine denk bulmadığı için tatlik etmesi...

190 İmam-ı Rabbanî Yusuf Aleyhisselâm'ın cemâli için, "Onun güzellikleri mehasin-i uhreviyedir" demesi...

191 Sekiz İsm-i A'zamın bir sahife-i nuraniyesi olan güneş.. ve "Hey âşık efendi" hitabının aslı...

192 Şam Kıt'ası bir çekirdek gibi haşir meydanına bir mebde' teşkil edeceği...

193 وَنَحْنُ أُنَاسٌ لاَ تَوَسُّطَ بَيْنَنَا ، لَنَا الصَّدْرُ دُونَ الْعَالَمِينَ اَوِ الْقَبْرُ

194 Hazret-i Ömer minber üstünde iken: يَا سَارِيَةُ الْجَبَلَ الْجَبَلَ dediği mes'ele.

195 Hazret-i Yakub'dan sorulmuş olan: "Neden Mısır'dan çıkan Yusuf'un gömleğinin kokusunu işittin de..."

196 اِذَا جَاءَ الْقَدَرُ عُمِيَ الْبَصَرُ

197 ژ شَرِّ صَحَابَانْ مَكَه قَالُ وَ قِيلْ * لَوْرَا جَنَّتِينَه قَاتِلُ وَ هَمْ قَتِيلْ

198 اَلْاِسْلاَمِيَّةُ جَبَّتِ الْعَصَبِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةَ * لاَ فَرْقَ بَيْنَ عَبْدٍ حَبَشِيٍّ ...

199 Deccal'ı ancak Hazret-i İsa öldürebilir...

200 Süfyan namında bir şahıs, âhirzamanda İslâm Şeriatının tahribine çalışacağı ve ona karşı Âl-i Beyt'ten Muhammed Mehdî isminde bir zât ona karşı koyacağı...

201 Resul-i Ekrem (A.S.M.) Hazret-i İsa'nın nüzûl edeceğini, Kadir-i Külli Şey'in va'dine binaen bildirmiştir...

202 Deccal'ın yalancı bir cenneti ve cehennemi bulunacağı...

203 Yeryüzünde "Allah Allah" diyenler bulundukça kıyamet kopmaz...

204 Kıyametin kopacağı anda mü'minlerin ruhlarının bir parça evvel kabzedileceği...

205 كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلاَّ وَجْهَهُ ve kıyamet hâdisesinden ervah-ı bakiyenin müteessir olacağı...

206 Mevcudat-ı ilmiyeye (yani ilimde mevcut şeylere) "A'yan-ı Sâbite" tâbir edilmiş olması...

207 حَقَائِقُ الْاَشْيَاءِ ثَابِتَةٌ

208 Gayr-ı meşru bir muhabbetin cezası ve neticesi, merhametsiz bir adavet olduğu...

209 Mü'minlerin kabl-el bülûğ vefat eden çocukları, Cennet'te ebedî çocuk kalacaklar...

210 اَلْحُكْمُ لِلْاَكْثَرِ

211 Derece-i şuhud, iman-ı bil-gayb derecesinden çok aşağı olduğu...

ONDOKUZUNCU MEKTUB RİSALESİ

Ondokuzuncu Mektub'da 335 tane kadar hadîs, haber ve eser bulunduğundan, bunların fihristede tek-tek herbirisi için bir satır ayırmak uzun olacağından, mühim bazılarını ve farklı bölümlerin yerlerini vererek geçeceğiz:

212 Hadîsleri bil-mâna ile nakletmenin caiz olduğu ve hattâ zarurî olduğu

hakkında ittifak eden Sahabelerin isimleri ve kitap me'hazleri...
214 Resul-i Ekrem'in simasını, Abdullah bin Selâm'ın görür görmez onun Peygamberliğini kabul etmesi...
219 Büyük muhaddislerin sarraf gibi hadîsin cevherini hemen tanıdıkları...
223 Her asır, âhirzamanda gelecek Mehdi'nin bazı evsafını haiz, Âl-i Beyt'ten bir çeşit mehdileri bulmuş oldukları...
230 Resul-i Ekrem (A.S.M.) Mi'rac gecesinde Cebrail'i arkada bırakarak Refref'e binip ilerlediği...
238 Hazret-i Hüseyn'in Tıff; yani Kerbelâ'da katledileceği hakkındaki rivayetler...
240 Resul-i Ekrem Hazret-i Ali'nin hilâfetini önce arzu etmiş, fakat ona gaibden bildirilmiş ki; murad-ı İlahî başkadır...
242 Yetmişüç fırka hadîsi ve bunların içinde tek bir cemaat ehl-i necat olacağı...
250 Halifelik kendisinden sonra otuz sene olacağı ve ondan sonra padişahlık şekline gireceği ...
263 İstanbul'un fethedileceği hakkındaki sahih hadîslerin me'hazleri...
268 Resul-i Ekrem (A.S.M.) Hazret-i Ali'ye demiş: "İsa Aleyhisselâm gibi iki kısım insanlar sende helâkete gider." İlâ âhir...
276 Meşhur Süraka'ya demiş ki: "Sen Kisra'nın bileziklerini taktığın zaman keyfin yerine gelecek mi?" olan hadîsleri...
281 Utbe bin Ebi Leheb hakkında: "Onu Allah'ın bir iti yiyecektir" hadîsi...
297 Buradan itibaren bereket-i taam mu'cizeleridir...
298 Celâleddin-i Suyutî'nin Peygamber'le (A.S.M.) yakaza halinde yetmiş kere görüştüğü...
314 Buradan itibaren su ile alâkadar mu'cizelerdir...
322 Peygamber (A.S.M.) küçüklüğünde, amcasıyla Arafa Mevkiine geldiklerinde, amcasının susaması üzerine yere ayağını vurup Allah'ın izniyle suyun çıkması hâdisesi...
325 Ağaçlarla alâkadar mu'cizeler...
335 Ağaç mu'cizesi hakkında Hazret-i Ali'den mühim bir rivayet...
336 Ciz'-un nahl (kuru kütük) mu'cizesi hakkında...
337 Cemadat, taş ve dağlarla alâkalı mu'cizeler...
344 Hazret-i Abbas ve dört oğlu için yaptığı dua ve kapı ve duvarların âmin demesi...
346 Resul-i Ekrem (A.S.M.)'ın hicretin ilk gecesinde Sebir Dağı'na çıkması ve bu dağın: "Yâ Resulallah benden ininiz korkuyorum, belki benim üstümde sizi vururlar..." ilh...
Mühim iki mevzu: Resulullah'ın (A.S.M.) hicreti hâdisesinde, bütün siyer kitabları Gar-ı Hira yerine Gar-ı Sevr diye yazmaları ve bu mes'elenin izahı...
350 Taş ve cemadat mu'cizelerinin mücerred misalleri...

351 Hayber Fethi gününde bir keçinin kolunu zehirleyip Peygamber'e gönderen yahudi kadını...
358 Hastalar ve yaralıların şifa bulmaları hakkındaki kısmın başı...
359 Katade bin Nu'man'ın torununun meşhur şiiri...
367 Hazret-i Ali'ye, bir hastalığı sırasında duası ve ayağı ile dürtmesi hâdisesi...
376 Hazret-i Tavus-u Yemenî'nin kat'î hükmü ve ihbarı ki; Resul-i Ekrem'e ne kadar hasta ve mecnun gelmişse mutlaka şifa bulmuştur...
377 Resul-i Ekrem'in yağmur ile alâkalı duaları...
378 Nübüvvetten evvel Peygamber'in ceddi Abdulmüttalib onun yüzü suyu hürmetine yağmur duasına giderdi...
384 Hazret-i İbn-i Abbas, Peygamberimizin onun hakkındaki duasının eseri olarak, çok küçük iken Hazret-i Ömer onu büyük Sahabelerin meclisine almış olduğu...
391 Meşhur şair Nabiga'nın şiiri ve Hz.Peygamber'in ona duası...
401 Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) sol eliyle yemek yiyen bir adama bedduası... Bu adam, Peygamber'in ona nasihatı sırasında müstehzî bir tavır almasından ötürü Peygamber'in bedduasına mazhar olduğu...
405 Suların ve kuyuların Hz.Peygamber'in duasıyla veya ağız suyunu ona bırakmasıyla tatlılaşarak güzel rayiha vermeleri mu'cizeleri...
410 Kısır ve sütsüz keçiler, onun duasıyla ve elinin meshiyle süt vermeleri hâdiseleri...
413 Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) duası veya elinin temas ettiği bazı zâtlarda görülen acib ve garib durumlar...
419 Hayvanat, ölüler, cinler ve melâikelerle alâkadar mu'cizeler...
422 Kurt hâdisesi, bir çok tarik ve rivayetlerle gelmiş olduğu hakkında hadîsler...
424 Deve hâdisesi ve Hz.Peygamber'le bir kaç devenin konuşmalarını kaydeden me'hazler ve hadîsler...
429 Hz.Peygamber'in hizmetkârı Sefine'nin (R.A.) Yemen'e Hz.Peygamber'in emriyle yaptığı seferinde, bir aslanla hikâyesi...
432 Cenaze, cin ve melâikelerin mu'cizeleri hakkında...
441 Hazret-i Hamza'nın Hz.Peygamber'den Cebrail'i göstermesini istemesi ve ona gösterilmesi...
444 Hâme ismindeki yaşlı bir cinnînin gelip Peygamber'e iman etmesi ve uzun hikâyesi...
445 Hz.Peygamber'in Allah tarafından muhafazasıyla alâkadar mu'cizeler...
459 Hz.Peygamber'in hayatında ehl-i kitap âlimlerinden bazıları onun evsafını kitaplarında görerek müslüman olmuş ve olmamış olanların isimleri...
470 Cârud İbn-il Ulâ'nın Hz.Peygamber hakkında meşhur bir şiiri...
471 Kütüb-ü Sâbıka'daki âyetler...

484 Eski kitaplardan türkçeye tercüme edilmiş bazı âyetler...
505 Meşhur Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde, Şem'un Safa Türbesi'nin yanında bir ceylân derisi üstünde gördüğü âyet...
506 Fetret devri olan bi'setten evvel, Hz.Peygamber'in geleceğini bildiren bazı ârif-i billâh veya kâhinlerin ihbarları...
508 Resul-i Ekrem'in cedlerinden olan Kâ'b bin Lüey'in sarih şekilde Hz.Peygamber'i haber veren şiirinin tamamı...
514 Bazı kâhinlerin Peygamber'in geleceğini bildiren şiir ve sözleri...
518 Bazı hâtiflerin garib sözleri...
541 Şecaat kahramanı Hazret-i Ali mükerreren diyordu ki: "Harb dehşetlenip kızıştığı zaman, biz Peygamber'in arkasına iltica ediyorduk."
543 Mi'rac gecesi sabahında, Mi'racını Kureyş'e söylediği zaman onlar tekzib ettiler.. ve bize Beyt-ül Makdis'in alametlerini söyle...
548 "Eğer perde-i gayb açılsa yakînim ziyadeleşmiyecek." (İmam-ı Ali)
549 Yerdeyken Arş-ı A'zamı ve İsrafil'in azamet-i heykelini temaşa eden Gavs-ı A'zam...
550 Amca ve hala peder hükmünde.. teyze ve dayı ana hükmündedir...
551 Vâlide hayatını evlâdına feda eder...
552 لَوْلاَ الشُّيُوخُ الرُّكَّعُ وَالْحَيْوَانُ الرُّتَّعُ وَالصِّبْيَانُ الرُّضَّعُ لَصُبَّ ...
553 اَلْجَزَاءُ مِنْ جِنْسِ الْعَمَلِ
554 خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ
555 اَلْجَنَّةُ تَحْتَ اَقْدَامِ الْأُمَّهَاتِ
556 Üç günden fazla mü'min mü'mine küsüp, konuşmayı kesemez...
557 Kâbe hürmetinde olan iman...
558 Hâlıkınız bir, Ma'budunuz bir, Râzıkınız bir...
559 Dostun dostu dosttur...
560 وَعَيْنُ الرِّضَا عَنْ كُلِّ عَيْبٍ كَلِيلَةٌ وَلَكِنَّ عَيْنَ السُّخْطِ تُبْدِى الْمَسَاوِيَا
561 Hasmını mağlub etmek istersen, fenalığına karşı iyilikle mukabele et...
562 وَ عَيْنُ الرِّضَا عَنْ كُلِّ عَيْبٍ كَلِيلَةٌ، وَلَكِنَّ عَيْنَ السُّخْطِ تُبْدِى الْمَسَاوِيَا
563 اِذَا اَنْتَ اَكْرَمْتَ الْكَرِيمَ مَلَكْتَهُ، وَاِنْ اَنْتَ اَكْرَمْتَ اللَّئِيمَ تَمَرَّدَا
564 İki cihanın rahat ve selâmetini, iki harf tefsir eder: Mürüvvet ve sulh...
565 اِخْتِلاَفُ اُمَّتِى رَحْمَةٌ
566 Bir vakit İmam-ı Ali (R.A.) bir kâfiri yere atmış...
567 Âhirzamanda Süfyan ve Deccal gibi eşhas-ı müdhişe-i muzırralar, İslâmın ve beşerin hırs ve şikakından istifade ederler...
568 اَلْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ الْمَرْصُوصِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا

569 اَلْحَرِيصُ خَائِبٌ خَاسِرٌ

570 Tertib-i eşyada bir teenni-i hikmet vardır. Cenab-ı Hak, Hakîm ismi muktezası olarak vücud-u eşyada bir tertib vaz'etmiş...

571 Cenab-ı Hakk'ın malını ibadına vermek için bir tevziat memuru olduğun...

572 Gıybet odur ki: Gıybet edilen adam hazır olsaydı kerahet edip darılacaktı. Eğer doğru dese zaten gıybettir... ilh.

573 Eğer gıybet etti veyahut isteyerek dinledi, o vakit اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَلِمَنِ اغْتَبْنَاهُ demeli...

574 Ateş nasıl odunu yer bitirir; gıybet dahi a'mal-i salihayı yer bitirir...

575 Gıybet mahsus birkaç maddede caiz olabilir...

576 لاَ عَيْشَ اِلاَّ عَيْشُ الْآخِرَةِ

577 Cenab-ı Hak bir kulunu severse dünyayı ona küstürür...

578 Duanın kabul vakitleri.. ve namazların bilhassa sabah namazından sonra duanın kabul vakitleri olduğu...

579 Gıyaben mü'min kardeşine dua etmek, kabulün şartlarındandır...

580 Hadîste ve Kur'anda gelen me'sur dualaların örnekleri...

581 Kur'anda me'sur dualardan birisi olan: ... رَبَّنَا آتِنَا فِى الدُّنْيَا حَسَنَةً

582 اَلصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ

583 "Hazret-i Peygamber, nübüvvetten evvel nasıl ibadet ederdi?" suali ve "Hazret-i İbrahim'in bakiye-i dini ile ibadet ederdi" olan cevabın me'hazleri...

584 Şer'an ehl-i iman, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı gayet derecede sevmek ve hürmet etmek ve hiç bir şey'inden nefret etmemek ve her halini güzel görmekle mükellef olduğundan...

585 Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, ümmetinin ömr-ü galibi olan 63'te vefat etmesi...

586 خَيْرُ شَبَابِكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِكُهُولِكُمْ وَشَرُّ كُهُولِكُم مَنْ تَشَبَّهَ بِشَبَابِكُمْ

587 مَالِكُ الْمُلْكِ يَتَصَرَّفُ فِى مُلْكِه كَيْفَ يَشَاءُ

588 تَأَمَّلْ سُطُورَ الْكَائِنَاتِ فَاِنَّهَا مِنَ الْمَلاَ الْاَعْلَى اِلَيْكَ رَسَائِلُ

589 Dua bir sırr-ı azîm-i ubudiyettir. Belki ubudiyetin ruhu hükmündedir...

590 Meselâ: Birisi kendine bir erkek evlâd ister. Cenab-ı Hak, Hz. Meryem gibi bir kız evlâdını veriyor. ilh...

591 Eğer ne hahî dad, ne dadî hah... Bir hadîsin Farsça meali...

592 Cennet'ten getirilen burak.. ve âlem-i bekanın hayvanatı ve mahlûkatı...

593 Ulül-azm Peygamberler...

594 İlm-i usûl ve fenn-i mantıkça Sebr u Taksim kaidesi...

595 دَاد حَقْ رَا قَابِلِيَّتْ شَرْط نِيسْت

596 Bütün dünyayı susturdunuz, müdhiş tehâcümâtı def'ettiniz. Tâ يَاْتِى اللّٰهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ...الخ. âyetine güzel bir mâsadak oldunuz...

597 اِذَا اَرَادَ اللّٰهُ بِقَوْمٍ خَيْرًا اَبْصَرَهُمْ بِعُيُوبِ اَنْفُسِهِمْ

598 Nefsini beğenen ve itimad eden bedbahttır. Nefsinin ayıbını gören bahtiyardır...

599 جَدِّدُوا اِيمَانَكُمْ بِلاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ

600 İnsanın şahsı ve âlemi her zaman teceddüd ettikleri...

601 Umum ehl-i marifetin ve tahkikin imamları ... كُلُّ الطُّرُقِ مَسْدُودٌ yahut Sa'dî-i Şirâzî'nin ... مُحَالَسْت سَعْدِى بَرَاه demişler...

602 اَفْضَلُ مَا قُلْتُ اَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِى لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ

603 Sure-i İhlâs'ı arefe gününde bin kere okumanın güzel bir İslâmî âdet olduğu..

604 آنْ خَيَالاَتِى كه دَام اَوْلِيَاسْت، عَكْسِ مَهْرُويَان بُسْتَانِ خُدَاسْت

605 نَه شَبَمْ نَه شَبْ پَرَسْتَمْ مَنْ غُلاَمِ شَمْسَمْ اَزْ شَمْسِ مِى گُويَمْ خَبَرْ

606 Kur'anla tefe'ül câiz değil...

607 Mevtin küçük kardeşi olan nevm...

608 Nübüvvetin kırk cüz'ünden bir cüz'ü, uykuda rüya-i sâdıkada tezahür ettiği...

609 Rüya üç nevi olduğu ve bunun izahı...

610 Resul-i Ekrem'in vahyin başlangıcında gördüğü rüyalar, sabahın inkişafı gibi zâhir, açık ve doğru idi...

611 Musa Aleyhisselâm, Hazret-i Azrail'in gözüne tokat vurmuş.. ilh.

612 Kabz-ı ervaha müekkel Azrail Aleyhisselâm'ın bir çok yardımcıları bulunduğu.. ve salih kulların ruhlarını kabzeden başka, şakî ve fâcirlerin ruhlarını kabzeden yine başka olduğu...

613 اَنْتَ فِى دَارِ الْحِكْمَةِ فَاطْلُبْ طَبِيبًا يُدَاوِى قَلْبَكَ

614 "Tevhid-i kıble et!.." (İmam-ı Rabbanî)

615 كَتَعْلِيقِ الدُّرَرِ فِى اَعْنَاقِ الْبَقَرِ

616 اَلظَّالِمُ سَيْفُ اللّٰهِ يَنْتَقِمُ بِهِ ثُمَّ يَنْتَقِمُ مِنْهُ

617 Fetret zamanında Resul-i Ekrem'in ecdadı herhangi bir din ile mütedeyyin olup olmadıkları hakikatının izahı...

618 Hâlid bin Sinan ve Hanzele namındaki iki Peygamberin geldikleri hakkında...

619 Hz.Peygamber'in ecdadından Kâ'b bin Lüey'in meşhur şiiri...

620 Resul-i Ekrem'in amucası Ebu Talib'in imanı hakkında bir izah ve onun Peygamber'e karşı şahsî şefkati, himayeti ve muhabbeti ziya'a gitmeyeceği..

621 Kur'an bitmez ve tükenmez bir hazine olduğu ve her asır onun mânalarından tamamlayıcı hisselerini aldıkları...

622 كُلُّ فَرْدٍ مِنْ اَفْرَادِ الْحَمْدِ مِنْ اَيِّ حَامِدٍ صَدَرَ...

623 اِذَا ثَبَتَ الشَّيْءُ ثَبَتَ بِلَوَازِمِهِ

624 كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِى النَّارِ

625 Mesail-i şeriattan bir kısmına taabbüdî, bir kısmına da ma'kul-ül mâna diye tâbir edildiği...

626 Ramazan-ı şerifte Kur'anın herbir harfinin on değil bin ve cumalarında daha ziyade sevabı olduğu...

627 Ramazanda oruç ile bir nevi ruh vaziyetine girerek, Samediyyete bir çeşit âyinedarlık olduğu...

628 Beşerin musibetini ikileştiren sabırsızlık ve tahammülsüzlüğün bir ilâcı, oruçtur...

629 Hadîsin rivayetlerinde Cenab-ı Hak, nefse demiş: "Ben neyim, sen nesin?" Nefis demiş: "Ben benim, sen sensin."

630 Teveccüh-ü rahmet varsa, insanların teveccühü aranılmaz. Ancak o da o rahmetin teveccühünün in'ikâsı olsa makbuldür...

631 اِتَّقُوا فِرَاسَةَ الْمُؤْمِنِ فَاِنَّهُ يَنْظُرُ بِنُورِ اللّٰهِ

632 Ülema-i sû' hakkında hadîslerdeki azîm tehdit...

633 İmam-ı A'zamın sair imamlara muhalif olarak, namazda Fatiha'nın tercümesine cevazı...

634 Farisî lisanının Cennet lisanından olacağı...

635 Müçtehid imamların oniki tanesi...

636 يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الْقَوْسِ

637 سَيِّدُ الْقَوْمِ خَادِمُهُمْ

638 خَيْرُ النَّاسِ مَنْ يَنْفَعُ النَّاسَ (اَوْ) اَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ

639 Türk unsurunda kabil-i iltiyam olmayacak şekilde bir inşikakın çıkacağı...

640 Âhirzamanda Hazret-i Mehdî'nin geleceği ve fesada girmiş âlemi ıslah edeceği...

641 Hazret-i Mehdî'nin hâs ordusunun Seyyidler cemaatından olacağı...

642 "Kevser" kelimesi kudsî, câmi', küllî ve nuranî bir kelime olduğu için, lügat mânası "hayr-ı kesîr" olduğu...

643 İlk nâzil olan âyetler, Alâk Suresi'nin başından "Eraeyte"ye kadar olduğu...

644 "İza Câe" Suresi nâzil olduğu zaman, diğer sahabelerin sevinçlerine mukabil Hazret-i Ebubekir ve Hazret-i Abbas'ın ağladıkları...

645 Kur'an-ı Hakîm'in âyetlerinin 6666 olduğu...

646 Âdem (A.S.)'dan kıyamete kadar dünyanın ömrü 7000 sene olduğu rivayeti...

647 Bazan belâ nâzil olur, karşısına sadaka çıkar...

648 ... اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى الْغَوْثِ الْاَكْبَرِ فِى كُلِّ الْعُصُورِ وَالْقُطْبِ الْاَعْظَمِ

LEM'ALARIN ZÂİD OLAN HADÎSLERİ

649 لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اَنْتَ سُبْحَانَكَ... رَبِّ اِنِّى... حَسْبِىَ اللّٰهُ... حَسْبُنَا اللّٰهُ... يَا بَاقِى... لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ اِلاَّ بِاللّٰهِ الْعَلِىِّ الْعَظِيمِ

650 Yunus Aleyhisselâm'ın denize atılıp bir büyük balığın onu yutması hikâyesi...

651 Hazret-i Yunus'un balığın karnında yaptığı münâcâtının en mühim bir münâcât olduğu...

652 Hazret-i Eyyub Aleyhisselâm'ın münâcâtı olan رَبِّ اِنِّى مَسَّنِىَ الضُّرُّ وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ hem mücerreb, hem de te'sirli olduğu...

653 Hazret-i Eyyub'un hastalığı ve vücuduna kurtların düştüğü...

654 Günahlar kalbe işleyip siyahlandıra siyahlandıra nur-u imanı çıkarıncaya kadar katılaştırdığı...

655 Hayat, musibetler ve hastalıklarla tasaffî edip kemâl ve kuvvet bulduğu...

656 اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ سِوَى الْكُفْرِ وَالضَّلاَلِ

657 Dinî olmayan musibetler hakikat noktasında musibet olmadıkları...

658 Çoban başkasının tarlasına tecavüz eden koyunlarını attığı taşla döndürdüğü gibi, musibetler ve hastalıklar da mü'min kullar için Allah tarafından öyledirler...

659 Çok musibetler var ki; İlâhî birer ihtar ve birer îkaz veya keffaret-üz zünûb oldukları...

660 Ermiş ağacı silkmekle meyveleri düştüğü gibi, hastanın titremesinden de günahların öyle döküldüğü...

661 Her zamanın bir hükmü var...

662 يَا بَاقِى اَنْتَ الْبَاقِى يَا بَاقِى اَنْتَ الْبَاقِى

663 سَنَةُ الْفِرَاقِ سَنَةٌ وَسَنَةُ الْوِصَالِ سَنَةٌ

664 Allah için işleyiniz, Allah için görüşünüz... ilh.

665 Mahşerin dehşetinden hattâ enbiya dahi "Nefsî, Nefsî" dedikleri zaman, Resul-i Ekrem (A.S.M.) "Ümmetî, ümmetî" diyeceği...

666 Resul-i Ekrem (A.S.M.) dünyaya yeni geldiği zaman, ehl-i keşfin tasdikiyle annesi onun münâcâtından "Ümmetî, ümmetî" işitmiş...

667 Resul-i Ekrem (A.S.M.) Hazret-i Hasan'ı kemâl-i şefkatinden kucağına alarak başından öptüğü...

668 Hem Hazret-i Hüseyin'e karşı göstermiş oldukları fevkalâde ehemmiyet...

669 Zât-ı Ahmediyye Aleyhissalâtü Vesselâm'ın gayb-âşina kalbiyle Asr-ı Saadet'ten ebed tarafına olan haşir meydanını temâşa ettiği...

670 اِلاَّ الْمَوَدَّةَ فِى الْقُرْبٰى âyeti, Âl-i Beyte meveddeti emrettiği...

671 Size iki şey bırakıyorum, onlara temessük etseniz necat bulursunuz...

672 Âl-i Beyt'ten vazife-i risalet noktasından muradı, sünnet-i seniyye olduğu...

673 Hazret-i Ali (R.A.) kendi ikrarı ile ve ayrıca yirmi seneden ziyade üç halifeye tâbi olup kalması...

674 Her bir Nebinin nesli kendindendir. Benim neslim Ali'nin neslidir...

675 مَنْ كُنْتُ مَوْلاَهُ فَعَلِىٌّ مَوْلاَهُ

676 Hazret-i Ali'nin Şiası hakkında gelen Peygamber'in medihleri, Ehl-i Sünnete aittir...

677 حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

678 Bir harb dâhîsi olan Hâlid Bin Velid ile siyaset dâhîsi Amr Bin El-Âs gibi zâtlar, kendiliğinden gelip müslüman oldukları...

679 Dört Halifenin ayrı ve mümtaz olan has sıfatları
مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ... الخ. âyetinde işarî olarak gösterildiği...

680 Zeynelâbidîn Hazretlerinin yirmi dört saat içinde bin rekat namaz kıldığı ve kırk sene yatsı abdestiyle sabah namazını kılan Tavus-u Yemenî...

681 Eski kitablarda Peygamberimiz hakkında مَعَهُ قَضِيبٌ مِنْ حَدِيدٍ وَاُمَّتُهُ كَذٰلِكَ âyetleri var...

682 Hazret-i İsa (A.S.) İncil'in bir yerinde demiş: Ben gidiyorum, tâ âlemin reisi gelsin...

683 وَ الصّٰلِحِينَ kelimesiyle Ashab-ı Suffe, Bedir, Rıdvan gibi seçkin tabakaya işaret ettiği...

684 اِنَّمَا الْاَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ

685 Gavs-ı Geylanî, Hz.Peygamber'in ayağını kendi omuzunda gördüğü için, o da ayağını evliyaların omuzuna bırakıyor...

686 Evliyayı inkâr eden Vehhabîlerin en müfritleri dahi Abdülkadir-i Geylanî'yi inkâr edemedikleri...

687 شَيَّبَتْنِى سُورَةُ الْهُودِ

688 لاَ تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِى ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ حَتَّى يَأْتِىَ اللّٰهُ بِأَمْرِهِ

689 اِنَّ اللّٰهَ يَبْعَثُ لِهٰذِهِ الْأُمَّةِ عَلَى رَأْسِ كُلِّ مِاَةِ سَنَةٍ مَنْ يُجَدِّدُ لَهَا دِينَهَا

ve müceddidler mes'elesi...

690 اَللّٰهُمَّ اَرِنَا الْحَقَّ حَقّاً وَارْزُقْنَا اتِّبَاعَهُ وَ اَرِنَا الْبَاطِلَ بَاطِلاً وَارْزُقْنَا اجْتِنَابَهُ

691 اَلظُّلْمُ لاَ يَدُومُ وَالْكُفْرُ يَدُومُ

692 اَلدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ

693 حَسْبِىَ اللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

694 مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِى عِنْدَ فَسَادِ أُمَّتِى فَلَهُ اَجْرُ مِاَةِ شَهِيدٍ

695 Sünnet-i Seniyyenin mertebeleri ve farzlar, vâcibler, sünnet ve müstehablar gibi kısımlara ayrıldığı...

696 اَدَّبَنِى رَبِّى فَاَحْسَنَ تَاْدِيبِى (بِى اَدَبْ مَحْرُومْ بَاشَدْ اَزْ لُطْفِ رَبّ)

697 اَلْاِنْسَانُ عَبِيدُ الْاِحْسَانِ

698 Sahih rivayet ile Hazret-i Âişe, Hz.Peygamber'i ta'rif ettiği zaman: Onun ahlâkı Kur'andır. خُلُقُهُ الْقُرْآنُ

699 Kırk gün ekmek yemeyen Seyyid Ahmed-i Bedevî'nin (K.S.) hârikulâde halleri...

700 Küremize benziyen, zîhayatların makarrı olmuş semavî yedi kürenin daha bulunabilme ihtimali...

701 Kur'anda kıraat-ı seb'a, vücuh-u seb'a ilh...

702 İnsanda kalbinin bir yerinde, şeytanî ve melekî birer lümme bulunduğu...

703 Cehennem ceza-i amel, Cennet ise fazl-ı İlâhî ile olduğu...

704 Hamele-i Arş ve semavat meleklerinin birinin ismi Nesir, diğerinin ismi Sevr olduğu...

705 Hamse-i Âl-i Âba hakkındaki hadîsler...

706 İmam-ı Şafiî gibi çok büyük müçtehidler, Besmele hem Kur'andandır, hem de yüzondört defa nâzil olmuştur demişler...

707 Ecel-i Muallâk, Ecel-i Mübrem ve Ecel-i Müsemma mes'eleleri...

708 Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) mübarek sakalından düşen saçların taneleri mahduttur...

709 Zülyezen gibi "Zû" kelimesi, Zülkarneyn'in isminin başında bulunmasıyla; Yemen padişahlarından birisi olduğu...

710 وَيَعْلَمُ مَا فِى الْاَرْحَامِ âyetinde sadece ceninin erkeklik ve dişilik cihetine bakıyor değil...

711 İnsanla bu dünyanın harabiyyetinden sonra beraber refakat etmiyen şeylere kalbini bağlamamak lâzım olduğu...

712 İnsan kıyametin kopacağından korkar, sanki o vakte kadar yaşayacakmış gibi...

713 Aynaya bakıldığı zaman okunması müstehab dua ve izahı...

714 İki şâhid, Ramazan hilâlini görse, bunun karşısında binlerce insan onu görmediğini dava etse, hüküm iki şâhidin sözüne göredir...

715 Mürtedin hakk-ı hayatı yoktur. Kâfir, zimmî olsa veya müsalaha etse hayat hakkı var...

716 Fâsıkın şehadeti merduttur. Çünki hâindir...

717 Kabir bu dâr-ı fâniden ebedî bir ayrılıkla ebed-ül âbâd yolunda kurulmuş birinci konak ve ilk kapıdır...

718 كُلُّ آتٍ قَرِيبٌ

719 Şeytan, Hazret-i İsa'ya demiş ki: Her şey kaderle oluyorsa kendini bu yüksek yerden at...

720 طُوبَى لِمَنْ عَرَفَ حَدَّهُ وَلَمْ يَتَجَاوَزْ طَوْرَهُ

721 Hadîste vardır ki: ...هَلَكَ النَّاسُ اِلاَّ الْعَالِمُونَ وَهَلَكَ الْعَالِمُونَ اِلاَّ الْعَامِلُونَ

722 Medar-ı necat ve halâs, ancak ihlâs olduğu...

723 اِنِ اسْتَقَامَتْ اُمَّتِى فَلَهَا يَوْمٌ وَاِلاَّ فَنِصْفُ يَوْمٍ

724 Hazret-i Abdülkadir-i Geylanî pişmiş tavuğa "Kum biiznillâh" demesiyle tavuğun dirildiği...

725 لاَ يَعُولُ مَنِ اقْتَصَدَ

726 Rızık ikidir. Biri hakikî, biri de mecazî...

727 اِنَّ الضَّرُورَةَ تُقَدَّرُ بِقَدَرِهَا

728 İktisad, sebeb-i izzet ve kemâl olduğuna dair Hâtem-i Tâî'den bir hikâye...

729 İktisad, Hz.Peygamber'in yüksek ahlâkından ve kâinat nizamının medarlarından olduğu...

730 Abadile-i Seb'a-i Meşhure, yani sahabeler içerisinde yedi tane meşhur Abdullah'ların isimleri...

731 İmam-ı A'zam demiş: لاَ اِسْرَافَ فِى الْخَيْرِ كَمَا لاَ خَيْرَ فِى الْاِسْرَافِ

732 Çok âlimlerin ve ediplerin zekâvetlerinin verdiği hırsla fakirleşmeleri ve çok aptal ve iktidarsızların fıtrî kanaatları ile zenginleşmeleri...

733 عَزَّ مَنْ قَنَعَ ذَلَّ مَنْ طَمَعَ

734 İbn-i Sina tıp noktasında: كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلاَ تُسْرِفُوا âyetini şöyle tefsir etmiş: ... جَمَعْتُ الطِّبَّ فِى الْبَيْتَيْنِ جَمْعًا

735 Sahabelerin "îsar" hasletlerinin Kur'anın senasına mazhar olduğu...

736 Sahabelerin adedi...

737 مَنْ طَلَبَ وَ جَدَّ وَجَدَ

738 Âhirzamanda İsevîlerin hakikî dindarları, ehl-i Kur'anla ittifak edecekleri...

739 Bazı Peygamberler gelmiş ki, mahdut birkaç kişiden başka ittiba' edenler olmamış...

740 Hayırlı mühim işlerin büyük mânileri olduğu...

741 Ölüm gelse bir ruhu alır. Hakiki kardeşlik ve rıza-i İlâhî yolunda uhuvvet akdetmiş olanların birisi ölse, diğer ruhları sağlam kaldığı...

742 اَكْثِرُوا ذِكْرَ هَادِمِ اللَّذَّاتِ

743 Uhrevî ameller ve sevablar bölünmeyeceği gibi, herkesin defter-i a'mâline umumu kadar in'ikas edeceği...

744 يُوزَنُ مِدَادُ الْعُلَمَاءِ بِدِمَاءِ الشُّهَدَاءِ. اَوْ كما قال...

745 Hakiki imanlı fazilet, insanlığın fıtratında mevcut olduğu...

746 Karı ve kocanın birbirine küfüv olmalarının en mühimmi, diyanet tarafı olduğu...

747 Ne mutlu o kadın ve kocaya ki, birbirlerinin diyanetlerini taklid ederler...

748 تَنَاكَحُوا تَكْثُرُوا (تَكَاثَرُوا) فَاِنِّى اُبَاهِى بِكُمُ الْاُمَمَ

749 Âhirzaman fitnesinin en dehşetlisi, kadınlar taifesi olduğu...

750 Hastalıkla geçen bir ömür, şekva etmemek şartıyla ibadet olduğu...

751 اِنَّمَا الْاَشْيَاءُ تُعْرَفُ بِاَضْدَادِهَا

752 Hastalık, sabun gibi günahların kirlerini yıkar temizler...

753 Müttakî bir mü'min hastalığı sebebiyle yapamadığı daimî virdlerinin sevabını yine alır...

754 Bir mü'minin gözüne perde çekilse ve o şekilde ölse, ehl-i kuburdan ziyade o nur âlemini temaşa edeceği...

755 اَشَدُّ النَّاسِ بَلاَءً اَلْاَنْبِيَاءُ ثُمَّ الْاَوْلِيَاءُ اَلْاَمْثَلُ فَالْاَمْثَلُ

756 Hastalıkların bir kısmı var ki, ölüme sebebiyet verirse, manevî şehidlik mertebesini kazandırdığı...

757 Hastaların halini sormak, fakat onu sıkmamak şartıyla sünnettir...

758 Hadîsin emri, hastanın duasını alınız, dualarını makbuldür...

759 Musibette kendinden daha ziyade musibetliye ve ni'mette kendinden

daha noksaniyetliye bakmak...

760 Gurbette ve kimsesizlik içinde hastalanıp vefat eden mü'minlerin çok büyük mükâfatları olacağı...

761 لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ

762 Hâlî dağlar ve boş sahralar, Allah'ın ibadı olan mahlûklarla dolu olduğu...

763 Firak ve ayrılık, insan için en çok yandıran şey olduğu...

764 Hadîste var ki, her sabah bir melâike bağırıyor: لِدُوا لِلْمَوْتِ وَابْنُوا لِلْخَرَابِ

765 Hadîste, altmış-yetmiş yaşlarında ihtiyar bir mü'min dua için elini kaldırdığı zaman, Allah'ın rahmeti onu boş döndürmeye hicab ettiği...

766 اَلْخَيْرُ فِيمَا اخْتَارَهُ اللّٰهُ

767 Hazret-i Ali halife olduğu zamanda, bir yahudî ile beraber muhakeme olduğu...

768 Dünyada dinsiz bir milletin yaşayamıyacağı...

769 Mâzi zannedilen zaman, asıl istikbal o olduğu...

770 Hazret-i Ali için Seyyid-ül Arab tâbiri...

771 اَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَ عَلِيٌّ بَابُهَا

772 Sineklerin tâcizine karşı Musa'nın (A.S.) şikâyeti ve Allah tarafından ona gelen cevab...

773 يَقْتَصُّ الْجَمَّاءُ مِنَ الْقَرْنَاءِ

774 مَنْ دَقَّ دُقَّ mânası: Başkasının kapısını kötü niyetle çalan adamın, aynı şekilde onun kapısı da çalınacaktır...

775 Uyku üç nevidir: Gaylûle, Feylule ve Kaylule...

776 Fecirden sonra vakt-i kerahet bitinceye kadarki zamanda uyku, rızkın noksaniyet ve bereketsizliğine sebeb olduğu...

777 Kaylule uykusunun tarifi ve sünnet olduğu...

778 Müslüman kardeşine her halde yardım etmek lâzım olduğu.

779 Birbirinizi tenkid etmeyiniz.. ve demeyiniz ki, sen böyle yapmasaydın bu böyle olmazdı...

780 مَا لِلتُّرَابِ وَ لِرَبِّ الْأَرْبَابِ

781 اَعْدَى عَدُوِّكَ نَفْسُكَ الَّتِي بَيْنَ جَنْبَيْكَ

782 Bayramlarda gaflet istilâ edip gayr-i meşru' daireye sapmamak için zikrullaha ve şükre büyük tergibatlar olduğu...

783 Semavatın üstünde Cennet'in bulunduğu ve bazı Peygamberler ve bir kısım evliyalar oradan yemişler aldıkları...

784 تَفَكُّرُ سَاعَةٍ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ

785 اَلنَّظَافَةُ مِنَ الْاِيمَانِ

786 İsm-i A'zam herkes için bir olmaz. Ayrı ayrı tezahürleri oluyor...

ŞUÂLAR'IN ZÂİD HADÎSLERİ

787 Peygamberimizin yemin ettiği vakit en çok kullandığı:

وَالَّذِى نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِه

788 Hadîsçe "zahr-ı kalb" denilen, insanın hâfızası...

789 Hazret-i Ali'nin Üçüncü Şuâ, Münâcât Risalesi'nin kaynağı olan duası:

اَللّٰهُمَّ اِنَّهُ لَيْسَ فِى السَّمٰوَاتِ دَوَرَاتٌ وَلَا فِى الْاَرَضِينَ غَمَرَاتٌ...

790 Hayvanların âhirette ruhları bâki kalacağı gibi, bazı mahsus ferdlerin hem cesedi, hem de ruhu âhirette bâki kalacağı...

791 Mi'rac gecesinde Resul-i Ekrem ile Cenab-ı Allah arasında konuşulan "Et-Tahiyyatü" kelimeleri...

792 Ezan ve kametten sonra okunan mervî duada, Resul-i Ekrem için istenilen Makam-ı Mahmud...

793 عُلَمَاءُ اُمَّتِى كَاَنْبِيَاءِ بَنِى اِسْرَائِيلَ

794 اَلْعَظَمَةُ اِزَارِى وَالْكِبْرِيَاءُ رِدَائِى

795 Kur'anın nüzûlü vaktinde Resulullah'ın uyku gibi bir hâlete dalması...

796 Kur'anın tilâveti vaktinde, cinn ve meleklerin onun etrafında pervane gibi dolanmaları...

797 كَمْ عَالِمٍ عَالِمٍ اَعْيَتْ مَذَاهِبُهُ، وَ جَاهِلٍ جَاهِلٍ تَلْقَاهُ مَرْزُوقًا

798 Hapishane medrese-i Yusufiye olduğu...

799 Bakiyat-ı salihat kelimeleri ve me'hazleri...

800 Herkesin lisanında gezen: Kimin için Allah var, ona herşey var...

801 Cennet, vücud âlemlerinin bütün mahsûlâtını taşıyor. Cehennem ise...

802 Münker ve Nekir melekleri...

803 "Ya Rab Cebrail, Mikâil, İsrafil ve Azrail hürmetlerine" duası...

804 Kiramen Kâtibin veya Hafaza Melekleri...

805 وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ dan ehemmiyetli bir sünnet olan iki rek'at teheccüd namazı.. ve وَاِدْبَارَ النُّجُومِ dan bir sünnet-i müekkede olan sabah namazı sünneti...

806 خَيْرُ الْاُمُورِ اَحْمَزُهَا

807 اَلنَّظَرُ يُدْخِلُ الْجَمَلَ الْقِدْرَ وَالرَّجُلَ الْقَبْرَ

808 Senin ile bir tek adam hidayete gelse, sahra dolusu kırmızı koyunlardan sana daha hayırlıdır...

809 Bir adamın kemâl-i imanı kazandığına delil, avam halkın akıllarının ermediği için, ona "mecnun" demeleri...

810 Âhirzamanda dehşetli bir şahıs sabah kalkar, alnında "Hâza Kâfirün" yazılmış bulunur...

811 Aynı o şahıs bir su içecek, eli delinecek...

812 Müslümanlar içinde bir kaç Deccal'ın geleceğine dair...

813 لَنْ تَزَالَ الْخِلاَفَةُ فِى وُلْدِ عَمِّى صِنْوِ اَبِى الْعَبَّاسِ حَتَّى يُسَلِّمُوهَا اِلَى الدَّجَّالِ

814 اَلْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْاَنْبِيَاءِ

815 تَخَلَّقُوا بِاَخْلاَقِ رَسُولِ اللّٰهِ

816 لاَ مَهْدِىَّ اِلاَّ عِيسَى

817 Leyle-i Kadri Ramazanın son yarısında, hususan son on günü içinde arayınız.

BEŞİNCİ ŞUÂ'IN ZÂİD HADÎSLERİ

818 Cenab-ı Hak, gaybî işleri çok maslahatlar için mübhem bıraktığı...

819 İslâm Deccal'ı öldüğü vakit, İstanbul'da Dikili Taş'ta şeytan dünyaya bağıracak...

820 Deccal o kadar kuvvetlidir, onu ancak Hazret-i İsa öldürebilir...

821 Âhirzamanın müstebid bazı hâkimleri, hususan Deccal'ın yalancı cennet ve cehennemi bulunacağı...

822 Âhirzamanda Deccal gibi bir kısım şahıslar, uluhiyyet dava edecekleri...

823 Fitne-i âhirzaman o kadar dehşetlidir, kimse nefsine hâkim olamaz...

824 Hz.Peygamberin emriyle bütün ümmet, Deccal ve âhirzaman fitnesinden istiaze ettikleri...

825 Süfyan büyük bir âlim olacak, ilim ile dalâlete düşer...

826 İslâm Deccal'ı ayrıdır, kâfirlerin büyük Deccal'ı yine ayrıdır...

827 Süfyan hâdiseleri ve Mehdî mes'eleleri, Şam'ın etrafında ve Arabistan'da olacağının tasviri...

828 Âhirzaman eşhasının fevkalâde iktidarlı olacakları...

829 Âhirzamanda bir erkek, kırk kadına nezaret eder...

830 Hazret-i İsa gelir, Mehdi'ye namazda tâbi olur...

831 Deccal'ın mühim kuvveti yahudidir...

832 Kur'anda Ye'cüc ve Me'cüc bahsi icmalen bulunduğu gibi, hadîslerde de az bir kısım tafsilât var...

833 Hazret-i İsa Deccal'ı öldürdüğü zaman, ona karşı cesetçe çok küçük bulunacağı...

834 Deccal çıktığı gün, bütün dünya işitir ve kırk günde dünyayı gezer...

835 Güneşin mağribden çıkması ve tevbe kapısının kapanması...

836 Yerden Dabbet-ül Arz'ın zuhuru...

837 Hazret-i İsa'ya "Mesih" namı verildiği gibi, her iki Deccal'a dahi "Mesih" ismi verilmiş...
838 Her iki Deccal'ın fevkalâde icraat ve iktidarlarından bahsedilmiş...
839 Deccal'ın bir gözü kördür...
840 Bir vakit Resul-i Ekrem (A.S.M.) yahudi çocukları içinde birisini Hazret-i Ömer'e gösterdi ve "İşte Deccal" dedi...
841 İslâm Deccal'ı "Ve't-Tîni" Sûresi'nin mânasını soruyormuş...
842 İslâm Deccal'ı Horasan tarafından zuhur edeceği...
843 Hadîsçe namaz, mü'minin mi'racıdır...
844 Benî-İsrail âlimlerinden bir kısmı, Kur'anın bazı sûrelerinin başlarındaki harfleri cifir hesabıyla hesablayarak: "Yâ Muhammed! Senin ümmetinin müddeti azdır" demeleri...

ARABÎ İŞÂRÂT-ÜL İ'CAZ VE TERCÜMESİNİN ZÂİD HADÎSLERİ

845 كُنْتُ كَنْزاً مَخْفِيّاً فَخَلَقْتُ الْخَلْقَ لِيَعْرِفُونِى
846 اُعْبُدْ رَبَّكَ كَاَنَّكَ تَرَاهُ وَاِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَاِنَّهُ يَرَاكَ
847 Bakara ve Âl-i İmran Sûrelerine, "Zehraveyn" ünvanı verilmesi...
848 اَلزَّكَاةُ قَنْطَرَةُ الْاِسْلَامِ
849 لاَ تَخَفْ مِنْ ذِى الْعَرْشِ اِقْلاَلاً
850 Cünüb iken tırnak ve saçların kesilmesinin mekruh olması ve bedenden ayrılan her cüz'ün yere gömülmesinin sünnet olması...
851 تَزْعُمُ اَنَّكَ جِرْمٌ صَغِيرٌ وَفِيكَ انْطَوَتِ الْعَالَمُ الْاَكْبَرُ
852 اِذَا لَمْ تَسْتَحِ فَافْعَلْ مَا شِئْتَ
853 لِلْكُلِّ حُكْمًا لَيْسَ لِكُلٍّ

EL-MESNEVİY-ÜL ARABÎ VE TERCÜMELERİNİN ZÂİD HADÎSLERİ

854 لَيْسَ الْخَبَرُ كَالْعَيَانِ (كَالْمُعَايَنَة)
855 Kelb (köpek) on tane sıfat-ı hasene ile meşhur olduğu
856 اَلصَّلاَةُ فِى اَوَّلِ الْوَقْتِ وَالنَّظَرُ اِلَى الْكَعْبَةِ خَيَالاً مَنْدُوبٌ
857 Haşirde köprü bir değil, belki onda çok azîm inkılâblar mündemiç olduğu için, onun köprüsü de ona göre çok garib olacağı...
858 اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللّٰهُ نُورِى
859 رُوِىَ اَنَّهُ اِذَا تَحَرَّكَ الْاِنْسَانُ سَكَنَ رِزْقُهُ، وَاِذَا سَكَنَ تَحَرَّكَ رِزْقُهُ اِلَيْهِ
860 اِنَّ دَقَائِقَ عُمْرِ الْاِنْسَانِ تَعُودُ اِلَيْهِ، فَاِمَّا مُظْلِمَةٌ بِالْغَفَلاَتِ وَالسَّيِّئَاتِ...

861 Cesed ihtiyarlanır, fakat "ene" gençleşir...

862 لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ الاَّ بِاللّه الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ in bir kaç vecihle tefsir ve tahkiki

863 اِنَّ مَنْ بَعُدَ عَنْ شَيْءٍ لاَ يَرَى كَمَا يَرَاهُ الْقَرِيبُ مِنْهُ وَلَوْ كَانَ اَشَدَّ ذَكَاءً

864 كُنْتُ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ

865 اِنْ اَمْكَنَ لَكَ اَنْ تَقْتُلَ اَسَدَ الْمَوْتِ الَّذِى لاَ يَمُوتُ الاَّ فِى الْجَنَّةِ

866 اَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ

867 صَدَقْتَ وَ بِالْحَقِّ نَطَقْتَ

868 نَعُوذُ بِاللّه مِنَ الْخِذْلاَنِ وَمِنْ شَرِّ النَّفْسِ وَالشَّيْطَانِ

869 اَللّهُمَّ لاَ تُخْرِجْنَا مِنَ الدُّنْيَا الاَّ مَعَ الشَّهَادَةِ وَ الْايمَانِ

870 Bazan bir şeye fazla muhabbet, o şeyin inkârına sebeb olur...

871 İbn-i Sem'unun ... كُلُّ كَلاَمٍ خَلاَ عَنِ الذِكْرِ فَهُوَ لَهْوٌ

872 يَا اِلهِى اِنَّ حَسَنَاتِى مِنْ عَطَاءِ كَ وَسَيِّئَاتِى مِنْ قَضَاءِ كَ، لَوْلاَ عَطَاؤُكَ...

873 اِلهِى اَنْتَ مَعْبُودِى وَ رِضَاكَ مَطْلُوبِى

874 اِذَا اَقْسَمَتْ عَلَى اللّه لاَبَرَّهُ...

ÂSÂR-I BEDİİYE'NİN ZÂİD OLAN HADİSLERİ

875 تَفَكَّرُوا فِى آلاَءِ اللّه وَلاَ تَفَكَّرُوا فِى ذَاتِهِ فَاِنَّكُمْ لَنْ تَقْدِرُوا

876 لاَ مُؤَثِّرَ فِى الْكَوْنِ الاَّ اللّهُ

877 كَلِّمِ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ

878 Şakk-ı Kamer hâdisesinde itimada şâyân olmayan bir te'vil-i zaif...

879 نُورٌ عَلَى نُورٍ

880 اَللّهُمَّ لاَ تَجْعَلْ بَاْسَنَا بَيْنَنَا

881 مَنْ رَآنِى فِى الْمَنَامِ فَقَدْ رَآنِى حَقًّا

882 İmanın tereşşuhatını gösteren başka vasıfları olan bir zât için, kâfirdir denilemez...

883 Nefsanî heveslerle erkeklerin karılaşması, karıların erkekleşmesine sebeptir...

884 مَنْ قَالَ هَلَكَ النَّاسُ هَلَكَ النَّاسُ فَهُوَ اَهْلَكَهُمْ

885 Akıl ve nakil birbirine muarız oldukları vakitte, akıl asıl ve nakil te'vil olunur...

886 Sadîk-ı ahmak, din düşmanından daha muzırdır...
887 Küre-i Arzın yuvarlak olduğuna, İslâm üleması ittifak etmişlerdir...
888 Seyyid olan değilim, olmıyan ise Seyyidim demesinin haram ve günah olduğu...
889 Kıble ve Ka'be öyle bir amud-u nuranîdir ki...
890 Her akşam güneş arşa gider, secde eder, izin alır ve döner...
891 كُلُّ الصَّيْدِ فِى جَوْفِ الْفَرَاءِ
892 Resul-i Ekrem'in yaptığı mizahlar dahi hak ve hakikat olduğu...
893 Kaf Dağı ve mes'elesi...
894 اَنَا وَ السَّاعَةُ كَهَاتَيْنِ
895 اَنَا مِنْ اَشْرَاطِ السَّاعَةِ
896 Kıyamet gününde Cehennem tam tekemmül edip, büyük bir dev gibi, ehl-i isyana hücum edecek...
897 Cehennem'in bir kısmı zemherirdir...
898 عَنَاصِرْ چِهَارِنْ ژِوَانِنْ مَلَكْ
899 Söylenene bak, söyliyene bakma!..
900 Kitab-ı âlemin evrakıdır eb'ad-ı na-ma'dud...
901 Mert olan cinayete tenezzül etmez. Şâyet isnad olunsa cezadan korkmaz...
902 لَيْسَ الْكَحْلُ كَالتَّكَحُّلِ
903 Zâhirperest âlim-i cahil veyahut cahil-i âlim taassubat-ı na-be-mahallinden...
904 مَنْ لَمْ يُؤَدِّبْهُ الْاَبَوَانُ اَدَّبَهُ الزَّمَانُ
905 وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى
906 لَا خَيْرَ فِى دُنْيَا بِلَا دِينٍ
907 Şeriat dairesinde ulülemre itaat farzdır...
908 عَلَى الْخَبِيرِ سَقَطْتَ
909 كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ
910 اَلنَّاسُ عَلَى سُلُوكِ مُلُوكِهِمْ
911 Salahaddin-i Eyyubî'nin miskin bir hristiyanla muhakeme olması...
912 مَنْ أَذَا ذِمِّيّاً...الخ
913 اَلْكَاسِبُ حَبِيبُ اللّٰهِ
914 Hz.Peygamber'in Arap müşriklerinden muahid ve yeminlileri bulunduğu...

915 Bazılarının altında fenalıkları varsa da, hücum edilmemek lâzımdır...
916 Riyakârlık fiilî bir nevi yalancılıktır...
917 لاَ يُؤْمِنُ اَحَدُكُمْ حَتّىَ يُحِبُّ لاَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِه
918 مَالاَ يُدْرَكُ كُلُّهُ، لاَ يُتْرَكُ كُلُّهُ

919 Ehven-üş şerreyn veyahut ehven-üş şer...
920 عَلَى اللّٰه -لا غيره- فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ
921 اِسْتَقِمْ كَمَا اُمِرْتَ، وَلاَ تَتَأَمَّرْ عَلَى سَيِّدِكَ

922 Sevad-ı a'zama tâbi' olmalı...
923 İnsan her an havaya, her ay nisaya muhtaçtır...
924 خَيْرُ الْاُمُورِ اَوْسَطُهَا (اَوْسَاطُهَا)

925 Sabrın mükâfatı zaferdir. Ataletin mücâzatı sefalettir...
926 اَلْكَلاَمُ كَالْمَالِ لاَ يَجُوزُ فِيهِ الْاِسْرَافُ

TARİHÇE-İ HAYATIN ZÂİD HADİSLERİ

927 Yemek için yaşamak değil, yaşamak için yemek...
928 دَعْ مَا يُرِيبُكَ اِلَى مَالاَ يُرِيبُكَ

929 Siyaset cânibiyle Deccal'a galebe edilemiyeceği hakkında...
930 اَلْمَوْتُ حَقٌّ

931 مَنْ تَوَاضَعَ رَفَعَهُ اللّٰهُ

932 اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى - هذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى

933 Her zaman def'-i şer, celb-i nef'a râcih olduğu...
934 اَلسَّعِيدُ سَعِيدٌ فِى بَطْنِ اُمِّه

935 Şapka, yahudi ve hristiyan papazlarının kıyafeti olduğu...

BARLA LÂHİKASI ZÂİD HADİSLERİ

936 رَاْسُ الْحِكْمَةِ مَخَافَةُ اللّٰه

937 Namazın selâmından sonra, اَللّٰهُمَّ اَنْتَ السَّلاَمُ .الخ... sünnet olduğu...

938 İlim iki kısımdır. Bir nevi ilim var ki, bir-iki defa düşünülse kâfidir. İkinci kısmı, ekmek gibi, su gibi her zaman ona ihtiyaç var...
939 Peygamberimizin zuhuru zamanında yıldızların çok düşmesi hâdiseleri...
940 اَلدِّينُ النَّصِيحَةُ (٣)

941 Nur-u Ahmedî cebhe-i Âdem'den tâ zât-ı mübarekine gelinceye kadar, sulbden sulbe intikal edip geldiği...

942 Mübah ve ibahe mes'elesi...
943 Yedi kebair mes'elesi...
944 Vefatlarından sonra Gavs-ı A'zam gibi Hazret-i Hızır'ın bir çeşit hayatına mazhar olan evliyalar olduğu...
945 Yemen imamı olan Zeydîlerin Seyyidi İmam-ı Zeyd...
946 Bir zât belâların def'i için şöyle demiş: ... لِی خَمْسَةٌ أُطْفِی بِهَا نَارَ
947 Âlem-i misal, âlem-i ervahla âlem-i şehadet ortasında bir berzah olduğu...
948 وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَى âyetine dair sual ve Resul-i Ekrem'in: "Oğlan çocuğunu seviniz" rivayeti...

KASTAMONU LÂHİKASI ZÂİD HADÎSLERİ

949 Âhirzamanda bir şahsın hataları büyüyor, o adama münhasır kalmıyor...
950 Günahkâr zâlim insanlardan denizin dibindeki balıklar bile şikâyet ettikleri...
951 Namazdan sonraki tesbihat, tarikat-ı Muhammediyedir...
952 Âhirzamanda Hazret-i İsa'nın din-i hakikîsi zuhur edecek...
953 Âhirzamanda hâfızların göğsünden Kur'anın nez'edileceği...
954 Âhirzamanda açlık hükmedecek...
955 Âhirzamanda Sedd-i Zülkarneyn'in tahribiyle Ye'cüc ve Me'cüclerin dünyayı istilâ edecekleri...
956 اِذَا اَرَادَ اللّٰهُ بِعَبْدٍ فَضْلاً اَتَاحَ لَهُ لِسَانَ حَسُودٍ
957 Cuma gününe rastlıyan Kurban bayramı arefesindeki hac, Hacc-ül Ekber olduğu...
958 Her zamanda bulunan iki imam ve rical-ül gayb...
959 سِيرُوا عَلَى سَيْرِ اَضْعَفِكُمْ

EMİRDAĞ LÂHİKALARI ZÂİD HADÎSLERİ

960 Mazlumun âhı arşa kadar gider...
961 Regaib, Mi'rac gibi mübarek gecelerin faziletleri...
962 Sakal bırakmak bir sünnettir. Bıraktıktan sonra traş etmek haramdır...
963 İman-ı tahkikî.. ve ilmelyakîn, aynelyakîn ve hakkalyakîn.. ve İmam-ı A'zamın: "İman ne ziyadeleşir, ne de noksanlaşır" olan sözü ve bir izah...
964 Vasiyetname yazmak sünnettir...
965 حَيَاتِی خَيْرٌ لَكُمْ وَمَمَاتِی خَيْرٌ لَكُمْ
966 مَا قَبَضَ اللّٰهُ نَبِيّاً اِلاَّ فِی الْمَوْضِعِ الَّذِی يَجِبُ اَنْ يُدْفَنَ فِيهِ

967 سَلُونِى عَمَّا شِئْتُمْ - سَلُونِى قَبْلَ اَنْ تَفْقِدُونِى

968 اَلْمُؤْمِنُ بَلَوِىٌّ

969 Musibetlerde ehl-i imanın zayi' olan malları sadaka ve kendilerinin ölümleri ise şehidlik olduğu...

970 طَهَّرَ اللّٰهُ اَيْدِينَا فَلْنُطَهِّرْ اَلْسِنَتَنَا

971 مُوتُوا قَبْلَ اَنْ تَمُوتُوا

972 Âhirzamanda gelecek olan Hazret-i Mehdî, Âl-i Beyt'ten olacak...

973 Ümmet-i Muhammediye'nin ömrü bin sene veya binbeşyüz seneyi geçeceği...

974 Toprak bizim himayetli annemiz olduğu...

975 Âhirzamanda an'anat-ı İslâmiye zararına çalışacak şahıslar...

976 Cemaatle kılınan namazın yirmibeş derece fazla sevablı olduğu...

977 Türkler hakkındaki sena-i Peygamberî...

978 Yedi yaşına giren bir çocuğa peder ve vâlideleri namaza alıştırmaya.. on yaşına girdiği zaman ise korkutarak namaz kıldırmaya mükelleftirler...

979 Cennet'te herkes otuzüç yaşında olacak...

980 Korkulu yerlerde düşmanın hücumu sırasında cemaatla namaz kılmanın faydaları ve salât-ı havf mevzuu...

HUTBE-İ ŞÂMİYE'NİN ZÂİD HADÎSLERİ

981 جِئْتُ لِأُتَمِّمَ مَكَارِمَ الْاَخْلَاقِ

982 El-Emel, yani rahmet-i İlâhiyeden kuvvetli ümid beslemek...

983 Zaman, müstakim bir hat üzerine gitmiyor...

984 Sahabelerin tamamı adûldür. Tezkiyeye muhtaç değiller, daima doğru söylerler...

985 مَنْ كَانَتْ هِمَّتُهُ نَفْسُهُ فَلَيْسَ مِنَ الْاِنْسَانِ...

986 İnsanın fitratı medenîdir. Ebna-i cinsini mülâhazaya mecburdur.

NUR'UN İLK KAPISI'NIN ZÂİD HADÎSİ

987 عَجِّلُوا بِالصَّلَاةِ قَبْلَ الْفَوْتِ وَعَجِّلُوا بِالتَّوْبَةِ قَبْلَ الْمَوْتِ

KONFERANS'IN ZÂİD HADÎSLERİ

988 اُنْظُرْ اِلَى مَنْ قَالَ وَلِمَنْ قَالَ وَلِمَا قَالَ وَفِيمَا قَالَ

989 اَنْتُمْ اَعْلَمُ بِاُمُورِ دُنْيَاكُمْ

990 San'at, Sâni', San'atkâr-ı Zülcelâl ve Sâni-i Hakîm gibi ifadeler...

GENÇLİK REHBERİ'NİN ZÂİD HADİSLERİ

991 Âhirzaman fitnesinin en dehşetli rolünü oynayan nisa taifesi olacağı...

992 Âhirzaman fitnesinde rol oynayacak kadınlar, çokların nefislerini esir edip kalblerini kebairlerle yaralıyor ve belki o kalblerden bir kısmını öldürüyorlar...

993 عَلَيْكُمْ بِدِينِ الْعَجَائِزِ

994 Âhirzamanda kadınlar taifesinde iman hakikatlarına karşı bir inkişaf olacağı...

995 اَبِى الْبَنَاتِ مَرْزُوقٌ

996 لاَ رُهْبَانِيَّةَ (لاَ رَهْبَةَ (اَوْ) لاَ تَرَهُّبَ) فِى الْاِسْلاَمِ

997 Selef-i salihînden binler ehl-i hakikat, mağaralara ve inzivaya muvakkaten girmişler.

998 Sıddık-ı Ekber: "Cehennem'de vücudum büyüsün, ehl-i imana yer kalmasın."

OTUZÜÇ HADÎS

999 تَعَلَّمُوا الْعِلْمَ فَاِنَّ تَعْلِيمَهُ لِلّٰهِ خَشْيَةٌ وَطَلَبُهُ عِبَادَةٌ وَمُذَاكَرَتُهُ...

1000 سَاعَةُ عَالِمٍ يَتَّكِئُ عَلَى فِرَاشِهِ يَنْظُرُ فِى عِلْمِهِ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ...

1001 طَالِبُ الْعِلْمِ طَالِبُ الرَّحْمٰنِ، طَالِبُ الْعِلْمِ رُكْنُ الْاِسْلاَمِ وَيُعْطَى اَجْرُهُ ...

1002 طَلَبُ الْعِلْمِ اَفْضَلُ عِنْدَ اللّٰهِ مِنَ الصَّلاَةِ وَالصِّيَامِ وَالْحَجِّ وَالْجِهَادِ فِى...

1003 عَالِمٌ يُنْتَفَعُ بِعِلْمِهِ خَيْرٌ مِنْ اَلْفِ عَابِدٍ

1004 وَيْلٌ لِمَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا بِالدِّينِ

1005 كَلِمَةُ حِكْمَةٍ يَسْمَعُهَا الرَّجُلُ قَدْ يَكُونُ خَيْرًا مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ وَجُلُوسُ سَاعَةٍ...

1006 لِاَنْ يَهْدِىَ اللّٰهُ عَلَى يَدَيْكَ رَجُلاً خَيْرٌ لَكَ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ

1007 لَنْ يَجْمَعَ اللّٰهُ عَلَى هٰذِهِ الْاُمَّةِ سَيْفَ الدَّجَّالِ وَسَيْفَ الْمَلْحَمَةِ

1008 لَنْ تَزَالَ الْخِلاَفَةُ فِى وُلْدِ عَمِّى صِنْوِ اَبِى الْعَبَّاسِ حَتَّى يُسَلِّمُوهَا اِلَى الدَّجَّالِ

1009 لَوْ وُزِنَ مِدَادُ الْعُلَمَاءِ بِدِمَاءِ الشُّهَدَاءِ لَرَجَّحَ مِدَادُ الْعُلَمَاءِ عَلَى دَمِ الشُّهَدَاءِ

1010 لَيْسَ الشَّدِيدُ الَّذِى يَغْلِبُ النَّاسَ وَلٰكِنَّ الشَّدِيدَ الَّذِى يَغْلِبُ نَفْسَهُ...

1011 مَا اَهْدَى مُسْلِمٌ لِاَخِيهِ هَدِيَّةً اَفْضَلَ مِنْ كَلِمَةِ حِكْمَةٍ يَزِيدُهُ هُدًى وَيَرُدُّهُ ...

1012 مَا بَيْنَ خَلْقِ آدَمَ اِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ اَمْرٌ اَكْبَرُ مِنَ الدَّجَّالِ

1013 مَنْ اَتَاهُ الْمَوْتُ وَهُوَ يَطْلُبُ الْعِلْمَ كَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْاَنْبِيَاءِ دَرَجَةٌ

1014 مَنْ تَعَلَّمَ بَابًا مِنَ الْعِلْمِ (اى مِنَ الْعِلْمِ الْايمَانِىِّ وَ التَّحْقِيقِىِّ) عَمِلَ بِهِ...
1015 مَنْ طَلَبَ بَابًا مِنَ الْعِلْمِ لِيُحْيِىَ بِهِ الْاِسْلاَمَ كَانَ بَيْنَهُ وَ بَيْنَ الْاَنْبِيَاءِ دَرَجَةٌ
1016 لاَ يَجْتَمِعُ اَرْبَعَةٌ فِى الْمُؤْمِنِينَ الاَّ اَوْجَبَ اللّٰهُ بِهِنَّ الْجَنَّةَ. اَلصِّدْقُ فِى...
1017 يَكُونُ فِى اَحَدِ الْكَاهِنِينَ رَجُلٌ يُدَرِّسُ الْقُرْآنَ (يَعْنِى يُدَرِّسُ حَقِيقَةَ الْقُرْآنِ)...
1018 اِذَا جَاءَ الْمَوْتُ لِطَالِبِ الْعِلْمِ وَ هُوَ عَلَى هذِهِ الْحَالَةِ مَاتَ وَ هُوَ شَهِيدٌ
1019 اَفْضَلُ الْعِلْمِ اَلْعِلْمُ بِاللّٰهِ (اى الْايمَانِىِّ) قَلِيلُ الْعَمَلِ يَنْفَعُ مَعَ الْعِلْمِ...
1020 اَكْرِمُوا حَمَلَةَ الْقُرْآنِ
1021 اَكْرِمُوا الْعُلَمَاءَ فَاِنَّهُمْ وَرَثَةُ الْاَنْبِيَاءِ
1022 اِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيَبْتَلِى الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ وَمَا يَبْتَلِيهِ الاَّ لِكَرَامَتِهِ عَلَيْهِ
1023 اِنَّ السَّعِيدَ لَمَنْ جَنَّبَ الْفِتَنَ وَلَمَنِ ابْتَلَى فَصَبَرَ، فَوَاهًا ثُمَّ وَاهًا
1024 اِنَّ الْفِتَنَ تَجِئُ فَتَنْسِفُ الْعِبَادَ نَسْفًا وَيَنْجُوا الْعَالِمُ مِنْهَا
1025 اِنَّهُ سَيُصِيبُ فِى آخِرِ الزَّمَانِ بَلاَءٌ شَدِيدٌ وَلاَ يَنْجُو مِنْهُ الاَّ رَجُلٌ عَرَفَ...
1026 اَنَا اَجْوَدُ وَلَدِ بَنِى آدَمَ وَاَجْوَدُهُمْ مِنْ بَعْدِى رَجُلٌ عَلِمَ عِلْمًا فَنَشَرَ عِلْمَهُ،...
1027 اَلاَ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَ عَلَّمَهُ وَ عَلَّمَ مَا فِيهِ فَاَنَا لَهُ سَائِقٌ وَ دَلِيلٌ اِلَى الْجَنَّةِ
1028 اِيَّاكُمْ وَالْبِدَعَ فَاِنَّ كُلَّ بِدْعَةٍ ضَلاَلَةٌ وَكُلُّ ضَلاَلَةٍ فِى النَّارِ
1029 لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَشَبَّهَ بِغَيْرِنَا، لاَ تَشَبَّهُوا بِالْيَهُودِ وَلاَ بِالنَّصَارَى
1030 اَفْضَلُ الْجِهَادِ كَلِمَةُ حَقٍّ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ
1031 اَفْضَلُ الْجِهَادِ اَنْ يُجَاهِدَ الرَّجُلُ نَفْسَهُ وَهَوَاهُ

MÂİDET-ÜL KUR'AN HADÎSLERİ

1032 يَكُونُ فِى اُمَّتِى رَجُلاَنِ، اَحَدُهُمَا وَهْبٌ، يَهَبُ اللّٰهُ لَهُ الْحِكْمَةَ. وَالْآخَرُ غَيْلاَنُ..
1033 سَتَكُونُ فِتْنَةٌ يَصْبَحُ الرَّجُلُ فِيهَا مُؤْمِنًا وَيُمْسِى كَافِرًا، الاَّ مَنْ اَحْيَاهُ...
1034 طُوبَى لِمَنْ هَدَى لِلْاِسْلاَمِ وَكَانَ عَيْشُهُ كَفَافًا
1035 اَلاَ اُخْبِرُكُمْ عَنِ الْاَجْوَدِ: اَلْاَجْوَدُ اللّٰهُ وَاَنَا اَجْوَدُ بَنِى آدَمَ. وَاَجْوَدُهُمْ مِنْ بَعْدِى..
1036 اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ رِزْقَ آلِ مُحَمَّدٍ فِى الدُّنْيَا قُوتًا
1037 حَامِلُ الْقُرْآنِ حَامِلُ رَايَةِ الْاِسْلاَمِ. مَنْ اَكْرَمَهُ فَقَدْ اَكْرَمَ اللّٰهَ وَمَنْ اَهَانَهُ...

1038 اِنَّهُ سَيُصِيبُ فِى آخِرِ الزَّمَانِ بَلاَءٌ شَدِيدٌ وَلاَ يَنْجُو مِنْهُ اِلاَّ رَجُلٌ عَرَفَ...

1039 اِنَّ السَّعِيدَ لَمَنْ جَنَّبَ الْفِتَنَ وَلَمَنِ ابْتَلَى فَصَبَرَ...

1040 ...يَشْبَهُ رَسُولَ اللّٰهِ (ع.ص.م) فِى الْخُلُقِ وَقَرِيبًا مِنْهُ فِى الْخَلْقِ...

1041 اَلدُّنْيَا لاَ تَنْبَغِى لِمُحَمَّدٍ (ع.ص.م) وَلاَ لآلِ مُحَمَّدٍ (ع.ص.م)

1042 يَا اَهْلَ الْبَيْتِ بِشَارَةٌ لَكُمْ يُصْلِحُهُ اللّٰهُ فِى لَيْلَةٍ...

1043 مَا بَيْنَ خَلْقِ آدَمَ اِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ اَمْرٌ اَكْبَرَ مِنَ الدَّجَّالِ

1044 مَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ كَافِرٌ، يَقْرَاُهُ كُلُّ مُؤْمِنٍ كَاتِبٍ اَوْ غَيْرَ كَاتِبٍ

1045 اِذَا ظَهَرَتِ الْبِدَعُ (وَشَتَمَ اَصْحَابِى) فَلْيُظْهِرِ الْعَالِمَ عِلْمَهُ. فَاِنْ لَمْ...

ÜSTAD'IN HÂL VE TAVIRLARINA UYAN BAZI HADÎS-İ ŞERİFLER

A - ÖRNEKLERİ:

1046 Hazret-i Üstad'ın attan düşüp incinmesi...

1047 Gavs-ı Geylanî de gelse, beni bırakıp gitseniz, hakiki Nur talebesi olamazsınız...

1048 Kalbine bak, nasıl hükmediyorsa öyle yap...

1049 İman ve yakîniyyet mes'elesi...

1050 Ben küfrün bel kemiğini kırdım...

1051 Hazret-i Üstad kendi te'lifi olan risalelerini şahsen çok mütalaa ettiği gibi, aynı bu eserleri talebelerine okutturarak defalarca dinlemesi...

1052 Mesleği terzilik olan bazı zâtlara: İdris Aleyhisselâm'ın da terzilik yaptığı ve terzilerin pîri olduğu...

1053 Bildiğin kadarıyla amel et!.

1054 Vaktin boşa geçmemesine Üstad'ın azamî gayretleri...

1055 Kötü isimleri, Üstad'ın değiştirmesi...

1056 Gençlik çağlarında bir-iki defa sabah namazına uyanamaması...

1057 Üstad'ın ekseriya yatsı namazından sonra mühim bir hizmet olmazsa hemen yatması...

B - BÖLÜMÜ ÖRNEKLERİ:
HUSUSİ EZKÂR VE TESBİHATI

1058 Beş vakit namazlardan sonra sünnet olan tesbihatı otuz üçer defa hiç terketmeyişi...

1059 Sabah ve akşamın farz namazlarından sonra (Hanefi mezhebinde akşam sünnetinden sonra:) ...لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ onar defa okuması...

1060 Sabah ve akşam namazlarından sonra ellerinin avucunu aşağıya çevire-

rek اَللّٰهُمَّ اَجِرْنَا مِنَ النَّارِ demesi...

1061 Sabah ve akşam namazlarından sonra, لَوْ اَنْزَلْنَا هٰذَا الْقُرْآنَ...الخ. âyetlerini okuması...

1062 Sabah ve ikindi namazları akabinde hususi şekilde İsm-i Rahman adıyla ma'ruf duayı okuması...

1063 Öğle, akşam ve yatsı namazlarından sonra "Yâ Cemilü Yâ Allah" ile başlıyan meşhur salâvatlı duayı okuması...

1064 Öğle namazı tesbihatından sonra, Fetih Sûresi'nin âhirindeki âyetleri okuması...

1065 İkindi namazı tesbihatından sonra, Amme Suresi'ni okuması...

1066 Yatsı namazı tesbihatından sonra, "Amenerresulü"yü okuması...

1067 Beş vakit namazların hususi tesbihatlarında, اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ عَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ كُلِّ دَاءٍ وَدَوَاءٍ... salâvatını üçer defa okuması.

1068 Beş vakit namazların selâmlarından sonra "Salâten Tüncina"yı okuması...

1069 Akşam ile yatsı namazları arasında, Lem'aların başında ta'rifi yapılmış altı adet âyetleri, otuz üçer kere bazan okuması ve tavsiye etmesi...

C - BÖLÜMÜ ÖRNEKLERİ:
MUAYYEN VAKİTLERE BAĞLI OLMIYARAK HAYATINDA DAİMA OKUDUĞU BAZI DUA VE MÜNÂCÂTLARI

1070 El-Hizb-ül Muazzam-ı Kur'anî -ki Kur'anın mecmuundan çıkarılmış- hususî âyetleri okuması...

1071 Cevşen-ül Kebir Münâcât-ı Ahmediyyesini hiç terk etmeden hergün okuması...

1072 Evrad-ı Bahaiyye namında Şah-ı Nakşibend'in bir duasını, Cevşen-ül Kebir gibi hep okuması.. ve bu iki münâcaatın hadîslerdeki yerleri...

1073 Delâil-ün Nur salâvatları -ki büyük evliyanın salâvatlarından seçmiş olduğu- çok sevablı salâvatları vird şeklinde okuması...

1074 Münâcât-ül Kur'an adıyla meşhur Hazret-i Osman'ın duasını arasıra okuması...

1075 Veysel Karanî'nin meşhur münâcâtı olan "İlâhî! Ente Rabbî"yi okuması.

1076 İmam-ı Ali ve İmam-ı Gazalî'nin rivayet ve izahlarıyla bir İsm-i A'zam olan "Sekine" namındaki virdi hep okuması...

1077 Hülâsat-ül Hülâsa ismiyle meşhur ve Hazret-i Üstad'ın tefekkür silsilesinin umdeleri olan duayı okuması...

1078 Celcelûtiye Kasidesi'ni ve Gavs-ı Geylanî'nin Münâcât-ı Esmaiyye Kasidelerini arasıra okuduğu gibi, Celcelûtiye'den çok büyük gaybî ihbarları da istihraç etmesi...

1078 ADET
HADÎS, HABER VE ESERLER CETVELİ

1- *Bismillâh her hayrın başıdır.. ve her mübarek şeyin başında zikredilmelerinin.. ve hazine-i rahmetin en birinci anahtarı Bismillâhirrahmanirrahîm'dir.*

Risalede yeri: Sözler sh: 5; Mektubat sh: 30; Lem'alar sh: 102

Me'hazleri: Müsned-i Ahmed bin Hanbel 2/359; Tuhfet-ül Ahvezî Şerh-i Cami-i Tirmizî 1/9, El-Feth-ül Kebir Bidammi Ez-Ziyadat ilâ Cami-is Sagir 2/4 ve 2/322; İhya-u Ulûm-id Din 1/206 (Irakî, hadîsi Ebu Davud ve Tirmizî'den de nakletmiş); El-Ezkâr – Nevevî sh: 103; bütün me'hazler hadîsi El-Hâfız Abdülkadir Er-Rahavî'nin "El-Erbaîn" eserinden naklederler. (*) Keza, Künûz-ül Hakaik – Allâme Abdurrauf El-Menavî 1/97, 2/39

Hadîsin zabıt şekli ve öz metni: Müsned Ahmed bin Hanbel'de:

عن ابى هريرة (رض) قال: قال رسول الله (ع.ص.م): كُلُّ كَلاَمٍ اَوْ اَمْرٍ ذِى بَالٍ لاَ يُفْتَحُ بِذِكْرِ اللّٰهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَهُوَ اَبْتَرُ، اَوْ هُوَ اَقْطَعُ

Diğer me'hazlerdeki zabıt şekli ise:

كُلُّ اَمْرٍ ذِى بَالٍ لاَ يُبْدَاُ فِيهِ بِبِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ فَهُوَ اَقْطَعُ. عن عبد القادر الرهاوى فى الاربعين عن ابى هريرة (رض)

Her iki hadîsin müşterek Türkçe meâli: "Başında Bismillâhirrahmanirrahim zikredilmeyen her bir mühim iş kesiktir, kısırdır."

* * *

(*) Risale-i Nur'un birinci risalesinin en başındaki bu birinci hadîsini, El-Hâfız Abdülkadir Er-Rahavî'nin tahric etmiş olması ve bir tevafuk eseri olarak, Nur Risalelerinin hadîslerini geniş şekilde araştırıp me'hazlerini bulmaya çalışan da bir başka Abdülkadir Er-Rahavî olması ile inşâallah güzel bir fâl-i hayırdır. Ancak birinci Abdülkadir, büyük muhaddis ve hadîs hâfızı, ikincisi ise câhil ve gabîdir.

2- *«Mün'im-i Hakikî bizden -verdiği ni'metlere mukabil- istediği fiat ise üç şeydir: Biri zikir, biri fikir, biri şükürdür.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 7 ve diğer Risalelerdeki aynı mevzular hadîse tatbik edilebilir.

Me'hazleri: (Dikkat! Bu mâna bir çok hadîslerden terkib edilmiş bir hülâsadır.) Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 1/12 ve 2/103, Müsned-ül Firdevs – Deylemî 2/74

Zabıt şekli: عن انس ابن مالك: اَلتَّوْحِيدُ ثَمَنُ الْجَنَّةِ وَالْحَمْدُ ثَمَنُ كُلِّ نِعْمَةٍ وَ يَتَقَاسَمُونَ الْجَنَّةَ بِاَعْمَالِهِمْ

Amma her yemeğin başında besmeleyle başlama hakkında gelen hadîsler pek çoktur. Nümune için İmam-ı Nevevî'nin El-Ezkâr eseri sh: 205'den 207'ye kadarki bölümünde birçok hadîslerden yalnız şu:

عن عائشة (رض) قال رسول الله (ع.ص.م): اِذَا اَكَلَ اَحَدُكُمْ فَلْيَذْكُرِ اسْمَ اللّٰهِ تَعَالَى فِى اَوَّلِهِ، فَاِنْ نَسِىَ فِى اَوَّلِهِ فَلْيَقُلْ بِسْمِ اللّٰهِ اَوَّلَهُ وَ آخِرُهُ..

Ebu Davud ve Tirmizî'den nakil... İmam-ı Tirmizî bu hadîs için حَسَنٌ صَحِيحٌ demiş.

Türkçe meâli: "Sizden biriniz yemek yediği zaman, başta Allah'ın ismini zikretsin. Şayet unutursa, "Bismillahi evvelehû ve âhirehû" desin."

Hamd ve şükür hakkında gelen hadîsler ise daha çokturlar. Misal için Mişkât-ül Masabih 2/476 hadîs no: 3434 :

مَنْ اَكَلَ طَعَامًا ثُمَّ قَالَ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى اَطْعَمَنِى هٰذَا الطَّعَامَ وَ رَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّى وَ لاَ قُوَّةٍ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

Tefekkür hakkında gelen hadîsler ise, "Tefekkür Hadîsleri Bölümü" olan 784 no.lu kısma bakılabilir.

* * *

3- اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ الْاِنْسَانَ عَلَى صُورَةِ الرَّحْمٰنِ

Risalede yeri: Sözler sh: 13 (Ondördüncü Lem'anın İkinci Makamı); Lem'alar sh: 100; Emirdağ Lâhikası-1 sh: 145

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/160, 8/62, 9/88; Sahih-i Müslim 4/1283, 8/82 ve 366, hadîs no: 28 ve 115; Müsned-i Ahmed 2/244, 251, 315, 323, 463, 519; Şerh-

üs Sünne – Begavî 1/226, 12/254; Cem'-ül Fevaid 2/609; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 4628; İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn – Zebidî 8/549; Müsned-ül Firdevs 2/186; Müsned-ül Hümeydî hadîs no: 1020-1121; Garib-ül Hadîs – Birgevî sh: 49; Künûz-ül Hakaik – Menavî 2/160; İhya-u Ulûm-id Din 1/309 (İmam-ı Gazalî'nin bu mes'elede pek mühim ilmî izahları vardır.)

Zabıt şekli: Bu hadîs ayrı ayrı lafızlarla gelmektedir. Ekser me'hazlerde اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ آدَمَ عَلَى صُورَتِه ifadesiyledir. Amma Müsned-ül Humeydî, Birgevî'nin Garib-ül Hadîsi, Künûz-ul Hakaik ve bir de Râmuz-ül Ehadîs 2/186'da ise: لاَ تقبحوا الْوَجْهَ فَاِنَّهُ خُلِقَ عَلَى صُورَةِ الرَّحْمٰنِ lafzıyladır. Keza İmam-ı Acürrî'nin Eş-Şerîa sh: 314 ve 315'te ise: اِنَّ ابْنَ آدَمَ خُلِقَ عَلَى صُورَةِ الرَّحْمٰنِ ifadesiyledir. Ayrıca El-Kâmil Fid-Duafa' İbn-i Ady 6/2102 yine aynı lafızladır. Hem Ed-Duafa'-ul Kebir – Akilî 2/252'de اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ الْاِنْسَانَ عَلَى صُورَةِ الرَّحْمٰنِ ifadesiyledir. Hem Mizan-ül İ'tidal – Zehebî 2/419'da da aynı ifadeyledir.

Bu takdirde Hazret-i Üstad, hadîsi umumî ve müşterek bir mes'ele ve mâna halinde aldığı anlaşılmaktadır.

* * *

4- *«Salavat, Rahmeten-lil Âlemîn'e vusûle vesiledir.» Ve salavatın hakikatını beyan eden sair yerler...*

Risalede yeri: Sözler sh: 15 (Ondördüncü Lem'anın İkinci Makamı); Lem'alar sh: 271 (28. Lem'adan); Barla Lâhikası sh: 270

Me'hazler: (Not: Hz.Üstad'ın salavat hakkındaki bu hükmü, yalnız bir tek hadîs-i şerifin metninden değil, salavat hakkında gelen birçok hadîs-i şeriflerin müşterek mânalarından çıkan bir neticedir. Buna göre, salavat hakkında gelen hadîslerin bazı me'hazlerini umumî olarak vermeye çalışacağız.)

El-Ezkâr sh: 105-110; İhya-u Ulûm-id Din 1/309; Büluğ-ul Meram sh: 284; Cem'-ül Fevaid 1/441, 2/619; Kenz-ül Ummal 1/488 ve 510; Künûz-ul Hakaik 2/153; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/362-364; Râmuz-ül Ehadîs sh: 129 ve nihayet Es-Salâtü Ale'n Nebiyy – Kadı İyaz Risalesinin tamamı.

Hadîslerden bazılarının zabıt şekli:

1- اِنَّ اَوْلَى النَّاسِ بِىَ اَكْثَرُهُمْ عَلَىَّ صَلاَةً

Tirmizî bu hadîs için; "Hasenün, Garibün" demiş.

Türkçe meâli: "Bana en yakın olan insan, üzerime en çok salavat getirendir."

2- صَلُّوا عَلَيَّ وَ سَلِّمُوا يبلغنى حيث ما كنتم

Türkçesi: "Bana salavat ve selâm getirin. Nerede olsanız o bana ulaşır."

3- Salavat hakkında gelen bir çok hadîs-i şerifleri görmek isteyenler, Kadı İyaz'ın "Es-Salâtü Ale'n Nebiyy" Risalesine ve İhya-u Ulûm-id Din 1/309 sahifelerine bakabilirler.

* * *

5- اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى دِينِ الْاِسْلَامِ وَكَمَالِ الْاِيمَانِ * اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى الطَّاعَةِ وَ التَّوْفِيقِ
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى كَمَالِ الْاِيمَانِ * اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى نِعْمَةِ الْاِيمَانِ * اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى نُورِ الْاِيمَانِ

Risalede yeri: Sözler sh: 17, 19, 119; Şuâlar sh: 73 (4.Şuâ); El-Mesneviy-ül Arabî sh: 137 ve daha sair Risalelerde de bulunabilen bu metinleri tatbik edebilirler.

(Not: Aynı bu lafızlarla mezkûr ibareler, hadîsin öz metinleri olmayıp, amma hadîslerdendir. Kur'an ve hadîsin emriyle Allah'a hamd ve şükrün ifadeleridirler.)

Me'hazler: (Hamd ve şükür hakkındaki hadîsler) El-Ezkâr sh: 103-105; Riyaz-üs Salihîn sh: 54 ve daha bir çok hadîs kitapları verilebilir.

2- Kur'an'da hususi olarak iman ni'metine karşı hamd ve şükrü emreden âyetler: Neml Sûresi, âyet:93 ... وَ قُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى سَيُرِيكُمْ آيَاتِه

Ve İsra' Sûresi, âyet:111:

وَ قُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى لَمْ يَتَّخِذْ وَلَداً وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِى الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَ كَبِّرْهُ تَكْبِيراً

Her ni'met üstünde, hattâ ülfet ve âdet perdeleri altında kalıp basit gibi görülen şeyler, haller ve işler için dahi Resul-i Ekrem (A.S.M.) Allah'a hamd ve şükür ettiğini bildiren yüzlerce hadîs vardır. Ayrıca me'haz vermeye gerek yoktur.

* * *

6- اَلصَّلَاةُ عِمَادُ الدِّينِ

Risalede yeri: Sözler sh: 20 ve 273 (Dördüncü Söz ve 21.Söz'ün Birinci Makamı), Arabî İşarat-ül İ'caz sh:53

Me'hazler: Telhis-ül Habir – İbn-i Hacer 1/173; Münebbihat-ı İbn-i Hacer sh: 4; İhya-u Ulûm-id Din 1/47; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 29; Cem'-ül Ce-

vami' Suyutî hadîs no: 11116; İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn 3/14; Kenz-ül Ummal hadîs no: 1890; Feyz-ül Kadir, hadîs no: 1585, 4/248; Müstedrek-ül Hâkim 2/76; El-Feth-ül Kebir 1/48-2/204, 3/18 ayrı ayrı üç tane hadîs; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 104; Künûz-ül Hakaik 2/94; Müsned-ül Firdevs hadîs no: 3795, aynı lafızla: El-Cami' Li-Şuab-il İman – Beyhakî 6/98

Zabıt şekli: (Not: Bu hadîs, aynı mânada fakat değişik lafızlarla gelmiştir.) اَلصَّلاَةُ عِمَادُ الْاِسْلاَمِ... ve Telhis-ül Habir'de اَلصَّلاَةُ عَمُودُ الدِّيْنِ . Yine Cem'-ül Cevami', İsfahanî'nin Et-Tergib eserinden رَأْسُ الْاَمْرِ الْاِسْلاَمُ وَ اَمَّا عَمُودُهُ فَالصَّلاَةُ . Müstedrek-ül Hâkim'de aynı lafızladır. Sair me'hazlerde ise Üstad'ın kaydettiği olan اَلصَّلاَةُ عِمَادُ الدِّيْنِ lafzıyladır.

Eski Mekke Müftüsü Allâme Ahmed Zeynî Dahlan, bu hadîsi bir risalesine ünvan yaparak mevzu'u işlemiş. Bu risale Batı Berlin'de H.1391'de basılmıştır. Mezkûr risalede bu hadîsi aynı mânadaki sair hadîslerle takviye ederek risalesini te'lif etmiştir.

Hadîse bazı zâtlar senedi itibariyle ilişmişlerse de, İbn-i Hacer-i Askalanî aynı mânadaki gelecek hadîs için mu'terizlere şöyle cevab vermiş:

رواه ابو نعيم شيخ البخارى فى كتاب الصلاة عن حبيب بن سُلَيْم عن بلال بن يحيى قال: جَاءَ رَجُلٌ اِلَى النَّبِيِّ فَسَاَلَهُ، فَقَالَ: اَلصَّلاَةُ عَمُودُ الدِّيْنِ. مرسَلٌ و رجاله ثقاتٌ.

Yani: Bir adam Peygamber'e (A.S.M.) gelerek dinin başı nedir diye sorması üzerine, Resul-i Ekrem (A.S.M.) demiş: "Namaz dinin direğidir." Bu hadîs mürsel olup, ricali mutemed kişilerdir.

* * *

7- *«Halbuki bütün validelerin şefkatleri ancak bir lem'a-yı tecelli-yi Rahmettir.»* Yahud *«Bütün validelerin şefkatleri Rahmet-i İlahiye'nin bir lem'asıdır.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 32 ve 358 ve daha başka yerlerde bu mana varsa...

Me'hazler: El-Cami' Li-Şuab-il İman 3/254; Müsned-i Ahmed 2/514; Müstedrek-ül Hâkim 1/56, 4/248; El-Kâmil – İbn-i Ady 2/477; Mizan-ül İ'tidal 1/341

Zabıt şekli: اِنَّ لِلّٰهِ مِاَةَ رَحْمَةٍ، مِنْهَا: رَحْمَةٌ فِى دَارِ الدُّنْيَا، فَمِنْ ثَمَّ يَعْطِفُ الرَّجُلُ عَلَى وَلَدِهِ وَالطَّيْرُ عَلَى فَرْخِهِ. فَاِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ صَيَّرَهَا مِاَةَ رَحْمَةٍ فَعَادَ بِهَا عَلَى الْخَلْقِ

Meâli: Allah'ın yüz rahmeti vardır. Bunlardan sadece birisi dünyaya bırakılmıştır. Bundan dolayı kişi çocuğuna, kuş da yavrusuna merhamet ve şefkat eder. Amma kıyametin geldiği günde, Cenab-ı Hak dünyadaki o

rahmetini yüz rahmet yaparak ve birleştirerek kullarına iade edecektir.

* * *

8- «...*Onun içindir ki, kâmil insanlar fakr ile fahretmişler.*» Ve اَلْفَقْرُ فَخْرِى

Risalede yeri: Sözler sh: 32; Nur'un İlk Kapısı sh: 145

Me'hazler: Mesnevî – Mevlâna Celaleddin-i Rumî, Şerh-i Abidin Paşa, eski harf ile matbu' 4/137; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 2/87; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 6/478

Zabıt şekli: اَلْفَقْرُ فَخْرِى وَ بِهِ اَفْتَخِرُ lafzıyladır.

İbn-i Hacer-i Askalanî ve İbn-i Teymiye hadîsi kabul etmemişlerdir. Lâkin Keşf-ül Hafâ'nın aynı sahifesinde ayrı ayrı sened ve lafızlarla gelmiş, fakr hakkında bir kaç hadîs daha vardır.

Meselâ, Muâz bin Cebel'den rivayet edilen تُحْفَةُ الْمُؤْمِنِ فِى الدُّنْيَا الْفَقْرُ Yani: "Mü'minin dünyada tuhfesi, yani makbuliyet nişanı fakirliktir." hadîsi gibi... Bu hadîsin senedi için, Aclûnî: "Lâ be'se bihî" Yani zararsızdır demiş. Hem aynı hadîsi, Deylemî İbn-i Ömer'den de nakletmiştir.

Herhalde bu hadîse, mâna ve muradı noktasından uygun bulmayıp itiraz eden İbn-i Hacer ve İbn-i Teymiye, sadece bir görüşleri olarak beyan etmişlerdir. Lâkin onun mânası, böyle Hazret-i Üstad'ın tarzında izah ve tefsiri yapıldıktan sonra, o itirazın hükmü de kalkmış olur.

* * *

9- اَللّٰهُمَّ اَغْنِنَا بِالْافْتِقَارِ اِلَيْكَ وَ لاَ تَفْقُرْنَا بِالْاِسْتِغْنَاءِ عَنْكَ

Risalede yeri: Sözler sh: 33 (7.Söz'ün sonu)

Me'hazler: El-Vird-ül Mustafa – Abdülaziz bin Abdurrahman sh: 76; El-Keşkûl – Âmilî 1/68

Zabıt şekli: Aynendir.

Meâli: "Ey Allah'ım! Bizleri kendine karşı muhtaç etmekle zengin kıl! Amma, kendine karşı müstağni kılmakla fakir eyleme..."

* * *

10- اَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِى بِى (Bu hadîs müttefekun aleyhtir)

Risalede yeri: Sözler sh: 35; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 362; Âsâr-ı Bediiye sh: 440; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 462 ve 470; Tarihçe-i Hayat sh: 95;

Hutbe-i Şamiye sh: 44; Osmanlıca Nur'un İlk Kapısı teksir-Husrev sh: 39; Yeni yazı Nur'un İlk Kapısı sh: 16

Me'hazler: Sahih-i Buharî Kitab-üt Tevhid, B-15, 35; Şerh-i Buharî – Kastalanî 10/381; Sahih-i Müslim 4/2067; Sahih-i İbn-i Hibban 2/15, 16, 17 ve 90; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/318; İbn-i Mace, Kitab-ül Edeb 58; Tirmizî Zühd:51, Daavat:131; Müsned-i Ahmed 2/251, 315, 391, 413, 445, 482, 516, 517, 524 ve 534; El-Feth-ül Kebir 3/285 ve 430; Cem'-ül Fevaid 1/336, 2/612; Künûz-ül Hakaik 2/29; El-Ehadîs-ül Kudsiye 1/62, 66.. bütün hadîsler Kütüb-ü Sitte'den nakledilmiştir. El-Cami' Li-Şuab-il İman 3/230 ve 231; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 19/1005; El-Evsat 1/403; Müsned-i Halife bin Hayyat sh: 74

(Bu hadîsin râvileri, gerekse lafızları az değişik şekilde gelmiştir.)

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'deki hadîs: عن ابی هريرة (رض) قال:

قال رسول الله (ع.ص.م): اِنَّ اللّٰهَ يَقُولُ اَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِی بِی وَ اَنَا مَعَهُ اِذَا دَعَانِی

Meâli: Cenab-ı Hak buyurmuş: "Ben kulumun bana karşı taşıdığı zannı (yani, akidesi) yanındayım.. ve beni çağırdığı zaman onunla beraberim."

* * *

11- *Suhuf-u İbrahimiye'de aslı bulunan Sekizinci Söz'ün temsili, güzel ve parlak temsil...*

Risalede yeri: Osmanlıca Büyük Fihrist Risalesi sh: 5

Me'hazler: Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 3/188

Zabıt şekli: عن ابی ذرّ (رض) قال: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰه مَا كَانَتْ صُحُفُ اِبْرَاهِيمَ؟

قَالَ: كَانَتْ اَمْثَالاً كُلُّهَا...

Meâli: Ebu Zerr'den rivayet: Dedi ki: Dedim: "Yâ Resulallah, İbrahim (A.S.)'ın suhufu ne idi?" Dedi: "Hepsi temsil ve misallerden ibaretti."

* * *

12- « خُذْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ اَحْسَنَهُ * خُذْ مَا صَفَا دَعْ مَا كَدَر * خُذُوا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ اَحْسَنَهُ

Herşeyin iyisine bak!»

Risalede yeri: Sözler sh: 38 ve 711; Şuâlar sh: 509; Âsâr-ı Bediiye sh: 122 ve 534 Âsâr-ı Bediiye'de, birinci hadîsin metni, aynen hadîste olduğu gibi yazılıdır.

Mehazler: Evvelâ bu mânadaki hadîslerin aslı Kur'an'dandır. Meselâ, A'raf Sûresi âyet:145'de ... فَخُذْهَا بِقُوَّةٍ وَاْمُرْ قَوْمَكَ يَاْخُذُوا بِاَحْسَنِهَا Ayrıca hadîs Kitap-

ları: Müsned-ül Firdevs 8/7; Künûz-ul Hakaik 1/123; Beşyüz Hadîs – Ömer Nasuhî sh: 116; El-Kâmil – İbn-i Ady 3/1038; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 8/90

Zabıt şekli: İki tarzdadır:

1- خُذُوا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ اَحْسَنَهُ

2- خُذُو مِنْ قَوْلِ قُرَيْشٍ وَ دَعُوا فِعْلَهُمْ hadîsi de vardır.

Meâli: Nur'un ilgili yerlerinde vardır.

* * *

13- *«Kabir ehl-i dalâlet ve tuğyan için vahşet ve nisyan içinde zindan gibi sıkıntılı ve bir ejderha batnı gibi dar bir mezara açılan bir kapı olduğu halde, ehl-i Kur'an ve iman için zindan-ı dünyadan bostan-ı bekaya ve meydan-ı imtihandan Ravza-i Cinana ve zahmet-i hayattan Rahmet-i Rahman'a açılan bir kapıdır.»* (Bu hadîs mütevatirdir.)

Risalede yeri: Sözler sh: 38 ve Gençlik Rehberi gibi sair risaleler...

Me'hazler: Et-Tergib Vet-Terhib 4/238 ve 362; Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 84; Cem'-ül Fevaid 1/333 ve 335; Müsned-ül Firdevs 3/231; Mecma-uz Zevaid 3/46; Cem'-ül Cevami' – Suyutî hadîs no: 11445

Zabıt şekli: اَلْقَبْرُ رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ لِلْمُؤْمِنِ وَ حُفْرَةٌ مِنْ حُفَرِ النَّارِ لِلْكَافِرِ وَالْفَاجِرِ

Müsned-ül Firdevs'teki hadîs.

Meâli: Kabir mü'min için Cennet bahçelerinden bir bahçedir. Kâfir ve fâcirler için ise, Cehennem çukurlarından bir çukurdur.

* * *

14- فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ * وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ

Beş vakit namaza bu âyetin işaret ettiğini Hazret-i Üstad yazmaktadır.

Risalede yeri: Sözler sh: 40 (Dokuzuncu Söz'ün başı)

Me'haz tefsirler: Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 5/146; Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 1/394 (Bu kitablar, bu âyeti bir çok hadîslerin rivayetleriyle beş vakit namaza işaret ettiğini kaydetmişlerdir.)

* * *

15- *Beş vakit namazların, kâinat ve bütün âlemlerin geniş inkılâblarıyla alâkadar oldukları.. ve âhirzaman Peygamberi'nin (A.S.M.) ümmetinin ömrü, ikindiyle akşam arası kadar olduğu...*

Risalede yeri: Sözler sh: 42 (Dokuzuncu Söz'de)

Me'hazler: Sahih-i Buharî 9/169; Cem'-ül Fevaid 2/582 ve 609; Kitab-ün Nihaye – İbn-i Kesir 1/194 ve 195; Müstedrek-ül Hâkim 2/443; Râmuz-ül Ehadîs sh: 278; İbn-i Hanbel, Tarih-ül Buharî, Müslim ve Nesaî'den naklen; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 12/13285; El-Evsat 2/1642

Zabıt şekli: Abdullah bin Ömer'den قال سمعتُ رسول الله (ع.ص.م) وَ هُوَ قَائِمٌ عَلَى الْمِنْبَرِ يَقُولُ: اِنَّمَا بَقَائُكُم فِيمَا سَلَفَ قَبْلَكُم مِنَ الْاُمَمِ كَمَا بَيْنَ صَلَاةِ الْعَصْرِ اِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ. اُعْطِىَ اَهْلَ التَّوْرَاةِ التَّوْرَاةُ فَعَمِلُوا بِهَا حَتَّى انْتَصَفَ النَّهَارُ. ثُمَّ عَجَزُوا فَاُعْطُوا قِيرَاطًا قِيرَاطًا. ثُمَّ اُعْطِىَ اَهْلَ الْاِنْجِيلِ الْاِنْجِيلُ فَعَمِلُوا بِهِ حَتَّى صَلَاةِ الْعَصْرِ. ثُمَّ عَجَزُوا فَاُعْطُوا قِيرَاطًا قِيرَاطًا. ثُمَّ اُعْطِيتُمُ الْقُرْآنَ فَعَمِلْتُمْ بِهِ حَتَّى غُرُوبِ الشَّمْسِ...الخ.

Meâli: (Not: Bu hadîsin meâli uzunca olacağından sadece bir bölümünün meâlini veriyoruz.) "Sizin bekanız, yani geçmişteki ümmetler içinde dünyadaki müddetiniz, ikindi namazıyla akşam namazı arası kadardır..."

* * *

16- *«Gecede teheccüd ise, kabir gecesinde ve berzah karanlığında ne kadar lüzumlu bir ışık olduğunu... ilh»*

Risalede yeri: Sözler sh: 42 (Dokuzuncu Söz'de)

Me'hazler: Buharî 2/60 ve 68; Cem'-ül Fevaid 1/311 Mişkât-ül Masabih hadîs no: 1211; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-ü Müsned-i Ahmed 1/44; Riyaz-üs Salihîn sh: 445; Feyz-ül Kadir 4/356

Zabıt şekli: Resul-i Ekrem (A.S.M.), teheccüde uyandığı zaman şöyle diyordu:

اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ اَنْتَ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَ الْاَرْضِ وَلَكَ الْحَمْدُ اَنْتَ قَيِّمُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ... الخ.

Keza: بَشِّرِ الْمَشَّائِينَ فِى الظُّلَمِ اِلَى الْمَسَاجِدِ...الخ. Ve yine teheccüd hakkında: عَلَيْكُمْ بِقِيَامِ اللَّيْلِ فَاِنَّهُ دَاْبُ الصَّالِحِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ...

Meâli: (Sadece bir hadîsin meâlini kaydediyoruz:) "Ey Allah'ım! Bütün hamdler sanadır ki, sen gökler ve yerin Nurusun. Ve yine hamd ve şükür sanadır ki, sen semavat ve arzın Kayyumusun..."

* * *

17- لَوْلاكَ لَوْلاكَ لَمَا خَلَقْتُ الْأَفْلاكَ

Risalede yeri: Sözler sh: 72; Şuâlar sh: 621; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 71, 95 ve 309; Emirdağ-I sh: 175; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 38, 66 ve 381 ve daha Risale-i Nur'un birçok yerinde...

Me'hazleri: Me'haz vermeden önce bir mukaddeme:

Bu pek mühim, çok esrarlı hadîs-i kudsî ahkâm-ı Şeriat hakkında vürûd eden sair hadîsler gibi kuvvetli bir senedi yoktur. Kütüb-ü Sitte ile ta'bir olunan altı meşhur ve sahih hadîs kitapları içerisinde de yer almamaktadır. Lâkin hiçbir muhaddis (İbn-ül Cevzî ve Saganî gibi az bazı müteşeddidler hâriç) bu hadîsin doğruluğuna ve hak olan mânasına birşey diyememiş, ilişememişlerdir. Telâkki-i ümmetçe mânasının doğruluğu kat'î olduğu halde, cumhur-u muhaddisînce de mânasının doğruluğu teslim edilmiştir. Ancak kuvvetli bir senedinin olmadığını da beyan etmişlerdir. Bunun yanında, ekser muhaddislerin yanı sıra, bütün evliya-i ümmet ve ümmetin umumunun her zaman telâkki-i bil-kabulü olmuş olan bu hadîsi hak, doğru ve kat'î olarak kabul etmişlerdir. Ayrıca meşhur birçok hadîs kitaplarında da, seneden de bu hadîsi te'yid edecek, şahidi olacak, onun benzeri ve aynı mânasında birçok rivayet ve haberler mevcuddur. Binaenaleyh, bu hadîs, seneden zaif de olsa, onun aynı meâlinde vürûd eden sair hadîslerle senedindeki za'fiyet zail olmuş olur. Hiçbir senedi olmasa da, bu durumlarla kuvvetlenmesi der-kârdır.

Hem bu hadîs-i kudsî, bir çok sahih hadîslerin müştereken işaret ettikleri gayet yüksek ve derin bir hakikatın pek âlî merkez-i nuranisine bakmaktadır. Mevzu-u bahis hadîslerden her bir hadîs, o merkez-i nuranînin ayrı bir tarafını, ayrı bir köşesini ehli olanlara izhar ederler. Mezkûr hadîsler tek-tek ele alındığında, faraza bazıları senedleri itibariyle zaif de olsalar, aynı hakikatın merkez-i nuranîsine ayrı ayrı parmak işaretleriyle bakmaları cihetiyle, omuz-omuza verir, kuvvetlenirler. Bu hususdaki büyük muhaddislerin görüşlerini kitabın "Hadîs İlmi Bölümü"nde kaydetmişiz.

Kaziye şöyle olmak gerektir ki; ya mes'elenin tamamı hakkında gelen hadîslerin hepsi -hâşâ- doğru değil, gayr-i sahihdir.. veyahutta, gelen hadîsler her rivayetiyle tamamı sahih ve doğrudur. Yani: Ya mûcibe-i külliyedir veya salibe-i külliyedir.

Pek derin, yüksek ve çok ince hakikata bakan rivayet ve hadîslerin bir tanesi sahih ise, yani mânası doğru ve hak ise, diğer hepsi de sahihdir denilir. Çünki az sonra kaydedeceğimiz hadîs ve rivayetlerin hepsinin baktıkları hakikat birdir, müttehiddir, mümtezicdir. Aksini düşünmek için, bütün o rivayet ve hadîslerin hem toptan hem de tek-tek gayr-i sahihliğinin ispatı gerekir ki, bu mümkin değil, olmamış ve olamayacaktır da... Zira bu hadîslerden seneden

bir-ikisi zaif ise de, diğerleri seneden sahih ve sağlamdır. Hiç olmazsa, mevzuluktan uzak zaif hadîslerdir. Bu mes'eleyi, bu tarzda sadece Hadîs ilmi durumuna göre yazdım. Yoksa ilim, hakikat, tahkik ve keşfiyat-ı sâdıka babında yüz kere, bin kere ispatı yapılmış, ortadadır.

Bahsini ettiğimiz birleşik ve tek ve kudsî olan mes'ele ve hakikata bakan ve işaret eden sair hadîs ve rivayetlerin kaydına geçiyoruz.

1- Resul-i Ekrem (A.S.M.)'ın sahih fermanıyla: ...اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللّٰهُ نُورِى

Yani: "En evvel Cenab-ı Hak benim nurumu yarattı." Bu hadîsin me'hazleri, 858 no.lu kısımda kayıtlıdır.

2- كُنْتُ نَبِيّاً وَ آدَمُ بَيْنَ الرُّوحِ وَالْجَسَدِ Ve aynı meâlde daha birçok rivayet ve hadîsler...

Yani: "Ben Peygamber iken, Âdem (A.S.) henüz ruh ve cesed arasında idi." Bu hadîsin me'hazleri: Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 449, 450; El-Fetavi-l Hadîsiye – Heysemî sh: 115; Müsned-i Ahmed 4/66, 5/59 ve 379; El-Feth-ül Kebir 2/33 ve 334 (Hilyet-ül Evliya, İbn-i Sad ve İbn-i Hibban'dan nakil); Ed-Dürer-ül Müntesire sh: 126, İbn-i Hibban ve Hâkim'den nakil; Kenz-ül Ummal 2/409; Tirmizî hadîs no: 3069; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir hadîs no: 12571 ve 12646; Eş-Şerîa – Acürrî sh: 416 ve daha bunlar gibi bir çok me'hazler...

3- اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللّٰهُ جَوْهَرَةً فَنَظَرَ اِلَيْهَا بِنَظَرِ الْهَيْبَةِ فَذَابَتْ وَارْتَعَدَتْ مِنْ خَوْفِ رَبِّهَا فَصَارَتْ مَاءً...الخ.

Uzun ve meşhur hadîs...

Yani: İlk evvel Cenab-ı Hak bir cevhereyi yarattı. Sonra ona heybet nazarıyla baktı. O madde ve cevhere Rabbisinin havfından erimeye ve titremeye başladı. Sonra da su olarak teşekkül etti... ilh.

Bu meşhur ve bütün ülema-i ümmetçe makbul ve bir çok ehl-i tefsir اَنَّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا...الخ. Âyetinin tefsirinde kaydettikleri bir hadîs-i şeriftir. Bu hadîsin me'hazleri, bu kitabın hadîs cetveli 144 no.lu bölümünde verildiği için burada tekrar edilmedi.

4- Kudsî bir nur halinde sulbden sulbe ve alından alına intikal eden Nur-u Muhammedî hakkındaki hadîs veya hadîslerdir.

Bu hadîs veya hadîslerin nümune için sadece iki-üç me'hazini veriyoruz: El-Havî Lil-Fetavâ Suyutî 2/413; El-Metalib-ül Âliye 4/177; Kenz-ül Ummal 12/427; Delâil-in Nübüvve – Ebu Nuaym 1/85; Mecma-üz Zevaid 8/215

قال الهيثمى: رواه البزّار و رجاله ثقات ; Eş-Şerîa – Acürrî sh: 428; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 2/370, 3/543, 6/313

İşte mezkûr dört mes'ele ve hakikat hakkında gelen birçok hadîs-i şerifler, görüldüğü üzere, aynı hakikatın ayrı ayrı köşelerini tarif ediyorlar. Bu dört mes'eleden birisi hakkında gelen hadîslerden birisi sahih ise, diğerleri de sahih olur. Hattâ bil-farz, hepsi zaif de olsalar, yine de birlik içinde kuvvetlenirler.

Şimdi "Levlâke" hadîsinin aynı meâl ve mânasındaki sair hadîslerin me'hazlerini veriyorum:

Cem'-ül Fevaid 2/442 Taberanî-i Evsat ve Sagir'in Hazret-i Ömer'den (R.A.) tahric ettikleri uzun hadîsin âhirinde: ...لَمَا خَلَقْتُكَ (ای محمّد) و لولاه hadîsi; keza, Eş-Şeriat sh: 427'de Hazret-i Âdem'e (A.S.) ...لولاه مَا خَلَقْتُكَ hadîsi ve Müsned-ül Firdevs 5/227 İbn-i Abbas'dan rivayet:

يَقُولُ اللّٰهُ عَزَّ وَ جَلَّ: وَ عِزَّتِى وَ جَلاَلِى لَوْلاَكَ مَا خَلَقْتُ الْجَنَّةَ وَ لَوْلاَكَ مَا خَلَقْتُ النَّارَ...

Aynı bu hadîsi, İbn-i Hacer-i Askalanî Tesdid-ül Kavs eserinde de nakleder. İkinci hadîsin Türkçe meâli; Cenab-ı Hak Resul-i Ekrem'e hitaben: "Sen olmasaydın Cennet'i halketmezdim, yine sen olmasaydın Cehennem'i yaratmazdım." buyurmuştur.

Dikkat edilirse, şu üstteki hadîs, لَوْلاَكَ لَوْلاَكَ لَمَا خَلَقْتُ الْاَفْلاَكَ hadîsinden mâna ve çerçeve itibariyle daha geniş ve daha kuvvetlidir. Çünki "Sen olmasaydın, sen olmasaydın, ben felekleri, yani gökleri veya kâinatı yaratmazdım" ile, "Sen olmasaydın ben Cennet ve Cehennem'i yaratmazdım" arasında çok fark vardır. Birincisinde maddî âlem-i şehadet ve gökler veya kâinat vardır. İkincisinde âlem-i bekada olan ve kâinatın hilkatinin neticesi ve nihayeti olan Cennet ve Cehennem vardır.

Cennet ve Cehennem'in hilkatinden söz eden ve "Sen olmasaydın, ben onları yaratmazdım" olan ikinci hadîsin me'hazleri:

Kenz-ül Ummal hadîs no: 32025'tedir. Bu hadîsi, İbn-ül Cevzî'nin bu zamanda taklidçiliğini yapan Şam'lı Nâsirüddin El-Elbanî bile sadece zaif görebilmiş. (Bak: Silsilet-ül Ahadîs-i Azzaif No: 282)

Yine, aynı mânadaki hadîslerden birisi de: El-Esrar-ül Merfûa – Aliyy-ül Karî sh: 295 ve 296'da İbn-ül Asakir'in "Tarih-üş Şam" eserinden tahric etmiş olduğu uzun hadîsin âhirinde لَوْلاَكَ مَا خَلَقْتُ الدُّنْيَا Yani: "Sen ya Muhammed olmasaydın, ben dünyayı halketmezdim."

Bir başka hadîs ise, Es-Sîret-ül Halebiyye 1/354 ve 355 ve keza Tefsir-i Ruhul Beyan – Burusevî 1/91 ve 7/23'de, Hazret-i Âdem'in mâlum hata ile Cennet'ten çıkarıldığı zaman, Hazret-i Muhammed'in (A.S.M.) ismini şefaatçı alarak, Allah'a yalvarmış, Cenab-ı Allah da O'nu affetmiş. Sonra Âdem'e sormuş: "Muhammed kimdir? Onu nasıl bildin?" Âdem (A.S.): "Ben onun ismini senin isminle birlikte Arş'ın kavaiminde (direklerinde) görmüştüm. Ondan bildim ki; eğer O, senin yanında mahlukatın en sevgilisi olmasaydı, onu kendi ismine ilâve etmezdin" demiş.

Asıl mevzumuz olan "Levlâke" hadîsinin me'hazleri:

El-Leali-l Masnua – Suyutî 1/272; El-Esrar-ül Merfûa – Aliyy-ül Karî sh: 295-296; aynı eser Tahkik-i Muhammed Said Zalûl sh: 194; El-Fevaid-ül Mecmua – Şevkânî sh: 326; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 2/164; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/6

Hem El-Hâfız Aclûnî, hem de Aliyy-ül Karî eserlerinde "Levlâke" sözü mebnası itibariyle hadîs olmasa dahi, mânası itibariyle doğru ve haktır demişlerdir. Aynı kanaati İbn-i Teymiye dahi fetva kitabı 10/96-98'de izhar etmiştir.

Divan ve tasavvuf kitaplarından me'haz olarak bir kaçının da ismini veriyoruz:

Levami-ül Ukul Ni'metullah bin Veli sh: 15; Divan-ı Mevlâna Câmî sh: 4; Divan-ı Şeyh Ahmed-i Cezerî 1/190 ve hakeza Divan-ı Mevlâna Hâlid, Mektubat-ı İmam-ı Rabbanî ve bütün bunların yanında umum ümmetin telâkki-i bilkabulü...

* * *

18- *«Öyle bir Rahman, böyle bir âlemde, öyle hâs ibadına öyle ikramlar edecek; ne göz görmüş, ne kulak işitmiş, ne kalb-i beşere hutur etmiştir, Âmenna...»*

Risalede yeri: Sözler sh: 77 (Onuncu Söz'ün Altıncı Hakikat'ının Dokuzuncu Esası); El-Mesneviy-ül Arabî sh: 97 (Lâsiyyemalar); Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 69

Me'hazler: Bu hüküm ve söz, hem âyetlerin işaret ettiği bir meâldir, hem de bir çok hadîs-i şeriflerin mânasıdır.

Meselâ âyet: فَلاَ تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ اَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

(Secde Sûresi, âyet:17)

Hadîslerde me'haz: Sahih-i Buharî 4/143; Sahih-i Müslim 4/2174 ve 2175; Şerh-üs Sünne – Begavî 1/206; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 6/5706 ve 6003; El-Müntehab – Hâfız Abd bin Humeyd sh: 418 hadîs no: 462; Müsned-i Ahmed

5/334, 2/313, 3/416, 438, 462, 466 ve 506; Daremî 2/335; El-Lü'lü' Ve-l Mercan 3/286

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: عن ابى هريرة (رض) قال رسول الله (ع.ص.م):

قَالَ اللّٰهُ لَعْدَدْتُ لِعِبَادِيَ الصَّالِحِينَ مَالاَ عَيْنٌ رَاَتْ وَلاَ اُذُنٌ سَمِعَتْ وَلاَ خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ

Meâli: Ebu Hüreyre'den rivayet: Resulullah buyurmuştur ki: "Allah-u Teala demiş: "Ben salih kullarım için Cennetlerde öyle ni'metler ve naimler hazırlamışım ki, onları ne göz görmüş, ne kulak işitmiş, ne de beşerin kalbine hutur etmiştir."

* * *

19- *«Bazı ehl-i Cehennem'in bir dişi dağ kadar olması, cinayetinin büyüklüğüne bir mikyas olarak haber verilmiş.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 80 (Onuncu Söz'ün Sekizinci Hakikatı'nın âhiri) ve daha sair risalelerde bulunan aynı mânadaki benzer hükümleri hadîse tatbik edilsin.

Me'hazler: Sahih-i İbn-i Hibban 9/284 ve 285; Müstedrek-ül Hâkim 4/595, İmam-ı Zehebî sıhhatine hükmetmiş; Cem'-ül Fevaid 2/765; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 2/87; Şerh-üs Sünne – Begavî 15/294; El-Feth-ül Kebir 1/303 ve 316, 2/208, üç tane hadîs-i şerif; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 7/53 ve nihayet birçok me'hazler için bak: Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 133; El-Lü'lü' Ve-l Mercan 3/293

Zabıt şekli: İbn-i Hibban'ın hadîsi: قال رسول الله (ع.ص.م):

ضِرْسُ الْكَافِرِ فِى النَّارِ (اَوْ نَابُ الْكَافِرِ) مِثْلُ اُحُدٍ وَ غِلْظُ جِلْدِهِ مَسِيرَةُ ثَلاَثَةِ اَيَّامٍ

Meâli: "Ebu Hüreyre'den rivayet: Resulullah (A.S.M.) buyurmuştur: "Cehennem'de kâfirin dişi Uhud Dağı gibi olacak, onun cildinin kalınlığı ise, üç günlük mesafe tutacaktır."

* * *

20- *«Dünya âhiret mezraasıdır.* اَلدُّنْيَا مَزْرَعَةُ الْآخِرَةِ *»*

Risalede yeri: Sözler sh: 86, 495 ve 649 ve daha sair Nur Risalelerinde varsa...

Me'hazler: El-Ezkâr Nevevî sh: 129; El-Feth-ür Rabbanî – Geylanî sh: 19; İthaf-us Sâde – Zebidî 5/413, 8/82; Edeb-üd Dünya Ved-Din sh: 39 كُلُّ يَحْصُدُ مَا يَزْرَعُ ifadesiyle; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/412 (Aclunî der: "El-Ma-

kasıd-ül Hasene" eserinde İmam-ı Sahavî demiş: "Gazalî bunu İhya'sında hadîs olarak kaydetmiş, fakat ben üzerinde durmadım." Molla Aliyy-ül Karî de demiş ki: "Mânası sahihtir ve مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ Âyet-i Kerimesinden muktebestir." Hem Müsned-ül Firdevs'de senedini zikretmeden şu hadîsi kaydetmiş: اَلدُّنْيَا مَزْرَعَةُ الْآخِرَةِ ve hâkeza... اَلدُّنْيَا قَنْطَرَةُ الْآخِرَةِ hadîs olarak yazılmış ve bir çok muhaddislerce kabul edilmekle beraber, sair delillerle isbatına çalışılmış.)

* * *

21- *«Ülema-i İslâm: "Haşir bir mes'ele-i nakliyedir, delili nakildir..." demişler.» Ve İbn-i Sina'nın:* اَلْحَشْرُ لَيْسَ عَلَى مَقَايِيسَ عَقْلِيَّةٍ

Risalede yeri: Sözler sh: 93 (Onuncu Söz'ün Hâtimesi), daha sair Risalelerde varsa tatbik edilebilir.

Me'hazler: El-İktisadu Fil-İ'tikad – Gazalî sh: 132. İmam-ı Gazalî demiş: "Bu mes'eleyi biz ancak vahiyden işitiyoruz, akıl ile ona gidilmez." Mukaddemet-ü İbn-i Haldun sh: 519 (İbn-i Sina'nın "El-Mebdeü ve-l Meâd" adındaki kitabından naklen aynı meâlde)

* * *

22- *Küçük çocuklar öldükten sonra Cennet'in kuşları olurlar.*

Risale-i Nur'da metni: *"Benim küçük kardeşim veya arkadaşım öldü, Cennet'in bir kuşu oldu..."*

Risalede yeri: Sözler sh: 97; Şuâlar sh: 182

Me'hazler: Müsned-i Ahmed 2/455; Nesaî 4/108; İbn-i Mace hadîs no: 4271; Müsned Ebu Davud Et-Tayalisî hadîs no: 740; Hilyet-ül Evliya 9/156; Müsned-ül Firdevs 4/286; Türkçe Buharî Tercemesi 5/306; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 1752; Et-Temhid 5/248; El-Feth-ül Kebir 2/119; Ed-Dürer-ül Müntesire sh: 28; Muhtar-ul Ehadîs sh: 22 ve 89

Zabıt şekli: (Müsned-i Ahmed'deki hadîstendir.) :عن كعب بن مالك

يُغْفَرُ لَكَ يَا أُمَّ مُبَشِّرٍ اَوَلَمْ تَسْمَعِي مَا قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ (ع.ص.م): اِنَّمَا نَسَمَةُ الْمُسْلِمِ طَيْرٌ تَعْلُقُ فِي شَجَرِ الْجَنَّةِ حَتّٰى يَرْجِعَهَا اللّٰهُ اِلَى جَسَدِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

Meâli: Kâ'b bin Mâlik, Ümm-ü Mübeşşir ismindeki sahabiyeye demiş: Allah seni affetsin, hiç duymadın mı ki, Resulullah ferman etmiş: "Müslümanların ruhları (başka me'hazlarda: Müslümanların çocuklarının ruhları) Cennet kuşları olarak Cennet ağaçlarında konarlar. Böylece, tâ ruhlar kıyamet gü-

nünde cesedlerine iade edilinceye kadar..."

* * *

23- *«Haşirde ruhların cesedlere gelmesi var, hem cesedlerin ihyası var, hem cesedlerin inşası vardır.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 112 ve sair Risaleler...

Me'hazler: (Not: Hazret-i Üstad'ın bu hükmü, haşir ve nefh-i sûr ve tekrar dirilme keyfiyetleri hakkında gelen Kur'an âyetlerinde sarihan mevcud olup, geniş izahlarıyla bulunurlar. Meselâ, âyette

وَنُفِخَ فِى الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِى السَّمٰوٰتِ وَمَنْ فِى الْاَرْضِ اِلاَّ مَنْ شَاءَ اللّٰهُ

kıyameti bildirdiği gibi, ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ اُخْرٰى فَاِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ de yeniden dirilmeyi haber veriyor. Âyetin diğer parçası ise, ruhların cesedlere gelme keyfiyetini tasrih eder. Bu mes'elenin âyet ve hadîslerle geniş izahı, İhya-u Ulûm-id Din 4/511-547 sayfaları arasındadır. Keza, Nazm-ul Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir eseri sh: 82'ye de bakabilirsiniz.)

* * *

24- *«Ay ve güneşin kıyamet gününde nurları alınarak Cehennem'e gönderilecekleri.»*

Risale-i Nur'daki metni: *«... Güneş yerin başına izn-i İlahî ile sardığı ziyayı emr-i Rabbanî ile geri alıp, güneşin başına sarıp, "Haydi yerde işin kalmadı" der, "Cehennem'e git, sana ibadet edip senin gibi bir me'mur-u musahharı sadakatsizlikle tahkir edenleri yak!" der.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 117 (Onuncu Söz'ün Dördüncü Zeyli ve daha başka Risalelerde varsa, tatbik edilmesi...

Me'hazler: Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 1/66; El-Havî Lil-Fetavâ 2/538; Cem'-ül Fevaid 2/766

Zabıt şekli: عن ابى هريرة (رض) عن النبىّ قال: اَلشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ثَوْرَانِ مُكَوَّرَانِ فِى النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

Ve Cehennem'de zebanî melâikeleri gibi ehl-i Cehennem'i tazib edecekleri hakkında geniş izahlar güzel şekilde Müşkil-ül Âsâr kitabında vardır.

Meâli: Ebu Hüreyre'den rivayet: Resulullah (A.S.M.) demiş: "Güneş ve Kamer, ziyaları başlarına sarılarak kıyamet gününde kızgın birer ateş kümesi halinde Cehennem'de olacaklardır."

* * *

25- *«Yüz yirmidört bin Enbiya...»*

(Not: Bu tabir, Risale-i Nur'un birçok yerlerinde geçmektedir. Nümune için sadece iki yer veriyoruz:) Sözler sh: 118 ve 143 ve Nur'un sair yerleri...

Me'hazler: Mişkât-ül Masabih 3/122, hadîs no: 5737; Müsned-i Ahmed 5/266; Tefsir İbn-i Kesir 1/504; Müsned Ebu Davud Et-Tayalisî hadîs no: 478; Mevarid-üz Zam'an sh: 502 ve 508; Kenz-ül Ummal hadîs no: 48212; El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/316; Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 1/51; El-Metalib-ül Aliyye 3/269; Zad-ul Meâd 1/43 ve 44; Şuab-ül İman – Beyhakî 1/380 ve daha bunlar gibi birçok me'hazler verilebilir.

Zabıt şekli: Mişkât-ül Masabih'in hadîsi: عن ابى ذرّ (رض) قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰه كَمْ وَفَاءُ عِدَّةِ الْاَنْبِيَاءِ؟ قَالَ: مِاَةُ اَلْفٍ وَ اَرْبَعَةٌ وَ عِشْرُونَ اَلْفًا، اَلرُّسُلُ مِنْ ذٰلِكَ ثَلاَثُمِاَةٍ وَ خَمْسَةَ عَشَرَ جَمّاً غَفِيراً

Meâli: Ebu Zerr (R.A.) diyor: "Dedim: Yâ Resulallah! Peygamberlerin sayıları ne kadardır? Ferman etti: Yüz yirmidört bindirler. Bunlardan üçyüz onbeşi mürsel Peygamberdirler, yekûnü büyük bir cemaattır."

* * *

26- سُبْحَانَكَ مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ * سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ * سُبْحَانَ اللّٰه وَالْحَمْدُ لِلّٰه

Risalede yeri: Sözler sh: 124; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 228; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 250; Tarihçe-i Hayat sh: 19; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 502 ve 510; Hizb-ül Hakaik sh: 233; Tefekkür-ü İmanî sh: 15 ve 240

Me'hazler: (Not: Tesbih ve hamd hakkında vârid olmuş birçok hadîsler vardır. Gerek namazın arkasındaki tesbihat, gerekse Resulullah'ın (A.S.M.) sair dualarındaki tesbihat hususunda gelen hadîsler çok çeşitli tarz ve kelimelerledir. Meselâ:

سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ عَدَدَ خَلْقِكَ... veya سُبْحَانَ اللّٰه وَ بِحَمْدِه سُبْحَانَ اللّٰه الْعَظِيم

gibi ifadelerle çokça gelmiştir. Bu babda me'haz vermek zaid gibi birşey olur. Yalnız سُبْحَانَكَ مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ hadîsi için bazı me'hazlar vereceğim. Diğer iki cümle için bazı kitapların ismini vererek havale edeceğim:)

Birinci cümle: Yani: سُبْحَانَكَ مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ için me'hazler:

Şuab-ül İman – Beyhakî 1/44, 445; En-Nihaye – İbn-i Kesir 2/198 ; يَقُولُ الْمَلاَئِكَةُ رَبَّنَا مَا عَبَدْنَاكَ حَقَّ عِبَادَتِكَ El-İman Bil-Melâike sh: 52-53; Gülistan Dibacesi – Sa'dî; El-Havi Lil-Fetavâ 2/432; İhya-u Ulûm-id Din 4/305;

El-Ezkâr – Nevevî sh: 83; Anka-u Mağrib – Muhyiddin-i Arabî sh: 29; Mecmu-at-ül Ahzab 2/46, 3/9, 19 ve 63'de سُبْحَانَكَ مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ aynen geçmektedir; El-Gunye – Geylanî 1/78; Cevahiri-l Kur'an – Gazalî sh: 24; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 5/42

Diğer iki cümlenin me'hazleri: Buharî Kitab-ül Cihad/65, 153; Müsned-i Ahmed 2/403; Nesaî Kitab-ül Sehv/94, Daavat/103; Ebu Davud Kitab-ül Vitr/34, Daavat/113; Müsned-i Ahmed 1/258, 6/43

* * *

27- *Üstteki numarada* سُبْحَانَكَ مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ *hadîsi veya hükmü ile aynı mânada olan* سُبْحَانَكَ لاَ أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ *hadîs-i şerifi...*

Risalede yeri: Hizb-ül Hakaik-ın Nuriye sh: 233, Hazret-i Üstad'a ait olan duada; Tefekkür-ü İmanî sh: 14

Me'hazler: El-Havî Lil-Fetavâ 2/432; İhya-u Ulûm-id Din 4/305; El-Ezkâr – Nevevî sh: 83; Anka-u Mağrib – Muhyiddin-i Arabî sh: 29; Cevahir-ül Kur'an – Gazalî sh: 24

* * *

28- لاَ يَسَعُنِي أَرْضِي وَلاَ سَمَائِي وَلَكِنْ يَسَعُنِي قَلْبُ عَبْدِيَ الْمُؤْمِنِ

Ve Farsça şekli: مَنْ نَه كُنْجَمْ دَرْ سَمواتُ و زَمِين * اَزْ عَجَبْ كُنْجَمْ بَقَلْبِ مُؤْمِنِين

Risalede yeri: Sözler sh: 129; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 80; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 317; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 505; Nur'un İlk Kapısı sh: 83

Me'hazler: (Not: Bu hadîsin sair hadîsler gibi kuvvetli bir senedi bulunmamaktadır. Amma aynı mânadaki hadîsler çoktur. Bazı nümuneler:)

El-Havî Lil-Fetavâ 2/432 اَلْقَلْبُ بَيْتُ الرَّبِّ ; Ed-Dürer-ül Müntesire sh: 139; Ez-Zühd – İmam-ı Ahmed sh: 103; İthaf-us Sâde 8/430; İhya-u Ulûm-id Din 3/15 لَمْ يَسَعْنِي سَمَائِي وَلاَ أَرْضِي وَوَسَعَنِي قَلْبُ عَبْدِي المؤمن اللين الوادع lafzıyla... Bu hadîs için Hâfız Irakî: "Ona bir asıl bulamadım" demiş. Lâkin İmam-ı Zebidî bu hadîsi takviye eden başka hadîsler getirmiş, mu'terizleri susturmuştur.

Keza Nevadir-ül Usûl – Hâkim-i Tirmizî sh: 309; El-Makasıd-ül Hasene – Sahavî sh: 373; El-Esrar-ül Merfûa sh: 311; İbn-i Teymiye, velâyeti inkâr mesleği icabı olarak buna bâtıldır, şudur budur dediğini, Bedreddin-i Zerkeşî

de İbn-i Teymiye'ye taklidkârane tabi' olduğunu yazmışlardır. Lâkin bu görüşe mukabil, bütün evliya-i ümmet ve İmam-ı Suyutî, İmam-ı Zehebî gibi bir çok muhaddisler, hadîsin mânasının doğruluğunu teslim etmişlerdir. Bunun yanında sair tariklerle gelmiş olan aynı mânadaki hadîslerle de onu takviye etmişler ve muarızlara müskit cevab vermişlerdir.

Yine, Resail-i İbn-ül Arabî Kitab-ül Celâle sh: 7; Mektubat-ı İmam-ı Rabbanî 2/21 ve ehl-i tasavvufun bütün büyük evliyaları hadîsin derin ve geniş hakikatını kabul ve beyan etmişlerdir. Hem Müsned-ül Firdevs 1/182 İbn-i Ömer'den .الخ...اِنَّ لِلّٰهِ عزّ وجلّ آنِيَةً فِى الْاَرْضِ اَلاَ وَهِىَ الْقَلْبُ uzun hadîs. Keza Nevadir-ül Usûl kitabında da aynen bu hadîs mevcuddur. Yine Müsned-ül Firdevs 3/174 Enes bin Mâlik'ten (R.A.) naklen:

قَالَ اللّٰهُ عزّ وجلّ لاَيَسَعُنِى شَيْءٌ وَوَسَعَنِى قَلْبُ عَبْدِى الْمُؤْمِنِ اِذَا لَبِسْتُهُ لِبْسَةَ اَحِبَّائِى

hadîsi.. ve keza: Müsned-ül Firdevs 3/207'de:

قُلُوبُ الْعِبَادِ آنِيَةُ اللّٰهِ فِى الْاَرْضِ وَاَحَبُّهَا اِلَى اللّٰهِ مَا كَانَ رَقِيقًا Keza, aynı hadîs, Ebu-d Derda'dan da rivayet edildiğini kaydetmiş; keza, İthaf-üs Sâde 8/430 اَلْقَلْبُ بَيْتُ الرَّبِّ lafzıyla.. Keşf-ül Hafâ 2/145, 147 آنِيَةُ رَبِّكُمْ قُلُوبُ عِبَادِهِ الصَّالِحِينَ ifadesiyledir; El-Fetavi-l Hadîsiye – Heysemî sh: 206; Anka-u Mağrib – Muhyiddin-i Arabî sh: 62 ve Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 1/404, 3/150, 4/216 (uzun Farisî şiirle hadîsin meâli bulunmaktadır.. ve hâkeza...

Şerh-ü Hikem-il Ataiyye sh: 113; Ez-Zühd – İbn-i Hanbel sh: 81'de Vehb bin Münebbih'den:

اِنَّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ لَمْ تُطِقْ اَنْ تَحْمِلَنِى ، وَضِقْنَ مِنْ اَنْ تَسِعَنِى قَلْبُ الْمُؤْمِنِ الْوَادِعِ اللَّيِّنِ

aynı manada, az lafız değişikliğiyle; keza aynı eser sh: 153'te aynı manayı ifade eden birkaç hadîs-i şerif...

* * *

29- حَدَّثَنِى قَلْبِى عَنْ رَبِّى (Ehl-i Tasavvufun sözlerindendir.)

Risalede yeri: Sözler sh: 134; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 583

Me'haz: Resail-i İbn-ül Arabî Risalet-üş Şeyh İla-l İmam-ir Râzî sh: 4

Meâli: "Benim kalbim, benim Rabbimden haber veriyor."

* * *

30- اَلرَّاضِى بِالضَّرَرِ لاَ يُنْظَرُ لَهُ

Risalede yeri: Sözler sh: 147; Mektubat sh: 362; Kastamonu Lâhikası sh: 123 ve 158; Eski yazı Kastamonu Lâhikası sh: 87, 239 ve 324; Emirdağ-1 sh:

44; Tarihçe-i Hayat sh: 324

(Not: Risale-i Nur'un bir çok yerinde bu arabî cümle için "kaide-i şeriat" deniliyor. Lâkin eski yazı Kastamonu Lâhikası sh: 239'da, bunun bir hadîsin mânası olduğu kaydedilmiş.)

Buna göre, Maide Sûresi âyet: 108 ...لاَ يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ اِذَا اهْتَدَيْتُمْ âyetinin tefsirinde ve ayrıca İbn-i Mace 2/133 hadîs no: 414 ve Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur 2/262'deki şu gelen hadîs-i şerif ihtimaldir ki, bu kaide-i şeriatın esasıdırlar. Hadîs:

اِئْتَمِرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ تَنَاهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ حَتّٰى اِذَا رَاَيْتَ شُحًّا مُطَاعًا وَهَوًى مُتَّبَعًا وَدِينًا مُؤْثَرَةً وَاِعْجَابَ كُلِّ ذِي رَاْيٍ بِرَاْيِهِ وَ رَاَيْتَ اَمْرًا لاَ يُدَانُ لَكَ بِهِ، فَعَلَيْكَ خُوَيْصَةَ نَفْسِكَ...

Meâlinin hülâsası: "Birbirinize ma'rufu emir ve münkerden nehyediniz. Bunu yaptığınızda gördünüz ki, bir iş var, sizi aşıyor. O zaman nefsin, senin muhatabın olsun."

* * *

31- *Bu dünyada günahının şer'î hadd cezasını çekenin, âhirette ona ceza kalmıyacağı...*

Risale-i Nur'daki metni: *«Beş-on sene ceza ile, milyonlar sene haps-i ebedîden kurtulmağa vesile olabilir.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 150 (Onüçüncü Söz'ün İkinci Makamı) Keza aynı bahis Gençlik Rehberi ve Meyve Risalesinde de vardır.

(Not: Bediüzzaman Hazretleri burada çok büyük ve pek mühim ve son derece müjdeli bir haberi, nâfiz ve keskin bir içtihad ile hükme varıp bildirmektedir. Zira hadîslerde "Günahının şer'î haddini çeken adam, ahiretteki cezadan kurtulur" hükmü vardır. Amma bu zamanda şer'î had ve ceza tatbik edilmemekte ve beşerî kanunların hükümleri mer'iyettedir. Lâkin bunun yanında, bu zamanda İslâm âlemi ve İslâm milletleri hayli zamandan beri bir çeşit fetret devrini yaşamakta olduğu için, mü'min insanların çektikleri hapis ve saire zahmet ve cezaların bütün bütün boşa gitmesi rahmet-i İlahiyeye uygun olmayacağı kanaatına varmış olmasından geldiğini tahmin edebiliriz. Zaten Hazret-i Üstad bu müjdeli hüküm ve haberden istifade etmenin şartları olarak, ciddî tevbe etmek, beş vakit namazını eda etmek ve meselâ hâdise bir katl ise, maktûle her vakit dua etmek gibi şartlar koymuştur.)

Me'hazler: Mişkât-ül Masabih hadîs no: 3629; Şerh-üs Sünne – Begavî 1/62 ve 10/311 bir kaç kanaldan... Cem'-ül Fevaid 1/721

Zabıt şekli: مَنْ اَصَابَ ذَنْبًا فَعُوقِبَ فِى الدُّنْيَا فَاللّٰهُ اَكْرَمُ مَنْ اَنْ يُثْنِى الْعُقُوبَةَ عَلَى عَبْدِهِ فِى الْآخِرَةِ

Hasen bir senedle Taberanî'den nakil...

Keza, مَنْ اَصَابَ ذَنْبًا اُقِيمَ عَلَيْهِ ذلِكَ الذَّنْبُ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ sened-i hasenle Müsned-i Ahmed'den nakledilmiştir.

Meâli: "Kime ki, bu dünyada bir günah isabet edip, fakat dünyada cezasını çekerse, elbette ki Allah-u Teâla o abdini âhirette tekrar azaba dûçar etmekten ekremdir."

* * *

32- *«Hava unsurunun yalnız nakl-i asvat vazifesinde cilve-i vahdaniyeti ve mezkûr acaibi gösterdiği aynı zamanında, bütün nebatat ve hayvanata teneffüs ve telkih gibi hayata lüzumu bulunan levazımatı kemâl-i intizamla yetiştiriyor.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 162 (Hüve Nüktesi); Nur Âleminin Bir Anahtarı ismindeki Risalenin bir kaç yerinde...

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/132 ve aynı bu hadîs bir çok hadîs kitaplarında da mevcuddur.

Zabıt şekli: وَهُوَالَّذِى اَرْسَلَ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَىْ رَحْمَتِه، قَاصِفًا كُلَّ شَيْءٍ لَوَاقِحَ مَلاَقِحَ مُلْحِقَةً، اَعْصَارُ رِيحٌ عَاصِفٌ...

Meâli: وَهُوَالَّذِى اَرْسَلَ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَىْ رَحْمَتِه "Âyetinin bir çeşit tefsiri olarak, rüzgârın esmesi ve dalgalanmasındaki hikmetlerinden birisi de, herşeyi buluşturup onları telkih ve aşılama vazifesini de görmektedir."

* * *

33- *«Hamele-i Arş, yer ve göklerin müekkel melâikeleri.. ve kırk bin başlı melekler...»*

Risalede yeri: Sözler sh: 164 ve 513; Lem'alar sh: 92; Şuâlar sh: 260 ve 580; Âsâr-ı Bediiye sh: 201

Me'hazler: Sahih-i Müslim Kitab-üs Selâm 124; Tirmizî Tefsir-i Sûre 2/34; Ebu Davud Sünnet 8; Müsned-i Ahmed 1/218, 172, 222, 5/379; Cem'-ül Fevaid 2/607; Müsned-ül Firdevs 1/184, 185 ve 284; Ez-Zühd – İbn-i Hanbel 104; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/74; Mu'cem-üt Taberanî El-Evsat 2/1730; El-İman-u Bil-Melâike sh: 96-98; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5728; Mecma-uz Zevaid

1/80, 81; El-Metalib-ül Âliye 3/391; Kenz-ül Ummal 6/136-138 sekiz tane ayrı ayrı hadîs; Nehc-ül Belâga – İmam-ı Ali sh: 129-130 ve Tefsir-i Ruh-ul Beyan – İ.Hakkı Burusevî 1/294, 8/155

Bu me'hazlerde Melâikeler, Hamele-i Arş ve onların çok acib büyüklükleri ve evsafı hakkında gelen hadîsler çoktur, hem ayrı ayrıdırlar. Hususan Ruh-ul Beyan Tefsirinde, yetmiş bin ve bir milyon başlı melekler hakkında gelen hadîs ve rivayetler nakledilmektedir.

Zabıt şekli: Tefsir-i Ruh-ul Beyan'daki hadîs:

عن النّبى (ع ص م): رَاَيْتُ لَيْلَةَ الْمِعْرَاجِ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى مَلَكًا
لَمْ اَرَ مِثْلَهُ طُولاً وَ عَرْضًا. طُولُهُ مَسِيرَةَ اَلْفِ اَلْفِ سَنَةٍ وَلَهُ سَبْعُونَ اَلْفَ رَاْسٍ،
فِى كُلِّ رَاْسٍ سَبْعُونَ اَلْفَ وَجْهٍ، فِى كُلِّ وَجْهٍ سَبْعُونَ اَلْفَ لِسَانٍ...

ilh... uzun hadîs.

Meâli: "Hz.Peygamber'den gelen bir hadîs-i şerifte ferman buyurmuş ki: Ben Mi'rac gecesinde, Sidret-ül Münteha yanında bir melek gördüm. O uzunluk ve genişlikte hiç melek görmemiştim. Onun uzunluğu bir milyon sene ve yetmiş bin başı vardı. Herbir başta yetmiş bin vechi, herbir vecihte yetmiş bin lisanı vardı. ilh..."

Bu bölümde verilmiş sair me'haz kitaplardaki hadîsler ise, Hamele-i Arş ve Semavat meleklerinin acib büyüklük, cesamet, hizmet, vazife vesairesi hakkındadırlar.

* * *

34- *«Seyyarattan tâ yağmur kataratına kadar herşey melâikelerin birer bineği olduğu...»*

Risalede yeri: Sözler sh: 177 ve daha Risale-i Nur'un birkaç yerinde...

Me'hazler: İhya-u Ulûm-id Din 4/121 El-Hâfız Zeyneddin El-Irakî bu babda, Gazalî'nin hadîslerini te'kiden bir çok sahih hadîsler nakletmektedir. Keza Müsned-ül Firdevs 2/190; Kenz-ül Ummal 6/142 hadîs no: 15175; El-İman-u Bil-Melâike sh: 220

Zabıt şekli: خَلَقَ اللّٰهُ الْمَلٰئِكَةَ مِنْ نُورٍ وَ اِنَّ مِنْهُمْ لَمَلٰئِكَةً اَصْغَرَ مِنَ الذُّبَابِ

ve ... وَخَلَقَ اللّٰهُ الْمَلٰئِكَةَ ثُمَّ لَيَقُولُ لِيَكُنْ اَلْفٌ لِيَكُنْ اَلْفَانِ İbn-i Ömer'den nakledilmiştir. Ayrıca aynı hadîs Müsned-ül Firdevs'te de vardır.

Meâli: "Cenab-ı Allah melâikeleri Nur'dan halk buyurdu. Onlardan bazı melâikeler vardır ki, sinekten dahi küçüktürler."

İkinci hadîsin meâli: "Hem Cenab-ı Hak melâikeleri halk ettikten sonra, onlara emreder: "Olunuz!.." Birden bin ve ikibin aynı anda halk olunurlar."

* * *

35- *«Cin ve şeytanlar melâikelerden kulak hırsızlığı yapmağa çalıştıkları.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 180 (Onbeşinci Söz, Beşinci Basamak); Lem'alar sh: 280 (Yirmisekizinci Lem'anın Yirmisekizinci Nüktesi) ve daha başka yerler...

Me'hazler: Not: Bu hakikat Kur'anın sarih âyetleriyle açıklanmaktadır. Meselâ:

لاَ يَسَّمَّعُونَ اِلَى الْمَلاِ الْاَعْلَى وَيُقْذَفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ * دُحُوراً وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ *
اِلاَّ مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَاَتْبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ gibi âyetler.

Hadîs Me'hazleri: Sahih-i Buharî 4/135 ve 152, 9/172; Sahih-i Müslim 4/1750; Sahih-i İbn-i Hibban 7/645; El-Feth-ül Kebir 1/449; Delâil-in Nübüvve – Ebu Nuaym 1/226 ve daha bir çok me'hazler için Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 119

Zabıt şekli: عن عائشة (رض) قال رسول الله (ع.ص.م): اِنَّ الْمَلٰئِكَةَ
تَنْزِلُ فِى الْعِنَانِ وَ هُوَ السَّحَابُ، فَتَذْكُرُ الْاَمْرَ الَّذِى قُضِىَ فِى السَّمَاءِ، فَتَسْتَرِقُ
الشَّيَاطِينُ السَّمْعَ فتوحيه اِلَى الْكُهَّانِ، فَيَكْذِبُونَ مَعَهَا مِاَةَ كَذِبَةٍ مِنْ عِنْدِ اَنْفُسِهِمْ

Buharî'nin birinci hadîsidir.

Meâli: Hazret-i Aişe (R.A.) demiş: "Resulullah (A.S.M.) buyurdular ki: Melâikeler gökten bulutların içine kadar inerler. Burada, birbirleriyle semavatta icra edilen işleri müzâkere ederler. Bu arada onları uzaktan dinleyen şeytanlar kulak hırsızlığını yaparak sözlerini duyarlar. Sonra bu şeytanlar yere inip kendi kâhinlerine üflerler. Kâhinlere ilka ettikleri bu sözlerinde bir doğruya yüz yalanı kendilerinden katarlar."

* * *

36- *«Hazret-i Musa (A.S.) demiş:* «اَهٰكَذَا كَلاَمُكَ؟ قَالَ اللّٰهُ لِى قُوَّةُ جَمِيعِ الْاَلْسِنَةِ.

Risalede yeri: Sözler sh: 185; Mektubat sh: 311

Me'hazler: Tefsir İbn-i Kesir 1/505; Tefsir Ed-Dürr-ül Mensûr – Suyutî 3/115; Mu'cem-üt Taberanî El-Evsat 1/991 ve hakeza birçok tefsir ve hadîslerde...

İbn-i Kesir, Sûre-i En'am'daki وَكَلَّمَ اللّٰهُ مُوسَى تَكْلِيمًا âyetinin tefsirinde; Suyutî Hazretleri ise, Sûre-i A'raftaki وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ... âyetin tefsirinde, Câbir (R.A.)'ın bir hadîs-i şerifiyle hâdiseyi şöyle izah ederler:

Hazret-i Musa (A.S.) Benî-İsrail'i Fir'avnun şerrinden kurtarıp, hep beraber selâmete çıktıktan sonra, Tur-i Sina'ya münacât için çıktığı vakit ve taleb-i rü'yet hâdisesi hengâmında, gelen hitab-ı İlahî ve tekellüm-ü Sübhanî çok bambaşka bir tarzda sudûr ettiği için, Hazret-i Musa (A.S.) sormuş: "Ya Rabb! Benimle konuştuğun kelâmın hep böyle midir?" Cenab-ı Hak ferman buyurmuş: "Seninle konuştuğum bu kelâm, ancak bin lisan kuvvetindedir. Halbuki bütün lisanların mecmuunun kuvveti, kelâmımda mevcuttur."

İşte Hazret-i Musa (A.S.) bu Sübhanî kelâmın ancak bir kaç kelimesini duymaya tahammül edebilmiştir.

* * *

37- *«Cebrail (A.S.) bir anda hem huzur-u Nebevîde, hem huzur-u İlahîde, hem bin yıldızda bulunduğu...»*

Risalede yeri: Sözler sh: 194 ve 502; Osmanlıca Mektubat sh: 91, 553; Şuâlar sh: 121

Me'hazler: (Not: Bu hüküm ve dava, bir tek hadîs-i şerifin ifadesi değildir. Fakat Cebrail ve melekler hakkında vürûd eden birçok hadîslerin müşterek mânalarının neticesidir. Ona göre me'hazler vereceğiz.)

Sahih-i Buharî 1/140; Sahih-i Müslim 1/190; El-Lü'lü' Vel Mercan 1/2; Tenvir-ül Havalik – Suyutî sh: 15-16 aynı zamanda âlem-i misal hâdisatı mes'elesi de izah edilmiştir; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 2/282; yine Buharî 2/250; Müslim 1/159; Müstedrek-ül Hâkim 4/7; Cem'-ül Fevaid 1/562; Feth-ül Kebir 2/127; İhya-u Ulûm-id Din 1/114; Râmuz-ül Ehadîs sh: 160

Bütün bu me'hazler bilhassa Cebrail (A.S.) ile ilgilidir. Herbir hadîs ayrı tarzda ifade ve beyan eder. Kimisi Cebrail'in (A.S.) bir Dıhye (R.A.) sûretinde Peygamber'in yanında görüldüğünü, kimisi de vahyin telâkki keyfiyetini ve saireyi beyan ederler. Bütün bunların içinde Hazret-i Üstad'ın verdiği hükmü çıkarmak mümkündür.

* * *

38- *«Cenab-ı Hak yetmişbin nuranî hicab arkasındadır.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 197, 568; Mektubat sh: 306; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh:217; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 423

Me'hazler: Sahih-i Müslim hadîs no: 291 ve 294 Müslim'in hadîsi:

حِجَابُهُ النُّورُ lafzıyladır; Müsned-i Ahmed 4/401 ve 405; Ebu Davud Et-Tayalisî hadîs no: 491; İhya-u Ulûm-id Din 1/101 Hâfız Irakî yetmişbin hicab hadîslerini birçok kaynaktan getirmektedir. İthaf-üs Sâde 2/117 (Aynı hadîsi şerh ve takviye eder); El-Metalib-ül Âliye 3/268; El-Gunye – Geylanî 1/49; Râmuz-ül Ehadîs sh: 122 ve 294; Resail-i İbn-ül Arabî Kitab-ul Celâle sh: 10

Zabıt şekli: İhya-u Ulûm ve El-Metalib-ül Âliye'deki iki hadîs:

اِنَّ لِلّٰهِ سَبْعِينَ حِجَابًا مِنْ نُورٍ لَوْ كَشَفَهَا لَاَحْرَقَتْ سُبَحَاتُ وَجْهِهِ مَا اَدْرَكَهُ بَصَرُهُ

İhya'daki hadîs: دُونَ اللّٰهِ سَبْعُونَ اَلْفَ حِجَابٍ مِنْ نُورٍ (وَظُلْمَةٍ) لاَ يَسْمَعُ اَحَدٌ حِسَّ شَيْءٍ مِنْ تِلْكَ الْحُجُبِ اِلاَّ زَهَقَتْ نَفْسُهُ

Meâli: "Cenab-ı Hakk'ın sırf nurdan yetmiş hicabı vardır. Eğer bu perdeler açılırsa gözlerin feri yanacaktır."

İkinci hadîsin meâli: "Allah ile mahlûkat arasında, nurdan yetmişbin hicab vardır. ilh..."

* * *

39- *Magîbat-ı Hamse.. ve âyet ve hadîslerle tefsiri... Ayrıca yağmurun vakt-i nüzûlü...*

Risalede yeri: Sözler sh: 201; Lem'alar sh: 110, 111, 112

Me'hazler: Sahih-i Buharî 2/41, 9/142; İbn-i Hibban 1/144 ve 145; Müsned Ebu Davud Et-Tayalisî 1/22; Ukûd-ül Cevahiri-l Münîfe İmam-ı A'zam sh: 19; Şerh-üs Sünne – Begavî 3/422; El-Feth-ül Kebir 2/92 ve 137; Garib-ül Hadîs – Birgevî sh: 24

Me'hazler ve âyet ve hadîslerdeki beyanları: Buharî'nin hadîsi:

عن ابن عمر (رض) قال: قال رسول الله (ع.ص.م): مِفْتَاحُ الْغَيْبِ خَمْسٌ لاَ يَعْلَمُهَا اِلاَّ اللّٰهُ: لاَ يَعْلَمُ اَحَدٌ مَا يَكُونُ فِى غَدٍ وَلاَ يَعْلَمُ مَا يَكُونُ فِى الْاَرْحَامِ وَلاَ تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا ذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِى نَفْسٌ بِاَىِّ اَرْضٍ تَمُوتُ وَمَا يَدْرِى اَحَدٌ مَتَى يَجِيءُ الْمَطَرُ

Âyette de, hadîsin elfazı berabercedir. Âyet, Sûre-i Lokman'dadır.

Meâli: Buharî'nin hadîsi: İbn-i Ömer'den: Dedi, Resulullah ferman etti ki: "Gaybın anahtarı beştir. Onları Allah'tan başka kimse bilmez:

1- Kişi yarın ne olacağını bilmez.

2- Ana rahmindeki çocuğun durumunu kimse bilmez.

3- Nefis, yani insan yarın ne kazanacağını, ne edeceğini bilmez.

4- Bir insan nerede hangi toprakta vefat edeceğini bilmez.

5- Hiçbir kimse yağmurun ne zaman geleceğini bilemez."

* * *

40- *«Kurban olarak kesilen bir koyun, Sırat Köprüsünde sahibine bineklik yapacağı...»*

Risalede yeri: Sözler sh: 203 ve de başka Risalelerde bulunabilen aynı mevzu varsa...

Me'hazler: Telhis-ül Habir – İbn-i Hacer 4/138; Kenz-ul Ummal hadîs no: 12177; Cem'-ül Cevami' – Suyutî hadîs no: 3017 (İmam-ı Suyutî hadîsi, Kadı Abdülcebbar bin Ahmed'in "El-Emali" eserine ve Müsned-ül Firdevs sahibi Deylemî'ye dayandırır); Müsned-ül Firdevs 1/85; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 38; Künûz-ul Hakaik – Menavî 1/29; El-Feth-ül Kebir 1/180; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/133

Zabıt şekli: اِسْتَفْرِهُوا ضَحَايَاكُمْ فَاِنَّهَا مَطَايَاكُمْ عَلَى الصِّرَاطِ...

Meâli: Ebu Hüreyre'den rivayet, Resulullah (A.S.M.) ferman buyurmuş: "Kurbanlarınızı iyi ve güzel seçiniz. Çünki o, Sırat Köprüsünde sizin bineğinizdir."

* * *

41- لَيْسَ فِى الْاِمْكَانِ اَبْدَعُ مِمَّا كَانَ (Gazalî)

Risalede yeri: Sözler sh: 240; Şuâlar sh: 30; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 43; Saykalü-l İslâm sh: 22

Me'hazler: (Not: Bu söz, bir hadîs-i şerif olmayıp, İslâm büyüklerinden gelen hakikatlı bir söz olduğu için, başta İmam-ı Gazalî gibi büyük İslâm muhakkiklerinin isti'mal ettikleri veciz bir hakikattır.)

İhya-u Ulûm-id Din 5/35; El-Mizan-ül Kübra – Şa'ranî 1/6; El-Fetavi-l Hadîsiye – Heysemî sh: 23; Anka-u Mağrib – Muhyiddin-i Arabî sh: 45

Meâli: Risale-i Nur'un ilgili yerlerinde, Üstad Bediüzzaman tarafından onun meâli güzel bir şekilde verilmiştir.

* * *

42- *«Üç nehrin herbirine, Cennet'ten birer katre her vakit damlıyor.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 250 ve daha sair Nur Risaleleri ve Mektublarında da vardır.

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/2183 hadîs no: 2839; Müsned-i Ahmed 2/289 ve 440; Türkçe Terceme Sahih-i Buharî 9/64 hadîs no: 1551; Müsned-ül Firdevs

2/257 ve 337; El-Feth-ül Kebir 1/167; Râmuz-ül Ehadîs sh: 264; Feyz-ül Kadir 5/381 hadîs no: 7668

Zabıt şekli: Buharî'nin uzun olan mi'rac hadîsinden .قَالَ هذه سدْرَة الْمُنْتَهَى...

وَ اذَا اَرْبَعَةُ اَنْهَار، نَهْرَان ظَاهِرَان وَ نَهْرَان بَاطِنَان.. فَقُلْتُ مَا هذَان يَا جِبْرِيلُ؟

قَالَ اَمَّا الْبَاطِنَان فَنَهْرَان فِى الْجَنَّة وَاَمَّا الظَّاهِرَان فَالنِّيلُ وَالْفرات...

Müslim'in hadîsi ise; Seyhan ve Ceyhan, Nil ve Fırat Nehirlerinin menbaları, Cennet'ten aktığını kaydeder. Amma diğer me'hazlerdeki hadîsler; meselâ: Feyz-ül Kadir'deki hadîs: Cennet'ten bu nehirlere hergün bereket damlaları damladığını kaydetmişlerdir.

* * *

43- *«Nil, Fırat, Dicle'nin menba'ları Cennet'tendir.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 250; Şuâlar sh: 112 ve daha diğer risalelerde bulunan aynı mevzu'...

Me'hazler: (Not: Bir evvelki kısımda geçen hadîslerin bazıları, bu numaradaki hakikate de bakarlar. Dolayısıyla ikisi bir sayılabilir.)

Hususî bazı me'hazler: Sahih-i Buharî 2/134 Mâlik bin Sa'sa'adan; Sahih-i Müslim 4/1283 Ebu Hüreyre'den; Cem'-ül Fevaid 2/599; El-Feth-ül Kebir 2/264 ve 3/265; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5628

Zabıt Şekli: سَيْحَانُ وَ جَيْحَانُ وَالنِّيلُ وَالْفراتُ كُلٌّ مِنْ اَنْهَارِ الْجَنَّة

Sahih-i Müslim'in hadîsi...

(Not: Hadîslerde "Dicle Nehri" ifadesi bulunamadı. Ancak bu iki nehir, yani Fırat ve Dicle Basra'da birleşip tek bir nehir halini aldığı için, ikisine Fırat ve Dicle denilebildiği için Üstad Hazretleri herhalde bu mânada kullanmıştır.)

Meâli: "Seyhan ve Ceyhan nehirleriyle Nil ve Fırat, Cennet'in nehirlerindendir."

* * *

44- سُبْحَانَ مَنْ بَسَطَ الْاَرْضَ عَلَى مَاءٍ جَمَدٍ

Risalede yeri: Sözler sh: 251

Me'hazler: (Not: Bu tesbihatın tamamı şöyledir:)

سُبْحَانَ الْاَبَدِىِّ الْاَبَد، سُبْحَانَ الْوَاحِد الْاَحَد، سُبْحَانَ الْفَرْدِ الصَّمَد، سُبْحَانَ مَنْ لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَلاَ وَلَداً، سُبْحَانَ مَنْ رَفَعَ السَّمواتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ، سُبْحَانَ مَنْ بَسَطَ

اَلْاَرْضَ عَلَى مَاءٍ جَمَدَ، سُبْحَانَ مَنْ خَلَقَ الْخَلْقَ فَاَحْصَاهُمْ عَدَدٌ، سُبْحَانَ مَنْ قَسَمَ اَلْاَرْزَاقَ بَيْنَ عِبَادِهِ وَمِنْ فَضْلِهِ وَلاَ يَنْسَى مِنْهُمْ اَحَداً

Mecmuat-ül Ahzab 1/304, 2/554 ve 3.ciltte Evrad-ı Fethiye duası içinde geçmektedir.

Bu duanın İmam-ı Ahmed bin Hanbel'in dua ve tesbihi olduğu yazılı. Fakat herhalde İmam-ı Ahmed Hazretleri onu menba'-ı Risaletten almıştır diyebiliriz. Zira İmam-ı Ahmed hayatında bütün herşeyini fiil ve hareketini Sünnet-i Seniye'ye uydurmaya gayret etmiştir. Hattâ kavunun Hz.Peygamber tarafından nasıl yendiğini bilmediği için, hayatında hiç kavun yememiştir diye rivayet edilmektedir.

Bu tesbihi, ayrıca ekser Hanefîler, camilerde sabah namazı tesbihatından sonra okumaktadırlar. Hem ümmetin telâkkisince, bunun tesbihat-ı Nebevî'den olduğu kabul edilmiştir.

* * *

45- « يَا نَارُ كُونِى بَرْداً وَ سَلاَمًا *Bir tefsir diyor: "Eğer "Selâmen" demeseydi, bürudetiyle ihrak ederdi."»*

Risalede yeri: Sözler sh: 261 (Yirminci Söz'ün İkinci Makamı)

Me'hazler: Ez-Zühd – İbn-i Hanbel sh: 101; başka bazı tefsirlerde de aynen geçmektedir.

* * *

46- *«Bin mu'cizat ile müeyyed olan Resul-i Ekrem (A.S.M.)»*

(Not: Bu tavsif ve beyan, bir hadîs-i şerifin metni değildir. Amma bütün muhakkikîn-i ülemaca kabul edilmiş gerçek ve sabit bir hakikattır.)

Risalede yeri: Sözler sh: 263, 289 ve Nur'un daha birçok risalelerinde defaatle geçmektedir.

Me'hazler: Delâil-in Nübüvve – Beyhakî 1/10; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 4; Feth-ül Barî Şerh-i Sahih-i Buharî 6/58 ve 583; Şerh-üs Sahih-i Müslim – Nevevî 1/2

Bütün bu me'hazlerde olduğu gibi, İslâm muhakkiklerinin umumunca, Resul-i Ekrem (A.S.M.) bin mu'cizat gösterdiği kat'iyetle kabul edilmiştir.

* * *

47- *«Nefsini ıslah etmeyen, başkasını ıslah edemez.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 269 (Yirmibirinci Söz'ün başı) ve daha başka risa-

lelerde benzeri olan hükümler...

Me'hazler: (Not: Bu hüküm, Kur'anın şu âyetinden alınmış olabilir:
اَتَاْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ اَنْفُسَكُمْ وَاَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ اَفَلاَ تَعْقِلُونَ
Bakara Sûresi âyet: 44. Meâli: "Kitap okuyarak; insanları hayırlı işlere çağırıp ta, kendinizi unutursunuz. Hiç böyle emr-i bil-ma'ruf olur mu? Bunu hiç düşünmüyorsunuz.")

Nehc-ül Belâga – İmam-ı Ali sh: 480; Levakıh-ul Envar-il Kudsiye – Şa'ranî sh: 215

Zabıt şekli: Nehc-ül Belâga'dan مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنَّاسِ اِمَامًا فَلْيَبْدَاْ
بِتَعْلِيمِ نَفْسِه قَبْلَ تَعْلِيمِ غَيْرِه. وَلْيَكُنْ تَاْدِيبُهُ بِسِيرَتِه قَبْلَ تَاْدِيبِه
بِلِسَانِه، وَمُعَلِّمُ نَفْسِه وَ مُؤَدِّبُهَا اَحَقُّ بِالاِجْلاَلِ مِنْ مُعَلِّمِ النَّاسِ وَ مُؤَدِّبِهِمْ

Meâli: "Kim ki kendini insanlara imam kabul ederse, evvelâ kendi nefsinin talimiyle işe girişsin, sonra başkalarını... Hem nefsini terbiye ederken, evvelâ ahlâkını düzeltsin, sonra lisanını terbiye işinde kullansın. Yani, diliyle terbiye etmeden evvel, haliyle terbiye etmeye çalışsın. Kendi nefsinin muallimi ve terbiyecisi olmak, insanların muallim ve terbiyecisi olmaktan daha üstün ve evlâdır."

* * *

48- *Üç sabır mes'elesi... «İşte ey sabırsız nefsim, sen üç sabırla mükellefsin...» Ve bu sabırların izahı.*

Risalede yeri: Sözler sh: 271 (Yirmibirinci Söz'ün 1. Makamı); Mektubat sh: 280

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 2/200; İbn-i Ebi-d Dünya Ve Ebu Şeyh'in "Es-Sevab" eserinden nakil; Ed-Dürer-ül Müntesire sh: 46 İbn-i Lâl'in "El-Mekârim" eserinden nakil.

Zabıt şekli: اَلصَّبْرُ ثَلاَثَةٌ فَصَبْرٌ عَلَى الْمُصِيبَةِ وَصَبْرٌ عَلَى الطَّاعَةِ وَصَبْرٌ عَنِ الْمَعْصِيَةِ

Meâli: "Sabır üçtür. Birisi: Musibetler üzerine, ikincisi tâat üzerine, üçüncüsü masiyetten kendini çekip çevirmede olan sabırlardır."

* * *

49- *«Bütün bağındaki yetiştirdiğin çiçekli olsun, meyveli olsun her nebatın, her ağacın tesbihatından güzel bir niyyet ile bir hisse alıyorsun.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 272 (Yirmibirinci Söz'ün Birinci Makamı'nın sonu) ve daha sair risalelerde bu mâna varsa...

Me'hazler: Evvelâ me'haz için bu hususta Kur'an-ı Kerim'in وَ اِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ gibi âyetleri kâfi ve şâfidir. Hadîs kaynaklarında ise: Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 5/163; Tuhfet-ül Ahvezî bi-şerhi Cami-it Tirmizî 8/558, 559

Zabıt şekli: ...وَلَيْسَ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ وَيُسَبِّحُ اللّٰهَ تِلْكَ السَّاعَةَ...

Meâli: O saatte (yani öğle namazı vaktinde) herşey Allah'ı tesbih eder.

Not: Hadîs şârihleri demişlerdir ki; herşey, nebat ve ağaç her zaman Allah'ı tesbih ederler. Lâkin hadîsin işareti; güneşin gündüz kemaline gelmesi ve zevale doğru kayması zamanında herşey daha çok tesbih eder, demektir.

* * *

50- *Bağdan, bostandan çıkan mahsûlattan kim yese, sahibine bir sadaka olduğu...*

Risale'de metni: *«Hem bu bağdan çıkan mahsûlattan kim yese, hayvan olsun, insan olsun, inek olsun sinek olsun, müşteri olsun hırsız olsun, sana bir sadaka hükmüne geçer.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 272

Me'hazler: Sahih-i Buharî 3/135; Sahih-i Müslim 2/1189 iki hadîs; İbn-i Hibban 5/152; Cem'-ül Fevaid 1/440 Şeyheyn ve Tirmizî'den nakil; El-Feth-ül Kebir 3/119 ve 120; Müsned-i Ahmed 3/184 ve 191; Feyz-ül Kadir 3/30; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 1900; Şerh-üs Sünne – Begavî 6/149 ve 150; Müsned-ül Firdevs 4/25; Müsned Halife bin Hayyat sh: 27; Şu'ab-ul İman 7/106; Darimî hadîs no: 664; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 25/100 ve 101, hadîs no: 261; Müsned-i Ahmed 6/362

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: قال رسول الله (ع.ص.م): مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا اَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَاْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ اَوْ اِنْسَانٌ اَوْ بَهِيمَةٌ اِلاَّ كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ

Meâli: Resulullah (A.S.M.) ferman buyurmuştur ki: "Bir müslüman bir fidan diker, yahut bir tarlaya tohum eker, sonra bunlardan kuş, yahut insan, yahut hayvan kim olursa olsun yese, ona bir sadaka sayılır."

* * *

51- *«...Nasıl bir hurma çekirdeğinden tâ mükemmel bir hurma ağacına kadar ne kadar meratib bulunur, öyle de namazın derecatında daha fazla meratib bulunabilir...»*

Risalede yeri: Sözler sh: 273 (Yirmibirinci Söz'ün Birinci Makamı); daha

sair Risalelerde benzeri hükümler varsa...

Me'hazler: Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 2/24

Zabıt şekli: (Türkçesini yazıyoruz:) "İki kişi omuz omuza, yan yana namazda bulunurlar. Amma fazilette, yer ile gök arası kadar farkı vardır." Bu rivayet, Hassan bin Atiyye ile meşhur muhaddis İmam-ı Şa'bî'den nakledilmiştir.

(Not: Bu bir hadîs olarak değil, bir rivayet ve büyüklerin hüküm ve sözü olarak geçmektedir.)

* * *

52- *«İstiğfara müncer olan derk-i kusur ise, gurura müncer olan hüsn-ü amelin rü'yetine böyle vesveseli adama müreccahtır.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 277 (Yirmibirinci Söz'ün İkinci Makamı'nın Dördüncü Vechi) ve sair Risalelerde aynı mânada bulunabilen yerler...

Me'hazler: Nehc-ül Belâga sh: 447; El-Keşkûl Bahaeddin El-Âmilî 2/217 Hazret-i Ali'den nakil; Şerh-ül Hikem-il Ataiyye Tâcüddin Atâullah-il İskenderî sh: 82

Zabıt şekli: سَيِّئَةٌ تَسُوءُكَ خَيْرٌ عِنْدَ اللّٰهِ مِنْ حَسَنَةٍ تُعْجِبُكَ

Meâli: "Senin nefsini kötü gösteren bir seyyie, seni ucbe sevk edecek olan bir haseneden Allah'ın yanında hayırlıdır."

* * *

53- اَلدِّينُ يُسْرٌ * لاَ حَرَجَ فِى الدِّينِ

Risalede yeri: Sözler sh: 277 ve daha başka Risalelerde aynı mânadaki hükümler...

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/16; Şerh-üs Siyer-ül Kebir – İmam-ı Muhammed 1/238; Cem'-ül Fevaid 1/34 Nesaî'den nakil; Sahih-i İbn-i Hibban 1/280; El-Feth-ül Kebir 2/180; Kenz-ul Ummal 3/33, 36, 47 ve 6/42 ve 47; Hukuk-u İslâmiye Ömer Nasuhî 1/254; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 17/372 ve nihayet bir çok me'hazler için Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 197

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: اَلدِّينُ يُسْرٌ وَلَنْ يَشَادَّ الدِّينَ اِلاَّ غَلَبَهُ

Meâli: "Din kolaylıktır. Kim ki, dinde şiddet gösterirse, o şiddet ona galebe çalar."

* * *

54- *«...Tahayyül-ü küfür, küfür olmadığı gibi tevehhüm-ü küfür dahi küfür değildir. Tasavvur-u dalâlet dalâlet olmadığı gibi, tahayyül-ü dalâlet dahi dalâlet değildir.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 277, 278 (Yirmibirinci Söz'ün İkinci Makamının Beşinci Vechi); Mektubat sh: 39 (Onbirinci Mektub'un Birinci Mebhası)

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/148; Sahih-i Müslim 1/117; Şerh-üs Sünne 1/108 ve 213; Cem'-ül Fevaid 1/207; Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 2/249

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi:

اِنَّ اللّٰهَ تَجَاوَزَ لِاُمَّتِى عَمَّا وَسْوَسَتْ اَوْ حَدَّثَتْ بِهِ اَنْفُسُهَا مَا لَمْ تَعْمَلْ اَوْ تَكَلَّمْ...

Meâli: "Cenab-ı Allah, ümmetimin vesvese ettiği, yahut gizlice nefsiyle konuştuğu işlerinden muâhaze etmemiş ve affetmiştir. Tâ ki, bunu amel ve fiil ile, yahut ta sözüyle fiiliyata dökmediği müddetçe..."

* * *

55- لاَ عِبْرَةَ لِلاحْتِمَالِ الْغَيْرِ النَّاشِئِ عَنْ دَلِيلٍ

Risalede yeri: Sözler sh: 278 (Yirmibirinci Söz'ün İkinci Makamı)

Me'hazler: (Not: Bu cümle bir hadîs-i şerif değil, Şeriatın bir kaidesidir.)

Hukuk-u İslâmiye ve Istılahat-ı Fıkhıye Ömer Nasuhî Bilmen 1/279

Zabıt şekli: لاَ حُجَّةَ مَعَ الاِحْتِمَالِ غَيْرِ النَّاشِئِ عَنْ دَلِيلٍ، فَلاَ اِعْتِبَارَ لِلتَّوَهُّمِ ifadeleriyle kayıdlıdır.

Aynı eser 1/256'da: "Şekk yakîni bozmaz" kaidesi ve izahı da vardır.

* * *

56- *Sinn-i bülûğ onbeş yaş olduğu hakkında, Risale-i Nur'daki metin şöyledir: «Onbeş gün, sinn-i teklif olan onbeş seneye işarettir.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 287 (Hâşiyede); Mektubat sh: 281 ve Nur'un sair Risalelerinde bulunabilen aynı hükümler...

Me'hazler: Sahih-i Buharî 3/232; El-Feth-ül Kebir 3/135 ve 232

Zabıt şekli: Buharî'deki hadîs: اِذَا بَلَغَ خَمْسَ عَشْرَةَ اُقِيمَتْ عَلَيهِ الْحُدُودُ

Meâli: "Çocuk onbeş yaşına girdiğinde, şer'î hadler üzerinde ikame edilmiş olur."

* * *

57- *«Mevlâna Câmî'nin dediği gibi; hiç yazı yazmayan o ümmî Zât (A.S.M.),*

parmak kalemiyle sahife-i semavîde bir elif yazmış, bir kırkı iki elli yapmış.»

Risalede yeri: Sözler sh: 289 (Hâşiyede) (Yirmiikinci Söz'ün Birinci Makamı)

Me'hazler: Tefsir-i Ruh-ul Beyan, İsmail Hakkı Burûsevî 9/264

Zabıt şekli: Mevlâna Camî'nin Farsça olan şiiri şöyledir:

چُو مَهْ رَا بَرْ سَرِ تِيرِ اِشَارَتْ ، زَدْ اَزْ سَبَابَهء مُعْجِزْ بَشَارَتْ

دُو نُونْ شُدْ مِيمْ دَوْرِ حَلْقَهء مَاهْ ، چِهِلْ رَا سَاخْتْ اَوْ شَصْتْ اَزْ دُو پَنْجَاهْ

بَلِى چُونْ دَاشْتْ دَسْتَشْ بَرْ قَلَمْ پُشْتْ ، رَقَمْ زَدْ خَطِّ شَقّ بَرْمَهْ بَرْ اَنْگُشْتْ

Meâli: Hülâsaten Üstad'ın kaydettiği tarzdadır.

* * *

58- *«Büyük bir nur lambası Güneş'tir ki; Arz'ın şarktan geri dönmesiyle yeniden Güneş'in görünmesi, kucağında Peygamber'in (A.S.M.) yatmasıyla ikindi namazını kılmayan İmam-ı Ali (R.A.) o mu'cizeye binaen ikindi namazını edâen kılmış.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 289 (Hâşiyede) (Yirmiikinci Söz'ün Birinci Makamı)

Me'hazler: Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 2/8 ve 9, (İmam-ı Tahavî şu hadîs veya hâdiseyi genişçe ele alarak, birçok sahih kaynaklardan deliller getirmiş ve sıhhatını ispat etmiştir.) Keza, Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/240, (Kadı İyaz da hadîs için sahihtir demiş); El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/342; İs'af-ür Ragıbîn sh: 177; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/579 ve 584; Mecma-uz Zevaid 1/296; El-Mevahib-ül Ledünniye – Kastalanî 5/114-118 (uzun ve ispatlı izahlarla sıhhatı gösterilmiştir.) Kenz-ül Ummal 11/524, 12/349; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/520-528 (Aclunî de, İmam-ı Tahavî gibi hadîsi genişçe ele almış, etrafında müsbet ve menfî kanaatları serdetmiştir); Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 24/382-391; Ed-Duafa' Akilî 3/328 ve nihayet İbn-i Mende ve İbn-i Şahin, Esma Binti Amis'ten; İbn-i Merdeveyh, Ebu Hüreyre'den ve Taberanî Mu'cem-ul Kebir'inde hasen bir senedle: Güneş'in Resulullah'ın (A.S.M.) hayatında iki defa tevakkuf ettiğini.. birisi, Hendek Harbi'nde ve diğeri de Mi'rac Gecesi sabahında.. ve güneş hiçbir kimse için tevakkuf etmedi, yalnız Resul-i Ekrem (A.S.M.) için, bir de Yuşa bin Nûn (A.S.) Peygamber'in cebbarlarla harbettiği zaman, harb neticelenmeden güneş batacakken, gecede harb olmayacaktı. Ertesi günü ise, cumartesi olduğundan, Musa (A.S.)'ın şeriatında, harbin caiz olmayacağı için, Allah'a yalvarmış, güneşi bir müddet durdurmasını istemiş.. ve nihayet güneş tevakkuf etmiş, harb dahi kendisinin lehine galibiyetle neticelenmiştir. İşte bu izahlar, Keşf-ül Hafâ, El-Mevahib-ül Ledünniye

eserlerinde mevcuddur.

Keza El-Havi Lil-Fetavâ 2/191 ve El-Husûn-ul Hamîdiye sh: 66 ve Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 2/379, 5/127, 5/172'de aynı izah ve tahkikler vardır. Bu durumda hadîse ilişenlerin sözleri geçersiz, indî ve taassubî mütalâalarla olduğu anlaşılmıştır.

* * *

59- *«Bir misal-i latif, bir temsil-i manevî rivayet ediliyor ki; Hazret-i Azrail (A.S.) Cenab-ı Hakk'a demiş ki: "Kabz-ı ervah vazifesinde senin ibadın benden şekva edecekler, benden küsecekler." Cenab-ı Hak lisan-ı hikmetle demiş ki: "Seninle ibadımın ortasında musibetler, hastalıklar perdesini bırakacağım, tâ şekvaları onlara gidip, senden küsmesinler."»*

Risalede yeri: Sözler sh: 294; Lem'alar sh: 331; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 52; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 11; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 21

Me'hazler: Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 5/173-174; Tefsir-i Ruh-ul Beyan İsmail Hakkı Burusevî 7/114

Zabıt şekli: Ed-Dürr-ül Mensur'da şöyledir: İbn-i Ebi-d Dünya ve Merûzî'nin "Cenaiz" bölümünde, keza Ebu-ş Şeyh, Câbir bin Zeyd'den (R.A.) ve Ebu Nuaym Hilyet-ül Evliya'da A'meş'den nakleder ki: Daha önceleri Azrail (A.S.) açıkça görünür bir şekilde insana gelir, dermiş ki: "Hazır ol, senin ruhunu alacağım." İnsanlar ise, böylelikle ölümü Azrail'den bildiklerinden, ona buğz eder, söverlerdi. Azrail (A.S.) bu durumu Allah'a şekva etti. Allah onun duasını kabul etti. Azrail'i ve ölümü gizledi ve ölüm ile Azrail arasında hastalıkları koydu..."

* * *

60- سُبْحَانَ مَنِ اخْتَفَى بِشِدَّةِ الظُّهُورِ

Risalede yeri: Sözler sh: 295; Üçüncü Şua Münâcat Risalesinde Türkçe manasıyla; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 436; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 256; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 628

Me'hazler: (Not: Bu bir hadîs-i şerif değil, fakat hakikatlı ve mutabık bir hükümdür.)

İhya-u Ulûm-id Din 4/221; Şerh-ül Hikem-il Atâiyye Tâcüddin Atâullah-il İskenderî sh: 119

Zabıt şekli: İhya'da aynendir. Şerh-ül Hikem-il Atâiyye'de:

اِنَّمَا احْتَجَبَ لِشِدَّةِ ظُهُورِهِ وَ خَفِيَ عَنِ الْاَبْصَارِ لِعِظَمِ نُورِهِ

Meâli: 1- (Yani, risaledekinin meâli) "Şiddet-i zuhurundan gizlenen zâtı takdis ediyoruz."

2- "Allah şiddet-i zuhurundan dolayı perdelenmiş ve nurunun azametinden dolayı da gözlerden gizlenmiştir."

* * *

61- *Sivrisineğin Nemrud'u geberttiği, karıncanın ise Fir'avnun sarayını harab ettiği...*

Risalede yeri: Sözler sh: 298; Mektubat sh: 256 (Yirminci Mektub'un Onuncu Kelimesine Zeyil Risalesinde); Şuâlar sh: 25

Me'hazler: Hayat-ül Hayavan-ül Kübra – Allâme Dümeyrî 1/182, sivrisineğin Nemrudu geberttiğini izahıyla yazmaktadır. Ancak karınca hakkındaki rivayet bulunamadı. Zaten bu rivayet bir hadîs-i şerif olmayıp, tarihî bir hâdisedir. Bazı İslâm tarihçileri kaydetmiş olabilirler. Biz de üstünde fazla durmadık. Sivrisinek rivayeti ise, büyük İslâm tarihleri olan Tarih-i Taberî, Tarih-i İbn-i Esir, Tarih-i İbn-i Kesir gibi kitaplarda da var olduğu halde tesbit edip de sayfa numaralarını vermeye gerek duymadım.

* * *

62- سُبْحَانَ مَنْ تَحَيَّرَ فِي صُنْعِهِ الْعُقُولُ

Risalede yeri: Sözler sh: 302 ve 593; Mektubat sh: 16; Osmanlıca Lem'alar sh: 656

Me'hazler: (Bu söz dahi aynı lafzıyla hadîs metinlerinde bulunamadı. Ancak bütün hadîs kitaplarında, Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) bir şeye taaccüb ettiği zaman: "Sübhanallah" dediğini yazarlar. Buna göre bu söz ve bu mâna, hadîs olmasa da, hadîstendir denilebilir.)

Bu sözü kitaplarında kaydedenler; ezcümle şunlardır: El-Ezkâr – Nevevî sh: 292; Nehc-ül Belâga – İmam-ı Ali (R.A.) sh: 428, İmam-ı Ali'nin gelecek şu sözü, bu mes'ele ve hükmü aydınlatmıştır:

اَظْهَرَ مِنْ آثَارِ سُلْطَانِهِ مَا حَيَّرَ الْعُقُولَ مِنْ عَجَائِبِ قُدْرَتِهِ hükmü, elbette bahsimizdeki mânayı te'kid eder. Hem o sözün menba'-ı Risaletten muktebes olduğunu da gösterir.

İmam-ı Ali'nin sözünün meâli: "Cenab-ı Allah saltanatının âsârında kudretinin acaibini öyle bir tarzda gösterir ki, akılları hayrette bırakır."

* * *

63- *«Bir rivayette İsm-i A'zam mertebesini taşıyan* لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ

لاَ شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِى وَ يُمِيتُ وَ هُوَ حَىٌّ لاَ يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَ اِلَيْهِ الْمَصِيرُ »

Risalede yeri: Sözler sh: 310; Mektubat sh: 222; Şuâlar 598; El-Mesneviyül Arabî sh: 175; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 258, Barla Lâhikası sh: 170

(Not: Risale-i Nur'un El-Mesneviy-ül Arabî kitabında لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ metniyledir ki, bu hadîs; Buharî ve Müslim gibi birinci sınıf hadîs kitaplarındaki hadîs-i şeriflerinde geçen şekliyle alınmıştır. Amma Nur'un sair Risalelerinde ise, o kelâmın onbir kelimeyi ihtiva eden tarzıyla alınmıştır ki, diğer hadîs kitaplarında öyle geçmektedir.)

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/214; Türkçe Terceme Buharî hadîs no: 595, 825 ve 2157; Sahih-i İbn-i Hibban 1/272, 3/136 ve 227 ve 229, 4/170, 8/294; Şerh-üs Sünne 5/53, 75 ve 132 üç hadîs-i şerif tarzları âhirki hadîste وَ هُوَ حَىٌّ لاَ يَمُوتُ cümlesi de vardır; Cem'-ül Fevaid 1/314 ve 1/636-637 iki hadîs-i şerif, âhirki hadîste وَ اِلَيْهِ الْمَصِيرُ cümlesi de vardır. Keza aynı eser 1/675'de وَ هُوَ حَىٌّ دَائِمًا لاَ يَمُوتُ cümlesi de mevcuddur; Mecma-uz Zevaid 4/86-113 birçok hadîs tarzları, 10/85, 114 وَ هُوَ الْحَىُّ الَّذِى لاَ يَمُوتُ cümlesi bulunmaktadır. Mişkât-ül Masabih hadîs no: 961; El-Feth-ül Kebir 2/189, 220 yine El-Feth-ül Kebir 1/82, 83 وَاِلَيْكَ الْمَصِيرُ ، وَ اِلَيْهِ الْمَصِيرُ cümleleri vardır; Amelü-l Yevmi Ve-l Leyle – Tirmizî sh: 189, 197 ve 385 bu hususda birçok hadîsler; El-Ezkâr – Nevevî sh: 70; Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 2/486 bu kelâmın İsm-i Azam mertebesini taşıdığı, hadîslerle ispatlanmıştır; Tuhfet-ül Ahvezî Şerh-i Tirmizî 9/366 ve 368 çarşıya girildiğinde وَ هُوَ حَىٌّ لاَ يَمُوتُ cümlesiyle birlikte okunacağını; Mişkât-ül Masabih 1/767 aynı hadîs vardır; Kenz-ül Ummal 1/136 ve 146; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 1/407 ve 3/1165, وَ هُوَ حَىٌّ لاَ يَمُوتُ ifadesiyle gelen hadîs-i şerifler...

* * *

64- *«Yanlış anlama... Tevekkül, esbabı bütün bütün reddetmek değildir. Belki esbabı, dest-i Kudretin perdesi bilip, riayet ederek; esbaba teşebbüs ise, bir dua-i fiilî telâkki ederek...»*

Risalede yeri: Sözler sh: 314, 315 (Yirmiüçüncü Söz'ün Birinci Mebhası

Üçüncü Nokta) ve Nur'un bu mânaya dair sair hükümleri...

Me'hazler: Şuab-ül İman – Beyhakî 3/414-415; Müstedrek-ül Hâkim 3/623; Mevarid-üz Zam'an – İbn-i Hibban sh: 633 hadîs no: 2549; Mecma-üz Zevaid 10/291

Zabıt şekli: Sahabe-i kiramdan Ömer bin Ümeyye, Resul-i Ekrem'e (A.S.M.) sormuş: اَرْسِلُ رَاحِلَتِى وَ اَتَوَكَّلُ؟ Yani: "Binek hayvanımı bağlamayıp serbest bırakıp ta öyle mi tevekkül edeyim?" Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman buyurmuş: بَلْ قَيِّدْهَا ، اَوْ اَعْقِلْهَا وَ تَوَكَّلْ Yani: "Onu evvelâ bağla, agelle, sonra tevekkül et!."

* * *

65- *«Bir vâkıa-i hayaliyede şöyle bir temsilde gördüm ki: Ben büyük bir şehre giriyorum. Baktım ki, o şehirde büyük saraylar var. Bazı sarayların kapısına bakıyorum, gayet şenlik parlak bir tiyatro gibi nazar-ı dikkati celbeder, herkesi eğlendirir bir câzibedarlık vardı..... Sonra geçtim, bir büyük saraya daha rast geldim, gördüm ki; kapıda uzanmış vefadar bir it ve kaba, sert, sâkin bir kapıcı ve sönük bir vaziyet vardı.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 322 (Yirmiüçüncü Söz'ün İkinci Mebhası). Aynı bu mevzu Risale-i Nur'un Arabî Mesnevîsi gibi bir kaç yerde daha vardır. Fakat az değişik lafızlarladır.

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 3/131, Beyhakî'nin Şuab-ül İman eserinden nakil; Feyz-ül Kadir 5/514 hadîs no: 8154 (Menavî, hadîsi sahih görmüştür.)

Zabıt şekli: مَثَلُ الْمُؤْمِنِ كَالْبَيْتِ الْخَرِبِ فِى الظَّاهِرِ فَاِذَا دَخَلْتَهُ وَجَدْتَهُ مُؤَنَّقًا .
وَ مَثَلُ الْفَاجِرِ كَمَثَلِ الْقَبْرِ الْمُشَرَّفِ الْمُجَصَّصِ يَعْجَبُ مَنْ رَآهُ وَ جَوْفُهُ مُمْتَلِؤٌ نَتَنًا .

Meâli: "Mü'minin misali, zâhirinde harabe bir ev gibidir. İçine girdiğin zaman, onu düzenli, müzeyyen bulursun. Fâcirin misali ise, zâhiren câzibedar ve şa'şaalı bir kabir gibi olup, görenlerin taaccübünü celbeder. Amma onun iç tarafı, kokuşmuş maddelerle doludur."

Aynı bu mevzuda, Şuab-ül İman – Beyhakî 10/407'de: "Fâcir kimselerin iki sınıf olduğu; bir sınıfı kâfir, diğeri kâfir olmayan fâcirlerdir." diye yazmış.

* * *

66- *«Kamer kendi zâtında kesafetli zulümatlıdır. Ne ziyası var, ne hayatı... Senin sa'yin beyhude, ilmin faidesiz gitti. Sen ye'sin zulümatından ve kimsesizliğin vahşetinden ve ervah-ı habîsenin iz'acatından ve o vahşetin dehşetinden kurtulamazsın....»*

Risalede yeri: Sözler sh: 339 (Yirmidördüncü Söz'ün İkinci Dalı); Elyazma Nur-un Min Envâr-il Kur'an sh: 27; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 576

Me'hazler: Tuhfet-ul Ahvezî 5/452; Müstedrek-ül Hâkim 2/540-541; Müşkil-ül Âsâr 2/309; Müsned-i Ahmed 6/16, 206 ve 237; Masabih-üs Sünne – Begavî 2/215; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 192; Amel-ül Yevmi ve-l Leyle – İbn-üs Seniyy hadîs no: 648; Tirmizî hadîs no: 3363

Zabıt şekli: عن عائشة (رض) قالت انّ رَسُولَ اللّه (ع.ص.م) قال: هذَا الْقَمَرُ
يَا عَائِشَةُ اسْتَعِيذِى بِاللّه مِنْ شَرِّ هذَا. هَلْ تدْرِينَ مَا هذَا، هذَا الْغَاسِقُ اِذَا وَقَبَ.

Ve İmam-ı Tahavî'nin Müşkil-ül Âsâr eserinden bu mânadaki hadîslerin mâna ve hikmetlerini izah etmelerine bakabilirsiniz.

Meâli: Hazret-i Âişe (R.A.) dedi: Resulullah (A.S.M.) buyurmuşlardır ki: "Ey Âişe! Şu kamer var ya, onun şerrinden Allah'a sığın! Bilir misin bu nedir? Bu "El-Gasık iza vekab"dir."

* * *

67- اِنْ فِى اُمَّتِى مُحَدَّثُونَ (اَىْ مُلْهَمُونَ)

Risalede yeri: Sözler sh: 342 (Yirmidördüncü Söz'ün İkinci Dalı); Elyazma Nur-un Min Envâr-il Kur'an Risalesi sh: 13; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 566

Me'hazler: Sahih-i Buharî 2/211, 5/15; Feth-ül Bârî Buharî Şerhi 7/42; Sahih-i Müslim 4/1864; Tirmizî 4/370; Sahih-i İbn-i Hibban 9/21; Müstedrek-ül Hâkim 3/86; Cem'-ül Fevaid 2/504; Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 2/256; Müsned-ül Firdevs 3/278; El-Feth-ül Kebir 2/120; Müsned-ül Humeydî 1/123, hadîs no: 253; Delail-ün Nübüvve – Beyhakî 6/369; Türkçe Tercüme Buharî 9/432, hadîs no: 1496; El-Heyet-üs Seniyye – Nur-u Osmaniye Kütübhanesi 954/1290, sh: 8; Tarih-ül Hulefa – Suyutî sh: 117, 118 ve 119; Hüccetullah Âle-l Âlemîn – Nebhanî sh: 343; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 6026; Râmuz-ül Ehadîs sh: 286 ve 320

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: لَقَدْ كَانَ فِيمَا قَبْلَكُمْ مِنَ الْاُمَمِ نَاسٌ مُحَدَّثُونَ
(اَىْ مُلْهَمُونَ)، فَاِنْ يَكُنْ فِى اُمَّتِى اَحَدٌ فَاِنَّهُ عُمَرُ...

Meâli: "Sizden evvelki ümmetlerde bazı insanlar vardı ki, muhaddes idiler. Yani ilhama mazhar kimseler idiler. Eğer bunlar gibi içinizde birisi varsa, o da Ömer'dir. Yani ilhama mazhar eski ümmetlerdeki insanlar gibidir."

* * *

68- *Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) halk arasında istimal edilen teşbih ve temsilleri kullandığı...*

Risalede yeri: Sözler sh: 342; Şuâlar sh: 579; Âsâr-ı Bediiye sh: 189

Risale-i Nur'da geçtiği metniyle: *«Beyn-en nas iştihar bulmuş bazı hikâyeler bulunuyor ki, durûb-u emsal hükmüne geçer. İşte o neviden beyn-en nâs tearüf etmiş bazı kıssa ve hikâyatı, Resul-i Ekrem (A.S.M.) bir maksad-ı irşadî için temsil ve hikâye nev'inden zikredivermiş.»*

Me'hazler: Sahih-i Buharî 2/137 Peygamber'in bazı hanımları kendisine sordular: "Hangimiz en evvel sana kavuşuruz?" Ferman etmiş: " ...اَطْوَلُكُنَّ يَداً

Yani, eli en uzun olan." Onlar demişler: "Biz sonra anladık ki, eli uzun demek, sadakası çok olan demektir."

Birçok misallerde Cem'-ül Fevaid 1/306 ve El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned-i Ahmed 9/205'de emsal ve hikâyeler tarzındaki hadîsler bölümü; keza El-Feth-ül Kebir 1/42 Tavîl-ün Necad, Rafi-ül İmad gibi hadîslere bakılabilir.

* * *

69- *Sevr ve Hut ve Sahret taşı mes'eleleri...*

(Not: Bu makamda, Sevr ve Hut ile Sahret Taşı hakkında gelen hadîsler müştereken kaydedildi. Aslında bunlar, ayrı iki mes'eledir.)

Risalede yeri: Sözler sh: 342; Lem'alar sh: 90, 93 ve 94; Şuâlar sh: 263; Âsâr-ı Bediiye sh: 201, 202 ve 203 ve daha Nur'un başka yerlerinde varsa...

Me'hazler: (Not: Bu hadîs-i şerifler, tefsir ve bazı hadîs kitaplarında, bazan çok uzunca geçmektedir. O uzunluklar, herhalde bir cümleden ibaret olan hadîsin tefsir veya şerhidirler. Bu şerhler hatalı olabilirler. O halde hadîsten sayılmayabilirler.)

Cami-ül Beyan – İbn-i Cerir-i Taberî 29/9; El-Cami' Li-Ahkâm-il Kur'an – Kurtubî 1/256; Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 6/249; aynı tefsirin kenarında Tenvir-ül Mikyas – İbn-i Abbas 6/113; El-Fetva – Halilî 1/10 ve 18; Tarih-i Taberî 1/52; Keşf-ül Estar An-Zevaid-il Bezzar 2/450; Kenz-ül Ummal 6/160, 162; Müstedrek-ül Hâkim 3/588, 4/120 ve 203; El-Feth-ül Kebir 2/201 ve 249; Râmuz-ül Ehadîs sh: 95; Mektubat-ı İmam-ı Rabbanî – Osmanlıca Tercüme 2/84; Mecmuat-ul Ahzab 3/272, 275 ve 276; El-Esrar-ul Merfûa – Aliyy-ül Karî sh: 450; Nehc-ül Belâga – İmam-ı Ali sh: 131; El-Metalib-ül Âliye 3/266; El-Kâmil Fid-Duafa' 3/1198

Zabıt şekli: (Not: Bu hadîs veya rivayetler ayrı ayrı lafızlarda geldikleri için, bu babda gelen İmam-ı Ali (R.A.)'ın sözü ve bir de Kâ'b-ul Ahbar'dan gelen bir rivayet pek mühimdirler.)

Bir adam Abdullah bin Ömer'e sordu: اَرَاَيْتَ اْلاَرْضَ عَلَى مَا هِيَ؟

Türkçesi: "Bu yer neyin üzerindedir?" O da dedi ki: "Suyun üzerindedir. Su da bir yeşil taşın üstündedir. O taş da bir balığın sırtındadır."

El-Metalib-ül Âliye'de, Hut ve Sahret hakkında uzun bir hadîs vardır. O hadîste: Atâ bin Yaser diyor: Ben Kâ'b-ul Ahbar'a sordum: "Bu yeri durduran nedir?" Dedi: "Allah'ın emri." Dedim, "Biliyorum Allah'ın emridir, fakat o Allah'ın emri nasıldır?" Dedi: "Bir meleğin elinde yeşil bir ağaç dalı gibidir. O melek ise, Hut'un sırtında durmaktadır."

İmam-ı Busirî bu hadîs için: "Ravileri mu'temed kişilerdir" demiştir. Eş-Şerîa 2/163'de, bu hadîse yakın bir hadîs de vardır. Ayrıca Kenz-ul Ummal 6/157'de: ...مِنْهَا عَلَى ظَهْرِ حُوتٍ قَدِ الْتَقَا طَرَفَاهُ فِى سَمَاءِ الدُّنْيَا، وَالْحُوتُ عَلَى

صَخْرَةٍ وَالصَّخْرَةُ بِيَدِ مَلَكٍ...

Sahret hakkındaki sahih hadîsler ise, Müstedrek-ül Hâkim'den, Rafi bin Amr El-Müzenî diyor: سَمِعْتُ رسول الله (ع.ص.م) يَقُولُ: اَلصَّخْرَةُ وَالْعَجْوَةُ مِنَ الْجَنَّةِ İmam-ı Zehebî de bu hadîsin sıhhatini ikrar etmiş.

Sevr hakkında gelen rivayetler ise, me'hazlerini verdiğimiz tefsir ve tarih kitaplarında bulunmaktadır.

* * *

70- *«Bir vakit huzur-u Nebevî'de derin bir ses işitildi. Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etti ki: "Bu gürültü, yetmiş senedir yuvarlanıp ta, ancak bu dakika Cehennem'in dibine düşen bir taşın gürültüsüdür."...»*

Risalede yeri: Sözler sh: 342; Mektubat sh: 93 ve Şuâlar sh: 579 (Beşinci Şua) gibi yerler.

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/3184, hadîs no: 2844; yine Müslim 4/2145, hadîs no: 2782; Müsned-i Ahmed 2/271, 3/341, 346 ve 360; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/697; Cem'-ül Fevaid 2/763; El-Feth-ül Kebir 2/282; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 4/59; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 7/52; keza Şerh-üş Şifa Nesim-ür Riyad 3/203; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 4/171

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in hadîsi: عن ابى هريرة (رض) قال: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللّه (ع.ص.م) اِذْ سُمِعَ وَجْبَةٌ، فَقَالَ النَّبِىُّ (ع.ص.م): تَدْرُونَ مَا هذَا؟ قَالَ قُلْنَا: اَللّهُ وَ رَسُولُهُ اَعْلَمُ. قَالَ: هذَا حَجَرٌ رُمِىَ بِهِ فِى النَّارِ مُنْذُ سَبْعِينَ خَرِيفًا فَهُوَ يَهْوِى فِى النَّارِ اْلآنَ، حَتّىَ انْتَهَى اِلَى قَعْرِهَا.

Meâli: Ebu Hüreyre'den rivayet, demiş ki: "Biz Resulullahla beraber iken, âniden bir gürültü işitildi. Peygamber (A.S.M.) dedi: "Biliyor musunuz bu nedir?" Biz dedik ki: "Allah ve Resulü daha iyi bilir." Bunun üzerine, Peygamber (A.S.M.) ferman etti ki: "Bu bir taştır ki, yetmiş seneden beri Cehennem'e doğru gitmekte iken, şu anda Cehennem'in dibine düşmesinin gürültüsüdür."

(Not: Risale-i Nur'da bahsi edilip, kaynak kitaplarda izahı bulunan ölen "meşhur münafık"ın ismi ise; Yahudilerin Benî Kaynuka' Kabilesinden ve "Münafıkların Mağarası" olarak yâdedilen "Rufaa' bin Zeyd bin Tabut"tur. Dakikalarla zamanlama meselesi ise, Hz. Üstad'ın değerlendirmesidir. Ruh-ul Beyan Tefsirinde, Resul-i Ekrem'in mezkûr ihbarından az sonra, meşhur münafığın evinden matem seslerinin yükseldiğini kaydetmektedir.)

* * *

71- *«Cenab-ı Hakîm-i Mutlak şu dâr-ı tecrübe ve imtihanda çok ehemmiyetli şeyleri kesretli eşya içinde saklıyor. O saklamakla çok hikmetler, çok maslahatlar bağlıdır. Meselâ Leyle-i Kadri umum Ramazanda, saat-ı icabe-i duayı Cum'a gününde, makbul velisini insanlar içinde, eceli ömür içinde ve kıyametin vaktini ömr-ü dünya içinde saklamış.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 342 (Yirmidördüncü Söz'ün Üçüncü Dalı); Elyazma Nur-un Min Envâr-il Kur'an sh: 59; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 566, 567

Me'hazler: Münebbihat-ı İbn-i Hacer sh: 25

Zabıt şekli: قال عُمر (رض): اِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى كَتَمَ ستَّةً فِى ستَّةٍ، كَتَمَ الرِّضَاءَ فِى الطَّاعَةِ وَ كَتَمَ الْغَضَبَ فِى الْمَعْصِيَّةِ وَ كَتَمَ اسْمَهُ الْاَعْظَمَ فِى الْقُرْآنِ وكَتَمَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِى شَهْرِ رَمَضَانَ وكَتَمَ الصَّلَاةَ الْوُسْطَى فِى الصَّلَوَاتِ وكَتَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِى الْاَيَّامِ

Meâli: Hazret-i Ömer (R.A.) demiş ki: "Cenab-ı Hak altı şeyi, altı şey içinde saklamıştır: 1- Rızayı taat içinde.. 2- Azabı masiyet içinde.. 3- İsm-i Azamını Kur'an içinde.. 4- Leyle-i Kadr'i Ramazan içinde.. 5- Salât-ı vustayı, beş namazlar içinde.. 6- Kıyamet gününü, günler içinde saklamıştır."

* * *

72- *Sahabe ve Tabiînlerin dahi kıyametten korktukları ve onun alâmetleri olan Mehdi ve Deccal'ı bekledikleri...*

Risale-i Nur'daki metni: *«Her asır, hattâ asr-ı hakikat-bîn olan Asr-ı Saadet dahi daima kıyametten korkmuşlar. Hattâ bazıları şeraiti hemen hemen çıkmış demişler.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 343 (Yirmidördüncü Söz'ün Üçüncü Dalı'nın Sekizinci Aslı)

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 4/545 ve 549; İbn-i Mes'ud demiş: "Deccal'ın alâmeti gelip geçmiştir." Hilyet-ül Evliya 2/213 yine İbn-i Mes'ud'dan aynı mânada başka tarz bir söz rivayet edilmiş; El-Musannef – San'anî 11/402, Ebu Hüreyre (R.A.) ihtiyarlığı zamanında Hazret-i İsa'ya yetişmek emelinde bulunduğunu yazmış; El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/23 meşhur tabiî Tavus-u Yemenî demiş: وَدِدْتُ اَنِّي لاَ اَمُوتُ حَتّىَ اَدْرِكَ زَمَانَ الْمَهْدِيّ Yani, "Ben istiyorum ki, ölmeyeyim. Tâ ki Mehdi'nin zamanına yetişeyim." Cem'-ül Fevaid 1/289; Müsned-ü İbn-i Hanbel 2/298 ve 299; yine El-Havî Lil-Fetavâ 2/244 Tabiîn devrinde insanlar, Musa bin Talha'yı, Mehdî olarak biliyorlardı. Fakat sonra bu zât, meşhur Muhtar'ın şerrinden kaçıp Kûfe'ye gelince anladılar ki; bu, o değil; keza El-Feth-ür Rabbanî – Geylanî sh: 263, Geylanî Hazretleri kendi zamanındaki o vakit için demiş: هٰذَا آخِرُ الزَّمَانِ زَمَانُ النِّفَاقِ

Yani: "Bu zaman âhirzamandır, nifak ve münafıklık vaktidir."

* * *

73- *«Deccal'ın birinci günü bir sene, ikinci günü bir ay, üçüncü günü bir hafta, dördüncü günü eyyam-ı saire gibidir.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 344; Şuâlar sh: 586 ve daha sair risalelerde varsa...

Me'hazler: Şerh-i Müslim – Nevevî 18/66; Ebu Davud hadîs no: 4321 ve 4322; Sahih-i Müslim 4/2252, hadîs no: 110; İbn-i Hanbel 3/367; El-Müstedrek 4/530; El-Feth-ür Rabbanî – Şerh-i Müsned 24/82, 84 ve 85; Mecma-uz Zevaid 8/349; Kenz-ül Ummal 14/325, bir çok sahih kaynaklardan nakil...

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in uzun hadîsi: قُلْنَا يَا رَسُولَ اللّٰه وَمَا لَبْثُهُ... فِى الْاَرْضِ؟(اَى الدَّجّال) قَالَ: اَرْبَعُونَ يَوْمًا. يَوْمٌ كَسَنَةٍ وَ يَوْمٌ كَشَهْرٍ وَ يَوْمٌ كَجُمُعَةٍ وَ سَائِرُ اَيَّامِهِ كَاَيَّامِكُمْ...

Meâli: Sahabeler sormuşlar: "Ya Resulallah! Deccal'ın yer yüzünde müddeti ne kadar olacak?" Peygamber (A.S.M.) ferman etmiş: "Kırk gün.. öyle günler ki; bir günü bir sene kadardır, bir günü de bir ay kadar ve bir günü bir hafta kadardır. Sair günleri ise, sizin günleriniz kadardır."

* * *

74- لَوْ وَزِنَتِ الدُّنْيَا عِنْدَ اللّٰهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ مَا شَرِبَ الْكَافِرُ مِنْهَا جُرْعَةَ مَاءٍ

Risalede yeri: Sözler sh: 345; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 343

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 4/306; Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 4/173; Riyaz-us Salihin sh: 219; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/178, 219, 509 ve 620; Tirmizî, asıl metin 3/261; Şerh-üs Sünne 14/229; Cem'-ül Fevaid 1/383; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5177; El-Feth-ül Kebir 1/12, 3/47; Râmuz-ül Ehadîs sh: 385 ve 466; Levakıh–ul Envar – Şa'ranî sh: 146; Kenz-ül Ummal 3/195 ve 213 dört tane ayrı ayrı hadîsler; Müsned-ül Firdevs 3/342; Feyz-ül Kadir hadîs no: 7680; Tirmizî ve Ziya-ul Makdisî'den nakil ile Suyutî'nin sıhhatine hükmetmiş olduğunu yazmış; Tirmizî hadîs no: 2320; Mecma-uz Zevaid 10/288; Hilyet-ül Evliya 3/253 ve 304; Tarih-i Bağdad – Hatib-i Bağdadî 4/92; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 6/5921; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 5/1956; Ed-Duafa' – Akilî 3/46

Zabıt şekli: Riyaz-üs Salihîn hadîsi:

لَوْ كَانَتِ الدُّنْيَا تَعْدِلُ عِنْدَ اللّٰهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ مَا سَقَى كَافِراً مِنْهَا شُرْبَةَ مَاءٍ

Meâli: "Eğer Allah'ın yanında dünya bir sinek kanadına muadil gelmiş olsa idi, kâfirler ondan bir yudum suyu içmeyeceklerdi."

* * *

75- *«Evet, âlem-i bekadan bir sinek kanadı kadar bir nur, madem ebedîdir, yeryüzünü dolduracak muvakkat bir nurdan daha hayırlıdır.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 346 (Yirmidördüncü Söz'ün Dokuzuncu Aslı); Lem'alar sh: 77 (13.Lem'anın Yedinci İşareti) ve Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/144; İbn-i Hibban 9/252; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 2/73; Müstedrek-ül Hâkim 2/299 (İmam-ı Zehebî hadîse "Sahihtir" demiş); Ez-Zühd – İbn-i Hanbel sh: 29; El-Feth-ül Kebir 3/15

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi:

عن سهل بن الساعدى: مَوْضِعُ سَوْطٍ فِى الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا

Meâli: Sehl bin Saidî'den rivayet: "Cennet'te bir kamçı yeri kadar bir yer, dünya ve mâfihadan hayırlıdır."

* * *

76- *Kur'an Sûrelerinin bazılarının faziletleri hakkında vârid olmuş olan hadîs-i şerifler...*

Risalede yeri: Sözler sh: 346; El-Mesneviy-ül Arabî Zehre'nin Zeyli sh: 289; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 354

Risale-i Nur'daki metni: *«İnsafsız ehl-i ilhadın mübâlağa zannettikleri hattâ*

muhal bir mübâlağa ve mücazefe zannettikleri biri de, amellerin sevabına dair ve bazı sûrelerin faziletleri hakkında gelen rivayetlerdir. Meselâ: "Fatiha'nın Kur'an kadar sevabı vardır. Sûre-i İhlas sülüs-ü Kur'an, Sûre-i İza Zülzileti rubu', Sûre-i Kul yâ eyyühel kâfirûn rubu', Sûre-i Yâsin on defa Kur'an kadar olduğuna rivayet vardır.»

Me'hazler: (Not: Me'hazler verirken, mezkûr sûreler hakkında gelen hadîsleri beraber vereceğiz. Herbir sûre için ayrı ayrı me'hazler vermeyeceğiz. Yalnız üç "Kulhüvallahü Ehad" sevabı Kur'an kadar olduğu hadîsleri mütevatir olduğundan onu ayrıca kaydedeceğiz. Diğer sûreler hakkında gelen hadîslerin me'hazleri için, müşterek me'hazler göstereceğiz.)

Üç "Kulhüvallah" bir Kur'an kadar sevabı vardır hadîsi için bak: Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 113

Türkçe Terceme Buharî, hadîs no: 170 ve 1771; Müsned-i Ahmed 2/173, 3/147 ve 221, 5/418; Tirmizî 5/165, hadîs no: 2893; İbn-i Mace Fezail-ül Kur'an 21; Müstedrek-ül Hâkim 1/566; Zülzilet ve Kâfirûn Sûreleri hakkında; Cem'-ül Fevaid 1/160, 170, 171 ve 172; Sahih-i Müslim Müsafirîn 26; Daremî Fezail-ül Kur'an 4; Şuab-ül İman – Beyhakî 5/455, 466 ve 471; Tefsir-i Ruh-ul Maanî Elusî 3/255; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 2156, 3144; El-Feth-ül Kebir 1/177, 405, 487, 2/302, 3/225 ve 228; Ebu Davud Kitab-ül Hacc 95; Kenz-ül Ummal 1/584, 588, 591 ve 595'te bir çok hadîsler; Râmuz-ül Ehadîs sh: 50, 177 ve 335; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 7/443; Tuhfet-ül Ahvezî bi-şerh-i Cami-it Tirmizî 8/197

Zabıt şekli: Ayrı ayrı sûreler hakkında gelmiş olan ayrı ayrı hadîsler olduğu için kaydedemedik. Ama Risale-i Nur'daki nakil aynen vardır. Yâsin Suresinin bir defa okunması, 12 defa Kur'an kadar olduğu hakkındaki hadîs rivayetleri, Ruh-ul Beyan Tefsirinde ve Tuhfet-ül Ahvezî hadîs kitabında geçmektedir.

* * *

77- *«Kur'anın herbir harfinin on, bazan yetmiş, bazan yediyüz kadar haseneler kazandırdığı...»*

Risalede yeri: Sözler sh: 346; Mektubat sh: 401 ve sair Risalelerde varsa...

Me'hazler: Şuab-ül İman – Beyhakî 1/154 ve 157, 2/165 ve 166; Feth-ül Barî Şerh-i Buharî 1/99; Nesaî 8/105; Riyaz-üs Salihîn sh: 404; Et-Tergib Vet-Terhib 2/342, Et-Taç Mensur Ali Nasır 4/6; Müstedrek-ül Hâkim 1/55; Et-Tizkâr Fi Efdal-il Ezkâr Kurtubî sh: 29-41; El-Me'surat Hasan-ül Benna sh: 41; Masabih-üs Sünne 2/117; İhya-u Ulûm-id Din 1/273; Daremî 2/429; Tirmizî 2/430. Buraya kadarki me'hazler, Kur'an harflerinin muzaaf sevabları hakkında gelen hadîsleri ihtiva eden kitaplardır.

Cem'-ül Fevaid 1/4 ve 405; Muhtar-ul Ehadîs sh: 105 ve 162; Buharî 1/17; Ebu Davud Et-Tayalisî 1/19; Mecma-uz Zevaid 4/145 ve 156. Buraya kadarki me'hazler ise, herbir hayırlı amelin birden tâ bir milyona kadar hasene ve sevab kazandırabileceği hakkındaki hadîslerdir.

Garib-ül Hadîs – Birgevî sh: 55; Kenz-ül Ummal 8/453, 6/352 ve 1/443, 531, 518, 535, 542 ve 554 birçok hadîsler bu sahifelerde mevcuddur. Buraya kadarki me'hazler de, mutlak sevabların tezaufu hakkındaki hadîslerdir.

* * *

78- *«Kim iki rekat namazı filan vakitte kılsa, bir hacc kadardır.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 347 ve daha başka risalelerde varsa...

Me'hazler: El-Ezkâr – Nevevî sh: 70'de: مَنْ صَلَّى الْفَجْرَ فِى جَمَاعَةٍ ثُمَّ قَعَدَ يَذْكُرُ اللّٰهَ تَعَالَى حَتّٰى تَطْلُعَ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ كَانَتْ كَاَجْرِ حَجَّةٍ وَ عُمْرَةٍ تَامَّةٍ تَامَّةٍ تَامَّةٍ. قَالَ التِّرمذى: حديثٌ حسنٌ.

El-Gunye – Geylanî 2/82 (aynı hadîs başka bir tarikle getirilmiştir); Mecma-uz Zevaid 10/104 ve 105 (aynı meâlde dört hadîs-i şerif getirilmiştir. İmam-ı Heysemî bu hadîsler için "Senetleri güzeldir" demiş). Keza Kenz-ul Ummal 1/151, 152 ve 170 (bir kaç tane hadîs)...

Birinci hadîsin meâli: "Kim ki, sabah namazını cemaatla kılar, sonra otururak tâ güneş doğuncaya kadar Allah'ı zikreder ve sonra kalkıp iki rek'at namaz kılarsa, onun sevabı bir tam hacc ve bir umre kadardır."

Tirmizî bu hadîs için "Hasen hadîstir" demiş.

* * *

79- *«Gıybet katil gibidir.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 347 ve 348; Âsâr-ı Bediiye sh: 327

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs 3/116-117; Muhtar-ül Ehadîs sh: 49; Kenz-ul Ummal 3/586; Es-Siyer-ül Kebir – İmam-ı Muhammed 4/1514

Zabıt şekli: اَلْغِيبَةُ اَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ

Meâli: "Gıybet katilden daha şiddetlidir."

* * *

80- *«Güzel bir söz, bir abdi azad etmek gibidir.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 348

Me'hazler: Et-Tergib Vet-Terhib 3/421-434; Mevarid-üz Zam'an sh: 470; El-Ezkâr – Nevevî sh: 288; Müsned-i Ahmed 2/316, 374, 4/256, 258 ve 379, yine 4/296 ve 300, 6/298; Tirmizî Tefsir-i Sûre 1, 2; Tuhfet-ül Ahvezî 3/261; Nesaî zekât/3, 6; Müsned-ül Humeydî 2/405; Kenz-ül Ummal 6/361-368 (bir çok hadîs şekilleri); yine Kenz-ül Ummal 3/269; Şuab-ül İman – Beyhakî 6/499; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 2/249

Zabıt şekli: Kenz-ül Ummal'dan bir hadîs: اَفْضَلُ الصَّدَقَةِ صَدَقَةُ اللِّسَانِ، اَلشَّفَاعَةُ تُفِكُّ بِهَا الْاَسِيرَ وَ تُحقِنُ بِهَا الدَّمَ وَ تُجِرُّ الْمَعْرُوفَ وَالْاِحْسَانَ اِلَى اَخِيكَ وَ تَدْفَعُ عَنْهُ الْكَرِيهَةَ (الطبرانى والبيهقى)

Meâli: "Sadakanın en efdali, lisan sadakasıdır, yani güzel sözdür. Onun şefaatı ile, esirin kurtarılması mümkündür ve kan davasının durmasına sebeb olabilir... ilh."

Ruh-ul Beyan Tefsirinde: "Lisan ile yapılan (söylenen) sadakadan daha efdal hiçbir sadaka yoktur" meâlinde bir hadîs-i şerif geçmektedir.

* * *

81- مَنْ قَرَاَ هذَا اُعْطِىَ لَهُ مِثْلُ ثَوَابِ مُوسَى وَ هَارُونَ: اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَ رَبِّ الْاَرَضِينَ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ * اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَ رَبِّ الْاَرَضِينَ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَلَهُ الْعَظَمَةُ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ * وَلَهُ الْمُلْكُ رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Risalede yeri: Sözler sh: 348; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 354

Me'hazler: Mecmuat-ul Ahzab 2/263 (İhya-u Ulûm'dan nakil diye kaydederek ve Hazret-i Ali'den rivayet edilmiş diye yazmış). Keza Mecmuat-ul Ahzab 2/372 (İsmail bin Muhammed El-Halvetiye'nin cem'etmiş olduğu "Uşşakıye" tarikatının mühim virdlerinden birisinde mezkûr duanın üç fıkrasından birinci fıkrası mevcuddur.)

(Not: Ancak Mecmuat-ul Ahzab'ın birinci me'hazının İhya-u Ulûm'dan naklettiği husus, şimdiki matbu' İhya-u Ulûmlarda bulunamadı. Mümkündür ki, kitabın müellifinin elindeki nüsha elyazma nüsha olduğundan, içinde bu mes'ele bulunabilir.)

* * *

82- *Kur'an gibi hadîsin de müteşabihatı vardır.*

Risalede yeri: Sözler sh: 350 (Yirmidördüncü Söz Üçüncü Dal Onbirinci

Asıl); Onikinci ve Ondördüncü Lem'alar ve Beşinci Şua gibi Nur'un sair risaleleri...

(Not: Bu hüküm, bir hadîs-i şerifin öz metni değildir. Amma hadîslerin o tarzda olanlarının varlığını kabul etmiş büyük İslâm muhakkiklerinin gerçek bir hükmüdür.)

Me'hazler: Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 3/207; El-İşâa Fi-Eşrat-is Sâa – Berzencî sh: 182

* * *

83- تَنَامُ عَيْنَىَّ وَلاَ يَنَامُ قَلْبِى

Risalede yeri: Sözler sh: 350; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 567

Me'hazler: Türkçe Terceme Buharî 4/142 hadîs no: 591, 592 ve 9/33 hadîs no: 1464; Sahih-i Müslim Kitab-ül Müfessirîn/125; Ebu Davud Taharet/79, Tetavvu'/26; Tirmizî Mevakıt/28, Fiten/63; Nesaî El-Leyl/36; Muvatta' 9; Müsned-i Ahmed 1/22, 2/251, 348; Sahih-i Buharî 2/67; Cem'-ul Fevaid 1/317; Sahih-i İbn-i Hibban 1/101; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 12/1229 ve nihayet Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 449

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: يَا عَائِشَةُ اِنَّ عَيْنَىَّ تَنَامَانِ وَلاَ يَنَامُ قَلْبِى

Meâli: "Ey Âişe! Bil ki, benim gözlerim uyurlar, amma kalbim uyumaz."

* * *

84- *«Melekler, zikir ve tesbih ve hamd ve ibadet ve ma'rifet ve muhabbetin envarıyla tagaddî edip telezzüz ediyorlar. Çünki onlar nurdan mahlûk oldukları için, gıdalarına nur kâfidir...»*

Risalede yeri: Sözler sh: 353; Elyazma Nur-un Min Envâr-il Kur'an sh: 60; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 609 ve daha başka risalelerde varsa...

Me'hazler: Sahih-i Müslim 3/229; Müsned-i Ahmed 6/153 ve 168 Sahih-i İbn-i Hibban 8/9; Müstedrek-ül Hâkim 4/511; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5071; Keşf-ül Estar an Zevaid-il Bezzar 2/449; Müsned-ül Firdevs 2/291; El-Feth-ül Kebir 2/212; İhya-u Ulûm-id Din 1/299; Tefsir-i İbn-i Kesir veya Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 3/388, 5/163, 7/467; Kenz-ül Ummal hadîs no: 15175; Şuab-ül İman – Beyhakî 1/413

Zabıt şekli: 1- Melâikelerin hilkati: عن عائشة (رض) قال رَسُولُ اللّه (ع.ص.م): خُلِقَتِ الْمَلئِكَةُ مِنْ نُورٍ وَ خُلِقَ الْجَانُّ مِنْ نَارٍ وَ خُلِقَ آدَمُ مِمَّا قَدْ وَصَفْتُ لَكُمْ

(İbn-i Hibban)

2- Gıdaları nurdur: طَعَامُ الْمُؤْمِنِينَ فِى زَمَنِ الدَّجَّالِ طَعَامُ الْمَلٰئِكَةِ. قَالُوا وَمَا طَعَامُ الْمَلٰئِكَةِ؟ قَالَ طَعَامُهُمْ مَنْطِقُهُمْ بِالتَّسْبِيحِ وَالتَّقْدِيسِ. فَمَنْ كَانَ مَنْطِقُهُ يَوْمَئِذٍ التَّسْبِيحُ وَالتَّقْدِيسُ اَذْهَبَ اللّٰهُ عَنْهُ الْجُوعَ فَلَمْ يَخْشَ جُوعًا...

İbn-i Hibban ve Müstedrek'in hadîsleri...

Meâlleri: Hazret-i Âişe'den rivayet: Dedi ki, Resulullah (A.S.M.) ferman buyurdu: "Melâikeler Nur'dan halkedilmişlerdir. Cânn ise, ateşten mahlukturlar ve Âdem ise, onun hilkati size tavsif ettiğim gibidir."

İkinci hadîsin meâli: "Deccal zamanında mü'minlerin taamı, melâikenin taamıdır." Sahabeler sordular: "Yâ Resulallah! Melâikenin taamı nasıldır?" Dedi ki: "Onların taamı, söyledikleri tesbih ve takdisleridir. O gün, yani Deccal zamanında kimin sözü tesbih ve takdis olursa, Cenab-ı Allah ondan açlığı giderir, açlıktan hiç korkmaz."

* * *

85- *«Rezzakiyet arşının hamelesi, Mikâil (A.S.)dır.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 353; Elyazma Nur-un Min Envâr-il Kur'an sh: 67; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 615

Me'hazler: Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5728 (Hamele-i Arş melâikelerinden bahseden hadîsler); Müsned-ül Firdevs 1/179; Hilyet-ül Evliya 9/205; Ruh-ul Beyan – Burusevî 9/265; Şuab-ül İman – Beyhakî 1/433

Zabıt şekli: اِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ وَكَّلَ مِيكَائِيلَ بِالدُّعَاءِ لِاَهْلِ الْاَرْضِ بِالْمَطَرِ وَالْخِصْبِ وَالْعَافِيَةِ وَالسَّلَامَةِ (Müsned-ül Firdevs'teki hadîs)

Meâli: "Allah (C.C.) Mikâil (A.S.)'ı yeryüzü halkına dua ile; yağmur, bereket, âfiyet ve selâmet için müvekkel kılmıştır."

* * *

86- *«Mü'minin niyeti amelinden hayırlıdır.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 361 ve daha başka Risalelerde bulunabilen aynı mânadaki hadîs...

Me'hazler: Tarh-üt Tesrib – Irakî 2/6; Cem'-ül Fevaid 1/303, 2/265; Feyz-ül Kadir hadîs no: 9295 ve 9296; Müsned-ül Firdevs 4/286 ve 303; Müsned-üş Şihab – Kuzaî hadîs no: 147; Ed-Dürer-ül Müntesire sh: 48 ve 166; Kenz-ül Ummal 3/419-424 (aynı mânada beş hadîs); Râmuz-ül Ehadîs sh: 453

Zabıt şekli: Feyz-ül Kadir'deki iki hadîs:

1- عن انس (رض): نِيَةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِه (Beyhakî'den)

2- نِيَةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِه، وَعَمَلُ الْمُنَافِقِ خَيْرٌ مِنْ نِيَتِه، وكُلٌّ عَلَى نِيَتِه فَاذَا عَمِلَ الْمُؤْمِنُ عَمَلاً ثَارَ فِى قَلْبِه (Taberanî'den)

Meâlleri: "Mü'minin niyeti amelinden hayırlıdır. Münafığın ameli ise, niyetinden hayırlıdır. Herkes kendi niyetine göre karşılık görür... ilh."

* * *

87- سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ عَدَدَ خَلْقِكَ وَزِنَةَ عَرْشِكَ...الخ.

Risalede yeri: Sözler sh: 361 ve daha sair risalelerde varsa...

Me'hazler: Sahih-i Müslim hadîs no: 2727; Ebu Davud hadîs no: 2503; Tuhfet-ül Ahvezî – Tirmizî hadîs no: 3626; Nesaî 4/77; El-Ezkâr – Nevevî sh: 16-17; Cem'-ül Fevaid 1/675; Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 2/428; Müsned-i Ahmed 1/258 ve 353, 6/43; Mecma-üz Zevaid 1/61 ve 109; Kenz-ül Ummal 1/93

Zabıt şekli: Müslim'in hadîsi: عن جويرية (رض) قال قال النّبى (ع.ص.م): لَقَدْ قُلْتُ بَعْدَكِ اَرْبَعَ كَلِمَاتٍ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ. لَوْ وُزِنَتْ بِمَا قُلْتِ مُنْذُ الْيَوْمِ لَوَزَنَتْهُنَّ: سُبْحَانَ اللّه وَبِحَمْدِه عَدَدَ خَلْقِه وَرِضَا نَفْسِه وَزِنَةَ عَرْشِه وَمِدَادَ كَلِمَاتِه

Meâli: Cüveyriye (R.A.)'dan: Resulullah (A.S.M.) dedi ki: Ben senden sonra, dört kelimeleri üç kere tekrarladım. Bunlar, senin gün boyunca okuduklarınla müvazene edilse, müsavi gelebilecektir. İşte o kelimeler şunlardır:

سُبْحَانَ اللّه وَبِحَمْدِه عَدَدَ خَلْقِه وَرِضَا نَفْسِه وَزِنَةَ عَرْشِه وَمِدَادَ كَلِمَاتِه

* * *

88- *«Kâbe duvarına altın harfleriyle yazılan "Muallekat-ı Seb'a" ve Lebid'in kızı, babasının şiirini Kâbe'den indirirken demiş: "Âyâta karşı bunun kıymeti kalmadı."»*

Risalede yeri: Sözler sh: 368 ve 446; Şuâlar sh: 134

Me'hazler: (Not: Bu bir hadîs değil, tarihî bir hâdisedir. Bütün İslâm tarihlerinde çeşitli rivayetlerle gelip meşhur olduğu için üzerinde fazla durmadım. Sadece bir-iki me'haz verip geçeceğiz.)

Mukaddimet-ü İbn-i Haldun sh: 580 ve 581; Kamus-ul A'lâm Ş. Sami 5/3986

Meşhur Arab şairlerinden olan ve Peygamberimize yetişip O'na iman eden meşhur Lebid'in Muallekat-ı Seb'a içinde olan şiirinin baş beyti şöyledir:

أَلاَ كُلُّ شَيْءٍ مَا خَلاَ اللّهَ بَاطِلُ * وَ كُلُّ نَعِيمٍ لاَ مُحَالَةَ زَائِلُ

Lebid'in bu beyti, Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) takdirlerine de mazhar olduğu meşhurdur.. ve "Lebid'in şiirleri içinde doğru olan bu beytidir" diye ondan senakârane bahsettiği de meşhurdur. (Bu hâdise, birçok hadîs kitaplarında mevcuddur. Biz sadece bir kitabın ismini verip geçeceğiz.) El-Keşkûl – M. Âmilî 1/346

Lebid'in şiirinin mânası: "Âgâh olunuz ki, içinde Allah olmayan herşey bâtıldır. Ve her ni'met hiç şüphesiz ki, zeval bulacaktır."

* * *

89- *Kur'anın karşısında muaraza etmek isteyen müşrikler için, Câhız'ın: "Muaraza-i bil-huruf mümkin olmadı, muaraza-i bis-süyûfa mecbur oldular." sözü...*

Risalede yeri: Sözler sh: 369 (Yirmibeşinci Söz); Mektubat sh: 186; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 122, 123

Sözler'deki metin: *«Demek muaraza-i bil-huruf mümkin değildi, muhaldi. Onun için muharebe-i bis-süyûfa mecbur oldular.»*

Me'hazler: (Not: Bu söz bir hadîs-i şerif değil, amma İlm-i Kelâm ve sair muhakkik âlimlerin bir hükmüdür.) El-İtkan Fi Ulûm-il Kur'an – Suyutî 2/117

* * *

90- *«Bir bedevî* فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ *kelâmını işittiği anda secdeye gitti. Ona dediler: "Müslüman mı oldun?" "Yok" dedi, "Ben şu kelâmın belâgatına secde ediyorum."»*

Risalede yeri: Sözler sh: 378; Şuâlar sh: 134 ve daha başka yerlerde varsa...

Me'hazler: (Sadece bir tek me'haz verip geçeceğiz.) Tefsir Ruh-ul Maani – Elusî 4/86

Zabıt şekli: Aynen Üstad'ın kaydettiği gibidir.

* * *

91- *Müşrikler bile Kur'anın i'cazını itiraf etmişlerdir.*

Risale-i Nur'daki metin: *«Hattâ Kureyş'in rüesasından müdakkik bir beliğ, müşrikler tarafından Kur'anı dinlemek için gitmiş, dinlemiş, dönmüş demiş ki: "Şu kelâmın öyle bir halâveti ve taraveti var ki; kelâm-ı beşere benzemez. Ben şâirleri, kâhinleri biliyorum; bu onların hiç sözlerine benzemez. Olsa olsa, etbaımızı kandırmak için, sihir demeliyiz.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 378 (Yirmibeşinci Söz)

Me'hazler: El-İtkan Fî Ulûm-il Kur'an – Suyutî 2/117; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 3/279; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/264; Kenz-ül Ummal 12/389; Delâil-in Nübüvve – Beyhakî 2/198; Delâil-in Nübüvve – Ebu Nuaym 1/232 ve 233; Şuab-ül İman – Beyhakî 1/394

Zabıt şekli: Verilen me'hazlerde, hem Velid bin El-Mugîre ve hem de Utbe bin Rubey'a her ikisi de Arab beliğlerinin en meşhurlarından idiler. Bunlar ikisi de ayrı ayrı gelmişler, Kur'anı dinlemişler ve sonra dönüp müşriklere itiraf etmişler ki: "Biz bir çok şâir, kâhin ve saireleri dinlemişizdir. Dinlediğimiz bu Kur'an, onlara hiç benzemiyor..." diye uzun hikâyeleri kitaplarda yazılıdır.

* * *

92- لَيْسَ بَعْدَ بَيَانِ الْقُرْآنِ بَيَانٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 384 (Yirmibeşinci Söz)

Me'hazler: (Not: Bu söz bir hadîs-i şerif değildir. Muhakkikîn-i ülemanın Kur'an hakkında kabul ettikleri köklü bir kanaat ve hükümleridir.)

Meselâ, İhya-u Ulûm-id Din 1/105, Gazalî Hazretleri Kur'an hakkında aynı sözü kullanmıştır.

* * *

93- تَنَزُّلَاتُ الْهِيَّةٌ اِلَى عُقُولِ الْبَشَرِ

(Not: Bu söz dahi bu metniyle bir hadîs-i şerif değildir. Amma Usûl-üd Din ve İlm-i Kelâm ülemasınca âyet ve hadîslerin mânalarından alınmış hakikatlı bir hükümdür. Bu sözün mânası: Kur'an, beşerin anlayacağı tarzda İlahî bir tenezzülattır. Yani, Cenab-ı Allah kendi uluhiyet ve azameti noktasında değil, beşerin seviyesine göre ve onların anlayabilmeleri cihetini nazara alarak, Kur'anı indirmiştir.)

Risalede yeri: Sözler sh: 390; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 16 ve 179; Şuâlar sh: 124; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 131; Saykal-ül İslâm sh: 23

Me'hazler: El-Yevakıt Vel-Cevahir – Şa'ranî 2/31 اَلتَّنَزُّلُ الْاِلٰهِيُّ لِلْعُقُولِ ifadesiyledir.

Ve bu mânayı gösteren bazı hadîs-i şeriflerin ifadeleri: Cem'-ül Fevaid 1/291 Hazret-i Âişe'nin rivayetiyle, Kur'an-ı Kerim yavaş-yavaş, alıştıra-alıştıra nüzûl etmiştir diyor; El-Feth-ül Kebir 1/448; Ed-Dürer-ül Müntesire sh: 21 اُمِرْنَا اَنْ نُنْزِلَ النَّاسَ مَنَازِلَهُمْ hadîsi; yine Ed-Dürer-ül Müntesire sh: 135

أُمِرْنَا اَنْ نُكَلِّمَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ hadîsi dahi ona yakın mânayı göstermektedir.

* * *

94- لِكُلِّ آيَةٍ ظَهْرٌ وَبَطْنٌ وَلِكُلِّ حَدٍّ وَمُطَّلَعٌ وَلِكُلِّ شُجُونٌ وَغُصُونٌ وَ فُنُونٌ

(Not: Bu hadîs-i şerif, birkaç hadîsin müşterek ifadeleridir; yahud da onların yan yana getirilmiş parçalarından mürekkebdir.)

Risalede yeri: Sözler sh: 391; Şuâlar sh: 711; Sikke-i Tasdik sh: 94

Me'hazler: Sahih-i İbn-i Hibban 1/146; Şerh-üs Sünne 1/162 ve 263; Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 4/104 ve 172 (aynı mânada birkaç hadîs-i şerif); Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 2/23 (İbn-i Mübarek demiş: "Ben bu hadîsi birçok zâtlardan duymuşum ki: مَا فِى كِتَابِ اللّٰهِ آيَةٌ اِلاَّ وَلَهَا ظَهْرٌ وَبَطْنٌ وَلِكُلِّ حَدٍّ وَمُطَّلَعٌ

Yine aynı sahifede Hazret-i Hasan (R.A.) Resulullah'tan duymuş ki: (مَا فِى كِتَابِ اللّٰهِ آيَةٌ اِلاَّ وَلَهَا... Mişkât-ül Masabih ve Begavî'nin Şerh-üs Sünne kitabları aynı hadîsi İbn-i Mes'ud'dan merfu' olarak naklederler; Hilyet-ül Evliya 1/65; İhya-u Ulûm-id Din 1/39 ve 289 (İmam-ı Ali demiş ki: İstesem yalnız Fatiha'nın tefsiri için yetmiş deve yükü kitap yazabilirim.); Tefsir-i İbn-i Cerir 1/9 اِنَّ لِلْقُرْآنِ ظَهْرًا وَ بَطْنًا ifadesiyle kayıdlıdır; El-Feth-ül Kebir 1/279; Müsned-ül Firdevs 3/228; Tefsir-i Kurtubî 1/9; El-Metalib-ül Âliye 3/285; Kenz-ül Ummal 1/550

(Not: شُجُونٌ وَغُصُونٌ kelimelerini de ihtiva eden hadîsler, araştırmamızda bulunamadı.)

* * *

95- خُذْ مَا شِئْتَ لِمَا شِئْتَ (مِنَ الْقُرْآنِ)

(Not: Bu söz, bir hadîs olmayıp, hakikatlı bir hükümdür. Kimin sözü olduğu da bulunamadı. Lâkin kitaplarda bu mânada kullanılmıştır.)

Risalede yeri: Sözler sh: 398 (Yirmibeşinci Söz)

Me'hazler: El-Havî Lil-Fetavâ 2/345-346 (İbn-i Abbas (R.A.): "Ben devemin yularını dahi kaybetsem, onu Kur'an'da bulabilirim." Keza tâbiî-yi meşhur Said bin El-Müseyyib de demiş: "Bana ulaşan bütün hadîslerin asıllarını Kur'an'da buldum."); Et-Tabakat-ı Kübra 1/2 ve 43 (Şa'ranî Hazretleri kat'iyyetle hükmetmiş ki: "Mutlak müçtehid olan dört mezheb imamı, bütün herşeyi Kur'an'da bulmuşlar ve bütün hadîslerin esaslarını, onda

görmüşlerdir."); Cevahir-ül Kur'an Gazalî sh: 8

El-İtkan Fî Ulûm-il Kur'an 2/117 ve sonraki sahifelerinde, bu hakikatların genişçe izahı vardır. Bunlara müracaat edilebilir.

* * *

96- *«Yahudilerden küçük bir cemaat huzur-u Nebevî'de sebeb oldukları küçük bir hâdise...»*

Risalede yeri: Sözler sh: 402 (Yirmibeşinci Söz)

Me'hazler: Maâlim-ül Tenzil – Begavî 1/95; Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 1/88; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/274

Zabıt şekli: Bütün tefsirler, bu hâdiseyi Bakara Sûresi âyet: 94-95 tefsirinde şöyle kaydederler:

Yahudilerden temsilci bir hey'et, bir müddet sonra da, Necran Hristiyanlarından bir grup Peygamber'in (A.S.M.) yanına gelerek, kendilerinin Cennet ehli olduklarını ve Cennet'e girmenin tek şartı da Yahudî veya Nasranî olmaktır diye dem vurup ve Peygamber'e hitaben: "Sen veya biz, hangi taraf haklı değilse, ona lânet edelim" diye konuştular.

Resul-i Ekrem (A.S.M.) Kur'an lisanıyla onlara dedi ki: "Eğer siz Yahudiler, dediğiniz gibi davanızda sâdık iseniz, gelin ölümü temenni edin. Lânet etme yerine, ölüm ile beddua edelim!"

Yahudiler tabii ki buna yanaşmadılar, yalanları da hemen ortaya çıktı.

İbn-i Abbas (R.A.) der ki: "Eğer yahudiler o anda bu şartı kabul etmiş olsalardı ve Resulullah (A.S.M.) beddua etseydi; bütün yahudiler o zaman ölürlerdi."

* * *

97- *«Beşerin hayat-ı içtimaiyesinde bütün ahlâksızlığın ve bütün ihtilâlâtın menşe'i iki kelimedir: Birisi: "Ben tok olduktan sonra başkası açlıktan ölse bana ne?" İkincisi: "Sen çalış, ben yiyeyim." Bu iki kelimeyi de idame eden, cereyan-ı riba ve terk-i zekâttır.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 409; Mektubat sh: 273; İşarat-ül İ'caz sh: 45 ve daha Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: Münebbihat-ı İbn-i Hacer sh: 4

Zabıt şekli: اَصْلُ جَمِيعِ الْفِتَنِ مَنْعُ الزَّكَاةِ

Meâli: "Bütün fitnelerin asıl kaynağı, zekâtı vermemektir."

* * *

98- *«Hattâ vahyin bir kâtibi şu âyeti*

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ * ثُمَّ ...الى...فَتَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ

yazarken daha şu kelime فَتَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ *gelmezden evvel, şu kelimeyi söylemiştir. Acaba bana da mı vahiy gelmiş, zannında bulunmuş.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 419 (Yirmibeşinci Söz) ve daha Nur'un başka yerlerinde varsa...

Me'hazler: Tefsir-i İbn-i Kesir 3/209; Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 5/6-7; Mesnevî Celâleddin-i Rumî 6/2

Zabıt şekli: Vahyin o kâtibinin kim olduğu hakkında bir kaç rivayet şekli vardır. Birinci rivayette -ki en sahihidir- Hazret-i Ömer-ül Faruk'tur. İkinci rivayette Zeyd bin Sâbit olduğunu söyleyenler var. Üçüncü rivayette ise, Muaz bin Cebel (R.A.) olduğu söylenmiş. Ve dördüncü rivayet de, bu kâtibin Abdullah bin Sa'd olduğu yönündedir.

* * *

99- اَيْنَ الثَّرَى مِنَ الثُّرَيَّا

Risalede yeri: Sözler sh: 433; Mektubat sh: 184; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 257 ve daha Nur'un diğer yerlerinde varsa...

Me'hazler: Bu söz şu metniyle bir hadîs-i şerif olarak bulunamadı. Lâkin eskiden beri ülema arasında darb-ı mesel kabilinden kullanıla gelmiş bir sözdür. Ekseriya Arabçada "Heyhat!" makamında kullanılır. Yani; "Bu nerede? O nerede?.."

Bir hadîs olmadığı için, aslının kimden geldiğine dair araştırma yapmadım.

Mânası: "Yerden göğe kadar fark vardır."

* * *

100- *«Münâcat-ı Ahmediye olan Cevşen-ül Kebir...»*

(Bu münâcat, Üstad Bediüzzaman tarafından hergün vird olarak okunmuş olduğu gibi, Risale-i Nur'un muhtelif yerlerinde onun büyüklüğü, hakikatlılığı ayrı ayrı ifadelerle beyan edilmiştir. İşte Cevşen-ül Kebir'den bahseden Nur Risalelerinin yer ve sahife numaraları kısmen aşağıdadır:)

Sözler sh: 454; Mektubat sh: 217; Lem'alar sh: 339; Şuâlar sh: 59, 104, 129, 246, 622 ve 625; Büyük Tarihçe sh: 398 ve daha Risale-i Nur'un bir çok yerlerinde, Üstad Bediüzzaman Hazretleri gayet kesin ve pervasız bir kanaatla, Cevşen-ül Kebir Duasının Resul-i Ekrem (A.S.M.)'ın kudsî bir münâcatı olduğunu beyan etmişlerdir.

Me'hazler: Mecmuat-ul Ahzab 1/231'de Cevşen'in senedi de kaydedilmiştir; ayrıca Irak'da tab'edilmiş "Mecmuat-ud Daavat" isimli bir eserde Cevşen'i ve onun rivayet senedini de görmüştüm.

Cevşen-ül Kebir Münâcatı, mütedavil hadîs kitaplarında tamamının bulunmadığını söylemeye gerek yoktur. Sırlı ve hususi hadîsler kısmından olduğu da kesindir. Bununla beraber Cevşen-ül Kebir'in bazı kısımları (Cevşen-ül Kebir duası olarak değil) Peygamber'in (A.S.M.) sair duaları içinde olarak, bazı hadîs kitablarında bulunmaktadır. Az sonra nümunelerini arz edeceğiz.

Sırlı hadîslerin varlığı hakkında bu kitabın mukaddimesi olan "Hadîs İlmi Bölümü"nde bir çok deliller zikretmişiz. İsteyen bakabilir. Sırlı ve hususi hadîsler ise, elbette ki meşhur olmayacak ve belli hadîs kitablarında da yer almayacaktır. Yer almadığı için de, muhaddislerin ne lehinde ne de aleyhinde bir sözleri yoktur.

Cevşen-ül Kebir Münâcatını, bil-farz senedi olmayan sadece dillerde dolaşan bir hadîs olarak kabul etsek bile; İmam-ı Suyutî Hazretleri "Sened-ü Musafaha" Risalesi Mukaddemesinde, mukarrer bir hadîs kaidesi olarak yazdığı şu: "Senedi bulunmayan hadîsler görülürse, eğer o hadîs, usûl-u İslâmiyeye zıd, akla münafi ve ayrıca da sair sahih hadîslere muhalif ise, o zaman mevzuluğuna hükmedilebilir. Eğer bu şartlar yoksa, o hadîs bir tarafa bırakılır ve ilişilmez." İşte, bu hadîs kaidesine göre, Cevşen-ül Kebiri ölçtüğümüz zaman, kaidedeki menfî üç kaziyeden hiçbirisinin Cevşen'de bulunmadığını görmekteyiz. Kaideye muhalefet şöyle dursun, baştan sona kadar Kur'an âyetlerini, Esma-i Hüsna'yı ve hakiki hâlis tevhidi terennüm etmektedir. Böylelikle Cevşen-ül Kebir, usûl-ü İslâmiyenin en mühim temeli olan tevhid hakikatını tahkim ve takviye ediyor. Hem Marifet-i İlahiye'ye dair harikulâde tavsifat göstermesi ve hiçbir ârifin, hiçbir kâmil velînin münâcatlarına benzememesi, elbette Cevşen-ül Kebir'in, Mu'ciz-Beyan olan Lisan-ı Nübüvvetten geldiğini gösterir.

Hem koca Bediüzzaman gibi bir dâhî-yi hakikat, bir Allâme-i Küll Cevşen-ül Kebir'e "Mütevatirdir" deyip, hayatının son kırk senelik kısmında onu kendine vird edinip her gün okuması ve ondan çok büyük feyizler, nur ve bereketler alması, Cevşen'in menba-ı Risaletten gelmiş olduğuna ayrı bir şâhiddir.

Şimdi Cevşen-ül Kebir'in bazı kısımları; hadîs kitablarında yer alan Peygamberimizin bir kısım duaları içinde bulunduğuna dair iki-üç örnek veriyoruz:

1- Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 4/584 ve Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – İbnüs Seniyy sh: 342, Cevşen'in en âhirki bölümünün, yani dua kısmının bir cüm-

lesi olan اَللّٰهُمَّ لاَ تَكِلْنِى اِلَى نَفْسِى طَرْفَةَ عَيْنٍ vardır.

2- Kenz-ül Ummal 2/218, Cevşen'in bir parçası olan şu dua:

يَا مَنْ اَظْهَرَ الْجَمِيلَ وَ سَتَرَ الْقَبِيحَ، يَا مَنْ لاَ يُؤَاخِذُ بِالْجَرِيمَةِ وَلاَ يَهْتِكُ السِّتْرَ،
يَا عَظِيمَ الْعَفْوِ يَا حَسَنَ التَّجَاوُزِ يَا وَاسِعَ الْمَغْفِرَةِ يَا بَاسِطَ الْيَدَيْنِ بِالرَّحْمَةِ
يَا صَاحِبَ كُلِّ نَجْوَى يَا مُنْتَهَى كُلِّ شَكْوَى يَا كَرِيمَ الصَّفْحِ يَا عَظِيمَ الْمَنِّ..

İşte, Cevşen'i okuyan ve bilenler, bu parçanın Cevşen'den olduğunu bilirler.

3- Yine Kenz-ül Ummal 2/691 üstteki parçanın aynısına yakın ve fakat hadîsin başında İbn-i Abbas ve Ubey bin Kâ'bın rivayetleriyle, Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman buyurmuş: "Cebrail geldi, bana dedi ki: Ya Muhammed! Sana bir kaç kelime getirdim, bunları senden evvel hiçbir Nebiye getirmedim. İşte o kelimeler budur: يَا مَنْ اَظْهَرَ الْجَمِيلَ * يَا مَنْ سَتَرَ الْقَبِيحَ...الخ. "

Az üstteki parçanın aynısı olduğu için tekrarlanmadı.

4- Yine Kenz-ül Ummal 2/693, Enes bin Mâlik'ten

قال رَسُولُ اللّٰه (ع.ص.م): يَا مُونِسَ كُلِّ وَحِيدٍ وَيَا صَاحِبَ كُلِّ فَرِيدٍ وَيَا قَرِيبًا
غَيْرَ بَعِيدٍ وَيَا غَالِبًا غَيْرَ مَغْلُوبٍ...الخ.

Bu parçanın da meâliyle Cevşen'in bir parçası olduğu, onu okuyanların mâlumudur.

5- Mecmuat-ul Ahzab 1/550 "Peygamber'in (A.S.M.) Hazret-i Ali'ye talim ettiği dua" diye yazılı olan münâcatta dahi aynen yine Cevşen'in bir parçası olan şu kelimeler vardır:

يَا عِمَادَ مَنْ لاَعِمَادَ لَهُ، يَا زُخْرَ مَنْ لاَزُخْرَ لَهُ، يَا سَنَدَ مَنْ لاَسَنَدَ لَهُ. يَا حِرْزَ الضُّعَفَاءِ، يَا
كَنْزَ الْفُقَرَاءِ، يَا سَامِعَ الدُّعَاءِ، يَا عَظِيمَ الرَّجَاءِ، يَا مُنْجِى الْغَرْقَى، يَا مُنْقِذَ الْهَلْكَى..

İşte, bu duadaki ukdeler de, kısmen aynen, kısmen meâlen Cevşen'dendirler.

* * *

101- اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ

Risalede yeri: Sözler sh: 459, 493 ve 578; Mektubat sh: 97 ve 214; Lem'alar sh: 224 ve 327; Şuâlar sh: 252 ve 621; Barla Lâhikası sh: 196, 206 ve 342; Osmanlıca Kastamonu Lâhikası sh: 21; Hanımlar Rehberi sh: 33; Âsâr-ı

Bediiye sh: 47 ve daha sair yerler...

Me'hazler: Sahih-i Müslim 2/704 ve 705, 3/1506 ve 2509 مَنْ دَلَّ عَلَى خَيْرٍ فَلَهُ مِثْلُ فَاعِلِه ifadesiyle; Sahih-i İbn-i Hibban 5/131; Şerh-üs Sünne 6/159; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 83; Cem'-ül Fevaid 1/299; El-Feth-ül Kebir 2/144, 3/190 ve 200; Tirmizî bab: 14, hadîs no: 29; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/513; Râmuz-ül Ehadîs sh: 207; Muhtar-ul Ehadîs sh: 77, 111 ve 144

Zabıt şekli: Sahih-i İbn-i Hibban ve İbn-ül Mübarek'in Ez-Zühd eserinde:

مَنْ سَنَّ فِى الْاِسْلَامِ سُنَّةً حَسَنَةً فَعُمِلَ بِهَا مِن بَعْدِهِ كَانَ لَهُ اَجْرُهَا وَ اَجْرُ مَنْ يَعْمَلُ بِهَا مِن بَعْدِهِ...الخ.

Meâli: "Kim ki İslâm'da güzel bir sünnet koyarsa, yani; hayırlı bir işin öncüsü olarak bir işe başlarsa, ondan sonra o şeyle amel edilse, o zaman hem o iyi şeyin sevabı, hem de kendisinden sonra onunla amel edenlerin sevabları onun olur...

* * *

102- *«İlm-i Ezelî, hadîsin tabiriyle "Manzar-ı A'lâdan, ezelden ebede kadar herşey, olmuş ve olacak birden tutar, ihata eder bir makam-ı a'lâdadır."»*

Risalede yeri: Yirmialtıncı Söz'ün 2. Mebhası, Sözler sh: 467, Arabî İşarat-ül İ'caz Tab'-ı Beyrut sh:76 ve Tahkik-i İhsan Kasım sh: 81

Me'hazler: (Not: Hadîs-i şeriflerde aynı bu ibare ile henüz bir ifadeye rastlamadık. İnşâallah kitabın ileriki baskılarında bu ve henüz bulamadığımız bir-iki hadîs-i şerif ve rivayetleri de ikmal edip dercetmeğe çalışacağız.)

Aynı lafız ve ibare ile olmasa da, umumî mana çerçevesi itibariyle onu ifade eden şöyle bir hadîs-i şerif vardır:

Fahreddin-i Razî'nin Tefsir-ül Kebir c:2 sh:47 ve T. Tercümesi c:1 sh: 492-493'te Kadı Abdülcebbar'ın "Tabakat-ül Mu'tezile" adlı kitabında Hz.Abdullah bin Ömer'in kendi babasından naklettiği şu:

مَثَلُ عِلْمِ اللّٰهِ فِيكُمْ كَمَثَلِ السَّمَاءِ أَظَلَّتْكُمْ وَالْأَرْضِ أَقَلَّتْكُمْ، فَكَمَا لاَ تَسْتَطِيعُونَ الْخُرُوجَ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، فَكَذلِكَ لاَ تَسْتَطِيعُونَ الْخُرُوجَ مِنْ عِلْمِ اللّٰهِ تَعَالَى. فَكَمَا لاَ تَحْمِلُكُمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ عَلَى الذُّنُوبِ، فَكَذلِكَ لاَ يَحْمِلُكُمْ عِلْمِ اللّٰهِ تَعَالَى عَلَيْهَا.

Meali: "Sizdeki ilm-i İlahînin meseli; göğün üstünüzdeki gölge etmesi, yerin de sizi yüklenmesi gibidir. Nasılki sizin gökten ve yerden çıkmanız mümkün

değildir.. onun gibi, Allah'ın ilminden de çıkmanız mümkün değildir. Hem nasılki gök ve yer, sizi günahlar cihetinde yüklenmesine takat getiremez; öyle de Allah'ın ilmi de,günahlar ile sizi yüklenemez."

Arabî İşarat-ül İ'caz dahi, kader bahsinin bu makamında şu üstteki hadîse işaret etmektedir. Demek ki, Yirmialtıncı Söz'ün o ibaresi bu hadîsi göstermek istiyor. Allahu a'lem.

* * *

103- *«İlm-i Sarf kaidesince ism-i fâil, bir emr-i nisbî olan masdardan müştaktır. Yoksa bir emr-i sâbit olan hâsıl-ı bilmasdardan inşikak etmez.»*

(Not: Bu mes'ele bir hadîs değildir. Sarf İlmi kaidelerinden bir mes'eledir. Bazı hocalardan: "Hâsıl-ı bilmasdar diye bir şey bilmiyoruz" duyduğum için buraya kaydedildi.)

Risalede yeri: Sözler sh: 468 (Yirmialtıncı Söz, Kader Risalesi)

Me'haz: Külliyat-ı Ebu-l Beka' sh: 326-327; keza Şeyh-ül İslâm Mustafa Sabri Efendi'nin Mevkıf-ül Beşer Tahte Sultan-il Kader sh: 65. Bu her iki eserde bu mes'eleler kâfi derecede izah edilmiştir, bakılabilir.

* * *

104- *«Dua ve tevekkül meyelân-ı hayra büyük bir kuvvet verdiği gibi; istiğfar ve tevbe dahi meyelân-ı şerri keser, tecavüzâtını kırar.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 468 (Yirmialtıncı Söz'ün İkinci Mebhasının sonu); ve mâna itibariyle Yirmidördüncü Mektub'un Birinci Zeyli

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 3/215 Tirmizî ve Hâkim'den nakil; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 2/4480; Feyz-ül Kadir 6/448 hadîs no: 9968

Zabıt şekli:

1- اَلدُّعَاءُ يَنْفَعُ مِمَّا نَزَلَ وَمِمَّا لَمْ يَنْزِلْ فَعَلَيْكُمْ عِبَادَ اللّٰهِ بِالدُّعَاءِ

2- لاَ يَرُدُّ الْقَضَاءَ اِلاَّ الدُّعَاءُ

Meâlleri: "Dua, nâzil olan ve olmayan işler için menfaatlidir. Öyle ise ey Allah'ın kulları dua ediniz. Hem kazayı hiçbir şey çeviremez, ancak dua onu çevirebilir."

* * *

105- مَنْ آمَنَ بِالْقَدَرِ اَمِنَ مِنَ الْكَدَرِ

(Not: Bu hakikatlı söz ve hüküm, hadîslerin meâllerinden muktebestir.)

Risalede yeri: Sözler sh: 472; Şuâlar sh: 260, 279, 293 ve 509; Tarihçe-i Hayat sh: 403, 423, 500; Emirdağ Lâhikası-I sh: 199

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs 1/113; El-İlel-ül Mütenahiye 1/150; Mizan-ül İ'tidal – Zehebî hadîs no: 3089; Lisan-ül Mizan 3/41; El-Feth-ül Kebir 1/510, 2/308, 3/142 İmam-ı Hâkim'in tarihinden, Müsned-i Şihab ve sair eserlerde İbn-i Mes'ud'dan rivayet...

Zabıt şekli: Müsned-ül Firdevs'teki hadîs: اَلاِيمَانُ بِالْقَدَرِ يُذْهِبُ الْهَمَّ وَالْحَزَنَ

Meâli: "Kadere iman, hemm ve hüznü giderir."

* * *

106- اِنَّ اللّٰهَ لَيُؤَيِّدُ هٰذَا الدِّينَ بِالرَّجُلِ الْفَاجِرِ

Risalede yeri: Sözler sh:473 ve daha Nur'un sair yerlerinde de bulunabilir.

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/88 ve 5/169; Sahih-i İbn-i Hibban 7/25 iki kanalla; Es-Siyer-ül Kebir – İmam-ı Muhammed 4/1422; Cem'-ül Fevaid 1/345, 352 ve 446 ve 2/164 ve 3/390; El-Metalib-ül Âliye 2/209; İhya-u Ulûm-id Din 1/48; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 17/81, 19/170-171, El-Evsat 2/1969

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: عن ابى هريرة (رض) :

...لاَيَدْخُلُ الْجَنَّةَ اِلاَّنَفْسٌ مُسْلِمَةٌ وَاِنَّ اللّٰهَ لَيُؤَيِّدُ هٰذَا الدِّينَ بِالرَّجُلِ الْفَاجِرِ

Meâli: "Cennet'e ancak müslüman olan kişi girebilir.. ve bu dini Cenab-ı Allah, fâcir bir kimse ile de kuvvetlendirir."

* * *

107- *«Cenab-ı Hakk'a vâsıl olacak tarikler pek çoktur,*
«اَلطُّرُقُ اِلَى اللّٰهِ بِعَدَدِ اَنْفَاسِ الْخَلاَئِقِ

(Not: Üstad Bediüzzaman Hazretleri bu sözü veya hükmü daha çok, marifet-i İlahiyeye açılan hesabsız yolların bulunduğuna bir nevi delil olarak kaydetmiştir.)

Risalede yeri: Sözler sh: 476; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 427; Âsâr-ı Bediiye sh: 8

Me'hazler: El-Fetavi-l Hadîsiye – Heysemî sh: 56; El-Behcet-üs Seniyye sh: 6, bu sözün Selef-i Salihînden gelmiş doğru bir hüküm olduğunu yazmışlar. Amma El-Keşkûl – M. Bahaeddin Âmilî 2/299'da ise hadîs olarak kaydedilmiştir.

* * *

108- *«Dört yaşında Kur'anı hıfzedip, ülema ile münazara eden Süfyan bin Uyeyne...»*

(Not: Bu hâdise, tarihî bir vâkıadır. Çok garib ve acib olan Süfyan İbn-i Uyeyne'nin hayatı ve hizmeti ile ilgili olduğu için kaydedildi.)

Risalede yeri: Sözler sh: 481; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 183; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 181

Hâdisenin me'hazleri: Et-Tabakat-ül Kübra – Şa'ranî 1/48; Kamus-ul A'lâm – Ş. Sami 4/2583

Hâdisenin zabtı: Süfyan bin Uyeyne dört yaşında iken Kur'anı hıfzetti, yedi yaşına girdiği zamanda, hadîs toplamaya başladı. Ehl-i zühd ve âhiret bir zât olup, çok mühim hikmetli sözleri vardır. Hicrî 107'de Kûfe'de doğdu. Yine Hicrî 198'de Mekke'de vefat etti.

* * *

109- اِنَّ الضَّرُورَاتِ تُبِيحُ الْمَحْظُورَاتِ

Not: Bu söz, bu metniyle bir hadîs-i şerif değildir. Lâkin Kur'an ve ehadîs-i şerifeden alınmış usûl-ü Şeriatın mühim kaidelerindendir. Bu kaidenin başka bir tarzı da: اِنَّ الضَّرُورَةَ تُقَدَّرُ بِقَدَرِهَا

Birincinin mânası: Hakikî zaruret, mahzurlu işleri, yani haram olan şeyleri mübah kılar.

İkincinin mânası: Zaruret halinde, sadece hayatı tehlikeden kurtaracak derecede haram yemeğe izin vardır.

(Buna göre, birinci kaide, ikinci kaideyle sınırlanmıştır. Meselâ zaruret halinde murdar etten yalnız ölmeyecek kadar yiyebilir, karnımı doyurayım diyemez.)

Risalede yeri: Sözler sh: 482; Emirdağ-I sh: 24; Emirdağ-II sh: 242; Âsâr-ı Bediiye sh: 118, 148 ve 417

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs 5/423, keza İbn-ül Hacer'in Tesdid-ül Kavs eserinde İbn-i Abbas'tan nakletmiş; El-Esrar-ul Merfûa – Aliyy-ül Karî sh: 238 ve 294; Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 493; Hukuk-u İslâmiye – Ömer Nasuhî Bilmen 1/262'de aynen geçmektedir. Hukuk-u İslâmiye eserinde ikinci bir kaide de şöyledir: مَا أُبِيحَ لِلضَّرُورَةِ يَتَقَدَّرُ بِقَدَرِهَا ifadesiyledir.

Zabıt şekli: Müsned-ül Firdevs'te: يَاْكُلُ مِنَ الْمَيْتَةِ فِى الْاِضْطِرَارِ قدر مَا يُنْجِيه

Meâli: "Ölü hayvanın etinden ızdırar vaktinde, kendi hayatını kurtaracak

kadar yiyebilir."

* * *

110- *Cuma hutbeleri, ancak Arabî lisanla ve kısaca okunabileceği...*

Risale-i Nur'da metni: *«Bazı gafiller hutbe gibi bazı şeair-i İslâmiye'yi Arabîden çıkarıp, her milletin kendi lisanıyla söylemeyi iki sebeb için istihsan ediyorlar... Halbuki minber vahy-i İlahî'nin tebliğ makamıdır... ilh.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 483; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 184; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 92; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 183; Âsâr-ı Bediiye sh: 574

Me'hazler: El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned-i Ahmed 6/90; Cem'-ül Fevaid 1/272; El-Feth-ül Kebir 2/379; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 2/1985, 2004, 2051 ve 2015, birçok kaynaktan...

Zabıt şekli: عن جابر بن سمُرة (رض): كَانَتْ صَلاَةُ النَّبِيِّ قَصَداً وَخُطْبَتُهُ قَصَداً يَقْرَأُ بِآيَاتٍ مِنَ الْقُرْآنِ وَيُذَكِّرُ النَّاسَ

Meâli: Câbir bin Semure (R.A.)dan: Peygamber (A.S.M.)'ın namaz ve hutbeleri ne çok uzun, ne kısa idi. Hutbede Kur'an'dan âyetler okur, insanlara tezkir yapardı.

* * *

111- *«Meselâ: Hikmet-i İlahiye'nin tensibiyle İmam-ı Şafiî'ye ittiba eden -ekseriyet itibariyle- Hanefîlere nisbeten köylülüğe ve bedeviliğe daha yakın olup....»*

Risalede yeri: Sözler sh: 486 (Yirmiyedinci Söz, İçtihad Risalesi)

Me'haz: El-Mizan-ül Kübra – Şa'ranî 1/43

Zabtı: (Hadîs diye değil, amma hakikatlı ve vâki' bir hüküm olduğundan kaydedildi.)

...اَنَّ الْاَمْرَ يَسْتَقِرُّ فِى عِلْمِ اللّٰهِ تَعَالَى عَلَى عِدَّةِ مَذَاهِبَ مَخْصُوصَةٍ لاَ عَلَى مَذْهَبٍ وَاحِدٍ..

Meâli: "Bu iş Allah'ın ilminde takarrur etmektedir ki, İslâm âleminde mahsus birkaç mezheb revacda olacak. Yoksa tek bir mezheb üstünde değil..."

* * *

112- *«Âhirzamanda bid'atların revacı hengâmında, ehl-i iman ve takvadan bir kısım suleha, Sahabe derecesinde veya daha efdal olabilir.»*

(Not: Risale-i Nur'daki bu rivayet, bizâtihî bir mes'elenin izahı olarak değil,

bir sual tarzında sorulmuş, Bediüzzaman Hazretleri de onun mâna ve hikmetlerini beyan etmiştir.)

Risalede yeri: Sözler sh: 488, 489 ve daha başka yerlerde varsa...

Me'hazler: (Not: Bu numaradaki rivayet ve hadîsler ile 118 no.lu kısmın hadîs ve rivayetleri aynı kaynaklardandır. Ancak iki bölümün değişik olan tarzları, verilecek olan müşterek kaynaklardan tefrik edilecektir.)

Mişkât-ül Masabih hadîs no: 6281; Müsned-i Ahmed 2/408, 3/71 ve 4/155; Mecma-uz Zevaid 1/20 ve 67 ve 9/65 ve 67; Mevarid-üz Zam'an hadîs no: 2302; Tefsir-i İbn-i Kesir 4/377; Tefsir-i Kurtubî 4/171; Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur 1/27, 4/59; El-Metalib-ül Âliye hadîs no: 4221 ve 8424; Eş-Şerîa – Acürrî hadîs no: 271; Tarih-i Bağdat Hatib-i Bağdadî 4/91; Sahih-i Müslim Taharet 395; Nesaî 1/94; Müsned-ül Firdevs 2/264 ve 444, 5/305; Züher-ül Firdevs 4/294 ve 379 merfu' olarak... Cem'-ül Fevaid 1/942; Kenz-ül Ummal hadîs no: 34584; Müsned-i Ebu Davud Et-Tayalisî sh: 28; İhya-u Ulûm-id Din 1/48; Râmuz-ül Ehadîs sh: 114, 118, 313, 363, 390 birçok kaynaklardan birkaç çeşit hadîs...

Zabıt şekli: Hadîsler çeşitli rivayet ve lafızlarla geldiği için, sadece iki hadîsi kaydediyoruz:

1- رَحِمَ اللّٰهُ اِخْوَانِيَ الَّذِينَ آمَنُوا بِيَ وَلَمْ يَرَوْنِي اِنِّي اِلَيْهِمْ بِالْاَشْوَاقِ

2- يَا اَبَابَكْرٍ لَيْتُ اَنِّي لَقِيتُ اِخْوَانِي، فَاِنِّي اُحِبُّهُمُ الَّذِينَ لَمْ يَرَوْنِي وَصَدَّقُونِي وَاَحَبُّونِي حَتّىَ اِنِّي لَاَحَبُّ اَحَدِهِمْ مِنْ وَلَدِهِ وَوَالِدِهِ

Cem'-ül Fevaid'in hadîsi...

Son hadîsin meâli: Resul-i Ekrem (A.S.M.) Ebu Bekir'e şöyle buyurmuş: "Ey Ebu Bekir, keşke ben ihvanımla karşılaşsaydım. Ben onları seviyorum. Çünki onlar beni görmeden beni tasdik edecekler ve beni seveceklerdir. Hattâ ben onların birisinin yanında, evlâd ve valideyninden de sevgili olacağım."

* * *

113- *«Kızını sağ olarak defnedecek derecede bir kasavet-i vahşiyanede bulunurken, gelir Peygamber'le bir saat görüşür, daha karıncaya ayağını basamaz derecede bir şefkat-ı rahimane kesbederdi. Hem câhil, bedevî bir adam, gelir bir saat Peygamber'le görüşür, sonra Çin ve Hind gibi mütemeddin memleketlere gider, onlara muallim-i hakaik ve rehber-i kemâlat olurdu.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 489

Me'hazler: (Not: Bu hüküm, bir hadîsin mücerred ifadesi değildir. Fakat gerçek ve vâki' olmuş bir hâdisedir. Hattâ denilebilir ki, Sahabe-i Kiram'ın ekserisi müslüman olmadan önceki halleri, bedevîlik ve ümmîlik içinde idi. Sonra

iki cihan güneşi olan Resul-i Ekrem'in ve Kur'anın nur ve hidayetiyle ve İslâmiyetin şerefiyle, mezkûr kemâlat ve yüksek ahlâk ve halleri kesbettiler. Burada hâdiseyi te'yid için bir-iki kaynak gösteriyoruz.)

El-Yevakıt Vel-Cevahir – Şa'ranî, Hamiş 2/6

Zabıt şekli (Türkçesi): Bir Arabî Resulullah'a gelerek, ehl-i Cennet'in elbiseleri hakkında bir sual sordu. Sahabeler güldüler. Resul-i Ekrem (A.S.M.) hiddetle dedi ki: "Ne oluyor? Bir câhil bir âlimden sual sordu." Sonra, Peygamber, o Arabîyi razı edecek şekilde cevap verdiği gibi, Ashabına da nezaket dersini verdi. Arabî bu arada başka mühim mes'eleler de öğrendi ve âlim olarak kalkıp gitti...

* * *

114- *«Sahabelerin bir saatlik ameli, başkasının bir ömürlük amelinden daha efdal olduğu...»*

Risalede yeri: Sözler sh: 493 (Yirmiyedinci Söz'ün Zeyli)

Me'hazler: El-Metalib-ül Âliye 4/146; Cem'-ül Fevaid 2/96, 98 ve 99

Zabıt şekli: عن ابن عمر يقول: لاَتَسُبُّوا اَصْحَابَ مُحَمَّدٍ عَمَلُ اَحَدِهِمْ سَاعَةً اَفْضَلُ مِنْ عَمَلِ اَحَدِكُمْ عُمْرَهُ

Meâli: "Muhammed'in Ashabına hakaret etmeyiniz! Çünki onların birisinin bir saatlık ameli, sizin birinizin bir ömürlük amelinden daha efdaldir."

Bu hadîs için İmam-ı Busirî demiş: "Bu hadîsi, müsedded mevkuf olarak sahih bir sûrette rivayet etmiştir." İthaf-us Sâdet-il Müttakîn eserinde: فَلَمَقَامُ اَحَدِهِمْ سَاعَةً اَفْضَلُ مِنْ عَمَلِ اَحَدِكُمْ عُمْرَه ifadesiyledir.

* * *

115- اَصْحَابِى كَالنُّجُومِ بِاَيِّهِمْ اِقْتَدَيْتُمْ اِهْتَدَيْتُمْ

Risalede yeri: Sözler sh: 493 (Yirmiyedinci Söz'ün Zeylinin sonu)

Me'hazler: Cem'-ül Fevaid 2/492; Râmuz-ül Ehadîs sh: 450, Beyhakî'nin El-Medhal eserinden nakildir; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/132, hadîs no: 381, Beyhakî ve Müsned-ül Firdevs'ten nakil; El-Mizan-ül Kübra 1/30; El-Metalib-ül Âliye 4/146

Zabıt şekli: Aynendir.

(Not: Bu hadîse, müteşeddid bazı kimseler onun senedine ilişmişlerse de, Aclûnî gibi büyük muhaddisler, hadîsi kabul etmişlerdir. Hattâ İmam-ı Şa'ranî demiş: "Bu hadîsin senedi üzerinde her ne kadar bazı muhaddisler kelâm

etmişlerse de, ehl-i keşif yanında sahih ve sâbittir."

* * *

116- خَيْرُ الْقُرُونِ قَرْنِى

(Bu hadîs, mütevatir kısmındandır. Bak: Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 127)

Risalede yeri: Sözler sh: 493

Me'hazler: Sahih-i Buharî kitab: 25, bab: 62 (bir kaç defa tekrarlanmış); Sahih-i Müslim 4/1963 hadîs no: 210 ve 215; Ebu Davud kitap: 39, bab: 39; Tirmizî kitab: 31, bab: 45 ve buna göre bütün Kütüb-ü Sitte'nin kitablarında mevcuddur. Keza Müsned-i Ahmed 1/378, 417, 434, 438, 442 ve 2/228, 229, 340, 372, 410, 416, 479 ve 4/267, 277, 426, 427, 436, 440 ve 5/350, 357 ve 6/156; Ebu Davud Et-Tayalisî hadîs no: 32, 299, 841, 842 ve 2550; Şerh-üs Sünne – Begavî 14/67

Zabıt şekli: Buharî'den .الخ...خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِى ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ

Meâli: "İnsanların yaşadığı zamanların en hayırlısı, benim yaşadığım zamandır. Sonra benim asrımı takib eden asırdır. Sonra onu takib eden asır ve hâkeza böylece gider."

* * *

117- *«Bir saat nöbet bir sene ibadet hükmündedir.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 493; Mektubat sh: 466; Şuâlar sh: 748 ve daha başka risalelerde varsa...

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 2/8; Şerh-üs Siyer – İmam-ı Muhammed 1/10; Sahih-i İbn-i Hibban 7/16 ve 61, hadîs no: 4584; Levakıh-ul Envar – Şa'ranî sh: 248; Müsned-ül Firdevs 2/146; El-Feth-ül Kebir 2/71 ve 249 birkaç hadîs-i şerif; yine aynı eser 3/129; Râmuz-ül Ehadîs sh: 274; Şuab-ül İman – Beyhakî 8/222; Kitab-ül Hadîs Er-Rafiî 2/41; Tarih-i Kebir – Buharî 2-4/2408; Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 2/246; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 4/1524

Zabıt şekli: İbn-i Hibban'ın hadîsi: مَوْقِفُ سَاعَةٍ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ خَيْرٌ مِنْ قِيَامِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ عِنْدَ حَجَرِ الْاَسْوَدِ

Meâli: "Allah için bir saat beklemek, Leyle-i Kadr'i Hacer-ül Esved yanında kıyam etmekten hayırlıdır."

* * *

118- *«Âhirzamanda beni görmeden iman edenler, daha ziyade makbuldür-*

ler.»

Risalede yeri: Sözler sh: 494

Me'hazler: (Not: Bu numaradaki hadîsler, 112 no.lu bölümün hadîsleriyle müşterek mânadadırlar. Buna rağmen yine bazı me'hazler veriyoruz.)

Müstedrek-ül Hâkim 3/41 ve 4/88; Cem'-ül Fevaid 2/708; Sahih-i İbn-i Hibban 8/269 ve 9/176; Müsned-ül Firdevs 1/212 ve 4/129; Mişkât-ül Masabih 3/293, hadîs no: 6279; El-Feth-ül Kebir 1/178 ve 3/56, 133; Müsned-i Ahmed 5/248, 257 ve 264; Râmuz-ül Ehadîs sh: 361; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/536; Tefsir-i İbn-i Kesir 4/251; Müsned Ebu Davud Et-Tayyalisi sh: 28; Eş-Şerîa – Acürrî sh: 271; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 1/212, 3/977, 4/1427 ve 6/2327

Zabıt şekli: İbn-i Hanbel'in hadîsi: طُوبَى لِمَنْ رَآنِي وَآمَنَ بِيَ وَطُوبَى لِمَنْ آمَنَ وَلَمْ يَرَنِي سَبْعَ مَرَّاتٍ

Meâli: "Ne mutlu o adama ki beni gördü iman etti, yedi defa ne mutlu o adama ki beni görmeden bana iman etti."

* * *

119- *Dünya muhabbeti bütün hataların başıdır.* حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ

Risalede yeri: Sözler sh: 494; Lem'alar sh: 233 ve daha sair Risalelerde varsa...

Me'hazler: Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5213, 2/659; Ez-Zühd – İbn-i Hanbel sh: 111; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 70; El-Feth-ül Kebir 2/68, Beyhakî'den naklen Hazret-i Hasan'dan mürsel olarak; İhya-u Ulûm-id Din 3/202, Hâfız Irakî bir çok kaynaklardan deliller getirerek hadîsin sağlam, fakat mürsel olduğunu ispat etmiş; El-Gunye – Geylanî 2/129; Kenz-ül Ummal 3/192; El-Esrar-ul Merfûa – Aliyy-ül Karî sh: 179; Tarikat-ün Muhammediye – Hâdimî 3/18; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 1/133

Zabıt şekli: Mişkât-ül Masabih hadîsi: روى البيهقى فى شُعب الايمان عن الحسن مُرسلاً: حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ

Meâli: Risale-i Nur'da geçtiği aynı meâldir. Yani: "Dünya muhabbeti bütün hataların başıdır."

* * *

120- *«Tarîk-i Nakşibendî hakkında o tarîkatın kahramanlarından ve imamlarından bazıları esasını böyle tarif etmişler, demişler ki:*

دَرْ طَرِيقِ نَقشبندى لاَزِمْ آمَدْ چَارِ تَرْك
تَرْكِ دُنْيَا ، تَرْكِ عُقْبَى ، تَرْكِ هَسْتِى ، تَرْكِ تَرْك

Risalede yeri: Sözler sh: 495 (Yirmiyedinci Söz'ün Zeyli)

Me'haz: Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 3/379 (Es-Seyyid-ül Buharî'nin sözü olarak)(*)

Zabıt şekli: هَسْت تَاجِ عَارِفَانْ اَنْدَرْ جِهَانْ اَزْ چَارِ تَرْك
تَرْكِ دُنْيَا ، تَرْكِ عُقْبَى ، تَرْكِ هَسْتِى ، تَرْكِ تَرْك

Meâli: Risale-i Nur'un ilgili yerinde, tarîk-ı Nakşibendî hakkındaki mâna ile meâli güzel verilmiştir.

* * *

121- لاَتَسُبُّوا اَصْحَابِى .. لَوْ اَنْفَقَ اَحَدُكُمْ مِثْلَ اُحُدٍ ذَهَبًا مَا بَلَغَ نَصْفَ مُدٍّ مِنْ اَصْحَابِى

Risalede yeri: Sözler sh: 496

Me'hazler: Sahih-i Buharî 5/10; Sahih-i Müslim 4/1961, 1967; Sahih-i İbn-i Hibban 9/68, 188 (iki rivayet şekli); Cem'-ül Fevaid 2/491; Müsned-i Ebu Davud Et-Tayalisî hadîs no: 2183; Sünen-i Ebu Davud kitab: 39, bab: 10, 4/214; Tirmizî 4/465, hadîs no: 2165 ve 5/966; Müsned-i Ahmed 1/18, 3/11; Şuab-ül İman – Beyhakî 4/139; Müsned-ül Firdevs 2/211; Kenz-ül Ummal hadîs no: 32469; El-Feth-ür Rabbanî – Geylanî sh: 141; El-Gunye – Geylanî 2/129; Tefsir İbn-i Kesir 4/38; Müsned-i Ahmed 3/11, 54, 63 ve 266, 5/54 ve 57; Müsned Halife bin Hayyat sh: 63; Tarih-il Buharî, El-Kebir 4 K. 1/81; Feth-ül Bari 7/21; İbn-i Mace 2/791 hadîs no: 2363; Müstedrek-ül Hâkim 1/115

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: لاَتَسُبُّوا اَصْحَابِى فَلَوْ اَنَّ اَحَدَكُمْ اَنْفَقَ
مِثْلَ اُحُدٍ ذَهَبًا مَا بَلَغَ مُدَّ اَحَدِهِمْ وَلاَ نَصِيفَهُ

Meâli: "Benim ashabıma hakaret etmeyiniz! Sizden birisi eğer Uhud Dağı kadar altın nafaka ve sadaka verse de, benim Ashabımın birinin yarım sa'ı kadar da değildir."

* * *

122- *«Cennet'te, sen bir taşa desen gel, gelir... ilh.»*

(*) Es-Seyyid-ül Buharî: Asıl ismi, Seyyid Ahmed-ül Buharî'dir. Aslen Hüseynî olup Hoca Mahmud İncirfagnevî'nin torunlarındandır. Bilâhare şeyhi ile birlikte Simav'a hicret etmişlerdir. Hicri 920'de vefat etmiştir. (Bak: Nefahat-ül Üns – Türkî tercüme, ilk baskı – Mevlana Cami sh: 465)

Risalede yeri: Sözler sh: 499

(Not: Cennet'in yüksek tavsifatı hakkında gelen hadîslerde, çeşitli tarzlar ve makamlarda zikredilmiştir. Bu mevzuda hadîsler pek çoktur. Biz sadece bir kaçının me'hazını veriyoruz.)

Me'hazler: Evvelâ bu hüküm, Kur'an-ı Kerim'in وَاِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ âyet-i kerimesinden ve onun tefsirlerinden anlaşılmakla beraber, hadîs-i şeriflerde de ayrıca ifade edilmiştir.

Sahih-i Buharî 2/143, 6/182-183; Sahih-i Müslim 4/2174; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 2/76, 77; Şerh-üs Sünne – Begavî 1/206, 15/232; Cem'-ül Fevaid 2/771, aynı zamanda Cennet hayvanatı hakkındaki hadîsler; Müsned-i Ahmed 5/352; Tirmizî kitab:36, bab:11 ve daha Cennet hakkında birçok kaynaklar için bak: Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 125

Zabıt şekli: Şerh-üs Sünne'nin bir hadîsi: قال رجلٌ: يَا رَسُولَ اللّه اَ فِى الْجَنَّة خَيْلٌ فَانِّى اُحِبُّ الْخَيْلَ؟ فَقَالَ: اِنْ يُدْخِلْكَ اللّهُ الْجَنَّةَ فَلاَ تَشَاءُ اَنْ تَرْكَبَ فَرَسًا مِنْ يَاقُوتَةٍ حَمْرَاءَ، فَتَطِيرَ بِكَ فِى اَىِ الْجَنَّة شِئْتَ اِلاَّ فَعَلْتَ...

Meâli: Bir adam Resul-i Ekrem'e sordu: "Ya Resulallah acaba Cennet'te atlar bulunur mu? Çünki ben atları seviyorum." Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etti: "Eğer Cenab-ı Hak seni Cennet'e korsa, sen orada at iste, kırmızı yakuttan bir ata biner onunla uçarsın, Cennet'in neresini istersen oraya gider, gezersin.. ve daha sen ne istersen onu yaparsın."

* * *

123- اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ

Risalede yeri: Sözler sh: 499 ve 649 ve Nur'un sair Risalelerinde bulunabilen aynı hadîs...

Me'hazler: Türkçe Terceme Buharî 9/171, hadîs no: 1495; Sahih-i Müslim 2/2032 ve 2035; Sahih-i İbn-i Hibban 1/106, 384; Şerh-üs Sünne 13/61; Cem'-ül Fevaid 1/360; Türkçe Terceme Sahih-i Müslim 8/109, hadîs no: 185; Tirmizî Zühd 5, Daavat-98; Daremî Rekaik 71; Müsned-i Ahmed 1/392, 3/104 ve 110, 4/107 ve 160; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 10/9780

Zabıt şekli: Tercüme Buharî'deki hadîs:

اَنَّ رَجُلاً سَاَلَ النَّبِىَّ (ع.ص.م) عَنِ السَّاعَة، فَقَالَ مَتَى السَّاعَةُ؟ قَالَ وَمَا ذَا اَعْدَدْتَ لَهَا؟ قَالَ لاَشَىْءَ، اِلاَّ اَنِّى اُحِبُّ اللّهَ وَرَسُولَهُ. فَقَالَ اَنْتَ مَعَ مَنْ اَحْبَبْتَ...

Meâli: Bir adam Resul-i Ekrem'e (A.S.M.) kıyamet vaktini sordu: "Ne zaman kıyamet kopar?" Resul-i Ekrem (A.S.M.) ona dedi: "Sen onun için ne hazırlamışsın?" O dedi: "Hiçbir şey, lâkin ben Allah'ı ve O'nun Resulünü seviyorum." Resul-i Ekrem ferman etti: "Öyle ise, sen sevdiğinle beraber olacaksın."

* * *

124- *«Cennet'in sekiz tabakası birbirinden yüksek olduğu halde, umumun damı Arş-ı Azam'dır.»* « سَقْفُ الْجَنَّةِ عَرْشُ الرَّحْمٰنِ »

Risalede yeri: Sözler sh: 500; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 205; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 214

Me'hazler: Sahih-i Buharî 2/145, 9/153; Sahih-i Müslim 4/2177; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/538; İbn-i Hibban 1/215, 9/242 ve 243 ayrı ayrı üç hadîs; Şerh-üs Sünne 14/100, 15/214; Cem'-ül Fevaid 2/608 ve 768; Müsned-ül Firdevs 2/338; El-Feth-ül Kebir 1/490, 2/273; Muhtar-ül Ehadîs sh: 78, Râmuz-ül Ehadîs sh: 118, 125 ve 200; Künûz-ül Hakaik – Menavî sh: 78 سَقْفُ الْجَنَّةِ عَرْشُ الرَّحْمٰنِ

Zabıt şekli: İbn-ül Mübarek'in Ez-Zühd'ünün hadîsi:

اِذَا سَئَلْتُمُ اللّٰهَ فَاسْئَلُوا الْفِرْدَوْسَ فَاِنَّهُ وَسَطُ الْجَنَّةِ وَ اَعْلَى الْجَنَّةِ وَ فَوْقَهُ عَرْشُ الرَّحْمٰنِ

Meâli: Resulullah (A.S.M.) ferman etmiş: "Allah'tan Cennet istediğinizde, ondan Firdevs Cennetini isteyiniz. Çünki o, Cennetlerin ortası ve onların en üstüdür, onun da üstü Arş-ur Rahman'dır."

* * *

125- *«Hûriler yetmiş hulleyi üst üste giydikleri halde, bacaklarının kemiklerindeki ilikleri görünür.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 500; Mektubat sh: 385

Me'hazler: Türkçe Terceme Buharî 8/299, hadîs no: 1179, Müstedrek-ül Hâkim 5/218; Şerh-üs Sünne 15/218; Cem'-ül Fevaid 2/211; Tirmizî Cennet 5-7; El-Feth-ül Kebir 1/366 ve 467, 3/304; En-Nihaye – İbn-i Kesir 2/194; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/552, 2/72, 73 ve 130 dört ayrı ayrı rivayet; Râmuz-ül Ehadîs sh: 107 ve 337; Türkçe Terceme Müslim 8/361 hadîs no: 17

Zabıt şekli: İbn-ül Mübarek'in hadîsi: اِنَّ الزَّوْجَةَ مِنْ اَزْوَاجِ اَهْلِ الْجَنَّةِ لَهَا سَبْعُوْنَ حُلَّةً فِى اَرَقَّ مِنْ شَفَكُمْ هذَا ، يُرَى مُخُّ سَاقِهَا مِنْ وَرَاءِ اللَّحْمِ...

Meâli: "Ehl-i Cennet'in zevcelerinin herbirisi yetmiş hulle giyerler ki, bu hulleler şu ince mendilinizden daha incedirler, bunların bu yetmiş hulle

altından bacaklarındaki kemiklerin iliği görünecektir."

* * *

126- *«Ehl-i Cennet'in ekl ve şürbünden sonra kazûratları olmayacak.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 501 ve başka Risalelerde varsa...

Me'hazler: Türkçe Terceme Buharî 9/42 hadîs no: 1343; Sahih-i Müslim 4/2180; Sahih-i İbn-i Hibban 9/363; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/512 ve 513; Şerh-üs Sünne 15/212; Cem'-ül Fevaid 2/768, 770 ve 771; Müsned-ül Firdevs 1/230; Müsned-i Ahmed 3/361; El-Feth-ül Kebir 1/381; Tirmizî hadîs no: 2563; Ebu Davud Sünnet B-22; Râmuz-ül Ehadîs sh: 457 ve 505

Zabıt şekli: Türkçe Buharî'nin hadîsi: اوَّلُ زُمْرَةٍ تَلِجُ الْجَنَّةَ صُورَتُهُمْ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لاَ يَبْصُقُونَ فِيهَا وَلاَ يَمْتَخِطُونَ وَلاَ يَتَغَوَّطُونَ...الخ.

Meâli: "En evvel Cennet'e girecek olan zümrenin sûretleri, yani yüzleri ayın ondördü gibi olacak. Bunlar Cennet'te ne tükürürler, ne sümkürürler, ne de def'-i hacet ederler..."

* * *

127- *«Bazı ehl-i Cennet'e, beşyüz senelik bir mülk verilecek.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 501 ve 650; Lem'alar sh: 156

Me'hazler: Şerh-üs Sünne – Begavî 15/232; Cem'-ül Fevaid 2/772 Müsned-i Ahmed'den nakil; El-Feth-ül Kebir 1/62 ve 190 bir çok kaynaklardan nakiller; yine El-Feth-ül Kebir 2/150, 3/413 ve 423; Râmuz-ül Ehadîs sh: 113; Mecma-uz Zevaid 10/401; Eş-Şerîa – Acürrî sh: 269

Zabıt şekli: عن ابن عمر قال رسول الله (ع.ص.م):اِنَّ اَدْنَى اَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلَةً لَمَنْ يَنْظُرُ اِلَى جِنَانِهِ وَ اَزْوَاجِهِ وَنَعِيمِهِ وَ خُدُمِهِ وَ سُرُرِهِ مَسِيرَةَ اَلْفِ سَنَةٍ...

Meâli: Abdullah bin Ömer'den rivayet: Resulullah (A.S.M.) buyurdu ki: "Ehl-i Cennet'in en aşağı derecelisi dahi, kendi bahçelerine ve hatunlarına ve ni'metlerine ve hizmetkârlarına, koltuk ve saraylarına bin senelik mesafede nezaret edecektir..."

* * *

128- *«Ehl-i Cennet'in ruhları Berzah âleminde yeşil kuşların cevflerinde olacağı...» ve «طُيُورٌ خُضْرٌ hadîsi...»*

Risalede yeri: Sözler sh:177 ve 505 ve daha sair risalelerde varsa...

Me'hazler: Sahih-i Müslim 3/1502; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/150; Şerh-

üs Sünne 1/364 ve 365; Cem'-ül Fevaid 1/9-10, 2/101; Müsned-ül Firdevs 1/238; İhya-u Ulûm-id Din 1/302; Mişkât-ül Masabih 1/507, hadîs no: 1631 ve 3084; El-Feth-ül Kebir 1/174 ve 290, 3/31; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 19/119-124, 25/272

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in hadîsi: اِنَّ اَرْوَاحَ الشُّهَدَاءِ فِى جَوْفِ طَيْرٍ خُضْرٍ

İbn-ül Mübarek'in hadîsi: اِنَّ اَرْوَاحَ الْمُؤْمِنِينَ فِى طَيْرٍ كَالزَّرَازِيرِ يَتَعَارَفُونَ، يُرْزَقُونَ مِنْ ثَمَرِ الْجَنَّةِ.

Meâli: "Şehidlerin ruhları yeşil kuşların cevfinde olacaklar." İbn-i Mübarek'in hadîsi ise: "Mü'minlerin ruhları sığırcık kuşları gibi kuşların içlerinde olup, birbirleriyle muârefe içinde olarak Cennet'in meyvelerinden rızıklanırlar."

* * *

129- *Ruhun cesed-i misalîsi mes'elesi...*

Risale-i Nur'da bulunduğu şekliyle: *«Ruhun libası bir derece sâbit ve letafetce ruha münasib bir gılaf-ı latifi ve bir beden-i misalîsi vardır.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 517 (Yirmidokuzuncu Söz'ün İkinci Maksadı) ve daha sair risalelerde bulunabilen aynı husus...

Me'haz: Cevheret-üt Tevhid – İmam-ı Bacurî sh: 358

Zabıt şekli: لِمَالِكٍ هِيَ صُورَةٌ كَالْجَسَدِ، فَحَسْبُكَ النَّصُّ بِهذَا السَّنَدِ

Meâli: İmam-ı Mâlik mezhebinde ve ondan rivayet edilen şudur: "Ruhun cesede benzer latif ve şeffaf bir gılafı vardır. Sened istiyorsan, işte şu kat'î nass, sana kâfidir."

* * *

130- *«Her adamın alnında rızkı yazılı olduğu.. ve rızkının üstünde ismi yazılı olduğu...»*

Risalede yeri: Sözler sh: 524 ve sair Risalelerde varsa...

Me'hazler: Müsned-i Ahmed 1/414, 2/292, 3/117, 118 ve 297, 6/77, 246 ve 259; Müsned-ül Firdevs 2/26; Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 3/93; Nevadir-ül Usûl – Hâkim-i Tirmizî sh: 221; El-Feth-ül Kebir 2/217, 3/39; Şuab-ül İman – Beyhakî 3/389; Müsned-ül Bezzar 2/82 hadîs no: 1254; Mevarid-üz Zam'an – İbn-i Hibban hadîs no: 1087; Hilyet-ül Evliya 6/86; Mecma-uz Zevaid 4/72; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 6/49; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 6/2045; Tefsir-i Ruhul Beyan – Burusevî 4/206

Zabıt şekli: (Not: Verilen me'hazlerde, Risale-i Nur'daki mânayı ifade eden ayrı ayrı hadîsler vardır. Bunlardan nümune için bir-ikisini kaydediyoruz:)

El-Feth-ül Kebir hadîsi: طَيْرُ كُلِّ عَبْدٍ فِى عُنُقِه Başka bir hadîsi:

لَوْ اَنَّ ابْنَ آدَمَ هَرَبَ مِنْ رِزْقِهِ كَمَا يَهْرَبُ مِنَ الْمَوْتِ لَاَدْرَكَهُ رِزْقُهُ كَمَا يَدْرُكُهُ الْمَوْتُ

Yahut: اِنَّ الرِّزْقَ يَطْلُبُ الْعَبْدَ كَمَا يَطْلُبُهُ اَجَلُهُ

Meâli: Herbir kulun mukadderat programı olan manevî defteri, onun boynunda asılıdır. Eğer Âdemoğlu kendi rızkından, ölümden kaçar gibi kaçarsa da, yine onun rızkı, ölüm onu bulduğu gibi, bulacaktır. Kulun rızkı onu arar, onun eceli onu aradığı gibi.

Ve keza: مَامِنْ زَرْعٍ عَلَى الْاَرْضِ وَلَا ثَمَرٍ عَلَى الْاَشْجَارِ اِلاَّ وَعَلَيْهِ مَكْتُوبٌ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ هٰذَا رِزْقُ فُلَانِ بْنُ فُلَانٍ

Bunun meâli: Yeryüzünde hiçbir nebat, ağaçlarda hiçbir meyve yoktur ki, üstünde: "Bismillahirrahmanirrahim, şu filan oğlu filanın rızkıdır" yazılı bulunmuş olmasın.

* * *

131- *Acb-üz zeneb mes'elesi, yani hadîslerdeki ifadeler...*

Risalede yeri: Sözler sh: 524 ve 614 ve daha sair Nur Risalelerinde varsa...

Me'hazler: Türkçe Terceme Buharî hadîs no: 1732; Sahih-i Müslim 4/2271 ve 2274; Türkçe Terceme Müslim 8/507, hadîs no: 141, 142 ve 143; Ebu Davud Sünnet 22; Nesaî, Cenazeler 111; Muvatta' sh: 49; Müsned-i Ahmed 3/28; Sahih-i İbn-i Hibban 5/55; Müstedrek-ül Hâkim 4/60; Şerh-üs Sünne 15/122; Cem'-ül Fevaid 2/746; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5521; Garib-ül Hadîs – Birgevî sh: 52; Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 3/97; Cevheret-üt Tevhid – Bacurî sh: 355; Mu'cem-üt Taberanî El-Evsat 1/787; Şuab-ül İman – Beyhakî 2/205

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in hadîsi:

لَيْسَ مِنَ الْاِنْسَانِ اِلاَّ يَبْلَى، اِلاَّ عَظْمًا وَاحِدًا وَهُوَ عَجْبُ الذَّنَبِ

Meâli: "İnsandan hiçbir yeri kalmaz, hep çürür, ancak tek bir kemik vardır, o çürümez, o da acb-üz zenebdir; yani kuyruk sokumunda bir küçük kemik parçasıdır."

* * *

132- *İnsanın enesinin bilinmesiyle künûz-u mahfiye olan Esma-i İlahiye'nin anahtarı ve kâinat tılsım-ı muğlakı dahi anahtarı olarak... O ene, mahiyetinin bilinmesiyle o garib muamma, o acib tılsım olan ene açılır.. ve kâinat tılsımını ve âlem-i vücubun künûzunu dahi açar... Yani* مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ *hadîsinin mânası...*

Risalede yeri: Sözler sh: 535; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 322; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 200; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 401

Me'hazler: (Not: Bu hadîsin senedi mes'elesinde bazı muhaddisler ona "Hadîs değilse de, fakat sâbit hakikatlerdendir ve İmam-ı Yahya bin Muaz Er-Razî'nin hikmetli sözlerindendir" demişler. Buna karşılık diğer bazı muhaddisler ise, senedi kuvvetli olmasa da, hattâ bir aslı, yani senedi olmasa da sahih hadîstir, demişler.)

El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/451, اَلْقَوْلُ الْاَشْبَهُ فِى حَدِيثِ مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ başlıklı bir risale bu mevzuda te'lif etmiştir. Bu risalede Suyutî Hazretleri uzun tahliller yapmış, en sonunda bir şiir ile bunun bir hadîs olduğuna işaret etmiş ve "Bu hadîs, gâmız hakikatlerdendir." diye hüküm vermiştir.

Diğer me'hazler: Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 152; Marifetname – İbrahim Hakkı sh: 222; Nur-ul Ebsar sh: 91 (İmam-ı Ali'nin bir sözü olabileceğini kaydetmiş); Mektubat İmam-ı Rabbanî 1/153; Resâil-i İbn-ül Arabî Kitab-ül Celâle sh: 7; Edebü-d Dünya Ve-d Din – Maverdî sh: 103 (Bu eserde hadîs diye geçmektedir ve "Hazret-i Âişe Peygamber'e sormuş: يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَتَى يَعْرِفُ الْاِنْسَانُ رَبَّهُ Yani: "İnsan Rabbisini ne zaman tanır?" Peygamber ferman etmiş: "Nefsini tanıdığı zaman."); Nevadir-ül Usûl – Hâkim-i Tirmizî sh: 91; İhya-u Ulûm-id Din 3/382

* * *

133- *«Nübüvvetin düsturlarından* تَخَلَّقُوا بِاَخْلَاقِ اللّٰهِ»

Risalede yeri: Sözler sh: 541

Me'hazler: (Not: Aynı bu ifade ve metin ile senedli bir hadîs bulunamadı, daha doğrusu ben bulamadım. Amma Taç Kitabı ile Tefsir Ruh-ul Beyan'da senedsiz olarak aynısı geçmektedir ki: "Ahlâk-ı hasene, Allah'ın büyük ahlâklarındandır." Ve "İnsanların Hâlıkı, ahlâk-ı hasene ile muamele eder." meâlindeki hadîsler de bu hükme bakmaktadır.

Ayrıca Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) اِنَّمَا بُعِثْتُ لِاُتَمِّمَ مَكَارِمَ الْاَخْلَاقِ fermanıyla; kendisinin Peygamber olarak gönderilmesinin en büyük gayelerinden birisi; insanları iyi ahlâka irşad etmek ve ahlâk-ı haseneyi gösterip ders vermektir.

İşte bu hadîsler ve daha benzeri mânalardaki hadîslerin neticesi olarak; "Nübüvvetin düsturlarından olan "Allah'ın ahlâkıyla ahlâklanınız!" hükmü ve şihhati kendiliğinden ortaya çıkmış olur.

Mezkûr hadîslerden bazılarının me'hazleri şöyledir: Tirmizî El-Birr 55; Daremî 2/232; Müsned-i Ahmed 3/5, 152, 158, 177, 228 ve 236; Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 3/406 ve 407; El-Feth-ül Kebir 1/72, 2/324 (buraya kadarki me'hazlerde حُسْنُ الْخُلُقِ خُلُقُ اللهِ الْاَعْظَمِ ve خَالِقُ النَّاسِ بِخُلُقٍ حَسَنٍ hadîsleri geçmektedir.)

Amma Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 3/283, 4/388 ve 471, 5/471'de, Et-Tac 1/13 Mukaddemesinde تَخَلَّقُوا بِاَخْلَاقِ اللهِ lafzıyla kayıdlıdır; keza Nevadir-ül Usûl – Hâkim-i Tirmizî sh: 357 ve 365'de "Cenab-ı Hakk'ın yüz onyedi ahlâk-ı hasenesi bulunduğunu, bunlardan birisi ile muttasıf olan bir mü'minin Cennet'e gireceğini.." diye hadîs-i şerif olarak nakletmiştir.

* * *

134- *«Nübüvvetin düsturlarından* «اَلْوَاحِدُ لاَ يَصْدُرُ اِلاَّ عَنِ الْوَاحِدِ

(Bu söz ve hüküm, bir hadîsin öz metni değildir. Amma kâinatın yaratılış hakikatından ve Kur'an-ı Kerim ve Ehadîs-i Nebeviye'nin müşterek hüküm ve düsturlarından alınmış, İlm-i Kelâm ve Usûl-üd Dinin bir düsturudur. Aynı tarzda izahı, İlm-i Kelâm kitaplarında vardır.)

Risalede yeri: Sözler sh: 542; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 118; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 94

Me'hazler: El-İktisadü Fil-İ'tikad – İmam-ı Gazalî sh: 48, 52; Şerh-ül Mevakıf – Seyyid Şerif Cürcanî 1/186

* * *

135- *«Levh-i Mahfuz-u A'zam veya Levh-i Ezelî...»*

(Not: Bu ta'rifler, Risale-i Nur'un bir çok yerlerinde geçer ve bahsi yapılır.)

Risalede yeri: Sözler sh: 549 ve diğer risaleler...

Me'hazler: Levh-i Mahfuz-u A'zam'ın hakikat-ı vücudu evvelâ Kur'anın nassıyla sâbittir ve بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَجِيدٌ فِى لَوْحٍ مَحْفُوظٍ (Büruc Sûresi âyet:22) Bu âyetin tefsirinde çok hadîsler kaydedilmiştir. Meselâ: Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur 6/335'de şu hadîs:

قال رسول الله (ع.ص.م): اِنَّ لِلّٰهِ لَوْحًا اَحَدُ وَجْهَيْهِ يَاقُوتَةٌ وَالْوَجْهُ الثَّانِى زَبَرْجَدَةٌ

خَضْرَاءَ، قَلَمُهُ النُّوْرُ. فِيهِ يُخْلَقُ وَمِنْهُ يُرْزَقُ وَفِيهِ يُحْيَى وَفِيهِ يُمِيتُ وَفِيهِ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ

Ve keza Müsned-i Ahmed bin Hanbel 4/431; El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/545; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/381; El-Bidaye Ve-n Nihaye – İbn-i Kesir 1/14; Kenz-ül Ummal 4/160, 6/151; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 12/2511 gibi me'hazlerde Levh-i Mahfuz hakkında bir çok hadîs-i şerifler nakledilmiştir.

Kaydedilmiş olan hadîsin meâli: Resulullah (A.S.M.) ferman buyurmuş: "Cenab-ı Hakk'ın bir levhi vardır ki, iki yüzünden birisi yakuttandır. İkinci yüzü ise, yeşil zebercettendir. Kalemi ise sırf nurdur. O levhada yaratılan ve yaratılacak olanlar yazılı olduğu gibi, rızıklar ondan belirlenip verilir. Hem yine o levhada diriltilecek ve öldürülecekler yazılıdır ve daha Allah'ın meşieti ne ise, her gün ve gece o levhada işler yapılır."

* * *

136- *Mi'racın bir kaç saatlik müddeti binler seneyi ihtiva ettiği... ve Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) Mi'racdan dönüşü, bir an içinde gerçekleştiği...*

R.Nur'daki metin: *«Mi'racın uzun mesafesiyle,* وَ نَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيد *in ifade ettiği mesafesizliğin sırrıyla, hem Resul-i Ekrem (A.S.M.)'ın gitmesinde çok mesafeyi tayyederek gitmesi ve ân-ı vâhidde yerine gelmesi.»*

Ve «Hadîs'te denilmiş: "Bir anda dönmüş gelmiş."» Ve «Bast-ı zaman sırrıyla çok seneler hükmünde olan bir kaç dakikalık zaman-ı Mi'rac...»

Risalede yeri: Sözler sh: 562; Mektubat sh: 306; Lem'alar sh: 17

Me'hazler: (Not: Asıl mevzuumuz, Resul-i Ekrem'in Mi'rac'dan dönüşü bir an içinde olması mes'elesidir. Yoksa Mi'rac'ın pek çok sahih hadîslerle rivayet edilmiş mütevatir olan mes'elesi değildir. Mi'rac hakkında gelen bütün hadîsler, urûc keyfiyetini tafsilen beyan ederlerken, dönüşü hakkında fazla bir izah yoktur. Hem Hazret-i Üstad'ın "Hadîste denilmiş, bir anda dönmüş, gelmiş" ifadesinin aynısını sarihan beyan eden bir hadîs bulamadım. Fakat birkaç hadîs-i şerifde "Ümm-ü Hanî (R.A.) Resulullah benim evimde yatsı namazını kıldı ve yattık. Sonra fecirde bizi sabah namazına uyandırdı ve bana Mi'racını haber verdi." Ümm-ü Seleme'nin (R.A.) hadîsi de buna yakın bir tarzdadır. Şifa-i Şerif'teki bir hadîste ise: "Bir anda kendimi Mekke'de gaşy içinde müstağrak olarak buldum." diyor. Mezkûr rivayetlerin me'hazleri: El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 1/439 ve 444; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/190 ve 192

* * *

137- *«Ehl-i Cennet, mahşerden Cennet bağlarına kısa bir zamanda uçmaları...»*

(Not: Hadîslerde Sırat Köprüsünden mü'minlerin geçiş durumlarını da aynı zamanda ifade ederler.)

Risalede yeri: Sözler sh: 566

Me'hazler: Sahih-i Buharî 8/147; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 2/122; Cem'-ül Fevaid 2/750 ve 758 ve daha geniş me'hazler için bak: Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 265

Zabıt şekli: Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek'in hadîsi:

يَجُوزُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الصِّرَاطَ عَلَى قَدَرِ اِيْمَانِهِمْ وَ اَعْمَالِهِمْ، فَيَجُوزُ الرَّجُلُ كَالطَّرْفَةِ فِى السُّرْعَةِ وَكَالسَّهْمِ الْمَرْمِيِّ وَكَالطَّائِرِ السَّرِيعِ الطَّيَرَانِ وَكَالْفَرَسِ الْجَوَادِ الْمُضْمَرِّ.. وَيَجُوزُ الرَّجُلُ يَعْدُو عَدْوًا وَالرَّجُلُ يَمْشِى مَشْيًا حَتَّى يَكُونَ آخِرُ مَنْ يَجُوزُ يَحْبُو حَبْوًا

Mahşer yerinden Cennet'e kadar olan mesafe beşyüz seneden fazla olduğu hakkında bir çok sahih hadîslerin var olduğu malûmdur. Ayrıca bunların me'hazlerini vermeye gerek yoktur.

Kaydedilen hadîsin meâli: "İnsanlar kıyamet gününde Sırat'tan geçişleri iman ve amellerine göredir. Meselâ birisi göz açıp kapama sür'atinde geçebildiği gibi, bazıları da, atılmış okun sür'atinde geçer. Bir kısmı da sür'atli olan kuş çabukluğunda geçtiği gibi, bir kısmı da sür'atli at koşusu gibi geçerler. Yine bazıları insan koşusu gibi Sırat'ı geçebildiği gibi, bir kısmı da normal yürüyüş ile geçerler. En âhir derecesi, diz üstü emekliye emekliye geçme tarzındadır."

* * *

138- مَجْرَةُ السَّمَاءِ

Risale-i Nur'da geçtiği metniyle: *«Samanyolu denilen Mecret-üs Sema'dan tâ en yakın seyyareye kadar...»*

Risalede yeri: Sözler sh: 570

Me'hazler: Cem'-ül Fevaid 2/611; Mecma-uz Zevaid 8/135; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 20/123

Zabıt şekli: Mu'cem-üt Taberanî'nin hadîsi: يَا مُعَاذُ اِنِّى مُرْسِلُكَ اِلَى قَوْمٍ اَهْلِ الْكِتَابِ فَاِذَا سُئِلْتَ عَنِ الْمَجْرَةِ الَّتِى فِى السَّمَاءِ، فَقُلْ هِىَ لِعَابُ حَيَّةٍ تَحْتَ الْعَرْشِ

Meâli: Resulullah (A.S.M.) Muaz bin Cebel'e dedi ki: "Ey Muaz! Ben seni

ehl-i kitap olan bir kavme göndereceğim. Şayet onlar senden semadaki "Mecre"den sual ederlerse sen, de: "Arş'ın altındaki bir yılanın ağız suyudur." (Mu'cem-üt Taberanî'de zaif olarak kaydedilmiştir.)

* * *

139- اَلسَّمَاءُ مَوْجٌ مَكْفُوفٌ

Risalede yeri: Sözler sh: 570; Lem'alar sh: 67; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 286; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 189; Âsâr-ı Bediiye sh: 218

Me'hazler: Müsned-i Ahmed 2/370; El-Metalib-ül Âliye 3/146, 147 ve 265; Ed-Dürer-ül Müntesire 1/44; Kenz-ül Ummal 6/146; Cem'-ül Fevaid 1/608; El-Feth-ül Kebir 3/286; Müsned-ül Firdevs 2/340; Tirmizî hadîs no: 3298; Türkçe Terceme Tuhfet-ül Ahvezî hadîs no: 3352; Mecma-uz Zevaid 2/121, 8/132; Nehc-ül Belâga sh: 41 ve 245

Zabıt şekli: Müsned-i Ahmed'deki hadîs: عن ابى هريرة:...اَتَدْرُوْنَ مَا هذه فَوْقَكُمْ؟ قُلْنَا اللّٰهُ وَرَسُولُهُ اَعْلَمُ. قَالَ: اَلرَّقِيعُ مَوْجٌ مَكْفُوفٌ وَسَقْفٌ مَحْفُوظٌ...

Nehc-ül Belâga'da İmam-ı Ali'nin hükmü:
سَوَّى اللّٰهُ سَبْعَ سَمواتٍ، جَعَلَ سُفْلاَهُنَّ مَوْجًا مَكْفُوفًا وَعُلْيَاهُنَّ سَقْفًا مَحْفُوظًا...

Meâlleri: 1- Ebu Hüreyre'den rivayet: Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etmiş: "Şu sizin üstündekinin ne olduğunu biliyor musunuz?" Ebu Hüreyre diyor: Biz dedik: "Allah ve Resulü daha iyi bilirler." Bunun üzerine, Resulullah (A.S.M.) semavatı göstererek dedi ki: "Şu gökler, mevcelenmiş karardâd bir köpük iken, aynı zamanda muhafazalı bir tavandır."

2- İmam-ı Ali'nin sözü: "Cenab-ı Allah yedi semavatı tesviye ettikten sonra, onun alt kısımlarını köpüklenmiş mevceler halinde ve üst kısmını sağlam tavan şeklinde kurmuştur."

* * *

140- *Peygamberimiz hakkında kütüb-ü sâbıkadaki beşaretli işaretler...*

Risale-i Nur'un birçok yerinde geçen ibare şöyledir: *«Tevrat, İncil ve Zebur gibi Kütüb-ü Mukaddese'den -pekçok tahrifata maruz oldukları halde- şu zamanda dahi Hüseyin-i Cisrî gibi bir muhakkik, Nübüvvet-i Ahmediye'ye (A.S.M.) dair yüzyirmidört işarî beşaretleri çıkarıp "Risale-i Hamîdiye"de göstermiştir.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 576 ve daha Nur'un bir çok yerlerinde bulunmaktadır.

Me'hazler: (Not: Bu bahis, bu kitabın ileriki sahifeleri içinde, Ondokuzuncu Mektub, Mu'cizat-ı Ahmediye'nin irhasat bölümündeki Kütüb-ü Sâbıka'dan âyetler ve ayrıca da yahudi ve nasranî âlimlerinin itirafları gibi hususlar metin ve me'hazleriyle kaydedilmiştir. Oraya bakılabilir. Burada umumî bir durum değerlendirmesi tarzında, bazı kitabların sahife numaraları verilerek geçilecektir.)

Hüseyn-i Cisrî'nin Türkçeye tercüme edilmiş Risale-i Hamîdiye'sinin 1.cildi bu mes'eleyi baştan sona kadar şerhetmiştir; Şerh-üs Sünne – Begavî 13/208 ve 209; Cem'-ül Fevaid 1/451, 458 ve 550; Müsned-ül Firdevs 2/400; El-Havî Lil-Fetavâ 2/341; Hayat-üs Sahabe 1/17; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 1/26 ve 73; El-Feth-ül Kebir 2/188; Sahih-i Buharî 3/87, 6/169, Sahih-i İbn-i Hibban 8/144 ve 145; Müstedrek-ül Hâkim 2/64

(Not: Hadîs kitaplarından verdiğimiz me'hazler, Sahabe devrinde kütüb-ü sâbıkada görülmüş, bilinmiş ve ilân edilmiş bazı âyetleri ihtiva eden yerlerdir. Aynı zamanda bizzat Peygamber'in (A.S.M.) lisanıyla bu mevzuda söylenmiş hadîsleri de ihtiva ederler.)

* * *

141- *«Peygamberimiz'in (A.S.M.) bi'setinden evvel, kâhinlerden meşhur Şıkk ve Satih'in Resul-i Ekrem (A.S.M.) hakkında ihbarları...»*

(Not: Bu numaradan 143. numaraya kadar olan kısımlar, Ondokuzuncu Mektub'un içinde, "İrhasat Bölümü"nde kaydedilmiş ve me'hazleri verilmiştir. Ondokuzuncu Mektub müstakil bir hadîsler risalesi olduğu için, ondaki hadîsler başka risalelerde tekrar edilmiş olsalar dahi, orada yine tamamı ve izahıyla yazılmıştır. Biz burada bu mes'elede yalnız bazı me'hazler verip geçeceğiz. Tafsilât Ondokuzuncu Mektub'da verilmiştir.)

Risalede yeri: Sözler sh: 576 ve Nur'un sair Risaleleri...

Me'hazler: Uyûn-ül Eser – İbn-i Seyyid-in Nâs 1/29; Eş-Şifa – Kadı Iyaz 1/364-366; Cem'-ül Fevaid 1/458; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 1/127 ve 128

* * *

142- *«Velâdet-i Ahmediye (A.S.M.) gecesinde Kâ'bedeki sanemlerin sukutu...»*

Risalede yeri: Sözler sh: 576; Mektubat sh: 177

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve El-Medhal Beyhakî 1/19; El-Hasais-ül Kübra 1/129-131; Es-Sîret-ül Halebiyye 1/115 ve daha sair siyer ve tarih kitapları...

* * *

143- *«Kisra-yı Fâris'in saray-ı meşhuresi olan Eyvan'ı inşikak etmesi...»*

Risalede yeri: Sözler sh: 576; Mektubat sh: 177

Me'hazler: Uyûn-ul Eser – İbn-ü Seyyid-in Nâs 1/28; Eş-Şifa – Kadı Iyaz 1/366-368; Delâil-ün Nübüvve – Beyhaki 1/126 ve daha sair siyer kitapları ve Şifa-i Şerif'in bütün şerhleri...

* * *

144- *«Kâinat Nur-u Muhammedî (A.S.M.) çekirdeğinden halk olunduğu...»*

Risalede yeri: Sözler sh: 579 (ispatlı ve delilli izahı); Mektubat sh: 308 ve Risale-i Nur'un sair yerleri...

Me'hazler: El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/545; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 52; Ed-Dürer-ül Hisan Fil-Ba'si ve Naîm-il Cinan – Suyutî (Bu eser Mısır'da tarihsiz olarak tab' edilmiş, onu tab' eden Abdurrahman Ahmed Hanefî'dir. Eserin tamamı bu mevzuya dairdir); Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 1/91, 2/370, 3/25, 5/571; El-Mevahib-ül Ledünniye – Kastalanî 1/25-83 İmam-ı Kastalanî bu mevzu'u 58 sahife içinde ele almış ve çeşitli rivayet ve hâdiselerle ispatlamıştır; El-Musannef – San'anî 11/276; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/265 ve bütün mevlid yazanlar, mevlidlerinde.. ve ümmetin mutlak ekseriyetinin telâkki-i bil kabulü elbette bu hakikatı kat'iyetle sahih olduğunu gösterir.

Zabıt şekli: (Not: Bu hususta iki çeşit hadîs ve rivayetler vardır:

1- اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللّٰهُ جَوْهَرَةً...الخ. 2- اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللّٰهُ نُورِى...

Bu her iki rivayet şeklinin zabtedildiği tarzıyla, birer parçasını kaydedeceğiz.)

Birinci hadîs: اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللّٰهُ جَوْهَرَةً فَنَظَرَ اِلَيْهَا بِنَظَرِ الْهَيْبَةِ فَذَابَتْ وَارْتَعَدَتْ مِنْ خَوْفِ رَبِّهَا فَصَارَتْ مَاءً...الخ.

İkinci hadîs: رواه عبد الرزاق بسنده مرفوعا عن جابر بن عبد الله بلفظ:

قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰه بِاَبِى اَنْتَ وَاُمِّى اَخْبِرْنِى عَنْ اَوَّلِ شَيْءٍ خَلَقَهُ اللّٰهُ قَبْلَ الْاَشْيَاءِ.

قَالَ يَا جَابِرُ اِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى خَلَقَ قَبْلَ كُلِّ الْاَشْيَاءِ نُورَ نَبِيِّكَ مِنْ نُورِهِ...

ve devamı uzun hadîstir.

Meâlleri: 1- "Cenab-ı Allah en evvel bir cevhereyi yarattı. Sonra ona heybet nazarıyla baktı, o cevhere Rabbisinin havfından erimeye ve titremeye başladı. Sonra da su halini aldı..."

2- Abdurrezzak Es-San'anî, merfu' bir senedle Câbir bin Abdullah'tan rivayet etmiştir ki, Hazret-i Câbir demiş: Ben Resulullah'a sordum: "Ya Resulal-

lah! Anam babam sana kurban olsun, bana en evvel Cenab-ı Hakk'ın halkettiği şeyleri haber ver." Bunun üzerine, Resul-i Ekrem (A.S.M.) dedi: "Ey Câbir! Cenab-ı Allah bütün eşyadan evvel senin Peygamberinin nurunu kendi nurundan halkeyledi."

İşte bu hususta, bütün ehl-i tahkik müttefiktirler. Lâkin bazı câhil, zâhirperest mukallid ve mutaassıblar hâriçtir...

* * *

145- *«Yerdeki tesbihat ve tahmidat, Sidret-ül Münteha'daki Cennet-ül Me'va'da meyveler halini aldığı...»*

Risalede yeri: Sözler sh: 580 ve Nur'ların sair yerleri...

Me'hazler: Bütün tefsirler Sûre-i Ve-n Necmi âyet: 15'teki عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَى tefsirinde "Cennet-ül Me'va" hakikatının, Arş'ın sağında bir mekân olduğunu ve bu, va'dedilen Cennet'ten başka bir Cennet olduğunu yazmışlardır. İmam-ı Ali (R.A.) İbn-i Abbas ve Katade'nin reylerine göre, "Cennet-ül Me'va" şüheda ve müttakî mü'minlerin, yahud da melâikelerin konakladıkları bir makamdır" demişlerdir. Diğer bazı sahabeler ise, Sidret-ül Münteha ve Cennet-ül Me'va tefsirinde: "Bütün ilimlerin orada son bulduğu bir yerdir" demişlerdir.

Mezkûr tefsirlerden bir-ikisinin sahife numaralarını veriyoruz: Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 6/125, 126, Ruh-ul Maanî – Elusî 27/25

Hadîslerden bazı me'hazler: Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 2/422-423; Kenz-ül Ummal 1/459-460; İhya-u Ulûm-id Din 1/300, 2/424

Hadîs kitaplarındaki zabıt şekli: عن جابر عن النبيّ (ص.ع.م): مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللّٰهِ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ غُرِسَتْ لَهُ نَخْلَةٌ فِي الْجَنَّةِ

Bir başka hadîste: Ebu Hüreyre der: "Bir yerde ben bazı fidanlar dikerken, Resulullah (A.S.M.) oradan geçiyordu. Bana, "Ne dikiyorsun öyle, ya Eba Hüreyre?" dedi. Dedim: "Fidan dikiyorum." Bunun üzerine, ferman etti ki: "Sana ondan daha hayırlı fidanlardan haber vereyim mi?" Ve devam ederek: "Eğer sen سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ desen, herbir kelimesi için sana Cennet'te bir ağaç dikilir."

* * *

146- *«Mi'rac gecesinde Resulullah (A.S.M.) başta namaz olarak İslâmiyetin esaslarını hediye getirdi.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 581 ve daha Nur'un başka yerleri...

Me'hazler: Mi'rac ile ilgili bütün hadîs ve rivayetler, Resulullah (A.S.M.) Mi'rac gecesinde, beş vakit namazı emr-i İlahî olarak müslümanlara hediye getirdiğini kaydederler. Bununla beraber yine de bu mes'elede, bir-iki hadîs me'hazini verelim:

Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/406; Es-Sünen-ül Kübra – Beyhakî 1/362; Sahih-i İbn-i Huzeyme 1/156; ve geniş me'hazler için Miftah-ı Kunüz-is Sünne sh: 267

Zabıt şekli: (Bu mevzuda vârid olmuş hadîsler uzun oldukları için, kaydedilmesine gerek duyulmadı.)

* * *

147- *Şakk-ı Kamer mu'cizesi.. ve bu hususdaki hadîslerin mütevatir olduğu...*

Risalede yeri: Sözler sh: 587; Mektubat sh: 207

Me'hazler: (Not-1: Şakk-ı Kamer'in vukuu hakkında gelen pek çok sahih hadîslerden evvel, Kur'an-ı Kerim اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ âyetiyle onu ilân etmiştir. Bütün müfessirler bu âyetin tefsirinde, Kamer'in, Mekke'de Kureyş müşrikleri bir mu'cize istemeleri üzerine ikiye bölündüğünü kaydederler. Bu hususta tefsirlerde me'haz göstermeye hacet yoktur. Yalnız hâdisenin hadîslerde mütevatir olduğunu gösteren bazı me'hazler vereceğiz.

(Not-2: Şakk-ı Kamer mu'cizesinde, çok zaîf bir te'vile yapışarak mecrasından saptırmak isteyenlere delilli ve cevablı me'hazler, 878 no.lu bölümdedir.)

Hadîs Me'hazleri: Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir – Suyutî sh:135; Sahih-i Buharî 2/251, 5/62, 6/178; Cem'-ül Fevaid 1/488; Müstedrek-ül Hâkim 2/472; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 1/279-281 ve hâkeza bütün hadîs kitaplarında hâdisenin mütevatir olduğunu kaydetmişlerdir.

* * *

148- *«Şakk-ı Kamer hâdisesinde Kureyş müşrikleri: "Eğer sair taraflardaki kervanlar da görmüşlerse doğrudur. Yoksa, Muhammed bize sihir etti." demişler. Sonra sabahleyin Yemen ve başka taraflardan gelen kafileler ihbar ettiler ki: "Böyle bir hâdiseyi gördük." Sonra küffar, Fahr-i Âlem (A.S.M.) hakkında, -hâşâ- "Yetim-i Ebu Talib'in sihri, semaya da te'sir etti" dediler.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 587; Mektubat sh: 208

Me'hazler: Feth-ül Barî – İbn-i Hacer 7/145; El-Bidaye Ve-n Nihaye – İbn-i Kesir 3/119; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/266 ve 268 ve Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 5/127 gibi daha bu mevzuda hadîs kitaplarından bir çok

me'hazler verilebildiği halde kısa kestik.

Zabıt şekli: Feth-ül Barî'deki hadîs: عن مغيرة عن ابى الضحى (رض) : اِنْشَقَّ الْقَمَرُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللّٰهِ (ص.ع.م). فَقَالَتْ كُفَّارُ قُرَيْشٍ: هٰذَا سِحْرٌ سَحَرَكُمْ ابْنُ اَبِى كَبْشَةَ. فَانْظُرُوا اِلَى السُّفَّارِ، فَاِنْ اَخْبَرُوكُمْ اَنَّهُمْ رَاَوْا مِثْلَ مَا رَاَيْتُمْ فَقَدْ صَدَقَ. قَالَ فَمَا قَدِمَ عَلَيْهِمْ اِلاَّ اَخْبَرَهُمْ بِذٰلِكَ...

Meâli: Mugîre, Ebi-d Duha'dan rivayet etmiş ki: Kamer, Peygamber'in zamanında ikiye bölündü. Kureyş kâfirleri dediler ki: "Bu bir sihirdir, İbn-i Ebi Kebşe (yani Peygamberimiz'in o zamanki ünvanı) sizi sihirledi. Bu durumda gelen kafilelere bakıp sorunuz. Eğer onlar dahi bu hâdiseyi gördüklerini söyleseler, o zaman doğrudur." Râvi der: "Vaktaki sağdan soldan kafileler Mekke'ye geldi, onlara sordular, hepsi de Kamer'in ikiye bölündüğünü gördüklerini haber verdiler."

* * *

149- *«Nass-ı kat'î ile dalâlet üzerine icma'ları vâki' olmayan ümmet-i Muhammediye (A.S.M.)»*

Risalede yeri: Sözler sh: 589; Mektubat sh: 210

Me'hazler: Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 180; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 12/13623 ve 13624, 17/665, 666 ve 667; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 3/1307 ve sair hadîs kitaplarının buna dair me'hazleri için bak: Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 63

Zabıt şekli: Nazm-ül Mütenasir Kitabından Tirmizî'nin hadîsi:

اِنَّ اللّٰهَ لاَ يَجْمَعُ اُمَّتِى عَلَى ضَلاَلَةٍ

Ve Ebu Davud'un hadîsi: وَاِنَّ اُمَّتِى لاَ تَجْتَمِعُ عَلَى ضَلاَلَةٍ...

Meâli: Hazret-i Üstad'ın Türkçe olarak yazdığı aynı meâlde olduğu için, başka bir şey yazmaya gerek duymadım.

* * *

150- *«Haşrin umuma imanı ve marifeti farz olan mertebesi: İnsanlar öldükten sonra, ruhları başka makamlara gider. Cesedleri çürüyor, fakat insanın cesedinden bir çekirdek, bir tohum hükmünde olacak "Acb-üz zeneb" tabir edilen küçük bir cüz'ü baki kalıp, Cenab-Hak onun üstünde cesed-i insanîyi haşirde halkeder, onun ruhunu ona gönderir.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 614, 615 ve daha sair Risalelerde varsa...

Me'hazler: (Not: Bu mes'eledeki "Acbüzzeneb" hakkında gelen hadîslerin

me'hazlerini 131 no.lu kısımda vermişiz. Ayrıca bu hüküm ve ifade bu metniyle, tek bir hadîsin zahirî ibaresi de değildir. Amma âyet ve hadîslerin bu hususa dair netice-i hükümleridir. Fukaha-i Kiram da bunu böyle tertib ve tedvin etmişlerdir. Akide kitaplarında وَالْيَوْمِ الْآخِر faslında izahıyla mevcuddur. Nümune için sadece İmam-ı Azam'ın (R.A.) "Fıkh-ul Ekber" Şerh-i Aliyyül Karî Eseri sh: 20'ye bakılmasını tavsiye ederiz.

* * *

151- *«"Vedud" ismine mazhar olan muhakkikîn-i evliya; "Bütün kâinatın mayesi, muhabbettir. Bütün mevcudatın harekâtı, muhabbetledir. Bütün mevcudattaki incizab ve cezbe ve cazibe kanunları, muhabbettendir." demişler...*

...Şu sırdandır ki; "Vedud" ismine mazhar bir kısım evliya, "Cennet'i istemiyoruz. Bir lem'a-i muhabbet-i İlâhiye, ebeden bize kâfidir" demişler.»

Risalede yeri: Sözler sh: 624 ve 625 (Otuzikinci Söz'ün İkinci Mevkıfı) ve daha bu mâna sair risalelerde varsa...

Me'hazler: Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 4/19; Divan-ı Molla Ahmed-i Cezerî 1/373

Zabıt şekli: Tefsir-i Ruh-ul Beyan'daki Farsça beyitte:

ذَوْقِ نَامَشْ عَاشِقِ مُشْتَاقِ رَا ، اَزْ بَهِشْت جَاوِدَانِى خُوشْتَرَ اسْت
گرْچِه دَرْ فِرْدَوْسِ نِعْمَتْهَا بَسِى اسْت ، وَصْلِ أُو اَزْ هَرْ چِه دَانِى خُوشْتَرَ اسْت

Divan-ı Molla Ahmed-i Cezerî'de ise:

بَاقِينِى مَلَك وُ چَرْخ وُ فَلَكْ تِينَه سَمَاعْ
رَوْ شَنِنْ تِيكِ بَمِهْرِى ژِ سَمَا تَا بَسَمَكْ

Meâli: 1- Ruh-ul Beyan'da Farisî beytin meâli:

Müştak olan âşık için muhabbetin lezzeti, hayattar olan Cennetten de zevklidir. Her ne kadar Firdevs'teki ni'metler her lezzet için kâfi ise de; amma muhabbetin visali, neyi ki biliyorsan ondan da şirindir.

2- Molla Ahmed-i Cezerî'nin Divanından alınan Kürdçe beytin mânası ise: Muhabbet-i İlahiyenin cezbesiyle başta melekler olmak üzere kâinatın tamamı raks u semaa gelirler. İşte o muhabbetin neş'e ve zevkindendir ki; semavattan tâ denizlerin dibindeki balıklara kadar herşey zevk u neş'e içinde sekrandır.

* * *

152- *«Cennet'te bir dakika rü'yet-i cemal-i İlahî, bütün Cennet lezaizine fâiktir, onları unutturur.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 625 ve daha sair risalelerdeki aynı hüküm...

Me'hazler: (Not: Mutlak olarak rü'yet-i cemal-i İlahî hakkında gelen hadîsler mütevatirdir. Bak: Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 155)

Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 3/305-306, Suyutî Hazretleri tefsirinde rü'yet-i cemal-i İlahî hakkında elli kadar hadîs nakletmiştir; İhya-u Ulûm-id Din 4/543'de, Sahih-i Müslim'den nakledilmiş, bu hususta en mühim bir hadîs; El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/398, kadınlara da rü'yet-i cemal-i İlahî müyesser olacağı hakkındaki hadîs...

Kıyamet günü, mahşer meydanında ilk rü'yet-i cemal-i İlahî hakkındaki hadîs me'hazleri: Sahih-i Buharî Mevakıf 16, 26; Ebu Davud Sünnet 19; Tirmizî Cennet 16; Müsned-i Ahmed 4/11 ve 12

Cennet'teki rü'yet ile, mahşerdeki rü'yet ayrı ayrı tecellilerdir. Cennet'teki tecelli; şefkat, kerem, ihsan, cemal ve lütuf tecellisidir. Mahşerdeki tecelli ise; adl ve adalet ve celal tecellisidir.

Zabıt şekli: İhya-u Ulûm'un Sahih-i Müslim'den naklettiği hadîs:

عن صُهَيْب (رض) قال: قَرَاَ رَسُولُ اللّه (ع.ص.م) قَوْلُهُ تَعَالَى "وَالَّذِينَ اَحْسَنُوا الْحُسْنَى وَزِيَادَةٌ...الخ." قَالَ اذَا دَخَلَ اَهْلُ الْجَنَّة الْجَنَّةَ وَاَهْلُ النَّار النَّارَ، نَادَى مُنَاد: يَا اَهْلَ الْجَنَّة انَّ لَكُمْ عِنْدَ اللّه لَمَوْعِدٌ يُرِيدُ اَنْ يُنْجِزُكُمُوهُ. قَالُوا: مَا هذَا الْمَوْعِدُ؟ اَلَمْ يُثَقِّلْ مَوَازِينَنَا وَيُبَيِّضْ وُجُوهَنَا وَيُدْخِلْنَا الْجَنَّةَ وَيُجِرْنَا مِنَ النَّار؟ قَالَ: فَيَرْفَعُ الْحِجَابَ وَيَنْظُرُونَ اِلَى وَجْه اللّه عزّ وجلّ فَمَا اُعْطُوا شَيْئًا اَحَبَّ اِلَيْهِمْ مِنَ النَّظَر اِلَيْه...

Meâli: Suheyb (R.A.)'dan nakil, demiş ki: "Resulullah (A.S.M.) وَالَّذِينَ اَحْسَنُوا الْحُسْنَى وَزِيَادَةٌ âyetini okudu ve dedi ki: "Vaktaki, Cennet ehli Cennet'e ve Cehennem ehli de Cehennem'e girdiler, bir münadi, yani bir dellâl çağıracak ki: "Ey Ehl-i Cennet! Sizin için Allah'ın yanında bir va'd vardır, onu şimdi yerine getirmek istiyor." Ehl-i Cennet sorarlar: "Nedir o va'd? Bizim daha isteyeceğimiz ne kaldı ki? Amel defterlerimizin hayırlı tarafı ağır gelmedi mi, Allah bizim yüzümüzü ak etmedi mi ve bizi Cennetine koymadı mı? Bizi Cehennem'den kurtarmadı mı?.." Resulullah (A.S.M.) buyurdu: "İşte tam bu sırada, Cenab-ı Allah perdeyi kaldırır, ehl-i Cennet Allah'ın cemaline bakarlar. Bu rü'yet-i cemal kadar ehl-i Cennet'in yanında daha sevgili hiçbir şey yoktur."

* * *

153- *«Hadîslerde, dünyanın tel'in edildiği ve cîfe ismiyle yâd edildiği...»*

Risalede yeri: Sözler sh: 625; ve daha başka sair risalelerde varsa...

Me'hazler: İbn-i Mace hadîs no: 4112; Şerh-üs Sünne 14/230; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 85; Müsned-ül Firdevs 2/231; Cem'-ül Cevami' – Suyutî hadîs no: 10703; Feyz-ül Kadir hadîs no: 4281 (hasen mertebesinde olan bir hadîs); İhya-u Ulûm-id Din 1/10, 3/202, Hâfız Irakî İhya'daki hadîs için sahih-tir demiş; Nevadir-ül Usûl – Hâkim-i Tirmizî sh: 410; Mişkât-ül Masabih 2/652 hadîs no: 5176; Ez-Zühd – İbn-i Hanbel sh: 37; Hilyet-ül Evliya 3/157, 7/90; El-Feth-ül Kebir 2/116

Zabıt şekli: İbn-i Mace'nin hadîsi: عن ابى هريرة (رض) قال: سمعتُ رسول اللّه (ع.ص.م) وَهُوَ يَقُولُ: اَلدُّنْيَا مَلْعُونَةٌ مَلْعُونٌ مَا فِيهَا، اِلاَّ ذِكْرَ اللّهِ وَمَا وَالاَهُ، اَوْ عَالِمًا اَوْ مُتَعَلِّمًا

Meâli: Ebu Hüreyre'den rivayet, demiş ki: Ben Resulullah'tan bizzat duy-dum ki, diyordu: "Dünya kendisi mel'un olduğu gibi, içindekiler de mel'undur. Ancak, Allah'ın zikri ve buna yardım edici işler, yahut âlimler ve talebeler bundan hâriçtir."

Diğer kaynaklarda "cîfe" mevzuu da mevcuddur ve Ebu-ş Şeyh'in tefsirinde Hz.Ali'den (R.A.) merfuan nakledilmiştir.

* * *

154- اَلْحُبُّ فِى اللّهِ وَالْبُغْضُ فِى اللّهِ

Risalede yeri: Sözler sh: 639, 648; Mektubat sh: 268; Lem'alar sh: 153; Âsâr-ı Bediiye sh: 80, 107 ve daha Nur'un bir çok yerleri...

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/8; Cem'-ül Fevaid 1/18; Müsned-ül Firdevs 1/355, 2/155; El-Feth-ül Kebir 1/201, 2/181, 3/149, Ziya-ul Makdisî'den nakil; Sahih-i Müslim hadîs no: 37, 38; Ebu Davud kitab:39 bab:2; Müsned-i İbn-i Hanbel 2/237, 292, 338, 370, 408, 462, 482, 508, 523 ve 535, 3/4 ve 5; Müsned-i Ebu Davud Et-Tayalisî 1/23, hadîs no: 571, 572, 747, 2053, 2335, 2462 ve 2495; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 2491; Şuab-ül İman – Beyhakî 1/125

Zabıt şekli: 1- Buharî'nin hadîsi: اَلْحُبُّ فِى اللّهِ وَالْبُغْضُ فِى اللّهِ مِنَ الْاِيمَانِ

2- Şuab-ül İman'ın hadîsi: اَوْثَقُ عُرَى الْاِيمَانِ اَنْ تُحِبَّ لِلّهِ وَتُبْغِضَ لِلّهِ...

Meâlleri: 1- "Allah için muhabbet ve Allah için buğz etmek imandandır."

2- "İmanın en sağlam bağı, Allah için sevmek ve Allah için buğz etmektir."

* * *

155- اَلْحُكْمُ لِلّٰه

Risalede yeri: Sözler sh: 639; Mektubat sh: 77, 79, 80, 268; Âsâr-ı Bediiye sh: 80 ve 102 ve sair risalelerde varsa...

Me'hazler: (Not: Aynı bu ibare ile hadîslerde bir metin bulunamadı. Fakat Kur'anın En'am Sûresi âyet:57'de اِنِ الْحُكْمُ اِلاَّ لِلّٰه nass ve hükmü mevcuddur. Müslümanlar arasında musibetlere, ölümlere karşı âyetten muktebes olarak, bu söz hep kullanılagelmiştir. Hadîslerden me'haz vermek için, âyette mevcud olduğundan fazla yoğun bir araştırma yapmaya gerek duymadım. Yalnız Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/164'de: Hadîsin metni olmayıp, lâkin mânasının sahih ve hak olduğunu yazmış...)

* * *

156- اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنَا حُبَّكَ وَحُبَّ مَا يُقَرِّبُنَا اِلَيْكَ

Risalede yeri: Sözler sh: 640 ve 650 ve başka risalelerde varsa...

Me'hazler: Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/144; Cem'-ül Fevaid 2/661; El-Feth-ül Kebir 1/233, 249, 2/310; Mişkât-ül Masabih 1/762; Kenz-ül Ummal 1/195; El-Ezkâr – Nevevî sh: 350; İhya-u Ulûm-id Din 4/295; Muhtar-ul Ehadîs sh: 28, Hatib-i Bağdadî'den nakil...

Zabıt şekli: İhya-u Ulûm-id Din'deki hadîs: اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنِى حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ اَحَبَّكَ وَحُبَّ مَا يُقَرِّبُنِى اِلَى حُبِّكَ وَاجْعَلْ حُبَّكَ اِلَىَّ اَحَبَّ مِنَ الْمَاءِ الْبَارِدِ

Meâli: "Ey Allah'ım! Bana muhabbetini nasib eyle ve seni sevenlerin sevgisini ve senin muhabbetine yaklaştıracak şeylerin muhabbetini nasib et. Kendi muhabbetini benim için soğuk sudan daha çok sevgili kıl."

* * *

157- *«Dünyada, dünyanın âhiret mezraası ve Esma-i İlahiye ayinesi olan iki güzel yüzüne karşı mütefekkirâne muhabbetin uhrevî neticesi, dünya kadar -fakat fani dünya gibi fani değil- baki bir Cennet verilecektir.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 646 ve 649 (Otuzikinci Söz'ün Üçüncü Mevkıfı) ve daha Nur'un sair yerlerinde aynı mâna varsa...

Me'hazler: Müsned-üş Şaşî hadîs no: 318; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 1/304 (ve ayrıca 153 numarada, dünyanın tel'in edildiğini beyan eden hadîslerin şerhlerinde getirilen hadîslere de bakılabilir.)

Zabıt şekli: لاَ تَسُبُّوا الدُّنْيَا فَنِعْمَ مَطِيَّةُ الرَّجُلِ

Meâli: "Dünyayı hor görmeyin, tahkir etmeyin. Çünki o, insanın güzel bir bineğidir."

Dünyanın âhiret mezraası olduğu hakkındaki hadîs-i şerifler için, 20 no.lu bölümde me'hazleri verilmiştir.

* * *

158- اَصْدَقُ الْكَلاَمِ وَاَبْلَغُ النِّظَامِ كَلاَمُ اللّٰهِ الْمَلِكِ الْعَزِيزِ الْعَلاَّمِ

(Kur'anı tavsif makamında, hak bir ta'bir olarak kullanılmıştır.)

Risalede yeri: Sözler sh: 647 ve daha başka risalelerde varsa...

Me'hazler: (Aynı bu metniyle ve tıpa tıp lafzıyla hadîslerde bulunamadı. Amma mânasıyla çok hadîslerde vardır.)

Sahih-i Buharî Edeb/70, İ'tisam/52, اَحْسَنُ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللّٰهِ lafzıyla bir hadîs-i şerif vardır; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned-i Ahmed 6/86 Câbir bin Abdullah (R.A.) demiş: "Resulullah bize hitab etti ve dedi: اَمَّا بَعْدُ: فَاِنَّ اَصْدَقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللّٰهِ، وَاِنَّ اَفْضَلَ الْهُدَى هُدَى مُحَمَّدٍ... Yani: "Sözlerin en doğrusu Allah'ın kitabıdır ve hidayetlerin en efdali de Muhammed'in hidayetidir." Şuab-ül İman – Beyhakî 1/455, اَصْدَقُ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللّٰهِ ifadesiyle; Fezail-il Kur'an – İbn-i Kesir sh: 176, aynı ifade ile; Kenz-ül Ummal 1/374; Cem'-ül Fevaid 2/628; Nesaî Kitab-ı Sehiv/65; İbn-i Mace Mukaddeme/7, اَحْسَنُ الْكَلاَمِ كَلاَمُ اللّٰهِ lafzıyla.. ve hakeza, bütün câmilerde imamlar Cum'a hutbelerinde aynı tavsifatla hutbe okurlar.

* * *

159- *«Lezzetli bir ni'meti insan yese, eğer şükretse, o yediği ni'met o şükür vasıtasıyla bir nur olur, uhrevî bir meyve-i Cennet olur.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 647 (mânasıyla); Mektubat sh: 366 ve daha Nur'un sair risalelerinde aynı hüküm varsa...

Me'hazler: (Not: Bu hükmün bazı me'hazleri, 145 no.lu bölümde de verilmiştir.)

Masabih-üs Sünne – Begavî 3/197; Müsned-i Ahmed 3/439; Sünen-i Ebu Davud 4/310 hadîs no: 3023; Tirmizî 5/508 hadîs no: 3458; İbn-i Mace 2/1093 hadîs no: 3285; Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – Tirmizî sh: 109; Müstedrek-ül Hâkim 1/507; İhya-u Ulûm-id Din 1/301; Kabes-ün Min-Nuri Muhammed sh: 256

Zabıt şekli: مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهِ غُرِسَتْ لَهُ نَخْلَةٌ اَوْ شَجَرَةٌ فِى الْجَنَّةِ...

Meâli: "Her kim سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهِ dese, ona Cennet'te bir ağaç dikilir."

* * *

160- *«Çok şirin olan veled-perverlik, yani çocuklarını sevip okşamak zevki Cennet tenasül yeri olmadığından Cennet'te yoktur zannedilirdi. İşte bu sûretle o dahi vardır.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 648 (Otuzikinci Söz'ün Üçüncü Mevkıfı)

Me'hazler: Nehc-ül Belâga – İmam-ı Ali sh: 231; Et-Tezkire – Kurtubî sh: 562-563

Zabıt şekli: Et-Tezkire'deki hadîs: اِنَّ اَهْلَ الْجَنَّةِ لاَ يَكُونُ لَهَا وَلَدٌ... وَالْمُؤْمِنُ اِذَا اشْتَهَى الْوَلَدَ فِى الْجَنَّةِ كَانَ حَمْلُهُ وَ وَضْعُهُ وَ سِنُّهُ فِى سَاعَةٍ كَمَا اشْتَهَى

Bu hadîsi Tirmizî'den nakletmiştir.

Hazret-i Ali demiş: ...اَهْلُ الْجَنَّةِ لاَ يَتَفَاخَرُونَ وَلاَ يَتَنَاسَلُونَ وَلاَ يَتَزَاوَرُونَ

Meâlleri: 1- "Cennet ehli çocuk sevme hatırası ile, çocuk arzu ettikleri zaman, hemen bir saat zarfında haml, vaz' ve yaş tekâmülü gibi işler husûl bulup çocuk hazır oluverir."

2- Hazret-i Ali'nin hükmü: "Cennet ehli ne birbirlerine karşı tefâhur ederler, ne de tenasül mevzuu vardır ve ne de birbirlerini aldatırlar."

İslâm âlimleri ve muhaddisler, bu gibi hadîslerin mânasında ihtilâf etmişlerdir. Galib ekseriyet: "Cennet'te nikâh var, amma nesil yok" demişler. Yine aynı me'hazde meşhur muhaddis Ebi Zerr'in El-Akilî'den gelen bir rivayette, üstteki hadîsin bir çeşit eki olarak şöyle kaydedilmiş: وَ لٰكِنْ لاَ يَشْتَهِى هٰذَا Yani: "Cennet ehli hiçbir zaman öyle bir durumu arzu etmeyeceklerdir." Mes'elenin özetini ise İmam-ı Ali (R.A.) en güzel şekilde dile getirmiştir.

* * *

161- « لَيْسَ فِى الْجَنَّةِ اِلاَّ اَسْمَاءُ هَا » *«Letâif-i Cennet cilve-i Esma'nın temessülâtıdır. Teemmel...»*

Risalede yeri: Sözler sh: 649; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 146

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 3/62 Ziya-ül Makdisî'nin rivayetiyle İbn-i Abbas'tan nakil; El-Metalib-ül Âliye 4/404; Feyz-ül Kadir – Menavî 5/373 hadîs no: 7633 Ziya-ül Makdisî'nin "El-Muhtare" eserinden nakil...

Zabıt şekli: لَيْسَ فِى الْجَنَّةِ شَيْءٌ مِمَّا فِى الدُّنْيَا اِلاَّ الْاَسْمَاء -ابن عباس (رض)

Meâli: "Cennet'teki şeylerin; dünyadaki görünen ni'met ve zinet ve saire medar-ı tena'um olan her şey, orada sadece ve sadece Esma'nın temessülâtıdır." (İbn-i Abbas)

* * *

162- *Dünyadaki hissiyat-ı insaniye çekirdekleri, Cennet'te ona lâyık bir tarzda inkişaf edecekleri...*

Risalede yeri: Sözler sh: 649 ve daha başka risalelerde varsa...

Me'hazler: (Not: Bu hüküm müşahhas bir-iki hadîsin değil, Cennet ve lezaizi hakkında gelen birçok hadîslerin, hattâ âyetlerin de müşterek ifadelerinin neticesidir.)

El-Feth-ür Rabbanî – Şerh-i Müsned-i Ahmed 24/201; En-Nihaye – İbn-i Kesir 2/200; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/512, hadîs no: 1459; El-Musannef – Sa'nanî 11/416; Tirmizî 3/330; Ed-Duafa' – Akilî 3/166; yine Tirmizî 4/677, hadîs no: 2536

Zabıt şekli: El-Feth-ür Rabbanî'nin hadîsi: عن زيد بن ارقم (رض) قال:

اَتَى النَّبِىَّ رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ فَقَالَ: يَا اَبَا الْقَاسِمِ اَلَسْتَ تَزْعُمُ اَنَّ اَهْلَ الْجَنَّةِ يَاكُلُونَ فِيهَا وَ يَشْرَبُونَ؟ وَقَالَ لاَصْحَابِه: اِنْ اَقَرَّ بِهذه خَصَمْتُهُ. قَالَ فَقَالَ رَسُولُ اللّه ﷺ: بَلَى وَالَّذِى نَفْسِى بِيَدِه اِنَّ اَحَدَهُمْ لَيُعْطَى قُوَّةَ مِاَةِ رَجُلٍ فِى الْمَطْعَمِ وَالْمَشْرَبِ وَالشَّهْوَةِ وَالْجِمَاعِ. قَالَ فَقَالَ الْيَهُودِىُّ: فَاِنَّ الَّذِى يَاكُلُ وَ يَشْرَبُ تَكُونُ لَهُ الْحَاجَةُ؟ قَالَ فَقَالَ رَسُولُ اللّه (ع.ص.م): حَاجَةُ اَحَدِهِمْ عَرَقٌ يَضِيضُ مِنْ جُلُودِهِمْ مِثْلَ رِيحِ الْمِسْكِ فَاِذَا الْبَطْنُ قَدْ ضَمَرَ.

Bu hadîs için, El-Hâfız Ziya-ul Makdisî: "Sahih-i Müslim'in şartı çerçevesindedir" demiş.

Meâli: Zeyd bin Erkam'dan rivayet, demiş ki: "Peygamber'e (A.S.M.) yahudîlerden bir adam geldi, Peygamber'e hitaben dedi ki: "Sen, ehl-i Cennet yiyip içecekler demişsin değil mi?" Bu suali sorduktan sonra da yanındaki arkadaşlarına demiş: "Eğer benim sorduğumu ikrar ederse, ben onu ilzam ettim demektir." Sahabî der: "Peygamber (A.S.M.) dedi: "Evet, benim nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin olsun ki, ehl-i Cennet'ten herbirisine yüz erkek kuvveti verilecek, bu kuvvet yemekte, içmekte, şehvette ve cima'da geçerlidir." Yahudî demiş: "Peki o ki, yer ve içer, elbette ona def'-i hacet zarurî olacak?" Peygamber (A.S.M.) ona cevaben dedi ki: "Ehl-i Cennet'in def'-i haceti ise, bir ter şeklinde cildinden sızan misk kokusu gibi bir şeydir. Bu terleme ve cildden

dışarı sızma ile, karınları sükûnet bulur."

* * *

163- *Rü'yet-i cemal-i İlahî müjdeleri...*

Risalede yeri: Sözler sh: 650; Mektubat sh: 228; Osmanlıca Mektubat sh: 412

Me'hazler: (Not: Rü'yet-i cemal-i İlahî hakkında gelmiş bir çok hadîs-i şerif vardır. Bunlardan bir kısmının me'hazleri, 152 no.lu bölümde geçtiği için, ona iktifaen burada başka me'hazler vermeye gerek duyulmadı.)

* * *

164- *Rü'yetten sonra ehl-i Cennet'in hüsün ve cemali o kadar güzelleşir ki, döndükleri vakit, saraylarındaki hanımları onları zor ile tanıyabilecekler...*

Risalede yeri: Sözler sh: 650 ve daha başka Risalelerde aynı hüküm varsa...

Me'hazler: El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/398; Cem'-ül Fevaid 2/770; El-Feth-ül Kebir 1/380, Tirmizî ve İbn-i Mace'den nakil; Râmuz-ül Ehadîs sh: 119; Et-Tergib Vet-Terhib 4/541

Zabıt şekli: Cem'-ül Fevaid ve Et-Tergib Ve-t Terhib'deki uzun hadîs:

عن سعيد ابن المسيّب:لَقيتُ اَبَا هُرَيْرَةَ (رض) فَقَالَ لِى: اَسْئَلُ اللّهَ اَنْ يَجْمَعَ بَيْنَنَا فِى سُوقِ الْجَنَّة. فَقُلْتُ اَ فِيهَا سُوقٌ؟ قَالَ نَعَمْ، اَخْبَرَنِى رَسُولُ اللّه (ع.ص.م) اِنَّ اَهْلَ الْجَنَّة اِذَا دَخَلُوهَا نَزَلُوا فِيهَا بِفَضْلِ اَعْمَالِهِمْ، ثُمَّ يُؤْذَنُ لَهُمْ فِى مِقْدَارِ يَوْمِ الْجُمُعَة مِنْ اَيَّامِ الدُّنْيَا فَيَزُورُونَ رَبَّهُمْ وَ يُبْرِزُ لَهُمْ عَرْشَهُ... ثُمَّ نَنْصَرِفُ اِلَى مَنَازِلِنَا فَيَلْقَانَا اَزْوَاجُنَا فَيَقُلْنَ مَرْحَبًا وَاَهْلاً، لَقَدْ جِئْتَ وَاِنَّ لَكَ جَمَالاً اَفْضَلُ مِمَّا فَارَقْتَنَا عَلَيْه. فَنَقُولُ: اِنَّا زُرْنَا الْيَوْمَ رَبَّنَا الْجَبَّارَ وَيُحِقُّ لَنَا اَن نَنْقَلِبَ بِمِثْلِ مَاانْقَلَبْنَا.

Meâli: İbn-ül Müseyyib'den nakil: Ben bir gün Ebu Hüreyre ile karşılaştım, bana dedi ki: "Ben Allah'tan istiyorum ki, ikimizi Cennet çarşısında buluştursun." Ben sordum: "Cennet'te çarşı var mıdır?" Dedi: "Evet vardır. Resulullah (A.S.M.) bana haber verdi ki: "Cennet ehli; Cennet'e girdikleri zaman herkes kendi amellerine göre yerlerine yerleşirler. Sonra onlara izin verilir ki, dünya günleriyle her haftada bir Rablerini ziyaret etsinler. Ve onlara bu esnada Allah'ın arşı gösterilir... Sonra Cennet'te herbirimiz kendi menzilimize gideriz, hanımlarımız bizleri karşıladıklarında bize "Hoş geldiniz, safalar getirdiniz" diyecekler.. ve "Sen bugün başkalaşmışsın, burada iken olan güzellikten çok fazla bir güzellik sende vardır. Bu nedir?" diyeceklerdir. Biz de onlara deriz ki: "Bizler bugün Cebbar olan Rabbimizi ziyaret ettik, elbette bu tarz bir

güzellik almamız bizim hakkımızdır."

* * *

165- *«Veysel Karanî'nin münâcatı:* اِلٰهِی اَنْتَ رَبِّی وَ اَنَا الْعَبْدُ، وَاَنْتَ الْخَالِقُ وَ اَنَا الْمَخْلُوقُ، وَاَنْتَ الرَّزَّاقُ وَاَنَا الْمَرْزُوقُ...الخ.*»*

Risalede yeri: Sözler sh: 652; Mektubat sh: 241; Hizb-ül Hakaik-ın Nuriye Delâil-ün Nur sh: 136

Me'hazler: Mecmuat-ül Ahzab – Şeyh Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî 2/288

Bu hususta me'hazler için başka araştırma yapmadım. Mecmuat-ül Ahzab'da bulunan Veysel Karanî'nin bu münâcatı, Bediüzzaman Hazretlerinin çoğu zaman okuduğu ve Rahmet-i İlahiye dergâhında vesile ittihaz etmiş olduğu bir münâcattır.

* * *

166- *«On iki seyyare yıldızlar...»*

Risalede yeri: Sözler sh: 672 ve daha Nur'un bir çok yerlerinde aynı hüküm geçmektedir.

Me'hazler: (Not: İslâm âlimleri, seyyare yıldızlar için (yani Güneş Sistemi olan yıldızlar için) eskidenberi kimisi yedi tane, kimisi dokuz tanedir diye söylemişler. Fakat Hazret-i Üstad, Risale-i Nur'da her zaman o yıldızlar için on iki seyyare diye hükmeyler. Bunun bir hikmeti veyahut asıl me'hazi ise, Sûre-i Yusuf'un baş tarafındaki âyettir ki; Yusuf Aleyhisselâm, vahiy olan meşhur rü'yasını babasına naklettiğinde meâlen: "Ey baba, ben gördüm ki onbir yıldız, ay ve güneş bana secde ediyorlardı." ifadesiyle bu seyyar yıldızların oniki tane olduğunun işaretini vermektedir.)

Bu hususta Astronomi ilmi, bu gerçeği yeni yeni göstermesi bir yana.. ekser tefsirler, mezkûr âyetin tefsirinde bu yıldızlar hakkında Peygamber'den gelen rivayetlerle tesbitini yapmışlardır. Meselâ: Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 4/4

Zabıt şekli: Bu âyetin tefsirinde bir çok hadîs rivayetlerini nakletmesi yanında, bilhassa şu hadîs çok mühimdir: "Said İbn-ül Mensur, Bezzar, Ebu Ya'lâ, İbn-i Cerir, İbn-ül Menzer, İbn-i Ebi Hatem, Akilî, İbn-i Hibban "Ed-Duafa" eserinde ve Ebu-ş Şeyh, İmam Hâkim-i Nisaborî (sıhhatine hükmederek), İbn-i Merdeveyh ve Ebu Nuaym ile İmam-ı Beyhakî ikisi de "Delâil-ün Nübüvve" eserlerinde sahabî-i celil Hazret-i Câbir bin Abdullah (R.A.)dan tahric ederek şöyle rivayet etmişlerdir:

"Bostanî isminde bir yahudi, Peygamber'e gelerek demiş ki: "Yusuf'un rü-

yasında, kendisine secde eden onbir yıldızın isimlerini bana söyle."

Peygamber (A.S.M.) o anda sükût ederek ona cevab vermemiş. Sonra Cebrail Aleyhisselâm gelmiş, Resulullah'a o yıldızların isimlerini bildirmiştir. Bunun üzerine Peygamber (A.S.M.) o Bostanî ismindeki yahudiyi çağırtmış, ona demiş ki: "Ben eğer o yıldızların isimlerini sana söylesem, iman edecek misin?" O da "Evet, ederim" demiş.

Resulullah (A.S.M.) o yıldızların isimlerini şöyle sıralamış: "Harsar, Tarık, Zeyyal, Zülkeftan, Kabıs, Dessan, Hevdan, Feylak, Masbah, Daruh, Fureyh, Ziya ve Nur.. yani Ay ve Güneş."

Yahudi bunu duyunca: "Evet doğru, isimleri aynen böyledir" deyip iman etmiş...

* * *

SÖZLER'E İLHAK EDİLEN **LEMAAT'IN HADÎSLERİ**

167- اَلْمَرْءُ عَدُوٌّ لِمَا جَهِلَ

(Not: İmam-ı Ali'nin bu hikmetli sözü, Lemaat eseri başındadır. Sözler'in âhirine Lemaat ilhak edilmiş olduğu için, bu sırada yazıldı.)

Risalede yeri: Sözler sh: 693; Âsâr-ı Bediiye sh: 514

Me'hazler: Nur-ul Ebsar sh: 91; Nehc-ül Belâga – İmam-ı Ali, Tahkik-i Subhî Salih sh: 30; Edeb-üd Dünya Ved-Din sh: 13; İs'âf-ür Ragıbîn sh: 178

İmam-ı Ali'nin bu hikmet-feşan düsturlu sözünün mânası: "Kişi bilmediğine düşmandır" hükmüyle; bir şeyin ve bir ilmin veya mes'elenin içine girip tetkikatını yapmadığı, kavrayamadığı zaman, onu inkâr edip câhilâne itiraz etmemesi lâzımdır diye ders verir.

* * *

168- *«İsa (A.S.) nüzûl edecek, Şeriatımla amel edecek, ümmetimden olacak.»*

Risalede yeri: Sözler sh: 703; Mektubat sh: 6; Şuâlar sh: 587; Âsâr-ı Bediiye sh: 102, 524 ve 639

Me'hazler: (Not: 1- Bu bahiste umumî bazı me'hazler vereceğiz.)

(Not: 2- Hazret-i İsa'nın (A.S.) nüzûlü, Deccal'ı öldürmesi, Şeriat-ı Ahmediye (A.S.M.) ile amel etmesi ve saire hakkında gelen hadîsler mütevatirdirler. Kur'an'da da ona işaret vardır. Bu durumuyla bu mes'ele, akide-i İslâmiyedendir. Verilen me'hazlerde şu mana sarihtir.)

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/205; Sahih-i Müslim 1/136; El-Feth-ür Rab-

banî ile Şerh-ü Müsned-i Ahmed 25/87; Cevheret-üt Tevhid – Bacurî sh: 29 ve 232, El-Feth-ül Kebir 2/335; Türkçe Terceme Buharî hadîs no: 1018 ve 1406 ve daha geniş hadîs me'hazleri için, En-Nihaye – İbn-i Kesir 1/91-136

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: عن ابى هريرة (رض) قال:

قَالَ رَسُولُ اللّٰه (ع.ص.م): وَالَّذِى نَفْسِى بِيَدِه لَيُوشِكَنَّ اَنْ يَنْزِلَ فِيكُمُ ابنُ مَرْيَمَ حَكَمًا عَدْلاً، فَيَكْسِرَ الصَّلِيبَ وَيَقْتُلَ الْخِنْزِيرَ وَيَضَعَ الْجِزْيَةَ...الخ.

Meâli: Ebu Hüreyre'den rivayet: Dedi ki, Resulullah ferman buyurdu: "Benim nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin olsun ki, yakında İbn-i Meryem içinizde nüzûl edecek, adaletli bir hâkim olacak, haçı kıracak, domuz etini yasaklayacak ve cizyeyi vaz' edecektir..."

* * *

169- اَلْقَاتِلُ لاَ يَرِثُ

(Not: Bu hadîs-i şerif dahi, mütevatir hadîslerdendir ve Şeriatın miras usûlünde pek mühim bir asıldır. Bediüzzaman Hazretleri bu hadîs-i şerifin geniş ve ihatalı mânasını fıtrat kanunlarına da tatbik ederek demiş ki: "Şeriatın اَلْقَاتِلُ لاَ يَرِثُ düstur-u âdilânesi, şeriat-ı fıtriye, kavanin-i kadere mutabıktır ki; tarik-ı gayr-i meşru' ile bir maksadı takib eden, maksudunun zıddıyla ceza görüyor" diyerek misallerle bu hakikatı izah etmiştir. Arzu edenler, bu izahın bulunduğu ilgili Nur Risalelerine bakabilirler.)

Risalede yeri: Sözler sh: 709; Âsâr-ı Bediiye sh: 532

(Şeriattaki hükmü, yani bu hadîsin taallûk ettiği hüküm şöyledir: Bir insan miras kapmak için babasını yahud da annesini veya kardeşini haksız yere öldürse, bunların mirasından o adam tamamen mahrum olur.)

Me'hazler: Ebu Davud Diyet/18; Tirmizî Feraiz/18 hadîs no: 2109; İbn-i Mace Feraiz/8 hadîs no: 2645 ve 2735; Daremî Feraiz/41; Müsned-i Ahmed 1/49; Cem'-ül Fevaid 1/707; Müsned-ül Firdevs 3/234; Feyz-ül Kadir hadîs no: 6171 (Tirmizî ve İbn-i Mace'den nakil); Şerh-üs Sünne – Begavî 8/367; Es-Sünen-ül Kübra – Beyhakî 6/220; İrva-ul Galil – İbn-ül Cevzî 6/118; El-Feth-ül Kebir 2/64; El-Metalib-ül Âliye 1/446; Râmuz-ul Ehadîs sh: 365; El-Kâmil Fid-Duafa' – Akîlî 1/322; ve nihayet bir çok me'hazler için Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 521

Zabıt şekli: Feyz-ül Kadir'deki hadîs: عن ابى هريرة (رض) قال: قَالَ رَسُولُ اللّٰه (ع.ص.م): اَلْقَاتِلُ لاَ يَرِثُ Tirmizî ve İbn-i Mace'den nakil...

Meâli: "Katil olan, yani babasını ve yakın akrabalarını miras için öldürenler mirasa sahib olamaz."

* * *

170- اَلْحَقُّ يَعْلُو وَلاَ يُعْلَى عَلَيْهِ

Risalede yeri: Sözler sh: 725; Lem'alar sh: 85, 86; Nur'un İlk Kapısı sh: 160, 162; Âsâr-ı Bediiye sh: 82, 563, 565 ve daha sair Risalelerde varsa...

Me'hazler: (Not: Hadîslerde اَلْاِسْلاَمُ يَعْلُو وَلاَ يُعْلَى عَلَيْهِ lafzıyla gelmiştir. Kur'an'da ise, bu sözün bir mânası olarak: جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ şeklindedir. Âyetteki "Hakk"tan murad, Kur'an ve İslâm olduğuna göre, ondan ve hadîsten iktibasen اَلْحَقُّ يَعْلُو وَلاَ يُعْلَى عَلَيْهِ ifadesiyle yazılması da elbette ki caizdir. Nitekim, âyet ve hadîslerden iktibasın caiz olduğu, bu kitabın "Âyetler Bölümü Mukaddemesi"nde delilleriyle yazılmıştır.)

Me'hazler: Sahih-i Buharî Cenaiz 79; Es-Sünen-ül Kübra – Beyhakî 6/205; Cem'-ül Cevami' hadîs no: 10128; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 38, Darekutnî'den nakil; Feyz-ül Kadir 3/179; Müsned Halife bin Hayyat sh: 41; Müsned-ül Firdevs 1/116; Râmuz-ül Ehadîs sh: 193; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/507, dört kaynaktan nakil yapılmış; İrva-ül Galil 5/106 (kitabın müellifi hadîs için hasendir demiş.)

Zabıt şekli: عن عائذ بن عَمْرٍو: اَلْاِسْلاَمُ يَعْلُو وَلاَ يُعْلَى عَلَيْهِ

Meâli: Aiz bin Amr'den rivayet: "İslâm yükselir ve yüksektir, onun üstünde hiçbir şey yükseklik dava edemez."

* * *

171- وَ فِى كُلِّ شَيْءٍ لَهُ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَى اَنَّهُ وَاحِدٌ

(Bu söz, bir hadîs olarak değil, fakat hakikatlı bir eser şeklinde İslâm üleması arasında tedavül edip gelmiştir.)

Risalede yeri: Sözler sh: 764; Mektubat sh: 331; Şuâlar sh: 165; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 44; Emirdağ-II sh: 69, 70; Âsâr-ı Bediiye sh: 75 ve 264 ve daha Nur'un sair yerleri...

Me'hazler: İhya-u Ulûm-id Din 1/103; Fıkh-ul Ekber – İmam-ı Azam, Şerh-ü Aliyy-ül Karî sh: 18; Resail-i İbn-ül Arabî Kitab-ül Elif sh: 4; İthaf-us Sâde – Zebidî 2/127; Şuab-ül İman – Beyhakî 1/347; Şerh-i Tarikat-ı Muhammediye – Birgevî sh: 147; El-Keşkûl – M. Bahaeddin El-Âmilî 1/116 ve 264; Tefsir-i Ruh-

ul Beyan – Burusevî 3/290

Bu söz bir hadîs-i şerifin metni olarak bulunamadı. Fakat bir hadîs-i kudsîden muktebes olduğu anlaşılmaktadır. Bazıları bu sözün, İmam-ı Ali (R.A.)'ın hikmet-feşan sözlerindendir demişler. Şuab-ül İman eserinde, bu sözün diğer parçası olan وَلِلّٰهِ فِى كُلِّ تَحْرِيكَةٍ وَ تَسْكِينَةٍ اَبَداً شَاهِدٌ ile beraber, İsmail bin Ebu-l Kasım bin Ebu-l İtahiye'nin divanındandır diye yazılmış.

Tevhid hakikatını azamî şekilde ifade eden bu söze dair Üstad Bediüzzaman'dan gelen bir rivayet ve bir hâtıra şöyledir:

Bediüzzaman Hazretlerinin hâs talebe ve hizmetkârlarından Mustafa Sungur Ağabey birçok defa cemaatlarda anlattığı gibi, bana da şahsen bizzat şöyle anlatmıştır ki: Üstadımız bir gün dedi: "Ben وَ فِى كُلِّ شَيْءٍ لَهُ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَى اَنَّهُ وَاحِدٌ sözünü düşündüm, bu bir hadîs midir? Baktım, hâyır, bir hadîs değil... Amma bu çok kudsî ve muazzam hakikatli söz, nasıl olur da hadîs olmaz diyerek âdeta titredim. Sonra Cevşen-ül Kebir'deki يَا مَنْ ظَهَرَ فِى كُلِّ شَيْءٍ آيَاتُهُ fikrası hatırıma geldi, baktım ki; mezkûr hakikatı daha küllî ve daha muazzam ifade ediyor gördüm. Allah'a şükrettim."

Bu büyük söz, İmam-ı Şafiî'nin de nazar-ı dikkatini çektiğini ve bir kitabında alıp kaydettiğini, Muhammed bin Yusuf Ed-Dakikî söylemiştir.

Üstad Bediüzzaman'dan yapılan rivayette görüldüğü üzere, hadîs ilmi mes'elesinde, onun pek büyük bir ihataya sahib olduğunu göstermektedir. Çünki rivayette: "Düşündüm baktım, hâyır bu bir hadîs değil" sözüyle Bediüzzaman'ın nazarında veyahud manevî mazhariyetinde bütün hadîslerin meşhud olduğunu göstermektedir desek, mübâlağa etmiş olmayız.

* * *

MEKTUBAT'IN ZÂİD OLAN HADÎSLERİ

172- *«Hazret-i Hızır hayattadır. Fakat meratib-i hayat beştir, o ikinci mertebededir.. ve ehl-i şuhud ve keşf, tevatür derecesinde Hızır (A.S.) ile maceraları...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 5

Me'hazler vermeden önce bir izah:

Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri Mektubat eserinde, Hızır (A.S.)'ın hayatıyla ilgili bazı muhaddis ve âlimlerin, umum ve cumhur-u ülemaya nisbeten çok hafif ve ufak ihtilâflarının varlığını bilmesi ve işaret etmesiyle birlikte, yağdan kıl çeker gibi ihtilâflı tarafı hiç tahlile girişmeden mes'elenin en sıhhatli ve cumhur-u ülemanın ittifaklı bulunduğu tarafı zikreder. İlmî ve aklî

delilleri de arkasında destek yaparak; Hızır (A.S.)'ın hayatta olduğuna kat'î hükmeyler. Onun bu izah ve ilmî görüşü ise, sadece tarih ve hadîs ilmi ve ülemasının görüşü noktasındandır. Yoksa, Bediüzzaman Hazretleri dahi, bir çok büyük evliyalar gibi Hızır (A.S.) ile çok defalar görüşmüş olduğuna kat'î kanaatımız vardır. Bunun bazı rivayetlerle emareleri de mevcuddur.

Biz burada mevzudaki bazı âlimlerin ihtilâflarının menşeini, yani; "Hayatta değildir" diyenlerin mesnedlerini ve bunlara karşı verilmiş cevabları çok kısaca kaydetmek istiyoruz. Zira mevzu'un durumu öyle icab ettiriyor: Başta İmam-ı Buharî olmak üzere bazı muhaddisler, Resul-i Ekrem'in (A.S.M.)

اَرَاَيْتُمْ لَيْلَتُكُمْ هذه فَاِنَّهُ عَلَى رَاْسِ مِاَةِ سَنَةٍ مِنْهَا ، لاَ يَبْقَى مِمَّنْ هُوَ عَلَى ظَهْرِ الْاَرْضِ اَحَدٌ

(Sahih-i Buharî 1/148 ve 156; keza Sahih-i Müslim 4/1965, 1967)

Kısaca Türkçesi: "Bu geceden yüz sene sonra, bugün yeryüzünde yaşayan insanlardan hiçbiri kalmayacak" diye olan ferman-ı Nebevîyi kendilerine delil getirerek; Hızır (A.S.) da, o asır içinde vefat etmiş olacağı kanaatını ileri sürmüşlerdir.

İbn-ül Cevzî gibi bazı zâtlar da, Kur'anın ... وَمَا جَعَلْنَالِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْد

Meâl-i Şerifi: "Senden önce hiç bir beşere dünyada daimîlik ve beka vermedik" âyetiyle; Resulullah'tan (A.S.M.) önce Hızır (A.S.)'ın vefat etmiş olacağına hükmetmişlerdir.

Halbuki başta mezkûr hadîsin râvisi Hazret-i Abdullah bin Ömer (R.A.) olmak üzere, birçok hadîs şârihleri, Resulullah'ın o hadîsi asır olarak şimdi yaşayanların hepsinin vefat edeceğini haber vermiş demişlerdir. Yani, Allah'ın bir umumî kanunu olarak bu günden yüz sene sonra, şimdi yaşayanların hepsi vefat eder ve asır inkıraz bulur demektir. Bunun yanında kaide dışı bazı şâzlar ve istisnalar da olabilir. Dünyanın bazı mıntıkalarında bugün bile yüzelli yaş yaşayanlar görülmektedir.

Nitekim Peygamber'in (A.S.M.) Sahabelerinden bile bazı zâtlar, hadîste gösterilen tarihten yüz seneyi geçenler olmuştur. O halde, Hızır (A.S.) faraza hayatı normal bir insan gibi ve Peygamber'in Sahabelerinden olmuş olsaydı bile, o umumi kaidenin dışında kalmış olması mümkündür.

Buharî Hazretleri Resulullah'ın (A.S.M.) hadîslerine karşı kemâl-i samimiyetinden gelen bir haletle, Peygamber'in o sözünden te'vilsiz olarak o kanaatı taşıdığı kesindir. Amma diğerleri ise, sırf zâhirperest mesleklerinin taassubu namına hurûc ettikleri de muhakkaktır.

Âyetin zâhirini delil getirip de, Hızır (A.S.)'ın Peygamberimiz'den (A.S.M.) evvel vefatını iddia edenlerin fikirlerine gelince:

Evvelâ: Âyet Peygamber'e hitaben der ki: "Senden evvel yaşayan hiçbir beşere dünyada hulûd ve beka vermedik. Öyle ise, sen de ve sizler de onlar gibi dünyada baki kalmayacaksınız." Halbuki, Hazret-i Musa'dan (A.S.) çok evvelden beri hayatta kalmış ve Hazret-i Musa ile beraber seyahatı ve macerası, yine Buharî ve Müslim'in sahih hadîsleriyle sâbit olmuş olan Hazret-i Hızır'ın (A.S.) vefatını mezkûr âyetin umumî ve kaidevî hükmünden istihrac edip tahayyül etmenin, ilmî hiçbir münasebet ve mülâyemeti görülmemektedir. Aksi halde aynı âyetin şâz kabul etmez olarak umumî kaide ve hükmüyle, Hazret-i İsa ve İdris Aleyhimesselâmların vefatlarını da düşünmek icab edecektir ki; Kur'anın nassına zıd bir fikre saplanmak olur.

Şimdi Hızır (A.S.)'ın Peygamberimiz (A.S.M.) hayatta iken onunla görüştüğüne ve bazı Sahabelerin onu gördüğüne ve konuştuğuna dair vürûd eden hadîslere gelelim. Evvelâ hemen kaydedelim ki; İbn-i Hacer-i Askalanî, Hâfız Zeyneddin El-Irakî gibi büyük muhaddis imamların araştırmaları neticesinde, bu hususda vârid olmuş hadîslerin tamamına yakın kısmı seneden zaif olduğu kanaatına varılmıştır. İbn-i Hacer-i Askalanî "El-İsabe Fi-Temyiz-is Sahabe" eseri 1/429-452 sahifeleri arasında, belki elliye yakın hadîs ve rivayet nakletmiştir. İbn-i Hacer bu araştırmasının başında da der ki: Getirdiğim hadîs ve rivayetlerin bazısı sahih, bazısı da gayr-ı sahihdir (yani zaiftir). Ancak Peygamberimizin zamanında Hızır (A.S.)'ın onunla görüştüğü ve konuştuğu ve saire hakkında otuz kadar hadîs için senedleri itibariyle zaif olduğuna ayrıca hükmetmiştir.

Fakat bu arada, yine muhaddislerin mutlak ekseriyetinin kaide olarak kabul ettikleri şu: "Fezail-i A'mâl, Tarih, Tefsir ve saire gibi hususlarda zaif hadîslerle amel etmenin caiz olduğu.. ve "zaif zaife eklense, kuvvetlenir" hükmü de hadîs kitaplarında yazılıdır. Bu mevzu kitabımızın "Hadîsler Bölümünün Mukaddemesi"ndeki hadîs ilminde temas edilmiştir, bakılabilir.

İşte, muhaddislerce vaz' edilmiş mezkûr görüş ve kaideye göre, Hızır (A.S.) ile alâkadar hadîslerin tamamını seneden zaif, hattâ çok zaif kabul etsek de, bütün o hadîslerin bir aynı noktaya parmak basmaları ve onda içtima etmeleri, elbette kat'î kanaat verir ki; hayatları hususî sır ve irade-i İlahiye'nin hâs bir tecellisi olan Hazret-i İsa (A.S.), İdris (A.S.), İlyas (A.S.) gibi Hızır (A.S.)'ın da hayatta olduğu ortaya çıkmış olur.. ve herhalde Resul-i Ekrem (A.S.M.) ile görüşmüştür denilebilir.

Bunu böyle kabul etmeyenler de olabilir. Hem buna inanmamanın belki bir günahı da yoktur. Çünki akideye dâhil bir mes'ele değildir. Lâkin kabul etmek, hiç olmazsa yerinde bırakıp ilişmemek, bir samimiyetin ifadesidir. Kaldı ki, içlerinde büyük muhaddis imamların da bulunduğu -İbn-üs Salah, Irakî, Suyutî

gibi- cumhur-u ülemanın mutlak ekseriyeti, Hazret-i Hızır'ın hayatta olduğuna hükmetmişler. Bunların yanında ehl-i keşif ve feraset olan evliyaların -bilâ istisna- hepsi Hazret-i Hızır'ın hayatını kabul ediyor ve bazıları onunla çok kereler görüşüp buluştuklarını, ders aldıklarını söylüyorlar.

Öyle ise, يَرَى الشَّاهِدُ مَالاَ يَرَى الْغَائِبُ ve لَيْسَ الْخَبَرُ كَالْمُعَايَنَة hadîs-i şerifleri sırrıyla; İslâm ülemasının en nuranî, en ferasetli, en ihlaslı sınıfı olan Evliya'nın büyüklerinin hemen hepsi, müşahedeye dayanarak Hazret-i Hızır'la (A.S.) görüştüklerini, konuştuklarını ve ders aldıklarını söyleseler; öbür tarafta bir kısım âlimlerin bazı âyet ve hadîslerin zâhirdeki umumî ve mutlak ifadelerine dayanarak, zann ve tahminden öteye geçmeyen tefsir ve hükümleri, elbette icma-ı ümmet ve re'y-i cumhur karşısında hatalı düşer, isabetli olmaz.

Hadîslerle Hızır (A.S.)

İlk önce, Sûre-i Kehf'de Hazret-i Musa'nın (A.S.) karşılaşıp konuştuğu ve ledünn ilmini ondan öğrenmek istediği ve beraber seyahat ettiği zâtın, Hazret-i Hızır (A.S.) olduğunu gösteren sahih bir-iki hadîs nakledelim:

1- Buharî 1/29-30 ve 42, 2/188,190'da şu hadîs: حدّثنا علىّ ابن عبد الله، حدّثنا سفيان، حدّثنا عمرو بن دينار- قال اخبرنى سعيد ابن جُبَيْر قال قُلْتُ لابن عبّاس: انَّ نَوْفًا البكّالىَّ يَزْعُمُ اَنَّ مُوسَى صَاحبَ الْخَضِرِ لَيْسَ هُوَ مُوسَى بَنِى اسْرَائيلَ، انَّمَا هُوَ مُوسَى آخَرُ؟ فَقَالَ كَذَّبَ عَدُوَّ اللّه... حدّثنا اُبَىّ ابن الْكَعْب عَنِ النَّبِىّ (ص.ع.م): انَّ مُوسَى قَامَ خَطيبًا فِى بَنِى اسْرَائيلَ فَسُئلَ اَىُ النَّاسِ اَعْلَمُ؟ فَقَالَ اَنَا. فَعَتَبَ اللّهَ عَلَيْه، اذْ لَمْ يَرد الْعلْمَ اَلَيْه، فَقَالَ لَهُ بَلَى، لِى عَبْدٌ بِمَجْمَعِ الْبَحْرَيْنِ هُوَ اَعْلَمُ منْكَ. قَالَ اَىْ رَبِّ وَمَنْ لِى به (وَ ربما قَالَ سُفْيَانُ: اَىْ رَبِّ وَ كَيْفَ لِى به) قَالَ تَاْخُذُ حُوتًا، فَتَجْعَلَهُ فِى مكْتَلٍ، حَيْثُمَا فَقَدْتَ الْحُوتَ فَهُوَ ثَمَّ. (وَ ربما قَالَ فَهُوَ ثَمَّ) وَاَخَذَ حُوتًا فَجَعَلَهُ فِى مكْتَلٍ، ثُمَّ انْطَلَقَ هُوَ وَفَتَاهُ يُوشَعَ بن نُونٍ، حَتَّى اَتَيَا الصَّخْرَةَ، وَضَعَا رُؤُسَهَا، فَرَقَدَ مُوسَى وَاضْطَرَبَتِ الْحُوتُ فَخَرَجَ فَسَقَطَ فِى الْبَحْرِ وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ، فَاَمْسَكَ اللّهُ عَنِ الْحُوتِ جَرْيَةَ مَاءٍ فَصَارَ مثْلَ الطَّاقِ (فَقَالَ هكَذَا مثْلَ الطَّاقِ) فَانْطَلَقَا يَمْشيَانِ بَقيَّةَ لَيْلَتهمَا وَ يَوْمهمَا، حَتَّى اذَا كَانَ منَ الْغَد. قَالَ لفَتَاهُ: آتنَا غَدَاءَنَا لَقَدْ لَقينَا من سَفَرنَا هذَا نَصَبًا، وَلَمْ يَجدْ مُوسَى النَّصَبَ حَتَّى جَاوَزَ حَيْثُ اَمَرَهُ اللّهُ. قَالَ لَهُ فَتَاهُ: اَرَاَيْتَ اذْ اَوَيْنَا اِلَى الصَّخْرَة فَانّى نَسيتُ الْحُوتَ وَمَا اَنْسَانيه الاَّ الشَّيْطَانُ اَنْ اَذْكُرَهُ، و اتخذ سَبيلَهُ فِى الْبَحْرِ عَجَبًا. فَكَانَ لِلْحُوتِ سَرَبًا وَلَهَا عَجَبًا. فَقَالَ لَهُ مُوسَى ذلكَ مَا كُنَّا نَبْغى، فَارْتَدَّا عَلَى آثَارِهِمَا

قَصَصًا (رَجَعَا يَصفَّانِ عَلَى آثَارِهِمَا) حَتّىَ انْتَهَا اِلَى الصَّخْرَةِ، فَاِذَا هُوَ رَجُلٌ مُسَجّىً بِثَوْبٍ، فَسَلَّمَ مُوسَى، فَرَدَّ عَلَيْهِ. فَقَالَ وَاَنَّى بِاَرْضِكَ السَّلاَم. قَالَ اَنَا مُوسَى. قَالَ مُوسَى بَنِي اِسْرَائِيل؟ قَالَ نَعَمْ، اَتَيْتُكَ لِتُعَلِّمَنِي مِمَّا عُلِّمْتَ رُشْدًا...

ilh... uzun hadîs.

Meâlinin hülâsası: Said bin Cübeyr demiş: Ben, İbn-i Abbas'a dedim: "Nevf El-Bekkalî zu'mediyor ki, Hızır (A.S.) ile arkadaşlık yapan Musa, Benî-İsrail Peygamberi olan Musa değil, başka bir Musa'dır." İbn-i Abbas demiş: "Allah'ın düşmanı yalan söylüyor..." diyerek. Ubeyy bin Kâ'b kanalıyla, Resulullah'tan gelen bir hadîsi nakliyor. Bu hadîste, Musa (A.S.)'ın Hazret-i Hızır'la (A.S.) nasıl buluştuğunu uzunca anlatmaktadır.

2- Üstteki aynı kaynaklardan: عن ابى هريرة (رض) عن النبىّ (ع.ص.م) قال:

اِنَّمَا سُمِّىَ الْخَضِرَ اَنَّهُ جَلَسَ عَلَى فَرْوَةٍ بَيْضَاءَ فَاِذَا تَهْتَزُّ مِنْ خَلْفِهِ خَضْرَاءَ

Bu âhirki hadîsin mânası Ebu Hüreyre'den nakil: "Peygamber (A.S.M.) buyurmuş: "Hızır'ın bu lâkabla isimlenmesinin sebebi, kuru ve otsuz bir yerde oturmuşken, birden bire oturduğu yer ve etrafı yeşillik ve çimenliğe dönüşmüş olmasındandır."

Böylece, Hazret-i Musa'nın (A.S.) görüşüp konuştuğu ve beraber seyahat ettiği zâtın Hızır olduğuna ve onun sair umumî ahvaline dair bütün hadîs kitaplarında toplam belki yüz tane hadîs vardır. Hızır'ın (A.S.) sair ahvali ve Peygamber'le (A.S.M.) görüştüğü ve bazı sahabelerin onu gördükleri hakkında birçok hadîs kaynakları için bazı kitapların isimlerini verip geçeceğiz:

El-İsabe – İbn-i Hacer 1/429-452; Sahih-i Müslim 4/1847 ve 2050; Şerh-üs Sünne – Begavî 15/280; Cem'-ül Fevaid 1/438; Müsned-ül Firdevs 1/345 ve 427, 5/504; Cem'-ül Cevami' – Suyutî hadîs no: 4118 ve 70707; Kenz-ül Ummal hadîs no: 34409; Mevarid-üz Zam'an – İbn-i Hibban hadîs no: 2092; Tirmizî hadîs no: 30151; Züher-ül Firdevs – İbn-i Hacer 4/401; İhya-u Ulûm-id Din 1/336; El-Feth-ül Kebir 1/439; Şerh-i Müslim – Nevevî 8/234; Râmuz-ül Ehadîs sh: 198; Nur-ul Ebsar sh: 157, 258 ve 270; El-Musannef – San'anî 2/393; El-Feth-ür Rabbanî – Geylanî sh: 240 ve daha bu minvalde bir çok hadîs me'hazleri verebilirdik.

Hızır Aleyhisselâm'ın hayatını kabul eden büyük muhaddis ve müçtehid âlimler

1- İmam-ı Hâkim-i Nisaborî'den sonra, hadîs usûlü ve ıstılah ilmini ve kanunlarını en ekmel ve en sağlam şekilde vaz' eden ve bu noktada muhaddislerin büyük üstadı ve muktedası makamını ihraz eden Şeyhülislâm Takıyuddin

Ebu Ömer İbn-üs Salah (R.A.) demiş ki: "Hızır (A.S.) havass-ı ülema ve sâlihînin cumhuru yanında ve ayrıca umum ümmetin telâkkisi yanında hayattadır. Ancak şâz bazı ehl-i hadîs kabul etmemişlerdir. Hem Hızır (A.S.) Peygamber olduğunda yine cumhurun ittifakı vardır. Fakat mürsel Peygamber olup olmadığında ihtilâf vardır." (Fetavî ve Mesail-i İbn-is Salah 1/185-186)

2- Hadîs hâfızları ve hüccetleri içerisinde bir güneş gibi parlak olan İbn-i Hacer-i Askalanî der: "Suheylî, Kitab-ut Tarif Ve-l İ'lâm'da demiş ki: "Hızır (A.S.) zaman-ı Nebi'ye ulaşmamıştır" diyenlerin hükümleri çok hatalıdır." (El-İsabe Fi-Temyiz-is Sahabe – İbn-i Hacer 1/433)

Yine İbn-i Hacer'den: Hasan-ı Basrî (R.A.) demiş ki: "İlyas (A.S.) arzın karasına, Hızır (A.S.) ise, denizlerine müekkel edilmiştir. Her ikisine kıyamete kadar hayat verilmiştir ve bu her ikisi her sene hacc mevsiminde görüşürler." (El-İsabe – İbn-i Hacer 1/432)

3- Muhaddis-i Kâmil El-Hâfız Ebu Cafer Et-Tahavî, Müşkil-ül Âsâr eserinde: "Bu geceden yüz seneye kadar yeryüzünde hiç kimse kalmayacak" hadîsi, asıl olarak Peygamber'e tabi' olanlar, yani o günde kendisinin Sahabesi olanları kasdetmiş olması mümkündür. Zira Peygamber'i (A.S.M.) görenlerden bazı zâtlar, o yüz seneyi biraz geçmiş ve fazlaca yaşamışlardır. Meselâ Ebu Osman En-Nehedî ve Zerr bin Hubeyş ve Suveyd bin Gaflete gibi zâtlar..." (Müşkil-ül Âsâr 1/163)

4- Hadîs hâfızlarının hâtimesi ve hadîs, tefsir ve fıkıhta deniz gibi derin ve geniş olan El-Hâfız İmam-ı Celâleddin-i Suyutî kendisine Hazret-i Hızır'ın ölmüş olduğuna kail olanların görüşleri bir şiirle sorulmuş, o da şiirle şöyle cevab vermiştir:

وَالْمُرْتَضَى قَوْلُ الْحَيَاةِ فَكَمْ لَهُ حِجَجٌ تُجِلُّ الدَّهْرَ عَنْ إِحْصَاءِ ه
خِضْرٌ وَ الْيَاسُ مِثْلَ مَا عِيسَى وَ ادْرِيسُ بَقَوْا بِالسَّمَاءِ
هٰذَا جَوَابُ ابنِ السُّيُوطِي الَّذِي بَرْجُو مِنَ الرَّحْمنِ خَيْرَ جَزَاءِ

diyerek Hızır ve İlyas Aleyhimesselâm'ın, İsa ve İdris Aleyhimesselâm gibi hayatta olduklarına cezmeylemiştir. (El-Havi Lil-Fetavâ – Suyutî 2/316)

5- Ruh-ul Beyan tefsiri sahibi İsmail Hakkı Burusevî de, bu mes'eleyi genişçe ele almış ve bir çok hadîs ve rivayetlerle, Hızır (A.S.)'ın hayatta olduğunu ispat ederek; İmam-ı Buharî gibi bazı zâtların menfî yöndeki kanaatları doğru olmadığını ve üstte metni geçen meşhur hadîsin hükmü ise, umumî bir kaide olup, şâz bazı zâtlar onun dışında kaldığını Sahabelerden Selman, Ma'dikerb ve Ebu-t Tufeyl gibi zâtlar o tarihi aştıklarını kaydeder. (Ruh-ul Beyan 5/269, 279)

Burusevî Hazretleri, İmam Ahmed Bin Hanbel'in (R.A.) "Ez-Zühd" adındaki eserinden naklen: "Hızır ile İlyas (A.S.) her sene Ramazan orucunu Mescid-i Aksa'da tutarlar" demiş.

6- Meşhur hadîs hâfızı ve aynı zamanda müfessir ve tarihçi İbn-i Kesir der ki: "Hızır (A.S.) şimdi de hayatta olduğu hakkında cumhurun ittifakı vardır. Bu davaya da, vaki' olmuş bir çok haber ve rivayet ve hâdiseleri naklederek şahid göstermişlerdir." (El-Bidaye Ve-n Nihaye – İbn-i Kesir 1/328)

7- Meşhur El-Hâfız El-Menzerî, Et-Tergib Vet-Terhib eserini tahkik eden zâtın, aynı eser 1/604-605'de uzun izah ve misallerle Hazret-i Hızır'ın hayatta olduğunu isbat etmiştir.

Ve daha bunlar gibi birçok zâtlardan delil getirmek mümkündür. Amma daha fazla uzamaması için kısa kestik ve netice olarak; İmam-ı Suyutî'nin üstteki şiirinde dediği gibi deriz:

وَالْمُرْتَضَى قَوْلُ الْحَيَاةِ فَكَمْ لَهُ حِجَجٌ تُجِلُّ الدَّهْرَ عَنْ اَحْصَاءِ ه

En doğru kavil, onun hayatta olduğu kavlidir. Çünki o kadar delil ve hüccetleri vardır ki, dehirlere sığmaz, zamanları ışıklandırır.

Ehl-i keşf ve velâyetin müşahedeye dayanan delilleri

Üstad Bediüzzaman Hazretleri hükmettiği gibi; Hızır (A.S.)'la görüşüp sohbet ettiklerini, ders aldıklarını, hadîs istima' ettiklerini ve saireyi pekçok zâtlar bizzat kendileri söylüyorlar. Gerçekten bunlar o kadar çoktur ki, âdeta tevatür derecesindedir. Biz bu büyük Velî zâtlardan nümune için sadece bir kaçını kaydedeceğiz:

Birincisi: Hârika kerametleri tevatür derecesinde olduğu ümmetin bütün ülema ve evliyasınca sâbit, şöhreti âlemi kaplamış, Sultan-ül Evliya, Es-Seyyid Şeyh Abdülkadir-i Geylanî (K.S.) Hazretlerinden sened-i sahihle mervî olan şudur: "Ben yedi sene Hızır'ın (A.S.) taht-ı terbiyesinde kaldım..." diye olan uzun macerası, "Kalaid-ül Cevahir Fi-Menakıb-i Abdülkadir" isimli eseri birkaç yerinde yazılıdır. Bunların içinde en acibi budur ki; Hazret-i Şeyh'in hizmetkârlarından Hattab isimli zât demiş ki: "Bir gün Hazret-i Şeyh halka va'z ederken, birden ayağa kalktı ve havada birkaç adım yürüdü. Sonra dedi: "Ey İsrailî! Dur, gitme, Muhammedî'nin (A.S.M.) sözlerini dinle." Sonra döndü, yerine oturdu. Bu hal kendisine soruldu. Dedi ki: "Buradan Ebu-l Abbas Hızır (A.S.) geçti, ben ona doğru yürüdüm."

İkincisi: Muhabbetullah ve aşk-ı Resulullah ile sermest, meşhur-u âlem Mevlâna Camî (K.S.) der ki: "Ben bir hadîs-i şerifte rivayet edilen, Tebük Gazasında Resulullah (A.S.M.) Ashabı ile bir ikindi namazını kıldıktan sonra;

söyleyeni görmeksizin iki kıt'a şiir işittiler. Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman buyurmuş ki: "Bu iki beytin münşidi, kardeşim Hızır'dır, sizi medhediyor."

Beyitler: فَوَارِسُ هَيْجَاءَ اِذَا اَلْيَوْمُ اَلْيَوْمُ، رَهَابِيْنُ ظَلْمَاءَ اِذَا اللَّيْلُ اَللَّيْلُ
رِجَالٌ مَحَارِيبٌ وَحَرْبٌ فَكَسْبُهُمْ، لَدَى رَبِّهِمْ اَعْمَالُهُمْ وَالتَّغَافُلُ

Mevlâna Camî der: "Ben bu beytleri bir kitabın kapağına yazmıştım. Bir gün medresede Hızır (A.S.) bu kitabın kapağındaki beytlere bakınca tebessüm eyledi ve dedi: "Sübhanallah halk içinde kelâm nasıl da baki kalıyormuş." (Nefahat-ül Üns sh: 30)

Üçüncüsü: El-Fütuhat-ül Vehbiye Bi-Şerh-i Erbaîn-in Neveviye Kitabı sh: 4'de: İmam-ı Nevevî'nin her vakit Hızır (A.S.)'la buluşup görüştüğünü kaydetmiştir.

Dördüncüsü: Meşhur-u Âlem, İmam Abdulvahhab Eş-Şa'ranî (K.S.) "El-Minen-ül Kübra, El-Mizan-ül Kübra, Levakıh-ul Envar-il Kudsiye eserlerinde, kendisinin bir çok defalar Hızır (A.S.)'la görüşüp konuştuğunu, ders ve inabe aldığını yazmaktadır. Ezcümle bir yerde der ki: "Çok salavat getirme mesleğini Hazret-i Hızır'ın tavsiyesiyle aldım.. ve bana: "Sabah namazından sonra, tâ güneş doğuncaya kadar salavat getir. Sonra zikrullah çek!" dedi. Ben de ona: "Baş üstüne" dedim." (Levakıh-ul Envar sh: 286) Yine Şa'ranî Hazretleri "El-Mizan-ül Kübra" eserinin sh: 20'de der ki: "Ben ilk önce mesleğimin esasatını Hızır (A.S.)'dan, sonra da Şeyh Aliyy-ül Havas'tan aldım."

Beşincisi: Hüccet-ül İslâm İmam-ı Gazalî (R.A.) der: "Hızır (A.S.)'ın Ebdal evliyasından olan İbrahim Et-Teymî'ye hediye etmiş olduğu "Müsebbeât-ı Aşere" duası..."(*) ve hâdisenin Hazret-i Hızır'la olan uzun hikâyesi nakledilmektedir. (İhya-u Ulûm-id Din 1/335)

Altıncısı: Müceddid-i Elf-i Sâni İmam-ı Rabbanî Hazretleri Osmanlıca terceme edilmiş Mektubat eseri 1/22 ve 280. Mektub'da der ki: "Bugün sabah zikri halkasında İlyas ve Hızır Aleyhimesselâmlar ruhanîler sûretinde geldiler. Hazret-i Hızır (A.S.) buyurdu ki: "Bizim ervahımıza Cenab-ı Hak kudret-i kâmile atâ buyurmuştur. Bundan dolayı, biz istediğimiz cesedle görülebiliriz." Ve Mektubat'ın bir kaç yerinde daha Hızır (A.S.)'la ilgili bahisler vardır.

(*) Müsebbeât-ı Aşere duası gayet meşhur bir dua olup, Hz.Hızır (A.S.)dan geldiğini birçok me'haz kitaplar kaydediyorlar. Meselâ, İmam-ı Gazalî'nin İhya-i Ulûm eserindeki me'hazin yanında, Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 7/193 ve Mecmuat-ül Ahzab – Gümüşhanevî 3/516'da gibi...

Müsebbeât-ı Aşere'nin mânası: On tane âyet ve duaların her birisi yedişer defa okunmasından ibaret olan bir dua demektir. Meselâ, Euzü Besmele ile 7 Fatiha, 7 Kul Euzü Birabbilfelak, 7 Kul Euzü Birabbinnas, 7 İhlas, 7 Kul Yâ Eyyühelkâfirun, 7 Ayet-ül Kürsi, 7 İstiğfar, 7 Salavat, 7 Küllema Zekerekezzakirun... ilh. ve arkasından gelen dualar...

Yedincisi: Allâme Ebu-l Kasım Abdurrahman bin Muhammed El-Fevranî sened-i sahihle Abdullah bin El-Hüsam Es-Semerkandî'den nakil ve rivayet eder ki, O demiş: "Ben Hızır ve İlyas'tan (A.S.) bizzat işittim ki, ikisi de dediler: "Biz Resulullah'tan işittik, dedi:

مَنْ قَالَ عَلَيَّ مَالَمْ اَقُلْ فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

İmam-ı Zehebî demiş: "Bu hadîsi İbn-üs Salah kendi nüshasında bizzat kalemiyle yazmıştır." (El-Esrar-ül Merfua' – Aliyy-ül Karî 1/35 ve 361)

Bir sual: Bu makamda şöyle bir sual vârid olabilir ki; İmam-ı Buharî gibi takva ve salâhatın zirvesinde ve velâyet-i kâmile sahibi olması lâzım gelen bir zât, neden sair evliya gibi Hazret-i Hızır'la görüşmeye muvaffak olamamış? Bu yüzden Hızır ile alâkadar bazı hadîsleri, kendi şartlarına uygun, kat'î ve sahih senedli bulmadığı için başka bir hadîs ile mes'elenin zâhirine göre hükme varıp Hazret-i Hızır'ın hayatını kabul etmemiş?

Elcevab: Kendi kasır fikir ve âciz kanaatıma göre mes'ele şöyledir: Ümmet-i Muhammediye'nin (A.S.M.) müçtehidleri, muhaddisleri, akaidcileri olan ulema ve evliyalarının herbirisinin ayrı ayrı vazifeleri ve o vazifelere göre ayrı ayrı meleke, rüsûh ve vukufiyetleri vardır. Bu zâtlardan birisi, umum o vazife ve hususiyetlere, her zaman müstaid ve kabil olamıyor. Kendi hususiyeti ve vazifesi dışındaki işlere karıştığı vakit, hüküm ileri sürdüğü zaman, çoğu zaman isabet kaydetmiyebiliyor.

Meselâ: İmam-ı Şafiî Hazretleri kelâm ilminin tümüne itiraz ettiği meşhurdur. Fakat İmam-ı Gazalî (R.A.) mes'eleyi, yani İlm-i Kelâmın özünü, Kur'anın bir çok âyetlerinden ve Peygamber'in (A.S.M.) ve İmam-ı Ali'nin hadîs ve sözlerinden deliller getirerek; İlm-i Kelâmı, yani vaki' şübhelere karşı müstahkem bir akide İlm-i Kelâmının farz-ı bil-kifaye olabileceğini ispat etmiştir. (İhya-u Ulûm-id Din 1/103)

Ve nihayet, Hz. Üstad'ın "Beş hayat tabakası vardır" hükmü için denir:

1- Hızır ve İlyas Aleyhimesselâmın hayatı, şu üstünde olduğumuz fasılda isbat edildi.

2- İdris ve İsa Aleyhimesselâmın hayatı, bir sonraki numarada isbat edilmektedir. Geri kalan üç tabaka-i hayattan ikisi, Kur'anın nassıyla sâbittir. En son tabaka ise; bizim dünya hayatımızdır ki, o da göz önündedir.

Bu mes'ele, gayr-ı ihtiyarî ve bir cihette ister istemez hayli uzadı. Okuyuculardan özür dileriz.

* * *

173- *«İdris ve İsa Aleyhimesselâm'ların hayatları mes'elesi...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 6

Me'hazler: (Not: Hazret-i İdris ve İsa'nın hayatları, yani şimdi de yaşamakta oldukları hakkında hadîs kitaplarından delil ve me'haz aramaya gerek yoktur. Çünki Kur'anın nassıyla her ikisinin de göklerde hayatta oldukları sâbittir. Hem Hazret-i İsa'nın (A.S.) âhirzamanda nüzûlü hakkında gelen bütün hadîsler, aynı zamanda onun hayatı hakkında da vâriddirler. Bu mes'eleye dair bir kısım me'hazler, 168 no.lu bölümde geçmiştir.

Hazret-i İsa'nın ölmediğini, belki başka birisi onun sûretinde yahudilere göründüğünü ve onlar o benziyen adamı öldürdüklerini, İsa (A.S.) ise, Allah tarafından göklere kaldırıldığını ve âhirzamanda vefatından evvel bir kısım ehl-i kitap ona iman edeceklerini ifade eden şu âyetlerdir:

وَقَوْلِهِمْ اِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللّٰهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ
وَلٰكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَاِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ اِلاَّ اتِّبَاعَ
الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا * بَلْ رَفَعَهُ اللّٰهُ اِلَيْهِ وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيزًا حَكِيمًا * وَاِنْ مِنْ
اَهْلِ الْكِتَابِ اِلاَّ لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا

(Nisa Sûresi, âyet: 153 ve 154)

İdris (A.S.) ise, yine âyette: * وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ اِدْرِيسَ اِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا
وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا (Meryem Sûresi, âyet: 56 ve 57)

Âyette İdris (A.S.) yüksek bir makama kaldırıldığını ifade ederler. Hadîslerde ise, bu âyetlerin tefsirleri olarak birçok tafsilat vermişlerdir. Ancak buraya onları ayrıca kaydetmeye gerek duymadım. İsteyenler, yazılan âyetlerin tefsirlerine, bilhassa İmam-ı Suyutî'nin Ed-Dürr-ül Mensur kitabına bakabilirler.

* * *

174- *Şehidler, ölümdeki firak acısını hissetmiyorlar...*

Risalede yeri: Mektubat sh: 6

Me'hazler: Mevarid-üz Zam'an 2/36; El-Feth-ül Kebir 3/126, Tirmizî ve İbn-i Mace'den nakil, Mu'cem-üt Taberanî El-Evsat 1/282

Zabıt şekli: اَلشَّهِيدُ لاَيَجِدُ اَلَمَ الْقَتْلِ veyahut مَا يَجِدُ الشَّهِيدُ مِنْ مَسِّ الْقَتْلِ

Meâlleri: "Şehid, katlin darbesinin acısını duymaz." "Şehid ölüm üzüntüsünü hissetmez."

* * *

175- *«Ölüm tebdil-i mekândır, ıtlak-ı ruhdur, vazifeden terhistir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 7, 8 ve daha sair risalelerde varsa...

Me'hazler: (Not: Ölümün tebdil-i mekân olduğu hakkında âyet ve hadîslerde; Kabir âlemi, haşir meydanı, Cennet ve Cehennem menzilleri gibi dünyadan ayrıldıktan sonra va'dedilmiş menzil ve mekânlar hakkındaki âyet ve hadîslerin hepsi de bunu öyle gösterir.)

Hadîslerden bir kısım me'hazler: Müsned-ül Firdevs 3/231: اَلْقَبْرُ اَوَّلُ مَنَازِلِ الْآخِرَةِ فَاِنْ تُنْجَ مِنْهَا فَمَا بَعْدَهُ اَيْسَرُ... lafzıyladır;

Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 1/107: وَاِنَّ لِلْقَبْرِ ضِغْطَةً لَوْ نَجَا مِنْهَا اَحَدٌ لَنَجَا مِنْهَا;

Şerh-üs Sünne – Begavî 5/417: ...اِنَّ الْقَبْرَ اَوَّلُ مَنَازِلِ الْآخِرَةِ;

Keza aynı hadîsler, Cem'-ül Fevaid 1/37; Müstedrek-ül Hâkim 3/371; Râmuz-ül Ehadîs sh: 15, Beyhakî'den nakil; yine Müstedrek 4/319; El-Müntehab – Abd bin Humeyd sh: 308 تُحْفَةُ الْمُؤْمِنِ الْمَوْتُ hadîsi ve aynı hadîs Cem'-ül Fevaid 1/336

Hadîslerden bir kısmının meâlleri: "Ölüm, mü'minin hediyesidir." "Kabir, âhiretin menzillerinden ilk menzildir."

* * *

176- *«Cehennem yerin altındadır.. ve matvîdir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 9; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 232, 233; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 128, 129; Âsâr-ı Bediiye sh: 210; Saykal-ül İslâm sh: 54 ve daha sair Risalelerde varsa...

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 4/568, 569 ve 594; El-Faslu Ve-l Milel – İbn-i Hazem 2/103; Ed-Dürr-ül Mensur 4/57; Keşf-ül Hafâ 1/281; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî ve Müsned-i Ahmed'den nakil; Müsned-ül Firdevs 2/114; Kenz-ül Ummal hadîs no: 39773; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 2/172; Râmuz-ül Ehadîs sh: 272; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 2/118 hadîs no: 398; Şuab-ül İman – Beyhakî 2/244

Zabıt şekli: Müsned-i Ahmed'deki hadîs: اِنَّ جَهَنَّمَ تَحْتَ الْاَرْضِ السَّابِعَةِ ve-yahut اِنَّ الْجَنَّةَ فِى السَّمَاءِ وَاِنَّ النَّارَ فِى الْاَرْضِ

Meâli: "Cehennem yedinci yerin altındadır." Veyahut: "Cennet göklerde, Cehennem ise yerin içindedir."

* * *

177- *«Cehennem ikidir, suğra ve kübra... İleride suğra, kübraya inkılâb ede-*

cek...»

Risalede yeri: Mektubat sh: 9

Me'hazler: (Not: Aynı bu lafızla bir hadîsin metni bulunamadı. Ancak Cehennem hakkında gelen ve yerin altında olduğunu bildiren hadîslerin mecmuundan çıkarılmış bir hüküm ve ilmî bir tahkik olduğu anlaşılıyor. Çünki yerin altında bulunan Cehennem ile, Mi'rac gecesinde Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) kendi gözleriyle gördüğü âhiretteki Cehennem ayrı ayrıdırlar. Hadîsler, bu iki Cehennem'den ayrı ayrı bahsetmişlerdir. Küre-i Arz, kıyamet hengâmında içindeki Cehennemle birlikte mahşer meydanına döküleceği, sahih hadîslerin ifadelerinden anlaşılmaktadır.)

* * *

178- *Yerin altındaki Cehennem'in ateşi, yani harareti ikiyüz bin derece-i harareti câmi' olduğu...*

Risalede yeri: Mektubat sh: 9 ve 17; Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 233; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 128; Âsâr-ı Bediiye sh: 211; Saykal-ül İslâm sh: 46

Me'hazler: (Not: Hadîslerin ifadelerinde umumiyetle "Mutlak Cehennem ateşi dünya ateşinden yetmiş derece daha şiddetlidir" diye beyanlar var.

Bediüzzaman Hazretleri hadîste "Cehennem ateşi ikiyüz derece daha şiddetlidir" diye bir-iki yerde söylüyorsa da, Mektubat'ta "Rivayet-i hadîsiyeye muvafik" tabirini kullanıyor. Bu ise, iki mâna ile hükmen doğrudur. Çünki hadîs-i şerif'te, "Cehennem ateşi, dünya ateşinden yetmiş derece daha şiddetlidir" diyor. Dünya ateşinin en son derecesi ikibin veya üçbin derece olduğuna göre, bunun yetmiş defa şiddetlisi nazara alınırsa, ikiyüzbini bulur, belki de geçer.

Sâniyen: Arabça'da yedi, yetmiş, yediyüz gibi tabirler, ekseriya çokluğu ifade etmek içindirler. Nitekim Allâme Abdurrauf El-Menavî, Feyz-ül Kadir 6/281'de: "Bir çok hadîslerdeki bu mâna sadece kesreti ifade içindir, mutlak bir adedî rakam vermek kaziyesi değildir" diyor.

Hadîslerden bazı me'hazler: Sahih-i Müslim hadîs no: 2841; Tirmizî kitap:37, bab:7; İbn-i Mace kitab:77, bab:38; Muvatta' kitab:57 hadîs no: 201, 2/994; Sahih-i Buharî 6/238; Müsned-i Ahmed 2/224, 3/3, 379, 467 ve 478, Şuab-ül İman – Beyhakî 1/418; Şerh-üs Sünne 15/239; Cem'-ül Fevaid 2/762; Tefsir-i İbn-i Kesir 2/326; Müsned-i Firdevs 4/290, hadîs no: 6856; Müstedrek-ül Hâkim 4/599

Zabıt şekli: Şuab-ül İman'daki hadîs: نَارُكُمْ هذه الَّتِى تُوقِدُونَ بَنُو آدَمَ جُزْءٌ وَاحِدٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ جَهَنَّمَ –ابو هريرة (رض)

Meâli: Ebu Hüreyre'den rivayet: Resulullah (A.S.M.) buyurdu ki: "Sizin,

Benî-Âdem'in yaktığınız şu ateş, Cehennemin ateşinden yetmiş cüz'ünün ancak bir cüz'üdür."

* * *

179- *«Âhiretteki Cehennem, dünyamızla alâkadardır.... Yazın şiddet-i hararetine* مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ *denilmiştir.»*

(Not: Cehennemin dünyamızla alâkadarlığı ilmî bir istihraç ve Bediüzzaman'ın bir keşfidir. 176 no.lu bölümde kaydedilmiş hadîs me'hazleri de, yerin altındaki Cehennem hakkındaki ifadeleri bu hakikatı böyle gösterir. Üstad'ın kaydettiği öbür parça ise, hadîslerde sarahaten mevcuddur.)

Risalede yeri: Mektubat sh: 9 ve daha başka Risalelerde de varsa...

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/142 ve 162; Sahih-i Müslim 1/430, iki ayrı hadîs; Sahih-i İbn-i Hibban 3/28, 29 ve 30; Şerh-üs Sünne 2/208; Cem'-ül Fevaid 1/151; Müsned-ül Firdevs 2/368; Tarih-ül Kebir – Buharî 4/165; Daremî 2/340; El-Feth-ül Kebir 1/80; Râmuz-ül Ehadîs sh: 6 ve 9; El-Kâmil Fid Duafa' 2/706, 4/2289; ve nihayet hadîsin mütevatir olduğunu kaydeden Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir – Suyutî sh: 56

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: اِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ

Meâli: "Sıcaklığın şiddeti, Cehennemin nefesindendir."

* * *

180- *«Ehl-i İ'tizalin bazı imamları: "Cehennem sonradan halkedilecektir" demeleri, hâl-i hâzırda tamamıyla inbisat etmediğinden ve sekenelerine tam münasib bir tarzda inkişaf etmediğinden galattır ve gabavettir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 9 (Birinci Mektub'un Üçüncü Suali); Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 234; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 129

Me'hazler: Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 148; El-Gunye – Geylanî 1/66; El-Yevakît Ve-l Cevahir – Şa'ranî 2/155; Eş-Şerîa – Acürrî sh: 372 ve 387; En-Nihaye – İbn-i Kesir 2/541; ayrıca bir çok âyetlerde Cehennem mevzuunda أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ yani, "Cehennem hazırlanmış bekliyor" diye ifade ederler.

Zabıt şekli: Nazm-ül Mütenasir'deki hadîslerden birisi:

... اِسْتَاْذَنَتِ النَّارُ رَبَّهَا فَقَالَتْ: اَكَلَ بَعْضُ بَعْضًا ، فَاَذِنَ لَهَا بِنَفَسَيْنِ، نَفَسٌ فِي الشِّتَاءِ وَنَفَسٌ فِي الصَّيْفِ...الخ.

Meâli: Cehennem, Rabbisinden izin taleb ederek dedi ki: "Yâ Rab! Benim bazı taraflarım diğer bazılarını yeyip bitirmektedir. Bana biraz mühlet ver." Cenab-ı Hak da ona iki nefes almasına izin verdi. Bir nefesi kışta, diğerini yazda alır ve verir.

El-Yevakît Ve-l Cevahir ve Şerh-i Cevheret-üt Tevhid gibi eserler tafsilatıyla ehl-i İ'tizale cevablar vermişlerdir. Uzamaması için havale edildi.

* * *

181- *«Salahat niyetiyle sana verilen bir malı, sâlih olmazsan kabul etmek haramdır.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 14 (İkinci Mektub)

Me'hazler: (Bu hüküm ve söz, bir hadîs-i şerifin öz ibaresi değildir. Lâkin zühd ve rakaika dair vürûd eden hadîslerin mânalarından çıkarılmış bir hükümdür ki, ekser ehl-i hakikat bunu böyle kabul etmişlerdir.)

Bazı me'hazler: Levakıh-ul Envar-il Kudsiye – Şa'ranî sh: 446; Tuhfet-ül Muhtac bi Şerh-il Minhac 1/178

Zabıt şekli: Manaca aynendir.

* * *

182- *«Tevekkül ve kanaat, tükenmez bir hazinedir.* «اَلْقَنَاعَةُ كَنْزٌ لاَ يَفْنَى (لاَيَفْنَدُ)

Risalede yeri: Mektubat sh: 14; Lem'alar sh: 146 ve daha sair risalelerde varsa...

Me'hazler: (Bu hükümde iki mes'ele ve iki çeşit hadîs-i şerifler vardır. Bunlardan birisi tevekkül, diğeri ise kanaattır.)

Tevekkül mes'elesi: Kur'an-ı Hakîm bir çok âyetlerde sarih olarak meselâ: وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُ gibi ifadelerle tevekkülün hakikatını, lüzumluluğunu ve faydalarını beyan ederler. Tevekkül hakikatı, hadîslerde de çokça medar-ı bahis olmuştur. Misal için şu hadîs-i şerif'e bak:

عَن تميم (رض) قال: سَمِعْتُ عُمر (رض) يقول:
سَمِعْتُ رسول الله (ع.ص.م) يقول: لَوْ اَنَّكُمْ تَوَكَّلْتُمْ عَلَى اللّٰهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرُزِقْتُمْ
كَمَا يَرْزُقُ الطَّيْرُ تَغْدُو خِمَاصًا وَ تَرُوحُ بِطَانًا

Bu hadîs-i şerif İbn-i Mace hadîs no: 4164, Tirmizî 4/573, hadîs no: 2244; Müsned-i Tayalisî sh: 11

Başka bir hadîs: عن موسى بن علىّ بن رباح عن ابيه عن عمرو بن العاص قال

قال رسول الله (ع.ص.م): اِنَّ مِنْ قَلْبِ بْنِ آدَمَ بِكُلِّ وَادٍ شُعْبَةً فَمَنِ اتَّبَعَ قَلْبُهُ الشُّعَبَ كُلَّهَا، لَمْ يُبَالِ اللّٰهُ بِاَيِّ وَادٍ اَهْلَكَهُ.. وَمَنْ تَوَكَّلَ عَلَى اللّٰهِ كَفَاهُ الشُّعَبَ.

İbn-i Mace 2/1394 hadîs no: 6166; Şuab-ül İman – Beyhakî 3/278 ve 279; Hilyet-ül Evliya 10/69; Müsned-i Ahmed 1/30; Ez-Zühd – İbn-i Hanbel sh: 18; Müsned-i Ebu Ya'lâ 1/212 hadîs no: 247; Mevarid-üz Zam'an – İbn-i Hibban hadîs no: 2548; Müstedrek-ül Hâkim 4/318

Kanaat hakkında gelen hadîsler: Mevarid-üz Zam'an sh: 631; Levahik-ül Envar – Şa'ranî sh: 133; Nehc-ül Belâga – İmam-ı Ali sh: 478 ve 540; Cem'-ül Cevami' – Suyutî hadîs no: 11484, onbir adet kaynakdan nakil; El-Feth-ül Kebir 2/239 ve 240, 3/309; Muhtar-ül Ehadîs sh: 99 Müsned-ül Firdevs 3/336; El-Feth-ür Rabbanî – Geylanî sh: 17; Ed-Duafa' - Akilî 2/233; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 4/1507

Zabıt şekli: İmam-ı Ali'den لاَ كَنْزَ اَغْنَى مِنَ الْقَنَاعَةِ ifadesiyle, Müsned-ül Firdevs'te اَلْقَنَاعَةُ مَالٌ لاَيَفْنَدُ وَ كَنْزٌ لاَ يَفْنَى ibaresiyle ve hâkeza...

Tevekkül hakkındaki hadîsin meâli: Temim (R.A.)dan rivayet, demiş ki: Ben Hazret-i Ömer'den işittim ki diyordu: Resulullah'tan aynen böyle duydum, demişti: "Eğer siz tevekkülün hakikatıyla Allah'a dayanıp tevekkül etseniz; bir kuşun sabahleyin yuvasından aç olarak çıkıp, akşamleyin tok şekilde döndüğü gibi rızıklanırsınız."

Kanaat hakkındaki hadîslerin meâlleri: "Kanaattan daha zengin bir hazine yoktur" (İmam-ı Ali). "Kanaat öyle bir maldır ki tükenmez ve öyle bir hazinedir ki fena bulmaz."

* * *

183- *«At ve gemi gibi bir merkûbe binildiği zaman kıraatı sünnet olan* سُبْحَانَ الَّذِى سَخَّرَ لَنَا هذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ *»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 16

Me'hazler: Sahih-i Müslim 2/978; Sahih-i İbn-i Hibban 4/166-167 iki kanalla; Müstedrek-ül Hâkim 2/254; Şerh-üs Sünne 5/140; El-Musannef – San'anî 10/336; El-Ezkâr – Nevevî sh: 192; Tuhfet-ül Ahvezî 9/408; Müsned-ül Bezzar hadîs no: 773; Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – Nesaî sh: 548

Zabıt şekli: Müslim'in hadîsi عن ابن عمر (رض) اَنَّ رسولَ الله كَانَ اِذَا اسْتَوَى عَلَى بَعِيرِهِ خَارِجًا اِلَى سَفَرٍ، كَبَّرَ ثَلاَثًا، ثُمَّ قَالَ: سُبْحَانَ الَّذِى سَخَّرَ لَنَا هذَا وَمَا

كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَ اِنَّا اِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ

Meâli: Abdullah bin Ömer'den rivayet: "Resulullah (A.S.M.) bir sefere çıkmak üzere kendi bineğine binip doğrulduğu zaman, üç kere "Allahu Ekber" dedikten sonra: سُبْحَانَ الَّذِى سَخَّرَ لَنَا هذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ okuyordu."

* * *

184- *Yıldızlar, melâike elinde lüküs lâmbaları gibi hareket ettikleri...*

Risalede yeri: Mektubat sh: 18

Me'haz: Es-Sîret-ül Halebiye 1/344

Zabıt şekli: مَا جَاءَ عَنْ سَلْمَانِ الْفَارِسِيِّ (رض): اَنَّ النُّجُومَ كُلَّهَا كَالْقَنَادِيلِ مُعَلَّقَةٌ فِى السَّمَاءِ الدُّنْيَا كَتَعْلِيقِ الْقَنَادِيلِ بِالْمَسَاجِدِ مِنْ نُورٍ. وَقِيلَ اِنَّهَا مُعَلَّقَةٌ بِاَيْدِى الْمَلئِكَةِ

Meâli: Selman-ı Farisî'den (R.A.) rivayeten şöyle gelmiştir ki: "Bütün yıldızlar, Nur'dan kandiller gibi olup, dünyanın semasına asılıdırlar. Nasıl ki mescidlere, aydınlatmak için kandiller asıldığı gibi..."

Bazıları demişler: "Yıldızlar melâikelerin ellerinde asılıdırlar."

* * *

185- *Melekler hem zemin yüzünü, hem de Cennet'i temaşa ederler.*

Risalede yeri: Mektubat sh: 20

Me'hazler: Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 2/43; Cem'-ül Fevaid 2/692; El-Feth-ül Kebir 1/191

Zabıt şekli: ...اَطَّتِ السَّمَاءُ وَحَقَّ لَهَا اَنْ تَئِطَّ، مَا مِنْهَا اَرْبَعُ اَصَابِعَ اِلاَّ وَ فِيهَا مَلَكٌ سَاجِدٌ

Ve daha meleklerle alâkadar ve onların göklerden yere nüzûlü ve yerden göklere çıkmaları hakkında gelen âyet ve hadîsler bu hakikatı, yani hem dünyayı hem de âlem-i âhireti, izn-i İlahî ile gördüklerini ve bu âlemlere kısa bir zamanda inip çıktıklarını gösterir.

* * *

186- مَاذَا وَجَدَ مَنْ فَقَدَهُ، وَمَاذَا فَقَدَ مَنْ وَجَدَهُ

Risalede yeri: Mektubat sh: 26 (Altıncı Mektub)

Me'haz: Şeyh Atâullah El-İskenderî'nin "Şerh-ül Hikem-il Atâiye" sh: 208

Hazret-i İmam-ı Ali'nin "Müntehabat Min Kelâm-i Emîr-il Mü'minîn" sh: 15'te, bu sözden daha yüksek mânada şöyle bir sözü vardır:

مَاذَا وَجَدَكَ مَنْ عَرَفَكَ، وَمَاذَا عَرَفَكَ مَنْ وَجَدَكَ Yani: "(Allah'a hitaben) Ey Allah'ım! Seni tanıyan daha neyi bulacak ve seni bulan daha neyi tanıyacak?"

* * *

187- طُوبَى لِلْغُرَبَاءِ

(Bu hadîs mütevatir hadîslerdendir. Bak: Nazm-ül Mütenasir sh: 34)

Risalede yeri: Mektubat sh: 26; Âsâr-ı Bediiye sh: 79

Me'hazler: Türkçe Terceme Sahih-i Müslim 1/194, hadîs no: 232 ve 251; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/267; Cem'-ül Fevaid 1/24; Müsned-ül Firdevs 2/29; Mecma-uz Zevaid 3/278; Müsned-i Ahmed 1/318, 2/177, 4/73; İbn-i Mace hadîs no: 3986, 3987 ve 3988; Daremî 2/220; Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 1/297-299; Cem'-ül Fevaid 2/545; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 6/5867 ve 6147, 10/10081, 11/11075, El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 7/2566, 4/1415, 5/1823; Müsned-ül Bezzar hadîs no: 1119

Zabıt şekli: Cem'-ül Fevaid'deki hadîs:

بَدَأَ الْاِسْلَامُ غَرِيبًا وَسَيَعُودُ غَرِيبًا كَمَا بَدَأَ، فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ

Meâli: "İslâm dini garib olarak başladı, yine de ilk başladığı gibi garibliğe dönecektir. Öyle ise, ne mutlu gariblere..."

* * *

188- *Resul-i Ekrem'in birçok kadınla evlenmesinin hikmetleri...*

Risaledeki metin: «*...Kırktan sonra, yani hararet-i gariziye tevakkufu hengâmında ve hevesat-ı nefsaniyenin sükûneti zamanında kesret-i izdivac ve tezevvücatı, bizzarure ve bilbedahe nefsanî olmadığını ve başka ehemmiyetli hikmetlere müstenid olduğunu, zerre kadar insafı olana isbat eder bir hüccettir. ilh...*»

Risalede yeri: Mektubat sh: 27 (7. Mektub)

Me'hazler: (Yani müteaddid kadınlarla evlendiği hakkındaki me'hazler)

El-Hasais-ül Kübra – Süyutî 3/298; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 7/206 ve 212; Nur-ul Ebsar – Eş-Şeyh Mü'min Eş-Şeblencî sh: 46-49

Zabıt şekli: Siyer kitaplarında ve me'haz olarak isimlerini verdiğimiz kitaplarda, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın cariye, hürr ve ayrıca nikâhları akdedilip de duhul olmayan zevcatının mecmuu hakkında ufak-tefek ihtilaflar vardır. 23, 12 veya daha fazla hanımları olduğu ve saire... Amma Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) vefatı ile dokuz tane hanımının arkasında kaldı-

ğında ittifak vardır.

Annelerimiz olan bu zevatatın isimleri şöyledir:

1-Aişe (R.A.) 2-Meymune (R.A.) 3-Safiyye (R.A.) 4-Hafsa (R.A.) 5-Hind (R.A.) 6-Zeyneb (R.A.) 7-Cüveyriyye (R.A.) 8-Remle (R.A.) 9-Sevde (R.A.)

* * *

189- *Peygamber'in (A.S.M.) manevî evlâdı ve hizmetkârı Zeyd (R.A.) izzetli zevcesini kendine küfüv bulmadığı için tatlik etmiş.. Allah'ın emriyle Resul-i Ekrem (A.S.M.) sonra onu nikâhlamış...*

Risalede yeri: Mektubat sh: 28

Me'hazler: Bu mes'ele, Sûre-i Ahzab âyet:37 tefsirinde, bütün müfessirler onu sahih hadîslerle, doğru rivayetlerle tahlil ve tefsir etmişlerdir. Hikâyenin aslı şöyledir:

Zeyd bin Harise (R.A.) müslüman olduktan sonra, Hz.Peygamber tarafından kölelikten âzad edilmiş, sonra Resulullah'a hizmetkârlık şerefine nâil olmuştur. Peygamber'in iltifatlarına, in'amlarına mazhar olmuş olan bu zâta, Resulullah (A.S.M.) bazen "Oğlum!" diye hitab ediyormuş, onu çok sevmiş ve i'timad etmiştir. Daha sonra kendi halası kızı "Zeyneb binti Cehaş-ül Esediye"yi onunla evlendirmişlerdir. Amma bu evlilik ancak bir sene kadar sürebilmiş, aralarında geçimsizlikler başlamış, durmuş. Hazret-i Zeyd (R.A.) bizzat Resulullah'a gelmiş, şikâyette bulunmuştur. Resul-i Ekrem (A.S.M.) ona âyette geçtiği ifade ile ...اَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللّٰهَ nasihatlarda bulunmuş. Yani: "Hanımını kendine bağlamaya çalış ve Allah'a karşı takvada bulun!" Fakat nedense, geçimsizlik halledilememiş, devam etmiştir. Nihayet Zeyd (R.A.) zevcesi Zeyneb'i boşamak durumunda kalmıştır.

Bir müddet sonra Allah (C.C.) فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا kat'î emriyle ve direkt Allah tarafından Resulullah'a tezvic ettirilmiştir. Bu mes'elenin geniş izahı için Tefsir-i İbn-i Kesir 3/419-420 sahifelerine ve bilhassa İmam-ı Celâleddin-i Suyutî'nin Ed-Dürr-ül Mensur 5/201-204 sahifelerine bakılabilir.

Bu münasebetle, Resul-i Ekrem (A.S.M.)'ın istediği kadar kadınlarla evlenebilmesine izin ve imkân veren İlahî irade hakkında gelen hadîslerin me'hazleri için nümune olmak üzere, Cem'-ül Fevaid 2/254; Kenz-ül Ummal 12/432-452 kitaplara bakılabilir.

* * *

190- *«Üstadım İmam-ı Rabbanî; aşk-ı mecazîyi makam-ı Nübüvvet'e pek münasib görmediği için demiş ki: Mehasin-i Yusufiye (A.S.) mehasin-i uhreviye nev'inden olduğundan, ona muhabbet ise mecazî muhabbetler nev'inden*

değildir ki kusur olsun.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 31 (Sekizinci Mektub)

Me'haz: Osmanlıca terceme İmam-ı Rabbanî'nin Mektubatı 3/100

* * *

191- *«Sekiz ism-i a'zamın bir sahife-i nuraniyesi olan Güneş...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 31 (Sekizinci Mektub)

Me'hazler: Evvelâ Üstad Bediüzzaman'ın şu hükmün başında bahse mevzu ettiği ve "Hey âşık efendi!" diye hitab ettiği zâtın kim olduğuna, yani bu sözün kime ait olduğuna dair bir araştırma yaptık. Çünki risalede âşık birisinden bahsederek, "Hey âşık efendi! Ne hakkın var" diye söyler.

İşte araştırmamızda Üstad'ın hitab ettiği zâtlardan birisi, Fuzûlî-i Bağdadî olduğu onun şu beytinden anlaşılıyor:

"Güneş mahcûbdur şem-i rühundan yandırır çarhı, çıkarmak ister ânı şule-i âhım hicabından..." (Divan-ı Fuzûlî, Destan-ı Leyla ve Mecnun Sâkîname sh: 66)

Mes'elenin aslındaki hükmün hadîs me'hazleri: Cem'-ül Fevaid 2/61; Kenz-ül Ummal 3/152, وَكَّلَ الشَّمْسَ تِسْعَةُ اَمْلاَكٍ Yani güneşe dokuz tane melâike müekkel edilmiştir; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 6/2318 يُوَكَّلُ بِالشَّمْسِ سَبْعَةُ امْلاَكٍ ifadesiyledir; El-Gunye – Geylanî 2/130 Peygamber (A.S.M.) hicret için Mekke'den çıktığı zaman, Kureyş'ten korunmak için Cebel-i Hira'ya teveccüh ettiğinde, Cibril-i Emin geldi, şu duayı ona öğretti: ...وَبِالاَسْمَاءِ الثَّمَانِيَةِ عَلَى قَرْنِ الشَّمْسِ... . Faraza Geylanî Hazretleri'nin naklettiği bu rivayet, hadîs kitaplarında bulunmazsa da, elbette Gavs-ı Geylanî gibi bir zâtın onu nakletmesi, sıhhatı için -kim ne derse desin- kâfi delildir.

* * *

192- *Şam kıt'ası bir çekirdek gibi, Haşir Meydanına mebde' olacağı...*

Risalede yeri: Mektubat sh: 38 (Onuncu Mektub)

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 2/440 (İmam-ı Zehebî sıhhatini ikrar etmiş); Fezail-üş Şam 2/180; Cem'-ül Fevaid 2/748; El-Feth-ül Kebir 1/432 (İbn-i Hanbel, Tirmizî ve Hâkim'den nakil); Muhtasar Tarih-i Dimaşk – İbn-i Asakir c:1, sh:77

Zabıt şekli: Müstedrek'in hadîsi: عن حكيم بن معاوية عن ابيه قال، قال رسول الله (ع.ص.م): تُحْشَرُونَ هَاهُنَا –وَاَوْمَى بِيَدِهِ اِلَى الشَّامِ– مُشَاةً

وَرُكْبَانًا وَعَلَى وُجُوهِكُمْ...الخ.

İbn-i Asakir'deki hadîsin metni ise şöyledir:

اَلشَّامُ اَرْضُ الْمَحْشَرِ وَالْمَنْشَرِ وَبِهَا يَجمع النَّاسُ... رَاْسًا وَاحِدًا، وَبِهَا يَنْزِلُ عِيسَى بْنُ مَرْيَمَ، وَبِهَا يُهْلِكُ اللّٰهُ الْمَسِيحُ الدَّجَّالَ.

Birinci hadîsin meâli: Hakîm bin Muaviye babasından rivayet ederek demiş ki: Resulullah (A.S.M.) ferman etti: "Sizler şu tarafta -ve parmağıyla Şam cihetini göstererek- kimisi yürüyerek, kimisi bindiği halde, kimisi de yüzü üstüne sürünerek gidip haşrolacaksınız."

* * *

193- وَنَحْنُ أُنَاسٌ لاَ تَوَسُّطَ بَيْنَنَا، لَنَا الصَّدْرُ دُونَ الْعَالَمِينَ اَوِ الْقَبْرُ

Risalede yeri: Mektubat sh: 48

Me'haz: El-Keşkûl – M. Bahaeddin El-Âmilî 2/200

Zabıt şekli: Uzun bir şiirdir. Üstad'ın aldığı kısım, en âhirki beyitlerindendir. Şiirin sahibi, Emir Ebu Ferras El-Hamdanî olduğunu yazmış. O beyitten hemen sonra gelen beyt ise şöyledir:

تُهَوِّنُ عَلَيْنَا فِي الْمَعَالِي نُفُوسُنَا، وَمَنْ خَطَبَ الْحَسْنَاءَ لَمْ يُغْلِهِ الْمَهْرُ

Mânası: (Yani, Risalede geçen beytin manası) Biz öyle insanlarız ki, bizim ile yüksek hasletler arasına girilemez. Âlemlerin ötesi mi olmuş, yahut kabir mi olmuş, bizim için sadr gibidir.

* * *

194- *Hazret-i Ömer bin Hattab minber üstündeyken bir aylık mesafede harbeden kumandanına* يَا سَارِيَةُ الْجَبَلَ الْجَبَلَ *dediği mes'ele...*

Risalede yeri: Mektubat sh: 52 ve daha sair Risalelerde varsa...

Me'hazler: Şerh-ü Cevheret-üt Tevhid – Bacurî sh: 340-341 (İbn-i Hacer bu rivayete hasendir demiş); Tarih-ül Hulefa – Suyutî sh: 128; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 182; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî ve Kutb-ul Halebî'den nakil; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/370; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/579-580; El-İsabe – İbn-i Hacer 2/3; El-Makasıd-ül Hasene – Sahavî sh: 474 (İmam-ı Sahavî bu rivayeti bir çok kaynaklardan naklettikten sonra, bu kaynakların bir çoğunun rivayet yolları hasen olduğunu yazmış. Hattâ İbn-i Teymiye de sıhhatine hükmetmiş, ancak velâyeti inkâr mesleği icabı "Olsa olsa bu

sesi, cinnîler kumandana işittirmişlerdir" demiş); Tarih-i Taberî 5/371; Müntehab-ı Kenz-ül Ummal 4/380

* * *

195- *«Hazret-i Yakub'dan sorulmuş ki: "Ne için Mısır'dan gelen gömleğin kokusunu işittin de, yakınında bulunan Ken'an Kuyusundaki Yusuf'u görmedin?" Farsça metinli cevabı:* زِ مِصْرَش بُوی پِیرَاهَنْ شنِیدِی * چرَا دَرْ چَاه کَنْعَانَش نَدِیدِی

بَگُفْت اَحْوَالِ مَا بَرْقِ جهَانَسْت * دَمِی پَیْدَا وُ دِیگَرْ دَمْ نهَانَسْت

«گهِی بَرْ طَارُمِ اَعْلَی نِشِینَمْ * گهِی بَرْ پُشْتِ پَایِ خُودْ نَبِینَمْ

Risalede yeri: Mektubat sh: 52

Me'hazler: Türkçe Tercümesi Gülistan Sa'di-i Şirazî sh: 88 hikâye no: 51 ve bütün tasavvuf kitapları...

Meâli: Risale-i Nur'un ilgili yerinde vardır.

* * *

196- « اِذَا جَاءَ الْقَدَرُ عُمِیَ الْبَصَرُ » *ve «Kader konuşursa, ihtiyar-ı beşer susar.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 53 ve daha sair Risalelerde bulunursa...

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 2/350 ve 405; El-Metalib-ül Âliye 3/234; Müsned-i Ahmed 5/234; Mecma-uz Zevaid 10/146; Emaliy-üş Şecere 1/240; Tarih-i Bağdad – Hatib-i Bağdadî 9/459, 10/313; Tefsir-i Taberî 26/42 Ebu Hüreyre'den rivayet: Feyz-ül Kadir hadîs no: 7396; Kenz-ül Ummal hadîs no: 3312; El-Feth-ül Kebir 3/37 ve 366; Ed-Dürer-ül Müntesire sh: 10, 35 ve 179; Tefsir-i İbn-i Kesir 3/309; İs'af-ur Ragibîn sh: 179, İmam-ı Ali'den nakil; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 20/201; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 2/448, لَنْ تَنْفَعَ حَذَرٌ مِنْ قَدَرٍ..لاَ یُغْنِی حَذَرٌ عَنْ قَدَرٍ Şuab-ül İman – Beyhakî 1/554

Zabıt şekli: Tefsir-i İbn-i Kesir'de bir hadîs: اِذَا نَزَلَ الْقَدَرُ عَمِیَ الْبَصَرُ وَ ذَهَبَ الْحَذَرُ ifadesiyle, İmam-ı Ali ise bu hadîsi en güzel şekilde şöyle dile getirmiştir:

اِذَا حَلَّتِ الْمَقَادِیرُ ضَلَّتِ التَّدَابِیرُ

Meâlleri: 1-"Kader nâzil olduğu zaman, göz kör olur, dikkat de dağılır."

2- "Takdirat gelip çattı mı, tedbirler kaybolup giderler."

* * *

197- زِ شَرِّ صَحَابَانْ مَکَه قَالُ وَ قِیلْ * لَوْرَا جَنَّتِینَه قَاتِلُ وَ هَمْ قَتِیلْ

Risalede yeri: Mektubat sh: 53

Me'hazler: Nehc-ül Enam – Molla Halil-i Siirdî sh: 18

Zabıt şekli: زْ حَرْبًا صَحَابَانْ مَكِنْ قَالُ وَ قِيلْ * لَوْرًا بَهِشْتِينَه هَمْ قَاتِلُ وَ هَمْ قَتِيلْ

Hazret-i Üstad, mânasını alarak kendisi söylemiş. Lafızca değişik olmakla beraber, mânaca aynıdır.

Meâli: Hazret-i Üstad onun mânasını ilgili yerde yazmıştır.

* * *

198- اَلْاِسْلَامِيَّةُ جَبَّتِ الْعَصَبِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةَ * لاَ فَرْقَ بَيْنَ عَبْدٍ حَبَشِيٍّ وَسَيِّدٍ قُرَيْشِيٍّ اِذَا اَسْلَمَا

(Not: Bu hadîs, hem iktibas tarzındadır, hem de iki hadîsin mânalarının yan yana getirilmesinden ibarettir.)

Risalede yeri: Mektubat sh: 55 ve 322 ve daha Nur'un sair Risaleleri...

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/178; Müslim 1/81 ve 112; Sahih-i İbn-i Hibban 5/512; Şerh-üs Sünne – Begavî 4/49; Müsned-ül Firdevs 1/118; Müsned-i Ahmed 4/205, 5/411; Müstedrek-ül Hâkim 3/354; Tehzib-ü Tarih-i İbn-i Asakir 5/921, 7/436; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 4/240; Tabakat-ı İbn-i Sa'd 2/291; El-Feth-ül Kebir 1/388, 2/249, 3/67, 72 ve 381; Hilyet-ül Evliya 1/26; Mişkât-ül Masabih 1/16 ve 28, 2/316 hadîs no: 3662; Kenz-ül Ummal 3/93; Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – Tirmizî sh: 54; Mirkat-ül Mefatîh Şerh-ü Mişkât – Aliyy-ül Karî 4/653 ve 674; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-ü Müsned-i Ahmed 1/94; Mu'cem-üt Taberanî El-Evsat 2/1187; Eş-Şerîa – Acürrî sh: 40; El-Kâmil Fid-Duafa' 3/931

Not: Üstad Bediüzzaman Hazretleri üstte me'hazleri verilen iki çeşit hadîs-i şeriflerin müşterek mâna ve neticelerini "hadîs-i bil-mâna" ile ve iki cümle halinde, Risale-i Nur'un birçok yerinde ayrı ayrı olarak; sadece bir yerde yan-yana kaydetmiştir.

Birinci cümlenin alındığı hadîsler şunlardır:

وَالْهِجْرَةُ تَجُبُّ مَا كَانَ قَبْلَهَا ve اَلْاِسْلَامُ يَجُبُّ مَا كَانَ قَبْلَهُ

Hadîs fiil-i muzari ile, yani zaman-ı hâl ve geleceğe şâmil olarak vürûd etmiş. Meâli: "İslâm dini kendinden önceki bâtıl olan fiil, hareket, âdet ve akideleri kesiyor, kaldırıyor" der. Bediüzzaman ise, hadîs-i bil-mâna tarzında ve hadîslerden iktibasen, fiil-i mazî ile kaydetmiş. Yani: "İslâmiyetin umdeleri ve prensibleri, insanlıktan, bilhassa müslümanlardan eski bâtıl akide, inanç ve âdetleri kesmiş ve atmıştır." Yani vazifesini her cihetle en ekmel bir tarzda yapmıştır, herşeyi ikame etmiştir diye ifade eder.

İkinci cümle ise: اسْمَعُوا وَاَطِيعُوا وَلَوْ اُمِّرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ ve اِنَّ اللّٰهَ اَذْهَبَ عَنْكُمْ عَبِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ وَفَخْرَهَا ، اِنَّمَا هُوَ مُؤْمِنٌ تَقِيٌّ وَفَاجِرٌ شَقِيٌّ gibi hadîslerin umumî ve müşterek mânalarından almıştır. "Başınıza emir olarak bir Habeşî köle de gelse, onu dinleyiniz ve itaat ediniz!" ve Cenab-ı Hak câhiliyetin âdet, ırkçılık, ecdadıyla iftihar etmek gibi şeylerini, sizden sildi ve attı. Ancak şimdi ya müttaki mü'mindir veya fâcir-i şâki vardır" gibi mânalardaki hadîslerden aldığı anlaşılmaktadır.

* * *

199- *«Deccal'ı ancak Hazret-i İsa (A.S.) öldürebilir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 56, 57; Şuâlar sh: 581 (Beşinci Şua)

Me'hazler: (Not: Hazret-i İsa'nın (A.S.) Deccal'ı öldüreceği hakkında gelen hadîsler mütevatirdir ve bütün hadîs kitaplarında da mevcuddur. Me'haz için, hadîsler cem'etmiş bir iki kitabın ismini vermekle iktifa edeceğiz.)

Cem'-ül Cevami' – Suyutî 1/1006; Tirmizî hadîs no: 2244; Sahih-i İbn-i Hibban hadîs no: 1901; Müsned-i Ahmed 4/226; El-Musannef – San'anî hadîs no: 20835; Kenz-ül Ummal 14/334, 335; El-Cami' Li-Ahkâm-il Kur'an – Kurtubî 2/242; Kitab-ün Nihaye – İbn-i Kesir 1/138

Zabıt şekli: يُقْتَلُ الدَّجَّالُ دُونَ بَابِ لُدٍّ بِسَبْعَةَ عَشَرَ ذِرَاعًا وَاللّٰهِ بِالرَّمْلَةِ بِاَرْضِ الشَّامِ

Suyutî bu hadîsin senedine sahihtir demiş. Keza:

لَمْ يُسَلَّطْ عَلَى الدَّجَّالِ اِلاَّ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ Tayalisî'den rivayet ve tahric...

Meâlleri:

"İsa (A.S.) Deccal'ı Şam arazisindeki Remle Mevkiinde, Ludd Kapısı arkasında on yedi arşın uzakta iken öldürecektir."

İkinci Hadîs: "Deccal'a, İbn-i Meryem İsa'dan başka hiç kimse galip gelemiyecektir."

* * *

200- *«Âhirzamanda Süfyan namında bir şahıs, şeriat-ı İslâmiyenin tahribine çalışacak... Ona karşı Âl-i Beyt-i Nebevî'den Muhammed Mehdî isminde bir zât, Süfyan'ın şahs-ı manevîsi olan cereyan-ı münafıkaneyi öldürüp dağıtacak.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 56 ve Nur'un sair yerleri...

Me'hazler: (Not: Bu bölümde, iki mes'elenin ve iki çeşit hadîs-i şeriflerin mecmuunun mâna ve neticeleri vardır. Biri: Süfyanî Deccal.. diğeri:

Âhirzamanın büyük Mehdîsi... Süfyanî Deccal diye hadîs ve rivayetlerde gösterilen İslâm Deccal'ı hakkında gelmiş hadîsler, mecmuu itibariyle belki elli rivayet çeşidi vardır. Ekser İslâm muhakkikleri bu rivayet ve hadîslerin mecmuuna mütevatirdir demişler. Amma mutlak Deccal, yani âhirzamanın en büyük deccalı hakkında vârid olmuş hadîs-i şerifler ise, zaten başta Sahih-i Buharî olmak üzere, bütün sahih hadîs kitaplarında mevcuddur.

Mehdî hakkındaki hadîsler dahi, Sahih-i Buharî hariç, diğer bütün hadîs kitaplarında vardır. "Mehdî" ismi zâhir olarak, Buharî'nin hadîslerinde geçmiyorsa da, amma aynı o mânayı ifade eden şu hadîs-i şeriftir:

كَيْفَ اَنْتُمْ اِذَا نَزَلَ ابْنُ مَرْيَمَ فِيكُمْ وَاِمَامُكُمْ مِنْكُمْ (Bak: Sahih-i Buharî 2/205)

Meâli: "Size İbn-i Meryem, yani Hazret-i İsa (A.S.) geldiği zaman, sizin imamınız sizden olacaktır. İyi mi?"

Bir de yine Buharî'deki şu hadîs-i şerif de aynı mânadadır. Meâlen: "Deccal geldiği zaman, insanların en hayırlısını imtihan edecektir." Bu hadîs Buharî'nin 3/28'de Said-i Hudrî'den rivayet edilmiştir.

Evet, Buharî'nin bu iki hadîsi dahi Mehdî'yi haber veriyorlar. Çünki bir çok hadîs-i şeriflerde: "Hazret-i İsa nüzûl edecek, Mehdî'ye namazda iktida edecek" olan hükümlerini hem te'yid ediyor, hem de izhar ediyor. Buharî'nin üstteki ikinci hadîsi: "Deccal, insanların en hayırlısını imtihan edecek" yani onun imanı, azm ü sebatı Deccal'ın eliyle de denenecek... Bazı hadîs şârihleri, o kimse Hızır (A.S.)'dır demişlerse de, amma mutlak ekseriyeti, o zâtın Mehdî olacağını beyan etmişlerdir.

Şimdi asıl mevzuumuz olan Süfyanî Deccal hakkında vârid olmuş hadîslerin me'hazlerini veriyoruz:

Müstedrek-ül Hâkim 4/520; Kenz-ül Ummal 14/272; El-Feth-ül Kebir 1/51; El-Fetavi-l Hadîsiye – Heysemî sh: 27-34; El-Havi Lil-Fetavâ – Suyutî 2/213-247 (bu sahifeler arasında Suyutî Hazretleri "El-Örf-ül Verdî Fi Ahbar-il Mehdî" Risalesinde, bu hususdaki hadîslerin tamamına yakın kısımlarını dercetmiştir); En-Nihaye – İbn-i Kesir 1/24-32. Ayrıca bu mes'ele hakkında yazılmış bir kaç eserin ismini veriyoruz: Ahbar-ül Mehdî – El-Hâfız Ebu Nuaym; Et-Tezkire – Kurtubî, El-İşâa – Berzencî ve Nur-ul Ebsar gibi eserlerin ve daha bu mevzuda yazılmış olup fakat elimize geçmeyen eserler...

İşte bütün bu eserlerde, hülâsa olarak şu mâna ifade edilmiştir: Mehdî (R.A.) Süfyanî Deccal ile mücadele edecek ve o Süfyan'ı mağlub edecek... Daha sonra, büyük Deccal ile mücadele eden Hazret-i İsa'ya (A.S.) yardım için ona katılacak.. ve daha bu mânada genişçe şerhler yazılıdır.

Eğer adı verilen kitaplardaki hadîslerin metin ve mânalarını ve bu arada

İslâm muhakkiklerinin şerh ve tefsirlerini buraya yazmış olsaydık, bu fasıl tek başına bir kitap kadar büyük olurdu. Biz burada Süfyanî Deccal hakkında sadece bir-iki hadîsin zabıt şekli ve meâlini vermekle iktifa edeceğiz:

Süfyanî Deccal

Müstedrek-ül Hâkim'in hadîsi: عن ابى هريرة (رض) قال رسول الله (ع.ص.م):

يَخْرُجُ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ السُّفْيَانِيُّ فِى عُمْقِ دِمشقٍ وَعَامَّةُ مَنْ يَتَّبِعُهُ مِنْ كَلْبٍ، فَيَقْتُلُ حَتّىَ يُبَقِّرَ بُطُونَ النِّسَاءِ وَيَقْتُلَ الصِّبْيَانَ، فَتَجْمَعُ لَهُمْ قَيْسٌ فَيَقْتُلُهَا حَتّىَ لاَ يَمْنَعُ ذَنَبَ بَلْعَةَ.. وَيَخْرُجُ رَجُلٌ مِنْ اَهْلِ بَيْتِى فِى الْحَرَّةِ، فَيَبْلُغُ السُّفْيَانِىَّ فَيَبْعَثُ اِلَيْهِ جُنْداً مِنْ جُنْدِه فَيُهْزِمُهُمْ اِلَيْهِ السُّفْيَانِىُّ بِمَنْ مَعَهُ حَتّىَ اِذَا صَارَ بِبَيْدَاءَ مِنَ الْاَرْضِ خُسِفَ بِهِمْ فَلاَ يَنْجُو مِنْهُمْ اِلاَّ الْمخبر عَنْهُمْ.

قال الحاكم هذا حديث صحيح الاسناد على شرط الشيخين ولم يخرجاه واقرّ الذهبى

Meâli: Ebu Hüreyre'den rivayet: Resulullah ferman etti ki: "Âhirzamanda bir adam çıkacak, ona Süfyanî denilecektir. Bu şahıs, "Dimeşk Şam Kıtasının" derinliklerinde zuhur edecek, ona ittiba edenlerin ekserisi "Kelb" kabilesindendir. Bu Süfyanî öyle katl ve kıtal yapacak ki, hattâ kadınların karınlarını yaracak, içindeki çocukları dahi öldürecektir... Sonra benim Ehl-i Beytimden bir adam çıkacak. Onun bu çıkışı, Süfyanî Deccal'a haber olarak ulaşacak. Süfyanî, bu zâtın üstüne bir ordu gönderecek..."

Ve daha üstte isimleri verilen kitaplarda, Süfyanî Deccal ve Mehdî hakkında birçok hadîs-i şerifler ve onların rivayet yolları ve şerhleri vardır.

* * *

201- *Resul-i Ekrem (A.S.M.) bir Kadir-i Külli Şey'in va'dine istinaden Hazret-i İsa'nın nüzûlünü haber vermiş...*

Risalede yeri: Mektubat sh: 57 ve Nur'un sair yerleri...

Me'hazler: Not: Burada Hazret-i İsa'nın nüzûlü hakkında vârid olmuş mütevatir hadîslerin me'hazini vermek değil, belki Kadir-i Külli Şey'in va'dinin me'hazi nasıldır ve nedir diye me'hazler verilecek. Nüzûl-ü İsa hakkındaki hadîslerin mütevatirliği için, Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 147 ve ayrıca bu kitabın 199 no.lu bölümüne de bakılabilir.

Va'd-i İlahî'nin sureti ise: Nisa Sûresi âyet: 153

وَاِنْ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ اِلاَّ لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيداً

âyetidir. Âhirzamanda İsa (A.S.)ın nüzûl edeceğini ve vefat etmeden evvel bir kısım ehl-i kitabın (diğer bazı rivayetlerde ise, bütün ehl-i kitab) O'na iman

edeceğini bildirmektedir. İşte va'd-i İlahî...

* * *

202- *Deccal'ın yalancı bir Cenneti ve yalancı Cehennemi bulunacak.. ve acaib bir eşeği olacak... Hattâ o, merkebinin bir kulağını Cennet gibi, bir kulağını da Cehennem gibi yapacak.*

Risalede yeri: Mektubat sh: 58 ve Risale-i Nur'un sair yerleri...

Me'hazler: (Not: Deccal ile alâkadar, Üstad'ın şu sözü tek bir hadîsin değil, ayrı ayrı bir kaç rivayet şeklinin meâlleridir. Buna göre me'hazler verilecek.)

Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5493; Muhtasar-ı Tezkiret-ül Kurtubî – Şa'ranî sh: 146-148; Türkçe Terceme Riyaz-us Salihîn 3/330; Müsned-ül Firdevs 5/510 ve 512; Tarih-ül Kebir – Buharî 1/199; El-Metalib-ül Âliye 3/325-327, 4/357; Râmuz-ül Ehadîs sh: 207

Zabıt şekli: Verilen bu me'hazlerde Deccal'ın Cennet ve Cehennemi ve beraberinde bulunacak ateş ve sudan nehirleri hakkında hadîsler mevcuddur. Burada sadece bir tek hadîsi misal için kaydedeceğiz:

يَخْرُجُ الدَّجَّالُ عَلَى حِمَارٍ اَقْمَرَ، مَا بَيْنَ اُذُنَيْهِ سَبْعُونَ بَاعًا، مَعَهُ سَبْعُونَ اَلْفَ يَهُودِيّ...

Meâli: "Deccal çıktığı zaman bir kumral eşeğe binmiş olarak çıkacak. O eşeğin iki kulağı arası yetmiş karıştır. Beraberinde yetmişbin yahudî olacaktır."

* * *

203- *«Yeryüzünde "Allah Allah!" diyenler bulundukça kıyamet kopmaz... Kıyamet, kâfirlerin başında patlar.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 58; Osmanlıca Lem'alar sh: 93; Sikke-i Tasdik sh: 164; Şuâlar sh: 584

Me'hazler: Sahih-i Müslim 1/131, 4/2268; Sahih-i İbn-i Hibban 8/299; Müstedrek-ül Hâkim 4/493, 494 ve 495 iki ayrı ayrı tarikle; Müsned-i Ahmed 3/107, 201 ve 268; Feth-ül Bârî – İbn-i Hacer 13/19; Cem'-ül Cevami' – Suyutî 1/903; Şerh-üs Sünne – Begavî 15/89; El-Feth-ül Kebir 3/33; Kenz-ül Ummal 14/227-228; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 18/156

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in üç hadîsi:

لاَ تَقُومُ السَّاعَةُ حَتّىَ لاَ يُقَالَ فِى اْلاَرْضِ اللّٰهُ اللّٰهُ ve

لاَ تَقُومُ السَّاعَةُ اِلاَّ عَلَى ضَالَّةِ النَّاسِ ve لاَ تَقُومُ السَّاعَةُ اِلاَّ عَلَى شِرَارِ النَّاسِ

Meâlleri: "Kıyamet kopmayacak, tâ ki, yeryüzünde "Allah Allah!" denil-

mediği bir zamana kadar." Ve ikinci hadîs: "Kıyamet kopmayacak, ancak insanların şerlileri başında patlar." Üçüncü hadîs: "Kıyamet kopmaz, ancak insanların sapıklık ve dalâlet geçirdiği bir zamanda olacaktır."

* * *

204- *«Kıyametin kopacağı anında, onun dehşetini görmemek için, bir eser-i rahmet olarak ehl-i imanın ruhları bir parça evvel kabzedilir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 58; Şuâlar sh: 584

Me'hazler: Şerh-üs Sünne 15/90; Müsned-ül Firdevs 5/88; El-Metalib-ül Âliye hadîs no: 4582 (İmam-ı Busirî hadîsin sıhhatine hükmetmiş); Kenz-ül Ummal 15/229; Şuab-ül İman – Beyhakî 2/191; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 3/3037

Zabıt şekli: لاَ تَقُومُ السَّاعَةُ عَلَى مُؤْمِنٍ، يَبْعَثُ اللّهُ عزّ وجلّ بَيْنَ يَدَى السَّاعَةِ رِيَاحًا فَتَهَبُّ وَلاَ يَبْقَى مُؤْمِنٌ اِلاَّ مَاتَ رَحِمَهُمُ اللّهُ...

Meâli: "Kıyamet, mü'minlerin başında kopmaz. Cenab-ı Allah kıyametin kopacağına yakın bir zamanda bir rüzgâr gönderir. O rüzgârın dalgalanmasıyla, imanı olan hiçbir mü'min kalmayacak, ruhunu teslim edecektir. Allah onlara rahmet eylesin."

* * *

205- « كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلاَّ وَجْهَهُ » *ve «Ervah-ı bakiye dahi, kıyametin hâdisatından derecelerine göre müteessir olacaklardır.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 58, 59

Me'hazler: Şerh-ü Cevheret-üt Tevhid – Bacurî sh: 353-354; Tefsir-i İbn-i Kesir 3/346; Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 5/140; Şuab-ül İman – Beyhakî 2/197-199; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 8/123, uzun izah ve tahliller...

Zabıt şekli: Bu mes'ele ve mezkûr âyet ayrı ayrı vecihlerde tefsir edilmiş. Hazret-i Üstad'ın dediği gibi, kimisi: Âlem-i bekaya, Cennet'e ve ehline şümûlü yoktur... Kimisi de: Herşeye şâmildir demişlerdir. Meselâ İmam-ı Beyhakî, Şuab-ül İman eserinde: "Cennet ve ehli, kıyamet hengâmında helâkete maruz kalmayacaklardır. Hamele-i Arş olan sekiz melâikeyle, dört büyük melek olan Cebrail, Mikâil, İsrafil, Azrail nefha-i ûlâda helâk olmayacaklardır. Fakat nefha-i sâniyede muvakkat bir zaman için öleceklerdir" diye hadîs ve rivayetlerle izah etmeye çalışmıştır.

İkinci mes'ele ise, Hz. Üstad'ın bir tefsiri veya ilmî bir izahıdır.

İsmail Hakkı Burusevî de فَصَعِقَ مَنْ فِى السَّمٰوَاتِ وَ الْاَرْضِ...الخ. âyetiyle

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلاَّ وَجْهَهُ âyetini tefsir ederken; "Yerde ve göklerde ölü veya diri herşeyin kıyamet hâdisesinden nasibedar olacağını" yazmış.

* * *

206- *Mevcudat-ı ilmiyeye (yani ilimde mevcud şeylere) bir kısım ehl-i tahkik "a'yân-ı sâbite" diye tabir etmişler.*

Risalede yeri: Mektubat sh: 59 ve Nur'un sair yerleri...

Me'hazler: Külliyat-ı Ebu-l Beka sh: 61; Tarifat-ı Seyyid Şerif sh: 107; Câmi-ül Usûl Şeyh Ahmed Ziyaeddin sh: 240

Zabıt şekli: اَلْاَعْيَانُ الثَّابِتَةُ: هِيَ حَقَائِقُ الْمُمْكِنَاتِ فِي عِلْمِ اللّٰهِ وَهِيَ صُوَرُ حَقَائِقِ الْاَسْمَاءِ الْاِلٰهِيَّةِ لاَ تَاَخُّرَ لَهَا عَنِ الْحَقِّ اِلاَّ بِالذَّاتِ، لاَ بِالزَّمَانِ فَهِيَ اَزَلِيَّةٌ اَبَدِيَّةٌ

Meâli: A'yan-ı sâbite: Allah'ın ilminde mümkinatın hakikatları, yani Esma-i İlahiye'nin hakikatlarının suretleridir. Bunların Hak Tealâ'dan ayrılıkları ancak zatlarıyla, yani mümkün olmayan Esmâ'dan teahhürleriyle mümkün olabilir. Yoksa ne zaman itibariyle, ne de mekân itibariyle... Çünki Esma-i İlahiye ezeliye oldukları için bunların hakikatlarının suretleri de o ezeliyetin hükmünü alırlar.

* * *

207- حَقَائِقُ الْاَشْيَاءِ ثَابِتَةٌ

Risalede yeri: Mektubat sh: 60, 85; Osmanlıca Lem'alar sh: 164, 166 ve aynı mevzu Yirmi Dördüncü Mektub'un içinde de mânası itibariyle geçmektedir.

Me'haz: (Not: Hazret-i Üstad bu söz için hadîstir demiyor. Ehl-i tahkikin bir kaideleridir diyor.) Külliyat-ı Ebu-l Beka sh: 148 ve ayrıca yine aynı eser sh: 50; Ta'rifat-ı Seyyid Şerif-i Cürcanî sh: 62; Metn-i Akaid-ün Nesefî sh: 19 ve Haşiyet-ül Kestelî sh: 130

Zabıt şekli: اَلْاَصْلُ بَقَاءُ الشَّيْءِ عَلَى مَا كَانَ ve اَلْاَصْلُ فِي الشَّيْءِ الْبَقَاءُ

Meâlleri: "Eşyada asıl bekadır, yani onların baki olan Esma-i İlahiye'ye bakan taraflarıdır. Ve eşyanın sâbit hakikatları Esma-i İlahiye'dir." (Seyyid Şerif)

Keza İmam-ı Nesefî de: قَالَ اَهْلُ الْحَقِّ: حَقَائِقُ الْاَشْيَاءِ ثَابِتَةٌ

Yani "Ehl-i tahkik: Eşyanın hakikatları sabittir" demiş, diye kaydetmiştir.

* * *

208- *Gayr-i meşru' bir muhabbetin cezası veya neticesi, merhametsiz bir adavet olduğu...*

Risalede yeri: Mektubat sh: 75 ve Nur'un sair risale ve mektubları...

Me'haz: (Hz.Üstad'ın اَلْقَاتِلُ لاَ يَرِثُ hadîsinin şerh ve tefsiri babında, Âsâr-ı Bediiye'de ve ayrıca müstakil Lemaat'ta buna yakın bir ifadesi de vardır.)

Üstad'ın yazdığı aynı metniyle bir hadîsin öz metni olarak bulunamadı. Ancak Ebu Davud'un Kitab-ül Birr/9'da:

اَحْبِبْ حَبِيبَكَ هَوْنًا مَا عَسَى اَنْ يَكُونَ بَغِيضَكَ يَوْمًا مَا

Yani: "Sevdiğin adamı vakar, temkin ve ihtiyat içinde sev. Olabilir ki, bir gün o sevdiğin adam sana düşman olur da, senin nefret ettiğin bir kimse olabilir."

Keza Ed-Duafa'-ul Kebir – Akilî 3/343 ve hadîs no: 1371'de:

عن عائشة (رض): مَنِ الْتَمَسَ مَحَامِدَ النَّاسِ بِمَعَاصِي اللّٰهِ عَادَ حَامِدُهُ لَهُ ذَامًّا

hadîsi de, yani: "Allah'ın haram kıldığı yolda, insanların teveccühünü arayan kişiye, sonra onun hâmidleri aleyhine geçerler."

Keza İmam-ı Ali (R.A.): مَنْ عَشِقَ شَيْئًا اَعْشَى بَصَرَهُ وَاَمْرَضَ قَلْبَهُ "Bir insan, bir şeye aşırı muhabbet ettiği zaman, o muhabbet bazan onun gözünü kapatır ve kalbini hasta eder."

İşte hem hadîste, hem İmam-ı Ali'nin hikmetli sözünde yazılan beyanlara göre, Üstad'ın bu kat'î hükümlü sözü de, Kur'an ve ehadîs-i şerifenin işaretlerinden muktebestir. Zaten اَلْحُبُّ فِى اللّٰهِ وَالْبُغْضُ فِى اللّٰهِ hakkında gelen hadîslerin hepsinde; sevmek ve buğz etmek yalnız Allah için, Allah'ın rızası ve onun Dini ve Peygamber'i için olmalıdır. O ise, Kur'an ve Peygamber'in gösterdiği ölçüler dairesinde olur. Aksi halde, o muhabbet ve buğz aşırılıklarla gayr-ı meşru' hududuna yanaşır. Nihayette ceza ve neticesi ise, hem dünyada hem de âhirette zarar, keder ve hüsran olur.

* * *

209- *Mü'minlerin kabl-el bülûğ vefat eden çocukları, Cennet'te ebedî çocuk olarak kalacaklar.*

Risalede yeri: Mektubat sh: 78; Emirdağ-II sh: 66 ve daha başka Risalelerde varsa...

Me'hazler: (Bu bölümün mânasına yakın hadîslerden bir kısmı, 160 no.lu kısımda da geçmiştir. Oraya da bakılabilir.)

Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 79; Cem'-ül Fevaid 1/325; Kenz-ül Ummal 3/294; Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur 6/155; Tefsir-i İbn-i Kesir 4/250

Zabıt şekli: Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur'da izah tarzı şöyledir:

اخرج عبد بن حُمَيد عن الحسن: "يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ" قَالَ: لَمْ يَكُنْ لَهُمْ حَسَنَاتٌ يُجْزَوْنَ بِهَا، وَلاَ سَيِّئَاتٌ يُعَاقَبُونَ عَلَيْهَا، فَوُضِعُوا فِي هذِهِ الْمَوَاضِعِ

Meâli: Abd bin Humeyd Hazret-i Hasan'dan tahric ve rivayet etmiştir ki, Hazret-i Hasan demiş: " يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ âyetinin bir mânası; Cennet'teki ehl-i Cennet'i tavaf edecek çocuklar onlardır ki; ne fazla haseneleri vardır ki, onunla mükâfatlandırılsınlar, ne de günahları vardır ki, onunla azaba maruz kalsınlar. İşte bu nevi çocuklar, böyle bir mevkide bırakılırlar."

Üstad Bediüzzaman'ın da âyeti bu tarz tefsir etmesi; elbette ki hem âyetin mânasına, hem de selef-i salihînin tefsirlerine muvafık gelmektedir.

* * *

210- اَلْحُكْمُ لِلْاَكْثَرِ

(Not: Hazret-i Üstad bu söze, hadîs demiyor; bir kaidedir diyor.)

Risalede yeri: Osmanlıca Mektubat sh: 93 ve daha Nur'un sair risalelerinde de olabilir.

Me'haz: Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/364. Aclunî, buna kaide-i Şeriattır demiş ve اَلْحُكْمُ لِلْغَالِبِ kaidesi gibi bir kaidedir.

Meâli: "Hüküm ve dava, daima ekseriyetin görüşüne göredir."

* * *

211- *«Derece-i şuhud, derece-i iman-ı bil-gaybdan çok aşağıdır.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 83 (Onsekizinci Mektub) ve Nur'un sair risaleleri...

Me'hazler: El-Metalib-ül Âliye 3/66-69, Anka-u Mağrib – Muhyiddin-i Arabî sh: 22

Zabıt şekli: İmam-ı Ali'nin meşhur ifadesi olan: "Perde-i gayb açılsa, yakînim ziyadeleşmiyecek" hükmü bir derece bu mes'eleye baktığı gibi; Muhyiddin-i Arabî: "Bilhassa fesad-ı ümmet zamanında en makbul iman, iman-ı bil-gaybdır." sözüdür.. ve daha buna dair hadîslerde de tafsilat vardır.

* * *

ONDOKUZUNCU MEKTUB MU'CİZAT-I AHMEDİYE RİSALESİ

◆ Nur Risaleleri içerisinde en çok hadîs-i şerif, rivayet ve haber ihtiva eden Ondokuzuncu Mektub'dur. Bu Risale baştan sona kadar hadîs, haber ve rivayetlere dayandırılarak yazılmıştır. Lâkin Müellif Hazretleri bu Risaleyi te'lif ederken, sair müellifler gibi zengin bir kütüphane ortasında oturarak; o kitaptan, bu kitaptan istifade edip de yazmamıştır. Daha doğrusu kendisinin içerisinde bulunduğu şartlar buna imkân vermemekteydi. Zira dağların ortasında bulunan bir köyde iskâna mecbur edilmiş ve herşeyden tecrid edilmiş olarak sürgün hayatı yaşamaktaydı. Bulunduğu Barla Köyünde de belli bir kütüphane yoktu. Köyde evinde bir-iki kitabı bulunanlar da devrin cebbar ve zulümkâr kanun ve jandarmaları korkusuyla, bu kitapları saklamak için delikler arıyorlardı.

◆ Üstad Hazretleri Nur'un sair Risalelerinin te'lifi gibi, bu Risaleyi de -üçyüzden fazla hadîs, haber ve rivayeti naklettiği halde- ezbere söylüyor, kâtibleri de sür'atle kaydediyorlardı.

◆ Bu Risale kuvvetli tahminlerle 1930 yıllarında te'lif edilmiştir. Bediüzzaman'ın kendi ikrarıyla, 1914'de Birinci Cihan Harbi'ne iştirakinden beri, Kur'an'dan başka sair kitapların mütalâalarını terketmiştir. Demek ki, bu Risaleyi yazdığı zaman onaltı sene evveli hadîs, tefsir ve sair kitapları bir gözden geçirmiş oluyordu. Bu eserini yazarken hiçbir kitaba müracaat etmeden ezbere söyleyip yazdırdığı, bir çok sâdık ve mü'min şâhidlerin ikrarlarıyla sâbittir. Bunlardan hâlen Barla'da yaşayanları da vardır.

İşte bütün bu menfî şartlara rağmen, bu Risale'de geçen hadîs ve rivayetlerin tamamına yakın sened ve rivayetleri itibariyle de sahih, sabit ve sağlamdır. Hattâ içlerinde bir çok hadîsleri mütevatirdir. Bir kısmı da, manevî tevatür derecesindedirler. İçlerinde senedi zaif bir-iki tane rivayet varsa da -ki Bediüzzaman da onlara işaret koymuş- sair rivayet yolları ve diğer hadîs imamlarının müsbet görüşleriyle o zaifliğinden kuvvetlendiğini ispat etmiştir.

◆ Mu'cizat-ı Ahmediye (A.S.M.) ismini almış olan bu Risalede geçen hadîslerin me'hazlerini bulup kaydetmek için, en kolay yolu ihtiyar ederek, bu mevzuda yazılmış hazır eserlerden istifade edip, geçebilirdik. Bu eserlerden bazıları: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî, El-Hasais-ül Kübra – Suyutî, Uyûn-ul Eser – İbn-i Seyyid-in Nâs, Sîret-ü İbn-i Hişam, Es-Sîret-ül Halebiye, Eş-Şifa – Kadı İyaz, Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Yusuf Nebhanî gibi eserler... Adlarını yazdığım bu eserlerde, Bediüzzaman Hazretlerinin kaydetmiş olduğu hadîs ve rivayetlerin hepsi ve hattâ daha çok çeşitli nev' ve misalleri vardır.

Adları geçen eserlerden de istifade etmekle beraber, -me'hazlerimizde görüleceği üzere- asıl Ümmehat-ül Kütüb tabir edilen hadîslerin ana kaynak kitaplarından mümkin mertebe araştırmalar yaptık.

◆ Bu Risalenin, bizden evvel hadîslerini (İrhasat, Kâhinler ve Kütüb-ü Sâbıka'daki âyetler hâriç) Irak'ta Fellâh Abdurrahman isminde bir zât bir çeşit tahricini yapmıştır. Amma bu zât hadîslerin me'hazlerini verirken, bizim yaptığımız tarzda yapmamış. Herbir hadîs ve rivayet için birer-ikişer kaynak göstermek suretiyle yetinmiştir.

Biz bu zâtın (Allah ondan razı olsun) araştırmasından istifade etmekle beraber, onunla iktifa etmedik. Kendimiz ayrıca yoğun bir araştırma yaparak elde ettiğimiz me'hazleri, onunki ile karma yaparak dercettik. Görüleceği üzere biz bir-iki me'hazle, -takib ettiğimiz metod gereğince- iktifa etmiyoruz. Bazan ona, onbeşe, hattâ bazan otuza yaklaşan me'hazler kaydetmişiz.

◆ Mu'cizat-ı Ahmediye Risalesinde geçen hadîsleri, umumî hadîsler cetvelinin tertibine göre, yani Sözler Mecmuası'nın başından itibaren sıraya dizilen rakama göre kaydettik. Ancak Ondokuzuncu Mektub Risalesi müstakil bir hadîsler Risalesi olduğu için, ondaki bütün hadîsler, hiçbirisi atlanmadan sıraya dizildi. Ondokuzuncu Mektub dışındaki Risalelerde ise, bir hadîsin tekrarı yapılmadı. Ondan evvel aynı hadîs bir yerde geçmişse, bir daha tekrarlanmaz. Fakat Ondokuzuncu Mektub'da; evvelinde de sonrasında da aynı hadîs geçmiş ise de, hiçbirisi terkedilmeden tamamı yazıldı.

◆ Bu Risalenin hadîslerinin tamamı kaç tane olduğunun bulunabilmesi ve bilinebilmesi için; üst taraftan gelen cetvel sırası aynen devam etmekle beraber, bunun hadîslerini meselâ, 212/1 şeklinde başlayarak gideceğiz. Tâ ki, bu Risalenin hadîslerinin adedi biline...

* * *

212/1- *«Kavl-i râcih odur ki; nakl-i hadîs-i bil-mâna caizdir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 88

Me'hazler: Şerh-üs Sünne – Begavî, Mukaddeme 5; Nevadir-ül Usûl – Hâkim-i Tirmizî sh: 389; Mecma-uz Zevaid 1/148-154; El-Metalib-ül Âliye 3/122; Daremî 1/79; El-İlma' – Kadı İyaz sh: 12 ve 178; El-Feth-ül Kebir 3/311; Bostan-ül Ariffn – Ebu-l Leys Semerkandî sh: 6 (ve bir de bu kitabın "Hadîs İlmi Bölümü"nde, "hadîs-i bil-mâna" kısmına da bakılabilir.)

Zabıt şekli: لاَ بَأْسَ بِالْحَدِيثِ قَدَّمْتَ فِيهِ اَوْ اَخَّرْتَ اِذَا اَصَبْتَ الْمَعْنَى

"Yani: Hadîsi naklederken, takdim ve te'hirin zararı yoktur. Onun mânasında isabet edip doğru aktardı iseniz tamamdır."

Mes'elenin aslı şöyledir: Resulullah (A.S.M.)'dan veya bir Sahabî diğer bir Sahabî'den veya bir Tabiîn, bir Sahabî'den Peygamber'in hadîslerini işittiklerinde, başta Sahabeler olmak üzere mutlak ekseriyeti yüzde seksen nisbe-

tiyle onu hâfızalarında tutmuşlardı. Sonra yeri ve münasebeti geldikçe onu nakletmişlerdir. Yazıyla anında kaydedilen hadîsler, kaydedilmeyenlere nisbeten çok azdır. Fakat Sahabeler, hadîsleri naklederken, Peygamber'in (A.S.M.) مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ şiddetli ve tehditli ferman-ı Nebevî'yi hatırlayarak ellerinden geldiği kadar hadîsin aynı aynını, lafzıyla ve harfiyle nakletmeye çalışmışlardır. Amma bu durum Sahabelerin âlim olanlarına çoğu kere müyesser olduğu halde, âlim olmayanlarına her zaman müyesser olamamıştır. İşte, başta Sahabeler olmak üzere ekser muhaddisler Peygamber'in sözlerini naklettiklerinde onun sonunda اَوْ كَمَا قَالَ cümlesini eklemişlerdir. Mânası: "Yahutta Resulullah (A.S.M.) nasıl dedi ise, öyle..."

Mes'elede azimet var, ruhsat var. Azimet tarafını tutan az bazı Sahabeler ve sonra bazı muhaddisler: Peygamber'in (A.S.M.): "Kim ki yatağına uzanır, bu duayı okursa..." hadîsi vârid olduktan sonra, Sahabelerden bir zât, Peygamber'e (A.S.M.) duayı söylerken, duadaki "Resul" yerine "Nebi" kelimesini söylemiş. Resul-i Ekrem (A.S.M.): "Hâyır! Nebi değil, Resul diyeceksin." demiş. İşte, bir kısım Sahabeler ve sonra bir kısım muhaddisler, Peygamber'in (A.S.M.) bu ve benzeri hadîs-i şeriflerine dayanarak: "Resulullah'ın hadîsini, aynı aynına lafzıyla ve harfiyle nakletmek lâzımdır. Bil-mâna caiz değildir" demişlerdir.

Beri tarafta, Sahabe ve Tabiîn ve muhaddislerin mutlak ekseriyeti ise, Resulullah'dan şeref-sudûr eden ve hâs olarak bu mes'elenin halline bakan diğer bazı hadîslerinde: "Benim sözümü kasd-ı mahsusla kırpmadan, kesmeden, bozmadan; mânasını alıp başka lafızlarla söyleyebilirsiniz. Takdim ve te'hirin zararı yoktur" mânasındaki hadîslere dayanarak: "Hadîs-i bil-mâna ile nakletmek caizdir" demişlerdir. Nitekim bazı me'hazleri de verildi.

* * *

213/2- *«Ehl-i tahkikin yanında, Resul-i Ekrem (A.S.M.) bin kadar mu'cizat-ı bâhireyi göstermiştir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 90

Me'hazler: 46 no.lu bölümde me'hazleri verilmiş olduğundan tekrar edilmedi.

* * *

214/3- *«Abdullah bin Selâm (R.A.), Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) mübarek simasını görür görmez: "Bu simada yalan olamaz" deyip iman ettiği...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 90

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/207, 247, Tirmizî'den nakil; Mişkât-ül

Masabih hadîs no: 5870 (Buharî'den nakil); El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 1/473 (İbn-i Sa'd, Tirmizî ve Hâkim'den nakil, hem Tirmizî hem de İmam-ı Hâkim sıhhatine hükmetmişler); Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 133; El-Beyan Vet-Tarif Fi-Esbabi Vürûdi-l Hadîs-i Şerif – İbn-i Hamza 1/249 (bu me'hazde Tirmizî, Müsned-i Ahmed ve İbn-i Mace'nin de aynı hadîsi naklettiklerini yazmıştır). Ve hâkeza bir çok kaynaklar...

Zabıt şekli: El-Hasais'teki nakil: عن عبد اللّه بن سلام (رض) قال: لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللّه (ع.ص.م) الَى الْمَدِينَة، انْجَفَلَ النَّاسُ قِبَلَهُ فَجِئْتُ فِى النَّاسِ لاَنْظُرَ الَى وَجْهِه، فَلَمَّا رَاَيْتُ وَجْهَهُ، عَرِفْتُ اَنَّ وَجْهَهُ لَيْسَ بِوَجْهِ كَذَّابٍ...الخ.

Türkçesi: "Abdullah bin Selâm (R.A.) demiş: "Resulullah (A.S.M.) Medine'ye ilk geldiği gün, insanlar O'na doğru sür'atle koşup gidiyorlardı. Ben de kalabalık içine katılarak O'nun yüzüne bakmak için gittim. Simasını görür görmez, kat'iyyen bildim ki; bu yüz bir yalancının yüzü değildir."

* * *

215/4- *«Beşerde yüzbinler zât, nübüvvet dava edip, gelmiş geçmişler.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 91

Me'hazler: 25 no.lu bölümde kâfi derecede me'hazler verildiği için tekrar edilmedi.

* * *

216/5- *«Resul-i Ekrem (A.S.M.) âleme teşrif ve küre-i arz ahalisi olan nev'-i beşere meb'us olarak geldiği...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 91

Me'hazler: En büyük me'haz ve şâhid Kur'an-ı Kerim'dir ki, Sebe' Sûresi âyet: 28'de وَمَا اَرْسَلْنَاكَ الاَّ كَافَّةً لِلنَّاسِ بَشِيراً وَنَذِيراً وَلكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لاَ يَعْلَمُونَ ve Cinn Sûresi âyet: 1-2 ve Ahkaf Sûresi âyet: 31'deki: يَا قَوْمَنَا اَجِيبُوا دَاعِىَ اللّه... ve قُلْ اُوحِىَ اِلَىَّ اَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ... gibi fermanlarıyla onun ins ve cinne meb'us olduğunu ilân etmektedir. Hadîslerde de pek çok deliller vardır. Umum ins ve cinne Peygamber olarak gönderildiğini bildiren bir çok hadîs-i şeriflerle de sâbittir. Misal için bir kaç me'haz:

Şuab-ül İman – Beyhakî 4/104, 107; El-İkmal – İbn-i Mâkule 1/249-250; Sahih-i Buharî 1/113; Şerh-üs Sünne hadîs no: 19613; Sahih-i Müslim 1/370-371; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 5/472; Es-Sünen-ül Kübra – Beyhakî 1/212, 2/329, 6/291; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 11/432; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 5/212

Zabıt şekli: عن جابر بن عبد الله قال: قال النّبيُّ أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ اَحَدٌ قَبْلِي، كَانَ كُلُّ نَبِيٍّ يُبْعَثُ اِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَ بُعِثْتُ (اَنَا) اِلَى كُلِّ اَحْمَرَ وَ اَسْوَدَ...

Meâli: "Cabir Bin Abdullah'tan (R.A.) sahih bir senedle gelmiş ki; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş: Bana beş şey verildi ki, benden evvelkilere verilmemiştir. Eski peygamberlerden her birisi, has olarak sadece kendi kavmine gönderilirdi. Ben ise, bütün ins ü cinne meb'us olarak gönderildim."

Hadîsteki "Ahmer ve Esved" kelimelerinin mânaları, İmam-ı Mücahid ve diğer büyük hadîs şarihlerince "İns ve Cinn" olarak tefsir edilmiştir.

* * *

217/6- *«Bir vakit huzur-u Nebevî'de derince bir gürültü işitildi. Ferman etti ki: "Bu gürültü... ilh."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 93

Me'hazler: 70 no.lu bölümde, kâfi miktarda me'hazler verildiği için tekrarlanmadı.

* * *

218/7- *«Bir kıyye taamdan Peygamberimiz (A.S.M.) ikiyüz adamı doyurduğu...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 94

Me'hazler: İleriki sahifelerde, Bereket-i Taam mu'cizeleri içinde bilhassa 299/88 no.lu kısımda, bu hâdisenin me'hazleri verilmiş olduğundan tekrarlanmadı.

* * *

219/8- *«Fenn-i hadîsin muhakkikleri, nekkadları o derece hadîs ile hususiyet peyda etmişler ki; Resul-i Ekrem'in tarz-ı ifadesine ve üslûb-u âlîsine ve suret-i ifadesine ünsiyet edip meleke kesbetmişler ki, yüz hadîs içinde bir mevzu'u görse; "Mevzu'dur" der... reddeder.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 94

Me'hazler: Bu mevzu, -bir hadîs mes'elesi olmadığı için- sadece bir-iki kitabın ismini veriyoruz: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 1/29; El-Esrar-ül Merfua' – Aliyy-ül Karî sh: 63

Zabıt şekli: Rubay' bin Haysem demiş:

إِنَّ مِنَ الْحَدِيثِ حَدِيثًا لَهُ ضَوْءٌ كَضَوْءِ النَّهَارِ تَعْرِفُهُ...الخ. Yani: "Bazı hadîs-i şerifler var ki; üstünde gündüzün ziyası gibi ziya vardır, onunla hadîs olduğunu hemen tanırsın."

* * *

220/9- *İbn-i Cevzî'nin acib ifratı ve bir çok sahih hadîsleri mevzu'lar içine almış olduğu...*

Risalede yeri: Mektubat sh: 94

Me'hazler ve aynı hususu dile getiren hadîs imamları:

İbn-i Cevzî'nin çok ileri derecedeki şiddet ve ifratını bütün hadîs imamları beyan ediyorlar. Misal için, meşhur İbn-üs Salah, İmam-ı Sahavî, İbn-i Hacer-i Askalanî; İmam-ı Suyutî, İmam-ı Zebidî, hattâ İbn-i Teymiye'yi dahi gösterebiliriz. İmam-ı Suyutî "En-Nikât-ül Bedîât" eserinde, İbn-ül Cevzî'nin "Mevzudur" diye kaydettiği üçyüz kadar hadîsin tahlilini yapmış; bu hadîslerin bir çoğunun sahih, bir kısmının da hiç olmazsa hasen veya zaif senedli olduğunu ispat etmiş. Keza, Abdü-l Hayy Leknevî "El-Ecvibet-ül Fâsıla Li-l Es'ileti-l Aşereti-l Kâmile" eseri sh: 80, 120, 163 ve 170'de İbn-ül Cevzî'nin acib ifratlarını ispatlı şekilde göstermiş. Keza, Kitab-ür Ref' Ve-t Tekmil eseri sh: 50 ve 51 de aynı tahlilleri yapmıştır. Ve hakeza bir çok örnekler vermek mümkündür. Bu mes'ele, bu kitabın "Hadîs İlmi Bölümü"nde, "Mevzu' Hadîsler" kısmında da geçtiği için oraya havale ediyoruz.

* * *

221/10- *«Resul-i Ekrem (A.S.M.) vazife-i risaletle parlayan mahiyeti, şerece-i Tuba gibi ve Cennet'in tayr-ı hümayunu gibidir. Hem daima tekemmüldedir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 97 ve Yirmidördüncü Mektub'un Birinci Zeyli ve sair risalelerde bulunabilir.

Me'haz: El-Fetavi-l Hadîsiye – Heysemî sh: 9-14

Zabıt şekli: إِنَّ نَبِيَّنَا (ع.ص.م) كَانَ اَكْمَلُ الْمَخْلُوقَاتِ فَهُوَ اَبَداً يَتَرَقَّىَ

Meâli: "Bizim Peygamberimiz (A.S.M.) bütün mahlukatın en ekmelidir. Hem daima ve ebeden manen terakkî halindedir."

* * *

222/11- *«Hazret-i Mehdî'ye dair muhtelif rivayetler var. Tafsilat ve tasvirat başka başkadır.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 95

Me'hazler: Bu mes'elede, Mehdî'ye dair vürûd etmiş hadîslerin me'haz-

lerini vermekten ziyade, gelen hadîslerin çokluğu ve ayrı ayrı tarzlarda rivayetleri ve ihtilâflı durumlarına bakılacaktır.

Evet, bu hususta vârid olmuş hadîs-i şerifler, Peygamber'den sonra bütün zamanlara baktığı ve Mehdî'ye bazı evsafta benzeyen bütün büyük mürşidleri murad ve maksadlarında işaret ettikleri ve her birisine hususî ve ayrı şekilde işaretler ettikleri için, çok çeşitli lafız ve mânalarda sudûr etmiştir. İşte bu husus gözönünde bulundurularak, bu mevzu'da yazılmış kitapların isimleri me'hazler olarak verilecektir: Kenz-ül Ummal 14/261-282 sahifeleri arasında Mehdî'ye dair seksenbeş adet hadîs kaydedilmiştir; El-Örf-ül Verdî Fi-Ahbar-il Mehdî – Suyutî, bu risalenin bulunduğu El-Havi Lil-Fetavâ 2/213-247 sahifelerinde, Mehdî hakkında yüz kadar hadîs-i şerif tesbit edilmiştir ki, ayrı ayrı rivayetler ve ayrı ayrı mânalardadır; keza El-İşâa Fi-Eşrat-is Sâa – Berzencî eserinde de bir o kadar hadîsler vardır. En-Nihaye Ev-il Melahim – İbn-i Kesir 1/24-31 sahifeleri arasında da yine Mehdî hakkında bir çok hadîsler kaydedilmiştir; Et-Tezkire – Kurtubî Kitabı yine bir o kadar hadîsleri cem'etmiştir; Cem'-ül Fevaid 2/773 ve sonraki sahifelerde yine birçok hadîs-i şerif zabtedilmiştir; El-İzâa – Muhammed Sıddık Hân sh: 113-114'de yine Mehdî hakkında aynı hadîsleri toplamıştır. Et-Tevdih – Şevkânî eserinde de onun müellifi şöyle demiş: "Mehdî'ye dair vürûd eden hadîslerin ellisi üzerinde durulmaya değer hadîsler vardır. Bunlar kısmen sahih, kısmen hasen ve kısmen zaif hadîslerdir. Şübhesiz bunların mecmuu mütevatirdir." Ve hâkeza El-Hâfız Ebu Nuaym'in "El-Ahbar-ul Mehdî" eseri gibi bir çok eserler...

* * *

223/12- *«Âhirzamanda gelen Mehdî gibi, herbir asır Âl-i Beyt'ten bir nevi Mehdî, belki Mehdîler bulmuş. Hattâ Âl-i Beyt'ten ma'dud olan Abbasiye hülefasından, büyük Mehdî'nin çok evsafına câmi' bir Mehdî bulmuş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 95

Me'hazler: Bu bahiste iki mes'ele vardır: Birinci mes'ele: Her asır Âl-i Beyt'ten bazı Mehdîleri bulduğu hakkında... İkinci mes'ele: Âl-i Beyt'ten sayılan Abbasî halifelerinden büyük Mehdî'nin çok evsafına câmi bir Mehdî'yi bulması mes'elesidir.

Bu mes'elenin her iki tarafı da, bir hadîs-i şerifin metinleri değil, amma ayrı ayrı şekilde gelen bir çok hadîslerin Mehdî hakkındaki hükümlerini ve her zamanda, devrin durumuna göre Mehdîlerin bulunduğunu ve bulunacağını bildiren ve tasdik eden neticedir. Ülema-i İslâm her asırda bu hususdaki hadîslerin tatbikatını yapmak istemişler. Yani, âhirzamanda gelecek olan Büyük Mehdî'nin gelmesini intizar etmişlerdir. Her asırda İslâm âleminde büyük bazı zâtlara Mehdî ünvanını verenler de bulunmuştur. Amma ittifak-ı ülema ile ve İbn-i Hacer'in de dediği gibi; âhirzamanda gelecek Mehdî-i Muntazar'dan önce

de Mehdîler olacaktır. Lâkin hiç birisi büyük olan âhirzaman Mehdîsi değildir. Bu Mehdîler, büyük Mehdî'den evvel zuhurları olduğu gibi, ondan sonra da gelmeleri muhtemeldir demişlerdir. Bu hususta daha geniş izah için El-Fütuhat-ül İslâmiye – Ahmed Zeynî Dahlan 2/290-306 sahifelerine ve İmam-ı Suyutî'nin El-Örf-ül Verdî Risalesine ve keza El-İşâa Fi-Eşrat-is Sâa eserine bakılabilir.

Bahisteki ikinci mes'ele: Âl-i Beyt'ten sayılan Abbasiye hülefasından Büyük Mehdî'nin çok evsafına câmi' bir Mehdî mes'elesine gelince: Abbasî halifelerinden üçüncüsü olan Muhammed bin Mansur bin Muhammed bin Ali bin Abdullah bin Abbas (H. 127-169) kemâl-i adalet, mürüvvet, seha ve kerem ile meşhur olmasından dolayı, ona Mehdî ünvanı verilmiş. İsminin Muhammed, cedd-i a'lâsının ismi Abdullah olmasından ve اَلْمَهْدِيُّ يُوَاطِئُ اسْمُهُ اسْمِي وَاسْمُ اَبِيهِ اسْمُ اَبِي Hadîs-i Şerifine de tatbiki muvafık ve mümkün olduğundan, ülemaca Mehdîliği kabul edilmiş. Bu mevzu'da geniş izah isteyen, İmam-ı Suyutî'nin Tarih-ül Hülefa Eseri, sh: 271 ile 272 sahifelerine bakabilirler.

Amma Abbasîlerin Âl-i Beyt'ten sayıldığı hakkındaki ülemanın hükümleri ise, El-Fetavi-l Hadîsiye – Heysemî eseri sh: 121'de geniş izahı mevcuddur. Bu mevzu'u umumiyetiyle içine alan bazı me'hazler: Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/685, Delecî ismindeki şârih: Mehdî-i Abbasî'nin Büyük Mehdî olduğunu iddia etmiş. Keza İs'âf-ür Ragibîn sh: 152'de, Abbasî Hülefasından üçüncü halife Muhammed bin Mansur'un, Büyük Mehdî'nin çok evsafına cami' olduğunu kaydetmiştir.. ve hâkeza daha bir çok kaynak vermek mümkündür.

* * *

224/13- مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّداً فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 96 (Dördüncü Nükte)

Me'hazler: Bu hadîs-i şerif, sahihin sahihi ve en kuvvetli muzaaf mütevatir hadîslerdendir. (Bak: Nazm-ül Mütenasir – Suyutî sh: 20-24) Bu hadîsin muzaaf mütevatir olduğuna hükmeden imamlardan başta İbn-üs Salah, Nevevî, Irakî, Celâleddin-i Suyutî, İbn-i Abdi-l Berr, İbn-i Cevzî ve saire...

İmam-ı Suyutî: "Bu hadîsin yüzden fazla rivayet tariklerini biliyorum" demiş. (Bak: El-Esraru-l Merfua' – Aliyy-ül Karî sh: 34-35

Sair Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/38; Sahih-i Müslim 1/10; El-Feth-ül Kebir 3/234; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 6/6280, 10/10774, 17/288-904; Râmuz-ül Ehadîs sh: 441; Müsned-ül Bezzar hadîs no: 867-971; Mu'cem-üt Taberanî El-Evsat 2/1918-1924

Zabıt şekli: (Bu hadîsin zabıt şekliyle meâlini vermeye gerek yoktur.

Çünkü gayet meşhurdur.)

* * *

225/14- *«Resul-i Ekrem (A.S.M.) Ezvac-ı Tahiratına ferman etmiş ki: "Keşke bilseydim, hanginiz o vak'ada bulunacak."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 96 (Dördüncü Nükte'nin Altıncı Esasının Haşiyesi)

Me'hazler: Cem'-ül Fevaid 2/719; El-Metalib-ül Âliye 4/297; Mecma-uz Zevaid 4/23; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/405; Hayat-u Hayavan-il Kübra 1/282

Zabıt şekli: عن ابن عبّاس (رض) قال رسول الله لنسائه: لَيْتَ شَعْرِى اَيَّتُكُنَّ صَاحِبَةَ الْجَمَلِ الاديب، تخرج...

Meâli: İbn-i Abbas'tan rivayet: Resulullah (A.S.M.) Hanımlarına ferman etmiş ki: "Keşke bilseydim hanginiz devenin üstünde olarak gazaya çıkacak." Bu hadîse İmam-ı Heysemî: "Onun ricali mutemed kişilerdir" demiş.

* * *

226/15- «Hazret-i Ali'ye ferman etmiş: "Senin ile Âişe beyninde bir hâdise olsa, فَارْفَقْ وَبَلِّغْهَا مَأْمَنَهَا »

Risalede yeri: Mektubat sh: 96 (Dördüncü Nükte'nin Altıncı Esasının Haşiyesi)

Me'hazler: Cem'-ül Fevaid 2/719; El-Esrar-ül Merfua' sh: 390 ve 434; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/410; Râmuz-ül Ehadîs sh: 303; Müsned-i Ahmed ve Taberanî'den nakil; Mecma-uz Zevaid 7/234 Heysemî demiş: "Bu hadîsin ricali mutemed kişilerdir"; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 1/995

Zabıt şekli: Mecma-uz Zevaid'deki hadîs: عن ابى رافع: اِنَّ النَّبِىَّ (ع.ص.م) قَالَ لِعَلِىٍّ (رض) اِنَّهُ سَيَكُونُ بَيْنَكَ وَ بَيْنَ عَائِشَةَ اَمْرٌ. قَالَ اَنَا يَا رَسُولَ اللّٰه؟ قَالَ نَعَمْ. قَالَ اَنَا مِنْ بَيْنِ اَصْحَابِى؟ قَالَ نَعَمْ. قَالَ اَنَا اَشْقَاهُمْ يَا رَسُولَ اللّٰه؟ قَالَ لاَ، وَلٰكِنْ اِذَا كَانَ ذٰلِكَ فَارْدُدْهَا اِلَى مَأْمَنِهَا.

Meâli: Müsned-i Ahmed, Bezzar ve Taberanî'den nakil ile, Ebu Rafi'in rivayetiyle: Resul-i Ekrem (A.S.M.) Hazret-i Ali'ye demiş: "Seninle Âişe arasında bir hâdise çıkacak." Hazret-i Ali (R.A.): "Ben mi yâ Resulallah!" diye sormuş. "Evet sen" diye ferman etmiş. Hazret-i Ali: "Bütün arkadaşlarımın arasında ben mi yâ Resulallah?" Resulullah (A.S.M.): "Evet" demiş. Yine Hazret-i Ali:

"Onların en şakisi ben miyim yâ Resulallah?" demiş. Resul-i Ekrem (A.S.M.) "Hâyır" demiş. "Amma şayet öyle bir hâdise olursa, sen O'nu me'menine yani selâmetli bir yere götür!.." demiş.

* * *

227/16- اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ

Bunun me'hazleri, 101 no.lu bölümde verildiği için, başka izahat verilmedi.

* * *

228/17- *«Bedir Gazası'nda Cebrail ile Mikâil, iki yaver muhafız gibi yanında bulunan Resul-i Ekrem (A.S.M.)»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 97

Bu rivayet ve hâdisenin me'hazleri ilerde "Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) hıfz ve ismeti" bölümünde kaydedilmiş olduğundan burada tekrarlanmadı.

* * *

229/18- *«Çarşı içinde bedevî bir arabla bir at mübayaasında Resulullah'ın münazaa ettiğini ve hâdiseye tek şahid olarak Peygamber tarafından Hazret-i Huzeyfe (R.A.) gösterildiği...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 97 (Dördüncü Nükteli İşaret'in Altıncı Esası)

Me'hazler: Ebu Davud hadîs no: 3607; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned-i Ahmed 22/233-234; Mecma-uz Zevaid 9/320, Heysemî demiş: وَرِجَالُهُ رِجَالُ الصَّحِيح Yani, "Onun ricali, sahih hadîs ricalidir"; El-İsabe Fi-Temyiz-is Sahabe hadîs no: 2260; Nil-ül Evtar 5/180; Müstedrek-ül Hâkim 2/17 (iki kanalla ve Zehebî de sıhhatini ikrar etmiş); Hayat-ı Ebu Hanife – Ebu Zehre sh: 232; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 22/946

Zabıt şekli ve hâdisenin cereyan tarzı:

Hadîs ve hâdise sahih ve sabittir ve şöyle cereyan etmiştir: Peygamber (A.S.M.) çarşı içinde bir Arabî'den bir at satın almak üzere onunla fiatta anlaşırlar. Resul-i Ekrem, Arabî'nin parasını evden getirmek üzere hızlı adımlarla yürümüş. Biraz yürüdükten sonra yavaşlamış. Bu arada bazı kimseler Arabî'nin yanına gelmişler, -Resulullah'ın o atı satın aldığından haberleri yok- ata fiatlar vermeye başlamışlar. Arabî niyeti bozmuş ve arkadan Resulullah'a bağırmış: "Eğer atı alacak isen, gel fiat ver. Yoksa ben onu sattım" demiş. Resul-i Ekrem (A.S.M.) A'rabîden bunları duyunca, geri dönmüş ve A'rabîye "Bu atı ben senden satın almadım mı?" demiş. A'rabî: "Yok vallahi ben sana atı satmadım" diye iftira etmiş. Resul-i Ekrem ise, "Evet, ben onu satın aldım" demiş. A'rabî: "Bir şâhidin var mı?" demiş. O sırada sahabi-i celil Hazret-i Hu-

zeyfe (R.A.): "Ya Resulallah, ben şâhidlik yaparım ki sen atı satın aldın" demiş. Resul-i Ekrem (A.S.M.) Hazret-i Huzeyfe'ye: "Neyle şâhidlik yapıyorsun?" diye sormuş. Huzeyfe: "Senin tasdikinle ya Resulallah!" demiş... ilh. Hadîsin râvisi Ammar bin Huzeyme'dir ki hâdiseyi, Peygamber'in ashabından olan amucasından duymuştur.

* * *

230/19- *«Refref'e binip Cebrail'i arkada bırakıp, Kab-ı Kavseyn'e koşup giden Zât-ı Nuranîsi...»*

Bu hükmün başka bir ifade tarzı da, bu Risalenin Ondokuzuncu Nükteli İşareti'nin Beşinci Esasında şöyledir: *«O'nun haberlerine değil cinn, değil ervah, değil melâike, belki Cibril'den başka Melâike-i Mukarrebîn dahi karışamıyor. Hattâ ekser evkatta O'nun arkadaşı olan Cebrail'i dahi geri bırakıyor.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 98 ve 193 (Dördüncü Nükte'nin Altıncı Esası ve Ondokuzuncu Nükte'nin Beşinci Esası)

Me'hazler: Bunda iki mes'ele vardır. Biri: Cebrail'i geride bırakıp Kâb-ı Kavseyne koşması... Diğeri de: O'nun haberlerine bazan Hazret-i Cebrail dahi karışamadığı hususudur.

Birinci mes'ele hakkında gelen birçok sahih hadîslerde, Sidret-ül Münteha'da Cebrail (A.S.)ın durup ileri gidememesi, Resul-i Ekrem (A.S.M.) ise Refref'e binip ötelere gitmesi hâdisesini kaydetmişlerdir. İsteyenler Mi'rac hakkındaki hadîslere dair 136 no.lu bölüme bakabilirler.

İkinci mes'ele: Keşf-ül Hafâ – Aclunî 2/173; Mektubat-ı İmam-ı Rabbanî 113 ve 253'de bir çok kaynaklardan nakledilmiş olan şu hadîs-i şerif:
لِي مَعَ اللّٰهِ وَقْتٌ لاَ يَسَعُنِي فِيهِ مَلَكٌ مُقَرَّبٌ وَلاَ نَبِيٌّ مُرْسَلٌ 'in gösterdiği mâna ile, Resulullah'ın hususî ve hâs bazı mazhariyet ve halleri olduğu kat'îdir. Evliya-i ümmet ise keşfen bir hakikatı hak ve doğru bulmuşlardır. Bu mes'ele geniş izahlar istiyor. Fakat buradaki durum kaldırmaz. Çünki bu makam izah ve şerh makamı değildir. Mes'eleyi "Risale-i Kuşeyriyye" gibi ehl-i tahkikin kitaplarına havale ederiz. Bu mes'ele ile alâkadar, Mevlâna Halid'in (K.S.) Divanı'ndan şu beytini kaydederek bitiriyoruz:

زِ اَسْرَارِ دَرُونَشْ جَبْرَائِيلْ آگَهْ نَه خَوَاهَدْ شُدْ، زِ بَهْرَشْ شَقّ صَدْرَشْ كَرْدْ مِى صَدْ بَارِ مِى آيَدْ

Meâli: "O'nun manevî esrarını Cebrail dahi bilememektedir. Eğer O'nun sadece sadrının şakkedilmesi mes'elesini yüz kere anlatsak da, bu mes'ele yine de anlaşılmaz." (Divan-ı Mevlâna Hâlid ve Şerhi sh: 64)

* * *

231/20- «Minber üstünde cemaat-ı Sahabe içinde ferman etmiş ki:

« اِنَّ ابْنِی حَسَنٌ هذَا سَیِّدٌ سَیُصْلِحُ اللّٰهُ بِهِ بَیْنَ فِئَتَیْنِ عَظِیمَتَیْنِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 98; Lem'alar sh: 37

Me'hazler: (Bu hadîs mütevatirdir. Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 125)

Türkçe Terceme Sahih-i Buharî 8/141; Arabça Sahih-i Buharî 3/243 ve 244, 4/249, 5/222, 7/74; Türkçe Terceme Ebu Davud Sünnet/12; Tirmizî Menakıb/30; Nesaî Cuma/27; Tuhfet-ül Ahvezî Şerh-i Tirmizî 1/277-288 hadîs no: 3775; Müsned-i Ahmed 5/37, 44, 49, 51 ve 354; Müsned-i Tayalisî hadîs no: 874; Müstedrek-ül Hâkim 3/175 (Zehebî sıhhatini kabul etmiş); Şerh-üs Sünne – Begavî 14/136 ve 351; El-Feth-ül Kebir 1/285; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 6135, 3/256; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/474; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/343; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/698; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/442; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 2/2588, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596 ve 2597; Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – İbn-üs Seniyy hadîs no: 389; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/554; Feth-ül Bâri Şerh-i Buharî 6/235; Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – Nesaî hadîs no: 251, 252, 255

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: ولقد (هو ابو سعید البصری) فقال الحسن

سمعتُ ابا بکرة یقول: رَاَیْتُ رَسُولَ اللّٰه عَلَی الْمِنْبَرِ وَالْحَسَنُ ابْن عَلِیٍّ اِلَی جَنْبِه
وَهُوَ یُقْبِلُ عَلَی النَّاسِ مَرَّةً وَعَلَیْه اُخْرَی وَیَقُولُ: اِنَّ ابْنِی هذَا سَیِّدٌ وَلَعَلَّ اللّٰهَ
اَنْ یُصْلِحَ بِه بَیْنَ فِئَتَیْنِ عَظِیمَتَیْنِ مِنَ الْمُسْلِمِینَ

Meâli: Ebu Said-i Basrî (yani meşhur Hasan-ı Basrî) diyor: Ben Ebu Bekre'den duydum ki, diyordu: "Ben Resulullah'ı minber üstünde Hasan bin Ali (Hazret-i Hasan R.A.) O'nun yanında olduğu halde görmüştüm. Resulullah (A.S.M.) kâh cemaata yüzünü çevirir konuşur, kâh da Hazret-i Hasan'a bakıyordu ve diyordu: "Şu benim oğlum Hasan var ya, o Seyyiddir. Ümid ediyorum ki, Cenab-ı Allah O'nunla müslümanların iki büyük ordusunu ıslah ettirir yani barıştırır."

* * *

232/21- *«Nakl-i sahih ile Hazret-i Ali'ye demiş:*

«سَتُقَاتِلُ النَّاكِثِینَ وَالْقَاسِطِینَ وَالْمَارِقِینَ» (*)

Risalede yeri: Mektubat sh: 98 (Beşinci Nükte)

(*) Nâkisîn: Biat edip te, onu bozan kimseler... Kasitîn: Hak ve adaletten sapan kimseler... Mârikîn: Dinden çıkan bir kısım Hâricîler...

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 3/139-140; Şerh-üs Sünne – Begavî 10/234; Cem'-ül Fevaid 2/720; Mecma-uz Zevaid 7/138 iki ayrı rivayetle; El-Metalib-ül Âliye hadîs no: 4462 ve 4463; El-Hasais-ül Kübra 2/485; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/414; Mu'cem-üt Taberanî 10/10053 ve 10054; Müsned-ül Bezzar hadîs no: 774; Müsned-üş Şaşî hadîs no: 322

Zabıt şekli: Müstedrek'in hadîsi:

اَمَرَ رَسُولُ اللّٰهِ عَلِيَّ ابْنِ اَبِى طَالِب بِقِتَالِ النَّاكِثِينَ وَالْقَاسِطِينَ وَالْمَارِقِينَ

Meâli: Peygamber (A.S.M.) Hazret-i Ali'ye emretti ki: Nâkis ve kâsıt ve mârıklarla harbetsin. (Bunların mânaları dipnotta yazılmıştır.)

* * *

233/22- *«Hazret-i Ali (R.A.), Hazret-i Zübeyr (R.A.) ile seviştiği bir zamanda Resul-i Ekrem (A.S.M.) ona dedi: "Bu sana karşı muharebe edecek, fakat haksızdır."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 98 (Beşinci Nükte)

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 3/366-367; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 6/213; Mecma-uz Zevaid 7/235; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/686-687; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/412 ve 414; El-Metalib-ül Âliye hadîs no: 4470, 4475 ve 4476; Ed-Duafa'-ul Kebir – Akilî 3/65

Zabıt şekli: Müstedrek'in hadîsi:

عن ابن جروة المازنى قال: سمعتُ عَلِيّاً وَالزُّبَيْرَ وَعَلِيٌّ يَقُولُ لَهُ: نَشَدْتُكَ بِاللّٰهِ يَا زُبَيْرُ اَمَا سَمِعْتَ رَسُولَ اللّٰهِ (ع.ص.م) يَقُولُ اِنَّكَ تُقَاتِلُنِى وَ اَنْتَ ظَالِمٌ؟ قالَ: بَلَى وَلٰكِنْ نَسِيتُ.

Müstedrek'te iki rivayet yoluyla gelen bu hadîsin, Zehebî de sıhhatini ikrar etmiş.

Meâli: İbn-i Cerve diyor: "Ben, Ali ve Zübeyr'den duydum ki, Hazret-i Ali Zübeyr'e diyordu: "Seni Allah'a yemin etmeye çağırıyorum ey Zübeyr! Sen Resulullah'tan işitmedin mi ki, diyordu: "Sen benimle harbedeceksin, fakat zâlim olacaksın." Zübeyr (R.A.): "Evet duydum, fakat unutmuştum."

* * *

234/23- *«Hem Ezvac-ı Tahirat'ına demiş: "İçinizden birisi, mühim bir fitnenin başına geçecek ve etrafında çoklar katledilecek."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 98

Me'hazler: Bu hadîsin me'hazleri kısmen 225 no.lu bölümde geçmekle beraber, hadîste "Etrafında çoklar katledilecek" bölümü için bazı me'hazler

vereceğiz:

Mecma-uz Zevaid 7/234 (Müsned-i Bezzar'dan nakil); El-Feth-ül Bârî Şerh-i Sahih-i Buharî 13/45; El-Metalib-ül Âliye 4/294, İbn-i Ebi Şeybe'den nakil; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 4/1627

Zabıt şekli: "كَيْفَ بِاحْدَاكُنَّ اذَا نَبَحَتْ عَلَيْهَا كِلاَبُ الْحَوْئَبِ" وَ "يُقْتَلُ عَنْ يَمِينِهَا وَ عَنْ يَسَارِهَا قَتْلَى كَثِيرَةٌ"

Meâli (İkinci hadîsin): "Onun sağında ve solunda birçok kimseler katledilecektir."

* * *

235/24- (Üstteki hadîs ve hâdisenin devamı olarak) وَتَنْبَحُ عَلَيْهَا كِلاَبُ الْحَوْئَبِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 98

Me'hazler: Sahih-i İbn-i Hibban 8/258; Müstedrek-ül Hâkim 3/120 (bizzat Hazret-i Âişe'den nakil ve Zehebî de sıhhatini kabul etmiş); Cem'-ül Fevaid 2/719; El-Musannef – San'anî 2/365 (bunu Elbâni bile sahih hadîslerden saymış. Bak: Silsilet-ül Ehadîs-i Sahiha hadîs no: 475); Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/687; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/410; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 15/260; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 4/1627

Zabıt şekli: İbn-i Hibban'ın hadîsi: (Arabçasını vermeden meâlini veriyoruz.) Hazret-i Âişe Cemel Vak'ası öncesinde geceleyin Benî-Âmir'in suları yanından geçerken, köpek seslerini duydu. Sordu, "Burası hangi sudur?" "Hav'eb suyudur" dediler. Bunu duyan Hazret-i Âişe, "Hemen dönmeliyim" dedi. Fakat beraberindekiler: "Yarın müslümanlar seni görünce belki gelir, seninle müsalaha eder" dediler. Lâkin yine de Hazret-i Âişe (R.A.): "Ben hemen dönmeliyim, çünki Resulullah'tan bizzat işittim, diyordu:

كَيْفَ بِاحْدَاكُنَّ اذَا نَبَحَتْ عَلَيْهَا كِلاَبُ الْحَوْئَبِ Yani: "Keşke bilseydim, hanginize Hav'eb Sularının köpekleri havlayacak."

* * *

236/25- *«Hazret-i Ali'ye (R.A.): "Senin sakalını senin başının kanıyla ıslattıracak bir adam"ı ihbar etmiştir. Hazret-i Ali o adamı tanırmış. O da, Abdurrahman bin Mülcem-ül Hâricî'dir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 98

Me'hazler: (Hazret-i Ali'nin (R.A.) kendi katili olan Abdurrahman bin Mülcem-ül Hâricî'yi daha önceden tanımış olması ve Kader-i İlahî'ye boyun eğip beklemesi hususu da, vereceğimiz aynı me'hazlerin içerisinde mevcuddur.)

Müstedrek-ül Hâkim 3/113 ve 141, Zehebî sıhhatini ikrar etmiş; Sahih-u Cami-üs Sagir Elbanî hadîs no: 2586; Mecma-uz Zevaid 9/138; Müsned-i Ahmed 1/102, 103, 148 ve 156, 4/262; Müsned-i Tayalisî hadîs no: 157; Tabakat-ı İbn-i Sa'd 3/34-35; El-Feth-ül Kebir 1/473, Taberanî ve Hâkim'den nakil; Tarih-ül Hülefa – Suyutî sh: 173; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/685; Mu'cem-üt Taberanî, El-Kebir 1/173; Feth-ül Barî – İbn-i Hacer 1/210; El-Hasais-ül Kübra 2/420

Zabıt şekli: Müstedrek'in hadîsi: "Ebu Sinan Ed-Deulî der ki: "Ben Hazret-i Ali'nin bir hastalığında onu ziyaret ettim, dedim: "Ya Emir El-Mü'minîn! Bizi korkuttun." O dedi ki: "Fakat ben şimdi korkmuyorum, çünki Resulullah'tan işittim ki dedi:

اِنَّكَ سَتُضْرَبُ ضَرْبَةً هٰهُنَا وَ ضَرْبَةً هٰهُنَا -وَاَشَارَ اِلَى صَدْغَيْهِ- فَيَسِيلُ دَمُهَا حَتّٰى تَخْتَضِبَ لِحْيَتُكَ وَيَكُونُ اَشْقَاهَا ، كَمَا كَانَ عَاقِرُ النَّاقَةِ اَشْقَى ثَمُود

Yani: Resulullah (A.S.M.) bana hitaben: "Sen şu şu yerlerinden birer darbe yiyeceksin ve -iki şakağını işaret ederek- buradan kanlar akacak, hattâ sakalını boyayıncaya kadar.. bunu yapan kimse ise, insanların en şakisidir, Semud Kavmi'nden Sâlih (A.S.)ın devesini hakaret için boğazlayan kimse gibi şakilerin şakisidir."

* * *

237/26- *«Haricîlerin içinde "Züssedye" denilen bir adamı garib bir nişanla alâmet olarak haber vermiştir ki; o adam, Haricîlerin maktulleri içerisinde bulunmuş. Hazret-i Ali onu hakkaniyetine hüccet göstermiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 98-99

Me'hazler: Sahih-i Buharî 3/243, 9/22; Sahih-i Müslim 2/744 ve 745; Feyz-ül Kadir – Menavî 1/59 ve 74; Şerh-üs Sünne – Begavî 1/234, 10/226; El-Feth-ül Kebir 1/383, İbn-i Hanbel, Müslim ve İbn-i Mace'den nakil; Cem'-ül Fevaid 2/721-722 (Züsseyde nişanlı adamı tarif); Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/426; Eş-Şerîa – Acürrî sh: 24 ve 32; Müsned-ül Bezzar hadîs no: 900

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: Haricîleri tarif ettikten sonra;

اَيَتُهُمْ رَجُلٌ اَسْوَدُ ، اِحْدَى عَضُدَيْهِ مِثْلَ ثَدْيِ الْمَرْاَةِ اَوْ مِثْلَ الْبِضْعَةِ تَدَرْدَرُ، وَيَخْرُجُونَ عَلَى خَيْرِ فِرْقَةٍ مِنَ النَّاسِ. قَالَ اَبُو سَعِيدٍ فَاَشْهَدُ اَنِّي سَمِعْتُ هٰذَا الْحَدِيثَ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ (ع.ص.م) وَاَشْهَدُ اَنَّ عَلِيّاً اَبْنَ اَبِي طَالِبٍ قَاتَلَهُمْ وَاَنَا مَعَهُ، فَاَمَرَ بِذٰلِكَ الرَّجُلِ، فَاُتِيَ بِهِ، حَتّٰى نَظَرْتُ اِلَيْهِ عَلَى نَعْتِ النَّبِيِّ (ع.ص.م) الَّذِي نَعَتَهُ.

Meâli: "Onların alâmeti, siyah bir adam, pazularından birisi kadın memesi

yahutta bıdaası gibi olacak... Bunlar insanların en hayırlı bir fırkasına karşı isyan edecekler." Ebu Said der ki: "Ben şehadet ederim, bizzat bu hadîsi Resulullah'tan işittim. Yine şâhidlik yaparım ki, Hazret-i Ali bunlarla harbederken ben de beraberdim. Sonra Peygamber'in işaret ettiği şahsın getirilmesini emretti, getirildi. Ben bizzat gözümle Peygamber'in vasfettiği şekilde aynen müşahede ettim."

* * *

238/27- *«Ümm-ü Seleme'nin ve daha diğerlerin rivayet-i sahiha ile haber vermiş ki: Hazret-i Hüseyin (R.A.) Tıff, yani Kerbelâ'da katledilecektir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 99 (Beşinci Nükte)

Me'hazler: Müsned-i Ahmed 1/85, 3/242 ve 256, 6/294; Cem'-ül Fevaid 2/533; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 6072; Mecma-uz Zevaid 9/187 ve 188, Heysemî ve Müsned-i Ahmed'in muhakkiki de bu hadîs için sahihtir demişler; Sahih-i Cami-üs Sagir hadîs no: 211; Fezail-üs Sahabe – İbn-i Hanbel hadîs no: 1991; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/499-450; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/702; Nur-ul Ebsar sh: 139; El-Feth-ül Kebir 1/55; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/468; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-ül Müsned-i Ahmed hadîs no: 1357; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 3/2827; Müsned-ül Bezzar hadîs no: 184; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/553

Zabıt şekli: Müsned-i Ahmed'in birinci hadîsi, Hazret-i Ali'den rivayet: Ben bir gün Resulullah'ın (A.S.M.) huzuruna girdim. Baktım, gözleri yaşlı... Dedim: "Ya Resulallah! Sizi üzen ve kızdıran bir kimse mi oldu?" "Hâyır!" dedi. "Amma niçin gözleriniz yaşlı?" dedim. Dedi ki: "Şimdi Cebrail yanımdan kalktı, bana dedi ki: Hüseyin, Fırat kenarında katledilecektir."

* * *

239/28- «Hem mükerreren ihbar etmiş ki: "Benim Âl-i Beytim benden sonra يَلْقَوْنَ قَتْلاً وَتَشْرِيداً yani, katle ve belâya ve nefye mâruz kalacaklardır.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 99

Me'hazler: En-Nihaye Ev-il Melahim – İbn-i Kesir 1/28; Muhtasar-ı Sünen-i İbn-i Mace 2/368, hadîs no: 4088; Müstedrek-ül Hâkim 4/482; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/685; keza, El-Hafacî 3/181; Zehair-ül Ukba sh: 17; Râmuz-ül Ehadîs sh: 135; Kenz-ül Ummal 14/267; El-Hasais-ül Kübra 3/25; Müsned-üş Şaşî hadîs no: 351

Zabıt şekli: İbn-i Mace'nin hadîsi: اِنَّا اَهْلُ بَيْتٍ اخْتَارَ اللّٰهُ لَنَا الْآخِرَةَ عَلَى الدُّنْيَا وَاِنَّ اَهْلَ بَيْتِى سَيَلْقَوْنَ بَعْدِى بَلاَءً وَتَشْرِيداً وَتَشْرِيداً...

Meâli: "Biz Ehl-i Beyt'e Allah-u Teâlâ âhireti dünyaya tercih ederek seçti. Benim Ehl-i Beytim, benden sonra belâya, şiddete ve nefye mâruz kalacaklar."

* * *

240/29- *«Resul-i Ekrem (A.S.M.) Hazret-i Ali'nin hilâfetini arzu etmiş, fakat gaibden O'na bildirilmiş ki; murad-ı İlahî başkadır. O da arzusunu bırakıp, murad-ı İlahî'ye tâbi' olmuş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 99

Me'hazler: Tarih-ül Hülefa – Suyutî sh: 64; El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/195; Râmuz-ül Ehadîs sh: 293

Zabıt şekli: يَا عَلِيُّ سَئَلْتُ اللّٰهَ اَنْ يُقَدِّمَكَ فَاَبَى، اِلاَّ اَبَا بَكْرٍ (رض)

Meâli: "Ya Ali! Ben Allah'tan istedim ki, seni hilâfette tekaddüm ettirsin. Fakat Cenab-ı Allah bunu murad etmedi. En evvel Ebu Bekir olacak diye bildirdi."

* * *

241/30- *«Hazret-i Ali'nin mümaşaatsız, pervasız, zâhidane, kahramanâne, müstağniyâne tavrı.. ve Hazret-i Ali'nin takib ettiği adalet-i hakikiye ve azîmet-i şer'iyye ile beraber, zâhidane, müstağniyane, muktesidâne mesleği...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 99

Me'haz: (Yani: Hazret-i Ali'nin fıtratı ve mesleği, Üstad'ın tavsif ettiği şekilde olduğu hakkında bir nümune:) Hazret-i Talha ve Zübeyr'in (Radıyallahu Anhüma) Hazret-i Ali'ye hilâfet için biat ettikten sonra, Âlem-i İslâm'ın idare ve siyaseti noktasında düşünceleri birbirine muvafik gelmemiş. Bunun neticesi olarak: "Ali bizimle istişare etmiyor" demeleri üzerine, Hazret-i Ali (R.A.) şöyle cevab vermiş:

وَاللّٰه مَا كَانَتْ لِى فِى الْخلاَفَة رَغْبَةٌ وَلاَ فِى الْوِلاَيَة اِرْبَةٌ، وَلكِنَّكُمْ دَعَوْتُمُونِى اِلَيْهَا
وَحَمَّلْتُمُونِى عَلَيْهَا، فَلَمَّا اَفْضَتْ اِلَىَّ نَظَرْتُ اِلَى كِتَابِ اللّٰه وَمَا وُضِعَ لَنَا وَاُمِرْنَا بِالْحُكْمِ
بِه فَاتَّبَعْتُهُ، وَمَا اسْتَنَّ النَّبِىّ (ع.ص.م) فَاقْتَدَيْتُهُ. فَلَمْ اَحْتَجْ فِى ذلِكَ اِلَى
رَاْيِكُمَا وَلاَ رَاْىِ غَيْرِكُمَا، ولا وقع حُكْمٌ جهلتُهُ فَاستشيركما واخوانى من المسلمين. و
اما ما ذكرتما من امر الاسوة فانّ ذلك امرٌ لم احكم انا فيه برايى ولاولّيته هَوًى منّى، بَلْ
وَجَدْتُ انا وانتما ما جاء به رسول اللّٰه (ع.ص.م) وآله و سلّم قد فرغ منه، فَلَمْ اَحْتَجْ
اليكما فيما قد فرغ اللّٰه من قسمه وامضى فيه حُكْمَهُ، فليس لكما، واللّٰه عندى ولا
لغيركما فى هذا عُتْبَى. اخذ اللّٰه بقلوبنا وقلوبكم الى الحقّ.
و الهمنا واياكم الصبر. Me'haz: Nehc-ül Belâga sh: 322

Meâli (Hazret-i İmam-ı Ali'nin sözleri): Benim vallahi hilâfette ve velâyette (yani hükûmette) gözüm ve isteğim yoktu. Lâkin sizler beni ona davet ettiniz ve bana yüklediniz. Vakta ki hilâfet bana yüklendi, ben Allah'ın Kitabı olan Kur'an'a baktım ve bizim için koyduğu kanun ve hükümlerine nazar ettim ve O'na uydum. Sonra Peygamber'in (A.S.M.) Sünnetine dikkat ettim, ona iktida ettim. İşte, bu durumda benim size müracaat etmeme ve görüşlerinize başvurmama ihtiyaç duymadım. Hem Kur'an ve hadîs'den hiçbir hüküm yoktur ki, ona karşı câhil olup da, size ve müslüman kardaşlarımıza istişareye mecbur olayım... ilh."

* * *

242/31- *«Peygamber'in (A.S.M.) haber verdiği gibi, sonra inkişaf eden yetmiş üç fırka efkârı...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 99

Me'hazler: Hadîs me'hazleriyle beraber 266 no.lu bölümde verildiği için tekrarlanmadı.

* * *

243/32- *«Resul-i Ekrem (A.S.M.) Hazret-i Ali'ye: "Ben Kur'an'ın tenzili için harbettim, sen de te'vili için harbedeceksin."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 99

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 2/352, Zehebî de hadîsi sahih görmüş; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/66 Nehrivan Hâdisesi...; Sahih-i İbn-i Hibban 9/46; Müsned-i Ahmed 3/83; Müsned-ül Firdevs 1/46; Kenz-ül Ummal hadîs no: 32968; Cem'-ül Fevaid 1/844; Tarih-ül Hülefa – Suyutî sh: 173; Mecma-uz Zevaid 6/244, 9/133-134; Menakıb-ı Ali Beyt-ir Resul sh: 197; Tirmizî hadîs no: 3715, 5/635, El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 7/2666, Ebu Said-i Hudrî'den rivayet...

Zabıt şekli: عن ابى سعيد الخدرى (رض) قال: كُنَّا جُلُوسًا نَنْتَظِرُ رَسُولَ اللّه (ع.ص.م) فَخَرَجَ عَلَيْنَا مِنْ بَعْضِ بُيُوتِ نِسَاءِ ه، فَقَالَ قمنا معه، فَانقطعت نَعْلُهُ. فتخلّف عليها علىّ يَخْصِفُهَا. فَمَضَى رَسُولَ اللّه وَمَضَيْنَا مَعَهُ، ثُمَّ قَامَ يَنْتَظِرُهُ وَقُمْنَا مَعَهُ. فَقَالَ: انَّ مِنْكُمْ مَنْ يُقَاتِلُ عَلَى تَاْوِيلِ هذَا الْقُرْآنِ كَمَا قَاتَلْتُ عَلَى تَنْزِيلِه. فاستشرفنا وفينا ابو بكر (رض) و عمر (رض). فقال لا ولكنَّهُ خَاصِفُ النَّعْلِ. قال فجئنا نبشّره. قال وكانَّهُ قَدْ سَمِعَهُ.

Aynı bu mânada bir rivayette de, Rib'î bin Hiraş'dan gelen bir hadîste ise, hâdisenin Hudeybiye'de de vaki' olmuş olduğunu kaydeder.

Meâli: Ebi Said-i Hudrî'den rivayet: Demiş, biz oturmuş, Resulullah'ın gelmesini bekliyorduk. Hanımlarından birisinin evinden çıkıp geldi. Biz de ayağa kalktık. Bu sırada ayakkabısından birisinin bağı koptu. Hazret-i Ali onu tamir için geride kaldı. Resulullah (A.S.M.) yürüdü. Biz de beraber yürüdük. Sonra kalktı, Hazret-i Ali'ye bakıyordu. Biz de beraber kalktık. Sonra dedi ki: "Sizin içinizden birisi Kur'anın te'vili için harbedecektir. Nasılki ben onun tenzili için harbettim." Biz bunun kim olacağını bekleyip duruyorduk. İçimizde Ebu Bekir ve Ömer de vardı. Biz onlara doğru bakarken, dedi ki: "Hâyır, bunlar değil, amma ayakkabıyı diken olacaktır." Ebu Said-i Hudrî der: "Biz Ali'ye geldik, onu kutladık. Ali ise sanki bu haberi evvelce duymuş gibi, fazla bir sürur izhar etmedi.

* * *

244/33- *Aktab-ı Erbaa kimlerdir?*

Risalede yeri: Mektubat sh: 100 (Beşinci Nükte)

Me'hazler: Nur-ul Ebsar sh: 255; El-Kalaid-ül Cevahir Fî Menakıb-ı Es-Seyyid Abdülkadir sh: 83

Zabıt şekli: Aktab-ı Erbaa, me'haz olarak verdiğimiz kitaplarda: 1- Seyyid Abdülkadir-i Geylanî, 2- Seyyid Ahmed Er-Rufaî, 3- Seyyid Ahmed El-Bedevî, 4- Seyyid İbrahim Ed-Desukî.

Bu zâtlar çok makbul ve muteber kitablarda Aktab-ı Erbaa olarak kaydedildikleri gibi, beyn-el evliya da meşhurdurlar.

* * *

245/34- *«Nakl-i sahih-i kat'î ile, Ashabına haber vermiş ki: "Siz umum düşmanlarınıza galebe edeceksiniz, Hem Feth-i Mekke, hem Feth-i Hayber, hem Feth-i Şam, hem Feth-i Irak, hem Feth-i İran, hem Feth-i Beyt-ül Makdis'e muvaffak olacaksınız. Hem o zamanın en büyük devletleri olan İran ve Rum Padişahlarının hazinelerini beyninizde taksim edeceksiniz."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 101

Me'hazler: (Not: Bu nakil ve rivayetlerde; Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) ayrı ayrı zamanlardaki ve ayrı ayrı memleketlerin fetihleri hususunda irad etmiş olduğu bir kaç hadîs-i şerifin ihbarları vardır. Biz de o tarzda me'hazlerini beraber kaydedeceğiz.)

Sahih-i İbn-i Hibban 8/241-243; Şerh-üs Siyer-il Kebir – İmam-ı Muhammed 1/46; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 3747; Şerh-ü Buharî – Aliyy-ül Karî 1/678-679; Sahih-i Buharî 4/253; Sahih-i Müslim 4/2236-2237; El-Feth-ül Kebir 1/162 ve 452; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/336; El-Hasais-ül Kübra 1/569, 2/400, 402 ve 403

Zabıt şekli: İbn-i Hibban'ın bir hadîsi: عن جابر بن سمرة: لَيَفْتَحَنَّ كَنْزَ آلِ كِسْرَى الْاَبْيَضَ (اَوْ فِى الْاَبْيَضِ) عِصَابَةٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

Meâli: Câbir bin Semure'den rivayet: "Âl-i Kisra, yani Fars Padişahlarının ak sarayları ve hazinelerini müslümanlardan bir grup fethedecek ve hazinelerini alıp aralarında taksim edeceklerdir."

* * *

246/35- *«Nakl-i sahih-i kat'î ile çok defa ferman etmiş:* عَلَيْكُم بِسِيَرِ الَّذَيْنِ مِنْ بَعْدِى اَبِى بَكْرٍ وَ عُمَرَ *Ve "Ebu Bekir az kalacak, Ömer çok kalacak."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 101 (Beşinci Nükte)

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 3/75; Tirmizî hadîs no: 3662, 3805; İbn-i Mace hadîs no: 97; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 22/182; Mişkât-ül Masabih 3/232; Şerh-üs Sünne – Begavî 14/101; Müsned-ül Firdevs 1/70; Müsned-i Ahmed 4/126, 127, 5/382; Sünen-ül Kübra – Beyhakî 5/212, 8/153; Mevarid-üz Zam'an hadîs no: 2193; Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 2/83-85; Tarih-ül Bağdad – Hatib-i Bağdadî 4/337, 7/403 ve 12/20; Hilyet-ül Evliya – Ebu Nuaym 1/109; Telhis-ül Habir – İbn-i Hacer 4/190; El-Feth-ül Kebir 1/215 ve 460; Cem'-ül Fevaid 2/498; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/344; Râmuz-ül Ehadîs sh: 78 İmam-ı Hâkim, Şeyheyn ve İbn-i Ady'den nakil; Ed-Duafa' – Akilî 4/95; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 2/666 ve 797; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 6/350 hadîs no: 31942

Zabıt şekli: (Not: Bu hadîste veya rivayette iki mes'ele ve iki husus vardır:

1- Ebubekir ve Ömer'e iktida etme tavsiyesi, 2- Ebubekir'in (R.A.) az, Ömer'in (R.A.) çok kalacağı hususlarıdır. Verilen me'hazlerin içerisinde iki mes'ele de bulunmaktadır. Burada sadece birinci mes'elenin bir hadîsini veriyoruz.)

Müstedrek'in hadîsi: عن خذيفة اليمانى: اِقْتَدَوا بِالَّذَيْنِ مِنْ بَعْدِى اَبِى بَكْرٍ وَ عُمَرَ وَاهْتَدَوْا بِهَدْىِ عَمَّارٍ وَتَمَسَّكُوا بِعَهْدِ ابْنِ اُمِّ عَبْدٍ

Meâli: Hazret-i Huzeyfe'nin rivayeti: Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman buyurmuş: Benden sonra Ebubekir ve Ömer'e iktida ediniz ve Ammar'ın hidayetiyle doğru yolu seçiniz ve İbn-ü Ümmi Abd'in ahd ve va'd ve sadakatına sarılınız." (İmam-ı Zehebî de hadîsi sahih görmüştür.)

* * *

247/36- *«Hem ferman etmiş ki:* زُوِيَتْ لِيَ الْاَرْضُ فَاُرِيتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا وَسَيَبْلُغُ مُلْكُ اُمَّتِي مَا زُوِيَ لِي مِنْهَا *»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 102 (Beşinci Nükte)

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/2215 ve 8/171, hadîs no: 2189 (ayrı ayrı iki tarikle); Sahih-i İbn-i Hibban 8/252, 9/180; Müstedrek-ül Hâkim 4/445 ve 449; Şerh-üs Sünne – Begavî 14/351; Müsned-ül Firdevs 2/291 (aynen Üstad'ın yazmış olduğu lafızla); El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 5/278; Tuhfet-ül Ahvezî 6/398, 400 hadîs no: 2267 İmam-ı Tirmizî bu hadîs için "Hasenün" demiş. Yine Tirmizî hadîs no: 2177 ve 2230; İbn-i Mace hadîs no: 3952, 2/1304; Ebu Davud 2/452; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/681; Cem'-ül Fevaid 2/467; Kenz-ül Ummal 11/366; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/537

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in hadîsi: عن ثوبان (رض) قال: قال رَسُولُ اللّه (ع.ص.م): اِنَّ اللّهَ زَوَى لِيَ الْاَرْضَ فَرَاَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا وَاِنَّ اُمَّتِي سَيَبْلُغُ مُلْكُهَا مَا زُوِيَ لِي مِنْهَا...

Meâli: İbn-i Sevban (R.A.) demiştir ki: Resulullah ferman etti: "Cenab-ı Hak yeryüzünü bana gösterdi. Ben onun şark ve garb taraflarını bir anda müşahede ettim. Hem gördüm ki benim ümmetimin mülkü, yeryüzünden bana gösterilen kısmı kadar olacak."

* * *

248/37- *«Nakl-i sahih-i kat'î ile Gaza-i Bedir'den evvel ferman etmiş:* هٰذَا مَصْرَعُ اَبِي جَهْلٍ، هٰذَا مَصْرَعُ عُتْبَةَ، هٰذَا مَصْرَعُ اُمَيَّةَ، هٰذَا مَصْرَعُ فُلَانٍ وَ فُلَانٍ

Ve demiş: "Ben kendi elimle Übeyy İbn-i Halef'i öldüreceğim."»

Risalede yeri: Mektubat sh: 102

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/2203; Şerh-üs Sünne 13/385; Müstedrek-ül Hâkim 2/327; Cem'-ül Fevaid 1/87; Mişkât-ül Masabih 3/161 hadîs no: 5938 ve 5871; Müsned-i Ahmed 1/390; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/343; Zâd-ul Maad – İbn-ül Cevzî 3/174; Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/207, Aliyy-ül Karî 1/698; Cem'-ül Fevaid 2/90; Uyûn-ul Eser – İbn-ü Seyyid-in Nâs sh: 243; El-Hasais-ül Kübra 1/491 ve 496; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 3/258; Keza Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/483

Zabıt şekli: (Not: Resul-i Ekrem (A.S.M.) hem Ümeyye bin Halef, hem de Übeyy bin Halef için -ayrı ayrı sahih rivayetlerle- beddua ettiğini ve onları öldüreceğini.. amma Ümeyye bin Halef için sadece öldüreceğini, Übeyy bin Halef için ise, bizzat kendi eliyle katledeceğini söylemiştir. Nitekim, Bedir Harbi'nde

Ümeyye bin Halef, Peygamber'in Sahabeleri tarafından, bir rivayette Bilâl-i Habeşî tarafından öldürüldü. Uhud Harbi'nde de, Übeyy bin Halef, bizzat Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) eliyle ona atılan bir harbenin onun boynuna değmesiyle öldü.

Dikkat edilirse, Hz.Bediüzzaman ihbar-ı bil-gayb hâdiseleri bölümünde, Bedir Harbi'nden (bir gün) evvel, هذا مَصْرَعُ اَبِى جَهْلٍ، هذا مَصرَعُ عُتْبَةَ، هذا مَصرَعُ اُمَيَّة diyor ve Ümeyye'nin Bedir Harbi'nde gebereceğini ihbar ediyor. Ertesi gün ihbar-ı Nebevî (A.S.M.) aynen tahakkuk ediyor. Fakat Üstad Hazretleri bu hadîsi kaydederken, onun altında da, ayrı bir rivayet olan Übeyy bin Halef hâdisesini rivayet eden hadîsi de kaydediyor. Amma Bedir Harbi'nde, Übeyy bin Halef'in de geberdiğini kaydetmiyor. Bunun için, ilk nazarda, sanki her ikisinin de Bedir Harbi'nde öldükleri anlaşılır gibi olur. Amma dikkatle bakılırsa, ihbar-ı bil-gayb bölümünün o kısmında, müşriklerin gebermeleri hâdisesi makam itibariyle birbiriyle münasebettar olduğundan öyle yazılmış. Bununla beraber bazı siyer kitapları Ümeyye yerine Übeyy diye yazanlar da olmuştur. Hattâ Buharî'nin 2/69 ve 138 ve keza 5/57 ve 94 hadîslerine de dikkat edilebilse, bir başka ihtimal ve imkân hususuna da bir işaret var gibidir. Lâkin umum sahih siyer ve hadîs kitapları ise, üstte kaydettiğimiz tarzda zaptetmişlerdir.)

Sahih-i Müslim'in hadîsi: عن عمر (رض): اَنَّ رَسُولَ اللّه كَانَ يُرِينَا مَصَارِعَ اَهْلِ بَدْرٍ بِالْاَمْسِ، يَقُولُ: هذا مَصرَعُ فُلاَنٍ غَداً اِنْ شَاءَاللّهُ... قَالَ فَقَالَ عُمَرُ: فَوَالَّذى بَعَثَهُ بِالْحَقِّ مَا اَخْطَؤُا الْحُدُودَ الَّتى حَدَّ رَسُولَ اللّه (ص.ع.م)...الخ.

Meâli: Hazret-i Ömer (R.A.) rivayet etmiş ki, Resulullah (A.S.M.) Bedir Harbi'nden bir gün evvel, kimlerin, yani müşriklerden hangisinin nerelerde gebereceklerini bize gösteriyordu ve dedi: "Şurası yarın filânın mezarı olacak inşâallah..." Hazret-i Ömer (R.A.) diyor: "Resul-i Ekrem'i hak ile Peygamber olarak gönderen Allah'a yemin olsun ki; O'nun gösterdiği yerler ve işaret ettiği şekilde gebermeler, hiçbirisi hududunu geçmeden aynı noktalarda vuku' buldu."

* * *

249/38- *«Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- bir ay uzak mesafede Şam etrafında, Mûte nam mevkideki gazve-i meşhurede muharebe eden Sahabelerini görür gibi ferman etmiş:*

اَخَذَ الرَّايَةَ زَيْدٌ فَاُصِيبَ، ثُمَّ اَخَذَهَا ابْنُ رَوَاحَةَ فَاُصِيبَ، ثُمَّ اَخَذَهَا جَعْفَرُ فَاُصِيبَ، ثُمَّ اَخَذَهَا سَيْفٌ مِنْ سُيُوفِ اللّه

deyip birer birer hâdisatı ashabına haber vermiş. İki-üç hafta sonra, Ya'lâ İbn-i

Münebbih, meydan-ı harbden geldi; daha söylemeden, Muhbir-i Sâdık (A.S.M.) harbin tafsilâtını beyan etti. Ya'lâ kasem etti: "Dediğin gibi aynen öyle oldu."»

Risalede yeri: Mektubat sh: 102 (Beşinci Nükte)

Me'hazler: Sahih-i Buharî 2/93, 5/182; Şerh-üs Siyer-il Kebir – İmam-ı Muhammed 2/685; Müstedrek-ül Hâkim 3/298 " ثُمَّ اَخَذَهَا سَيْفٌ مِنْ سُيُوفِ اللّٰهِ " var; yine Müstedrek 3/47 ve 71 "Hâlid bin Velid demiş ki: "O gün benim elimde dokuz tane kılınç kırıldı" Şerh-üs Sünne 3/11 ve 11/4 ve 14/26; Cem'-ül Fevaid 1/137; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5787 ve 6248; Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/210; Kenz-ül Ummal 11/367; Sahih-i Cami-üs Sagir – Elbanî 1/122; Zâd-ul Maad – İbn-ül Cevzî 3/385; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 1/1459, 1460, 1461 ve 1463, 5/4655; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/529

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: عن انس ابن مالك (رض) قال: قال رَسُولُ اللّٰه (ع.ص.م): اَخَذَ الرَّايَةَ زَيْدٌ فَاُصِيبَ، ثُمَّ اَخَذَهَا عَبْدُ اللّٰه ابْنُ رَوَاحَة فَاُصِيبَ، وَاِنَّ عَيْنَىْ رَسُولِ اللّٰه لَتَذْرِفَانِ، ثُمَّ اَخَذَهَا خَالِدُ ابْنُ الْوَلِيدِ مِنْ غَيْرِ اِمْرَةٍ فَفُتِحَ لَهُ

Buharî'nin ikinci hadîsinde: حَتّٰى اَخَذَ الرَّايَةَ سَيْفٌ مِنْ سُيُوفِ اللّٰه lafızları da vardır.

Meâli: Bunun meâli, Hazret-i Üstad'ın kaydettiğine yakın olduğundan ayrıca meâl verilmedi.

* * *

250/39- *«Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- ferman etmiş:*

اِنَّ الْخِلاَفَةَ بَعْدِى ثَلاَثُونَ سَنَةً ثُمَّ تَكُونُ مُلْكًا عَضُوداً وَاِنَّ هذَا الْاَمْرَ بَدَاَ نُبُوَّةً وَرَحْمَةً ثُمَّ يَكُونُ رَحْمَةً وَخِلاَفَةً ثُمَّ يَكُونُ مُلْكًا عَضُوداً ثُمَّ يَكُونُ عُتُوّاً وَ جَبَرُوتًا »

Risalede yeri: Mektubat sh: 102 (Beşinci Nükte); Lem'alar sh: 35, 37; Sikke-i Tasdik sh: 136, 137; Şuâlar sh: 421 ve 431

Me'hazler: (Not: Bu bölümde iki ayrı ayrı hadîsler vardır.)

Sahih-i İbn-i Hibban 8/227, 9/48; Şerh-üs Sünne 14/74, 75; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5281 ve 2/699; Mecma-uz Zevaid 5/189; El-Feth-ül Kebir 2/106; Müsned-i Ahmed 4/72 ve 273, 5/44, 50, 220 ve 404; Ebu Davud Sünnet 8; Tirmizî Fiten 48; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 23/10; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/340; Müsned-i Tayalisî hadîs no: 438 ve 2592; Cem'-ül Fevaid 1/833; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 1/13, 136, 367 " اَنَّ هذَا الْاَمْرَ بَدَاَ نُبُوَّةً وَرَحْمَةً "; El-Hasais-ül Kübra 2/421; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 3/1237 ve 7/2704 ve 2711;

Müstedrek-ül Hâkim 3/145; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/333, 339 ve 341; Müsned-ül Firdevs 1/35 ve 2/207; Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 1/140; Sahih-i Cami-üs Sagir hadîs no: 3336 ve hakeza hadîsin her iki rivayet tarafı da sahihin sahihidir.

Zabıt şekli: İbn-i Hibban'ın hadîsi (birinci şık için): عن سفينة (رض) قال: سمعتُ رَسُولَ اللّهِ (ع.ص.م) يقول: اَلْخِلاَفَةُ بَعْدِى ثَلاَثُونَ سَنَةً ثُمَّ تَكُونُ مُلْكًا...

Meâli: Hazret-i Sefine (R.A.) demiş ki, ben Resulullah'ın (A.S.M.) şöyle dediğini duydum: "Hilâfet benden sonra otuz sene olacak.. ondan sonra da, padişahlık şekline dönecektir...."

* * *

251/40- *«Hem nakl-i sahih-i kat'î ile ferman etmiş:*
« يُقْتَلُ عُثْمَانُ وَهُوَ يَقْرَأُ الْمُصْحَفَ وَاِنَّ اللّهَ عَسَى اَنْ يُلْبِسَهُ قَمِيصًا وَاِنَّهُمْ يُرِيدُونَ خَلْعَهُ

Risalede yeri: Mektubat sh: 103

Me'hazler: (Not: Bu rivayet şeklinde de iki kısım hadîsler vardır: 1- Hazret-i Osman'ın halife olacağının ihbarı, 2- Onun mazlumen Kur'an okurken katledileceği.)

Müstedrek-ül Hâkim 3/100 ile 103; Mişkât-ül Masabih 3/238, hadîs no: 6068; Cem'-ül Fevaid 1/844 iki ayrı ayrı hadîs ve 2/555; Tarih-ül Hülefa – Suyutî sh: 152; Nur-ul Ebsar sh: 84; Fezail-üs Sahabe 1/501 hadîs no: 817; Eş-Şifa' 1/338 ve 339; Mecma-uz Zevaid 5/188; El-Hasais-ül Kübra 2/437; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/668; Müsned-ül Firdevs 5/313, 315; Müsned-i Ahmed 6/75 ve 114; Tirmizî hadîs no: 2706; İbn-i Mace hadîs no: 112; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 5/5061; Ed-Duafa'-ul Kebir – Akilî 3/409

Zabıt şekli: Birinci kısım hadîslerden: اِنَّ اللّهَ مُقَمِّصُكَ قَمِيصًا فَاِنْ اَرَادَكَ الْمُنَافِقُونَ عَلَى خَلْعِهِ فَلاَ تُخْلِعْهُ

İkinci kısım hadîslerden: يَا عُثْمَانُ تُقْتَلُ وَاَنْتَ تَقْرَأُ سُورَةَ الْبَقَرَةِ...

Bu her iki hadîs rivayeti de Müstedrek-ül Hâkim'in hadîsleridir.

Meâlleri: 1- "Ey Osman! Cenab-ı Hak sana bir gömlek giydirecek. Şayet münafıklar onu senden çıkarmasını isteseler de, sen çıkarma!."

2- "Ya Osman! Sen Kur'an'dan Bakara Sûresi'nden okurken katledileceksin."

* * *

252/41- *«Hem nakl-i sahih-i kat'î ile; hacamat edip, kanını Abdullah bin Zübeyr teberrüken şerbet gibi içtiği zaman ferman etmiş:* وَيْلٌ لِلنَّاسِ مِنْكَ وَوَيْلٌ لَكَ مِنَ النَّاسِ » *Ve Hazret-i Abdullah'ın Haccac-ı Zâlim tarafından şehid edilmesi...*

Risalede yeri: Mektubat sh: 103

Me'hazler: Tarih-ül Hülefa – Suyutî sh: 212; Mecma-uz Zevaid 8/270; El-Metalib-ül Âliye 4/21; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/339; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/687, El-Kâmila Fidduafâ' 2/497

Zabıt şekli: Bu hâdise ve hadîs için Heysemî demiş:

رواه الطبرانى والبزّار ورجال البزّار رجال الصحيح غير هُنَيْد ابن القاسم وهو ثقةٌ

Yani: "Bu hadîsi Taberanî ve Bezzar muhtasaran rivayet etmişler. Bezzar'ın senedindeki kişiler, sahih hadîs ricalidir. Ancak Hüneyd bin El-Kasım'dan başka, ki o da mutemeddir."

Hâdisenin cereyan şekli: Resul-i Ekrem (A.S.M.) kendine hacamat yaptırdı. Kanını Abdullah bin Zübeyr'e vererek: "Bunu kimsenin görmediği bir yere göm!" demiş. Hazret-i Abdullah ise, o kanı aldı, gitti ve tenha bir yerde içti. Döndüğünde, Resul-i Ekrem (A.S.M.) O'na sordu: "Kanı ne yaptın?" O da: "En gizli bir yere gömdüm ve oraya bıraktım" demiş. Bunun üzerine Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm: "Yoksa sen onu içtin mi?" diye sormuş. Hazret-i Abdullah (R.A.) "Evet" demiş. Bunun üzerine Resul-i Ekrem (A.S.M.) Abdullah bin Zübeyr'e hitaben: وَيْلٌ لِلنَّاسِ مِنْكَ وَوَيْلٌ لَكَ مِنَ النَّاسِ diye ferman etmiş. Yani "Veyl olsun o insanlara ki senin elinden çekecekleri olacak. Sana da veyl olsun ki, senin de insanlardan çekeceğin olacak."

Amma Abdullah bin Zübeyr (R.A.) Haccac-ı Zâlim'in Mekke üzerine büyük ordusuyla giderek, çok büyük müsademelerden sonra şehid edilmesi hâdisesi ise, tevatür derecesinde meşhurdur. Bütün İslâm tarihlerinde yazılıdır.

* * *

253/42- *«Hem nakl-i sahih-i kat'î ile Emeviye Devleti'nin zuhurunu ve onların padişahlarının çoğu zalim olacağını ve içlerinde Yezid ve Velid bulunacağını.. ve Hazret-i Muaviye ümmetin başına geçeceğini.. ve* اِذَا مَلَكْتَ فَاسْجِحْ *fermanıyla, rıfk ve adaleti tavsiye etmiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 103

Me'hazler: (Not: Bu bölümde de iki üç çeşit hadîsler vardır. Emeviye Devletinin zuhuru... meliklerinin çoğu zâlim ve fâcir olacakları... Yezid ve Velid gibi fâcirlerin olacağı... Ve Muaviye'nin bu devletin başı olacağı... İşte bütün

bunların me'hazleri beraber verilmiştir.)

Şerh-üs Sünne – Begavî 3/422; Cem'-ül Cevami' – Suyutî 1/978; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 11/148; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/446, 485, 496 ve 505; El-Metalib-ül Âliye hadîs no: 4085, 4528, 4529 ve 5031; Cem'-ül Fevaid 1/844; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 3715; Eş-Şifa 16338; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/683-684; keza Hafacî 1/179; Mecma-uz Zevaid 5/186; El-Esrar-ül Merfua' – Aliyy-ül Karî sh: 390 ve 434; Müsned-ül Firdevs 5/394; Tarih-ül Hülefa – Suyutî sh: 195; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 19/850

Zabıt şekli: يَا مُعَاوِيَةُ اِنْ مَلَكْتَ فَاَحْسِنْ. يَا مُعَاوِيَةُ اِنْ وُلِّيتَ اَمْرًا فَاتَّقِ اللّٰهَ.

يَا مُعَاوِيَةُ اِنْ وُلِّيتَ مِنْ اَمْرِهَا فَارْفَقْ بِهَا gibi lafızlarla gelmiştir.

Meâli: "Ey Muaviye! Şayet melikliğe geçersen, onu güzel bir tarzda yap ve yürüt!" Başka bir rivayette: "Ya Muaviye! Sana bir iş, bir valilik gelirse, Allah'a karşı takvayı elden bırakma!" gibi...

* * *

254/43- *«Emeviye'den sonra:* يَخْرُجُ وَلَدُ الْعَبَّاسِ بِالرَّايَاتِ السُّوْدِ وَيَمْلِكُونَ اَضْعَافَ مَا مَلَكُوا *deyip, Devlet-i Abbasiye'nin zuhurunu ve uzun müddet devam edeceğini haber vermiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 103

Me'hazler: Eş-Şifa 1/338; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/684; Tarih-ül Hülefa – Suyutî sh: 16-18; Mecma-uz Zevaid 5/186; Kenz-ül Ummal 14/261-267 ve 271; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/513; En-Nihaye – İbn-i Kesir 1/10 ve hakeza bütün siyer ve tarih kitapları...

Zabıt şekli: Şerh-üş Şifa'nın hadîslerinden:

تَظْهَرُ رَايَاتُ السُّوْدُ لِبَنِى الْعَبَّاسِ حَتَّى يَنْزِلُوا بِالشَّامِ Tarih-ül Hülefa'nın bir hadîsi ise:

اِذَا سَكَنَ بَنُوكَ (العباس) السَّوَادَ وَلَبِسُوا السَّوَادَ وَكَانَ شِيعَتُهُمْ اَهْلَ خُرَاسَانِ،

لَمْ يَزَلِ الْاَمْرُ فِيهِم حَتَّى يَدْفَعُوهُ اِلَى عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ (ع.س) lafızlarıyla...

Hazret-i Üstad ise, Şifa-i Şerif sahibi Kadı İyaz gibi, bu babdaki hadîsleri birleştirerek iktibas ve hadîs-i bil-mâna ile kaydetmişlerdir.

Meâli: "Benî Abbas'ın siyah olan bayrakları yakında zuhur edecektir. Tâ Şam'da konaklanıncaya kadar gelecekler."

* * *

255/44- *«Hem nakl-i sahih-i kat'î ile ferman etmiş:* وَيْلٌ لِلْعَرَبِ مِن شَرٍّ قَدِ اقْتَرَبَ *deyip, Cengiz ve Hülâgû'nun dehşetli fitnelerini ve Arab Devlet-i Abbasiyesini mahvedeceklerini haber vermiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 104

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/241 ve 9/60; Sahih-i Müslim 4/2207 ve 2208, hadîs no: 2880; Sahih-i İbn-i Hibban 1/272, 8/294 iki kanalla; Müstedrek-ül Hâkim 1/108, 4/439 ve 483; Eş-Şifa 1/337; Şerh-üs Sünne 14/397 Cem'-ül Fevaid 1/233, 2/710; El-Musannef – San'anî 2/395; Müsned-ül Firdevs 4/395 iki hadîs; Züher-ül Firdevs – İbn-i Hacer 4/154; El-Feth-ül Kebir 3/305; Kenz-ül Ummal 1/308; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 23/1005

Zabıt şekli: (Not: Hadîs-i şeriflerin metinlerinde elbette ki "Cengiz ve Hülagû" isimleri yoktur. Amma hadîslerin hâdiseleri anlatış şekillerinden ve tariflerinden rahatlıkla o dehşetli fitne sahibleri onlar olduğu anlaşılmaktadır ki, İslâm âleminin bilhassa Arabların gördükleri zulüm, katl ve ihanet, hiçbir zaman Cengiz ve Hülâgû fitnesi kadar olmadığını İslâm tarihleri yazmaktadır. Elbette en ufak hâdiselere bile hadîslerinde işaret eden Şeriat sahibi, onlardan çok ehemmiyetle bahsedecektir.)

Zeyneb ve Ümm-ü Habibe'den rivayeten:

لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَيْلٌ لِلْعَرَبِ مِن شَرٍّ قَدِ اقْتَرَبَ ... Bütün me'hazlerde az değişik lafızlarla aşağı yukarı bu metin gibidir.

Meâli: Zeyneb ve Ümm-ü Habibe, Hz.Peygamber'den nakletmişler ki: "Resulullah bir gün uykudan uyandığında şöyle demiştir: "Lâilâheillallah! Yaklaşmakta olan bir şerden Arablara veyl olsun!"

* * *

256/45- *«Nakl-i sahih-i kat'î ile, Sa'd bin Ebi Vakkas (R.A.) gayet ağır hasta iken, O'na ferman etmiş:* لَعَلَّكَ تُخَلَّفُ حَتّٰى يَنْتَفِعَ بِكَ اَقْوَامٌ وَيَسْتَضِرَّ بِكَ آخَرُونَ *»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 104 (Beşinci Nükte)

Me'hazler: Sahih-i Buharî 2/4; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 2/699; keza Hafacî 3/209; Hilyet-ül Evliya 1/94; El-Hasais-ül Kübra 3/68; Riyaz-üs Salihîn sh: 14; El-Feth-ül Kebir 1/431 ve daha geniş me'hazler için Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 236

Zabıt şekli: El-Feth-ül Kebir'deki hadîs:

لَعَلَّكَ اَنْ تُخَلَّفَ حَتّٰى يَنْتَفِعَ بِكَ اَقْوَامٌ وَيَضُرَّ بِكَ آخَرُونَ

Şeyheyn, İbn-i Hanbel, Ebu Davud ve Tirmizî'den nakil...

Meâli: Resul-i Ekrem Sa'd bin Ebi Vakkas'a demiş: "Ola ki sen daha çok yaşayasın. Tâ ki, bir kısım milletler senden menfaat görüp, diğer bazıları da senden zarar göreler..."

* * *

257/46- *«Nakl-i sahih-i kat'î ile, imana gelen Habeş Meliki olan Necaşî, Hicret'in yedinci senesinde vefat ettiği gün, Ashabına haber vermiş. Hattâ cenaze namazını kılmış.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 104

Me'hazler: Sahih-i Buharî 2/109, 111 ve 5/65; Sahih-i Müslim 2/656; Sahih-i İbn-i Hibban 5/40 üç ayrı ayrı tarikle; Cem'-ül Fevaid 1/354 Kütüb-ü Sitte'nin her altı kitabından da nakil; El-Feth-ül Kebir 1/288; Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 1/108; El-Hasais-ül Kübra 2/372; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/700; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 1/410; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 2/2346, 2347, 2348 ve 2350 ayrı ayrı tariklerle...

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: عن ابى هريرة (رض): نَعَى لَنَا رَسُول اللّه (ع.ص.م) النَّجَاشِيَّ صَاحِب الْحَبَشَة يَوْمُ الَّذِى مَاتَ فِيه، فَقَالَ: اسْتَغْفِرُوا لِاَخِيكُمْ.

Aynı hadîsin başka bir tarikinde:

اِنَّ النَّبِيَّ (ع.ص.م) صَفَّ بِهِمْ بِالْمُصَلَّى فَكَبَّرَ عَلَيْه اَرْبَعًا

Meâli: Hazret-i Ebu Hüreyre (R.A.) demiş ki: "Habeş Meliki vefat ettiği günde, Resulullah bize haber verdi ve sonra da onun cenaze namazını kılmak üzere, bizleri musallâda saf tutturdu ve dört tekbir alarak cenaze namazını kıldırdı."

* * *

258/47- *«Nakl-i sahih ile, Cihar-ı Yar-ı Güzîn ile beraber Uhud veya Hira Dağı'nın başında iken, dağ titredi, zelzelelendi. Dağa ferman etti ki:*

«اُثْبُتْ فَاِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِيٌّ وَصِدِّيقٌ وَشَهِيدٌ

Risalede yeri: Mektubat sh: 104

Me'hazler: Sahih-i Buharî 5/142; Sahih-i Müslim 4/1880; İbn-i Hibban 9/7, 28, 32, 69 ve 642 (bir kaç tarikle hem Uhud'da, hem de Hira'da hâdise vuku' bulduğunu kaydederler); Müstedrek-ül Hâkim 3/450-451 (iki yolla nakledilmiş, İmam-ı Zehebî de sıhhatini kabul etmiş); Şerh-üs Sünne – Begavî 14/106, 107; El-Feth-ül Kebir 1/40 ve 183; Müsned-i Ahmed 1/187, 188 ve 189, 3/112 ve 147, 5/331, Cem'-ül Fevaid 2/476, 494 ve 512 (ondört tarikle ayrı ayrı hadîsler);

Mişkât-ül Masabih 3/249, hadîs no: 6108 ve 1074; Nevadir-ül Usûl Hâkim-i Tirmizî sh: 64; Nesaî El-İhbas 4; Müsned-ül Humeydî 3/147; Mu'cem-üt Taberanî El-Evsat 1/894; Tirmizî hadîs no: 3758; Ebu Davud 2/515; İbn-i Mace Mukaddeme 1/32; Müsned-i Ahmed – Tahkik-i Ahmed Şâkir hadîs no: 1630; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/43; El-Müntehab – Abd bin Humeyd sh: 410; Müsned-üş Şaşî hadîs no: 193-214; Müsned Halife bin Hayyat sh: 14

Zabıt şekli: (Not: Verdiğimiz me'hazlerde Uhud, Hira ve ayrıca da Sebir Dağları geçmektedir. Bazan "Şehid" bazan da "Şehidân" lafızlarıyladır.)

Buharî'nin hadîsi: اُثْبُتْ اُحُدُ فَاِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِىٌّ وَصِدِّيقٌ وَشَهِيدَانِ

Meâli: "Ey Uhud (yahut ey Hira) sâkin ol! Zira senin üstünde bir peygamber, bir sıddık ve iki şehid vardır."

* * *

259/48- *«Nakl-i sahih-i kat'î ile Hazret-i Fâtıma'ya (R.A.) ferman etmiş ki:*
« اَنْتِ اَوَّلُ اَهْلِ بَيْتِى لُحُوقًا بِى

Risalede yeri: Mektubat sh: 105 (Altıncı Nükte)

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/248, 5/26; Sahih-i Müslim 4/1904 hadîs no: 2450; Müsned-i Ahmed 6/77, 240 ve 283; Tirmizî Menakıb; Tefsir-ü Ruh-ul Beyan – Burusevî 3/255; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 7/164; Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 6/407; El-Feth-ül Kebir 1/386; Eş-Şifa 1/340; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/69

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: اِنَّكِ اَوَّلُ اَهْلُ بَيْتِى لِحاقًا بِى

Meâli: Resul-ü Ekrem (A.S.M.), Hazret-i Fâtıma'ya; kendisinin çok hasta bulunduğu bir zamanda onun ağladığını görünce demiş: "Sen, Ehl-i Beytimden en evvel bana iltihak edeceksin, kavuşacaksın."

* * *

260/49- *«Hem Ebu Zerr'e (R.A.) ferman etmiş:*
سَتَخْرُجُ مِنْ هُنَا وَتَعِيشُ وَحْدَكَ وَتَمُوتُ وَحْدَكَ *deyip, Medine'den nefyedilip, yalnız hayat geçirip, yalnız bir sahrada vefat edeceğini haber vermiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 105

Me'hazler: Sahih-i İbn-i Hibban 8/234; Müstedrek-ül Hâkim 3/345; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/343; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/700; El-Feth-ül Kebir 2/246; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 5/8-9; El-Metalib-ül Âliye 4/16, 19, 41; El-İsabe – İbn-i Hacer 4/64; Mecma-uz Zevaid 9/332; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî

2/464; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/401; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 3/528

Zabıt şekli: İbn-i Kesir'in kitabından: "İbn-i Mes'ud (R.A.) Ebu Zerr'in (R.A.) cenazesini gördüğü zaman demiş:

صَدَقَ رَسُولُ اللّٰهِ (ع.ص.م) يَرْحَمِ اللّٰهُ اَبَا ذَرٍّ يَمْشِى وَحْدَهُ وَيَمُوتُ وَحْدَهُ وَيَعِيشُ وَحْدَهُ

Meâli: "Yani Resulullah ne kadar doğru söyledi: Allah Ebâ Zerr'e rahmet eylesin, tek başına yürüyecek, tek başına ölecek ve tek başına da yaşayacaktır."

Ruh-ul Beyan Tefsirinde ise şöyle geçer: "Bir gazada Ebu Zerr-i Gıffarî'nin geceleyin devesi yürüyemez olur. O da eşyasını omuzuna alarak yürüye yürüye Resul-i Ekrem'e (A.S.M.) ulaşır. Resul-i Ekrem (A.S.M.) onun karaltısını görünce كُنْ اَبَا ذَرٍّ yani "Ebu Zerr olmalı." Sahabeler dediler: "Evet bu odur yâ Resulallah!" Bunun üzerine Peygamber (A.S.M.) ferman etti:

رَحِمَ اللّٰهُ اَبَا ذَرٍّ يَمْشِى وَحْدَهُ وَ يَمُوتُ وَحْدَهُ وَ يُبْعَثُ وَحْدَهُ

Yani: "Allah Ebu Zerr'e merhamet eylesin, tek başıyla yürüyecek, yalnız olarak vefat edecek ve tek başına ba's olunacaktır."

* * *

261/50- *«Hem, Enes bin Mâlik'in halası olan Ümm-ü Haram'ın hanesinde uykudan kalkmış tebessüm edip ferman etmiş:*
رَاَيْتُ اُمَّتِى يَغْزُونَ فِى الْبَحْرِ كَالْمُلُوكِ عَلَى الْاَسِرَّةِ *Ümm-ü Haram niyaz etmiş: "Dua ediniz, ben de onlarla beraber olayım." Ferman etmiş: "Beraber olacaksın..." Kırk sene sonra, zevci olan Ubbade İbn-i Samit'in refakatıyla Kıbrıs'ın fethine gitmiş, Kıbrıs'ta vefat etmiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 105

Me'hazler: Sahih-i Müslim 3/1518 üç tarikle ve 5/49; Sahih-i İbn-i Hibban 9/160; Müstedrek-ül Hâkim 4/556; El-Feth-ül Kebir 1/175, 2/128 (aynen Üstad'ın metniyle Ebu Davud'dan nakil); yine El-Feth-ül Kebir 3/260 (Ümm-ü Haram'ın Kıbrıs'a gidip orada vefat ettiği hakkında); Muvatta' – İbn-i Mâlik kitab:21 hadîs no: 39; Müsned-i Ahmed 3/264, 6/361, 423 ve 435; Sünen-i Daremî kitab:16 bab:28; Tarih-ül Hülefa – Suyutî sh: 155; El-Hasais-ül Kübra 2/408; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/696; İbn-i Mace Fiten/9; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/450; Feth-ül Barî – İbn-i Hacer 6/350, 358 ve 416; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/55; Tirmizî hadîs no: 1645; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 25/316 ve daha bir çok me'hazlar için bak: Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 134

Zabıt şekli: (Not: Ümm-ü Haram Binti Milhan (Radıyallahu Anha) Resulullah'ın (A.S.M.) süt halalarından olduğu için, çok defalar serbestçe onun evine gider, yemeğini yer ve orada yatarlardı.)

Yine birgün Ümm-ü Haram'ın evine gitmiş, yaptığı yemeğini yemiş ve uzanmış. Uyandığında tebessüm eylemiş, süt halası olan Ümm-ü Haram bu tebessümün sebebini sormuş... Resulullah (A.S.M.) hadîste kaydedilmiş olan müjdeyi ona söylemiş. O da niyaz etmiş ki: "Dua et, ben de onlardan olayım... ilh." Peygamber (A.S.M.) orada yine yatmış, rü'yasında aynı durumu tekraren görmüş. Uyandığında yine tebessüm eylemiş, Ümm-ü Haram yine sebebini sormuş. Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman buyurmuş: "Az önceki durumu tekrar gördüm." Ümm-ü Haram yine niyaz etmiş... Resul-i Ekrem (A.S.M.) "Sen onların ilklerinden olacaksın" diye müjdelemiş.

Muaviye (R.A.) zamanında Kıbrıs Fethine kocasıyla beraber gitmek üzere gemiye binmiş gitmişler. Kıbrıs'a gemiden çıkarken, atına binmiş, atı şahlanmış ve yere düşmüş, şehid olmuştur.)

Sahih-i Müslim'in hadîsi şöyle:

أُرِيتُ قَوْمًا مِنْ أُمَّتِي يَرْكَبُونَ ظَهْرَ الْبَحْرِ كَالْمُلُوكِ عَلَى الْأَسِرَّةِ

Bu hadîs, Sahih-i Buharî'de de vardır.

Meâli: "Rü'yada bana ümmetimden bir kavim, bir taife gösterildi ki; denizin sırtına padişahların tahtlarına oturmuşçasına binerek yollarına devam ediyorlardı."

* * *

262/51- *«Hem nakl-i sahih-i kat'î ile ferman etmiş ki:*
يَخْرُجُ مِنْ ثَقِيفٍ كَذَّابٌ وَمُبِيرٌ *Yani: Sakîf kabilesinden biri, dava-i nübüvvet edecek.. ve biri, hunhar zâlim zuhur edecek.. ve yüzbin adam öldüren Haccac-ı Zâlim...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 105

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/1972; Müstedrek-ül Hâkim 3/453, 4/254; El-Feth-ül Kebir 1/401, 2/275; Cem'-ül Fevaid 2/725; Mişkât-ül Masabih 2/212, 215 ve hadîs no: 5985, 5994; Müsned-ül Humeydî 1/246; Câmi-ül Usûl – İbn-i Esir 10/99, hadîs no: 7567 (Haccac-ı Zâlim'in boş yere öldürdüğü müslümanların sayısı yüzyirmibin olduğu); El-Keşkûl – Bahaeddin El-Âmilî 2/400; El-Hasais-ül Kübra 2/471; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/689; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/478, 480 ve 485; En-Nihaye – İbn-i Kesir 1/10; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 24/214-282 on tarikle...

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in hadîsi: اَنَّ فِی ثَقِیفٍ کَذَّابًا وَمُبِیرًا

Hadîs ve rivayetin her iki tarafı da sahihin sahihidir.

Meâli: Hazret-i Üstad, meâlini verdiği için ayrıca birşey yazmaya gerek duyulmadı.

* * *

263/52- *«Hem nakl-i sahih-i kat'î ile*

سَتُفْتَحُ الْقُسْطَنْطَنِیَّةُ فَنِعْمَ الْاَمِیرُ اَمِیرُهَا وَنِعْمَ الْجَیْشُ جَیْشُهَا *demiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 105

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 4/422 Abdullah bin Bişr El-Ganevî'den, İmam-ı Zehebî de sıhhatini tasdik etmiş; Müsned-i Ahmed 4/235; Tarih-üs Sagir – Buharî hadîs no: 139; Telhis-ül Habîr – İbn-i Hacer 1/91 (Hatib-i Bağdadî'den nakil); Tarih-i İbn-i Asakir 16/223; Müsned-ül Firdevs 5/481; Züher-ül Firdevs – İbn-i Hacer 4/423; El-Feth-ül Kebir 3/10; Mecma-uz Zevaid 6/218; Elyazma Tarih-i İbn-i Hayseme 2/10, 101; El-Mu'cem İbn-i Kani' k.15/2; Kenz-ül Ummal 14/219; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 2/1216 (ve hakeza hadîs, sahihin sahihi olduğu halde, yine de, Elbanî Efendi onu zaif saymış.)

Zabıt şekli: Müstedrek-ül Hâkim'in hadîsi:

لَتُفْتَحَنَّ الْقُسْطَنْطَنِیَّةُ فَنِعْمَ الْاَمِیرُ اَمِیرُهَا وَنِعْمَ الْجَیْشُ ذٰلِكَ الْجَیْشُ

(Not: Hadîs râvisi, sahabî-i celil Abdullah bin Bişr El-Ganevî (R.A.) demiş: Mesleme bin Abdülmelik El-Emevî, bu hadîs için beni çağırdı. Hadîsi sordu. Ben de aynen anlattım. Bunun üzerine Kostanteniye'nin (İstanbul) Fethi için sefer hazırlığına başladı ve ordu sefere çıktı...")

Meâli: "İstanbul mutlaka fethedilecektir. Onu fethedecek kumandan ne güzel bir kumandan ve onun ordusu ne güzel bir ordudur."

* * *

264/53- *«Nakl-i sahih-i kat'î ile ferman etmiş ki:*

«اِنَّ الدِّینَ لَوْ کَانَ مَنُوطًا بِالثُّرَیَّا لَنَا لَهُ رِجَالٌ مِنْ اَبْنَاءِ فَارِسَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 105

Me'hazler: Sahih-i Buharî, 6/188; Sahih-i İbn-i Hibban 9/127 ve 207 (üç tarikle); Şerh-üs Sünne 14/199-200; Müsned-ül Firdevs 3/360 ve 4/367; Tefsir-i Taberî 26/42; Tarih-i Bağdad – Hatib-i Bağdadî 10/313; El-Feth-ül Kebir 2/44-45 (bir kaç tarik ve kaynaktan nakil); Mişkât-ül Masabih hadîs no: 6203 ve

6244; El-Lü'lü' Ve-l Mercan 3/183, hadîs no: 1650; Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 3/93-94; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/697; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 10/10970; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 4/1357

Zabıt şekli: (Not: Hadîslerde لَوْ كَانَ الدِّينُ ibaresi olduğu gibi, لَوْ كَانَ الْاِيمَانُ lafzı da vardır.)

Buharî'nin hadîsi: عن ابى هريرة (رض): لَوْ كَانَ الْاِيمَانُ بِالثُّرَيَّا لَنَالَهُ رِجَالٌ مِنْ هؤُلَاءِ

Hazret-i Ebu Hüreyre (R.A.) demiş: "Resul-i Ekrem (A.S.M.) bu hadîsi, Selman-ı Farisî'nin içimizde bulunduğu bir sırada söyledi."

Meâli: "Eğer din, (yahud iman) Süreyya Yıldızı'nda da bulunmuş olsaydı, Fars'tan bazı kimseler ona ulaşıp getirebileceklerdir."

* * *

265/54- *«Hem ferman etmiş ki:* عَالِمُ قُرَيْشٍ يَمْلَأُ طِبَاقَ الْاَرْضِ عِلْمًا »

Risalede yeri: Mektubat sh: 106 (Altıncı Nükte)

Me'hazler: (Not: Dikkat edilirse, bu hadîs için Hazret-i Üstad sair hadîsler gibi; "Nakl-i sahih-i kat'î ile" ifadesini kullanmamış. Yani senedi itibariyle za'fiyetine işaret etmek istemiş. Bununla beraber bu hadîs bir kaç yol ile nakledilmiştir. O zaifler birbirine dayanarak kuvvet veriyorlar. Bu hadîs seneden zaif olduğu halde, ilmî kanaat ile sıhhatine hükmedilmiştir.)

El-Feth-ül Kebir 1/243; El-Hasais-ül Kübra 2/53-54, Tayalisî ve Beyhakî'den nakil; Râmuz-ül Ehadîs sh: 186, İbn-i Hacer ve Beyhakî'den nakil; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 2/53, 54, Aclunî, bu hadîs için İbn-i Hacer ve Beyhakî'den za'fiyetini rivayet etmekle beraber; zaif olan ayrı ayrı yol ve rivayetler birbirine eklense, kuvvetleneceğini söylemiştir.

Zabıt şekli: Keşf-ül Hafâ'daki bir-iki metin şöyledir:

1- Aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği lafızla...

2- ... لَا تَسُبُّوا قُرَيْشًا فَاِنَّ عَالِمَهَا يَمْلَأُ الْاَرْضَ عِلْمًا

3- ... اَللّٰهُمَّ اهْدِ قُرَيْشًا فَاِنَّ عِلْمَ الْعَالِمِ مِنْهُمْ يَسَعُ طِبَاقَ الْاَرْضِ

Meâli: "Kureyş'in âlimi, yerin tabakalarını ilimle dolduracak."

İmam-ı Ahmed bin Hanbel demiştir: "O âlim, İmam-ı Şafiî'dir."

* * *

266/55- *«Nakl-i sahih-i kat'î ile ferman etmiş ki:* سَتَفْتَرِقُ أُمَّتِي ثَلاثًا وَسَبْعِينَ فِرْقَةً اَلنَّاجِيَةُ وَاحِدَةٌ مِنْهَا . قِيلَ مَنْهُمْ؟ قَالَ مَا اَنَا عَلَيْهِ وَاَصْحَابِي »

Risalede yeri: Mektubat sh: 106

Me'hazler: Ebu Davud Sünnet:1, 4/198; Tirmizî İman/18; İbn-i Mace Fiten/17; Müsned-i Ahmed 2/332, 3/120 ve 148; Cem'-ül Fevaid 1/31; Mişkât-ül Masabîh hadîs no: 172; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 24/6; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/337; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/679; El-Feth-ül Kebir 1/206; El-Hasais-ül Kübra 3/16; En-Nihaye – İbn-i Kesir 1/18 ve 19; Eş-Şerîa – Acürrî sh: 15; Yine Tirmizî 5/25; Ed-Duafa'-ul Kebir – Akilî 2/26; İbn-i Mace sh: 1321

Zabıt şekli: İbn-i Mace'nin hadîsi: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتَفْتَرِقَنَّ أُمَّتِي عَلَى ثَلاَثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً فَوَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ وَاثْنَتَانِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ...

Meâli: "Benim nefsim kabza-i kudretinde olan Allah'a yemin olsun ki; benim ümmetim yetmişüç fırkaya ayrılacaktır. Bunların içinde birisi Cennet'te, yetmişikisi ise Cehennem'dedir."

* * *

267/56- *«Hem ferman etmiş ki:* اَلْقَدَرِيَّةُ مَجُوسُ هذه الْاُمَّة ... *Kaderiye Taifesini ve çok fırkalara inkısam eden Râfizîleri haber vermiş.»*

(Not: Hazret-i Üstad bu hadîs veya kısım için yine "Nakl-i sahih-i kat'î" ibaresini kullanmamış. Senedi üzerindeki tartışmaları bildiği için, işaret koymuştur. Hem Kaderiye, hem de Râfiziye taifeleri hakkındaki bütün rivayet ve hadîsleri tek bir mes'ele halinde kaydetmiştir.)

Risalede yeri: Mektubat sh: 106

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 1/85, Zehebî sıhhatine hükmetmiş; Ebu Davud Sünnet 5; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/305; Eş-Şerîa – Acürrî sh: 190; El-Feth-ül Kebir 3/23; İbn-i Mace Mukaddeme, bab:10; Müsned-i Ahmed 2/86 ve 125, 5/406; Cem'-ül Fevaid 1/335; Mişkât-ül Masabih 3/305, hadîs no: 107; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/694; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/545; Müsned-ül Firdevs 3/237; Feyz-ül Kadir hadîs no: 6180; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 3/1068, 6/2318, 7/2539

Zabıt şekli: El-Feth-ül Kebir'in İbn-i Hanbel ve Ebu Davud'dan naklettiği hadîs:

لِكُلِّ أُمَّةٍ مَجُوسٌ وَ مَجُوسُ هذه الْاُمَّةِ الَّذِينَ يَقُولُونَ لاَ قَدَرَ...

Râfizîleri ihbar eden hadîslerin me'hazleri ise, 269. numaradadır.

Meâli: Herbir ümmetin mecusîleri olduğu gibi, bu ümmetin mecusîleri ise, onlardır ki; "Kader yoktur" derler.

* * *

268/57- *«Nakl-i sahih-i kat'î ile, İmam-ı Ali'ye (R.A.) demiş: "Sende Hazret-i İsa gibi iki kısım insan helâkete gider. Birisi ifrat-ı muhabbet, diğeri ifrat-ı adavetten."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 106

Me'hazler: Zevaid-ül Müsned – Abdullah bin Ahmed bin Hanbel 1/160; Fezail-üs Sahabe – Ahmed bin Hanbel 2/565, hadîs no: 952; Mişkât-ül Masabih 3/246, hadîs no: 6903; Nur-ul Ebsar sh: 89; Tarih-ül Hülefa – Suyutî sh: 173; Müstedrek-ül Hâkim 3/123; El-Hasais-ül Kübra 3/118; Mecma-uz Zevaid 9/133; Zehair-ül Ukba sh: 92-93; Müsned-ül Firdevs 5/119; El-Mecruhîn – İbn-i Hibban 2/122; Nehc-ül Belâga – İmam-ı Ali, Tahkik-i Subhî Salih sh: 31

Zabıt şekli: Hadîs ve rivayet sahihin sahihi olduğu, İmam-ı Ali'nin bizzat şu ifadesiyle sâbittir: سَيَهْلِكُ فِيَّ صِنْفَانِ: مُحِبٌّ مُفْرِطٌ يَذْهَبُ بِهِ الْحُبُّ اِلَى غَيْرِ الْحَقِّ، وَمُبْغِضٌ مُفْرِطٌ يَذْهَبُ بِهِ الْبُغْضُ اِلَى غَيْرِ الْحَقِّ...

Meâli: "Bende iki sınıf insanlar helâkete gidecektir. Bunlardan birisi: Müfritane muhabbet edenlerdir ki, o muhabbet haksızlığa doğru onu götürür. Bir sınıfı da: İfrat derecede bana karşı buğz ve adavet edenlerdir ki, o buğz, onları hadd-i meşru'dan aşırıp haksızlığa götürecektir."

* * *

269/58- *« لَهُمْ نَبْزٌ يُقَالُ لَهُمُ الرَّافِضِيَّةُ İfrat-ı muhabbet ile Râfizîler.. ve bir kısmı senin adavetinden çok ileri gidecekler; onlar da Havaric'dir ve Emevîlerin müfrit bir kısım taraftarlarıdır ki; onlara "Nâsibe" denilir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 106

Me'hazler: Müsned-i Ahmed – Tahkik-i Ahmed Şâkir 2/137; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 24/20-21; Mecma-uz Zevaid 10/22; El-Hasais-ül Kübra 3/19, Beyhakî'den nakil; Müsned-ül Firdevs 5/316; Kenz-ül Ummal hadîs no: 3636, İbn-i Neccar'dan nakil.

Zabıt şekli: Müsned-i Ahmed'deki hadîs: عن علىّ بن ابى طالب (رض): قال رَسُولُ اللّه (ع.ص.م): يَظْهَرُ فِى آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ يُسَمُّونَ الرَّافِضَةَ، يَرْفُضُونَ الْاِسْلَامَ.
وقدأورد البخارى الحديث فى الكبير: يَكُونُ قَوْمٌ نَبْزُهُمُ الرَّافِضَةُ يَرْفُضُونَ الدِّينَ.

Meâli: Hazret-i Ali (R.A.) demiş ki: Resul-i Ekrem (A.S.M.) dedi:

"Âhirzamanda bir kavim çıkacak, onlara Râfizîler denilir ki, İslâm'ın hududundan çıkarlar." Bu hadîsi aynı zamanda Buharî dahi Tarih-i Kebir'inde şöyle nakletmiştir: "Bir kavim çıkacak ve onlara Râfiza denilir ki, dinin hududundan çıkarlar."

* * *

270/59- *«Nakl-i sahih-i kat'î ile ferman etmiş:* اِذَا مَشَوُا الْمَطِيْطَاءَ وَخَدَمَتْهُمْ بَنَاتُ فَارِسَ وَالرُّوْمِ، رَدَّ اللّٰهُ بَأْسَهُمْ وَسَلَّطَ شِرَارَهُمْ عَلَى خِيَارِهِمْ *»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 107

Me'hazler: Sahih-i İbn-i Hibban 8/253; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 2/52; Şerh-üs Sünne – Begavî 14/395; Mecma-uz Zevaid 10/232 ve 237, Heysemî bu hadîs için "Senedi sahihdir" demiş; El-Feth-ül Kebir 1/156, Tirmizî'den nakil; Câmi-ül Usûl – İbn-i Esir 10/40, hadîs no: 7503; Tirmizî – Tahkik-i Ahmed Şâkir hadîs no: 2262; Eş-Şifa 1/237; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/680; Râmuz-ül Ehadîs sh: 68; En-Nihaye – İbn-i Kesir 1/22; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/539; El-Hasais-ül Kübra 2/411; Tirmizî hadîs no: 2262; Mu'cem-üt Taberanî El-Evsat 1/132; Ahbar-u İsbahan – Ebu Nuaym 1/308; Ed-Duafa'-ul Kebir – Akilî 4/162; El-Kâmil – İbn-i Ady 6/335

Zabıt şekli: İbn-ül Mübarek'in hadîsi:

اِذَا مَشَتْ أُمَّتِي الْمَطِيْطَاءَ (الْمُطَيْطِيَاءُ) وَخَدَمَتْهُمْ اَبْنَاءُ الْمُلُوكِ، اَبْنَاءَ فَارِسَ وَالرُّوْمِ، سَلَّطَ اللّٰهُ شِرَارَهَا عَلَى خِيَارِهَا

Meâli: Risale-i Nur'un ilgili yerinde mânası verildiği için, başka bir şey yazmaya gerek duymadık.

* * *

271/60- *«Hem nakl-i sahih-i kat'î ile ferman etmiş:*

وَتُفْتَحُ خَيْبَرُ عَلَى يَدَيْ عَلِيٍّ *İkinci gün bir mu'cize-i Nebeviye olarak, Hayber Kal'asının kapısını Hazret-i Ali çekip kalkan gibi istimal ederek fethe muvaffak olduktan sonra, kapıyı yere atmış... Sekiz kuvvetli adam o kapıyı yerden kaldıramamış... Bir rivayette, kırk adam kaldıramamış.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 107

Me'hazler: (Not: Bu kısımda iki çeşit hadîs rivayetleri vardır: 1- Hayber Kal'asının Hz. Ali ile fethedileceği hakkında... 2- Hayber Kal'ası kapısını Hz. Ali onu kalkan gibi istimal etmesi ve fetihten sonra onu yere bıraktığında; sekiz adam, başka rivayetlerde kırk adam onu yerden kaldıramadıkları.)

Biz bu her iki kısım hadîslerin me'hazlarını müşterek olarak vereceğiz:

Birinci kısım hadîsler, sahihin sahihi olduğu halde, ikinci kısım hadîsler ise, hasen kısmından sayılmıştır.

Birinci kısım hadîsler: Sahih-i Buharî 4/57, 5/171; Sahih-i Müslim 3/1441, 4/1871 ve 1872; Sahih-i İbn-i Hibban 9/43-44, iki rivayet ve hadîsler; Müstedrek-ül Hâkim 3/109; Şerh-üs Sünne – Begavî 14/111; Müsned-i Ahmed 4/52; Cem'-ül Fevaid 1/517; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 4/205

İkinci kısım hadîsler: El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 4/189-190; Uyûnul Eser – İbn-ü Seyyid-in Nâs 2/135; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 4/312, ayrı ayrı üç yolla; Sîret-ü İbn-i Hişşam 3/290; Tarih-ül Hülefa sh: 164; İs'af-ı Ragibîn sh: 164; Ed-Dürr-ül Mensur sh: 188 ve geniş izah için Keşf-ül Hafâ 1/365 ve ayrıca bu kitabın 357. kısmına da bak...

Zabıt şekli: İki türlü zabıt şekli de olacaktır:

1- Sahih-i Buharî'nin hadîsi: Fetih'ten bir gün evvel, Sehl bin Sa'd'ın rivayetiyle:

لَأُعْطِيَنَّ الرَّايَةَ رَجُلاً يَفْتَحُ اللّٰهُ عَلَى يَدَيْهِ، فَقَامُو يَرْجُونَ لِذٰلِكَ أَيُّهُمْ يُعْطَى.
فَغَدَوْا وَكُلُّهُمْ يَرْجُو أَنْ يُعْطَى، فَقَالَ أَيْنَ عَلِيٌّ؟ فَقِيلَ يَشْتَكِي عَيْنَيْهِ، فَأَمَرَ
فَدُعِيَ لَهُ، فَبَصَقَ فِي عَيْنَيْهِ فَبَرَأَ مَكَانَهُ حَتَّى كَأَنَّهُ لَمْ يَكُنْ بِهِ شَيْءٌ...

Meâli: Sehl bin Sa'd, Resulullah'tan naklederek demiş ki: Resulullah dedi: "Ben yarın bayrağı öyle bir kişiye vereceğim ki, Cenab-ı Allah onun eliyle fethi verecektir. Bunun üzerine birçok kimseler bu şerefe nâil olmak için kalktılar, Resulullah acaba bayrağı kime verecek diye... Böylece o günü akşam oldu ve ertesi sabaha kadar hep buna intizar eylediler. Sabahleyin Resulullah dedi ki: "Ali nerdedir?" Denildi ki: "Gözleri ağrıyor." Emretti: "Çağırın!" diye. Hazret-i Ali geldi, gözlerine tükrüğünü sürdü, hemen orada şifa buldu, hattâ öyle ki sanki hiç gözleri ağrımıyormuş gibi oldu...

2- Resulullah'ın hizmetkârlarından Ebu Rafi' naklediyor ki: "Biz Ali ile birlikte Hayber Kal'asına yürüdük. Peygamber (A.S.M.) ona bayrağı vererek yollamıştı. Ali (R.A.) kal'aya yaklaştığında, kal'anın sâkinleri olan Yahudiler ona hücum ettiler. O da onlarla harbetmeye başladı. Ali Yahudilerden bir kişiye bir darbe vurdu, o darbenin te'sirinden Ali'nin kalkanı elinden yere düştü. O da hemen kal'a kapısına yapışarak onu kopardı ve kalkan gibi kullanmaya başladı. Cenab-ı Hak kal'anın fethini müyesser edinceye kadar o kapı Ali'nin elinde kaldı. Sonra onu yere bıraktı... Ben içlerinde olmak üzere, sekiz kişi kapıya yapıştık, yerinden döndüremedik."

İkinci bir rivayette, yani Hazret-i Câbir'in rivayetinde: "Kırk kişi kapıyı ye-

rinden kaldıramamış." Yine başka bir rivayette: "Yetmiş kişi kaldıramamış" diye nakledilmiş.

(Not: Bu ikinci kısım rivayetlerin bazılarının senedlerinde za'fiyet varsa da, mühim değil. Çünki hadîs usûlü kaidelerinden birisi budur ki: Bir çok zaifler yanyana gelseler kuvvetlenirler. Nitekim bu mes'elede İmam-ı Suyutî ve Keşf-ül Hafâ sahibi Aclûnî gibi çok muhaddisler, bu görüşü paylaşmışlardır.)

* * *

272/61- «*Hem ferman etmiş ki:* لاَ تَقُومُ السَّاعَةُ حَتّىَ تَقْتَتِلَ فِئَتَانِ دَعْوَاهُمَا وَاحِدَةٌ»

Risalede yeri: Mektubat sh: 107

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/22214; Sahih-i İbn-i Hibban 8/259; Şerh-üs Sünne – Begavî 10/229, 15/38; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/218; Mecma-uz Zevaid 8/224; Müsned-ül Humeydî 4/749, hadîs no: 110; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/344; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/704; Râmuz-ül Ehadîs sh: 476 Buharî, Müslim, İbn-i Mende, Ebu Davud ve Nesaî'den nakil; Müsned-ül Bezzar hadîs no: 1031; En-Nihaye – İbn-i Kesir 1/36 ve hâkeza sahihin sahihi...

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in hadîsi:

عن ابى هريرة (رض): قال رَسُول اللّه (ع.ص.م): لاَ تَقُومُ السَّاعَةُ حَتّىَ تَقْتَتِلَ فِئَتَانِ عَظِيمَتَانِ وَتَكُونُ بَيْنَهُمَا مَقْتَلَةٌ عَظِيمَةٌ وَدَعْوَاهُمَا وَاحِدَةٌ

Meâli: Ebu Hüreyre'den, Resulullah ferman etmiş ki: "Kıyamet kopmayacaktır, tâ ki müslümanlardan iki ordu, yahud iki büyük cemaat birbiriyle harbetmeyinceye kadar... O harb büyük bir harb olacak, halbuki her iki tarafın davası da bir olacaktır."

* * *

273/62- «*Hem ferman etmiş ki:* اِنَّ عَمَّاراً تَقْتُلُهُ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ *Hazret-i Ammar (R.A.) Sıffîn'de şehid düştü. Hazret-i Ali (R.A.) onu; Muaviye'nin taraftarlarının bagî olduklarına hüccet gösterdi. Muaviye te'vil etti, Amr bin Âs: "Bagî yalnız onun katilleridir, umumumuz değildir" dedi.*»

(Bu hadîs mütevatirdir. Bak: Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 126)

Risalede yeri: Mektubat sh: 108

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/122; İbn-i Hibban 8/260, 9/105; Müstedrek-ül Hâkim 2/155, 3/191, 386 ve 397; Şerh-üs Sünne – Begavî 14/154; El-Feth-ül Kebir 2/9 ve 35; Cem'-ül Fevaid 2/537, 538 ve 539; Mecma-uz Zevaid 4/304 ve 2/720; Kenz-ül Ummal 11/367; Tirmizî hadîs no: 800; Delâil-ün Nübüvve –

Beyhakî 6/407; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/494; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 1/954, 23/852-884, 19/382 ve 9332 ve 4/3720, 4030

Zabıt şekli: Sahih-i Buharî'nin hadîsi: "Mescid-i Nebevî Medine'de yapılmaya başlandığında, Ebu Said der ki: "Bizler birer kerpiç taşıyorduk. Fakat Ammar ikişer taşıyordu. Resul-i Ekrem (A.S.M.) onu gördü, üzerindeki toprağı silkti ve dedi:

وَيْحَ عَمَّارٍ تَقْتُلُهُ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ، يَدْعُوهُمْ اِلَى الْجَنَّةِ وَيَدْعُونَهُ اِلَى النَّارِ...

Muaviye'nin te'vil etmesi rivayeti ise, Müstedrek-ül Hâkim'in üstteki yerlerinden okunabilir.

Meâli: Bunun meâli açık olduğu için, yani hadîsin metninden "Bagî bir grup, Ammar'ı katledecektir." ifadesi anlaşıldığından ayrıca bir meâl yazılmadı.

* * *

274/63- *«Hem ferman etmiş ki:* اِنَّ الْفِتَنَ لاَ تَظْهَرُ مَا دَامَ عُمَرُ حَيّاً »

Risalede yeri: Mektubat sh: 108

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/140; Sahih-i Müslim 4/2218 ve 2238; Mecmauz Zevaid 8/72 ve 73; Müsned-ül Firdevs 5/101; Züher-ül Firdevs – İbn-i Hacer 4/210; Kenz-ül Ummal hadîs no: 13134; El-Hasais-ül Kübra 2/480-483, on iki çeşid rivayetlerle; Tarih-ül Hülefa – Suyutî sh: 117-119; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/668; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/386

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: Hazret-i Huzeyfe'den: "Biz Ömer'in yanında oturmuştuk. Hazret-i Ömer sordu, "Hanginiz fitneler hususunda Resulullah'ın sözlerini muhafaza ediyor?" Dedim: "Ben..." "Bu mes'elede sen cür'etlisin" dedi. Dedim: "Adamın ehil, mal, evlâd ve komşusunun fitnesine; onun namaz, oruç, sadaka, emr-i bil-ma'ruf ve nehy-i ani-l münkeri karşı gelerek, onun keffareti olur." Dedi: "Benim istediğim bu değil, denizin dalgalandığı gibi dalgalanacak olan fitneleri anlatmanı istiyorum." Dedim: "Ya Emir-el Mü'minîn! O fitnelerden sana ait birşey yoktur. Çünki seninle onun arasında kapalı bir kapı vardır." Hazret-i Ömer dedi: "Acaba o kapı kırılacak mı, yoksa bayağı açılacak mı?" Dedim: "Kırılacak..." Dedi: "Öyle ise, artık o daha hiç kapanmayacaktır."

Ve hadîsin sonunda Huzeyfe'ye sormuşlar: "Ömer (R.A.) o kapının kendisi olduğunu biliyor mu idi?.." Demiş: "Evet, bu gündüzün arkasında gece olacağı gibi kat'î biliyordu. Çünki O'na ben dosdoğru ve içinde hiç eğrilik ve yanlışlık olmayan hadîsi anlatmıştım."

* * *

275/64- *«Sehl bin Amr, daha imana gelmeden Sahabelere esir olmuş...*

Hazret-i Ömer (R.A.) Resul-i Ekrem'e demiş ki: "İzin ver, ben bunun dişlerini çekeceğim. Çünki o, fesahatıyla küffar-ı Kureyşi harbimize teşvik ediyordu. Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etmiş ki: «وَعَسَى اَنْ يَقُومَ مَقَامًا يَسُرُّكَ يَا عُمَرُ»

Risalede yeri: Mektubat sh: 108

Me'hazler: Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/704; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/344; yine Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/218; El-İsabe – İbn-i Hacer 2/93-94 hadîs no: 2573; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/367; El-Hasais-ül Kübra 2/458-459 dört tane ayrı ayrı tarikle...

Zabıt şekli: Me'hazlerde aynen Hazret-i Üstad'ın ifade ettiği gibi kayıdlı olduğundan tekrarlanmadı.

Meâli: Sadece rivayetin içindeki Arabçasının meâlidir: Resul-i Ekrem Hazret-i Ömer'e ferman etmiş ki: "Ey Ömer! Bir gün gelir, bu öyle bir makama çıkabilir ki; seni mesrur edecektir."

* * *

276/65- *«Süraka'ya ferman etmiş ki:* «كَيْفَ بِكَ اِذَا اُلْبِسْتَ سُوَارَىْ كِسْرَى»

(Not: Hadîsteki Süraka, Hicret günü Kureyş müşrikleri tarafından büyük bir mal ve meblağ va'd edilerek; Resul-i Ekrem'i öldürmesi için yollanmış ve o da Peygamber'i takibe çıkmış olan Süraka bin Mâlik El-Medlecî'dir ki, Feth-i Mekke günü müslüman olmuş, Peygamber'in Sahabeleri arasına katılmıştır.)

Risalede yeri: Mektubat sh: 108

Me'hazler: El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/413-414; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/703; El-İsabe Fi-Temyiz-is Sahabe – İbn-i Hacer hadîs no: 3115; Cem'-ül Fevaid 2/466

Zabıt şekli: Süraka İslâm diniyle müşerref olduktan sonra, bir gün Resul-i Ekrem (A.S.M.) onun çok cesîm bilek ve pazularına bakmış demiş ki:

كَاَنِّى بِكَ قَدْ لَبِسْتَ سُوَارَىْ كِسْرَى وَمِنْطَقَتَهُ وَتَاجَهُ Yani: "Ben sanki seni, Kisra'nın iki bileziğini, kuşağını ve tacını giymişsin gibi görüyorum."

* * *

277/66- *«İran Hazret-i Ömer'in (R.A.) hilâfetinde fethedilip, Kisra mahvedildi. Onun zînetleri ve şahane bilezikleri Medine'ye geldi. Hazret-i Ömer (R.A.) onları Süraka'ya giydirdi ve dedi:* «اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى سَلَبَهُمَا كِسْرَى وَاَلْبَسَهُمَا سُرَاقَةَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 108

Me'hazler: Bir üstteki numaradaki me'hazler aynı bu numaranın da me'hazleridir. Ayrıca me'haz vermeye gerek duymadım. Yalnız bir nümune için Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/344 eserine bakılabilir.

Zabıt şekli: İran fetholup, hazineler ve bilezikler Medine'ye gelince, Hazret-i Ömer Süraka'yı çağırtmış ve ona kisranın eşyalarını giydirmiş ve demiş:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى سَوَّرَىْ كِسْرَى ابْنِ هُرْمُزٍ فِى يَدَىْ سُرَاقَةَ ابْنِ مَالِكٍ اْلاَعْرَابِىِّ مِنْ بَنِى مُدْلِجٍ

İkinci rivayette ise, onları Süraka'ya taktırdıktan sonra:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى سَلَبَهُمَا كِسْرَى ابْنِ هُرْمُزٍ وَاَلْبَسَهُمَا سُرَاقَةَ اْلاَعْرَابِىِّ demiş.

Yani: "Allah'a hamdolsun ki, Kisra bin Hürmüz'ün ellerindeki bilezikleri bugün Süraka bin Mâlik olan Benî-Medlec'in bedevî Arablarından birisine giydirdi." İkinci rivayetin hadîsinde ise: "Allah'a şükrolsun bu ikisini (bilezikleri) Kisra İbn-i Hürmüz'ün ellerinden çıkardı ve şimdi onları A'rabî olan Süraka'ya giydirdi."

* * *

278/67- *«Hem ferman etmiş ki:* اِذَا ذَهَبَ كِسْرَى فَلاَ كِسْرَى بَعْدَهُ *»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 108

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/77 ve 104; Sahih-i Müslim 4/2236-2237 üç tarikle; Şerh-üs Sünne 13/308-309; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5418; El-Musannef – San'anî 2/387; Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 1/231; El-Feth-ül Kebir 1/162, Buharî ve Müslim'den nakil; El-Hasais-ül Kübra 2/412-414, altı yolla; Tuhfet-ül Ahvezî 6/462 ve 663; Eş-Şifa 1/337, Kenz-ül Ummal 11/368-370; Cem'-ül Fevaid 2/466; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 4/271; Mu'cem-üt Taberanî El-Evsat 2/1850

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in bir hadîsi: عن ابى هريرة (رض): قال
رَسُول اللّٰه (ع.ص.م): قَدْ مَاتَ كِسْرَى فَلاَ كِسْرَى بَعْدَهُ، وَاِذَا هَلَكَ قَيْصَرُ
فَلاَ قَيْصَرَ بَعْدَهُ. وَالَّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ لَتُنْفَقَنَّ كُنُوزُهُمَا فِى سَبِيلِ اللّٰهِ

Meâli: Ebu Hüreyre'den rivayet: Resulullah ferman etmiş ki: "Artık Kisra öldü, ondan sonra Kisra gelmeyecektir..."

* * *

279/68- *«Resul-i Ekrem (A.S.M.) Kisra'nın elçisine demiş: "Şimdi Kisra'nın oğlu Şirveyh Perviz, Kisra'yı öldürdü." O elçi tahkik etmiş, aynı vakitte öyle olmuş, o da İslâm olmuş... Bazı ehadîste, o elçinin adı Firûz'dur.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 109

Me'hazler: Eş-Şifa 1/343; Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/211 ve Aliyy-ül Karî 1/700; El-Hasais-ül Kübra 2/412; El-Feth-ül Kebir 1/164, Ebu Nuaym'in Delâil-ün Nübüvve'den nakil; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/348 ve 351; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 177; Kenz-ül Ummal 8/338, 11/369 ve 12/347; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 4/390; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 4/268, 272

Zabıt şekli: (Rivayetteki hâdise, bir kaç şekilde vürûd etmiştir. Şifa'nın şârihleri, aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği gibi o elçinin ismi Firûz olduğunu yazmışlar. Fakat Beyhakî, İbn-i Kesir'in kaydettikleri şekil ise şöyledir:

"Kisra, Peygamber'in mektubunu yırttıktan sonra, Yemen'deki kendi vezir ve valisi Bazam adındaki adama bir mektub yazarak: "Şu Hicaz'da zuhur etmiş ve ben Peygamberim diyen adamın ahvalini anlamak ve neticede onu yakalayıp bana göndermek üzere iki kahramanını gönder." diye emretmiş. Yemen valisi Bazam ise, kendi kahramanı, aynı zamanda kâtip ve muhasibi Ebazüveyh ile Hırhıra ismindeki adamı Resulullah'a göndermiş. Medine'ye, Resulullah'a gelen bu iki şahsın sakalları traş edilmiş, bıyıkları uzun ve ağızlarına sarkmış olduğundan Peygamber'in nazar-ı istikrahını celbetti. Bunlar Resulullah'a söyleyeceklerini söylediler. Resul-i Ekrem (A.S.M.) onlara dedi: "Bugün gidin, yarın gelin. Size o zaman cevab vereyim."

O gece Peygamber'e semadan, yani Cibril-i Emîn vasıtasıyla emir geldi ki, "Kisra'nın oğlu Şirveyh bu gece babasını öldürdü." Sabah olunca, Resul-i Ekrem (A.S.M.) o iki elçiyi yanına çağırmış, onlara hâdiseyi anlatmış... ilh.

* * *

280/69- *«Nakl-i sahih-i kat'î ile, Hatıb bin Beltaa'nın, gizli Kureyş'e gönderdiği mektubu haber vermiş. Hazret-i Ali'yle Mikdad'ı göndermiş: "Filan mevkide bir şahısta şöyle bir mektub var, alınız, getiriniz." Gittiler, aynı yerde, aynı mektubu buldular getirdiler... Hatıb'ı celbetti: "Neden yaptın?" demiş. O da özür beyan etmiş, özrünü kabul etmiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 109

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/72, 5/184; Sahih-i Müslim hadîs no: 2494; Müstedrek-ül Hâkim 3/301; Cem'-ül Fevaid 2/139; Müsned-i Ahmed 1/80; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/342; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/698; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 5/14

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: Râvi İmam-ı Ali'dir. Der ki: Resulullah (A.S.M.) beni, Zübeyr'i ve Mikdad bin El-Esved'i çağırdı ve emretti: "Filân yere gideceksiniz, bir meyve bahçesine rast geldiğinizde, bahçenin içinde devenin üzerinde bir hevdeç bulursunuz (kadınların içinde oturup seyahat etmelerine

mahsus devenin sırtında yapılan bir çeşit hol). İçinde oturmuş olan kadında bir mektub var, onu alın, getirin.

Gittik, aynen öyle bulduk ve getirdik. Resulullah Hatıb bin Beltaa'yı çağırdı. "Bu nedir ya Hatıb?.." dedi. O da mazeretini ve bunu ne için yaptığını samimiyetle beyan ederek ve "Ben bir küfür ve irtidad yolunda veya onlara yardım için bunu yapmadım." dedikten sonra, Resulullah (A.S.M.) özrünü kabul etti. Fakat bu arada Hazret-i Ömer ayağa kalkarak dedi ki: "İzin ver ya Resulallah, bu münafığın kellesini uçurayım." Peygamber (A.S.M.) dedi: "Ya Ömer! Biliyor musun, O Bedir Harbi'ne iştirak etmiş bir insandır. Sen Bedir Harbi'ne iştirak edenler için Cenab-ı Hakk'ın ne dediğini biliyor musun?" Ve Bedir Harbi'ne iştirak edenlere, Cenab-ı Allah hitaben: "Siz ne yaparsanız yapınız, ben sizi affetmişim" demiş, diyerek Hazret-i Ömer'i teskin etmiş.

* * *

281/70- *«Nakl-i sahih-i kat'î ile, Utbe bin Ebi Leheb hakkında ferman etmiş ki:* يَاكُلُهُ كَلبُ اللّٰه *Utbe'nin akıbet-i feciasını haber vermiş... Sonra Yemen tarafına giderken bir aslan gelip onu yemiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 109

Me'hazler: (399 no.lu bölümde de aynı hâdisenin bir başka tarzı için bazı me'hazler verilmiştir. Oraya da müracaat.)

Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/343; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/699; keza Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/139; Kenz-ül Ummal hadîs no: 438-439; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 1/366; Cem'-ül Fevaid 2/64; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/335

Zabıt şekli: Bu mevzudaki rivayetler muhteliftir. Bazı rivayetlerde Ebu Leheb'in oğlu Leheb hakkında Peygamber beddua etmiş, bazı rivayetlerde de, yine Ebi Leheb'in oğlu Uteybe hakkında beddua etmiş... Amma rivayetlerin ekserisinde Utbe bin Ebi Leheb hakkındadır ki, hâdise şöyle olmuştur:

Sûre-i Tebbet nâzil olduktan sonra, Ebu Leheb, Peygamber'in iki damadı olan oğulları Utbe ve Uteybe'yi çağırmış ve onlara emretmiş ki: "Her ikiniz de onun kızlarını boşayacaksınız! Yoksa ben babanız olmayacağım." Anneleri de aynı şeyi istemiş... Sonra bu ikisi Peygamber'in kızlarını boşayıp göndermişler. Sonra da, bu Utbe denilen herif gelmiş, Resulullah'a karşı galiz sözler sarfetmiş. Bununla da kalmamış, Peygamber'in yakasına yapışmış ve gömleğini yırtmıştır. Resul-i Ekrem (A.S.M.) demiş: "Ben Allah'tan istiyorum ki ona bir itini musallat etsin."

Ve hadîs veya hâdisenin diğer tarafında ise, yine ihtilâf vardır. Kimisi, "Şam tarafına giderken, geceleyin bir arslan gelmiş, onun kellesini koparmış ve yemiş." demişler. Kimisi de, "Yemen tarafına giderken hâdisenin vuku'

bulduğunu" kaydetmişlerdir. Amma Şam ile Mekke arasında ne büyük bir orman ve dağ vardır ki, orada arslan bulunsun.. fakat Yemen tarafında ise dağlar da var, ormanlar da var, arslanlar da vardır.

* * *

282/71- *«Nakl-i sahih-i kat'î ile Feth-i Mekke vaktinde Hazret-i Bilâl-i Habeşî Kâbe damına çıkıp ezan okumuş. Rüesa-i Kureyş'ten Ebu Süfyan, Hattab bin Üseyd ve Haris bin Hişşam oturup konuşmuşlar. Hattab dedi: "Pederim Üseyd bahtiyar idi ki, bu günü görmedi." Haris dedi ki: "Muhammed bu siyah kargadan başka adam bulamadı mı ki müezzin yapsın." Hazret-i Bilâl-ı Habeşî'yi tezyif etti... Ebu Süfyan dedi: "Ben korkarım, bir şey demiyeceğim. Kimse olmasa da, şu Batha'nın taşları O'na haber verecek, o bilecek..." Hakikaten bir parça sonra, Resul-i Ekrem (A.S.M.) onlara rast geldi, harfiyyen konuştuklarını söyledi. O vakit Hattab ile Haris şehadet getirdiler, müslüman oldular.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 109

Me'hazler: Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/750; keza Hafacî 3/219-220; El-Metalib-ül Âliye hadîs no: 4366, hadîsin ilk kısmını almıştır. İkinci kısmı ise, Zâd-ül Maad Kitabı 3/409-410'da kayıtlıdır; Siret-ü İbn-i Hişşam 2/413; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 5/75

Zabıt şekli: Me'hazlerde aynen Üstad'ın kaydettiği tarzda olduğu için, tekrar etmeye gerek görmedik.

* * *

283/72- *«Nakl-i sahih-i kat'î ile Gazve-i Bedir'de Hazret-i Abbas (R.A.) Sahabelerin eline esir düştüğü vakitte; fidye-i necat istenmiş. O da demiş: "Param yok!" Hazret-i Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etmiş ki: "Zevcen Ümm-ü Fadıl yanında bu kadar parayı filân yere bırakmışsın." Hazret-i Abbas tasdik edip; "İkimizden başka kimsenin bilmediği bir sır idi." O vakit kemâl-i imanı kazanıp İslâm olmuş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 109

Me'hazler: Tabakat-ı İbn-i Sa'd 4/Birinci kısım sh: 9; Cem'-ül Fevaid 2/100; Eş-Şifa 1/343; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/698; keza Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/206-207; Mecma-uz Zevaid 6/85; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 1/516; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/476; Müsned-i Ahmed – Tahkik-i Ahmed Şâkir hadîs no: 3310; Feth-ül Bârî – İbn-i Hacer 8/324; El-Hasais-ül Kübra 1/516

Zabıt şekli: Mecma-uz Zevaid'deki rivayet, aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzda olup, rivayet İbn-i Abbas'dan gelmiştir. Ayrıca bir şey yazmaya

gerek duymadık.

* * *

284/73- *«Nakl-i sahih-i kat'î ile muzır bir sâhir olan Lebid-i Yahudî, Resul-i Ekrem'i (A.S.M.) rencide etmek için acib ve muzır bir sihir yapmış; bir tarağa saçları sarmış, üstünde sihir yapmış, bir kuyuya atmış, Resul-i Ekrem (A.S.M.) Hazret-i Ali'ye ve Sahabelere ferman etmiş: "Gidiniz filân kuyuda bu çeşid sihir âletlerini bulup getiriniz!." Gitmişler, aynen öyle bulup getirmişler.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 110

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/148; Sahih-i Müslim 4/1720, hadîs no: 2189; El-Feth-ül Kebir 3/396, İbn-i Hanbel ve Şeyheyn ve İbn-i Mace'den nakil; Cem'-ül Fevaid 2/327; Müsned-ül Humeydî 1/259; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/373; İbn-i Mace hadîs no: 3545; Müsned-i Ahmed 4/367, 6/57, 63 ve 97; Şerh-üş Şifa, Aliyy-ül Karî 1/706; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/247

Zabıt şekli: Uzun olan Sahih-i Müslim'in bir hadîsi: عن عائشة (رض): سَحَرَ رَسُولَ اللّه (ص.ع.م) يَهُودِيٌّ مِنْ يَهُود بَنِى ذُرَيْقٍ يُقَالُ لَهُ لَبِيدُ ابْنِ الْاَعْصَمِ. قَالَتْ حَتّىَ كَانَ رَسُولُ اللّه يُخَيَّلُ اِلَيْه اَنَّهُ يَفْعَلُ الشَّيْءَ وَمَا يَفْعَلُهُ حَتّىَ اِذَا كَانَتْ ذَاتُ يَوْمٍ، اَوْ ذَاتُ لَيْلَةٍ دَعَا رَسُولُ اللّه (ص.ع.م) ثُمَّ دَعَا ثُمَّ دَعَا. ثُمَّ قَالَ يَا عَائِشَةُ أشعرت انّ الله افتانى فيما استفتيته فيه؟ جاءنى رجلان فقعد احدهما عند راسى والآخَر عند رجلىّ فقال الّذى عند راسى للّذى عند رجلىّ، او الّذى عند رجلىّ للّذى عند راسى: ما وجع الرجل؟ قال مطبوب (اى المسحور) قال: من طبيه؟ قال: لبيد ابن الاعصم. قال: فى اىّ شيء؟ قال فى مشط ومشاطة. قال وجب طلعة ذكر. قال فاين هو؟ قال فى بئر ذى اروان... قالت فاتاها رَسُولُ اللّه (ص.ع.م) فى اناس من اصحابه. ثمّ قال: يا عائشة والله لكانّ ماءها نقاعة حنّاء ولكانّ نخلها رؤس الشياطين.

Meâli: (Bu uzun hadîsin hepsinin meâlini vermek uzun olacağından, sadece kısa bir hülâsasını veriyoruz.)

Hazret-i Âişe naklediyor: Benî-Zürayk Yahudilerinden Lebid bin A'sam, Resulullah'a sihir yaptı... Hayli rahatsızlandı. Sonra bir gece çok dua etti. Sonra bana dedi ki: "Ey Âişe! Cenab-ı Hak bana, benim hastalığımın sihir olduğunu ve bunu Yahudi Lebid'in yaptığını bildirdi. Lebid-i Yahudî'nin yaptığı o sihirleri bir tarağa yaparak, Zi-Ervan kuyusuna bıraktığı anlaşıldı." Hazret-i Âişe diyor: "Sonra Resulullah kalktı, Sahabelerinin bazılarının yanına geldi ve mes'eleyi onlara da bildirdi."

* * *

285/74- *«Nakl-i sahih-i kat'î ile, Ebu Hüreyre ve Huzeyfe (R.A.) gibi mühim zâtlar bulunduğu bir hey'ette, Resul-i Ekrem ferman etmiş ki:*

ضِرْسُ اَحَدِكُمْ فِى النَّارِ اَعْظَمُ مِنْ اُحُدٍ *Ebu Hüreyre der: "O hey'etten, ben bir adamla ikimiz kaldık. Ben korktum... Sonra öteki adam, Yemame Harbi'nde Müseylime tarafından bulunup mürted olarak katledildi.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 110

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/2189, Cehennem'de kâfirlerin bir dişinin Uhud Dağı kadar olacağı hakkındaki hadîs-i şerif; Eş-Şifa 1/342; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/298; Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/203; Mecma-uz Zevaid 9/289-290; Mişkât-ül Masabih 3/103, kâfirlerin dişlerinin Cehennem'de dağ kadar olacağı hakkında; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 4/4434 "اَحَدُ هؤُلاَءِ النَّفَرِ فِى النَّارِ"

Zabıt şekli: Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî'nin kitabındaki hadîs ve rivayet: Taberanî'den nakil: "Ebu Hüreyre ve Fırat bin Hassan-ül İclî ve İbn-i Ankavet El-Yemamî'den bazı adamlar Resulullah'ın yanında oturdukları bir sırada, ferman etmiş: ضِرْسُ اَحَدِكُمْ فِى النَّارِ اَعْظَمُ مِنْ اُحُدٍ Birinizin dişi, Cehennem'de Uhud Dağı'ndan daha büyük olacaktır." Ve hâdisenin devamı, aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği gibidir.

* * *

286/75- *«Nakl-i sahih-i kat'î ile, Umeyr ve Safvan müslüman olmadan evvel mühim bir mala mukabil Peygamber'in (A.S.M.) katline karar verip; Umeyr ise, Peygamber'in katlini niyet ederek Medine'ye gelmiş. Resul-i Ekrem (A.S.M.) Umeyr'i görmüş, yanına çağırdı, dedi: "Safvan ile maceranız budur." Elini Umeyr'in göğsüne koydu. Umeyr "Evet!" dedi, müslüman oldu.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 110

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/342 ve 443; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/698; Mecma-uz Zevaid 8/284-286; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 3/313; El-Hasais-ül Kübra 1/519

Zabıt şekli: Aliyy-ül Karî'nin Şerh-üş Şifa eserindeki hadîs: Umeyr bin Vehb bin Halef ile, Safvan bin Umeyye bin Halef, kendi aralarında bazı şartlar çerçevesinde Peygamber'in katli hususunda ittifak edip anlaştılar. Umeyr, mezkûr niyetle Medine'ye gelir.. ve Üstad'ın kaydettiği şekilde Resul-i Ekrem'le karşılaşır. Resul-i Ekrem (A.S.M.) gizli kurduğu plânını kendisine açıkladıktan sonra, müslüman olur... Safvan ise, Huneyn Harbi'nden sonra İslâmiyeti kabul eder. Bu hadîsi Halimî, İbn-i İshak ve Beyhakî ve Taberanî'den nakletmiştir.

* * *

287/76- *«Nakl-i sahih ile Hazret-i Hâlid'i (R.A.) harb için Dûmet-ül Cendel reisi olan Ukeydir'e gönderdiği vakit, ferman etmiş ki:* اِنَّكَ تَجِدُهُ يَصِيدُ الْبَقَرَ *Bakar-ı vahşî avında bulacağını, kavgasız esir edileceğini ihbar etmiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 111

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 4/519, Zehebî de hadîsin sahihliğini kabul etmiş; Tabakat-ı İbn-i Sa'd 2/119 Birinci Kısım; Sîret-i İbn-i Hişşam 1/903; El-Vâkidî sh: 403; Eş-Şifa 1/344; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/704; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 4/30-31; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/66, 3/389, 5/250; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/526, El-İsabe – İbn-i Hacer 1/132; Sîret-ü İbn-i İshak 2/526

Zabıt şekli: Müstedrek'in hadîsi: فَاِنَّكُمْ تَجِدُونَ اُكَيْدِرَ دُومَةَ خَارِجًا يَقْتَصُّ الصَّيْدَ... Ebu Nuaym'in hadîsi ise: اِنَّكَ سَتَجِدُهُ يَصِيدُ الْبَقَرَ ifadesiyledir. Hâdise şöyle vuku' bulmuş:

Resul-i Ekrem (A.S.M.) Hazret-i Hâlid'i (R.A.) Tebük'ten Dûmet-ül Cendel'e gönderdi. Hazret-i Hâlid oraya vardığı zaman, vakit gece olmuştu. Ukeydir ismindeki kal'a reisi, kal'anın damında, gece mehtabında ve oradaki hususî köşkünde otururken; bakar-ı vahşî, yani yabanî öküzden birkaç tane gelmiş, kal'anın kapısını boynuzlarıyla vurarak tıkırdamışlar. Ukeydir'in karısı demiş: "Baksana, sen hiç böyle acib birşey gördün mü?" "Hâyır!" demiş. Sonra Ukeydir kal'adan inmiş, atına binmiş, beraberinde yakın akrabalarından birkaç kişi de atlarına binmiş ve çıkmışlar. Tam o sırada Hazret-i Hâlid onlara rastlamış. Ukeydir'in kardeşi öldürülmüş, kendisini de yakalayıp Peygamber'e getirmişler.

Dûmet-ül Cendel, şimdi de güzel bir beldedir. Medine'ye yaya on günlük mesafe olduğu gibi, aynı o kadar mesafe de Kûfe'den uzaktır. Ve aynı zamanda o kadar mesafe ile de Şam'dan uzaktır. Bugünkü durumuyla Irak'tan Medine'ye giderken "Arar"dan sonra 260 km. uzaklıktadır.

* * *

288/77- *«Nakl-i sahih ile Kureyş, Benî-Hâşim aleyhinde yazdıkları ve Kâ'benin sakfına (tavanına) astıkları sahife hakkında ferman etmiş ki: "Kurtlar yazılarınızı yedi, yalnız sahifedeki Esma-i İlahiye'ye ilişmemişler." Sonra sahifeye bakmışlar aynen öyle olmuş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 111

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/273 ve 274; El-Hasais-ül Kübra 1/374, 375 ve 377 bir kaç rivayet tarikıyla; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/311; Eş-Şifa 1/345; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/706; keza Hafacî 3/96-

97; Sîret-ü İbn-i Hişşam 1/371; Tabakat-ı İbn-i Sa'd 1/139; Tarih-i Taberî 2/335; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 3/84; Es-Sîret-ül Halebiye 1/449; Ed-Dürer Fi-İhtisar-il Magazî sh: 53; Sübül-ül Hüda Ve-r Reşad 2/502

Zabıt şekli: İmam-ı Beyhakî, Delâil-ün Nübüvve eserinde hâdiseyi şöyle nakleder: "Kureyş müşrikleri, müslümanlar üzerinde eza ve cefalarını en kabih bir şekilde şiddetlendirdikleri bir zamanda; hattâ müslümanları toptan katletmek, hattâ Peygamber'i alenen öldürmek kasdıyla toplandılar. Bu durumu gören Ebu Talib, Benî-Abdulmuttalibi, yani Abdulmuttalib oğullarını topladı ve onlara emretti ki; Muhammed'i muhafaza ediniz ve Kureyş'in bu kötü niyetine karşı dikkat ediniz. Abdulmuttalib oğullarından müslümanı–kâfiri Ebu Talib'in yanında toplanmışlardı. Kimisi millî hamiyetinden, kimisi de iman ve itikadından tesanüd ve birlik akdettiler.

Kureyş müşrikleri bu durumu öğrenince toplandılar ve şu kararı aldılar: Abdulmuttalib ve Hâşimoğullarının ne evlerine gidilecek, ne onlarla alış-veriş yapılacak ve ne de onlarla konuşulacak. Tâ ki Peygamber'i öldürmeleri için kendilerine teslim edinceye kadar... Bu kararlarını da bir sahifeye (yani bir tahta parçası levhasına) yazarak, Kâ'benin tavanına astılar. Bu karara bütün Kureyş müşrikleri ahd ü peyman ile söz verdiler. Üç sene müddetle böylece Benî-Hâşim bir nevi muhasarada kaldı. Çok zorluklarla karşı karşıya kaldılar. Fakat Ebu Talib kararında azimli kaldı ve yılmadı. Gece-gündüz Peygamber'i muhafaza etmek için O'nu gözetlettirdi. Üç sene bu hal böylece devam etti. Üçüncü senenin sonunda; Kureyş'ten Benî-Hâşim'in bazı yeğenleri, yani kızlarından doğmuş çocukları -Benî-Abd-ü Menaf ve Benî-Kusay ve diğer bazıları- Benî-Hâşim'e karşı yapılan bu çok katı merhametsizliğe son vermek üzere, verdikleri ahidlerini bozmak üzere toplandılar.

Bu arada Resul-i Ekrem (A.S.M.) amucası Ebu Talib'e dedi ki: "Kurtlar onların sahifesindeki bütün yazıları kemirmişlerdir. Yalnız Allah'ın isimleri baki kalmış."

Bunu duyan Ebu Talib; "Parlak yıldızlara yemin ederim ki; O, yani Muhammed mutlaka doğru söyler, beni aldatmaz." diyerek, Benî-Abdulmuttalib'den bir kaç kişiyle Mescid-i Haram'a geldiler. Tam o sırada Mescid-i Haram Kureyş müşrikleriyle dolu bir halde imiş. Kureyş zannettiler ki; Ebu Talib, belânın ve zulmün ve muhasaranın şiddet ve zahmetinden teslim olarak bizim dediklerimizi yapmaya gelmiş... Ebu Talib konuşmaya başladı ve "Sizin aranızda bazı hâdiseler olmuş, biz onlardan sözetmek için buraya gelmedik. Bizim sizinle konuşmaya gelmemizin sebebi şudur ki: Siz o sahifenizi alıp getirmenizdir. Ola ki aramızda sulha vasıta olsun..." Kureyş hemen gidip sahifeyi getirdiler, dediler ki: "Artık dediklerimizi yapmak üzere inad ve ısrarınızdan dönmenin zamanı geldi değil mi? Bizim aramıza bir adam girdi ve bizi birbirimize düşman eyledi." ve saire...

Ebu Talib ise dedi ki: "Benim size gelmemin sebebi; ne size ve ne de bize zararı olmayacak olan bir hususu söylemek içindir." O da: "Benim kardeşimin oğlu bana haber verdi -ki, hiçbir vakit yalan ile beni aldatmamıştır- işte O diyor ki: "Cenab-ı Allah sizin aleyhimizdeki sahifenizde olan bütün yazılarınızı imha etmiş, kendi ismine ait olan yazılar baki kalmış..." İşte eğer kardeşimin oğlunun dediği doğru çıkarsa, Allah'a yemin olsun ki; hepimiz ölünceye kadar O'nu muhafaza etmeye çalışacak ve aslâ size teslim etmeyeceğiz... Şayet O'nun dediği doğru çıkmazsa, O'nu size teslim edeceğiz. Siz o zaman ne yaparsanız yapınız, karışmayacağız.

Müşrikler, Ebu Talib'in ileri sürdüğü bu şarta razı oldular ve dediler "Tamam!" Sahifeyi açtılar, gördüler ki; aynen sâdık, masdûk olan Resulullah'ın haber verdiği gibi çıktı. Müşrikler hemen yine sihre hamledip; ezâ ve cefâlarını daha da şiddetlendireceklerini söylediler. Onlara karşı Benî-Hâşim dahi sertçe cevablar verdiler ve: "Olsa olsa sâhir olan sizlersiniz..." dediler.. ve ilh...

* * *

289/78- *«Hem nakl-i sahih-i kat'î ile: "Beyt-ül Makdis'in fethinde büyük bir taun çıkacak" diye ferman etmiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 111

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/383; El-Hasais-ül Kübra 2/477-478, dört rivayet şekliyle; Müsned-i Ahmed 4/195-196

Zabıt şekli: Muaz bin Cebel'den nakil: انّى سمعتُ رَسُولَ اللّه (ع.ص.م) يقول:

اِنَّكُمْ سَتُقْدَمُونَ الشَّامَ فَتَنْزِلُونَ اَرْضًا يُقَالُ لَهَا جِسْرُ عَمُوسَةَ يَخْرُجُ بِكُمْ فِيهَا خُرْجَانُ لَهَا ذُبَابٌ كَذُبَابِ الدَّمَلِ يَسْتَشْهِدُ اللّهُ بِهِ اَنْفُسَكُمْ وَذَرَارِيَكُمْ وَيُزَكِّى بِهِ اَمْوَالَكُمْ...

Ve Hazret-i Muaz dua etmiş ki; "Ya Rab! Resulullah'tan duyduğum şekliyle onu bana veya evlâdıma nasib et!" demiş ve hakikaten öyle olmuş. Bu taun "İmvas Taunu"yla meşhurdur ki; Şam bölgesinden sayılan Filistin arazisinde "Câbiye" diye bir köyde vuku' bulmuştur.

Meâli: (Sadece üstteki Arabça kısmının meâlidir): Muaz bin Cebel demiş ki: Ben Resulullah'tan işittim ki, diyordu: "Sizler Şam bölgesine gideceksiniz, orada Cisr-i İmûse denilen yere konaklayacaksınız. Orada size iki hurc, yani musibet şekli çıkacak. O musibet ve belâların yara sinekleri gibi sinekleri olacak. Onunla Cenab-ı Allah sizleri ve çocuklarınızı şehid ettirecek ve mallarınızı onunla sadaka haline getirecektir."

* * *

290/79- *«Hem nakl-i sahih-i kat'î ile, o zamanda vücudları olmayan Basra ve Bağdad'ın vücuda gelecekleri ve Bağdad'a dünya hazinelerinin gireceği...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 111

Me'hazler: Kenz-ül Ummal 14/218 ve 279, hadîs no: 8725; Tarih-i Bağdad – Hatib-i Bağdadî 1/32; Müsned-i Tayalisî 2/214; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/703; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5433; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 10/102; Cem'-ül Fevaid 2/600; El-Hasais-ül Kübra 3/29; El-Fevaid-ül Mecmua – Şevkânî sh: 434; Müsned-ül Firdevs 2/73

Zabıt şekli: Müsned-ül Firdevs'teki hadîs:

تُبْنَى مَدِينَةٌ بَيْنَ دِجْلَةَ وَدُجَيْلٍ وَقَطَرٍ، بَلْ تَجِئُ اِلَيْهَا خَزَائِنُ الْاَرْضِ وَكُنُوزُهَا
فَلَهَا اَشَدُّ هَوِيّاً فِى الْاَرْضِ مِنْ وَتَدِ الْحَدِيدِ فِى الْاَرْضِ الرَّخْوَةِ

Meâli: "Bir şehir kurulacak, bu şehir Dicle ve Diclecik ve Katar'ın arasında olacak... Bu şehre yerin hazine ve kenzleri ona gelecek. Onun kuru bir arazide kurulmasına rağmen yeryüzünde demir telleri gibi ona her taraftan yollar ve muhabereler olacak..."

* * *

291/80- *«Türkler ve Bahr-i Hazar etrafındaki milletler ile Arabların muharebe edeceklerini ve sonra onlar çoklukla İslâmiyete gireceklerini; Arablara, Arablar içinde hâkim olacaklarını haber vermiş. Demiş ki:*

« يُوشِكُ اَنْ يَكْثُرَ فِيكُمُ الْعَجَمُ يَاكُلُونَ فَيْئَكُمْ وَيَضْرِبُونَ رِقَابَكُمْ

Risalede yeri: Mektubat sh: 111

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 4/519; Mecma-uz Zevaid 7/310-311; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/337 ve 341; Nesim-ür Riyad, Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/194; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/692; Müsned-i Ahmed 2/288, 296, 301, 304,.324, 377, 520 ve 4/66, 5/38; Müsned-i Tayalisî hadîs no: 3508; El-Musannef – San'anî 1/385

Zabıt şekli: Müstedrek-ül Hâkim'in hadîsi: يُوشِكُ اللّٰهُ اَنْ يُمْلِئَ فِيكُمْ
مِنَ الْعَجَمِ ويجعلهم اَسَداً لاَ يَفِرُّونَ فَيَضْرِبُونَ رِقَابَكُمْ وَ يَاكُلُونَ فَيْئَكُمْ

Meâli: "Yakındır, sizin içinizde acemli insanlardan dolmasına... Onlar sizin karşınızda arslanlar gibi görünecek ve sizin boyunlarınızı vuracak ve sizin malınızı ve herşeyinizi gözünüz önünde yiyeceklerdir."

* * *

292/81- *«Hem ferman etmiş ki:* هلاكُ اُمَّتِى عَلَى يَدِ اُغَيْلِمَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ *diye Emeviye'nin Yezid ve Velid gibi şerir reislerinin fesadını haber vermiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 111

Me'hazler: Sahih-i Buharî 2/242, 9/60; Sahih-i İbn-i Hibban 8/215 ve 252; Müstedrek-ül Hâkim 4/479, 527 ve 572; Müsned-i Ahmed 2/324; Feth-ül Bâri – İbn-i Hacer 1/514; Mu'cem-üt Taberanî Sagir, hadîs no: 554; El-Feth-ül Kebir 3/292 Ebu Davud'dan nakil; Cem'-ül Fevaid 2/725; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/464; Müsned-ül Firdevs 4/446

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: هلاكُ اُمَّتِى عَلَى يَدَىْ غِلْمَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ lafzıyla olduğu gibi, Müstedrek-ül Hâkim'in birinci hadîsi aynen Üstad'ın kaydettiği ibare iledir.

Meâli: "Benim ümmetimin helâketi, Kureyş'in sefihlerinin elleriyle olacak."

* * *

293/82- *«Hem Yemame gibi bazı yerlerde irtidad vuku' bulacağını haber vermiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 111

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/247, Sahih-i Müslim 4/2274; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 5/334-336, 6/358, 360 ve 524 uzun hâdiseler ve maceralar ile hadîsin onlara tatbiki yapılmış.

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: عن ابى هريرة (رض): انّ رَسُول اللّه (ع.ص.م) قال: بَيْنَمَا اَنَا نَائِمٌ رَاَيْتُ فِى يَدَىَّ سُوَارَيْنِ مِنْ ذَهَبٍ فَاَهَمَّنِى شَاْنُهُمَا فَاَوْحَى اِلَىَّ فِى الْمَنَامِ اَنِ انْفُخْهُمَا فَطَارَا. فَاَوَّلْتُهُمَا كَذَّابَيْنِ يَخْرُجَانِ بَعْدِى، فَكَانَ اَحَدُهُمَا الْعَنْسِىّ وَالْآخَرُ مُسَيْلِمَةُ الْكَذَّابِ صَاحِبَ الْيَمَامَة

Meâli: Ebu Hüreyre'den rivayet: Resulullah buyurmuşlardır ki: "Ben uyurken gördüm ki, ellerimde altından iki bilezik var. Bunlar nedir diye düşünürken, rü'yada bana ilham edildi ki; "Onlara üfür!" Ben üfürünce, onlar uçuştular, gittiler. Ben bunun te'vilini şöyle yaptım ki; benden sonra iki yalancı çıkacak. Bunlardan birisi Ansî, ikincisi ise Yemame reisi Müseylimet-ül Kezzab'dır."

* * *

294/83- *«Gazve-i meşhure-i Hendek'te ferman etmiş ki:*
«اِنَّ قُرَيْشًا وَالْاَحْزَابَ لاَ يَغْزُونِى اَبَداً وَاَنَا اَغْزُوهُمْ»

Risalede yeri: Mektubat sh: 111

Me'hazler: Sahih-i Buharî 5/141; Sahih-i İbn-i Hibban 6/272; Şerh-üs

Sünne – Begavî 7/14; Cem'-ül Fevaid 2/121; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/695; Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/200; El-Feth-ül Kebir 6/504, Buharî ve Müsned-i Ahmed'den nakil; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 3/457; El-Hasais-ül Kübra 1/565; Mu'cem-üt Taberanî, El-Kebir 7/6484-6485; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 2/734; Mu'cem-üt Taberanî El-Evsat 2/1008

Zabıt şekli: Sahih-i İbn-i Hibban'ın hadîsi, aynen Üstad'ın kaydettiği lafızlarladır ve şöyledir:

اِنَّ قُرَيْشًا وَالْاَحْزَابَ لاَ يَغْزُونِى اَبَداً ، وَاللّٰهِ لاَغْزُوَنَّ قُرَيْشًا

Meâli: "Bundan sonra Kureyş ve Hizbler artık bundan sonra kat'iyyen bana hücum edemiyeceklerdir. Allah'a yemin olsun ki, bundan sonra onlara ben hücum edeceğim."

* * *

295/84- *«Nakl-i sahih ile, vefatından bir-iki ay evvel ferman etmiş ki:* اِنَّ عَبْداً خُيِّرَ فَاخْتَارَ مَا عِنْدَ اللّٰهِ *diye vefatını haber vermiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 112

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/126; Sahih-i Müslim 4/1854; Şerh-üs Sünne – Begavî 14/38; Et-Tac 3/306-307; Tirmizî – Tahkik-i Ahmed Şâkir hadîs no: 3661; Sahih-i İbn-i Hibban 8/200, 9/58

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi:

اِنَّ اللّٰهَ خَيَّرَ عَبْداً بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ فَاخْتَارَ مَا عِنْدَ اللّٰهِ...

Meâli: "Cenab-ı Allah bir kulu dünya ile kendi yanındaki arasında muhayyer bıraktı. O kul, Allah'ın yanındakini seçti."

* * *

296/85- *«Hem Zeyd bin Suhan hakkında ferman etmiş ki:* يَسْبِقُ عُضْوٌ مِنْهُ اِلَى الْجَنَّةِ *Zeyd'den evvel bir uzvu şehid edileceğini haber vermiş... Sonra Nihavend Harbi'nde onun bir eli kesildi.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 112 (Altıncı Nükte'nin son hadîsi)

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/343; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/702; Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/204; Cem'-ül Fevaid 2/568; Mecma-uz Zevaid 9/398; El-Metalib-ül Âliye 4/91, hadîs no: 4047; El-Hasais-ül Kübra 2/471 ve 494; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/416

Zabıt şekli: Aliyy-ül Karî'nin Şerh-üş Şifa eserinde, rivayeti Beyhakî ve

İbn-i Ady'den iki tarzda getirmiştir. Birisi: يَسْبِقُهُ عُضْوٌ مِنْهُ اِلَى الْجَنَّةِ

İkincisi: İmam-ı Ali'den şu şekilde gelmiştir: مَنْ سَرَّهُ اَنْ يَنْظُرَ اِلَى رَجُلٍ يَسْبِقُهُ بَعْضُ اَعْضَاءِهِ اِلَى الْجَنَّةِ، فَلْيَنْظُرْ اِلَى زَيْدِ ابْنِ صُوحَانَ

Meâli (Yalnız ikinci rivayetin meâlini veriyoruz): "Kim arzu ederse ki; bazı âzaları ondan evvel Cennet'e gideceği adama nazar etsin, Zeyd bin Suhan'a baksın."

(Not: Buraya kadar ihbar-ı bil-gayb hadîslerinin, Üstad'ın ifadesiyle seksen adet çeşidi sona ermiş oluyor. Seksenden biraz fazla var, bunlar risalenin başındaki Hadîs İlmi mevzularıyla alâkalı hadîslerdir. Bununla beraber ortalama seksen rakamı verilmiştir. Belki az eksik veya fazla da olabilir.)

* * *

YEDİNCİ NÜKTE - BEREKET-İ TAAM MU'CİZELERİ

Bereket-i Taam hadîsleri, mecmuu itibariyle mütevatir hadîslerdendir. (Bak: Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 136) Hem Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym eserinde; Bereket-i Taam rivayetleri mecmu'u ile onbeş tarik olduğunu kaydetmiştir. (Bak: 2/415-430)

297/86- *«Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) Hazret-i Zeyneb ile tezevvücü velîmesinde Hz. Enes'in validesi Ümm-ü Süleym (R.A.) bir iki avuç hurmayı yağ ile kavurarak, bir kaba koyup Hazret-i Enes'le Peygamber'e gönderdi. Enes'e (R.A.) ferman etti ki: "Filân, filânı çağır! Hem kime tesadüf etsen davet et!" Enes de (R.A.) kime rastgeldiyse çağırdı. Üçyüz kadar Sahabe gelip, Suffa ve Hücre-i Saadeti doldurdular. Ferman etti:* تَحَلَّقُوا عَشَرَةً عَشَرَةً *Yani: "Onar onar halka olunuz!." Sonra mübarek elini o az taam üzerine koydu, dua etti: "Buyurun!." dedi. Bütün o üçyüz adam yediler, tok olup kalktılar. Enes'e ferman etmiş: "Kaldır!" Enes demiş ki: "Bilmedim, taam kabını koyduğum vakit mi taam çoktu, yoksa kaldırdığım vakit mi çoktu, farkedemedim."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 113 (Yedinci Nükte)

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/234 ve 235; Sahih-i Müslim hadîs no: 234; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/294; El-Hasais-ül Kübra 2/229; Cem'-ül Fevaid 2/253, 474 ve 481; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 3/465 ve daha geniş me'hazler için bak: Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 455

Zabıt şekli: Hâdise aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır. Yalnız bazı hadîsler yetmiş-seksen kişi diyor. Diğerleri ise, üçyüz kişidir diyor.

* * *

298/87- *«Ehl-i keşfin tasdikıyla yetmiş defa Resul-i Ekrem (A.S.M.) temessül edip, yakaza halinde O'nun sohbetiyle müşerref olan Celâleddin-i Suyutî gibi allâme ve muhakkikler...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 113 (Yedinci Nükte) ve Nur'un El-Hüccet-üz Zehra gibi sair Risalelerinde...

Me'haz: El-Feth-ül Kebir – Ş. Yusuf Nebhanî 1/7 Mukaddeme

Zabıt şekli: İmam-ı Suyutî'nin bir talebesi olan Şeyh Abdülkadir-i Şazelî demiş: "Ben İmam-ı Celâleddin-i Suyutî'ye sordum, "Efendim, siz kaç defa yakazaten Resulullah'la buluştunuz?"

İmam-ı Suyutî dedi: "Yetmişten fazla..."

Aynı me'hazde, Şeyh Abdulvahhab-ı Şa'ranî'nin El-Mizan-ül Kübra Mukaddemesi'nden naklen: Şeyh Abdulvahhab-ı Şa'ranî demiş: "Ben İmam-ı Celâleddin-i Suyutî'nin kalemiyle yazılmış bir kâğıdı onun talebelerinden Şeyh Abdülkadir-i Şazelî'nin yanında görmüştüm. O kâğıtta; bir zât, İmam-ı Suyutî'ye müracaat ederek, o sıra Mısır sultanı Kaytabay'ın yanında bir işinin halli için şefaatçı olmasını dilemiş. İmam-ı Suyutî ona yazmış ki: "Kardeşim, ben Resulullah ile şimdiye kadar yetmiş defa yakazaten görüştüğüm için, eğer sultanların yanlarına girmekle, Peygamber'in bana karşı hicablanması, yani görünmemesi korkusu olmasa idi, senin için saraya çıkar, sana şefaatçı olurdum." demiş.

* * *

299/88- *«Mihmandar-ı Nebevî, Ebu Eyyub-il Ensarî, hânesine teşrif-i Nebevî hengâmında, Ebu Eyyub der ki: "Resul-i Ekrem ve Ebubekir-is Sıddık'a kâfi gelecek iki kişilik yemek yaptım. O'na ferman etti ki:*
أُدْعُ ثَلاَثِينَ مِنْ أَشْرَافِ الْأَنْصَارِ *Otuz adam geldiler, yediler... Sonra ferman etti:*
أُدْعُ سِتِّينَ *Altmış daha davet ettim... Sonra ferman etti:* أُدْعُ سَبْعِينَ *Yetmiş daha davet ettim, geldiler yediler... Bütün gelenler o mu'cize karşısında İslâmiyete girerek, biat ettiler. O iki kişilik taamdan yüzseksen adam yediler.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 114

Me'hazler: El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 6/111; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/292; Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/33; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/604; Delâilün Nübüvve – Beyhakî 6/94; El-Hasais-ül Kübra 2/232; Mecma-uz Zevaid 8/303; keza Kenz-ül Ummal 12/426; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 4/4090

Zabıt şekli: Ebu Muhammed El-Hadramî tarikıyla Ebu Eyyub-il Ensarî'den: "Ben, Ebu Bekir (R.A.) ve Resulullah'a (A.S.M.) yetecek kadar bir ye-

mek yaptırıp, önlerine koydum. Resulullah (A.S.M.) bana emretti: "Git bana Ensar'ın eşrafından otuz kişiyi davet et!" Resulullah'ın bu emri bana müşkil geldi. Kendi kendime dedim: "Bu yemeğe ilâve edecek bir şeyim yok." Resulullah, beni unuttu gibi biraz eğlendim kaldım. Bunun üzerine emrini tekrarladı ve "Git otuz kişi davet et!" dedi... İster istemez gittim, davet ettim. Geldiler. Gelenlere "Buyurun yeyin!" dedim. Başladılar yemeye ve doyuncaya kadar yediler. Sonra bütün gelenlerin hepsi O'nun Peygamberliğine şehadet etmek üzere iman ettiler ve henüz evden çıkmadan önce O'na biat ettiler...

Ve hadîs'in sonunda: "Benim o taamımdam yüzseksen adam, hepsi de Ensar'dan yediler ve doydular" diye ifadesi vardır.

* * *

300/89- *«Hazret-i Ömer İbn-il Hattab ve Ebu Hüreyre ve Seleme İbn-il Ekva' ve Ebu Amret El-Ensarî gibi, müteaddit tariklerle diyorlar ki: Bir gazvede ordu aç kaldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a müracaat ettiler. Ferman etti ki: "Heybelerinizde kalan bakıye-i erzakı toplayınız!" Herkes azar birer parça hurma getirdi. En çok getiren dört avuç getirebildi. Bir kilime koydular. Seleme der ki: "Mecmuunu ben tahmin ettim, oturmuş bir keçi kadar ancak vardı." Sonra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bereketle dua edip, ferman etti: "Herkes kabını getirsin!" Koşuştular, geldiler. O ordu içinde hiçbir kap kalmadı, hepsini doldurdular. Hem fazla kaldı. Sahabeden bir râvi demiş: "O bereketin gidişatından anladım; eğer ehl-i Arz gelseydi, onlara dahi kâfi gelecekti."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 114

Me'hazler: Sahih-i Buharî Bab-ı Cihad, hadîsin bir parçası; Sahih-i Müslim 1/56 hadîs no: 45 ve 1729; Müstedrek-ül Hâkim 2/618, İmam-ı Zehebî hadîsi sahih görmüş; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/293; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 6/120; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/321; Tuhfet-ül Eşraf 9/236

Zabıt şekli: (Not: Hazret-i Üstad'ın işaret ettiği gibi, hadîs ve rivayet bir kaç tarikle ve ayrı ayrı lafızlarla gelmiştir.)

Sahih-i Müslim'in hadîsi: Ebu Hüreyre veya Ebu Said'den nakil: "Tebük Gazası'nda ordu açlığa giriftar oldu. Resulullah'a geldiler, dediler: "Eğer izin verseniz, biz binek hayvanlarımızı keserek, hem yeriz, hem de yağını alıp istifade ederiz." Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm: "Olur, yapabilirsiniz." dedi. O esnada Hazret-i Ömer (R.A.) geldi, dedi: "Yâ Resulallah! Eğer siz buna izin verseniz, hayvanlarımız azalacaktır... Herkesin yanında nesi kalmışsa, azıklarının bakiyelerini toplayıp, siz ona bereketle dua etseniz, belki Cenab-ı Hak bereketini içine kor da, askerler açlıktan kurtulur."

Bunun üzerine Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm: "Peki öyle olsun!" dedi.

Ve bir kilim getirilmesini emretti. Kilim geldi, yere serildi. Sonra, "Herkes yanındaki azığından kalan kısmı ne varsa getirsin!." dedi.

Kimisi bir avuç kavrulmuş un, kimisi bir avuç hurma, kimisi de bir parça kuru ekmek getirip, kilimin üstüne yığdılar. Çok az birşeyler toplanabildi. Sonra Peygamber bereketle dua etti ve ferman etti: "Herkes kabını getirsin!" Herkes geldi, orduda hiçbir kap kalmadı hepsi doldu...

* * *

301/90- *«Abdurrahman İbn-i Ebî Bekir-is Sıddîk der: Biz yüzotuz sahabe, bir seferde Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraberdik. Dört avuç mikdarı olan bir sa' ekmek için, hamur yapıldı. Bir keçi dahi kesildi, pişirildi; yalnız ciğer ve böbrekleri kebap yapıldı. Kasem ederim, o kebaptan yüzotuz sahabeden herbirisine bir parça kesti, verdi. Sonra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, pişmiş eti iki kâseye koydu. Biz umumumuz tok oluncaya kadar yedik; fazla kaldı. Ben fazlasını deveye yükledim.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 114

Me'hazler: Sahih-i Buharî 7/90; Feth-ül Bâri, Şerh-i Buharî 5/230; Sahih-i Müslim 3/1626-1627 hadîs no: 2057; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 4/174, 22/55; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/95; Cem'-ül Fevaid 2/480; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/418

Zabıt şekli: Sahih-i Buharî'nin hadîsi: Aynen ve kelimesi kelimesine, Hz. Üstad'ın kaydettiği tarzda olduğu için, başka birşey yazmaya gerek duyulmadı.

* * *

302/91- *«Yevm-ül Hendek'te, Hazret-i Câbir-ül Ensarî kasem ile ilân ediyor: O günde, dört avuç olan bir sa' arpa ekmeğinden, bir senelik bir keçi oğlağından bin adam yediler ve öylece kaldı. Hazret-i Câbir der ki: "O gün yemek, hanemde pişirildi; bütün bin adam o sa'dan, o oğlaktan yediler, gittiler. Daha tenceremiz dolu kaynıyor, daha hamurumuz ekmek yapılıyor. O hamura, o tencereye mübarek ağzının suyunu koyup, bereketle dua etmişti.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 115

Me'hazler: Sahih-i Buharî 5/138-139; Sünen-i Daremî Mukaddeme sh: 26; Müstedrek-ül Hâkim 3/31; Müsned-i Ahmed 3/218; Cem'-ül Fevaid 2/478; Eş-Şifa – Aliyy-ül Karî 1/290; Sahih-i Müslim hadîs no: 3029; El-Hasais-ül Kübra 1/566; Kenz-ül Ummal 12/409 ve 424

Zabıt şekli: Buharî, hâdiseyi bir kaç şekilde Hazret-i Câbir'den nakletmektedir. Amma Buharî'nin 5/139'daki rivayeti, aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır. Yalnız "Hendek günü biz üç gün hiçbir şey yememiştik... Ben Resulullah'ın simasında açlık eseri gördüm, eve gittim hanıma haber verdim... Beş

on kişilik bir yemek hazırlamasını söyledim." gibi kısımlar hariç...

* * *

303/92- *«Nakl-i sahih-i kat'î ile, hâdim-i Nebevî Hazret-i Enes'in amucası meşhur Ebu Talha der ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm; yetmiş seksen adamı, Enes'in koltuğu altında getirdiği az arpa ekmeğinden tok oluncaya kadar yedirdi. "O az ekmekleri parça parça ediniz!" emretti ve bereketle dua etti. Menzil dar olduğundan, onar onar gelip yediler, tok olarak gittiler.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 115

Me'hazler: Sahih-i Buharî 3/234-235; Sünen-i Daremî sh: 27; Müsned-i Ahmed 3/218; Sahih-i Müslim hadîs no: 1612 ve 2040; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 22/59; Cem'-ül Fevaid 2/478-479; Eş-Şifa 1/291 ve 297; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/227-228; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/88; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/415; Müstedrek-ül Hâkim 3/31

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi şöyledir: "Enes bin Mâlik'den nakil: Ebu Talha (R.A.) hanımı olan Ümm-ü Süleym'e gelmiş, demiş ki: "Ben Resulullah'ın sesini açlıktan zaif duydum. Yanında bir şeyler yok mu?" O da: "Evet var" demiş ve bir kaç arpa ekmeğini çıkarmış bir bohçaya sarmış, Enes'in koltuğu altına sıkıştırarak Peygamber'e göndermiş. Enes der: "Ben ekmeği aldım, götürdüm. Resulullah'ı Mescid'de Sahabelerin içinde oturmuş buldum, yaklaştım... Resulullah (A.S.M.) bana dedi: "Ebu Talha mı seni gönderdi?" Evet, dedim. "Taam ile mi?.." dedi. "Evet!" dedim.

Bunun üzerine Resulullah yanında oturan sahabelere: "Haydin kalkınız!" dedi ve yürüdüler... Ben de beraberlerinde... Ebu Talha'ya geldim, haber verdim. Ebu Talha hanımına: "Ya Ümm-ü Süleym! Resulullah beraberindeki insanlarla geliyor. Onlara yedirecek başka bir şeyimiz de yok." Ümm-ü Süleym dedi: "Merak etme! Onu Allah ve Resulü daha iyi bilirler." Sonra Ebu Talha Peygamber'i karşılamak üzere yürüdü, karşıladı ve hep beraber evine geldiler. Resulullah Aleyhissalâtü Vesselâm: "Getir bakalım yanındakini ya Ümm-ü Süleym!" dedi. Ümm-ü Süleym ise, Enes ile gönderdiği ekmeği getirdi. Resul-i Ekrem (A.S.M.) ekmeklerin ufaltılmasını emretti. Ümm-ü Süleym de Ukke, yani yağ tulumundaki çok az olan yağı o ekmeğin üzerine sıkarak katık yaptı. Sonra Resul-i Ekrem (A.S.M.) o taamın üzerinde birşeyler okudu ve Ebu Talha'ya (R.A.): "On kişiye izin ver gelsinler!" dedi. Geldiler, doyuncaya kadar yediler, çıktılar. On kişi daha geldi, bunlar da tok oluncaya kadar yediler, çıktılar. Böylece, onar onar gelip yiyip, çıktılar. Gelenlerin tamamı yetmişseksen kişiydiler."

* * *

304/93- *Nakl-i sahih-i kat'i ile «Hazret-i Câbir-ül Ensarî diyor: Bir zât, Re-*

sul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dan iyali için taam istedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, yarım yük arpa verdi. Çok zaman o adam iyali ile ve misafirleriyle o arpadan yediler. Bakıyorlar, bitmiyor. Noksaniyetini anlamak için ölçtüler. Sonra bereket dahi kalktı, noksan olmağa başladı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a geldi, vak'ayı beyan etti. Ona cevaben ferman etti: لَوْ لَمْ تَكِلْهُ لَاكَلْتُم مِنْهُ وَلَقَامَ بِكُمْ *Yani: "Eğer kile ile tecrübe etmeseydiniz, hayatınızca size yeterdi."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 115

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/1784 hadîs no: 2281; Eş-Şifa 1/191; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5941; Cem'-ül Fevaid 2/480; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/242; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/114 birkaç tarikle; Kenz-ül Ummal 11/389; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 6/119

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim ve Beyhakî'nin Delâil-ün Nübüvve eserindeki rivayet, aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzda olduğu için başka bir şey yazmadım.

* * *

305/94- *«Hazret-i Semure bin Cündüb der: "Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a bir kâse (büyükçe bir kap) et geldi. Sabahdan akşama kadar fevc-fevc adamlar geldiler, yediler."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 115

Me'hazler: Tirmizî 2/205, İmam-ı Tirmizî hadîs için "Hasenün Sahihun" demiş. Yine Tirmizî – Tahkik-i Ahmed Şâkir hadîs no: 2629; Müsned-i Ahmed 5/12 ve 18; Câmi-ül Usûl – İbn-ül Esir hadîs no: 8913; Sünen-i Daremî hadîs no: 32-33/157; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5928; Eş-Şifa 1/292; Sahih-i İbn-i Hibban 8/162; Cem'-ül Fevaid 2/480; El-Hasais-ül Kübra 2/232; Müstedrek-ül Hâkim 2/618, İmam-ı Zehebî sıhhatine hükmeylemiş.

Zabıt şekli: Müstedrek-ül Hâkim'in hadîsi: Semure bin Cündüb der: "Biz Peygamber'in (A.S.M.) yanında sabahtan akşama kadar büyükçe bir kabdan yemek yedik. On kişi kalkar, on'u oturur, giderlerdi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a sorduk: "Bu bereket neredendir?" Ferman etti: "Niye taaccüb ediyorsunuz?" Ve eliyle göklere işaret ederek: "Buradandır buradan..." dedi.

* * *

306/95- *«Ebu Hüreyre (R.A.) der: "Resul-i Ekrem (A.S.M.) bana emretti: "Mescid-i Şerif'in sofasını mesken ittihaz eden yüzden ziyade fukara-i muhacirîni davet et!" Ben dahi onları aradım, topladım. Umumumuza bir tabla taam konuldu. Biz istediğimiz kadar yedik, kalktık. O kâse konulduğu vakit nasıl idi, yine öyle dolu kaldı. Yalnız parmakların izi taamda görünüyordu."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 116

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/293; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/606; El-Hasais-ül Kübra 2/235; Mecma-uz Zevaid 8/305-308; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/101; Kenz-ül Ummal 12/426

Zabıt şekli: Şerh-üş Şifa'daki rivayetten: "İbn-i Ebi Şeybe ve Taberanî-i Evsat'ın güzel bir senedle rivayet ettikleri" diye başladıktan sonra, çeşitli hadîs rivayetleriyle "Ehl-i Soffa"yı tarif eder. Rivayetin diğer kısmı aynı aynısına Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır.

* * *

307/96- *«Nakl-i sahih-i kat'î ile Hazret-i İmam-ı Ali der: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Benî-Abdülmuttalibi cem'etti. Onlar kırk adam idiler. Onlardan bazıları bir deve yavrusunu yerdi ve dört kıyye süt içerdi. Halbuki umum onlara, bir avuç kadar bir yemek yaptı; umum yeyip tok oldular. Yemek eskisi gibi kaldı. Sonra üç-dört adama ancak kâfi gelir ağaçtan bir kap içinde süt getirdi. Umumen içtiler, doydular. İçilmemiş gibi baki kaldı.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 116

Me'hazler: Eş-Şifa 1/293; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/607; keza El-Hafacî 3/36; Mecma-uz Zevaid 8/302-303; Fezail-üs Sahabe – İbn-i Kesir hadîs no: 1220; Müsned-i Ahmed 1/159; El-Hasais-ül Kübra 1/306 ve 309 bir kaç tarikle; Cem'-ül Fevaid 2/481, İmam-ı Heysemî: "Hadîsin senedinde bulunan râviler mutemed kişilerdir" demiş.

Zabıt şekli: El-Hasais-ül Kübra'da İmam-ı Suyutî, rivayetin dört tarikını kaydetmiş, her dört rivayet de İmam-ı Ali'dendir. وَاَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْاَقْرَبِينَ Âyeti nâzil olduğunda, Resul-i Ekrem (A.S.M.) en yakın akrabalarını topladı. Bunların içinde Ebu Leheb, Hamza gibi amucaları da vardı. Rivayetin diğer kısmı, aynen Üstad'ın kaydettiği gibidir. Ancak Ebu Leheb: "Yine bize sihir etti" deyip kalkmış, gitmiş" olan kısmı hariç. Bu dört rivayet, Ebu İshak, Beyhakî, İbn-i Sa'd ve Ebu Nuaym gibi Erbab-ı Siyer ve ehl-i hadîsin tahric ettikleri rivayetlerdir. Şerh-üş Şifa eserinde Aliyy-ül Karî de, rivayetler için Beyhakî ve İmam-ı Ahmed'in güzel bir sened ile tahric ettiği... diye kaydetmiştir.

* * *

308/97- *«Nakl-i sahih ile, Hazret-i Ali ve Fatımet-üz Zehra velîmesinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Bilâl-i Habeşî'ye emretti: "Dört-beş avuç un ekmek yapılsın ve bir deve yavrusu kesilsin." Hazret-i Bilâl der: Ben taamı getirdim, mübarek elini üstüne vurdu; sonra taife taife sahabeler geldiler, yediler, gittiler. O yemekten baki kalan miktara yine bereketle dua etti, bütün Ez-*

vac-ı Tahirat'a herbirine birer kâse gönderildi. Emretti ki: "Hem yesinler, hem yanlarına gelenlere yedirsinler."»

Risalede yeri: Mektubat sh: 116

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/297; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/613; El-Musannef – San'anî 5/48; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 3/160

Zabıt şekli: Şifa-i Şerif Müellifi Kadı İyaz ve Şerh-üş Şifa sahibi Aliyy-ül Karî, hadîsin senedini, Ebu Bekir bin Muhammed bin El-Hüseyn bin Abdullah El-Bağdadî El-Acürrî'nin "Kitab-üş Şerîa" eserinden nakletmişler. Hiç kimse de itiraz edememiş. Öyle ise, sıhhatinde şübhe yoktur. Şifa-i Şerif ile Hazret-i Üstad'ın kaydettiği şekil aynen birbiri gibidirler.

* * *

309/98- *«Hazret-i İmam-ı Cafer-i Sâdık, pederleri İmam-ı Muhammed-ül Bâkır'dan, o da pederi İmam-ı Zeynel'âbidîn'den, o dahi İmam-ı Ali'den nakleder ki: Fatımet-üz Zehra, yalnız ikisine kâfi gelecek bir yemek pişirdi. Sonra Ali'yi gönderdi; tâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm gelsin, beraber yesinler. Teşrif etti ve emretti ki: O yemekten her bir ezvacına birer kâse gönderildi. Sonra kendine, hem Ali'ye, hem Fâtıma ve evlâdlarına birer kâse ayrıldıktan sonra, Hazret-i Fâtıma der: "Tenceremizi kaldırdık, daha dolu olup taşıyordu. Meşiet-i İlahiye ile, hayli zaman o yemekten yedik."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 116

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/294; El-Hasais-ül Kübra 2/235; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/608

Zabıt şekli: Şerh-üş Şifa'da, Aliyy-ül Karî bu rivayeti İbn-i Sa'd ve Sîret-ül Halebiye'den naklederler. Yalnız rivayetin munkati' olduğunu ve fakat Es-Sîret-ül Halebiye sahibinin ise, "Rivayetin bu durumuyla bir çeşit mürsel hadîs sayılır" dediğini de kaydetmiş ve "Ne İmam-ı Muhammed Bâkır ve ne de İmam-ı Zeynel'âbidîn Hazret-i Ali'ye ulaşmamışlar" demiş. Rivayetin sair kısımları aynen Üstad'ın kaydettiği tarzdadır.

* * *

310/99- *«Müteaddit tariklerle Hazret-i Ömer İbn-il Hattab'dan naklediyorlar ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Hazret-i Ömer'e emretti: "Ahmesî Kabilesinden gelen dört yüz atlıya yolculuk için zâd ü zahîre ver!" Hazret-i Ömer dedi: "Ya Resulallah! Mevcud zahîre, birkaç sa'dır. Kümesi, oturmuş bir deve yavrusu kadardır." Ferman etti: "Git ver!" O da gitti, yarım yük hurmadan, dörtyüz süvariye kifayet derecesinde zâd ü zahîre verdi. Ve dedi: Hiç noksan olmamış gibi eski halinde kaldı.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 117

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/294; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/ 609; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-ül Müsned 22/58; Mecma-uz Zevaid 8/304; Müsned-ül Humeydî hadîs no: 893; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 5/365; Tabakat-ı İbn-i Sa'd 1/291; Şerh-i Mevahib-ül Ledünniye – Kastalanî 4/37; Müsned-i Ahmed 5/445

Zabıt şekli: İmam-ı Beyhakî rivayetin dört tarikını zikretmiştir. Rivayetlerde "Müzeyne" veya "Ahmesî" kabilesi şeklinde geçmektedir. Ve aynen Hazret-i Üstad'ın yazdığı gibidir.

* * *

311/100- *«Başta Buharî ve Müslim, kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki: Hazret-i Câbir'in pederi vefat eder; borcu çok, ziyade medyun. Borç sahibleri de Yahudiler. Câbir, pederinin asıl malını guremaya verdi, kabul etmediler. Halbuki bağındaki meyveleri, kaç senede deynine kâfi gelmeyecek. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: "Bağın meyvelerini koparınız, harman ediniz!" Öyle yaptılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm harman içinde gezdi, dua etti. Sonra Câbir harmandan pederinin bütün guremasının borçlarını verdikten sonra, yine bir senede bağdan gelen mahsulat kadar harmanda kaldı. Bir rivayette, bütün guremaya verdiği kadar kaldı. O hâdiseden borç sahibleri olan Yahudiler, çok taaccüb edip hayrette kaldılar.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 117

Me'hazler: Sahih-i Buharî 3/88, 154, 156, 210, 135 ve 246, 4/358; Sahih-i İbn-i Hibban 8/167; Ebu Davud kitap:1, bab:17; Nesaî kitap:30, 3 ve 4; İbn-i Mace kitap:15, bab:20; Daremî Mukaddeme bab:6; Müsned-i Ahmed bin Hanbel 3/313, 365, 374, 391, 395 ve 397; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 22/60; El-Hasais-ül Kübra 2/243 ve 244 bir kaç tarikle; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/295; Cem'-ül Fevaid 2/482; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/435 ve 436; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe hadîs no: 11756

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: Hazret-i Câbir (R.A.) der: "Borç sahibleri babamın bütün malını kendi alacakları karşılığında kabul etmeyince; Resulullah'dan yardım istedim ki, bu teklifi onlara kabul ettirsin. Peygamber (A.S.M.) borç sahiblerine teklifi söyledi. Fakat onlar yine kabul etmediler. Bunun üzerine Resul-i Ekrem (A.S.M.) bana emretti: "Git, hurmalarını kopar ve sınıf sınıf harmanda diz, sonra beni çağır!"

Gittim öyle yaptım, Peygamber (A.S.M.) geldi, harmanın ortasında oturdu. (İbn-i Hibban'ın rivayetinde ise, Ebu Bekir ve Ömer'le (R.A.) beraber harmanın ortasında oturdular ve bereketle dua etti) ve "Şimdi borç sahiblerine, borçlarını ölç ölç ver!" dedi ve rivayetin devamı aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği gibidir.

* * *

312/101- *Nakl-i sahih-i kat'î ile «Ebu Hüreyre demiş ki: Bir gazvede -başka bir rivayette Gazve-i Tebük'te- ordu aç kaldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti:* هَلْ مِن شَيْءٍ؟ *"Bir şey var mı?" diye emretti. Ben dedim: "Heybede bir parça hurma var." (Bir rivayette, onbeş tane imiş.) Dedi: "Getir!" Getirdim. Mübarek elini soktu, bir kabza çıkardı, bir kaba bıraktı; bereketle dua buyurdular. Sonra onar onar askeri çağırdı, umumen yediler. Sonra ferman etti:* خُذْ مَا جِئْتَ بِه وَاقْبِضْ عَلَيْه وَلاَ تَكُبَّهُ *Ben aldım, elimi o heybeye soktum. Evvel getirdiğim kadar elime geçti. Sonra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hayatında, Ebu Bekir ve Ömer ve Osman hayatında, o hurmalardan yedim. Başka bir tarikte rivayet edilmiş ki: O hurmalardan kaç yük, fîsebîlillah sarfettim. Sonra Hazret-i Osman'ın katlinde, o hurma kabı ile nehb ve garat edildi, gitti.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 117

Me'hazler: Eş-Şifa 1/295-296; El-Hasais-ül Kübra 2/241, üç rivayet şekliyle; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/110, birkaç tarikle; Müsned-i Ahmed 2/352; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 22/56; Mişkât-ül Masabih 3/191 hadîs no: 5933; Tirmizî – Tahkik-i Ahmed Şâkir hadîs no: 3838; Cem'-ül Fevaid 2/481; Kenz-ül Ummal 12/353-354; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 6/117; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/534 ve 520

Zabıt şekli: Hâdise veya hadîs, birkaç tarikle Ebu Hüreyre'den rivayet edilmektedir. Yalnız hadîste, aynı mânada olan هَلْ مِن شَيْءٍ؟ yerine عِنْدَكَ شَيْءٌ؟ vardır. Yine Hazret-i Üstad'ın rivayet ettiği şekilde, "Bir rivayette onbeş tane imiş" yerine, "yirmi bir tane" diye zabtedilmiş... Diğer kısımlar aşağı yukarı aynendir.

* * *

313/102- *«Başta Buharî, kütüb-ü sahiha -nakl-i kat'i ile- beyan ediyorlar ki: Hazret-i Ebu Hüreyre aç olmuş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın arkasından gidip menzil-i saadete gitmişler. Bakarlar ki bir kadeh süt, oraya hediye getirilmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm emretti ki: "Ehl-i Suffe'yi çağır!" Ben kalbimden dedim ki: "Bu sütün bütününü ben içebilirim. Ben daha ziyade muhtacım." Fakat emr-i Nebevî için, onları topladım, getirdim. Yüzü mütecaviz idiler. Ferman etti: "Onlara içir!" Ben de, o kadehdeki sütü birer birer verdim. Her birisi doyuncaya kadar içer, diğerine veririm. Böyle birer birer içirerek, bütün Ehl-i Suffe o sâfi sütten içtiler. Sonra ferman etti ki:* بَقِيَ أَنَا وَأَنْتَ فَاشْرَبْ *Ben içtim. "İçtikçe, iç!" ferman eder; tâ ben dedim: "Seni hak ile irsal eden Zat-ı Zülcelâl'e kasem ederim, yer kalmadı ki içeyim." Sonra kendisi aldı. Bismillâh deyip hamdederek bakıyesini içti.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 118

Me'hazler: Sahih-i Buharî 8/120; Sahih-i İbn-i Hibban 4/166; Müstedrek-ül Hâkim 3/15; Tirmizî – Tahkik-i Ahmed Şâkir hadîs no: 2479; Cem'-ül Fevaid 2/479; El-Hasais-ül Kübra 2/234; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/296; Feth-ül Bâri, Şerh-ül Buharî 11/281

Zabıt şekli: (Bu hadîsin zabtı uzuncadır. Hülâsasını kaydediyoruz:) Ebu Hüreyre (R.A.): "Ben bir gün açlıktan karnıma taş bağlamış, ciğerlerimi, yani karnımı yere koymuş uzanmıştım. Sonra kalktım, yolda oturdum. Belki bir Sahabî beni alır, evine götürür de, birşeyler yedirir diye... Ebu Bekir (R.A.) yanımdan geçti, ben O'na bir âyet sordum... Maksadım, belki beni çağırır da eve götürür. O bana birşey demedi ve geçti, gitti. Sonra Ömer (R.A.) yanımdan geçti. O'na da aynı şekilde bir âyet sordum. O da geçti, gitti. Sonra Ebu-l Kasım (A.S.M.) yanımdan geçti, beni görünce tebessüm eyledi. Yüzümde ve durumumdaki açlık eserini hissetti. Bana dedi: "Ya Ebahirrin!" Dedim: "Lebbeyke yâ Resulallah!." "Gel benimle!" dedi... Ve rivayetin diğer kısımları aşağı yukarı Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır. Yalnız بَقِيَ اَنَا وَاَنْتَ فَاشْرَبْ yerine -ki bil-mânadır- بَقِيتُ اَنَا وَاَنْتَ dır.

* * *

SEKİZİNCİ NÜKTE - SU İLE ALÂKALI MU'CİZELER

314/103- *«Başta Buharî, Müslim, kütüb-ü sahiha Hazret-i Enes'ten nakl-i sahih ile haber veriyorlar ki: Hazret-i Enes diyor: Zevra nam mahalde, üçyüz kişi kadar, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraberdik. İkindi namazı için abdest almayı emretti. Su bulunmadı. Yalnız bir parça su emretti, getirdik. Mübarek ellerini içine batırdı. Gördüm ki, parmaklarından çeşme gibi su akıyor. Sonra bütün maiyetindeki üçyüz adam geldiler, umumu abdest alıp içtiler.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 121 (Sekizinci Nükte)

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/233; Sahih-i Müslim hadîs no: 2279; Sahih-i İbn-i Hibban 8/171; Tirmizî – Tahkik-i Ahmed Şâkir hadîs no: 3635; Nesaî 1/60; Muvatta' İmam-ı Mâlik 1/32; Cem'-ül Fevaid 2/476; El-Hasais-ül Kübra 2/214; Şerh-üs Sünne – Begavî 2/24; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/405-413

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi Arabça metniyle: عن قتادة عن انس (رض)

قال: أُتِيَ النَّبِيّ بانا ء وهُوَ بِالزَّوْرَا ءِ فَوَضَعَ يَدَهُ فِى الْاِنَا ءِ فَجَعَلَ الْمَا ءُ يَنْبُعُ

مِنْ بَيْنِ اَصَابِعِه. فَتَوَضَّأَ الْقَوْمُ، قَالَ قَتَادَة (رض) قُلْتُ لِاَنَسٍ كَمْ كُنْتُمْ؟
قَالَ ثَلاَثُمِاَة اَوْ زُهَاءَ ثَلاَثُمِاَة.

Meâli: Hazret-i Enes'den rivayet eden Hazret-i Katâde (R.A.) demiş ki: Peygamber'e (A.S.M.) Zevra'da iken, bir kab su getirildi. Mübarek ellerini o su kabının içine koydu. Su, mübarek parmakları arasından kaynamaya başladı... Bütün o insanlar abdest aldılar. Katâde der: Ben Enes'e sordum: "Siz kaç kişiydiniz?" Hazret-i Enes demiş ki: "Biz üçyüz kişi, yahud da ona yakın idik."

* * *

315/104- *«Başta Buharî, Müslim, kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki: Hazret-i Câbir İbn-i Abdullah-il Ensarî beyan ediyor: Biz bin beşyüz kişi, Gazve-i Hudeybiye'de susadık. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kırba denilen deriden bir kap sudan abdest aldı, sonra elini içine soktu. Gördüm ki, parmaklarından çeşme gibi su akıyor. Bin beşyüz kişi içip, kaplarını o kırbadan doldurdular. Sâlim İbn-i Ebi-l Ca'd, Câbir'den sormuş: "Kaç kişi idiniz?" Câbir demiş ki: "Yüzbin kişi de olsaydı, yine kâfi gelirdi. Fakat biz, onbeş yüz (yani bin beşyüz) idik."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 121

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/234, 5/156; Sahih-i İbn-i Hibban 8/110 ve 169, 9/168; Şerh-üs Sünne – Begavî 3/291; Cem'-ül Fevaid 2/476; Sahih-i Müslim hadîs no: 1856; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 4/110 ve 115; Kenz-ül Ummal 12/367; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/405-513

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi, aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzda olduğu için, başka birşey yazılmadı.

* * *

316/105- *«Gazve-i Buvat'da -yine Buharî, Müslim başta- kütüb-ü sahiha beyan ediyorlar ki: Hazret-i Câbir dedi ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti:* نَادِ بِالْوُضُوءِ *"Abdest almak için nida et" dediler. "Su yok" denildi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dedi: "Bir parça su bulunuz." Gayet az su getirdik. Sonra o az su üstüne elini kapadı, birşeyler okudu; bilmedim ne idi. Sonra ferman etti:* رُدَّنَا بِجَفْنَةِ الرَّكْبِ *Yani, kafilenin büyük teştini (tekne) getir bana. Getirildi; ben de Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın önüne koydum. O da elini içine koydu, parmaklarını açtı. Ben de o az suyu, mübarek eli üzerine döküyordum. Gördüm ki, mübarek parmaklarından kesretle su aktı; sonra teşt doldu. Suya muhtaç olanları çağırdım; bütün geldiler, o sudan abdest alıp içtiler. Ben dedim: "Daha kimse kalmadı." Elini kaldırdı, o cefne (yani tekne) lebâleb dolu kaldı.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 121

Me'hazler: Sahih-i Buharî 7/148; Sahih-i Müslim 4/2307 ve 2309 hadîs no: 3014; Cem'-ül Fevaid 2/486; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/214; Sahih-i İbn-i Hibban 8/159; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/405-413; ve daha bir çok kaynaklar için bak: Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 455

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in hadîsi, tıpatıp aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır. Yalnız "Gazve-i Buvat" ifadesi Müslim'in hadîsinde yoktur. Fakat onun şerhlerinde olması lâzımdır. Ayrıca hadîste Resul-i Ekrem (A.S.M.) Hazret-i Câbir'e: "Suyu elime dök ve Bismillâh de!" ifadeleri de mevcuddur.

* * *

317/106- *«Başta İmam-ı Mâlik, Muvatta' kitab-ı mu'teberinde, Muaz İbn-i Cebel gibi meşahir-i sahabeden haber veriyor ki: Hazret-i Muaz İbn-i Cebel dedi ki: Gazve-i Tebük'te bir çeşmeye rastgeldik, sicim kalınlığında güç ile akıyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm emretti ki: "Bir parça o suyu toplayınız." Avuçlarında bir parça topladılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, onunla elini yüzünü yıkadı; suyu çeşmeye koyduk. Birden çeşmenin menfezi açılıp, kesretle aktı; bütün orduya kâfi geldi. Hattâ bir râvi olan İmam İbn-i İshak der ki: Gök gürültüsü gibi, toprak altında o çeşmenin suyu gürültü yaparak öyle aktı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Hazret-i Muaz'a ferman etti ki:* يُوشِكُ يَا مُعَاذُ اِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ اَنْ تَرَى مَا هٰهُنَا قَدْ مُلِئَ جِنَانًا *Yani: Bu eser-i mu'cize olan mübarek su devam edip, buraları bağa çevirecek; ömrün varsa göreceksin. Ve öyle olmuştur.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 122

Me'hazler: Muvatta' – İmam-ı Mâlik Sefer/2; Sahih-i Müslim 4/1784 ve 1785, 7/60 hadîs no: 10; Müsned-i Ahmed 5/228 ve 237; Sahih-i Buharî 4/235; Cem'-ül Fevaid 2/477 Muvatta' Kitabından naklettiği uzun hadîs; Sahih-i İbn-i Hibban 8/167; Tirmizî – Tahkik-i Ahmed Şâkir hadîs no: 3637; Nesaî 1/60; El-Feth-ül Kebir 3/439 (Sahih-i Müslim ve Müsned-i Ahmed'den nakil); Kenz-ül Ummal 12/378; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/64, 5/236; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/405, 413 ve 522; Müsned-i Ahmed 5/238

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in hadîsi, ilk bölümü itibariyle, yani Tebük'e henüz gelmeden önceki şekli hâriç olarak, geri kalanı aynen Üstad'ın kaydettiği tarzdadır.

* * *

318/107- *«Başta Buharî Hazret-i Bera'dan ve Müslim Hazret-i Selemetebn-i Ekva'dan ve sair kütüb-ü sahiha başka râvilerden müttefikan haber veriyorlar ki: Gazve-i Hudeybiye'de, bir kuyuya rastgeldik. Biz dört yüz kişi idik. O kuyu-*

nun suyu, elli kişiyi ancak idare ederdi. Biz suyu çektik, içinde birşey bırakmadık. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm geldi, kuyunun başına oturdu, bir kova su istedi; getirdik. Kovanın içine mübarek ağzının suyunu bıraktı ve dua etti, sonra o kovayı kuyuya döktü. Birden kuyu coştu ve kaynadı; ağzına kadar doldu. Bütün ordu, kendileri ve hayvanatı doyuncaya kadar içtiler, kablarını da doldurdular.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 122

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/234; Feth-ül Bâri Şerh-i Buharî 7/441; Sahih-i Müslim 3/1432 hadîs no: 1807; El-Feth-ür Rabbanî, Şerh-i Müsned 22/61; Cem'-ül Fevaid 2/477; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 4/110; El-Hasais-ül Kübra 2/214-215; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/405-413; ve daha birçok me'hazler için, Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 455

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi, Hazret-i Üstad'ın kaydettiği ibareyle aynı aynınadır. Yalnız Sahabelerin sayısı için Buharî ve Müslim bindörtyüz kişi demiş, Üstad'ın kaydında ise, sadece dörtyüz kişi yazılıdır. Bence kâtiblerin bir sehvi olması lâzımdır.

* * *

319/108- *«Müslim ve İbn-i Cerir-i Taberî gibi hadîsin dâhî imamları başta olarak, kütüb-ü sahiha nakl-i sahih ile meşhur Ebu Katâde'den haber veriyorlar ki: Ebu Katâde diyor: Mûte gazve-i meşhuresinde reislerin şehadetleri üzerine, imdada gidiyorduk. Bende bir kırba vardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bana ferman etti:* احْفَظْ عَلَىَّ مِيضَّتَكَ فَسَيَكُونُ لَهَا نَبَأٌ عَظِيمٌ *Yani: "Kırbanı sakla, onun büyük işi var." Sonra susuzluk başladı. Yetmişiki kişi idik, -Taberî'nin nakline göre, üçyüz idik- susuz kaldık. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dedi: "Kırbanı getir." Ben getirdim. O da aldı, ağzını ağzına getirdi, içine nefes etti etmedi bilmem; sonra yetmişiki kişi geldiler, içtiler, kablarını doldurdular. Sonra ben aldım, verdiğim gibi kalmıştı.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 123

Me'hazler: Sahih-i Müslim 1/472-473; El-Musannef – San'anî 11/278-279; Cem'-ül Fevaid 2/475-476; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/225; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 4/282, 6/132; Ebu Davud hadîs no: 437-441

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'deki bu hadîs, epeyce uzundur. İlk kısmını Hazret-i Üstad almamıştır. İkinci bölümdeki احْفَظْ عَلَىَّ مِيضَّتَكَ yerine احْفَظْ عَلَيْنَا مِيضَّتَكَ dir. Sair kısımlar aynendir.

* * *

320/109- *«Başta Buharî ve Müslim olarak kütüb-ü sahiha, Hazret-i İmran İbn-i Husayn'dan haber veriyorlar ki: İmran der: Bir seferde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraber susuz kaldık. Bana ve Ali'ye ferman etti ki: "Filân mevkide bir kadın, iki kırba suyu hayvana yükletmiş gidiyor; alıp buraya getiriniz." Ben ve Ali beraber gittik, aynı yerde kadını, su yükü ile bulduk, getirdik. Sonra emretti: "Bir kaba bir parça su boşaltınız." Boşalttık. Bereketle dua etti. Sonra yine suyu, o hayvandaki kırbaya koyduk. Ferman etti ki: "Herkes gelsin, kabını doldursun." Bütün kafile geldi, kablarını doldurdular, içtiler. Sonra ferman etti: "Kadına birşeyler toplayınız." Kadının eteğini doldurdular.*

İmran diyor ki: Ben tahayyül ediyordum ki, gittikçe iki kırba doluyor, daha ziyadeleşiyor. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o kadına ferman etti ki:

« اِذْهَبِى فَاِنَّا لَمْ نَأْخُذْ مِنْ مَائِكِ شَيْئًا وَلٰكِنَّ اللّٰهَ سَقَانَا

(Arabça ibarenin mânası: "(Ey kadın,) artık git! (Çünki) biz senin suyundan almadık. Amma Cenab-ı Hak bize su verdi.")

Risalede yeri: Mektubat sh: 123

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/233; Sahih-i Müslim 1/475; Cem'-ül Fevaid 2/474; El-Musannef – San'anî 11/272; El-Hasais-ül Kübra 2/221, 222 ve 227; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 4/276, 6/130; Şerh-üs Sünne – Begavî 13/293

Zabıt şekli: Müslim ve Buharî'nin hadîsinde: "Beni ve Ali'yi gönderdi, filân yerde bir kadın, iki kırba suyu hayvana yükletmiş" lafızları yok. Onun yerine, "Biz yürürken kadına rastgeldik" şeklindedir. Fakat Cem'-ül Fevaid ve sair me'hazlerde, Üstad'ın kaydettiği tarzda vardır. Hz.Üstad, rivayetleri birleştirerek kaydettiğini görüyoruz. Hem hadîs ve hâdise uzuncadır. Buradaki kısım onun yarısı kadardır.

* * *

321/110- *«Başta meşhur İbn-i Hazm Sahihinde, râviler Hazret-i Ömer'den naklediyorlar ki: Gazve-i Tebük'te susuz kaldık. Hattâ bazılar devesini keser, susuzluktan içini sıkar, içerdi. Ebu Bekir-is Sıddîk, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a, dua etmek için rica etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm elini kaldırdı; daha elini indirmeden bulut toplandı; yağmur öyle geldi ki, kablarımızı doldurduk. Sonra su çekildi, ordumuza mahsus olarak hududumuzu tecavüz etmedi.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 124

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/190; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/600 Sahih-i İbn-i Huzeyme ve Beyhakî'den nakil; Kenz-ül 'Jmmal 12/353, bir çok

sağlam kaynaklardan nakil; Sahih-i İbn-i Huzeyme 1/135; Delâil-in Nübüvve – Ebu Nuaym 2/523; Mevarid-üz Zam'an – İbn-i Hibban hadîs no: 1707; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/63; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/105; Mecma-uz Zevaid 6/195

Zabıt şekli: (Risalede "İbn-i Hazm'in Sahihinde" diye yazılmış. Lâkin bizce bu da kâtiplerin bir sehvidir. Çünki İbn-ül Hazem El-Endülüsî'nin bir çok eserleri varsa da, hadîste sahihi veya müsnedi yoktur. Bu zatın lakabı, -Risalede kaydedildiği gibi- İbn-ül Hazm değil, İbn-ül Hazem'dir. Herhalde, "Sahih-i İbn-i Huzeyme" olması lâzımdır.) Rivayet ve naklin sair kısımları, aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır.

* * *

322/111- *«Meşhur Abdullah İbn-i Amr İbn-il Âs'ın hafîdi ve dört imamın ona itimad edip ve ondan tahric-i hadîs ettikleri Amr İbn-i Şuayb'dan nakl-i sahih ile haber veriyorlar ki, demiş: Nübüvvetten evvel, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm amucası Ebu Talib ile deveye binip Arafa civarında Zilmecaz nam mevkie geldikleri vakit Ebu Talib demiş: "Ben susadım." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm inmiş, yere ayağını vurmuş, su çıkmış; Ebu Talib içmiştir. Muhakkıkînden birisi demiş ki: Şu hâdise nübüvvetten evvel olduğundan, irhasat kabilinden olmakla beraber, bin sene sonra aynı yerde Arafat çeşmesi çıkması, o hâdiseye binaen bir keramet-i Ahmediye (A.S.M.) sayılabilir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 124

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/15-20, 6/141; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/290; Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/29; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/601; El-Hasais-ül Kübra 1/309-311; Kenz-ül Ummal 12/347; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 10/10564; Er-Rahik-ul Mahtum sh: 67; Muhtasar Sîret-ür Resul sh:15-16

Zabıt şekli: Aynendir.

Bu rivayeti te'kid ve takviye eden Feth-ül Bâri Şerh-i Sahih-i Buharî 2/508'deki şu hadîs-i şeriftir: "Enes bin Mâlik'ten rivayet: Bir Arabî Peygamber'e gelerek, kuraklık ve yağmursuzluktan şikâyetini dile getiren اَتَيْنَاكَ وَالْعَذْرَاءُ يُدْمِى لَبَانُهَا * وَقَدْ شُغِلَتْ اُمُّ الصَّبِىِّ عَنِ الطِّفْلِ başlıklı uzun şiirini okudu. Resul-i Ekrem (A.S.M.) hemen eteklerini yukarı çekerek minbere çıktı ve ellerini göğe doğru açtı: اَللّٰهُمَّ اسْقِنَا الْغَيْثَ..الخ. diye dua etti. Hazret-i Enes (R.A.) yemin ederek der ki: "Resul-i Ekrem (A.S.M.) henüz ellerini indirmeden, semadan gökgürültüleriyle yağmur boşandı. Halk geldi: "Aman, yâ Resulallah, gark oluyoruz." dediler. Bunun üzerine Hazret-i Peygamber ellerini kaldırarak اَللّٰهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلاَ عَلَيْنَا dedi. Birden bulutlar Medine'nin üstünden

kayarak gittiler. Bu vaziyeti temaşa eden Resul-i Ekrem (A.S.M.) sevincinden öyle güldü ki; arka dişleri bile göründü... Sonra dedi: "Eğer Ebu Talib şimdi sağ olsaydı, bizi şiiriyle yâd eden sözlerine, asıl şimdi daha çok ferahlanırdı."

Bunun üzerine Hazret-i Ali (R.A.) ayağa kalkarak dedi: "Yâ Resulallah! Siz O'nun bu şiirini kasdettiniz" diyerek, Ebu Talib'in meşhur şiirini şöyle okudu:

وَأَبْيَضَ يَسْتَسْقَى الْغَمَامَ بِوَجْهِهِ * ثِمَالَ الْيَتَامَى عِصْمَةً لِلْأَرَامِلِ...الخ.

Ebu Talib'in şiiri, her ne kadar bir başka yağmur hâdisesi için ise de, zımnen rivayetteki hâdiseyi de belgelemektedir.

Ve bu bölümde Hazret-i Üstad'ın kaydettiği rivayet, Eş-Şifa – Kadı İyaz Kitabında aynen mevcuddur.

* * *

323/112- *«Başta İmam-ı Beyhakî ve Hâkim olarak, kütüb-ü sahiha, Hazret-i Ömer'den haber veriyorlar ki: Hazret-i Ömer, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dan yağmur duasını niyaz etti. Çünki ordu suya muhtaçtı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm elini kaldırdı, birden bulut toplandı, yağmur geldi. Ordunun ihtiyacı kadar su verdi, gitti. Âdeta yalnız orduya su vermek için me'mur idi. Geldi, ihtiyaca göre verdi gitti.*

...İbn-i Cevzî gibi bir muhakkik der ki: Şu hâdise Gazve-i Meşhure-i Bedir'de vuku bulmuş. وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَكُمْ بِهِ *âyet-i kerimesi, o hâdiseyi beyan edip, ifade eder.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 124

Me'hazler: Nesim-ür Riyad Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/128; keza Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/601; Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 3/170-171; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/523; Sîret-ü İbn-i İshak 2/522, hadîs-i mürsel olarak kaydetmiş.

Zabıt şekli: Ed-Dürr-ül Mensur tefsirinde bu hâdisenin hakkında yani (Enfal Sûresi, âyet:11) وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَكُمْ بِهِ 'in nüzûlü hakkında bir kaç rivayetle bu hâdisenin Bedir'de vuku' bulduğunu, hattâ başka rivayetlerde aynı âyet, Uhud Harbi'nde yağmur hâdisesine de baktığını kaydetmişlerdir.

* * *

324/113- *«Dua-i Nebevî ile, birden ve sür'atle ve daha elini indirmeden yağmurun gelmesi, çok tekerrür etmiş, tek başıyla bir mu'cize-i mütevatiredir. Bazı defa câmide, minber üstünde elini kaldırmış, daha indirmeden yağmış; tevatür ile nakledilmiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 125

Me'hazler: Sahih-i Buharî 2/15, 34, 36, 37 ve 38, 4/236; Sahih-i İbn-i Hibban 4/228; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/139; Feth-ül Bâri Şerh-i Buharî 2/508

Zabıt şekli: Bu hâdise veya hadîs, aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği şekildedir ve mütevatir olarak bir kaç tarik ile gelmiştir.

* * *

DOKUZUNCU NÜKTE - AĞAÇLARLA ALÂKADAR MU'CİZELER

(Bu hâdise, nev'i itibariyle mütevatirdir. Bak: Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 137)

325/114- *«Başta İmam-ı Mace ve Daremî ve İmam-ı Beyhakî nakl-i sahihle Hazret-i Enes İbn-i Mâlik'ten ve Hazret-i Ali'den ve Bezzaz ve İmam-ı Beyhakî Hazret-i Ömer'den haber veriyorlar ki: Üç sahabe demişler: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, küffarın tekzibinden müteessir olarak mahzun idi. Dedi:* يَا رَبِّ اَرِنِى آيَةً لاَ اُبَالِى مَنْ كَذَّبَنِى بَعْدَهَا *Enes'in rivayetinde, Hazret-i Cebrail hâzır idi. Vadi kenarında bir ağaç vardı. Hazret-i Cebrail'in i'lamiyle, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o ağacı çağırdı; tâ yanına geldi. Sonra git dedi. Tekrar gitti, yerine yerleşti.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 125

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/302 (Aynı bu rivayet, Hazret-i Ali'den de menkul olduğunu kaydetmiş. Amma onun rivayetinde "Cebrail hâzırdı" lafzı yok); Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/13 (Hazret-i Ömer'den) ve yine 6/14 (Hazret-i Hasan'dan); Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/620; İbn-i Mace 2/1336 hadîs no: 4028; Sünen-i Daremî Mukaddeme bab:3 sh: 20; Müsned-i Ahmed 1/223, 3/113, 4/177; Mecma-uz Zevaid 9/10; Kenz-ül Ummal 12/354; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 441; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/389-390; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 1/302

Zabıt şekli: İbn-i Mace'nin hadîsi: عن انس ابن مالك (رض) قال: جَاءَ جِبْرِيلُ (ع.س) ذَاتَ يَوْمٍ اِلَى رَسُولِ اللّٰه (ص.ع.م) وَهُوَ جَالِسٌ حَزِينٌ، قَدْ خُضِبَ بِالدِّمَاءِ. قَدْ ضَرَبَهُ بَعْضُ اَهْلُ مَكَّةَ. فَقَالَ (اَىْ جِبْرِيلُ) مَالَكَ؟ فَقَالَ فَعَلَ بِىَ هٰؤُلاَءِ وَفَعَلُوا. قَالَ اَتُحِبُّ اَنْ اُرِيكَ آيَةً؟ قَالَ نَعَمْ اَرِنِى. فَنَظَرَ اِلَى شَجَرَةٍ مِنْ وَرَاءِ الْوَادِى، قَالَ ادْعُ تِلْكَ الشَّجَرَةَ. فَدَعَاهَا فَجَائَتْ تَمْشِى حَتَّى قَامَتْ بَيْنَ يَدَيْهِ. قَالَ قُلْ لَهَا فَلْتَرْجِعْ. حَتَّى عَادَتْ اِلَى مَكَانِهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰه (ص.ع.م): حَسْبِى...

Meâli: Enes bin Mâlik (R.A.) demiş ki: "Bir gün Cebrail Aleyhisselâm, Resulullah'a geldi. O sırada Peygamber (A.S.M.) bazı ehl-i Mekke'nin O'nu tekzib ve tahkirlerinden ötürü oturmuş, başı-yüzü kanlı, hüzün içinde ağlıyordu. Cebrail Aleyhisselâm Resul-i Ekrem'e (A.S.M.) dedi: "Neden böyle mahzunsun?" Peygamber (A.S.M.) dedi ki: "Şunlar, şunlar bana karşı böyle böyle yaptılar." Cebrail dedi: "İster misin ki sana bir âyet göstereyim?" Resulullah, "Evet göster" dedi. Cebrail (A.S.) vadinin gerisindeki bir ağaca baktı ve dedi: "Şimdi şu ağacı çağır!" Resulullah (A.S.M.) onu çağırdı, ağaç yürüyerek geldi. O'nun yanında durdu. Cebrail dedi: "Şimdi ona, yerine dönmesini söyle!" Peygamber (A.S.M.) öyle söyledi. Ağaç yine gitti, eski yerine dikildi. Bunun üzerine Resul-i Ekrem (A.S.M.) dedi: "Bu bana kâfidir."

* * *

326/115- *«Allâme-i Mağrib Kadı İyaz Şifa-i Şerif'te ulvî bir senedle, doğru ve sağlam bir an'ane ile, Hazret-i Abdullah İbn-i Ömer'den haber veriyor ki: Bir seferde Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına bir bedevi geldi. Ferman etti:* اَيْنَ تُرِيدُ *Nereye gidiyorsun?" Bedevi dedi: "Ehlime." Ferman etti:* هَلْ لَكَ اِلَى خَيْرٍ مِنْ ذلكَ؟ *"Ondan daha iyi bir hayr istemiyor musun?" Bedevi dedi: "Nedir?" Ferman etti:*
اَنْ تَشْهَدَ اَنْ لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ وَاَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ *Bedevi dedi: "Bu şehadete şâhid nedir?" Ferman etti:* هذه الشَّجَرَةُ السَّمُرَةُ *"Vadi kenarındaki ağaç şâhid olacak." İbn-i Ömer der ki: O ağaç yerinden sallanarak çıktı, yeri şak etti, geldi; tâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına. Üç defa Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o ağacı istişhad etti. Ağaç da, sıdkına şehadet etti. Emretti yine yerine gidip yerleşti.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 125

Me'hazler: Sahih-i İbn-i Hibban 8/150; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/298; Cem'-ül Fevaid 2/472; Tirmizî kitab:46, bab:6; Mevarid-üz Zam'an sh: 519, iki rivayet tarikıyle.. birisi, İbn-i Abbas'dan; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/14, 15; Müstedrek-ül Hâkim 2/620; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 6/125; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/615; Mecma-uz Zevaid 8/292; El-Metalib-ül Âliye 4/16 hadîs no: 3836; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5925; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 12/13582; Mecma-uz Zevaid 9/10; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/200; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/390

Zabıt şekli: Sahih-i İbn-i Hibban'ın hadîsi: عن عبد الله ابن عُمَر (رض)
قال: كُنَّا فِى سَفَرٍ مَعَ النَّبِىِّ(ص.ع.م) فَاَقْبَلَ اَعْرَابِىٌّ فَلَمَّا دَنَا مِنْهُ قَالَ رَسُولُ اللّٰه
(ص.ع.م): اَيْنَ تُرِيدُ؟ قَالَ اِلَى اَهْلِى. قَالَ: هَلْ لَكَ اِلَى خَيْرٍ؟ قَالَ: مَا هُوَ؟ قَالَ:

تَشْهَدُ اَنْ لاَ الهَ الاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ وَاَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ. قَالَ: هَلْ مِنْ شَاهِدٍ عَلَى مَا تَقُولُ؟ قَالَ (ص.ع.م): هذه الشَّجَرَةُ. فَدَعَاهَا رَسُولُ اللّٰه(ص.ع.م) وَهِيَ بِشَاطِئِ الْوَادِي. فَاَقْبَلَتْ تَخُدُّ الْاَرْضَ خَداً. حَتّٰى كَانَتْ بَيْنَ يَدَيْه، فَاسْتَشْهَدَهَا ثَلاَثًا. فَشَهِدَتْ اَنَّهُ كَمَا قَالَ. ثُمَّ رَجَعَتْ اِلَى مَنْبَتِهَا وَرَجَعَ الْاَعْرَابِيُّ اِلَى قَوْمِه، وَقَالَ: اِنْ يَتَّبِعُونِي اَتَيْتُكَ بِهِمْ وَاِلاَّ رَجَعْتُ اِلَيْكَ فَكُنْتُ مَعَكَ.

Meâli: Abdullah bin Ömer dedi ki: "Biz Peygamber'le beraber bir yolculukta olduğumuz bir zamanda, karşıdan bir Arabî geliyordu. Arabî tam yanımıza gelince, Resulullah ona sordu: "Nereye gidiyorsun?" Arabî dedi: "Evime!" Resul-i Ekrem ona: "Sana ondan daha hayırlı bir şey bildireyim mi?" Arabî: "Nedir o?" dedi. Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm: "Allah'tan başka bir İlâhın olmadığına ve O'nun şeriki olmadığına ve tek ve vâhid İlâh olduğuna ve Muhammed de O'nun abdi ve Resulü olduğuna şehadet getirmendir."

Arabî dedi: "Senin bu dediklerine bir şâhid var mı?" Resul-i Ekrem (A.S.M.) dedi: "Şu karşıdaki ağaç.." Ve o ağacı çağırdı, ağaç vadinin karşı kenarındaydı. Birden ağaç bu tarafa yönelerek, yeri yarıp geldi, tâ Peygamber'in (A.S.M.) yanında durdu. Resul-i Ekrem (A.S.M.) o ağacı üç defa istişhad etti. Yani, Peygamberliğine şehadet getirmesini istedi. Ağaç da Peygamber'in söylediği şekilde aynen şehadet etti. Sonra yine kendi yerine döndü... Arabî Resulullah'a dedi ki: "(Ben gidip milletime senin Peygamberliğini söyleyeceğim.) Eğer onlar da beni dinlerlerse, beraber sana geleceğiz. Eğer dinlemezlerse, ben tek başıma sana döneceğim ve (hep) seninle beraber olacağım."

* * *

327/116- *Hazret-i Büreyde İbn-i Hasib bin Abdullah-il Eslemî tarikinde, «nakl-i sahih ile Büreyde dedi ki: Biz, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanında iken, bir seferde bir a'rabî geldi. Bir âyet, yani bir mu'cize istedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti:*

قُلْ لِتلْكَ الشَّجَرَة رَسُولُ اللّٰه يَدْعُوك *Bir ağaca işaret etti; ağaç sağa ve sola meylederek köklerini yerden çıkarıp, huzur-u Nebevîye geldi. "Esselâmü aleyke yâ Resulallah" dedi. Sonra a'rabî dedi: "Yine yerine gitsin." Emretti, yerine gitti. A'rabî dedi: "İzin ver, sana secde edeyim." Dedi. "İzin yok kimseye." Dedi: "Öyle ise, senin elini ayağını öpeceğim." İzin verdi.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 126

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/299; Nesim-ür Riyad, Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/49; keza, Aliyy-ül Karî 1/616; Mecma-uz Zevaid 9/10; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 441

Zabıt şekli: Şifa-i Şerif'in hadîsi: Bu hadîs Müsned-ül Bezzar'dandır ve tıpatıp aynen Hazret-i Üstad'ın naklettiği tarzdadır. Yalnız, Arabî Resulullah'a secde etmek için izin istediği zaman, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm: "Eğer izin olsaydı, karının kocasına secde etmesini emrederdim" lafzı vardır.

* * *

328/117- *«Başta Sahih-i Müslim, kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki, Câbir diyor: Biz bir seferde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraberdik. Kaza-yı hâcet için bir yer aradı. Settareli bir yer yoktu. Sonra gitti, iki ağaç yanına. Bir ağacın dalını tuttu, çekti. Ağaç itaat ederek beraber gitti, öteki ağacın yanına getirdi. Muti devenin yularını tutup çekildikte geldiği gibi, o iki ağacı o suretle yanyana getirdi.*

Sonra dedi: اِلْتَئِمَا عَلَيَّ بِاذْنِ اللّٰه *Yani: "Üstüme birleşiniz." dedi. İkisi birleşerek settare oldular. Arkalarında kaza-yı hâcet ettikten sonra onlara emretti, yerlerine gittiler.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 126

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/2301, 2306 hadîs no: 3006 ve 3012; Sahih-i İbn-i Hibban 8/158; Cem'-ül Fevaid 2/486; Sünen-i Daremî 1/10; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/8, 18, 20 ve 21; Eş-Şifa 1/299; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/616; keza, Hafacî 3/51; Kenz-ül Ummal 12/373; Mecma-uz Zevaid 9/5, 6, 7, 10; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/392

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in hadîsi, Hazret-i Üstad'ın hülâsa edip yazdığı lafızları gibidir. Tekrarına gerek duymadım.

* * *

329/118- *«İkinci bir rivayette, yine Hazret-i Câbir der ki: Bana emretti ki:*

يَا جَابِرُ قُلْ لِهٰذِهِ الشَّجَرَةِ يَقُولُ لَكِ رَسُولُ اللّٰهِ: اِلْحَقِي بِصَاحِبَتِكِ حَتّٰى اَجْلِسَ خَلْفَكُمَا

Yani: "O ağaçlara de: "Resulüllah'ın hâceti için birleşiniz!" Ben öyle dedim, onlar da birleştiler. Sonra ben beklerken, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm çıkageldi. Başıyla sağa sola işaret etti, o iki ağaç yerlerine gittiler.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 126

Me'hazler: Bir önceki numaradakinin me'hazleri, bunun da me'hazleridir. Tekrarlamaya hacet yoktur.

Zabıt şekli: Şifa-i Şerif'in hadîsi aynen Hazret-i Üstad'ın hülâsa edip yazdığı tarzdadır. Yalnız, "Ben çıktım, geldim, Resulullah'a suyunu hazırladım, kendi kendime bir şeyler konuşurken; Resul-i Ekrem (A.S.M.) o ağaçların arkalarından çıktı. Biraz durup bekledi. Sonra başıyla sağa sola

işaret etti" lafızları da vardır.

* * *

330/119- *«Nakl-i sahih ile, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın cesur kumandanlarından ve hizmetkârlarından olan Üsame bin Zeyd der ki: Bir seferde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraberdik. Kaza-yı hâcet için hâlî, settareli bir yer bulunmuyordu. Ferman etti ki:* هَلْ تَرَى مِن نَخْلٍ اَوْ حِجَارَةٍ *(Yani: Ağaçlardan, taşlardan birşeyler görüyor musun?) Dedim: "Evet var." Emretti ve dedi:*

اِنْطَلِقْ وَقُلْ لَهُنَّ اِنَّ رَسُولَ اللّٰه يَأْمُرُكُنَّ اَنْ تَأْتِينَ لِمَخْرَجِ رَسُولِ اللّٰه وَقُلْ لِلْحِجَارَةِ مِثْلَ ذٰلِكَ

Yani ağaçlara de ki: "Resulullahın hâceti için birleşiniz" ve taşlara da de: "Duvar gibi toplanınız." Ben gittim, söyledim. Kasem ediyorum ki, ağaçlar birleştiler ve taşlar duvar oldular. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, hâcetinden sonra yine emretti: قُلْ لَهُنَّ يَفْتَرِقْنَ *(Yani: Onlara git ve de ki birbirinden ayrılsınlar.) Benim nefsim kabza-i kudretinde olan Zât-ı Zülcelâl'e kasem ederim, ağaçlar ve taşlar ayrılıp yerlerine gittiler...»*

(Geçen iki hadîs ve hâdiseyi ayrıca Ya'lâ İbn-i Murre ve Gayalan bin Seleme Es-Sakafî ve İbn-i Mes'ud, Gazve-i Huneyn'de de vaki olduğunu rivayet etmişlerdir.)

Risalede yeri: Mektubat sh: 127

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/300-301; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/24-25; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/390, 391 ve 393 hadîs no: 336 ve337; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/617-619 (Beyhakî ve Ebu Ya'lâ'dan nakil); keza Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/51; El-Metalib-ül Âliye 4/8-10; Kenz-ül Ummal 12/403

Zabıt şekli: Ya'lâ bin Murre ve Gayalan bin Seleme ve İbn-i Mes'ud'un Gazve-i Huneyn'de de aynı hâdisenin vuku' bulduğunu bildiren me'hazler:

Eş-Şifa 1/301, İbn-i Mes'ud'dan nakil; Kenz-ül Ummal 12/403, Üsame bin Zeyd'den... Ve hâkeza bütün rivayet yolları, verilmiş olan me'hazlerin içinde mevcuddur.. ve Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır. Bilhassa Şifa-i Şerif'in rivayetiyle aynendir.

* * *

331/120- *«İmam-ı İbn-i Fûrek ki, kemâl-i içtihad ve fazlından kinaye olarak Şafiiyy-i Sânî ünvanını alan allâme-i asr, kat'î haber veriyor ki: Gazve-i Taif'te, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm gece at üstünde giderken uykusu geliyordu. O halde iken, bir sidre ağacına rastgeldi. Ağaç O'na yol verip, atını in-*

citmemek için, iki şak oldu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, hayvan ile içinden geçti. Tâ zamanımıza kadar o ağaç, iki ayak üstünde, muhterem bir vaziyette kaldı.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 127

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/301-302; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/620; Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/57

Zabıt şekli: Molla Aliyy-ül Karî, Şifa'nın şerhinde diyor: İmam-ı İbn-i Fûrek demiş: "O ağaç, Taif yolunda büyük ve maruf bir ağaçtır." Aliyy-ül Karî ise, der ki: "Herhalde o ağaç O'nun zamanına kadar kalabilmiş ve meşhur olmuştur. Bizim zamanımızda ise, öyle maruf bir ağaç yoktur."

Sair kısımları aynı aynınadır.

* * *

332/121- *«Hazret-i Ya'lâ tarikında -nakl-i sahih ile- haber veriyor ki: Bir seferde, Talha veya Semure denilen bir ağaç geldi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın etrafında tavaf eder gibi döndü. Sonra yine yerine gitti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti ki:* اِسْتَاْذَنَتْ اَنْ تُسَلِّمَ عَلَيَّ *Yani: O ağaç, Cenab-ı Hak'tan istedi ki, bana selâm etsin.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 128

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 2/617; Eş-Şifa 1/301; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/619; keza, Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/53; Müsned-i Ahmed 4/170 ve 172, Ya'lâ bin Murre'den nakil; Mecma-uz Zevaid 9/6-7; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/23, 24; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/391 ve 393

Zabıt şekli: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî'nin ifadeleri şöyledir:

"Ya'lâ bin Murre Es-Sakafi'den rivayet, O demiş: "... Bir seferde Resul-i Ekrem'le (A.S.M.) beraber yürüye yürüye bir yere geldik, konakladık. Peygamber (A.S.M.) orada yattı... Bir ağaç, yeri şak ederek köklerini çıkarıp geldi ve Peygamber'in etrafında tavaf eyledi. Sonra yerine döndü. Resul-i Ekrem (A.S.M.) uyandığında hâdiseyi kendisine aynen söyledim, dedi ki:

هِيَ شَجَرَةٌ اِسْتَاْذَنَتْ رَبَّهَا فِي اَنْ تُسَلِّمَ عَلَى رَسُوْلِ اللّٰهِ (ص.ع.م) فَاَذِنَ لَهَا

"Yani o ağaç, Rabbisinden izin istedi ki, Resulullah'a selâm etsin, ona izin verildi."

* * *

333/122- *«Muhaddisler nakl-i sahih ile İbn-i Mes'ud'dan beyan ediyorlar ki: İbn-i Mes'ud dedi: "Batn-ı Nahl denilen nam mevkide, Nusaybin ecinnîleri ih-*

tida için Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a geldikleri vakit, bir ağaç o ecinnîlerin geldiklerini haber verdi." Hem İmam-ı Mücahid, o hadîste İbn-i Mes'ud'dan nakleder ki: O cinnîler bir delil istediler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bir ağaca emretti; yerinden çıkıp geldi, sonra yine yerine gitti.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 128

Me'hazler: (Not: İki rivayet veya hadîsin me'hazlerini müşterek olarak veriyoruz. Zabıt şekli kısmında herbirisinden birer rivayet şeklini kaydedeceğiz.)

Sahih-i Buharî 5/58, Abdurrahman bin Avf'dan rivayet; Feth-ül Bâri Şerh-i Buharî 7/171 ve 8/669; Sahih-i Müslim 1/331 ve 333, İbn-i Mes'ud'dan rivayet; Sahih-i İbn-i Hibban 8/77; Müsned-i Humeydî 1/133; Ebu Davud kitab: 1, bab: 20; Tirmizî kitab: 44, Tefsir-i Sûre bab: 46 hadîs no: 3; Müsned-i Ahmed 1/458; Cem'-ül Fevaid 2/472; El-Hasais-ül Kübra 1/340-354, onüç tarik şekilleriyle; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/225; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/301; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/619

Zabıt şekli:

1- Cinnîlerin geldiğini haber veren ağaç hakkındaki rivayet: Buharî'nin hadîsi:

عن مسروق (رض) ...قلت مَنْ آذَنَ النَّبِيَّ بِالْجِنِّ لَيْلَة اسْتَمعُوا الْقُرْآنَ؟

فَقَالَ حَدَّثَنِي اَبُوكَ (يعنى عبد الله ابن مسعود) اَنَّهُ آذَنَتْ بِهِمْ شَجَرَةٌ

2- Cinler, bir âyet ve bir mu'cize isteyince; Resul-i Ekrem'in bir ağacı çağırması hakkındaki rivayetler:

Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî, Tefsir sahibi ve Abdullah bin Abbas'ın bir şakirdi olan İmam-ı Mücahid, İbn-i Mes'ud'dan nakleder ki: .....diyerek, hem mezkûr rivayeti, hem de ona benzer başka bir rivayeti nakleder.

* * *

334/123- *«Sahih-i Tirmizî nakl-i sahih ile Hazret-i İbn-i Abbas'tan haber veriyor ki: İbn-i Abbas dedi ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bir a'rabîye ferman etti:* اَرَاَيْتَ اِنْ دَعَوْتُ هذَا الْعِذْقَ مِن هذه النَّخْلَة اَتَشْهَدُ اَنِّى رَسُولُ اللّه؟

"Ben, bu ağacın şu dalını çağırırsam, yanıma gelse, iman edecek misin?" "Evet" dedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm çağırdı. O urcun, ağacının başından kopup, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına atladı, geldi. Sonra emretti, yine yerine gitti.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 128

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 2/620, İmam-ı Zehebî sıhhatini tasdik

etmiş; Tirmizî – Tahkik-i Ahmed Şâkir hadîs no: 3632 (İmam-ı Tirmizî هذا حديثٌ حسنٌ غريبٌ صحيحٌ demiş. Yani: "Şu hadîs hasen ve garib ve sahihtir"); Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/33; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/622; Müsned-i Ahmed Tahkik-i Ahmed Şâkir 3/293; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/15; Mevarid-üz Zam'an sh: 520; Cem'-ül Fevaid 2/472; Sünen-i Daremî Mukaddeme sh: 20; Mecma-uz Zevaid 9/10

Zabıt şekli: Müstedrek-ül Hâkim'in hadîsi: İbn-i Abbas'dan rivayet: Bir a'rabî Resul-i Ekrem'e (A.S.M.) geldi, dedi: "Neyle bileyim ki, sen Resulullahsın?" Hadîsin diğer kısmı, aynı aynına Üstad'ın yazdığı tarzdadır.

* * *

335/124- Hazret-i Üstad'ın yazdığı hadîs ve rivayetlerin sırası dışında olarak, burada bizzat Hazret-i İmam-ı Ali'nin kaydetmiş olduğu bir rivayetini te'kid için yazıyoruz: Nehc-ül Belâga – İmam-ı Ali, Tahkik-i Subhî Salih sh: 301-302

Kureyş'ten toplu bir cemaat, Resulullah'a gelerek bir âyet istedikleri zaman, ben de Resulullah'ın yanında idim. Kureyşliler dediler ki: Ya Muhammed! Senin ne abâ ve ecdadından, ne de senin ailenden hiç birisinin dava etmediği pek büyük bir şeyi dava ediyorsun. Bu durumda biz de senden öyle bir şey isteyeceğiz ki; eğer bize "Evet!" deyip o şeyi gösterebilirsen, o zaman diyeceğiz ki; sen Peygambersin. Eğer yapamazsan, iyice bileceğiz ki, sen sâhir ve yalancısın.

Resul-i Ekrem (A.S.M.) dedi: "Nedir istediğiniz o şey?" Dediler: "Şua ağacı çağırır ve ağaç kök ve damarlarını çıkararak gelirse ve senin yanında durursa..."

Resul-i Ekrem (A.S.M.) dedi: "Allah herşeye kadirdir. Eğer Cenab-ı Allah sizin dediklerinizi benim duamla yaparsa, siz o zaman hakikaten hakka şehadet edecek misiniz?" Onlar "Evet!.." dediler.

Resul-i Ekrem (A.S.M.) dedi: "Allah'ın izniyle sizin istediğinizi size göstereceğim... Amma biliyorum ki; sizler hayra dönecek niyette değilsiniz... Hem sizin bazılarınız yakın bir gelecekte, çukurlara doldurulacaksınız. Bazılarınız da hizbleri, yani arab kabilelerini kışkırtacak ve aleyhime sevk edeceksiniz. Resul-i Ekrem (A.S.M.) bunları dedikten sonra, ağacı çağırdı, dedi: "Ey ağaç! Eğer Allah'a ve âhiret gününe iman ediyorsan.. ve benim de Allah'ın Peygamber'i olduğumu biliyor isen; kök ve damarlarınla beraber yerinden sökül, yanıma gel ve dur!"

İmam-ı Ali diyor: "O'nu hak ile Peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki; o ağaç, kök ve damarlarını yerden sökerek, şiddetli bir gürültü ile

-kuşun kanat çırpınışı gibi- geldi, Peygamber'in tam yanında durdu. En üst dalını Peygamber'in başı üstünde tuttu. Ben Resulullah'ın sağ tarafında duruyordum, ağacın bazı dalları benim omuzuma konuldu."

Kureyş müşrikleri manzarayı bu şekil görünce; burunları yukarıda olarak, inad ve kibir içinde dediler ki: "Haydi şimdi ağaca emret de; yarısını yerinde bıraksın, öbür yarısını da senin yanına getirsin." Resul-i Ekrem (A.S.M.) ağaca onların istediği tarzda emretti; yine ağaç eskisinden daha şiddetli gürültüler çıkararak Peygamber'in emrini aynen yerine getirdi.

Bu defa Kureyş, küfür ve tuğyan içinde dediler ki: "Emret, şu senin yanındaki yarı ağaç, öbür yarının yanına gitsin?"

Resul-i Ekrem (A.S.M.) ağaca o tarzda emretti. O yarı ağaç gitti yerindeki öbür yarısıyla birleşti ve kaynaştı. İmam-ı Ali diyor: Ben bu manzarayı görünce bağırarak dedim: "Lâilaheillallah..." ve "En evvel sana ben iman ediyorum ya Resulallah!.."

Müşrikler ise, hepsi birden dediler: (Hâşâ) "Sâhir ve kezzab!.."

* * *

ONUNCU NÜKTELİ İŞARET

CİZ'-UN NAHL VEYA HANİN-ÜL CİZ'İN ÇOK MÜTEVATİR OLAN MU'CİZESİNİN RİVAYETLERİ

336/125- *«Mescid-i Şerifte hurma ağacından olan kuru direk, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hutbe okurken ona dayanıyordu. Sonra minber-i şerif yapıldığı vakit, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm minbere çıkıp hutbeye başladı. Okurken, direk deve gibi enîn edip ağladı; bütün cemaat işitti. Tâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm yanına geldi, elini üstüne koydu. Onunla konuştu, teselli verdi; sonra durdu.»*

(Ve bu acib hâdisenin, mütevatirin mütevatiri olarak bir çok Sahabe'den gelen tarikleri ve bütün hadîs kitaplarında mezkûr olan birçok rivayet şekilleri için bir kaç hadîs kitabının sahife numaralarını vererek geçeceğiz.)

Risalede yeri: Mektubat sh: 129 ilâ 132

Me'hazler: Sahih-i Buharî 2/11, 3/80 (Câbir bin Abdullah'tan); Eş-Şifa 1/303-304 (bir çok tariklerle.. ve Hasan-ı Basrî'nin hâdiseyi anlattığı zaman ağlaması); Nesaî 3/102; Tirmizî – Tahkik-i Ahmed Şâkir hadîs no: 3631; Câmi-ül Usûl – İbn-ül Esir hadîs no: 8899; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 22/49-50; Müsned-i Ahmed – Tahkik-i Ahmed Şâkir hadîs no: 2234, 2237, 2400, 2401, 2430, 2431 ve 2432; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/66; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 22/12841; El-Evsat 1/595; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/399 ve 404; Feth-ül Bâri 7/414 ve 415; Sünen-i Daremî hadîs no: 39; Cem'-ül Fevaid

2/472-473; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/306; Müsned-i Ahmed 5/330; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe hadîs no: 11797; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 3/1136; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/361-362; Kenz-ül Ummal 12/411-418 (bir çok tariklerle) ve hâkeza bütün hadîs kitaplarından me'hazlar verilebilir.

Zabıt şekli: Çok taraflı ve rivayet yolları hem pek çok, hem de ayrı ayrı lafızlarla olduğundan, bir tek rivayetin muayyen bir şeklini yazmaya gerek duymadık.

* * *

ONBİRİNCİ NÜKTELİ İŞARET

CEMADAT, TAŞ VE DAĞLARLA ALÂKALI MU'CİZELER

337/126- *«Allâme-i Mağrib Hazret-i Kadı-yı İyaz, Şifâ-i Şerifinde ulvî bir senedle ve Buharî sahibi gibi mühim imamlardan nakl-i sahih ile haber veriyorlar ki: Hâdim-i Nebevî Hazret-i İbn-i Mes'ud der ki: Biz, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanında taam yerken, taamın tesbihlerini işitiyorduk.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 132

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/306 (İbn-i Mes'ud, Enes ve Ebu Zer'den nakil); Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/627; Sahih-i Buharî 4/235 (Abdullah bin Mes'ud'dan nakil, aynı bu hadîste, parmaklarından suyun nebeanı da vardır); Tuhfet-ül Ahvezî hadîs no: 3712; Cem'-ül Fevaid 2/477; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/62; El-Hasais-ül Kübra 2/218; Kenz-ül Ummal 12/431; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 10/9988; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/431-432; Mecma-uz Zevaid 5/175; Feth-ül Bâri 7/403; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 6/2337

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi, Abdullah bin Mes'ud'dan rivayet:

...فَلَقَدْ رَأَيْتُ الْمَاءَ يَنْبَعُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِ رَسُولِ اللّٰهِ (ص.ع.م)
وَلَقَدْ كُنَّا نَسْمَعُ تَسْبِيحَ الطَّعَامِ وَهُوَ يُؤْكَلُ

Yani: "Ben gözümle gördüm ki, Peygamber'in (A.S.M.) parmakları arasından su fışkırıyordu. Ve bizler, O'nun yediği taamın tesbihini işitiyorduk."

Ve keza, Ebu Zerr-i Gıffarî'den ise: "Biz Resul-i Ekrem'in yanında taam yerken taamın tesbihlerini işitiyorduk." rivayeti...

* * *

338/127- *«Nakl-i sahih ile, Enes ve Ebu Zerr'den kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki: Hazret-i Enes (hâdim-i Nebevî) demiş ki: "Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanında idik. Avucuna küçük taşları aldı; mübarek elinde tesbih etmeye başladılar; sonra Ebu Bekir-is Sıddîk'ın eline koydu, yine tesbih etti-*

ler." Ebu Zerr-i Gıffarî tarikında der ki: "Sonra Hazret-i Ömer'in eline koydu, yine tesbih ettiler. Sonra aldı yere koydu, sustular. Sonra yine aldı, Hazret-i Osman'ın eline koydu, yine tesbihe başladılar." Sonra Hazret-i Enes ve Ebu Zerr diyorlar ki: "Ellerimize koydu, sustular."»

Risalede yeri: Mektubat sh: 132

Me'hazler: Eş-Şifa 1/306; Nesim-ür Riyad, Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/70; keza, Aliyy-ül Karî 1/630; El-Ehadîs-ül Müşkile – Irakî hadîs no: 112; El-Hasais-ül Kübra 2/74, 304; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/66; Cem'-ül Fevaid 2/474, Ebu Zerr'in rivayeti; Mecma-uz Zevaid 5/179 ve 8/299; Kenz-ül Ummal hadîs no: 35409-35410, 12/385-386, 406 ve 407 bir kaç tarik şekilleriyle; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 6/132

Zabıt şekli: Şifa-i Şerif'in hadîsi, aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği rivayet olduğu için başka bir şey yazılmadı.

* * *

339/128- *«Hazret-i Ali ve Hazret-i Câbir ve Hazret-i Âişe-i Sıddîka'dan nakl-i sahih ile sabittir ki: Dağ, taş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a "Esselâmü aleyke yâ Resulallah" diyorlardı.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 132

Me'hazler: (Üç rivayet çeşidinin birleşik me'hazleridir.) Eş-Şifa 1/307; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/628; Tirmizî – Tahkik-i Ahmed Şâkir hadîs no: 363; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/69; Sünen-i Daremî Mukaddeme sh: 19; Mecma-uz Zevaid 8/260; Kenz-ül Ummal 2/365; Es-Sîret-ül Halebiye 1/361

Zabıt şekli: Bunun rivayetlerdeki ayrı ayrı tarz ve şekilleri, alttaki bölümlerde geleceği için burada bir şey kaydedilmedi.

* * *

340/129- *«Hazret-i Ali'nin tarikında diyor ki: Bidayet-i Nübüvvette, nevahî-i Mekke'de, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraber gezdiğimizde, ağaç ve taşa rastgeldiğimiz vakit, "Esselâmü aleyke yâ Resulallah" diyorlardı.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 133

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 2/607, Zehebî de sıhhatini tasdik etmiş; Eş-Şifa 1/306-307; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/628; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5919; Cem'-ül Fevaid 2/472; Sünen-i Daremî Mukaddeme sh: 20; Kenz-ül Ummal 2/365, 400 ve 404; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/389; Tirmizî hadîs no: 3630; El-Hasais-ül Kübra 1/244

Zabıt şekli: Müstedrek-ül Hâkim'in hadîsi:

عن علىّ (رض) قال: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللّه (ص.ع.م) بِمَكَّةَ، فَخَرَجَ فِى بَعْضِ نَوَاحِيهَا فَمَا اسْتَقْبَلَهُ شَجَرٌ وَلاَ جَبَلٌ اِلاَّ قَالَ: اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللّه...

Meâli: Hazret-i Üstad'ın Türkçesini yazdığı aynı meâldedir.

* * *

341/130- *«Hazret-i Câbir, tarikında der ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm taş ve ağaca rastgeldiği vakit, O'na secde ediyordular; yani inkıyad edip, "Esselâmü aleyke yâ Resulallah" diyordular.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 133

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/307; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/628; Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/71; Sıfat-üs Safve – Ebu-l Ferec İbn-i Cevzî 1/76

Zabıt şekli: Şifa-i Şerif'deki rivayetle, Hazret-i Üstad'ın kaydettiği şekil aynı aynınadır.

* * *

342/131- *«Câbir'in bir rivayetinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş:* اِنِّى لَاَعْرِفُ حَجَرًا كَانَ يُسَلِّمُ عَلَىَّ *Bazıları demişler ki: O, Hacer-ül Esved'e işarettir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 133

Me'hazler: Sahih-i İbn-i Hibban 8/139; Şerh-üs Sünne – Begavî 13/287; Mişkât-ül Masabih 3/152 hadîs no: 5835; Cem'-ül Fevaid 2/472; Sahih-i Müslim 4/782; Müsned-i Ahmed 5/89, 95 ve 105; Müsned-i Tayalisî hadîs no: 781; Sîret-ü İbn-i Hişşam sh: 151; Sünen-i Daremî 1/12; Mu'cem-üt Taberanî Es-Sagîr 1/62; Mu'cem El-Kebir 2/244 ve 257; Müsned-i Ahmed 5/89, 95 ve 103; Feth-ül Barî Şerh-i Buharî 2/89; Feyz-ül Kadir 3/19; Müsned-ül Firdevs 1/58; Tirmizî – Tahkik-i Ahmed Şâkir hadîs no: 3703; Es-Sîret-ül Halebiye 1/361; Sıfat-üs Safve – Ebu-l Ferec İbn-ül Cevzî 1/76; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 22/48; Kenz-ül Ummal 12/366; El-Feth-ül Kebir 1/457 (Müsned-i Ahmed ve Müslim ve Tirmizî'den nakil); Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 2/1907, 1961, 2051 ve 2015; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/397; Tirmizî hadîs no: 3628; Müsned-i Tayalisî hadîs no: 2450; El-Hasais-ül Kübra 1/244; Sahih-i Müslim 7/58; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe hadîs no: 11751; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 3/1122

Zabıt şekli: İbn-i Hibban'ın hadîsi: عن جابر ابن سمرة (رض) قال: قال رَسُول اللّه (ع.ص.م): اِنِّى لَاَعْرِفُ حَجَرًا بِمَكَّةَ كَانَ يُسَلِّمُ عَلَىَّ اِذَا بُعِثْتُ، اِنِّى لَاَعْرِفُهُ اَلْآنَ

Meâli: Câbir bin Semure demiş ki; Resulullah (A.S.M.) dedi ki: "Ben bir taş

tanıyorum, o taş Mekke'dedir. Ben Peygamberlikle müşerref olduğum günlerde bana selâm veriyordu. Şu anda da yine o taşı tanıyorum."

* * *

343/132- *Hazret-i Âişe'nin tarikinde demiş: Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etmiş:* لَمَّا اسْتَقْبَلَنِى جَبْرَائِيلُ بِالرِّسَالَةِ جَعَلْتُ لاَ اَمُرُّ بِحَجَرٍ وَلاَ شَجَرٍ اِلاَّ قَالَ اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰه

Risalede yeri: Mektubat sh: 133

Me'hazler: Daremî Mukaddeme bab:3, sh: 19; Tirmizî kitab:46, bab:3 ve 6; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/37; Nesim-ür Riyad Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/71; keza Aliyy-ül Karî 1/628; Mecma-uz Zevaid 9/252; Es-Sîret-ül Halebiye 1/362; Sıfat-üs Safve – Ebu-l Ferec İbn-ül Cevzî 1/76; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/135

Zabıt şekli: Şifa-i Şerif ve Şerhlerindeki hadîs metni aynendir.

* * *

344/133- *«Nakl-i sahih ile Hazret-i Abbas'tan haber veriyorlar ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Abbas'ı ve dört oğlunu (Abdullah, Ubeydullah, Fazl, Kusem) beraber, mülâet denilen bir perde altına alarak, üzerlerine örttü. Dedi:* يَا رَبِّ هٰذَا عَمِّى وَصِنْوُ اَبِى وَهٰؤُلاَءِ بَنُوهُ فَاسْتُرْهُمْ مِنَ النَّارِ كَسَتْرِى اِيَّاهُمْ بِمُلاَئَتِى *deyip, dua etti. Birden evin damı ve kapısı ve duvarları, "Âmin, Âmin" diyerek duaya iştirak ettiler.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 133

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/608; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/628; Tirmizî kitab: 46, bab: 28; El-Hasais-ül Kübra 2/77 ve 309; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/71; Cem'-ül Fevaid 2/529; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 450; Mecma-uz Zevaid 9/269-270; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/433 hadîs no: 370; Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – İbn-üs Seniyy hadîs no: 185; İbn-i Mace 2/209; Müstedrek-ül Hâkim 2/309; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 9/269; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 1/297

Zabıt şekli: (Not: Bu rivayet, birkaç çeşit tarikle gelmiştir. Mecma-uz Zevaid bu tariklerden bazılarını kaydetmiş. 9/270'deki ikinci tarik için: "Senedi güzeldir" demiş. Şifa-i Şerif'teki rivayet ile, Üstad'ın kaydettiği aynendir.)

* * *

345/134- *«Başta Buharî, İbn-i Hibban, Ebu Davud, Tirmizî gibi kütüb-ü sahiha müttefikan Hazret-i Enes'ten, Ebu Hüreyre'den, Osman-ı Zinnureyn'den, Aşere-i Mübeşşere'den Said İbn-i Zeyd'den haber veriyorlar ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekir-is Sıddîk, Ömer-ül Faruk ve Osman-ı Zin-*

nureyn ile Uhud Dağı'nın başına çıktılar. Cebel-i Uhud ya onların mehabetlerinden veya kendi sürûr ve sevincinden lerzeye geldi, kımıldandı.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 133

Me'hazler: Bu bölümün me'hazleri, 258 no.lu kısımda verildiği için tekrarına lüzum görülmedi.

* * *

346/135- *«Şu misalin (üstteki Uhud Dağı misali) tetimmesi olarak nakledilmiş ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Mekke'den hicret ettiği ve küffarlar takibe çıktıkları vakit, Sebir namındaki dağa çıktılar. Sebir dedi: "Yâ Resulallah, benden ininiz! Korkarım, benim üstümde sizi vururlarsa, Allah beni tâzib eder. Onun için korkarım." Cebel-i Hira çağırdı:* يَا رَسُولَ اللهِ إِلَيَّ *"Bana gel." Bu sır içindir ki, ehl-i kalb, Sebir'de havf ve Hira'da da emniyeti hissederler.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 134

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/308; Nesim-ür Riyad, Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/75; keza Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/630; El-Gunye – Abdülkadir-i Geylanî 2/130; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 3/432

Zabıt şekli: Kadı İyaz ve Aliyy-ül Karî aynen Hazret-i Üstad'ın yazdığı şekilde hâdiseyi kaydetmişlerdir. Ancak bu rivayetin senedi, yani hangi kitaptan geldiği hakkında herhangi bir mâlumat vermemişlerdir. Nesim-ür Riyad Müellifi Şihab-ül Hafacî ise, rivayeti İmam-ı Suyutî'ye dayandırarak der ki: "Suyutî Hazretleri de bunun senedini vermemiştir. Amma herhalde Resul-i Ekrem (A.S.M.) Hicret için Mekke'den ilk çıktığı gece, henüz Sevir Dağı'na gitmeden önce bu dağa çıkmış. Sonra da Sevir Dağı'na çıkmıştır" diye kaydetmiştir. Ruh-ul Beyan Tefsiri ise, "Hicretin ilk gecesinde Resul-i Ekrem (A.S.M.) Ebu Bekir-is Sıddık ile Sevr Dağı'na çıkmak isterlerken yolu kaybedip Huneyn Dağı'na çıkmışlar. Huneyn: Yâ Resulallah benden ininiz, korkarım ki benim üstümde size herhangi bir zarar dokuna. Sonra Sevr Dağı çağırmış: Yâ Resulallah bana gel! demiş" diye kaydetmektedir.

Ayrıca Şeyh Abdülkadir-i Geylanî'nin (K.S.) "El-Gunye" eserinde ise, şöyle denilmektedir: Resul-i Ekrem (A.S.M.) Mekke'den Kureyş'in şerrinden sakınmak üzere Hicret için Hira Dağı'na teveccüh ettikleri zaman, Ebu Bekir-i Sıddık'ın rivayetiyle: Cebrail geldi, dedi: "Ya Muhammed! Cenab-ı Hak sana selâm gönderdi ve bana öğrettiği şu duayı eğer sen de okursan Allah seninle müşriklerin arasında bir hicab halkedecektir. İstersen, o duayı sana da öğreteyim." Resul-i Ekrem (A.S.M.) dedi: "Evet, öğret ya Cebrail!" Cebrail (A.S.) ise, Peygamber'e dedi: Söyle:

يَا اَكْبَرَ كُلِّ كَبِيرٍ يَا سَمِيعُ يَا بَصِيرُ يَا مَنْ لاَ شَرِيكَ لَهُ وَلاَ وَزِيرَ، يَا خَالِقَ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ الْمُنِيرِ، يَا عِصْمَةَ الْبَائِسِ الْخَائِفِ الْمُسْتَجِيرِ، يَا رَازِقَ الطِّفْلِ الصَّغِيرِ، يَا جَابِرَ الْعِظَمِ الْكَسِيرِ، يَا قَاصِمَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ. اَسْئَلُكَ وَاَدْعُوكَ دُعَاءَ الْبَائِسِ الْفَقِيرِ، دُعَاءَ الْمُضْطَرِّينَ الضَّرِيرِ. اَسْئَلُكَ بِمَعَاقِدِ الْعِزِّ مِن عَرْشِكَ وَمَفَاتِيحِ الرَّحْمَةِ مِنْ كِتَابِكَ وَبِالْاَسْمَاءِ الثَّمَانِيَةِ الْمَكْتُوبَةِ عَلَى قَرْنِ الشَّمْسِ اَنْ تَفْعَلَ بِى...كَذَا وَكَذَا

Not: Mühim iki mevzu':

1- Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) Mekke'den çıkıp, Medine'ye Hicret etmek üzere, içine girip saklandıkları mağarayı, bütün siyer kitapları Sevr Dağı'ndaki "Gâr-ı Sevr" olarak kaydetmişlerdir. Bu siyer kitaplarını ve rivayet tariklerini çok iyi bilen Hazret-i Bediüzzaman ise risalelerinin bir kaç yerinde; Hicret hâdisesinde Peygamber'in (A.S.M.) tahassun ettikleri mağarayı ve örümcek ve güvercin hâdiselerini anlatırken, her zaman "Gâr-ı Hira" diye kaydeder. Bu durumda, ya Bediüzzaman'ın kat'î bildiği birşey vardır -ki üstteki bazı kaynaklar da öyle işaret veriyorlar- yahud da, kâtiplerin bir sehvidir -ki bizim kanaatımıza göre, bu mümkün değildir. Zira, Risale-i Nur'da bu bahis birkaç defa tekrarlanmıştır.- Nasılki Şifa'nın Şerhi Nesim-ür Riyad eserinde, şârih Şihab-ül Hafacî dahi, Hicret hâdisesinin ilk gecesinde, bazı hâdiselerin henüz Sevr Dağı'na çıkmadan evvel vuku' bulmuş olacağı ihtimalini de nazara vermiştir. Ruh-ul Beyan Tefsiri dahi başka tarz bir rivayet, amma netice itibariyle aynı mânaya bir derece işaret etmektedir. Bu durumda bize göre; her ne kadar siyer ve tarih kitapları, Peygamber'in Hicret hâdisesinde tahassun ettikleri "Gâr-ı Sevr"dir diye, yani Sevr Mağarası mes'elesinde ısrar ediyorlarsa da.. fakat şu bazı uçlarını gösterdiğimiz rivayet şekillerinde ise, Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) ilk tahassun ettiği mağara, Hira Dağındaki mağara olduğu anlaşılmaktadır.

2- Üstad Hazretleri, bu rivayetin hemen altında der ki: *«Bu misalden anlaşılıyor ki: O koca dağlar, birer müstakil abddir, müsebbihtir ve vazifedardırlar. Peygamber'i (A.S.M.) tanır ve severler; başıboş değillerdir.»*

İşte Hazret-i Üstad'ın bu kat'î hüküm ve kanaatını te'yid ve tasdik eden şu hadîs-i şerifin bir parçasıdır:

عن ابى حُمَيد الساعدىّ... فَلَمَّا رَاَ النَّبِىُّ (ع.ص.م) اُحُداً، قَالَ: هٰذَا جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ...

Yani: Peygamber (A.S.M.) Uhud Dağı'nı gördüğü zaman buyurdular ki: "Şu

dağ öyle bir dağdır ki bizi sever, biz de onu severiz." (Sahih-i Buharî 3/155)

* * *

347/136- *«Nakl-i sahih ile Abdullah İbn-i Ömer'den haber veriyorlar ki, demiş: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm minberde hutbe okurken:*

وَمَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْاَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمٰوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ

âyetini okudu. Ve dedi:

اِنَّ الْجَبَّارَ يُعَظِّمُ نَفْسَهُ وَيَقُولُ اَنَا الْجَبَّارُ اَنَا الْجَبَّارُ اَنَا الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ *dediği vakit, minber öyle sarsıldı ve öyle lerzeye geldi ve titredi, korktuk ki; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı düşürecek bir derecede sallandı.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 134

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/2147-2148; Şerh-i Sahih-i Müslim – Nevevî, Hamiş-i Kastalanî 6/132-133; Sahih-i İbn-i Hibban 9/214; Müstedrek-ül Hâkim 2/252 (Hazret-i Âişe'den nakil); Cem'-ül Fevaid 2/259; El-Hasais-ül Kübra 2/311; Eş-Şifa 1/308; Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/75; keza Aliyy-ül Karî 1/630; Şerh-üs Sünne – Begavî 14/111; El-Gunye – Geylanî 1/49; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 2/685

Zabıt şekli: Sahih-i İbn-i Hibban'ın hadîsi: عن عبد الله ابن عُمَر (رض) قال:

اِنَّ رَسُولَ اللّٰه قَرَاَ هذه الْآيَات يَوْمًا عَلَى الْمِنْبَر: وَمَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْاَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمٰوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِه... وَرَسُولُ اللّٰه (ع.ص.م) يَقُولُ هٰكَذَا، بِاَصْبُعِه يُحَرِّكُهَا، يُمَجِّدُ الرَّبُّ جَلَّ وَعَلاَ نَفْسَهُ: اَنَا الْجَبَّارُ اَنَا الْمُتَكَبِّرُ اَنَا الْمَلِكُ اَنَا الْعَزِيزُ اَنَا الْكَرِيمُ. فَرَجَفَ بِرَسُولِ اللّٰه (ع.ص.م) الْمِنْبَر، حَتّٰى قُلْنَا لَيَخِرَّنَّ بِه.

Sahih-i Müslim'in hadîsinde ise, Abdullah bin Ömer demiş: "Resulullah'ı minberde gördüm, diyordu: "يَاْخُذُ الْجَبَّارُ عَزَّ وَجَلَّ سَمٰوَاتِهِ وَاَرْضِيه بِيَدَيْه...الخ.

Meâli (Sahih-i Müslim'in hadîsinin meâlidir): Yer ve göklerin Cebbarı, Mutlak Hâkimi Allah (C.C.) semavat ve arzı eline alarak diyecektir ki: "Cebbar ve Hâkim olan benim. Aziz ve yüce olan benim..."

* * *

348/137- *Nakl-i sahih ile, Abdullah İbn-i Abbas ve İbn-i Mes'ud'dan haber veriyorlar ki, demişler: «Feth-i Mekke gününde, Kâ'be ve etrafında, taşta rasasla mıhlanmış üçyüz altmış sanem vardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm elinde kavse benzer bir değnekle, o sanemlere birer birer işaret ederek* جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ اِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا *deyip, hangisine işaret etti, yere düştü.*

Sanemin yüzüne işaret ettiyse, arkasına düşer; arkasına işaret ettiyse, yüz üstüne düşer ve hâkeza.. sanemler yere yuvarlandılar.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 134

Me'hazler: Sahih-i Buharî 3/178-179, Abdullah bin Mes'ud'dan nakil; Sahih-i Müslim 3/1407, 1408; Sahih-i İbn-i Hibban 7/544, 8/157, İbn-i Ömer ve İbn-i Abbas'dan nakil, hadîs no: 1702; Şerh-üs Sünne – Begavî 14/28, Abdullah bin Ömer'den; Cem'-ül Fevaid 2/65, 142 ve 143; El-Ezkâr – Nevevî sh: 273; Eş-Şifa 1/308; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/630; Tirmizî – Tahkik-i Ahmed Şâkir hadîs no: 3137; Mecma-uz Zevaid 6/176; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 10/10427-10657 on kadar rivayetlerle; Feth-ül Barî Şerh-i Buharî 9/77; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/519; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/81; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe hadîs no: 18752; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 5/605

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi aynen Üstad'ın kaydettiği ibareyledir.

* * *

349/138- *«Nübüvvetten evvel, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, amucası Ebu Talib ve bir kısım Kureyşî ile beraber, Şam tarafına ticarete gidiyorlar. Buheyra-yı Rahib'in Kilisesi civarına geldikleri vakit oturdular. İnsanlarla ihtilât etmeyen münzevî Buheyra-yı Rahib birden çıkageldi. Kafile içinde Muhammed-ül Emîn'i (A.S.M.) gördü. Kafileye dedi: "Şu Seyyid-ül Âlemîn'dir ve Peygamber olacaktır." Kureyşîler dediler: "Neden biliyorsun?" Mübarek rahib dedi ki: "Siz gelirken baktım ki, havada üstünüzde bir parça bulut vardı. Siz otururken, şu Muhammed-ül Emîn (A.S.M.) tarafına bulut meyletti, gölge yaptı. Hem görüyordum ki: Taş, ağaç ona secde eder gibi bir vaziyet gördüm. Bu ise, nebîlere yapılır."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 135

Me'hazler: (Not: Bu bahsin bazı me'hazleri, sıra no. 461'de de verilmiştir.)

Müstedrek-ül Hâkim 2/615; Cem'-ül Fevaid 2/59; Mir'at-ül Cinan – İmam-ı Yafaî 2/246; Tabakat-ı İbn-i Sa'd 1/76 ve 99; Sîret-ü İbn-i Hişşam sh: 115; Üsüd-ül Gabe – İbn-ül Esir 1/146; Tuhfet-ül Ahvezî 10/90-93 hadîs no: 3699, İbn-i Esir-i Cezerî demiş: "Bu hadîsin isnadı sahih ve onun ricali de sahih ricalidir."; Mişkât-ül Masabih 3/186 hadîs no: 5918; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/308; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/631; Sıfat-üs Safve – Ebu-l Ferec İbn-ül Cevzî 1/66-67, geniş izahlar.

Zabıt şekli: Tuhfet-ül Ahvezî'nin rivayet ve şerhi dört sahifedir. Bahîra'-i Rahib'in Resul-i Ekrem'le konuştuğu bütün sözleri ve onda gördükleri hârika haller, sahih olarak kaydedilmiştir. Hepsini buraya kaydetmek çok uzun olacağı için, havale edildi.

Not: Risalede "Buheyra" diye yazılmışsa da, sehivdir. Kaynak kitaplarda "Bahîra" olarak kayıtlıdır.

* * *

ONİKİNCİ NÜKTELİ İŞARET

ONBİRİNCİ NÜKTE İLE (YANİ TAŞ VE CEMADAT İLE) ALÂKALI MU'CİZELER

350/139- « وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ رَمٰى *nass-ı kat'îsiyle ve ehl-i tahkik umum müfessirlerin tahkikıyla ve umum ehl-i hadîsin ihbarıyla, Gazve-i Bedir'de, şu âyet haber veriyor ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bir avuç toprak ile küçük taşları aldı, küffar ordusunun yüzüne attı,* شَاهَتِ الْوُجُوهُ *dedi.* شَاهَتِ الْوُجُوهُ *kelimesi bir kelâm iken, onların herbirinin kulağına gitmesi gibi; o bir avuç toprak dahi, herbir kâfirin gözüne gitti. Herbiri kendi gözü ile meşgul olup, hücumda iken birden kaçtılar.» Keza aynı hâdise, Huneyn Harbi'nde de vâki olmuştur.*

Risalede yeri: Mektubat sh: 136

Me'hazler: Ebu Davud hadîs no: 4508 ve 4509; Müsned-i Ahmed 2/451 (Ebu Hüreyre'den nakil); Sahih-i Müslim 3/1398 hadîs no: 1775, 1777 ve 2990 (Enes bin Mâlik'ten); Cem'-ül Fevaid 2/100, 147 ve 148 (İmam-ı Ali'den); Uyûnül Eser – İbn-i Seyyid-in Nâs 1/257; Mecma-uz Zevaid 6/84; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 3/78-81, 5/137 ve 146; El-Hasais-ül Kübra 1/509; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 4/331-332; El-Mevahib-ül Ledünniye – Kastalanî 3/15

Zabıt şekli: Ayrı ayrı tariklerle gelmiş uzun tafsilâtlı rivayetlerdir. Hazret-i Üstad bunların hülâsalarını kaydetmiş. Sadece bir tek zabıt şeklini vermeye gerek duymadık. Meraklılar isterlerse verilen me'hazlara bakabilirler.

Rivayetteki شَاهَتِ الْوُجُوهُ **un mânası:** "Yüzler çirkinleşsin.. yani şevk ve neşatları kaçsın, bozulsun" gibi mânalar...

* * *

351/140- *«Başta Buharî, Müslim, kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki: Gazve-i Hayber'de bir Yahudi kadını, bir keçiyi biryan yapıp pişirmiş, gayet müessir bir zehir ile zehirlemiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a göndermiş. Sahabeler yemeye başladılar. Birden ferman etti:*
ارْفَعُوا اَيْدِيَكُمْ اِنَّهَا اَخْبَرَتْنِى اَنَّهَا مَسْمُومَةٌ *Yani, pişirilen keçi bana der ki: "Ben zehirliyim" diye haber veriyor. Herkes elini çekti. Fakat o şiddetli zehirin te'sirinden, Bişr İbn-il Berra', aldığı bir tek lokmadan vefat etti. Resul-i Ekrem*

Aleyhissalâtü Vesselâm, o Zeyneb (*) ismindeki kadını çağırdı. Ferman etti: "Neden böyle yaptın?" O menhuse dedi: "Eğer Peygamber isen, sana zarar vermeyecek; eğer padişah isen, insanları senden kurtarmak için yaptım." Bazı rivayette onu öldürtmemiş, bazı tarikte öldürtmüş. Ehl-i tahkik demiş ki: Kendi öldürtmemiş; fakat Bişr'in veresesine verilmiş, onlar öldürmüşler.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 136

Me'hazler: Sahih-i Buharî 2/121, 3/114 (Enes bin Mâlik ve Ebu Hüreyre'den); Feth-ül Barî Şerh-i Buharî 4/159, 6/272, 6/497 ve 10/20 ve 451; Müstedrek-ül Hâkim 3/219, 4/109; Şerh-üs Sünne – Begavî 14/23; Cem'-ül Fevaid 2/668 ve 472; Sünen-i Daremî Mukaddeme 1/35; Ebu Davud Mukaddeme/11; Müsned-i Ahmed 1/305 ve 451, 3/218; Eş-Şifa 1/316; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/644 (şerh ve izahlarıyla beraber); El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 21/122 ve 22/52, 66; Zâd-ül Maad – İbn-ül Cevzî 3/336; Mecma-uz Zevaid 10/295; Kenz-ül Ummal 12/390; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/256 ve 264; El-Mevahib-ül Ledünniye – İmam-ı Kastalanî 2/239; Es-Sîret-ül Halebiye 3/63; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 4/208; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 2/1202 ve 1204; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/197-198

Zabıt şekli: Bir üstteki rivayet gibi çeşitli tarikleri olduğu için, bir tek tarzı rivayeti vermeye gerek duyulmadı. Yalnız rivayetlerde ذِرَاعُ شَاةٍ tabiri vardır. Yani: "Keçinin kolu zehirlenmiş" diye. Hazret-i Üstad da alttaki bölümde öyle diyor. Ancak Türkçe ifadelerinde kâtiblerin bir sehvi olarak "Keçinin kavli" diye yazılmıştır.

* * *

352/141- *«Bir rivayette o keçinin kolu haber verdiği vakit, bazı Sahabeler de işittiler.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 136

Me'hazler: Üstteki me'hazların bazılarında bu rivayet dahi mevcud olmakla beraber, yine de bir-iki me'haz veriyoruz:

Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5931; Câmi-ül Usûl – İbn-i Esir hadîs no: 8888; Mecma-uz Zevaid 8/295-296

Zabıt şekli: Zabıt şekli de, üstteki me'hazlerde olsun, gerekse şu bölümün me'hazlerinde olsun aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır.

* * *

(*) Bu Zeyneb; Zeyneb Binti Hâris'tir ki, sahabî-i celil Abdullah bin Selâm'ın da kız kardeşidir. *(A.B.)*

353/142- *«Hem bir rivayette vardır ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm haber verdikten sonra dedi: "Bismillâh deyiniz, ondan sonra yiyiniz. Zehir daha te'sir etmiyecektir." Şu rivayeti, çendan İbn-i Hacer-i Askalanî kabul etmemiş; fakat başkaları kabul etmişler.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 137

Me'hazler: Bu mes'elenin me'hazleri kısmen 351 ve 352 no.lu kısımlarda da geçtiği için, burada birkaçına işaret edeceğiz: Eş-Şifa 1/317-319; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/645; Müstedrek-ül Hâkim'den naklederek, rivayetin sahih olduğunu ve İbn-i Hacer'in görüşü doğru olmadığını beyan etmiş.

Zabıt şekli: Eş-Şifa – Kadı İyaz'ın eserindeki kayıt şekli, aynen Hazret-i Üstad'ın yazdığı tarzdadır.

* * *

354/143- *«Hazret-i İmam-ı Ahmed İbn-i Hanbel, Ebû Said-il Hudrî'den tahric ve tashih eder ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Katâde İbn-i Nu'man'a karanlıklı, yağmurlu bir gecede bir değnek verir ve ferman eder ki: "Sana lâmba gibi, onar arşın her tarafta ışık verecek. Evine gittiğin zaman, bir siyah şahıs gölge göreceksin. O, şeytandır. Onu hânenden çıkar, tardet." Katâde değneği alır, gider. Yed-i beyza gibi ışık verir. Evine gider; o siyah şahsı görür, tardeder.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 137

Me'hazler: Eş-Şifa 1/323; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/671; Müsned-i Ahmed 3/65; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 22/66, 67; El-İsabe Fi Temyiz-is Sahabe – İbn-i Hacer hadîs no: 7076; Mecma-uz Zevaid 2/166-167, 9/318-319; Kenz-ül Ummal 11/381, 12/376; Cem'-ül Fevaid 2/563; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/562, buraya kadar yazılan me'hazler, Katâde İbn-i Nu'man'a verdiği değnek rivayetleridir.

Ayrıca Sahih-i Buharî 2/125; El-Musannef – San'anî 11/280-281, bu son me'hazlerde ise, ayrı ayrı iki Sahabe'ye Resul-i Ekrem'in vermiş olduğu değneklerin aynı hâli gösterdiklerini kaydeder.

Zabıt şekli: El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned'in hadîsi: Ebu Said-i Hudrî'den tahricen: O gece karanlıklı, yağmurlu bir gece idi. Resul-i Ekrem (A.S.M.) yatsı namazı için mescide geliyordu. O sırada şimşek parıldadı. Onun ışığında Katâde'yi gördü.. ve "Nereye ya Katâde?" Katâde dedi: "Biliyorsun ya Resulallah, şu vakitte namaza gelenler az oluyor. İstedim ki, namazda bulunayım. Resul-i Ekrem (A.S.M.) Katâde'ye emretti, "Namazı kıldıktan sonra bir yere gitme, tâ ben gelinceye kadar..." Namaz bitti, Resul-i Ekrem (A.S.M.) Katâde'ye bir ağaç dalını verdi.. ve hadîsin sair kısmı aynen Hazret-i Üstad'ın

yazdığı gibidir.

* * *

355/144- *«Bir menba-ı garaib olan Gazve-i Kübra-i Bedir... Gazve-i Bedir gibi bir menba-ı mu'cizat olan bir gazve...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 137 ve 139

Me'haz: El-Hasais-ül Kübra 521

Zabıt şekli: (Sadece bir nümune vermekle iktifa edildi.) İmam-ı Suyutî Hazretleri, Bedir Harbi'nde yetmiş tane mu'cizenin zuhur ettiğini tesbit ederek kaydetmiştir.

* * *

356/145- *«Bir menba'-ı garaib olan Gazve-i Kübra-yı Bedir'de, Ukkaşe İbn-il Mihsan-ıl Esedî'nin müşriklerle döğüşürken kılıncı kırıldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona kılıncına mukabil, kalınca bir değnek verdi. Dedi: "Bununla harbet." Birden değnek, biiznillâh uzun, beyaz bir kılınç oldu. Onunla harbetti. Hayatı mikdarınca, tâ Yemame Harbi'nde şehid oluncaya kadar boynunda taşıdı. Şu hâdise kat'îdir. Çünki Ukkaşe bütün hayatında onunla iftihar etmiş ve o kılınç "El-Avn" (*) namıyla meşhur olmuş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 137

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/222-223; Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/156; keza Aliyy-ül Karî 1/671; Uyûn-ül Eser – İbn-i Seyyid-in Nâs 1/262; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 4/97; Sîret-ü İbn-i Hişşam 1/637; Zâd-ül Maad – İbn-ül Cevzî 3/186; El-Ehadîs-ül Müşkile – El-Hâfız Zeyn-ül Irakî hadîs no: 99; El-Hasais-ül Kübra 1/511

(Not: El-Hasais-ül Kübra'da İmam-ı Suyutî aynı harbde, Seleme İbn-ül Eslem bin Hureyş'in de kılıncının kırıldığı ve aynı şekilde ona da Resul-i Ekrem'in bir değnek vererek, kılınca inkılâb ettiğini kaydetmiş.)

Zabıt şekli: Meâli: Ömer bin Osman El-Hacebî kendi babasından, o da halasından duymuş ki, demiş: Hazret-i Ukkaşe (R.A.) demiş: "Bedir Harbi'nde benim elimde kılınç kırıldı. Resulullah bana bir değnek verdi. O değnek hemen kılınca inkılâb etti..."

* * *

357/146- *«İbn-i Abd-il Berr gibi bir allâme-i asır ve ehl-i tahkikin büyüklerinden nakl ve tashih ediyorlar ki: Gazve-i Uhud'da Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın halazâdesi olan Abdullah İbn-i Cahş harbederken kılıncı*

(*) Seyf-ül Avn; yani, imdat ve yardım kılıncı demektir *(A.B.)*

kırıldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona bir değnek verdi. O değnek, onun elinde bir kılınç oldu. Onun ile harbetti. O eser-i mu'cize olan kılınç, baki kaldı. Meşhur İbn-i Seyyid-in Nâs siyerinde haber veriyor ki: Bir zaman sonra, Abdullah o kılıncı Bugay-ı Türkî namında bir adama, ikiyüz liraya sattı.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 137

Me'hazler: Uyûn-ül Eser – İbn-i Seyyid-in Nâs 2/20; El-Musannef – San'anî 11/279; Eş-Şifa 1/323; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/672; Nesim-ür Riyad, Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/157; El-İsabe – İbn-i Hacer hadîs no: 4583; El-Hasais-ül Kübra 1/540; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 3/232, 4/97

Zabıt şekli: İbn-i Seyyid-in Nâs, El-Musannef ve Şerh-üş Şifa eserleri gibi, üstte sahife numaraları verilmiş olan me'haz eserlerde; Abdullah bin Cahş'ın Uhud gününde kılıncının kırıldığı ve O'na Resul-i Ekrem'in bir değnek verip, elinde bir kılınca dönüştüğü hakkındaki rivayet sahih ve sağlamdır.. ve aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır. Ancak rivayetin diğer kısmında; kâtiplerin kat'î bir sehvi vardır. Çünki Hazret-i Abdullah bin Cahş aynı harpte şehid düştü. O kılınç ise, onun vereselerine kaldı.. ve onu Buga-i Türkî'ye 200 dinara satan kişi ise, onun torunlarından birisidir.

* * *

ONÜÇÜNCÜ İŞARET

HASTALAR VE YARALILARLA ALÂKADAR MU'CİZELER

358/147- *Allâme-i Mağrib Kadı İyaz, sahih ve sağlam bir senedle Hazret-i Sa'd İbn-i Ebî Vakkas'tan nakleder. Hazret-i Sa'd diyor:*

«Gazve-i Uhud'da ben Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanında idim. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o gün kavsi kırılıncaya kadar küffara oklar attı. Sonra bana okları veriyordu. "At!" diyordu. Nasl'sız, yani ok'un uçmasına yardım eden kanatları olmayan okları verirdi. Ve bana emrederdi: "At!" Ben de atardım. Kanatlı oklar gibi uçardı, küffarın cesedine yerleşirdi.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 138

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/1876-1880; Sahih-i İbn-i Hibban 9/65, her iki me'hazde Hazret-i Ali'den nakletmişler; Şerh-üs Siyer-ül Kebir – İmam-ı Muhammed 1/112; Cem'-ül Fevaid 2/108; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 3/97; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/464

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in hadîsi: عن عامر ابن سعد عن ابيه: اَنَّ النَّبِيَّ (ع.ص.م) جَمَعَ لَهُ اَبَوَيْهِ يَوْمَ اُحُدٍ. قَالَ: كَانَ رَجُلٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ قَدْ اَحْرَقَ الْمُسْلِمِينَ.

فَقَالَ النَّبِيُّ (ع.ص.م) اِرْمِ فَدَاكَ اَبِي وَاُمِّي. قَالَ فَنَزَعْتُ لَهُ بِسَهْمٍ لَيْسَ فِيهِ نَصْلٌ، فَاَصَبْتُ جَنْبَهُ فَسَقَطَ، فَانْكَشَفَتْ عَوْرَتُهُ. فَضَحِكَ رَسُولُ اللّٰهِ (ع.ص.م) حَتّٰى نَظَرْتُ اِلٰى نَوَاجِذِهِ.

Meâli: Uhud günü Resul-i Ekrem (A.S.M.) anne ve babasını bana feda etti. Müşriklerden bir adam, Müslümanlar yandırıyordu. Resul-i Ekrem (A.S.M.) bana dedi: "At! Anam babam sana feda olsun." Ben de o adama nasıl'sız bir ok isabet ettirdim. Onun bağrına değdi, yere düştü. Onun avret yeri açığa çıktı. Resul-i Ekrem (A.S.M.) buna öyle güldü ki, O'nun arka dişlerini bile görebildim."

* * *

359/148- *Yine Sa'd bin Ebî Vakkas'tan: «O halde iken, Katâde İbn-i Nu'man'ın gözüne bir ok isabet etmiş, gözünü çıkarıp, gözünün hadakası, yüzünün üstüne indi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm mübarek, şifalı eliyle onun gözünü alıp, eski yuvasına yerleştirip, iki gözünden en güzeli olarak, hiçbir şey olmamış gibi şifa buldu. Şu vâkıa çok iştihar etmiş. Hattâ Katâde'nin bir hafîdi, Ömer İbn-i Abd-il Aziz'in yanına geldiği vakit, kendini şöyle tarif etmiş: (Arapça şiirin mânası:) "Ben öyle bir zâtın hafîdiyim ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onun çıkmış gözünü yerine koyup, birden şifa buldu. En güzel göz o olmuş."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 138

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/322; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/651; Mecma-uz Zevaid 6/113; Kenz-ül Ummal 12/376-377; El-Hasais-ül Kübra 1/510, 526; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/650, 3/97 ve 251; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 4/1594; Delâil-ün Nübüvve 2/483; Sîret-ü İbn-i İshak 2/82; El-İsabe – İbn-i Hacer 3/217; Yine Mecma-uz Zevaid 8/298; Müstedrek-ül Hâkim 3/295

Zabıt şekli: Bütün me'hazler Hazret-i Üstad'ın yazdığı şekilde Uhud günü aynı vak'anın cereyan etmiş olduğunu kaydederler. Ömer bin Abdulaziz'in yanına gelen Katâde'nin torununun ismi ise, Asım bin Ömer bin Katâde'dir.

* * *

360/149- *«Hem nakl-i sahih ile haber verilmiş ki: Meşhur Ebî Katâde'nin, Yevm-i Zîkarad denilen gazvede, bir ok mübarek yüzüne isabet etmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, mübarek eliyle meshetmiş. Ebî Katâde der ki: "Kat'iyen ve aslâ ne acısını ve ne de cerahatini görmedim.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 138

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/322; Nesim-ür Riyad, Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/113; ve keza, Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/653; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 4/193

Zabıt şekli: Aliyy-ül Karî Şerh-üş Şifa eserinde, Beyhakî'den naklederek der ki: "Bu rivayeti Ebu Said-i Hudrî Katâde'den rivayet etmiş: Resulullah (A.S.M.) Ebi Katâde'nin yüzüne isabet eden okun açtığı yarasına tükrüğünü sürmüş. Ebu Katâde'nin ismi, Haris bin Rib'îdir (Zîkared) Hayber ile Medine arasında bulunan bir suyun adıdır. Ve rivayet, aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır.

* * *

361/150- *«Başta Buharî ve Müslim, kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki: Gazve-i Hayber'de, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Aliyy-i Haydarî'yi bayraktar tayin ettiği halde, Ali'nin gözleri hastalıktan çok ağrıyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm tiryak gibi tükürüğünü gözüne sürdüğü dakikada, şifa bularak hiçbir şey kalmadı. Sabahleyin Hayber Kal'asının pek ağır demir kapısını çekip, elinde kalkan gibi tutup, Kal'a-i Hayber'i fethetti.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 139

Me'hazler: Bu bölümün bazı me'hazleri, 267 sıra no.da verilmekle beraber, yine bazı me'hazler veriyoruz:

Müsned-i Ahmed 1/85, 2/145; Sahih-i Buharî 4/58, 65 ve 73, 5/23 (Sehl bin Sa'd'dan rivayet); Müstedrek-ül Hâkim 3/38 (Câbir bin Abdullah'dan rivayet.. ve Zehebî de sıhhatine karar vermiş); Eş-Şifa 1/323; Sahih-i Müslim Bi-Şerh-i Nevevî Hamiş-i Kastalanî 5/178, 12/185; Menakıb-ı Âl-i Beyt-ir Resul – Abdulmutî Kalacı sh: 71, 75 ve 166 (Âmir bin Sa'd'dan); Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 6/5730-5991 ve 7/6233-6507 (bir çok tariklerle aynı hâdisenin ayrı ayrı tarzları); Müsned-ül Bezzar hadîs no: 1071, 1072 ve 1120; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 2/494 ve 6/2367; Müsned-i Şaşî sh: 82 (kapıyı Hazret-i Ali'nin kalkan gibi kullanması hakkındaki rivayet)

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: عن سهل بن سعد (رض) انّه سَمِعَ النّبِيَّ (ع.ص.م) يَقُولُ يَوْمَ خَيْبَر: لَأُعْطِيَنَّ الرَّايَةَ رَجُلاً يَفْتَحُ اللّهُ عَلَى يَدَيْه، فَقَامُوا يَرْجُونَ لِذلكَ اَيُّهُمْ يُعْطَى. فَغَدَوْا وكُلُّهُمْ يَرْجُو اَنْ يُعْطَى، فَقَالَ اَيْنَ عَلِيٌّ؟ فَقِيلَ يَشْتَكِي عَيْنَيْه، فَاَمَرَ فَدُعِيَ لَهُ، فَبَصَقَ فِي عَيْنَيْه فَبَرَاَ مَكَانَهُ حَتّى كَاَنَّهُ لَمْ يَكُنْ بِه شَيْءٌ...الخ.

Meâli: Sehl bin Sa'd duymuş ki, Hayber günü Peygamber (A.S.M.) diyor: "Ben yarın bayrağı öyle birisine vereceğim ki; Allah O'nun elleriyle fethede-

cek." Bunun üzerine birçok sahabeler niyetlendiler ki, bayrak onlara verilsin. Tâ ertesi sabah oluncaya kadar herkes bu ümid içinde idi. Sabah olunca, Resul-i Ekrem (A.S.M.) sordu: "Ali nerededir?" denildi: "Gözleri ağrıyor." Gelmesini emretti, geldi. Resul-i Ekrem O'nun gözlerine ağzının tükrüğünü sürdü, derhal iyileşti. Hattâ sanki hiçbir şey olmamış gibi oldu...

* * *

362/151- *Feth-i Hayber'de «Seleme İbn-i Ekva'ın bacağına kılınç vurulmuş, yarılmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona nefes edip, birden ayağı şifa bulmuş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 139

Me'hazler: Sahih-i Buharî 5/170, Yezid Ebi Ubeyd'den; Sünen-i Ebu Davud 2/339; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 22/259; Eş-Şifa 1/323; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/655; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 4/251; Feth-ül Barî Şerh-i Buharî 7/475

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: قَالَ يزيد ابن ابى عُبَيد (رض): رَأَيْتُ أَثَرَ ضَرْبَةٍ فِى سَاقِ سَلَمَةَ (رض) ، فَقُلْتُ يَا اَبَا مُسْلِمٍ مَا هذه الضَّرْبَةُ؟ فَقَالَ هذه ضَرْبَةٌ اَصَابَتْنِى يَوْمَ خَيْبَر، فَقَالَ النَّاسُ أُصِيبَ سَلَمَةُ. فَاَتَيْتُ النَّبِىَّ (ع.ص.م) فَنَفَثَ فِيهِ ثَلاَثَ نَفَثَاتٍ. فَمَا اشْتَكَيْتُهَا حَتَّىَ السَّاعَة.

Meâli: Yezid bin Ebi Ubeyd demiş ki: Ben Seleme'nin bacağındaki bir darbenin izini gördüm. O'na sordum, dedim: "Ya Eba Müslim, bu darbe nereden?" Dedi ki: "Bu darbe, Hayber günü bana değdi. İnsanlar bağırdılar ki, Seleme yaralandı, yahud şehid düştü... Sonra ben Peygamber'e geldim, üç kere ona nefes etti. O günden bugüne, daha onun acısını görmedim."

* * *

363/152- *«Başta Nesaî olarak erbab-ı siyer, Osman İbn-i Huneyf'den haber veriyorlar ki: Osman diyor ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına bir a'ma geldi, dedi: "Benim gözlerimin açılması için dua et." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona ferman etti:*

فَانْطَلِقْ وَتَوَضَّأْ ثُمَّ صَلِّ رَكْعَتَيْنِ وَقُلِ اللّٰهُمَّ انِّى اَسْئَلُكَ وَاَتَوَجَّهُ اِلَيْكَ بِنَبِيِّ مُحَمَّدٍ نَبِيِّ الرَّحْمَةِ يَا مُحَمَّدُ انِّى اَتَوَجَّهُ بِكَ اِلَى رَبِّكَ اَنْ يَكْشِفَ عَنْ بَصَرِى اَللّٰهُمَّ شَفِّعْهُ فِىَّ

O gitti öyle yaptı, geldi.. gözü açılmış, güzel görüyormuş, gördük.»

Rivayetteki Arabça kısmının meâli: "Resulullah'ın yanına gelen a'maya O demiş ki: "Şimdi git, abdest al. Sonra iki rek'at namaz kıl ve şöyle de: "Ey Al-

lah'ım! Ben senden istiyor ve sana rahmet Peygamberi olan Muhammed'le teveccüh ediyorum ki; sen benim gözlerimi açasın... Ey Allah'ım! O'nu kendi dergâhında bana şefaatçı kıl!.."

Risalede yeri: Mektubat sh: 139

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 1/526, Zehebî sıhhatini imzalamış; Cem'-ül Fevaid 1/310, 2/663; El-Feth-ül Kebir 1/238; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/166 aynı hâdisenin bir çok tarîkleri; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/322; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/653; Sünen-i Tirmizî 5/569 hadîs no: 3578

Zabıt şekli: Me'hazlerdeki rivayetlerin hemen hepsi Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzda olduğu için, başka birşey yazılmadı.

* * *

364/153- *İmam-ı Celil İbn-i Vehb haber veriyor ki: «Gazve-i Bedr'in ondört şehidinden birisi olan Muavviz İbn-i Afra', Ebu Cehil ile döğüşürken; Ebu Cehil-i Laîn, o kahramanın bir elini kesmiş. O da öteki eliyle elini tutup, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına gelmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onun elini yine yerine yapıştırdı, tükürüğünü ona sürdü; birden şifa buldu. Yine harbe gitti, şehid oluncaya kadar harbetti.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 139

Me'hazler: Uyûn-ül Eser – İbn-i Seyyid-in Nâs 1/261; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/324; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/656

Zabıt şekli: Me'hazler, hâdisenin meşhur olan şeklini şöyle kaydetmişlerdir: Muavviz İbn-i Afra Ebu Cehil ile döğüşürken, onun arkasından gelen Ebu Cehlin oğlu İkrime onun elini kestiğini kaydetmişler. En maruf hâdise ise, "Muaz bin Amr bin El-Cümûh'un elinin kesilmesidir" diyorlar.

* * *

365/154- *«Yine İmam-ı Celil İbn-i Vehb haber veriyor ki: O gazvede (Bedir Harbi) Hubeyb İbn-i Yesaf'ın omuz başına bir kılınç vurulmuş ki, bir şakkı ayrılmış gibi dehşetli bir yara açılmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onun kolunu omuzuna eliyle yapıştırmış, nefes etmiş; şifa bulmuş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 139

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/178; El-İsabe – İbn-i Hacer 1/418; Eş-Şifa 1/324; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/656; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 6/164; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/289; keza Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 3/97; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/483

Zabıt şekli: Hubeyb bin Abdurrahman bin Hubeyb babasından duymuş ve demiş: "Ben müslüman olduktan sonra, Bedir gününde Peygamber'le beraber

bulundum. O günü benim omuz başıma bir kılınç darbesi vuruldu ki, kolumu yanıma sarkıttı, o hâl ile Peygamber'e (A.S.M.) geldim. O, ona Mübarek ağzının suyunu sürerek yerine yapıştırdı. Aynı anda birbiriyle kaynaştı, yara da ânında iyileşti. Sonra ben tekrar harbe girdim, bana vuranı öldürdüm.. ve bilâhare de o öldürdüğüm adamın kızıyla evlendim.»

* * *

366/155- *«İmam-ı Bagavî tahrici ve tashihi ile haber veriyor ki: Aliyy-ibn-il Hakem'in Gazve-i Hendek'te küffarın darbesiyle ayağı kırıldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm meshetti. Dakikasında öyle şifa buldu ki, atından inmedi.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 141

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/323; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/656; Keza Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/118; Mecma-uz Zevaid 6/134; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 1/569, 2/294; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/185; El-İsabe – İbn-i Hacer 2/507

Zabıt şekli: El-Hasais-ül Kübra'daki rivayet: İmam-ı Suyutî, rivayeti İbn-i Seken ve Ebu Nuaym'den naklederek şöyle kaydetmiş: Ali İbn-ül Hakem'in kardeşi Muaviye İbn-ül Hakem, rivayeti şöyle bir şiiriyle dile getirerek yazmıştır. Şiir:

وانزاها عَلِيٌّ وَهُوَ تَهْوِى، هَوِىَّ الدّلو مترعةً بسدلٍ
صُفُوفَ الْخَنْدَقِينَ فَاهْرَقَتْهُ، هَوِيَّةً مُظْلِمِ الْحَالَيْنِ غَمْلٍ
فَعَصْبُ رِجْلِه فَسْمًا عَلَيْهَا، سُمُوّ الصَّقْرِ صَادَفَ يَوْمَ ظِلٍّ
فَقَالَ مُحَمَّدٌ صَلّى عَلَيْه، مَليكُ النَّاسِ هذَا خَيْرُ فِعْلٍ
لعالك فاستمرّ بِهَا سَوِيّاً، وكَانَتْ بَعْدَ ذَاكَ اَصَحُّ رِجْلٍ

* * *

367/156- *«Başta İmam-ı Beyhakî, ehl-i hadîs haber veriyorlar ki: İmam-ı Ali gayet hasta idi. Izdırabından kendi kendine dua edip inliyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm geldi, dedi:* اَللّٰهُمَّ اشْفِه *(Yani: Ya Rab! Ona şifa ver.) Ve ayağıyla Hazret-i Ali'ye dokundu, "Kalk!" dedi. Birden şifa buldu. İmam-ı Ali der ki: "Ondan sonra o hastalığı hiç görmedim."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 141

Me'hazler: Sahih-i İbn-i Hibban 9/47, bizzat Hazret-i Ali'den rivayet; Müsned-i Ahmed 1/83, 84, 107 ve 128; yine Müsned-i Ahmed – Tahkik-i Ahmed Şâkir 1/128, 2/54 hadîs no: 637, 841 ve 1057 muhakkik, hadîs için: "Senedi sa-

hihdir" demiş; Âl-i Beyt-ir Resul – Abdulmutî sh: 112; Zehair-ül Ukba sh: 95; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/179; Eş-Şifa 1/323; Fezail-üs Sahabe hadîs no: 1192; Tuhfet-ül Ahvezî hadîs no: 3635; yine Tirmizî – Tahkik-i Ahmed Şâkir hadîs no: 638; Câmi-ül Usûl – İbn-ül Esir hadîs no: 6513; Mişkât-ül Masabih 3/247; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/656; Kenz-ül Ummal 12/420 bir kaç tariklerle; Amel-ül Yevm-i Vel-Leyle – İbn-üs Seniyy sh: 575 ve 556; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/451; El-Müntehab – El-Hâfız Abd bin Humeyd sh: 125

Zabıt şekli: عن عبد الله بن سلعة (رض) قال: سَمِعْتُ عَلِيّاً (رض) يَقُولُ: اَتَى عَلَيَّ رَسُولُ اللّٰه (ع.ص.م) وَاَنَا شَاكٍ اَقُولُ: اَللّٰهُمَّ اِنْ كَانَ اَجَلِى قَدْ حَضَرَ فَارِحْنِى، وَاِنْ كَانَ مُتَاَخِّراً فَارْفَعْنِى، وَاِنْ كَانَ بَلاَءً فَصَبِّرْنِى. فَضَرَبَنِى بِرِجْلِه وَقَالَ: كَيْفَ قُلْتَ؟ فَاَعَدْتُ عَلَيْه. فَقَالَ: اَللّٰهُمَّ اشْفِه (اَوْ قَالَ: اَللّٰهُمَّ عَافِه) قَالَ عَلِيّ (رض): فَمَا اشْتَكَيْتُ وَجَعِى ذٰلِكَ بَعْدُ.

Meâli: Abdullah bin Sela'a demiş: Ben Ali'den duydum ki, diyordu: "Hz.Peygamber hastalığımı sormak için yanıma geldi. Ben ise kendi kendime inliyor ve diyordum; "Ey Allah'ım! Eğer ecelim yakınsa, bir an evvel ruhumu al da kurtulayım. Şâyet ecelim uzaksa, benden bu hastalığı al. Ve eğer benim için bir imtihan belâsı ise, bana sabır ver." Peygamber (A.S.M.) geldi ayağıyla bana vurdu ve dedi: "Ne diyordun söyle bakalım!" Ben de dediklerimi tekrarladım. Bunun üzerine dedi: "Allah'ım! Ona şifa ver!" Hazret-i Ali der: "Ondan sonra o hastalığı ve acıyı hiç görmedim."

* * *

368/157- *«Şürehbil El-Cuhfî'nin meşhur kıssasıdır ki: Avucunda etten bir ur vardı ki, kılıncı ve atın dizginini tutamıyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm avucundaki uru meshetti ve mübarek eliyle oğdu. O urdan hiçbir eser kalmadı.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 141

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/182; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/324; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/657; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/289, Tarih-ül Buharî, Taberanî ve Beyhakî'den nakil...

Zabıt şekli: Hâdise Hazret-i Üstad'ın kaydettiği ile -me'hazlardaki tafsilat hâriç- aynı aynınadır.

* * *

ALTI ÇOCUK İLE ALÂKALI MU'CİZELER

369/158- *«İbn-i Ebî Şeybe (muhakkik-i kâmil ve muhaddis-i meşhur) haber*

veriyor ki: Bir kadın bir çocuğu, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına getirdi. O çocukta bir belâ vardı, konuşmuyordu, aptal idi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bir su ile mazmaza etti, elini yıkadı. O suyu kadına verdi, çocuğa içirsin ferman etti. Çocuk o suyu içtikten sonra, hastalığından ve belâsından bir şey kalmadı. Öyle bir akıl ve kemâl sahibi oldu ki, ukala-yı nâsın fevkine çıktı.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 141

Me'hazler: El-Hasais-ül Kübra 2/292 Ebu Nuaym'den nakil; Müstedrek-ül Hâkim 2/618; Eş-Şifa 1/34; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/654, 657; İbn-i Mace hadîs no: 3532; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/82; Kenz-ül Ummal 12/402

Zabıt şekli: Aliyy-ül Karî Şerh-üş Şifa eserinde İbn-i Ebi Şeybe'den bu rivayetin merfu' olarak geldiğini kaydetmiş. Sair me'hazlerde ise, aynı mânada, amma başka tarikler ve başka lafızlarladır.

* * *

370/159- *«Nakl-i sahih ile, Hazret-i İbn-i Abbas demiş ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a mecnun bir çocuk getirildi. Mübarek elini onun göğsüne koydu; birden çocuk istifrağ etti. İçinden küçük hıyar kadar siyah bir şey çıktı, çocuk şifa bulup gitti.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 141

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/182 ve 187; El-Hasais-ül Kübra 2/290; Müsned-i Ahmed – Tahkik-i Ahmed Şâkir 4/136 hadîs no: 2133 ve 2288; Müsned-i Ahmed 4/172 ve 173; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/324; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/656; Sünen-i Daremî 1/11-12 hadîs no: 19; Mişkât-ül Masabih 3/188 hadîs no: 5922 ve 5923; Mecma-uz Zevaid 9/415; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 12/12460; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/466

Zabıt şekli: Mişkât-ül Masabih'deki hadîsin meâli: Hazret-i İbn-i Abbas rivayet ediyor: Bir kadın Peygambere bir çocuk getirdi. Peygamber'e dedi: "Yâ Resulallah! Şu benim oğlumda delilik vardır, onu biz yemek yiyeceğimiz sırada yakalıyor. Böylece bizim huzurumuzu bozuyor." Peygamber (A.S.M.) çocuğun göğsüne elini koydu ve dua etti. Birden çocuk istifrağ etti, onun içinden küçük bir hıyar gibi bir şey çıktı.

* * *

371/160- *«İmam-ı Beyhakî ve Nesaî nakl-i sahih ile haber veriyorlar ki: Muhammed İbn-i Hâtib isminde bir çocuğun koluna kaynayan tencere dökülmüş, bütün kolunu yakmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm meshedip tükürüğünü sürdü, dakikasında şifa buldu.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 142

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/174; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/288 (Tarih-ül Buharî'den nakil); Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/324; Şerh-üş Şifa, Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/112; keza Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/657; Mecma-uz Zevaid 9/415; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 1/295; Tuhfet-ül Eşraf 8/591 (Amel-ül Yevmi Vel-Leyle ile Sünen-i Nesaî kitabında İmam-ı Nesaî'de kaydettiğini yazmıştır); Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/467; Müstedrek-ül Hâkim 4/62

Zabıt şekli: Delâil-ün Nübüvve'deki rivayet şöyledir: Semmâk bin Harb demiş: Ben işittim ki; Muhammed bin Hâtib diyordu: "Benim ellerime kaynayan tencere dökülerek, her iki ellerim yanmıştı. Annem beni aldı, Peygamber'e götürdü. Resul-i Ekrem (A.S.M.) ellerime tükürüğünü sürdü ve şöyle dedi:

" اذْهَبِ الْبَأْسَ رَبَّ النَّاسِ وَاشْفِ اَنْتَ الشَّافِى لاَ شَافِىَ اِلاَّ اَنْتَ

Diğer rivayette annesi demiş: "Ben Resulullah'ın yanından henüz kalkmadan oğlumun elleri iyileşmişti."

* * *

372/161- *«Büyümüş fakat lisanı yok, büyükçe bir çocuk Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına geldi. Çocuğa ferman etmiş: "Ben kimim?" Hiç konuşmayan dilsiz çocuk,* اَنْتَ رَسُولُ اللّٰه *deyip tekellüme başlamış.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 142

Me'hazler: Tehzib-üt Tehzib 4/364 (Nesaî ve İbn-i Hibban gibi büyük hâfız muhaddisler, hadîsin senedindeki Şemer bin Ukbe El-Esedî'yi tevsik ettiklerini kaydetmiş); Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/60-61; El-Hasais-ül Kübra 2/287; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/319; Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/105; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 6/158-159

Zabıt şekli: Me'hazlerdeki rivayette, çocuğun annesi Resulullah'a onu getirdiği zaman, çocuğu sallayarak: "Bu çocuk doğalı beri hiç konuşmamış" demiş. Rivayetin sair tarafı, hülâsa olarak Üstad'ın kaydettiği tarzdadır.

* * *

373/162- *«Celâleddin-i Suyutî ve asrın imamı tahric ve tashih ile; Mübarek-ül Yemame ismiyle meşhur bir zâtı, daha yeni dünyaya geldiği vakit, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına getirmişler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona müteveccih olmuş. Çocuk tekellüme başlamış,*
اَشْهَدُ اَنَّكَ رَسُولُ اللّٰه (*) *demiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm "Bârekâllah" demiş. Çocuk ondan sonra büyüyünceye kadar daha konuşmamış. O*

(*) Yani: Ben, senin Allah'ın Resulü olduğuna şehadet ederim. *(A.B.)*

çocuk, bu mu'cize-i Ahmediye'ye ve "Bârekâllah" dua-yı Nebevîsine mazhar olduğundan, "Mübarek-ül Yemame" ismiyle şöhret bulmuş.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 142

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/59-65 bir kaç tarikle; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 6/159 (Müstedrek kitabı sahibi İmam-ı Hâkim demiş: Bu hadîsi mutemed ve mevsuk çok kimselerden işitmişiz.); Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/319; Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/105; keza Aliyy-ül Karî 1/642, Kenz-ül Ummal 4/379 (bir kaç tariklerle); yine Kenz-ül Ummal 12/380; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 4/241 (Burusevî Hazretleri, beşeriyet tarihinde bebek iken konuşan çocukların listesini kaydetmiş ve tahkikini yapmıştır.)

Zabıt şekli: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî ve El-Bidaye Ven-Nihaye ve bir de Aliyy-ül Karî Şerh-üş Şifa'da hadîsi bir kaç tarikle nakletmişlerdir. Hâdise, Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) Haccet-ül Veda'ında Mekke'de vâki' olduğunu kaydetmişler. İmam-ı Suyutî Hazretleri bu rivayetin acib hâdisesi hakkında ve o münasebetle şu gelen şiiri inşâd etmiştir:

تَكَلَّمَ فِي الْمَهْدِ النَّبِيُّ مُحَمَّدٌ وَ يَحْيَى وَعِيسَى وَالْخَلِيلُ وَمَرْيَمُ
وَمُبْرِي جَرِيحٍ ثُمَّ شَاهِدُ يُوسُفُ وَطِفْلٌ لَدَى الْاخْدُود يَرْوِيه مُسْلِمُ
وَطِفْلٌ عَلَيْه مَرَّ بِالْاَمَةِ الَّتِي يُقَالُ لَهَا تَزْنِي وَلاَ تَتَكَلَّمُ
وَمَاشِطَةٌ فِي عَهْدِ فِرْعَوْنَ طِفْلُهَا وَفِي زَمَنِ الْهَادِي الْمُبَارَكُ يَخْتِمُ

İmam-ı Suyutî Hazretleri, insanlık tarihinde Peygamberler dâhil Efendimizin zamanına kadar onbir tane bebeğin konuştuğunu, bunların sonuncusu şu "Mübarek-ül Yemame" olduğunu ifade etmiştir.

* * *

374/163- *«Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm namaz kılarken, hırçın bir çocuk, namazını kat'edip geçtiğinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm* اَللّٰهُمَّ اقْطَعْ اَثَرَهُ (**) *demiş. Ondan sonra çocuk daha yürümemiş öyle kalmış, hırçınlığının cezasını bulmuş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 142

Me'hazler: Şerh-üs Sünne – Begavî 11/274; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 5/243; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/328; Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/137; yine Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/663; Mecma-uz Zevaid 3/137; Cem'-ül Fevaid 1/228; Kenz-ül Ummal 12/440

(**) Yani: Ey Allah'ım! Sen de onun yürüyüşünü kes. *(A.B.)*

Zabıt şekli: Bu hâdiseyle birlikte, aynı durumda başka bir rivayetin de me'hazlerini vermişiz. Birisi, Resulullah'ın namazını geçip kesen mezkûr çocuk; ikincisi de, Tebûk'te merkebiyle beraber Peygamber'in namazını kat'edip geçen adam.. ve ikisinin de kötürüm olarak kaldıklarını kaydetmişlerdir.

* * *

375/164- *«Çocuk tabiatında hayasız bir kadın, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm yemek yerken lokma istemiş, vermiş. Demiş: "Yok, senin ağzındakini istiyorum." Onu da vermiş. O gayet hayasız kadın, o lokmayı yedikten sonra, en hayalı kadın ve Medine kadınlarının fevkinde bir haya sahibi oldu.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 142

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/325; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/657; Mecma-uz Zevaid 8/312, başka tariklerle de rivayetler getirmiş.

Zabıt şekli: Şifa-i Şerif Şârihi ve Şifa'nın kendisi, hadîsi aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği gibi nakletmişlerdir.

* * *

376/165- *«Taus denilen Ebu Abdurrahman-il Yemanî, kat'iyen haber verir ve hükmeder ve demiş ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a ne kadar mecnun gelmişse, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm sinesine elini koymuş ise, kat'iyen şifa bulmuştur; şifa bulmayan kalmamış.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 143

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/335; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/676

Zabıt şekli: Hazret-i Üstad'ın kaydettiği ile Şifa'nın kaydı, hemen hemen aynendir.

* * *

ONDÖRDÜNCÜ NÜKTELİ İŞARET

RESUL-İ EKREM'İN (A.S.M.) DUALARIYLA ALÂKADAR MU'CİZELER

377/166- *«Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yağmur duası, tevatür derecesinde ve çok defa tekrar ile, daima sür'atle kabul olması... hattâ bazı defa minber-i şerif üstünde, yağmur duası için elini kaldırıp, indirmeden yağmış.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 143

Me'hazler: Bu kısmın me'hazlerinden bazıları, 324 numaralı kısımda da geçmiştir. Burada sadece yağmur duası hususunda, Ehadîs-i Şerife'yi bir araya toplamış olan bir-iki kitabın isimlerini ve bir-iki başka me'hazi vererek geçeceğiz:

Eş-Şifa 1/327; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/139; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/448; Feth-ül Barî 3/64 ve 173; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 11/480; Müsned-i Ahmed 3/104 ve 261

Zabıt şekli: Hazret-i Üstad'ın kaydettiği ile me'hazlerdekiler, hülâsa olarak birdirler.

* * *

378/167- *«Nübüvvetten evvel, cedd-i Nebi Abdülmuttalib, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın küçüklük zamanında mübarek yüzüyle yağmur duasına giderdi. Onun yüzü hürmetine gelirdi ki; o hâdise, Abdülmuttalib'in bir şiiri ile iştihar bulmuş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 143

Me'hazler: El-Hasais-ül Kübra 1/198, 200; Sıfat-üs Safve – Ebu-l Ferec İbn-ül Cevzî 1/75; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/15-20

Zabıt şekli: İbn-i Sa'd, İbn-i Ebi-d Dünya, Beyhakî, Taberanî, Ebu Nuaym ve İbn-i Asâkir'den nakil ile; Mahreme bin Nevfel, annesi Rukayka binti Sayfî'den rivayet ederek: Abdülmuttalib'in yağmur duasını ve Peygamber'i vesile ittihaz ederek dua yaptığını ve yağmurun hemen geldiğini ve saire uzunca nakletmiştir. Şiir ise, yani Rukayka'dan nakledilmiş olan şiirdir ki, Abdülmuttalib'in câriyesi Rukayka'nın söylediğini kaydetmişler. Şiir:

بِشَيْبَةِ الْحَمْدِ اَسْقَى اللّٰهُ بَلْدَتَنَا ، لمَا فَقَدْنَا الْحَيَا وَاجْلَوَّذَ الْمَطَرُ
فَجَادَ بِالْمَاءِ جَوْنِيٌّ لَهُ سَبَلٌ، سَحّاً فَعَاشَتْ بِهِ الْاَنْعَامُ وَالشَّجَرُ
مَنّاً مِنَ اللّٰهِ بِالْمَيْمُونِ طَائِرُهُ، وَخَيْرُ مَنْ بَشَّرَتْ يَوْمًا بِهِ مُضَرُ
مُبَارَكُ الْاَمْرِ يُسْتَسْقَى الْغَمَامُ بِهِ، مَا فِي الْاَنَامِ لَهُ عِدْلٌ وَلاَ خَطَرُ

Âhirki iki satır Resul-i Ekrem'i medhetmektedir.

Zabıt şekli: Az değişik lafızlarla beraber hülâseten Üstad'ın kaydettiği tarzdadır.

* * *

379/168- *«Vefat-ı Nebevî'den sonra, Hazret-i Ömer, Hazret- Abbas'ı vesile yapıp demiş: "Yâ Rab! Bu senin Habibinin amucasıdır. Onun yüzü hürmetine yağmur ver." Yağmur gelmiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 143

Me'hazler: Sahih-i Buharî 2/34, 35 ve 5/25; Feth-ül Barî Şerh-i Buharî 2/494; Sahih-i İbn-i Hibban 4/228; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/147, bir çok rivayet yollarıyla; Cem'-ül Fevaid 1/291; İhya-u Ulûm-id Din 1/308; Tarih-ül

Hülefa – Suyutî sh: 133; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 1/84; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/567 ve yine Feth-ül Barî 3/150 ve 8/79

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: Enes bin Mâlik'ten rivayet: Hazret-i Ömer (R.A.) ne zaman yağmursuzluk olursa, Hazret-i Abbas'ı vesile ittihaz ederek yağmur duasını ederdi ve der idi ki: "Allah'ım! Biz senin Peygamberin hayatta iken onunla sana yalvarır yağmur isterdik. Şimdi ise, senin Peygamberinin amucasıyla yalvarıyoruz, bize yine yağmur ver." Enes bin Mâlik demiş: "Her defasında yağmur gelirdi."

* * *

380/169- *«Hem İmam-ı Buharî ve Müslim haber veriyorlar ki: Yağmur için dua taleb edildi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dua etti. Yağmur öyle geldi ki, mecbur oldular: "Aman dua et, kesilsin." Dua etti, birden kesildi.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 143

Me'hazler: 377 no.lu kısımda da bazı me'hazler verilmiştir. Burada yine de bir-iki me'haz veriyoruz:

El-Feth-ül Barî Şerh-i Buharî 2/519; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 6/91-92; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/327

Zabıt şekli: Verilen me'hazlerle Hazret-i Üstad'ın kaydettiği rivayet, hülâsaten birdirler.

* * *

381/170- *«Tevatüre yakın meşhurdur ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, sahabe ve imana gelenler daha kırka vâsıl olmadan ve gizli ibadet etmekte iken dua etti:* اَللّٰهُمَّ اَعِزَّ الْاِسْلَامَ بِعُمَرَ ابْنِ الْخَطَّابِ اَوْ بِعَمْرِو ابْنِ الْهِشَامِ

Bir-iki gün sonra, Hazret-i Ömer İbn-il Hattab imana geldi ve İslâmiyeti ilân ve i'zaz etmeye vesile oldu. "Faruk" ünvan-ı âlîsini aldı.»

(Bu hadîs meşhurdur. Bak: Ed-Dürer-ül Müntesire Fil-Ehadîs-il Müştehire – Suyutî sh: 18)

Risalede yeri: Mektubat sh: 144

Me'hazler: Sahih-i İbn-i Hibban 9/17, iki tarikle; Şerh-üs Siyer-il Kebir – İmam-ı Muhammed 2/654; Müstedrek-ül Hâkim 2/465, 3/83 ve 502, beş ayrı ayrı tarikle; Şerh-üs Sünne – Begavî 14/92; Cem'-ül Fevaid 2/504-508; El-Hasais-ül Kübra 1/332-333, bir kaç kanalla; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/327; Tuhfet-ül Ahvezî Şerh-i Tirmizî hadîs no: 3763; Câmi-ül Usûl – İbn-i Esir hadîs no: 7418; Müsned-i Ahmed 2/95; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/215; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 2/1428 ve 10/10314 ve 11657

Zabıt şekli: Câmi-ül Usûl'ün hadîsi, Tirmizî'den nakil: Abdullah bin Ömer'den rivayet: Resul-i Ekrem (A.S.M.) dedi: "Ey Allah'ım! İslâm dinini şu iki recülden hangisi sana sevgili ise, onunla aziz kıl. Onlar Ebu Cehil ile, Ömer İbn-ül Hattab'dır." Abdullah bin Ömer diyor: "Demek ki Allah'a en sevgili Ömer imiş ki, duası bu şekil tezahür etmiş."

* * *

382/171- *«Başta Buharî ve Müslim haber veriyorlar ki: İbn-i Abbas'a şöyle dua etmiş:* اَللّٰهُمَّ فَقِّهْهُ فِى الدِّيْنِ وَعَلِّمْهُ التَّأْوِيلَ *» (Yani: Ey Allah'ım! Onu; yani, Abdullah bin Abbas'ı dinde fakîh kıl ve ona te'vil ilmini öğret.)*

Risalede yeri: Mektubat sh: 144

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/48; Sahih-i İbn-i Hibban 9/98 (üç ayrı ayrı yolla); Müstedrek-ül Hâkim 3/534, 537 (İmam-ı Zehebî sıhhatini tasdik etmiş); Cem'-ül Fevaid 2/544; Zehair-il Ukba sh: 227; Müsned-i Ahmed 1/264, 314, 328 ve 335; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 22/292; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/192; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/327; Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/130; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/661; El-Hasais-ül Kübra 3/77 (bir kaç kanal ile); İhya-u Ulûm-id Din 1/37; Câmi-ül Usûl – İbn-ül Esir 10/43; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 10/10587, 10588 ve 10614, 19/1066

Zabıt şekli: Câmi-ül Usûl'deki hadîs: عن عبد الله ابن عبّاس (رض):

انَّ النَّبِىَّ اَتَى الْخَلاَءَ، فَوَضَعْتُ لَهُ وُضُوءاً، فَلَمَّا خَرَجَ قَالَ:

مَنْ وَضَعَ هذَا؟ فَأُخْبِرَ. قَالَ: اَللّٰهُمَّ فَقِّهْهُ فِى الدِّيْنِ وَعَلِّمْهُ التَّأْوِيلَ

Meâli: İbn-i Abbas'tan rivayet: Peygamber (A.S.M.) helâya gitti, ben de hemen ona su hazırladım. Helâdan çıktığı zaman, "Bu suyu kim hazırladı?" dedi. Ona benim hazırladığımı söylediler. Bunun üzerine şöyle dua etti: "Ey Allah'ım! Onu dinde fakîh kıl ve te'vil ilmini öğret."

* * *

383/172- *«İbn-i Abbas, Tercüman-ül Kur'an ünvan-ı zîşanını ve Habr-ül Ümme, yani allâme-i ümmet rütbe-i âlîsini kazanmış.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 144

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 3/535; Müsned-ül Firdevs 4/251; El-İtkan Fi-Ulûm-il Kur'an – Suyutî 2/187; Eş-Şifa 1/327; Müsned-i Ahmed 1/338; Fezail-üs Sahabe – İmam-ı Ahmed hadîs no: 1871, Muhakkik rivayet için "Sahihdir" demiş; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/661

Zabıt şekli: Müstedrek-ül Hâkim'in hadîsi: ...Muhammed bin Hanefiye ri-

vayet etmiş demiş ki: "İbn-i Abbas bu ümmetin allâmesi idi..." Yine aynı şekilde, Hazret-i İbn-i Abbas'ın bir talebesi olan İmam-ı Mücahid demiş ki: "Ben İbn-i Abbas gibi âlim hiç kimse görmedim. O vefat ettiği zaman da bu ümmetin allâmesi ve söz sahibi âlimiydi."

* * *

384/173- *«Hattâ çok genç iken, Hazret-i Ömer, onu (İbn-i Abbas'ı) ülema ve kudema-yı sahabe meclisine alıyordu.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 144

Me'hazler: Zehair-ül Ukba sh: 228; Ed-Dürr-ül Mensur – Tefsir-i Suyutî 6/407; Müsned-i Ahmed 1/338; Fezail-üs Sahabe – İmam-ı Ahmed hadîs no: 1871; Mu'cem-üt Taberanî 10/10616 ve 10617, İbn-i Abbas kendisi demiş: كَانَ عُمَرُ يُدْخِلُنِى مَعَ اَشْيَاخِ بَدْرٍ

Zabıt şekli: (Sadece meâlini alıyorum) İbn-i Abbas'tan rivayet, demiş ki: "Ömer (R.A.) beni, Bedir Harbi'ne iştirak etmiş büyük yaşlı Sahabelerle beraber meclisine alıyordu. Bazıları Hazret-i Ömer'e sormuşlar: "Bu genci bizimle beraber ne için meclise alıyorsun? Bizim de onun gibi genç evlâdlarımız vardır?" Hazret-i Ömer demiş ki: "Siz onun gibi âlim misiniz?" Ve onları bir gün davet etmiş, İbn-i Abbas diyor: "Beni de davet etti ve mecliste onlara bir mes'ele sordu. Herbirisi birşey söyledilerse de, mes'eleyi halletmiyordu. Sonra bana sordu. Ben izah ettim. Hepsi hayrette kaldılar." Hazret-i Ömer o yaşlı sahabelere demiş ki: "İşte gördünüz, bunun için onu, sizinle birlikte meclise alıyorum."

* * *

385/174- *«Başta İmam-ı Buharî, ehl-i kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki: Enes'in validesi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a niyaz etmiş ki: "Senin hâdimin olan Enes'in evlâd ve malı hakkında bereket ile dua et." O da dua etmiş:* اَللّٰهُمَّ اكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ وَبَارِكْ لَهُ فِيمَا اَعْطَيْتَهُ *demiş. (Yani: Ey Allah'ım! Onun malını ve evlâdını çoğalt.. ve O'na verdiğin şeylerde bereket koy.) Hazret-i Enes âhir ömründe kasem ile ilân ediyor ki: "Ben kendi elimle yüz evlâdımı defnetmişim. Benim malım ve servetim itibariyle de, hiçbirisi benim gibi mes'ud yaşamamış. Benim malımı görüyorsunuz ki pek çoktur. Bunlar, bütün dua-yı Nebeviye'nin bereketindendir."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 144

Me'hazler: Sahih-i Buharî 3/53, 8/93 ve 100; Sahih-i Müslim 1/458, 4/1928 hadîs no: 2480 ve 2481; Sahih-i İbn-i Hibban 9/155, iki rivayet tarikıyla; Şerh-üs Sünne – Begavî 14/188; Cem'-ül Fevaid 2/552; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî

6/196; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/325; Müsned-i Ahmed 3/190, 6/430; Tuhfet-ül Ahvezî Şerh-i Tirmizî 10/330; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 22/203; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 6199; El-Hasais-ül Kübra 3/78; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 1/710

Zabıt şekli: Sahih-i İbn-i Hibban'ın hadîsi, Hazret-i Üstad'ın kaydettiği ile aynı aynınadır.

* * *

386/175- *«Başta İmam-ı Beyhakî, ehl-i hadîs haber veriyorlar ki: Aşere-i Mübeşşere'den Abdurrahman bin Avf'a, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kesret-i mal ve bereketle dua etmiş. O duanın bereketiyle o kadar servet kazanmış ki, bir def'a yedi yüz deveyi yükleriyle beraber "Fîsebîlillâh" tasadduk etmiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 144

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/218; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/326; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/659; keza Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/125; El-Hasais-ül Kübra 3/80; Ebu Davud 2/235 hadîs no: 2109

Zabıt şekli: Delâil-ün Nübüvve'deki hadîs: عن انس (رض): اِنَّ رَسُولَ اللّٰه (ص.ع.م) رَاَى عَلَى عَبْدِ الرَّحْمنِ اَثَرَ صُفْرَةٍ، فَقَالَ: مَا هذَا يَا اَبَا مُحَمَّدٍ؟ قَالَ تَزَوَّجْتُ عَلَى وَزْنِ نَوَاةٍ مِنْ ذَهَبٍ. قَالَ بَارَكَ اللّٰهُ لَكَ، اَوْلِمْ وَلَوْ بِشَاةٍ.

Kısaca meâli: Resul-i Ekrem (A.S.M.) bir gün Abdurrahman bin Avf'ı gördü ki, üzerinde sarı rengin eseri (yani herhalde kına boyası) görünce, "Bu nedir ya Eba Muhammed?" dedi. Abdurrahman bin Avf demiş: Ben dedim; "Yâ Resulallah bir kadınla evlendim, çekirdek kadar bir altın mehir ile..." Resul-i Ekrem (A.S.M.) O'na: "Velîme yemeğini ver, isterse bir keçiyle olsun." Sair me'hazlerde ise, Abdurrahman bin Avf'ın ondan sonraki servet ve sairesi hakkındaki durumunu rivayet ederler.

* * *

387/176- *«İmam-ı Buharî başta olarak râviler naklediyorlar ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Urve İbn-i Ebî Ca'de'ye ticarette kâr ve kazanç için bereketle dua etmiş. Urve diyor ki: "Ben bazı Kûfe çarşısında duruyordum, bir günde kırkbin kazanıyordum, sonra evime dönüyordum." İmam-ı Buharî der ki: "Toprağı da eline alsa, onda bir kazanç bulurdu."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 144

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/252; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/169, 3/81, üç ayrı ayrı tarikle; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/327; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müs-

ned 22/362, burada Peygamber'in duası ve Hazret-i Urve'nin itirafı; El-İsabe – İbn-i Hacer 2/476; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/220; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/461 hadîs no: 395

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: عن عروة (رض): انَّ النَّبِيَّ (ص.ع.م) اَعْطَاهُ دِينَاراً يَشْتَرِي لَهُ شَاةً، فَاشْتَرَى لَهُ بِهِ شَاتَيْنِ، فَبَاعَ اِحْدَاهُمَا بِدِينَار، وَجَاءَهُ بِدِينَارٍ وَشَاةٍ. فَدَعَا لَهُ بِالْبَرَكَةِ فِي بَيْعِهِ. وَكَانَ لَوِ اشْتَرَى التُّرَابَ لَرَبِحَ فِيهِ...

Meâli: Bizzat Urve'den (*) rivayet, demiş ki: Peygamber (A.S.M.) kendisine bir dinar i'ta etmiş ki gidip kendisine bir keçi alsın. O gitmiş o para ile iki tane keçi satın almış. Sonra birisini bir dinara satmış ve eve dönünce, bir dinar ve bir keçiyle dönmüştür. Peygamber (A.S.M.) alışverişinde berekete mazhar olmak için dua etmiş... Bu duanın bereketiyle eğer toprak da satın alsaydı, onda bir kazanç bulurdu.

* * *

388/177- *«Abdullah İbn-i Ca'fer'e, kesret-i mal ve bereket için dua etmiş. Hazret-i Abdullah İbn-i Ca'fer, o derece servet kazanmış ki, o asırda şöhretgîr olmuş. O bereket-i dua-yı Nebevî ile hâsıl olan serveti kadar, sehavetle de iştihar etmiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 145

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/327; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/661; El-Hasais-ül Kübra 3/81-82; Mecma-uz Zevaid 5/286, Ebu Ya'lâ ve Taberanî'den nakil; İmam-ı İbn-i Hacer El-Heysemî demiş: "Bu hadîsin ricali mu'temed kimselerdir"; El-Metalib-ül Âliye hadîs no: 4077 ve 4078; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/220

Zabıt şekli: Delâil-ün Nübüvve kitabında rivayet şöyledir: Hazret-i Abdullah (R.A.) henüz küçük iken bir şey satın almış ve o şeyle oynuyormuş. Resul-i Ekrem (A.S.M.) oradan geçerken Hazret-i Abdullah'ı görmüş, ona: اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَهُ فِي تِجَارَتِهِ diye dua etmiş. Yani: "Ey Allah'ım! Onun ticaretinde bereket koy."

(Not: Abdullah bin Ca'fer, Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) amcasının oğlunun oğlu, yani Mûte Harbi'nde şehid düşen Ca'fer bin Ebî Talib'in oğludur.)

* * *

389/178- *Başta İmam-ı Tirmizî, ehl-i hadîs haber veriyorlar ki: «Sa'd İbn-i*

(*) Urvet-ül Barakî Ebu Ca'd, yahut Urve İbn-i Ebi-l Ca'd El-Barakî diye me'hazlerde geçmektedir.

Ebî Vakkas için Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dua etmiş: اَللّٰهُمَّ اَجِبْ دَعْوَتَهُ *demiş. (Yani: Ey Allah'ım! O'nun dualarını kabul eyle.) Sa'd'ın duasının kabulü için dua etmiş. O asırda, Sa'd'ın bedduasından herkes korkuyordu. Duasının kabulü de şöhret buldu.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 145

Me'hazler: Tirmizî 5/649 hadîs no: 3752; Sahih-i İbn-i Hibban 9/66 hadîs no: 1221; Mevarid-üz Zam'an hadîs no: 2215; Müstedrek-ül Hâkim 3/262, 498 ve 500, İmam-ı Zehebî de ikinci rivayetini sahih bulmuş; Cem'-ül Fevaid 2/527; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/189; El-Hasais-ül Kübra 3/68; Es-Sünne – İbn-i Ebî Âsım, bab:138; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/327; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/660; Hilyet-ül Evliya 1/92-93, 10/325; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 3/206; yine Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/567 ve 568; Tuhfet-ül Ahvezî Şerh-i Tirmizî 10/253-254; Tabakat-ı İbn-i Sa'd 3/142; Mişkât-ül Masabih 3/251 hadîs no: 6116; Fezail-üs Sahabe – İmam-ı Ahmed 2/750 hadîs no: 1038; Câmi-ül Usûl – İbn-i Esir 10/13 hadîs no: 6523

Zabıt şekli: Câmi-ül Usûl'deki Tirmizî'nin hadîsi:

عن قيس ابن سعد (رض): انَّ النَّبِيَّ (ص.ع.م) قال: اِسْتَجِبْ لِسَعْدٍ اِذَا دَعَاكَ.

Meâli: Kays bin Sa'd'dan rivayet, Peygamber (A.S.M.) Hazret-i Sa'd için demiş: "Ya Rab! Sa'd'ın duasını kabul eyle!"

Hazret-i Sa'd'ın, dua veya bedduasının kabul olduğunun şâhid ve örnekleri için bak: Câmi-ül Usûl – İbn-ül Esir 10/12 hadîs no: 6522

* * *

390/179- *«Hem meşhur Ebu Katâde'ye ferman etmiş:* اَفْلَحَ اللّٰهُ وَجْهَكَ

اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَهُ فِى شَعْرِهِ وَ بَشَرِهِ *diye, genç kalmasına dua etmiş. (Yani: Allah senin vechini; yani, kalb ve ruhunu kurtarsın.. ve ey Allah'ım, O'nun derisine ve saçına mübareklik koy.) Ebu Katâde yetmiş yaşında vefat ettiği vakit onbeş yaşında bir genç gibi olduğu, nakl-i sahih ile şöhret bulmuş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 145

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/327; Nesim-ür Riyad, Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/128; keza Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/660; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/192; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/329

Zabıt şekli: Şerh-üş Şifa'da Molla Aliyy-ül Karî, hadîsi Beyhakî'den naklederek der ki: "Katâde İbn-i Milhan'ın yüzüne Resul-i Ekrem'in eli temas ettiği için, vefat edinceye kadar parlamakta idi" diye yazmış ve rivayetin diğer kısmı

aynen Üstad'ın kaydettiği tarzdadır.

* * *

391/180- *«Hem meşhur şair Nâbiga'nın kıssa-i meşhuresidir ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanında bir şiirini okumuş. Şu fıkra:*

بَلَغْنَا السَّمَاءَ مَجْدُنَا وَسَنَائُنَا ، وَاِنَّا نُرِيدُ فَوْقَ ذلكَ مَظْهَراً *Yani: "Şerefimiz göğe çıktı, biz daha üstüne çıkmak istiyoruz!" Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, mülâtafe suretinde ferman etti:* اِلَى اَيْنَ يَا اَبَا لَيْلاَ ؟

Dedi: اِلَى الْجَنَّة يَا رَسُولَ اللّه *Yani: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm latife olarak dedi: "Gökten öbür tarafa nereyi istiyorsun ki, şiirinde orayı niyet ediyorsun?" Nâbiga dedi: "Göklerin fevkında Cennet'e gitmek istiyoruz." Sonra bir manidar şiirini daha okudu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dua etti:* لاَ يَفْضُضِ اللّهُ فَاكَ *Yani, "Senin ağzın bozulmasın." İşte o dua-yı Nebevînin bereketiyle, o Nâbiga yüzyirmi yaşında bir dişi noksan olmadı. Hattâ bazı bir dişi düştüğü vakit, yerine bir daha geliyordu.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 145

Me'hazler: El-İsabe Fi-Temyiz-is Sahabe İbn-i Hacer hadîs no: 8639; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 6/168, Bezzar ve Beyhakî'den nakil; Müsned-i Haris 2/6; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/232; El-Hasais-ül Kübra 2/166, 3/72; Eş-Şifa 1/327; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/661; Mu'cem-üt Taberanî 4/4167; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/461; ve ayrıca Hazret-i Nabiga'nın mübarek yaşı yüzü geçtiğini ve dişlerinin sapasağlam kaldığını kaydeden me'haz kitaplar şunlardır: Semt-ül Leyali hadîs no: 247; El-Libab 1/230; El-Eganî 6/265; El-İsabe – İbn-i Hacer hadîs no: 8638

Zabıt şekli: Delâil-ün Nübüvve'de şöyle yazılı: Ya'lâ bin El-Eşdak demiş: Ben bizzat Nâbiga'dan dinledim, dedi ki: Ben şu şiirimi Resulullah'a okudum, O da onu beğendi:

بَلَغْنَا السَّمَاءَ مَجْدُنَا وَثَرَائُنَا ، وَاِنَّا لَنَرْجُو فَوْقَ ذلكَ مَظْهَراً

Peygamber bana dedi: اِلَى اَيْنَ الْمَظْهَر يَا اَبَا لَيْلَى ؟ Dedim ki:

كَذلكَ اِنْ شَاءَ اللّهُ اِلَى الْجَنَّة يَا رَسُولَ اللّه O da dedi. Sonra bunu okudum:

فَلاَ خَيْرَ فِى حِلْمٍ اِذَا لَمْ تَكُنْ لَهُ ، بَوَادِرُ تَحْمِى صَفْوَةً اَنْ يُكَدَّرَا
وَلاَ خَيْرَ فِى جَهْلٍ اِذَا لَمْ يَكُنْ لَهُ ، حَلِيمٌ اِذَا مَا اَوْرَدَ الْاَمْرَ اَصْدَرَا

Resul-i Ekrem (A.S.M.) bunun üzerine şöyle dedi: اَجَدْتَ لاَ يَفْضُضِ اللّٰهُ فُوكَ

Yani: "Doğru söyledin, Allah senin ağzını bozmasın."

* * *

392/181- *«Nakl-i sahih ile İmam-ı Ali için dua etmiş ki:* اَللّٰهُمَّ اكْفِهِ الْحَرَّ وَالْقَرَّ

Yani: "Yâ Rab! Soğuk ve sıcağın zahmetini ona gösterme." İşte şu dua bereketiyle, İmam-ı Ali kışta yaz libasını giyerdi, yazda kış libasını giyerdi. Der idi ki: "O duanın bereketiyle hiçbir soğuk ve sıcağın zahmetini çekmiyorum."»

Risalede yeri: Mektubat sh: 146

Me'hazler: Müsned-i Ahmed 1/99, 133; yine Müsned-i Ahmed – Tahkik-i Ahmed Şâkir hadîs no: 1114; Cem'-ül Fevaid 2/519; Zehair-ül Ukba sh: 74; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/328; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/662; Mecma-uz Zevaid 9/122; Âl-i Beyt – İmam-ı Ahmed hadîs no: 950; Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/133; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/213; Âl-i Beyt-ir Resul – Abdulmuti sh: 114; İbn-i Mace hadîs no: 117; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/463; El-Hasais-ül Kübra 2/53

Zabıt şekli: Zehair-ül Ukba'daki rivayet: اَللّٰهُمَّ اكْفِهِ الْحَرَّ وَالْبَرْدَ lafzıyladır.

Mâna aynen, azıcık lafız değişikliği ile... Şifa-i Şerif'te ise aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır.

* * *

393/182- *«Hazret-i Fâtıma için dua etmiş:* اَللّٰهُمَّ لا تُجِعْهَا *Yani: "Açlık elemini ona verme." Hazret-i Fâtıma der ki: "O duadan sonra açlık elemini görmedim."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 146

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/108; Eş-Şifa 1/328; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/662; keza Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/134; Mecma-uz Zevaid 9/2 ve 203, Heysemî demiş: "Taberanî, Mu'cem-ül Evsat'ında bu hadîsi rivayet etmiş. Onun senedindeki Utbe bin Humeydî'yi bazıları zaif görmüşse de, İbn-i Hibban onu mutemed saymış."; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/462; El-Hasais-ül Kübra 2/294

Zabıt şekli: Şifa-i Şerif ve şerhlerindeki rivayetle Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarz aynen birbiri gibidirler.

* * *

394/183- *«Tufeyl İbn-i Amr, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dan bir mu'cize istedi ki, götürüp kavmine göstersin. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Ves-*

selâm, اَللّٰهُمَّ نَوِّرْ لَهُ (*) *demiş. İki gözü ortasında bir nur zuhur etmiş. Sonra değneği ucuna naklolmuş. Bunun ile "Zinnur" diye iştihar bulmuş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 146

Me'hazler: Buharî 4/54; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 5/359; Eş-Şifa 1/328; Nesim-ür Riyad Şerh-üş Şifa 3/134; keza Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/662; Tabakat-ı İbn-i Sa'd 1/353; Mevahib-ül Ledünniye – Kastalanî 4/37; yine Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 1/77; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/321-322, aynı bu hâdise gibi başka kimseler ile de alâkalı rivayetler nakledilmiş. Meselâ: Ebu Âbes'in değneğinin lâmba gibi ışık vermesi.. ve sonra o ışık, Hamza bin Amr El-Eslemî'nin parmaklarına geçmesi ve saire...

Zabıt şekli: Delâil-ün Nübüvve'deki rivayet: Ebu Hüreyre'den nakil, demiş ki: Tufeyl bin Amr Ed-Devsî Resulullah'a (A.S.M.) gelerek dedi: "Yâ Resulallah! Devs kabilesi haktan yüz çevirdi, isyan etti. Onlara dua et! Resul-i Ekrem (A.S.M.) kıbleye dönerek ellerini kaldırdı ve اَللّٰهُمَّ اهْدِ دَوْسًا وَأْتِ بِهِمْ ثَلاَثًا Yani: "Ya Rab! Devs kabilesini hidayete kavuştur!"

İkinci rivayette ise, Amr bin Tufeyl (R.A.) ilk İslâm olacağı zaman, Mekke'ye gelmiş. Müşrikler Peygamber hakkında çeşitli dedikodular ve iftiralar etmişler. Kendisi demiş ki: "Ben sonra Kâbe'ye geldim, Resulullah'ı Kâbe'ye yakın bir yerde ayakta namaz kılarken gördüm. O'na yakın bir yerde durdum. Ondan, namazda okuduğu çok güzel sözler işittim. Sonra kendisine gittim, dedim: "Ya Muhammed! Senden az önce çok güzel bir kelâm duydum. İslâm'a girmek istiyorum, bana emrini bildir!" Bunun üzerine, Resul-i Ekrem (A.S.M.) bana İslâm'ı telkin etti, Kur'an'dan da bazı âyetler okudu. Dedim: "Yâ Resulallah! Ben kavmim içinde sözü dinlenir bir insanım. Onlara döndüğümde onları İslâm'a davet edeceğim. Dua et de, Cenab-ı Hak bana bir âyet versin ki, bana yardım etsin." Bunun üzerine Resul-i Ekrem dedi: اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ لَهُ آيَةً Yani: "Ya Rab! Ona bir âyet ihsan eyle."

Ben yanından ayrıldım, eve dönüyordum. Yolda benim iki gözümün arasında lâmba gibi bir nur zuhur etti. Allah'a niyaz ettim ki; bu nuru yüzümden başka yere nakletsin. Çünki korkarım ki benim kavmim der: "Ona sihir yapıldı, onun için dini terketti." Bu duadan sonra, baktım o nur, değneğimin ucuna geçti... ilh. (Bu rivayet Sahih-i Buharî 4/54'te vardır.)

* * *

395/184- *«Ebu Hüreyre, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a şekva etmiş*

(*) Yani: Ey Allah'ım! O'nu nurlandır.

ki, "Nisyan bana ârız oluyor." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş, bir mendil şeklinde bir şey açmış. Sonra mübarek avucu ile gaibden birşey alır gibi, öyle avucunu oraya boşaltmış. İki-üç def'a öyle yaparak Ebu Hüreyre'ye demiş: "Şimdi mendili topla." Toplamış. Bu sırr-ı manevî-i dua-yı Nebevî ile Ebu Hüreyre kasem eder ki: "Ondan sonra hiçbir şey unutmadım."»

Risalede yeri: Mektubat sh: 146

Me'hazler: Sahih-i Buharî 2/60, 3/68, 143, 4/253; Tuhfet-ül Ahvezî Şerh-i Tirmizî 10/334-335 hadîs no: 3923; Câmi-ül Usûl – İbn-i Esir 9/95; Sahih-i Müslim hadîs no: 2492; Müsned-i Ahmed 2/240, 274 ve 427; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 22/405, 409 ve 410; Hilyet-ül Evliya 1/381; El-İsabe – İbn-i Hacer hadîs no: 1190; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/201; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 6/162; Cem'-ül Fevaid 2/553

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: عن ابى هريرة (رض): قلتُ يَا رَسُولَ اللّه انّى اَسْمَعُ مِنْكَ حَدِيثًا كَثِيراً اَنْسَاهُ. قَالَ: اِبْسطْ رِدَائَكَ. فَبَسَطْتُهُ. قَالَ: فَغَرَفَ بِيَدَيْهِ. ثُمَّ قَالَ: ضُمَّهُ. فَضَمَمْتُهُ، فَمَا نَسِيتُ شَيْئًا بَعْدَهُ.

Meâli: Ebu Hüreyre der ki: Ben Resulullah'a dedim ki: "Ben senden bir çok hadîs duyuyorum. Amma onları unutuyorum." Ferman etti ki: "Cübbeni ser!" Ben de serdim. Ebu Hüreyre der ki: Resul-i Ekrem (A.S.M.) eliyle gaibden birşey avuçlayıp alır gibi yaptı ve serdiğim cübbemin üstüne döktü. Bunu yaptıktan sonra, bana dedi ki: "Şimdi onu topla!" Ben de topladım. Ondan sonra hiçbir şey unutmadım.

* * *

BEDDUALARI

396/185- *«Perviz denilen Fars padişahı, name-i Nebeviyeyi yırtmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a haber geldi. Şöyle beddua etti:* اَللّهُمَّ مَزِّقْهُ *"Ya Rab! Nasıl mektubumu paraladı, sen de onu ve onun mülkünü parça parça et." İşte şu bedduanın te'siriyledir ki; o Kisra Perviz'in oğlu Şirviye,(*) hançer ile onu paraladı. Sa'd İbn-i Ebî Vakkas da, saltanatını parça parça etti. Sasaniye Devleti'nin hiçbir yerde şevketi kalmadı. Fakat Kayser ve sair melikler, name-i Nebeviyeye hürmet ettikleri için, mahvolmadılar.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 146

Me'hazler: Sahih-i Buharî 2/25, 4/54 ve 6/10; El-Hasais-ül Kübra 2/132 ve

(*) Risalede "Şirviye" şeklinde yazılmışsa da, sehivdir. Onun ismi, "Şirveyh"dir. *(A.B.)*

412; Eş-Şifa 1/328; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/663; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 22/159; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 4/387; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/348-351; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 7/4

Zabıt şekli: Fars padişahı, oğlu Şirveyh onu öldürdüğüne dair me'hazler 278 ve 279 no.larda geçmiştir. Burada sadece Peygamber'in ona bedduası hakkındaki me'hazleri vermişiz.

Buharî'nin hadîsi: Hazret-i İbn-i Abbas der ki: Resul-i Ekrem (A.S.M.) Kisra'ya bir mektubunu gönderdi. Mektubu götürene emretti ki: "Bu mektubu Bahreyn melikinin eline versin. Tâ ki o da Kisra'ya göndersin." Mektub Kisra'ya ulaşınca, onu parçalayıp ateşte yakmış. Said bin Müseyyib demiş ki: "Bu haber Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'a geldiği zaman, şöyle beddua etmiş: "Ya Rab! Sen de onu tamamen parçala."

Amma Kayser ve sair Rum Melikleri name-i Nebeviyeye hürmet etmeleri rivayeti ise; Hirakl ve Mukavkıs ve sairlerin hâdiseleri, bu kitabın İrhasat Bölümünde kayıtlı bulunduğundan, sadece Kayser'in hâdisesini kaydediyoruz:

Name-i Nebeviye (A.S.M.) Rum Meliki Kayser'e ulaştığında; mektubu almış, öpmüş ve gözüne sürmüştür. Sonra cevabında şunları yazmış: "Biz şehadet ederiz ki, sen hak peygambersin. Fakat şimdiki durumumuz itibariyle İsa (A.S.) Dinini de bırakamayız."

Bu cevab, Peygamberimizin hoşuna gitmiş ve şöyle ferman etmiş:

لَقَدْ ثَبَتَ مُلْكُهُمْ اِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ Yani: "Mülk ve hâkimiyetleri kıyamete kadar sabit kaldı."

* * *

397/186- *«Bidayet-i İslâmda Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Mescid-ül Haram'da namaz kılarken; rüesa-yı Kureyş toplandılar, ona karşı gayet bed bir muamele ettiler. O da, o vakit onlara beddua etti. İbn-i Mes'ud der ki: "Kasem ederim, o bed muameleyi yapan ve onun bedduasına mazhar olanların, Gazve-i Bedir'de birer birer lâşelerini gördüm."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 147

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/37, 2/69 ve 138, 5/57 ve 94; Sahih-i Müslim 3/1418 hadîs no: 1794; Müsned-i Ahmed 1/417; Eş-Şifa 1/329; Tefsir-i İbn-i Kesir 2/509; El-Hasais-ül Kübra 1/513; Cem'-ül Fevaid 2/62; Er-Rahik-ül Mahtum – Safiyy-ür Rahman sh: 106

Zabıt şekli: Abdullah bin Mes'ud (R.A.) naklediyor: "Resul-i Ekrem (A.S.M.) secdede olduğu bir sırada, Kureyş'ten bazı insanlar da etrafında vardı. O sırada Ukbe bin Ebu Muit geldi, elinde bir sığırın işkembesi vardı. Onu Pey-

gamber'in (A.S.M.) sırtına attı. Resul-i Ekrem (A.S.M.) başını kaldıramıyacak durumda kalmıştı. O sırada Hazret-i Fâtıma bu hâli uzaktan görmüş olacak ki; geldi, Peygamber'in sırtındaki o işkembeyi attı ve bu işi yapanlara karşı beddua etti. Peygamber (A.S.M.) da şöyle beddua etti: "Ey Allah'ım! Kureyş cemaatının yaptıkları sana havaledir." Bunlar Ebu Cehil ve Utbe bin Rebia ve Şeybe bin Rebia ve Ümeyye bin Halef, yahud da Übeyy bin Halef'tir. İbn-i Mes'ud der ki: "Ben, bu isimleri sayılanları tek tek lâşelerini Bedir Harbi gününde gördüm. Bunların lâşeleri toplanıp bir çukura atılmıştı. Amma Ümeyye bin Halef'in vücudu parçalandığı için oraya atılmadı."

* * *

398/187- *«Mudariye denilen Arabın büyük bir kabilesi, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tekzib ettikleri için, onlara kaht ile beddua etti. Yağmur kesildi, kaht u galâ baş gösterdi. Sonra Mudariye kavminden olan Kabile-i Kureyş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a iltimas ettiler. Dua etti; yağmur geldi, kahtlık kalktı. »*

Risalede yeri: Mektubat sh: 147

Me'hazler: Sahih-i Buharî 2/37, 6/156 ve 164; Eş-Şifa 1/328; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/663; El-Ezkâr – Nevevî sh: 272; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/324; Cem'-ül Fevaid 2/261; El-Hasais-ül Kübra 1/369; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/467; Feth-ül Barî 3/164 ve 10/129

Zabıt şekli: Sahih-i Buharî'nin hadîsi: عن عبد الله ابن مسعود (رض): ...اَنَّ رَسُولَ اللّٰه دَعَا قُرَيْشًا اِلَى الْاِسْلَامِ فَاَبْطَؤُا عَلَيْه. فَقَالَ: اَللّٰهُمَّ اَعِنّى عَلَيْهِمْ بِسَبْعٍ كَسَبْعِ يُوسُفَ. فَاَخَذَتْهُمْ سَنَةٌ فَحَصَّتْ كُلَّ شَيْءٍ حَتّٰى اَكَلُوا الْمَيْتَةَ وَالْجُلُودَ... حَتّٰى جَعَلَ الرَّجُلُ يَرَى بَيْنَهُ وَبَيْنَ السَّمَاءِ دُخَانًا مِنَ الْجُوعِ. قَالَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ: فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَاْتِى السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ يَغْشَى النَّاسَ هٰذَا عَذَابٌ اَلِيمٌ... الى...اِنَّا كَاشِفُوا الْعَذَابِ قَلِيلاً اِنَّكُمْ عَائِدُونَ...الخ.

Kısaca meâli: İbn-i Mes'ud der ki: "Peygamber (A.S.M.) Kureyş'i İslâma davet etti. Onlar ehemmiyet vermiyerek ağır davrandılar. Sonra Peygamber (A.S.M.) şöyle beddua etti: "Ey Allah'ım! Yusuf Aleyhisselâm'ın yedi senesi gibi, Kureyş'i yedi sene kıtlıkla cezalandır." Yağmursuzluk başladı, kahtlık baş gösterdi. Hattâ öyle bir hâl aldı ki ölmüş cenazeler ve derileri bile yiyecek kadar açlığa giriftar oldular... Bilâhare Kureyş'in bazı ileri gelenleri Peygamber'e geldiler, dediler ki: "Hani sen, akrabaya merhamet edin diyorsun. İşte senin milletin açlıktan bitiyor. Neden onlara yağmur için dua etmiyorsun?" Bunun üzerine Peygamber (A.S.M.) dua etti. Yağmur geldi ve

kahtlık kalktı.

* * *

399/188- *«Utbe İbn-i Ebî Leheb hakkında şöyle beddua etti:* اَللّٰهُمَّ سَلِّطْ عَلَيْهِ كَلْبًا مِنْ كِلاَبِكَ *Yani: "Yâ Rab! Ona bir itini musallat et."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 147

Me'hazler: 281 no.lu kısımda bu rivayetin bazı me'hazleriyle, zabıt şekli verilmiştir. Burada nümûne için sadece bir-iki me'haz vereceğiz.

El-Hasais-ül Kübra 1/366-367; Eş-Şifa 1/329; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/664; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 22/106 اِنِّى اَسْئَلُ اللّٰهَ اَنْ يُسَلِّطَ عَلَيْكَ كَلْبَهُ ifadesiyledir; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/335

Zabıt şekli: Mu'cem-üt Taberanî'nin rivayeti şöyledir: "Ben Allah'tan istiyorum ki; ona bir itini musallat etsin."

* * *

400/189- *«Muhallim İbn-i Cüsame'dir ki, Âmir İbn-i Azbat'ı gadr ile katletmişti. Halbuki Âmir'i, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onu cihad ve harb için kumandan edip, bir bölük ile göndermişti. Muhallim de beraberdi. Bu gadrin haberi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a yetiştiği vakit hiddet etmiş.* اَللّٰهُمَّ لاَ تَغْفِرْ لِمُحَلِّمٍ *diye beddua buyurmuş. (Yani: Ey Allah'ım! Sen Muhallim'i affetme.) Yedi gün sonra o Muhallim öldü. Kabre koydular, kabir dışarıya attı. Kaç def'a koydularsa yer kabul etmedi. Sonra mecbur oldular; iki taş ortasında muhkemce bir duvar yapılmış, o surette yer altında setredilmiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 147

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 4/305-308 bir kaç rivayet tarikiyle; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/312 ve 314; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/329; Nesim-ür Riyad Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/142; keza Aliyy-ül Karî 1/665; Cem'-ül Fevaid 1/741; Sîret-ü İbn-i Hişşam 4/247; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 4/224-226

Ve bu rivayete benzer bir hâdise olarak; bir nasranînin müslüman olduktan sonra tekrar irtidad etmesi ve öldüğünde kabre konulduğu zaman, kabrin onu kabul etmeyip dışarı atmasına dair bir hadîs-i sahih, Sahih-i Buharî 4/246'dadır.

Zabıt şekli: Rivayet, Eş-Şifa ve şerhlerinde ve ayrıca El-Hasais-ül Kübra ve Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym'de aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzda geçmektedir.

* * *

401/190- *«Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm görüyordu bir adam sol eliyle yemek yer. Ferman etmiş:* كُلْ بِيَمِينِكَ *"Sağ elinle ye." demiş. O adam demiş:* لاَ أَسْتَطِيعُ *"Sağ elimle yapamıyorum." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm demiş:* لاَ اسْتَطَعْتَ *diye beddua etmiş. "Kaldıramıyacaksın." İşte ondan sonra o adam sağ elini hiç kaldıramamış.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 147

Me'hazler: Sahih-i Müslim 3/1599 hadîs no: 2021, Seleme İbn-ül Ekva'dan rivayet; Sahih-i İbn-i Hibban 8/152, yine aynı kanaldan iki rivayet tarikiyle; Şerh-üs Sünne – Begavî 11/274; Cem'-ül Fevaid 1/768, Şeyheyn ve Tirmizî'den nakil; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/138 ve 243; El-Hasais-ül Kübra 2/171, 3/87; Eş-Şifa 1/328-329; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/666; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 7/6235 ve 6236; El-Müntehab – Abd bin Humeyd hadîs no: 352 ve 388 (Hâfız Abd bin Humeyd diyor: Bu adam, yani Tebük'te Peygamber'in emri olduğu halde, "Sağ elimle yapamıyorum" diyen adam, Bişr bin Raî'dir.) Müsned-i Ahmed 4/45 ve 46; Sahih-i Müslim hadîs no: 1099; Daremî 2/97; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 5/1914

Zabıt şekli: Seleme İbn-ül Ekva'dan, iki tarikle bu rivayet gelmiş.

Birisinde: O adamın Bişr İbn-i Râî El-Anez olduğunu, diğer rivayette isim verilmemiş. Fakat bu adam, kibrinden, Peygamber'e karşı istihzavârî bir tarzda yüzünü gözünü oynatmak suretiyle itiraz ettiğinden, Resulullah da ona beddua etmiş. O da elini bir daha ağzına ulaştıramamış, diye El-Hasais ve Delâil-ün Nübüvve eserlerinde yazılıdır. Sahih-i Müslim hadîsinde ise, Sübey'at-ül Eslemî'yi, Resul-i Ekrem evvelâ ikaz etmiş, sonra da beddua etmiş diye yazılı.

* * *

402/191- *«Hazret-i Hâlid İbn-i Velid'e (Seyfullah'a) birkaç saçını verip, nusretine dua etmiş. Hazret-i Hâlid, o saçları külâhında hıfzetmiş. İşte o saç ve duanın bereketi hürmetine, hiçbir harbe girmemiş illâ muzaffer çıkmış.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 148

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 3/289; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/249; Mecma-uz Zevaid 9/349; El-Metalib-ül Âliye 4/90 hadîs no: 4044, Busirî demiş: "Bu hadîsi Ebu Ya'lâ sahih bir senedle rivayet etmiştir"; Eş-Şifa 1/331; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/667; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 4/3804; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/444; Feth-ül Barî Şerh-i Buharî 8/102; El-Hasais-ül Kübra 1/70

Zabıt şekli: Abdulhamid bin Ca'fer'den rivayet: Hâlid bin Velid (R.A.) Yer-

mûk Harbi'nde külâhını kaybetti. Emretti: "Onu arayıp bulunuz!" Aradılar, bulamadılar. Tekrar aradılar ve buldular, getirdiler... Bakmışlar ki, eski-meski bir külâh... Hazret-i Hâlid bin Velid demiş ki: "Bu külâhın mes'elesini size anlatayım: Resul-i Ekrem (A.S.M.) umre yapıp saçını tıraş ettiğinde, insanlar onun saçının etrafında toplanmaya başlarken, ben hepsinden önce mübarek saçının ön kısmından bir miktar ele geçirdim, onu şu külâhımda muhafaza ettim. Bu külâh benim yanımda olduğu müddetten beri, girdiğim bütün harblerde Cenab-ı Hak bana muzafferiyet ihsan eyledi."

* * *

403/192- *«Selman-ı Farisî, evvelce Yahudîlerin abdi imiş. Onun seyyidleri, onu azad etmek için çok şeyler istediler. "Üçyüz hurma fidanını dikip meyve verdikten sonra, kırk okıyye altın vermekle azad edilirsin" dediler.*

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a geldi, beyan-ı hâl etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kendi eliyle, Medine civarında üçyüz fidanı dikti. Yalnız bir tanesini başkası dikti. O sene zarfında, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın diktiği bütün fidanlar meyve verdi. Yalnız bir tek başkası dikmişti, o tek meyve vermedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onu çıkardı, yeniden dikti. O da meyve verdi. Hem tavuk yumurtası kadar bir altını, ağzının tükürüğünü ona sürdü, dua etti, Selman'a verdi. Dedi: "Git Yahudîlere ver." Selman-ı Farisî gidip o altından kırk okıyyeyi onlara verdi; o tavuk yumurtası kadar olan altın, eskisi gibi baki kaldı.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 148

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 2/16, İmam-ı Zehebî rivayeti kısmen kabul etmiş, bir kısmına da ilişmiş; Müsned-i Ahmed 5/441, 442 ve 6/112, 150 ve 209; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/332; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/670; Mecma-uz Zevaid 9/332, İmam-ı Heysemî: "Onun ricali, sahih ricalidir" demiş; Tabakat-ı İbn-i Sa'd 4/53, 57; Cem'-ül Fevaid 2/550 ve ayrıca da 469 no.lu bölümdeki me'hazlere de bakılabilir.

Zabıt şekli: Hülâseten Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzda olduğu için başka bir şey yazmaya gerek duyulmadı.

* * *

404/193- *«Ümm-ü Mâlik isminde bir sahabiye, "ukke" denilen küçük bir yağ tulumundan, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a yağ hediye ederdi. Bir def'a Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona dua edip ukkeyi vermiş; ferman etmiş ki: "Onu boşaltıp sıkmayınız." Ümm-ü Mâlik ukkeyi almış. Ne vakit evlâdları yağ isterlerse, bereket-i dua-yı Nebevî ile ukkede yağ bulurlardı. Hayli zaman devam etti. Sonra sıktılar, bereket kesildi.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 148

Me'hazler: Müsned-i Ahmed 3/242, 340 ve 347; Sahih-i Müslim hadîs no: 2280; El-Hasais-ül Kübra 2/246, 247 ve 248 (ayrı ayrı birkaç tarikle); Cem'-ül Fevaid 2/480; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/113 ve 123; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/332; Nesim-ür Riyad, Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/149; keza Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 2/149; El-Feth-ül Kebir 3/48, İmam-ı Hâkim ve Sahih-i Müslim'den nakil; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/558-559; Mecma-uz Zevaid 8/309; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe hadîs no: 11809; El-Envar Fî Şemail-in Nebiyy-il Muhtar – Begavî 1/119

Zabıt şekli: Bütün rivayetlerde: Ukkede bereketin kesilmesiyle yağın bittiği zaman, Ümm-ü Mâlik (R.A.) Resul-i Ekrem'e gelmiş, durumu anlatmış. O da, ona ferman etmiş: "Eğer onu sıkmasaydın, hep öyle kalıp giderdi" demiş.

* * *

DUA VE TEMASIYLA SULARIN TATLILAŞMASI VE GÜZEL KOKU VERMESİYLE ALÂKADAR MU'CİZELER

405/194- *«İmam-ı Beyhakî başta, ehl-i hadîs haber veriyorlar ki: Bi'r-i Kubâ denilen kuyunun suyu bazı kesiliyordu. Yani bitiyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm abdest suyunu içine koyup dua ettikten sonra, kesretle devam etti, daha hiç kesilmedi.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 149

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/136; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 6/101; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/331; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/668

Zabıt şekli: Beyhakî'nin Delâil-ün Nübüvve eserindeki rivayet: Yahya bin Said'den rivayet, demiş ki: Enes bin Mâlik (R.A.) Kubâ'da yanımıza geldi. Oradaki Kubâ kuyusunu sordu. Ona gösterdim. Dedi ki: "Evet, bu kuyu bir zamanlar, bir adamın merkebini sulamak için bir-iki kova su çekilince suyu bitiyordu. Resul-i Ekrem buraya geldi..." ve rivayetin diğer kısmı aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır.

* * *

406/195- *«Başta Ebu Nuaym Delâil-i Nübüvvet'te, ehl-i hadîs haber veriyorlar ki: Enes'in evindeki kuyuya, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm tükürüğünü içine atıp dua etmiş, Medine-i Münevvere'de en tatlı su o olmuş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 149

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/331, 2/332; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/668

Zabıt şekli: Molla Aliyy-ül Karî, Ebu Nuaym'in Delâil-ün Nübüvve eserinden naklederek, bunun da Şemail-i Şerif sahibinden bu mu'cizeyi dile

getiren şu şiiri ile sıhhatini kaydetmektedir:

وَلَوْ تُفِلَتْ فِى الْبَحْرِ وَالْبَحْرُ مَالِحُ، لَاَصْبَحَ مَاءُ الْبَحْرِ مِنْ رِيقِهَا عَذْبًا

Yani: "Eğer O'nun ağız suyu, acı sulu denizlere de bırakılsaydı, o denizin suları bile tatlılaşacaktı."

* * *

407/196- *«İbn-i Mâce haber veriyor ki: Mâ-i Zemzem'den bir kova su, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a getirdiler. Bir parça ağzına aldı, kovaya boşalttı. Kova misk gibi râyiha verdi.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 149

Me'hazler: İbn-i Mace 1/216 hadîs no: 659; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 22/67; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/332; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/669; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 22/70, 119 ve 120

Zabıt şekli: İbn-i Mace'deki hadîsin râvisi olan Abdulcebbar bin Vâil babasından duymuş, der ki: "O su, o kadar râyiha verdi ki; kovanın harici dahi koku vermeye başladı, râyihalandı." Müsned-i Ahmed'in muhakkiki olan Saatî, hadîsin sahih olduğunu kaydetmiş.

* * *

408/197- *«İmam-ı Ahmed İbn-i Hanbel haber veriyor ki: Bir kuyudan, bir kova su çıkardılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm içine ağzının suyunu akıtıp kuyuya boşalttıktan sonra, misk gibi râyiha vermeğe başladı.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 149

Me'hazler: El-Feth-ür Rabbanî, Şerh-ü Müsned-i Ahmed 22/67; İbn-i Mace 1/216 hadîs no: 659

Zabıt şekli: İmam-ı Ahmed bin Hanbel'in hadîsi aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır. Bu hadîsin râvisi de, Vâil bin Abdulcebbardır.

* * *

409/198- *«Ricalullahtan ve İmam-ı Müslim ve ülema-i Mağrib'in mutemedi ve makbulü olan Hammad İbn-i Seleme haber veriyor ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm deriden bir tuluğa su doldurup ağzına üflemiş, dua etmiş. Bağladı, bir kısım sahabeye verdi. "Ağzını açmayınız! Yalnız abdest aldığınız vakit açınız." demiş. Gitmişler, abdest almak vaktinde ağzını açmışlar. Görüyorlar ki, hâlis bir süt, ağzında da kaymak yağ.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 149

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/334; Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/160; Şerh-

üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/673

Zabıt şekli: Rivayet, İbn-i Sa'd'dan geliyor. Hammad bin Seleme mürsel olarak hadîsi Sâlim bin Ebi Ca'd'dan rivayet etmektedir. Rivayetin sair tarafı, aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır.

* * *

RESUL-İ EKREM'İN MESH VE DUASIYLA KISIR VE SÜTSÜZ KEÇİLERİN SÜTLÜLEŞMELERİ İLE ALÂKADAR MU'CİZELER

410/199- *«Ehl-i Siyerin bütün muteber kitabları haber veriyorlar ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekir-is Sıddık ile beraber hicret ederken, Âtiket Bint-il Huzaiyye denilen Ümm-ü Ma'bed hanesine gelmişler. Gayet zaif, sütsüz, kısır bir keçi orada vardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ümm-ü Ma'bed'e ferman etti: "Bunda süt yok mudur?" Ümm-ü Ma'bed demiş ki: "Bunun vücudunda kan yoktur, nereden süt verecek?" Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm gidip o keçinin beline elini sürmüş, memesini de meshetmiş, dua etmiş. Sonra demiş: "Kap getiriniz, sağınız!" Sağdılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekir-is Sıddık ile içtikten sonra, o hane halkı da doyuncaya kadar içmişler. O keçi kuvvetlenmiş, öyle de mübarek kalmış.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 149

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 3/9 (Hişşam bin Hubeyş bin Huveylid'den rivayet); Şerh-üs Sünne – Begavî 13/261; Cem'-ül Fevaid 2/81; El-Hasais-ül Kübra 1/466; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/83; Sıfat-üs Safve – Ebu-l Ferec İbn-ül Cevzî 1/138; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/333; Mecma-uz Zevaid 6/58, 8/313 (Heysemî demiş: Bunu Bezzar rivayet etmiş, onun ricali de sahih hadîs ricalidir); El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 3/190; Tabakat-ı İbn-i Sa'd 1/230; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/669; Mu'cem-ut Taberanî 4/3605, 7/6508 ve 24/863; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/338; Er-Rahik-ul Mahtum – Safiyy-ür Rahman sh: 200

Zabıt şekli: Müstedrek-ül Hâkim'in hadîsi: (Zehebî de sıhhatine karar vermiştir.) Hişşam bin Hubeyş bin Huveylid rivayet etmiş ki: Resul-i Ekrem (A.S.M.) Ümm-ü Ma'bed'den -kocası evde bulunmadığı bir sırada- et veya hurma satın almak istemiş. Fakat hiçbir şey bulunmamış... O sırada Resul-i Ekrem'in mübarek gözleri, çadırın bir köşesinde bir keçiye ilişmiş. Demiş: "Ya Ümm-ü Ma'bed bu keçi nedir?" O da demiş: "Za'fiyetten sürüsünden kalmış bir hayvandır." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm: "Onda hiç süt yok mu?" diye sormuş. Ümm-ü Ma'bed ise demiş "Yok!" Resul-i Ekrem (A.S.M.) demiş ki: "Öyle ise, bana izin verir misin ben gidip onu sağayım..." Ve hadîsin sair kısmı aynen Üstad'ın yazdığı tarzdadır.

* * *

411/200- *«Şât-ı İbn-i Mes'ud'un meşhur kıssasıdır ki: İbn-i Mes'ud İslâm olmadan evvel, bazıların çobanı idi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Ebu Bekir-is Sıddık ile beraber, İbn-i Mes'ud'un keçileriyle bulunduğu yere gitmişler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, İbn-i Mes'ud'dan süt istemiş. O da demiş: "Keçiler benim değil, başkasının malıdırlar." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm demiş: "Kısır, sütsüz bir keçi bana getir." O da iki senedir teke görmemiş bir keçi getirdi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm eliyle onun memesini meshedip dua etmiş. Sonra sağmışlar, hâlis bir süt almışlar, içmişler. İbn-i Mes'ud bu mu'cizeyi gördükten sonra iman etmiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 150

Me'hazler: Sahih-i İbn-i Hibban 8/149; El-Hasais-ül Kübra 1/303 ve 470; Müsned-i Ahmed – Tahkik-i Ahmed Şâkir 5/210 hadîs no: 3598 (kitabın muhakkiki hadîsin senedinin sahih olduğunu kaydetmiş); El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 6/102; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 22/52 ve 65; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/672; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/329

Zabıt şekli: Sahih-i İbn-i Hibban'ın hadîsi: İbn-i Mes'ud der: "Ben Ukbe İbn-i Ebi Muit'in çobanı idim..." Sair kısımlar aynendir. Yalnız Resul-i Ekrem (A.S.M.) teke görmemiş o kısır keçiden süt aldıktan sonra, onun memesine: "Kesil, kesil!" demiş. Keçi yine eski hâline dönmüş.

* * *

412/201- *«Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın murdiası yani süt annesi olan Halime-i Sa'diye'nin keçilerinin kıssa-i meşhuresidir ki; o kabilede bir derece kahtlık vardı. Hayvanat zaif ve sütsüz oluyordular ve tok oluncaya kadar yemiyorlardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm oraya, süt annesinin yanına gönderildiği zaman, onun bereketiyle, Halime-i Sa'diye'nin keçileri, akşam vakti başkalarının hilâfına olarak, hem tok ve memeleri dolu olarak geliyorlardı.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 150

Me'hazler: Tabakat-ı İbn-i Sa'd K. 1-97; Sîret-ü İbn-i Hişşam 1/173 ile 175; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/111-113; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 2/273; Sıfat-üs Safve – Ebu-l Ferec İbn-ül Cevzî 1/57; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/366; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/750; Mecma-uz Zevaid 8/220-221; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 1/135; Eş-Şerîa – Acürrî sh: 436; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/156

Zabıt şekli: Rivayet, Osman bin Âs'dan gelmektedir. Bizzat kendisi Halime-i Sa'diye'den duyarak demiş ki: .....

Hazret-i Halime'nin Resul-i Ekrem (A.S.M.) ile olan uzun mâceraları hâriç olmak üzere, hülâsaten Hazret-i Üstad'ın kaydettiği kısım aynendir. İmam-ı

Heysemî hadîsin râvileri için, "Mutemed kişilerdir" diye yazmıştır.

* * *

RESUL-İ EKREM'İN (A.S.M) ELİNİN TEMAS ETTİĞİ, YA DA MESHETTİĞİ BAZI ZÂTLARDA ZÂHİR OLAN MU'CİZELER

413/202- *«Ömer İbn-i Sa'd'ın başına elini sürmüş, dua etmiş. Seksen yaşında o adam, o duanın bereketiyle öldüğü vakit başında beyaz yoktu.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 150

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/134; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/673; El-Hasais-ül Kübra 2/327

Zabıt şekli: (Not: Bu hadîsdeki hâdise gibi; Beyhakî'nin Delâil-ün Nübüvve 6/210-217 ve El-Hasais-ül Kübra 2/326-331 sayfaları arasında bu neviden bir kaç hâdise veya hadîs, sahih rivayetlerle nakledilmektedir. Anlaşılan odur ki; Hazret-i Üstad bütün bu rivayetlerin gösterdiği hâdiseler içerisinden sadece bir-ikisini almış.)

Şerh-üş Şifa ve hem El-Hasais'in hadîslerinde; o zâtın hem Ubbade bin Sa'd, hem Umeyr bin Sa'd, hem de Ömer bin Sa'd olarak geçmektedir. Fakat hepsinden en meşhuru Umeyr bin Sa'd'dır demişler.. ve sair taraflar aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği gibidir.

* * *

414/203- *«Kays İbn-i Zeyd'in başına elini koyup, meshedip dua etmiş. O duanın bereketiyle, yüz yaşına girdiği vakit, meshin te'siriyle, bütün başı beyaz, yalnız Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın elini koyduğu yer simsiyah olarak kalmış.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 150

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/334; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/674; El-Hasais-ül Kübra 2/326

Zabıt şekli: Şerh-üş Şifa bu rivayeti İbn-ül Kelbî'den nakleder.. ve aynen Üstad'ın kaydettiği tarzda cereyan etmiştir. Yalnız aynı bu hâdiseler gibi, Ebu Zeyd El-Ensarî ve keza Saib bin Yezid gibi zâtlar da aynı tarz mu'cizelere mazhar olduklarını, El-Hasais-ül Kübra ve Delâil-ün Nübüvve kitapları kaydetmişlerdir.

* * *

415/204- *«Abdurrahman İbn-i Zeyd İbn-il Hattab, hem küçük, hem çirkin idi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm eli ile başını meshedip dua etmiş. O duanın bereketiyle; kametçe en bâlâ kamet ve suretçe en güzel bir surete girmiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 150

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/335; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/676-677

Zabıt şekli: Aliyy-ül Karî bu rivayetin senedini, "Zübeyr bin Bekkar kanalıyla İbrahim bin Muhammed bin Abdulaziz El-Zübeyrî'den, O da babasından nakletmiş" diye yazmaktadır. Sair taraflar aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır.

* * *

416/205- *«Âiz İbn-i Amr'ın Gazve-i Huneyn'de yüzü yaralanmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, eliyle yüzündeki kanı silmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın elinin temas ettiği yer, parlak bir nuraniyet vermiş ki, muhaddisler* كَغُرَّةِ الْفَرَسِ *tabir etmişler. Yani, doru atın alnındaki beyaz gibi, temas yeri öyle parlıyordu.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 150

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 3/487; Eş-Şifa 1/324; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/674

Zabıt şekli: Müstedrek-ül Hâkim'in hadîsi şöyledir: Âiz bin Amr El-Müzenî dedi ki: "Ben Uhud Harbi'nde Resulullah'ın yanı başında harbederken, yüzüme bir ok değdi. Kanlar yüzümden ve sakalımın arasından göğsüme doğru akmaya başladı. Resulullah bunu böyle görünce, mübarek eliyle yüzümden tâ göğsüme kadar akmakta olan kanları sildi..." Ve rivayetin diğer tarafı kısmen aynen, kısmen de az değişik lafızlarladır.

* * *

417/206- *«Katâde İbn-i Selman'ın yüzüne elini sürmüş, dua etmiş. Katâde'nin yüzü ayna gibi parlamağa başlamış.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 151

Me'hazler: Eş-Şifa 1/374; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/674; El-İsabe Fi-Temyiz-is Sahabe İbn-i Hacer 3/225; Mecma-uz Zevaid 5/319; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/217; El-Hasais-ül Kübra 2/329

Zabıt şekli: Me'hazlerde hadîs ve rivayetin zabtı aynen Üstad'ın yazdığı gibidir. Yalnız me'haz kitaplarda "Katâde bin Selman" değil, onun yerine "Katâde bin Milhan" vardır. Sehven kâtibler Risale'de "Milhan" yerine "Selman" diye yazmış olabilirler. Çünki Sahabeler içinde, Katâde bin Selman diye bir Sahabî ismi yoktur.

* * *

418/207- *«Ümm-ül Mü'minîn Ümm-ü Seleme'nin kızı ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın üvey kızı Zeyneb'e, küçükken Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onun yüzüne abdest suyu atıp taltif etmiş. O suyun temasından sonra, Zeyneb'in hüsn ü cemâli acib suret almış, bedi'ül-cemal olmuş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 151

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/334; Nesim-ür Riyad Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/163; keza Aliyy-ül Karî 1/675; Mecma-uz Zevaid 9/259

Zabıt şekli: Şerh-üş Şifa'da, Aliyy-ül Karî, bu hadîsi İbn-i Abdulberr'in "El-İstiab" kitabından nakleder. Zabıt şekli de aynen Üstad'ın kaydettiği tarzdadır.

* * *

ONBEŞİNCİ NÜKTELİ İŞARET

HAYVANAT, ÖLÜLER, CİNLER VE MELEKLER İLE ALÂKADAR MU'CİZELER

419/208- *«Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Ebu Bekir-is Sıddık ile, küffarın takibinden kurtulmak için tahassun ettikleri Gâr-ı Hira'nın kapısında, iki nöbetçi gibi iki güvercin gelip beklemeleri ve örümcek dahi perdedar gibi, hârika bir tarzda, kalın bir ağ ile mağara kapısını örtmesidir. Hattâ rüesa-yı Kureyşten, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın eli ile Gazve-i Bedir'de öldürülen Übeyy İbn-i Halef mağaraya bakmış. Arkadaşları demişler: "Mağaraya girelim." O demiş: "Nasıl girelim? Burada bir ağ görüyorum ki, (Hazret-i) Muhammed tevellüd etmeden bu ağ yapılmış gibidir. Bu iki güvercin işte orada duruyor, adam olsa orada dururlar mı?"»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 152

Me'hazler: Eş-Şifa 1/313; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/368; Müsned-i Ahmed 1/248; El-Musannef – San'anî 5/389; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 3/179-181; Müsned-i Ebu Bekr-il Meruzî hadîs no: 73; Nasb-ur Râye Fi-Tahrici Ehadîs-il Hidaye – Ez-Zeylaî 1/123; El-Hasais-ül Kübra 1/459 ve 460; Uyûn-ül Eser – İbn-ü Seyyid-in Nâs 1/182; Cem'-ül Fevaid 2/81; Mecma-uz Zevaid 6/52-53, 7/27; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 20/1082; Müsned-ül Bezzar hadîs no: 1741; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/235, 236, 269 ve 270; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/213, 214 ve 471; Ed-Duafa' – Akilî hadîs no: 364; Tarih İbn-i Asakir 2/240-241

Zabıt şekli: Hazret-i Üstad'ın kaydettiğinin zâhirine göre içinde iki sehiv görünmektedir. Bu sehivlerden birisi: "Gâr-ı Sevr" yerine "Gâr-ı Hira" denilmesidir. Bu husus için 346 numaralı bölümde izahlar ve me'hazler verilmiştir,

ki hâdise, ilk günü Gâr-ı Sevr'de değil, Gâr-ı Hira'da vaki' olduğu kuvvetli ihtimal dâhili olarak kaydedilmiş.

İkinci Sehiv: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın önceden haberini verdiği; Übeyy bin Halef'in onun eliyle öldürüleceği hâdisesidir ki, onun vukuu Gazve-i Bedir'de değil, Gazve-i Uhud'da olduğu hakkında bütün siyer kitapları müttefiktirler. Bedir Harbi'nde öldürülen Ümeyye bin Halef'tir. Hazret-i Üstad'ın buradaki ibaresinin zâhirinde onu Bedir Harbi'nde göstermesi, herhalde ve mutlaka ya kâtiblerin bir sehvidir veyahud da -eğer Hazret-i Üstad bilerek ve kat'î olarak yazmışsa- elbette onun bir bildiği vardır.. veyahud da bu mes'ele için 248 no.lu bölümde verilmiş izah gibi, bu mes'elede de Bediüzzaman'ın bir hususî kanaatı olabilir.

* * *

420/209- *«Mübarek güvercin taifesi, Feth-i Mekke'de dahi Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın başı üzerinde gölge yaptıklarını, İmam-ı Celil İbn-i Vehb naklediyor.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 152

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/313; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/637; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 3/434

Zabıt şekli: Hazret-i Üstad'ın kaydettiği ile aynendir. Yalnız İmam-ı Delecî'nin: "Bu güvercinler, Hicret hâdisesinde mağara kapısında yuva yapan güvercinlerin neslindendir." olan ibaresi de vardır.

* * *

421/210- *«Nakl-i sahih ile Hazret-i Âişe-i Sıddıka haber veriyor ki: Güvercin gibi, Dâcin denilen bir kuş hanemizde vardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hâzır olsa idi hiç debelenmezdi, sükûtla dururdu. Ne vakit Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm çıksa idi, o kuş başlardı harekete; giderdi gelirdi, hiç durmuyordu.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 152

Me'hazler: Eş-Şifa 1/309; Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/79; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/632; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/31; El-Hasais-ül Kübra 2/63 ve 272; Mecma-uz Zevaid 9/403, Heysemî demiş: "Ahmed'in ricali sahih ricalidir"; Müsned-i Ahmed 6/113 ve 150; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/380

Zabıt şekli: İmam-ı Mücahid Hazret-i Âişe'den (R.A.) nakleder.. ve rivayet aynendir. Ancak rivayette Dâcin ismi belli bir kuş ismi olarak değil, belki evcil olan kuş, tavuk ve saire hayvanların hepsine denilmektedir.

* * *

422/211- *«Beş-altı tarikle manevî bir tevatür hükmünü almış kurt hâdisesidir ki; bu kıssa-i acîbe çok tariklerle meşhur sahabelerden nakledilmiş. ...ki: Bir kurt, keçilerden birisini tutmuş; çoban, kurdun elinden kurtarmış. Zi'b demiş: "Allah'tan korkmadın, benim rızkımı elimden aldın." Çoban demiş: "Acaib, zi'b konuşur mu?" Zi'b ona demiş: "Acib senin hâlindedir ki, bu yerin arka tarafında bir zât var ki; sizi Cennet'e davet ediyor, peygamberdir, onu tanımıyorsunuz!" Bütün tarikler kurd'un konuşmasında müttefik olmakla beraber, kuvvetli bir tarik olan Ebu Hüreyre ihbarında diyor ki: Çoban kurda demiş: "Ben gideceğim; fakat kim benim keçilerime bakacak?" Zi'b demiş: "Ben bakacağım." Çoban ise, çobanlığı kurda devredip gelmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı görmüş, iman etmiş, dönüp gitmiş. Zi'bi çoban bulmuş. Zâyiat yok. Bir keçi ona kesmiş, çünkü ona üstadlık etmiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 152

Me'hazler: Sahih-i İbn-i Hibban 8/144; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/373; Müstedrek-ül Hâkim 4/467; Eş-Şifa – Kadı İyaz, İstanbul Tab'ı 1/263; El-Musannef – San'anî 11/383; Cem'-ül Fevaid 2/470; Mevarid-üz Zam'an sh: 519; hadîs no: 2109; Tabakat-ı İbn-i Sa'd 1. 2/86; Müsned-i Ahmed 3/83 ve 88; El-Hasais-ül Kübra 2/267; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/39 ve 41; Kenz-ül Ummal 12/41 ve 380; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 22/48 iki ayrı ayrı tarikle; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/633-634; Mecma-uz Zevaid 8/291-292; Tirmizî 4/476, hadîsin bir parçası; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 6/141

Zabıt şekli: Hazret-i Üstad'ın kaydettiği gibi; kurt hâdisesiyle alâkadar rivayetler ayrı ayrı şekillerle gelmiştir. Üstünde olduğumuz hâdisenin şekillerinin dahi çok tarikleri var olduğu şu verilen me'hazlerde görülmektedir. Kurtlarla alâkadar mu'cizelerin daha bir kaç türlüsü de vardır.

Bu hâdisede ismi geçen çobanın isim ve lâkabı "Uhban bin Evs"tir ki, Medine etrafında yaşamış bedevî arablardandır.. ve aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzda cereyan etmiştir.

* * *

423/212- *«Bir tarikte: Rüesa-yı Kureyş'ten Ebu Süfyan ile Safvan bir kurdu gördüler, bir ceylânı takip edip Harem-i Şerif'e girdi. Kurt dönmüş, sonra taaccüb etmişler. Kurt konuşmuş, Risalet-i Ahmediye'yi haber vermiş. Ebu Süfyan, Safvan'a demiş ki: "Bu kıssayı kimseye söylemiyelim, korkarım Mekke boşalıp onlara iltihak edecekler."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 153

Me'hazler: Eş-Şifa 1/331; Nesim-ür Riyad, Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/79, 84; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/634; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 2/240 ve 22/48; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5927

Zabıt şekli: Şifa ve onun şerhlerinde hâdiseyi İmam-ı Celil İbn-i Vehb'den naklederler. Ceylânı takib edip Harem-i Şerif'e giren kurdu gören Ebu Süfyan bin Harb ve Safvan bin Ümeyye'dir. Kurdun konuşmasını şöyle nakletmişler: Kurt demiş: "Sizin hâliniz daha acaibdir ki; Muhammed bin Abdullah Medine'de sizi Cennet'e çağırıyor; siz ise, Cehennem'e davet ediyorsunuz." Rivayetin diğer kısmı aynen Hazret-i Üstad'ın yazdığı gibidir.

* * *

424/213- *«Beş-altı tarikle mühim sahabelerden nakledilen cemel hâdisesidir ki: ...Deve gelmiş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a tahiyye-i ikram nev'inden secde edip konuşmuş. Ve birkaç tarikte haber veriliyor ki: O deve bir bağda kızmış, vahşi olmuş; yanına kimseyi sokmuyor, hücum ediyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm girdi; deve geldi, ikramen secde etti, yanında ıhdı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm yular taktı. Deve, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a dedi: "Beni çok meşakkatli şeylerde çalıştırdılar, şimdi de beni kesmek istiyorlar. Onun için kızdım." Deve sahibine söyledi: "Böyle midir?" "Evet" dediler.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 153

Me'hazler: (Bu hadîs rivayet tarikleri itibariyle mütevatirdir. Bak: Nazmul Mütenasir Fil Hadîs-il Mütevatir sh: 137)

Müstedrek-ül Hâkim 2/99, 100 ve 618, Zehebî sıhhatini ikrar etmiş; Cem'-ül Fevaid 2/428; Müsned-i Ahmed 3/158, 310 ve 4/170, 172, 173 ve 6/76; Sünen-i Daremî Mukaddeme, bab:3 hadîs no: 18; El-Hasais-ül Kübra 1/562, 2/255; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/18 ve 28; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 22/50-51, birkaç hadîs ve rivayet şekli; İbn-i Mace 1/121 hadîs no: 335; Ebu Davud, Taharet 1/1; Mecma-uz Zevaid 9/4, 7, 8 İmam-ı Heysemî demiş: "Hadîsin râvileri mutemed kişilerdir"; Eş-Şifa 1/312; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/636; Müsned-i Ahmed – Tahkik-i Ahmed Şâkir 4/173 hadîs no: 1745; Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/87; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/380, 381 ve 387 hadîs no: 327 ve 329; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 6/135; Sahih-i Müslim 1/268 hadîs no: 79; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 11/473

Zabıt şekli: Üstad Bediüzzaman Hazretleri bir çok tariklerle ve ayrı ayrı şekil, tarz ve yerlerde vuku' bulmuş olan deve hâdiselerini, bir tek mes'ele halinde ve ondan da sadece bir nümûne vererek kaydetmiştir. Yoksa, deve hâdisesi bir kaç defa ayrı ayrı zamanlarda vuku' bulduğu, hadîs ve siyer kitaplarını tetebbu' eden kimselerce mâlumdur. Burada Hz. Üstad'ın kaydettiği şekildeki hâdise aynendir.

* * *

425/214- *«Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın Adbâ ismindeki devesi,*

vefat-ı Nebevîden sonra kederinden ne yedi, ne içti, tâ öldü. Hem o deve, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile mühim bir kıssayı konuştuğunu, Ebu İshak-ı İsferanî gibi bazı mühim imamlar haber vermişler.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 153

Me'hazler: Nûr-ul Ebsar – Şeblencî sh: 56; Eş-Şifa 1/313; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/637

Zabıt şekli: Şerh-üş Şifa'da, Aliyy-ül Karî, Adbâ'nın, Resul-i Ekrem'le konuştuğu sözler hakkında şunları yazmış: "O deve Resul-i Ekrem'e (A.S.M.) hâl ve durumunu anlattığı gibi, Risalet ve Peygamberliğini de ikrar etmiştir."

* * *

426/215- *«Nakl-i sahih ile; Câbir İbn-i Abdullah'ın bir seferde devesi çok yorulmuştu, daha yürüyemiyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o deveye ufak bir dürtmek ile dürttü. O deve, o iltifat-ı Ahmedî'den o kadar bir çeviklik, bir sevinçlik peyda etti ki; daha sür'atinden dizgini zaptedilmiyor, yolda yetişilmiyordu. Hazret-i Câbir haber veriyor.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 153

Me'hazler: Eş-Şifa 1/331; Şerh-üş Şifa, Nesim-ür Riyad – Hafacî 1/145; keza Aliyy-ül Karî 1/667; Sahih-i Buharî 7/6; El-Hasais-ül Kübra 1/563 ve 2/259-260; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 22/52; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/151, 155 birkaç rivayet şekliyle; Kenz-ul Ummal 12/369; Sahih-i Müslim 3/1222; Feth-ül Barî 1/122

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'deki hadîs: O deveyi Resul-i Ekrem (A.S.M.) Câbir bin Abdullah'dan beş ukkiye altına satın aldığını, Medine'ye döndüklerinde bir ukkiye altın daha arttırdığını, sonra tekrar deveyi Câbir bin Abdullah'a hediye ettiğini kaydetmiş.

* * *

427/216- *«Başta İmam-ı Buharî, eimme-i hadîs haber veriyorlar ki: Bir def'a gecede, Medine-i Münevvere'nin hâricinde, düşman hücum ediyor gibi mühim bir hâdise işaa edildi. Sonra cesur atlılar çıktılar, gittiler. Yolda görüyorlar ki, bir zât geliyor. Baktılar, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dır. Ferman etmiş: "Birşey yoktur." Meşhur Ebu Talha'nın atına binip, şecaat-ı kudsiyesi muktezasınca, herkesten evvel gitmiş, tahkik etmiş ve dönmüştü. Ebu Talha'ya ferman etmiş:* وَجَدْتُ فَرَسَكَ بَحْراً *Yani: "Senin atın sarsmadan, gayet çabuktur."*

Halbuki Ebu Talha'nın atı, katuf tabir edilen yürüyüşsüz kısmından idi. O geceden sonra, hiçbir at ona karşı yürüyüşte mukabele edemiyordu.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 153

Me'hazler: Sahih-i Buharî 3/216; Sahih-i Müslim 4/1803 hadîs no: 2307 ve 5/35; Müsned-i Ahmed 3/147, 185, 232 ve 271; El-Musannef – San'anî 427; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5905; Cem'-ül Fevaid 2/446; Sıfat-üs Safve – Ebu-l Ferec İbn-ül Cevzî 1/178; Eş-Şifa 1/330; Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/145; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/666; Şerh-üs Sünne – Begavî 3/251; Ebu Davud hadîs no: 4988; Tirmizî 4/199 hadîs no: 1685 ve 1687; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 10/10395; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/439; Feth-ül Barî Şerh-i Buharî 6/463; El-Câmi' Li-Şuab-il İman – Beyhakî 4/24; İbn-i Mace 2/926 hadîs no: 2772; Tabakat-ı İbn-i Sa'd 1/373; Ahlâk-un Nebi – Ebu-ş Şeyh sh: 6; Es-Sünen-ül Kübra – Beyhakî 9/170; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 1/313

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: عن قتادة (رض) قال سمعتُ انسًا يقول: كَانَ فَزِعَ بِالْمَدِينَةِ، فَاسْتَعَارَ النَّبِيُّ فَرَسًا مِنْ اَبِي طَلْحَةَ يُقَالُ لَهُ الْمَنْدُوبُ. فَلَمَّا رَجَعَ قَالَ: مَا رَاَيْنَا مِنْ شَيْءٍ وَاَنْ وَجَدْنَاهُ لَبَحْرًا

Meâli: Katâde demiş: Ben işittim ki; Enes (R.A.) diyordu: "Bir gün Medine'ye hücum ediliyor tarzında bir şâyia duyuldu. Resul-i Ekrem (A.S.M.) Ebu Talha'dan bir at emanet aldı, o ata "mendup" deniliyordu. Peygamber o ata bindi, gitti. Döndüğünde Sahabelere demiş ki: "Hiçbir şey yok.. ve ben bunu gayet güzel yürüyüşlü bir at olarak buldum."

* * *

428/217- *«Nakl-i sahih ile; bir def'a Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm seferde namaz kılacak vaktinde atına dedi: "Dur!" O da durdu. Namaz bitinceye kadar hiçbir azasını kımıldatmadı.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 154

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/315; Nesim-ür Riyad, Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/95; keza Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/641

Zabıt şekli: Aliyy-ül Karî Şerh-üş Şifa'da hâdiseyi şöyle kaydetmiş: Resul-i Ekrem atına: "Dur, Allah seni mübarek kılsın, tâ namazımızdan fâriğ oluncaya kadar deprenme!..." Bu rivayetin bazı me'hazleri için, "El-Ümm kitabındandır" denilmiş. Diğer bazıları, "Eski Irak Kadısı meşhur Vâkıdî'den gelmiştir" demişler.

* * *

429/218- *«Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın hizmetkârı Sefine, Yemen Valisi Muaz İbn-i Cebel'in yanına gitmek için, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dan emir alıp gitmiş. Yolda bir arslan rast gelmiş. O Sefine, ona demiş: "Ben, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın hizmetkârıyım." Arslan ses verip ayrılmış. İlişmemiş. Diğer bir tarikte haber*

veriyorlar ki: Sefine döndüğü vakit yolu kaybetmiş, bir arslana rast gelmiş; arslan ona ilişmemekle beraber, yolu da göstermiş.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 154

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 3/606; Mişkât-ül Masabih 3/199 hadîs no: 5949; Eş-Şifa 1/314; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/639; Hilyet-ül Evliya 1/368-369; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 6/147; El-Musannef – San'anî 11/281 hadîs no: 20544; Mecma-uz Zevaid 9/366-367; El-Metalib-ül Âliye 4/125 hadîs no: 4027; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/276 ve 3/23; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/45-47; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/585; Eş-Şemail – İbn-i Kesir sh: 32

Zabıt şekli: Müstedrek-ül Hâkim'in hadîsi: "Sefine (R.A.) kendisi nakletmiş: "Biz bir gemiye binip gidiyorduk. Gemimiz parçalandı. Ben bir tahta parçası üstünde kaldım. O tahta parçası, beni arslanları çok olan bir ormanlık yere çıkardı. Bir arslan beni yemek için bana doğru geliyordu. Tam yaklaşınca ben ona dedim: "Ya Ebel Haris (Arslanın bir künyesi), ben Resulullah'ın hizmetkârıyım..." Arslan başını sallayarak, bana yaklaştı. Eliyle omuzumdan tutup beni o ormanlıktan çıkardı, yol üzerine getirdi. Orada ses vererek ayrıldı. Ben anladım ki, beni yolculuyor." İmam-ı Zehebî de bu hadîsin sahihliğini ikrar etmiş.

* * *

430/219- *«Hazret-i Ömer'den haber veriyorlar ki demiş: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına bir bedevî geldi. Arapça "dabb" denilen bir susmar, yani keler elinde idi. Dedi: "Eğer bu hayvan sana şehadet etse, ben sana iman getiririm; yoksa iman getirmem." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o hayvandan sordu; o susmar fasîh bir dille, risaletine şehadet etti.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 154

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/36; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/65 ve 276; Cem'-ül Fevaid 2/471; Kenz-ül Ummal 12/355 ve 358, birçok tariklerle; Eş-Şifa 1/309; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/632; Mecma-uz Zevaid 8/293-294; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 6/149-150; Nesim-ür Riyad, Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/79; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/377 hadîs no: 320

Zabıt şekli: İmam-ı Beyhakî'nin Delâil-ün Nübüvve eserindeki rivayette şöyle yazılı: Hazret-i Ömer (R.A.) demiş: ... diyerek uzun rivayet, iki buçuk sayfa kadar... Hazret-i Üstad bu uzun olan hâdisenin rivayet tarzının sadece hülâsasını kaydetmiş. Rivayet bir çok kanaldan gelmiş sahih bir rivayettir.

* * *

431/220- *«Ümm-ül Mü'minîn Ümm-ü Seleme haber veriyor ki: Bir ceylân,*

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile konuşmuş ve risaletine şehadet etmiş.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 154

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz, Tab'-ı İstanbul 1/266, Tab'-ı Beyrut 1/314; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/639; El-Hasais-ül Kübra 2/267; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/34; Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/91; Mecma-uz Zevaid 8/295; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 6/148; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/375-376 hadîs no: 320 iki ayrı ayrı rivayet tarzıyla...

Zabıt şekli: Hâdise birkaç tarikle gelmektedir... Ebu Said, Enes bin Mâlik ve Ümm-ü Seleme'den ayrı ayrı yollarla gelmiştir. Hülâsası şöyledir:

Resul-i Ekrem (A.S.M.) Medine'nin etrafında bir arabînin çadırı yanından geçerken; bir ceylânın ayakları sımsıkı bağlanmış ve çadırın direğine rabtedilmiş gördü. Ceylân, Resul-i Ekrem'i görünce konuşmaya başladı. Dedi: "Yâ Resulallah! Şu arabî beni avladı. Benim çölde iki küçük yavrucuğum vardır. Bu adam, ne beni kesiyor ki kurtulayım. Ne de bırakıyor ki, yavrucuklarıma gidip emzireyim. Benim damarlarımda sütler mahpus kaldı."

Resul-i Ekrem (A.S.M.) ceylâna müteveccih olup sordu: "Eğer seni salıverirsem, gider bir daha döner misin?"

Ceylân: "Evet, yâ Resulallah dönerim, va'dediyorum. Çünki eğer dönmezsem, Allah beni tâzib edecektir."

Resul-i Ekrem (A.S.M.) ceylânın ayaklarını çözerek serbest bıraktı. Bir râvi olan Zeyd bin Erkam diyor ki: "Allah'a yemin ederim; o ceylân, sahrada sür'atli koşup giderken, "Lailâheillallah" diyordu. Çok sürmeden bir baktık ki ceylân, kehliye kehliye geri geldi. Resul-i Ekrem (A.S.M.) onu tekrar bağladı ve arabîye verdi. Sonra arabîye dedi: "Bu ceylânı bana parayla satmaz mısın?"

Arabî dedi: "O senindir yâ Resulallah" Resul-i Ekrem de (A.S.M.) tekrar ceylânın ayaklarını çözdü ve serbest bıraktı...

* * *

CENAZE, CİN VE MELÂİKELERLE ALÂKADAR MU'CİZELER

432/221- *«Ülema-i zâhir ve bâtının, Tabiîn zamanında en büyük reisi ve İmam-ı Ali'nin mühim ve sâdık bir şakirdi olan Hasan-ı Basrî haber veriyor ki: Bir adam, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına gelerek ağlayıp sızladı. Dedi: "Benim küçük bir kızım vardı, şu yakın derede öldü, oraya attım." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona acıdı. Ona dedi: "Gel oraya gideceğiz." Gittiler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o ölmüş kızı çağırdı: "Ya filâne!" dedi. Birden o ölmüş kız, "Lebbeyk ve sa'deyk" dedi. Resul-i Ekrem*

Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: "Tekrar peder ve validenin yanına gelmeyi arzu eder misin?" O dedi: "Yok, ben onlardan daha hayırlısını buldum."»

Risalede yeri: Mektubat sh: 155

Me'hazler: El-Hasais-ül Kübra 2/280; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/320; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/648; keza Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/106; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 412

Zabıt şekli: Hazret-i Üstad'ın kaydettiği gibi, rivayet Hasan-ı Basrî'dendir. Fakat senedi zikredilmiş değildir. Aliyy-ül Karî, aynı hâdiseye benzer bir başka hâdiseyi, Beyhakî'nin Delâil-ün Nübüvve kitabından şöyle nakleder: Resul-i Ekrem (A.S.M.) bir adamı imana davet etti. O adam dedi ki: "Benim ölmüş kızımı diriltmezsen, sana iman etmem." Resul-i Ekrem (A.S.M.) dedi: "Onun kabrini bana göster!" Gösterdi. Resul-i Ekrem kızın ismini söyleyerek: "Yâ filâne!" Dedi. Kabirdeki kız: "Lebbeyk ve sa'deyk!" dedi. Resul-i Ekrem, ona: "Dünyaya yeniden dönmeyi ister misin?" dedi. Kız dedi: "Yok, vallahi yâ Resulallah, ben anamdan ve babamdan daha hayırlı olarak Allah'ımı buldum. Ahireti ise, bu dünyadan daha çok hayırlı gördüm."

* * *

433/222- *«İmam-ı Beyhakî ve İmam-ı İbn-i Adiyy gibi bazı mühim imamlar, Hazret-i Enes İbn-i Mâlik'ten haber veriyorlar ki: Enes demiş: Bir ihtiyare kadının birtek oğlu vardı, birden vefat etti. O sâliha kadın çok müteessir oldu, dedi: "Yâ Rab! Senin rızan için, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın biatı ve hizmeti için hicret edip buraya geldim. Benim hayatımda istirahatımı te'min edecek tek evlâdcığımı, o Resulün hürmetine bağışla." Enes der: O ölmüş adam kalktı, bizimle yemek yedi.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 155

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/50; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/320; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/649; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 6/154

Zabıt şekli: Rivayet aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği gibidir. Yalnız Beyhakî'nin birinci tarikinde, ölen gencin annesinin çok yaşlı ve gözleri a'ma idi diye yazılıdır.

* * *

434/223- *«Başta İmam-ı Beyhakî gibi râviler, Abdullah İbn-i Ubeydullah-il Ensarî'den haber veriyorlar ki: Abdullah demiş: Sâbit İbn-i Kays İbn-i Şemmas'ın Yemame Harbi'nde şehid düştüğü ve kabre koyduğumuz vakit, ben hâzırdım. Kabre konurken, birden ondan bir ses geldi:*

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ وَأَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ وَعُمَرُ الشَّهِيدُ وَعُثْمَانُ الْبَرُّ الرَّحِيمُ *dedi.*

(Yani: Muhammed Allah'ın Resulüdür. Hazret-i Ebu Bekir sıddıkdır, Ömer şehiddir. Osman ise, şefkatli ve salih ve sadık bir insandır.) Sonra açtık, baktık; ölü, cansız.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 155

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/58; Eş-Şifa 1/320; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/649; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 6/157-158

Zabıt şekli: İmam-ı Beyhakî'nin Delâil-ün Nübüvve eserinde rivayet iki tarikle gelmiş.. ve aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği gibidir. Yalnız Sâbit bin Kays bin Şemmas'ın ismi sarih olarak geçmemektedir. Lâkin Şifa'nın şerhinde Aliyy-ül Karî, ismini de sarih olarak kaydetmiştir.

* * *

435/224- *«İmam-ı Taberanî ve Ebu Nuaym Delâil-i Nübüvvet'te, Nu'man İbn-i Beşir'den haber veriyorlar ki: Zeyd İbn-i Hârice, çarşı içinde birden düşüp vefat etti. Eve getirdik. Akşam ve yatsı arasında etrafında kadınlar ağlarken birden* اَنْصِتُوا *"Susunuz!" dedi. Sonra fasih bir lisanla:*

مُحَمَّدٌ رَسُوْلُ اللّٰه اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰه *diyerek bir mikdar konuştu. Sonra baktık ki, cansız vefat etmiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 155

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/55; Mecma-uz Zevaid 5/179, 180 ve 8/291; Eş-Şifa 1/320; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/649-650; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 6/156, 157 ve 293; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 5/5140 ve 5145

Zabıt şekli: Beyhakî'nin Delâil-ün Nübüvve eserindeki rivayet aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzda olmakla beraber, daha biraz tafsilat verilmektedir. Meselâ o ölmüş cenazenin konuşmasını şöyle kaydetmiş:

هٰذَا اَحْمَدُ رَسُوْلُ اللّٰه، سَلَامٌ عَلَيْكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰه وَرَحْمَةُ اللّٰه وَبَرَكَاتُهُ.

ثُمَّ قَالَ: اَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيْقُ اْلاَمِيْنُ...الخ.

Meâli: Üstte yazılı mâna ile yakın olduğu için başka bir şey yazmadık.

* * *

MELÂİKELER

436/225- *«Gazve-i Bedir'de beşbin melâike, -nass-ı Kur'an ile- önde, sahabeler gibi ona hizmet edip, asker olmuşlar. Hattâ o melekler, melâikeler içinde,*

Ashab-ı Bedir gibi şeref kazanmışlar.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 156

Me'hazler: Sahih-i Buharî 7/242; İbn-i Cerir hadîs no: 1630; Şerh-üs Sünne – Begavî 14/193; Cem'-ül Fevaid 2/96, 98-99, Bedir'deki bir gece, bir insan ömrü boyunca ona ulaşamayacağı rivayeti; Uyûn-ül Eser – İbn-i Seyyid-in Nâs 1/272; El-Hasais-ül Kübra 1/506-508

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: جَاءَ جِبْرِيلُ اِلَى النَّبِيِّ (ع.ص.م) قَالَ:
مَا تَعُدُّوْنَ اَهْلَ بَدْرٍ فِيكُمْ؟ قَالَ: مِنْ اَفْضَلِ الْمُسْلِمِينَ، اَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا.
وكَذَلِكَ مَنْ شَهِدَ بَدْرًا مِنَ الْمَلئِكَةِ...الخ.

Meâli: Cebrail (A.S.) Peygamber'e gelmiş, demiş ki: "Siz Ehl-i Bedr'i içinizde nasıl sayıyorsunuz?" Peygamber (A.S.M.) demiş: "Müslümanların efdallerinden olarak sayıyoruz." Cebrail (A.S.) demiş: "Bedir Harbi'ne iştirak eden melekler dahi, melâikeler içinde öyle efdaldirler."

* * *

437/226- *«Başta Buharî ve İmam-ı Müslim, eimme-i hadîs müttefikan haber veriyorlar ki: Bir def'a melek yani Hazret-i Cebrail, beyaz libaslı bir insan suretinde gelmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Sahabeler içinde otururken, yanına gitmiş, demiş:*

مَا الْاِسْلَامُ وَمَا الْاِيمَانُ وَمَا الْاِحْسَانُ *Yani: "İman, İslâm, ihsan nedir? Tarif et."*

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm tarif etmiş. Oradaki cemaat-ı sahabe hem ders almış, hem de o zâtı iyi görmüşler. O zât misafir gibi görünürken, üstünde alâmet-i sefer eseri hiç yoktu. Kalktı, birden kayboldu. O vakit Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş ki: "Size ders vermek için Cebrail böyle yaptı."»

Risalede yeri: Mektubat sh: 156

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/19-20, 5/103; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/341; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/735; Eş-Şerîa – Acürrî sh: 106

(Not: Bu hadîs bütün me'haz kitaplarda mevcud olup müttefekun aleyhtir. Onun için daha fazla me'haz vermeyi zaid gördüm.)

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi; Ebu Hüreyre'den rivayetendir ve hadîs hayli uzuncadır. Hazret-i Üstad sadece onun hülâsasını almış ve zabıt şekli aşağı yukarı aynendir.

* * *

438/227- *«Haber-i sahih ile ve haber-i kat'î ile ve manevî tevatür derecesinde,*

eimme-i hadîs haber veriyorlar ki: "Hazret-i Cebrail'i çok def'a, hüsn-ü cemâl sahibi olan Dıhye suretinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanında sahabeler görüyorlardı.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 156

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/250; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/361; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/735; Cem'-ül Fevaid 2/440; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 2/351 (bir çok sahabe-i kiramdan ayrı ayrı lafızlarla rivayet); Fezail-üs Sahabe – İmam-ı Ahmed hadîs no: 1817, 1853, 1918; Müsned-i Ahmed 1/212, 2/107, 3/334, 6/94, 141 ve 146; El-İsabe – İbn-i Hacer 1/598; Mecma-uz Zevaid 9/276, 277; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 7/52, 87 (bir çok sahabelerden rivayet); İhya-u Ulûm-id Din – Gazalî 1/114, meşhur Hâfız Zeyneddin-i Irakî bir çok sahih kaynaklara dayandırarak, Hazret-i Cebrail'i gören Sahabelerin isimlerini kaydetmiştir.

Zabıt şekli: Bu hadîs ve rivayet ayrı ayrı tarîk ve tarzlarda geldiği için, mücerred bir rivayet me'hazini vermeye gerek duymadık.

* * *

439/228- *«Nakl-i sahih-i kat'i ile, Aşere-i Mübeşşere'den, İran fâtihi Sa'd İbn-i Ebî Vakkas haber veriyor ki: "Gazve-i Uhud'da, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın iki tarafında, iki beyaz libaslı, ona nöbetdar gibi muhafız suretinde gördük. İkisi de anlaşıldı ki, meleklerdir. Ve Hazret-i Cebrail ile Mikâil olduğunu anladık."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 157

Me'hazler: Sahih-i Buharî 7/192; Sahih-i İbn-i Hibban 9/65; Müstedrek-ül Hâkim 2/264, üç yolla tesbit edilmiş ve İmam-ı Zehebî de sıhhatini ikrar etmiş; Sahih-i Müslim hadîs no: 2036; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/361; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/735; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 3/354; El-Hasais-ül Kübra 1/534; Müsned-üş Şaşî hadîs no: 133

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: عن سعد بن ابى الوقّاص (رض) قال:

رَاَيْتُ بِشِمَالِ النَّبِيِّ وَ بِيَمِينِهِ رَجُلَيْنِ عَلَيْهِمَا ثِيَابٌ بِيضٌ يَوْمَ اُحُدٍ،
مَا رَاَيْتُهُمَا قَبْلُ وَلاَ بَعْدُ

Meâli: Sa'd bin Ebi-l Vakkas diyor: "Ben Uhud günü Peygamber'in solunda ve sağında iki adam gördüm ki, beyaz elbiseler giymişlerdi. Onları ne daha evvel ve ne de daha sonra hiç görmemiştim."

* * *

440/229- *«Ebu Süfyan İbn-i Hâris İbn-i Abdülmuttalib (ammizâde-i Nebevî) nakl-i sahih ile haber veriyor ki: "Gazve-i Bedir'de, gök ile yer arasında, beyaz libaslı atlı zâtları gördük."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 157

Me'hazler: Sahih-i Buharî kitab:64, bab:11; Müsned-i Ahmed 1/147 ve 353, melekleri Bedir gününde gören Sahabelerin isimleri; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/362; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/735; Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/281; Sîret-ü İbn-i Hişşam sh: 449; Cem'-ül Fevaid 2/96-99; Uyûn-ül Eser – İbn-i Seyyid-in Nâs 1/366; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 1/500-512, birçok rivayet tarikleriyle; El-Feth-ül Kebir – Suyutî 1/413, 2/61 ve 215; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 4/151

Zabıt şekli: Hazret-i Üstad'ın kaydettiği rivayet, sadece nümûne olduğu anlaşılmaktadır. Zira birçok sahih rivayetlerle, birçok sahabeler, Bedir gününde melâikeleri gözleriyle görmüşler veya hissetmişlerdir. Hazret-i Üstad'ın verdiği rivayette, Ebu Süfyan bin El-Haris'in tarikinde: "Yer ile gök arasında beyaz libaslı melekleri eblak (yani alaca) atlar üzerinde harbettiklerini gördüm" ziyadeliğiyle kayıtlıdır.

* * *

441/230- *«Hazret-i Hamza, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dan niyaz etti ki: "Ben Cebrail'i görmek istiyorum." Kâ'be'de ona gösterdi. Dayanamadı, bîhuş oldu, yere düştü.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 157

Me'hazler: Tabakat-ı İbn-i Sa'd 3/6, k.1; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 1/311, İbn-i Sa'd ve Beyhakî, Ammar bin Ammar'dan mürsel olarak nakletmişlerdir; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/362; Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/82; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/736; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 9/214

Zabıt şekli: Bütün me'hazlerde, aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzda olduğu için başka birşey yazmaya lüzum görülmedi.

* * *

CİNLERLE ALÂKADAR MU'CİZELER

442/231- *«En kat'î, en sahih haber ile eimme-i hadîs bize diyorlar ki: İbn-i Mes'ud "Batn-ı Nahl'de ecinnîlerin ihtidası gecesinde, ecinnîleri gördüm ve Sudan kabilesinden Zutt denilen uzun boylu taifeye benzettim, onlara benziyordular."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 157

Me'hazler: (Bu bölümün bir kısım me'hazleri, sıra no. 329'da verilmekle beraber, burada yine de bazılarını verelim.)

El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 1/343, 2/361; Müsned-i Ahmed – Tahkik-i Ahmed Şâkir 6/165 hadîs no: 4353; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/362; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/736; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/316

Zabıt şekli: El-Hasais-ül Kübra'da, İmam-ı Beyhakî'den nakledilen rivayet şöyledir: "İbn-i Mes'ud (R.A.) bir gün yolda giderken, Sudan'ın Zutt kabilesinden bir cemaat görmüş, demiş ki: "Bunlar kimdir?" Demişler: "Bunlar Zutt kabilesindendir." Bunun üzerine Hazret-i İbn-i Mes'ud demiş ki: "Cinlerin ihtidası gecesinde, aynen bunlara benzer cinleri gördüm, birbirlerini ta'kiben koşuşuyorlardı."

* * *

443/232- *«Meşhurdur ve hadîs imamları tahric ve kabul ettikleri Hazret-i Hâlid İbn-i Velid vak'asıdır ki: Uzza denilen sanemi tahrip ettikleri vakit, siyah bir kadın şeklinde, o sanem içinden bir cinniye çıktı. Hazret-i Hâlid, bir kılınç ile o cinniyeyi iki parça etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o hâdise için ferman etmiş ki: "Uzza sanemi içinde ona ibadet ediliyordu, daha ona ibadet edilmez."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 157

Me'hazler: El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 4/316; Mecma–uz Zevaid 6/176; Eş-Şifa 1/362; Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/287; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/738; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/535; Sîret-ü İbn-i İshak 2/436

Zabıt şekli: Beyhakî'nin Delâil-ün Nübüvve eserindeki rivayet şöyledir: Ebu-t Tufeyl'den rivayet: Feth-i Mekke'de, Resul-i Ekrem (A.S.M.) Hâlid bin Velid'i bir bahçeye gönderdi. Uzza sanemi o bahçenin içindeydi. Hâlid bin Velid, Uzza'nın içerisinde bulunduğu evin yanındaki ağaçları kesti. O evi de yıktı ve Resulullah'a döndü.

Resul-i Ekrem (A.S.M.) sordu: "Ne yaptın?" O da ne yaptığını söyledi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm: "Birşey yapmamışsın, tekrar dön!" dedi. Hazret-i Hâlid (R.A.) tekrar döndü, gördü ki, dağda Uzza'nın putgedeleri onun etrafında toplanmış oturuyorlar. Bunlar Hazret-i Hâlid'i görünce, hep bir ağızdan: "Ya Uzza! İşte geliyor, onu kahret, onu öldür. Yoksa kendin öl." diye bağrıştılar. Hazret-i Hâlid oraya gitti, gördü ki: Çıplak bir kadın, oturup saçlarını sarkıtmış, başına da topraklar saçıyor. Hazret-i Hâlid yaklaştı ve bir kılınçla onu ikiye böldü. Sonra Resul-i Ekrem'e (A.S.M.) döndü, vâkıayı haber verdi. Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etti: "Tamam, işte Uzza o idi."

* * *

444/233- *«Hazret-i Ömer'den meşhur bir haberdir ki, demiş: "Biz Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanında iken, ihtiyar şeklinde, elinde bir asâ, "Hâme" isminde bir cinnî geldi, iman etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesse-*

lâm ona kısa sûrelerden birkaç sûreyi ders verdi. Dersini aldı, gitti.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 157

Me'hazler: Eş-Şifa 1/362; Nesim-ür Riyad Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/287; keza Aliyy-ül Karî 1/737; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 5/416-418; El-Hasais-ül Kübra 2/350; Kenz-ül Ummal 3/166; El-Fetavi-l Hadîsiye – İbn-i Hacer-i Heysemî, sh: 166; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 183-184; Ed-Duafa'-ul Kebir – Akilî 1/98

Zabıt şekli: (Not: Hazret-i Üstad da bu hadîs için haber-i meşhur diye işaret ettiği gibi, bazı müfrit muhaddisler, onun senedine ilişerek cerh etmek istemişler. Lâkin bunlara mukabil diğer mühim bazı imamlar ise, kabul etmiş ve sıhhatine hükmetmişlerdir. Misal için, İmam-ı Suyutî'nin El-Lealil-Masnuâ eseri 1/174 ve üstte sahife numarası verilmiş Molla Aliyy-ül Karî ve Hafacî'nin şerh ve tahriclerindeki tahkikatlarına bakılabilir.)

Me'hazlerde, bu hadîs veya rivayet hayli uzundur. O cinnî Hâme'nin Resul-i Ekremle (A.S.M.) uzun konuşmalarını kaydetmişlerdir. Hazret-i Üstad hâdisenin hülâsasının hülâsasını almış.

* * *

RESUL-İ EKREM'İN HIFZ VE İSMETİYLE ALÂKADAR MU'CİZELER

445/234- *«Ehl-i siyer ve hadîs, müttefikan haber veriyorlar ki: Kureyş kabilesi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı öldürtmek için, kat'î ittifak ettiler. Hattâ insan sûretine girmiş bir şeytanın tedbiriyle, Kureyş içine fitne düşmemek için, her kabileden lâakal bir adam içinde bulunup, ikiyüze yakın, Ebu Cehil ve Ebu Leheb'in taht-ı hükmünde olarak, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın hane-i saadetini bastılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanında Hazret-i Ali vardı Ona dedi: "Sen bu gece benim yatağımda yat." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm beklemiş, tâ Kureyş gelmiş, bütün hanenin etrafını tutmuşlar. O vakit çıktı, bir parça toprak başlarına attı. Hiç birisi O'nu görmedi, içlerinden çıktı gitti. ilh...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 158

Me'hazler: Müsned-i Ahmed – Tahkik-i Ahmed Şâkir 4/269 hadîs no: 2762 (kitabın muhakkiki, hadîsin senedi için sahihtir demiş); El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 1/319, 458 ve 461; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/465; Mecma-uz Zevaid 2/228; Eş-Şifa 1/349; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/713; Cem'-ül Fevaid 2/482-484; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/202-204; Er-Rahik – Safiyy-ür Rahman sh: 189 (insan sûretine girmiş bir şeytanın, Mekke'de Dâr-ün Nedve denilen yerde o tedbiri Kureyş'e söylediğini yazmaktadır.) Keza Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 3/339 ve 431'de şeytanın yaşlı bir insan şeklinde gelerek,

"Ben Necid'liyim" deyip, Kureyş'e Dâr-ün Nedve'de o tedbiri teklif ettiğini kaydetmiştir.

Zabıt şekli: Hadîs veya hâdisede Resul-i Ekrem'in Hazret-i Ali'ye: "Sen bu gece yatağımda yat" demesi ve sonra Kureyş'in ortasından vurup çıkması bütün sahih rivayetlerde aynı tarzdadır. Ancak Resul-i Ekrem'in Gâr-ı Hira'da saklanması ve güvercin ve örümceğin O'nu muhafaza için mâlum tavrı almaları noktası ise, hadîslerin zabıtlarında, Gâr-ı Hira yerine Gâr-ı Sevr diye geçmektedir. Bununla beraber Hazret-i Üstad'ın bu mes'elede Gâr-ı Hira diye yazmasının bazı hikmetleri ve me'haz kitaplarda ipuçları için, 346 ve 419 no.lu kısımlardaki bazı me'hazlere bakılabilir.

* * *

446/235- *Bu numaradaki mes'ele, az üstte bahsi ve tahkiki yapılmış Gâr-ı Sevr ve Gâr-ı Hira hususları mes'elesidir ki; Hazret-i Üstad, Resul-i Ekrem'in Kureyş'in öldürmek için hane-i saadetini bastıklarında, içlerinden çıkıp gitmesi ve Gâr-ı Hira'da beklemesi ve örümcek ve güvercinlerin mâlum durumları hakkındadır.*

Risalede yeri: Mektubat sh: 158

Me'hazler: Bu kısmın me'hazleri bu kitabın iki-üç yerinde tekrarlanmış. Meselâ üstteki numarada bunun bahsi yapılmış ve izahat verilmiştir. Bununla beraber yeniden bir hatırlatma kabilinden bazı me'hazlerin isimlerini veriyoruz:

Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/349; Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/236; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/713; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/471

Zabıt şekli: Az üstte bu mes'eleye dair izahat verildiğinden ayrı bir şey yazmaya gerek duyulmadı.

* * *

447/236- *«Vâkıat-ı kat'iyedendir ki, mağaradan çıkıp Medine tarafına gittikleri vakit, Kureyş rüesası mühim bir mal mukabilinde, Süraka isminde gayet cesur bir adamı gönderdiler; tâ takip edip, onları öldürmeye çalışsın. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekir-is Sıddîk ile beraber gârdan çıkıp giderken gördüler ki, Süraka geliyor. Ebu Bekir-i Sıddık telâş etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm mağarada dediği gibi:* لاَ تَحْزَنْ اِنَّ اللّٰهَ مَعَنَا *dedi. Süraka'ya bir baktı, Süraka'nın atının ayakları yere saplandı kaldı. Tekrar kurtuldu, yine takip etti. Tekrar atının ayaklarının saplandığı yerden duman gibi birşey çıkıyordu. O vakit anladı ki: Ne onun elinden ve ne de kimsenin elinden gelmez ki, ona ilişsin. "El-Aman!" dedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm aman verdi. Fakat dedi: "Git öyle yap ki, başkası gelmesin!"»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 158

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/246, bizzat Hazret-i Ebu Bekir'den rivayet, 5/77 ve 79; Sahih-i İbn-i Hibban 8/65, 9/11, yine aynı kanaldan; Şerh-üs Sünne – Begavî 13/368, Berra' bin Âiz'den nakil; Cem'-ül Fevaid 2/76-78, birkaç kanal ile; El-Metalib-ül Âliye 4/207; El-Hasais-ül Kübra 1/462 ve 463, Süraka'nın geri dönmesi ve mâcerayı bir şiir ile Ebu Cehl'e söylemesi; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/350; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/714; Sahih-i Müslim 4/2310 hadîs no: 2009; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/483; Hayat-üs Sahabe 1/341 لاَ تَحْزَنْ انَّ اللّٰهَ مَعَنَا âyetinden iktibas şeklinde لاَ تَخَفْ انَّ اللّٰهَ مَعَنَا lafzıyla olduğu kayıtlıdır.

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi, Ebu Bekir-is Sıddık (R.A.) ve bizzat Süraka'dan rivayet edilmektedir. Aşağı yukarı Hazret-i Üstad'ın hülâsaten yazdığı gibidir. El-Hasais-ül Kübra'da; İbn-i Ebi Sa'd, Beyhakî ve Ebu Nuaym'in Hazret-i Enes'ten rivayet ettikleri bir hadîsde, Süraka geri Mekke'ye döndüğünde, Ebu Cehl'e mâcera ve hâdiseyi şu şiirle dile getirmiştir:

اَبَا حَكَمٍ وَاللّٰهِ لَوْ كُنْتَ شَاهِداً ، لاَمْرِ جُوَادِى اِذْ تَسِيخُ قَوَائِمُهُ
عَلِمْتَ وَلَمْ تَشْكُكْ بِاَنَّ مُحَمَّداً رَسُولٌ بِبُرْهَانٍ فَمَنْ ذَا يُقَاوِمُهُ

Kısaca Türkçesi: "Ey Ebu-l Hakem (Ebu Cehil)! Vallahi eğer sen benim atımın ayakları yere nasıl saplandığını görmüş olsaydın; şeksiz olarak bilecektin ki, Muhammed bürhan ile, mu'cize ile Peygamberdir, anlayacaktın. Elbette iş böyle olunca da, sen söyle, O'na kim karşı gelebilir?"

* * *

448/237- *«Sahih bir sûrette haber veriyorlar: Bir çoban, onları gördükten sonra Kureyş'e haber vermek için Mekke'ye gitmiş. Mekke'ye dâhil olduğu vakit, ne için geldiğini unutmuş. Ne kadar çalışmış ise, hatırına getirememiş. Mecbur olmuş dönmüş. Sonra anlamış ki, ona unutturulmuş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 159

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/351; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/715 ve keza Şifa'nın sair şerhleri...

Zabıt şekli: Aliyy-ül Karî Şerh-üş Şifa'da der ki: "Bu haber, ehl-i eser yanında meşhur olup, amma kimin kimden naklettiği belli olmayan bir rivayettir. Lâkin hiçbir kimse ona ilişmiş değildir."

* * *

449/238- *«Gazve-i Gatafan ve Enmar'da müteaddit tariklerle eimme-i hadîs haber veriyorlar ki: Gavres isminde cesur bir kabile reisi, kimse görmeden tam*

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın başı üzerine gelerek, yalın kılınç elinde olduğu halde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a dedi: "Kim seni benden kurtaracak?" Demiş: "Allah!" Sonra böyle dua etti:

اَللّٰهُمَّ اكْفِنِيهِ بِمَا شِئْتَ *(Ey Allah'ım! Sen onu benden uzaklaştıracak ve şerrinden muhafaza edecek şekilde dilediğin tarzda ona bir şey yap.) Birden o Gavres, iki omuzu ortasına gaibden bir darbe yer; o kılınç elinden düşer, yere yuvarlanır. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kılıncı eline alır, "Şimdi seni kim kurtaracak?" der, sonra afveder. O adam gider taifesine. O pek cür'etkâr, cesur adama herkes hayrette kalır. "Ne oldu sana, ne için bir şey yapamadın?" dediler. O dedi: "Hâdise böyle oldu. Ben şimdi, insanların en iyisinin yanından geliyorum."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 159

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/1786, Câbir bin Abdullah'dan rivayet; Müstedrek-ül Hâkim 3/29, Zehebî sıhhatine hükmetmiş; Cem'-ül Fevaid 1/276; El-Hasais-ül Kübra 1/522, 558; Eş-Şifa 1/347; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/709-710; Mecma-uz Zevaid 9/7-8; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 3/373 ve 379; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/195-196, 2/327; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 2/275 (Bu tefsir, o adamın ismi Gavres ibni-l Haris-il Muharibî olduğunu kaydetmiş.)

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in hadîsi: Câbir bin Abdullah diyor: "Biz Resul-i Ekrem ile (A.S.M.) beraber Necid tarafına bir gazaya gitmiştik. Dikenli ağaçları bol olan bir vadiye geldik. Resul-i Ekrem (A.S.M.) orada indi, bir ağacın dalına kılıncını asarak altına uzandı. Diğer askerler de, herbirisi bir ağacın altında gölgelenmek üzere dağıldılar."

Müslim'in hadîsinde, Gavres ismi zikredilmeden sair kısımlar aynen Hazret-i Üstad'ın yazdığı gibidir. Fakat sair me'hazlerde o adamın ismi tasrih edilmiş ve kabile reisi olduğu da kaydedilmiştir.

* * *

450/239- *«Gazve-i Bedir'de bir münafık, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı bir gaflet vaktinde kimse görmeden, tam arkasından kılınç kaldırıp vururken, birden Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bakmış. O titreyip, kılınç elinden yere düşmüş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 159

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/347; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/710

Zabıt şekli: Molla Aliyy-ül Karî, Bedir Harbi'nde cereyan etmiş olan hâdiseyi naklederken, onun râvisi ve nâkilinin ismini zikretmeden kaydetmiştir.

Hazret-i Üstad da öyle yapmıştır.

* * *

451/240- *«Manevî tevatüre yakın bir şöhretle ve ekser ehl-i tefsirin*

اِنَّا جَعَلْنَا فِى اَعْنَاقِهِمْ اَغْلاَلاً فَهِىَ اِلَى الْاَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ * وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ اَيْدِيهِمْ سَدّاً وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدّاً فَاَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لاَ يُبْصِرُونَ

âyetinin sebeb-i nüzûlü ve ehl-i tefsir allâmeleri ve ehl-i hadîs imamları haber veriyorlar ki: Ebu Cehil yemin etmiş ki: "Ben secdede Muhammed'i görsem, bu taşla onu vuracağım." Büyük bir taş alıp gitmiş. Secdede gördüğü vakit kaldırıp vurmakta iken, elleri yukarıda kalmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm namazı bitirdikten sonra kalkmış; Ebu Cehil'in eli çözülmüş.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 159

Me'hazler: Sahih-i Müslim hadîs no: 2797; Feth-ul Barî, Şerh-i Buharî İbn-i Hacer 8/724; Müsned-i Ahmed 1/248, 2/37; Tefsir-i Kurtubî 15/9; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/190-197; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 3/42; El-Hasais-ül Kübra 1/315; Eş-Şifa 1/351; Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/241; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/715; Mecma-uz Zevaid 8/227; Sîret-ü İbn-i Hişşam 1/318; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/206

Zabıt şekli: Rivayet ve hâdise bir kaç tarik ve şekilde gelmiştir. Bu rivayetlerden birisi, Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır. Diğer bazı rivayetlerde ise: Ebu Cehil bir gün evvel, Kureyş'e ahd vermiş, yemin etmiş ki: "Ben yarın Muhammed'i secdede görsem, bu taşla onu vuracağım" diyerek, ertesi sabah Kureyş Harem'de toplanmış. Ebu Cehil de büyük bir taş alarak gitmiş. Harem'de oturmuş. Resul-i Ekrem (A.S.M.) her zamanki âdetleri üzere, Rükn-ü Yemanî ile Hacer-ül Esved arasına namaza durmuş. Kureyş de manzarayı seyretmek için hep buraya bakmaya başlamışlar. Resul-i Ekrem (A.S.M.) secdeye gittiğinde; Ebu Cehil taşı almış, Peygamber'e doğru yürümüş. Tam yaklaşmış, birden geri gerisine, benzi değişmiş şekilde, korku içinde ve elleri de o taşın üstünde kurumuş olarak geri dönmüş. Elindeki taşı yere atmış. Kureyşliler başına toplanmışlar.. ve: "Ey Hakem'in babası ne oldu sana?" demişler. Ebu Cehil; "Hiç sormayın size va'dettiğim şekilde o işi yapmak üzere, onun yanına vardığımda, birden onun tam yanında ömrümde hiç görmediğim bir deve lökü (boğası) bana hücuma geçti ve beni yemek istedi. Ben de işte kaçtım geldim."

* * *

452/241- *«Hem yine Ebu Cehil kabilesinden -bir tarikte- Velid İbn-i Mugire, yine Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı vurmak için, büyük bir taşı alıp*

secdede iken vurmaya gitmiş; gözü kapanmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı Mescid-i Haram'da görmedi, geldi. Onu gönderenleri de görmüyordu, yalnız seslerini işitiyordu. Tâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm namazdan çıktı, ihtiyaç kalmadığından onun gözü de açıldı.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 160

Me'hazler: El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 1/319-320; Eş-Şifa 1/351; Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/247; keza Aliyy-ül Karî 1/716; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 3/197; Tefsir-i Kurtubî 15/9; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/208

Zabıt şekli: Beyhakî'nin Delâil-ün Nübüvve eserindeki rivayet şöyledir: "Benî-Mahzum kabilesinden Ebu Cehil, Velid bin Mugire ve diğer bazıları, Peygamber'i öldürmek için niyetlendiler. Mescid-i Haram'da Peygamber'in namaz kıldığını görünce, O'nu öldürmek için Velid bin Mugire'yi gönderdiler. O da Peygamber'e doğru yürüdü, tâ Peygamber'in namaz kıldığı yere kadar geldi, Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) namazda okuduğu kıraatini duyuyordu. Fakat onu göremiyordu."

Rivayetin sair kısmı aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzda olmakla beraber, az bazı fazlalıklar da vardır.

* * *

453/242- *«Nakl-i sahih ile Ebu Bekir-i Sıddık'tan haber veriyorlar ki: Sûre-i "Tebbet Yedâ Ebî Leheb" nâzil olduktan sonra, Ebu Leheb'in karısı Ümm-ü Cemil denilen "Hammâlet-el Hatab" bir taş alıp, Mescid-i Haram'a gelmiş. Ebu Bekir ile Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm orada oturuyorlarmış. Gözü Ebu Bekir-i Sıddık'ı görüyor, soruyor: "Ya Ebâ Bekir! Senin arkadaşın nerede? Ben işitmişim ki, beni hicvetmiş. Ben görsem, bu taşı ağzına vuracağım." Yanında iken Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ı görmemiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 160

Me'hazler: Sahih-i İbn-i Hibban 8/152; Mevarid-üz Zam'an sh: 416; Müstedrek-ül Hâkim 2/361; Müsned-i Humeydî 1/323; Eş-Şifa 1/348; Nesim-ür Riyad, Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/233; ve keza Aliyy-ül Karî 1/711; El-Hasais-ül Kübra 2/318; Cem'-ül Fevaid 2/286; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/195; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/194

Zabıt şekli: Hâdise ve rivayet bir kaç tarikle gelmektedir. Aşağı yukarı hülâsası olarak Üstad'ın kaydettiği gibidir. Ebu Leheb'in karısı olan Ümm-ü Cemil'in asıl ismi ise, Avra' binti Harb'dir ve Ebu Süfyan'ın kız kardeşidir.

* * *

454/243- *«Haber-i sahih ile haber veriliyor ki: Âmir İbn-i Tufeyl ve Erbed İbn-i Kays, ikisi ittifak ederek; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına*

gitmişler. Âmir demiş: "Ben onu meşgul edeceğim, sen onu vuracaksın!" Sonra bakıyor ki, birşey yapmıyor. Gittikten sonra arkadaşına dedi: "Neden vurmadın?" Dedi: "Nasıl vuracağım, ne kadar niyet ettim, bakıyorum ki, ikimizin ortasına sen geçiyorsun. Seni nasıl vuracağım?"»

Risalede yeri: Mektubat sh: 160

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/353; Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/249; keza Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/719; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 10/107; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/207; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 5/318

Zabıt şekli: Aliyy-ül Karî, hâdiseyi Beyhakî ve İbn-i İshak'tan nakleder.. ve aynen Üstad'ın kaydettiği tarzdadır. Hem Cem'-ül Fevaid 2/449 eserinde aynı hâdiseye benzer bir başka hâdiseyi de; Amr ve Vehb adlarında iki şahsın aynı tarzda teşebbüs ettiklerini ve yine akîm kaldığını kaydetmektedir.

* * *

455/244- *«Nakl-i sahih ile haber veriliyor ki: Gazve-i Uhud'da veya Huneyn'de Şeybe İbn-i Osman-el Hacebî -ki, Hazret-i Hamza, onun hem amucasını, hem pederini öldürmüştü- intikamını almak için gizli geldi. Tâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın arkasından yalın kılınç kaldırdı. Birden kılınç elinden düştü. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona baktı, elini göğsüne koydu. Şeybe der ki: "O dakikada dünyada ondan daha sevgili bir adam bana olmazdı." İmana geldi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: "Haydi git, harbet!" Şeybe dedi: "Ben gittim, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm önünde harbettim. Eğer o vakit pederim de rastgelseydi, vuracaktım."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 161

Me'hazler: Mecma-uz Zevaid 6/183-184; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/353; Nesim-ür Riyad Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/248; ve keza Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/718; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/195; El-İsabe – İbn-i Hacer 2/157

Zabıt şekli: Hâdisenin Huneyn'de vuku' bulduğunu Aliyy-ül Karî kaydetmiştir. Çünki Şeybe Feth-i Mekke günü müslüman olmuştur. Ancak ihtimal vardır ki; Feth-i Mekke gününde İslâmı kabul etmiş. Amma sahih olmamış olabilir. Eğer hâdise O'nun İslâm'a girmesinden önce olmuşsa, o zaman Uhud Harbi'nde cereyan etmiş olmasına ihtimal verilebilir.

* * *

456/245- *«Feth-i Mekke gününde Fedale namında birisi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına vurmak niyetiyle geldi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona bakıp tebessüm etti, "Nefsinle ne konuştun?" dedi ve Fedale için taleb-i mağfiret etti. Fedale imana geldi ve dedi ki: "O vakit ondan*

daha ziyade dünyada sevgilim olmazdı."»

Risalede yeri: Mektubat sh: 161

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/354; Nesim-ür Riyad, Şerh-üş Şifa – Hafacî 3/248; ve keza Aliyy-ül Karî 1/718

Zabıt şekli: Şerh-üş Şifa'da Aliyy-ül Karî, rivayeti İbn-i İshak ve İbn-i Seyyid-in Nâs'dan nakletmektedir. Bu hadîs bizzat adı geçen Fedale'den rivayet edilmektedir. Onun isim ve künyesi "Fedale bin Ümeyr El-Leysî" yahud "Fedale bin El-Mülevvih El-Leysî"dir.

* * *

457/246- *«Nakl-i sahih ile, Yahudiler su'-i kasd niyetiyle, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın oturduğu yere üstünden büyük bir taş atmak ânında, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o dakikada hıfz-ı İlahî ile kalkmış; o su'-i kasd da akîm kalmış.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 161

Me'hazler: Cem'-ül Fevaid 2/104; El-Hasais-ül Kübra 1/525-526, birkaç tarik ve rivayetler var; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/352; Nesim-ür Riyad – Hafacî 3/243; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/716; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 2/489-490, iki ayrı ayrı tarik ile; keza Sîret-ü İbn-i İshak 2/190; Feth-ul Barî 8/323; Esbab-ı Nüzûl – Suyutî sh: 94

Zabıt şekli: Cem'-ül Fevaid'deki bir hadîs şöyledir: El-Hâfız Rezin El-Abderî'den nakledilmiştir ki; Resul-i Ekrem (A.S.M.) Medine'deki Benî-Nadîr olan Yahudi kabilesine gitmiş, tâ Âmir bin Tufeyl'in istediği kan bedelini onlardan almaya çalışsın. Resul-i Ekrem'le beraber birkaç Sahabî de varmış. Oraya gittiğinde, sırtını bir evin duvarına dayayarak, yahudilerle konuşmaya başlamış. Onlar: "Pekiyi!" demişler. Bu arada yahudilerden birisi, arka taraftan, damın üstüne çıkmış, tam Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) üstüne büyük bir taş atmak üzere iken, Cebrail (A.S.) Resul-i Ekrem'e o su-i kasdı haber vermiş, o da hemen kalkmış. Dolayısıyla su-i kasd da akîm kalmış.

* * *

458/247- *«Başta İmam-ı Buharî ve İmam-ı Müslim ve eimme-i hadîs, Hazret-i Âişe'den naklediyorlar ki:* وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ *âyeti nâzil olduktan sonra, arasıra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı muhafaza eden zâtlara ferman etti:* يَا اَيُّهَا النَّاسُ انْصَرِفُوا فَقَدْ عَصَمَنِى رَبِّى عَزَّ وَجَلَّ *Yani: "Nöbetdarlığa lüzum yok, benim Rabbim beni hıfzediyor."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 161

Me'hazler: Tirmizî 5/351 hadîs no: 3406; Müstedrek-ül Hâkim 2/313, İmam-ı Zehebî sıhhatini ikrar etmiş; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/184 bir kaç rivayet şekliyle; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/364; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/709; Cem'-ül Fevaid 2/201; El-Metalib-ül Âliye 4/178

Zabıt şekli: Resul-i Ekrem'in hıfz ve ismeti hakkında gelen hadîs ve rivayetler çoktur. Buharî ve Müslim'de başka tarz bazı rivayet şekilleri mevcuddur. Amma şuradaki rivayetin aynısı, Buharî ve Müslim'de değil, fakat isimleri verilmiş olan sair me'hazlerde aynendir ve sahih hadîslerdendir.

* * *

ONALTINCI NÜKTELİ İŞARET

İRHASAT NEVİLERİYLE ALÂKADAR OLAN MU'CİZELER

Bu Onaltıncı Nükte ile alâkadar bir mukaddeme:

Kütüb-ü Sâbıka olan eski Peygamberlerin mukaddes kitaplarında, Peygamberimize dair beşaretli âyetlerin; gerekse kâhin ve cinnî hâtiflerin; ve gerekse de ehl-i kitap olan Yahudî ve Hristiyan âlimlerinin; Peygamberimizin risaletini kabul ve itirafları ve bir çoğunun İslâmiyeti kabul edip hidayete ermeleri hâdiseleri hakkında pek çok haberler ve rivayetler mevcuddur. Zaten Kur'an-ı Hakîm dahi bir çok âyetleriyle bu hususa küllî bir sûrette hükmeylemiştir. Biz şimdi o bahse girmeyeceğiz. İrhasat nevine dâhil olan mezkûr haber ve rivayetlerin herbir nevinin efradının çokluğu itibariyle, manevî tevatür derecesindedirler. Tarih ve siyer kitaplarını mütalâa edenler, bunun böyle olduğunu bilebilirler. Ancak bu hâdiselerden bazılarının ferdî olan vak'alarına dair rivayetlerin bir kısmı hakkında, bazı muhaddislerce zaiftir denilmiş. Bu da muhaddislerin, en kuvvetli mes'eleler hakkında vârid olmuş hadîslerde bile, hadîs ilmi icabı icra etmiş oldukları gayet normal bir tahkik kaziyesidir. Hem seneden zaif de olsa, bu gibi mes'ele ve makamlarda geçerli olduğuna cumhur-u muhaddisînin ittifaklı görüşleri vardır.

Hazret-i Üstad Bediüzzaman, mu'cizat-ı Ahmediyeyi münhasıran beyan eden bu risalede kaydetmiş olduğu haber ve hâdiselerin ekserisi; benzeri bir çok rivayet ve hadîslerin içerisinden seçilmiş ve en sahih ve doğru haber olarak kabul edilmiş bazı misallerdir. Yani buradaki rivayet ve haberler, mezkûr hususlara dair rivayet edilmiş haberlerden ancak az bazılarıdır.

Şimdi mezkûr rivayet ve haberleri kaydeden sahih ve makbul kitaplardan bazılarının isim, cild ve sahife numaralarını bir liste şeklinde vermek istiyoruz. Belki bazı meraklıların daha geniş araştırmalarına bir kolaylık olur:

1- Mezkûr rivayet ve haberlerin bazıları Kütüb-ü Sitte'de dahi kaydedilmiştir. Bunlardan bilhassa Sünen-i Tirmizî kitabında...

2- Sünen-i Daremî Mukaddeme sh: 3-16...
3- Müsned-i Ahmed kitabının bir çok yerinde bulunmaktadır.
4- El-Musannef – San'anî 11/276
5- Mevarid-üz Zam'an Âlâ Zevaid-i İbn-i Hibban sh: 512-516
6- Müstedrek-ül Hâkim 2/597-609
7- El-Mevahib-ül Ledünniye – Kastalanî 1/101, 200
8- Mecma-uz Zevaid 8/214-252
9- El-Metalib-ül Âliye 4/3-32
10- Kenz-ül Ummal 12/353-413
11- El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 20/175-242
12- Cem'-ül Fevaid 2/52-75

Siyer ve tarih kitaplarından bazılarının isimleri ise şöyledir:

Tarih-i Taberî 2/277-393; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 2/220-333; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/3-311; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 1/23-274; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/354-369; Uyûn-ül Eser – İbn-ü Seyyid-in Nâs 1/21-89; İnsan-ül Uyûn – Sîret-ü Halebiye 1/184; Sîret-ü İbn-i Hişşam 1/156-251; Tabakat-ül Kübra – İbn-i Sa'd 1/150-194; Hayat-üs Sahabe 1/376; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Şeyh Yusuf Nebhanî sh: 24; El-Kâmil Fit-Tarih – İbn-ül Esir 2/33-98; Âlâm-ı Nübüvve – Ebu-l Hasen El-Maverdî sh: 86-210; El-Müsamerat – Muhyiddin-i Arabî kitabın tamamı.. ve hâkeza isimleri verilen kitaplar gibi daha birçok tefsirler ve siyer kitapları mevcuddur. Ayrıca sırf bu mevzuda yazılmış müstakil eserler de vardır.

Bütün o mezkûr kitapların bu hususdaki rivayet ve haberlerini toplayarak güzel bir şiirle dile getiren, Allâme Ebu Muhammed Eş-Şakratisî'nin "El-Lâmiye" kasidesindeki beyti:

تَوْرَاةُ مُوسَى أَتَتْ عَنْهُ فَصَدَّقَهَا ، اِنْجِيلُ عِيسَى بِحَقٍّ غَيْرَ مُفْتَعَلِ
اَخْبَارُ اَحْبَارِ تِلْكَ الْكُتُبِ قَدْ وَرَدَتْ، عَمَّا رَاَوْ وَ رَوَوْا فِى الْاَعْصُرِ الْاُوَلِ

Üstte isim, cild ve sahife numaraları verilen kitaplar, Ondokuzuncu Mektub'daki irhasatın bütün haber ve rivayetleri için dahi ayrıca me'haz olarak verilecektir.

* * *

459/248- *«Gayr-ı müslim olarak başta meşhur Rum Meliklerinden Hirakl itiraf etmiş, demiş ki: Evet İsa Aleyhisselâm, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'dan haber veriyor.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 163

Me'hazler: Cem'-ül Fevaid 2/455; Uyûn-ül Eser – İbn-i Seyyid-in Nâs 2/26,

uzun şerh ve izahlar; Tirmizî 2/167; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/364; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/745; ve bir çok me'hazler için bak Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 412

Zabıt şekli: Bazı rivayetlerde Hırakl ve İbn-i Natur'un ikisi de aynı şeyi söylediklerini kaydetmişlerdir. Bu rivayetlerin içinde en bârizi; İbn-i Abbas'ın (R.A.) Ebu Süfyan İbn-i Harb'dan naklettiği uzun rivayettir. Şöyledir: "Ben müslüman olmadan önce bir ara ticaret işleri için Şam'a gitmiştim. Orada iken, Resulullah'ın elçisi Dıhye'nin Peygamber'in mektubunu, evvelâ Busra valisine, o da onu Şam kralı Hırakl'e getirip verdiği sırada; Hırakl beni çağırdı..." ve rivayetin sair kısımları Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır.

* * *

460/249- *Rum Meliki Mukavkis namında Mısır hâkimi gayr-ı müslim kaldığı halde ikrar etmiş ki: Evet kitaplarımızda onun evsafı vardır, ondan bahsediyorlar.*

Risalede yeri: Mektubat sh: 163

Me'hazler: El-Hasais-ül Kübra 2/139; Eş-Şifa 1/384; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/744-745; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 4/80, 81 ve 272; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 3/362; El-Megazî – Vakidî sh: 403-404; Es-Sîret-üş Şamiye 4/463; Sıfat-üs Safve – Ebu-l Ferec İbn-i Cevzî 1/88; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 136; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/85

Zabıt şekli: Beyhakî ve Suyutî'nin tahric ve tashihleriyle, Hâtıb bin Beltaa'dan rivayet şöyledir: "Resul-i Ekrem (A.S.M.) beni İskenderiye kralı Mukavkıs'a gönderdi. Ben Peygamber'in mektubunu alıp ona götürdüm. Mukavkıs beni kendi hususî evinde misafir etti. Onun yanında bir müddet kaldım. Sonra, kendi patriklerini topladığı bir günde beni de çağırdı ve bana dedi ki: "Şimdi sana bir söz söyleyeceğim, beni anlamanı istiyorum."

Dedim: "Nedir söyle!"

Dedi: "Seni gönderen o kimseden haber ver, o Peygamber midir?"

Dedim: "Evet, o Resulullah'tır."

Dedi: "Peki madem Peygamberdir, neden kendi kavmiyle başedemedi, tâ onu kendi beldesinden çıkarıp başka yere gönderdiler."

Ben de dedim: "Sen İsa'nın Peygamber olduğunu kabul edip iman ediyor musun? Neden onun kavmi ona karşı isyan edip onu asmak istediler de; o, onların helâki için beddua etmedi, tâ Cenab-ı Allah onu göklere çıkardı." Bunun üzerine Mukavkıs dedi ki: "Sen büyük bir hakîmin yanından gelen bir hakîmsin..."

Diğer bir rivayette Mukavkıs, Peygamber'in mektubunu okuduktan ve elçisini dinledikten sonra demiş ki: "Evet, o bütün insanlara irsal edilmiş bir Peygamber'dir. İsa bin Meryem de bunu böyle haber vermiş ve ona tâbi' olmayı emretmiştir."

* * *

461/250- *«Ülema-i Yehud'un en meşhurlarından İbn-i Suriya ve İbn-i Ahtab ve onun kardeşi Kâ'b Bin Esed ve Zübeyr Bin Bâtıya gibi meşhur ulema ve reisler, gayr-ı müslim kaldıkları halde ikrar etmişler ki: Evet kitaplarımızda onun evsafı vardır, ondan bahsediyorlar.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 163

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/366; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/744-745; El-Bidaye Ven-Nihaye 4/80-81 ve 272; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 3/361-362; El-Megazî – Vâkidî sh: 403-404; Sıfat-üs Safve – Ebu-l Ferec İbn-ül Cevzî 1/88; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/79 ve 2/492

Zabıt şekli: Mezkûr yahudî âlimlerinin herbirinin ayrı ayrı mâcera ve hikâyeleri olduğu için, tafsilatiyle o hikâye ve mâceralarını buraya kaydetmeye gerek görülmedi. Verilen me'hazlerin sahife numaralarına havale edildi.

* * *

462/251- *«Hem Yehûdun meşhur ülemasından ve Nasara'nın meşhur kıssîslerinden, kütüb-ü sâbıkada evsaf-ı Muhammediyeyi (A.S.M.) gördükten sonra inadı terkedip imana gelenler, evsafını Tevrat ve İncil'de göstermişler ve sair Yahudi ve Nasranî ülemasını onunla ilzam etmişler. Ezcümle, meşhur Abdullah İbn-i Selâm ve Vehb İbn-i Münebbih ve Ebî Yâsir ve Şâmul ki bu zât, Melik-i Yemen Tübba' zamanında idi.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 163

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 1/367, 2/526 ve 6/240-249; Kenz-ül Ummal 11/401, 12/390-408; Eş-Şifa 1/364; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/739-743; Tirmizî 2/206; Cem'-ül Fevaid 2/453; Mecma-uz Zevaid 8/240

Zabıt şekli: Bu bölümde de bir kaç zâtın hayat ve mes'eleleri bir arada yazıldığı için uzunca tafsilat vermenin imkânı olmamaktadır. Verdiğimiz me'hazlere havale ederek, yalnız Abdullah bin Selâm'dan rivayet edilen bir tek sözü buraya kaydediyoruz:

مَكْتُوبٌ فِى التَّوْرَاةِ صِفَةُ مُحَمَّدٍ وَعِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يُدْفَنُ مَعَهُ...

Meâli: "Tevrat'ta Muhammed'in evsafı yazılıdır. İsa (A.S.) onun yanında defnedilecektir."

* * *

463/252- *«Sa'ye'nin iki oğlu olan Esid ve Sa'lebe ki; İbn-i Heyban denilen bir ârif-i billâh bi'setten evvel Benî-Nadîr Kabilesine misafir olmuş,* قَرِيبٌ ظُهُورُ نَبِيٍّ هٰذَا دَارُ هِجْرَتِه *demiş. (Yani: Bir peygamberin zuhur etmesi pek yakındır. Şurası da onun hicret yeridir.) Orada vefat etmiş. Sonra o kabile Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile harbettikleri zaman Esid ve Sa'lebe meydana çıktılar, o kabileye bağırdılar:* وَاللّٰهِ هُوَ الَّذِى عَهِدَ اِلَيْكُمْ فِيهِ ابْنُ هَيْبَانٍ *Yani: İbn-i Heyban'ın haber verdiği zât budur; onunla harbetmeyiniz!»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 164

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/80-81, 4/31; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/744 ve 745; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 137; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/82

Zabıt şekli: Bu rivayet ve mes'elede iki hâdise vardır. Birisi: İbn-i Heyban'ın Şam'dan gelip, Medine'deki yahudîlerden Benî-Nadîr kabilesine misafir olması...İkincisi: Sa'yenin iki oğlunun; Peygambere karşı isyan eden Benî-Nadîr kabilesine İbn-i Heyban'ın sözlerini hatırlatmalarıdır. Bu her iki mes'elenin de rivayet şekilleri, verdiğimiz me'hazlerde tafsilatıyla bulunmaktadır.

* * *

464/253- *«Ülema-i Yehûddan İbn-i Bünyamin ve Muhayrik ve Kâ'b-ul Ahbar gibi çok ülema-i Yehûd, evsaf-ı Nebeviyeyi kitaplarında gördüklerinden imana gelmişler, sair imana gelmeyenleri de ilzam etmişler.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 164

Me'hazler: Eş-Şifa 1/364; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/739; Sıfat-üs Safve – Ebu-l Ferec İbn-i Cevzî 1/87; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 87, 88 ve 135; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 3/161-163; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/78-79

Zabıt şekli: Resul-i Ekrem'in hayatında müslüman olmuş ülema-i Yehûddan Muhayrık'ın çok güzel olan halleri anlatılmıştır. Ve keza Abdullah bin Sûriya'nın, Hz.Peygamber'in risaletini itiraf etmesi hâdisesi... Fakat Huyey bin Ahtab ve Ebu Yâsir ise, evsaf-ı Nebeviye'yi kat'î bildikleri halde, inadlarından iman etmemiş olmaları ve saire...

* * *

465/254- *«Bahsi geçen meşhur Bahîra-i Rahib ki; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Şam tarafına amucasıyla gittiği vakit oniki yaşında idi. Bahîra-i Rahib, onun hatırı için Kureyşîleri davet etmiş. Baktı ki, kafileye gölge eden bir parça bulut, daha kafile yerinde gölge ediyor. "Demek aradığım adam orada kalmış!" Sonra adam göndermiş, onu da getirtmiş. Ebu Talib'e demiş: Sen dön*

Mekke'ye git! Yahudiler hasûddurlar; bunun evsafı Tevrat'ta mezkûrdur, hiyanet ederler.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 164

Me'hazler: Bahîra-i Rahib'le ilgili me'hazlerin bir çoğu 349 no.lu bölümde verildiği için, burada sadece nümûne için bir-ikisini veriyoruz: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/24, 5/382; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/364; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 158

Zabıt şekli: Bunun zabıt şekli de 349 no.lu bölümde güzelce verilmiş olduğundan havale edilerek burada kısa kesildi.

* * *

466/255- *«Nastur-ul Habeşe ve Habeş Reisi olan Necaşî, evsaf-ı Muhammediye'yi (A.S.M.) kitaplarında gördükleri için, beraber iman etmişler.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 164

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/364; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/744

Zabıt şekli: Hülâsalı olarak aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır. Uzun tafsilâtı kaydetmeyi lüzumlu görmedik.

* * *

467/256- *«Dağatır isminde meşhur bir Nasranî âlimi; evsafını görmüş, iman etmiş; Rumlar içinde ilân etmiş, şehid edilmiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 164

Me'hazler: (Bu bölümün me'hazleri 462 no.lu kısımda geçtiği için, ayrıca bir şey yazılmadı.)

Zabıt şekli: Dıhyet-ul Kelbî, Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) mektubunu Hırakl'e vermek üzere Bahreyn'e götürdüğü zaman, Dağatır ismindeki zât müslüman olmuş, Rumlar onu şehid etmişlerdir. İmam-ı Zehebî onun ismini "Tecrid-u Esma-is Sahabe" kitabında Tabiî olarak kaydetmiştir.

* * *

468/257- *«Nasranî rüesasından Hâris İbn-i Ebî Şümer-il Gassanî ve Şam'ın büyük dinî reisleri ve melikleri, yani Sahib-i İlya (*) ve Hirakl ve İbn-i Natur ve Cârud gibi meşhur zâtlar, kitaplarında evsafını görmüşler ve iman etmişler. Yalnız Hirakl, dünya saltanatı için imanını izhar etmemiş.»*

(*) "İlya", Mekke ile Şam arasında, eskiden Busra diye bilinen bir yere yakın olan bir belde idi. Oranın meliki İbn-i Natur idi, ki Dıhyet-ül Kelbî Peygamber'in mektubunu Hırakl'e vermek üzere ona götürüp vermiş idi. *(A.B.)*

Risalede yeri: Mektubat sh: 164

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/7; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/744; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 121 (Cârud İbn-ül Ulâ'nın mühim haberleri); ve keza Hüccetullah sh: 150-151; El-Mevahib-ül Ledünniye 6/198; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 3/2108; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 3/1094; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/101-102

Zabıt şekli: Burada da bir kaç zâtın hikâye ve hâdiseleri beraberce kaydedilmiş olmasından, hepsinin ayrı ayrı tafsilâtla hikâyelerini kaydetmek mümkün olmamaktadır. Sadece Cârud bin El-Ulâ'nın bir-iki şiir ve hallerini yazacağız:

İmam-ı Beyhakî İbn-i Abbas'tan şöyle rivayet etmiş ki: "Cârud İbn-ül Ulâ Medine'ye gelerek müslüman oldu ve Resul-i Ekrem'e hitaben şöyle dedi:

وَالَّذِى بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَقَدْ وَجَدْتُ وَصْفَكَ فِى الْاِنْجِيلِ وَلَقَدْ بَشَّرَ بِكَ ابْنُ الْبَتُولِ

Yani: "Seni Hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki: Ben senin evsafını İncil'de bulduğum gibi, İbn-ül Betûl de, yani Hazret-i İsa (A.S.) da seni müjdelemiştir."

Cârud İbn-ül Ulâ'nın şu gelecek manidar şiiri ise, onun kemâl-i imanına delâlet eder:

شَهِدْتُ بِاَنَّ اللّٰهَ حَقٌّ وَشَاعَ بِى، ثَبَاتُ فُؤَادِى بِالشَّهَادَةِ وَالنُّهْضِ
فَاَبْلِغْ رَسُولَ اللّٰهِ عَنِّى رِسَالَةً، بِاَنِّى حَنِيفٌ حَيْثُ كُنْتُ مِنَ الْاَرْضِ
فَاِنْ لَاتَكُنْ دَارِى سَرَتْ بِىَ فِيكُمُ، فَاِنِّى بِكُمْ عِنْدَ الْاِقَامَةِ وَالْخَفْضِ
وَاَجْعَلُ نَفْسِى عِنْدَ كُلِّ مَلَمَّةٍ، لَكُمْ خُصَّةٌ مِن عَرْضِكُمْ عَرْضِى

Bu şiirin meâlini tam verseydik, uzun olacaktı. Mânasının hülâsası şudur ki: "Ben Allah'ın Hak olduğuna şehadet getiriyorum. O benim için kalb sebatı ihsan etti ki, onunla iman ve hareket kazandım. Ayrıca Resulullah'ın Peygamberliğine iman ettiğim bilinsin ki, ben Hanif dini olan İslâmiyeti, yeryüzünde bulunduğum müddetçe yaşayacağım, yaşatacağım... ilh."

* * *

469/258- *«Hem bunlar gibi Selman-ül Farisî, o da evvel nasranî idi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın evsafını gördükten sonra, onu arıyordu.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 164

Me'hazler: Feth-ül Barî Şerh-i Buharî – İbn-i Hacer 7/277; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/82-10; El-Bidaye Ven-Nihaye 2/310-316; Müsned-i Ahmed 5/437; Sîret-i İbn-i Hişşam 1/233; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym hadîs no:

213; Tarih-ül İslâm – Zehebî 2/51; Müstedrek-ül Hâkim 3/604; Eş-Şifa 1/364; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/670; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 144; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/258-264

Zabıt şekli: Hazret-i Selman-ı Pâk'in (R.A.) hayat hikâyesi gayet meşhur ve hattâ tevatür derecesinde sahih olduğundan ve herkes onu duymuş olmasından, başka birşey yazmaya gerek duymadık.

* * *

470/259- *«Temim namında mühim bir âlim, hem meşhur Habeş Reisi Necaşî, hem Habeş nasarası, hem Necran papazları; bütün müttefikan haber veriyorlar ki: Biz, evsaf-ı Nebeviyeyi kitaplarımızda gördük, onun için imana geldik.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 164

Me'hazler: Eş-Şifa 1/364; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/744-746; Risale-i Hamidiye – Hüseyin-i Cisrî, Türkçe Terceme1/240; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 163

Zabıt şekli: Habeş Meliki Necaşî ve Habeş nasarasının bahsi ve me'hazleri, 462 no.lu bölümde geçmiştir. Amma Necran papazlarının kıssa ve hikâyelerini ise, kaydedilen me'haz kitaplara havale ederek, yalnız Temim-üd Darî'nin müslüman oluşu ve Resul-i Ekrem'e (A.S.M.) "Bir adada bağlı bulunan mesih-i deccal hakkında mâcerasını anlatan zât o olduğu yazılıdır. Onun o hadîsi de, Sahih-i Müslim 4/2262 sahifesindeki hadîstir ki, Resul-i Ekrem (A.S.M.) Temim'den naklen o hâdiseyi beyan buyurmuşlardır. Sair uzun kıssaları ve Peygamberimizle olan konuşmalarını uzunca kaydetmek mümkün olamadığından kısa kestik.

* * *

KÜTÜB-Ü SÂBIKADAKİ ÂYETLERDEN NÜMÛNELİK BİRKAÇI

Kütüb-ü sâbıkada Hazret-i Resul-i Ekrem olan Hazret-i Muhammed (A.S.M.) hakkında müjde veren ve işaret eden âyetlerden tesbit edilmiş olanları hayli çoktur. Bunların bazı me'haz kitapları 140 no.lu kısımda fihriste halinde verilmiştir, oraya da müracaat edilebilir. Hazret-i Üstad Bediüzzaman, hayli kesretli olan bu âyetlerin içerisinden nümûne için sadece otuz tane âyeti seçmiştir. Bu seçilen âyetlerin bir çoğu da, asr-ı saadette, henüz çok tahrifata mâruz kalmamış olan Kütüb-ü Sâbıka'dan tesbit edilmiş âyetlerdir. Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) zuhurundan sonra, o kitaplar artık durmadan tahrif üstüne tahriflere mâruz kalmışlardır. Bu davanın şâhidi ise, son asrımızda Hindli Şeyh Rahmetullah "İzhar-ül Hak" isimli eserinde bu mes'elede yaptığı tahkikat ile gösterdiği deliller bunun ispatıdır. Lâkin yine de ve buna rağmen, son

asırda Hüseyin-i Cisrî Risale-i Hamidiye'sinde Peygamberimize işaret eden yüzondört âyeti tesbit edebilmiştir.

Bediüzzaman Hazretleri nümûne kabilinden kaydetmiş olduğu gelecek otuz kadar âyetlerin me'hazlerini, şimdi bu zamanda o Kütüb-ü Mukaddese'de arayıp aynısıyla bulmak elbette ki mümkün değildir. Çünki bu gün o kitaplar allak-bullak olmuş bir durumdadır. Bununla beraber bu âyetlerden Üstad Hazretleri bazılarını, eskiden Türkçeye tercüme edilmiş olan İncil ve sair kitaplardan, bab ve âyet numarasını vererek kaydetmiş. Evliya Çelebî'nin Seyahatname kitabından da bir âyeti zikretmiş. Bu durumda; biz sadece Hazret-i Üstad tarafından, gerek Arabça olarak kaydedilmiş, gerekse Türkçeye tercüme edilmiş âyetlerin asıllarını hadîs ve siyer kitaplarından me'hazlerini vermeye çalışacağız. Bu âyetlerin tek-tük bazı me'hazlerini Hüseyn-i Cisrî'den de göstereceğiz.

Eski Kitap Âyetleri

471/260- *«Zebur'da şöyle bir âyet var:* اَللّٰهُمَّ ابْعَثْ لَنَا مُقِيمَ السُّنَّةِ بَعْدَ الْفَتْرَةِ *"Mukîm-üs Sünne" ise, ism-i Ahmedîdir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 165

Me'hazler: Hüccetullah Ale-l Âlemîn Fi-Mu'cizat-ı Seyyid-il Mürselîn – Şeyh Yusuf Nebhanî sh: 104 ve 1115

Zabıt şekli: İki tarzda me'hazlerde zabtedilmiştir:

1- اَللّٰهُمَّ ابْعَثْ جَاعِلَ السُّنَّةِ حَتّٰى يَعْلَمَ النَّاسُ اَنَّهُ بَشَرٌ

2- اَللّٰهُمَّ ابْعَثْ لَنَا مُحَمَّداً مُقِيمَ السُّنَّةِ بَعْدَ الْفَتْرَةِ

Meâlleri:

1- "Ey Allah'ım! Sünneti yaşayıp yaşatacak birisini gönder, tâ insanlar bilsinler ki; O, (Allah tarafından gönderilmiş) bir beşerdir."

2- "Ey Allah'ım! Bize Muhammed'i gönder ki; O, fetretten sonra sünneti ikame edendir."

* * *

472/261- *«İncil'in âyeti:* (*)

قَالَ الْمَسِيحُ اِنِّي ذَاهِبٌ اِلَى اَبِي وَ اَبِيكُمْ لِيَبْعَثَ لَكُمُ الْفَارَقْلِيطَا

(*) "El-Eb" tabiri, Sâhib ve Rabb mânasında iken, maalesef Hristiyanlık teslis akidesi onu başka mecraya çevirmiş, hakikattan uzaklaştırmıştır. *(A.B.)*

Yani: "Ben gidiyorum, tâ size Faraklit gelsin!" Yani, Ahmed gelsin.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 165

Me'hazler: Es-Sîret-ül Halebiye 1/352; Türkçe Terceme Risalet-i Hamidiye 1/250; El-Mevahib-ül Ledünniye 6/201

Zabıt şekli: اِنِّی اَسْئَلُ اللّٰهَ اَنْ یَبْعَثَ اِلَیْکُمْ بَارَقْلِیطًا آخَرَ یَکُونُ مَعَکُمْ اِلَی الْاَبَدِ

Meâli: Hazret-i İsa demiş: "Ben Allah'tan istiyorum ki, size son Baraklit'i göndersin. Tâ ki sizinle ebede kadar beraber ola."

* * *

473/262- *«İncil'in ikinci bir âyeti:*

«اِنِّی اَطْلُبُ مِنْ رَبِّی فَارَقْلِیطًا یَکُونُ مَعَکُمْ اِلَی الْاَبَدِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 165

Me'hazler: Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/743; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 99; Türkçe Terceme Risale-i Hamidiye 1/255; İncil-i Yuhanna Bab:14; Osmanlıca İncil sh: 139

Zabıt şekli: اِنْ کُنْتُمْ تُحِبُّونَنِی فَاحْفَظُوا وَصَایَایَ وَاَنَا اَطْلُبُ مِنَ الْاَبِ
فَیُعْطِیکُمْ فَارَقْلِیطَ آخَرَ لِیَثْبُتَ مَعَکُمْ اِلَی الْاَبَدِ

Meâli: Hazret-i İsa demiş: "Eğer beni seviyorsanız benim size edeceğim vasiyetimi muhafaza ediniz. Ben Rabb-i Tealâ'dan istiyorum ki, size son Faraklit'i versin. Tâ ki O, sizinle ebede kadar sebat ve devam etsin."

* * *

474/263- *«Tevratın âyeti:* اِنَّ اللّٰهَ قَالَ لِاِبْرَاهِیمَ اِنَّ هَاجَرَ تَلِدُ وَیَکُونُ مِنْ وَلَدِهَا
مَنْ یَدُهُ فَوْقَ الْجَمِیعِ وَیَدُ الْجَمِیعِ مَبْسُوطَةٌ اِلَیْهِ بِالْخُشُوعِ

Yani: Hazret-i İsmail'in validesi olan Hacer, evlâd sahibesi olacak ve onun evlâdından öyle birisi çıkacak ki, o veledin eli, umumun fevkinde olacak ve umumun eli huşû' ve itaatle ona açılacak.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 165

Me'hazler: Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/743; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 105-106

Zabıt şekli: Son cümlesinden başka, diğer kısmı aşağı yukarı Hazret-i Üstad'ın kaydettiği gibidir. Son cümlesi de şöyledir:

وَتَكُونُ يَدُهُ فَوْقَ الْجَمِيعِ، مَبْسُوطَةٌ اِلَيْهِ بِالْخُضُوعِ

Yani: "O'nun eli umumun üstünde olacak ve bütün eller ona huzu' ile uzatılmış olacak."

* * *

475/264- *«Tevrat'ın ikinci bir âyeti:* وَقَالَ يَا مُوسَى اِنِّى مُقِيمٌ لَهُمْ نَبِيّاً مِنْ بَنِى اِخْوَتِهِمْ مِثْلَكَ وَاُجْرِى قَوْلِى فِى فَمِهِ وَالرَّجُلُ الَّذِى لاَيَقْبَلُ قَوْلَ النَّبِيِّ الَّذِى يَتَكَلَّمُ بِاسْمِى فَاَنَا اَنْتَقِمُ مِنْهُ »

Risalede yeri: Mektubat sh: 165

Me'hazler: Es-Sîret-ül Halebiye 1/347, yakın lafızlarla aynı âyet; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/743; El-Mevahib-ül Ledünniye – Kastalanî 6/200; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 86

Zabıt şekli: İslâm âlimlerinin muhakkikleri; Hristiyanların iddiaları olan ki; Musa'dan sonra, müjdelenen Peygamber Hazret-i İsa'dır diye iddialarını, bu sarih âyet ile çürütmüşlerdir. Çünki, Benî-İsrail'in kardeşi; Hristiyanların dava ettiği gibi, yine Benî-İsrail değil, belki Hazret-i İsmail (A.S.) evlâdından gelecek olan bir Peygamber'i gösteriyor. Zira me'hazlerde سَاُبْعَثُ نَبِيّاً مِنْ بَنِى اِخْوَتِهِمْ lafzıyladır. O ise, Hazret-i İsmail ile Hazret-i İshak, İbrahim Aleyhisselâm'ın oğullarıdır.. ve birbirinin öz kardeşidirler. Âyette de görüldüğü gibi: "Ben onların kardeşlerinin neslinden bir Peygamber göndereceğim." demektedir.

* * *

476/265- *«Tevrat'ın üçüncü bir âyeti:* قَالَ مُوسَى رَبِّ اِنِّى اَجِدُ فِى التَّوْرَاةِ اُمَّةً هُمْ خَيْرُ اُمَّةٍ اُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ يَاْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ فَاجْعَلْهُمْ اُمَّتِى قَالَ تِلْكَ اُمَّةُ مُحَمَّدٍ »

Risalede yeri: Mektubat sh: 166

Me'hazler: Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/746; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 107-118

Zabıt şekli: Aslı uzun bir âyettir. Hazret-i Üstad, sadece bir kısmını almış. Aldığı kısım âyetin metniyle aynendir.

Meâli: Hazret-i Musa Cenab-ı Hakk'a münâcât ederek dedi ki: "Ya Rabb! Ben Tevrat'ta bir ümmetin ahvalini söyleyen bir yer görüyorum. O ümmet, ümmetlerin en hayırlı ümmeti olup, insanları ma'rufa emir ve münkerden

nehyedecekler ve Allah'a hakkıyla iman edecekler. O ümmeti benim ümmetim yap!" Cenab-ı Hak ona bildirmiş ki: "O ümmet Muhammed'in ümmetidir."

* * *

477/266- *"Muhammed" ismi, eski kitaplarda "Himyata, Münhamenna ve Müşeffah"tır.*

Risalede yeri: Mektubat sh: 166

Me'hazler: Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 112-113; El-Mevahib-ül Ledünniye – Kastalanî 6/189

Zabıt şekli: Aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır. Bu isimler, eski kitapların ayrı ayrı âyetlerinde bulunmaktadır.

* * *

478/267- *«Zebur'un âyeti:*

« يَا دَاوُدُ يَاْتِى بَعْدَكَ نَبِيٌّ يُسَمّٰى اَحْمَدَ وَمُحَمَّداً صَادِقًا سَيِّداً اُمَّتُهُ مَرْحُومَةٌ

Risalede yeri: Mektubat sh: 166

Me'hazler: Es-Sîret-ül Halebiye 1/353; Hayat-üs Sahabe 1/18; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 2/326; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/739 ve 746; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 122

Zabıt şekli: يَا دَاوُدُ سَيَاْتِى مِن بَعْدِكَ نَبِيٌّ اِسْمُهُ اَحْمَدُ وَمُحَمَّدٌ صَادِقًا
لاَ اَغْضَبُ عَلَيْهِ اَبَداً...

Meâli: "Ya Davud! Senden sonra bir Peygamber gelecek. O'nun ismi Ahmed ve Muhammed ve Sâdık olacak. Ben O'na ebediyyen hiç kızmayacağım."

* * *

479/268- *«Abdullah İbn-i Amr İbn-il Âs ve meşhur ülema-i Yehud'dan en evvel İslâm'a gelen Abdullah İbn-i Selâm ve meşhur Kâ'b-ül Ahbar denilen Benî-İsrail'in allâmelerinden; o zamanda daha çok tahrifata uğramıyan Tevrat'ta aynen şu gelecek âyeti ilân ederek göstermişler. Âyetin bir parçası şudur ki: Hazret-i Musa ile hitabdan sonra, gelecek peygambere hitaben şöyle diyor:*

يَا اَيُّهَا النَّبِىُّ اِنَّا اَرْسَلْنَاكَ شَاهِداً وَمُبَشِّراً وَنَذِيراً وَحِرْزاً لِلْاُمِّيِّيْنَ
اَنْتَ عَبْدِى سَمَّيْتُكَ الْمُتَوَكِّلَ لَيْسَ بِفَظٍّ وَلاَ غَلِيظٍ وَلاَ صَخَّابٍ فِى
الْاَسْوَاقِ وَلاَ يَدْفَعُ بِالسَّيِّئَةِ السَّيِّئَةَ بَلْ يَعْفُو وَيَغْفِرُ وَلَنْ يَقْبِضَهُ اللّٰهُ
حَتّٰى يُقِيمَ بِهِ الْمِلَّةَ الْعَوْجَاءَ بِاَنْ يَقُولُوا لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ... »

Risalede yeri: Mektubat sh: 166

Me'hazler: Es-Sîret-ül Halebiye 1/346; Sünen-i Daremî 1/14-15; Hayat-üs Sahabe 1/17; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 2/326; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 105 ve 135; Eş-Şerîa – Acürrî sh: 444 ve 452

Zabıt şekli: Ufak tefek bazı lafızlar hâriç, âyetin sair kısmı aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır. Yalnız onun devamında:

وَيَفْتَحُ بِهِ اَعْيُنًا عُمْيًا وَ آذَانًا صُمًّا وَ قُلُوبًا غُلْفًا cümlesi vardır.

Meâli: Hem Üstad'ın kaydettiği Arabça kısmının ve hem de zabıt şeklindeki devamının meâlidir:

"Ey Peygamber-i Zîşan! Biz muhakkak ki, seni hem şâhid hem müjdeleyici, hem de korkutucu olarak.. ve hem de ümmîler cemaatına bir mesned olarak gönderdik. Sen benim abdimsin. Ben seni mütevekkil ismiyle isimlendirdim. Öyle bir mütevekkil ki, ne çok katı kalbli, ne de sokaklarda kibirli kibirli yürüyenlerden yaptım.. ve ne de o Peygamber kötülüğe karşı kötülükle mukabele etmez. Belki daima afveder ve bağışlar. Cenab-ı Allah O'nun ruhunu almaz, tâ ki eğriliğe girmiş olan din ve milleti doğrultuncaya kadar.. hem tâ ki, "Lâilahe İllallah" deyinceye kadar... Hem O Peygamber'le kör gözleri açacak, sağır kulakları işitir hale getirecek ve gaflet içinde ölmüş olan kalbleri diriltecektir."

* * *

480/269- *«Tevrat'ın bir âyeti daha:*

« مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ مَوْلِدُهُ بِمَكَّةَ وَهِجْرَتُهُ بِطَيْبَةَ وَمُلْكُهُ بِالشَّامِ وَأُمَّتُهُ الْحَمَّادُونَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 167

Me'hazler: Es-Sîret-ül Halebiye 1/346-351; Sünen-i Daremî 1/14-15; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/739; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 116; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/72

Zabıt şekli: Sîret-ül Halebiye'deki rivayet:

مُحَمَّدُ ابْنُ عَبْدُ اللّٰهِ وَلَدَهُ بِمَكَّةَ وَمُهَاجَرُهُ اِلَى طَابَةَ وَمُلْكُهُ بِالشَّامِ ...

ifadesiyledir. Hem bu âyet, gelecek olan 482 numaradaki âyetin son bir parçası tarzındadır.

Meâli: "Abdullah'ın oğlu Muhammed Allah'ın Resulüdür. Mekke'de doğacak, muhaceret yeri Taybe, yahud Tabe (Medine) olacak. O'nun mülkü, yani hâkimiyeti Şam bölgesini kaplayacak.. ve onun ümmeti hamd edici kimseler olacaklar..."

* * *

481/270- *«Tevrat'ın diğer bir âyeti daha:* «اَنْتَ عَبْدِى وَرَسُولِى سَمَّيْتُكَ الْمُتَوَكِّلَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 167

Me'hazler: Es-Sîret-ül Halebiye 1/346; El-Mevahib-ül Ledünniye – Kastalanî 6/192

Zabıt şekli: Bu âyet geçmiş 479 numaralı bölümdeki âyetin içinde de geçtiği gibi, onun me'haz ve meâli de orada verilmiştir.

* * *

482/271- *«Tevrat'ın diğer bir âyeti daha:* «عَبْدِىَ الْمُخْتَارُ لَيْسَ بِفَظٍّ وَلاَ غَلِيظٍ

Risalede yeri: Mektubat sh: 167

Me'hazler: Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/739; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 105 ve 119

Zabıt şekli: عَبْدِىَ الْمُخْتَارُ مَوْلِدُهُ بِمَكَّةَ...الخ. ifadesiyle gelmiş olan uzun bir âyetten bir parçadır. 480 no.lu âyette meâl ve me'haziyle beraber verilmiştir.

* * *

483/272- *«İncil'de, İsa'dan sonra gelen ve İncil'in bir kaç âyetinde "Âlem Reisi" ünvaniyle müjde verdiği Nebî'nin tarifine dair:*

مَعَهُ قَضِيبٌ مِنْ حَدِيدٍ يُقَاتِلُ بِهِ وَاُمَّتُهُ كَذلِكَ *İşte şu âyet gösteriyor ki: Sahib-üs seyf ve cihada me'mur bir peygamber gelecektir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 167

Me'hazler: Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Şeyh Yusuf Nebhanî sh: 99 ve 114

Zabıt şekli: ...أُعْطِىَ لَهُ سُلْطَانًا عَلَى الْاُمَمِ وَيَرْعَاهُمْ بِقَضِيبٍ مِنْ حَدِيدٍ

وَمَعَهُ قَضِيبٌ مِنْ حَدِيدٍ

Meâli: Âhirzamanda gelecek o Peygamber'e öyle bir saltanat verilecektir ki, bütün ümmetler üstünde hâkim olacak ve o ümmetleri demirden değnekle idare edecek. Yahud onunla beraber demirden değneği olacak.

* * *

484/273- *«Tevrat'ın Beşinci Kitabının Otuzüçüncü Babında şu âyet var: "Hak Tealâ, Tur-i Sina'dan ikbal edip bize Sâîr'den tulu' etti ve Fâran Dağlarında zâhir oldu."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 167

Me'hazler: Es-Sîret-ül Halebiye 1/348; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî 90, 102-106, El-Mevahib-ül Ledünniye – Kastalanî 6/198

Zabıt şekli: Bu âyetin mânaca bir, fakat değişik lafızlarla bir kaç çeşidi zabtedilmiştir. Aynı âyetin Arabça olan bir parçası şöyledir:

تَجَلّىَ اللّهُ مِنْ سِينَا وَ اَشْرَقَ مِنْ سَاعِيرَ وَ اسْتَعْلَنَ مِنْ جِبَالِ فَارَان

Meâli: Hz. Üstad'ın verdiği Türkçe metin, âyetin aynı zamanda meâlidir.

* * *

485/274- *«Tevrat'ta Fâran Dağları'ndan zuhur eden peygamberin sahabeleri hakkında şu âyet var: "Kudsîlerin bayrakları beraberindedir ve onun sağındadır."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 168

Me'hazler: Es-Sîret-ül Halebiye 1/348; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 113

Zabıt şekli: Hüccetullah kitabında şöyle bir âyet var:

تَقَلَّدْ اَيُّهَا الْجَبَّارُ سَيْفَكَ فَاِنَّ نَامُوسَكَ وَشَرَائِعَكَ مَقْرُونَةٌ بِهَيْبَةِ يَمِينِكَ

Meâli: "Ey hüküm sahibi, kılıncını kuşan! Çünki senin dinin ve şeriatın, senin kuvvet ve elinin, yahutta sağındaki muavinlerinin heybetiyle bağlıdır."

* * *

486/275- *«Eş'iya Peygamberin kitabında, Kırkikinci Babında şu âyet vardır: "Hak Sübhanehu âhir zamanda, kendinin ıstıfagerde ve bergüzidesi kulunu ba's edecek ve ona Ruh-ul Emin Hazret-i Cibril'i yollayıp, Din-i İlahîsini ona talim ettirecek. Ve o dahi, Ruh-ül Emin'in talimi veçhile nâsa talim eyliyecek ve beyn-en nâs hak ile hükmedecektir. O bir nurdur, halkı zulümattan çıkaracaktır. Rabbin bana kabl-el vuku' bildirdiği şeyi, ben de size bildiriyorum."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 168

Me'hazler: Türkçe Kitab-ı Mukaddes İşaya bab:42 âyet:1-4, 7 ve 9 sh:704; Osmanlıca İncil sh: 848-849

* * *

487/276- *«Mişail namiyle müsemma Mihail Peygamberin kitabının Dördüncü Babında şu âyet var: "Âhirzamanda bir ümmet-i merhume kaim olup, orada Hakk'a ibadet etmek üzere, mübarek dağı ihtiyar ederler. Ve her iklimden orada birçok halk toplanıp, Rabb-ı Vâhid'e ibadet ederler. Ona şirk etmezler."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 168

Me'hazler: Türkçe Kitab-ı Mukaddes Mika Bab:4, Âyet:1-2 sh: 877; Osmanlıca İncil sh: 1089-1090

* * *

488/277- *«Zebur'da Yetmişikinci Babında şu âyet var: "Bahirden bahire mâlik ve nehirlerden, Arz'ın makta' ve müntehasına kadar mâlik ola.. ve kendisine Yemen ve Cezayir Mülûkü hediyeler götüreler.. ve padişahlar ona secde ve inkıyad edeler.. ve her vakit ona salât ve her gün kendisine bereketle dua oluna.. ve envarı Medine'den münevvir ola.. ve zikri ebed-ül âbâd devam ede.. onun ismi, şemsin vücudundan evvel mevcuddur. Onun adı, güneş durdukça münteşir ola..."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 168

Me'hazler: Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 91-104; Türkçe terceme edilmiş Risale-i Hamidiye 1/410; Türkçe Kitab-ı Mukaddes Mezmurlar bab:72 sh: 581-582

Zabıt şekli: Hazret-i Davud'un Zebur'undan alınan âyetin Arabçası şöyledir:

يَجُوزُ مِنَ الْبَحْرِ اِلَى الْبَحْرِ وَمِن لَدُنِ الْاَنْهَارِ اِلَى الْاَنْهَارِ اِلَى مُنْقَطَعِ الْاَرْضِ وَاَنَّهُ يَخِرُّ اَهْلَ الْجَزَائِرِ بَيْنَ يَدَيْهِ عَلَى رُكَبِهِمْ...الخ.

Meâli: Türkçe metninde aynen onun tercümesini Hazret-i Üstad kaydetmiştir.

* * *

489/278- *«Türkçe Yuhanna İncili'nin Ondördüncü Bab ve otuzuncu âyeti şudur: "Artık sizinle çok söyleşmem, zira bu âlemin reisi geliyor. Ve bende, onun nesnesi aslâ yoktur!"»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 169

Me'hazler: Türkçe Terceme Risale-i Hamidiye 1/355

Zabıt şekli: "Ebu-l Âlem" ve "Reis-üs Selâm" ibareleri ile aynı mânada zikredilmiştir.

* * *

490/279- *«İncil-i Yuhanna, Onaltıncı Bab ve yedinci âyeti şudur: "Amma ben, size hakkı söylüyorum. Benim gittiğim, size faidelidir. Zira ben gitmeyince, tesellici size gelmez."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 169

Me'hazler: Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/743; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 99

Zabıt şekli: Üstad'ın verdiği metnin aynı aynınadır. Arabçası şöyledir:

اَقُولُ لَكُمُ الْآنَ حَقّاً، اِنْطِلاَقِى خَيْرٌ لَكُمْ. فَاِنْ لَمْ اَنْطَلِقْ عَنْكُمْ اِلَى رَبِّكُمْ،

لَمْ يَاْتِكُمُ الْفَارَقْلِيطُ...الخ. uzun âyetten bir parça.

Meâli: "Şimdi ben size hak olarak söylüyorum ki; benim ayrılıp gitmem, size hayırlıdır. Eğer ben sizden ayrılıp Rabbinize gitmezsem, Faraklit size gelmiyecektir."

* * *

491/280- *«İncil-i Yuhanna, Onaltıncı Bab, sekizinci âyeti: "O dahi geldikte; dünyayı günaha dair, salâha dair ve hükme dair ilzam edecektir."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 169

Me'hazler: Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/743; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 99

Zabıt şekli: فَاِذَا جَاءَ يُقِيدُ الْعَالَمَ وَيُؤَنِّبِهِمْ وَيُوَبِّخَهُمْ وَيُوقِعُهُمْ عَلَى الْخَطِيئَةِ

وَالْبَرَاذِنِ رُوحُ الْقُدُسِ يُرْشِدُكُمْ وَيُعَلِّمُكُمْ...الخ.

Meâli: Aşağı yukarı Hazret-i Üstad'ın Türkçe metnini verdiği âyetin aynı mânasındadır.

* * *

492/281- *«İncil-i Yuhanna, Onaltıncı Bab, onbirinci âyet: "Zira bu âlemin reisinin gelmesinin hükmü gelmiştir."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 169

Me'hazler: Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 95, 96 ve 97'de: Hazret-i İsa'dan müjdelenmiş olan ve semavat ve arzın melekûtunun geleceğinin haberi verilmiş ve o vaktin yaklaşmış olduğunu söyleyen âyetler vardır. Nebhanî, kitabında bu âyetin tefsirinde şöyle yazmış: "Semavat ve arzın melekûtundan murad ise, maddî ve manevî bir saltanatın gelmesinin müjdesidir." denilmiş.

* * *

493/282- *«İncil-i Yuhanna, Onikinci Bab ve onüçüncü âyet: "Amma o Hak ruhu geldiği zaman, sizi bilcümle hakikata irşad edecektir. Zira kendisinden söylemiyor. Bilcümle işittiğini söyleyerek, gelecek nesnelerden size haber verecek."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 169

Me'hazler: Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/743; Es-Sîret-ül Halebiye 1/346

Zabıt şekli: 492 no.lu bölümde bir uzun âyetin devamının bir parçası olarak kaydedilmiş ve me'haz ve meâli de verilmiştir.

* * *

494/283- *«Kütüb-ü Enbiya'da, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın Muhammed, Ahmed, Muhtar manasında Süryanî ve İbranî isimleri var. İşte Hazret-i Şuayb'ın suhufunda ismi, Muhammed manasında "Müşeffah"tır.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 170

Me'hazler: Es-Sîret-ül Halebiye 1/353; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 112; El-Mevahib-ül Ledünniye 6/189

Zabıt şekli: "El-Müşeffah" veya "El-Müşeffak" olarak iki isim dahi aynı mânada geçmektedir.

* * *

495/284- *«Tevrat'ta yine Muhammed mânasında "Münhamenna", hem Nebiyy-ül Haram manasında "Hımyata"»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 170

Me'hazler: Es-Sîret-ül Halebiye 1/346 ve 354; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 112-113

Zabıt şekli: "Münhamenna" aynen geçmektedir. Ancak ikinci isim olan "Himyata" tarzında değil, belki "Hammetaya" yahut "Hameyyata" veyahud da "Hubeyta" olarak geçmektedir.

* * *

496/285- *«Zebur'da, El-Muhtar ismiyle müsemmadır.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 170

Me'hazler: El-Mevahib-ül Ledünniye 6/189; Es-Sîret-ül Halebiye 1/353; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 112; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/739

Zabıt şekli: İsimleri verilmiş me'hazlerde, bu ismin Zebur'da değil, belki Tevrat'ta olduğu geçmektedir. Herhalde kâtiblerin bir sehvi olmuştur.

* * *

497/286- *«Tevrat'ta "El-Hâtem-ül Hâtem"...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 170

Me'hazler: Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 114

Zabıt şekli: "Sahib-ül Hâtem" şeklinde de geçmektedir.

* * *

498/287- *«Tevrat'ta ve Zebur'da "Mukîm-üs Sünne"...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 170

Me'haz: Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 115

Zabıt şekli: اَللّٰهُمَّ ابْعَثْ لَنَا مُحَمَّداً يُقِيمُ السُّنَّةَ ifadesiyledir. Yani: "Ey Allah'ım! Bize sünneti; yani, dini ikame edecek bir Peygemberi gönder."

* * *

499/288- *«Suhuf-u İbrahim ve Tevrat'ta "Mazmaz"dır.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 170

Me'hazler: Es-Sîret-ül Halebiye 1/353; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 108 ve 112

Zabıt şekli: Me'hazlerde bu isim bir kaç çeşit lafızlarla gelmektedir. Meselâ "Tabtab", "Yüzmüz" gibi. Tevrat'ta "Memmazbaz", "Bimuzmaz" ve "Mazmaz" ve "Muzmuz" ve yine "Mizmiz" lafızlarıyla da gelmektedir.

* * *

500/289- *«Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm demiş:*

«اِسْمِي فِي الْقُرْآنِ مُحَمَّدٌ وَفِي الْاِنْجِيلِ اَحْمَدُ وَفِي التَّوْرَاةِ اَحْيَدُ

Risalede yeri: Mektubat sh: 170

Me'hazler: Es-Sîret-ül Halebiye 1/353; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 113; Hadarat-ül İslâmiye Dergisi bir ve ikinci sayılarında, "Semavî kitaplarda Hz. Muhammed" ünvanlı seri makaleler ve eserinde aynen geçmektedir.

Zabıt şekli: Rivayet Hazret-i Ömer'den gelmektedir. Demiş:

قَالَ يَا عُمَرُ اَتَدْرِي مَنْ اَنَا ؟ اَنَا اسْمِي فِي التَّوْرَاةِ اَحْيَدُ وَفِي الْاِنْجِيلِ بَارَقْلِيطُ
وَفِي الزَّبُورِ حِمَيَّطَا وَفِي صُحُفِ اِبْرَاهِيمَ طَابَ طَابَ

Meâli: Hazret-i Ömer diyor: Resul-i Ekrem bana sordu: "Ey Ömer, sen biliyor musun ben kimim?" Ve devam etti: "Fahr olmasın, ben öyle bir kimseyim ki, ismim Tevrat'ta Ahyed, İncil'de Baraklit, Zebur'da Himeyyata ve İbrahim'in suhufunda Tabtab'dır..."

* * *

501/290- *«İncil'de, esma-i Nebevî'den "Sahib-ül Kadîbi Ve-l Herave»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 170

Me'hazler: Es-Sîret-ül Halebiye 1/346, 347; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/739; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 114

Zabıt şekli: Resul-i Ekrem'in o mânadaki ünvanı birkaç çeşit lafızlarla gelmiştir. Meselâ "Sahib-üt Taç, Sahib-ün Na'leyn, Sahib-ül Herave, Sahib-ün Medrea, Sahib-ül Kadîb" gibi lafızlarla...

* * *

502/291- *«Yine İncil'de "Sahib-üt Tac"dır.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 170

Me'hazler: Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/739; Hüccetullah Ale-l Âlemîn sh: 113-114

Zabıt şekli: Aynen kaydedildiği tarzda geçmektedir.

* * *

503/292- *«Hem İncil'de El-Baraklit veyahut El-Faraklit ki İncil tefsirlerinde, "Hak ve bâtılı birbirinden tefrik eden hakperest" mânası verilmiş ki, sonra gelecek insanları hakka sevkedecek zâtın ismidir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 170

Me'hazler: Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 112

Zabıt şekli: El-Baraklit veya El-Faraklit: Ruh-ul Hak mânasıyla hak ve bâtılın arasını tefrik eden demektir. "Baraklites, Sarahlitas" isimleri de aynı mânada Süryanice gelmişlerdir.

* * *

504/293- *«İncil'in bir yerinde, İsa Aleyhisselâm demiş: "Ben gideceğim; tâ dünyanın reisi gelsin."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 171

(Not: Bu âyetin me'hazleri, 472 numaralı kısımda geçmiştir. "Âlemin reisi geliyor" ifadesi için ise, Türkçe Risale-i Hamidiye 1/355'de "Âlemin babası" yahud "Reis-üs Selâm" ifadeleriyle de geçmektedir.)

* * *

505/294- *«Evliya Çelebi'nin Seyahatname kitabındaki âyet:*

ایتون، ازربیون، پروفتون، لوغسلین، بنت افزولات، که کالوشیر،

« تونومنین موامیت، اسفدوس تاکردیس، بیست بیث

Risalede yeri: Mektubat sh: 171

Me'hazler: Bizde Evliya Çelebi'nin Seyahatname eserinin tamamı bulunmadığı için hangi cild ve sahifesinde olduğunu tesbit edemedik...

* * *

Bİ'SETTEN EVVEL ZAMAN-I FETRETTE, KÂHİN VE ÂRİF-İ BİLLÂHLARIN RESUL-İ EKREM'İN GELECEĞİNİ BİLDİREN İHBARLARI

506/295- *«Yemen padişahlarından Tübba' isminde bir melik, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın evsafını eski kitablarda görmüş, iman etmiş. Şöyle bir şiirini ilân etmiş:*

شَهِدْتُ عَلَى اَحْمَدَ اَنَّهُ رَسُولٌ مِنَ اللّٰهِ بَارِى النَّسَمِ
فَلَوْ مُدَّ عُمْرِى اِلَى عُمْرِهِ لَكُنْتُ وَزِيراً لَهُ وَابْنَ عَمِّ »

Risalede yeri: Mektubat sh: 172

Me'hazler: El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 2/166; Eş-Şifa 1/363; Şerhüş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/740; Müstedrek-ül Hâkim 2/388; Hüccetullah Ale-l Âlemîn sh: 138

Zabıt şekli: Me'hazlerde, melik Tübba, Peygamberimizin bi'setinden bin sene evvel gelmiş olduğunu, onun Ârif-i Billâh olan veziri "Şamûl" dahi ona Medine Şehri, ahirzaman peygamberinin meskeni olacağını söylediğini ve o da Medine'ye Ensarları, tâ o zaman bu niyet ve gaye ile yerleştirdiğini.. ve Tübba'nın mezkûr şiiri Ensarîlerin yanında ma'lum ve meşhur olduğunu, hattâ o şiir, Ebu Eyyub-i Ensarî'nin yanında mahfuz bulunduğunu yazarlar.

Şiirin son kısmı şöyledir: وَجَاهَدْتُ بِالسَّيْفِ اَعْدَاءَ هُ، وَ فَرَّجْتُ عَنْ صَدْرِهِ كُلَّ هَمِّ

Meâli: "Ben Hazret-i Ahmed'e şâhidlik yaparım ki; O, Peygamberdir. Herşeyin Hâlikı olan bir Allah'ın Peygamberi... Eğer benim ömrüm onun ömrüne kadar uzanmış olsaydı, ben O'na vezir ve amcazâde olurdum. Hem onun önünde kılınçla onun a'dasına karşı mücahede eder ve onun kalbindeki bütün sıkıntıları izale etmeye çalışırdım."

* * *

507/296- *«Meşhur Kuss İbn-i Sâide ki, kavm-i Arabın en meşhur ve mühim hatîbi ve muvahhid bir zât-ı ruşenzamirdir. İşte şu zât da, bi'set-i Nebevîden evvel risalet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) şu şiirle ilân ediyor:*

اَرْسَلَ فِينَا اَحْمَدَ خَيْرَ نَبِيٍّ قَدْ بُعِثَ * صَلَّى عَلَيْهِ اللّٰهُ مَا عَجَّ لَهُ رَكْبٌ وَ حُثَّ »

Risalede yeri: Mektubat sh: 172

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir – Suyutî 2/133; Es-Sîret-ül Halebiye 1/320; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 2/230; Eş-Şifa 1/363; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/740; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 207-209; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 12/1254 (Resul-i Ekrem tarafından Kuss bin Sâide tarif edilmektedir); Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/101; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/105

Zabıt şekli: Kuss bin Sâide'den Resul-i Ekrem'in de hayır ile bahsettiğini gösteren şu hadîs-i şeriftir: رَحِمَ اللّٰهُ قُسّاً اَنَّهُ كَانَ عَلَى دِينِ اَبِى اِسْمَاعِيلَ ابْنِ اِبْرَاهِيمَ Taberanî'den naklen: Yani: "Allah Kuss'a rahmet eylesin ki, babam İbrahim'in oğlu İsmail'in dini üzerine idi."

Aslında Kuss bin Sâide, Resul-i Ekrem'in sağlığında O'nu görmüş, ancak Peygamberlik zamanına ulaşamadan vefat etmiştir. Peygamberlik gelmeden önce, Kuss bin Sâide, Sûk-u Ukaz'da Peygamber'i görmüştür. Hattâ İbn-i Şahin gibi bazı zâtlar, onu Sahabelerden saymaktadırlar. Şiirinin tamamı şöyledir:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى لَمْ يَخْلُقُ الْخَلْقَ عَبَثْ * لَمْ يُخْلِنَا مِنْهُ سُدًى مِنْ بَعْدِ عَيْشٍ وَاكْتَرَثْ
اَرْسَلَ فِينَا اَحْمَدَ خَيْرَ نَبِيٍّ قَدْ بُعِثْ * صَلَّى عَلَيْهِ اللّٰهُ مَا عَجَّ لَهُ رَكْبٌ وَ حُثّْ

* * *

508/297- *«Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ecdadından olan Kâ'b İbn-i Lüeyy, nübüvvet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) ilham eseri olarak şöyle ilân etmiş:*

« عَلَى غَفْلَةٍ يَاْتِى النَّبِىُّ مُحَمَّدٌ فَيُخْبِرُ اَخْبَاراً صَدُوقًا خَبِيرُهَا

Risalede yeri: Mektubat sh: 173

Me'hazler: El-Bidaye Ven-Nihaye İbn-Kesir 2/244; Eş-Şifa 1/364; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/740; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 119; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/89-90

Zabıt şekli: Kâ'b bin Lüeyy, Resul-i Ekrem'in yedinci ceddidir.. ve Resul-i Ekrem'in bi'sèti ondan beşyüz altmış sene sonra zuhur etmiştir. İmam-ı Ebu Nuaym, sahabî-i meşhur Ebu Seleme'den tahric etmiş olduğu rivayette, Kâ'b bin Lüeyy'in hem şifahî hutbelerinde, hem de şiirlerinde, Beyt-ül Haram'dan bir büyük Peygamber'in çıkacağını ihbar ettiğini kaydetmiş. Şiirin tamamı şöyledir:

نَهَارٌ وَلَيْلٌ كُلَّ يَوْمٍ بِحَادِثٍ، سَوَاءٌ عَلَيْنَا لَيْلُهَا وَنَهَارُهَا
يَؤُبَانِ بِالْاَحْدَاثِ حَتّٰى تَاَوَّبَا ، وَبِالنِّعَمِ الضَّافِى عَلَيْنَا سُتُورُهَا

عَلَى غَفْلَةٍ يَاْتِى النَّبِىُّ مُحَمَّدٌ، فَيُخْبِرُ اَخْبَاراً صَدُوقًا خَبِيرُهَا

* * *

509/298- *«Yemen padişahlarından Seyf İbn-i Zîyezen, kütüb-ü sâbıkada Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın evsafını görmüş; iman etmiş, müştak olmuş idi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ceddi Abdülmuttalib; Yemen'e, kafile-i Kureyş ile gittiği zaman, Seyf İbn-i Zîyezen onları çağırmış. Onlara demiş ki:*

اذَا وُلِدَ بِتِهَامَةَ وَلَدٌ بَيْنَ كَتِفَيْهِ شَامَةٌ كَانَتْ لَهُ الْاِمَامَةُ وَاِنَّكَ يَا عَبْدَ الْمُطَّلِبِ لَجَدُّهُ

...Sonra gizli Abdülmuttalib'i çağırmış, "O çocuğun ceddi de sensin" diye kerametkârane, bi'setten evvel haber vermiş.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 173

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/9; Es-Sîret-ül Halebiye 1/187; El-Bidaye Ven-Nihaye 2/328; Eş-Şifa 1/143; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/740; Müstedrek-ül Hâkim 2/388; Hüccetullah Ale-l Âlemîn sh: 143-145; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/95-96 ve اِنَّكَ يَا عَبْدَ الْمُطَّلِبِ لَجَدُّهُ için, bak aynı eser 1/98

Zabıt şekli: Seyf bin Zîyezen, Peygamberimizin doğumundan iki yıl evvel; Habeşlilerin Yemen'e tasallutlarını bertaraf edip, onları kovup muzaffer olduğunda, onu tebrik için Arablardan ayrı ayrı temsilci grublar ona gitmişler, zafer ve nusretini tebrik etmişlerdir. Bu arada Kureyşliler namına da temsilci bir cemaat gitmiş. Bunların içinde Abdülmuttalib, Ümeyye bin Abd-i Şems, Abdullah bin Ced'ân, Huveylid bin Esad bin Abdüluzza ve Vehb bin Abd-i Menaf bin Zühre ve Kureyş'ten bu zâtlar gibi daha bazıları beraber Yemen'in San'a şehrine gitmişler. Seyf bin Zîyezen'in Gamedan isimli sarayına gitmişler ve uzun izahlar... En sonunda Abdülmuttalib ile hususî şekilde görüşerek mezkûr sözleri söylemiştir. Bütün me'hazler bu hâdiseyi kaydetmektedirler.

* * *

510/299- *«Varaka İbn-i Nevfel (Hatice-i Kübra'nın ammizâdelerinden) bidayet-i vahiyde Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm telâş etmiş. Hatice-i Kübra o hâdiseyi, meşhur Varaka İbn-i Nevfel'e hikâye etmiş. Varaka demiş: "Onu bana gönder." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Varaka'nın yanına gitmiş, mebde-i vahiydeki vaziyeti hikâye etmiş. Varaka demiş:*

بَشِّرْ يَا مُحَمَّدُ اِنِّى اَشْهَدُ اَنَّكَ اَنْتَ النَّبِىُّ الْمُنْتَظَرُ وَبَشَّرَ بِكَ عِيسَى

Yani: "Telâş etme, o hâlet vahiydir. Sana müjde! İntizar edilen Nebi sensin! İsa, seninle müjde vermiş."»

Risalede yeri: Mektubat sh: 173

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/3, 6/215; Cem'-ül Fevaid 2/60; Eş-Şifa 1/363; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/743; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 163-166; Eş-Şerîa Acürrî sh: 443; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/217; ve daha geniş me'hazler için Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 522

Zabıt şekli: Varaka, hayatının son günlerinde gözleri a'ma olmuş, daha evvellerinde Hristiyan dinini tedkik edip kabul etmiş, okur-yazar bir insan imiş. Peygamberimize vahyin başlangıcında onu teskin ve tebşir edici sözler söylemiş, aynı zamanda Peygamberliğine iman ettiğini bildirmiştir. Daha bu hususda onun uzun ve mânidar bir şiiri de meşhurdur. Varaka'nın hikâyesi meşhur ve sahih olduğundan başka bir şey yazmaya gerek duyulmadı.

* * *

511/300- *«Askelân-ul Hımyerî nam ârif-i billâh, bi'setten evvel Kureyşîleri gördüğü vakit, "İçinizde dava-yı nübüvvet eden var mı?" "Yok" derlerdi. Sonra bi'set vaktinde yine sormuş; "Evet" demişler, "Biri dava-yı nübüvvet ediyor." Demiş: "İşte âlem onu bekliyor."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 173

Me'hazler: Eş-Şifa 1/363; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/742; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 140

Zabıt şekli: Sahih rivayetlerden birisi, bizzat Abdurrahman bin Avf'tandır ki; demiş: Ben bi'setten evvel Yemen'e ticarete gittim. Askelan-ül Hımyerî'ye misafir oldum. Kendisi çok yaşlı bir zât idi. Daha önceleri de Yemen'e gittiğimde hep ona misafir olurdum. O da her def'asında sorardı: "Sizin dininize muhalefet edip başka bir din izhar eden var mıdır?" Ben, "Yok!" derdim. Sonra bi'set-i Nebî'de yine gitmiştim. Ona misafir oldum. Çok yaşlanmış, kulakları zor işitiyordu. Evlâd ve torunları toplandılar. Benim kim olduğumu kendisine söylediler. Hemen doğrulmak istedi, evlâdları yardım ettiler, oturdu. Bana: "Kendini tanıt, ey Kureyşî kardeş!" dedi. Ben kendimi tanıttım. Yine sordu. Ben "Evet, birisi var, yeni bir din izhar ediyor."dedim. O dedi: "Sana ticaretten daha hayırlı bir müjde vereyim mi?" Dedim: "Evet, buyurun!" Dedi: "Senin kavminden Cenab-ı Hak bir Peygamber gönderdi. Acele et, dön! Ve benim şu beytlerimi ona götür!" Beytleri:

اَشْهَدُ بِاللّٰه ذِى الْمَعَالِ وَفَالِقِ الْيَلِ وَالصَّبَاحِ
اِنَّكَ ذُو سِرٍّ مِنْ قُرَيْشٍ يَا ابْنَ الْمُفَدّٰى مِنَ الذَّبَاحِ
اُرْسِلْتَ تَدْعُو اِلٰى يَقِينٍ يُرْشِدُ لِلْحَقِّ وَالْفَلَاحِ
اَشْهَدُ بِاللّٰهِ رَبِّ مُوسٰى اِنَّكَ اُرْسِلْتَ بِالْبِطَاحِ

فَكُنْ شَفِيعِى اِلَى مَلِيكٍ يَدْعُو الْبَرَايَا اِلَى الْفَلَاحِ

Abdurrahman bin Avf der ki: "Bu beytleri aldım ve hemen Mekke'ye döndüm. Mekke'de en evvel Ebu Bekir'le karşılaştım, haberi Ebu Bekir'e anlattım. Ebu Bekir (R.A.) bana: "Hemen Peygamber'e git!" dedi. Ben Hatice'nin evine vardım. Resul-i Ekrem (A.S.M.) beni görünce, tebessüm eyledi ve buyurdu ki: "Ben şimdi karşımda temiz ve güzel bir yüz, bir sîma görüyorum, arkasında bir hayrın, bir beşaretin bulunduğunu umuyorum. Söyle nedir?" Dedim: "Size bir emanet var." "Bir mektub mu?" "Evet!" dedim ve müslüman oldum ve hikâyeyi kendisine anlattım. Bunun üzerine dedi ki: "Evet, Hımyerli kardeş mü'mindir, beni tasdik ediyor."

* * *

512/301- *«Nasara ülema-yı benâmından İbn-ül Ulâ, bi'setten ve Peygamberi görmeden evvel haber vermiş. Sonra gelmiş. Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ı görmüş, demiş:*

«وَالَّذِى بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَقَدْ وَجَدْتُ صِفَتَكَ فِى الْاِنْجِيلِ وَبَشَّرَ بِكَ ابْنُ الْبَتُولِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 174

Me'hazler: Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/744; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 121 ve 208

Zabıt şekli: Bu zâtın İslâmiyeti ile alâkadar bazı me'hazler, 468 no.lu bölümde verilmiş. Orada sözlerinin meâli de kaydedilmiştir. Ayrıca Cârud İbn-ül Ulâ'dan mühim bir şiir de kaydedilmiştir. Asıl ismi, Cârud bin El-Ulâ'dır. Rivayet, aşağı yukarı Üstad'ın kaydettiği tarzdadır.

* * *

513/302- *«Bahsi geçen Habeş padişahı Necaşî demiş:*

« لَيْتَ لِى خِدْمَتَهُ بَدَلاً عَنْ هذِهِ السَّلْطَنَةِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 174

Me'hazler: Cem'-ül Fevaid 2/66; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/285; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/364; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 115

Zabıt şekli: وَاللّٰهِ لَوْ اَنَا مَا فِيهِ مِنَ الْمُلْكِ لَاَتَّبَعْتُهُ فَاَكُونُ اَنَا الَّذِى اَحْمِلُ نَعْلَيْهِ وَاُوضِيهِ (اَىْ اَغْسِلُ يَدَيْهِ)

Meâli: "Ben eğer şu saltanatta olmasaydım, O'na tabi' olup, hizmetkârı olu-

rum. Hem de öyle bir hizmetkâr ki, O'nun ayakkabılarını taşır ve ellerine su dökerdim."

* * *

KÂHİNLERLE ALÂKADAR MU'CİZELER

514/303- *«Şıkk isminde meşhur bir kâhindir ki; bir gözü, bir eli, bir ayağı varmış. Âdeta yarım insan... İşte o kâhin, manevî tevatür derecesinde kat'î bir sûrette tarihlere geçmiş ki; Risalet-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ı haber verip, mükerreren söylemiştir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 174

Me'hazler: Eş-Şifa 1/365; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/747; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/123 ve 125; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî 168-172 ve diğer bazı me'hazler için 140 no.lu kısma da bakılabilir.

Zabıt şekli: Yemen Meliki Rubey'a bin Nasr'ın gördüğü rü'yadan dehşet alması üzerine, rü'yasını Şıkk ve Satîh'a ayrı ayrı olarak tâbir ettirmek üzere onlara haber göndermiş. Evvelâ Satîh gelmiş. Satîh'ın asıl ismi, Rubey' bin Rubey'a bin Mes'ud bin Mazen bin Ziib bin Ady bin Mazen bin Gassan'dır. Satîh'a rü'yasını anlatmış. O da tâbir etmiş. Ve hülâsa olarak: Âhirzaman Peygamberinin yakında zuhur edeceğini ona söylemiş. Sonra Şıkk'ı getirmişler. O da aşağı yukarı rü'ya için aynı tâbiri söylemiş...ilh. Uzun sözler ve hikâyeler...

* * *

515/304- *«Meşhur Şam kâhini Satîh'dir ki; kemiksiz, âdeta azâsız bir vücud, yüzü göğsü içinde bir acûbe-i hilkat ve çok da yaşamış bir kâhindir. Gaibden verdiği doğru haberler, o zaman insanlarda şöhret bulmuş. Hattâ Kisra (yani Fars padişahı) gördüğü acib rü'yayı ve velâdet-i Ahmediye (A.S.M.) zamanında sarayın ondört şerefesinin düşmesinin sırrını Satîh'den sormak için, Muyzan denilen âlim bir elçisini göndermiş. Satîh demiş: "Ondört zât sizlerde hâkimiyet edecek, sonra saltanatınız mahvolacak. Hem birisi gelecek, bir din izhar edecek. İşte o sizin din ve devletinizi kaldıracak!" meâlinde Kisra'ya haber göndermiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 174

Me'hazler: El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 2/355-269; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/126-129; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/365; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/747; Hüccetullah Ale-l Âlemîn sh: 168, 173 ve 175; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 1/128-130; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/125

Zabıt şekli: Beyhakî'nin ve Ebu Nuaym'in Delâil-ün Nübüvve eserlerinde: Kisra, kendi sarayının eyvanının inşikakından dehşet alıp, mânasını sormak isterken; Muyzan da, üstte bahsi geçmiş olan dehşetli rü'yayı gördüğünü

Kisra'ya söylemiş... Ve daha sonra bu Muyzan denilen Kisra'nın elçisi Şam'a, Satîh'a gelerek, her iki mes'eleyi tâbir ettirmiş. Hikâyesi hayli uzundur. Hülâsa olarak Hazret-i Üstad onun özünü almıştır.

* * *

516/305- *«Kâhinlerden Sevad İbn-i Karib-id Devsî ve Hunafir ve Ef'asiye Necran ve Cizl İbn-i Cizl-il Kindî ve İbn-i Halasat-ed Devsî ve Fatıma Bint-i Nu'man-ı Neccariye gibi meşhur kâhinler, siyer ve tarih kitablarında tafsilen beyan ettikleri vecih üzere; âhirzaman peygamberinin geleceğini, o peygamber de Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm olduğunu haber vermişler.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 175

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/248; Mecma-uz Zevaid 8/248-249 ve 251; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 2/335; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/365; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/112; Feth-ül Barî 8/179; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/747-748; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 169-180, 181 ve 182; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 1/250-271

Zabıt şekli: Bu bölümde birkaç kâhinin hayat hikâyeleri ve hâdiseleri beraber zikredilmiş olmasından, bunların ayrı ayrı herbirisinin söz ve şiirlerini yazmak çok uzun olacağından, sadece Sevad bin Karib-üd Devsî ve Hunafir'in haberlerine ait söz ve şiirlerine kısaca temas edilecek.

Sahih-i Buharî'deki hadîs: "Hazret-i Ömer (R.A.) Sevad bin Karib-üd Devsî'ye bir gün sordu: Kâhinlik zamanında sana en garib gelen hâdise hangisidir ve nasıldır?" Sevad demiş ki: "Ben bir gün çarşıda iken, bana her zaman gelen cinnî geldi. Telâşlı bir hâli vardı, dedi:

اَلَمْ تَرَ اَنَّ الْجِنَّ وَاِبْلاَسَهَا وَيَاْسَهَا مِنْ بَعْدِ اِنْكَاسِهَا وَلُحُوقَهَا بِالْقِلاَصِ وَاَحْلاَسِهَا...

diye uzun şiirini söyledi, gitti. Kısaca mânası ise: "Cinler, iblisler hepsi yeis içine girdiler ve kâhinlikleri son bulmaktadır..."

Hazret-i Ömer de (R.A.) Sevad'ı tasdik ederek dedi ki: "Ben de câhilî devirde bir puta kesilen bir kurbandan şöyle şöyle duydum..."

Ve hâkeza, Hunafir ve sairenin şiirleri hayli uzun ve değişiktir...

* * *

517/306- *«Hazret-i Osman'ın akrabasından Sa'd İbn-i Bint-i Küreyz kâhinlik vasıtasıyla, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın nübüvvetini gaibden haber almış. Bidayet-i İslâmiyette Hazret-i Osman-ı Zinnureyn'e demiş ki: "Sen git iman et." Osman bidayette gelmiş, iman etmiş. İşte o Sa'd o vâkıayı böyle bir şiir ile söylüyor:*

هَدَى اللّٰهُ عُثْمَانًا بِقَوْلِى اِلَى الَّتِى بِهَا رُشْدُهُ وَ اللّٰهُ يَهْدِى اِلَى الْحَقِّ

(Yani: Cenab-ı Allah, Osman'ı benim ona söylediğim bir sözümle hidayete kavuşturdu ve elbette, ancak hakka ve hakikata hidayet veren Allah'tır.)»

Risalede yeri: Mektubat sh: 175

Me'hazler: El-Hasais-ül Kübra 1/258; Meşahir-ün Nisa – (sadeleştirilmiş şekliyle) Muhammed Zihnî 1/367

Zabıt şekli: Aşağı yukarı Hazret-i Üstad'ın kaydettiği şekilde olduğu için başka birşey yazmaya lüzum görmedik.

* * *

HÂTİFLERDEN GELEN SESLER

518/307- *«Zeyyab İbn-ül Haris'e hâtif-i cinnî böyle bağırmış, onun ve başkasının sebeb-i İslâmı olmuş:*

يَا ذَيَّابُ يَا ذَيَّابُ يَا ذَيَّابُ اِسْمَعِ الْعَجَبَ الْعُجَابَ
بُعِثَ مُحَمَّدٌ بِالْكِتَابِ يَدْعُو بِمَكَّةَ فَلاَ يُجَابُ »

(**Meâli:** Üç kere: "Ey Zeyyab, ey Zeyyab, ey Zeyyab! Acaiblerin acaibi bir haberi işit ki; Muhammed kitab ile ba's olunmuş, Mekke'de İslâm'a davet için halkı çağırdığı halde, O'na icabet edenler yok gibidir.)

Risalede yeri: Mektubat sh: 175

Me'hazler: Es-Sîret-ül Halebiye 1/335-337; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 1/358; Hüccetullah Ale-l Âlemîn sh: 181

Zabıt şekli: Şerh-üş Şifa'da aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği gibidir. El-Hasais'te ise, Hazret-i Osman'dan gelen rivayet şöyledir: "Bi'setten önce biz bir kafile ile Şam tarafına gidiyorduk. Şam'ın hududuna girdiğimizde, orada yaşayan kadın bir kâhin bizi karşıladı ve dedi ki: "Benim cinnî arkadaşım geldi, şöyle dedi: "Ahmed çıktı, O'nun emrine karşı çıkılamaz!." Ben döndüm, Mekke'ye geldim; Resulullah'ın Hak din tebliğ ettiğini gördüm ve müslüman oldum." Daha bu neviden Hazret-i Osman'dan gelen bir kaç rivayet vardır.

* * *

519/308- *«Yine bir hâtif-i cinnî, Sâmia İbn-i Karret-il Gatafanî'ye böyle bağırmış, bazılarını imana getirmiştir:* جَاءَ الْحَقُّ فَسَطَعَ وَ دُمِّرَ بَاطِلٌ فَانْقَمَعَ »

(Yani: Hak geldi, Nur saçtı... Bâtıl ise, mahvoldu, kökü kazıldı.)

Risalede yeri: Mektubat sh: 175

Me'hazler: Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/748; El-Hasais-ül Kübra 1/252-

271

Zabıt şekli: Aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzda olduğu için başka birşey yazmadık.

* * *

SANEMLER VE ONLARA KESİLEN KURBANLARDAN DUYULAN SESLER

520/309- *«Mâzen Kabilesinin sanemi bağırıp demiş:*

«هذَا النَّبِيُّ الْمُرْسَلُ جَاءَ بِالْحَقِّ الْمُنْزَلِ

(Yani: Şu gelen Mürsel Peygamber, O'na indirilmiş hak kitap ile gelmiştir.)

Risalede yeri: Mektubat sh: 175

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/255; Es-Sîret-ül Halebiye 1/325; El-Bidaye Ven-Nihaye 2/337; Mecma-uz Zevaid 8/247; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/747; El-Hasais-ül Kübra 1/252-271; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/115; El-İstiab – İbn-ü Abdi-l Berr 3/446

Zabıt şekli: İmam-ı Beyhakî ve Suyutî'nin zabıtlarına göre; Umman'daki Mâzin-üt Taî, kendi kabilesine reis iken, putlara hizmet eder, ibadet ederdi. Kendisinin özel bir putu vardı. İsmi "Naciz" idi. Şerh-üş Şifa'da ise, ismi "Bacir" imiş. Mâzin kendisi diyor: "Birgün puta bir kurban kesildi, ben sanemden şu sesi duydum:

يَا مَازِنُ اقْبَلْ اِلَيَّ اقْبَلْ، تَسْمَعُ مَالاَ يُجْهَلُ، هذَا نَبِيٌّ مُرْسَلٌ، جَاءَ بِحَقٍّ مُنْزَلٍ،
فَآمِنْ بِهِ كَيْ تَعْدِلُ، عَنْ حَرِّ نَارٍ تَشْعَلُ، وَقُودُهَا بِالْجَنْدَلِ

Meâli: Hülâsası şudur: "Ey Mâzin! Anla, bak câhil kalma! Şu gelen Peygamber Hak ile gelmiştir. Ona iman et ki, doğrulasın..."

* * *

521/310- *«Abbas İbn-i Mirdas'ın sebeb-i İslâmiyeti olan meşhur vakıa şudur ki: Dumar namında bir sanemi varmış; o sanem, bir gün böyle bir ses vermiş:*

أَوْدَى ضُمَارُ وكَانَ يُعْبَدُ مُدَّةً قَبْلَ الْبَيَانِ مِنَ النَّبِيِّ مُحَمَّدٍ

(Yani Peygamber Hakk'ın beyanıyla gelmeden önce, Dumar'a ibadet ediliyordu, amma şimdi artık ona ibadet edilmez.) Yani: "Muhammed gelmeden evvel bana ibadet ediliyordu, şimdi Muhammed'in beyanı gelmiş; daha o dalâlet olamaz."»

Risalede yeri: Mektubat sh: 176

Me'hazler: Kenz-ül Ummal 12/472; Mecma-uz Zevaid 8/246; Es-Sîret-ül

Halebiye 1/325; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 2/341-342, iki rivayet tarzıyla; El-Hasais-ül Kübra 1/267; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 1/118

Zabıt şekli: Abbas bin Mirdas kendisi anlatıyor: Babam vefat ederken "Dumar" ismindeki sanemi bana vasiyet etti ki, ona iyi bakayım ve kıymetini bileyim. Babamın vefatından sonra, ben onu bir odanın içine aldım. Hergün ona gider, bakımını, temizliğini yapar, ibadet ederdim. Böylece hayatım sürüp giderken, Peygamber (A.S.M.) zuhur etti. Birgün o putun içinden bir ses geldi. Şöyle diyordu:

قُلْ لِلْقَبَائِلِ مِنْ سُلَمٍ كُلِّهَا ، هَلَكَ الْاَنِيسُ وَعَاشَ اَهْلُ الْمَسْجِدِ
اَوْدَى ضُمَارُ وَكَانَ يُعْبَدُ مُدَّةً، قَبْلَ الْكِتَابِ اِلَى النَّبِيِّ مُحَمَّدٍ
اِنَّ الَّذِي وَرِثَ النُّبُوَّةَ وَالْهُدَى، بَعْدَ ابْنِ مَرْيَمَ مِنْ قُرَيْشٍ مُهْتَدًى

Meâli: Az üstte bir satırının meâli verildiğinden ona iktifa edildi.

* * *

522/311- *«Hazret-i Ömer, İslâmiyetten evvel saneme kesilen bir kurbandan böyle işitmiş:* »يَا آلَ الذَّبِيحِ اَمْرٌ نَجِيحٌ رَجُلٌ فَصِيحٌ يَقُولُ لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّٰهُ

(Ey kurban kesenler! Mühim bir iş var, bir insan fasih bir dil ile "Lâilahe İllallah" söylüyor!)

Risalede yeri: Mektubat sh: 176

Me'hazler: Sahih-i Buharî 5/61; Feth-ül Barî Şerh-i Buharî 7/177; Kenz-ül Ummal 12/363; El-Hasais-ül Kübra 1/252; Es-Sîret-ül Halebiye 1/327; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 2/332-333, iki rivayet tarikiyle; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/749; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 198

Zabıt şekli: Me'hazlerdeki zabıtlarda, Hazret-i Ömer'in (R.A.) sanemden duyduğu ses, bir kaç tarzda gelmiştir. Bazı rivayetlerde: يَا جَلِيحُ اَمْرٌ نَجِيحٌ رَجُلٌ فَصِيحٌ...الخ. dır. Diğer bazılarında da: يَا لَذَرِيحٍ اَمْرٌ نَجِيحٌ صَائِحٌ يَصِيحُ بِلِسَانٍ فَصِيحٍ...الخ. dır.. ve hâkeza birkaç tarz ve sûrette gelmiştir.

* * *

ESKİ TAŞLARDA VE KABİR TAŞLARINDA GÖRÜLMÜŞ BAZI ACİB YAZILAR

523/312- *«Bazı taşlar üstünde ve kabirlerde ve kabirlerin mezar taşlarında hatt-ı kadîm ile* مُحَمَّدٌ مُصْلِحٌ اَمِينٌ *gibi ibareler bulunmuş; onunla bir kısım in-*

sanlar imana gelmişler.»

(Arabçasının meâli: "Muhammed, Muslih ve Emin'dir.")

Risalede yeri: Mektubat sh: 176

Me'hazler: Tirmizî kitab:46, bab:2; Müsned-i Ahmed 4/215; Tabakat-ı İbn-i Sa'd 4/215; El-Fetavi-l Hadîsiye – Heysemî sh: 95; Es-Sîret-ül Halebiye 1/354 birçok rivayet yollarıyla; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/467; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/749; El-Hasais-ül Kübra 1/90

Zabıt şekli: Bu mes'eleye dair, me'haz kitaplarda uzun uzun misaller ve hâdiselerle nakiller yapılmıştır. Taşlarda, ağaçlarda ve hattâ otların ve ağaçların yapraklarında Peygamber'in Risaletini bildiren yazılara dair bir çok hâdiseler kaydedilmiştir. Uzun kıssalar ve rivayetler olduğu için burada birşey yazmaya lüzum görülmedi.

* * *

524/313- *«Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dan evvel, zamanına pek yakın, yalnız yedi Muhammed ismi var, başka yoktur. O yedi adamın hiçbir cihetle "Muslih-i Emin" tabirine liyakatları yoktur.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 176

Me'hazler: Es-Sîret-ül Halebiye 1/131, 132, 133 ve 134

Zabıt şekli: Es-Sîret-ül Halebiye müellifi Kutb-ül Halebî bu mes'elede uzun ve geniş tahliller yapmıştır. Bazı rivayetlerde üç, bazılarında dört, diğer bazı rivayetlerde yedi veya sekiz adamın, Peygamberimizden evvel isimleri Muhammed olduklarını kaydetmiş... Sonunda da bazı zâtların bu mes'eleyi güzelce ifade eden bir şiirini de kaydetmiş. Arabça şiir şöyledir:

اِنَّ الَّذِينَ سُمُّوا بِاسْمِ مُحَمَّدٍ مِنْ قَبْلِ خَيْرِ الْخَلْقِ ضِعْفُ ثَمَانِ
اِبْنُ الْبَرَاءِ مُشَاجِعُ اِبْنُ رُبَيْعَةَ ثُمَّ اِبْنُ مُسْلِمٍ يُحْمَدَى حِرْمَانِى
لَيْثِيُّ السُّلَيْمِيُّ وَاِبْنُ أُسَامَةَ سَعْدِيُّ وَاِبْنُ سَوَاءَةَ هَمْدَانِى
وَاِبْنُ الْجَلَّاجَ مَعَ الْأُسَيْدِيِّ يَا فَتَى ثُمَّ الْفُقَيْمِيُّ هٰكَذَا الْحِمْرَانِى

* * *

VELÂDETİ HENGÂMINDA GÖRÜLMÜŞ OLAN HÂRİKALAR

525/314- *«Velâdet-i Nebevî gecesinde hem annesi, hem annesinin yanında bulunan Osman İbn-il Âs'ın annesi, hem Abdurrahman İbn-i Avf'ın annesinin gördükleri azîm bir nurdur ki; üçü de demişler: "Velâdeti anında biz öyle bir*

nur gördük ki; o nur, maşrık ve mağribi bize aydınlattırdı."»

Risalede yeri: Mektubat sh: 177

Me'hazler: Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 25/355-357; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/135-136; Eş-Şerîa – Acürrî sh: 43; Kenz-ül Ummal 12/392; Eş-Şifa 1/366; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/750; Sıfat-üs Safve – Ebu-l Ferec İbn-ül Cevzî 1/52; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 1/80-92; El-Hasais-ül Kübra 1/114-119-131; Muhtasar Sîret-ür Resul Abdullah El-Necdî sh: 13; Er-Rahik-ul Mahtûm – Safiyy-ür Rahman 1/62; Tabakat-ı İbn-i Sa'd 1/63; Şerh-üs Sünne – Begavî 13/208-209; Cem'-ül Fevaid 1/54-57; El-Feth-ül Kebir 1/57, 455 ve 2/123'de رَأَتْ أُمِّي حِينَ وَضَعَتْنِي سَطَعَ مِنْهَا نُورٌ أَضَاءَتْ لَهَا قُصُورُ بُصْرَى hadîsi, yani "Annem beni doğurduğu anda görmüştür ki; kendisinden bir nur çıkıp dünyaya yayılmış, o nur kendisine "Busra" kasırlarını aydınlatmıştır."

Keza Tabakat-ı İbn-i Sa'd 1/102; Müsned-i Ahmed 4/127 ve 128; Müstedrek-ül Hâkim 2/600, İmam-ı Zehebî sıhhatını ikrar etmiş; Uyûn-ul Eser 1/27

Zabıt şekli: Hem Şifa-i Şerif, hem de onun şerhinde, aynen Hazret-i Üstad'ın hülâsasını kaydettiği tarzda izahıyla kaydedilmiştir.

* * *

526/315- *«O gece Kâ'be'deki sanemlerin çoğu başı aşağı düşmüş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 177

Me'hazler: 142 no.lu kısımda da bazı me'hazler verilmiş olduğu halde, burada yine birkaç me'haz kaydediyoruz:

El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 1/119-131, 2/272; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 1/19; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 197; İs'af-ür Ragıbîn, Nur-ul Ebsar kenarı sh: 24

Zabıt şekli: Me'hazlerde; Kâ'be'deki sanemlerin çoğu öyle olduğu gibi, sair yerlerdeki sanemlerin de yüz üstü düşmeleri hâdiseleri çok olmuş. Kâ'be'deki sanemlerin yüz üstü düşme hâdisesinin en kuvvetli tariki, Esma Binti Ebi Bekir'den rivayeten gelen ve Varaka bin Nevfel ve Zeyd bin Amr'dan nakledilen rivayettir ki; Bi'setten önce Habeş Meliki Necaşî'nin yanına gittiklerinde, Zeyd bin Amr hâdiseyi Necaşî'ye anlatmıştır.

* * *

527/316- *«Meşhur Kisra'nın eyvanı (yani saray-ı meşhuresi) o gece sallanıp inşikak etmesi ve ondört şerefesinin düşmesidir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 177

Me'hazler: 143 no.lu kısımda da bazı me'hazler verilmiş olduğu halde, bu-

rada yine bir-iki me'haz kaydediyoruz:

Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 1/126; El-Hasais-ül Kübra 1/128, 2/272; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/750; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 174; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/139

Zabıt şekli: Delâil-i Ebu Nuaym, El-Hasais ve Şifa gibi mühim me'hazler, aynen Hazret-i Üstad'ın yazdığı tarzda hâdiseyi kaydetmişlerdir. Yalnız "Kisra, o garib hâdiseyi kimseye söylememeye çalışmışsa da yapamamış, sabahleyin vezirlerini çağırarak onlara anlatmıştır." olan fazlalık ve rivayetteki sair uzun kısımlar hâriç kalmak şartıyla aynendir.

* * *

528/317- *«Sava'nın takdis edilen küçük denizinin o gecede yere batması...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 177

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/366; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/751; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 174; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 1/128; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 1/127; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/139, 140

Zabıt şekli: Şifa-i Şerif'te "Save" yerine her ne kadar "Taberiye Gölü" diye yazılmışsa da; şârihler, meşhur olanı Fars memleketinde bulunan "Save Gölü"dür demişlerdir.

* * *

529/318- *«İstahr-Âbad'da bin senedir daima iş'al edilen, yanan ve sönmeyen, Mecusilerin mabud ittihaz ettikleri ateşin, velâdet gecesinde sönmesi...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 177

Me'hazler: Uyûn-ül Eser 1/28; Eş-Şifa 1/367; El-Hasais-ül Kübra 1/128 (aynı zamanda, o gece sanemlerin yüz üstü düşmeleri hâdisesi); Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî El-Medhal sh: 18 ve 1/126'da bu ateşin bin seneden beri sönmeden yandığı halde o gecede sönmesi; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/751; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 174; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/139-140

Zabıt şekli: Delâil-ün Nübüvve gibi bazı me'hazler, Kisra kendi Eyvanının inşikak hâdisesini, sabahleyin vezirlerini toplayarak onlara anlatmada iken, Save Gölü'nün yere battığı ve İstahr-Âbad'daki ateşin söndüğü haberi de gelmiştir. Molla Aliyy-ül Karî der ki: "Sanki yere batan Save Gölü'nün suyu, Mecusîlerin o ateşi üstüne dökülmüş gibi aynı gecede o ateş sönmüştür."

* * *

530/319- *«Vak'a-i Fil'dir ki; Kâ'be'yi tahrib etmek için, Ebrehe namında*

Habeş Meliki gelip, Fil-i Mahmudî namında cesim bir fili öne sürüp gelmiş. Mekke'ye yakın olduğu vakit fil yürümemiş. Çare bulamamış, dönmüşler. Ebabil kuşları onları mağlub etmiş ve perişan etmiş, kaçmışlar. Bu kıssa-i acîbe, tarih kitablarında tafsilen meşhurdur. İşte şu hâdise, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın delâil-i nübüvvetindendir. Çünki velâdete pek yakın bir zamanda, kıblesi ve mevlidi ve sevgili vatanı olan Kâ'be-i Mükerreme, gaybî ve hârika bir sûrette Ebrehe'nin tahribinden kurtulmuştur.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 177

Me'hazler: (Not: Fil hâdisesi, Hazret-i Üstad'ın kaydettiği gibi, Kur'an'da sarihtir. Hem aynı sene içinde Resul-i Ekrem (A.S.M.) dünyaya gelmiş... Sûre-i Elemtere'de hâdise, anahatlarıyla beyan edilmiştir. Fil hâdisesi, Resul-i Ekrem'in dünyaya geldiği sene içinde vuku' bulmasıyla; Kur'an o vak'ayı Hz. Peygamber'in mucizelerinden sayar gibi, اَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِاَصْحَابِ الْفِيلِ uslûbuyla ifade-i beyan etmiştir. Umum tefsirler ve siyer kitapları hâdisenin uzun tafsilatını kaydetmişler. Onun için bu hâdise hakkında me'haz vermeye gerek yok gibidir. Yalnız şu kadar var ki; Ebrehe, Habeş Meliki değil, belki Melik'in başkumandanıdır. Yaptığı bu işi, Habeş Meliki olan Necaşî'den habersiz yapmış olduğu hakkında rivayetler vardır. Bak: Tefsir-i İbn-i Kesir 4/480; Tefsir-i Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 6/394)

* * *

RESUL-İ EKREM'İN KÜÇÜKLÜĞÜNDE GÖRÜLMÜŞ HÂRİKA HÂL VE MU'CİZEVÎ İŞLER

531/320- *«Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm küçüklüğünde Halime-i Sa'diye'nin yanında iken, Halime ve Halime'nin zevcinin şehadetleriyle; güneşten rahatsız olmamak için, çok def'a üstünde bir bulut parçasının ona gölge ettiğini görmüşler ve halka söylemişler ve o vakıa sıhhatle şöhret bulmuş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 177

Me'hazler: 412 no.lu kısımda da bunun bazı me'hazleri verilmiş olmakla beraber, burada nümûnelik bir-iki me'haz daha verelim:

Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/368; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/753

Zabıt şekli: Aşağı yukarı Hazret-i Üstad'ın kaydettiği ile aynendir. Hem Halime-i Sa'diye ve zevcinin ve oğullarının Resul-i Ekrem'den (A.S.M.) gördükleri Şakk-ı Sadır (göğsünün yarılıp yıkanması ve saire) gibi daha birçok rivayetler de nakletmişlerdir. Bunlar, 412 no.lu bölümdeki me'hazlerde ve burada isimlerini kaydettiğimiz iki-üç me'hazde de görülebilir.

* * *

532/321- *«Şam tarafına oniki yaşında iken gittiği vakit, Bahîra-i Rahib'in şehadetiyle, bir parça bulut, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın başına gölge ettiğini görmüş ve göstermiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 177

Me'hazler: Tirmizî kitap:4, bab:3; Tabakat-ı İbn-i Sa'd 1.K.-83, 101; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/753; Sıfat-üs Safve – Ebu-l Ferec İbn-ül Cevzî 1/67; Es-Sîret-ül Halebiye 1/193-195; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/168-172; Er-Rahik-ul Mahtum Safiy-ür Rahman sh: 68; Sîret-ü İbn-i Hişşam 1/180-181 ve ayrıca da bu kitabın "Hadîsler Cedveli"nin 349 nolu kısmındaki me'hazler...

Zabıt şekli: Bahira-i Rahib'in Resul-i Ekrem'le (A.S.M.) mâcerası hayli uzun ve rivayet yolları da çoktur. Hazret-i Üstad bunların hülâsasını kaydetmiş. Me'hazlerdekilerle aynen muvafakattadır.

* * *

533/322- *«Yine bi'setten evvel Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, bir def'a Hatice-i Kübra'nın Meysere ismindeki hizmetkârıyla ticaretten geldiği zaman, Hatice-i Kübra, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın başında iki meleğin bulut tarzında gölge ettiklerini görmüş. Kendi hizmetkârı olan Meysere'ye demiş. Meysere dahi Hatice-i Kübra'ya demiş: "Bütün seferimizde ben öyle görüyordum."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 177

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/65; Eş-Şifa 1/368; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/753; Sıfat-üs Safve – Ebu-l Ferec İbn-ül Cevzî 1/72; Es-Sîret-ül Halebiye 1/226

Zabıt şekli: Şerh-üş Şifa'da, aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır. Yalnız Hazret-i Hatice'nin gördüğü gölge gibi bulutu, onun yanındaki câriyelerinin de müşahede ettiklerini kaydetmiştir.

* * *

534/323- *«Nakl-i sahih ile sâbittir ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, bi'setten evvel bir ağacın altında oturdu; o yer kuru idi, birden yeşillendi. Ağacın dalları, onun başı üzerine eğlip kıvrılarak gölge yapmıştır.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 178

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/368; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/753, iki rivayet tarikiyle; Es-Sîret-ül Halebiye 1/195; Tirmizî kitap:45, bab:97, kuru bir ağaca âsasıyla dokunmasıyla, aynı anda ağacın yeşillendiğini...

Zabıt şekli: Tirmizî'nin me'hazler içinde kaydedilmiş rivayet şeklinden

başka, sair me'hazler aynen Üstad'ın yazdığı gibi kaydetmişlerdir.

* * *

535/324- *«Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ufak iken, Ebu Talib'in evinde kalıyordu. Ebu Talib, çoluk ve çocuğu ile onunla beraber yerlerse, karınları doyardı. Ne vakit o zât yemekte bulunmazsa, tok olmuyorlardı. Şu hâdise hem meşhurdur, hem kat'îdir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 178

Me'hazler: Es-Sîret-ül Halebiye 1/189; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/367; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/751; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/166

Zabıt şekli: Şerh-üş Şifa ve diğer me'hazlerde bu rivayet için uzun tahliller yürütülmüş.. ve rivayetin hülâsası aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır.

* * *

536/325- *«Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın küçüklüğünde ona bakan ve hizmet eden Ümm-ü Eymen demiş: "Hiçbir vakit Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm açlık ve susuzluktan şikâyet etmedi, ne küçüklüğünde ve ne de büyüklüğünde."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 178

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/125; Es-Sîret-ül Halebiye 1/189; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/368; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/752; El-Hasais-ül Kübra 1/111; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/167

Zabıt şekli: Ümm-ü Eymen Radıyallahü Anha, aslen Habeşî bir câriye olup, Peygamber'in babası onu âzad etmiş... Sonra bi'setin ilk senelerinde Resulullah'a iman edip müslüman olmuş mübarek bir sahabiye ve Resul-i Ekrem'in -bir rivayete göre- hem mürebbiyesi, hem de süt annesidir. Ümm-ü Eymen'in oğlu, "Eymen bin Ubeyd-ül Habeşî"dir. Ubeyd-ül Habeşî vefat ettikten sonra, Ümm-ü Eymen Zeyd bin Hârise ile evlenmiştir. Vefat günü ihtilâflıdır. Hadîs ve rivayeti İbn-i Sa'd ve Ebu Nuaym tahric ve nakletmişlerdir.

* * *

537/326- *«Murdiası olan Halime-i Sa'diye'nin malında ve keçilerinin sütünde, kabilesinin hilâfına olarak çok bereketi ve ziyade olmasıdır. Bu vakıa hem meşhurdur, hem kat'îdir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 178

Me'hazler: Bu rivayetin me'hazleri kısmen 412 no.lu kısımda da verilmiştir. Hem buradaki rivayet, bir tekrar olduğu halde, fakat, Ondokuzuncu Mektub'un bütün hadîs ve rivayetlerini tekrar da olsa, tek-tek kaydettiğimiz

için, tekrar denilmez. Bununla beraber, nümûne için yine bir-iki me'haz verelim:

Sıfat-üs Safve – Ebu-l Ferec İbn-ül Cevzî 1/57; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/750

Zabıt şekli: 412 numarada yazıldığı şekliyle aynendir. Ayrı bir şey yazmaya lüzum görülmedi.

* * *

538/327- *«Hem sinek onu tâciz etmezdi, onun cesed-i mübarekine ve libasına konmazdı. Nasılki evlâdından olan Seyyid Abdülkadir-i Geylanî (K.S.) dahi, ceddinden o hâli irsiyet almıştı; sinek ona da konmazdı.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 178

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/368; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/753; Et-Tabakat-ül Kübra Şa'ranî 1/109

Zabıt şekli: Bu bölümde iki mes'ele vardır:

Birincisi: Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) cesed-i mübarekine sineklerin konmadığı...

İkincisi: Aynı hâli, onun evlâdından Seyyid Abdülkadir-i Geylanî'nin de kesbettiğini...

Birinci mes'elenin zabtı: Şifa-i Şerif ve şerhinde mevcuddur.

İkinci mes'ele ise, Tabakat-ı Kübra'dadır. Bunlar, elbette ki yalnız nümûnelik me'hazlerdir. Meselâ Şerh-üş Şifa'da Aliyy-ül Karî, rivayeti Kutb-ül Halebî'den, o da Mısır'da bulunan hadîs meşayihinden nakletmiş...

Gavs-ı Geylanî'nin cesedine sineklerin konmadığı hakkındaki rivayetler bir çok kitaplarda yazılıdır. Meselâ Kalaid-ül Cevahir, Câmi-ü Keramat-il Evliya ve burada sahife numarasını verdiğimiz Et-Tabakat-ül Kübra ve Nefahat-ül Üns – Mevlâna Câmî gibi eserler...

Şeyh Abdülkadir-i Geylanî'den sorulmuş: "Ya Şeyh, görüyoruz ki, sinekler senin libasına konmuyorlar, bu nasıl oluyor?"

O da demiş: "Sineğin benim yanımda ne işi var? Benim yanımda ne dünya pekmezi, ne de âhiret balı kalmıştır. Sinek niye gelsin?.."

Bu mu'cize-i Nebeviye'nin bir devam ve tezahürü olan kudsî hâl, Hazret-i Geylanî'den sonra, asrımızda bir zatta da kısmen görüldü. O zat ise, Bediüzzaman Said-i Nursî Hazretleridir. İnebolu'da teksir edilmiş Zülfikar Kitabı'nda bu acib husus kayıtlı olduğu gibi, bizzat bu fakir gözümle müşahede ettim ki; Hazret-i Üstad'ın mübarek yüzüne ve ellerine sinekler konmuyordu. Konmak

için yaklaştığı halde, birden uzaklaşıyordu. Amma elbisesi üstüne konuyorlardı.

* * *

539/328- *«Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dünyaya geldikten sonra, bahusus velâdet gecesinde, yıldızların düşmesinin çoğalmasıdır.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 178

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/347-348; Sıfat-üs Safve – Ebu-l Ferec İbn-ül Cevzî 1/85; Es-Sîret-ül Halebiye 1/337

Zabıt şekli: Bu mes'ele ve rivayet bir çok tariklerle gelmiştir. Biz sadece Es-Sîret-ül Halebiye'de, Allâme Ali bin Burhaneddin El-Halebî'nin bu mes'eleyi tahlili neticesinde kaydettiği rivayeti yazıyoruz. Demiş ki: "Yıldızların sukutu, Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) bi'setinde, yani vahiy gelmeye başladığında kesretle vaki' olduğu meşhurdur. Fakat Maverdî'nin ve diğerlerinin kavli ise, Mevlid-i Resulullah'ta da vaki' olduğudur."

* * *

540/329- *«Bi'setten evvel kâhinlik çoktu. Kur'an nâzil olduktan sonra onlara hâtime çekti. Hattâ çok kâhinler imana geldiler.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 178

Me'hazler: Bu bölümdeki hükmün me'hazleri, daha doğrusu sâdık şâhidleri yüzlercedir. Nasılki 514 no.lu bölümden 517 numaraya kadar, kâhinlerle ilgili ve aynı zamanda bu mes'eleyle de alâkadar rivayetler, me'hazleriyle kaydedilmiştir. Başka me'haz vermeye de ihtiyaç yoktur. Amma yine de nümûnelik için bir-iki kitabın ismini veriyoruz:

Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 168-171; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 12/12430 ve 12431; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/234; Delâil-ün Nübüvve – Ebu Nuaym 1/225-226

Zabıt şekli: Bunun zabıt şekli ve birçok me'hazleri, 514 ile 517 numaralar arasındaki kısımlarda verildiği için, tekrarına lüzum görülmedi.

* * *

541/330- *«Şecaat kahramanı Hazret-i Ali, mükerreren diyordu: "Harbin dehşetlendiği vakit, biz Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın arkasına iltica edip tahassun ediyorduk."»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 179

Me'hazler: Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5891; Kenz-ül Ummal 12/347 ve 419; Şerh-üs Sünne – Begavî 14/33; Cem'-ül Fevaid 2/148; Nehc-ül Belâga –

Tahkik-i Subhî Salih sh: 520, bizzat İmam-ı Ali'den rivayet...

Zabıt şekli: Verilen me'hazlerin ekserisinde, rivayet ve söz yalnız İmam-ı Ali'den gelmiyor. Diğer bazı Sahabeler de aynı şeyi söylemiş ve ikrar etmişlerdir. İmam-ı Ali'nin sözünü, bizzat onun bir eseri olan Nehc-ül Belâga'da yazıldığı şekliyle alıyoruz:

كُنَّا اِذَا احْمَرَّ الْبَاْسُ اتَّقَيْنَا بِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسلّم فَلَمْ يَكُنْ اَحَدٌ اَقْرَبُ مِنَّا اِلَى الْعَدُوِّ مِنْهُ

Meâli: "Harbin en çok kızıştığı zamanda, biz Resulullah'a dayanır onunla nokta-i istinad bulabiliyorduk. (Öyle zaman olurdu ki) düşmana ondan daha yakını hiçbirimiz olmazdı."

* * *

542/331- *«Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın mütevatir ve kat'î bir mu'cize-i kübrası, şakk-ı Kamer'dir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 179

Me'hazler: Bu mu'cizenin mütevatirliği ve kat'iyyeti ve sairesi hakkında gelen rivayet ve hadîsler, 147 no.lu kısımda verilmiştir. Oraya müracaat edilebilir.

* * *

543/332- *«Mu'cize-i Mi'racın mukaddimesi olan Beyt-ül Makdis seyahatı ve sabahleyin Kureyş kavmi, ondan Beyt-ül Makdis'in tarifatını istemesi üzerine hâsıl olan bir mu'cizeyi bahsedeceğiz. Şöyle ki: Mi'rac gecesinin sabahında, Mi'racını Kureyş'e haber verdi. Kureyş tekzib etti. Dediler: "Eğer Beyt-ül Makdis'e gitmiş isen, Beyt-ül Makdis'in kapılarını ve duvarlarını ve ahvalini bize tarif et!" Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman ediyor ki:*

فَكَرَبْتُ كَرْبًا لَمْ اَكْرُبْ مِثْلَهُ قَطُّ فَجَلَّى اللّٰهُ لِى بَيْتَ الْمَقْدِسِ وَكَشَفَ الْحُجُبَ بَيْنِى وَبَيْنَهُ حَتّٰى رَاَيْتُهُ فَنَعَتُّهُ وَ اَنَا اَنْظُرُ اِلَيْهِ »

Risalede yeri: Mektubat sh: 180

Me'hazler: Sahih-i Buharî 5/66, 6/104; Sahih-i Müslim 1/156-157; Sahih-i İbn-i Hibban 1/136; Feth-ül Barî Şerh-i Buharî 7/196, 8/391; Müsned-i Ahmed 3/378; Müsned-ül Firdevs 3/426; Feyz-ül Kadir hadîs no: 7376; Tirmizî hadîs no: 3133; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5867; Kenz-ül Ummal 11/394 hadîs no: 33436; El-Feth-ül Kebir 3/18 ve 35; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 1/393 ve 400; El-Metalib-ül Âliye 6/22

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: عن جابر بن عبد الله (رض):...لَمَّا كَذَّبَنِى قُرَيْشٌ قُمْتُ فِى الْحِجْرِ فَجَلَى اللّٰهُ بَيْتَ الْمَقْدِسِ فَطَفِقْتُ أُخْبِرَهُمْ عَنْ آيَاتِهِ وَ اَنَا اَنْظُرُ اِلَيْهِ

Meâli: Câbir bin Abdullah, Hz. Peygamber'den rivayeten: "Kureyş, beni Mi'rac'daki seyahatımın birinci konağı olan Beyt-ül Makdis hakkında tekzib ettikleri zaman, ben Hicr denilen ve Kâ'be'den sayılan yerde oturdum. Cenab-ı Hak, bana Beyt-ül Makdis'i gösterdi. Ben ona bakarak, onun âyetlerinden (alâmetleri) ve nişanlarından haber vermeye başladım."

* * *

544/333- *Mi'rac sabahında «hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Kureyş'e demiş ki: "Yolda giderken sizin bir kafilenizi gördüm, kafileniz yarın filân vakitte gelecek. Sonra o vakit, kafileye muntazır kaldılar. Kafile bir saat teehhür etmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ihbarı doğru çıkmak için, ehl-i tahkikin tasdikiyle, Güneş bir saat tevakkuf etmiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 180

Me'hazler: Bu rivayetin bazı me'hazleri ve tahkikatı, 58 no.lu kısımda; Hazret-i Ali'nin kucağında yatmış olan Resul-i Ekrem'in uyandırılmaması için, güneşin battıktan sonra Peygamber'in dua ve mu'cizesiyle yeniden geri çıkması hâdisesi hakkında verilen me'hazlerin bir kısmı, buradaki bu hâdiseyle de alâkadardırlar. İsteyen oraya da bakabilir. Burada nümûne için bir-iki me'haz:

Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/404; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/704; Hüccetullah Ale-l Âlemîn sh: 350

Zabıt şekli: Şerh-üş Şifa Müellifi Aliyy-ül Karî rivayeti aynen Hazret-i Üstad gibi kaydetmiş. Yalnız Resul-i Ekrem (A.S.M.) Kureyş'e: "Kafilenin önünde evrak (yani gümüş rengi) bir devenin olduğunu ve filân gün, güneş batmadan önce kafilenin geleceğini... ilh." ziyadeliği vardır.

* * *

545/334- *«Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın en büyük ve ebedî ve yüzer delâil-i nübüvveti câmi' ve kırk vecihle i'cazı isbat edilmiş bir mu'cizesi dahi, Kur'an-ı Hakîm'dir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 181

Me'hazler: Bu mes'elenin me'hazleri yüzlerce kitaplardır. Meselâ Kadı İyaz Şifa-i Şerif'inde, İmam-ı Beyhakî Delâil-ün Nübüvve'sinde ve Ebu-l Ferec İbn-ül Cevzî Sıfat-üs Safve eserinde ve bunlar gibi yüzlerce allâme ve büyük muhaddisler ve muhakkik âlimler; Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) en büyük bir mu'cizesi olarak, Mu'ciz-ül Beyan olan Kur'an-ı Hakîm'i göstermişler. Çok delil

ve hüccetlerle bu davayı ispat etmişlerdir.

Amma en parlak ve en keskin ve en ulvî bir tarz-ı beyanla Kur'an'ın i'caz vecihlerini beyan ve ispat eden Bediüzzaman Said-i Nursî'dir, diyebiliriz. Onun Yirmibeşinci Söz'ü ve Arabî İşarat-ül İ'caz tefsiri ve sair Nur Risaleleri bu davanın delilleridir, görülebilir.

Adlarını me'haz olarak verdiğimiz zâtların kitaplarının bir kısmının cild ve sahife numaraları şöyledir:

Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/369-374; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 1/5-20; Sıfat-üs Safve – Ebu-l Ferec İbn-ül Cevzî 1/91 ve hâkeza Abdülkahir-i Cürcanî'nin Delâil-ül İ'caz eseri gibi yüzlerce eserler...

* * *

546/335- *«Meşhur Câhız'ın dediği gibi: Muaraza-i bil-huruf mümkün olmadı, muharebe-i bis-süyûfa mecbur oldular...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 186

Me'hazler: Bu hükmün bir kısım me'hazleri 89. numarada verildiği için, oraya havale edildi.

* * *

547/336- *«Kâhinler ve sair gaibden haber verenler gibi, onun haberlerine değil cin, değil ervah, değil melâike, belki Cibril'den başka Melâike-i Mukarrebîn dahi karışamıyor. Hattâ ekser evkatta onun arkadaşı olan Hazret-i Cebrail'i dahi bazı geri bırakıyor.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 193

Me'hazler: Bu hükmün, yani bazı vakitlerde Cibril-i Emin dahi vahiy işine karışmadığı hükmünün bazı me'hazleri, 230 no.lu bölümde verilmiştir. Burada sadece nümûne için Ca'fer-i Sâdık'ın şu sözünü, yani tefsirini nakletmekle iktifa edeceğiz: Ca'fer-i Sâdık (R.A.) فَاَوْحَى اِلَى عَبْدِه مَا اَوْحَى âyetinin tefsirinde demiş ki: "Cenab-ı Hak, vasıtasız olarak Resulullah'a Mi'rac'ta vahyetmiştir." İmam-ı Vasitî de aynı bu kanaati izhar etmiştir. Bunun me'hazi: Eş-Şifa 1/202'dedir.

* * *

İşte Ondokuzuncu Mektub Mu'cizat-ı Ahmediye Risalesi'nin yekûn rivayet, haber ve hadîsleri 336 adet olarak burada sona erdi. Bunların içinde tahminen 20 kadarı mükerrer olan hadîs ve rivayetlerdir. Geri kalan 316 tanesi de mu'cize delilleri olan hadîs, rivayet ve haberleri ihtiva ettiği anlaşılmaktadır. Böylece Hazret-i Üstad'ın bu risalenin başında kaydettiği; "Bu risalede üçyüz-

den fazla mu'cizat zikredilmiştir" olan sözü tasdik edilmiş oldu.

* * *

548- *«Eğer perde-i gayb açılsa yakînim ziyadeleşmeyecek.» (Hazret-i Ali R.A.)*

Risalede yeri: Mektubat sh: 220 ve Âyet-ül Kübra gibi risalelerde dahi...

Me'hazler: Mektubat-ı İmam-ı Rabbanî 1/119; El-Esrar-ül Merfua' – Aliyy-ül Karî, Tahkik-i Muhammed Sabbağ sh: 193; El-Feth-ür Rabbanî – Abdülkadir-i Geylanî sh: 183; İs'âf-ür Ragıbîn sh: 178; Şerh-u Fıkh-ul Ekber – Aliyy-ül Karî sh: 204; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 2/74 ve 4/337

Zabıt şekli: Hazret-i Üstad'ın Türkçesini yazdığı İmam-ı Ali'nin Arabça olan sözü aynen şöyledir: لَوْ كُشِفَ الْغِطَاءُ مَا ازْدَدْتُ يَقِينًا

Ve meâli aynen Üstad'ın kaydettiği gibidir.

* * *

549- *«Yerde iken Arş-ı A'zam'ı ve İsrafil'in azamet-i heykelini temaşa eden Gavs-ı A'zam Şeyh Abdülkadir-i Geylanî...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 220 ve Âyet-ül Kübra gibi Nur'un sair yerleri...

Me'haz: Mecmuat-ül Ahzab – Şeyh Ahmed Gümüşhanevî 2/561

Zabıt şekli: Geylanî Hazretleri نَظَرْتُ بِعَيْنِ الْفِكْرِ فِي حَانِ حَضْرَتِي ile başlayan kasidesinin onikinci beytinde şöyle diyor:

وَعَايَنْتُ اسْرَافِيلَ وَاللَّوْحَ وَالرِّضَاءَ، وَشَاهَدْتُ اَنْوَارَ الْجَلَالِ بِحَضْرَتِي
وَشَاهَدْتُ مَا فَوْقَ السَّمواتِ كُلِّهَا، كَذَا الْعَرْشُ وَالْكُرْسِيُّ فِي طَيِّ قَبْضَتِي

Kısaca meâli: "Ben İsrafil'i, Levh-i Mahfuz'u ve Rıza Makamlarını gözümle gördüm. Bunun yanında sahib-i celâl ve hakikî azametin sahibi olan Cenab-ı Allah'ın Nurlarını müşahede eyledim. Hem Semavatın üstlerinde ne ki varsa, hepsini müşahede ettim, keza Arş ve Kürsî ve saire hepsi benim daire-i nazarımdadır."

* * *

550- *«Amca ve hala, peder hükmündedir; teyze ve dayı ana hükmündedir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 259

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 1/45, 61, 182 ve 251, Buharî ve Müslim'den nakil; yine El-Feth-ül Kebir 2/105; Tirmizî asıl metin hadîs no: 1904; Ebu Da-

vud Talak bab:35; Müsned-ül Bezzar hadîs no: 891; Künûz-ül Hakaik – Abdurrauf El-Menavî 1/128

Zabıt şekli: (Not: Bu hüküm bütün hadîs kitaplarında aynı mâna fakat az değişik lafızlarla mevcuddur:)

اَلْجَارِيَةُ عِنْدَ خَالَتِهَا فَاِنَّ الْخَالَةَ وَالِدَةٌ veya اَلْخَالَةُ بِمَنْزِلَةِ الْاُمِّ وَالْعَمَّةُ بِمَنْزِلَةِ الْاَبِ...

Meâli: Şâyet kız yetim kalırsa teyzesinin yanında kalması, çünki teyze annedir.

İkinci rivayette: Teyze, anne makamındadır. Amme, yani hala baba makamındadır.

* * *

551- *Vâlide hayatını evlâdına feda eder. «Hayatını, senin hayatına feda edenin zeval-i hayatını arzu etmek, ne kadar çirkin bir zulüm ve bir vicdansızlık olduğunu anla!..»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 260 (Yirmibirinci Mektub) ve Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: Kitab-ül Kebair Zehebî sh: 44

Zabıt şekli: Resul-i Ekrem (A.S.M.) zamanında bir genç vardı. İsmi Alkame idi. Çok ibadet ederdi. Öleceği zaman dili kelime-i şehadeti söyleyemiyordu. Resul-i Ekrem (A.S.M.) sordu: "Bunun anne ve babasından sağ olanı var mıdır?" Dediler: "Bir ihtiyar annesi var." Resul-i Ekrem (A.S.M.) annesini çağırdı, sordu. Oğlundan râzı değildi ve râzı olamıyordu. Resul-i Ekrem (A.S.M.) dedi: "Ben şimdi senin oğlunu ateşte yakacağım, razı olur musun?" Ve arkasından Bilâl'e emretti: "Bolca odun topla, hazırla!" Gencin annesi sordu: "Ne yapacaksın ya Resulallah?" Dedi: "Ben oğlunu burada yakacağım." Annesi bunu duyunca acıma hissi galeyana geldi ve "Kalbim tahammül edemez, ya Resulallah!" dedi. Bunun üzerine Peygamber (A.S.M.) dedi: "Öyle ise, yâ Alkame'nin annesi! Sen biliyor musun, Allah'ın azabı, şurada yakacağımız ateşten daha çok şiddetlidir. Eğer sen hakkını helâl etmez ve râzı olmazsan, âhirette aynen o ateşin içine girecektir." dedi. Bunun üzerine gencin annesi hakkını helâl etti ve oğlundan razı olduğunu ilân etti. Bu hâdiseden hemen sonra, Alkame'nin dili açıldı ve kelime-i şehadet getire getire ruhunu teslim etti.

* * *

552- لَوْلاَ الشُّيُوخُ الرُّكَّعُ وَالْحَيْوَانُ الرُّتَّعُ وَالصِّبْيَانُ الرُّضَّعُ لَصُبَّ عَلَيْكُمُ الْبَلاَءُ صَبّاً

Risalede yeri: Mektubat sh: 261; Lem'alar sh: 235

Me'hazler: Kenz-ül Ummal 9/167; Şerh-üs Siyer-il Kebir – İmam-ı Mu-

hammed 3/1012; El-Feth-ül Kebir Suyutî 3/53, Taberanî ve Beyhakî'den nakil; El-Makasıd-ül Hasene – Sahavî sh: 341; Buharî, İstiska Babı Mukaddemesi; Keşf-ül Hafâ 2/163; İhya-u Ulûm-id Din 1/204; Tenbih-ül Gafilîn – Ebu-l Leys Es-Semerkandî sh: 139; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 22/785; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 4/1622, ...لَوْلاَ عِبَادٌ رُكَّعٌ lafzıyla...

Zabıt şekli: Me'hazlerde, aynı mânada fakat az değişik lafızlarla gelmiştir. Ebu Davud-u Tayalisî, Taberanî, İbn-i Mende ve İbn-i Ady ve diğerleri; Mâlik bin Ubeyde'den, o da babasından, babası da kendi babasından merfu' hadîs olarak.. Ebu Ya'lâ El-Mûsilî ise, Ebu Hüreyre'den yine merfu' olarak rivayet etmişlerdir. Mânaca aynı şey olduğundan, bir zabıt vermedik.

* * *

553- اَلْجَزَاءُ مِنْ جِنْسِ الْعَمَلِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 261; Tarihçe-i Hayat sh: 134; Âsâr-ı Bediiye sh: 144

Me'hazler: El-Makasıd-ül Hasene sh: 173 ve 441; El-Esrar-ül Merfua' – Aliyy-ül Karî sh: 171

Zabıt şekli: Aynen Üstad'ın kaydettiği lafızlarladır. Ancak senedini kaydetmemişlerdir. Fakat demişler ki: "Bu hüküm veya rivayet, جَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا gibi âyetlerden alınmıştır."

* * *

554- خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ

Risalede yeri: Mektubat sh: 261; Şuâlar sh: 233

Me'hazler: Bu bir hadîs-i şerif değil, bir âyet-i kerimenin bir parçasıdır. Parçası bulunduğu âyet şudur:

وَاِنْ اَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَى وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ (Hacc Sûresi, âyet: 11)

Meâli: Musibetin kendisine isabet ettiği kimse, eğer itiraz ve karşı gelmeyi işmam eden haller izhar ederse o zaman; o, hem dünyada, hem de âhirette hasaret etmiştir.

* * *

555- اَلْجَنَّةُ تَحْتَ اَقْدَامِ الْاُمَّهَاتِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 261

Me'hazler: Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 68; Keşf-ül Hafâ – Aclûnî 1/33; Müsned-ül Firdevs 2/116; Ed-Dolabî 2/138; Kenz-ül Ummal hadîs no: 45430; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 2/2347; El-Feth-ül Kebir 1/231 (Müsned-i Ahmed ve Tirmizî'den nakil); Cem'-ül Fevaid 2/417; Kitab-ül Kebair – Zehebî sh: 42; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 2/222; yine El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 6/2347

Zabıt şekli: Bu hadîs ayrı ayrı lafızlarda, fakat mânada bir olarak gelmiştir. Birkaç tarz metinleri vardır. İmam-ı Zehebî, aynen Üstad'ın kaydettiği metinle olan hadîsi almış. (Yani: "Cennet, annelerin ayakları altındadır.")

* * *

556- *«Üç günden fazla mü'min mü'mine küsüp kat-ı mükâleme edemez.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 263 (Yirmiikinci Mektub) ve daha Nur'un sair yerlerinde de bulunabilir...

Me'hazler: Sahih-i Buharî 8/65; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/253 ve 271; Cem'-ül Fevaid 2/395-396; Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir – Suyutî sh: 143; El-Feth-ül Kebir 3/313, 358

Zabıt şekli: Sahih-i Buharî'nin hadîsi: لاَ يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ اَنْ يَهْجُرَ اَخَاهُ فَوْقَ ثَلاَثٍ

Meâli: "Bir müslümana, üç günden fazla kardeşini tehcir etmesi, yani uzak kalıp konuşmaması helâl olmaz."

* * *

557- *«Kâ'be hürmetinde olan iman ve Cebel-i Uhud azametinde olan İslâmiyet...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 263 (Yirmiikinci Mektub) ve daha sair risalelerde varsa...

Me'hazler: Cem'-ül Fevaid 2/397; Nevadir-ül Usûl – Hâkim-i Tirmizî sh: 15; Sahih-i Tirmizî 2/34; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 7/568; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 11/37 hadîs no: 10966; Mecma-uz Zevaid 3/292; İbn-i Mace 2/1297 hadîs no: 3932; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 1/227

Zabıt şekli: قال نافع: نَظَرَ اِلَى الْكَعْبَةِ ابْنُ عُمَر (رض) يَوْمًا فَقَالَ: مَا اَعْظَمَكَ وَمَا اَعْظَمَ حُرْمَتَكَ؟ وَالْمُؤْمِنُ اَعْظَمُ حُرْمَةً عِنْدَ اللّٰهِ مِنْكَ.

Meâli: Nâfi' isminde bir zâttan rivayet: Bir gün Abdullah bin Ömer (R.A.) Kâ'be'ye nazar etti, böyle dedi: "Mâşâallah Cenab-ı Hak seni ne kadar büyük etmiş ve sana olan hürmet ne kadar büyüktür. Lâkin mü'minin hürmeti, Allah'ın yanında seninkinden daha büyüktür."

Tefsir-i Ruh-ul Beyan'daki, hem لاَ يَسَعُنِى اَرْضِى... الخ. hadîs-i kudsînin hem de bu numaradaki mânanın bir latif meâli Farsça olarak nazımlaştırılmış tarzını kaydediyoruz:

دِلْ بَدَسْتْ آوَرْ كه حَجِّ اَكْبَرَسْتْ، اَزْ هَزَارَانْ كَعْبَه يَكْ دِلْ بِهْتَرَسْتْ
كَعْبَه بُنْيَادِ خَلِيلِ آزَرَسْتْ، دِلْ نَظَرْگَاهِ جَلِيلِ اَكْبَرَسْتْ

* * *

558- *«Hâlıkınız bir, Ma'budunuz bir, Râzıkınız bir, hem Peygamberiniz bir, Kitabınız bir, Kıbleniz bir... ilh.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 264

Me'hazler: Kenz-ül Ummal 3/93, iki hadîs-i şeriftir. Bunlar İmam-ı Beyhakî'nin Şuab-ül İman eseriyle, İbn-i Neccar'dan nakledilmiştir.

Zabıt şekli: يَا اَيُّهَا النَّاسُ اِنَّ رَبَّكُمْ وَاحِدٌ وَاِنَّ اَبَاكُم وَاحِدٌ وَدِينَكُمْ وَاحِدٌ وَنَبِيُّكُمْ وَاحِدٌ...وَلاَ فَضْلَ لِعَرَبِيٍّ عَلَى عَجَمِيٍّ وَلاَ عَجَمِيٍّ عَلَى عَرَبِيٍّ وَلاَ اَحْمَرَ عَلَى اَسْوَدَ وَلاَ اَسْوَدَ عَلَى اَحْمَرَ اِلاَّ بِالتَّقْوَى...

Meâli: "Ey insanlar! Sizin Rabbiniz bir, babanız Âdem bir, dininiz bir ve Peygamberiniz bir.. öyle ise bir arabın, acem üstünde fazileti olmadığı gibi, acemin de arab üstünde üstünlüğü yoktur. Hem kırmızı tenlinin, siyah tenli üstünde bir üstünlüğü olmadığı gibi, siyahın da kızılderilinin üstünde bir üstünlüğü bulunmamaktadır. Ancak üstünlük ve fazilet, takva iledir."

* * *

559- *«Dostun dostu dosttur.» Sair bazı Risalelerde ise: «Düşmanın dostu, dost kaldıkça düşmandır. Düşmanın düşmanı düşman kaldıkça dosttur.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 264 ve Nur'un sair Risalelerinde varsa...

Me'hazler: (Bu söz bir hadîs olarak değil, İmam-ı Ali'nin (R.A.) hikmetli sözlerinden birisine müşabih olarak bulundu.)

Nehc-ül Belâga sh: 527

Zabıt şekli: اَصْدِقَائُكَ ثَلاَثَةٌ وَاَعْدَائُكَ ثَلاَثَةٌ. فَاَصْدِقَائُكَ صَدِيقُكَ وَصَدِيقُ صَدِيقِكَ وَعَدُوُّ عَدُوِّكَ وَ اَعْدَاؤُكَ عَدُوُّكَ وَ عَدُوُّ صَدِيقِكَ وَصَدِيقُ عَدُوِّكَ

Türkçe meâli: "Dostların da, düşmanların da üç sınıftır. Dostların ise: Dostun ve dostunun dostu ve düşmanının düşmanı... Düşmanların ise:

Düşmanın ve dostunun düşmanı ve düşmanının dostu olanlardır."

* * *

560- وَعَيْنُ الرِّضَا عَنْ كُلِّ عَيْبٍ كَلِيلَةٌ وَلَكِنَّ عَيْنَ السُّخْطِ تُبْدِي الْمَسَاوِيَا

Risalede yeri: Mektubat sh: 265

Me'hazler: (Bu bir hadîs değil, fakat ayn-ı hakikat bir şiir olarak dillerde gezmektedir.)

Edeb-üd Dünya Ved-Din sh: 10; şiir, Abdullah bin Ca'fer bin Ebi Talib'in (yani Hazret-i Ali'nin kardeşi oğlu Abdullah'ın) uzun bir şiirinden bir parça olduğunu kaydetmektedir.

Meâli: "Rıza gözü, ayıp ve kusurları görmez. Amma kem gözler ise hep kusur ve ayıpları arar, araştırır."

* * *

561- *«Eğer hasmını mağlûb etmek istersen, fenalığına karşı iyilikle mukabele et!.. En selâmetli ve en çabuk hasmını mağlûb edecek afv ve safh ile ve ulüvv-ü cenablıkla mukabele etsen, zulümden ve zarardan kurtulursun.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 265, 266 ve daha Nur'un sair risalelerinde varsa.

Me'hazler: (Nur'un bu hikmet-feşan hükmü ve âyet ve hadîslerden mürekkeb şu ifadeleri, bir hadîs-i şerifin öz metni olarak bulunamadı ise de, lâkin İmam-ı Ali'nin (R.A.) bir sözünün meâli olarak bulundu.)

Edeb-üd Dünya Ved-Din sh: 111

Zabıt şekli: اِذَا قَدَرْتَ عَلَى عَدُوِّكَ فَاجْعَلِ الْعَفْوَ شُكْرًا لِلْقُدْرَةِ عَلَيْهِ (İmam-ı Ali)

Meâli: "Düşmanına karşı gâlib ve güçlü duruma geldiğin zaman, o güç ve gâlibiyetin bir şükrü olarak onu affet!"

* * *

562- وَ عَيْنُ الرِّضَا عَنْ كُلِّ عَيْبٍ كَلِيلَةٌ، وَلَكِنَّ عَيْنَ السُّخْطِ تُبْدِي الْمَسَاوِيَا

Risalede yeri: Mektubat sh: 265

Me'hazler: Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 7/127; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/343

Zabıt şekli: Aynendir. Kimin sözü olduğu bildirilmemiştir.

Meâli: Rıza ve muhabbet gözü, ayıp ve noksanları görmez. Amma kusur ve

noksanları arayan kem göz ise, herşeyi kusur ile lekeler.

* * *

563- اِذَا اَنْتَ اَكْرَمْتَ الْكَرِيمَ مَلَكْتَهُ، وَاِنْ اَنْتَ اَكْرَمْتَ اللَّئِيمَ تَمَرَّدَا

Risalede yeri: Mektubat sh: 265

Me'haz: Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 8/334

Zabıt şekli: Aynendir. Lâkin beytin devamı şöyledir:

فَوَضْعُ النَّدَا فِى مَوْضِعِ السَّيْفِ بِالْعُلَى، مُضِرٌّ كَوَضْعِ السَّيْفِ فِى مَوْضِعِ النَّدَا

Meâli: Sen iyi ahlâklı bir insana iyilik edersen, onu kendine müsahhar etmiş olursun. Amma bir leime (kötü ahlâklı adam) iyilik edersen, o daha çok şımarır, inad eder.

Ve şamata ve bağırmayı kılıncın yüksek mevkiine koymak, kılıncı şamata yerine indirmek gibi zararlıdır.

(Not: Lâkin burada Hz.Üstad; bir mü'min ne kadar leim ve kötü ahlâklı olsa da, iman cihetinde kerimdir diyerek mes'eleyi halletmiştir.)

* * *

564- آسَايِشِ دُو گِيتِى تَفْسِيرِ اِينْ دُو حَرْفَسْت، بَا دُوستَانْ مُرُوَّتْ بَا دُشْمَنَانْ مُدَارَا

«Yani: İki cihanın rahat ve selâmetini iki harf tefsir eder, kazandırır. Dostlarına karşı mürüvvetkârane muaşeret.. ve düşmanlarına karşı sulhkârâne muamele etmektir.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 267 ve daha Nur'un sair Risalelerinde aynı mânalar varsa...

Me'hazler: (Hazret-i Üstad bu mânayı Hâfız Şirazî'nin Divanından Farisî bir beyt olarak almış ve Türkçe mânasını da kaydetmiştir. Ancak ben, Şirazî'nin Divanından değil, Edeb-üd Dünya ve-d Din kitabında ve Tefsir-i Ruh-ul Beyan'da aynı mânaya yakın hadîs metinleri ve hükümler bulunduğu için, onları kaydediyorum.)

Edeb-üd Dünya ve-d Din sh: 143; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 5/172; Amel-ül Yevmi ve-l Leyle – İbn-üs Seniyy sh: 158; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/223

Bu gelecek hadîs-i şerifle mürüvvet mes'elesini şöyle tarif etmiştir:

مَنْ عَامَلَ النَّاسَ فَلَمْ يَظْلِمْهُمْ وَحَدَّثَهُمْ فَلَمْ يَكْذِبْهُمْ وَوَعَدَهُمْ فَلَمْ يُخْلِفْهُمْ فَهُوَ مِمَّنْ

كَمَّلَتْ مُرُوَّتَهُ وَظَهَرَتْ عَدَالَتُهُ وَجَبَتْ أُخُوَّتُهُ

Yani: "İnsanlarla muamelesinde onlara zulmetmez, konuştuğunda yalan söylemez, va'dlerde bulunduğunda hulfetmez olan bir insan; mürüvvetini tekmil etmiş, adaletini ispatlamış ve uhuvvetini perçinleştirmiş olur."

Keşf-ül Hafâ kitabı ve Ruh-ul Beyan tefsirinde ise, hem Farisî bir beyt mevcuddur, hem şu hadîs-i şerif vardır:

اِنَّ اللّٰهَ اَمَرَنِى بِمُدَارَاةِ النَّاسِ كَمَا اَمَرَنِى بِاِقَامَةِ الْفَرَائِضِ

Yani: "Cenab-ı Allah bana farzların ikamesi için emreylediği gibi, insanlarla müdara içinde muamele etmemi de emretti."

Musalâha mes'elesi ise: Başta Buharî Kitab-üs Sulh bölümünde sulhun ehemmiyetini ve en hayırlı iş olduğunu yazdığı gibi, bütün hadîs kitaplarında da bulunmaktadır.

* * *

565- اِخْتِلَافُ اُمَّتِى رَحْمَةٌ

Risalede yeri: Mektubat sh: 268; ve daha Nur'un sair yerlerinde de varsa...

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 1656, El-Hâfız Nasr-ül Makdisî'nin "El-Hüccet" eserinden, Beyhakî'nin "Risalet-ül Eş'ariye"sinden ve keza Halimî ve Kadı Hüseyin, İmam-ül Haremeyn'den nakil ile; Ukûd-ül Cevahir-il Münife – Zebidî sh: 10; Nevadir-ül Usûl – Hâkim-i Tirmizî sh: 121; El-Mizan-ül Kübra – Şa'ranî 1/7, 40; Teysir-ül Vüsûl 1/8, İmam-ı Mâlik'ten nakil; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 8; İhya-u Ulûm-id Din – Gazalî 1/27; İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn – Zebidî 1/323-324, Allâme Zebidî Hazretleri, hadîsi uzun uzadıya tahlil etmiş, bir çok muhaddislerin müsbet-menfî görüşlerini kaydetmiş ve nihayetinde Hattabî'nin "Garib-ül Hadîs" eserinde bu hadîsi istitraden kaydederek şöyle dediğini yazmış: "Bu hadîse iki şahıs itiraz etmiştir. Bunlardan birisi: İbadî mezhebinden.. birisi de: Mülhid bir kişidir. Bu adamların isimleri ise, birincisi; İshak-ül Musilî, ikincisi; Amr bin Bahr-ül Cahiz'dir." diye kaydettikten sonra; "Hattabî Hazretlerinin yanında bu hadîsin bir aslı, yani bir senedi bulunduğunu anlıyorum." demiştir.

Zabıt şekli: (Hadîs bir kaç lafızla gelmiştir. Hem bir çok hadîsler gibi, bu hadîsin üzerinde de bazı tartışmalar olmuştur. Amma onun sıhhati, yani mânasının doğruluğu bir çok hadîs imamlarınca kabul ve teslim edilmiştir.)

اِخْتِلَافُ اَصْحَابِى رَحْمَةٌ lafzıyla da vardır.

Meâli: "Benim ümmetimin ihtilâfı, (yahut Ashabımın ihtilâfı) rahmettir."

* * *

566- *«Bir vakit, İmam-ı Ali Radıyallahü Anh, bir kâfiri yere atmış. Kılıncını çekip keseceği zaman, o kâfir ona tükürmüş. O kâfiri bırakmış, kesmemiş. O kâfir, ona demiş ki: "Neden beni kesmedin?" Dedi: "Seni Allah için kesecektim. Fakat bana tükürdün, hiddete geldim. Nefsimin hissesi karıştığı için ihlâsım zedelendi. Onun için seni kesmedim." O kâfir ona dedi: "Beni çabuk kesmen için seni hiddete getirmekti. Madem dininiz bu derece sâfi ve hâlistir; o din haktır" dedi.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 268 ve daha Nur'un Müdafaalar gibi yerlerinde de bulunabilir.

Me'hazler: Menakıb-ı Cihâr-ı Yâr-ı Güzîn – Şeyh Şemseddin-i Sivasî (yeni yazıyla olan nüshası) sh: 321

(Not: Bu kitapta, gerçi sahih olmayan bazı mes'eleler de bulunabiliyor. Amma ekser mes'eleleri, hadîslere ve doğru rivayetlere dayanan sabit ve sahih şeylerdir. Bu noktadan kitapta bir kaç tane gayr-i sahih mes'ele bulunsa da, onu toptan reddedip atanların mesleğinde değiliz.)

* * *

567- *«Ehadîs-i şerifede gelmiş ki: "Âhir zamanın Süfyan ve Deccal gibi nifak ve zendeka başına geçecek eşhas-ı müdhişe-i muzırraları, İslâmın ve beşerin hırs ve şikakından istifade ederek az bir kuvvetle nev'-i beşeri hürcümerc eder ve koca Âlem-i İslâmı esaret altına alır.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 270 ve Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 4/529, 530, iki kanalla; Müsned-ül Firdevs 5/510; Cem'-ül Fevaid 1/595 ve 5/454; Ed-Dürr-ül Mensur – Tefsir-i Suyutî 2/242; Müsned-i Ahmed 3/367; El-Musannef – San'anî 11/394; Sahih-i İbn-i Hibban 8/286; Mecma-uz Zevaid 8/349

Zabıt şekli: Müstedrek-ül Hâkim'in hadîsi: عن ابو الطفيل (رض):

اَلدَّجَّالُ يَخْرُجُ فِى بُغْضٍ مِنَ النَّاسِ وَخِفَّةٍ مِنَ الدِّينِ وَسُوءِ ذَاتِ بَيْنٍ...الخ.

Müsned-ül Firdevs'teki bir hadîs:

يَخْرُجُ الدَّجَّالُ فِى خِفَّةٍ مِنَ الدِّينِ وَادْبَارٍ مِنَ الْعِلْمِ وَلَهُ اَرْبَعُونَ يَوْمًا...

Meâlleri: "Deccal öyle bir zamanda çıkacak ki insanlar birbirlerine karşı buğz ve şikak içinde oldukları ve dinde hafiflik geçirdikleri ve aralarındaki musalâha işinin kötüleştiği bir vakitte olacaktır."

İkinci hadîsin meâli: "Deccal, insanların dînen hafiflik geçirdikleri ve ilimden uzaklaştıkları bir vakitte gelecek. Ona kırk gün vardır..."

* * *

568- اَلْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ الْمَرْصُوصِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا

Risalede yeri: Mektubat sh: 270, 274, 345 ve daha Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/129, 3/169 ve 8/14; Sahih-i Müslim 4/1999; Tirmizî 4/325; Sahih-i İbn-i Hibban 1/228 ve 288 iki kanalla rivayet; Kitab-üz Zühd – İbn-ül Mübarek 1/118; Şerh-üs Siyer-il Kebir – İmam-ı Muhammed 1/20; Şerh-üs Sünne – Begavî 13/42; Cem'-ül Fevaid 2/357; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 155; Müsned-ül Firdevs 4/182; Feyz-ül Kadir hadîs no: 9143; Nesaî Zekât bab:67; Müsned-i Ahmed 4/404 ve 409; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 1955; El-Feth-ül Kebir 1/49 ve 153, 3/250; Müsned-ül Humeydî hadîs no: 172; Ed-Duafa'-ül Kebir – Akilî 1/49

Zabıt şekli: (Hadîs me'hazlerinde كَالْبُنْيَانِ الْمَرْصُوصِ da "Mersus" kelimesi bulunmadıysa da; fakat âyette كَأَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ ifadesi vardır.)

Meâli: "Mü'minler birbirleriyle, kurşunla perçinleştirilmiş bir binaya benzerler ve birbirlerini takviye ve tahkim eylerler."

* * *

569- اَلْحَرِيصُ خَائِبٌ خَاسِرٌ

(Hazret-i Üstad bu söz için darb-ı mesel demiştir.)

Risalede yeri: Mektubat sh: 272, 280; Lem'alar sh: 122; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 160; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 324

Me'hazler: Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/355 اَلْحَرِيصُ الَّذِي يَطْلُبُ الْكَسْبَ مِنْ غَيْرِ حِلٍّ hadîsini, Taberanî'den nakletmiş.

Emsal-i Hazret-i Ali sh: 25 قَاتِلُ الْحَرِيصِ حِرْصُهُ ifadesiyle, İmam-ı Ali'nin bir sözü vardır. Ve daha sabra dair hadîslerde, bu mânaya yakın ifadeler vardır.

Meâlleri: 1- "Harîs odur ki, helâl olmayan kazanç peşine düşendir."

2- "Harîsin katili, onun kendi hırsıdır."

* * *

570- *«Tertib-i eşyada bir teenni-i hikmet vardır. Hırs sebebiyle teennî ile hareket etmediği için, o tertipli eşyadaki manevî basamakları müraat etmez. Ya atlar düşer veyahut bir basamağı noksan bırakır, maksada çıkamaz.» Ve «Cenab-ı Hak Hakîm ismi muktezası olarak vücud-u eşyada bir tertip vaz'etmiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 272 ve 280

Me'hazler: Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 112; El-Feth-ül Kebir 1/92; Mişkât-ül Masabih 2/625 hadîs no: 5055; Hukuk-u İslâmiye – Ömer Nasuhî 1/289, Şeriat kaidesi olarak: مَنِ اسْتَعْجَلَ الشَّيْءَ قَبْلَ اَوَانِه عُوقِبَ بِحِرْمَانِه ifadesiyle.. Yani: "Bir kimse bir şeyi olgunlaşmadan evvel acele edip almak istese, onun mahrumiyeti ile cezalandırılır."

Zabıt şekli: Hadîs olarak: اِذَا تَانَّيْتَ اَصَبْتَ اَوْ كِدْتَ وَاِذَا اسْتَعْجَلْتَ اَخْطَاْتَ اَوْ كِدْتَ

Meâli: "Eğer işlerinde teenni etsen, ona ulaşır veyahut muvaffakiyete yakın bir halde olursun. Amma eğer acelelik ile ona gitsen, hata eder, yahut da muvaffakiyetsizlikle hata etmiş gibi olursun."

* * *

571- *«Cenab-ı Hakk'ın malını ibadına vermek için bir tevziat me'muru olduğun halde...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 274 ve daha sair risalelerde varsa...

Me'hazler: Ahbar-ı Ebu Hanife sh: 48; Münebbihat-ı İbn-i Hacer sh: 28

Zabıt şekli: Hadîs olarak: مَا اُوتِيكُمْ شَيْئًا وَاَمْنَعُكُمُوهُ وَاِنَّمَا اَنَا خَازِنٌ اَضَعُ حَيْثُ اُمِرْتُ

Meâli: "Ben hiç bir şeyi ne kendiliğimden size verebilirim, ne de sizden men'edebilirim. Ben ancak bir hazinedarım, emir olunduğum şekilde, malı yerine koyarım."

* * *

572- *«Gıybet odur ki: Gıybet edilen adam hâzır olsaydı, kerahet edip darılacaktı. Eğer doğru dese, zaten gıybettir. Eğer yalan dese, hem gıybet hem iftiradır. İki katlı çirkin bir günahtır.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 276; daha sair Risalelerde de varsa...

Me'hazler: (574 numaralı sırada, umumî gıybet hakkında vürûd eden hadîs me'hazlerine de bakılabilir. Burada nümûne için sadece bir-iki kaynak veriyoruz:)

El-Ezkâr – Nevevî sh: 299; El-Feth-ül Kebir 2/262

Zabıt şekli: El-Feth-ül Kebir eseri, Sahih-i Müslim Ebu Davud, Tirmizî ve Nesaî'den naklettiği şu hadîs-i şeriftir:

عن ابى هريرة (رض): انّ رَسُولَ اللّه (ص.ع.م) قال: أَتَدْرُونَ مَا الْغِيبَةُ؟ قَالُوا اَللّهُ وَرَسُولُهُ اَعْلَمُ. قَالَ: ذِكْرُكَ اَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ. قيلَ: اَرَاَيْتَ اِنْ كَانَ فِى اَخِى مَا اَقُولُ؟ قَالَ: اِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَد اغْتَبْتَهُ، وَاِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدْ بَهَتَّهُ.

Meâli: Ebu Hüreyre'den (R.A.) rivayet edilmiş ki, demiş: "Resulullah (A.S.M.) dedi ki: "Gıybet nedir biliyor musunuz?" Sahabeler dediler: "Allah ve Resulü daha iyisini bilir." Bunun üzerine ferman etti ki: "Sen kardeşinin arkasından konuştuğun bir şeyi, eğer o hâzır olsaydı ikrah edecekti, işte gıybet odur." Bunun üzerine denildi: "O halde biz kardeşimizde mevcut olan bir hasletini konuşsak nasıl olur?" Resul-i Ekrem (A.S.M.) dedi: "Zaten eğer ondaki bir şeyi dersen, o zaman onu gıybet etmiş olursun.. ve gıybet de budur. Şâyet onun arkasında konuştuğun şey, eğer o şey onda yoksa, o zaman ona bühtan etmiş olursun."

* * *

573- *«Eğer gıybet etti veyahut isteyerek dinledi; o vakit* اَللّهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَلِمَنِ اغْتَبْنَاهُ *demeli. Sonra gıybet edilen adama ne vakit rastgelse, "Beni helâl et" demeli.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 277 ve daha Nur'un başka yerlerinde varsa...

Me'hazler: El-Ezkâr – Nevevî sh: 308-309; El-Feth-ül Kebir 1/84 ve 89; Fetevâ ve Mesâil-i İbn-üs Salâh 1/190; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 3/1098

Zabıt şekli: Hem zabtı hem de meâli, aşağı yukarı Üstadınkiyle aynı şeyler olduğu için ayrı bir şey kaydedilmedi.

* * *

574- *«Ateş nasıl odunu yer, bitirir. Gıybet dahi, a'mal-i sâlihayı yer bitirir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 277

Me'hazler: (Not: Hased ve ucb hakkında bu hadîs-i şerif sahih olarak bir kaç şekilde vürûd etmiştir. Ancak Münebbihat-ı İbn-i Hacer'deki: "Gıybet a'mal-i sâlihayı mahveder." hadîsinden başka bir me'haz bulunamadı. Sair me'hazler ise şöyledir:)

Sahih-i Müslim 4/2001; Cem'-ül Fevaid 2/386; Müsned-ül Firdevs 2/159; İbn-i Mace hadîs no: 4210; Tarih-i Bağdad – Hatib-i Bağdadî 2/227; Tefsir Ed-Dürr-ül Mensûr – Suyutî 6/419; El-Feth-ül Kebir 1/30, İbn-i Hanbel Müslim, Ebu Davud ve Tirmizî'den nakil; Kenz-ül Ummal 3/461, 9/584-596; Edeb-üd

Dünya Ved-Din sh: 29; Münebbihat-ı İbn-i Hacer sh: 15

Zabıt şekli: Münebbihat-ı İbn-i Hacer'den başka olan me'hazlerdeki zabıt şekli şöyledir: اَلْحَسَدُ (اَلْعُجْبُ) يَاْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَاْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ

Münebbihat'ta ise hadîs olarak: اَرْبَعَةُ جَوَاهِرٍ فِى جِسْمِ بَنِى آدَمَ يُزِيلُهَا اَرْبَعَةُ اَشْيَاءَ. اَمَّا الْجَوَاهِرُ: فَالْعَقْلُ وَالدِّينُ وَالْحَيَاءُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ. فَالْغَضَبُ يُزِيلُ الْعَقْلَ وَالْحَسَدُ يُزِيلُ الدِّينَ وَالطَّمَعُ يُزِيلُ الْحَيَاءَ وَالْغِيبَةُ يُزِيلُ الْعَمَلَ الصَّالِحَ.

Meâlleri: 1- "Hased, (yahut ucub) hasenatı yer. Nasıl ki ateş odunu yediği gibi..."

2- "Benî-Âdem'in cisminde dört cevher vardır ki, bunlar dört şey ile mahvolur, giderilirler. Cevherler şunlardır: Akıl, din, haya ve salih ameller... İşte gazab ve hiddet, aklı izale eder. Hased dini götürür. Tama' hayayı giderir. Gıybet ise, salih amelleri siler götürür."

* * *

575- *«Gıybet mahsus bir kaç maddede caiz olabilir.» (Ve dört madde sayılmış.) Dördüncü Madde'de: «Birisi de, o gıybet edilen adam fâsık-ı müteca-hirdir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 277

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs 2/101; El-Ezkâr – Nevevî sh: 303-304, altı tane hususî maddede gıybetin cevazı vardır diye kaydedilmiş ve İmam-ı Nevevî, bu mes'elede Buharî ve Müslim'den bir kaç hadîs-i şerif nakletmiştir; Sahih-i Müslim 4/2001; Sahih-i İbn-i Hibban 8/505

Zabıt şekli: ثَلاَثٌ لُعِنَتْهُمْ: اَمِيرٌ ظَالِمٌ وَ فَاسِقٌ قَدْ اَعْلَنَ فِسْقَهُ وَ مُبْتَدِعٌ يَهْدِمُ سُنَّةً

Meâli: "Üç kişi vardır ki, onlar lânetlenirler. Birisi: Zâlim bir hükümdar veya emîr.. birisi de: Fıskını ilân eden fâsık.. ve birisi de sünneti hedmeden, yıkan bid'alar icad eden kişi."

* * *

576- لاَ عَيْشَ اِلاَّ عَيْشُ الْآخِرَةِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 278

Me'hazler: Sahih-i Buharî 5/43-137; Sahih-i Müslim 5/478 hadîs no: 126; Sahih-i İbn-i Hibban 7/517; Şerh-üs Sünne – Begavî 14/4; Cem'-ül Fevaid 2/120; Müsned-i Ahmed 3/118; Tirmizî Menakib 55; Ed-Dürer-ül Müntesire –

Suyutî sh: 43; Ez-Zühd – İmam-ı Ahmed bin Hanbel sh: 37; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 6/5875 ve 5949

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: اَللّٰهُمَّ لاَ عَيْشَ اِلاَّ عَيْشُ الْآخِرَة

Meâli: "Ey Allah'ım! Yaşamak ve hayat, ancak âhiretin yaşayışıdır."

* * *

577- *«Cenab-ı Hak bir kulunu severse, dünyayı ona küstürür, çirkin gösterir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 278 ve daha sair Risalelerde aynı mânalar varsa...

Me'hazler: Sahih-i Buharî 7/149 مَنْ يُرِدِ اللّٰهُ بِهِ خَيْرًا يُصِبْ مِنْهُ ; El-Feth-ül Kebir 1/68 ve 2/75, İbn-i Hibban, Müsned-i Ahmed, Taberanî, Hâkim ve Beyhakî'den nakil; yine El-Feth-ül Kebir 3/149; Mevarid-üz Zam'an sh: 612; Müstedrek-ül Hâkim 4/207; Müsned-i Ahmed 5/427 ve 429; Şerh-ül Hikem-il Atâiyye sh: 79; Tirmizî hadîs no: 2398; İbn-i Mace hadîs no: 4031

Zabıt şekli: اِذَا اَحَبَّ اللّٰهُ عَبْدًا اَغْلَقَ عَلَيْهِ اُمُورَ الدُّنْيَا وَفَتَحَ لَهُ اُمُورَ الْآخِرَة

Meâli: "Cenab-ı Allah bir abdini severse, ona dünya işlerini kapatır, âhiret umûrunu fetheder."

Ve keza: اِذَا اَحَبَّ اللّٰهُ عَبْدًا اِبْتَلاَهُ، فَاِنْ صَبَرَ اِجْتَبَاهُ وَاِنْ رَضِيَ اِصْطَفَاهُ.

Bunun meâli: "Cenab-ı Hak bir abdini severse, onu mübtelâ eder. Eğer o kul o musibete karşı sabrederse, Allah onun şeref ve makamını yükseltir. Eğer razılık gösterirse, Allah onu seçilmiş, güzide kullarından eyler."

* * *

578- *Duanın kabul vakitleri: «Hem namazın sonunda, bilhassa sabah namazından sonra... ilh.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 279; ve bu mâna sair risale ve mektublarda da varsa...

Me'hazler: El-Ezkâr – Nevevî sh: 66, 67 ve 70; Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – Tirmizî sh: 187; Kenz-ül Ummal 1/101, 109, 114 ve 629; Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – İbn-üs Seniyy sh: 108

Zabıt şekli: عن ابى امامة (رض): قِيلَ لِرَسُولِ اللّٰه (ص.ع.م) اَيُّ الدُّعَاءِ اُسْمَعُ؟
قال: جَوْفُ اللَّيْلِ الْآخِرِ وَدُبُرَ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوبَات.

Meâli: Ebi Emame'den rivayet: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a denildi: "Yâ Resulallah hangi dua makbuldür?" Ferman etti ki: "Gecenin son kısmının içi ve beş vakit namazların arkasında yapılan dualar..."

* * *

579- *«Hem bi-zahr-il gayb (yani gıyaben) ona dua etmek..» (yani, duanın kabulünün şartlarından olarak.)*

Risalede yeri: Mektubat sh: 279

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/2094; Sahih-i İbn-i Hibban 2/167; Şerh-üs Sünne – Begavî 5/198; Cem'-ül Fevaid 2/617; El-Feth-ül Kebir 2/91, 113 ve 115; Kenz-ül Ummal 1/98, bir çok hadîsler; El-Cami' Li-Şuab-il İman – Beyhakî 3/331

Zabıt şekli: عن ابى الدرداء (رض) قال: قال رَسُولُ اللّه (ص.ع.م): مَا مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ يَدْعُو لاَخِيه بِظَهْرِ الْغَيْبِ الاَّ قَالَ الْمَلَكُ: وَلَكَ بِمِثْلٍ (اَوْ) قَالَ الْمَلَكُ الْمُوَكَّلُ بِه: آمِين وَلَكَ بِمِثْلٍ...

Meâli: Ebi-d Derda'dan nakledilen Sahih-i Müslim'in hadîsinin meâli kısaca şöyledir: Ebu Derda (R.A.) demiş ki, Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etti: "Hiç bir müslüman kul yoktur ki, kardeşinin gıyabında ona dua ettiği zaman, illâ melek ona iade ederek demesin ki: "Bir misli de sana olsun." Yahud da o duaya müekkel melek der ki: "Amin! Bir misli de senin olsun."

* * *

580- *«Hadîste ve Kur'an'da gelen me'sur dualarla dua etmek, meselâ:*

«اَللّهُمَّ اِنِّى اَسْئَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ لِى وَلَهُ فِى الدِّينِ وَالدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 279

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 1/517; Cem'-ül Fevaid 2/638; El-Feth-ül Kebir 1/207, 237, Müsned-i Ahmed, Hennad, Tirmizî ve İbn-i Mace'den nakil; yine El-Feth-ül Kebir 3/303; Sahih-i İbn-i Hibban 2/157

Zabıt şekli: Müstedrek-ül Hâkim'in hadîsi: عن ابن عمر (رض) لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللّه يَدَعُ هؤُلاَءِ الْكَلِمَاتِ حِينَ يَصْبَحُ وَحِينَ يُمْسِى...

Meâli: Abdullah bin Ömer'den rivayet: Resul-i Ekrem (A.S.M.) şu kelimeleri sabah ve akşam hiç bırakmazdı:

اَللّهُمَّ اِنِّى اَسْئَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ لِى فِى دِينِى وَدُنْيَاىَ وَاَهْلِى وَمَالِى. اَللّهُمَّ اسْتُرْ

عَوْرَاتِي وَآمِن رَوْعَاتِي. اَللّٰهُمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ وَمِنْ خَلْفِي وَعَنْ يَمِينِي وَمِنْ فَوْقِي وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ اَنْ يُخْتَالَ مِنْ تَحْتِي (يعني الخسف)

İmam-ı Zehebî de bu hadîsin sıhhatini, İmam-ı Hâkim ile birlikte ikrar etmiştir.

* * *

581- *Kur'an'da me'sur dualardan olan*

اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 279

Me'hazler: (Yani, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın Kur'an'ın bir âyeti olan bu duayı okuduğu ve başkasını teşvik ettiği hakkındaki hadîsler:)

Sahih-i İbn-i Hibban 2/146; Müstedrek-ül Hâkim 1/455, 2/277; Şerh-üs Sünne – Begavî 5/181; Cem'-ül Fevaid 2/659; El-Feth-ül Kebir 3/303 ve 366; Sahih-i Müslim 4/2070-2071; Sahih-i Buharî 8/103

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: عن انس ابن مالك (رض) قال كَانَ اَكْثَرُ دُعَاءِ النَّبِيِّ: اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

Meâli: Enes bin Mâlik'ten rivayet; demiştir ki: "Peygamber'in (A.S.M.) duaları içinde en çok tekrarlananı: اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ idi."

* * *

582- اَلصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 280 ve Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 3/267, اَلنَّصْرُ مَعَ الصَّبْرِ وَالْفَرَجُ مَعَ الْكَرْبِ Hatib-i Bağdadî'den nakil; Feyz-ül Kadir – Menavî 6/298 hadîs no: 9318; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 2/21, Deylemî ve Müsned-üş Şihab'da hadîsi Kuzaî ve İbn-ü Ebi-d Dünya'dan naklettiklerini kaydetmiştir.

Zabıt şekli: اَلصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ وَالزُّهْدُ غِنَاءُ الْاَبَدِ

Meâli: "Nusret sabırla ve genişlik musibetle beraberdir." İkinci hadîsin meâli: "Sabır genişliklerin anahtarıdır. Dünyadan zühd ise, ebedin zenginliğidir."

* * *

583- *«Hazret-i Peygamber (A.S.M.) Nübüvvetten evvel nasıl ibadet ederdi?*

Elcevab: Hazret-i İbrahim'in (A.S.) Arabistan'da çok perdeler altında cereyan eden bakiye-i dini ile; fakat farziyet ve mecburiyet sûretiyle değil, belki ihtiyarı ile ve mendubiyet sûretiyle ibadet ederdi.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 281

Me'hazler: El-Fetavi-l Hadîsiye – İbn-i Hacer-il Heysemî sh: 11; El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/413; ayrıca "Hadîsler Cetveli" 617 numaralı bölüme de bakılabilir.

Zabıt şekli: (Not: Bu mes'ele ülema arasında -fakat tahminî kanaatlarla- ihtilâflı olmakla birlikte; İmam-ı Suyutî, Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) ebeveyninin, Dîn-i Hanif-i İbrahim üzere olduklarını bir çok tarihî rivayet ve delillerle isbat etmiştir. Buna göre ve ayrıca ثُمَّ اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ اَنِ اتَّبِعْ مِلَّةَ اِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا âyeti bu hususa bir derece işaret eder denilebilir diye yazılmıştır.)

Buna göre, Hazret-i Üstad'ın o hükmü elbette ki en sahih ve ittifaklı tarafının muhkem görüşleridir. Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) anne ve babasının ve ayrıca da Hazret-i İsmail dini üzere ibadet eden Arabistan'da bir çok adamların ve Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) ecdadından bir çok kimselerin aynı hakikat üzere olduklarının kesin tarihî delilleri meydanda olmasıyla; O, bunların yolundan giderek hususî şekilde İbrahim ve İsmail (Aleyhimesselâmların) dinleri üzerine ibadet etmiş olduğu hakikatı kendiliğinden meydana çıkar.

* * *

584- *«Şer'an ehl-i iman, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı gayet derecede sevmek ve hürmet etmek ve hiç bir şey'inden nefret etmemek ve her halini güzel görmekle mükellef olduğundan...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 281-282 (23. Mektub'un Altıncı Suali) ve daha sair risalelerde aynı mâna varsa...

Me'hazler: Eş-Şifa – Kadı İyaz – Tab'-ı İstanbul 2/14, 15; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 7/139 Şuab-ül İman – Beyhakî 2/129 no:1374, 1375; Buharî 1/10; Müslim 1/67 ve daha bu hususta birçok me'hazler gösterilebilir.

Zabıt şekli: (Not: Şifa-i Şerif kitabı sahibi Hz.Kadı İyaz bu mes'elede:

قُلْ اِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَ اَبْنَاؤُكُمْ وَ اِخْوَانُكُمْ وَ اَزْوَاجُكُمْ... الى
وَاللّٰهُ لاَ يَهْدِى الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

(Sure-i Tevbe âyet: 24) âyetini Allah'a ve Resulullah'a ve Allah yolunda olan cihada muhabbeti vücubiyyet ve farziyyet derecesinde emrettiğini söyler. Hem

daha birçok hadîs-i şerifleri de bu babda zikreder. Ezcümle:)

عن انس (رض) اَنَّ رَسُولَ اللّه صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لاَ يُؤْمِنُ اَحَدُكُمْ
حَتَّى اَكُونَ اَحَبَّ اِلَيْهِ مِنْ وَلَدِهِ وَ وَالِدِهِ وَ النَّاسِ اَجْمَعِينَ

Meâli: Enes bin Mâlik (R.A.)den rivayet, demiş ki: Resulullah Sallallahü Aleyhi Ve Sellem ferman buyurdu ki: Sizin biriniz iman etmiş olmaz, tâ ki ben ona onun evladından ve babasından ve bütün insanlardan daha sevgili olmadıkça.

* * *

585- *«...Belki imam olduğu ümmetin ömr-ü galibi olan altmışüçte mele'-i a'lâya gönderiyor, yanına alıyor. Her cihette imam olduğunu gösteriyor.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 282, sair risalelerde de varsa.

Me'hazler: Keşf-ül Hafa – Aclunî 1/145 no:423 (Tirmizî, İbn-i Mace, İbn-i Hibban ve Müstedrek-ül Hâkim'den nakil ve daha birçok kaynaklardan değişik lafızlar ve rivayetleri izah eder.) Keza Sahih-i İbn-i Hibban 4/274 Ebu Hüreyre'den. İbn-i Hibban'ın hadîsinin sonu: وَ اَقَلُّهُمْ مَنْ يَجُوزُ ذلكَ ifadesiyledir. Keza Tirmizî no: 3550; Sünen-i İbn-i Mace 4236; Es-Sünen-ül Kübra – Beyhakî 3/370; Müstedrek-ül Hâkim 2/427; Mevarid-üz Zam'an – İbn-i Hacer no: 2467 ve hakeza daha birçok me'hazler için bak Mevsuatü Etraf-il Hadîs 2/33

Zabıt şekli:

اَعْمَارُ اُمَّتِي مَا بَيْنَ السِّتِّينَ اِلَى السَّبْعِينَ وَ اَقَلُّهُمْ مَنْ يَجُوزُ ذلكَ

Meâli: "Ümmetimin ömürleri altmış ile yetmiş arasındadır. Onların az kısmı bunu aşar."

* * *

586- خَيْرُ شَبَابِكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِكُهُولِكُمْ وَشَرُّ كُهُولِكُم مَنْ تَشَبَّهَ بِشَبَابِكُمْ

Risalede yeri: Mektubat sh: 282; Lem'alar sh: 253

Me'hazler: Mecma-uz Zevaid 10/270; El-Feth-ül Kebir 2/101, San'anî, Taberanî ve Beyhakî'nin Sünen-ül Kübra eserlerinden nakil; El-Metalib-ül Âliye hadîs no: 2708; Cem'-ül Fevaid 2/704 (Taberanî'nin Mu'cem-ül Evsat ve Müsned-ül Bezzar'dan nakil); Müsned-ül Firdevs 2/176; İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn – Zebidî 2/420; Edeb-üd Dünya Ve-d Din sh: 27 İhya-u Ulûm-id Din 1/143; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 22/83 no:202; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 1/253 ve 2/721; Müsned Ebî Ya'lâ El-Musilî 13/467

Zabıt şekli: Hadîs, aynı mâna, fakat ayrı ayrı lafızlarla gelmiştir. Meselâ: Edeb-üd Dünya Ve-d Din'de: خِيَارُ شُبَّانِكُمْ اَلْمُتَشَبِّهُونَ بِشُيُوخِكُمْ...الخ.

Müsned Ebî Ya'lâ El-Musilî'de ise, Risale-i Nur'daki aynı lafzıyla geçmektedir.

Meâli: "Sizin gençlerinizin hayırlıları, ihtiyarlarınıza benzemeye çalışanlardır."

* * *

587- مَالِكُ الْمُلْكِ يَتَصَرَّفُ فِى مُلْكِهِ كَيْفَ يَشَاءُ

Risalede yeri: Mektubat sh: 285; Osmanlıca Lem'alar sh: 16

Me'hazler: Bu hüküm bir hadîs-i şerif'in öz metni olarak bulunamadı. Amma her halde ...قُلِ اللّٰهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِى الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ gibi âyetlerden iktibasen alınmış doğru ve hak bir sözdür. Zaten Hazret-i Üstad da, hadîstir demiyor.

Meâli: Risale-i Nur'da mânası vardır.

* * *

588- تَأَمَّلْ سُطُورَ الْكَائِنَاتِ فَاِنَّهَا مِنَ الْمَلَإِ الْاَعْلٰى اِلَيْكَ رَسَائِلُ

Risalede yeri: Mektubat sh: 288; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 124, 247; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 248 ve 289

Me'hazler: Hasan Basri Çantay, Kur'an Meali'nde Sâffât Sûresi 8 ve 9. âyetlerin hâşiyesinde; bu beytin Şair Lebid'e aid olduğunu kaydetmiş. Amasya'lı Mecdizâde Ahmed Emrî'nin uzun bir şiirinin buna yakın mealde bir beyti de şöyledir:

"İbretle nigâh eyle bütün nakş-i cihana, bunlar nazar-ı ehl-i basirette resail." (Hususî arşivimiz no: 89)

* * *

589- *«Dua bir sırr-ı azîm-i ubudiyettir, belki ubudiyetin ruhu hükmündedir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 299 ve daha Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 1/491, Zehebî de sıhhatini ikrar etmiş; Cem'-ül Fevaid 2/615; Müsned-ül Firdevs 2/224; Tirmizî hadîs no: 3371; Cem'-ül Cevami' – Suyutî hadîs no: 10679; Feyz-ül Kadir Menavî hadîs no: 4256; Kenz-ül Ummal hadîs no: 3314; İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn – Zebidî 5/129; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 1231; Tuhfet-ül Ahvezî Şerh-i Tirmizî 9/311;

Bülûğ-ul Meram – İbn-i Hacer sh: 283

Zabıt şekli: Tirmizî'nin hadîsi: عن انس ابن مالك (رض): اَلدُّعَاءُ مُخُّ الْعِبَادَةِ

Tirmizî'nin ikinci hadîsi: عن نعمان بن بشير (رض) قال النَّبِيّ (ع.ص.م): اَلدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ ثُمَّ قَرَاَ وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِى اَسْتَجِبْ لَكُمْ...الخ.

Meâli: Enes bin Mâlik'ten rivayet: Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etmiş ki: "Dua ibadetin beyni veya özüdür." Tirmizî'nin ikinci hadîsi ise, Nu'man bin Beşir'den rivayet edilmiş: Resul-i Ekrem (A.S.M.) demiş ki: "Dua ibadetin tâ kendisidir." Ve sonra bu âyeti okudu: وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِى اَسْتَجِبْ لَكُمْ...الخ.

* * *

590- *«Meselâ: Birisi kendine bir erkek evlâd ister. Cenab-ı Hak, Hazret-i Meryem gibi bir kız evlâdını veriyor. ilh...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 301 ve daha başka yerlerde varsa...

Me'hazler: Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 5/45

Zabıt şekli: حديث – سَاَلْتُ اللّٰهَ اَنْ يَرْزُقَنِى وَلَداً بِلاَ مَؤُنَةٍ، فَرَزَقَنِىَ الْبَنَاتِ.

Meâli: Ben Cenab-ı Allah'tan iyi ve zahmetsiz bir oğlan çocuk istedim, o bana kızları verdi.

* * *

591- *«" اگر نه خواهی داد ، نه دادی خواه " Eğer vermek istemeseydi, istemek vermezdi.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 302

Me'hazler: (Bu bir hadîs-i şerifin Farsça ve Türkçe meâlidir.) El-Feth-ül Kebir 3/78 (Hilyet-ül Evliya'dan nakil); Münebbihat-ı İbn-i Hacer sh: 19; Feyz-ül Kadir – Menavî 5/417 hadîs no: 7804; Şerh-ü Hikem-il Atâiyye sh: 85; keza Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 4/71

Zabıt şekli: مَا اَذِنَ اللّٰهُ لِعَبْدٍ فِى الدُّعَاءِ، حَتَّى اَذِنَ لَهُ بِالاِجَابَةِ

Veyahut: لاَ يُعْطِى اللّٰهُ الدُّعَاءَ وَقَدْ اَعَدَّ لَهُ الاِسْتِجَابَةَ

Meâli: "Cenab-ı Allah, bir abde dua etmesine izin vermezdi, tâ ki ona icabet izni vermeyince." İkinci bir hadîste: "Allah duayı vermezdi, tâ ona kabul ve icabet hazırlamayınca..."

* * *

592- *Cennet'ten getirilen Burak.. ve âlem-i bekanın mahlûkatı Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın nuruyla çok alâkadar oldukları...*

Risalede yeri: Mektubat sh: 303 ve Nur'un Mi'rac Risaleleri gibi sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: Sahih-i Buharî 5/66; Sahih-i Müslim 1/145 İmam-ı Müslim İsra ve Mi'rac hâdisesini on tarikle hadîslerini nakletmektedir.

Zabıt şekli: İsra ve Mi'rac mu'cizesiyle alâkalı olan ekser hadîslerde "Burak" ve sonra "Refref" bahisleri mevcut olduğu gibi, cennetin ve âlem-i bekanın hayvanatı ve mahlûkatı hakkında söylenen sözler bu hadîslerden ilham alındığı gibi; Hazret-i Üstad tarafından da kat'iyetle verilen hüküm, elbette ki hak ve doğrudur. Başka bir şey de yazmaya gerek yoktur.

* * *

593- *Ulül-azm Peygamberler...*

«Hazret-i Musa Aleyhisselâm gibi bir ulül-azm...»

Risalede yeri: Mektubat sh: 311 ve daha başka yerlerde varsa...

Me'haz: (Yani ulül-azm peygamberler hangileridir) Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 8/346

Zabıt şekli: أُولُوا الْعَزْمِ نُوحٌ وَالْخَلِيلُ بْنُ آزَرَ وَمُوسَى وَعِيسَى وَالْحَبِيبُ مُحَمَّدٌ

Meâli: Ulül-azm olan peygamberler: Hazret-i Nuh, Hazret-i İbrahim-ül Halil, Hazret-i Musa, Hazret-i İsa ve Habibullah olan Muhammed Aleyhimüssalavatü vetteslimattırlar.

* * *

594- *«Biz de ilm-i usûl ve Fenn-i Mantıkça "sebir ve taksim" denilen en **kat'î** hüccetle deriz...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 315 ve zeyl olarak Sözler sh: 189

Me'hazler: El-İktisadü Fil-İ'tikad – İmam-ı Gazalî sh: 12

(Sebir ve taksim bir hadîs veya haber, ya da meşhur eser olarak değil, belki ilm-i kelâm âlimlerinin kullandıkları mühim bir mantık kaidesi olduğu için buraya kaydettik. Onun mânasını Hazret-i Üstad ilgili yerde izah etmiştir.)

* * *

595- دَادِ حَقْ رَا قَابِلِيَّتْ شَرْط نِيسْت

Risalede yeri: Mektubat sh: 320

Me'haz: Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 2/360

Zabıt şekli: دَادِ حَقْ رَا قَابِلِيَّتْ شَرْط نِيسْت، بَلْكِه شَرْط، قَابِلِيَّتِ دَادِ حَقْ

Meâli: Cenab-ı Hakk'ın ihsanı ve vergisi için kabiliyet şart değildir. Belki şart ve illet, yalnız Allah'ın irade ve vergisi kabiliyetidir.

* * *

596- *«Bütün dünyayı susturdunuz, müthiş tehacümatı def'ettiniz... Tâ* يَأْتِى اللّٰهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ...الخ. *âyetine güzel bir mâsadak oldunuz.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 324 ve Nur'un sair Müdafaalar gibi risalelerinde varsa...

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 2/313. Kur'anda âyetin yeri, Maide Suresi âyet: 53.

Zabıt şekli: فَسَوْفَ يَأْتِى اللّٰهُ بِقَوْمٍ...الخ. âyeti nâzil olduğunda, Resul-i Ekrem (A.S.M.) Ebu Musa El-Eş'arî'yi göstererek: "O kavim, senin kavmin olabilir" demiş. Burada bu hadîsi kaydetmekteki maksadımız; Arapların dışında İslâmiyet'e ve Kur'an'a hizmet edecek olan başka bir kavmi Allah'ın getireceğine, Peygamberimizin de (A.S.M.) o küllî mânanın bir ferdine işaret etmiş olmasıdır. Âyet, kaziyeyi mechul bıraktığı için, Hazret-i Üstad âyetin o hükmüne küllî şekilde mazhar olmuş Türk milletini göstermesi, hem âyetin hükmüne, hem de Peygamberimizin işaretlerine mutabık olarak hüküm vermiştir.

* * *

597- اِذَا اَرَادَ اللّٰهُ بِقَوْمٍ خَيْرًا اَبْصَرَهُمْ بِعُيُوبِ اَنْفُسِهِمْ

Risalede yeri: Mektubat sh: 329

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs 1/242; Câmi'-ül Beyan-il İlm – İbn-ü Abd-il Berr 1/25; İhya-u Ulûm-id Din 4/329; El-Feth-ür Rabbanî – Geylanî sh: 129; Münebbihat-ı İbn-i Hacer sh: 10; İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn 12/444

Zabıt şekli: Bu hadîs, lafız itibariyle bir kaç tarzda zabtedilmiştir. Meselâ İhya-u Ulûm'da اِذَا اَرَادَ اللّٰهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا...الخ. ifadesiyledir.

İmam-ı Zebidî bu hadîsi, Hâfız Irakî gibi uzun tahlile tabi' tutmuş ve nihayet Zeyneddin-i Irakî'nin: "Bu hadîs Müsned-ül Firdevs'te اِذَا اَرَادَ اللّٰهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا بَصَّرَهُ بِعَيْبِ نَفْسِه lafzıyla geçmekte ve isnadı da hasendir, yani güzeldir demiştir" diye kaydetmiş.

Meâli: Bir kaç lafızla vürûd etmiş olan hadîsin müşterek mânasını kaydediyoruz: "Cenab-ı Allah bir kavmi veyahut bir abdini hayra sevk etmek isterse, onlara kendi nefsinin ayıplarını gösterir."

* * *

598- *«Nefsini beğenen ve nefsine itimad eden bedbahttır. Nefsinin ayıbını gören bahtiyardır.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 329; ve daha Nur'un sair Risalelerinde varsa...

Me'hazler: (47 numaralı bölümdeki me'hazlere de bakılsın.) Nehc-ül Belâga – İmam-ı Ali, Tahkik-i Subhî Salih sh: 255 ve 804 (hadîs olarak)

Zabıt şekli: طُوبَى لِمَنْ شَغَلَهُ عَيْبُهُ عَنْ عُيُوبِ النَّاسِ

Meâli: "Ne mutlu o adama ki, onun kusurları onu, başkasının kusurlarıyla uğraşmaktan alıkoyar."

* * *

599- جَدِّدُوا اِيمَانَكُمْ بِلاَ اِلهَ اِلاَّ اللّٰهُ

Risalede yeri: Mektubat sh: 332; ve Nur'un sair yerlerinde varsa....

Me'hazler: Müsned-i Ahmed 2/359; Cem'-ül Fevaid 1/24; Müsned-ül Firdevs 2/107; Kenz-ül Ummal hadîs no: 1778 (Müsned-i Ahmed ve Hâkim'den nakil); Müstedrek-ül Hâkim 4/256; El-Feth-ül Kebir 2/62; Mecma-uz Zevaid 1/52 ve 416; Keşf-ül Hafâ Aclûnî 1/322; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 4/1394 ve daha bir çok me'hazler için, Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 77

Zabıt şekli: Müsned-i Ahmed bin Hanbel'in hadîsi:

جَدِّدُوا اِيمَانَكُمْ بِقَوْلِ لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّٰهُ...الخ.

Meâli: "İmanınızı Lâilahe İllallah sözü ile (daima) yenileyiniz!.."

* * *

600- *«İnsanın hem şahsı, hem âlemi her zaman teceddüd ettikleri için, her zaman tecdid-i imana muhtaçtır. Hem insanda bu teaddüd ve teceddüd olduğu gibi, tavattun ettiği âlem dahi seyyardır; o gider, başkası yerine gelir. Daima tenevvü' ediyor. Her gün başka bir âlem kapısını çalıyor.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 332-333. Aynı bu mâna daha öz bir şekilde Sözler sh:273'te (yani Yirmibirinci Söz'ün Birinci Makamı sonu) geçmektedir ve daha sair Risalelerde varsa...

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs 3/387; Kenz-ül Ummal 15/795, 796 ve 797 hadîs no: 43150, 43160, 43161 ve 43162, dört ayrı kanal ile aynı mâna, fakat az değişik lafızlarla... Keza, Şerh-ül Hikem-il Atâiyye sh: 32; Letaif-ül Maarif – İbn-i Receb-il Hanbelî sh: 7. Ve keza Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 2/120

Zabıt şekli:

لَيْسَ مِنْ يَوْمٍ اِلاَّ وَيُنَادِى: يَا ابْنَ آدَمَ! اَنَا خَلْقٌ جَدِيدٌ وَاَنَا فِيمَا تَعْمَلُ فِىَّ عَلَيْكَ شَهِيدٌ. فَاعْمَلْ فِىَّ خَيْرًا اَشْهَدُ لَكَ بِهِ، فَاِنِّى لَوْ مَضَيتُ لَمْ تَرَنِى.

Meâli: Hiç bir yeni gün yoktur ki, şöyle bağırmasın: "Ey Benî-Âdem! Ben taze ve yeni bir günüm. Senin, bende işleyeceğin ameline şehadet edeceğim. Bende hayırlı ameller işle ki, onunla sana şâhid olayım. Çünki ben geçip gittikten sonra, bir daha beni göremezsin."

* * *

601- *«Umum ehl-i marifetin ve tahkikin imamları:*
كُلُّ الطُّرُقِ مَسْدُودٌ اِلاَّ الْمِنْهَاجَ الْمُحَمَّدِىَّ *Yahut, Sa'di-i Şirazî gibi:*
مُحَالَسْت سَعْدِى بَرَاہِ نَجَاتْ * ظَفَرْ بُرْدَنْ جُزْ دَرْ پِىِ مُصْطَفَى *demişler.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 335 ve 452

Me'hazler: Şerh-i Cevheret-üt Tevhid – İmam İbrahim-i Bacurî sh: 337; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 2/121

Zabıt şekli: Bu söz, Arabîsi aynendir. Farsçası ise, Mektubat'tan alınan ikinci fıkrası lafzıyla geçmektedir. Arabî ibareli sözün sahibi ise; akide kitabı olan Şerh-i Cevheret-üt Tevhid'de ehl-i tasavvufun reisi olan Cüneyd-i Bağdadî'nin bir sözü olarak nakledilmiştir ki; bütün ehl-i tahkik ve ehl-i marifet aynı görüşü paylaşmışlardır.

Meâli: 1- "Bütün yollar, (Allah'a giden yollar) kapalıdır, ancak Hazret-i Muhammed'in (A.S.M.) nuranî caddesinden gayri..."

2- "Ey Sa'dî! Peygamber'in izinden giden yoldan başkası muhaldir ki hakikata varsın."

* * *

602- اَفْضَلُ مَا قُلْتُ اَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِى لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ

Risalede yeri: Mektubat sh: 334; Şuâlar sh: 9

Me'hazler: Şerh-üs Sünne – Begavî 7/157; Cem'-ül Fevaid 2/444; El-Feth-ül Kebir 2/96; İhya-u Ulûm-id Din 1/253; Muvatta'-ı İmam-ı Mâlik, Mess-ül Kur'an/3 ve Hacc/446, 1/422 ve 423

Zabıt şekli: عن طلحة ابن عبيد الله بن كريز (رض): انّ رَسُولَ اللّه (ص.ع.م) قَالَ: اَفْضَلُ الدُّعَاءِ دُعَاءُ يَوْمِ عَرَفَةَ وَ اَفْضَلُ مَا قُلْتُ اَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِى لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ...الخ.

Meâli: Talha bin Ubeydullah bin Küreyz'den rivayet, demiştir ki: Resul-i Ekrem (A.S.M.) şöyle ferman etti: "Duanın en efdali, arefe gününde yapılan duadır. Ve benim söylediklerimin ve benden evvelki Peygamberlerin söylediklerinin en efdali: .لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ...الخ dır."

* * *

603- *«Sûre-i İhlâs'ı, Arefe gününde yüzer defa tekrar edip okuyordum.» «Bir mübarek Arefe gününde müstahsen bir âdet-i İslâmiye'ye binaen Sûre-i İhlâsı yüzer defa tekrar ederek okuyup, onun bereketiyle...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 340 ve 343; Şuâlar sh: 299

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 3/227, El-Hiyarî'nin "El-Fevaid" eserinde, Hazret-i Huzeyfe'den nakil ile; Feyz-ül Kadir – Menavî 6/203 hadîs no: 8953

Zabıt şekli: مَنْ قَرَاَ قُلْ هُوَ اللّهُ اَحَدٌ اَلْفَ مَرَّةٍ فَقَد اشْتَرَى نَفْسَهُ مِنَ اللّه ve مَنْ قَرَاَ قُلْ هُوَ اللّهُ اَحَدٌ عَشِيَّةَ عَرَفَةَ اَلْفَ مَرَّةٍ اَعْطَاهُ اللّهُ مَا سَاَلَهُ

Ebu-ş Şeyh, İbn-i Ömer'den rivayet...

Meâlleri: 1- "Kim ki bin kere "Kulhüvallah Sûresi"ni okusa, kendi nefsini Allah'tan satın almış olur."

2- "Kim ki Arefe gününde bin kere "Kulhüvallah" okusa, Allahu Teâlâ ona istediğini verecektir."

* * *

604- آنْ خَيَالاَتِى كِه دَامِ اَوْلِيَاسْت، عَكْسِ مَهْرُويَانِ بُسْتَانِ خُدَاسْت

Risalede yeri: Mektubat sh: 346; Şuâlar sh: 9

Me'hazler: Mesnevî-i Şerif – Mevlâna Celâleddin-i Rumî 1/75

Zabıt şekli: Aynendir.

Meâli: "O hayalât ki, Evliyanın tuzağıdır. Yani mübtelâ oldukları bir hâldir. İşte o hayalât, Allah'ın manevî bostanlarında ay yüzlülerin (yani Peygamberler ve Evliyaların) nuraniyetlerinin akisleridir."

* * *

605- نَه شَبَمْ نَه شَبْ پَرَسْتَمْ مَنْ غُلاَمِ شَمْسَمْ اَزْ شَمْسِ مِی گُویَمْ خَبَرْ

Risalede yeri: Mektubat sh: 346-347 ve Âsâr-ı Bediiye gibi sair Risalelerde de...

Me'hazler: Nefahat-ül Üns – Mevlâna Câmî sh: 438; Mektubat-ı İmam-ı Rabbanî'nin bir çok yerlerinde...

Zabıt şekli: Mevlâna Yakub-u Çarhî'nin hayat hikâyesi bölümünde bu beyt kaydedilmiştir. Ancak "Şems" kelimesi yerine "Afitab" kullanılmış ki, aynı mânadadır. Tamamı şöyledir:

چُو غُلاَمِ آفِتَابَمْ هَمَه اَزْ آفِتَابْ گُویَمْ نَه شَبَمْ نَه شَبْ پَرَسْتَمْ کِه حَدِیثِ خَوابْ گُویَمْ

Meâli: "Ben güneşin kölesi olduğum için her zaman onu söylüyorum. Bundan dolayı ben ne geceyim ne de geceye tapan birisiyim ki uykudaki rü'yaları söyliyeyim."

* * *

606- *«Kur'an ile tefe'üle ve rü'yaya itimada ehl-i hakikat tarafdar değillerdir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 347 (Yirmisekizinci Mektub Birinci Mes'ele)

Me'hazler: Berîkat-ün Mahmudiye Fi-Şerh-i Tarikat-in Muhammediye – Hâdimî 2/309

Zabıt şekli: Aynen Üstad'ın yazdığı gibidir.

* * *

607- *«O cüz'î hâdise-i nevmiye münasebetiyle "mevtin küçük bir kardeşi olan nevm"e ait...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 347, 8 ve daha Nur'un sair yerlerinde de vardır.

Me'hazler: Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 2/79; Cem'-ül Fevaid 2/773; Müsned-ül Firdevs 4/309; Feyz-ül Kadir – Menavî hadîs no: 9325 (Menavî der: "Hadîs, Taberanî-i Evsat'ta ve İmam-ı Bezzar'ın Müsned'inde de rivayet edilmiştir." Heysemî ise: "Onun ricali, sahih ricalidir" demiş); Mecma-uz Zevaid 10/415; Ez-Zühd – İbn-i Hanbel sh: 9; Hilyet-ül Evliya 7/9; İlel-ül Hadîs hadîs no: 2147; El-Feth-ül Kebir 3/268; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5954; Keşf-ül Estar an Zevaid-il Bezzar – İbn-i Hacer 2/213; Ed-Duafa'-ül Kebir – Akilî 2/301; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 6/1533 ve 2364

Zabıt şekli: İbn-ül Mübarek'in hadîsi: عن محمد ابن المنكدر قَالَ رَجُلٌ لِرَسُولِ اللّٰهِ:

اَيَنَامُ اَهْلُ الْجَنَّةِ؟ فَقَالَ: اَلنَّوْمُ اَخُو الْمَوْتِ وَلاَ يَمُوتُ اَهْلُ الْجَنَّةِ (وَلاَ يَنَامُ اَهْلُ الْجَنَّةِ)

Meâli: Muhammed bin El-Münkedir'den rivayet: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a bir adam sordu: "Ehl-i cennet acaba uyurlar mı?" Peygamber ferman etti: "Uyku ölümün kardeşidir, elbette ehl-i cennet ne ölür, ne de uyurlar." Diğer bazı rivayetlerde: "Uyku ölümün kardeşidir, elbette ehl-i cennet uyumayacaklardır."

* * *

608- *«Hadîs-i sahih ile, Nübüvvetin kırk cüz'ünden bir cüz'ü nevmde rü'ya-i sâdıka sûretinde tezahür etmiş.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 347 ve daha Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: Türkçe Tercüme Sahih-i Buharî 9/39 hadîs no: 2101; Sahih-i Müslim 4/1773 ve 1774; Sahih-i İbn-i Hibban 7/615, 619, iki tarikle; Müstedrek-ül Hâkim 4/390; Şerh-üs Sünne – Begavî 12/203, 206 ve 213; Cem'-ül Fevaid 2/299-300; El-Feth-ül Kebir 2/125 ve 138, bir kaç hadîs rivayeti...

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi:

الرُّؤْيَا الْحَسَنَةُ مِنَ الرَّجُلِ الصَّالِحِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَاَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ

Meâli: "Salih kimsenin sâdık rü'yası, Nübüvvetin kırkaltı cüz'ünden bir cüz'üdür."

* * *

609- *«Rü'ya üç nevidir.» (Ve izahı...)*

Risalede yeri: Mektubat sh: 347

Me'hazler: Sahih-i İbn-i Hibban 7/570 ve 615; El-Feth-ül Kebir 2/139; El-Musannef – San'anî 11/211

Zabıt şekli: İbn-i Hibban'ın hadîsi: عن عوف ابن مالك (رض) انّ رَسُولَ اللّه (ص.ع.م) قَالَ: الرُّؤْيَا ثَلاَثَةٌ. مِنْهَا تَهْوِيلٌ مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَ ابْنُ آدَمَ. وَمِنْهَا مَا يُهِمُّ بِهِ الرَّجُلُ فِى يَقْظَتِهِ فَرَآهُ فِى مَنَامِهِ. وَمِنْهَا جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَاَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ...

Meâli: Aşağı yukarı Hazret-i Üstad'ın Türkçe olarak izah ettiği ve taksimini yaptığı gibi olduğundan, başka bir şey yazmaya gerek duymadım.

* * *

610- *«Hadîs-i şerifte gelmiş ki: Resul-i Ekrem (A.S.M.) bidayet-i vahiyde gördüğü rü'yalar, subhun inkişafı gibi zâhir, açık ve doğru çıkıyordu.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 348 ve daha Nur'un sair yerlerinde vasa...

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/3, 6/214; Müstedrek-ül Hâkim 3/183; ve 608 no.lu bölümde verilen aynı me'hazler...

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: عن عائشة (رض) قالتْ: اَوَّلُ مَا بُدِئَ بِه رَسُولُ اللّٰهِ (ص.ع.م) مِنَ الْوَحْيِ، اَلرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ فِى النَّوْمِ. فَكَانَ لاَ يَرَى رُؤْيًا اِلاَّ جَائَتْ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ...

Meâli: Hazret-i Âişe'den (R.A.) rivayet. Demiş ki: "Vahyin başlangıcında, Resulullah'ın gördüğü sâlih rü'yalar, öyle doğru, öyle kesin çıkıyorlardı ki; sanki sabahın inkişafında eşyanın görülmesi gibi idi."

* * *

611- *«Hazret-i Musa Aleyhisselâm, Hazret-i Azrail'in gözüne tokat vurmuş ilh...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 350

Me'hazler: Sahih-i Buharî 2/113 ve 4/191; Sahih-i Müslim 4/1843; Sahih-i İbn-i Hibban 8/38 ve 40; Şerh-üs Sünne – Begavî 5/265; Müsned-ül Firdevs 1/233; El-Feth-ül Kebir 1/173, Şeyheyn, İmam-ı Ahmed ve Nesaî'den nakil; Kenz-ül Ummal 3/510; Cem'-ül Fevaid 2/435; El-Musannef – San'anî 11/274; ve daha bir çok kaynak me'hazler için bak: Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 486

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: عن ابى هريرة (رض) قال (ص.ع.م): اُرْسِلَ مَلَكُ الْمَوْتِ اِلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلاَمِ فَلَمَّا جَاءَهُ صَكَّهُ. فَرَجَعَ اِلَى رَبِّه فَقَالَ اَرْسَلْتَنِى اِلَى عَبْدٍ لاَ يُرِيدُ الْمَوْتَ، فَرَدَّ اللّٰهُ عَلَيْهِ عَيْنَهُ...الخ.

Meâli: Ebu Hüreyre (R.A.)'dan rivayet, Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etmiş ki: "Melek-ül Mevt (yani Azrail A.S.) Musa Aleyhisselâm'a ruhunu kabzetmek için gönderilmiş. Hazret-i Musa'ya geldiği zaman, O'na tokat vurmuş, bir gözü çıkmış... Azrail Aleyhisselâm Rabbisine dönmüş, demiş ki: "Beni öyle bir kula gönderdin ki, ölümü istemiyor." Cenab-ı Hak tekrar onun gözünü ona iade etmiş..."

* * *

612- *«Kabz-ı ervaha müekkel olan Azrail Aleyhisselâm'ın avaneleri.. ve sulehanın ervahını kabzeden başkadır, ehl-i şekavetin ervahını kabzeden yine başkadır.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 352 ve daha sair Risalelerde varsa...

Me'hazler: Nesaî, Cenaiz 9; İbn-i Mace, Cihad/10; Tefsir-i İbn-i Kesir 4/407-408 "Ven-Naziat Sûresi"; Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 6/310 (aynı sûre)

Zabıt şekli: "Kabz-ı ruhta mü'minlerin ruhlarını rahmet melâikeleri, kâfirlerinkini ise, azab melâikeleri kabzederler" diye mezkûr sûrenin tefsirinde bir çok hadîslerle ispat etmişlerdir.

* * *

613- اَنْتَ فِى دَارِ الْحِكْمَةِ فَاطْلُبْ طَبِيبًا يُدَاوِى قَلْبَكَ *(Geylanî)*

Risalede yeri: Mektubat sh: 355; Tarihçe-i Hayat sh: 136; Barla Lâhikası sh: 149

Me'hazler: El-Feth-ür Rabbanî – Geylanî sh: 245

Zabıt şekli: (Not: Geylanî Hazretlerinin El-Feth-ür Rabbanî ile Fütûh-ul Gayb eserleri bazı eski baskılarda biri kitabın kenarında, biri de iç kısmında beraberce tab'edilmiş olduğundan; Üstad Hazretleri, Geylanî'nin bu sözü için "Fütûh-ul Gayb eserindedir" demiştir. Halbuki mezkûr cümle, Fütûh-ul Gayb eserinde değil, El-Feth-ür Rabbanî'dedir. Çünki Hazret-i Üstad'ın bahsini ettiği Hazret-i Şeyh'in "Gulâm" ismindeki talebesine yaptığı hitablar, El-Feth-ür Rabbanî'dedir.)

Zabıt şekli: يَا عِبَادَ اللّٰه اَنْتُمْ فِى دَارِ الْحِكْمَةِ، لاَ بُدَّ مِنَ الْوَاسِطَةِ. اُطْلُبُوا مِنْ مَعْبُودِكُمْ طَبِيبًا يَطِبُّ اَمْرَاضَ قُلُوبِكُمْ مُدَاوِيًا يُدَاوِيكُمْ...

(Not: Cem' sigasıyla hitab edilen bu cümleden başka mezkûr eserde bulamadım.)

Meâli: "Ey Allah'ın kulları! Siz bir hikmet ve imtihan dünyasındasınız. Size mutlaka bir vasıta lâzımdır. Ma'budunuzdan bir tabib isteyiniz ki, sizin kalblerinizdeki hastalıkları tedavi etsin."

* * *

614- *«Tevhid-i kıble et!..» (İmam-ı Rabbanî)*

(Not: Hazret-i Üstad bu hâdiseyi, yani İmam-ı Rabbanî'nin bu tavsiyesini Risale-i Nur'un bir kaç yerinde ehemmiyetle zikreder. Hülâsası şöyledir ki:)

«Sonra İmam-ı Rabbanî'nin Mektubat kitabını gördüm, elime aldım. Hâlis bir tefe'ül ederek açtım. Acâibdendir ki, bütün Mektubat'ında yalnız iki yerde "Bediüzzaman" lafzı var. O iki mektub bana birden açıldı. Pederimin ismi Mirza olduğundan, o mektubların başında "Mirza Bediüzzaman'a Mektub" diye yazılı olarak gördüm... Yalnız İmam, o mektublarında tavsiye ettiği gibi, çok

mektublarında musırrâne şunu tavsiye ediyor: "Tevhîd-i kıble et." Yani: Birini üstad tut, arkasından git, başkasıyla meşgul olma...»

Risalede yeri: Mektubat sh: 355; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 43; Tercüme Mesnevî-Abdülmecid sh: 7; Tercüme Mesnevî-Abdülkadir sh: 12

Me'hazler: Aslı Farisî, tab-'ı Pakistan-Karaçi, Mektubat cild:1, cüz:2, sh: 61, 62, 74 ve 75. Mektublar...

Zabıt şekli: Mektublardan birincisinin başında: "

بميرزا بديع الزمان صدور يافته در تحريض بر محبت فقراء " diye yazılı...

İkinci Mektub'un başında:

نيز بميرزا بديع الزمان صدور يافته ، در تحريض بر متابعت سيّد الكونين

Bu ikinci mektubun sonuna doğru bir yerde şöyle yazılı:

...اَمَا يَكْ شَرْط رَا مَرْعِى دَارَنْد.. و آن وَحْدَتِ قِبْلَه تَوَجُّهَ اسْت

Yani: "Seyyid-ül Kevneyn'in mütabaatına bir şart lâzımdır; o da tevhid-i teveccüh-ü kıbledir. Yani, bir tek üstadın arkasından gitmektir."

* * *

615- كَتَعْلِيقِ الدُّرَرِ فِى اَعْنَاقِ الْبَقَرِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 362 ve daha Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: İbn-i Mace Mukaddeme sh: 81; Edeb-üd Dünya Ve-d Din sh: 73; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 6/2091

Zabıt şekli: وَاضِعُ الْعِلْمِ لِغَيْرِ اَهْلِه كَمُقَلِّدِ الْخِنْزِيرِ الْجَوَاهِرَ

Meâli: Hadîs-i Şerif'te sert uslûb kullanılmıştır. Şöyle demiş: "İlmi ehli olmayana vaz'etmek, cevahirleri hınzırın boynuna takmak gibidir." Görüldüğü üzere Hazret-i Üstad, hadîsten iktibas alarak en yumuşak bir dereceye indirmiş: "İneğin boynuna incileri takmak gibidir." Ve bu söze de darb-ı mesel demiştir.

* * *

616- اَلظَّالِمُ سَيْفُ اللّٰهِ يَنْتَقِمُ بِه ثُمَّ يَنْتَقِمُ مِنْهُ

Risalede yerii: Osmanlıca Mektubat sh: 585

Me'hazler: Keşf-ül Hafâ – Aclunî 2/49-50; Ed-Dürer-ül Müntesire sh: 110;

El-Keşkûl – M.Bahaeddin El-Âmilî 2/30; El-Fevaid-ül Mecmua – Şevkânî sh:61

Zabıt şekli: Keşf-ül Hafâ sahibi bu hadîsi اَلظَّالِمُ عَدْلُ اللّٰهِ فِى الْاَرْضِ يَنْتَقِمُ بِهِ ثُمَّ يَنْتَقِمُ مِنْهُ lafzıyla Taberanî-i Evsat'ın Hazret-i Câbir (R.A.) tarikıyla.. ve ayrıca Deylemî'den de senedsiz olarak nakletmiştir. Hattâ Hâfız Aclunî, bu hadîsin bir âyetle de, yani mânasıyla münasebettar olduğunu söyleyerek, hadîsin hak ve sahih olduğunun ispatına çalışmıştır. O halde hadîs, mânası ve hakikatıyla sahih hadîslerdendir. Sair me'hazlerde de, bu hadîsi te'yid eden başka lafızlı hadîsler zikredilmiştir. Müteharrî ve meraklı kimseler arayıp bulabilirler.

Mektubat'takinin meâli: Zâlim Allah'ın kılıncıdır, (yahut Allah'ın adaletidir.) Onunla intikam aldırır, sonra da ondan da intikamı alır.

* * *

617- *«Sual: Zaman-ı fetrette Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) ecdadı, bir din ile mütedeyyin mi idiler?*

Elcevab: Hazret-i İbrahim (A.S.)'ın bilâhare gaflet ve manevî zülûmat perdeleri altında kalan ve hususî bazı insanlarda cereyan eden bakiye-i dini ile mütedeyyin olduğuna rivayet vardır... Ve ehl-i fetret, ehl-i necattır.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 385 ve daha Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: (Bu mes'elenin bazı me'hazleri, 508 ve 583 numaralı kısımlarda da verilmiştir. Oralara da bakılabilir.)

El-Fetavi-l Hadîsiye – İbn-i Hacer-il Heysemî sh: 11; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned-i Ahmed 24/181; El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/402'den başlayarak, tâ 444'e kadarki kısımda "Mesalik-ül Hünefa' Fi-Validey-il Mustafa" eserinde; hem fetret mes'elesi, hem de Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) anne ve babasının iman ve necatları hakkında pek çok rivayetler getirmiştir; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 199, 205 ve 221; Taberanî-i Evsat, Ebu Nuaym ve İbn-i Asakir'den nakil; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/741; Cem'-ül Fevaid 2/593; El-Feth-ül Kebir 2/256; Nazm-ül Mütenasir Fil Hadîs-il Mütevatir – Suyutî sh: 128

Zabıt şekli: Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) mükerreme olan annesi Amine (R. Anha) vefat edeceği zaman; Sima'a Binti Ebi Ruhem, kendi annesinden şöyle duymuş ki: O zaman, Resul-i Ekrem (A.S.M.) henüz beş yaşında idi. Annesinin başı ucunda oturuyordu. Annesi onun mübarek yüzüne pürhasret ve iştiyakla baktı ve bu şiiri söyledi:

بَارَكَ اللّٰهُ فِيكَ مِنْ غُلَامٍ، يَا ابْنَ الَّذِى مِنْ حَوْمَةِ الْحِمَامِ

.....

دِينُ اَبِيكَ اَبْرَاهَام، تَاللّٰه اَنْهَاكَ عَنِ الْاَصْنَامِ
اَنْ لاَ تُوَالِيهَا مَعَ الْاَقْوَامِ....

Kısaca meâli: "Allah seni mübarek etsin ey çocuğum. Ey öyle birisinin oğlu ki; ...

Senin baban İbrahim'in doğru ve hanif olan dini, seni mutlaka putlara tapmaktan men'edeceği gibi, sen puta tapan milleti de dost edinmiyeceksin."

Bu mes'elenin ikinci bir hususu ki, 508 numaralı kısımda Peygamber'in ecdadından Kâ'b bin Lüeyy'in duası ve Hazret-i İsmail'in Harem-i Şerif'ten bir Peygamber'in gelmesi hakkındaki duasını yâd ederek, o da aynı şekilde bir Peygamber istemesi ve bunlara benzer daha sair rivayetler gösteriyorlar ki; Ecdad-ı Nebi'nin kısm-ı ekserisi Hazret-i İbrahim'in (A.S.) dini üzere idiler. Keza Peygamber'in ecdadından olmayan Zeyd bin Amr bin Nüfeyl'in, Hazret-i İbrahim'in dini üzere olduğu hadîs kitaplarında meşhurdur. Nümûne için Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/741'e bakılabilir. Ve aynı hâdise için, Sahih-i Buharî'nin Menakıb kitabında yazılı olduğunu Aliyy-ül Karî kaydetmiştir.

* * *

618- *«Resul-i Ekrem'in ecdadından olmayan Hâlid bin Sinan ve Hanzele namında iki Nebi gelmiştir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 386

Me'hazler: Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 11/11793; Hâlid bin Sinan hakkında; Kamus-ul A'lam Şemseddin Sâmi 3/1992; Hanzele bin Safvan hakkında; keza Kamus-ul A'lam 3/2050 Hâlid bin Sinan hakkında ve Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 2/374'de Hâlid bin Sinan-il Anesî hakkında.

Zabıt şekli: Hanzele bin Safvan; İslâmın zuhurundan evvel, Kavm-i Semud'un bakiyesi zannolunan Ashab-ur Ress'e Peygamber olarak gönderilmiş olduğu rivayet olunmuştur.

Hâlid bin Sinan ise: Lâkabı şöyledir: Hâlid bin Sinan bin Abes bin Bugays. Bu zât, muvahhid bir zât olup, Resul-i Ekrem (A.S.M.) onun hakkında هُوَ نَبِيٌّ ضَيَّعَهُ قَوْمُهُ Yani "O, bir Peygamberdir. Fakat onun kavmi onu zayi etti."

Hâlid bin Sinan, Resul-i Ekrem'e (A.S.M.) ulaşamamış. Fakat onun kızı gelip müslüman olmuş ve Resulullah'tan "Kulhüvallah Sûresi"ni işitince: "Babam da bunu okurdu." demiş.

Keza Ruh-ul Beyan Tefsirinde Hâlid bin Sinan-il Anesî'nin "Adn" memleketinden olduğu ve onun kızı Resulullah'a (A.S.M.) iman etmek için

geldiğinde, Peygamber ona: مَرْحَبًا يَابْنَةَ نَبِيٍّ اَضَاعَهُ قَوْمُهُ demiş.

Yani: "Hoşgeldin ey bir Peygamberin kızı, ki onun kavmi onu zayi' etti."

* * *

619- *«Ecdad-ı Nebi'den Kâ'b bin Lüeyy'in meşhur ve sarih ve tansis tarzındaki bu şiiri ki:* عَلَى غَفْلَةٍ يَاْتِى النَّبِىُّ مُحَمَّدٌ فَيُخْبِرُ اَخْبَاراً صَدُوقًا خَبِيرُهَا *»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 386 ve 173

Me'hazler: Bu mes'ele hakkında 508 ve 617 numaralı bölümlerde geniş me'hazler, zabıt şekli ve meâlleri verilmiştir. Burada nümûne için yalnız bir tek me'haz vererek geçeceğiz: Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/364

* * *

620- *«Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın amucası Ebu Talib'in imanı hakkında esahh olan nedir?*

Elcevab: Ebu Talib Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) Risaletini değil, şahsını ve zâtını gayet ciddî severdi. Onun o gayet ciddî, o şahsî şefkati ve muhabbeti elbette zayia gitmeyecektir...»

Risalede yeri: Mektubat sh: 387

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 2/187 ve 188; Cem'-ül Fevaid 2/569

Zabıt şekli: Bütün siyer kitaplarında bu mes'ele gayet meşhurdur. Hem yine bütün mezkûr kitaplarda, Ebu Talib'in Resul-i Ekrem'e (A.S.M.) karşı, tâ vefatına kadar şefkat ve himayeti ve elinden geldiği kadar Kureyş müşriklerinin şerrinden muhafazaya çalışması ve himaye etmesi sarih, sahih ve zâhirdir. Elbette bunlar boşa gitmeyecektir. Bu noktada Hazret-i Üstad'ın dediği gibi, bazı kimseler imanına kail değilse de, zâhir hesabıyladır...

* * *

621- *«Kur'an, bitmez ve tükenmez bir hazinedir. Her asır nusus ve muhkematını teslim ve kabul ile beraber, tetimmat kabilinden hakaik-ı hafiyesinden dahi hissesini alır... ilh.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 388 ve Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 1/448; Kenz-ül Ummal 1/289; Nehc-ül Belâga – İmam-ı Ali, Tahkik-i Subhî Salih sh: 315 ve 530; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 8/95

Zabıt şekli: ...اِنَّ فِى الْقُرْآنِ نَبَأُ مَا قَبْلَكُمْ وَخَبَرُ مَا بَعْدَكُمْ وَحَكَمُ مَا بَيْنَكُمْ

اَلْقُرْآنُ بَحْرٌ لاَ يُدْرَكُ قَعْرُهُ

Meâli: "Kur'an'da, sizden evvelkilerin haberleri ve sizden sonra geleceklerin hâdiseleri ve aranızdaki hükümler mevcuttur. Kur'an öyle bir denizdir ki dibine ulaşılmaz."

İmam-ı Busirî Kaside-i Bürde'sinde üstteki mâna ve hakikatları fevkalâde şirin bir tarzda dile getirdiğinden, burada teberrüken ondan bir-iki satır dercediyoruz:

لَهَا مَعَانٍ كَمَوْجِ الْبَحْرِ فِى مَدَدٍ ، وَ فَوْقَ جَوْهَرِهِ فِى الْحُسْنِ وَ الْقِيَمِ
فَمَا تُعَدُّ وَ لاَ تُحْصَى عَجَائِبُهَا ، وَ لاَ تُسَامُ عَلَى الْاِكْثَارِ بِالسَّئَمِ

(Kasidet-ül Bürde sh: 18-19)

* * *

622- كُلُّ فَرْدٍ مِنْ اَفْرَادِ الْحَمْدِ مِنْ اَيِّ حَامِدٍ صَدَرَ وَعَلَى اَيِّ مَحْمُودٍ وَقَعَ مِنَ الْاَزَلِ اِلَى الْاَبَدِ خَاصٌّ وَمُسْتَحِقٌّ لِلذَّاتِ الْوَاجِبِ الْوُجُودِ الْمُسَمَّى بِاللّٰهِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 392 ve daha Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: (Not: Bu söz bir hadîs-i şerif değil, lâkin Kur'an'a taallûk eden nahviyyûn ülemasının hakikatlı hüküm ve sözlerindendir.)

El-Keşkûl – M. Bahaeddin El-Âmilî 2/379 ve bütün nahiv kitablarının baş tarafları...

Zabıt şekli: Hazret-i Ca'fer-i Sâdık (R.A.) kat'î hükmetmiş, demiş ki: "Bütün hamdlerin enva'ı "Elhamdülillah" kelimesinde dâhil ve mevcuttur."

* * *

623- اِذَا ثَبَتَ الشَّيْءُ ثَبَتَ بِلَوَازِمِهِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 394

Me'hazler: (Not: Bu söz, bu ifadesiyle bir hadîsin metni olarak bulunamadı. Amma herhalde hakikatlı bir kaide ve bir ilm-i kelâm ıstılahlarındandır.)

Meselâ: Ta'rifat – Seyyid Şerif-i Cürcanî eseri kenar kısmında, Mütemmimat sh: 162'de

ثُبُوتُ الشَّيْءِ لِلشَّيْءِ فَرْعُ ثُبُوتِ الْمُثْبَتِ لَهُ. بِمَعْنَى اَنَّهُ يَسْتَلْزِمُ ثُبُوتَ الْمُثْبَتِ لَهُ

diye uzunca izahlar vermiş. O izahta: "Bir şeyin sübût bulması, onun lüzumlu vasıflarıyla sübût bulabilir. Meselâ bir mahiyet varsa, onun hâricî vücudunun varlığı da sâbittir" diye kaydedilmiş.

Keza yine Ta'rifat kitabında: اِذَا ثَبَتَ الشَّيْءُ ثَبَتَ بِحَقِيقَتِه ifadesiyle geçer.

Yani: "Bir şey sübût bulduğu zaman, onun hakikatıyla beraber sübût bulabilir."

Zabıt şekli: Az üstte hem me'hazlerdeki zabıt şekillerini, hem de meâlini verdiğimiz için, başka bir şey yazmaya gerek duyulmadı.

* * *

624- كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِى النَّارِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 396; Lem'alar sh: 53

Me'hazler: Bu hadîs-i şerif mütevatir gibi meşhur ve müttefekun aleyh hadîslerdendir. Meselâ: Sahih-i Müslim 3/28 hadîs no: 43 ve 687; Müsned-i Ahmed 3/310, 337 ve 371; Nesaî 3/188; İbn-i Mace hadîs no: 45; Es-Sünen-ül Kübra – Beyhakî 3/213; 314; Ebu Davud kitab:89, bab:5; El-Feth-ül Kebir 1/224, Müsned-i Ebu Ya'lâ, Hâkim ve Beyhakî'den nakil; Kenz-ül Ummal 1/414

Zabıt şekli: كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلُّ ضَلَالَةٍ تَصِيرُ اِلَى النَّارِ

Meâli: "Bütün bid'atler dalâlettir.. ve her bir dalâlet, ateşe götürür."

* * *

625- *«Mesail-i Şeriatten bir kısmına "taabbüdî" denilir... Bir kısmına da "ma'kul-ül mâna" tabir edilir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 397

Me'haz: El-Fetavi-l Hadîsiye – İbn-i Hacer-il Heysemî sh: 34

Zabıt şekli: Bu mes'ele bir hadîs-i şerif metni değil, usûl ülemasının tesbit ettikleri bir hususdur ve aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği şekildedir.

* * *

626- *«Ramazan-ı Şerif'te her bir harfin (Kur'an harfinin) on değil bin.. ve Ramazan-ı Şerif'in cum'alarında daha ziyadedir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 401, 402 ve daha Nur'un Lâhika mektupları gibi yerlerinde varsa...

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs 3/130; Züher-ül Firdevs – İbn-i Hacer 2/349 (Hazret-i Câbir'den merfu' hadîs olarak); Feyz-ül Kadir 4/430 hadîs no: 5854; Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 1/188; Şuab-ül İman – Beyhakî 7/190, 197

Zabıt şekli: فَضْلُ الْجُمعَةِ فِى شَهْرِ رَمَضَانَ عَلَى سَائِرِ الْجُمَعِ كَفَضْلِ رَمَضَانَ

عَلَى سَائِرِ الشُّهُورِ

Meâli ve diğer izahlar: Ramazanın cum'aları sair cum'alar üstündeki fazileti, Ramazan ayının sair ayların üstündeki fazileti gibidir.

Ramazan orucunun her bir günü bin gün, her bir tesbihi bin tesbih kadar sevablıdır.

Süfyan bin Uyeyne اِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ اَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ (Zümer Sûresi, âyet:10) âyeti tefsirinde demiş ki: "Orucun sevabı, hesabsız ve nihayetsizdir."

* * *

627- *«Dünyevî hâcâtını muvakkaten bırakmakla uhrevî bir adam ve tecessüden tezahür etmiş bir ruh vaziyetine girerek; savmı ile Samediyete bir nevi âyinedarlık etmektir.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 402

Me'hazler: Et-Tergib Vet-Terhib – El-Hâfız Menzerî 2/107; Şerh-ü Şir'at-ül İslâm sh: 192

Zabıt şekli: Bu mes'ele muayyen bir hadîsin metni değil, fakat bir çok hadîslerin mânalarından alınmış hakikatlı bir hükümdür.. ve me'hazleri verilen kitablarda aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır.

* * *

628- *«Beşerin musibetini ikileştiren sabırsızlığın ve tahammülsüzlüğün bir ilâcı da oruçtur.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 403

Me'hazler: İhya-u Ulûm-id Din 1/230; El-Feth-ül Kebir 2/206; İbn-i Mace'den nakil; Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 1/181

Zabıt şekli: اَلصَّوْمُ نِصْفُ الصَّبْرِ.. اَلصِّيَامُ نِصْفُ الصَّبْرِ

Meâli: "Oruç, sabrın yarısıdır." Yahut "İmsak, sabrın yarısıdır."

* * *

629- *«Hadîsin rivayetlerinde vardır ki; Cenab-ı Hak nefse demiş ki: "Ben neyim, sen nesin?" Nefis demiş: "Ben benim, sen sensin." Azab vermiş, cehenneme atmış, yine sormuş. Yine demiş:* اَنَا اَنَا ، اَنْتَ اَنْتَ *(Yani ben benim, sen sensin.) Hangi nevi azabı vermiş, enaniyetten vazgeçmemiş. Sonra açlık ile azab vermiş, yani aç bırakmış. Yine sormuş:* مَنْ اَنَا وَمَا اَنْتَ *Nefis demiş:*

«اَنْتَ رَبّى الرَّحِيمُ وَاَنَا عَبْدُكَ الْعَاجِزُ

Risalede yeri: Mektubat sh: 404; ve meâliyle Nur'un başka yerlerinde de varsa...

Me'hazler: Dürret-ül Vâizîn – Osman bin Hasen El-Havbevî sh: 25

Zabıt şekli: اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ الْعَقْلَ فَقَالَ لَهُ: اَقْبِلْ! فَاَقْبَلَ ثُمَّ قَالَ لَهُ: اَدْبِرْ! فَاَدْبَرَ...الخ. ثُمَّ خَلَقَ اللّٰهُ تَعَالَى النَّفْسَ فَقَالَ لَهَا: اَقْبِلِى! فَلَمْ تُجِبْ. ثُمَّ قَالَ لَهَا: مَنْ اَنْتِ وَمَا اَنَا ؟ فَقَالَتْ: اَنَا اَنَا وَاَنْتَ اَنْتَ. فَعَذَّبَهَا بِالنَّارِ... ثُمَّ جَعَلَهَا فِى الْجُوعِ...

Meâli: (Haberin aslı uzundur. Ve bu haber Dürret-ül Vâizîn kitabında bulunduğu için, bazıları bu kitabın hadîsleri için zaif veya mevzu'dur demişlerdir. Amma herhalde bu görüş ve kanaat, ondaki hadîslerin bazıları içindir. Yoksa baştan sona kadar istisnasız olarak bütün haberleri mevzu'dur diye bir şey mevzu'-u bahis olamaz ve olmaması da lâzımdır. Bu şekil bir iddia, bence müteassıbane bir cehâlettir. Hem böyle küll halinde cesurâne hüküm basanlar, meselâ şu, şu mevzulara dair hadîslerin tamamı mevzu'dur şeklinde hüküm basanlar, her zaman büyük hata etmişlerdir. Bunlar velev ki büyük hadîs imamları da olmuş olsalar dahi... Nitekim İmam-ı Ahmed bin Hanbel gibi büyük bir hadîs imamı ilk zamanlarında bazı mevzu'lara dair küll halinde hüküm verip kanaat izhar etmişse de, bilâhare o kanaatından vazgeçmiş ve tashih etmiştir.)

Hadîsin meâli şöyledir: Cenab-ı Hak aklı yarattığı zaman ona: "Bana dön!" diye emretmiş. O da dönmüş. Sonra ona: "Geri dön!" demiş, o da dönmüş... Sonra Cenab-ı Hak nefsi halketmiş. Ona demiş ki: "Bana dön!" Fakat nefis cevab vermemiş. Sonra ona demiş ki: "Sen kimsin, ben kimim?" Nefis demiş: "Ben benim, sen sensin!" Cenab-ı Hak ona türlü azablar vermiş... Sonra açlığa terketmiş, nefis yola gelmiş...

Mes'elemizdeki hadîsin hükmünü te'yid ve takviye eden bir çok hadîs-i şerifler vardır. Meselâ, El-Ezkâr – Nevevî sh: 88.. ve Mişkât-ül Masabih hadîs no: 2469'da sahih bir hadîs olarak: اَللّٰهُمَّ اِنِّى اَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُوعِ فَاِنَّهُ بِئْسَ الضَّجِيجُ

Meâli: "Ey Allah'ım! En çok sarsan ve bağırttıran açlıktan sana sığınırım" diye Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın dualarındandır.

Hem nefsi ıslah etmek ve inkıyada getirmek için açlığın en büyük ve müessir bir sâik olduğunu bildiren bir çok hadîs-i şerif vardır. Marifetname ve İhyau Ulûm-id Din gibi eserlerde bu hususta çok hadîs-i şerif kaydetmişlerdir. Hattâ Marifetname sahibi İbrahim Hakkı: "Cu', İsm-i A'zamdır" diye hükmederek açlık vaziyeti, insanın nefsini itaat ve inkıyada getirmesinin azîm

te'siratına bir ünvan olarak zikretmiş.

* * *

630- *«Eğer teveccüh-ü rahmet varsa yeter. İnsanların teveccühü, o teveccüh-ü rahmetin in'ikası ve gölgesi olmak cihetiyle makbuldür.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 413; ve Risale-i Nur'da bu mânadaki ifadeler varsa...

Me'hazler: Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/251; Sahih-i Müslim hadîs no: 2034

Zabıt şekli ve meâli: "İnsanlar bir mü'mini, iyi amellerinden dolayı sevmesi; âhirette onun büyük mükâfatlarının dünyada muaccel bir nümûnesidir."

* * *

631- اِتَّقُوا فِرَاسَةَ الْمُؤْمِنِ فَاِنَّهُ يَنْظُرُ بِنُورِ اللّٰهِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 414; Tarihçe-i Hayat sh: 146

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir Suyutî 1/36, 51; Cem'-ül Fevaid 2/227 ve 703; Mecma-uz Zevaid 10/268, Heysemî demiş: "Bunun isnadı hasendir"; Tefsir-i İbn-i Kesir 2/555; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 6; Müsned-ül Firdevs 1/83; Emaliy-üş Şecere 1/250; Hilyet-ül Evliya 4/71; Tarih-i Bağdad – Hatib-i Bağdadî 7/242; El-Feth-ür Rabbanî – Geylanî sh: 10 ve 204; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 8/6497; Ed-Duafa'-ul Kebir – Akilî 4/129 ve 130; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady; 4/1523; Tarih-i İbn-i Maîn 2/536; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 4/481

Zabıt şekli: Me'hazlerde bu hadîs-i şerif çeşitli lafızlarda gelmişse de mânaca birdirler. Hazret-i Üstad'ın kaydettiği aynı lafızla geldiği gibi,

اِحْذَرُوا دَعْوَةَ الْمُؤْمِنِ فَاِنَّهُ يَرَى بِنُورِ اللّٰهِ وَيَنْطِقُ بِتَوْفِيقِ اللّٰهِ عزّ وجلّ

gibi ifadelerle de gelmiştir.

Meâli: "Mü'minin ferasetinden korkunuz. Çünki o, Allah'ın nuruyla nazar etmektedir." Veyahut: "Mü'minin duasından çekininiz. Çünki o, Allah'ın nuruyla görüyor ve Allah'ın tevfikiyle konuşuyor."

* * *

632- *«Ülema-is su' hakkında bir tehdid-i azîm var.. Ey sâdık ahmak ıtlakına mâsadak ülema-is sû'...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 396, 425 ve daha Nur'un bir çok yerlerinde ülema-is sû' hakkında vârid ifadeleri...

Me'hazler: İhya-u Ulûm-id Din 3/388; Müsned-ül Firdevs 4/398; Züher-ül

Firdevs – İbn-i Hacer 4/158; Feyz-ül Kadir – Menavî hadîs no: 9654; İthaf-üs Sâde 10/345 ve daha geniş me'hazler için, Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 352

Zabıt şekli: Üç ayrı ayrı, fakat mânaca bir hadîsler vardır. Bunları kaydediyoruz:

1- وَيْلٌ لِأُمَّتِي مِنْ عُلَمَاءِ السُّوءِ يَتَّخِذُونَ هذَا الْعِلْمَ تِجَارَةً يَبِيعُونَ بِهَا مِنْ أُمَرَاءِ زَمَانِهِمْ رِبْحًا لِأَنْفُسِهِمْ لاَ أَرْبَحَ اللّٰهُ تِجَارَتَهُمْ

2- شَرُّ النَّاسِ عُلَمَاءُ السُّوءِ

3- يُلْقَى الْعَالِمُ فِي النَّارِ فَتَنْدَلِقُ أَقْتَابُهُ فَيَدُورُ بِهَا فِي النَّارِ كَمَا يَدُورُ الْحِمَارُ فِي الرَّحَى

Meâlleri:

1- "Ülema-is sû'dan ümmetimin başına gelecekten veyl olsun. Çünki o gibi ülema, bu ilmi ticaret meta'ı olarak ele alır. Onunla zamanlarının ümerasından bir kazanç, bir menfaat elde etmeye vasıta ederler. Allah onların bu kötü ticaretlerinde kâr vermesin."

2- "İnsanların en şerlisi, ülema-is sû'dur."

3- "Ülema-is sû' kıyamet günü ateşe atıldığında onun barsakları dışarı fırlayacak.. ve ateş içinde dönmeye başlayacak. Aynen eşeğin değirmen veya medar etrafında döndüğü gibi dönecek..."

* * *

633- *«İmam-ı Azam sair imamlara muhalif olarak demiş ki: "İhtiyaç olsa, diyar-ı baîdede, Arabî hiç bilmeyenlere ihtiyaç derecesine göre; Fatiha yerine, Farisî tercümesi cevazı var.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 434

Me'hazler: Hayat-ı Ebu Hanife – Ebu Zehre sh: 241; El-Fetavi-l Hadîsiye – İbn-i Hacer-il Heysemî sh: 129; Keşf-ül Esrar 1/25; Şerh-ül Menar – İbn-i Abdülmelik sh: 9-10

Zabıt şekli: Bu mes'elede İmam-ı Azam'ın fetvası, sair mezheb imamlarının, hattâ kendi mezhebindeki İmameyn'in reylerine muhalif olduğu ve fakat bilâhare İmam-ı Azam Hazretleri o fetvasından rücu' ettiğini ve bu durumuyla bu fetva itibardan sâkıt olduğunu uzunca delil ve me'hazleriyle yazmak isterdik. Lâkin koskoca İmam-ı Azam Hazretlerinin müçtehidâne fetvasına karşı çıkmış şeklinde anlaşılacağından vazgeçtim. Me'hazlerin isim ve sahife numaralarını verdiğim yerlere havale ederek kısa kesiyorum.

* * *

634- *«Bir rivayette lisan-ı cennetten sayılan Farisî lisanıyla tercümeye mah-*

sustur.»

Risalede yeri: Mektubat sh: 434

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs 3/300; El-Esrar-ül Merfua' – Aliyy-ül Karî sh: 277 ve 314; Tenzih-üş Şeriat 1/136, Şuab-ül İman'dan ve Halimî'den nakil; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 2/559 ve 5/1670; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 6/307

Zabıt şekli: Üç ayrı ayrı rivayet ve hadîs vardır:

1- لِسَانُ اَهْلِ الْجَنَّةِ عَرَبِيٌّ وَفَارِسِيٌّ دَرِيٌّ

2- اِنَّ اللّٰهَ اِذَا غَضِبَ اَنْزَلَ الْوَحْيَ بِالْعَرَبِيَّةِ وَاِذَا رَضِيَ اَنْزَلَ الْوَحْيَ بِالْفَارِسِيَّةِ

3- اَلْمَلٰئِكَةُ الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ يَتَكَلَّمُونَ بِالْفَارِسِيَّةِ gibi lafızlarla...

Meâlleri:

1- "Ehl-i cennetin lisanı, Arabî ve bir de deriy olan Farisî'dir."

2- "Cenab-ı Allah hiddet ve celâl içinde olduğu zaman vahyi Arapça inzâl buyurur. Eğer cemâl ve rıza içinde ise, vahyi Farsça gönderir."

3- "Arş-ı Rahman'ı yüklenen melâikeler Farisî lisanıyla konuşurlar..."

* * *

635- *«Sair on iki Eimme-i Müçtehidîn...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 434; Risale-i Nur'un Müdafaalar gibi sair yerlerindekiler dahi...

Me'haz: El-Mizan-ül Kübra – Abdülvehhab-ı Şa'ranî 1/50

Zabıt şekli: İmam-ı Şa'ranî bu hususta geniş izahlar ve hattâ haritalı şemalar kitabında dercetmiş. Bu on iki mezheb mes'elesini şöyle izah eder:

• Mezhebler, ilk önce Sahabe devrinden Tabiîn devrinin son asrına kadar on dokuz tane idi. Sonra onaltıya düştü.. ve daha sonra da on iki oldu. Daha sonraları ise, bütün İslâm âlemi mutlak ekseriyetle dört hak mezhebde karar kıldı. Meşhur onaltı mezhebin imamlarının isimleri şöyledir:

1-Hazret-i Âişe (R.Anha), 2- Abdullah bin Ömer (R.A.), 3- Abdullah bin Mes'ud, (bunlar sahabî zatlardır.)

Tabiîn'den olanlar: 4- İmam-ı Ata, 5- İmam-ı Mücahid, 6- Fakîh Ebu-l Leys Semerkandî, 7- Davud-i Zahirî, 8- İmam-ı Ebu Hanife, 9- İmam-ı Mâlik, 10- İmam-ı Şafiî, 11- İmam-ı Ahmed bin Hanbel, 12- Süfyan-ı Sevrî, 13- Süfyan bin Uyeyne, 14- Muhammed bin Cerir, 15- Ömer bin Abdülaziz, 16- İmam-ı A'meş,

17- İmam-ı Şa'bî, 18- İmam-ı İshak bin Rahaveyh, 19- İmam-ı Abdurrahman El-Evzaî.

Bunların içinden üç sahabî, imamların sırasından çıkarıldığında, geri kalan onaltısı içtihad ve fıkıhça meşhur mezheb imamlarıdır. Ama bu onaltı imamın görüşlerinin mutlak ekseriyeti, en sona kalan ve karar kılan dört hak mezhebin reyleri içine girmiş bulunduğunu ve Ehl-i Sünnet Vel-Cemaat dışındaki bir çok bâtıl mezheplerin buna dâhil olmadığını unutmamalıyız.

* * *

636- يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الْقَوْسِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 436 ve Nur'un sair yerlerinde aynı mâna varsa.

Me'hazler: Türkçe Tercüme Sahih-i Buharî hadîs no: 1642; yine Sahih-i Buharî Fezail-ül Kur'an/36, Tevhid/23, Menakıb/25; Ebu Davud Sünnet/28, Zekât/79, Tahrim/36; İbn-i Mace Mukaddeme sh: 12; Müsned-i Ahmed 1/92, 147, 151, 156, 256, 404 ve 3/23, 68, 72; Eş-Şerîa – Acürrî sh: 23

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ

Meâli: "Dinden öyle bir çıkıyorlar ki, okun yayından çıkıp fırlaması gibi..."

Hazret-i Üstad hadîsteki "Ramiyye" yerine "Kavs" kelimesini aynı mânada ve bil-mâna olarak kullanmıştır.

* * *

637- سَيِّدُ الْقَوْمِ خَادِمُهُمْ

Risalede yeri: Mektubat sh: 436; Emirdağ-II sh: 163, 173; Tarihçe sh: 63 ve 619

Me'hazler: Mişkât-ül Masabih hadîs no: 3925; Şerh-üs Siyer-il Kebir – İmam-ı Muhammed 1/29; El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/195; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 95, İbn-i Mace'den nakil; El-Feth-ül Kebir 2/168, üç ayrı ayrı hadîs ve Taberanî-i Evsat'tan nakil; Müsned-ül Firdevs 2/324, iki ayrı kanalla, iki değişik lafızlı, fakat aynı mânada hadîsler; Tarih-i Bağdad – Hatib-i Bağdadî 10/187; Kenz-ül Ummal hadîs no: 17518, İmam-ı Hâkim'in tarihinden ve Beyhakî'nin Şuab-ül İman kitabından ve bunları rivayet eden Sehl bin Sa'd ve Enes bin Mâlik olarak...

Zabıt şekli: Mânaca bir, lâkin az değişik lafızlarla bir kaç tarzda kaydedilmiştir. Meselâ, Mişkât'ta سَيِّدُ الْقَوْمِ فِى السَّفَرِ خَادِمُهُمْ ; Şerh-üs Siyer'de اَعْظَمُ الْقَوْمِ اَجْرًا خَادِمُهُمْ ; sair me'hazler ise, Hazret-i Üstad'ın kaydettiği lafızlarla

zabtedilmiştir.

Meâli: "Bir milletin efendisi ona hizmet edendir." Yahut da: "Milletin efendisi seferde iken onlara hizmet edendir" gibi mânalarla...

* * *

638- خَيْرُ النَّاسِ مَنْ يَنْفَعُ النَّاسَ (اَوْ) اَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ

Risalede yeri: Mektubat sh: 436; Hanımlar Rehberi sh: 27; Âsâr-ı Bediiye sh: 438 ve 470; Arapça Saykal-ül İslâm sh: 183 ve 227

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 2/98, 3/252 (Darekutnî'nin El-Efrad eserinden ve Ziyaeddin El-Makdisî'nin El-Muhtare eserinden nakil); Şerh-üs Siyer-il Kebir – İmam-ı Muhammed 1/7

Zabıt şekli: Hadîs her iki lafzıyla da vardır. Yani مَنْ يَنْفَعُ النَّاسَ ve اَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ lafızlarıyla...

Meâli: "İnsanların en hayırlısı, onlara menfaat dokundurandır." Yahut, "Onlara en çok menfaat dokundurandır."

* * *

639- *«Hem Türk unsurunda ebedî kabil-i iltiyam olmamak sûretinde bir inşikak çıkacak.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 439

Me'hazler: En-Nihaye Ev-il Melâhim – İbn-i Kesir 1/46; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5636; Muhtasar-ı Tezkiret-ül Kurtubî – Şa'ranî sh: 118

Zabıt şekli: Bu mânadaki hadîsler umumî ve küllî oldukları halde, Hz. Üstad şu âhirzamanda Hilâfet-i İslâmiye'nin bir bâkiyesi olan Türk unsuruna hâs bir mevkide tatbik etmiş ve edebilir de...

Hadîsin metni şöyledir: يَكُونُ فِى اُمَّتِى فِرْقَتَيْنِ سَيَصِيرُ النَّاسُ
قِسْطَاطَيْنِ، قِسْطَاطُ اِيمَانٍ لاَ نِفَاقَ فِيهِ وَقِسْطَاطُ نِفَاقٍ لاَ اِيمَانَ فِيهِ.

Meâli: "Ümmetimin içinde, yahut ümmetim iki fırka olacak, insanlar iki gruba ayrılacaklar. Birinci grup nifaksız hakiki ehl-i iman grubu.. ikincisi de, imansız nifak ehli grubu..."

* * *

640- *«Ahirzamanda Hazret-i Mehdî geleceğine ve fesada girmiş âlemi ıslah edeceğine müteaddit rivayât-ı sahiha var.»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 439; Şuâlar sh: 590

Me'hazler: (Not: Hazret-i Mehdî ve Süfyanî Deccal hakkında geniş me'hazler bu kitabın 204, 222, 223 no.lu bölümlerinde verilmiştir, bakılabilir. Ayrıca isteyenler Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 484'e de müracaat edebilirler.)

* * *

641- *«Hazret-i Mehdi'nin hâs ordusu Seyyidler cemaati olacağı...»*

Risalede yeri: Mektubat sh: 441 ve daha Nur'un Lâhika mektubları gibi yerlerinde bulunan aynı mânalar...

Me'hazler: El-İşâa Fi-Eşrat-is Sâa – Berzencî sh: 98

Zabıt şekli: Hazret-i Üstad'ın bu görüşü, yekûn hadîs-i şeriflerin mecmuundan çıkarılmış hakikatlı bir hükümdür. Berzencî de aynı şeyi yazmıştır.

* * *

642- *«"Kevser" kelimesi; kudsî, câmi', küllî, nuranî bir kelime olduğundan, mâna-i lügavîsi olan "hayr-i kesîr"...»*

Risalede yeri: Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 159 ve İslâm hattı Zülfikar Mecmuaları...

Me'hazler: Bir çok sahih hadîsler, "Kevser" kelimesi hakkında aynı şeyi söylemektedirler. Bunlardan tek bir nümûne verip geçeceğiz: Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/562, üç ayrı ayrı tarik ile...

Zabıt şekli: عن سعيد بن جبير عن ابى عبّاس رضى الله عنهما قال:

اِنَّ الْكَوْثَرَ اَلْخَيْرُ الْكَثِيرُ الَّذِى اَعْطَاهُ اللّٰهُ اِيَّاهُ...

Meâli: Meşhur tabiî Said bin Cübeyr, Hazret-i İbn-i Abbas'tan rivayet ederek demiş ki: "Kevser'in mânası, hayr-ı kesîr olup, onu Cenab-ı Allah Resul-i Ekrem'e i'ta buyurmuştur..."

* * *

643- *Kur'an'ın ilk nâzil olan Alâk Sûresi'nin başından "Eraeyte"ye kadar...*

Risalede yeri: Yirmidokuzuncu Mektub'un Rumuzat-ı Semaniye Elyazma sh: 190

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 2/221, 595, İmam-ı Zehebî sıhhatini ikrar etmiş; Tefsir-i İbn-i Cerir 30/216; Sahih-i Buharî 6/214

Zabıt şekli: Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzda olduğu için, başka bir şey yazmaya gerek duyulmadı.

* * *

644- *«"Sûre-i İzacâe" nâzil olunca, Sahabelerin sürûrlarına mukabil, Hazret-i Ebu Bekir-is Sıddık ve Abbas (Radıyallahü Anhüma) ağlamışlar.»*

Risalede yeri: Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 205

Me'hazler: Tefsir-i İbn-i Kesir 4/491; Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 4/407; Tefsir-i Kurtubî 20/230; Sahih-i Buharî 5/190, Buharî'nin hadîsinde, "İzacâe Sûresi" vefat-ı Nebeviye'yi işaretle bildirdiğini kaydeder.

Zabıt şekli: Tefsirlerde; hem Hazret-i Ömer, hem Hazret-i Abbas ve hem de Hazret-i Ebu Bekir'in, "İzacâe"nin nüzûlü zamanında ağladıklarını, fakat zaman itibariyle hepsi bir günde beraber değil, belki ayrı ayrı günlerde ağlamaları vuku' bulduğunu yazmışlar ve ayrı ayrı rivayetlerle bu mes'eleyi kaydetmişlerdir.

* * *

645- *«Kur'an-ı Hakîm'in baş hâşiyelerinde Âyât-ı Kur'aniye'nin adedi: Altıbin altıyüz altmışaltı olduğu...»*

Risalede yeri: Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 263; ve bu hüküm Risale-i Nur'un bir çok yerlerinde tekrarlanmıştır.

Mülâhaza: Kur'an-ı Hakîm, Allah tarafından inzâl buyurulduğu gibi, aynen ve hiç bir harfi eksik ve noksan olmadan muhafazası kıyamete kadar devam edecektir. İzahına çalışacağımız husus, âyetlerin durak yerlerinin ihtilâflı olmaları sebebiyle, âyet adetlerinin değişik olması keyfiyetidir. Sûrelerin adedi mes'elesi de öyledir.

İşte bugünkü matbu' ve münteşir Kur'an'larda âyetlerin adedi altıbin yüz kırksekiz olarak görülmektedir. Bu hususta yaptığımız araştırmayı kaydediyoruz. Bilhassa İmam-ı Suyutî'nin "El-İtkan Fi-Ulûm-il Kur'an 1/64'de şu bilgiler verilmiştir:

Sahabelerin her birisinin hususî ve ayrı ayrı mushaflarına göre, sûre ve âyet adetleri muhteliftir. Meselâ Kur'an Sûreleri, Sahabelerin değişik ve hususî mushaflarında, kimisinde yüz oniki sûre, kimisinde yüzondört sûre ve bazılarında da yüzonaltı sûre olarak kayıtlı olduğunu nakletmiştir. Âyetler ise: Yine bazı mushaflarda 6616.. ve 6214.. ve 6148 olarak kayıtlı olduğu gibi, o zamanki mushafların bazılarında ve Zemahşerî'nin rivayetinde 6666 olarak da bulunmakta idi. Bu mevzu'da meşhur muhaddis ve usûlcü ve müfessir Ebu Bekir İbn-ül Arabî şöyle demiş: "Kur'an âyetlerinin sayısını tesbit etmek, Kur'anın zor işlerindendir. Zira âyetlerin kesin adedi, Resul-i Ekrem'den (A.S.M.) kat'î şekilde bildirilmediği için, mutlak şekilde şu kadardır diye hükmedilmez."

Meşhur mezheb imamlarından Ebu-l Leys Semerkandî, Bostan-ül Ârifîn

adlı eseri sh: 91'de Kur'an âyetlerinin adedi için şu mâlumatı vermektedir: "Kûfîlerin yanında âyetlerin adedi 6236 olarak kayıtlıdır... İbn-i Mes'ud'un rivayetinde ise, 6218'dir. Lâkin ammenin görüşü ise, Kur'an âyetleri 6666'dır."

Müsned-i İmam-ı Zeyd, sh: 387'de, Kur'an âyetleri altıbin altıyüz altmışaltı olduğunu kesin şekilde kaydetmiş ve bu mevzu'da Şemseddin bin Ali isminde bir zât bu mes'eleyi bir şiir ile şöyle dile getirmiştir:

بَدَأْتُ بِحَمْدِ اللهِ فَهُوَ الَّذِي يُبْدِي ، لِأَنْظِمَ عَدَّ الْآيِ فِي الذِّكْرِ كَالْعَقْدِ
فَجُمْلَتُهَا سِتٌّ وَسِتُّونَ آيَةً ، وَسِتَّةُ آلَافٍ وَسِتُّمِائَةٍ عِنْدِي

Ve hülâsa: Bu mes'ele değişik rivayetlerle gelmiş olduğu halde, lâkin bugünkü tab'edilmiş mushafların hemen hepsinde Kur'an âyetleri meşhur bir rivayete istinad ile, altıbin yüzkırk sekiz olarak görülmektedir. Bununla beraber Mısır ve Hind baskılı bazı mushaflarda, şimdiki mevcut tertib muhafaza edilmekle beraber, başka rivayetlerin görüşlerine göre bazen âyet ortasında durak işaretleri konulmuş ve buna göre sair rivayetlerin kabul ettiği adedleri de göstermişlerdir. Bu mushaflardan birisi Tefsir-i Celâleyn'in kenarında dercedilen ve Mısır baskısı bir mushaf, misal olarak gösterilebilir.

* * *

646- *«"Âdem Aleyhisselâm'dan kıyamete kadar dünyanın ömrü yedibin senedir" diye olan meşhur rivayet...»*

Risalede yeri: Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 264; Barla Lâhikası sh: 325

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs 2/222; Cem'-ül Cevami' – Suyutî hadîs no: 10715; Feyz-ül Kadir – Menavî hadîs no: 4278; Kenz-ül Ummal 3/161 hadîs no: 38333; Tarih-i İbn-i Kesir 7/495; El-Lealil Masnûa – Suyutî 2/236; El-İşâa Fi-Eşrat-is Sâa – Berzencî sh: 188; Tarih-i Taberî 1/52; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 9/262

Zabıt şekli: (Her ne kadar bu hadîs veya rivayet, çeşitli rivayetlerle gelmiş ve ona bazı itirazlar ve ilişmeler vaki' olmuşsa da, fakat cumhurun yanında kabul görmüş ve hürmetle zabtedilerek kaydedilmiştir.)

Meâl ve zabıt itibariyle, aynen hülâsa olarak Hazret-i Üstad'ın kaydettiği gibidir.. Ve bu rivayet, bir çok ayrı ayrı tarîk ve ayrı ayrı lafızlarla gelmiştir.

* * *

647- *«Bazan belâ nâzil olur, karşısına sadaka çıkar, geri çevirir.»*

Risalede yeri: Elyazma Rumuzat-ı Semaniye'nin içindeki "Sırr-ı İnna A'tayna" sh: 11; Lem'alar sh: 103; Osmanlıca Kastamonu Lâhikası sh: 23

Me'hazler: Et-Tergib Vet-Terhib – El-Hâfız Menzerî 2/19; El-Feth-ül Kebir 2/200 ve 201; ve daha geniş me'hazler için Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 262

Zabıt şekli: İmam-ı Beyhakî, Taberanî ve Rezin El-Abderî'den nakledilmiş olan;

بَاكِرُوا بِالصَّدَقَةِ فَاِنَّ الْبَلاَءَ لاَ يَتَخَطَّى الصَّدَقَةَ

Meâli: "Sadaka ile ecele karşı koyunuz, çünki belâ sadakayı basıp geçemez."

* * *

648- اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى الْغَوْثِ الْاَكْبَرِ فِى كُلِّ الْعُصُورِ وَالْقُطْبِ الْاَعْظَمِ فِى كُلِّ الدُّهُورِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ...

Risalede yeri: Mektubat sh: 457

Me'hazler: El-Yevakıt Vel-Cevahir – Abdülvehhab-ı Şa'ranî 2/73; Mecmuat-ül Ahzab 2/469

Zabıt şekli: El-Yevakıt kitabında: اَلْقُطْبُ الْاَوْحَدُ فِى كُلِّ الدُّهُورِ...الخ. ; Mecmuat-ül Ahzab'da, Resul-i Ekrem'e (A.S.M.) hitaben: "Ya Gavs-uz Zaman, Ya Sahib-ül Vakt!" ifadeleri kullanılmış. İmam-ı Şa'ranî ise, Resul-i Ekrem'in vasfı hakkındaki Arapça ibaresinin metni: "Tek kutubdur o bütün dehirlerde..."dir.

Meâli (yani Hazret-i Üstad'ın Arapça ibaresinin meâli): "Allah'ım! Bütün asırlarda Gavs-ı Ekber ve bütün dehirlerde Kutb-u A'zam olan Efendimiz Muhammed'e salât ü selâm et!.."

(Mektubat Kitabı'nın yekûn hadîsleri olan 477 hadîs burada sona erdi.)

* * *

LEM'ALAR'IN ZÂİD OLAN HADÎSLERİ

649- « لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اَنْتَ سُبْحَانَكَ ... * رَبِّ اِنِّى مَسَّنِىَ الضُّرُّ ... * حَسْبِىَ اللّٰهُ ... حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ * لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ اِلاَّ بِاللّٰهِ ...* يَا بَاقِى اَنْتَ الْبَاقِى ...

Her zaman, hususan mağrib ve işa' ortasında otuz üçer def'a okunması çok faziletli bulunan mezkûr kelimat-ı mübareke...»

Risalede yeri: Lem'alar sh: 5 ve Lâhika mektublarında aynı mânalar varsa...

Me'hazler: (Not: Âyet ve hadîslerle mervî ve sâbit olan bu duaları, akşam ve yatsı namazları arasında beraberce ve otuz üçer def'a okunması hakkında değil, amma tek-tek herbirisinin faziletleri hakkında vârid olmuş hadîs-i şerifleri ayrı ayrı olarak kaydetmeye çalışacağız:)

Şimdi bu numarada evvelâ "Lâ Havle Velâ Kuvvete..." hakkındaki bazı hadîslerin nümûnelerini; geri kalanların me'hazlerini de Birinci, İkinci ve Üçüncü Lem'aların seyri içinde vermeye çalışacağız:

لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ اِلاَّ بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 5

Me'hazler: Türkçe Tercüme Sahih-i Buharî 1/639 hadîs no: 1608; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/796; Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 13; Mecma-uz Zevaid 1/97-99 ve daha bu me'hazler gibi bir çok sahih hadîs kitapları...

Zabıt şekli: لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ اِلاَّ بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ كَنْزٌ مِن كُنُوزِ الْجَنَّةِ

Meâli: "Lâ Havle Velâ Kuvvete... ilh. Cennet'in hazinelerinden bir hazinedir."

* * *

650- *«Hazret-i Yunus Aleyhisselâm'ın kıssa-i meşhuresinin hülâsası: Denize atılmış, büyük bir balık onu yutmuş. Deniz fırtınalı...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 5

Me'hazler: Hazret-i Yunus Aleyhisselâm'ın mâcerası, yani denize atılmış olması ve bir büyük balığın onu yutması ve saire... En başta Kur'an-ı Kerim'de sarih bir surette mezkûrdur. Hadîslerde ise, daha biraz tafsilat vardır. Tefsir sahipleri bu hâdiseyi bir çok rivayet ve hadîslerle de şerh ve tefsir etmişler. Büyük İslâm tarihlerinde ise, daha geniş tafsilat vardır. Biz burada sadece nümûne için bir tefsirin sahife numarasını vererek geçeceğiz:

Tefsir-i İbn-i Kesir 3/167

* * *

651- *«Hazret-i Yunus İbn-i Metta, Alâ Nebiyyina ve Aleyhissalâtü Vesselâm'ın münâcâtı, en azîm bir münâcâttır ve en mühim bir vesile-i icabe-i duadır.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 5

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 1/505, 2/382-383; Cem'-ül Fevaid 2/234 ve 657; Müsned-ül Firdevs 2/213; Feyz-ül Kadir hadîs no: 4203; Müsned-i Ahmed

1/170; Tuhfet-ül Ahvezî Şerh-i Tirmizî hadîs no: 353; Kenz-ül Ummal 1/452, 2/118, 119, 120 ve 121; El-Ezkâr – Nevevî sh: 112; Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – Nesaî sh: 415-416; Şuab-ül İman – Beyhakî 2/498; Müsned-ül Bezzar hadîs no: 1163; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 6/2089

Zabıt şekli: Yunus Aleyhisselâm'ın münâcâtı, duaların kabulü için en te'sirli bir vasıta olduğuna başta Kur'an işaret ediyor:

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذٰلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ (Enbiya Sûresi, âyet: 189)

Bütün hadîs kitaplarında da bu mes'ele hakkında rivayetler vardır. Biz bir tek nümûne verip geçeceğiz:

Müstedrek-ül Hâkim'in hadîsi: عن محمد ابن سعد (رض) عن ابيه قال، قال رسول الله (ص.ع.م): دُعَاءُ ذِى النُّوْنِ اِذْ دَعَا بِهِ وَهُوَ فِى بَطْنِ الْحُوْتِ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّى كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ اِنَّهُ لَمْ يَدْعُ بِهَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ فِى شَيْءٍ قَطُّ اِلاَّ اَسْتَجِيبَ لَهُ

Onun devamında: "Zehebî dahi sıhhatini ikrar etmiş" diye yazılmış.

Meâli: Muhammed bin Sa'd babasından duymuş ki, demiş: Resulullah (A.S.M.) ferman etti: "Zinnûn ile mülakkab olan Yunus Aleyhisselâm, balığın karnında iken yaptığı duası olan لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّى كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ duayı müslüman bir kimse herhangi bir şey için onunla dua etse, mutlaka kabul görecektir.»

* * *

652- *«Sabır kahramanı Hazret-i Eyyûb (Aleyhisselâm)ın şu münâcâtı* رَبِّ اِنِّى مَسَّنِىَ الضُّرُّ وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ *hem mücerreb, hem te'sirlidir.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 8

Me'hazler: Hadîslerde mezkûr mânayı ifade eden bir hadîs bulunamadı. Amma âyette onun işareti vardır: (Enbiya Sûresi, âyet: 83-84)

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ وَآتَيْنَاهُ اَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَذِكْرَى لِلْعَابِدِينَ

* * *

653- *«Hazret-i Eyyûb Aleyhisselâm'ın meşhur kıssasının hülâsası şudur ki: Pek çok yara, bere içinde epey müddet kaldığı halde, o hastalığın azîm mükâ-*

fatını düşünerek kemâl-i sabırla tahammül edip kalmış. Sonra yaralarından tevellüd eden kurtlar, kalbine ve diline iliştiği zaman, zikir ve marifet-i İlahiye'nin mahalleri olan kalb ve lisanına iliştikleri için...»

Risalede yeri: Lem'alar sh: 8

Me'hazler: Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 2/48; Müstedrek-ül Hâkim 2/581-582 Zehebî sıhhatini ikrar etmiş; El-Metalib-ül Âliye 3/272; Sahih-i İbn-i Hibban 5/244; Ez-Zühd – İbn-i Hanbel sh: 54; Mevarid-üz Zam'an sh: 511; Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 4/328; Tefsir-i İbn-i Kesir 3/164; El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/185

Zabıt şekli: İbn-i Hanbel, Dürr-ül Mensur ve El-Havî Lil-Fetavâ gibi me'hazler, Hazret-i Eyyub'un vücuduna kurtların düştüğünü aynen yazmaktadırlar. Hastalığının müddeti hakkında ise; üç sene, yedi sene, onbeş sene ve on sekiz sene devam ettiğini ayrı ayrı rivayetlerle kaydetmişlerdir.

* * *

654- *«Evet, günah kalbe işleyip siyahlandıra siyahlandıra tâ nur-u imanı çıkarıncaya kadar katılaştırıyor.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 9 ve bu mânadaki sair yerler...

Me'hazler: Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/504; Müstedrek-ül Hâkim 2/517 (Zehebî Sahih demiş); Şerh-üs Sünne – Begavî 5/89; Müsned-ül Firdevs 1/199; Feth-ül Barî – Şerh-i Buharî 8/692; Tirmizî hadîs no: 3334; Mevarid-üz Zam'an hadîs no: 1778; İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn – Zebidî 7/229; Tefsir-i Taberî 30/62; Tefsir-i Kurtubî 19/259; Cem'-ül Cevami' – Suyutî hadîs no: 5695; Cem'-ül Fevaid 2/281; Eş-Şerîa – Acürrî sh: 111

Zabıt şekli: Müstedrek-ül Hâkim'in hadîsi: عن ابى هريرة (رض) انّ رسول الله (ص.ع.م) قال: اِنَّ الْمُؤْمِنَ اِذَا اَذْنَبَ ذَنْبًا كَانَتْ نُكْتَةً سَوْدَاءَ فِى قَلْبِه فَاِنْ تَابَ وَنَزَعَ وَاسْتَغْفَرَ صُقِلَ مِنْهَا قَلْبُهُ. وَاِنْ زَادَ زَادَتْ حَتّىَ يَطْلَقَ بِهَا قَلْبُهُ. فَذلِكَ الرَّانُ الَّذِى ذَكَرَ اللّٰهُ فِى كِتَابِه: كَلاَّ بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

Meâli: Hülâsa olarak Hazret-i Üstad'ın yazdığı tarzdadır.

* * *

655- *«Hayat musibetlerle, hastalıklarla tasaffî eder, kemâl bulur, kuvvet bulur, terakki eder, netice verir.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 9 ve daha Nur'un Hastalar Risalesi gibi sair risalelerinde...

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 1/114, Müsned-ül Firdevs ve Ebu Abdurrahman Deylemî'den nakil; Müsned-ül Firdevs 1/261 hadîs no: 1015; Cem'-ül Cevami' – Suyutî hadîs no: 1869; İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn hadîs no: 14419; Müstedrek-ül Hâkim 1/349; Es-Sünen-ül Kübra – Beyhakî 3/375; Şerh-ü Hikem-il Atâiyye sh: 21

Zabıt şekli: اِذَا رَاَيْتُمُ الْعَبْدَ اَلَمَ اللّٰهُ بِهِ الْفَقْرَ وَالْمَرَضَ فَاِنَّ اللّٰهَ يُرِيدُ اَنْ يُصَافِيَهُ

Meâli: "Bir kulu gördünüz ki, Cenab-ı Allah onu elemlere, fakirliğe ve hastalıklara mübtelâ ediyor.. biliniz ki, onu Allah tasfiye, yani safileştirmek istiyor."

Ve İmam-ı Hâkim'in tashih ettiği, İmam-ı Zehebî'nin de ikrar eylediği şu hadîs-i kudsî:

عن ابى هُرَيْرَةَ (رض): اِذَا ابْتَلَيْتُ عَبْدِى فَلَمْ يَشْكُنِى اِلَى عَوَادِه، اَنْشَطْتُهُ مِنْ عِقَالِى وَاَبْدَلْتُهُ لَحْمًا خَيْرًا مِنْ لَحْمِه وَدَمًا خَيْرًا مِنْ دَمِه وَلْيَسْتَاْنِفُ الْعَمَلَ.

Bunun meâli: "Ben bir kulumu musibete giriftar ettiğimde, o kul hastalığı boyunca benden şikâyetçi olmazsa, ben de onu birçok umumî kanunların düğümlerinden salıverir; ve onun eski etinden daha hayırlı bir et ve kanından daha hayırlı bir kan ile vücudunu tebdil ederim. Artık o kul, anasından doğmuş gibi olup; amellere yeni baştan başlamış olur."

* * *

656- اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ ، سِوَى الْكُفْرِ وَالضَّلَالِ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 10, 18, 211; Şuâlar sh: 294; Kastamonu Lâhikası sh: 257; Emirdağ-II sh: 199; Tarihçe-i Hayat sh: 424

Me'hazler: Amel-ül Yevm-i Vel-Leyle – Nesaî hadîs no: 213; El-Feth-ül Kebir 1/118; Kenz-ül Ummal 1/72 ve 181; Bülûğ-ul Meram – İbn-i Hacer sh: 286; El-Ezkâr – Nevevî sh: 87 ve 200; Cem'-ül Fevaid 2/676; El-Feth-ül Kebir 2/342 ve 356; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 4744; Amel-ül Yevm-i Vel-Leyle – İbn-üs Seniyy hadîs no: 255; Şuab-ül İman – Beyhakî 8/331; Tirmizî 5/578 hadîs no: 3599; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 10/281; İbn-i Mace 1/92 hadîs no: 251 ve 2/1260 hadîs no: 3830; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 6/2335

Not: Risale-i Nur'da اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ lafzıyla çok geçmektedir.

سِوَى الْكُفْرِ وَالضَّلَالِ (Yani küfür ve dalâletten gayri) eki ise, sadece Nur'ların bir-iki yerinde bulunmaktadır.

Zabıt şekli: اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ وَاَعُوذُ بِكَ مِنْ حَالِ اَهْلِ النَّارِ ifadesiyle hadîs olarak geçmektedir.

Meâli: "Her hâl ve durumda Allah'a hamd olsun. Cehennem ehlinin hâl ve durumlarından da Allah'a sığınıyorum."

* * *

657- *«Dinî olmayan musibetler, hakikat noktasında musibet değildirler; bir kısmı ihtar-ı Rahmanî'dir.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 11 ve Hastalar Risalesi gibi sair yerler...

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs 1/123; Tenzih-üş Şeria 2/361; El-Fevaid-ül Mecmua – Şevkânî sh: 262; Cem'-ül Cevami' – Suyutî hadîs no: 10184 ve ayrıca 659 no.lu kısımdaki me'hazlere de bak.

Zabıt şekli: اَلْاَمْرَاضُ هَدَايَا مِنَ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ

Meâli: "Hastalıklar Allah (C.C.) tarafından mü'minlere birer hediye ve ihtardırlar."

* * *

658- *«Nasılki çoban gayrın tarlasına tecavüz eden koyunlarına taş atıp, onlar o taştan hissederler ki, zararlı işten kurtarmak için bir ihtardır, memnunâne dönerler.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 11-12; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 223; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 120; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 242

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/70; El-Feth-ül Kebir 1/357 ve daha bir çok sahih hadîs me'hazlerini vermek mümkündür.

Zabıt şekli: اَلْمَعَاصِي حِمَى اللّٰهِ، مَنْ يَرْتَعُ حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ اَنْ يُوَاقِعَهُ

El-Feth-ül Kebir'deki hadîs:

اِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يَحْمِي عَبْدَهُ الْمُؤْمِنَ كَمَا يَحْمِي الرَّاعِي الشَّفِيقُ غَنَمَهُ مِنْ مَرَاتِعِ الْهَلَكَةِ

Şuab-ül İman – Beyhakî eserinden nakil...

Meâli: "Maasî hududu, yani Allah'ın haram ve yasak ettiği hususlar, Allah'ın himaye ettiği ve etrafına koruma surlarını çektiği bir mekân gibidir. Kim ki, bu mekânın etrafından dolanır otlanırsa, ona düşmesi yakın olur."

İkinci hadîsin meâli: "Cenab-ı Allah mü'min kulunu günah ve isyandan himaye ve muhafaza eder. Nasıl ki şefkatli bir çoban, tehlikeli tarla ve yerlere girmesinden men' ettiği koyunları gibi..."

* * *

659- *«Çok zâhirî musibetler var ki, İlahî birer ihtar, birer ikazdır.. ve bir kısmı keffaret-üz zünubdur.. ve bir kısmı gafleti dağıtıp beşerî olan aczini ve za'fını bildirerek huzur vermektir.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 12 ve daha Nur'un Hastalar Risalesi gibi sair yerlerinde bulunabilir.

(Not: Hastalıkların bütün çeşitlerini birden ifade ettiği için elbetteki onun me'hazleri bir tek hadîs-i şerif olarak değil, hastalığın fazileti hakkında gelen bütün hadîslerin mânalarını içine almaktadır. Biz de ona göre me'hazler vereceğiz. Bütün hadîs kitaplarındaki me'hazlerini vermek de mümkün değil. O halde sadece bir-iki hadîsin me'hazlerini vererek geçeceğiz.)

Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 1/1002; Feyz-ül Kadir – Menavî 2/385; hadîs no: 2102; El-Feth-ül Kebir 1/364; Râmuz-ül Ehadîs sh: 107

Zabıt şekli: اِنَّ الْمُؤْمِنَ اِذَا اَصَابَهُ السَّقْمُ ثُمَّ اَعْفَاهُ اللّٰهُ مِنْهُ، كَانَ لَكَفَّارَةً لِمَا مَضَى مِنْ ذُنُوبِهِ وَمَوْعِظًا فِيمَا يَسْتَقْبِلُ...

Feyz-ül Kadir Müellifi Allâme Abdurrauf-u Menavî bu hadîs hakkında: "Sahihtir ve başka bir rivayet şekli de vardır." demiştir. Hem onun şerhinde, hastalanmış bir Sahabî'nin hikâyesini de nakletmektedir.

Meâli: "Bir mü'min bir hastalığa giriftar olur, sonra Cenab-ı Hak onu, o hastalıktan kurtarıp afiyet verirse, onun keffareti geçmiş bütün günahlarının afvedilmesidir. Hem de gelecek için ona bir ders ve mev'izedir..."

* * *

660- *«Ermiş bir ağacı silkmekle meyveleri nasıl düşüyor, sıtmanın titremesinden günahlar öyle dökülüyor.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 12 ve 209

Me'hazler: Sahih-i Buharî 7/153; Cem'-ül Fevaid 1/321 (Şeyheyn'den nakil); El-Feth-ül Kebir 2/81 ve 3/255 Taberanî ve Makdisî'den nakil; Müsned-ül Firdevs 5/311; Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 3/47; Züher-ül Firdevs – İbn-i Hacer 4/95; Feyz-ül Kadir – Menavî hadîs no: 9195; Mecma-uz Zevaid 2/293, Müsned-i Ahmed ve Taberanî'den nakil; Ez-Zevaid Ale-l Müsned – Abdullah bin Ahmed bin Hanbel 4/70; Et-Tergib Vet-Terhib – Hâfız Menzerî 4/293

Zabıt şekli: (Not: Ayrı ayrı lafız ve tariklerle gelen bu hususdaki bir çok hadîslerden yalnız Buharî'nin hadîsini alıyoruz:)

عن عبد الله بن مسعود (رض) قال رسول الله (ص.ع.م): مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُصِيبُهُ اَذًى مَرَضٍ (مِنْ مَرَضٍ) فَمَا سِوَاهُ اِلاَّ حَطَّ اللّٰهُ لَهُ سَيِّئَاتِهِ كَمَا تَحُطُّ الشَّجَرَةُ وَرَقَهَا

Meâli: Abdullah bin Mes'ud'dan rivayet: Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etti ki: "Hiç bir müslüman yoktur ki; eziyetlere, hastalıklara mübtelâ olupta, onunla Cenab-ı Hak onun günahlarını silkip afvetmesin. Aynen ağacın silkinip yapraklarını düşürdüğü gibi..."

* * *

661- *«Her zamanın bir hükmü var.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 13 ve daha Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: Bu söz, aynı bu metniyle hadîslerde lafzen bulunamadı. Ancak bazı sahih hadîslerin mânalarından iktibas edilmiş bir kaide ve bir hüküm olduğu anlaşılıyor. Meselâ: لِكُلِّ مَقَامٍ مَقَالٌ وَلِكُلِّ زَمَانٍ رِجَالٌ veyahut

أُمِرْنَا اَنْ نُكَلِّمَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ gibi hadîsler.

Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 21 ve 135; hem Hanefî fıkhında, "Zamanın tegayyürü ile ahkâm-ı şeriat dahi tegayyür eder" hüküm ve kaidesine de bir işaret olabilir.

Meâlleri: 1- "Her makamın münasib bir sözü.. ve her zamanın da erleri vardır."

2- "Biz, insanların akılları anlayabilecek kadar konuşmakla emrolunduk.

İhtar: Zamanın tegayyürü ile değişebilen bazı teferruat-ı ahkâm-ı şeriat ise, bizzat muhkem olan farz ve vâcib hükümleri değil, ancak bazı teferruatın müsbete tatbiki ve yönlendirilmesi için yapılan bir izinden ibaret bazı hususlar içindir.

* * *

662- *« يَا بَاقِى اَنْتَ الْبَاقِى يَا بَاقِى اَنْتَ الْبَاقِى ...Nakşîlerin rüesasından bir kısmı bu iki cümle ile kendilerine bir hatme-i mahsus yapıp, muhtasar bir hatme-i Nakşiye hükmünde tutuyorlar.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 14 ve Risale-i Nur'un aynı mânaya dair sair yerleri varsa...

Me'hazler: El-Kelimat-ül Kudsiye sh: 118-119

Zabıt şekli: Nakş-i Bendî Tarikatının biri büyük, biri küçük iki çeşit hatmesi olduğunu.. büyük hatmeyi bütün Nakşîler, küçük hatmeyi ki, beşyüz defa "Ya Bâki Entel Bâki, Ya Bâki Entel Bâki"yi çekmek ise, hâs olarak Mevlâna Hâlid'den gelmiş ve Hâlidiyye kolundan bazılarının okudukları hususî bir hatmedir diye kayıtlıdır.

* * *

663- سَنَةُ الْفِرَاقِ سَنَةٌ وَسَنَةُ الْوِصَالِ سَنَةٌ
اَرْضُ الْفَلاَةِ مَعَ الْاَعْدَاءِ فِنْجَانٌ، سَمُّ الْخِيَاطِ مَعَ الْاَحْبَابِ مَيْدَانٌ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 16-17

Me'hazler: Bu iki mânidar söz ve şiirin metinleri hadîslerde bulunamadı. Yani bu tarz metinleriyle hadîs olmadıkları gibi, kimlerin sözü olduğu da araştırılıp öğrenilemedi. Ancak birinci söz, bir lügaz tarzında bazı nahiv kitaplarında yazılı olduğu ve eski şark medreselerinde talebelerin zihinlerinin çalışmasına medar ve سَنَةٌ ile سَنَةٌ harekesiz aynı şekilde yazıldığı için, talebeler arasında istimal edildiğini şarklı eski hocalar anlatmaktadırlar.

* * *

664- *«Allah için işleyiniz, Allah için görüşünüz, Allah için çalışınız. "Lillâh, Livechillâh, Lieclillâh" rızası dairesinde hareket ediniz.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 17 ve Nur'un daha sair yerleri...

Me'hazler: Cem'-ül Fevaid 1/18 Ebu Davud, Ziya-ül Makdisî, Beyhakî, Tirmizî ve Müsned-i Ahmed'den nakil; Ebu Davud Sünnet 15; Tirmizî Kıyamet 60; Müsned-i Ahmed 3/438 ve 440; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 20/412; El-Kâmil Fid-Duafa' 2/111, 6/2315

Zabıt şekli: مَنْ اَحَبَّ لِلّٰهِ وَاَبْغَضَ لِلّٰهِ وَاَعْطٰى لِلّٰهِ... فَقَدِ اسْتَكْمَلَ الْاِيْمَانَ...

Veya مَنْ اَعْطٰى لِلّٰهِ وَمَنَعَ لِلّٰهِ...الخ.

Meâli: "Kim ki Allah için sever, Allah için buğzeder, Allah için verir ve Allah için alırsa işte o, imanını tekmil etmiş olur."

* * *

665- *«Evet, rivayet-i sahiha ile mahşerin dehşetinden herkes, hattâ Enbiya dahi "nefsî, nefsî" dedikleri zaman, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm: "ümmetî, ümmetî" diye re'fet ve şefkatini göstereceği gibi...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 19; Saykal-ül İslâm sh: 183 ve Âsâr-ı Bediiye gibi yerler...

Me'hazler: Sahih-i Buharî 9/58 ve 180; Şerh-üs Sünne – Begavî 15/165; Cem'-ül Fevaid 2/756, 757, 758; Şuab-ül İman – Beyhakî 2/127; Sahih-i Müslim 1/182-183; Kitab-ül İman – İbn-i Mende 3/820-822; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 7/48, 49 ve 50

Zabıt şekli: (Buharî'nin hadîsleri) عن اسماء بنت ابى بكر (رض) قَالَ

اَنَا عَلَى حَوْضِى اَنْتَظِرُ مَنْ يَرِدُ عَلَىَّ فَيُؤْخَذُ بِنَاسٍ مِنْ دُونِى فَاَقُولُ اُمَّتِى...الخ.

...فَاَحْمَدُهُ بِتِلْكَ الْمَحَامِدِ وَاَخِرُّ لَهُ سَاجِداً فَيُقَالُ يَا مُحَمَّدُ ارْفَعْ رَاْسَكَ وَقُلْ يُسْمَعْ لَكَ وَسَلْ تُعْطَ، وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ، فَاَقُولُ يَا رَبِّ اُمَّتِى اُمَّتِى...

Meâli: Esma Binti Ebu Bekir'den rivayet: Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etmiş ki: Ben havzımın başında bana gelecek ümmetimi bekliyeceğim. O esnada arkamdan bazı insanlar yakalanıp götürülürken, ben bağırıp diyeceğim: "Bunlar benim ümmetimdir..."

Buharî'nin ikinci hadîsi: Ben kıyamet gününde Cenab-ı Allah'ın bana vereceği büyük ihsanlarına karşı hamd içinde secdeye kapanacağım. Secdede iken, bana nidâ edilecek ki: "Ya Muhammed, başını kaldır! Ne dilersen dile, yerine getirilecektir. İstediğin şey dahi verilecek.. ve istediğin kadar şefaat edip kurtarabileceksin. Ben, o zaman derim ki: "Ya Rabbî! Ümmetim, Ümmetim!.."

* * *

666- *«Yeni dünyaya geldiği zaman, ehl-i keşfin tasdikiyle, validesi onun münâcâtından "Ümmetî!.. Ümmetî!.." işitmiş.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 19 ve 224

Me'hazler: Feth-ül Barî Şerh-i Buharî'den naklen; El-Hasais-ül Kübra 1/134; Hüccetullah Ale-l Âlemîn sh: 228 ve 252; El-Mevahib-ül Ledünniye – Zürkânî 5/182

Zabıt şekli: Verilen şu me'hazlerde, annesinden doğar doğmaz ilk kelâmı: اَللّٰهُ اَكْبَرُ كَبِيراً وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ كَثِيراً yahut da: جَلاَّلُ رَبِّى رَفِيعٌ El-Mevahib-ül Ledünniye'nin rivayeti: Annesi Resul-i Ekrem'in doğduğu anda söylediklerini şu şiir ile dile getirmiştir: قَالَتْ وكَانَ سَاجِداً اِذْ نَزَلاَ وَ خَاضِعًا لِرَبِّه مُبْتَهِلاً Yani: Annesi dedi ki: "O doğar doğmaz, Rabbisine hâdi' ve mübtehil olarak, yani yalvarış ve yakarış içerisinde secde etti. Sonra başını göğe kaldırdı, beha' âlemine baktı, durdu..."

Amma Hazret-i Üstad'ın kaydettiği "Ehl-i Keşfin tasdikiyle..." olan hüküm ise; başta Süleyman Çelebi Hazretleri olarak Mevlid yazanların hepsi de: "Ol tıfl iken der idi: Vâ Ümmetî! Vâ Ümmetî! Sen kocaldın terkedersin Sünneti" diyerek annesinden nakletmişlerdir. Süleyman Çelebi Mevlidi'nin bir yerinde şöyle yazmaktadır:

"Deprenir dudakları söylerdi kelâm, anlayamazdım ne derdi ol hümam.
Kulağım ağzına vurdum dinledim, söylediği sözü ol dem anladım.

Der ki: Ey Mevlâm, yüzüm tuttum sana, yâ İlahî Ümmetim vergil bana."

(Süleyman Çelebi Mevlidi sh: 12)

* * *

667- *«Resul-i Ekrem (A.S.M.) Hazret-i Hasan'ı (R.A.) kemâl-i şefkatinden kucağına alarak başını öpmesiyle...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 20

Me'hazler: Zehair-ül Ukba sh: 24, 25 ve 126; Menakıb-ı Âl-i Beyt-ir Resul sh: 28 bir çok sahih kaynaklardan; Tirmizî, Menakıb:5, bab:31 ve 5/661; Müsned-i Ahmed 5/47

Zabıt şekli: Verilen me'hazler Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın, hem Hazret-i Hasan'a (R.A.), hem de Hazret-i Hüseyn'e (R.A.) karşı olan ziyade şefkat ve sevgisini birlikte kaydetmişlerdir. Fakat Zehair-ül Ukba'da Ebu Hüreyre'den nakledilen bir rivayette, Hazret-i Hasan'ın mübarek ağzından öptüğünü yazmış.

* * *

668- *«Hem Hazret-i Hüseyn'e karşı gösterdikleri fevkalâde ehemmiyet...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 20

Me'hazler: İbn-i Mace Mukaddeme hadîs no: 144; Mecma-uz Zevaid 1/51; Zehair-ül Ukba sh: 24; Menakıb-ı Âl-i Beyt-ir Resûl sh: 219

Zabıt şekli: Hazret-i Üstad'ın belirttiği gibi, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ın bir çok vakıa ve rivayetlerle Hazret-i Hüseyn'e karşı fevkalâde bir tarzda şefkat ve sevgisi görülmüş. Mücerred bir-iki misal vermekle durum tavazzuh etmeyeceği için, me'hazlere havale edildi.

* * *

669- *«Zât-ı Ahmediye'nin (A.S.M.) gayb-âşina kalbiyle, dünyada Asr-ı Saadetten ebed tarafında olan meydan-ı haşri temaşa eden...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 20 ve daha bu mânada Nur'un sair yerlerinde ifadeler varsa...

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/118, 142 ve 190, 2/240; Cem'-ül Fevaid 2/747; Kenz-ül Ummal 12/372

Zabıt şekli: عن ابن عبّاس و انس رضى الله عنهما قال النبىّ (ص.ع.م):

عُرِضَتْ عَلَيَّ النَّارُ وَاَنَا اُصَلِّي... * اُرِيتُ النَّارَ فَلَمْ اَرَ مَنْظَراً كَالْيَوْمِ قَطُّ *

عُرِضَتْ عَلَيَّ الْجَنَّةُ وَ النَّارُ آنِفًا فِي عُرْضِ هٰذَا الْحَائِطِ فَلَمْ اَرَ مِنْهُ كَالْخَيْرِ وَالشَّرِّ.

Ve daha bunlara benzer sahih hadîsler Buharî'de ve diğer sahih kitablarda çoktur. Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Buharî'nin şu hadîslerinde ve sair sahih olan hadîs-i şeriflerde; Cenneti, Cehennemi bu dünyada iken gören, âhiretteki havzunu müşahede ederek tavsif eden bir Zât-ı Muazzam (A.S.M.), elbette haşir meydanını ve diğer mes'eleleri bit-tarik-il evlâ görecektir ve görmüştür. Âmennâ...

Meâli: "Bu gün ben namaz kılarken Cehennem bana gösterildi."

İkinci hadîsin meâli: "Cehennem bana gösterildi. Bugün gördüğüm gibi bir şeyi hiç görmemiştim... ilh."

Üçüncü hadîsin meâli: "Demin şu bahçenin surunun arka tarafında bana Cennet ve Cehennem göründü. Hayır ve şerrin neticelerini gösteren ondan daha açık hiç bir şey ömrümde görmemiştim."

* * *

670- « اِلاَّ الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبٰى *âyetinin bir kavle göre mânası: Resul-i Ekrem (A.S.M.) vazife-i risaletin icrasına mukabil ücret istemez. Yalnız Âl-i Beytine meveddeti ister.*»

Risalede yeri: Lem'alar sh: 21 ve Emirdağ-I sh: 204

Me'hazler: Bütün tefsirler aşağı yukarı Üstad'ın dediklerini söylüyorlar. Bu hususta me'haz göstermeye gerek yoktur. Sadece bir kitabın ismini ve sahife numarasını verip geçiyoruz: Cem'-ül Fevaid 2/260

Zabıt şekli: Aynendir.

* * *

671- «*Size iki şey bırakıyorum. Onlara temessük etseniz, necat bulursunuz. Biri Kitabullah, biri Âl-i Beytim...*»

Risalede yeri: Lem'alar sh: 21

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/1874; Müstedrek-ül Hâkim 3/147, 148; El-Feth-ül Kebir 1/252 İbn-i Hanbel, Abd bin Humeyd ve Müslim'den nakil; yine El-Feth-ül Kebir 2/27, 28 ve 88; Tirmizî 4/662 hadîs no: 3786 ve 3788; Menakıb-ı Âl-i Beyt-ir Resul sh: 10; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 6143 ve geniş me'hazler Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 52; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 3/2678-2679; Müsned-ül Bezzar hadîs no: 864; El-Müntehab – Abd bin Humeyd sh: 233; Müsned-i Ahmed 3/14, 17, 26 ve 59; Tirmizî 5/663; El-Kâmil Fid-Duafa' 6/2087, 4/1387

Zabıt şekli:

تَرَكْتُ فِيكُمْ شَيْئَيْنِ اِنْ اَمْسَكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُمَا : كِتَابُ اللّٰهِ وَ سُنَّتِى

Sahih-i Müslim'in uzun hadîsinden bir parça:

اَنَا تَارِكٌ فِيكُمْ ثَقَلَيْنِ : اَوَّلُهُمَا كِتَابُ اللّٰهِ فِيهِ الْهُدَى وَالنُّورُ فَخُذُوا بِكِتَابِ اللّٰهِ وَاسْتَمْسَكُوا بِهِ...وَاَهْلُ بَيْتِى، اُذَكِّرُكُمُ اللّٰهَ فِى اَهْلِ بَيْتِى ثَلاَثَ مَرَّاتٍ...

Meâlleri: "Sizin içinizde iki şey bırakıyorum. Eğer onlara yapışırsanız daha dalâlete girmezsiniz. Bunlar Allah'ın kitabıyla benim sünnetimdir."

İkinci hadîsin meâli: "Ben gidiyorum. Sizin içinizde iki grub şey bırakıyorum. Bunlardan birincisi; Allah'ın kitabıdır ki, onda hidayet ve nur vardır. Onu alınız ve ona yapışınız. İkincisi ise, Ehl-i Beytimdir..."

* * *

672- *«Âl-i Beyt'ten vazife-i risaletçe muradı Sünnet-i Seniyyesidir. Sünnet-i Seniyye'ye ittibaı terkeden, hakiki Âl-i Beyt'ten olmadığı gibi, Âl-i Beyt'e hakiki dost da olamaz.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 21

Me'hazler: (Not: Bir önceki numarada, "Size iki şey bıraktım. Benden sonra, eğer onlara temessük etseniz dalâlete gitmezsiniz. Birisi Kitabullah, birisi de benim sünnetimdir" diye geçen hadîs, buradaki bu mes'eleye de bakmakla beraber, yine bazı me'hazler veriyoruz.)

Sahih-i Müslim hadîs no: 1873 (Ehl-i Beyt kimler olduğu ve Ehl-i Beyt'e dâhil olan sair insan sınıfları); El-Feth-ül Kebir 1/12 (Taberanî-i Evsat'tan nakil); Hayat-ı Ebu Hanife Ebu Zehre sh: 15; İs'af-ür Ragibîn sh: 137 (Edeb-ül Müfred – Buharî Kitabından nakil); Müntehabat Min Kelâm-i Emir-il Mü'minîn – İmam-ı Ali sh: 12; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 7/2506; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 5/209

Zabıt şekli: اٰلُ مُحَمَّدٍ كُلُّ تَقِيٍّ "Muhammed'in Âl'i bütün müttakî olanlardır."

Ve keza: كُلُّ تَقِيٍّ نَقِيٍّ اٰلِى Yani: Bütün müttakiler ve günahlardan kendini muhafaza edenler benim âlimdir.

اِنَّ اَوْلِيَائِى يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْمُتَّقُونَ "Kıyamet gününde benim en yakın dostlarım müttakî olan kimselerdir..." Ve nihayet bu mes'elede Hazret-i İmam-ı Ali'nin şu hükmü en berrak bir hüccettir:

اِنَّ وَلِيَّ مُحَمَّدٍ مَنْ اَطَاعَ اللّٰهَ وَاِنْ بَعُدَتْ لُحْمَتُهُ وَاِنَّ عَدُوَّ مُحَمَّدٍ مَنْ عَصَى اللّٰهَ وَاِنْ قَرُبَتْ قَرَابَتُهُ

Türkçesi: "Muhammed'in (A.S.M.) dostu ve yakını, Allah'a itaat edendir. İsterse onun kanı ve akrabalığı uzak olsa da.. ve Muhammed'in düşmanı ise, Allah'a isyan edendir. Velev ki bu, O'nun en yakın akrabası da olsa..."

* * *

673- *«Hazret-i Ali (R.A.) mükerreren kendi ikrarı ve yirmi seneden ziyade o Hulefa-i Selâse'ye ittiba' ederek onların Şeyh-ül İslâmlığı makamında bulunması...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 22

Me'hazler: Tarih-ül Hülefa – Suyutî sh: 177; El-Musannef – San'anî 11/449; Müstedrek-ül Hâkim 3/68; El-Metalib-ül Âliye 4/37

Zabıt şekli: İmam-ı Ali (R.A.) demiş: "Ben Ebu Bekr'i haklı görmeseydim, hilâfeti ona kat'iyyen bırakmazdım." Sair me'hazlerde ise İmam-ı Ali'nin üç halifeler hakkındaki söz ve davranışları yer almaktadır.

* * *

674- *«Resul-i Ekrem ferman etmiş: "Her Nebi'nin nesli kendindendir. Benim neslim Ali'nin (R.A.) neslidir."»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 23

Me'hazler: Zehair-ül Ukba sh: 64 ve 67, Ebu-l Hayr El-Hâkimî'nin El-Erbaîn eserinden nakil; İs'af-ür Ragibîn sh: 144; Nehc-ül Belâga – Tahkik-i Subhî Salih sh: 323; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 7/257

Zabıt şekli: كُلُّ نَبِيٍّ ذُرِّيَّتُهُ مِنْ صُلْبِهِ وَجَعَلَ ذُرِّيَّتِي مِنْ صُلْبِ عَلِيٍّ

Ve İmam-ı Ali'nin şu sözleri: اِمْلِكُوا عَنِّي هٰذَا الْغُلاَمَ لاَ يَهُدُّنِي فَاِنَّنِي اَنْفَسُ بِهٰذَيْنِ (يَعْنِي الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ) عَلَى الْمَوْتِ، لِئَلاَّ يَنْقَطِعَ بِهِمَا نَسْلُ رَسُولِ اللّٰهِ

Meâlleri:

1- "Cenab-ı Allah her bir Peygamberin zürriyetini onun sulbünden kılmış. Fakat benim zürriyetimi ise, Ali'nin sulbünden yapmış."

2- Sıffîn Harbi'nde İmam-ı Ali (R.A.) Hazret-i Hasan'ın harbe hazırlanış içerisinde olduğunu gördüğü zaman demiş: "Bu çocuğu alıkoyun. Ben bu ikisinin (yani Hasan ve Hüseyn'in) hayatlarına çok dikkat etmek mecburiyetindeyim. Tâ ki, ölümleri ile Resulullah'ın (A.S.M.) nesli inkıta' bulmasın."

İşte İmam-ı Ali'nin bu söz ve davranışı, hadîsin sıhhati için en büyük şâhid ve seneddir.

* * *

675- مَنْ كُنْتُ مَوْلاَهُ فَعَلِيٌّ مَوْلاَهُ

(Bu hadîs mütevatirdir. Bak: Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 24)

Risalede yeri: Lem'alar sh: 23 ve daha Nur'un Onsekizinci Lem'a gibi yerlerinde de bulunabilmektedir.

Me'hazler: Sahih-i İbn-i Hibban 9/42 (bir kaç tarik ve ayrı ayrı lafızlarla); Müstedrek-ül Hâkim 3/100, 134 ve 372, 2/130 (yine bir çok tariklerle); Cem'-ül Fevaid 2/210; El-Feth-ül Kebir 3/230 (iki çeşit lafızlı mânalarla ve İbn-i Hanbel ve İbn-i Mace gibi me'hazlerden naklederek); Müsned-i Ahmed 1/84, 118, 119, 152, 330 ve 4/281, 368, 372 ve 5/347, 350, 358, 361, 366, 370 ve 491; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 2/274 (bu hadîsin otuzdan fazla rivayet tarikleriyle gelmiş olduğunu kaydetmiş); Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 2/307; Menakıb-ı Âl-i Beyt-ir Resul sh: 54, 55, 60, 61, 63 ve 64 (bir çok tariklerle ve İmam-ı Suyutî'nin hadîs için mütevatir olduğunu söylediğini kaydetmiş); Mecma-uz Zevaid 9/106-107; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 5/3514, 4052 ve 4053 ve 6/4968-5128 (bir çok rivayet tarikleriyle); keza 12/16653 ve 19/646; Müsned-ül Bezzar hadîs no: 958; Mu'cem-üt Taberanî El-Evsat 2/1115 ve 1987; Ed-Duafa'-ul Kebir – Akilî 3/271; Tirmizî 5/633; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 2/772, 3/948, 1107 ve 4/1321 ve 5/1691 ve 6/2102, 2378; Müsned-üş Şa'şî hadîs no: 248 sh: 16

Zabıt şekli: İfade ve lafızlarda bazı değişiklikler olmakla beraber, bütün tariklerde gelen hadîs aynı mânadadır. Bunun yanında, hadîs aynı lafzıyla da çok geçmektedir.

Meâli: "Ben kimin efendisi isem, Ali de onun efendisidir."

* * *

676- *«Hadîsçe Hazret-i Ali'nin şiası hakkında gelen senâ-i Peygamberî, Ehl-i Sünnet'e aittir.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 24 ve Emirdağ-I Lâhikasında mâlum mektuplar gibi yerler...

Me'hazler: Müsned-i Ahmed – Tahkik-i Ahmed Şâkir 1/148 hadîs no: 1265; İs'af-ür Ragibîn sh: 173; Nevadir-ül Usûl – Hâkim-i Tirmizî sh: 89; Menakıb-ı Âl-i Beyt-ir Resul sh: 196; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 3/951

Zabıt şekli: Müsned-i Ahmed'in hadîsi: عن عاصم بن ضخرة قال: قُلْتُ لِلْحَسَنِ

بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا انَّ الشِّيعَةَ يَزْعُمُونَ اَنَّ عَلِيًّا يَرْجِعُ. قَالَ كَذَّبَ اُولٰئِكَ الْكَذَّابُونَ لَوْ عَلِمْنَا ذَاكَ، مَا تَزَوَّجَ نِسَاؤُهُ وَلاَ قَسَمْنَا مِيرَاثَهُ

Başka bir rivayet: ... اَمَّا انَّكَ يَابْنَ اَبِى طَالِبٍ وَشِيعَتُكَ فِى الْجَنَّةِ

Bu hadîsin sonunda, onun hakiki şiası kimler olduğunu ve onu ifrat ve gulüv içinde medheden Râfizîler, onun şiası olmadığını kaydetmiştir.

Meâlleri: Asım bin Sahret demiş: Ben, Hasan bin Ali'ye (R.A.) sordum: "Şialar zu'm ediyorlar ki, Ali tekrar dönecektir. Bunun aslı var mıdır?" İmam-ı Hasan (R.A.) dedi: "Bu yalancılar iftira edip yalan söylüyorlar. Eğer hakikaten öyle olduğuna dair bir bilgimiz olsaydı, onun hanımları ondan sonra evlenmezler, biz de onun mirasını bölüşmezdik."

İkinci rivayetin meâli: "Ey İbn-i Ebi Talib! (Hazret-i Ali'ye hitabtır.) Sen ve senin şian, (yani senin yolundan giden ve seninle beraber cihad eden kimseler) Cennet'tedirler."

* * *

677- حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 27; Yirmidokuzuncu Arabî Lem'a'da; Şuâlar (Dördüncü Şuâ Hasbiye Risalesi); Mesnevî-i Nuriye sh: 89, 102, 219

Me'hazler: Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 2/103; Müsned-ül Firdevs 2/134, 8/268, El-Ezkâr – Nevevî sh: 115; El-Feth-ül Kebir 2/72

Zabıt şekli: اِذَا وَقَعْتُمْ فِى الْاَمْرِ الْعَظِيمِ فَقُولُوا حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

Ve keza عن عائشة (رض) انَّ النَّبِىَّ (ص.ع.م) كَانَ اِذَا اشْتَدَّ غَمُّهُ، مَسَحَ بِيَدِه عَلَى رَاْسِهِ وَلِحْيَتِهِ ثُمَّ تَنَفَّسَ الصُّعَدَاءَ وَقَالَ حَسْبِىَ اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

Birinci hadîsin meâli: Büyük bir işe, musibete giriftar olduğunuz zaman "Hasbünallahu Ve Ni'mel Vekil" deyiniz.

* * *

678- *«Bir dâhî-i harb olan Hâlid bin Velid ve bir dâhiye-i siyaset olan Amr bin El-Âs gibi mağlubiyeti kabul etmeyen zâtlar, Medine-i Münevvere'ye kemâl-i inkıyadla gelerek İslâmiyet'e gerdandade-i teslim olduktan sonra, Hazret-i Hâlid bir Seyfullah şekline girdi.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 29

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 3/297 ve 298; Uyûn-ül Eser – İbn-ü Sey-

yid-in Nâs 2/81; Delâil-in Nübüvve – Beyhakî 4/343 ve 349

Zabıt şekli: Rivayetler uzuncadır. Hülâsası olarak Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır. Lâkin bu iki Sahabî beraber ve bir günde Medine'ye gelmiş değil, ayrı ayrı günlerde gelmişler ve müslüman olmuşlardır.

* * *

679- *Dört Halifenin ayrı ve mümtaz olan has sıfatları* مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ... الخ. *âyetinde işarî olarak gösterildiği...*

Risale-i Nur'daki metin: «Ehl-i tahkikçe vefat-ı Nebevîden sonra makamına geçecek Hulefa-yı Râşidîne hilâfet tertibi ile işaret edip her birisinin en meşhur medar-ı imtiyazları olan sıfat-ı hassayı dahi haber veriyor.»

Risalede yeri: Lem'alar sh: 30 (Yedinci Lem'a, Dördüncü Vecih)

Me'haz: Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 9/60

Zabıt şekli: Hz.Hasan (R.A.) demiş ki: مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ... الخ. âyeti dört Hülefa-i Raşidîn'in herbirisinin galib vasfı olan sıfatlarına işaret etmektedir.

* * *

680- *«Evet, o kadar acib fitneler ve dağdağa-i siyaset içinde, gece ve gündüzde Zeynel-Abidîn gibi bin rek'at namaz kılan ve Tavus-u Yemanî gibi kırk sene yatsı abdesti ile sabah namazını eda eden...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 31 (ve Ondokuzuncu Mektub'da da bu hususa dair yerler vardır: sh: 94, 143)

Me'hazler: Hilyet-ül Evliya – Ebu Nuaym 4/4; Sıfat-üs Safve – Ebu-l Ferec İbn-ül Cevzî 2/93; Nur-ul Ebsar sh: 154; Mir'at-ül Cinan – İmam-ı Ya'faî 1/190; Eş-Şifa – Kadı İyaz 1/335; Şerh-üş Şifa – Aliyy-ül Karî 1/676; Ez-Zühd – İmam-ı Ahmed bin Hanbel sh: 449; Feyz-ül Kadir – Menavî 4/248

Zabıt şekli: Bütün me'hazlerde aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır. Başka bir şey yazmaya gerek duymadım. Yalnız Feyz-ül Kadir'de, tâbi-i meşhur Said İbn-ül Müseyyib dahi elli sene yatsı abdesti ile sabah namazını eda ettiğini kaydetmiştir.

* * *

681- *«İncil'de, âhirzamanda gelecek Peygamber'in (A.S.M.) vasfında* مَعَهُ قَضِيبٌ مِنْ حَدِيدٍ وَأُمَّتُهُ كَذٰلِكَ *gibi âyetler var.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 32

Me'hazler: 483/272 numaralı sırada, bunun bazı me'hazleri verilmiş olduğundan, burada sadece bir me'haz yazıyoruz: Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 99 ve 114

* * *

682- *«İsa (A.S.) İncil'in bir yerinde der: "Ben gidiyorum, tâ âlemin reisi (A.S.M.) gelsin."»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 32

Me'hazler: 489/278 no.lu sırada me'hazleri, zabıt şekli verilmiş olduğundan tekrar edilmedi.

* * *

683- *« وَ الصّالِحِينَ kelimesi ile Ashab-ı Suffa, Bedir, Rıdvan gibi mümtaz zevata işaret ettiğini...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 34 ve daha Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: Şerh-ü Cevheret-üt Tevhid – İmam-ı Bacürrî sh: 331-332; Riyaz-us Salihîn hadîs no: 1826, Buharî'den naklen...

Zabıt şekli: Ashab-ı Suffa, Bedir ve Bey'at-ur Rıdvan Sahabe tabakaları, Peygamber (A.S.M.)'dan sonra insanların en efdalleri oldukları ve hattâ bu zâtlardan bazıları bir çok melâikelerden de üstün olduğu, ehl-i sünnetin akidesindendir diye Şerh-ü Cevheret-üt Tevhid deliller ve uzun izahlarla beyan etmiştir.

* * *

684- اِنَّمَا الْاَعْمَالُ بِالنِّيَاتِ

Risalede yeri: Osmanlıca Lem'alar sh: 69; Barla Lâhikası sh: 53; Âsâr-ı Bediiye sh: 460

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/2; Feth-ül Barî Şerh-i Buharî – İbn-i Hacer 1/8, İbn-i Hacer bu hadîs için: "Mütevatir hadîslerdendir." Ve ilâve ederek: Bazı zâtlar bu hadîsi üçyüz yolla rivayet ve tesbit ettiklerini, ancak kendisinin bu hadîsin yüz kadar rivayet tarîklerini tesbit edebildiğini yazmıştır. Bu durumda artık başka me'haz göstermek zâid olur.

Zabıt şekli: عن عمر بن الخطاب (رض) قال: سمعتُ رسول الله (ص.ع.م) يقول:
اِنَّمَا الْاَعْمَالُ بِالنِّيَاتِ وَاِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى. فَمَنْ كَانَ هِجْرَتُهُ اِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا،

اَوْ اِلَى امْرَاَةٍ يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ اِلَى مَا هَاجَرَ اِلَيْهِ.

Meâli: Hazret-i Ömer (R.A.) diyor: "Ben Resulullah'ın şöyle dediğini bizzat işittim: "Ameller ancak niyete göre olur.. ve her kişinin kendi niyeti doğrultusunda sevab ve hayırları kaydedilir. Kimin ki hicreti ve niyeti dünyaya olsa, onu bulacak. Eğer bir kadını nikahlamak ise, onu nikahlayacak. Demek insanın niyeti ne ise ona göre sonuçlanacak."

* * *

685- *«Gavs-ı Geylanî (K.S.) Peygamber'in (A.S.M.) kademini kendi omuzunda gördüğü için, o sırla kademini de evliyanın omuzuna bırakıyor.»*

Risalede yeri: Osmanlıca Lem'alar sh: 95

Me'hazler: El-Fetavi-l Hadîsiyye – İbn-i Hacer-il Heysemî sh: 225; Kalaid-ül Cevahir Fi-Menakıb-ı Abdülkadir sh: 22

Zabıt şekli: El-Hâfız Ebu-l İzz Abdulmugîs bin Harb El-Bağdadî demiş ki: "Ben ve pek çok Irak meşayihi, Şeyh Abdülkadir-i Geylanî'nin Bağdad'da Halbe Mevkiindeki dergâhında hâzır bulunuyorduk. Hazret-i Şeyh konuşuyordu. Birden şu kelâm ile hitab etti: قَدَمِى هذه عَلَى رَقَبَةِ كُلِّ وَلِيِّ اللّه Yani: "Benim şu ayağım, bütün evliyanın boyunları üstünde ve ensesindedir."

* * *

686- *«Evliyayı inkâr eden Vehhabîlerin müfrit kısmı dahi, Hazret-i Şeyh Abdülkadir-i Geylanî'yi inkâr edemiyorlar.»*

Risalede yeri: Osmanlıca Lem'alar sh: 97; Sikke-i Tasdik sh: 150

Me'hazler: Et-Tevessül Vel-Vesile – İbn-i Teymiye sh: 24; Fetavî – İbn-i Teymiye 11/307; El-Fetavi-l Hadîsiyye – İbn-i Hacer-il Heysemî sh: 83-84

Zabıt şekli: Kaydedilen me'hazlerde İbn-i Teymiye'nin Abdülkadir-i Geylanî (K.S.) hakkında sitayişkâr sözleri bulunduğu ve hattâ onu kendi iddialarına delil olarak gösterdiği gibi; İbn-i Hacer-il Mekkî ise, İbn-i Teymiye'nin değil yalnız evliyayı inkâr, sahabelere de dil uzattığını.. ve saire ve saire... yazmaktadır. Her ne ise...

* * *

687- شَيَّبَتْنِى سُورَةُ الْهُودِ

(Bu hadîs mütevatirdir. Bak: Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 119)

Risalede yeri: Osmanlıca Lem'alar sh: 116; Şuâlar sh: 692; Osmanlıca

Sikke-i Tasdik sh: 16 ve 158

Me'hazler: Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 97, Müsned-ül Bezzar'dan nakil; Müsned-ül Firdevs 2/352; Cem'-ül Vesail – Tirmizî 1/92-93, 5/48 hadîs no: 3297; Müstedrek-ül Hâkim 2/343, 360 ve 476 Z. S.; Mecma-uz Zevaid 7/37, İmam-ı Heysemî: "Onun ricali sahih hadîs ricalidir." demiş; El-Metalib-ül Âliye 3/342; Tirmizî hadîs no: 3297; Kenz-ül Ummal 1/573 hadîs no: 2588; El-Feth-ül Kebir 2/179-180, Şerh-üs Sünne – Begavî 14/372 ve 374; Cem'-ül Fevaid 2/222; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 10/10096, 17/790; Şuab-ül İman – Beyhakî 3/65, 67; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 10/553 ve 554; Müsned-i Ebu Ya'lâ 1/102 hadîs no: 107 ve 108

Zabıt şekli: شَيَّبَتْنِى هُودُ yahud: شَيَّبَتْنِى هُودُ وَالْوَاقِعَةُ وَالْمُرْسَلَاتُ وَ اَخَوَاتُهَا

Meâli: "Hûd Sûresi, Vakı'a ve El-Mürselât (yahut da Hûd Sûresi ve arkadaşları) beni ihtiyarlattılar."

* * *

688- لاَ تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ اُمَّتِى ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ حَتَّى يَاْتِىَ اللّٰهُ بِاَمْرِهِ

(Bu hadîs de mütevatirdir. Bak: Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 93)

Risalede yeri: Osmanlıca Lem'alar sh: 123; Sikke-i Tasdik sh: 54, 164 ve 197; Kastamonu Lâhikası sh: 27

Me'hazler: Sahih-i Buharî 9/125 ve 162; Sahih-i Müslim 1/137 ve 2/1522, 1524 ve 1525; El-Feth-ül Kebir 1/336 ve 3/321 ve 362 (Müsned-i Ahmed, Müslim, Ebu Davud ve Tirmizî'den nakil); Müstedrek-ül Hâkim 4/449 ve 450 (ayrı ayrı iki tarîkle); Daremî kitab:16, bab:38; Müsned-i Ahmed 2/321, 340, 379 ve 3/345, 384, 436 ve 4/93, 97, 99, 101, 104, 224, 248, 252, 278, 279, 369, 429 ve 5/34, 35, 92, 94, 99, 103, 105, 106, 108, 269, 278, 279; Müsned-i Ebu Davud Et-Tayalisî hadîs no: 38, 689, 757 ve 1076

Zabıt şekli: Verilen me'hazlerde, Hazret-i Üstad'ın kaydettiği aynı lafızlarla geldiği gibi; لاَ تَزَالُ ، لاَ يَزَالُ ve sonunda حَتَّىَ يَاْتِىَ اَمْرُ اللّٰهِ ve اِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ gibi mânaca bir, fakat lafızca değişik ibarelerde gelmiştir.

Meâli: "Benim ümmetimden bir taife devam edecek, tâ kıyamete kadar, (yahut Allah'ın emri gelinceye kadar) hak üzerinde gâlib şekilde olacaktır."

* * *

689- اِنَّ اللّٰهَ يَبْعَثُ لِهٰذِهِ الْاُمَّةِ عَلَى رَاْسِ كُلِّ مِاَةِ سَنَةٍ مَنْ يُجَدِّدُ لَهَا دِينَهَا

Risalede yeri: Osmanlıca Lem'alar sh: 129; Şuâlar sh: 669; Barla Lâhikası sh: 163; Tarihçe-i Hayat sh: 329; Sikke-i Tasdik sh: 14

Me'hazler: Avn-ül Ma'bud Şerh-ü Ebu Davud 11/385 ve 386; Müstedrek-ül Hâkim 4/522 Z. S.; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 27 (Ebu Davud'dan nakil); Müsned-ül Firdevs 1/148; El-Feth-ül Kebir 1/353 (Ebu Davud, Hâkim ve Beyhakî'nin El-Ma'rifet eserinden nakil); Mişkât-ül Masabih 1/82 ve 247; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 1/123

Zabıt şekli ve ek bir izah: Hem lafız, hem de mânaca hadîsler aynen Risale-i Nur'da kaydedildiği tarzdadır. Yalnız burada, gelmiş geçmiş müceddidler hakkında; yani, "Her yüz senede bir gelen.. ve gelmiş olan müceddidler kimlerdir? Ne zaman gelmişlerdir?" diye büyük muhaddis ve muhakkik âlimlerin bu hususdaki görüşlerini muhtasaran nakletmek yerinde olur zannediyorum. Bu hususta ülemanın görüşlerini, gelecek şu me'haz kitaplardan tesbit ediyoruz: Fetavî ve Mesail-i İbn-üs Salâh 1/130; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 2/243; El-Keşkûl – M. Bahaeddin El-Âmilî 1/414, 415; Feyz-ül Kadir – Abdurrauf Menavî 1/10; Tarh-üt Tesrib Fi-Şerh-it Takrib – İbn-ül Irakî 1/6; El-Havî Lil-Fetavâ 2/413

İmam-ı Suyutî Hazretleri, altıncı asrın müceddidi İmam-ı Fahreddin-i Razî olduğuna hükmetmiş.

Keşf-ül Hafâ Kitabı Müellifi, El-Hâfız İsmail Aclunî ise: İmam-ı Beyhakî ve İmam Ahmed bin Hanbel'e dayandırdığı bir rivayette: "Birinci asrın müceddidi, Ömer bin Abdülaziz-i Emevî olduğu.. ikinci asrın müceddidi ise, İmam-ı Şâfiî'dir" diye kaydetmiş.

Başka âlimler, müceddidler silsilesine üçüncü asrın müceddidi olarak Ebu-l Abbas bin Süreyc'i, yahut İmam Ebu-l Hasan-ül Eş'arî'yi göstermişlerdir. Dördüncü asrın müceddidini ise, Ebu-t Tayyib Sehl Es-Sa'lukî'yi yahut Ebu Hamid El-İsferayinî'yi, yahut da Ebu Bekir-i Bakıllanî'yi kabul etmişler. Beşinci asrın müceddidi olarak da, Hüccet-ül İslâm İmam-ı Gazalî'yi ve altıncı asrınkini İmam-ı Fahreddin-i Râzî'yi, yahut da El-Hâfız Abdülganiyy-i Nablusî'yi.. yedinci asrınkini İbn-i Dakik-ül İyd'i.. sekizinci asrınkini İmam-ı Belkinî'yi, yahut da hadîs ilminde büyük tecdid ve ihya hizmetini yapan El-Hâfız Zeyneddin-i İrakî'yi.. ve nihayet dokuzuncu asrın müceddidini ise, Hazret-i Mehdî olacağını tahmin etmişlerdir.

Lâkin zaman uzadı, dokuzuncu asır için bu tahmin tahakkuk etmedi. Yahut da o asra mahsus bir Mehdî gelmiş olabilir.

Yine Hâfız Aclunî, İbn-i Kesir'den naklen diyor ki: "Her bir taife kendi imamını, yahut Üstadını müceddid kabul etmiş ve edebilirler."

İmam-ı Suyutî Hazretleri, dokuzuncu asra kadar isimleri yazılan müceddidleri, Et-Tenbie eserinin sonunda bir şiirle aynen kabul ederek kaydettikten

sonra şöyle demiş:

وَهذه تَاسِعَةُ الْمِئِينِ قَدْ اَتَتْ وَلاَ يَخْلِفُ مَا الْهَادِى وُعِدَ
وَقَدْ رَجَوْتُ اَنِّى الْمُجَدِّدُ فِيهَا فَفَضْلُ اللّهِ لَيْسَ يُجْحَدُ

Türkçesi: "İşte şu dokuzuncu asır da geldi. Bir müceddidin gönderilme va'di elbetteki tahalüf etmeyecektir. Amma acaba o va'dedilen hâdî kim olacak?. Allah'tan ümidimdir ki bu asrın içinde gelecek olan o müceddid ben olayım. Eğer Allah'ın fazlı öyle tecelli ederse, O'na karşı çıkılmaz."

Suyutî Hazretleri daha sonraki beytlerde ise; "Dokuzuncu asırdan sonra, Hazret-i Mehdî veya İsa Aleyhisselâm'ın gelmesi umulur." demiştir.

Büyük hadîs hâfızı ve muhaddislerin üstadı meşhur İbn-üs Salah ise şöyle der: Birinci asırda Ömer bin Abdülaziz, ikinci asırda İmam-ı Şafiî, üçüncü asırda İmam Ebu-l Hasan-ül Eş'arî (fakat başkaları üçüncü asrın müceddidi için, Ebu-l Abbas Ahmed bin Ömer bin Şüreyh'tir demişler) dördüncü asırda, Kadı Ebu Bekir İbn-i Bakıllânî (bazıları ise, Ebu Tayyib Sehl bin Muhammed Sa'lukî'dir demişler) beşinci asır müceddidi ise, Abbasî Hülefasından El-Müsterşid Billâh'tır (fakat diğer ülema ise, İmam-ı Gazalî'yi kabul etmişlerdir) diyor.

Tarh-ı Tesrib kitabında; sekizinci asrın müceddidi olarak Hâfız Zeyneddin-i Irakî'yi kabul etmişler ve bu hükümlerinin gerekçesini de şöyle anlatmışlar: "Meşhur İbn-üs Salah'tan sonra, çok durgunluk devresi geçiren Hadîs İlmini, Hâfız Irakî ihya etmiş ve yenilemiştir."

Allâme Abdurrauf Menavî ise, şöyle der: Kimi âlimlere göre dördüncü asrın müceddidi Ebu İshak-ı Şirazî, beşinci asrınki İmam-ı Selefî ve altıncı asrınki ise İmam-ı Nevevî'dir demişler." Menavî Hazretleri ilâve ederek demiş ki: "Aynı asırda birden fazla müceddidlerin bulunmasında bir mâni' yoktur. Bazıları hadîs sahasında, kimisi kelâm ilminde ve kimisi de İslâm siyasetinde gibi ayrı ayrı sahalarda birer müceddid olarak aynı zamanda bulunabilirler.

El-Keşkûl eseri sahibi de, Abdurrauf-u Menavî'nin kanaatlarını paylaşarak demiş ki: "Meselâ birinci asrın müceddidi Ömer bin Abdülaziz-i Emevî olmakla birlikte, büyük fukahadan Muhammed bin Aliyy-ül Bâkır (yani meşhur İmam-ı Bâkır), Hasan-ül Basrî gibi zâtlar da birer müceddid oldukları gibi, muhaddislerden İbn-i Şihab-üz Zehrî gibi zâtlar dahi hadîs ilminde müceddid olabilirler."

Adları ve asırları verilerek sayılan müceddidlerden sonra; yani, binden sonraki birinci asırdaki müceddid ise, ülemanın ittifakıyla İmam-ı Rabbanî, ikinci asırda Mevlâna Hâlid-i Bağdadî ve üçüncü asırda, yani onüçüncü hicrî asırda Bediüzzaman Said-i Nursî olduğu yine ülemanın ittifakıyla kabul edilmiştir.

Bir Hâşiye: Burada hatıra gelen bir şeyi kaydetmek istedim. Şöyle ki:

Şimdiye kadar gelmiş geçmiş onüç tane müttefekun aleyh müceddidlerden üçü, -kesin bilinenler olarak- Ekrad Kavmindendir. Birisi, meşhur hadîs hâfızı ve İlm-i Hadîs'te bihakkın Mısır diyarında hadîs ilmini ihya ve tecdid eden Hâfız Zeyneddin-i Irakî; ikincisi: Elli milyon insanın iktida ettiği ve tâbi' olduğu meşhur Mevlâna Hâlid-i Bağdadî, üçüncüsü de bu asırda, iman ve akidede yaptığı tecdid hizmeti dolayısıyla bütün dünyanın nazar-ı dikkatini üstüne çeken ve ilmini dost ve düşmana kabul ettiren Hazret-i Üstad Bediüzzaman Said-i Nursî'dir. Bîçare Kürd Kavmini hakir gören ve beğenmeyenlerin dikkatini çekmek için, bu iki-üç kelimelik hâşiye buraya kaydedildi.

* * *

690- اَللّٰهُمَّ اَرِنَا الْحَقَّ حَقّاً وَارْزُقْنَا اتِّبَاعَهُ وَ اَرِنَا الْبَاطِلَ بَاطِلاً وَارْزُقْنَا اجْتِنَابَهُ

Risalede yeri: Osmanlıca Lem'alar sh: 179; Arabî İşârât-ül İ'caz sh: 40; Tercüme İşârât-ül İ'caz sh: 22; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 218; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 235

Me'hazler: Bu dua, Peygamberimiz'den mervî olan hadîslerdeki me'sur bir dua olarak aynı metniyle bulunamadı. Yani ben bulamadım. Ancak bu dua, hem Kur'an hem de hadîslerden iktibas edilmiş mübarek bir duaya benzediği âşikârdır. Nasıl ki, Münebbihat-ı İbn-i Hacer sh: 26'da:

عَرَفَ الْحَقَّ فَاتَّبَعَهُ وَعَرَفَ الْبَاطِلَ فَاجْتَنَبَهُ tarzında hadîsten bir parça ibare vardır.

* * *

691- اَلظُّلْمُ لاَ يَدُومُ وَالْكُفْرُ يَدُومُ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 47; Emirdağ-I sh: 76

Me'hazler: Hazret-i Üstad, bu söz için Onuncu Lem'a'da (Hadîstir veya rivayette vardır demeden) " اَلظُّلْمُ لاَ يَدُومُ وَالْكُفْرُ يَدُومُ sırrınca dostların hataları..." diye kaydetmiş. Emirdağ-I Lâhikasında ise bu söz için "kaide" demiştir.

Aynı lafız ve metniyle hadîslerde bulunmadığı gibi, Hazret-i Üstad da ona hadîstir değil, kaidedir demiş. Lâkin kaide ise, onun mânası âyet ve hadîslerden alınır.

İşte bu mânayı ifade eden bir âyet ile bir kaç hadîsin metin ve me'hazlerini vermek istiyoruz:

Âyet: وَكَذٰلِكَ اَخْذُ رَبِّكَ اِذَا اَخَذَ الْقُرٰى وَهِيَ ظَالِمَةٌ اِنَّ اَخْذَهُ اَلِيمٌ شَدِيدٌ

Hadîsler: Et-Tac 5/21'de: مَا مِنْ ذَنْبٍ اَجْدَرُ اَنْ يُعَجِّلَ اللّٰهُ لِصَاحِبِهِ الْعُقُوبَةَ فِى الدُّنْيَا مَعَ مَا يَدَّخِرُ لَهُ فِى الْآخِرَةِ، مِثْلَ الْبَغْيِ وَقَطِيعَةَ الرَّحِمِ...

Ebu Davud'dan sened-i sahih ile nakil...

Yine Et-Tac aynı sahifede: ...اِنَّ اللّٰهَ يُعَذِّبُ الَّذِينَ يُعَذِّبُونَ النَّاسَ فِى الدُّنْيَا Sahih-i Müslim'den nakil...

Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 3/185'de:
اِنَّ اللّٰهَ يُمْلِى لِلظَّالِمِ فَاِذَا اَخَذَهُ لَمْ يُفْلِتْهُ gibi hadîsler...

İmam-ı Ali'nin sözleri: Nehc-ül Belâga – Tahkik-i Subhî Salih sh: 511'de: يَوْمُ الْمَظْلُومِ عَلَى الظَّالِمِ اَشَدُّ مِنْ يَوْمِ الظَّالِمِ عَلَى الْمَظْلُومِ ; Emsal-i Hazret-i Ali sh: 19'da ظِلُّ عُمْرِ الظَّالِمِ قَصِيرٌ ve daha bunlar gibi bir çok hadîs ve eserler vardır.

Meâlleri:

1- Âyet meâli: "Onun gibi senin Rabbin, şehir ve karyeleri zulüm ve tuğyana tam girdiklerinde, onları yakaladığı zaman, tam olarak yakalar. Rabbinin muahezesi elîm ve şediddir."

2- Hadîsler: "Hiç bir günah yoktur ki; Cenab-ı Allah'ın âhirette onun karşılığını sakladığı gibi, dünyada da sahibini musibet ve ukûbete dûçar etmesin. Bunlar umumî isyan ve tuğyan ve bir de sıla-i rahmi kesmek gibi günahlardır."

İkinci hadîsin meâli: "Cenab-ı Allah, muhakkak ki bu dünyada insanları azaba ve zulme ma'ruz bırakanları azaba dûçar eder."

Üçüncü hadîsin meâli: "Cenab-ı Allah zâlime biraz mühlet verir, fakat yakaladığı zaman ise, onu hiç depretmiyecek şekilde yakalar."

Hazret-i Ali'nin sözlerinin meâlleri: "Mazlumun âhirette ondan hakkını alacağı gün, bu dünyada zâlimin mazluma çektirdiği işkence gününden çok şiddetlidir."

İkinci sözünün meâli: "Zâlimin ömrünün gölgesi, (bu dünyada) kısadır."

* * *

692- اَلدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 48; Âsâr-ı Bediiye sh: 155 ve daha Nur'un Lâhika mektubları ve Müdafaaları gibi yerler...

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/2274; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/211 ve 212 (iki tane ayrı ayrı hadîs); Müstedrek-ül Hâkim 3/604 ve 4/315; Şerh-üs Sünne – Begavî 14/296, 297; Tirmizî kitab:34, bab:16; Tuhfet-ül Ahvezî 6/815; İbn-i Mace kitab:37, bab:3; Müsned-i Ahmed 2/197, 323, 389 ve 485; Cem'-ül Fevaid 2/383; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 83 (bir çok kaynaklardan nakil); Feyz-ül Kadir – Menavî hadîs no: 4275; Mecma-uz Zevaid 1/288 ve 289; El-Feth-ül Kebir 2/116 (iki tane hadîs); Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5158; Mevarid-üz Zam'an sh: 616; Ez-Zühd – İbn-i Hanbel sh: 37; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 6/6087; El-Müntehab – Abd bin Humeyd sh: 307; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 3/889

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in hadîsi:

عن ابى هريرة (رض) قال: قال رسول الله (ص.ع.م): اَلدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ

Meâli: Ebu Hüreyre'den (R.A.) rivayet. Demiş ki: Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etti: "Bu dünya mü'minin hapishanesi, kâfirin ise cennetidir."

* * *

693- حَسْبِيَ اللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 49 (Onbirinci Lem'a)

Me'hazler: Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 3/297, İbn-üs Seniyy ve Ebu Davud'dan naklen bir çok hadîsler; El-Me'surat – Hasan-ül Benna sh: 20 aynı kanallardan nakil...

Zabıt şekli: مَنْ قَالَ فِى كُلِّ يَوْمٍ حِينَ يُصْبِحُ وَحِينَ يُمْسِى حَسْبِيَ اللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ سَبْعَ مَرَّاتٍ كَفَاهُ اللّٰهُ مَا اَهَمَّهُ مِنْ اَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

Meâli: "Her kim sabah ve akşam her gün yedişer defa حَسْبِيَ اللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ dese, ehemmiyet verdiği mühim olan dünya ve âhiret işlerini Allah ona kolaylaştırır."

* * *

694- مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِى عِنْدَ فَسَادِ اُمَّتِى فَلَهُ اَجْرُ مِاَةِ شَهِيدٍ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 49, 61, 167; Emirdağ-I sh: 190

Me'hazler: Cem'-ül Fevaid 1/29; Müsned-ül Firdevs 4/198; Feyz-ül Kadir hadîs no: 9171 (Taberanî-i Evsat'tan nakil); Mecma-uz Zevaid 1/172 ve 8/200 (Heysemî demiş: Senedindeki Muhammed bin Salih El-Advî'nin tercüme-i hâ-

lini göremedim. Lâkin onun diğer ricali mu'temeddirler.); Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 1/41 (Hâfız Menzerî bu hadîsin senedi için "İyidir" demiş); El-Feth-ül Kebir 3/253; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 176; Meclis-ül İradiye – M. Emin hadîs no: 203; Beşyüz Hadîs – Ömer Nasuhî Bilmen hadîs no: 274; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 2/739

Zabıt şekli: Aynı mâna, fakat değişik lafızlarla gelen bu hadîs, Üstad'ın kaydettiği aynı lafız ile geçtiği gibi, اَلْمُتَمَسِّكُ بِسُنَّتِي عِنْدَ فَسَادِ أُمَّتِي لَهُ أَجْرُ مِائَةِ شَهِيدٍ ifadesiyle de vardır.

Meâli: Hazret-i Üstad'ın risalede vermiş olduğu meâl ile iktifa edildi.

* * *

695- *«Sünnet-i Seniyye'nin meratibi var. Bir kısmı vâcibdir, terkedilmez. O kısım, Şeriat-ı Garra'da tafsilatıyla beyan edilmiş. Onlar muhkemattır, hiç bir cihetle tebeddül etmez. Bir kısmı da nevafil nev'indendir.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 53

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 2/172 Taberanî-i Evsat'tan nakil; keza aynı hadîs, başka bir lafız ile Müsned-ül Firdevs'ten de nakledilmiştir.

Zabıt şekli: اَلسُّنَّةُ سُنَّتَانِ: سُنَّةٌ فِي فَرِيضَةٍ وَ سُنَّةٌ فِي غَيْرِ فَرِيضَةٍ.
اَلسُّنَّةُ الَّتِي فِي الْفَرِيضَةِ اَصْلُهَا فِي كِتَابِ اللّٰهِ تَعَالَى، اَخْذُهَا هُدًى وَتَرْكُهَا ضَلَالَةٌ.
وَالسُّنَّةُ الَّتِي اَصْلُهَا لَيْسَ فِي كِتَابِ اللّٰهِ تَعَالَى، اَلْاَخْذُ بِهَا فَضِيلَةٌ...

Meâli: "Sünnet ikidir. Birisi farzlarda olan sünnettir. Birisi de farz olmayan sünnet kısmıdır. Farzlarda olan sünnet ise, aslı Allah'ın kitabındandır. Onu tutmak ve yapmak hidayettir. Terki ise dalâlettir. Allah'ın kitabında aslı olmayan sünnet ise, onunla amel etmek ve onu kendine rehber ittihaz etmek fazilettir..."

* * *

696- "بِي اَدَبْ مَحْرُومْ بَاشَدْ اَزْ لُطْفِ رَبّ" Ve "اَدَّبَنِي رَبِّي فَاَحْسَنَ تَاْدِيبِي"

Risalede yeri: Lem'alar sh: 54

Me'hazler: Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 9; El-Feth-ül Kebir 1/59 iki tane hadîs şekli, İbn-üs Sem'anî ve İbn-i Asakir'den nakil; Kenz-ül Ummal 11/406; Feyz-ül Kadir 1/224; El-Edeb-ül Müfred – Buharî, Mukaddeme sh: 1; Fetavî – İbn-i Teymiye 18/375; Mesnevî-i Şerif – Mevlâna Celâleddin-i Rumî 1/78; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 4/25

Zabıt şekli: Hadîsin Arapça metni aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarz-

dadır. Ancak Farisî kısmı ise, Mesnevî'de şöyle kayıtlıdır:

اَزْ خُدَا جُوییم تَوْفِیقِ اَدَبْ بِی اَدَبْ مَحْرُومْ کَشْت اَزْ لُطْفِ رَبْ

Meâlleri:

1- "Benim Rabbim bana edebi güzel göstermiş, beni en güzel şekilde edeblendirmiştir."

2- "Allah'tan edebe ulaşmak için tevfik isteyelim. Çünki edebi olmayan kişi, Rabbinin lütfundan mahrum oldu."

* * *

697- اَلْاِنْسَانُ عَبِیدُ الْاِحْسَانِ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 58 ve daha Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: (Hazret-i Üstad bu söz için hadîstir dememiş. Hadîs kitaplarında da aynı metin ve aynı lafzıyla bulunamadı. Fakat aynı mânada bir kaç hadîs-i şerif vardır.)

Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 67 (Beyhakî'nin Şuab-ül İman eserinden nakil); Müsned-ül Firdevs 2/111; Hilyet-ül Evliya 4/121

Zabıt şekli: جُبِّلَتِ الْقُلُوبُ عَلَى حُبِّ مَنْ اَحْسَنَ اِلَيْهَا Aynı mânada, fakat lafız değişikliği iledir.

Meâli: "Kalblerin yaratılış ve fıtratında, ona iyilik edenlere karşı muhabbet duymak vardır."

* * *

698- *«Rivayât-ı sahiha ile Hazret-i Âişe-i Sıddıka (R.A.) gibi sahabe-i güzin, Hazret-i Peygamber'i (A.S.M.) tarif ettikleri zaman:* خُلُقُهُ الْقُرْآنَ *diye tarif ediyorlardı.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 60; Âsâr-ı Bediiye sh: 52 ve 71

Me'hazler: Sahih-i Müslim hadîs no: 139; Sahih-i İbn-i Hibban 1/345 ve 4/112; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/237; Şerh-üs Sünne – Begavî 13/234; Tabakat-ı İbn-i Sa'd 1.K- 2/89; Cem'-ül Fevaid 1/309; Avn-ul Ma'bud, Şerh-i Ebu Davud Tatavvu' bab:26; Müsned-i Ahmed 6/54, 91, 163 ve 216

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in hadîsi: فَاِنَّ خُلُقَ رَسُولِ اللّٰهِ كَانَ الْقُرْآنَ

Meâli: "Resulullah'ın ahlâkı kat'iyyen Kur'an idi..."

* * *

699- *«Kırk gün ekmek yemeyen Seyyid Ahmed-i Bedevî'nin hârikulâde hâlleri, imkân-ı örfî dairesindedir.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 64 (Onikinci Lem'a)

Me'hazler: Nur-ul Ebsar sh: 261 ve Tabakat-ül Kübra – Şa'ranî gibi bütün eserlerde...

(Seyyid Ahmed-i Bedevî'nin hârika hâli olan kırk gün ekmek yemeden sapasağlam ve herşeyi yapar durumda kaldığı hakkındaki sahih senedli rivayetlerin me'hazleridir. Yoksa Hz. Üstad'ın ilmî şekilde izahını yaptığı imkân-ı örfî mes'elesi değildir.)

* * *

700- *«Küremize benzer, zevil-hayatın makarrı olmuş semavî yedi küre-i âher...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 68 ve İşârât-ül İ'caz'da bulunan aynı mevzu...

Me'hazler: (Not: Bir çok tefsirler dahi, dünyadan başka yedi kürenin varlığına işaret etmişlerse de, lâkin Hazret-i Bediüzzaman gibi açık, net izah edememişlerdir.)

Meselâ, El-Câmi' Li-Ahkâm-il Kur'an – Kurtubî 1/240 gibi tefsirler...

* * *

701- *«Elhasıl: Kıraat-ı seb'a, vücûh-u seb'a ve mu'cizat-ı seb'a ve hakaik-ı seb'a ve erkân-ı seb'a üzerine nâzil olan Kur'an...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 69 (Onikinci Lem'a); İşârât-ül İ'caz gibi daha Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: El-İtkan Fi-Ulûm-il Kur'an – Suyutî 2/188; Kitab-üt Teshil Li-Ulûm-it Tenzil – El-Kilbî sh: 11; Şuab-ül İman – Beyhakî 5/214-215

Zabıt şekli: Kıraat-ı seb'a, vücûh-u seb'a ilh.. Üstad'ın kaydettiği bir kısım hükümleri cem'eden şu sahih ve meşhur hadîs-i şeriftir:

اِنَّ هٰذَا الْقُرْآنَ اُنْزِلَ عَلٰى سَبْعَةِ اَحْرُفٍ

Meâli: "Şu Kur'an, yedi harf üzerine inzâl edilmiştir..."

* * *

702- *«İnsanda, kalbin bir köşesinde lümme-i şeytaniye denilen bir âlet-i vesvese ve kuvve-i vahimenin telkinatıyla konuşan bir şeytanî lisan...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 83 ve Nur'un sair yerleri...

Me'hazler: Sahih-i İbn-i Hibban 2/171; Cem'-ül Fevaid 1/194; Berikat-ün

Mahmudiyye Fi-Şerh-i Tarikat-in Muhammediye – Hâdimî 2/139 ve daha bir çok kaynak göstermek mümkündür.

Zabıt şekli: عن عبد الله ابن مسعود (رض) قال رسول الله (ص.ع.م):
اِنَّ لِلشَّيْطَانِ لَمَّةً وَلِلْمَلَكِ لَمَّةً، فَاَمَّا لَمَّةُ الشَّيْطَانِ فَايعَادٌ بِالشَّرِّ وَتَكْذِيبٌ بِالْحَقِّ وَاَمَّا لَمَّةُ الْمَلَكِ فَايعَادٌ بِالْخَيْرِ وَتَصْدِيقٌ بِالْحقِّ فَمَنْ وَجَدَ ذلكَ فَلْيَحْمد اللّهَ وَمَنْ وَجَدَ الْآخَرَ فَلْيَتَعَوَّذْ مِنَ الشَّيْطَانِ. ثُمَّ قَرَاَ: اَلشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ...

Tarikat-ı Muhammediye kitabındaki hadîs: اِنَّهُ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ قَالَ:
اِنَّ الشَّيْطَانَ وَاضِعٌ خُرْطُومَهُ عَلَى قَلْبِ ابْنِ آدَمَ فَاِذَا ذَكَرَ اللّهَ خَنَسَ وَاِنْ نَسِيَ اللّهَ تَعَالَى الْتَقَمَ قَلْبَهُ... (İbn-i Ebi-d Dünya'dan nakil...)

Meâlleri: Abdullah bin Mes'ud'dan (R.A.) rivayet. Demiş ki: Resulullah (A.S.M.) ferman etti: "İnsanın kalbinde şeytanî bir lümme, bir de melekî bir lümme vardır. Şeytanın lümmesi ise, şerri ve hakkı tekzib vesvesesini ilka ettiği gibi; meleğin lümmesi ise, hayırlı şeyleri ve hakkı tesbit ilhamını verir. Kim ki böyle meleğe ait ilhamı hissetse, Allah'a hamdetsin. İkincisini hisseden kimse ise, şeytandan istiaze etsin." Ve Resulullah bunları söyledikten sonra şu âyeti okudu: اَلشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ...الخ.

İkinci hadîsin meâli: Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etmiş ki: "Şeytan, hortumunu Âdemoğlu'nun kalbi üzerine bırakmış vaziyette durur. İnsan, Allah'ı zikrettiği zaman, o vesvese âleti ve şeytan susarlar. Fakat Allah'ı unuttuğu vakit o hortum onun kalbini ağzına alır..."

* * *

703- *«Şeriatta denilmiştir ki: Cehennem ceza-i ameldir, fakat Cennet fazl-ı İlahî iledir... İnsan, mükâfatını isterim diyemez, fazlını beklerim diyebilir.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 84 ve 85 ve daha Nur'un sair Risalelerinde aynı mânadaki hükümler varsa...

Me'hazler: (Bu mes'ele ehl-i sünnetin akaidinden olup, bir çok âyet ve hadîslerin mânalarından istinbat edilmiştir. Akide kitaplarından İmam-ı Bacurî'nin Şerh-i Cevheret-üt Tevhid Kitabı bu mes'eleyi şerh ve izah etmiştir.)

Keşf-ül Gumme – Şa'ranî 1/32 ve 2/325; İhya-u Ulûm-id Din 3/3374; Şuab-ül İman – Beyhakî 3/55; Müsned-i Ahmed 2/235; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 1/493; Tarih-i Bağdad – Hatib-i Bağdadî 10/324; Sahih-i Müslim 3/2170 hadîs no: 731; yine Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 7/2218'den 7221'e kadar bir çok hadîsler...

Zabıt şekli: مَا مِنْكُمْ مِنْ اَحَدٍ يُنْجِيهِ عَمَلُهُ. قَالُوا: وَلاَ اَنْتَ يَا رَسُولَ اللّٰه؟ قَالَ مَا مِنْ اَحَدٍ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ بِعَمَلِهِ...الخ. Ve وَلاَ اَنَا، اِلاَّ اَنْ تَغَمَّدَنِيَ اللّٰهُ بِرَحْمَتِهِ.

Hâfız Irakî bu hadîs için müttefekun aleyh demiş.

Meâli: "Sizden hiç birisinin ameli onu kurtaramaz." Sahabeler sormuşlar: "Seni de mi yâ Resulallah?" "Evet, beni dahi!" demiş. "Ancak, Allah beni hususî şekilde hâs rahmeti içine alması vardır."

Akide kitabı olan Şerh-ü Cevheret-üt Tevhid sh: 226, 50. beyt:

فَاِنْ يُصِبْنَا فَبِمَحْضِ الْفَضْلِ، وَاِنْ يُعَذِّبْ فَبِمَحْضِ الْعَدْلِ

Yani: "Eğer Allah bizi sevab ve iyi amele muvaffak eder, cennete korsa; o, O'nun mahz-ı fazlından olur. Şâyet bizi ta'zib ederse de, O'nun mahz-ı adaletiyledir." Mezkûr kitapta bu hükmün teşrihi hususunda bir çok âyet ve sahih hadîsleri delil getirmiştir.

* * *

704- *«Hamele-i Arş ve Semavat denilen melâikenin birinin ismi "Nesir" ve diğerinin ismi "Sevr" olarak dört melâikeyi Cenab-ı Hak Arş ve Semavata, saltanat-ı rububiyetine nezaret etmek için tayin etmiş.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 92; Âsâr-ı Bediiye sh: 201

Me'hazler: Hayat-ül Hayavan-ül Kübra, son kısmı "Acaib-ül Mahlûkat" sh: 309; Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 6/124 ve 261; El-Metalib-ül Âliye 3/391; Şuab-ül İman – Beyhakî sh: 433; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 8/156

Zabıt şekli: Rivayet iki üç tarik ve ayrı lafızlarla gelmiştir. Râviler İbn-i Abbas (R.A.), Vehb bin Münebbih ve Rubay' İbn-i Zeyd (R.A.)'dır.

İbn-i Abbas'ın tarikinde: "Arş'ı dört melâike hamletmişlerdir. Bu meleklerden birisi sûreten insan gibidir. Birisi de sevr, yani öküz sûretindedir. Birisi de kartal sûretinde ve diğer birisi de arslan sûretindedir."

Vehb bin Münebbih'in tarîkinde: "Arş'ı dört melâike omuzlarında taşırlar. Bu meleklerin her birisinin dört tane yüzü vardır. Bir yüzü sevr, biri arslan, biri kartal, biri de insan yüzü gibidir..."

İbn-i Zeyd'in tarikinde: وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ ثَمَانِيَةٌ (El-Hakka Sûresi, âyet:17) tefsirinde, Resul-i Ekrem (A.S.M.)dan rivayet ile ferman buyurmuş ki: "Bu gün Arş'ı dört tane melâike taşımaktadır. Amma Kıyamet gününde onu sekiz tane melâike taşıyacaktır."

* * *

705- *Hamse-i Âl-i Aba' hakkındaki hadîsler: Resul-i Ekrem (A.S.M.) giydiği mübarek abasını Hazret-i Ali, Hazret-i Fâtıma, Hazret-i Hasan ve Hazret-i Hüseyn'in üzerlerine örtmesi ve onlara* لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً *âyetiyle dua etmesi mes'elesi... (Ahzab Sûresi, âyet:33)*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 94

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/1883, Hazret-i Âişe'den nakil; Müstedrek-ül Hâkim 2/416 ve 3/147, Hazret-i Âişe ve Vâsile bin Eska'dan rivayet; Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 1/332; Tirmizî kitab:48, bab:34 hadîs no: 3025 ve 5/351; yine Tirmizî hadîs no: 3787 ve 3871; Müsned-i Ahmed 1/330, 4/107 ve 6/292, 296, 298, 304 ve 322; Âl-i Beyt-ir Resul sh: 11; Cem'-ül Fevaid 1/796; Zehair-ül Ukba sh: 20, 25; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 3/2662-2941; 22/159 ve 160; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 5/1917, 7/2588

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in hadîsi: عن صفية بنت شيبة (رض) قالت، قالت عائشة (رض): خَرَجَ النَّبِيُّ غَدَاةً وَعَلَيْهِ مِرْطٌ مُرَحَّلٌ مِنَ الشَّعْرِ اَسْوَدَ، فَجَاءَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ فَاَدْخَلَهُ، ثُمَّ جَاءَ الْحُسَيْنُ فَدَخَلَ مَعَهُ. ثُمَّ جَائَتْ فَاطِمَةُ فَاَدْخَلَهَا. ثُمَّ جَاءَ عَلِيٌّ فَاَدْخَلَهُ. ثُمَّ قَالَ: اِنَّمَا يُرِيدُ اللّٰهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً.

Meâli: Sufeyye Binti Şeybe demiş: Âişe (R.A.) dedi ki: "Bir gün Resulullah sabahleyin evinden çıktığında, üzerlerinde siyah kıldan mâmûl bir meşlah vardı. O sırada Hazret-i Hasan geldi, O'nu meşlahının içine aldı, sonra Hüseyin geldi, O da O'nun yanına girdi. Sonra Fâtıma geldi, O'nu da meşlahının içine aldı. Sonra Ali geldi, O'nu da meşlahının arasına aldı ve şöyle dedi:

اِنَّمَا يُرِيدُ اللّٰهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً

Âyetin meâli: "Ey Ehl-i Beyt! Cenab-ı Allah sizden günah ve beşeriyet kirlerini gidermek istiyor. Tâ ki, sizi tertemiz olarak huzuruna götürmek için..."

* * *

706- *«İmam-ı Şafiî (R.A.) gibi çok büyük müçtehidler demişler: "Besmele tek bir âyet olduğu halde, Kur'an'da yüzondört defa nâzil olmuştur.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 99

Me'hazler: Ahkâm-ül Kur'an – Ebu Bekir İbn-ül Arabî 1/4, 5; Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 1/3 ve daha bir çok tefsirlerden me'hazler verilebilir.

Zabıt şekli: İmam-ı Mâlik ile İmam-ı Azam Ebu Hanife: Besmele

Kur'an'dan, bilhassa Fatiha'dan olmadığını, dolayısıyla namazda okunması vâcib olmayıp, müstehab olduğunu söylemişlerdir. İmam-ı Şafiî ise: "Besmele Kur'an'dan ve Fatiha'dan bir âyettir. Namazda okunması vâcibdir." demiş. Her iki tarafın da hüccet ve delilleri olan hadîs ve rivayetler vardır ve kuvvetlidir. Cenab-ı Hak her iki taraftan da razı olsun.

* * *

707- *«O hâdise, ecel-i muallâk gibi, levh-i ezelînin bir nevi defteri hükmünde olan Levh-i Mahv-İsbat'ta mukadder olarak yazılmıştır.» Ve ecel-i mübrem, ecel-i kaza ve ecel-i müsemma gibi mes'eleler...*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 104; Barla Lâhikası sh: 349; Sırr-ı İnna A'tayna son kısmı...

Me'hazler: Et-Tergib Vet-Terhib – Hâfız Menzerî 3/336

Zabıt şekli ve izahı: عن انس (رض) انّ رسول الله (ص.ع.م) قال: مَنْ اَحَبَّ اَنْ يُبْسَطَ لَهُ فِى رِزْقِه وَيُنْشَأَ لَهُ فِى اَثَرِه فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ...

Buharî ve Müslim'den nakil...

Meâli: "Kim ki, rızkının genişlenmesini ve ömrünün uzamasını istiyorsa, sıla-i rahmini yapsın."

Eserin şârihi bu hadîsin mânasını uzunca tahlil ve izah etmiş. (Ra'd Sûresi, âyet:39) يَمْحُواللّٰهُ مَا يَشَاءُ وَيُثْبِتُ وَعِنْدَهُ اُمُّ الْكِتَابِ ile Levh-i Mahv ve İspat'a kat'î delil getirerek; Allah'ın ilm-i ezelîsinin ünvanı olan Levh-i Mahfuz-u A'zam veya Levh-i Ezelî'de yazılı olan mukadderat hiç bir zaman silinmediğini ve buna "Ecel-i Mübrem" veyahut "Kaza-i Mübrem" denildiğini kaydetmiş. Fakat Allah'ın emriyle yazılıp bozulan şeyler ise; Levh-i Mahv ve İspat denilen bir şeyde olduğunu ve hadîsin mânasına en uygunu da bu ikinci Levh olduğunu yazmıştır.

* * *

708- *«Hadîsçe sabittir ki: Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) lihye-i saadetinden düşen saçlarının taneleri mahduttur.... Lihye-i saadet, yalnız lihye-i şerifin saçlarından ibaret değil, belki re's-i mübarekinin, tıraş oldukça; hiçbir şeyini kaybetmeyen Sahabeler, o nurlu ve mübarek ve daimî yaşayacak saçları muhafaza etmişler. Onlar binlerdir.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 106 (Onaltıncı Lem'anın Hâtimesi)

Me'hazler: Sahih-i Buharî kitab:4, bab:33; Sahih-i Müslim hadîs no: 324, 326 ve 756; Ebu Davud kitab:11, bab:78; Tabakat-ı İbn-i Sa'd 1.k. 1/135; Müsned-i Ahmed 3/111, 133, 137, 146, 208, 210, 239, 256, 287 ve 4/42, 329, 330, Sî-

ret-ü İbn-i Hişşam sh: 744; Cem'-ül Fevaid 2/442

Zabıt şekli: Bütün me'hazlerde, Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) mübarek sakalından ve başının saçlarından hiç bir telinin zayi' olmadan muhafaza edildiği hakkında bir çok sahih rivayetler nakletmişlerdir. Bu rivayetlerin mecmuu iki ana grupta toplanmaktadır. Birisi: Mübarek sakalının telleri.. İkincisi de: Başının saçları hakkındadır. Bütün bu hadîsleri kaydetmek uzun olacak. Nümûne için sadece bir-iki hadîs tarzını naklediyoruz:

1- Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) Mina'da traş olduğu zaman, sahabeler etrafına toplanmış ve bir tek saçını elde etmek için kuyruklar oluşturmuş oldukları... Hz.Peygamber ise, saçından traş edilen tellerini bizzat kendisi sahabelerine dağıttığı...

2- Sahabeler, Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) gerek sakal ve gerekse saç tellerine karşı gayet acib ihtiramları, kitaplarda ehemmiyetle yazılıdır. Meselâ, Hazret-i Ebu Ubeyde İbn-ül Cerrah (R.A.) demiş: "Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) bir tek saçının yanımda bulunması, benim için dünya ve mâfihadan daha sevgilidir."

* * *

709- *«Zülyezen gibi "zû" kelimesiyle başlayan isimleri bulunduğundan, bu "Zülkarneyn", İskender-i Rumî değildir. Belki Yemen padişahlarından birisidir ki; Hazret-i İbrahim'in (A.S.) zamanında bulunmuş ve Hazret-i Hızır'dan ders almış.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 108

Me'hazler: (Not: Bütün eski tefsirler, وَيَسْئَلُونَكَ عَنْ ذِى الْقَرْنَيْنِ...الخ. (Kehf Sûresi, âyet:83) tefsirinde: Büyük İskender, yahut birinci İskender diye meşhur olan zâtın Yemenli olup, Hazret-i İbrahim (A.S.) Kâ'be'yi bina ederken, gelip onu ziyaret ettiğini ve İskender'in veziri de Hızır Aleyhisselâm olduğunu yazmışlardır. Tefsirlerde bu mes'ele böylece meşhurdur. Bir çok me'haz vermeye de gerek yoktur. Sadece bir me'haz verip geçeceğiz:

Tefsir-i İbn-i Kesir 3/89

* * *

710- *« وَيَعْلَمُ مَا فِى الْاَرْحَامِ âyetinde, yalnız zükûret ve unûset keyfiyetine değil, belki o çocuğun acib istidad-ı hususîsi ve istikbalde kesbedeceği vaziyetine medar olan mukadderat-ı hayatiyesinin mebadileri, hattâ simasındaki gayet acib olan sikke-i Samediyyet muraddır ki; çocuğun o tarzda bilinmesi, ilm-i Allâm-ül Guyub'a mahsustur.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 111 ve daha Nur'un Lâhika mektubları gibi yerlerinde varsa...

Me'hazler: Sahih-i Müslim hadîs no: 2036, ceninin manevî sîması hakkında; El-Feth-ül Kebir 1/287; Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 3/278; Nehc-ül Belâga – İmam-ı Ali (R.A.) sh: 186

Zabıt şekli: Kütüb-ü Sitte'nin hepsinde mevcut olan ve müttefekun aleyh bulunan şu hadîs-i şerif:

اِنَّ اَحَدَكُمْ يُجْمَعُ خَلْقُهُ فِى بَطْنِ اُمِّهِ اَرْبَعِينَ يَوْمًا نُطْفَةً، ثُمَّ يَكُونُ مُضْغَةً
مِثْلَ ذٰلِكَ، ثُمَّ يَبْعَثُ اللّٰهُ اِلَيْهِ مَلَكًا وَيُؤْمَرُ بِاَرْبَعِ كَلِمَاتٍ وَيُقَالُ لَهُ:
اُكْتُبْ عَمَلَهُ وَرِزْقَهُ وَاَجَلَهُ وَشَقِىٌّ اَوْ سَعِيدٌ

İmam-ı Ali (R.A.) ise: وَيَعْلَمُ مَا فِى الْاَرْحَامِ âyetini tefsir sadedinde şöyle demiş: يَعْلَمُ سُبْحَانَهُ مَا فِى الْاَرْحَامِ مِن ذَكَرٍ اَوْ اُنْثَى وَقَبِيحٍ اَوْ جَمِيلٍ
وَسَخِىٍّ اَوْ بَخِيلٍ وَشَقِىٍّ اَوْ سَعِيدٍ

Meâlleri:

1- Hadîs meâli: "Cenab-ı Allah sizden birisinin hilkati hususunda şöyle irade eder ki: Annesinin karnında evvelâ kırk gün nutfe halinde bulunur. Sonra o nutfe mudga, yani kan pıhtısı haline gelir. Sonra da Cenab-ı Allah, "dört kelime ile o çocuğun durumunu kaydetsin" diye ona bir melek gönderir, o meleğe emrolunur ki: Onun amelini ve rızkını ve ecelini ve şakî veya said olduğunu yaz!"

2- İmam-ı Ali'nin sözünün meâli: "Cenab-ı Allah, anne karnında bulunan ceninin erkeklik ve dişiliğini, güzellik veya çirkinliğini, cömertlik veya bahilliğini ve said veya şakîliğini önceden bilmektedir."

* * *

711- *«Ey gafil Said! Bil ki: Şu âlemin fenâsından sonra sana refakat etmeyen.. ve bilhassa berzah seferinde arkadaşlık etmeyen.. ve hususan kabir kapısına kadar seni teşyi' etmeyen...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 113 ve daha Nur'un Mesnevî gibi yerlerinde de vardır.

Me'hazler: Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/224; Riyaz-üs Salihîn sh: 214

Zabıt şekli ve meâli: "Ölüyü kabrine kadar üç şey teşyi' eder, kabre kadar beraber giderler. Onun ameli orada onun yanında kalır, ehil ve malı ise, geri döner gelirler."

* * *

712- *Ey nefis! Sen «yalnız kıyametin kopacağından dehşet alıyorsun. Güya kıyametin kopmasına kadar yaşayacaksın gibi, yalnız ondan korkuyorsun. Aklını başına al. ...Senin dünyanın direği ve ayinesi ve merkezi, senin ömrün ve hayatındır. ...Her dakika senin başına yıkılacak ve senin kıyametin kopacak bir vaziyettedir...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 114 ve daha sair Nur'un Risalelerinde varsa...

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs 1/284; İthaf-üs Sâdet – Zebidî 9/11, 10/380; Kenz-ül Ummal hadîs no: 42748, Suyutî ve Zebidî her ikisi de hadîsin İbn-i Lal'ın "Mekârim-ül Ahlâk" kitabından geldiğini kaydetmişlerdir. Tefsir-i Ruhul Beyan – Burusevî 2/165 ve 3/293

Zabıt şekli: اِذَا مَاتَ اَحَدُكُمْ فَقَدْ قَامَتْ قِيَامَتُهُ

Veyahut مَنْ مَاتَ فَقَدْ قَامَتْ قِيَامَتُهُ

Meâli: "Sizden biriniz öldüğü zaman, işte onun kıyameti de o zaman kopmuştur."

* * *

713- *«Eğer maksad mübarek sîmanıza bakmak için aynaya baksan, sevimli -Re'feti- görürsün.* فَتَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ *dersin.»*

Risalede yeri: Osmanlıca Lem'alar sh: 259; Barla Lâhikası sh: 348

Me'hazler: (Not: Âyineye bakıldığı zaman, mezkûr dua okunur işareti var gibidir. Lâkin sarihan, bunu böyle okumak sünnettir veya hadîste vardır denilmemiş. Bu münasebetle âyineye bakıldığı zaman, okunması hadîsçe müstehab olan duaların bir-iki me'hazlerini veriyoruz:)

El-Ezkâr – Nevevî sh: 270; Râmuz-ül Ehadîs sh: 542

Zabıt şekli: Âyineye bakıldığı zaman اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ اَللّٰهُمَّ كَمَا حَسَّنْتَ خَلْقِى فَحَسِّنْ خُلُقِى

Yahut اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى سَوَّى خَلْقِى فَعَدَّلَهُ وَكَرَّمَ صُورَةَ وَجْهِى فَحَسَّنَهَا خُلُقِى وَجَعَلَنِى مِنَ الْمُسْلِمِينَ

Bir de, yeni hilâl görüldüğü zaman şu dua okunur diye, meşhur İbn-üs Seniyy Hazret-i Enes'den (R.A.) nakletmiş:

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ هِلَالَ رُشْدٍ، آمَنْتُ بِالَّذِى خَلَقَكَ فَعَدَّلَكَ، تَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ

* * *

714- *Ramazan hilâli, iki şâhidin ispatıyla; onu görmeyen bütün insanların nefyleri, karşılarında sukut eder.*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 121 ve daha Nur'un Âyet-ül Kübra gibi sair Risaleleri...

Me'hazler: (Not: Bu mes'ele sahih hadîslerde çokça geçtiği gibi, fıkıh ve usûl-i Şeriat kaidelerinden bir mühim kaide olarak da, Şeriat kitaplarında da geçmektedir. Bu durumda Şeriat'ın usûl kitaplarından bir-iki me'haz vererek geçeceğiz.)

Ahkâm-ül Ahkâm Şeyh-ül İslâm ve büyük Müceddid İbn-ü Dakik-ul İyd 2/207; Ed-Diraye Fi-Tahric-i Ehadîs-il Hidaye – İbn-i Hacer 1/275 ve 278

* * *

715- *İlm-i Usûlde: «Mürtedin hakk-ı hayatı yoktur. Kâfir eğer zimmî olsa veya müsalaha etse hakk-ı hayatı var.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 122 ve daha Nur'un sair yerleri.

Me'hazler: Şeriatın iki hükmü yanyana yazıldığı için, bir tek mes'ele gibi görülüyorsa da, iki hüküm ve iki mes'eledir. Şeriatın bu iki kesin kaideli hükmü hakkında bir çok sahih hadîsler mevcut olduğu gibi, Şeriat kitaplarında dahi tafsilatıyla yazılıdır. Bunun için fazla me'haz vermeye gerek duymadık. Nümûne için sadece bir me'hazden her iki mes'ele hakkında sahife numaraları verip geçeceğiz:

Bülûğ-ul Meram – İbnü-l Hacer sh: 222-223 mürtedin katli hakkında; aynı eser sh: 242-243 cizye veren veya müsalaha eden veya dâhilî zimmî kâfir olanların durumu hakkında...

Zabıt şekli: مَنْ بَدَّلَ دِينَهُ فَاقْتُلُوهُ Buharî'den nakil.. ve:

مَنْ قَتَلَ مُعَاهِداً لَمْ يَرَحْ رَائِحَةُ الْجَنَّةِ وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِن مَسِيرة اَرْبَعِينَ عَامًا

Meâlleri: "Kim ki, dinini değiştirirse, onu hemen öldürün.. ve kim ki, bir muahidi, yani zimmî veya müsalaha etmiş ve cizye vermeyi kabul etmiş birisini öldürürse, Cennet'in kokusunu duymayacaktır. Cennetin kokusu ise, kırk senelik mesafeden duyulmaktadır." Her iki hadîs de, Buharî'den nakledilmiştir.

* * *

716- *«Fâsık merdûd-üş şehadettir. Çünki hâindir.» (Hanefi Fıkhı)*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 122 ve daha Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: Bu hükmün, bir aradaki bir çok me'hazleri için bak: Mu'cem-ül

Müfehres hadîs indeksi 3/196

Zabıt şekli: لاَ تَجُوزُ شَهَادَةُ خَائِنٍ اَوْ خَائِنَةٍ

Meâli: "Fâsık olan erkek ve kadının şehadeti câiz değildir."

* * *

717- *«Kabir bu dâr-ı fâniden firak-ı ebedî ile, ebed-ül âbâd yolunda kurulmuş, açılmış evvelki menzil ve birinci kapıdır.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 129 (Onyedinci Lem'anın Onikinci Notası)

Me'hazler: Şuab-ül İman – Beyhakî 2/329; Tirmizî 4/553 hadîs no: 2308; İbn-i Mace 2/1426; hadîs no: 4276; Müsned-i Ahmed 1/63; Ez-Zühd – İbn-i Hanbel sh: 129; Tarih-ül Kebir – Buharî 2/229; Müstedrek-ül Hâkim 1/371; Tarih-i Bağdad – Hatib-i Bağdadî 6/84; Şerh-üs Sünne – Begavî 5/418

Zabıt şekli: اَلْقَبْرُ اَوَّلُ مَنَازِلِ الْآخِرَةِ فَاِنْ يُنْجَ مِنْهُ فَمَا بَعْدَهُ اَيْسَرُ مِنْهُ وَاِنْ لَمْ يُنْجَ مِنْهُ فَمَا بَعْدَهُ اَشَدُّ مِنْهُ. وَقَالَ: مَا رَاَيْتُ مَنْظَراً قَطُّ اِلاَّ وَالْقَبْرُ اَفْظَعُ مِنْهُ

Meâli: "Kabir âhiret menzillerinin birincisidir. Kim ki ondan kurtulsa, ondan sonraki işler ondan kolaydır. Eğer ondan sâlimen kurtulmazsa, ondan sonra gelen haller daha şiddetlidir. Hem ben hiçbir dehşetli manzarayı, kabir manzarası gibi dehşetli görmedim."

* * *

718- كُلُّ آتٍ قَرِيبٌ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 129; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 168; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 337; Âsâr-ı Bediiye sh: 156

Me'hazler: Mecma-uz Zevaid 7/349; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 127 Ed-Duafa'-ul Kebir – Akilî 4/90; İbn-i Mace Mukaddeme 1/18; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 2/114 bir çok kaynaklardan nakil ve tashih.

Zabıt şekli: Az değişik kelimelerle olmakla beraber, aşağı yukarı aynendir.

Meâli: "Her gelecek şey yakındır."

* * *

719- *«Hazret-i İsa, Şeytan'a cevaben demiş ki:*

«اِنَّ لِلّٰهِ اَنْ يَخْتَبِرَ عَبْدَهُ وَلَيْسَ لِلْعَبْدِ اَنْ يَخْتَبِرَ رَبَّهُ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 130; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 170

Me'hazler: (Not: Hazret-i Üstad bu haber için: "Edeb-üd Dünya Ve-d Din Risalesi'nde vardır ki..." diye yazmış. Hadîstir dememiş.)

Edeb-üd Dünya Ve-d Din (Türkçe Tercümesi) sh: 12'de aynen vardır. Ayrıca aynı bu rivayet ve haber, El-Keşkûl isimli eser 2/278'de de: "Hazret-i Ali, bir yahudî ile vaki' olan münakaşasında bunu söylemiştir." diye yazılıdır.

Zabıt şekli: Aynendir.

Meâli: Risale-i Nur'un ilgili yerlerinde meâli yazılı olduğu için, başka bir şey yazmaya gerek duyulmadı.

* * *

720- طُوبَى لِمَنْ عَرَفَ حَدَّهُ وَلَمْ يَتَجَاوَزْ طَوْرَهُ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 132; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 172

Me'hazler: (Not: Hazret-i Üstad zâhir metinde bu söz için hadîstir dememiş. Fakat vereceğimiz me'hazlerde mâna itibariyle aynı şeyi söyleyen bazı hadîs-i şerifler mevcut olduğu gibi, İmam-ı Ali'nin de aynı mânaya yakın bir sözü de vardır.)

Keşf-ül Hafâ 2/46; Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 3/555; İs'af-ür Ragibîn sh: 178

Zabıt şekli:

Hadîs: طُوبَى لِمَنْ تَوَاضَعَ فِي غَيْرِ مَنْقَصَةٍ وَذَلَّ فِي نَفْسِهِ فِي غَيْرِ مَسْئَلَةٍ

İmam-ı Ali'nin (R.A.) sözü: رَحِمَ اللّٰهُ عَبْدًا عَرَفَ قَدْرَهُ وَلَمْ يَتَعَدَّ طَوْرَهُ

Meâlleri:

Hadîs: "Hiç bir noksanı olmadığı halde, Allah için tevazu edenlere ve zâhirde dilencilik yapmadan nefsini zelil görenlere ne mutlu..."

İmam-ı Ali'nin sözü: "Allah öyle kula rahmet eylesin ki; kendi kadrini yani ölçü ve haddini bilir ve hududunu tecavüz etmez."

* * *

721- *«Hadîste vardır ki:* هَلَكَ النَّاسُ اِلاَّ الْعَالِمُونَ وَهَلَكَ الْعَالِمُونَ اِلاَّ الْعَامِلُونَ وَهَلَكَ الْعَامِلُونَ اِلاَّ الْمُخْلِصُونَ وَالْمُخْلِصُونَ عَلَى خَطَرٍ عَظِيمٍ. اَوْ كَمَا قَالَ.

Risalede yeri: Lem'alar sh: 132 ve 148; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 172

Me'hazler: (Not: Hazret-i Üstad, Onyedinci Lem'a'da "Hadîste vardır ki" ifadesini kullanmış. Bu ifadeden sezilen şudur: Yani, mânası ile hadîste vardır. Fakat Yirminci İhlâs Lem'asında ise, doğrudan doğruya hadîs-i şerif diye kaydetmiştir.)

Keşf-ül Hafâ – Aclunî 2/312; Tenbih-ül Gafilîn İmam Ebu-l Leys-i Semerkandî sh: 161; El-Fevaid-ül Mecmua – Şevkânî sh: 257; İhya-u Ulûm-id Din – Gazalî 4/362; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 1/124

Zabıt şekli: Kaydedilen me'haz kitaplarda mânaca bir, fakat ayrı ayrı lafızlarla gelmiştir. İmam-ı Gazalî bu hadîs için: "Gönül ehline, iman basireti ve Kur'an nurlarıyla inkişaf eden şudur ki: Gerçek saadete ermenin yolu yalnız ilim ve ibadetledir. Bu da ancak ve ancak hakiki ihlâs iledir." diyerek اَلنَّاسُ كُلُّهُمْ هَلْكَى اِلاَّ الْعَالِمُونَ...الخ. lafzıyla kaydetmiştir. Fakat İmam-ı Gazalî buna hadîstir dememiş. Lâkin El-Hâfız Aclunî ve onaltı mezhebden birinin imamı olan Ebu-l Leys-i Semerkandî hadîs diye kaydetmişlerdir.

Ruh-ul Beyan Tefsirinde ise, اَلنَّاسُ كُلُّهُمْ سُكَارَى اِلاَّ الْعَالِمُونَ ile başlar. Kalan kısımlarını ise aynen nakleder ve "hadîstir" der.

Saganî gibi bazı müteşeddidler İbn-i Teymiye'ye dayanarak, Arapça olan terkibine yaptıkları itirazlarına karşı, Hâfiz Aclunî cevab vermiş ve İmam-ı Suyutî'nin Nüket-ün Ale-ş Şafiye eserinden gramer kaidelerini naklederek, onun Arabî ibaresi cihetinde de bir be's olmadığını kaydetmiş. Böylece hadîsin mâna ve medlûlü itibariyle sahih hadîsler sınıfından sayılabildiği; ancak mebnası, yani senedi itibariyle haber-i meşhur tarzında muhafaza edilip gelmiştir. Bu durumda hadîse itiraz edenler, senedi itibariyle, yahut da Arapça terkibi cihetiyle itiraz etmişler. Amma gösterdiği mânaya hiç bir şey diyememişlerdir.

Hem bu hadîsin çok yakın mânasını ifade eden, şu gelen sahih hadîs-i şeriflerdir: "Sebeb-i necat yalnız ihlâstır." Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/160 ve El-Feth-ül Kebir 1/58

Bu meâldeki hadîslerin Arapçası: اَخْلِصُوا اَعْمَالَكُمْ فَاِنَّ اللّٰهَ لاَ يَقْبَلُ اِلاَّ مَا خُلِصَ لَهُ Darekutnî'nin El-Efrad eserinden nakil.

Zabıt şekli (Yani, asıl bahis mevzuu olan hadîsin zabıt şekli:) Hem Hz. Üstad'ın kaydettiği ibare ile, hem de ...اَلنَّاسُ كُلُّهُمْ سُكَارَى اِلاَّ الْعَالِمُونَ ve اَلنَّاسُ كُلُّهُمْ هَلْكَى اِلاَّ الْعَالِمُونَ...الخ. lafızlarıyla da vardır.

Meâli: Risale-i Nur'da mânası bir derece verildiği için başka bir şey yazılmadı.

* * *

722- *«Medar-ı necat ve halâs yalnız ihlâstır. İhlâsı kazanmak çok mühimdir. Bir zerre ihlâslı amel, batmanlarla hâlis olmayana müreccahtır...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 133 ve daha Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/158; Hilyet-ül Evliya 5/189; Müstedrek-ül Hâkim 4/340 ve 5/271; Müsned-ül Firdevs 3/210; Feyz-ül Kadir hadîs no: 6098; Câmi'-ül Kebir – Ebu Davud 1/603; Züher-ül Firdevs – İbn-i Hacer 4/273; El-Efrad – Darekutnî 1/51; El-Feth-ül Kebir 1/58; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5200; Münebbihat-i İbn-i Hacer sh: 12-14; Kenz-ül Ummal 6/23, 27; Mu'cem-üt Taberanî Evsat 2/1116; Şuab-ül İman – Beyhakî 1/350

Zabıt şekli: Kaydedilen me'hazlerde lafızca ayrı ayrı hadîsler vardır. Lâkin hepsinin mânası Hazret-i Üstad'ın meâlen kaydettiği mânalar etrafındadır. Bir-iki örneği şöyledir:

عن معاذ بن جبل (رض) قال رسول الله (ص.ع.م): اَخْلِصْ دِينَكَ يَكْفِيكَ الْعَمَلُ الْقَلِيلُ

Başka bir hadîs: قَدْ اَفْلَحَ مَنْ اَخْلَصَ اللّٰهُ قَلْبَهُ لْلاِيمَانِ

Diğer bir hadîs: اِنَّ اللّٰهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لاَ يَقْبَلُ مِنَ الْعَمَلِ اِلاَّ مَا خُلِصَ لَهُ

Meâlleri:

1- "Dinini hâlis yap, sana az amel kâfi gelecektir."
2- "Cenab-ı Allah, kalbini iman ile hâlis kılanları felâha erdirecektir."
3- "Cenab-ı Allah kendisi için hâlis olmayan amelleri kabul etmiyecektir."

* * *

723- اِنِ اسْتَقَامَتْ اُمَّتِى فَلَهَا يَوْمٌ وَاِلاَّ فَنِصْفُ يَوْمٍ

Risalede yeri: Osmanlıca Lem'alar sh: 317; Şuâlar sh: 589; Osmanlıca Sikke-i Tasdik sh: 115 ve 134

Me'hazler: (Bu hususta iki çeşit hadîsler vardır. Bir kısmı, mânalarıyla ve yakın lafızlarıyladır. Bir kısmı da, hem mânasıyla hem lafzıyla...)

En-Nihaye Ev-il Melâhim – İbn-i Kesir 1/13; Muhtasar Sünen-i Ebu Davud 6/192 hadîs no: 184; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 22/573 ve 576; El-Yevakit Ve-l Cevahir – Şa'ranî 2/42 ve 127

Zabıt şekli: 1- اِنْ اَحْسَنَتْ (اَوْ اِنْ صَلَحَتْ) اُمَّتِى فَلَهَا يَوْمٌ وَاِلاَّ فَنِصْفُ يَوْمٍ

2- اِنِّى لَاَرْجُو اَنْ لاَ تَعْجُزَ اُمَّتِى عِنْدَ رَبِّهَا اَنْ يُؤَخِّرَهَا نِصْفَ يَوْمٍ، قِيلَ لِسَعْدٍ: وَكَمْ نِصْفُ يَوْمٍ؟ قَالَ: خَمْسُ مِاَةِ سَنَةٍ.

Meâlleri: "Ümmetim eğer güzel ve iyi hâl ve amel gösterir giderse; yahut eğer sulh ve selâmet içinde giderse, ona bir gün vardır."

İkinci hadîsin meâli: "Benim Rabbimden ümidim odur ki, ümmetimi yarım gün devam ettirsin." Sa'd ismindeki muhaddise sorulmuş: "O yarım gün ne kadardır?" O da demiş: "Beşyüz senedir."

* * *

724- *«Bir zaman Hazret-i Gavs-ı A'zam Şeyh-i Geylanî'nin terbiyesinde nazdar ve ihtiyare bir hanımın bir tek evlâdı bulunuyormuş. O muhterem ihtiyare gitmiş, oğlunun hücresine bakıyor ki; oğlu bir parça kuru ve siyah ekmek yiyor... ilh.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 141

Me'hazler: Nûr-ul Ebsar sh: 258; Mir'at-ül Cinan – İmam-ı Ya'faî 3/354

Zabıt şekli: Hazret-i Üstad'ın naklettiğinin aynısıdır. Yalnız yemek kabından (Hz. Gavs'ın "Kum Biiznillâh" sözünden sonra) tavuk fırlayıp hayat bulduğu gibi, ayrıca o tavuğun kendisiyle konuştuğunu da kaydetmişlerdir.

* * *

725- لاَ يَعُولُ مَنِ اقْتَصَدَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 141

Me'hazler: Müsned-i Ahmed 1/447; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/191; Cem'-ül Fevaid 1/309, 2/689; Müsned-ül Firdevs 1/387; Nehc-ül Belâga – İmam-ı Ali sh: 494; Kenz-ül Ummal 3/36 ve 6/49, 56, 57; Müntehab Min Kelâm-i Emir-il Mü'minîn Ali sh: 105; Garib-ül Hadîs – İmam-ı Birgevî sh: 31; İhya-u Ulûm-id Din 3/241; El-Feth-ül Kebir 3/96 bir kaç kaynaktan nakil; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 10/10118 ve 12/13623 ve 13624; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 3/1301

Zabıt şekli: مَا عَالَ مَنِ اقْتَصَدَ. (اَوْ) مَا عَالَ مُقْتَصِدٌ قَطُّ. (اَوْ) مَنِ اقْتَصَدَ اَغْنَاهُ اللّٰهُ وَمَنْ بَذَّرَ اَفْقَرَهُ اللّٰه... (اَوْ) مَا افْتَقَرَ قَوْمٌ قَطُّ اقْتَصَدُوا...

Meâli: Risale-i Nur'un ilgili yerinde gayet güzel şekilde meâli verilmiştir.

* * *

726- *Rızık ikidir. Biri hakiki, biri de mecazî...*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 142; ve daha Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'haz: Nehc-ül Belâga – İmam-ı Ali sh: 404

Zabıt şekli: اَلرِّزْقُ رِزْقَانِ: رِزْقٌ تَطْلُبُهُ وَرِزْقٌ يَطْلُبُكَ. فَاِنْ اَنْتَ لَمْ تَاْتِهِ اَتَاكَ

Meâli: "Rızık ikidir. Biri sen onu taleb eder, ararsın. Bir çeşidi de o seni arar taleb eder. Bu ikinci rızıkta sen ona gitmesen de, o sana gelir."

* * *

727- اِنَّ الضَّرُوْرَةَ تُقَدَّرُ بِقَدَرِهَا

Risalede yeri: Lem'alar sh: 142 ve daha Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: (Şeriatın çok mühim bir kaidesi olan bu hüküm, âyet ve hadîslerden alınmış olup, muayyen bir tek hadîsin ifadesinde ve aynı metniyle bulunamadı. 109 no.lu bölümde bazı me'hazleri verilmiştir.)

Âyetler: (En'am Suresi âyet: 119) وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ اِلاَّ مَا اضْطُرِرْتُمْ

(Nahl Suresi âyet: 115) فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلاَ عَادٍ فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Hadîs me'hazleri: Sahih-i Buharî 7/128; Feth-ül Barî Şerh-i Buharî 9/554-555

Âyetlerin meâlleri: Size bütün ahkâm-ı İlahiye tafsilat ile bildirildiği gibi, haram olan şeyler de bildirilmiştir. Ancak haramdan zaruret ve ızdırar durumuna düştüğünüz zaman, hayatınızı kurtaracak kadar bir şey yiyebilirsiniz. Kim ki su'-i ihtiyarı olmadan mecburiyet ve ızdırara düşerse ve hayatını kurtarmak için haramdan bir şeyler yerse, Allah hem Gafûr hem de Rahîm'dir.

* * *

728- *«İktisad sebeb-i izzet ve kemâl olduğuna delâlet eden bir vakıa: Bir zaman, dünyaca sehavetle meşhur Hatem-i Taî mühim bir ziyafet veriyor. Misafirlerine gayet fazla hediyeler verdiği vakit, çölde gezmeye çıkıyor. Bakar ki; bir ihtiyar, fakir adam, bir yük dikenli çalı ve gevenleri beline yüklemiş, cesedine batıyor, kanatıyor. Hatem ona dedi: "Hatem-i Taî hediyelerle beraber mühim bir ziyafet veriyor..» ve hikâyenin âhirine kadar...*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 142

Me'hazler: Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 2/548; Ez-Zühd – El-Vekî' 1/372 hadîs no: 141; Müsned-i Ahmed 1/167; İbn-i Mace 1/588 hadîs no: 1836; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 2500; Müsned-ül Bezzar hadîs no: 982; Şuab-ül İman – Beyhakî 3/42 ve Sahih-i Buharî 3/9

Zabıt şekli: (Hatem-i Taî'nin vermiş olduğu ziyafet hikâyesi ve onun konuştuğu sözleri, aslı Farsça olan Gülistan kitabı sh: 77'de ve Türkçe tercüme Gülistan – Sadî-i Şirazî sh: 139'da yazılı olmakla beraber, onun aynı mânasını

ifade eden hadîs me'hazlerini de vereceğiz.)

عن ابى هريرة (رض) قال: قال رسول الله (ص.ع.م): وَالَّذِى نَفْسِى بِيَدِه لاَنْ يَأْخُذَ اَحَدُكُمْ حَبْلَهُ فَيَذْهَبَ بِه اِلَى الْجَبَلِ فَيَحْتَطِبَ ثُمَّ يَاْتِى بِه فَيَحْمِلَهُ عَلَى ظَهْرِه فَيَاكُلَ، خَيْرٌ لَهُ مِنْ اَنْ يَسْئَلَ النَّاسَ...

Meâli: "Benim nefsim kabza-i kudretinde olan Zât'a yemin ederim ki; sizden biriniz, ipini omuzuna alıp dağa çıkar, odun toplar ve sırtına alıp getirir satarsa ve onun parasıyla geçimini sağlarsa, insanlara el açmaktan çok çok hayırlıdır."

* * *

729- *«Ahlâk-ı âliye-i Peygamberiyeden olan ve belki kâinattaki nizam-ı hikmet-i İlahiyenin medarlarından olan iktisad...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 144 ve daha aynı mâna çerçevesinde Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: Şerh-üs Sünne – Begavî 13/177; Müsned-ül Firdevs 2/346; Cem'-ül Cevami' – Suyutî hadîs no: 10942 Tirmizî'den nakil; Feyz-ül Kadir – Menavî hadîs no: 4825; Tirmizî 6/150 hadîs no: 2010; İhya-u Ulûm-id Din 3/230; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5059; Kenz-ül Ummal hadîs no: 1073 ve 6376; El-Feth-ül Kebir 1/374 ve 2/172 Müsned-i Ahmed ve Ebu Davud'dan nakil; Mu'cem-üt Taberanî El-Evsat 2/1021; El-Müntehab – El-Hâfız Abd bin Humeyd hadîs no: 460

Zabıt şekli: اِنَّ الْهَدْىَ الصَّالِحَ وَالصُّمْتَ الصَّالِحَ وَالْاِقْتِصَادَ جُزْءٌ مِنْ خَمْسَةٍ وَ عِشْرِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ

Meâli: "Güzel ahlâk ve güzel sükût ve iktisad, Nübüvvetin yirmi beş cüz'ünden bir cüz'üdür."

* * *

730- *«Abadile-i Seb'a-i Meşhure...» (Sahabeler içerisinde yedi tane meşhur Abdullah'lar...)*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 144

Me'hazler: Berîkat-ün Mahmudiyye Fi-Şerh-i Tarikat-in Muhammediye – Hâdimî 1/133-134

Zabıt şekli: Yani yedi meşhur Abdullah'ların isimleri:

1- Abdullah bin Mes'ud, 2- Abdullah bin Abbas, 3- Abdullah bin Ömer, 4-

Abdullah bin Amr bin Âs, 5- Abdullah bin Zübeyr, 6- Abdullah bin Ebi Bekir, 7- Abdullah bin Ca'fer

* * *

731- *«İmam-ı A'zam demiş:* «لاَ اِسْرَافَ فِى الْخَيْرِ كَمَا لاَ خَيْرَ فِى الْاِسْرَافِ»

Risalede yeri: Lem'alar sh: 144; El yazma Yirmidokuzuncu Mektub Hâfız Ali yazısı sh: 167

Me'hazler: Hazret-i Üstad bu söz için İmam-ı A'zamındır demiş. Biz, araştırmamızda bu sözün; Edeb-üd Dünya Ve-d Din eseri sh: 81'de Abbasî Hülefasından Me'mun'un söylediğini diye yazmış. Olabilir ki, bu sözün aslını Me'mun da İmam-ı A'zam'dan almıştır.

Bu söze şeklen benzeyen İmam-ı Ali'nin de (R.A.) şöyle bir sözü vardır:

لاَ خَيْرَ فِى الصُّمْتِ عَلَى الْحِكَمِ كَمَا اَنَّهُ لاَ خَيْرَ فِى الْقَوْلِ بِالْجَهْلِ

(Müntehabat Min Kelâm-ı Emir-il Mü'minîn sh: 117)

Meâlleri: "İsrafta hiç bir hayır yoktur. Nasıl ki hayırlı işlerde israf olmadığı gibi..."

İmam-ı Ali'nin sözünün meâli: "Câhil olduğu mevzuda konuşmanın hayrı olmadığı gibi, bir hüküm hususunda veya hikmet dağıtan sözde de sükûtun hayrı yoktur."

* * *

732- *«Çok âlimlerin ve ediplerin zekâvetlerinin verdiği bir hırs sebebiyle, fakr-ı hâle düşmeleri ve çok aptal ve iktidarsızların fıtrî kanaatkârane vaziyetleriyle zenginleşmeleri...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 145; ve aynı bahis Yirmiikinci Mektub'un İkinci Mebhasında sh: 271; Şuâlar sh: 173

Me'hazler: Evvelâ bu mes'elede bir-iki hadîsin me'hazlerini kaydediyoruz. Müsned-ül Firdevs 4/355; keza aynı hadîs Tesdid-ül Kavs İbn-i Hacer eserinde de mevcuttur.

Risaledeki hükmün me'hazleri: İs'af-ür Ragibîn sh: 183; Edeb-üd Din Ve-d Dünya sh: 12

Zabıt şekli: Hadîs metni: وُكِّلَ الرِّزْقُ بِالْحُمُقِ وَوُكِّلَ الْحِرْمَانُ بِالْعَقْلِ

Ve mezkûr hüküm için Hazret-i Ali'ye sorulmuş:

مَا بَالُ الْعُقَلاَءِ فُقَرَاءُ؟ فَقَالَ: عَقْلُ الرَّجُلِ مَحْسُوبٌ عَلَيْهِ مِنْ رِزْقِهِ

Ve bu mevzu'da meşhur İranlı Bezercemher'in ülema ve ümera hakkındaki sözleri, Edeb-üd Dünya Ve-d Din (Türkçe tercemesi) sh: 38

Meâlleri:

Hadîs meâli: "Rızık, aptallık ve beceriksizliğe müekkel edilmiştir. Mahrumiyet ise, akla müekkeldir."

İmam-ı Ali'nin sözü: "Neden akıllılar fakirdirler?" sualine karşı, İmam-ı Ali şöyle cevab vermiş: "Çünki adamın aklı, onun rızkı hususunda onun aleyhinde hesaplı şekilde verilmesine sebebdir."

* * *

733- عَزَّ مَنْ قَنَعَ ذَلَّ مَنْ طَمَعَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 146

Me'hazler: Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 1/586; İhya-u Ulûm-id Din 3/242; Nehc-ül Belâga – İmam-ı Ali sh: 508

Zabıt şekli: مَنْ يَسْتَغْنِى يُغْنِهِ اللّٰهُ وَمَنْ يَقْنَعْ يُقَنِّعْهُ اللّٰهُ

İhya Kitabındaki hadîs: عِزُّ الْمُؤْمِنِ اِسْتِغْنَاؤُهُ عَنِ النَّاسِ Hâfız Irakî, bu hadîsi bir çok kaynaklardan te'kid etmiştir.

Et-Tergib Vet-Terhib'in hadîsi: عَزَّ مَنْ قَنَعَ ذَلَّ مَنْ طَمَعَ hadîsiyle اَلْقَنَاعَةُ كَنْزٌ لاَ يَفْنَى hadîsi de beraberindedir.

İmam-ı Ali'nin bu hususdaki sözleri: ذِلُّ الْمَرْءِ فِى الطَّمَعِ Yine İmam-ı Ali'nin Emsal Kitabı sh: 11'de: اَلطَّامِعُ فِى وِثَاقِ الذُّلِّ

Meâlleri: "Kanaat eden aziz olmuştur. Tama' ve hırs gösteren zelil olmuştur."

İmam-ı Ali'nin sözünün meâli: "Kişinin zilleti, tama'ındadır." Ve "Tama'cı kimseler zilletin zincirine takılmıştır."

* * *

734- *«İbn-i Sina, yalnız tıp noktasında* كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلاَ تُسْرِفُوا *âyetini şöyle tefsir etmiş, demiş:*

« جَمَعْتُ الطِّبَّ فِى الْبَيْتَيْنِ جَمْعًا وَحُسْنُ الْقَوْلِ فِى قَصْرِ الْكَلاَمِ...

Risalede yeri: Lem'alar sh: 147

Me'hazler: İbn-i Sina'nın tıp noktasındaki mezkûr beytinin me'hazini aramak değil, fakat Kur'an müfessirleri olan bazı Tabiîn ve Selef-i Salihînin İbn-i Sina'dan çok evvel aynı kanaatta oldukları tesbit edildi. İşte bunların me'hazleri verilecektir.

Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 144 Vehb bin Münebbih'ten rivayet; Tefsir-i İbn-i Kesir 2/183; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 3/155

Zabıt şekli: Evvelâ bir hadîs-i şerif:

اَلْأُزْمْ دَوَاءً وَالْمَعِدَةُ بَيْتُ الْاَدْوَاءِ وَعَوِّدُوا كُلَّ بَدَنٍ مَا اعْتَادَ Yani: "Perhiz ilâçtır. Mide ise, hastalıkların hânesidir. Öyle ise her bedenin hazmedebileceği kadar midesine yemek gönderin."

İbn-i Sina'nın mezkûr beytinin esasını Vehb bin Münebbih şöyle dile getirmiştir: "Bütün doktorlar, tıbbın başı himye olduğunda ittifak etmişler.. ve bütün hekimler dahi, hikmetin başı, az konuşmak olduğunda icma' etmişlerdir."

Tefsir-i İbn-i Kesir'de: Selef-i Salihîn'den bazıları demişler: "Cenab-ı Hak tıbbın tamamını bir âyetin yarısında toplamıştır. O âyet ise şudur:

" كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلاَ تُسْرِفُوا

Tefsir-i Ruh-ul Beyan'da ise: Harun Reşid'in hristiyan olan bir hâzık doktoru, bir gün meşhur İslâm tarihçisi ve muhaddisi Ali ibn-il Hüseyn-ibn-il Vakidî'ye dedi ki: "Sizin kitabınız olan Kur'anda tıbb ilmine dair bir şey yoktur. Halbuki dünyada iki ilim vardır; biri dinler ilmi, diğeri de bedenler ilmi yani tıbb ilmidir."

Ali ibn-il Hüseyn-ibn-il Vakidî ona cevaben dedi ki: "Nasıl yoktur? Cenab-ı Allah (C.C.) tıbbın tamamını bir âyetin yarısında cem' etmiştir."

Doktor dedi: "O hangisidir?" O dedi: " كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلاَ تُسْرِفُوا " âyetidir.

Doktor sustu.

* * *

735- *«Sahabelerin sena-i Kur'aniye'ye mazhar olan "îsar" hasletini kendine rehber etmek...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 150 ve daha Nur'un sair yerlerinde aynı mâna varsa...

Me'hazler: (Bütün Tefsirler وَيُؤْثِرُونَ عَلَى اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ

(Haşir Sûresi, âyet:9) tefsirinde Sahabelerin akıllara durgunluk verecek derecede bir çok acib îsar hasletlerinden misaller verilmiş. Sadece bir-iki nümûnesi kaydedilecek.)

Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/178'de; Hazret-i Ömer (R.A.) dörtyüz dinarı bir keseye koydu ve bir hizmetçiye vererek: "Bunu al, götür Ebu Ubeyde bin Cerrah'a ver!" dedi. Ve "Orada bir saat kadar bekle, o parayı ne yaptığını gör. Sonra gel bana bildir!"

Hizmetçi o parayı aldı, götürüp Ebu Ubeyde'ye (R.A.) verdi ve dedi: "Bunu size Emir-ül Mü'minîn Ömer (R.A.) gönderdi. Bazı ihtiyaçlarına sarfetsin." Ebu Ubeyde parayı aldı ve Hazret-i Ömer'e hayır dualarında bulundu. Sonra câriyesini çağırdı ve: "Şu yedi dinarı filân kimseye, beşini filâna götür ver!" dedi. Böylece o dinarların tamamını bitirinceye kadar o şekil gönderip dağıttı.

Hizmetkâr Hazret-i Ömer'e döndü, gördüklerini haber verdi. Bu sırada hizmetçi baktı ki Hazret-i Ömer (R.A.) aynı o kadar dinarları hazırlamış, bekliyor. Hizmetkâra dedi: "Bunları da Muaz bin Cebel'e götür ve orada da bir saat kadar bekle, bak Muaz o parayı ne yapacak?"

Hizmetkâr aynı şekilde Muaz bin Cebel'e de götürdü, teslim etti.. ve yine bir saat kadar bekledi. Baktı ki; Hazret-i Muaz dahi câriyesini çağırdı ve aynen Ebu Ubeyde gibi; "Filâna şu kadar, filâna şu kadar götür ver!" dedi. Muaz bin Cebel gelen parayı bu şekilde dağıtmakta iken, hanımı çıkageldi, ona dedi: "Biz de vallâhi muhtacız ve fakiriz, biraz da bize bırak!" Fakat baktı ki, kesede dörtyüz dinardan sadece iki dinar kalmış. Onları da aldı hanımına verdi.

Hizmetçi döndü, Hazret-i Ömer'e hikâyeyi anlattı. Hazret-i Ömer bunları duyunca çok sevindi ve dedi: "Evet bunlar birbirlerinin hakiki kardeşleri olduklarını ispat ettiler." Ve Allah'a şükretti.

* * *

736- *Sahabelerin adedi:*

(Sahabelerin adedi Risale-i Nur'un mes'eleleri içinde olmadığı halde, belki bazı kimseler bu makamda onların ne kadar olduğunu merak edebilirler diye, biz de burada bir-iki me'haz vererek adetlerini yazmak istedik.)

İhya-u Ulûm-id Din 1/287; Cem'-ül Fevaid 2/387

Sahabelerin adedi hususunda: "Yirmibindir" diye bazı me'hazler kaydetmişlerse de, herhalde bu adet, Sahabelerin sadece erkek kısmı ve her zaman bizzat Peygamberle beraber bulunanların sayısıdır. Amma kadın ve erkek, yanında her zaman bulunan ve bulunmayan ve onların çocukları dâhil yekûnu, yüz ondörtbin (114.000) olduğunda ittifak vardır.

* * *

737- مَنْ طَلَبَ وَ جَدَّ وَجَدَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 150; Tarihçe-i Hayat sh: 643 ve meâliyle Sözler sh: 468

Me'hazler: Türkçe tercüme Et-Tâc – Bekir Sadak 4/769 hadîs no: 960 مَنْ جَدَّ وَجَدَ lafzıyla; Şerh-üs Sünne – Begavî 10/368; Sahih-i Müslim hadîs no: 1908 meâliyle aynı mânada bir hadîs.. ve hadîs no: 1909; Keşf-ül Hafâ 2/243; Şerh-ü Cevheret-üt Tevhid – Bacurî sh: 348; Nehc-ül Belâga – İmam-ı Ali sh: 379

Zabıt şekli: Mânası itibariyle bu hadîs ayrı ayrı lafızlarla gelmiştir. Meselâ, Sahih-i Müslim ve Şerh-üs Sünne'deki hadîs şöyledir:

مَنْ طَلَبَ الشَّهَادَةَ صَادِقًا أُعْطِيَهَا وَإِنْ لَمْ تُصِبْهُ

İmam-ı Ali dahi şöyle der:

وَمَا كُنْتُ إِلاَّ كَقَارِبٍ وَرَدَ وَطَالِبٍ وَجَدَ وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ لِلْأَبْرَارِ

Cevheret-üt Tevhid Kitabı'nda: وَحَاسِبِ النَّفْسَ وَقَلَّ الْاَمَلاَ، فَرُبَّ مَنْ جَدَّ لِاَمْرٍ وَصَلاَ

Hazret-i Üstad'ın bir büyük ve küllî kaide kabul ettiği lafız ve metniyle, aynen Keşf-ül Hafâ'da mevcuttur. Lâkin hadîs olmayıp, Selef-i Salihînin düsturlu ve kaidevî sözlerinden olduğu kaydedilmiş. Elbette kaide ise, âyet ve hadîslerin mânalarından alınır ki hadîslerin me'haz ve metinlerini verdiğimiz mânalar aynı hükmü göstermektedirler.

Hadîs meâli: "Kim ki şehid olmayı sıdkan ve kalben istese, maddeten şehid olmasa da ona, onun sevabı verilecektir."

Sair ibarelerin meâlleri havale edildi.

* * *

738- *«Hadîs-i sahihle, âhirzamanda İsevîlerin hakikî dindarları ehl-i Kur'an ile ittifak edip müşterek düşmanları olan zendekaya karşı dayanacakları gibi...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 151

Me'hazler: Bu hüküm, muayyen bir tek hadîs-i şerifin öz metni değildir. Amma bir kaç âyetin işareti ve bir çok sahih hadîs-i şeriflerin müşterek mânalarının neticesi ve hülâsasıdır.

Bu mânanın me'hazleri 168, 173, 199 ve 201 no.lu sıralarda bir çok âyet ve hadîslerin meâl ve metinleri verilmiştir. Müracaat olunabilir.

* * *

739- *«Bazı Peygamberler gelmiş ki; mahdut bir kaç kişiden başka ittiba' edenler olmadığı halde, yine Peygamberlik vazife-i kudsiyesinin hadsiz ücretini almışlar.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 152

Me'hazler: Sahih-i Buharî 7/163-174 ve 8/160; Sahih-i Müslim Kitab-ül İman hadîs no: 332 ve 1/188; El-Feth-ül Kebir 1/270 ve 271, 2/226; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5746; Şuab-ül İman – Beyhakî 2/121 ve 3/357; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 11/436; Müsned-i Ahmed 3/140; Sahih-i İbn-i Huzeyme hadîs no: 255; Müsned-i İbn-i Mende 3/134 hadîs no: 836; Şerh-üs Sünne – Begavî 15/166; Es-Sünen-ül Kübra – Beyhakî 9/14; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 5/479

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: عن ابن عبّاس (رض) قال رسول الله (ص.ع.م):

عُرِضَتْ عَلَيَّ الْأُمَمُ فَجَعَلَ النَّبِيُّ وَالنَّبِيَّانِ يَمُرُّونَ مَعَهُمُ الرَّهْطُ، وَالنَّبِيُّ لَيْسَ مَعَهُ اَحَدٌ. حَتّٰى رُفِعَ لِي سَوَادٌ عَظِيمٌ، قُلْتُ مَاهٰذَا اُمَّتِي هذه؟ قِيلَ: هٰذَا مُوسَى وَقَوْمُهُ. قِيلَ انْظُرْ اِلَى الْأُفُقِ، فَاِذَا سَوَادٌ يَمْلَأُ الْأُفُقَ. ثُمَّ قِيلَ لِي اُنْظُرْ هٰهُنَا وَهٰهُنَا فِي آفَاقِ السَّمَاءِ. فَاِذَا سَوَادٌ قَدْ مَلَأَ الْأُفُقَ، قِيلَ هٰذِهِ اُمَّتُكَ...الخ.

Meâli: İbn-i Abbas'tan rivayet: Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman ettiler ki: "Bütün ümmetler bana gösterildi. Bir-iki Peygamber geçerken, yanlarında biraz ümmetleri vardı. Bazı Peygamberler de geçerken, yanlarında hiç kimse yoktu. Böylece en son bana büyük bir kalabalık gösterildi. Sordum: "Bu kimin ümmetidir?" Denildi ki: "Bu Musa (A.S.) Peygamber ve kavmidir." Sonra bana denildi: "Öteye, ufuğa bak!" Birden ufku dolduran büyük bir kalabalık daha gördüm. Bana denildi: "Daha biraz oraya buraya bak. Baktım öyle bir kalabalık ki bütün ufukları doldurmuş. Bana denildi ki: "İşte senin ümmetin budur..."

* * *

740- *«Ey kardeşlerim mühim ve büyük bir umûr-u hayriyenin çok muzır manileri olur.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 160

Me'hazler: Keşf-ül Hafâ – Aclunî 2/68 hadîs no: 1767

Zabıt şekli: عَلَى كُلِّ خَيْرٍ مَانِعٌ

Bu hadîs-i şerif, İmam-ı Nesaî ve İbn-i Hibban'ın rivayet edip sıhhatine imza bastıkları gibi, mezkûr hadîsi şununla da te'kid etmişlerdir. O hadîs şudur:

اِنَّ الشَّيْطَانَ قَعَدَ لابْنِ آدَمَ بِاَطْرُقِه فَقَعَدَ لَهُ بِطَرِيقِ الْاِسْلَامِ، فَقَالَ: اَتَسْلَمُ وَتَذَرُ دِينَكَ وَدِينُ اٰبَائِكَ وَاٰبَاءِ اٰبَائِكَ، قَالَ فَعَصَاهُ وَاَسْلَمَ...الخ.

Birinci hadîsin meâli: "Her bir hayrın karşısında bir mani' vardır."

* * *

741- *«Ölüm gelse, bir ruhu alır. Sırr-ı uhuvvet-i hakikiye ile rıza-yı İlahî yolunda, âhirete müteallik işlerde kardeşleri adedince ruhları olduğundan biri ölse, "diğer ruhlarım sağlam kalsınlar; zira o ruhlar her vakit sevabları bana kazandırmakla manevî bir hayatı idame ettiklerinden ben ölmüyorum" diyerek, ölümü gülerek karşılar. "Ve o ruhlar vasıtasıyla sevab cihetinde yaşıyorum, yalnız günah cihetinde ölüyorum" der, rahatla yatar.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 161 ve Nur'un bir çok Risale ve Lâhika Mektuplarında bu mâna en mühim bir esas olarak geçmektedir.

Me'hazler: (Hazret-i Üstad'ın bu keşfi, daha doğrusu Nur'un mesleği itibariyle bu mânaya mazhariyeti çok azîmdir, mesbuk değildir. Bu mâna belki bir tek hadîsin muayyen metin ve lafzıyla bulunmayabilir. Amma bir çok sahih hadîslerin ve Kur'an'ın رَبَّنَا اغْفِرْلِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ gibi fermanlarının müşterek mânalarının bir neticesi gibidir.)

Riyaz-üs Salihîn sh: 386-388; Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 3/364; İhya-u Ulûm-id Din 2/186

Zabıt şekli: Bir tek hadîs metnini nümûne olarak veriyoruz:

وَجَبَتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَحَابِّينَ فِيَّ وَلِلْمُتَجَالِسِينَ فِيَّ وَلِلْمُتَزَاوِرِينَ فِيَّ وَ لِلْمُتَبَاذِلِينَ فِيَّ. رواه مالك باسناد حسن

Meâli: Muaz bin Cebel (R.A.) demiş: "Ben işittim ki Resulullah (A.S.M.) diyordu: "Allah-u Teâlâ ferman buyurmuş: "Benim muhabbetim, birbirlerini benim için sevenlere ve benim için karşı karşıya oturanlara ve benim için birbirlerini ziyaret edenlere ve benim için birbirlerine karşı tevazu gösterenlere vâcib olmuştur."

* * *

742- اَكْثِرُوا ذِكْرَ هَادِمِ اللَّذَّاتِ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 163

Me'hazler: Sahih-i İbn-i Hibban 4/282-283; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 2/37; Şerh-üs Sünne – Begavî 5/262; Cem'-ül Fevaid 1/371 ve 2/694; Müsned-ül

Firdevs 1/73; Tirmizî hadîs no: 2307; Nesaî Cenaiz 3; İbn-i Mace hadîs no: 4258; Müstedrek-ül Hâkim 4/321; El-Feth-ül Kebir 1/225 ve 247 bir çok sahih kaynaklardan nakil; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 1607 ve 5352; El-Ezkâr – Nevevî sh: 122; Mevarid-üz Zam'an sh: 634; Mu'cem-üt Taberanî El-Evsat 1/695; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 5/1864; El-Câmi' Li-Şuab-il İman – Beyhakî 3/109

Zabıt şekli: عن ابى هريرة (رض) قال: كان رسول الله (ص.ع.م) يُكْثِرُ اَنْ يَقُولَ: اَكْثِرُوا مِنْ هَاذِمِ اللَّذَّاتِ

Meâli: İbn-i Hibban'ın Sahihi'nden: Ebu Hüreyre'den (R.A.) rivayet, demiş ki: Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ın en çok tekrar ederek söylediği sözü: "Lezzetleri acılaştıranın zikrini çok ediniz!" idi.

* * *

743- *«Acaba uhrevî ve nuranî ve tecezzî ve inkısama muhtaç olmayarak.. ve fazl-ı İlahî ile her birisinin ayinesine umum nur in'ikas etmek ve herbiri umumun kazandığı misl-i sevaba mâlik olmak...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 165 ve daha bu mânaya dair Risale-i Nur'da olabilen yerler.

Me'hazler: Levakıh–ul Envar-il Kudsiye – Şa'ranî sh: 72

Zabıt şekli: (Bu hüküm, hadîslerin bir veya ikisinin hususî öz metni olmayabilir. Fakat âyet ve hadîslerden büyük muhakkik üstadların hüküm ve neticeye vardıkları kat'î kanaatlarıdır. Bediüzzaman ise, bu kanaat ve hükmü daha çok netleştirerek bâriz ifadelerle beyanda bulunmuştur.)

مَنْ تَوَضَّاَ فَاَحْسَنَ وُضُوءَ هُ ثُمَّ رَاحَ فَوَجَدَ النَّاسَ قَدْ صَلَّوْا ، اَعْطَاهُ اللّٰهُ مِثْلَ اَجْرِ مَنْ صَلاَّهَا وَحَضَرَهَا ، لاَ يَنْقُصُ ذٰلِكَ مِنْ اُجُورِهِمْ شَيْئًا

Ebu Davud, Nesaî ve Hâkim'den nakil...

Meâli: "Kim ki, güzelce abdestini alır, sonra gider insanları namaz kılar görürse, yani o niyetle gidip namaz kılmayı isterse, Cenab-ı Hak, bütün orada hâzır olan kimselerin sevabları kadar hiç noksan olmadan sevab verir."

* * *

744- يُوزَنُ مِدَادُ الْعُلَمَاءِ بِدِمَاءِ الشُّهَدَاءِ. اَوْ كما قال.

(Bu hadîs mütevatirdir. Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 96)

Risalede yeri: Lem'alar sh: 167; Emirdağ-I sh: 190

Me'hazler: Ed-Dürer-ül Müntesire sh: 141; Müsned-ül Firdevs 5/519; Züher-ül Firdevs – İbn-i Hacer 4/427; El-Feth-ül Kebir 3/301 Hatib-i Bağdadî'den nakil; yine El-Feth-ül Kebir 3/347 ve 441 bir çok kaynaktan nakil; İhya-u Ulûm-id Din 1/6; Râmuz-ül Ehadîs sh: 59

Zabıt şekli: Bazı me'hazlerde يُوزَنُ حِبْرُ الْعُلَمَاءِ وَدَمُ الشُّهَدَاءِ فَيَرْجُحُ حِبْرُ الْعُلَمَاءِ عَلَى ثَوَابِ دَمِ الشُّهَدَاءِ lafzıyladır. Bazılarında ise aynendir.

Meâli: Risale-i Nur'un ilgili yerlerinde meâli verildiği için bir şey yazılmadı.

* * *

745- *«Nev'-i insanın tenevvüünün en mühim mayesi ve zenbereği, müsabaka ile hakikî imanlı fazilettir...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 171; ve daha Nur'un Müdafaaları ve Onaltıncı Mektub gibi Risalelerinde...

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs 1/343, 5/304; Cem'-ül Cevami' – Suyutî hadîs no: 7712; El-Leâlil Masnua – Suyutî 1/188; Züher-ül Firdevs – İbn-i Hacer 4/293 Ebu Said'den merfu' olarak nakil... Ayrıca Kur'anın fazileti nâtık olan âyetleri çoktur.

Zabıt şekli: يَا اَبَا بَكْرٍ اِنَّمَا يَعْرِفُ الْفَضْلَ لاَهْلِ الْفَضْلِ ذَوُوا الْفَضْلِ

Meâli: (Faziletin insanda varlığını ilan etmesi hakkındadır.) "Ey Ebu Bekir! Ehl-i faziletin faziletini ancak fazilet sahibi olanlar bilir."

* * *

746- *«Şer'an koca, karıya küfüv olmalı. Yani birbirine münasib olmalı. Bu küfüv ve denk olmak, en mühimmi diyanet noktasındadır.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 197; Hanımlar Rehberi sh: 54

Me'hazler: Sahih-i Buharî 7/9; Levakıh–ul Envar – Şa'ranî sh: 328 ve daha bütün hadîs kitapları...

Zabıt şekli: (Burada birbirine küfvün en mühimmi diyanet noktası olduğu hakkındaki hadîsi naklediyoruz:) فَاظْفَرْ بِذَاتِ الدِّيْنِ تَرِبَتْ يَدَاكَ

Meâli: "...Dindar bir kadınla evlen ki, mutlu olasın."

* * *

747- *«Ne mutlu o kocaya ki, kadınının diyanetine bakıp taklid eder... Bahtiyardır o kadın ki, kocasının diyanetine bakıp ebedî arkadaşımı kaybetmiyeyim diye takvaya girer...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 197 ve 202; Hanımlar Rehberi sh: 55

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 2/133; Müsned-i Ahmed, Ebu Davud, Tirmizî, İbn-i Mace, İbn-i Hibban ve Müstedrek-ül Hâkim'den nakil...

Zabıt şekli: عن عائشة (رض): رَحِمَ اللّٰهُ رَجُلاً قَامَ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلّٰى وَاَيْقَظَ امْرَاَتَهُ فَصَلَّتْ، فَاِنْ اَبَتْ نَضَحَ فِى وَجْهِهَا الْمَاءَ. وَرَحِمَ اللّٰهُ امْرَاَةً قَامَتْ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّتْ وَاَيْقَظَتْ زَوْجَهَا فَصَلّٰى. فَاِنْ اَبٰى نَضَحَتْ فِى وَجْهِهِ الْمَاءَ.

Meâli: Hazret-i Üstad'ın iktibas tarzında verdiği meâlinin aynısıdır. Hazret-i Üstad umumî diyaneti nazara vermiş. Verdiğimiz hadîsler ise, diyanetin teferruatından olan: "Gecede kalkıp namaz kılar; zevc zevceyi, zevce de zevci namaz için uyandırır" olan nümûnesi vardır.

* * *

748- تَنَاكَحُوا تَكْثُرُوا (تَكَاثَرُوا) فَاِنِّى اُبَاهِى بِكُمُ الْاُمَمَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 198; Hanımlar Rehberi sh: 27, 57

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs hadîs no: 2289; El-Feth-ül Kebir 1/283; İbn-i Mace'den nakil; yine El-Feth-ül Kebir 2/28 ve 38 (Beyhakî ve San'anî'den nakil); keza El-Feth-ül Kebir 3/268; Muhtar-ul Ehadîs sh: 61; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/318 hadîs no: 1021

Zabıt şekli: اَنْكِحُوا ، تَزَوَّجُوا ، تَنَاكَحُوا تَكْثُرُوا lafızlarıyla vârid olduğu gibi, yalnız تَكَاثَرُوا فَاِنِّى مُكَاثِرٌ بِكُمُ الْاُمَمَ lafzıyla da vardır. Demek mânaca bir, lafızlar hasebiyle değişik rivayetlerle gelmiştir.

Meâli: "Evlenininiz ve çoğalınız! Tâ ki ben kıyamet gününde sair ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla iftihar edeyim."

* * *

749- «*Âhirzaman fitnesinde en dehşetli rolü oynayan taife-i nisaiyye ve onların fitnesi olduğu, hadîsin rivayetlerinden anlaşılıyor.*»

Risalede yeri: Osmanlıca Lem'alar sh: 416; Gençlik Rehberi sh: 23

Me'hazler: Sahih-i Buharî 7/11; Sahih-i İbn-i Hibban 7/583; Müsned-i Ahmed 3/22 ve 5/200, 210; Cem'-ül Fevaid 1/606 Şeyheyn ve Tirmizî'den nakil; Müsned-ül Firdevs 4/94; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 3085; El-Musannef – San'anî 11/305; Müsned-i Humeydî 1/250; El-Feth-ül Kebir 3/78 ve 88; Mu'cem-üt Taberanî El-Evsat 1/568

Zabıt şekli: Buharî'nin bir hadîsi: مَا تَرَكْتُ بَعْدِى فِتْنَةً اَضَرَّ عَلَى الرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ

Sair me'hazlerde daha başka hadîs çeşitleri vardır.

Meâli: "Benden sonra, kadınların erkekler üzerindeki fitnesinden daha zararlı bir fitne olmayacaktır."

* * *

750- *«Hastalıkla geçen bir ömür, Allah'tan şekva etmemek şartıyla mü'min için ibadet sayıldığına rivayât-ı sahiha vardır. Hattâ bazı sâbir ve şâkir hastaların bir dakikalık hastalığı, bir saat ibadet hükmüne geçtiği ve bazı kâmillerin bir dakikası, bir gün ibadet hükmüne geçtiği rivayet-i sahiha ve keşfiyat-ı sâdıka ile sâbittir.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 206 ve İkinci Lem'anın içinde ve sair risalelerde...

Me'hazler: Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 4/274, 286-302; El-Feth-ül Kebir 2/148; İrva-ul Galil sh: 553

Zabıt şekli: Verilen me'hazlerde, bilhassa Et-Tergib Vet-Terhib'de hastalığın büyük mükâfatları hakkında gelen bir çok sahih hadîsler toplu halde bulunmaktadır. Sadece bir nümûne vereceğiz: سَاعَةُ الْاَمْرَاضِ يُذْهِبْنَ سَاعَاتِ الْخَطَايَا

Meâli: "Hastalıkların bir saati, günahların bir çok saatlerini götürür. Yani, ona keffaret olur."

* * *

751- اِنَّمَا الْاَشْيَاءُ تُعْرَفُ بِاَضْدَادِهَا

"Eşyanın dereceleri, ancak zıdlarının müdahalesiyle bilinebilir. Ve herşey zıddıyla bilinir."

Risalede yeri: Lem'alar sh: 209 ve daha Nur'un sair yerleri...

Me'hazler: Bu söz için Hazret-i Üstad, "Ehl-i hakikat müttefikan diyorlar ki..." diye yazmış. Hadîstir dememiş. Demek ki bir hakikat kaidesidir. Kaide ise, mâlum olduğu üzere âyet ve hadîslerin mânalarından alınır.

İmam-ı Suyutî, El-Havî Lil-Fetavâ 2/453'de, مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ hadîsinin on vecihle çeşitli mânalarını kaydettikten sonra şöyle demiş: "Meselâ sen kendi nefsinin sıfatlarını, Rabbinin sıfatlarına zıd gördüğün zaman, işte o zaman Rabbini tanımış olursun. Yani kim ki nefsinin fâniliğini bildi, Rabbisinin bekasını bilmiştir... ilh."

Hazret-i Üstad bu hadîsin mânalarını Pencereler Risalesi'nde daha çok acib örneklerle izah etmiştir, bakılabilir.

* * *

752- *«Hastalık sabun gibi günahların kirlerini yıkar, temizler. Hastalıklar keffaret-üz zünûb olduğu hadîs-i sahihle sabittir.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 209 ve keza aynı mevzu İkinci Lem'ada da bulunmaktadır.

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/1991, 1992 ve 1993 üç tane ayrı ayrı hadîsler; Sahih-i İbn-i Hibban 4/256; Müstedrek-ül Hâkim 1/348, Z.S.; Et-Tergib Vet-Terhib 4/280

Zabıt şekli: عن عائشة (رض): انّ رسول الله (ص.ع.م) قال: لاَ يُصِيبُ الْمُؤْمِنَ مِنْ مُصِيبَةٍ حَتّىَ الشَّوْكَةُ الاَّ قُصَّ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ اَوْ كُفِّرَ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ

Meâli: Resul-i Ekrem (A.S.M.) Hazret-i Âişe'nin rivayetiyle ferman buyurmuştur ki; "Bir mü'mine herhangi bir musibet, hattâ bir diken dahi isabet ederse; mutlaka onun hatalarından bazılarının afvına sebeb olur. Yahut da hiç olmazsa günahlarından bazılarına keffaret olur." (Sahih-i Müslim)

* * *

753- *«Hadîsçe sabittir ki; müttakî bir mü'min, hastalık sebebiyle yapamadığı daimî virdinin sevabını, hastalık zamanında yine kazanır.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 211

Me'hazler: Et-Tergib Vet-Terhib 4/289-290 bir kaç hadîs çeşidi; Şerh-üs Sünne – Begavî 5/239; Müsned-ül Firdevs 4/11; Mecma-uz Zevaid 2/304; El-Metalib-ül Âliye hadîs no: 2424; El-Feth-ül Kebir 1/155-156 Buharî ve Müsned-i Ahmed'den nakil; yine El-Feth-ül Kebir 3/66; Sahih-i Buharî 6/95; Ebu Davud hadîs no: 3091

Zabıt şekli: عن ابى بردة عن ابيه قال: سمعتُ النّبى (ص.ع.م) غير مرّة ولا مرّتين يقول: مَنْ كَانَ يَعْمَلُ عَمَلاً مِنْ خَيْرٍ، فَشَغَلَهُ عَنْهُ مَرَضٌ (اَوْ قَالَ سَفَرٌ) اَوْ سَقَمٌ كُتِبَ لَهُ كَصَالِحِ مَا كَانَ يَعْمَلُ وَهُوَ صَحِيحٌ مُقِيمٌ

Meâli: Sahabeden Ebi Bürde babasından duyarak demiş ki: Ben, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'dan bir çok kereler duydum ki diyordu: "Bir mü'min sıhhatte olduğu zamanlarda hayırlı bir ameli işlerken, onu bir hastalık, yahud da bir sefer veya herhangi bir musibet onu meşgul eder, o hayırlı işi yapamazsa da, yine aynen sıhhatli zamanında yapmakta olduğu hayırlı amelin sevablarını alacaktır."

* * *

754- *«Bir mü'min gözüne perde çekilse ve gözü kapalı kabre girse, derecesine göre ehl-i kuburdan çok ziyade o âlem-i nuru temaşa edebilir.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 213

Me'hazler: Sahih-i Buharî 7/151; El-Feth-ül Kebir 1/327 ve 2/121, 281 ve 284, 3/80, 191 ve 431; Kenz-ül Ummal 3/276 ve 280; Keşf-ül Estar An-Zevaid-il Bezzar – İbn-i Hacer 1/366; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 2/27; Mu'cem-üt Taberanî El-Evsat 2/12-42; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 2/446 ve 7/2532

Zabıt şekli: مَنْ ذَهَبَ بَصَرُهُ فِي الدُّنْيَا جَعَلَ اللّٰهُ لَهُ نُوراً يَوْمَ الْقِيَامَةِ اِنْ كَانَ صَالِحًا

Meâli: "Dünyada bir mü'minin gözü giderse, Cenab-ı Hak kıyamet gününde ona hususî bir nur verecektir. Eğer o kimse salih mü'minlerden ise..."

* * *

755- « اَشَدُّ النَّاسِ بَلاَءً اَلاَنْبِيَاءُ ثُمَّ الاَوْلِيَاءُ اَلاَمْثَلُ فَالاَمْثَلُ *Ve "En ziyade musibet ve meşakkate giriftar olanlar, insanların en iyisi, en kâmilleridirler."»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 213; Tarihçe-i Hayat sh: 328

Me'hazler: Sahih-i İbn-i Hibban 4/245; Müstedrek-ül Hâkim 4/307, 404; yine Müstedrek 1/40 ve 41 ve 3/343; Cem'-ül Fevaid 1/322; Müsned-ül Firdevs 1/212; El-Feth-ül Kebir 1/186 (beş tane hadîs ve bir çok kaynaktan nakil); Câmi-üs Sagir – Suyutî hadîs no: 1005; Kenz-ül Ummal 3/327; Et-Tergib Vet-Terhib 4/280 ve 282 (bir çok kaynaktan nakiller); Mişkât-ül Masabih 1/494; hadîs no: 1562; Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 3/81; El-Musannef – San'anî 11/311; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 24/627-630; Müsned-ül Bezzar hadîs no: 1150-1154; El-Müntehab – Abd bin Humeyd sh: 146; Müsned-üş Şa'şî sh: 69

Zabıt şekli: عن اسامة و سعد بن مالك (رض): قيل يا رسول الله مَن اَشَدُّ
النَّاسِ بَلاَءً؟ قَالَ: اَلاَنْبِيَاءُ ثُمَّ اَلاَمْثَلُ فَالاَمْثَلُ. يُبْتَلَى الْعَبْدُ عَلَى حَسْبِ دِينِهِ.
فَاِنْ كَانَ دِينُهُ صَلْبًا اشْتَدَّ بَلاَءُهُ وَاِنْ كَانَ فِي دِينِهِ رِقَّةٌ اِبْتَلَى عَلَى حَسْبِ دِينِهِ.
فَمَا يَبْرَحُ الْبَلاَءُ بِالْعَبْدِ حَتَّى يَتْرُكَهُ يَمْشِي عَلَى الاَرْضِ وَمَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ

Meâli: Üsame ve Sa'd bin Mâlik'ten rivayet, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dan sorulmuş: "Ya Resulallah, insanlardan belâ ve imtihanı en şiddetli olanı kimdir?" Resul-i Ekrem (A.S.M.) demiş ki: "En evvel Peygamberler, sonra onlara benzeyen ve sonra da bunlara benzeyenler... Kul, kendi dinine göre imtihan ve denemeye tabi' tutulur. Eğer dini salâbet derecesinde ise, onun imtihan ve belâsı da şiddetli olur. Eğer salâbeti biraz zaif ise, ona göre imtihanı da zaif olur... ilh."

* * *

756- *«Hastalıkların bir kısmı var ki, eğer ölümle neticelense, manevî şehid hükmünde şehadet gibi bir velâyet derecesine sebebiyet verir. Ezcümle: Çocuk*

doğurmaktan gelen hastalıklar (bu hastalığın manevî şehadeti kazandırması lohusa zamanı olan kırk güne kadardır) ve karın sancısıyla, gark ve hark ve taun ile vefat edenler şehid-i manevî olduğu...»

Risalede yeri: Lem'alar sh: 214

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/167; Türkçe Tercüme Buharî hadîs no: 381; Sahih-i Müslim 4/1521; Cem'-ül Fevaid 1/372 ve 2/15 ve 597; El-Feth-ül Kebir 1/396 ve 2/89, 93

Zabıt şekli: عن ابى هريرة (رض) انّ رسول الله (ص.ع.م) قال: بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِى بِطَرِيقٍ وَجَدَ غُصْنَ شَوْكٍ عَلَى الطَّرِيقِ فَاَخَّرَهُ (فَاَخَذَهُ) فَشَكَرَ اللّٰهُ لَهُ فَغَفَرَ لَهُ. ثُمَّ قَالَ (ع.ص.م): اَلشُّهَدَاءُ خَمْسَةٌ: اَلْمَطْعُونُ وَالْمَبْطُونُ وَالْغَرِيقُ وَصَاحِبُ الْهَدْمِ وَالشَّهِيدُ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ

Ayrıca çocuk doğurmanın kırk günlük lohusa zamanı hakkındaki hadîsler Cem'-ül Fevaid'in üstteki me'hazi olduğu gibi, bir de aynı me'hazde şu hadîs-i şerif vardır: مَنْ قَتَلَ بَطْنُهُ لَمْ يُعَذَّبْ فِى قَبْرِهِ Nesaî ve Tirmizî'den nakil...

Meâli: Ebu Hüreyre'den rivayet, Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etmiş ki: "Bir kişi tek başına yolda yürürken, yolun üstünde bir dikenli dal görür, onu alır öbür tarafa atarsa, Allah ona teşekkür eder ve onun günahlarını afveder... Ve şehidler beş sınıftır: Taundan vefat edenler, karın sancısı, suda gark olan, yıkılan bir evin ve duvarın altında kalan ve bir de Allah için cihad edenler..."

* * *

757- *«Hastaların keyfini sormak, fakat hastayı sıkmamak şartıyla ziyaret etmek sünnet-i seniyedir. Keffaret-üz zünûb olur.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 214

Me'hazler: (Bu babda iki mes'ele vardır. Birisi: Hastayı ziyaret etmenin büyük sevab ve mükâfatı hakkındaki hadîsler. İkincisi de: Hastayı sıkmamak, yani hastanın yanında uzun uzadıya oturmamak hakkında...)

Birinci kısmın me'hazleri: Bu hususta en sahih hadîsleri bir araya cem' etmiş olan Riyaz-us Salihîn sh: 368, 369 ve 370

İkinci kısmın me'hazleri ise: El-Feth-ül Kebir 1/212; Feyz-ül Kadir 2/45; Cem'-ül Fevaid 1/332

Zabıt Şekilleri: 1- اِنَّ الْمُسْلِمَ اِذَا عَادَ اَخَاهُ الْمُسْلِمَ، لَمْ يَزَلْ فِى خُرْفَةِ الْجَنَّةِ حَتّٰى يَرْجِعَ. قِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَا خُرْفَةُ الْجَنَّةِ؟ قَالَ جَنَاهَا.

Meâli: "Bir müslüman bir müslüman kardeşini hastalığı zamanında ziyaret ederse, o kişi o ziyareti müddetince cennet bahçeleri içinde oturmuş gibidir." (Sahih-i Müslim'den)

2- اَفْضَلُ الْعِيَادَةِ اَجْرًا سُرْعَةُ الْقِيَامِ مِن عِنْدِ الْمَرِيضِ

Meâli: "İyadetlerin en sevablısı, hastayı ziyaret ettiğinde onun yanında fazla durmayıp kalkmaktır."

* * *

758- *«Hadîste vardır ki: "Hastanın duasını alınız. Onların duası makbuldür."»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 214 ve daha Nur'un Lâhikaları gibi yerleri...

Me'hazler: Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – İbn-üs Seniyy hadîs no: 257; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 2/771; Müsned-ül Firdevs 1/280; El-Feth-ül Kebir 1/108 İbn-i Mace'den nakil; yine El-Feth-ül Kebir 2/245; Cem'-ül Fevaid 1/333; Keşf-ül Gumme – Şa'ranî 2/308; Levakıh–ul Envar – Şa'ranî sh: 587 ve 590

Zabıt şekli: دُعَاءُ الْمَرِيضِ مُسْتَجَابَةٌ وَذَنْبُهُ مَغْفُورٌ

Meâli: "Hastanın duası müstecabdır. Onun günahları da mağfiret edilmiştir."

* * *

759- *Musibette kendinden daha ziyade musibetliye.. ve ni'mette kendinden daha noksaniyetliye bakmak kaide-i Kur'aniye ve imaniye ve Nuriye olduğu...*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 215; Şuâlar sh: 314

Me'hazler: Türkçe Tercüme Buharî hadîs no: 2037; Sahih-i Müslim 4/2275 iki rivayet tarzı; Sahih-i İbn-i Hibban 2/47 ve 68; Şerh-üs Sünne – Begavî 14/292; Müsned-ül Firdevs 1/107; Tirmizî hadîs no: 2513; İbn-i Mace hadîs no: 4142; İhya-u Ulûm-id Din 2/235; Ez-Zühd – İbn-i Hanbel sh: 25; Şuab-ül İman – Beyhakî 8/464; Müsned-i Ahmed 2/243; Müsned-i Humeydî 2/459 hadîs no: 1066; Ez-Zühd – Hennad 2/417, 418; Müsned-i Ebu Ya'lâ 11/135 hadîs no: 6261

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: عن ابى هريرة (رض) قال: قال رسول الله (ص.ع.م):

اِذَا نَظَرَ اَحَدُكُمْ اِلَى مَنْ فُضِّلَ عَلَيْهِ فِى الْمَالِ وَالْخَلْقِ، فَلْيَنْظُرْ اِلَى مَنْ هُوَ اَسْفَلَ مِنْهُ

Meâli: Ebu Hüreyre'den (R.A.) rivayet: Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etmiş: "Biriniz kendisinden malda, meta'da (veya fazilette) üstün olana baktığı zaman, bir de kendisinden aynı şeylerde aşağıda olanlara baksın."

* * *

760- *«Ey kimsesiz, garib, bîçare hasta! Hastalığınla beraber kimsesizlik ve gurbet, sana karşı en katı kalbleri rikkate getirirse ve nazar-ı şefkati celbederse... Elbette senin bu gurbetteki kimsesizlik hastalığın, herşeye bedel O'nun nazar-ı Rahmetini sana celbeder...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 219 ve mahpuslara hitaben yazılmış bazı mektuplar...

Me'hazler: El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/184; Müsned-ül Firdevs 4/33; Züher-ül Firdevs 4/30; Kenz-ül Ummal hadîs no: 6727

Zabıt şekli: El-Havî eserindeki hadîs: عن ابن عبّاس (رض) عن النّبى (ص.ع.م)

قال: مَا مِنْ غَرِيبٍ يَمْرُضُ فَيَرَى بَصَرُهُ فَلاَ يَقَعُ عَلَى مَنْ يَعْرِفُهُ، اِلاَّ كَتَبَ اللّهُ لَهُ بِكُلِّ نَفَسٍ يَتَنَفَّسُ بِهِ سَبْعِينَ اَلْفَ حَسَنَةٍ وَمَحَا عَنْهُ سَبْعِينَ اَلْفَ سَيِّئَةٍ

Meâli: Hazret-i İbn-i Abbas'dan rivayet, Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman buyurmuş: "Bir garib gurbette iken hastalanır, gözü ile etrafına baktığında, tanıdığından hiç kimseyi görmezse; onun her bir nefes alışında Cenab-ı Hak yetmiş bin hasene ona yazdırır ve yetmiş bin günahını da afvedip siler."

* * *

761- لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 221 ve daha Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/1729; Sahih-i İbn-i Hibban 7/622; El-Feth-ül Kebir 1/327 ve 3/23; Garib-ül Hadîs – İmam-ı Birgevî sh: 37; Beşyüz Hadîs – Ömer Nasuhî Bilmen sh: 213 Müsned-i Ahmed ve Sahih-i Müslim'den nakil; Şerh-üs Sünne – Begavî 12/139; Cem'-ül Fevaid 1/306; Müsned-ül Firdevs 3/336; Müsned-i Ahmed 3/335; Feyz-ül Kadir hadîs no: 7306

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in hadîsi: عن جابر (رض) عن رسول الله (ص.ع.م)

انّه قال: لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ فَاِذَا اُصِيبَ دَوَاءُ الدَّاءِ بَرَاَ بِاِذْنِ اللّهِ عَزَّ وَجَلَّ

Meâli: Hazret-i Câbir (R.A.) rivayetiyle Resul-i Ekrem (A.S.M.) demiş ki: "Mutlaka her bir hastalığın bir ilâcı vardır. Eğer o hastalık ilâcına rastgelirse, Allah'ın izni ile şifa bulabilir."

* * *

762- *«Madem Rahîm bir Hâlikımız var; bizim için gurbet olamaz. Madem O var; bizim için herşey var. Madem O var; melâikeleri de var. Öyle ise bu dünya boş değil, hâlî dağlar, boş sahralar Cenab-ı Hakk'ın ibadıyla doludur.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 228 ve daha Nur'un başka yerlerinde varsa...

Me'hazler: (Bu bölümde sadece, her yerde Allah'ın ibadı olan melâike ve ruhanîlerin bulunduğu hakkındaki hadîslerin me'hazini vereceğiz.)

El-Feth-ül Kebir 1/83 bir çok kaynaklardan nakil; Müsned-ül Firdevs 1/330

Zabıt şekli: (Meâlen) Çölde birinizin hayvanı kaybolduğu zaman:

يَا عِبَادَ اللّٰهِ اَحْبِسُوا عَلَيْنَا diye bağırsın. Yani: "Ey Allah'ın kulları! Benim hayvanımı bana tutup yakalayıverin!"

* * *

763- *«En ziyade insanı öldüren ahbabdan müfarakattır...» Ve Dokuzuncu Lem'adaki: «Ve firaktan cehennem gibi korkan...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 248

Me'hazler: Nehc-ül Belâga – İmam-ı Ali, Tahkik-i Subhî Salih sh: 479; Emsal-i Hazret-i Ali sh: 27; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 7/139

Zabıt şekli: (فَقْدُ الْاَحِبَّةِ غُرْبَةٌ) (نَارُ الْفِرْقَةِ اَحَرُّ مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ)

Meâli: "Ahbablardan müfarakat bir çeşit gurbettir. Ve firkatin ateşi, Cehennem ateşinden daha yakıcıdır." (İmam-ı Ali)

Tefsir-i Ruh-ul Beyan'da ise, Farisî bir beyt ile bu mânanın hakikatı şöyle dile getirilmiştir:

دُورِ مَانْدِنْ اَزْ وِصَالِ اُو عَذَابِ اَكْبَرَسْت، آتَشِ سُوزِ فِرَاقْ اَزْ هَرْ عَذَابِى بَدْتَرَسْت

Yani: "Onun visalinden uzak kalmak, en büyük azabdır. Çünki firakın yandırıcı ateşi, her çeşit azabdan daha beterdir."

* * *

764- *«Rivayet-i hadîste vardır ki: "Her sabah bir melâike çağırıyor:*

«لِدُوا لِلْمَوْتِ وَابْنُوا لِلْخَرَابِ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 248

Me'hazler: Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/87 ve 88; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 135 bir çok rivayet tarikleriyle; Müsned-ül Firdevs 4/51; Feyz-ül Kadir hadîs no: 8053; Tehzib-i Tarih-i İbn-i Asakir 4/360; Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – İbn-üs Seniyy sh: 59; Mecma-uz Zevaid 1/94; El-Metalib-ül Âliye hadîs no: 4320; El-Feth-ül Kebir 3/114 Beyhakî'den nakil; Müntehabat Min Kelâm-i Emir-il Mü'minîn Ali-i İbn-i Ebi Talib sh: 105; El-Feth-ür Rabbanî – Abdülka-

dir-i Geylanî sh: 58; Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 1/58; Nehc-ül Belâga – İmam-ı Ali sh: 493; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 2/140 hadîs no: 2041

Zabıt şekli: Bu hadîs-i şerif mâna bir, fakat ayrı ayrı lafızlarla gelmiştir. Meselâ Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek'te: تَلِدُونَ لِلْمَوْتِ وَتَعْمُرُونَ لِلْخَرَابِ lafzıyla, diğer me'hazlerin bazısında aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır.

Meâli: "Sizler ölmek için doğarsınız, harap olmak için (binalar) imar ve tâmir edersiniz."

* * *

765- *«Hadîs-i şerifte vardır ki: "Altmış yetmiş yaşlarında ihtiyar bir mü'min, dergâh-ı İlahiye'ye elini kaldırıp dua ederken, rahmet-i İlahiye onun elini boş döndürmeye hicab ediyor.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 253

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 1/497, 535 ve 2/428; Mecma-uz Zevaid 10/149; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/244

Zabıt şekli: Bazı hadîs-i şeriflerde: "Bir mü'min ellerini kaldırıp dua ettiği zaman..." lafzıyla geldiği gibi, öbür me'hazlerde; "İhtiyar bir mü'min ellerini kaldırdığı zaman..." lafzıyladır.

* * *

766- اَلْخَيْرُ فِيمَا اخْتَارَهُ اللّٰهُ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 266; Şuâlar sh: 294, 324, 502, 508, 520; Emirdağ-I sh: 215

Me'hazler: (Not: Hazret-i Üstad bu söz için hadîstir dememiş. Bizdeki me'hazlerde de aynı metniyle bir hadîs olarak bulunamadı. Ancak عَسَى اَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى اَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا فَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ âyetinin mânasından iktibas edilmiş bir söze benzer. Bu sözün başka bir şekli de اَلْخَيْرُ فِيمَا وَقَعَ dır.)

Meâli: -Her iki sözün müşterek mânası- "Bizim için Cenab-ı Allah'ın ihtiyar etmiş olduğu iş veya şey daha hayırlıdır." Meşhur Ma'rifetname sahibi İbrahim Hakkı Hazretleri bu mânayı şöyle güzelce dile getirmiş:

"Bir işi murad etme
Olduysa inad etme
Hak'tandır o reddetme
Mevlâ görelim neyler, neylerse güzel eyler."

* * *

767- *«Hazret-i Ali (R.A.)'ın hilâfeti zamanında bir yahudî ile mahkemede beraber oturmaları...»*

Risalede yeri: Os. Lem'alar sh: 559; Tarihçe-i Hayat sh: 228; Âsâr-ı Bediiye sh: 432

Me'hazler: Tarih-ül Hülefa – Suyutî sh: 184; İs'af-ür Ragibîn sh: 184

Zabıt şekli: Hazret-i İmam-ı Ali (R.A.) Sıffîn Harbine gideceği sırada, kendisine ait bir zırhını arayıpta bulamadı. Sonra, harbten döndüğünde, onu bir yahudînin üstünde görür. İmam-ı Ali (R.A.) o yahudîye dedi: "Bu zırh benimdir, onu ben ne sattım, ne de kimseye hediye ettim."

Yahudî ise, ısrarla: "Zırh benimdir ve şimdi benim elimdedir" dedi.

Hazret-i Ali (R.A.) dedi: "Madem öyle diyorsun, mahkemeye gidelim." Ve mahkemeye giderler. Kadı Şureyh'in önünde muhakeme oldular. Mahkemenin kararı Yahudînin lehine çıktı.

Yahudî dedi: "Mü'minlerin Emiri olan Ali, beni kendisine bağlı olan kadısına götürdüğü halde, mahkeme onun aleyhinde hüküm verdi. Öyle ise, bu din haktır." dedi ve müslüman oldu.

* * *

768- *Dünyada dinsiz bir millet yaşamaz...*

Risalede yeri: Osmanlıca Lem'alar sh: 564 ve daha Nur'un sair Müdafaa ve Risalelerinde bu mânadaki yerler...

Me'hazler: Emsal-i Hazret-i Ali sh: 25; Müntehabat Min Kelâm-i Emir-il Mü'minîn İmam-ı Ali sh: 98

Zabıt şekli: (ثَبَاتُ الْمُلْكِ بِالْعَدْلِ) (اَلْمُلْكُ بِالدِّيْنِ يَبْقَى وَالدِّيْنُ بِالْمُلْكِ يُقَوّىَ)

Meâli: Mülk ve devletin sebatı ancak adalet ile mümkündür. Mülk ve devlet ancak din ile beka bulur.. ve din, ancak devlet ile kuvvetlenir.

* * *

769- *«Mazi zannedilen zaman ise, istikbâle inkılâb etmiş ve hakikî istikbâl odur ve oraya gideceğiz.»*

Risalede yeri: Osmanlıca Lem'alar sh: 570

Me'hazler: Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/86

Zabıt şekli: اِنَّ الدُّنْيَا قَدِ ارْتَحَلَتْ مُدْبِرَةً وَالْآخِرَةُ مُقْبِلَةٌ

Meâli: "Dünya, göç edip geri gerisine gidiyor. Âhiret ise, istikbâlden

karşıdan gelmektedir."

* * *

770- *«93 Harbi ise, asr-ı bedeviyete yakın olmakla beraber, mıntıka-i harre ehli olan mızraklı ve oklu Araplar o dehşetli harbde, memâlik-i bâridede, kışta çarpıştıkları halde, Devlet-i İslâmiye'nin mağlubiyetiyle neticelenmesi ve o harpte Arabın acınacak vaziyetlerini Seyyid-ül Arab olan İmam-ı Ali (R.A.) görmüş gibi ifade ediyor...»*

Risalede yeri: Osmanlıca Lem'alar sh: 649-650

Me'hazler: (İmam-ı Ali için Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) "Seyyid-ül Arab" dediğinin me'hazleri olarak:)

Ed-Dürer-ül Müntesire sh: 94 Hilyet-ül Evliya'dan nakil; İs'af-ür Ragibîn sh: 169 Beyhakî ve Hâkim'den iki kanalla nakil; Mecma-uz Zevaid 9/136; Müstedrek-ül Hâkim 3/124; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 3/2749, El-Evsat 2/1491

Zabıt şekli: عن حسن ابن علىّ (رض): قال رسول الله (ص.ع.م): سَيِّدُ الْعَرَبِ عَلِىٌّ

Meâli: Hazret-i Hasan (R.A.)'dan rivayet: Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etmiş: "Arab'ın Seyyidi Ali'dir."

* * *

771- اَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَ عَلِىٌّ بَابُهَا

Risalede yeri: Osmanlıca Lem'alar sh: 315, 650 ve 652; Osmanlıca Sikke-i Tasdik sh: 28 ve 134; Konferans Risalesi sh: 99

Me'hazler: El-Fetavi-l Hadîsiyye – Heysemî sh: 123; El-Havî Lil-Fetavâ 2/197; Müstedrek-ül Hâkim 1/126 ve 127, 3/126; Hilyet-ül Evliya 1/64; Tarih-ül Hülefa – Suyutî sh: 170; İs'af-ür Ragibîn sh: 170; Cem'-ül Fevaid 2/517; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 23 (Tirmizî ve Hâkim'den nakil); Mecma-uz Zevaid 9/114; El-Leal-il Masnua' 1/170, 173 ve 174; İhya-u Ulûm-id Din 2/188; İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn – Zebidî 6/244; El-Fevaid-il Mecmua – Şevkânî sh: 348; Tehzib-i Tarih-i İbn-i Asakir 3/38; Mizan-ül İ'tidal hadîs no: 429 ve 1525, 3243, 5523, 6055 ve 7092; Tarih-i Bağdad – Hatib-i Bağdadî 2/377, 4/348, 7/173 ve 11/24 ve 204; Müsned-ül Firdevs 1/44 ve 3/65; Züher-ül Firdevs – İbn-i Hacer 2/316 ve 317; El-Feth-ül Kebir 1/272 ve 2/242; Nehc-ül Belâga sh: 27; Mişkât-ül Masabih 3/244 hadîs no: 6087; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 11/11061; Ed-Duafa'-ul Kebir – Akilî 3/162; Tarih-ül Kebir – Buharî 3, 2/144; El-Cerh ve-t Ta'dil – İbn-i Hamza 3-1/100; Tarih-i İbn-i Main 2/425; Mizan-ül İ'tidal 3/183 ve 4/287; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 1/193, 195 ve 3/1243 ve 5/1823

Zabıt şekli: Bu hadîs bir kaç çeşit lafızlarla gelmiştir. Hazret-i Üstad'ın

kaydettiği tarzda vârid olduğu gibi; اَنَا دَارُ الْحِكْمَةِ وَ عَلِيٌّ بَابُهَا yahut عَلِيٌّ بَابُ عِلْمِي وَ مُبَيِّنٌ لِأُمَّتِي gibi...

Bu hadîs veya hadîslerin senedleri üstünde hayli tartışmalar cereyan etmiştir. Lâkin görüldüğü üzere, bir çok makbul kitaplar ve mukteda imamlar onu kabul edip kaydetmişlerdir. Ve bu kitaplar her yerde mevcut ve müteda-vildirler.

Hadîsin meâli: "Ben ilim şehriyim, Ali de onun kapısıdır." Yahut: "Ben hikmet eviyim, Ali de onun kapısıdır..."

* * *

772- *«Hazret-i Musa (A.S.) sineklerin ta'cizlerine karşı müştekiyâne: "Ya Rab! Bu muacciz mahlukları ne için bu kadar çoğaltmışsın?" deyince, ilhamen ona cevab gelmiş ki: "Sen bir def'a sineklere itiraz ettin, bu sinekler çok def'a sual ediyorlar ki...»*

Risalede yeri: Osmanlıca Lem'alar sh: 653; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 283 (Zehre Risalesi'nin Zeyli)

Me'hazler: (Aynı metin ve aynı ibare ile bu haberin bizdeki me'hazlerde tesbiti yapılamadı. Fakat Hazret-i Musa'yı bir karıncanın ısırması üzerine yaptığı şikâyet hakkındaki hadîs, bir çok hadîs kitaplarında mevcuttur. Bu hadîsin me'hazlerini veriyoruz:)

Sahih-i Buharî 4/158; Sahih-i Müslim 4/1759; Müsned-i Ahmed 2/313 ve 403; Sünen-ül Kübra – Beyhakî 5/314; Sahih-i İbn-i Hibban 9/451; Şerh-üs Sünne – Begavî 12/197; Cem'-ül Fevaid 2/429; Nesaî, Sayd/38; Ebu Davud, Edeb/63; Hayat-ül Hayavan-ül Kübra 2/375

Ayrıca karınca ve sivrisineğin öldürülmesini yasaklayan hadîs-i şeriflerin me'hazleri ise şöyledir: Cem'-ül Fevaid 2/458, bir sivrisinek bir Peygamberi namaza uyandırdığı hakkında; Keşf-ül Hafâ 2/352 لاَ تَسُبُّوا الْبَرْغُوثَ hadîsi bir kaç lafızla gelmiştir; Müşkil-ül Âsâr 1/370 arı ve karıncaların öldürülmesini men' eden hadîs-i şerifler...

Zabıt şekli ve meâli: Bir Peygamber bir ağacın altında oturmuş, bir karınca onu sokmuş. O da karıncaların yuvası üstünde ateş yakarak, onları imha etmek istemiş. Bunun üzerine o Peygamber'e Allah tarafından bildirilmiş ki... ilh. Hayat-ül Hayavan kitabında bu Peygamber'in Musa (A.S.) olduğunu kaydetmiştir.

* * *

773- يَقْتَصُّ الْجَمَّاءُ مِنَ الْقَرْنَاءِ

Risalede yeri: Osmanlıca Lem'alar sh: 655 ve daha Nur'un başka yerlerinde varsa...

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/1997; Cem'-ül Fevaid 2/748; El-Feth-ül Kebir 3/8 ve 113; En-Nihaye – İbn-i Kesir 2/118; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 24/148 ve 149; Mirkat-ül Mefatîh Şerh-i Mişkât – Aliyy-ül Karî 4/72; Ed-Duafa'-ul Kebir – Akilî 1/286 aynen Üstad'ın kaydettiği lafızla; Müsned-i Ahmed 2/235 ve 323; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 5/2004

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in hadîsi:

لَتُؤَدُّنَّ الْحُقُوقَ اِلَى اَهْلِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتىَ يُقَادُ لِلشَّاةِ الْجَلْجَاءِ مِنَ الشَّاةِ الْقَرْنَاءِ

Bu hadîsteki جَلْجَاء kelimesiyle جَمَّاء kelimesi aynı mânalarda olduğunu Aliyy-ül Karî yukarıda numarası verilen me'hazde kaydetmiş. Ayrıca Hazret-i Üstad'ın kaydettiği lafzıyla da aynen bulunmaktadır.

Meâli: "Kıyamet günü bütün hak sahiplerinin hakkı verilecektir. Hattâ boynuzsuz keçinin, boynuzludan hakkı da alınacaktır."

* * *

774- مَنْ دَقَّ دُقَّ (Mânası: Başkasının kapısını kötü niyetle çalan adamın, aynı şekilde onun kapısı da çalınacaktır.)

Risalede yeri: Osmanlıca Lem'alar sh: 685

Me'hazler: (Bu söz aynı bu metinle hadîslerde bulunamadı. Amma ifade ve mânasıyla bir kaç hadîs-i şerif'in hülâsasıdır. Meselâ:

مَنْ عَيَّرَ اَخَاهُ بِذَنْبٍ لَمْ يَمُتْ حَتىَ يَعْمَلَهُ

Şerh-üs Sünne – Begavî 13/140; Cem'-ül Fevaid 2/398 ve 700 aynı hadîs; El-Feth-ül Kebir 3/195

Zabıt şekilleri: مَنْ زَنَى زُنِىَ وَلَوْ بِحِيطَانِ دَارِهِ

Meâlleri: "Kim ki bir mü'min kardeşinin işlemiş olduğu bir kötülük ve bir günahından ötürü onu ayıplar, teşhir ederse; o da ölmeden aynı o günahı işleyecek ve teşhir edilecektir."

İkinci hadîsin meâli: "Zina eden, zinaya ma'ruz kalır..."

* * *

775- *Uyku üç nevidir: Gaylûle, feylûle ve kaylûle...*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 270

Me'hazler: Müşkil-ül Âsâr – İmam-ı Tahavî 2/13

Zabıt şekli: İmam-ı Tahavî, Hazret-i Üstad'ın yazdığı gibi uykunun üç çeşidini ayrı ayrı hadîslerle izah etmiştir. Oraya müracaat edilebilir.

* * *

776- *«Fecirden sonra tâ vakt-i kerahet bitinceye kadar olan uyku, rızkın noksaniyetine ve bereketsizliğine hadîsçe sebebiyet verdiği için, hilâf-ı sünnettir.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 270

Me'hazler: Levakıh–ul Envar – Şa'ranî sh: 295; İmam-ı Ahmed ve Beyhakî'den nakil...

Zabıt şekli: عن فاطمة (رض) قالتْ: رَآنِى رَسُولُ اللّه (ص.ع.م) وَاَنَا مُضْطَجِعَةٌ
فَحَرَّكَنِى بِرِجْلِه وَقَالَ: قُومِى اِشْهَدِى رِزْقَ رَبِّكِ وَلاَ تَكُونِى مِنَ الْغَافِلِينَ

Ve keza: نَوْمُ الصُّبْحِ يَمْنَعُ الرِّزْقَ

Meâli: Hazret-i Fâtıma'dan (R.A.) rivayeten, demiş ki: Resulullah (A.S.M.) beni yatağımda yatarken ayağıyla dürttü ve dedi ki: "Kalk, Rabbinin rızık taksimlerini gör, gafillerden olma!"

İkinci hadîsin meâli: "Sabah uykusu rızka mani'dir."

* * *

777- *«Kaylûledir ki, bu uyku sünnet-i seniyyedir. Duha vaktinden, öğleden biraz sonraya kadardır. Bu uyku, gece kıyamına sebebiyet verdiği için sünnet olmakla beraber...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 270

Me'hazler: Feth-ül Barî Şerh-i Buharî 11/70; İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn – Zebidî 5/143; Müsned-i Firdevs 3/203; Feyz-ül Kadir hadîs no: 6168; Mecma-uz Zevaid 8/112; Kenz-ül Ummal hadîs no: 21477; El-Feth-ül Kebir 1/179; Keşf-ül Hafâ 2/154; Râmuz-ül Ehadîs sh: 71; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 3/1084

Zabıt şekli: اِسْتَعِينُوا بِقَايِلَةِ النَّهَارِ (بِالْقَيْلُولَةِ) عَلَى قِيَامِ اللَّيْلَةِ.
و قَيِّلُوا فَاِنَّ الشَّيْطَانَ لاَ تَقِيلُ.

Meâli: "Gündüzün kaylûle uykusuyla gece kıyamına yardımcı alınız..." Ve,

"Kaylûle uykusunu yapınız, çünki şeytan kaylûle yapmaz."

* * *

778- *«Rusya'nın şimalinde esir olduğum zaman, doksan esir zâbitlerimizle beraber büyük bir fabrika koğuşunda bulunuyorduk. Sıkıntı ve ruh darlığından çok münâkaşalar, gürültüler oluyordu.... Dört beş zâbiti ta'yin ettim ve dedim: "Hangi köşede bir gürültü işittiniz, hemen yetişiniz, hangi taraf haksız ise, ona yardım ediniz!"»*

Risalede yeri: Osmanlıca Lem'alar sh: 682; ve daha Nur'un hapishane mektupları gibi yerleri...

Me'hazler: Sahih-i Buharî 9/28. Bu hadîs, bütün sahih hadîs kitaplarında mevcuttur.

Zabıt şekli: اُنْصُرْ اَخَاكَ ظَالِمًا اَوْ مَظْلُومًا...قِيلَ اِذَا كَانَ ظَالِمًا كَيْفَ اَنْصُرُهُ؟ قَالَ: تَحْجِزُهُ اَوْ تَمْنَعُهُ مِنَ الظُّلْمِ فَاِنَّ ذٰلِكَ نَصْرُهُ.

Meâli: "Müslüman kardeşin zâlim de olsa, mazlum da olsa, ona yardım et!." Peygamber'e (A.S.M.) sorulmuş: "Zâlim olduğu zaman nasıl yardım edelim?" Demiş: "Onu ya tutarsın, ya da men' edersin. İşte bu da ona yardımdır."

* * *

779- *«Birbirinizi tenkid etmeyiniz, demeyiniz ki: Sen böyle yapmasaydın, böyle olmayacaktı.»*

Risalede yeri: Osmanlıca Lem'alar sh: 683

Me'hazler: Bülûğ-ul Meram – İbn-i Hacer sh: 280; Şuab-ül İman – Beyhakî 1/513; Sahih-i Müslim 3/2052; Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – Nesaî hadîs no: 625; İbn-i Mace 2/1395 hadîs no: 416; El-Emsal – Ebu-ş Şeyh hadîs no: 209; El-Esma ve-s Sıfât – Beyhakî sh: 203; Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 1/100; Şerh-üs Sünne – Lâlekâî 2/580 hadîs no: 102; El-Câmi' – Hatib-i Bağdadî 1/115 hadîs no: 196

Zabıt şekli: ...اِنْ اَصَابَكَ شَيْءٌ فَلاَ تَقُلْ لَوْ فَعَلْتَ كَذَا، كَانَ كَذَا وَكَذَا

Ve Şuab-ül İman'daki hadîs: اَلْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ وَاَحَبُّ اِلَى اللّٰهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ وَفِى كُلٍّ خَيْرٌ اِحْرِصْ عَلَى مَا يَنْفَعُكَ وَاسْتَعِنْ بِاللّٰهِ وَلاَ تَعْجِزْ. وَاِنْ اَصَابَكَ شَرٌّ فَلاَ تَقُلْ لَوْ اَنِّى فَعَلْتُ كَذَا وَكَذَا...قُلْ قَدَّرَ اللّٰهُ وَمَا شَاءَ فَعَلَ.

Meâlleri: (Her iki hadîsin beraberce meâlleridir.) "Sana bir şey, bir şerr isabet ederse, deme ki: "Ben böyle yapsaydım, şöyle olacaktı." Belki de: "Bunu

Allah takdir etti ve O'nun meşietinin iktizası ile böyle oldu ve böyle de olacaktı."

* * *

780- مَا لِلتُّرَابِ وَ لِرَبِّ الْأَرْبَابِ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 273; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 135; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 116

Me'hazler: (Bu söz, bu lafzıyla bir hadîs-i şerif'in metni olarak bulunamadı. Hazret-i Üstad da hadîstir dememiş. Lâkin Evliya arasında çok müstamel meşhur bir sözdür.)

İmam-ı Rabbanî Mektubat'ında bu sözü çokça kullanmış. İsmail Hakkı Burusevî de Ruh-ul Beyan Tefsiri 3/65, En'am Sûresi âyet: 91'in tefsirinde bu sözü kullanmıştır.

Meâli: Allah'ın künh-ü zâtını hakkıyla fehmetmenin mahlûkat için mümkün olmadığını beyan sadedinde: "Topraktan mahlûk olan insan, Rabb-ül Erbab, yani bütün kâinatın Rabbi ve Hâlıkı olan zâtın künh-ü mahiyetini nereden anlayacak."

* * *

781- اَعْدَى عَدُوِّكَ نَفْسُكَ الَّتِى بَيْنَ جَنْبَيْكَ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 275

Me'hazler: Ez-Zühd – Beyhakî 1/143; Feyz-ül Kadir 2/31 bir hadîsin şerhi kısmında getirilmiş; Edeb-üd Dünya Ve-d Din sh: 102; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/143; İhya-u Ulûm-id Din 3/4; Şerh-ü Hikem-il Atâiyye sh: 46; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 8/193

Zabıt şekli: Edeb-üd Din Ve-d Dünya eserindeki hadîs:
اَعْدَى اَعْدَائِكَ نَفْسُكَ الَّتِى بَيْنَ جَنْبَيْكَ Eser sahibi bir şiir ile hadîsin kat'iliğini ve doğruluğunu kaydetmiştir. Sair me'hazlerde aynen Üstad'ın kaydettiği lafız ve tarzdadır.

Meâli: "Senin en büyük düşmanın nefsindir ki, senin iki yanın ortasında (yani vücudunda) bulunmaktadır."

* * *

782- *«Bayramlarda gaflet istilâ edip, gayr-ı meşru' daireye sapmamak için rivayetlerde zikrullaha ve şükre çok azîm tergibat vardır...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 275

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs 2/291; Feyz-ül Kadir hadîs no: 4578 ve 4579, Hilyet-ül Evliya 2/288; Kenz-ül Ummal hadîs no: 2495; El-Feth-ül Kebir 2/144 ve 145; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 92; Cem'-ül Fevaid 1/541

Zabıt şekli: زَيِّنُوا اَعْيَادَكُمْ بِالتَّهْلِيلِ وَالتَّقْدِيسِ وَالتَّحْمِيدِ وَالتَّكْبِيرِ

Başka bir hadîs: اَلاَ وَهذِهِ الْاَيَّامُ اَيَّامُ اَكْلٍ وَشُرْبٍ وَذِكْرِ اللّٰهِ... Ebu Davud'dan nakil...

Meâli: "Bayramlarınızı tehlil, takdis, tahmid ve tekbirlerle tezyin ediniz!"

İkinci hadîsin meâli: "Ey mü'minler! Biliniz ki, bugünler (yani bayram günleri) yemek ve içmek ve Allah'ı zikretmek için hususî günlerdir."

* * *

783- *«Nass-ı âyetle Semavatın üstünde bulunan Cennet'in meyvelerini bazı ehl-i Risalet ve ehl-i keramet, yakın bir yerden alır gibi alıyormuş. Bazen yakından Cennet'i temâşa ediyormuş.»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 280

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/190 ve 2/43, 48; Feth-ül Barî Şerh-i Buharî 2/232 ve 540; Nesaî Küsûf 16; Sünen-ül Kübra – Beyhakî 3/321; Sahih-i Müslim hadîs no: 907; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 1412; Tefsir-i İbn-i Kesir 4/8 ve 386; Müsned-ül Firdevs 1/65

Zabıt şekli: عن عبد الله بن عبّاس (رض) قال: خُسِفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رسُولِ اللّٰهِ (ص.ع.م) فَصَلّٰى. قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ رَاَيْنَاكَ تُنَاوِلُ شَيْئًا فِى مَقَامِكَ ثُمَّ رَاَيْنَاكَ تَكَعْكَعْتَ؟ قَالَ: اِنِّى اُرِيتُ الْجَنَّةَ فَتَنَاوَلْتُ مِنْهَا عُنْقُوداً وَلَوْ اَخَذْتُهُ لَاكَلْتُمْ مِنْهُ مَا بَقِيَتِ الدُّنْيَا.

Meâli: Bir defa güneş, Resulullah (A.S.M.) zamanında husufa girdi. Resul-i Ekrem (A.S.M.) husuf namazını kıldı. Sahabeleri sordular: "Ya Resulallah! Bizler gördük ki siz bu makamınızda bir şey elinizle aldınız, sonra da onu çiğnediğinizi gördük?" Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etmiş ki: "Bana Cennet gösterildi. Ben de ondan bir salkımı elime alıp ağzıma koydum. Eğer ben onu koparıp size de verseydim, dünya durdukça ondan yiyecektiniz, yine de bitmiyecekti."

* * *

784- تَفَكُّرُ سَاعَةٍ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 284; Şuâlar sh: 166; Kastamonu Lâhikası sh:

228 ve 231; Emirdağ-I sh: 89 ve 94; Tarihçe-i Hayat sh: 460; Sikke-i Tasdik sh: 181

Me'hazler: Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/332; Ez-Zühd – Ebu Nuaym hadîs no: 968, Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 2/111; İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn – Zebidî 10/161; Mecma-uz Zevaid 1/78; İhya-u Ulûm-id Din 4/423; El-Feth-ür Rabbanî – Abdülkadir-i Geylanî sh: 12; El-Fetavi-l Hadîsiyye – Heysemî sh: 55; Müsned-ül Firdevs 2/70; El-Feth-ül Kebir 2/271; Keşf-ül Hafâ 1/310; Künûz-ül Hakaik – Menavî 1/40; Şerh-ü Hikem-il Atâiyye sh: 25

Zabıt şekli: Bu hadîs, ayrı ayrı ibare, fakat aşağı yukarı mânaca aynı olarak gelmiştir. Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzda olduğu gibi;

تَفَكُّرُ سَاعَةٍ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ ثَمَانِينَ سَنَةً

Ve keza: فِكْرَةُ سَاعَةٍ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سِتِّينَ سَنَةً

Meâli: "Gece ve gündüzlerin değişmelerindeki kudret-i İlahiyede yapılan bir saatlik tefekkür, seksen sene ibadetten hayırlıdır." Veyahut: "Bir saat tefekkür altmış sene ibadetten hayırlıdır."

* * *

785- اَلنَّظَافَةُ مِنَ الْاِيمَانِ

Risalede yeri: Lem'alar sh: 307

Me'hazler: Sahih-i Müslim 1/203 hadîs no: 223; Tirmizî 5/355, Daavat 86; Müsned-i Ahmed 4/26 ve 5/342, 343, 344, 363, 370 ve 372.. ve keza 6/6; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 59; İhya-u Ulûm-id Din 3/316; Sünen-ül Kübra – Beyhakî 1/42; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 1/6 ve 11/45; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 3/3423 ve 3424; Müsned-i İbn-i Mende 2/374 hadîs no: 501. Üstad'ın kaydettiği lafızla olanını bulamadım.

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in hadîsi: اَلطُّهُورُ شَطْرُ الْاِيمَانِ lafzıyla. Ve بُنِيَ الدِّينُ عَلَى النَّظَافَةِ ifadesiyle...

Meâli: "Temizlik imanın bir kısmıdır."
İkinci hadîs: "İslâm dini temizlik üzerine bina edilmiştir."

* * *

786- *«İsm-i A'zam herkes için bir olmaz. Belki ayrı ayrı oluyor...»*

Risalede yeri: Lem'alar sh: 339 ve daha bu mânaya dair sair Risalelerde varsa...

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 1/504 (iki rivayet tarikiyle); El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/136; Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 1/62 ve 63; Şerh-i Cevheret-üt Tevhid – Bacurî sh: 144; El-Maksad-ül Esna – Gazalî sh: 161

Zabıt şekli: Aşağı yukarı Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzda izahlar vardır. Hadîs-i şerifler de bu mânayı söylüyorlar. Hazret-i Üstad'ın bazı zâtları misal vererek, İsm-i A'zam noktasındaki mazhariyet şekillerini yazması, hususî bir keşiftir. Zira isimleri yazılan zâtlardan gelen başka rivayetler de vardır. Meselâ: İmam-ı A'zam'ın bir görüşüne göre, İsm-i A'zam, Lafza-i Celâl'dir ve hakeza...

(Lem'aların zâid olan hadîsleri, 138 adet olarak burada sona erdi.)

* * *

ŞUÂLAR'IN ZÂİD HADÎSLERİ

787- *«Resul-i Ekrem (A.S.M.) yemin ettiği vakit en çok istimal ve tekrar ile her zaman ferman ettiği şu* وَالَّذِى نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِه *kasemidir.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 6

Me'hazler: Hazret-i Üstad'ın yazdığı gibi, hakikaten Resul-i Ekrem (A.S.M.) bu yemini çok tekrarlamıştır. Ayrı ayrı me'hazler vermeye gerek yoktur. Sadece Sahih-i Buharî'de bu yemin kırk def'a tekrarlanmıştır. Hâfız Muhammed Şerif-i Tokadî'nin "Miftah-us Sahiheyn" isimli eseri sh: 170-171 arasına bakılabilir. Sahih-i Müslim'de ise, bu yemin otuz def'a tekrarlanmıştır. Me'haz için aynı eser 2/46-47 sayfalarına bakılabilir.

* * *

788- *Hadîsçe "zahr-ı kalb" denilen, insanın hâfızası...*

Risalede yeri: İkinci Şuâ'nın İkinci Makamı Şuâlar sh: 21 ve 22

Me'hazler: Sahih-i Buharî 7/8 ve 7/19 (Bab-ün Nikâh-14 ve Fezail-ül Kur'an); Nesaî Maa Şerh-ül Hâfız Es-Suyutî 6/113 (Bab-ün Nikâh-62); Müsned-i İbn-i Hanbel 2/177

Zabıt şekli: (Buharî'deki hadîs uzuncadır. Türkçe mealinin hülâsasını veriyoruz:)

Bir kadın Resulullah'a (A.S.M.) gelmiş, kendini ona hibe ettiğini söylemiş. Resul-i Ekrem (A.S.M.) ona dikkatle bakmış, fakat bir şey dememiş. O esnada Sahabelerden bir zat demiş ki: "Eğer o size münasib değilse, bana tezvic buyurun." Resulullah (A.S.M.) ferman etmiş: "Mehir için neyin var?" O demiş: "Hiçbir şey... Sadece bir izarım var." Peygamber (A.S.M.) ona: "Kalk, evine git bak, birşey bulamıyacak mısın?" Gitmiş, bakmış. Dönmüş, demiş ki: "Hiçbir

şey bulamadım yâ Resulallah!" Resul-i Ekrem (A.S.M.) sükût etmiş. Sonra o adam kalkmış, gitmek istemiş. Resulullah onu çağırtmış, sormuş: "Kur'andan hiçbir şey sende yok mu?" O demiş: "Evet, vardır." Ve sayarak "Filan ve filan Sureler bende vardır." Resulullah (A.S.M.) ona: "Peki bunları kadına verirsen: هَلْ تَقْرَؤُهُنَّ عَنْ ظَهْرِ قَلْبٍ؟ Yani onları hâfızandan, ezberden okuyabilecek misin?" diye sormuş. O adam: "Evet, okurum yâ Resulallah!" diye cevab verince, "Tamam, onu sana nikâhladım." demiş.

* * *

789- *«Hazret-i İmam-ı Ali'nin (R.A.)*

اَللّٰهُمَّ اِنَّهُ لَيْسَ فِى السَّمٰوَاتِ دَوَرَاتٌ وَلاَ فِى الْاَرَضِينَ غَمَرَاتٌ... *ilh. münâcâtı...»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 41

Me'hazler: Mecmuat-ül Ahzab 3/134, başlık itibariyle aynendir. Fakat sonraki bölümlerde bazı değişik lafızları vardır.

Zabıt şekli: Aynendir.

Meâli: "Ey Allah'ım! Semavatta hiç bir deveran ve hareket ve yerlerde hiç bir tahavvülât, hareket yoktur ki, senin Vücub-u Vücuduna ve Vahdetine şehadet ve işaret etmesin!"

* * *

790- *«Hayvanların ruhları baki kalacağını ve Hüdhüd-ü Süleymanî (A.S.) ve Nemli.. ve Naka-i Salih (A.S.) ve Kelb-i Ashab-ı Kehf gibi bazı efrad-ı mahsusa hem ruhu, hem cesediyle baki âleme gideceği ve her bir nev'in arasıra istimâl için bir tek cesedi bulunacağı rivayet-i sahihadan anlaşılmakla beraber...»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 55; El-Mesneviy-ül Arabî sh: 412; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 538

Me'hazler: Bu mes'elede üç husus vardır. Biri: Hayvanların ruhlarının baki kalması.. İkincisi: Bazı mahsus ferdlerin ruh ve cesedleriyle beraber baki kalıp, Cennet'e girecekleri.. Üçüncüsü de: Her bir nev'-i hayvanın -o nev' adına- bir tek cesedleri baki âlemde bulunacağıdır.

1- Hayvanların ruhları baki kalıp mahşer gününde haklarını alacaklarına dair hadîs-i şerifler pek çoktur. 773 numaradaki me'hazler bu mes'elenin de me'hazleridir. Hususî şekilde bunu ifade eden me'hazlerden Müsned-i Firdevs 5/476'ya bakılabilir.

2- Hayvanlardan bazı hususî ferdlerin ruh ve cesedleriyle birlikte baki kalıp cennete gideceklerine dair me'hazlerden birisi Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 5/95 ve 226'da; Büyük Müfessir Mukatil'in "Mişkât-ül Envar" eserinden

naklen: "Hayvanlardan on tanesi, mü'min insanlarla beraber ve hepsi de koç suretine girerek Cennet'e gireceklerdir. Bunlar: Naka-i Salih (A.S.), İcl-i İbrahim (A.S.), Kebş-i İsmail (A.S.), Bakara-i Musa (A.S.), Hut-u Yunus (A.S.), Himar-ı Üzeyr (A.S.), Neml-i Süleyman (A.S.), Hüdhüd-ü Belkıs, Kelb-i Ashab-ı Kehf ve bir de Naka-i Resulullah'tır (A.S.M.), diye kaydetmiştir.

Tefsir-i Kurtubî 1/372'de: Hazret-i Enes (R.A.) Ashab-ı Kehf ve onlara kelblerinin refakati sebebiyle beraberlerinde Cennet'e girecek olan köpekleri hakkında demiş ki: "Bu mes'ele, bütün mü'minlere de teşmil edilebilir ki, bizim her ne kadar kusur ve noksanlarımız varsa da; biz Resulullah (A.S.M.) ve Ashabıyla beraber bulunduk, onları sevdik. Ümidimiz odur ki; bir hayvan olan Ashab-ı Kehf'in kelbi, iyi insanları sevdiği için, onun adı Kur'an'da Ashab-ı Kehf'in isimleri ile beraber zikredildi. Bizim de inşâallah Resulullah ve Ashabına karşı olan muhabbetimiz de boşa gitmeyecektir."

3- Hayvanattan her bir nev'in bir tek cesedi bulunacağı hakkındaki mes'ele ise, aynı metniyle hadîslerde bulunamadı. Yani biz bulamadık. Şâyet bu mes'ele hiç bir hadîs-i şerifte ne mânası, ne de medlûlüyle bulunmasa bile, Bediüzzaman'ın hususî bir keşfidir denilebilir. Çünki o demiş: "Hikmet ve hakikat, hem rahmet ve rububiyyet öyle iktiza ederler." Öyle ise, Kur'an'ın ve hadîslerin umumî müşterek mânalarından ve bir de kâinattaki hikmet-i İlahiyeden ve rahmet ve rububiyetinin cereyan tarzından bu mânayı fehmetmiştir denilebilir.

* * *

791- ...اَلتَّحِيَّاتُ الْمُبَارَكَاتُ الصَّلَوَاتُ الطَّيِّبَاتُ لِلّٰه *ve teşehhüdün mübarek kelimatı Mi'rac gecesinde, Cenab-ı Hak ile Resulü'nün bir mükâlemeleri olduğu...*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 92, 641 ve 642; Nur Âleminin Bir Anahtarı kitabının bir çok yerlerinde...

Me'hazler: İmam-ı A'zam'ın aldığı, İbn-i Mes'ud (R.A.) rivayetinden başka, hemen hemen sair bütün rivayetlerde ...اَلتَّحِيَّاتُ kelimeleri Hazret-i Üstad'ın kaydettiği tarzdadır. Bu hususdaki me'hazler şöyledir:

El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 4/8-11 ve 24; Cem'-ül Fevaid 1/216 Sahih-i Müslim ve Ashab-ı Sünen'den nakil; Sahih-i Müslim 1/302; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 910; İmam-ı Şafiî (R.A.) تَحِيَّةً مِن عِنْدِ اللّٰهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً âyetinin işaretine binaen .الخ...اَلتَّحِيَّاتُ الْمُبَارَكَاتُ tarzıyla vürûd etmiş hadîslerin daha kuvvetli olduğuna hükmetmiştir; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 11/10997, 11960, 11406 ve hâkeza bütün me'hazler...

Et-Tahiyyat'ın Mi'rac gecesinde Resul-i Ekrem (A.S.M.) ile Cenab-ı Hak arasında konuşulduğuna dair bir kısım me'hazler ise şöyledir: Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 5/121 ve 7/477 İsmail Hakkı Hazretleri bunu İmam-ı Şa'ranî'den naklen kaydetmiştir.

Nasılki bu hâdisenin bir benzeri de, Hazret-i İbrahim'in (A.S.) İsmail'i (A.S.) zebhetme teşebbüsü hâdisesinde, وَفَدَيْنَاهُ بِذِبْحٍ عَظِيمٍ âyetinin tefsirinde bazı müfessirler; meselâ, Tefsir-i Hazın kenarındaki Medarik-üt Tenzil – Nesefî 4/23; Tefsir-i Ruh-ul Beyan 7/477'de: "İbrahim (A.S.) birden gördü ki; Cebrail (A.S.) elindeki bir koç ile yanında hâzırdır ve ona dedi: "Bu koç, oğlun İsmail'in fidyesidir. Onun yerine bunu kes!" Bunu gören ve duyan Hazret-i İbrahim sürûr ve ferahından bağırarak اَللّٰهُ اَكْبَرْ اَللّٰهُ اَكْبَرْ dedi. İsmail (A.S.) da لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرْ dedi. Cebrail (A.S.) ise اَللّٰهُ اَكْبَرْ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ dedi.. Ve bundan dolayı bu mübarek kelâm, sünnet olarak bakî kaldı." Aynı bu mânaya yakın bir ifade dahi, Şeyh Ebu-l Kasım-ı Kuşeyrî'den nakledilmiştir.

* * *

792- *«Her Ezan ve Kametten sonra edilen mervî duada*

وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِى وَعَدْتَهُ *deniliyor... ilh.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 95

Me'hazler: Ezandan sonra sünnet olarak müslümanlarca okunan bu dua, hadîslerde tevatür derecesine yakın meşhurdur. Lâkin aynı duanın kametten sonra okunması hakkında, sadece bir iki hadîs-i şerif vardır. Bunların en meşhuru, İmam-ı Şafiî'den rivayet edilen mürsel bir hadîstir. İmam-ı Şafiî ve mezhebinde, kuvvetli ahkâm-ı Şeriat hususunda mürsel hadîslerin bir çoğu ile amel edilmez. Lâkin fezail-i a'mâl mes'elelerinde gayet titizlikle amel edildiğine delil; hem İmam-ı Şafiî'nin, hem de bütün Şâfiî'lerin kametten sonra mezkûr duayı okumalarıdır.

Ezandan sonra mezkûr duanın okunmasının kuvvetli sünnet olduğuna, sadece bu hususları cem'etmiş bir-iki kitabın sayfa numarasını veriyoruz:

Et-Tergib Vet-Terhib – El-Hâfız Menzerî 1/185, 187 ve 188 bir çok sahih kaynaklardan pek çok hadîsler...

Kametten sonra okunması hakkında: Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 1/189 (İbn-i Hibban'ın Sahihi'nden nakil); El-Ezkâr – Nevevî sh: 41 (İmam-ı Şafiî'nin "El-Ümm" eserinden mürsel olarak nakil); El-Feth-ül Kebir 1/192 (İmam-ı Beyhakî'nin "El-Ma'rifet" eserinden ve mezkûr "El-Ümm" kaynağından nakil)

* * *

793- عُلَمَاءُ أُمَّتِي كَأَنْبِيَاءِ بَنِي إِسْرَائِيلَ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 95, 627; Barla Lâhikası sh: 375; Kastamonu Lâhikası sh: 7; Sikke-i Tasdik sh: 187

Me'hazler: (Senedi bulunmayıp, fakat onun senedi hususunda muhaddislerce müsbet veya menfî bir şey denilmemiş; mânasına ise, hiç bir muhaddisin mevzu'luk ittihamıyla ilişmeye cesaret edemediği hadîs veya haber-i meşhur...)

Türkçe tercüme Buharî 1/107 haber-i meşhur diye geçmektedir; Ed-Dürerül Müntesire – Suyutî sh: 113 Suyutî Hazretleri "Senedini bulamadım" demiş; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 2/64; Fevaid-ül Mecmua – Şevkânî sh: 286; Mukaddemet-ü İbn-i Haldûn sh: 325; Câmi'-ül Mesanid-i Ebu Hanife – Harzemî 1/3; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 1/248 ve 249, 3/255

Zabıt şekli: Keşf-ül Hafâ Müellifi Hâfız Aclunî, bu hadîs için şöyle demiş: "Hadîsi, merfu' hadîs olarak kabul eden âlimlerden bazıları şunlardır: Fahreddin-i Razî, Muvaffik-ud Din bin Kudame, El-Esnevî, El-Barezî, İmam-ı Ya'faî, Sa'd-ı Taftazanî, Fethüddin-iş Şehid, Ebu Bekir-i Musulî ve Celâleddin-i Suyutî (İmam-ı Suyutî El-Hasais-ül Kübra eserinde: "Bu hadîsi te'yid eden başka şâhidler de vardır" demiş.. Ve "Ben bunu Hüsn-üt Tenbih eserimde zikretmişim" demektedir.)

Bütün müslümanların emr-i Peygamberî (A.S.M.) ile namazlarında okudukları salavatta كَمَا صَلَّيْتَ ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ...الخ. de: "Enbiya olan âl-i İbrahim'e (A.S.) salât ve bereket indirdiğin gibi, evliya olan âl-i Muhammed'e (A.S.M.) de öyle indir." denilmektedir. Bu ise, üstteki hadîsin ifade ettiği büyük mâna ve mazhariyeti bir derece göstermekte ve hadîsin sıhhatini imzalamaktadır.

* * *

794- اَلْعَظَمَةُ إِزَارِي وَالْكِبْرِيَاءُ رِدَائِي

Risalede yeri: Şuâlar sh: 104; Osmanlıca Kastamonu Lâhikası sh: 6

Me'hazler: Sahih-i İbn-i Hibban 1/272 ve 7/473 üç çeşit rivayetli hadîsler; Müstedrek-ül Hâkim 1/61; Müsned-ül Humeydî hadîs no: 1149; Sahih-i Buharî kitab:65, Sûre:55; Daremî kitab:20, bab:101; Müsned-i Ahmed 2/376, 414, 427 ve 442, 4/416; Müsned-i Tayalisî hadîs no: 2387; Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 3/562 ve 563; İhya-u Ulûm-id Din 1/45, 3/336 ve 4/202; Cem'-ül Fevaid 2/398; El-Feth-ül Kebir 1/360 ve 2/55 ve 285; Kenz-ül Ummal 3/534 aynı meâlde bir kaç hadîs; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 5/2000 ve 2001; Şerh-ü Hikem-il Atâiyye sh: 100; Sahih-i Müslim hadîs no: 2620; Ebu Davud hadîs no:

490; İbn-i Mace hadîs no: 4174 ve 4175

Zabıt şekli: Bir kaç ayrı lafız, fakat aynı mânada gelmiştir. Meselâ:

اَلْعِزُّ اِزَارِى وَالْكِبْرِيَاءُ رِدَائِى yahut: اِنَّ الْعِزَّ اِزَارِى وَالْكِبْرِيَاءُ رِدَائِى veya

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى: اَلْكِبْرِيَاءُ رِدَائِى وَالْعَظَمَةُ اِزَارِى ifadeleriyle...

Meâli: Cenab-ı Allah buyurmuştur ki: İzzet, yani Azizlik benim izarım, yani üst örtüm, Kibriya ise benim ridam yani alt peştemalımdır.

* * *

795- *«Kur'anın nüzûlü zamanında, Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) uyku gibi bir hâlet-i naimânede bulunması...»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 137

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/1816 ve 1817; Müstedrek-ül Hâkim 2/392; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 4844

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'deki hadîs: Hz. Ömer'den rivayet, demiş ki: "Vahiy geldiği zaman, Peygamber'in yanında bal arısı vızıltıları gibi sesler gelirdi." Diğer me'hazlerde: Hz. Üstad'ın kaydettiği gibi, vahiy geldiğinde, Resul-i Ekrem (A.S.M.) başını eğip gözlerini yumar ve bir başka hâle dalarlarmış...

* * *

796- *«Çok emarelerin ve vâkıaların ve keşfiyatın şehadetiyle; cin ve melek ve ruhanîlerin dahi (Kur'an'ın) tilaveti vaktinde pervane gibi hakperestâne etrafında toplanması...»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 137

Me'hazler: Sahih-i Buharî 6/234; Müstedrek-ül Hâkim 1/553 ve 554, İmamı Zehebî hadîsin sıhhatini ikrar etmiştir.

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: Useyd bin Hudayr'den rivayet edilerek uzun bir hadîs vardır, hülâsası şöyledir: Adı geçen sahabî geceleyin Bakara Sûresi'ni okuyormuş. Atı da yanında bağlı duruyor... Okurken birden bire atı kişniyerek hoplamış. Kendisi o arada Kur'an'ı kesmiş, at da durmuş. Üç kere öyle olmuş. Sabahleyin hâdiseyi Resul-i Ekrem'e (A.S.M.) hikâye etmiş, ayrıca demiş ki: "O hâdisede, ben bir ara başımı göklere doğru çevirdim, gördüm ki; bir bulut parçası, içinde de lüksler gibi parlıyan şeyler vardı. Yavaş yavaş o bulut kümesi uzaklaşıp kayboldu."

Resul-i Ekrem ferman etmiş ki: "Onun ne olduğunu biliyor musun?" O demiş: "Yok."

Resul-i Ekrem (A.S.M.) demiş: "O şey, melâikeler idi. Senin sesine, Kur'an

okumana gelmişlerdi. Eğer okumaya devam etseydin, belki onları başka insanlar da görebilecekti..."

* * *

797- كَمْ عَالِمٍ عَالِمٍ اَعْيَتْ مَذَاهِبُهُ، وَ جَاهِلٍ جَاهِلٍ تَلْقَاهُ مَرْزُوقًا

Risalede yeri: Şuâlar sh: 173 (Ayet-ül Kübra 2. Makamının 4. Hakikatı)

Me'haz: Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 8/123 (İbn-ür Ravendî'nin şiirlerinden)

Zabıt şekli: Aynendir. Devamı ise şöyledir:

هٰذَا الَّذِى تَرَكَ الْاَوْهَامَ حَائِرَةً، وَ صَيَّرَ الْعَالِمَ النِّحْرِيرَ زَنْدِيقًا

Meâli: (Her iki beytin meâli) Birçok âlimler bulunur ki; akıl ve ilimleri sebebiyle -helal- rızık yolları ona zorlaşır, tıkanır. Birçok cahil ve ami kimseler de olur ki; rahatlık ve kolaylık içinde rızıklanır.

Şu beriki adam, hayretli evhamları terkettiği için sühulet ve rahatlık ve huzur içinde yaşatır. Beri tarafta ise; ilim ve aklıyla hayret evhamları içerisinde bocalayan müdakkik bir âlimi zındıklığa kadar götürebilir.

* * *

798- *Hapishane medrese-i Yusufiye olduğu...*

Risaledeki metin: *« فَلَبِثَ فِى السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ âyetinin ihbarı ve sırrıyla, Yusuf Aleyhisselâm mahpusların pîridir ve hapishane bir nevi medrese-i Yusufiye olur.»*

«Sizin işkenceli hapishanenin hâli; zaman müdhiş, mekân muvahhiş, mahbusîn mütevahhiş, gazeteler mürcif, efkâr müşevveş, kalbler hazin, vicdanlar müteessir ve me'yus, bidayet-i halde memurlar şematetli, nöbetçiler müz'iç olmakla beraber...»

Risalede yeri: Şuâlar sh: 193 (Onbirinci Şua'ın başı) ve Nur'un birçok yerlerinde... Keza İki Mekteb-i Musibet Şehadetnamesi sh: 45 ve Âsâr-ı Bediiye sh: 320

Me'haz: Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 4/263

Zabıt şekli: Hz.Yusuf Aleyhisselâm hapisten halâs olup çıktıktan sonra, oranın kapısına şunları yazmış:

هٰذِهِ مَنَازِلُ الْبَلْوَى وَ قُبُورُ الْاَحْيَاءِ وَ شَمَاتَةُ الْاَعْدَاءِ وَ تَجْرُبَةُ الْاَصْدِقَاءِ

Meâli: Burası, imtihan ve ibtilâ menzilleri.. ve dirilerin kabirleri.. ve

düşmanların şamata yerleri.. ve sadıkların tecrübe mahalleridir.

* * *

799- *«Bakiyat-ı salihat ünvanını taşıyan:*

« سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ...

Risalede yeri: Şuâlar sh: 233

Me'hazler: Sahih-i İbn-i Hibban 2/102 hadîs no: 2332; Müstedrek-ül Hâkim 1/512; Cem'-ül Fevaid 1/231; İhya-u Ulûm-id Din 1/299; El-Feth-ül Kebir 1/181; Mecma-uz Zevaid 1/87 ve 93; Bülûğ-ul Meram sh: 282; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 2/768

Zabıt şekli: اِسْتَكْثِرُوا مِنَ الْبَاقِيَاتِ الصَّالِحَاتِ سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ...

Meâli: "Bakiyat-ı salihat olan سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ اِلاَّ بِاللّٰهِ...الخ. 'ı çokça okuyunuz."

* * *

800- *«Umumun lisanında gezen bu gelen darb-ı mesel ders verip der: "Kimin için Allah var, ona her şey var.. ve kimin için yoksa, her şey ona yoktur, hiçtir."»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 254

Me'hazler: (Not: Hazret-i Üstad Mesnevî-i Arabî'de bu sözün Arapça metnindeki ibaresini şöyle kaydeder: مَنْ كَانَ لِلّٰهِ كَانَ اللّٰهُ لَهُ Yani: Kim ki Allah için ise ve Allah yolunda ise, Allah onunladır ve onun içindir. Yine Mesnevî'de: مَنْ كَانَ لِلّٰهِ كَانَ لَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَمَنْ لَمْ يَكُنْ يَكُنْ عَلَيْهِ كُلُّ شَيْءٍ Yani: Kim ki kendini Allah'a verse, Allah yolunda hareket etse, her şey onun olur. Eğer Allah için olmasa ve başka yolda yürüse, her şey onun aleyhinde olur.)

Bu sözler için Hazret-i Üstad hadîstir dememiş. Birisi için darb-ı mesel diye kaydetmiş. Amma âyette وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُ Meâli: "Kim Allah'a hakkıyla tevekkül ederse, Allah ona herşeye bedel kâfidir." Ve bu mânayı ifade eden daha bir çok âyet ve hadîsler vardır. Onun için me'haz vermeye gerek duymadık.

* * *

801- *«Cennet bütün vücud âlemlerinin mahsulâtını taşıyor ve dünyanın yetiştirdiği tohumları bâkiyane sünbüllendiriyor....*

Cehennem dahi, hadsiz dehşetli adem ve hiçlik âlemlerinin çok elîm netice-

lerini göstermek için, o adem mahsulâtlarını kavuruyor.. ve o dehşetli Cehennem fabrikası sair vazifeleri içinde, âlem-i vücud kâinatını, âlem-i adem pisliklerinden temizlettiriyor.»

Risalede yeri: Şuâlar sh: 259 ve daha Nur'larda aynı mânaya dair hükümler varsa...

Me'hazler: Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/192

Zabıt şekli: ...يُؤْتَى بِالدُّنْيَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُمَيَّزُ مَا كَانَ لِلّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ.
ثُمَّ يُرْمَى بِسَائِرِ ذٰلِكَ فِى النَّارِ...

Meâli: "Kıyamet gününde dünya getirilir, içinde Allah için olan işler ayrıldıktan sonra, diğer kısımları Cehennem'e atılır."

* * *

802- *(Münker ve Nekir) «Hem, meleklere iman meyvesinden bir cüz'ü ve Münker ve Nekir'e ait bir nümûnesi... Sarf ve Nahiv ilmini okuyan bir medrese talebesinin vefat edip, kabirde Münker ve Nekir'in "Men Rabbüke?" "Senin Rabbin kimdir?" diye suallerine karşı...»*

(Bu hadîs, yani Münker ve Nekir melekleri hakkındaki hadîs, mütevatirdir. Bak Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 82)

Risalede yeri: Şuâlar sh: 259 ve 329

Me'hazler: Sahih-i Buharî 2/123; Sahih-i Müslim 4/2201; İbn-i Hibban 5/47 ve 48; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/477; Şerh-üs Sünne – Begavî 5/416; Cem'-ül Fevaid 1/367 ve 370; İhya-u Ulûm-id Din 1/92; Müsned-ül Firdevs 5/509; Züher-ül Firdevs 4/395; Ebu Davud Sünnet:24; Müsned-i Ahmed 3/126, 234 ve 4/287, 294 ve 6/63, 139 ve 140; El-Feth-ül Kebir 1/60, 140 ve 311; Et-Tergib Vet-Terhib 4/360; Eş-Şerîa – Acürrî sh: 260 ve 371; Müsned-i Halife bin Hayyat sh: 14; Şuab-ül İman – Beyhaki 2/321

Zabıt şekli: (Bu me'hazler, mutlak Münker ve Nekir ve kabirdeki sualleri hakkındadır. Yoksa bir ehl-i keşfin müşahedesiyle tesbit olunan talebenin meleklere karşı münazarası değildir.)

اِنَّ الْعَبْدَ اِذَا وُضِعَ فِى قَبْرِهِ وَتَوَلَّى عَنْهُ اَصْحَابُهُ، وَاِنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرْعَ نِعَالِهِمْ.
اِذَا انْصَرَفُوا، اَتَاهُ مَلَكَانِ فَيُقْعِدَانِهِ فَيَقُولاَنِ لَهُ: مَا كُنْتَ تَعْبُدُ؟ فَاِنِ اللّٰهُ
هَدَاهُ قَالَ كُنْتُ اَعْبُدُ اللّٰهَ...الخ.

Meâli: "Bir kul, kabrine konulduğu ve arkadaşları onu orada bırakıp geri döndükleri zaman, kabre konulan ölü, arkadaşlarının ayakkabılarının seslerini bile işitmektedir. İşte vaktaki, onun arkadaşları onu kabirde bırakıp

evlerine dönerler, ona iki melek gelir. Onu alıp oturturlar ve ona derler: "Sen dünyada iken, neye ibadet ediyordun?" Eğer Allah'ın hidayetine mazhar bir kul ise, der ki: "Ben Allah'a ibadet ediyordum"... Ve diğer sual ve cevabları...

* * *

803- *«Bir duada: "Ya Rabbi! Cebrail, Mikâil, İsrafil, Azrail hürmetlerine ve şefaatlerine beni cin ve insin şerlerinden muhafaza eyle!." meâlinde duayı dediğim zaman...»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 257

Me'hazler: (Not: Bu dua, hadîslerde gayet meşhurdur. Ancak hadîs metinlerinde, yani zabtedilmiş meşhur kitaplardaki hadîslerde Azrail ismi yerine Muhammed (A.S.M.) lafzı vardır. Amma şu mezkûr duada Hazret-i Üstad, Azrail'in ismini de ne için okuduğunu bir derece hikmetini beyan etmiştir.)

Sahih-i Müslim 1/534; Müstedrek-ül Hâkim 3/622; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 1212; Müsned-ül Firdevs 1/488; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 1/520

Zabıt şekli: Azrail ismi hâriç, sair kısımları aynendir. "Karınca Duası" adıyla meşhur ve bazı En'amlarda matbu' duada, "Azrail" ismi de aynen geçmektedir.

* * *

804- *Kiramen Kâtibîn veyahut Hafaza Melekleri insanın omuzunda durup, amellerini ebedî manzaralarda göstermek ve daimî sûrette sahiplerine mükâfat kazandırmak için kaydettikleri...*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 257 ve daha aynı mâna Nur'un başka yerlerinde varsa...

Me'hazler: İbn-i Mace 2/1437 hadîs no: 4300; Müsned-i Ahmed 2/159, 194, 198 ve 3/703; Ebu Davud Rıkak 56; Tirmizî İman 17, Birr 46; Muvatta' Nida 13; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 2/40 ve 41; Cem'-ül Fevaid 2/752; El-Fetavi-l Hadîsiye – Heysemî sh: 24 ve 47; Şerh-ü Cevheret-üt Tevhid – Bacurî sh: 345; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 5/1893 ve 7/2571

Zabıt şekli: Abdullah bin Amr'ın rivayetiyle gelen uzun hadîsinin sonunda: Kıyamet günü Cenab-ı Hak bir kulunu hesaba çeker ve sorar: أَظَلَمَتْكَ كَتَبَتِى الْحَافِظُونَ...الخ. gibi bir çok sahih hadîsler, hem Kiramen Kâtibîn, hem de Hafaza Melekleri hakkında vârid olmuştur.

Meâli: "Benim melek kâtiplerim senin amellerini muhafaza ederken, sana zulmettiler mi?" O kul diyecek: "Hâyır Yâ Rabbi!"...

* * *

805- « وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ *'dan ehemmiyetli bir sünnet olan iki rek'at teheccüd namazını.. ve* وَاِدْبَارَ النُّجُومِ *'dan bir sünnet-i müekkede olan sabah fecir sünnetini zikretmiş...»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 298

Me'hazler: Kenz-ül Ummal 1/100 ve daha sair tefsirlerin hepsinde mezkûr mâna yazılı olduğu gibi, akşam namazının sünnetinin de فَسَبِّحْ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا âyetinin işaretinde bulunduğunu kaydetmişlerdir.

* * *

806- خَيْرُ الْاُمُورِ اَحْمَزُهَا

Risalede yeri: Şuâlar sh: 312, 314; Barla Lâhikası sh: 330; Tarihçe-i Hayat sh: 432

Me'hazler: Şerh-ü Siyer-il Kebir – İmam-ı Muhammed 1/11; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/55

Zabıt şekli: Keşf-ül Hafâ'da aynı metinle kayıtlıdır. Ayrıca bu hadîsi te'kid için اَفْضَلُ الْاَعْمَالِ اَحْمَزُهَا yahud da اَفْضَلُ الْعِبَادَاتِ اَحْمَزُهَا hadîslerini kaydetmiş. Buharî'nin bir hadîsinin bir parçası da اَلْاَجْرُ عَلَى قَدْرِ التَّعَبِ... veya اِنَّمَا اَجْرُكَ عَلَى قَدْرِ نَصَبِكَ hadîslerini de kaydetmiştir.

Meâlleri: "İşlerin en hayırlısı zorlu olanıdır." "İbadetlerin en faziletlisi, zahmetli olanıdır." "Ücret, senin zahmetine göre verilecektir."

* * *

807- اَلنَّظَرُ يُدْخِلُ الْجَمَلَ الْقِدْرَ وَالرَّجُلَ الْقَبْرَ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 323

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 4/215; Müsned-ül Firdevs 3/77-78 aynı mânada yedi tane hadîs-i şerif; Feyz-ül Kadir hadîs no: 5748; El-Feth-ül Kebir 2/253; El-Kâmil Fid-Duafa' 6/2403

Zabıt şekli: Feyz-ül Kadir gibi mu'teber me'hazlerde şu hadîs: اَلْعَيْنُ حَقٌّ تُدْخِلُ الْجَمَلَ الْقِدْرَ وَالرَّجُلَ الْقَبْرَ Müstedrek-ül Hâkim'de ise şu hadîs vardır: اِنَّ اَلْعَيْنَ لَتُدْخِلُ الرَّجُلَ الْقَبْرَ Yahut: اَلْعَيْنُ حَقٌّ حَتَّى تَسْتَنْزِلَ الْحَالِقَ

Meâlleri: "Göz değme hâdisesi haktır. Hattâ deveyi kazana, adamı da kabre kor."

"Nazar haktır, hattâ öyle ki; kişiyi kabre koyabilir."

* * *

808- *«Bir tek adam seninle hidayete gelse, sahra dolusu kırmızı koyun keçilerden daha hayırlıdır.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 336; Emirdağ-I sh: 104 ve 149

Me'hazler: Sahih-i Buharî 3/57; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/484; El-Feth-ül Kebir 1/282 Buharî, Müslim ve Müsned-i Ahmed'den nakil; İhya-u Ulûm-id Din 1/9

Zabıt şekli ve izah: Bu hadîs Resulullah'tan iki def'a sâdır olduğunu, Hâfız Zeyneddin-i Irakî İhya-u Ulûm'un Şerhinde kaydetmiş. Birinci def'ası: Hazret-i İmam-ı Ali'ye Hayber Fethi gününde. İkinci defa da: Muaz bin Cebel'e, onu Yemen'e vali olarak gönderdiği zaman söylemiştir. Zabtı şöyledir:

وَاللّٰهِ لاَنْ يَهْدِى بِهُدَاكَ رَجُلٌ وَاحِدٌ خَيْرٌ لَكَ مِنْ حُمُرِ النَّعَمِ

Başka bir tarikte: خَيْرٌ لَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا ifadesiyledir.

Bazı hadîs şârihleri حُمُرِ النَّعَمِ cümlesini "Kırmızı Develer" şeklinde kaydetmişler. Arap Edebiyatında ekseriya اَلنَّعَمِ kelimesi deve olarak mânalandırılır. Fakat lügatta ise اَلنَّعَمِ kelimesi, En'amın müfredidir ki, deve de olur, koyun da olur, keçi de olur. Bediüzzaman Hazretleri bunu kırmızı koyun diye mânalandırmıştır.

Meâli: Risale-i Nur'un ilgili yerlerinde mânası vardır.

* * *

809- *«Hadîs-i sahihte vardır ki: "Bir adam kemâl-i imanı kazandığına, avam-ı nâsın akıllarının tavrı hâricindeki yüksek hâllerini mecnunluk, divanelik saymaları, onun kemâl-i imanına ve tam i'tikadına delâlet eder" diye ferman ediyor.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 345; Osmanlıca Kastamonu sh: 398 ve daha bu mânada Müdafaalar gibi yerlerde de bulunabilir.

Me'hazler: (Not: Bu mes'elede iki çeşit hadîs-i şerifler veya rivayet şekilleri vardır. Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) zâtı için.. ve bir de umum hakkındaki hadîsler...)

1- Resul-i Ekrem (A.S.M.) hakkında; Kur'an-ı Kerim'in bir kaç yerinde, Kureyş müşriklerinin Resul-i Ekrem hakkında: "Mecnundur" sözlerini ihbar eder. Meselâ: Hicr Sûresi, âyet:6; Şu'ara Sûresi, âyet:27; Sâffat Sûresi, âyet:36; Duhan Sûresi, âyet:14 ve 39; Kamer Sûresi, âyet:30; Zariyat Sûresi, âyet:52; Tûr Sûresi, âyet:29; Kalem Sûresi, âyet:2 ve 51; Tekvir Sûresi, âyet:22...

2- Umum hakkında: Müsned-i Ahmed 3/86; Sünen-ül Kübra – Beyhakî 9/153; Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 2/399; Müsned-i Firdevs 1/72; Tehzib-i Tarih-i İbn-i Asakir 5/224; Müstedrek-ül Hâkim 1/499; Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – İbn-üs Seniyy hadîs no: 4; Mecma-uz Zevaid 10/75; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/362; Ez-Zühd – İbn-i Hanbel sh: 108; El-Feth-ül Kebir 1/224; Kenz-ül Ummal 1/414

Zabıt şekli: Bu mes'elede çok çeşitli lafızlarda hadîsler vardır. Bunların içinde sadece bir tanesini kaydediyoruz: اَكْثِرُوا ذِكْرَ اللّٰهِ حَتّٰى يَقُولُوا مَجْنُونٌ

Meâli: "Allah'ın zikrini öyle çok yapınız ki, tâ insanlar size mecnundur deyinceye kadar..."

* * *

810- *«Âhirzamanda dehşetli bir şahıs sabah kalkar, alnında "Hâzâ Kâfirun" yazılmış bulunur.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 359 ve 583

Me'hazler: Sahih-i Müslim 2/373, 374, 375 ve 4/2248; Kitab-ün Nihaye – İbn-i Kesir 2/80-85; Müsned-i Ahmed 2/228 ve 3/211 Cem'-ül Fevaid 2/740 ve bu babda bir çok sahih me'hazler vermek mümkündür.

Zabıt şekli: اَلدَّجَّالُ مَمْسُوحُ الْعَيْنِ، مَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ كَافِرٌ. ثُمَّ تهجّاها ك ف ر، يَقْرَؤُهُ كُلُّ مُسْلِمٍ

Yahut يَقْرَؤُهُ مَنْ كَرِهَ عَمَلَهُ lafzıyla da Sahih-i Müslim'in bir hadîsi vardır.

Meâli: Deccal, gözü memsuhtur. Yani perdelidir. İki gözü ortasında "Kâfirdir" diye yazılıdır. Resul-i Ekrem Deccal'ın iki gözü arasındaki "Kâfir" yazılı olduğunu heceleyerek (K F R) diye söylemiş, o yazıyı her bir müslüman okuyabilecektir. Yahut: Deccal'ın amellerini kerih gören herkes o yazıyı okuyabilecektir." diye ferman etmiş...

* * *

811- *«Aynı şahıs bir su içecek, onun eli delinecek ve bu hâdiseyle Süfyan olduğu bilinecek...»*

Beşinci Şuâ'da: *«Âhirzaman'ın eşhas-ı mühimmesinden olan Süfyan'ın eli*

delinecek...» lafzıyla gelmiştir.

Risalede yeri: Şuâlar sh: 359 ve 583

Me'hazler: Bu rivayet veya hadîs-i şerif, şimdilik bizde mevcud hadîs kitaplarında bulunamadı. Bir çok âlimlere sorduk, aldığım cevab: "Evet, biz bu hadîsi ya görmüş veya duymuşuzdur. Lâkin nerede ve kimden duyduk hatırlıyamıyoruz." şeklindedir. Bununla beraber bu mevzuda yazılmış bir çok kitap dünyada mevcuttur. Fakat onları biz elde edemedik. O kitaplardan bazıları meselâ: Ebu Nuaym'in "El-Ahbar-ul Mehdî" kitabı gibi, Afrika'da bir zaman neşredilmiş büyük ve câmi bir kitap olan "Kitab-üs Sünen-il Vâride" kitabı gibi eserler... Araştırmamız devam edecektir. İnşâallah ileride bu hadîsin de me'hazlerini bulacağız.

Bütün ehadîs-i şerifeyi ihata etmek, en büyük Hüccet ve Hâfız İmamların da dâhil olduğu, hiç bir kimseye müyesser olamamış... Ve hiç bir hadîs Hâfızı; "Ben bütün hadîsleri gördüm ve biliyorum" dememiş ve diyemez de.

Üstad Bediüzzaman Hazretleri o hadîsi çekinmeden kitaplarında kaydetmiştir. Eski eserlerinde de mevcuttur. Hattâ 1900'lü yılların başlarında Japon Başkumandanı İstanbul'a geldiği zaman, bu hadîsi ve daha bunun gibi bir çok mes'eleleri Meşihat-ı İslâmiye Dairesi'nden mânasını sormuştur. Demek ki, o hadîs vardır ve mevcuttur. Hazret-i Üstad o zamanlar bu hadîsin te'vilini Başkumandana söyleyip göndermiştir. Hem Hazret-i Üstad'ın yazmış olduğu bu hadîs ve onun te'vili, zaman ve mekân itibariyle hârika bir tarzda mutabık çıkmıştır. Bu durumda bu hadîs için: "Yoktur" diye iddia eden adam elbette dünyadaki bütün hadîsleri ve hadîs kitaplarını görüp, okuyup ibraz etmesi mecburiyetindedir. Bunları ibraz ettikten sonra, diyebilir ki: "Böyle bir hadîs yoktur." Yoksa bütün hadîs kitaplarını ve umum hadîsleri teftiş nazarından geçiremeden bir iddiada bulunursa, cehaletli asabiyetini ortaya koymuş olur.

Şimdi aynı hadîsi değil, fakat bir derece ona mânaca benzeyen bir hadîsin bir-iki me'hazini veriyorum:

El-Feth-ül Kebir 3/16'da İmam-ı Ahmed'in Müsned'inden naklettiği şu hadîs:

لَقَدْ اَكَلَ الدَّجَّالُ الطَّعَامَ وَمَشِىَ فِى الْاَسْوَاقِ...

* * *

812- *İslâmlar içinde bir kaç Deccal'ın geleceğine dair rivayetler...*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 401 ve 506

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/243 ve 8/74; Sahih-i Müslim 4/2240; Sahih-i İbn-i Hibban 8/224; Şerh-üs Sünne – Begavî 15/38-39; Müsned-ül Firdevs 2/26

ve 5/82; Feth-ül Barî Şerh-i Buharî 3/87, Ed-Duafa' – İbn-i Ady 6/2182; Müsned-i Ahmed 2/95; Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 4/103 ve 104; Mecma-uz Zevaid 7/332; En-Nihaye Ev-il Melâhim – İbn-i Kesir 1/62 ve 66; El-Feth-ül Kebir 3/335; Kenz-ül Ummal 14/306

Zabıt şekli: Verilen me'hazlerde bazı hadîsler üç tane Deccal, bazıları yirmiyedi Deccal ve bazısı da otuz Deccal'ın çıkacağını haber veriyorlar. Meselâ, Buharî'nin hadîsi şöyledir:

...وَلاَ تَقُومُ السَّاعَةُ حَتّىَ يُبْعَثَ دَجَّالُونَ كَذَّابُونَ قَرِيبًا مِنْ ثَلاَثِينَ، كُلُّهُمْ يَزْعُمُ اَنَّهُ رَسُولُ اللّهِ...

Meâli: "...Hem kıyamet kopmaz, tâ ki otuza yakın yalancı Deccaller çıkmayınca... Bunların hepsi de kendilerinin Peygamber olduğunu iddia edeceklerdir."

* * *

813- لَنْ تَزَالَ الْخِلاَفَةُ فِى وُلْدِ عَمّى صِنْوِ اَبِى الْعَبَّاسِ حَتّى يُسَلِّمُوهَا اِلَى الدَّجَّالِ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 401 ve 506

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs 3/447; Kenz-ül Ummal 14/271 hadîs no: 33436 aynen Üstad'ın kaydettiği lafızlarla; Tarih-ül Hülefa – Suyutî sh: 6 ve 16; Mecma-uz Zevaid 5/187; Cem'-ül Fevaid 1/849

Zabıt şekli: Verilmiş me'hazlerin bir kısmı aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği lafızlarla; sair me'hazlerde ise:
اِنَّ هذَا الْاَمْرَ اِذَا وَصَلَ اِلَى بَنِى الْعَبَّاسِ... حَتّىَ يُسَلِّمُوهَا اِلَى عِيسَى lafzıyla da rivayet edilmiştir.

Meâli: Risale-i Nur'un ilgili yerinde mânası verilmiştir.

* * *

814- اَلْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْاَنْبِيَاءِ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 419; Barla Lâhikası sh: 375; Tarihçe-i Hayat sh:8

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/26; Tirmizî kitab:39, bab:19; Müsned-ül Firdevs 3/74, 75; Cem'-ül Cevami' – Suyutî hadîs no: 11219; Mecma-uz Zevaid 1/124; Câmi'-ül Kebir – Ebu Davud 1/431; El-Feth-ül Kebir 1/227 ve 2/251 ve 268

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi:

...وَاِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ الْاَنْبِيَاءِ وَرَّثُوا الْعِلْمَ، مَنْ اَخَذَهُ اَخَذَ بِحَظٍّ وَافِرٍ...

Diğer me'hazlerde:

اَلْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْاَنْبِيَاءِ، اِنَّ الْاَنْبِيَاءَ لَمْ يُوَرِّثُوا دِينَاراً وَلاَ دِرْهَمًا، اِنَّمَا وَرَّثُوا الْعِلْمَ لِيُعْمَلَ بِهِ. فَمَنْ اَخَذَهُ اَخَذَ بِحَظٍّ وَافِرٍ

Meâli: (Birinci hadîsin) Muhakkak ki âlimler, Enbiya'nın vârisleridir ki; ilmi ve hakikatı veraset yoluyla alırlar. Kim ki bu vârisliğe nâil oldu, işte o büyük fazilete ermiştir.

Bu hadîs-i şerifler, Enbiya'nın vârisleri olan ülemanın hangileri olacağını da beraber ifade buyurmuştur. Buna göre, her arapça öğrenen, ülema sınıfına dâhil olamıyacakları gibi, Enbiyanın vârisleri ise aslâ değildirler. Ancak hadîslerde gösterildiği gibi, Peygamberlerin ilimlerini, hakikatlarını ve ahlâklarını alan âlimler, o mazhariyete nâil olabilirler.

* * *

815- تَخَلَّقُوا بِاَخْلاَقِ رَسُولِ اللّهِ

Risalede yeri: Şuâlar sh: 419

Me'hazler: (Not: Aynı bu ibare ile değil, fakat Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) اِنَّمَا بُعِثْتُ لاُتَمِّمَ مَكَارِمَ الْاَخْلاَقِ yahut مَحَاسِنَ الْاَخْلاَقِ... gibi hadîslerin manevî ifadelerinden mezkûr mâna anlaşılmaktadır. Yani: "Benim Allah tarafından gönderilmem güzel ahlâkları tamamlamak içindir..." Hem اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّهَ فَاتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ اللّهُ... (Âl-i İmran Sûresi, âyet:31) âyeti Kur'an'ın lisanında; yani fermanında فَاتَّبِعُونِى "Bana tabi' olunuz" ile, Resulullah'a her hususta ittibaı emreder.

Hem لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِى رَسُولِ اللّهِ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ (Ahzab Sûresi, âyet: 21; keza Mümtahine Sûresi, âyet: 4 ve 6 tefsirlerinde), Tefsir-i İbn-i Kesir 3/406'da: "Resulullah'ın güzel ahlâkları ile tahalluka emrettiğini kaydeder. Ve keza وَاِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ (Kalem Sûresi, âyet:4)de aynı mes'eleyi gösterir. İşte bu durum ve manevî emirler müvacehesinde تَخَلَّقُوا بِاَخْلاَقِ رَسُولِ اللّهِ hüküm ve neticesi kendiliğinden ortaya çıkar.

Meâli: "Resulullah'ın ahlâklarıyla ahlâklanınız!.."

* * *

816- لاَ مَهْدِيَّ اِلاَّ عِيسَى

Risalede yeri: Şuâlar sh: 420 ve daha Müdafaalar gibi Nur'un sair yerlerinde de bulunabilir.

Me'hazler: (Not: Üstad Bediüzzaman Hazretleri, Denizli ve Afyon Mahkemelerinde ehl-i vukufların raporlarına karşı ve ayrıca savcıların o rapora dayanarak hazırladıkları iddianamelerindeki aynı mevzuya cevab verirken: Bu hadîsin, bazı ülema-i Hanefiyece ileri sürüldüğünü ve böylece hadîsin sahih ve merfu' olmayıp, ya çok zaif ya da mevzu' olduğunu remzen ifade etmek istemiştir. Zaten hadîs kitaplarında da, hadîsin çok zaif senedli olduğuna ve mânası itibariyle diğer sahih hadîsler karşısında zıddiyet içerisinde olduğuna işaret edilmiştir. Nümûne için El-İşâa Fi-Eşrat-is Sâa sh: 112'ye bakılabilir. Ayrıca hadîsi kaydeden bazı kitapların me'hazlerini de kaydediyoruz.)

Tarih-ül Hülefa – Suyutî sh: 234; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 2/370; Cem'-ül Fevaid 2/586; El-Feth-ül Kebir 3/363

Zabıt şekli: وَلاَ مَهْدِيَّ اِلاَّ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ...

Meâli: "Mehdî ise, ancak İbn-i Meryem olan İsa Aleyhisselâm'dır..."

* * *

817- *«Rivayât-ı sahiha ile, Leyle-i Kadr'i Ramazanın nısf-ı âhirinde, hususan aşr-ı âhirinde arayınız ferman etmesiyle...»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 509 ve daha Nur'un sair mektuplar gibi yerleri...

Me'hazler: Sahih-i Buharî 3/60; Sahih-i Müslim 2/823; Sahih-i İbn-i Hibban 5/273 ve 276; Şerh-üs Sünne – Begavî 6/380; Türkçe Tercüme Buharî hadîs no: 948-949 ve 950; Mu'cem-üt Taberanî El-Evsat 2/1306

Zabıt şekli: تَحَرَّوْا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِى السَّبْعِ الْاَوَاخِرِ

Yahut: ..تَحَرَّوْا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِى الْعَشْرِ الْاَوَاخِرِ ifadeleriyledir.

Meâli: "Kadir gecesini Ramazanın son haftası içinde arayınız."

İkinci hadîste: "Kadir gecesini Ramazan'ın son on günleri içinde taharri ediniz."

* * *

Beşinci Şuâ'ın geçmiş Nur Risalelerinden zâid olan hadîsleri

Beşinci Şuâ Risalesi, ihtiva ettiği hadîs ve rivayetler itibariyle Risale-i

Nur'un Ondokuzuncu Mektub'undan sonra, en çok hadîsler içinde bulunan bir risaledir. Onun bazı hadîsleri Risale-i Nur'un sair yerlerinde de geçtiği ve Nur'un Sözler sırasından bu yana yazılıp me'hazleri verildiği için, burada tekrarlanmamıştır.

Hem Beşinci Şuâ'ın "Birinci Mes'ele, İkinci Mes'ele, Üçüncü Mes'ele" diye kaydedilmiş mes'eleleri, birer hadîs veya birer rivayet olarak değil, belki aynı cinsten vârid olmuş bütün hadîslerin birer hülâsaları olarak o hakikatlı mes'elelere birer başlık ve birer ünvan tarzındadırlar.

Meselâ: Onun bir mes'elesi olan: "Âhirzamanda bir kısım şahıslar, ulûhiyyet dava edecekler ve raiyyetini kendine secde ettirecekler." diye yazılmış. İşte bu ünvan ve bu başlık, Deccal'ın veya Deccalların ulûhiyyet dava edecekleri hakkında gelen umum hadîs-i şeriflerin tamamına bakar. Ve hâkeza, Beşinci Şuâ'ın bütün mes'eleleri böyledir. Bu durumda, Beşinci Şuâ'ın herhangi bir mes'elesi, yalnız bir tek hadîs-i şerife tatbik edilmesi doğru değil ve doğru olamaz. Biz, Beşinci Şuâ'da geçen ve "Mes'eleler" başlığı altında kaydedilmiş hadîs-i şeriflerin me'hazlerini araştırırken; bu babda yazılmış toplu ve geniş muhtevalı eserlerden de büyük ölçüde istifade ettik. Meselâ: Kitab-ün Nihaye – İbn-i Kesir, El-Örf-ül Verdi Fi-Ahbar-il Mehdî – Suyutî, Muhtasar-ı Tezkiret-ül Kurtubî – Şa'ranî, El-İşâa Fi-Eşrat-is Sâa – Seyyid Muhammed Berzencî gibi eserler...

* * *

818- *«Çok maslahatlar için umûr-u gaybiye gizli kaldığından, herkes her dakikada hem ecelini, hem bekasını düşündüğü için; hem dünyaya, hem âhiretine çalışabildiği gibi, her asırda dahi hem kıyamet kopacağını, hem dünyanın devamını düşünebildiği için; hem dünyanın fâniliğinde hayat-ı bakıyeye, hem hiç ölmeyecek gibi imaret-i dünyaya çalışabilir.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 580 ve daha bu mâna sair risalelerde varsa...

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 1/190 ve 202; El-Hütab-ul Minberiye sh: 113 (İbn-ül Esir'in "Garib-ül Hadîs" kitabından nakil); Emsal-i Hazret-i Ali sh: 38 ve 42; Feyz-ül Kadir – Menavî 1/532 hadîs no: 1086 ve 2/12 hadîs no: 1201

Zabıt şekli: اَصْلِحُوا دُنْيَاكُمْ كَاَنَّكُمْ تَعِيشُونَ اَبَداً وَاعْمَلُوا لِآخِرَتِكُمْ كَاَنَّكُمْ تَمُوتُونَ غَداً

Meâli: "Dünyanızı ıslah ve i'mar ediniz, öyle ki, âdeta ebedî yaşayacakmışsınız gibi.. ve âhiretiniz için öyle çalışınız ki, sanki yarın ölecekmişsiniz gibi..."

* * *

819- *«Meşhur olmuş ki: "İslâm Deccalı öldüğü vakit, ona hizmet eden şeytan, İstanbul'da, Dikilitaş'ta bütün dünyaya bağıracak ve herkes o sesi işitecek ki, o öldü."»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 581

Me'hazler: Not: Bu sözün "Meşhur olmuş ki" başlığıyla ve tarz-ı ifadesiyle, bir hadîs veya rivayet olmadığını göstermekle beraber, bazı büyük ehl-i keşif evliyanın aynı aynına mânası çıkmış gayet doğru ve sahih hadîslerin kaynağından istihraç edilmiş bir söz olduğunu göstermektedir. Ancak bu sözün kime ait olduğunu, hangi kitapta yazılı bulunduğuna dair henüz bir me'haz bulamadım. Hadîs olmadığı için de, fazla ehemmiyeti olmakla birlikte, hadîs derecesinde olmadığı için üstünde fazla durmadım.

* * *

820- *«Deccal o kadar kuvvetlidir ve devam eder; yalnız Hazret-i İsa (A.S.) onu öldürebilir. Başka çare olamaz.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 581

Me'hazler: (199 numarada da bazı me'hazler verilmiştir. Bakılabilir.) Menhat-ül Ma'bud – Ebu Davud-u Tayalisî 2/219; Müstedrek-ül Hâkim 4/482; Muhtasar-ı Tezkiret-ül Kurtubî sh: 149; Kenz-ül Ummal 14/334

Zabıt şekli: (Not: Deccal'ın ölümü, bütün sahih hadîs-i şeriflerde ancak Hazret-i İsa'nın (A.S.) eliyle olacağı bildirilmiştir. Dolayısıyla bütün o hadîsler bu hususa da bakarlar. Bununla beraber hâs olarak bu hususu aynen ifade eden bir çok hadîslerden sadece birisinin metnini veriyoruz.)

Meselâ: لَمْ يُسَلَّطْ عَلَى الدَّجَّالِ اِلاَّ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ

Meâli: "Deccal'ı yalnız İbn-i Meryem İsa (A.S) mağlub edebilir ve öldürebilir."

* * *

821- *«Rivayette var ki: Âhirzamanın müstebid hâkimleri, hususan Deccal'ın yalancı cennet ve cehennemi bulunur.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 583

Me'hazler: Kitab-ün Nihaye – İbn-i Kesir 1/80 ve 86; Cem'-ül Fevaid 2/740; Cem'-ül Cevami' hadîs no: 10662; Feyz-ül Kadir hadîs no: 4249 ve 4251; Müsned-ül Firdevs 2/237; Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur 5/355; Muhtasar-ı Tezkiret-ül Kurtubî sh: 148; Türkçe Tercüme Buharî hadîs no: 1407; Türkçe Tercüme Riyaz-üs Salihîn 3/330 hadîs no: 1850

Zabıt şekli: ...وَمَعَهُ نَهْرَانِ، اَنَا اَعْلَمُ بِهِمَا مِنْهُ. نَهْرٌ يَقُولُ لَهُ الْجَنَّةُ وَنَهْرٌ يَقُولُ النَّارُ.

فَمَنْ أَدْخِلَ الَّذِي يُسَمِّيهِ الْجَنَّةُ فَهُوَ النَّارُ وَمَنْ أُدْخِلَ الَّذِي يُسَمِّيهِ النَّارُ فَهُوَ الْجَنَّةُ...

Meâli: "Deccal'la beraber iki nehir dahi bulunur. Ben, onların ne olduğunu biliyorum. Bir nehri, Deccal cennet diye gösterecek, diğerini ise, cehennem diye tanıtacak. Kim ki cennet diye adlandırılan nehre konulursa, o cehennemdedir.. ve kim ki cehennem diye isimlendirilen şeye idhal edilirse, o cennettir."

* * *

822- *«Rivayette vardır ki: Âhirzamanda Deccal gibi bir kısım şahıslar, ulûhiyyet dava edecekler ve kendilerine secde ettirecekler.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 584

Me'hazler: Türkçe Tercüme Buharî 6/288 hadîs no: 893; Türkçe Tercüme Sahih-i Müslim 8/482; Kitab-ün Nihaye – İbn-i Kesir 2/703; Cem'-ül Fevaid 2/737; Müsned-ül Firdevs 2/236; Müsned-i Ahmed 3/211; Muhtasar-ı Tezkiret-ül Kurtubî sh: 147; Kenz-ül Ummal 14/310 Müstedrek-ül Hâkim'den nakil; ve yine Kenz-ül Ummal 14/312

Zabıt şekli: İbn-i Ebi Şeybe'nin tahric etmiş olduğu bir hadîste:

وَإِنَّهُ مَتَى يَخْرُجُ، يَزْعُمُ أَنَّهُ اللّٰهُ. فَمَنْ آمَنَ بِهِ وَاتَّبَعَهُ وَصَدَّقَهُ فَلَيْسَ يَنْفَعُهُ صَالِحٌ مِنْ عَمَلٍ سَلَفَ وَمَنْ كَفَرَ بِهِ وَكَذَّبَ فَلَيْسَ يُعَاتَبُ بِشَيْءٍ مِنْ عَمَلٍ سَلَفَ وَإِنَّهُ سَيَظْهَرُ عَلَى الْأَرْضِ كُلِّهَا إِلَّا الْحَرَمَ وَبَيْتَ الْمَقْدِسِ وَإِنَّهُ يَحْصُرُ الْمُؤْمِنِينَ فِي بَيْتِ الْمَقْدِسِ.

Meâli: "Deccal çıktığı zaman kendinin Allah olduğunu iddia eder. Kim ki ona iman edip tabi' olur ve onu tasdik ederse, artık onun geçmiş hiç bir salih ameli ona menfaat vermiyecektir.. ve her kim onu tekzib edip yalanlarsa, onun geçmiş günahlarının hiçbirisinden muahaze edilmiyecektir... Hem Deccal bütün yeryüzünü istilâ edecek; ancak Mekke, Medine ve Beyt-ül Makdis bundan hâriçtir. Hem o, mü'minleri Beyt-ül Makdis'te muhasara altına alacaktır..."

* * *

823- *«Rivayette var ki: Fitne-i âhirzaman o kadar dehşetlidir ki kimse nefsine hâkim olmaz.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 584

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 1/315 ve 2/185 ve 3/9; Muhtasar-ı Tezkiret-ül Kurtubî sh: 148-152; Müsned-ül Firdevs 1/266; İs'af-ür Ragibîn, Nur-ul Ebsar kenarında sh: 145 Müstedrek-ül Hâkim'den nakil; El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/217; En-Nihaye – İbn-i Kesir 1/32-48

Zabıt şekli: Bu hususta çeşitli lafızlarda hadîsler vardır. Meselâ:

اِذَا سَمِعْتُمْ بِالدَّجَّالِ فَفِرُّوا مِنْهُ، فَاِنَّ الرَّجُلَ يَأْتِيهِ لِيَرُدَّ عَلَيْهِ فَيَتَّبِعَهُ لِمَا يَرَى مَعَهُ مِنَ الشُّبُهَاتِ İmran bin Hasin'den nakil...

Başka bir hadîs: يَحِلُّ بِأُمَّتِي فِي آخِرِ الزَّمَانِ بَلاَءٌ شَدِيدٌ مِنْ سُلْطَانِهِمْ، لَمْ يُسْمَعْ بَلاَءٌ أَشَدَّ مِنْهُ، حَتَّى لاَ يَجِدَ الرَّجُلُ مَلْجَأً...

Meâli: "Deccal'ın çıktığını işittiğinizde ondan firar edip kaçınız. Çünki bir adam ona gelir, onu reddetmek üzere niyetlenip yanına gelir, fakat ona tabi' olup kalır. Çünki Deccal'la beraber kalbleri vesveselendiren çok şeyler vardır."

İkinci hadîsin meâli: "Benim ümmetime âhirzamanda onların sultanlarından büyük bir belâ ârız olur. Öyle bir belâ ki, daha hiç onun gibi işitilmemiştir. Hattâ öyle ki, âdeta kişi ondan kurtulmanın hiç bir çaresini bulamıyacaktır."

* * *

824- *Emr-i Peygamberî ile (A.S.M.), bütün ümmet Deccal fitnesinden istiaze etmiş. Azab-ı kabirden sonra:* مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَّالِ وَمِنْ فِتْنَةِ آخِرِ الزَّمَانِ *vird-i ümmet olmuş.*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 584

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/211 ve 2/126 ve 8/97, 98, 100 ve 9/75; Sahih-i Müslim 2/2200; El-Feth-ül Kebir 1/240, 241, 242, 427; Müsned-i Ahmed 2/185, 186, 141, 288, 454, 467, 469, 477, 482, 522 ve 3/233, 235 ve 5/19 ve 6/207, 270; Nesaî kitab: 52, bab: 46, 47 ve 49

Zabıt şekli: Buharî'nin bir hadîsi: عن ابى هريرة (رض): كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ يَدْعُو: اَللّٰهُمَّ اِنِّي اَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ...وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ...

Meâli: Ebu Hüreyre'den (R.A.) rivayet: Resulullah (A.S.M.) şöyle dua ederdi: "Allah'ım! Ben sana azab-ı kabirden.. ve Mesih-i Deccal fitnesinden sığınıyorum..."

* * *

825- *«Rivayette var ki; Süfyan büyük bir âlim olacak, ilim ile dalâlete düşer ve çok âlimler ona tabi' olacaklar.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 585

Me'hazler: Bu metnin ilk yarısı için, tıpatıp ve aynı lafızlarla bir hadîs ve rivayete rastlanmadı. Yani bizdeki kitaplarda bulunamadı. Fakat hadîsin

diğer yarısı olan: "Ve çok âlimler ona tabi' olacaklar" hadîsleri ise sahih olarak bulunmaktadır. Hadîslerde bulunmayan kısmı ise, belki de hadîs olmayıp, tefsir ve şerh tarzında selef-i salihînden rivayet edilmiş bir eser de olabilir.

Meselâ bazı hadîsler şöyledir: لَاَنَا مِنْ غَيْرِ الدَّجَّالِ اَخْوَفُ عَلَيْكُمْ مِنَ الدَّجَّالِ. فَقِيلَ وَمَا ذٰلِكَ؟ فَقَالَ مِنْ اَئِمَّةِ الْمُضِلِّينَ

Yani: "Ben sizin için Deccal'dan daha çok korktuğum bir şey vardır." Sorulmuş: "O nedir yâ Resulallah?" Ferman buyurmuş: "Dalâlete götüren imamlardan..."

Keza, İhya-u Ulûm-id Din 1/59 Müsned-i Ahmed'den nakil; El-Musannef – San'anî 11/393; İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn 1/573 aynı mânaya dair bir kaç hadîs, âyet ve tefsir ve tahlilleriyle beraber.

Zabıt şekli: يَتْبَعُ الدَّجَّالَ مِنْ اُمَّتِى سَبْعُونَ اَلْفًا عَلَيْهِمُ السِّيجَانُ

Meâli: "Ümmetimden başı sarıklı yetmiş bin âlim kişi, Deccal'a tabi' olacaklar."

* * *

826- *«İslâmların Deccal'ı ayrıdır. Hattâ bir kısım ehl-i tahkik İmam-ı Ali'nin (R.A.) dediği gibi demişler ki: "Onların Deccal'ı Süfyan'dır. İslâmlar içinde çıkacak, aldatmakla iş görecek. Kâfirlerin büyük Deccal'ı ayrıdır.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 585

Me'hazler: El-Örf-ül Verdî Fi-Ahbar-il Mehdî Risalesi, El-Havî Lil-Fetavâ içinde olarak 2/234; El-Fütûhat-ül İslâmiye – Ahmed Zeynî Dahlan sh: 294; El-İşâa Fi-Eşrat-is Sâa – Berzencî sh: 95-99; Muhtasar-ı Tezkiret-ül Kurtubî sh: 133-134; El-Fetavi-l Hadîsiyye – İbn-i Hacer-il Heysemî sh: 36 gibi eserler ve bu eserlerin allâme ve muhaddis olan müellif ve sahiplerinin kanaatları, aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği gibidir. Hem Eşrat-ı Saat ve Kıyamet alâmetlerini bir araya toplıyan büyük allâmelerin hepsi, İslâm âleminde evvelâ Mehdî ve Süfyanî hakkında vârid olmuş hadîsleri kaydetmişler. Yani önce Mehdî ve Süfyanî, sonra da Deccal ve Hazret-i İsa'nın geleceği hakkındaki hadîsleri sıra ile yazmışlar, mes'eleyi iki bölüm halinde ele almışlardır. İmam-ı Ali'nin (R.A.) mezkûr sözünün me'hazı ise Ercûze Kasidesi'ndekinden başka bizdeki me'hazlerde bulunamadı. Lâkin, "Aldatmakla iş görecek" kaydı ise, El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 7/488 ve hadîs no: 37459'da şöyledir:

مَنْ سَمِعَ مِنْكُمْ بِخُرُوجِ الدَّجَّالِ فَلْيَنَأْ عَنْهُ مَا اسْتَطَاعَ. فَاِنَّ الرَّجُلَ يَاْتِيهِ وَهُوَ يَحْسَبُ اَنَّهُ مُؤْمِنٌ فَمَا يَزَالُ بِهِ حَتّٰى يَتَّبِعَهُ مِمَّا يَرَى مِنَ الشُّبُهَاتِ

El-Örf-ül Verdî Fi-Ahbar-il Mehdî Risalesi'ndeki bir hadîs de şöyledir:

لاَ يَجِيءُ الْمَهْدِيُّ حَتّىَ يَقُومُ السُّفْيَانِيُّ عَلَى اَعْوَادِهَا

Ayrıca bu mes'elede daha geniş me'hazler için bu kitabın Hadîs Cetvelini 200 no.lu bölümüne de bakılabilir.

Meâlleri: "Deccal'ın çıktığını duyduğunuzda, mümkün mertebe ona yaklaşmayın. Çünki, adam onu mü'min zannederek yanına gider, beraberinde biraz kalır, sonra ondaki şüphelerle ona tabi' olup tuzağına düşer."

İkinci hadîsin meâli: "Süfyanî Deccal çıkmadığı müddetçe, Mehdî de gelmiyecektir."

* * *

827- *«Rivayetlerde vukuat-ı Süfyaniye ve hâdisât-ı istikbaliye Şam'ın etrafında ve Arabistan'da tasvir edilmiş.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 585

Me'hazler: Deccal, Süfyanî, Mehdî ve Hazret-i İsa'nın gelmesi hakkında gelen bütün hadîsler: Hicaz, Irak, Şam, Kudüs, Kûfe, Halep, Antakya ve bazı rivayetlerde İstanbul gibi yerler beraber zikredilmiştir. Bunun için ayrı bir me'haz ve delil göstermeye gerek duymadık.

* * *

828- *«Rivayetlerde, eşhas-ı âhirzamanın fevkalâde iktidarlarından bahsedilmiş.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 585

Me'hazler: Hazret-i Üstad bu mes'eleyi, âhirzamanda gelecek Deccal gibi şahısların vaziyetlerini bildiren umum hadîslerden almış olduğu bir husustur. Lâkin Deccal ile ilgili bütün hadîs-i şerif veya rivayetler bu mes'eleyi aynen öyle gösterirler. Meselâ hadîslerde yazıldığı gibi; onun ölüleri zâhirde dirilteceği, dehşetli bir merkebi ve o merkebin çok acib sür'atli yürüyüşü.. görünürde yağmur yağdırması.. ve hâkeza Deccal'ı tavsif eden bütün hadîsler bu mânayı böyle göstermişler. Bu hususta dahi muayyen me'hazler vermeye gerek duymadım.

* * *

829- *«Rivayette var ki: Âhirzamanda bir erkek, kırk kadına nezaret eder.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 586

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/31 ve 2/136 ve 7/47-48 ve 8/203; Sahih-i Müslim hadîs no: 58; İbn-i Mace kitab:36, bab:25; Müsned-i Ahmed 3/98, 120, 176,

202, 219, 273, 277, 286, 289; Ebu Davud-u Tayalisî hadîs no: 1984; Cem'-ül Fevaid 1/394; Müsned-ül Firdevs 5/85; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 19/157; El-Feth-ül Kebir 1/417 ve 3/54; El-İşâa sh: 119

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi:

تَكْثُرُ النِّسَاءُ وَيَقِلُّ الرِّجَالُ حَتَّى يَكُونَ لِخَمْسِينَ امْرَأَةٍ الْقَيِّمُ الْوَاحِدُ

Meâli: "Âhirzamanda kadınlar çoğalıp, erkekler azalacak. Hattâ elli kadına bir erkek kayyimlik edecek."

* * *

830- *«Hazret-i İsa (A.S.) gelir, Hazret-i Mehdî'ye namazda iktida eder, tabi' olur.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 587

Me'hazler: Türkçe Tercüme Buharî 1/83 hadîs no: 1406 ve 5/208; Türkçe Tercüme Riyaz-üs Salihîn 3/333 hadîs no: 1857; El-Feth-ül Kebir 2/143 ve 3/383; El-Musannef – San'anî 11/399; Muhtasar-ı Tezkiret-ül Kurtubî sh: 134; Nur-ul Ebsar sh: 188; İs'af-ür Ragibîn sh: 147; El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/222, 241 ve 244

Zabıt şekli: Buharî ve diğer me'hazlerde rivayet tarzları, ayrı ayrı tarik ve lafızlarla gelmiştir. Meselâ El-Havi Lil-Fetavâ eserinde:
اَلْمَهْدِيُّ مِنَّا الَّذِي يُصَلِّي عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ خَلْفَهُ ve bu gibi hadîslerden dolayı İbn-i Sirin gibi bir büyük müçtehid kat'iyyen hükmetmiş, demiştir ki: "Büyük ve asıl Mehdî, Hazret-i İsa'nın arkasında namaz kıldığı zâttır..." Keza El-Musannef'deki rivayet de aynen böyledir.

Meâli: El-Örf-ül Verdî'deki hadîs: "Mehdî bizdendir ki, Hazret-i İsa onun arkasında namaz kılar..."

* * *

831- *«Rivayette var ki: Deccal'ın mühim kuvveti yahudîdir. Yahudîler severek tabi' olurlar.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 587

Me'hazler: Türkçe Tercüme Riyaz-üs Salihîn 3/325 hadîs no: 1844; Sahih-i Müslim 2/405; El-Feth-ül Kebir 3/409 Müsned-i Ahmed ve Sahih-i Müslim'den nakil; El-İşâa Fi-Eşrat-is Sâa sh: 125; En-Nihaye Ev-il Melâhim – İbn-i Kesir 2/95; Müsned-i Ahmed 3/224; Kenz-ül Ummal 14/582 ve 618; El-Musannef – San'anî 11/394 bir çok sahih kaynaklardan nakil; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 24/430; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 7/2517; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 7/49 hadîs no: 37459

Zabıt şekli: يَخْرُجُ الدَّجَّالُ مِنْ يَهُودِيَّةِ اصْبَهَان، مَعَهُ سَبْعُونَ اَلْفًا مِنَ الْيَهُود عَلَيْهِمُ التَّيجَانُ

Bir başka hadîs: عَامَّةُ مَنْ يَتَّبِعُ الدَّجَّالَ يَهُودُ اَصْبَهَان

Üçüncü bir hadîs: اَكْثَرُ اَتْبَاعِ الدَّجَّالِ الْيَهُودُ وَالنِّسَاءُ وَالْاَعْرَابُ

Meâlleri:

1- "Deccal, İsfahan yahudîleri içinden çıkacak. Beraberinde yetmiş bin taylasanlı yahudî bulunacak."

2- "Deccala tabi' olanların ekserisi İsfahan yahudîleridir."

3- "Deccalın ekser etbaı, yahudîler, kadınlar ve a'rab, yani dağda-bağda yaşayan bedevîler olacak."

* * *

832- *«Ye'cüc ve Me'cüc hâdisatının icmali Kur'an'da olduğu gibi, rivayette bir kısım tafsilat var.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 588

Me'hazler: Kur'an-ı Kerim'de, Yecüc ve Me'cüc'den iki yerde bahis var. Birisi: Kehf Sûresi âyet: 94'de; Zülkarneyn'e Ye'cüc ve Me'cüc'ün fesad ve garatleri şikâyet tarzında zikredilmiş... İkincisi de: Enbiya Sûresi âyet: 96'da; âhirzamanda Ye'cüc ve Me'cüc'ün seddi delerek, dünyaya yayılacaklarını bildirmektedir.

Hadîslerde olan me'hazler: Sahih-i Müslim Kitab-ül Fiten bab: İktirab-ül Fiten hadîs no: 2; Cem'-ül Fevaid 2/738; Muhtasar-ı Tezkiret-ül Kurtubî sh: 149; Kenz-ül Ummal 14/338, 343; ve bir çok hadîsler ve geniş me'hazler için bak: Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 538

Zabıt şekli: لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّهُ وَيْلٌ لِلْعَرَبِ مِنْ شَرٍّ قَدِ اقْتَرَبَ، اُفْتِحَ الْيَوْمَ رَدْمُ يَاْجُوجَ وَمَاْجُوجَ مِثْلُ هذه وَحَلَّقَ بِاَصَابِعِه الْابْهَامَ وَالَّتِى تَلِيهَا. قِيلَ اَنُهْلَكُ وَفِينَا الصَّالِحُونَ؟ قَالَ نَعَمْ اِذَا كَثُرَ الْخُبْثُ

Meâli: "Lâilâheillallah! Araplara yaklaşmakta olan büyük bir şerden veyl olsun. O günü Ye'cüc ve Me'cüc'ün seddi açılacaktır." Ve Resul-i Ekrem şehadet parmağıyla orta parmağını halka ederek; "Böyle açılacaktır." diye ferman etmiştir. Sahabeler sormuşlar: "İçimizde sâlih kullar bulunduğu halde, yine helâk olacak mıyız?" Ferman etmiş: "Evet, habislik ve günahlar çoğalınca ola-

caktır." (Şeyheyn, Tirmizî ve İbn-i Mace'den nakil...)

* * *

833- *«Rivayette var ki: İsa Aleyhisselâm, Deccal'ı öldürdüğü münasebetiyle, Deccal'ın fevkalâde büyük ve minareden daha yüksek bir azamet-i heykelde.. ve Hazret-i İsa (A.S.) ona nisbeten çok küçük bulunduğunu gösterir.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 588; Kastamonu L. sh: 80

Me'hazler: (Not: Kastamonu Lâhikasında, Hazret-i Üstad bu rivayetin başka bir vechini kaydetmiş ve "Hazret-i İsa (A.S.) on arşın yukarı atlayıp, harbesini ancak onun ayak topuğuna ulaştıracak..." kısmını da yazmış. Hazret-i Üstad'ın bu rivayeti bu tarzda nakletmesi, herhalde onu bir mes'ele halinde ve yekûn rivayetlerin netice ve hülâsaları olarak kaydetmek istemiştir. Yoksa, bu şekil bir hüküm, muayyen bir hadîste bulunamadı.)

Bazı me'hazler: Cem'-ül Cevami' – Suyutî hadîs no: 10662; Ed-Dürr-ül Mensur 5/355; Feyz-ül Kadir hadîs no: 4249; Mecma-uz Zevaid 8/344; El Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/588

Zabıt şekli: 1- اَلدَّجَّالُ يَخُوضُ فِى الْبَحْرِ اِلَى كَعْبَيْهِ وَيَتَنَاوَلُ السَّحَابَ وَيَسْبِقُ الشَّمْسَ اِلَى مَغْرِبِهَا..الخ.

2- "Hazret-i İsa (A.S.) harbesini Deccal'ın sendüvetine yani ayak topuğuna vuracak" diye kaydedilmiş. Ancak "On arşın yukarı atlar" ifadesi bulunamadı.

3- İmam-ı Suyutî, Hazret-i Musa'nın (A.S.) Avc bin Unk ile harb ettiği zaman, on arşın yukarı atlıyarak asâsını ancak onun ayak topuğuna ulaştırabilmiştir diye nakletmiş. Fakat bu âhirki rivayet, Hazret-i İsa ve Deccal olarak değil, Hazret-i Musa ve Avc arasındaki muharebe hâdisesini bildirmektedir.

Meâli: (Arapça hadîsin meâli) "Deccal, denize girecek, fakat yalnız dizine kadar suya batacak. Başı ise, bulutların arasında olacak ve güneş ile mağribine kadar yarışacak ve geçecek... ilh."

* * *

834- *«Rivayette var ki: Deccal çıktığı gün, bütün dünya işitir ve kırk günde dünyayı gezer ve harikulâde bir eşeği vardır.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 589

Me'hazler: Kitab-ün Nihaye – İbn-i Kesir 2/80-82; Kenz-ül Ummal 14/330; Muhtasar-ı Tezkiret-ül Kurtubî sh: 146, 147 ve 148; El-İşâa sh: 127; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 7/495-500 hadîs no: 37498 ve ayrıca da Hadîsler Cet-

velinin 198. bölümüne bakılabilir.

Zabıt şekli: Ebu Davud-u Tayalisî'nin Müsnedi'nden sahih olarak nakledilmiş bir hadîs-i şerifin bir parçası şöyledir:

يَخْرُجُ الْمَلْعُونُ الدَّجَّالُ مِنْ نَاحِيَةِ اَصْبَهَان، مِنْ قَرْيَةٍ يُقَالُ لَهَا الْيَهُودِيَّةُ، وَهُوَ رَاكِبُ حِمَارًا اَبْتَرَ، يَشْبَهُ الْبَغْلَ، مَا بَيْنَ اُذُنَىْ حِمَارِهِ اَرْبَعُونَ ذِرَاعًا

Ve hadîsin sonunda: فَاِذَا خَرَجَ يَصِيحُ ثَلاَثَ صَيْحَاتٍ يَسْمَعُ اَهْلُ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ

Başka bir rivayette: يَخْرُجُ الدَّجَّالُ فِى خَفْقَةٍ مِنَ الدِّينِ وَاِدْبَارٍ مِنَ الْعِلْمِ، يَسِيحُ فِى الْاَرْضِ اَرْبَعُونَ لَيْلَةً...وَلَهُ حِمَارٌ يَرْكَبُهُ، عَرْضُ مَا بَيْنَ اُذُنَيْهِ اَرْبَعُونَ ذِرَاعًا. فَيَقُولُ لِلنَّاسِ اَنَا رَبُّكُمْ وَهُوَ اَعْوَرُ...الخ.

Ve yine başka bir rivayette İbn-i Mes'ud (R.A.) demiş ki: "Deccal'ın merkebinin kulağının gölgesinde yetmiş bin kişi gölgelenebilecektir."

Meâlleri:

1- "Mel'un Deccal, İsfahan tarafından "Yahudiye" isimli bir köyden çıkacaktır. Bir kısır eşeğe binecek, o himar şeklen katıra benzer, o himarın iki kulakları arası kırk arşındır."

2- "Deccal çıktığı zaman, ardı ardına üç sayha ile bağıracak ki; bu sayhaları mağrib ve maşrık ahalisi işitecek."

3- "Deccal öyle bir zamanda çıkacak ki, dinin tam zayıfladığı ve din ilminin geri gerisine dönüp gittiği bir zamanda olacak. Deccal bütün yeryüzünü kırk gecede gezecek... Onun bir eşeği vardır, iki kulağının arası kırk arşın kadardır. İnsanlara diyecek: "Rabbiniz benim!" Halbuki o ise, kör ve âverdir..."

* * *

835- *Güneşin mağribden çıkması ve tevbe kapısının kapanması...*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 591

Me'hazler: Âhirzaman ve kıyamet alâmetlerinin en büyüklerinden olan bu hâdise, Kur'an'da işareti olduğu gibi, hadîslerde mütevatir tarzda bulunmaktadır.

Âyet: يَوْمَ يَاْتِى بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لاَ يَنْفَعُ نَفْسًا اِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ اَوْ كَسَبَتْ فِى اِيمَانِهَا خَيْرًا (En'am Sûresi, âyet:158)

Hadîsler: Sahih-i Buharî 9/74; Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir

sh: 147; En-Nihaye Ev-il Melâhim – İbn-i Kesir 1/36 Buharî'den nakil; El-İşâa Fi-Eşrat-is Sâa sh: 165; Kenz-ül Ummal 14/206; El-Feth-ül Kebir 3/26 ve 341 Müsned-i Ahmed ve Ebu Davud'dan nakil; ve bir çok me'hazler için bak: Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 103

Zabıt şekli: لاَ تَنْقَطِعُ التَّوْبَةُ حَتّىَ تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا...الخ.

Meâli:

1- Âyetin meâli: Ey Nebiyy-i Kerim! Senin Rabbinin bazı âyetleri o gün öyle çıkacak ki; insanın imanı, artık ona menfaat vermeyecektir. Eğer daha evvel iman etmemişse boşunadır. Yahut da o iman ile, daha evvel hayırlı ameller işlemişse, o da ayrıdır.

2- Hadîsin meâli: "İnsanlardan tevbe etme ve tevbenin kabulü kesilmiyecek, tâ ki, güneş mağribden doğmayınca..."

* * *

836- *Yerden Dabbet-ül Arz'ın zuhuru...*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 591

Me'hazler: (Not: Dabbet-ül Arz hakkında gelen hadîsler, sair mes'eleler gibi çeşitli lafız ve rivayetlerdir. Onun çıkacağı yer, yapacağı işler, insanlarla konuşması, şekil ve şemaili gibi sıfatları ayrı ayrı şekillerde beyan edilmiştir. Kur'an-ı Hakîm bu hâdise hakkında:

وَاِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ اَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِنَ الْاَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ اَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِاٰيَاتِنَا لاَ يُوقِنُونَ

(Neml Sûresi, âyet:82) âyetiyle işaret ettiği gibi, hadîslerde ise, mütevatir bir durumdadır.)

Meselâ: Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 155; Muhtasar-ı Tezkiret-ül Kurtubî sh: 157; El-İşâa Fi-Eşrat-is Sâa sh: 177.. ve hâkeza bütün hadîs kitaplarında Dabbet-ül Arz hakkında gelen hadîsler tevatür derecesinde çokturlar.

Zabıt şekli: El-İşâa eserinin müellifi gibi bazı muhakkik allâmeler, yekûn hadîslerin neticesi olarak demişlerdir ki: "Dabbet-ül Arz bir tek ferd değil, ancak bir nevi olacaktır." Ve aynen Hazret-i Üstad'ın görüşüne yakın fikir beyan etmişlerdir.

* * *

837- *«Rivayetlerde Hazret-i İsa'ya (A.S.) "Mesih" namı verildiği gibi, her iki Deccal'a dahi "Mesih" namı verilmiş. Ve bütün rivayetlerde:*

مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ *denilmiş.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 593

Me'hazler: (Not: Bu mes'elede, Hazret-i İsa'ya, hem de Deccala "Mesih" namı verildiği hakkındaki me'hazler verilecektir. Yoksa onun şerrinden istiaze hakkındaki me'hazler değil.)

Hazret-i İsa (A.S.) Kur'an'ın bir çok âyetlerinde "Mesih" ünvanıyla zikredildiği herkesin mâlumudur. Amma hadîslerde hem Hazret-i İsa'ya, hem de Deccal'a aynı lakabın verildiğini gösteren me'hazler, 826 no.lu bölümde verilmiş, oraya da müracaat olunabilir. Burada sadece nümûne için bir-iki me'haz veriyoruz:

Türkçe Tercüme Buharî 4/585 hadîs no: 677; ve keza ilk baskı Tercüme Buharî 4/879

Zabıt şekli: Hem Hazret-i İsa'ya (A.S.), hem de Deccal'a "Mesih" ünvanı aynen geçmektedir.

* * *

838- *«Rivayetlerde, her iki Deccal'ın harikulâde icraatlarından ve pek fevkalâde iktidarlarından ve heybetlerinden bahsedilmiş. Hattâ bedbaht bir kısım insanlar, onlara bir nevi ulûhiyyet isnad eder diye haber verilmiş.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 593

Me'hazler: Bu mes'elenin 820 ve 828 no.lu bölümlerde me'hazleri verilmiştir. Buradaki mes'ele ile mezkûr kısımlardaki mes'ele muhtevaca aynı şeylerdir. Ancak Hazret-i Üstad tarafından ayrı ayrı değerlendirme ve te'villendirmeye tabi' tutulmuştur. Gerek Deccal'ın kendisinin uluhiyyet dava etmesi, gerekse bazı bedbaht insanların ona ulûhiyyet isnad etmeleri hususları, mezkûr me'hazlerde hadîslerle meâlleri verilmiştir.

* * *

839- *«Rivayetlerde, "Deccal'ın bir gözü kördür" diye nazar-ı dikkati gözüne çevirerek Büyük Deccal'ın bir gözü kör ve ötekinin bir gözü, öteki göze nisbeten kör hükmünde olduğunu hadîste kaydetmekle...»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 595

Me'hazler: (Deccal'ı tavsif eden hemen hemen bütün hadîsler, onun bir gözünün "a'ver" yani sakat olduğunu -tabiri caiz ise- altını çizerek bilhassa bildirmektedirler. Bu hadîsler gayet sahih ve meşhurdurlar. Biz sadece bir kaç nümûnelik me'haz verip geçeceğiz.)

Sahih-i Müslim 2/375; En-Nihaye EEv-il Melâhim 1/68 (bir çok sahih rivayetler); Cem'-ül Fevaid 2/740; Türkçe Tercüme Sahih-i Müslim 8/483 hadîs no:

1407; Müsned-ül Firdevs 2/236; Müsned-i Ahmed 3/211; Kenz-ül Ummal 14/318 (bir çok kaynaklardan bir çok hadîsler); Tirmizî 2/93 ve hâkeza bir çok me'hazler verilebilir.

Zabıt şekli: اِنَّ اللّٰهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَيْسَ بِاَعْوَرَ، اَلاَ وَاِنَّ الْمَسِيحَ الدَّجَّالَ اَعْوَرُ الْعَيْنِ الْيُمْنَى، كَاَنَّ عَيْنَهُ عِنَبَةٌ طَافِيَةٌ

Yine Sahih-i Müslim'in başka bir hadîsi:

اَلدَّجَّالُ اَعْوَرُ الْعَيْنِ الْيُسْرَى، جُعَالُ الشَّعْرِ، مَعَهُ جَنَّةٌ وَنَارٌ...

Meâlleri: "Cenab-ı Allah (C.C.) elbette ki a'ver değildir. Lâkin kat'iyyen biliniz ki, Mesih olan Deccal'ın sağ gözü a'verdir. Âdeta onun gözü, üzüm tanesi gibi içi görünür."

İkinci hadîsin meâli: "Deccal sol gözünden a'verdir. Saçı gür olup beraberinde cennet ve cehennemi vardır."

* * *

840- *«Bir zaman, Resul-i Ekrem (A.S.M.) Hazret-i Ömer Radıyallahu Anh'a yahudi çocukları içinde birisini gösterdi, "İşte sûreti!" dedi. Hazret-i Ömer (R.A.), "Öyle ise ben bunu öldüreceğim" dedi. Ferman etti: "Eğer bu Süfyan ve İslâm Deccalı olsa, sen öldüremezsin; eğer o olmazsa onun sûretiyle öldürülmez."»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 595

Me'hazler: (Bu mes'ele Hz.Üstad tarafından, hadîslerde İbn-üs Sayyad denilen bir yahudî çocuğu ile alâkadar olarak gelen hadîslerin mecmuunun neticesi olarak kaydedilmiştir.)

Sahih-i Buharî 2/117-118 ve 3/86 ve 8/50; Sahih-i Müslim 2/373-374 ve 4/2240 ve 2243; En-Nihaye Ev-il Melâhim – İbn-i Kesir 1/66-67; El-Feth-ül Kebir 1/269 Buharî, Müslim ve Tirmizî'den nakil; El-Metalib-ül Âliye 4/354; Kenz-ül Ummal 4/331; El-Musannef – San'anî 11/389-390 bir kaç hadîs ve rivayet; Mu'cem-üt Taberanî El-Evsat 2/1183; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 7/499

Zabıt şekli: Resul-i Ekrem (A.S.M.) Hazret-i Ömer'in (R.A.) İbn-üs Sayyad denilen yahudî çocuğunu öldürmek istemesine karşılık:

اِنْ يَكُنْ هُوَ فَلاَ تُسَلَّطُ عَلَيْهِ وَاِنْ لَمْ يَكُنْ هُوَ فَلاَ خَيْرَ لَكَ فِى قَتْلِهِ demiş.

Yani: "Eğer bu o ise, sen ona galib gelerek öldüremezsin. Şâyet o değilse, onun katlinde bir fayda yoktur." ifadesiyle geldiği gibi; mânaca aynen, değişik

lafızlarla da ayrı ayrı hadîsler çokça vürûd etmiştir.

* * *

841- *«İslâm deccalı, "Sûre-i Ve-t Tîni Ve-z Zeytûni" mânasını merak edip soruyor, diye çoklar nakletmişler.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 596

Me'hazler: Bu mes'elede görüldüğü gibi; Hazret-i Üstad hem hâl zamanını, hem de geçmiş zamanı içine alan bir ifade ile ve fakat vaki' olmuş ve mânası aynen çıkmış bir hâdiseden bahsetmektedir. Şu halde, bu ifadenin mânasının hadîslerde olması mevzu-u bahis değildir. Daha evvelden de belki Muhyiddin-i Arabî gibi bazı ehl-i keşif haber vermiş olabilirler. Fakat hadîs olmadığı için üzerinde fazla durmadım...

* * *

842- *«Bir rivayette: "İslâm Deccal'ı Horasan taraflarından zuhur edecek" denilmiş.»*

Risalede yeri: Şuâlar sh: 596

Me'hazler: Şerh-üs Sünne – Begavî 7/326; En-Nihaye Ev-il Melâhim – İbn-i Kesir 1/91; El-Feth-ül Kebir 1/299 (Müsned-i Ahmed ve İbn-i Mace'den nakil); keza El-Feth-ül Kebir 2/114 (Tirmizî ve Hâkim'den nakil); Kenz-ül Ummal 11/261 ve 301; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 7/500

Zabıt şekli: اِنَّ الدَّجَّالَ يَخْرُجُ مِن قِبَلِ الْمَشْرِقِ مِنْ مَدِينَةٍ يُقَالُ لَهَا خُرَاسَان

Aynı hadîslerde, Mehdî'nin de Horasan tarafından zuhur edeceğini yazmışlardır.

Meâli: "Muhakkak, Deccal şark tarafından, Horasan denilen bir şehirden çıkacaktır."

(Beşinci Şuâ'ın 33 tane zâid olan hadîsleri son buldu.)

* * *

843- *«Madem hadîsçe namaz, mü'minin mi'racıdır ve mi'rac-ı ekberin cilvesine mazhardır...»*

Risalede yeri: (Not: Namaz mü'minin mi'racı olduğu, Risale-i Nur'un birkaç yerinde ifade edilmiştir. Ancak Şuâlar'da Elhüccetüzzehra Risalesi'nde "Madem hadîsçe... ilh." ibaresi bulunduğundan sadece oranın sahife numarasını veriyoruz:) Şuâlar sh: 643

Me'hazler: (Not: Me'hazlerde "Namaz, mü'minin mi'racıdır" ibaresiyle değil, "Namazda musalli olan kimse Rabbiyle münâcât edip konuşur" ve

"Cenab-ı Allah'ın Azze ve Celle namaz kılan kula teveccühü ve ikbali devam eder, tâ ki abd namazdan çıkıncaya kadar.. veyahut sağına soluna iltifat edinceye kadar." gibi iki türlü sahih ve müttefekun aleyh hadîs-i şerifler vardır.)

Buharî 1/113 Kitab-üs Salât bab:39; Müslim kitab:5 hadîs:54; Müsned-i Ahmed 2/34, 36, 67 ve 129 ve hâkeza birçok yerlerinde; Müsned-i İbn-il Ca'd 2/679 hadîs no: 1633, 1635; keza Sahih-i Müslim kitab:4 hadîs no: 108 ve 121; Ebu Davud kitab:2 bab:160; Nesaî kitab:13 bab:1; Tirmizî kitab:4 bab:60; Daremî kitab:2 bab:10; İbn-i Hanbel 2/26 ve 4/202 ve 5/93, 101 ve hâkeza sair yerlerinde...

Zabıt şekilleri: Buharî'nin hadîsi:

اِنَّ اَحَدَكُمْ اِذَا قَامَ فِى صَلاَتِه فَاِنَّمَا يُنَاجِى رَبَّهُ ، اَوْ رَبُّهُ بَيْنَهُ وَ بَيْنَ قِبْلَتِه.
فَلاَ يَبْزُقَنَّ فِى قِبْلَتِه... الخ.

İkinci tarz hadîslerden Müslim'in hadîsi:

لاَ يَزَالُ اللّٰه عَزَّ وَ جَلَّ مُقْبِلاً عَلَى الْعَبْدِ مَا لَمْ يَلْتَفِتْ... الخ.

Meâlleri: Me'hazlerden evvelki izahatta bir derece kısa meâlleri verilmiştir.

* * *

844- «*Bir zaman Benî-İsrail âlimlerinden bir kısmı huzur-u Peygamberî'de bazı sûrelerin başlarındaki* كهيعص * الم *gibi mukattaat-ı hurufiyeyi işittikleri vakit, hesab-ı cifrî ile dediler: "Yâ Muhammed! Senin ümmetinin müddeti azdır." Onlara mukabil dedi: "Az değil." Sair sûrelerin başlarındaki mukattaatı okudu ve ferman etti: "Daha var." Onlar sustular...*»

Risalede yeri: Şuâlar sh: 712; Sikke-i Tasdik-i Gaybî sh: 95 ve ayrıca Kastamonu Lâhikasında...

Me'hazler: Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 2/722; Mukaddemet-ü İbn-i Haldûn sh: 332; Kitab-üt Teshil Li-Ulûm-it Tenzil – Kilbî sh: 35; Tefsir-i İbn-i Cerir 1/68-71; Tefsir-i İbn-i Kesir 1/37

Zabıt şekli: Bu mes'elede iki tarz rivayet tarîki vardır. Birisi: İbn-i İshak Siyeri'nde ve Buharî'nin Tarih-i Kebiri'nde, İbn-i Cerir'in İbn-i Abbas'dan, o da Câbir bin Abdullah bin Rebab'dan naklettikleri rivayet.. İkincisi de: İbn-ül Menzer'in İbn-i Cüreyc'den naklettiği rivayettir. Her ikisinin hülâsaları şöyledir:

Yahudî âlimlerinden Ebu Yâsir bin Ahtab, bir kısım yahudîlerle birlikte Resul-i Ekrem'in oturmuş olduğu yerin yanından geçtikleri bir sırada, Resul-i

Ekrem (A.S.M.) Fatiha Sûresiyle, Bakara Sûresi'nin başı olan الم * ذلكَ الْكتَابُ... okuyordu. Ebu Yâsir'in kardeşi Huyey bin Ahtab Peygamber'den bu âyetleri duydu, kardeşi Ebu Yâsir'e geldi, dedi: "Biliyor musun, ben Muhammed'i dinledim, ona nâzil olan Kur'an'dan الم * ذلكَ الْكتَابُ... yı okuyordu."

Yahudîler dediler: "Sen bizzat bunu dinledin mi?" O dedi: "Evet aynen böyle dinledim."

Bunun üzerine Ebu Yâsir ve Huyey bin Ahtab beraberindeki yahudî âlimleriyle birlikte, Resulullah'a geldiler, dediler: "Yâ Muhammed! Sana nâzil olmuş olan âyetlerden الم * ذلكَ الْكتَابُ... âyetini demin okuduğunu hatırladın mı?"

Resul-i Ekrem (A.S.M.): "Evet, hatırladım." dedi.

Onlar dediler: "Bu, Cebrail vasıtasıyla sana Allah tarafından geldi değil mi?"

Peygamber (A.S.M.) dedi: "Evet aynen öyle..."

Yahudîler dediler: "Senden evvel gelen Peygamberlerin hiç birisinin ümmetinin müddeti bizce bilinmemektedir. Bu durumda seninkinin müddeti biliniyor ve ömrü çok azdır." Ve Huyey bin Ahtab veya Ebu Yâsir yanındaki yahudîlere dönerek dediler ki: "Elif 1'dir, Lâm 30'dur, Mim ise 40'tır. Bunun tamamı 71 sene eder. Öyle ise, ey yahudîler, ümmetinin ömrü sadece 71 sene olan bir Peygamber'in ümmeti olur musunuz?"

Sonra Peygamber'e dönerek dedi: "Yâ Muhammed! Senin yanında bundan başka da var mıdır?"

Peygamber dedi: "Evet vardır..." Dediler: "Nedir?" Dedi: المص

Ebu Yâsir bunu da hesapladı ve dedi: "Bu evvelkinden daha ağır ve uzundur ve 161 sene eder."

Yine sordular: "Dahası da var mı?"

Resul-i Ekrem (A.S.M.): "Evet daha da vardır" dedi.

Onlar: "O nedir?" dediler.

Resul-i Ekrem (A.S.M.) الر yi okudu.

Onlar: "Â! â!.. Bu daha ağır ve uzundur.. ve 231 sene eder."

Yine Ebu Yâsir veya Huyey sordu: "Daha da var mı?"

Resul-i Ekrem (A.S.M.): "Evet daha da var." dedi ve الر yı okudu. Yahudîler afalladılar, "Bu daha ağır ve uzun!." dediler ve "271 sene eder."

Sonra Ebu Yâsir dedi ki: "Yâ Muhammed! Senin emrin, işin bizi şaşırttı. Bilemiyoruz, ümmetinin müddeti az mıdır, çok mudur?" Ve kalktılar gittiler. Giderken yolda Ebu Yâsir, kardeşi Huyey'e ve beraberindeki yahudî âlimlerine dedi: "Mümkündür ki; bütün bu rakamların toplamı Muhammed'e verilmiş olsun. Bunların yekûnü ise, 743 sene eder..."

Şuâlar'ın 58 adet zâid hadîsleri sona erdi.

* * *

ARABÎ İŞARAT-ÜL İ'CAZ VE TERCÜMESİ'NİN ZÂİD HADÎSLERİ

845- كُنْتُ كَنْزاً مَخْفِيّاً فَخَلَقْتُ الْخَلْقَ لِيَعْرِفُونِى

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 18; Tercüme İşarat-ül İ'caz (Abdülmecid) sh: 17; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 553

Me'hazler: (Not: Arabî İşarat-ül İ'caz'da, Muhyiddin-i Arabî'den nakledilen bu hadîsin mânası: "Mahlûkatı yarattım, tâ ki bir âyine olsun. Onda ben cemalimi müşahede edeyim." şeklinde yazılıdır.)

Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 125; El-Esrar-ül Merfûa – Aliyy-ül Karî sh: 273; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 2/133; El-Fetva El-Halilî 1/72; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 4/422

Bazı Evliya divanlarından: Mesnevî-i Mevlâna Celâleddin 5/104; Divan-ı Mevlâna Câmi sh: 37; Divan-ı Niyazi-i Mısrî sh: 2; Divan-ı Şeyh Ahmed-i Cezerî 1/190

Bu hadîs-i kudsîye bazı kimseler لاَ اَصْلَ لَهُ yani: "Bir senedi yoktur" şeklinde ilişmişlerse de, buna karşılık, Molla Aliyy-ül Karî gibi büyük muhaddisler:

"Senedi olmasa da, mânası sahihtir... Ve وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْاِنْسَ اِلاَّ لِيَعْبُدُونِ âyetinden müstefaddır. Zira İbn-i Abbas (R.A.) اِلاَّ لِيَعْبُدُونِ kelimesini لِيَعْرِفُونِ ile tefsir etmiştir. Yani: "Bana ibadet etsinler" kelimesinin hedef ve mânası: "Beni tanısınlar" şeklindedir." demişler.

Hem, وَكَانَ اللّٰهُ وَلَمْ يَكُنْ شَيْءٌ وَهُوَ فِى عَمَاءٍ مَا تَحْتَهُ هَوَاءٌ وَمَا فَوْقَهُ هَوَاءٌ sahih olan hadîs-i şerifini inkâr edemiyen, bunu da inkâr edemez. Çünki mânaca aynı şeyi ifade ediyorlar. Bu ikinci hadîsin meâli: "Cenab-ı Hakk'ın mahlûkatı

halketmezden evvel ve hiç bir şey yokken O var idi. Cenab-ı Allah bulut dumanı gibi Nur'dan bir hicab arkasında, altında hava ve üstünde hava olan bir durumda idi."

İşte bu hadîs, Cenab-ı Hakk'ın ilk kenz-i hafî olan vaziyeti; mevzumuz olan hadîs ise, kenz-i hafî durumundan halk ve icad ve sun' yoluyla izhar-ı kemal ve cemal eylemeye doğru gelen tecellisini ifade etmektedir.

Âhirki hadîsin me'hazleri şöyledir: Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5725; Cem'-ül Fevaid 2/606; Tirmizî Tefsir-i Sûre 11 ve 2/138; İbn-i Mace Mukaddeme 13 hadîs no: 182; Müsned-i Ahmed 4/11, 12, İmam-ı Tirmizî bu hadîs için حَسَنٌ yani; "Senedi güzeldir" demiş.

* * *

846- اُعْبُدْ رَبَّكَ كَاَنَّكَ تَرَاهُ وَاِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَاِنَّهُ يَرَاكَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 21; Tercümesi sh: 21

(Bu hadîs-i şerif mütevatir hadîslerdendir.)

Me'hazler: Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 2/63; Menhat-ül Ma'bud – Tayalisî 1/24; El-Feth-ür Rabbanî – Abdülkadir-i Geylanî sh: 89; Cem'-ül Fevaid 1/11 Sahih-i Müslim Ashab-ı Sünen'den nakil; El-Feth-ül Kebir 1/505 bir çok sahih kaynaklardan nakil; Kenz-ül Ummal 3/21 Müslim, Ebu Davud ve Tirmizî'den nakil, keza aynı hadîs başka bir rivayet kanalıyla Müsned-i Ahmed, Şeyheyn ve İbn-i Mace'den nakil; Türkçe Tercüme Buharî hadîs no: 47; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 20/374

Zabıt şekli: اَلْاِحْسَانُ اَنْ تَعْبُدَ اللّٰهَ كَاَنَّكَ تَرَاهُ فَاِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَاِنَّهُ يَرَاكَ

Meâli: "İhsan odur ki; sen Allah'a, O'nu görür gibi ibadet etmendir. Çünki sen O'nu görmezsen dahi, O seni görmektedir."

* * *

847- *Bakara ve Âl-i İmran Sûrelerine hadîs'te "Zehraveyn" denildiği...*

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 30

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 1/553 ve 554 ve 2/287; Şerh-üs Sünne – Begavî 4/453; Cem'-ül Fevaid 2/160; El-Feth-ül Kebir 1/218 Sahih-i Müslim ve İbn-i Hanbel'den nakil; Et-Tizkâr Fi-Efdal-il Ezkâr – Kurtubî sh: 167; Kenz-ül Ummal 1/570; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 11/11844; El-Kâmil Fid-Duafa' 6/1874

Zabıt şekli: عن عبدالله بن بريدة (رض) قال: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ النَّبِيِّ

(ص.ع.م) فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: ...ثُمَّ قَالَ: تَعَلَّمُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ وَ آلِ عِمْرَانَ فَإِنَّهُمَا الزَّهْرَاوَيْنِ وَإِنَّهُمَا تُظِلاَّنِ صَاحِبَهُمَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُمَا غَمَامَتَانِ

Meâli: Abdullah bin Büreyde demiş: "Ben bir gün Peygamber'in (A.S.M.) yanında oturmuşken, işittim ki diyordu: "Bakara ve Âl-i İmran Sûrelerini öğreniniz. Çünki bu ikisi, Zehraveyn'dirler. Yani çok sevabdar, feyizdar ve parlaktırlar. Hem bu ikisi onları okuyan sahiblerine kıyamet gününde iki bulut şeklinde gölge yapacaklardır."

* * *

848- اَلزَّكَاةُ قَنْطَرَةُ الْاِسْلاَمِ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 45; Son baskı Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 53; Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 45; Âsâr-ı Bediiye sh: 92

Me'hazler: Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 92 Taberanî'den nakil; Râmuz-ül Ehadîs sh: 211 Taberanî ve Beyhakî'den nakil; Levakıh–ul Envar – Şa'ranî sh: 127; El-Feth-ül Kebir 2/145; Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 1/516; Şuab-ül İman – Beyhakî 6/484; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 4/1417; Mecma-uz Zevaid 3/62; El-Makasıd-ül Hasene – Sahavî sh: 233

Zabıt şekli: Et-Tergib Vet-Terhib'deki hadîs:

عن ابى الدرداء (رض) عن رسول الله (ص.ع.م) قال: اَلزَّكَاةُ قَنْطَرَةُ الْاِسْلاَمِ

Taberanî-i Kebir ve Evsat'tan nakil...

Meâli: Ebu-d Derda' (R.A.) Resul-i Ekrem'den (A.S.M.) rivayet etmiş ki, demiş: "Zekât, İslâm'ın köprüsüdür."

* * *

849- لاَ تَخَفْ مِنْ ذِى الْعَرْشِ اِقْلاَلاً

Risalede yeri: Son baskı Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 53

Me'hazler: Mu'cem-ül Kebir – Taberanî'den nakleden Hâfız El-Münzirî, Et-Tergib Vetterhib 2/51; Kenz-ül Ummal H.no: 16189; Mişkât-ül Masabih H.no: 1885; Mu'cem-ül Kebir – Taberanî 1/340

Zabıt şekli: اَنْفِقْ يَا بِلاَلُ وَلاَ تَخْشَ مِنْ ذِى الْعَرْشِ اِقْلاَلاً

Meâli: Ey Bilal! İnfak eyle! Korkma, Arş Sahibinden, azaltmaz.

* * *

850- *«Cünüb iken, tırnak ve saçların ı esilmesi mekruh olduğu.. ve bedenden*

ayrılan her bir şeyin ve cüz'ün bir yere gömülmesi sünnet olduğu...»

Risalede yeri: Türkçe Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 57

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 2/375 iki tane hadîs; Kenz-ül Ummal hadîs no: 17245; Cem'-ül Cevami' hadîs no: 885; Müsned-ül Firdevs 1/102; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 20/762 ve 22/73; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 4/1518

Zabıt şekli: اِدْفِنُوا دِمَائَكُمْ وَاَشْعَارَكُمْ وَاَظْفَارَكُمْ لاَ تَلْعَبُ بِهَا السَّحَرَةُ

Başka bir hadîs: وكَانَ يَأْمُرُ (ص.ع.م) بِدَفْنِ الشَّعْرِ وَالْاَظْفَارِ

Meâli: "Kanlarınızı, saçlarınızı ve tırnaklarınızı yere gömünüz. Tâ ki sâhirlerin elleri onunla oynamasın."

İkinci hadîsin meâli: "Resulullah (A.S.M.) saç ve tırnakların gömülmesini emrediyordu."

* * *

851- تَزْعُمُ اَنَّكَ جِرْمٌ صَغِيرٌ وَفِيكَ انْطَوَى الْعَالَمُ الْاَكْبَرُ

Risalede yeri: Tercüme İşarat-ül İ'caz sh: 187

Me'hazler: Anka-u Mağrib – Muhyiddin-i Arabî sh: 40; Tarikat-ün Muhammediye 3/147; Mektubat-ı İmam-ı Rabbanî, Osmanlıca Mütercem 1/97; Şerh-ül Hikem-il Atâiyye sh: 163-164'te:

...وَاَنَّكَ جَوْهَرَةٌ تَنْطَوِى عَلَيْكَ اَصْدَافُ مُكَوِّنَاتِه... ifadesiyle de gelmiştir.

Zabıt şekli: Bu söz hem çok dillerde dolaşır, hem de Molla Abdülmecid'in İşarat-ül İ'caz Tercümesinde ve bir de Fuadiye Risalesi'nde İmam-ı Ali'nin sözüdür diye kaydetmiş. Fakat me'haz vermemiş. Hazret-i Üstad Bediüzzaman dahi, bu sözün bir çeşit mânası olan insan için, "Kâinatın misal-i musaggarı" ifadeleriyle çok ehemmiyetle ve kesretle kullanmıştır.

Verdiğimiz me'hazlerden Şerh-ü Hikem-il Atâiyye ve Tarikat-ün Muhammediye eserlerinde, "İmam-ı Ali'nin sözüdür" demeden aynen nakletmişler.

Muhyiddin-i Arabî ise: "Mevcud kâinat, şahs-ı Âdem gibidir" demiş. Yine İmam-ı Rabbanî de, Mektubat'ında insan ve kâinat için: "Âlem-i Asgar ve Âlem-i Ekber" diye çok yerlerde bazı mes'eleleri izah etmiştir.

Meâli: (Yani kaydettiğimiz ve İmam-ı Ali'nin sözüdür diye olan Arapça metnin meâlidir:) "Ey İnsan! Sen kendini küçük bir cirim mi sanırsın? Halbuki sende en büyük âlem yerleştirilmiştir."

* * *

852- اِذَا لَمْ تَسْتَحِ فَافْعَلْ مَا شِئْتَ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 84

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/215; Cem'-ül Fevaid 1/364 Buharî ve Ebu Davud'dan nakil; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 35; El-Feth-ül Kebir 1/10 ve 421 ve 2/314; Râmuz-ül Ehadîs sh: 3 ve 236 Mişkât-ül Masabih 2/72 hadîs no: 628; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 6/2103

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: قَالَ: قال (رض) عن ابى مسعود بن عقبة النَّبِيُّ (ص.ع.م): اِنَّ مِمَّا اَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النُّبُوَّةِ "اِذَا لَمْ تَسْتَحِ فَافْعَلْ مَا شِئْتَ"

Meâli: Ebu Mes'ud bin Ukbe (R.A.) demiş: Peygamber (A.S.M.) ferman etti ki: İnsanların Nübüvvet sözlerinden idrak ettikleri şu: "Eğer hayâ etmezsen, istediğini yap!" sözüdür.

* * *

853- اِنَّ لِلْكُلِّ حُكْمًا لَيْسَ لِكُلٍّ

Risalede yeri: Arabî İşarat-ül İ'caz sh: 168; Âsâr-ı Bediiye sh: 25 ve 274

Me'hazler: Bu söz, hadîs kitaplarında bir hadîsin öz metni olarak bulunamadı. Lâkin mantıkî ve kelâmî bir tâbir veya kaidedir. Bunun geniş izahları, Külliyat-ı Ebu-l Beka sh: 296'dadır.

Meâli: "Yanyana gelmiş ve birleşmiş bir cemaatın veya cem'iyetin kazandığı hüküm ve kuvvet, tek tek o cemaatın ferdlerinin her birisinde bulunmamaktadır."

* * *

EL-MESNEVİY-ÜL ARABÎ VE TERCÜMELERİNİN ZÂİD OLAN HADÎSLERİ

854- لَيْسَ الْخَبَرُ كَالْعَيَانِ (كَالْمُعَايَنَة)

Risalede yeri: Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 23

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 2/321; Cem'-ül Fevaid 1/46; Müsned-i Ahmed, Bezzar, Taberanî-i Kebir ve Evsat'dan nakil; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 134; Müsned-ül Firdevs 3/399-400; El-Feth-ül Kebir 3/58; Mecma-uz Zevaid 1/153; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 2/168; Sahih-i İbn-i Hibban 8/32; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5738; El-Feth-ür Rabbanî – Abdülkadir-i Geylanî sh: 89; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 12/12151; Feyz-ül Kadir – Menavî 5/357 hadîs no: 7574 ve 7575 iki ayrı ayrı hadîs tarzı...

Zabıt şekli: Müstedrek'in hadîsi: لَيْسَ الْخَبَرُ كَالْمُعَايَنَة ifadesiyle, Hazret-i İbn-i Abbas'tan rivayet...

Meâli: "Gözüyle görmek ile, rivayet ve haber yollu işitilen şey, bir değildirler."

* * *

855- *Kelb, on tane sıfat-ı hasene ile şöhret bulduğu ve hattâ onun sadakat ve vefadarlığı dillerde destan olduğu...*

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî sh: 160; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 71; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 149

Me'hazler: Hayat-ül Hayavan-ül Kübra – Dümeyrî 2/205; Tefsir-i Ruh-ul Beyan 5/227

Zabıt şekli: Aynen Hazret-i Üstad'ın kaydettiği gibidir. Yalnız verilen me'hazlerde, onun hikmetleri, Risaledeki gibi yazılmamıştır.

* * *

856- اَلصَّلاَةُ فِى اَوَّلِ الْوَقْتِ وَالنَّظَرُ اِلَى الْكَعْبَةِ خَيَالاً مَنْدُوبٌ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî tab'-ı Şam sh: 113

Me'hazler: (Not: Bunda iki mes'ele vardır. Birincisi: Vaktin evvelinde kılınan namazın efdaliyeti.. İkincisi: Hayalen Kâ'be'yi göz önüne almanın mendub olması...)

Birinci husus için me'hazler: Sahih-i Buharî 1/140; Sahih-i Müslim 1/90; Müstedrek-ül Hâkim 1/188-189; Feyz-ül Kadir hadîs no: 9684; Et-Tergib Vet-Terhib 1/256; El-Efrad – Darekutnî 1/849

Zabıt şekli: ...اَلْوَقْتُ الْاَوَّلُ مِنَ الصَّلاَةِ رِضْوَانُ اللّٰه

Meâli: "Vaktin evvelinde kılınan namaz, Allah'ın rızalığıdır."

İkinci husus için me'haz: El-Gunye – Abdülkadir-i Geylanî 1/98

Zabıt şekli: Aynen Hazret-i Üstad'ın dediği gibi; "Namazdan evvel kıbleye karşı dururken, hayalen Kâ'be'yi gözü önüne getirmek mendubdur" diye kaydetmiştir.

* * *

857- *«Haşirde köprü bir değil, belki onda çok azîm ve pek büyük inkılablar mündemiç olduğundan, elbette onun köprüsü dahi en acib ve çok garib, eğri-büğrü olacaktır.»*

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî tab-ı Irak sh: 367; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 469

Me'hazler: Cem'-ül Fevaid 2/750-751 (Sahih-i Müslim ve Ashab-ı Sünen'den nakil); Şuab-ül İman – Beyhakî 2/265

Zabıt şekli: قِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰه وَمَا الْجِسْرُ؟ قَالَ: دَحْضٌ مَزَلَّةٌ، فِيهِ خَطَاطِيفُ وَكَلَالِيبُ وَحَسَكَةٌ تَكُونُ بِنَجْدٍ فِيهَا شُوَيْكَةٌ يُقَالُ لَهَا السَّعْدَانُ...الخ.

Meâli: Resulullah (A.S.M.) kıyamet günündeki köprüden bahsederken, Sahabeleri tarafından sorulmuş: "Yâ Resulallah, cisr nedir (o nasıl bir köprüdür)?" Ferman buyurmuş: "Ayakların kaydığı tehlikeli bir uçurumdur. O köprüde halkalar, çengeller ve bunlarda dikencikler vardır ki; Necid civarında o dikenin benzeri bulunur ki, ona "Sa'dan" denilir."

* * *

858- اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللّٰهُ نُورِى

(Bu hadîs, mânası itibariyle ve ona benzer hadîslerle mutabakat içinde olmasıyla; mütevatirdir denilebilir.)

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî tab'-ı Şam sh: 166; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 244

Me'hazler: Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 111; kitabın müellifi, bu hadîsi mütevatir hadîsler içine almış ve bu hususta te'kid edici deliller getirmiştir; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 10/100; Es-Sîret-ül Halebiye 1/240; Nefahat-ül Üns – Mevlâna Camî sh: 3; El-Yevakıt Vel-Cevahir – Şa'ranî 2/18; El-Esrar-ül Merfûa – Aliyy-ül Karî sh: 404; Hüccetullah Ale-l Âlemîn – Nebhanî sh: 266; El-Hutab-ül Minberiye sh: 113 (sahih eserlerden nakil); Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/265 hadîs no: 827; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 2/255 ve 370

Zabıt şekli: Keşf-ül Hafâ bu hadîsi, Abdürrezzak-ı San'anî'nin, Câbir bin Abdullah'ın senediyle şu lafızla rivayet ettiğini kaydetmiş:

قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰه بِأَبِى أَنْتَ وَ أُمِّى أَخْبِرْنِى عَنْ أَوَّلِ شَيْءٍ خَلَقَهُ اللّٰهُ قَبْلَ الْأَشْيَاءِ؟
قَالَ (ع.ص.م): يَا جَابِرُ إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى خَلَقَ قَبْلَ الْأَشْيَاءِ نُورَ نَبِيِّكَ مِنْ نُورِهِ...الخ.

Meâli: Câbir bin Abdullah (R.A.) demiş ki: Ben Resulullah'a dedim ki: "Anam babam sana feda olsun. Bana Cenab-ı Hakk'ın herşeyden evvel neyi yarattığını haber ver!." Ferman etti: "Ey Câbir! Cenab-ı Allah her şeyden evvel senin Peygamberinin nurunu kendi nurundan halketti..."

* * *

859- رُوِىَ اَنَّهُ اِذَا تَحَرَّكَ الْاِنْسَانُ سَكَنَ رِزْقُهُ، وَاِذَا سَكَنَ تَحَرَّكَ رِزْقُهُ اِلَيْهِ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî tab'-ı Şam sh: 196; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 296

Me'hazler: (Not: Hazret-i Üstad bu söz için, hadîstir dememiş. Fakat, "Rivayet ediliyor ki" demiş. İmam-ı Şa'ranî Levakıh–ul Envar eseri sh: 297'de, aynı mânaya yakın, fakat değişik lafızlarla kaydetmiş. Lâkin o da hadîstir dememiş. Belki Üstad'ı Aliyy-ül Havas'tan duyduğunu kaydetmiş. Bununla beraber hadîslerde bu mânaya yakın ifadeler mevcuttur.)

Meselâ: Sahih-i İbn-i Hibban, Müsned-i Bezzar ve Mu'cem-üt Taberanî güzel bir sened ile rivayet ettikleri şu hadîs: اِنَّ الرِّزْقَ لَيَطْلُبُ الْعَبْدَ كَمَا يَطْلُبُهُ اَجَلُهُ veya: اَكْثَرَ مِمَّا يَطْلُبُ اَجَلُهُ ifadesiyle...

Meâli: "Rızık, abdin eceli gibi onu arar ve bulur." Ve daha bu mânada bir çok hadîs ve rivayetler vardır.

* * *

860- اِنَّ دَقَائِقَ عُمْرِ الْاِنْسَانِ تَعُودُ اِلَيْهِ، فَاِمَّا مُظْلِمَةٌ بِالْغَفَلَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ. وَاِمَّا مُضِيئَةٌ بِمَصَابِيحِ الْحَسَنَاتِ الْمُعَلَّقَةِ فِى حَلَقَاتِ الدَّقَائِقِ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî Şam tab'ı sh: 273; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 440

Me'hazler: Hazret-i Üstad bu sözün başında وَقَدْ نَسْمَعُ مِنْ مَنَابِعِ الْوَحْىِ Yani: "Vahyin kaynaklarından işitiyoruz ki: ..." ifadesiyle, bunun bir tek hadîs metni olmayıp, muhtelif hadîslerden alınmış sahih bir hüküm ve netice olduğuna işaret etmiştir. İşte bu mânayı ifade eden bazı hadîs ve me'hazlerini kaydediyoruz:

Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/328; Müsned-ül Firdevs 3/408; Feyz-ül Kadir 5/390 hadîs no: 7701 (Taberanî-i Kebir ve Beyhakî'nin Şuab-ül İman eserinden naklederek, ona İmam-ı Suyutî'nin "Hasen Hadîstir" dediğini, Heysemî'nin ise, "Onun ricali mu'temed kişilerdir" dediğini de kaydetmiş); Et-Tergib Vet-Terhib 2/401, 402; Mecma-uz Zevaid 10/73; Kenz-ül Ummal 1/422 ve 424 (aynı mânada bir kaç hadîs); Şuab-ül İman – Beyhakî 2/409

Zabıt şekli: قال رسول الله (ص.ع.م): اُوحِىَ اِلَىَّ: اِعْلَمْ اَنَّ السَّاعَةَ الَّتِى لَا تَذْكُرُ فِيهَا لَيْسَتْ لَكَ وَلَكِنَّهَا عَلَيْكَ...

İkinci bir hadîs: لَيْسَ يَتَحَسَّرُ اَهْلُ الْجَنَّةِ كَتَحَسُّرِهِمْ عَلَى سَاعَةٍ مِنْ نَهَارٍ مَضَتْ فِى

دَارِ الدُّنْيَا لَمْ يَذْكُرُوا اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ...

Meâlleri: Resulullah ferman buyurmuştur ki: "Bana vahiy olundu: İçinde Allah'ın ismini zikretmediğin bir saatin, senin lehinde değil, aleyhindedir, bilesin."

İkinci hadîsin meâli: "Cennet ehli, dünyada iken, Allah'ın zikri yapılmadan geçen saatlerine yandıkları kadar, hiç bir şeye yanmıyacaklardır."

* * *

861- *«Cesed ihtiyarlanır, fakat, ene gençleşir.» Yahut: «Nefs-i emmarenin a'saba devredilen vazifesi âhir-i ömre kadar devam eder.» ilh... gibi mes'eleler...*

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî tab'-ı Irak sh: 315; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 391 ve Mektubat sh: 329 Yirmialtıncı Mektub'un Dördüncü Mebhası; Şuâlar sh: 332; Kastamonu L. sh:233; Emirdağ L.I sh: 199

Me'hazler: Sahih-i Buharî 8/111; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/87; Şerh-üs Sünne – Begavî 14/283; Cem'-ül Fevaid 2/491; El-Feth-ül Kebir 2/185 ve 302; Sahih-i Müslim 2/724; Müsned-ül Firdevs 5/519; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 7/6884

Zabıt şekli: Sahih-i Buharî'nin hadîsi: عن ابى هريرة (رض) قال رسول الله :'

لاَ يَزَالُ قَلْبُ الْكَبِيرِ شَابّاً فِى اِثْنَتَيْنِ: فِى حُبِّ الدُّنْيَا وَطُولِ الْاَمَلِ

Meâli: Ebu Hüreyre'den (R.A.) rivayet, dedi ki: Resulullah (A.S.M.) ferman buyurdu: "Yaşlı insanın kalbi iki şeyde daima gençtir. Bunlardan birisi: Dünya muhabbeti. İkincisi de: Tûl-i emeldir."

* * *

862- *'لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ اِلاَّ بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ in bir kaç vecihle tefsir ve tahkiki...*

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî Şam tab'ı sh: 188; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 281; İmana dair Tefekkürname Osmanlıca Lem'alar sh: 781

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs 5/375; Züher-ül Firdevs 4/337; Cem'-ül Cevami' – Suyutî 1/978; El-Feth-ül Kebir 1/378 ve 473; Kenz-ül Ummal 1/453-459 bir çok hadîsler; Şuab-ül İman – Beyhakî 2/563-564

Zabıt şekli: عن ابن مسعود (رض) قال رسول الله (ص.ع.م) لمعاذ بن جبل (رض):

يَا مُعَاذُ اَتَدْرِى مَا تَفْسِيرُ لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ اِلاَّ بِاللّٰهِ؟ لاَ حَوْلَ عَنْ مَعْصِيَةِ اللّٰهِ اِلاَّ بِقُوَّةِ اللّٰهِ وَلاَ قُوَّةَ عَلَى طَاعَةِ اللّٰهِ اِلاَّ بِعَوْنِ اللّٰهِ...

Meâli: Abdullah İbn-i Mes'ud'dan rivayet: Resul-i Ekrem (A.S.M.) Muaz bin Cebel'e (R.A.) dedi ki: "Ey Muaz! Lâ Havle Velâ Kuvvete İllâ Billâh'ın tefsiri ne olduğunu biliyor musun?" Sonra kendisi şöyle mânalandırdı: "Yani, ma'siyet ve günahlardan ancak Allah'ın kuvvetiyle vazgeçilebilir.. ve yine ancak Allah'ın yardımıyla ona ibadet ve itaat edilebilir..."

* * *

863- اِنَّ مَنْ بَعُدَ عَنْ شَيْءٍ لاَ يَرَى كَمَا يَرَاهُ الْقَرِيبُ مِنْهُ وَلَوْ كَانَ اَشَدَّ ذَكَاءٍ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî Şam tab'ı sh: 335; Tercüme Mesnevî (Abdülmecid) sh: 239; Tercüme Abdülkadir sh: 536 ve aynı mânaya yakın ifadeler Mektubat sh: 314 ve Âyet-ül Kübra Risalesi'nin Mukaddemesi Şuâlar sh: 102

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs 2/365; Cem'-ül Cevami' hadîs no: 10948; Feyz-ül Kadir hadîs no: 492; Tarih-i Bağdad 3/64; Tehzib-i Tarih-i İbn-i Asakir 1/312; Hilyet-ül Evliya 7/93; Ed-Dürer-ül Müntesire sh: 101

Zabıt şekli: اَلشَّاهِدُ يَرَى مَالاَ يَرَى الْغَائِبُ

Meâli: (Risaledeki Arapça metnin meâlidir) "Bir şeyin yanında olan ve ona yakından bakanın gördüklerini, orada bulunmayan ve ondan uzak olan kimseler elbette göremez."

* * *

864- كُنْتُ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ *Hadîsten bir parça...*

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî Şam tab'ı sh: 294; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 473

Me'hazler: Feth-ül Barî Şerh-i Buharî 11/286, 291 ve 12/340 Kitab-ür Rakaik; Cem'-ül Fevaid 1/319; ve hâkeza bu hadîs bir çok sahih hadîslerde mânaca bir, lafızca az değişik kelimelerle rivayet edilmektedir.

Zabıt şekli: Hadîsin tamamı şöyledir: مَنْ عَادَ لِى وَلِيّاً فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ. وَمَا تَقَرَّبَ اِلَىَّ عَبْدِى بِشَيْءٍ مِمَّا افْتَرَضْتُهُ عَلَيْهِ. وَمَا زَالَ عَبْدِى يَتَقَرَّبُ اِلَىَّ بِالنَّوَافِلِ حَتّىَ اَحْبَبْتُهُ. فَكُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِى يَسْمَعُ بِهِ وَبَصَرَهُ الَّذِى يَبْصُرُ بِهِ وَيَدَهُ الَّتِى يَبْطِشُ بِهَا وَرِجْلَهُ الَّتِى يَمْشِى بِهَا وَاِنْ سَاَلَنِى لاَعْطِيَنَّهُ وَلَئِنِ اسْتَعَاذَنِى لاَعِيْذَنَّهُ وَمَا تَرَدَّدْتُ عَنْ شَيْءٍ اَنَا فَاعِلُهُ، تَرَدُّدِى عَنْ نَفْسِ الْمُؤْمِنِ يَكْرَهُ الْمَوْتَ وَاَنَا اَكْرَهُ مُسَاءَتَهُ

Kısaca meâli: Kim ki benim bir velî kuluma düşmanlık ederse, ben ona harb ilân ederim. Benim bir kulum, benim ona farz kıldığım şeyler kadar hiçbir şeyle bana yakınlık kesbetmez. Bununla beraber, kulum farzlarını yaptıktan sonra, nafilelerle de bana yakınlığı devam eder. Tâ ki, ben onu sevdiğim bir makama gelinceye kadar... O makama geldikten sonra da, artık ben onun işiten kulağı, gören gözü, hareket eden ve işleyen eli (ve hâkeza...) olmuş olurum. Öylesi bir kulum benden bir şey istediği zaman, behemehal ona veririm. Şâyet benden istiaze ederse onu kurtarırım... ilh.

* * *

865- اِنْ اَمْكَنَ لَكَ اَنْ تَقْتُلَ اَسَدَ الْمَوْتِ الَّذِى لاَ يَمُوتُ اِلاَّ فِى الْجَنَّةِ

(Hadîs-i Şerif'ten alınmış iktibas ifadesiyledir.)

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî Irak tab'ı sh: 353; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 447

Me'hazler: Sahih-i Buharî وَاَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ اِذْ قُضِىَ الْاَمْرُ وَهُمْ فِى غَفْلَةٍ وَهُمْ لاَ يُؤْمِنُونَ (Meryem Sûresi, âyet:39) tefsirinde; Sahih-i Müslim hadîs no: 2849

Zabıt şekli: Buharî ve Müslim'in müşterek hadîsi:

يُؤْتَى بِالْمَوْتِ كَهَيْئَةِ كَبْشٍ اَمْلَحَ، فَيُنَادِى مُنَادٍ يَا اَهْلَ الْجَنَّةِ...الخ.

Hülâsalı meâli: Kıyamet günü ölüm denilen şey, bir koç şeklinde ortaya getirilir. Cennet ile cehennem arasında bir yerde herkese gösterilir ve orada boğazlanır. Sonra cennet ve cehennem ehillerine nidâ edilir ki: "Artık ölüm yok. Sizler ey cennet ehli cennette, cehennem ehli cehennemde ebedî olarak kalacaksınız.

* * *

866- اَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî Irak tab'ı sh: 340; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 545

Me'hazler: Sahih-i Müslim 1/350; Sahih-i İbn-i Hibban 3/195; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/456; Şerh-üs Sünne – Begavî 3/151; Cem'-ül Fevaid 2/617; El-Feth-ül Kebir 1/219; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 884; Kenz-ül Ummal 1/100; Garib-ül Hadîs, Birgevî sh: 13; El-Feth-ür Rabbanî – Abdülkadir-i Geylanî sh: 12; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 10/10014; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 2/690 ve 4/2381

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in hadîsi: عن ابى هريرة (رض) انّ رسول الله (ص.ع.م) قال: اَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ، فَاكْثِرُوا الدُّعَاءَ

Meâli: Ebu Hüreyre'den (R.A.) rivayet, Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etmiş ki: "Kul'un Rabbisine en yakın olduğu vakti, onun secdedeki ânıdır. Öyle ise secdede çok dua ediniz."

* * *

867- صَدَقْتَ وَ بِالْحَقِّ نَطَقْتَ

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî Irak tab'ı sh: 68; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 35

Me'hazler: El-Ezkâr – İmam-ı Nevevî sh: 37; Şafiî İlmihali – Halil Gönenç sh: 74

Zabıt şekli: Bu söz daha çok sabah ezanı اَلصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ kelimeleri okunduğu zaman dinleyici müslümanlarca söylenmesi müstehab olan bir hadîsin emridir. İmam-ı Nevevî'nin zabtında: وَ بِالْحَقِّ نَطَقْتَ cümlesi bulunmamakta, yalnız صَدَقْتَ وَ بَرَرْتَ kelimeleri vardır. Lâkin Halil Gönenç Hoca'nın kitabında صَدَقْتَ وَ بَرَرْتَ وَ بِالْحَقِّ نَطَقْتَ lafzıyla da geçmektedir.

Hazret-i Üstad Bediüzzaman ise, Tevhid-i İlâhî'nin hakikatını kâinata en gür, en haşmetli ve en güzel sada ile ilân eden Müezzin-i A'zam olan Muhammed-i Arabî'yi (A.S.M.) tasdik ve tebrik makamında صَدَقْتَ وَ بِالْحَقِّ نَطَقْتَ sözünü söylemiş, söyler ve söylemesi de onun hakkıdır. Çünki Sahabe asrından günümüze kadar, Bediüzzaman gibi tevhid ve iman ve akide üzerinde hasr-ı vakt eden ve onu dekaikıyla ispat ve ilân eden ve bihakkın bu işte muvaffak olmuş olan ikinci bir muhakkik allâme gösterilemez.

* * *

868- نَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الْخِذْلَانِ وَمِنْ شَرِّ النَّفْسِ وَالشَّيْطَانِ

Risalede yeri: Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 71

Me'hazler: En-Nasihat-ü Fil-Ed'iyyet-is Sahihati – Hâfız Makdisî sh: 86-87 İmam-ı Ahmed ve Tirmizî'den nakil; Muhtasar Şuab-ül İman – Beyhakî sh: 46

Zabıt şekli: اَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِى وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَ شِرْكِه lafzıyla olduğu gibi, نَعُوذُ بِجَلَالِ وَجْهِهِ مِنَ الْخِذْلَانِ وَالْحِرْصِ وَ الْاَمَلِ ifadeleriyle de vardır.

Meâli: "Ya Rab! Ben kendi nefsimin şerrinden ve şeytanın şerrinden ve şirkinden sana sığınıyorum."

İkinci hadîsin meâli: "Onun sıfat-ı celâlinin hürmetine, hızlan ve hırs ve emelden ona sığınıyoruz."

Not: Hazret-i Üstad'ın bu dua ve istiâzesi, mevzuun makamıyla mütenasib olarak söylenmiş ve bu söz ve dua bir çok sahih hadîslerden iktibasen alınmış olduğu anlaşılmaktadır.

* * *

869- اَللّٰهُمَّ لاَ تُخْرِجْنَا مِنَ الدُّنْيَا اِلاَّ مَعَ الشَّهَادَةِ وَ الْاِيْمَانِ

Risalede yeri: Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 267; Barla Lâhikası sh: 39

Me'hazler: (Not: Bu dua, aynı metniyle hadîslerde bulunamadı. Hazret-i Üstad da ona hadîsdir dememiş. Amma şark ülemasından bazı zâtlar, namazda selâmdan önce bu duayı okuduklarını hem duymuş, hem de görmüşüz. Hazret-i Üstad'ın da aynen namazın selâmından evvel bunu okuduğuna sahih rivayetler vardır. Bu duaya benzer bir başka dua, secdede bilhassa sehiv secdesinde okunabildiğini, Nesaî Sehv/bab:63 ve Müsned-i Ahmed 4/264'de şöyledir: اَللّٰهُمَّ اِنِّى اَسْئَلُكَ خَشْيَتَكَ فِى الْغَيْبِ وَ الشَّهَادَةِ

Meâlleri:

1- "Ey Allah'ım! Bizi dünyadan çıkarma, tâ ki iman ve şehadeti refik ettikten sonra."

2- "Ey Allah'ım! Ben senden, sana karşı haşyette bulunma hâlini hem gaybda hem şehadette istiyorum..."

* * *

870- *«Bazan bir şeye fazla muhabbet, o şeyin inkârına sebeb olur.»*

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî tab'-ı Şam sh: 209

Me'hazler: Şuab-ül İman – Beyhakî 2/352; El-Müntehab – Abd bin Humeyd sh: 214; Müsned-i Ahmed 5/194 ve 6/450; Ebu Davud 5/346; El-Feth-ür Rabbanî – Abdülkadir-i Geylanî sh: 154; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 17; Tarih-ül Kebir – Buharî 1/207

Zabıt şekli: Ebu Davud'dan nakledilen bir hadîs: حُبُّكَ لِلشَّىْءِ يُعْمِى وَ يُصِمُّ

Yahut da: اِنَّ لِحُبِّكَ الشَّىْءَ مَا يُعْمِى وَ يُصِمُّ ifadeleriyle...

Meâli: "Sen bir şeyi sevdiğinde, bazan seni kör ve sağır eder."

İkinci hadîsin meâli: "Senin bazan bir şeyi sevmende, öyle hâl olur ki, seni görmez ve işitmez hâle getirir."

* * *

871- كُلُّ كَلاَمٍ خَلاَ عَنِ الذِّكْرِ فَهُوَ لَهْوٌ... *(İbn-i Sem'un)*

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî tab'-ı Irak sh: 309; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 382

Me'hazler: Nefahat-ül Üns – Mevlâna Câmî sh: 277; Kamus-ul A'lâm – Ş. Sami 1/635

Zabıt şekli: Yani, İbn-i Sem'un lâkabıyla meşhur Ebu-l Hasen Muhammed bin Ahmed-i Bağdadî'nin Hicrî 300'de Bağdad'da doğduğu ve 387 tarihinde de vefat ettiğini yazarlar. İbn-i Sem'un'un meşhur sözünün tamamı şöyledir:

وَ كُلُّ سُكُوتٍ خَلاَ عَنِ الْفِكْرِ فَهُوَ سَهْوٌ
وَ كُلُّ نَظَرٍ خَلاَ مِنَ الْعِبْرَةِ فَهُوَ لَهْوٌ

Meâli: "Her söz ki, Allah'ın zikrinden hâlî ola, o söz boş sözdür. Her sükût ki, tefekkürden hâlî ola, o bir sehvdir. Ve her nazar ki ibretten hâlî ola, o nazar boşunadır."

Bu söz, her ne kadar İbn-i Sem'un'dan sudûr etmiş ise de, onun aslı ve mânası hadîs-i şeriftendir. Meselâ: Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 2/1785'de:
كُلُّ شَيْءٍ لَيْسَ مِنْ ذِكْرِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ فَهُوَ لَهْوٌ (اَوْ فَهُوَ سَهْوٌ) hadîsi vardır.

Meâli: Herşey ki, zikrullahtan olmazsa, boş şeydir. Yahut da yanlış şeydir.

* * *

872- *«Nasıl ki hakikat-ı hâle ârif bir zât demiş:*
«يَا اِلٰهِى اِنَّ حَسَنَاتِى مِنْ عَطَاءِكَ وَسَيِّئَاتِى مِنْ قَضَاءِكَ، لَوْلاَ عَطَاؤُكَ لَكُنْتُ مِنَ الْهَالِكِينَ

Risalede yeri: Mesnevî Tercümesi Abdülkadir sh: 417

Me'hazler: Mecmuat-ül Ahzab – Gümüşhanevî 2/13-14 ve 3/443, Şazelî'nin Hizb-ül Tevessül ve Geylanî'nin "Hizb-ül İstiğfar" mânalarındaki dualarda geçmektedir.

Zabıt şekli: اَللّٰهُمَّ اِنَّ حَسَنَاتِى مِنْ عَطَاءِكَ وَسَيِّئَاتِى مِنْ قَضَاءِكَ. اَللّٰهُمَّ جُدْ عَلَىَّ
عَلَى مَا قَضَيْتَ حَتّٰى تَمْحُوَ ذٰلِكَ بِذٰلِكَ. اَللّٰهُمَّ لَوْلاَ عَطَاؤُكَ لَكُنْتُ مِنَ الْهَالِكِينَ
وَ لَوْلاَ قَضَاؤُكَ لَكُنْتُ مِنَ الْفَائِزِينَ

Meâli: "Allah'ım! Benim hasenatım senin atândandır. Seyyiatım ise kazandandır. Ya Rab! Bana vermiş olduğun şeylerde, kaza ettiğin şeyleri atâya çevir. Tâ ki, onunla öbürünü benden gideresin. Allah'ım! Eğer atân olmasaydı, muhakkak ki ben helâk olanlardan olurdum.. ve eğer yine kazan olmasaydı, ben helâkete gitmiş olanlardan olurdum."

* * *

873- اِلٰهِی اَنْتَ مَعْبُودِی وَ رِضَاكَ مَطْلُوبِی

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî tab'-ı Irak sh: 363; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 464

Me'hazler: Mütemmimat Câmi-ül Usûl – Gümüşhanevî sh: 147

Zabıt şekli: Bu duanın aslı verdiğim me'hazde yazılı olmakla beraber, hadîslerde de bulunup bulunmadığı hususunda bir araştırma yapmadım. Lâkin Nakş-i Bendî Tarikatında hâsseten Tarikat-ı Hâlidiyye kolunda; yüzer yüzer Lafza-i Celâl kalben çekilirken, her yüz Lafza-i Celâl hitamında bu dua okunur. Fakat Hazret-i Üstad Bediüzzaman ise, Sekizinci Söz'ün temsilî hikâyesi içindeki: "Ey bu yerlerin Hâkimi! Senin bahtına düştüm, sana dehalet ediyorum ve sana hizmetkârım ve senin rızanı istiyorum ve seni arıyorum..." olan derin, geniş, engin ve maksud hakikatın Hazret-i İbrahim Aleyhisselâm'ın suhufundan olduğunu kaydetmek sûretiyle; bu duanın aslı ve hakikatı o yüksek hakikata baktığına işaret etmiştir. Hattâ Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 464'de, bu duanın mezkûr hakikat ile doğrudan doğruya alâkası olduğuna işaret edilmiştir.

* * *

874- اِذَا اَقْسَمَتْ عَلَى اللّٰهِ لَاَبَرَّهُ...

Risalede yeri: El-Mesneviy-ül Arabî tab'-ı Irak sh: 415; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 542

Me'hazler: Sahih-i Buharî, Türkçe Tercümesi hadîs no: 1752; Sahih-i Müslim 3/1302; 4/2024 ve 2191 Asıl Sahih-i Buharî 3/243; Şerh-üs Sünne – Begavî 10/166; Cem'-ül Fevaid 1/730 Şeyheyn, Ebu Davud ve Nesaî'den nakil; keza Cem'-ül Fevaid 2/683; El-Feth-ül Kebir 1/421; 2/130 beş ayrı ayrı sahih kaynaklardan nakil; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5231; Kenz-ül Ummal 3/153 ve 158; Sahih-i İbn-i Hibban 8/143; Şerh-üs Siyer-il Kebir – İmam-ı Muhammed 1/100; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 1/768 ve El-Evsat 1/865

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in hadîsi: اِنَّ مِنْ عِبَادِ اللّٰهِ مَنْ اَقْسَمَ عَلَى اللّٰهِ لَاَبَرَّهُ ve رُبَّ اَشْعَثٍ اَغْبَرَ مَدْفُوعٍ الْبَابِ لَوْ اَقْسَمَ عَلَى اللّٰهِ لَاَبَرَّهُ ifadeleriyle gelmiştir.

Meâlleri:

Birinci hadîsin meâli: "Allah'ın kullarından öyleleri var ki, eğer Allah'tan dileseler filân işi yap! Allah onu yapıverir."

İkinci hadîsin meâli: "Saçı başı karışmış, yalın ayak, kapılardan kovulmuş nice insanlar vardır ki, Allah'tan neyi dileseler, Allah behemehal verir."

* * *

ÂSÂR-I BEDİİYE'NİN ZÂİD HADÎSLERİ

875- تَفَكَّرُوا فِى آلاَءِ اللّٰهِ وَلاَ تَفَكَّرُوا فِى ذَاتِهِ فَاِنَّكُمْ لَنْ تَقْدِرُوا

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 19; El-Mesneviy-ül Arabî Şam baskısı (Nokta Risalesi) sh: 362; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 630

Me'hazler: Ed-Dürer-ül Müntesire sh: 64; Müsned-ül Firdevs 2/56; İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn 6/576 ve 10/161-162; Kenz-ül Ummal 3/106 hadîs no: 5705-5708, El-Feth-ül Kebir 2/35 ve 246; Cevahir-il Kur'an – İmam-ı Gazalî sh: 24; Mecma-uz Zevaid 1/81; Garib-ül Hadîs – Birgevî sh: 26; Beşyüz Hadîs – Ömer Nasuhî Bilmen sh: 100; Şuab-ül İman – Beyhakî 1/358; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 7/2556

Zabıt şekli: Bu hadîs bir kaç çeşit lafızlarla gelmiş. Meselâ:

تَفَكَّرُوا فِى كُلِّ شَيْءٍ وَلاَ تَفَكَّرُوا فِى اللّٰهِ ve

تَفَكَّرُوا فِى خَلْقِ اللّٰهِ وَلاَ تَفَكَّرُوا فِى اللّٰهِ فَاِنَّكُمْ لَنْ تَقْدِرُوا قَدْرَهُ...الخ.

veyahut تَفَكَّرُوا فِى آلاَءِ اللّٰهِ وَلاَ تَفَكَّرُوا فِى اللّٰهِ gibi lafızlarla...

Zabıt şekli: "Allah'ın masnuatında ve ni'metlerinde tefekkür ediniz! Fakat O'nun zâtında tefekkür etmeyiniz. Çünki sizler O'nu takdir edemezsiniz."

* * *

876- لاَ مُؤَثِّرَ فِى الْكَوْنِ اِلاَّ اللّٰهُ

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 18, 22 ve 605; ve keza, El-Mesneviy-ül Arabî'deki "Nokta Risalesi"...

Me'hazler: Bu hüküm, bir hadîs-i şerifin aynı metni olarak bulunamadı. Lâkin, "Eser müessiri gösterir" ve "şeyi gösteren ve bildiren ve ta'rif eden onun eseridir." İlm-i Kelâm'ın veya tasavvufun kaideleri gibi sözlere de benzemektedir.

İmam-ı Şa'ranî Levakıh–ul Envar eseri sh: 352'de

مَشْهَدُ اَصْحَابُ الْفِكْرِ مِنَ الْعُلَمَاءِ اَنْ لاَ يَشْهَدُوا شَيْئًا الاَّ وَ يَرَوْنَ اللّٰهَ بَعْدَهُ، لاَنَّ الْاَكْوَانَ اَمَارَاتٌ عَلَى الْقُدْرَةِ الْاِلٰهِيَّةِ، وَالصَّنْعَةُ تَدُلُّ عَلَى الصَّانِعِ بِيَقِينٍ

tarzında bir ifadesi olduğu gibi, Mevlâna Camî'nin Nefahat-ül Üns eseri sh: 538'de, yine buna yakın ifadeleri vardır.

Meâli: "Kâinatta te'sir ve icraat sahibi yalnız Allah vardır. Başka hiç bir şeyin hakikî te'siri yoktur."

* * *

877- كَلِّمِ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 69, 287

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/48; Cem'-ül Fevaid 1/43, 44; İhya-u Ulûm-id Din 1/36 ve 99; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 12; Müsned-ül Firdevs 1/398 ve 5/16 ve 359; Züher-ül Firdevs – İbn-i Hacer 4/177 ve 333

Zabıt şekli: Sahih-i Buharî'nin hadîsi:

حَدِّثُوا النَّاسَ بِمَا يَعْرِفُونَ. اَتُحِبُّونَ اَنْ يُكَذَّبَ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ

Diğer me'hazlerde: اُمِرْنَا اَنْ نُكَلِّمَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ

Meâli: "İnsanların anlayacağı ve tanışı olduğu şeylerle onlarla konuşun. Yoksa ister misiniz ki, Allah ve Resulünün sözlerini tekzib etsinler."

İkinci hadîsin meâli: Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etmiş ki: "Biz insanların akıllarının alacağı şekilde konuşmakla emir olunduk."

* * *

878- *«Şakk-ı Kamer hâdisesinde i'timada şâyan olmayan bir te'vil-i zaiften başka, zâhirden tahvil edilmediği...»*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 72

Me'haz ve izah: Şakk-ı Kamer hâdisesini ilân eden Kur'an-ı Kerim'in وَانْشَقَّ الْقَمَرُ âyetini tefsir eden bazı müfessirlerin; Kur'an onu

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ beraber zikretmekle, yani: "Kıyamet yaklaştı" cümlesiyle beraber olduğu için, Şakk-ı Kamer hâdisesi de sonra vuku' bulacak" demelerine karşılık; Fahreddin-i Razî gibi büyük İslâm muhakkikleri demişler ki: "Şakk-ı Kamer'le kıyamet hâdisesinin beraber zikredilmelerinin mâna ve hikmeti şudur ki: Haşir, âhiret ve azâb-ı İlâhî hakkında gelen tehdid-i İlâhî'yi

uzak görenlere, Kur'an-ı Hakîm der ki: "Kıyamet yakındır. Aklî imkânı da mevcuttur. İşte gördünüz, Kamer nasıl ikiye bölündü... Öyle ise, bunu yapan onu da yapar."

İşte zaif olan te'vil budur. Bazı zâhirperest kimselerin; bunca ehadîs-i sahiha ile Şakk-ı Kamer hâdisesi sâbit iken, "Belki sonra vuku' bulacak" demeleri gayet garib ve mantıksızlık addedilmiştir. Sadece bir-iki me'haz verip geçiyorum: Tefsir-ül Kebir – Fahreddin-i Razî 29/29-30; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 9/263

* * *

879- نُورٌ عَلَى نُورٍ

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 81 ve daha Nur'un bir kaç yerinde bu cümle kullanılmıştır.

Me'hazler: Bu ibare, hem Kur'anda hem hadîste geçmektedir. Kur'anda Nur Suresinin 35. âyetindedir. Âyetler bölümü 107. sıraya bakılabilir. Hadîste geçen şekliyle me'hazi: Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 1/163

Hadîste zabıt şekli: اَلْوُضُوءُ عَلَى الْوُضُوءِ نُورٌ عَلَى نُورٍ

Hâfız Menzerî diyor: "Ben bu hadîsin bir aslını, yani senedini bulmaya muvaffak olamadım. Olabilir ki, Selef-i Salihîn'den bazılarının kelâmı da olabilir."

Hadîs olmasa da, telâkki-i ümmete girmiş gayet hakikatli, unutulmayan bir sözdür. İyi ve güzel bir şey tekrarlandığında, Müslümanlar ona: "Nur'un alâ Nur!" derler. Yani: "Nur üstüne Nur'dur."

* * *

880- اَللّٰهُمَّ لاَ تَجْعَلْ بَأْسَنَا بَيْنَنَا

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 97

Me'hazler: Sahih-i Müslim Fiten/20; İbn-i Mace Fiten ve 9/22; Muvatta' Kur'an/35; Müsned-i Ahmed 5/240, 243, 247 ve 248

Zabıt şekli: سَئَلْتُ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ ثَلاَثًا ، فَاَعْطَانِى اثْنَتَيْنِ وَمَنَعَنِى وَاحِدَةً.
سَئَلْتُهُ اَنْ لاَ يُهْلِكَ اُمَّتِى غَرْقًا فَاَعْطَانِيهَا وَسَئَلْتُهُ اَنْ لاَ يُظْهِرَ عَدُوًّا لَيْسَ مِنْهُمْ
فَاَعْطَانِيهَا وَسَئَلْتُهُ اَنْ لاَ يَجْعَلَ بَأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ فَرَدَّهَا عَلَىَّ.

Meâli: "Allah'tan üç şey istedim. İkisini verdi, birini vermedi. Ümmetimi tûfan gibi âfetlerle gark etmemesini diledim, bunu verdi. Ve onlardan olmayan bir düşmana daimî şekilde mağlûb ve ezdirmemesini diledim, onu da kabul

etti. Fakat aralarındaki fitne ve fesaddan muhafazalarını diledim, kabul etmeyip reddetti."

* * *

881- مَنْ رَآنِى فِى الْمَنَامِ فَقَدْ رَآنِى حَقًّا

(Bu hadîs mütevatirdir. Bak: Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 139)

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 111

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/38 ve 9/49; Sahih-i İbn-i Hibban 5/212 ve 7/618; Müstedrek-ül Hâkim 4/393; Şerh-üs Sünne – Begavî 12/225, 226 ve 227; Cem'-ül Fevaid 2/301; Müsned-ül Firdevs 3/365 ve 366; El-Feth-ül Kebir 3/192; Tirmizî kitab:21, bab:1, 7 ve 8; Müsned-i Ahmed 2/269; İbn-i Mace kitab:35, bab:3; Daremî kitab:10, bab:6; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 22/279, 280 ve 301

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: مَنْ رَآنِى فِى الْمَنَامِ فَقَدْ رَآنِى * Ve

مَنْ رَآنِى فِى الْمَنَامِ فَقَدْ رَاَى الْحَقَّ

Meâli: "Beni rü'yada gören, aynen görmüş gibidir." Ve "Beni rü'yada gören, hak olarak beni görmüştür veya görecektir."

* * *

882- *«İmanın tereşşuhatına da hâize olan başka evsafa mâlik olduğundan; "O zât kâfirdir" denilmez. İllâ ki; o sıfat, küfürden neş'et ettiğini yakînen biline...» Ve Münazarat'ta* ...وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ *âyeti bahsindeki küfür mes'elesinin izahı...*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 128; Münazarat sh: 75

Me'hazler: Sahih-i Müslim 3/1470; Müstedrek-ül Hâkim 2/313, İmam-ı Zehebî sahihliğini ikrar etmiş.

Zabıt şekli: بَايَعْنَا عَلَى اَنْ لاَ نُنَازِعَ شَيْئًا اِلاَّ اَنْ تَرَوْا كُفْرًا بَوَّاحًا

Meâli ve İzahı: Sahih-i Müslim'in hadîsi: Meşhur sahabî Ubbade bin Samit demiş: "Biz Resulullah'a yaptığımız biatta hiçbir şeyde münazaa etmemeye söz verdik. Ancak, eğer apaçık bir küfür görünürse, o başka mes'eledir."

Müstedrek-ül Hâkim'in hadîsi: Tavus-u Yemenî Hazret-i İbn-i Abbas'dan naklen demiş ki: ...وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ âyetinin mânası için: "Bu küfür;

dinden ve imandan çıkan bir küfür değil, başka bir küfürdür."

* * *

883- *«Hevesat-ı nefsaniye ile erkeklerin karılaşması, karıların hayâsızlıkla erkekleşmesine sebebdir.»*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 149; keza aynı mevzu Lemaat eserinde de mevcuttur.

Me'hazler: Ez-Zevacir – İmam-ı Sübkî 2/229; Kitab-ül Kebir – İmam-ı Zehebî sh: 134; Feth-ül Barî Şerh-i Buharî 10/332; Ebu Davud 4/61; Tirmizî 5/105; İbn-i Mace 1/614; Ed-Duafa'-ul Kebir – Akilî 2/232; Mu'cem-üt Taberanî El-Evsat 2/1458

Zabıt şekli: اَرْبَعَةٌ يَصْبَحُونَ فِى غَضَبِ اللّٰه وَيَمْسُونَ فِى سَخَطِ اللّٰه. قُلْتُ مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللّٰه؟ قَالَ الْمُتَشَبِّهُونَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ وَالْمُتَشَبِّهَاتُ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ...الخ.

Meâli: Sahabî-i celil Hazret-i İbn-i Abbas rivayet ediyor: Resulullah ferman etmiş ki: "Dört sınıf veya dört çeşit ahlâk sahibleri, Allah'ın gazabı içinde sabahlar ve onun kahrı içinde akşamlarlar." Ben sordum: "Onlar kimlerdir yâ Resulallah?" Ferman etti ki: "Kadınlara benzemeye çalışan erkekler ve erkeklere kendini benzeten kadınlar..." (Ve hadîsteki diğer üç maddeler...)

* * *

884- مَنْ قَالَ هَلَكَ النَّاسُ هَلَكَ النَّاسُ فَهُوَ اَهْلَكَهُمْ

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 150

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/2237; Sahih-i İbn-i Hibban 8/506; Şerh-üs Sünne – Begavî 13/144; Cem'-ül Fevaid 2/700; El-Feth-ül Kebir 1/121 ve 137 İbn-i Hanbel ve Daremî'den nakil; Kenz-ül Ummal 3/559; Müsned Ebu Davud-u Tayalisî 1/36

Zabıt şekli: Sahih-i Müslim'in hadîsi: اِذَا قَالَ الرَّجُلُ هَلَكَ النَّاسُ فَهُوَ اَهْلَكَهُمْ

Meâli: Bir adam dese ki: "İnsanlar helâk oldu, insanlar battı." İşte asıl insanları helâk eden onlardır. Ya da, insanları en çok helâk eden odur.

* * *

885- *«Takarrur etmiş usûldendir; akıl ve nakil taâruz ettikleri vakitte, akıl asıl i'tibar ve nakil te'vil olunur. Fakat o akıl, akıl olsa gerektir.»*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 163; Muhakemat sh: 12

Me'hazler: Bu bir hadîs değil, usûl kaidesidir. Amma kaide ise, mâlum olduğu üzere âyet ve hadîslerin mânalarından alınır.

Edeb-üd Dünya Ve-d Din sh: 35, Bâb-ı Edeb-üd Din bölümünde bu kaide çok güzel izah edilmiştir. Oraya müracaat edilebilir.

* * *

886- *Sadîk-ı ahmak, adüvv-ü dinden daha muzırdır. Ve «Ey sâdık ahmak ıtlakına mâsadak ülema-is sû'!..»*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 180; Muhakemat sh: 34; Mektubat sh: 439

Me'hazler: Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 117 İmam-ı Veki'in "El-Gurer" kitabında, Süfyan-ı Sevrî Ebu Hazim'den nakletmiş...

Zabıt şekli: اَلْعَدُوُّ الْعَاقِلُ وَلاَ الصَّدِيْقُ الْاَحْمَقُ

Meâli: "Sıddık ve doğru, fakat ahmak olanlar, akıllı düşmanlardan daha zararlıdır."

* * *

887- اِنَّ كُرَوِيَةَ الْاَرْضِ قَدْ اتَّفَقَ عَلَيْهَا الْجُمْهُوْرُ...

(Yani, küre-i arzın yuvarlak olduğuna, cumhur-u ülemanın ittifakı vardır.)

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 198; Muhakemat sh: 56; Arabî Saykal-ül İslâm sh: 33 ve Risale-i Nur'un Afyon Hapsi mektubları, sair yerlerinde de aynı mânalar vardır.

Me'hazler: (Not: Hazret-i Üstad'ın ifadesinden de anlaşıldığı üzere bu hüküm, bir hadîsin öz metni olarak değil, İslâm âlimleri ve muhakkikleri tarafından kat'î hükme varılmış bir sözleridir. Biz de bu noktadan bazı me'hazler vermeye çalışacağız.)

Filhakika, İslâm muhakkikleri tarafından 1200 sene evvelinden beri bu mes'ele tahkik edilmiş ve âyet ve hadîslerin mânalarından istifaza ile, dünyanın yuvarlaklığına deliller getirilerek ispat edilmiştir. Meselâ: İslâm muhakkiklerinden, Hicrî 456 yılında vefat eden Endülüslü meşhur İbn-i Hazem, El-Fasl Ve-l Milel Kitabı 2/92'de aynen şöyle demiş: "İmam ismine lâyık olmuş hiç bir İslâm âlimi, küreviyet-i arzı inkâr etmemiş.. veyahut bunu reddedici tek kelime söyledikleri kaydedilmemiştir."

Daha sonraları İmam-ı Fahreddin-i Razî ve İmam-ı Gazalî gibi pek çok muhakkik zâtlar, aynı yolda kanaat izhar etmişlerdir.

* * *

888- *«Seyyid olan değilim, olmayan seyyidim, dese, haram ve günah olduğu...»*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 195; Muhakemat sh: 52

Me'hazler: Bu hususta vârid olmuş topluca hadîsleri bir arada görmek isteyenler, İbn-i Hacer-il Heysemî El-Mekkî'nin Es-Savaik-ul Muhrika eseri sh: 240; ve Şa'ranî'nin Levahik-ul Envar eseri sh: 756-757 aralarına bakabilirler. Bu iki eser gibi, Nur-ul Ebsar ve Zehair-ül Ukba misillü eserlerde de aynı şeyler yazılıdır. Seyyid olduğu halde ecdadını inkâr ederek: "Ben seyyid değilim!" demekten başka da, herhangi birisi, nereden olursa olsun ecdadını inkâr etmesi kebair günahlardandır. Bu husus ayrıca Kitab-ül Kebair – Zehebî ve Ez-Zevacir – İmam-ı Sübkî gibi eserlerde mevcûd olup büyük kebairler içinde kayıtlıdır.

* * *

889- *«Kıble ve Kâ'be öyle bir amûd-u nuranîdir ki; semavatı arşa kadar, zemini ferşe kadar takmış.»*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 199; Muhakemat sh: 57 (ve ayrıca "Küreviyet-i Arz" mes'elesinin izahında, aynı mevzu izah edilmiş.) Şuâlar sh: 507

Me'hazler: Kâ'be-i Mükerreme ve Kıble hakkında bir çok sahih hadîsler vârid olmuştur ki; göklerde Beyt-ül Ma'mur isminde ve Arş-ı A'zam'ın alt hizasında yapılmış bir mescid vardır. Her gün yetmiş bin melâike onu tavaf eder. Yerdeki Kâ'be ve Mescid-ül Haram dahi, gökteki o beytin tam hizasında olarak yerdedir.

Bu mevzudaki hadîsler, Tûr Sûresi âyet: 4 فِي رَقٍّ مَنْشُورٍ وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ tefsirinde bir çok hadîsler getirilmiştir. Meselâ: Tefsir-i İbn-i Kesir 4/210-211; Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 6/117-118 sayfalarına bakılabilir.

* * *

890- *«Her akşam güneş Arş'a gider, secde eder, izin alıyor, sonra geliyor.»*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 201; Muhakemat sh: 60

Me'hazler: Sahih-i Buharî 3/131 ve 9/153, 155; Türkçe Tercüme Buharî hadîs no: 1321; Sahih-i Müslim 1/137-139; Sahih-i İbn-i Hibban 8/9; Şerh-üs Sünne – Begavî 15/94; El-Feth-ül Kebir 1/30 ve 3/375 İbn-i Hanbel ve Kütüb-ü Sitte'den nakil; Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 1/109; Cem'-ül Fevaid 2/256

Zabıt şekli: Ebu Zerr ve Ebu Hüreyre'den rivayet: Resul-i Ekrem (A.S.M.) sormuş: "Güneşin her akşam böyle batıp nereye gittiğini biliyor musun?"

Ebu Zerr (R.A.): "Allah ve Resulullah daha iyi bilir." diye söyleyince, Resul-i Ekrem (A.S.M.): "Güneşin her akşam Arş'ın altına gidip Allah'a secde ettiğini

ve vazife için izin istediğini..." diye izah etmiş.

* * *

891- كُلُّ الصَّيْدِ فِى جَوْفِ الْفَرَاءِ

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 202; Muhakemat sh: 61; Arabî Saykal-ül İslâm sh: 37

Me'hazler: Bu söz Arapların Peygamber'den (A.S.M.) önceki eski darb-ı mesellerinden olup, daha bunun gibi eskiden beri dillerde dolaşan bazı hikâyeler, kinaîler ve darb-ı meselleri Resul-i Ekrem (A.S.M.) bazı münasebetlerle ve bazı hususların anlaşılması için kullandığını hadîs kitaplarında yazılıdır. Buradaki darb-ı meselli hadîsin hikâyesi de şöyledir: Bir grup insan ava çıkmışlar. Birisi bir tavşan, diğeri bir ceylân, başkası da bir tilki avlamış. Bunlardan bir adam da bir yabanî eşek avlamış. Herkes avını getirmiş bir yere bırakmışlar. Yabanî eşeği avlıyan adam demiş ki: "Hepinizin avı, benimkinin içine sığar." mânasında كُلُّ الصَّيْدِ فِى جَوْفِ الْفَرَاءِ demiş. İşte bu söz, böylece darb-ı mesel olup kalmıştır. Resulullah da onu bir defa kullanmış.

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs 5/367; Züher-ül Firdevs 4/327; Cem'-ül Cevami' 1/944; Hayat-ül Hayavan-ül Kübra – Dümeyrî 2/148

Zabıt şekli: يَا اَبَا سُفْيَانَ! اَنْتَ (كَمَا قَالَ الْقَائِلُ) كُلُّ الصَّيْدِ فِى جَوْفِ الْفَرَاءِ

Meâli: "Ey Ebu Süfyan! Sen bütün avlar yabanî eşeğin karnındadır denilen darb-ı meseli gibi oldun."

* * *

892- *«Bu lâtif bir cevabdır. Yani* كُلُّ الصَّيْدِ فِى جَوْفِ الْفَرَاءِ *mizah da olsa, haktır. Zira mizah etse de, yalnız hak söyler.»*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 202; Muhakemat sh: 61

Me'hazler (Sadece Resul-i Ekrem'in mizahlarının hak olduğuna dair hadîs me'hazleri):

Müsned-ül Firdevs 1/56; Feyz-ül Kadir 3/13; El-Feth-ül Kebir 1/458 Taberanî'den nakil; Kenz-ül Ummal 3/648 ve 650; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 12/13443 ve El-Evsat 1/999

Zabıt şekli: ...اِنِّى لَاَمْزَحُ وَلَا اَقُولُ اِلَّا حَقًّا

Meâli: "Ben de mutlaka mizah yaparım. Yani şaka ederim. Fakat yalnız hak olan şeyi söylerim."

* * *

893- *Kaf Dağı ve mes'elesi... «Ben Kaf'ın vücuduna cezmederim. Keyfiyetini ise havale ederim.»*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 203; Muhakemat sh: 63; Saykal-ül İslâm sh: 39

Me'hazler: (Not: Kaf Dağı hakkındaki rivayetlerin bazıları içinde İsrailiyata benziyen ifadelerin varlığı mâlumdur.)

Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 5/101, 102

Zabıt şekli: İmam-ı Suyutî Hazretleri, Kaf Dağı hakkında vürûd etmiş bazı rivayetleri tefsirinde cem' etmiştir. İçlerinde akla en uygunu, Abdürrezzak-ı San'anî'nin İmam-ı Mücahid'den naklettiği şu rivayettir: "Kaf, dünyayı ihata etmiş bir dağdır."

Hazret-i Üstad da, Kaf Dağı mes'elesinde ve ayrıca da dünyanın balık ve öküz üzerinde olduğu hakkındaki, uzun uzun şerh ve rivayetlerin içindeki bazı rivayetleri İsrailiyatın hurafelerini andıran bazı sözleri şeklinde olarak kabul etmiştir. Kaf Dağı mes'elesi hakkında gelen rivayetlerden, âhirki rivayet olan "Kaf Dağı dünyayı ihata etmiş." olanını kabul etmiş ve onu izah etmiştir.

Tefsir-i Hâzın ve Tefsir-i Keşşaf gibi kitaplarda Kaf Dağı hakkında daha geniş izah ve rivayetleri getirmişlerdir.

Bazı ehl-i keşfin Kaf Dağı hakkında sırf keşfe dayanan sözleri de vardır. Lâkin Hazret-i Üstad, o gibi ehl-i keşfin sırf keşfe dayanarak dava ettikleri gibi bir Kaf Dağı'nın dünyamızda bulunmasının mümkün olmadığını; olsa olsa, âlem-i misalde onlara görünen şeyler olabileceğini, Onsekizinci Mektub'da gayet parlak bir tarzda izah etmiştir.

* * *

894- أَنَا وَ السَّاعَةُ كَهَاتَيْنِ

(Bu hadîs mütevatirdir. Bak: Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 143

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 208; Muhakemat sh: 47 ve 69; Saykal-ül İslâm sh: 28 ve 43

Me'hazler: Sahih-i Buharî 7/68; Sahih-i Müslim 4/2267, 2268 ve 2269 bir kaç tarikle; Sahih-i İbn-i Hibban 1/106 ve 8/220-221; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/555-556; Cem'-ül Fevaid 1/263; Müsned-ül Firdevs 2/12 ve 82; El-Feth-ül Kebir 2/7; Ez-Zühd – İbn-i Hanbel sh: 33; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 1/743 ve 2/1843, 1844, 1846, 1847, 1848 ve 1849 ve 6/5873 ve 20/724 ve 732 ve 22/326, 971, 972; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 3/116; Şuab-ül İman – Beyhakî 2/9

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: ...بُعِثْتُ اَنَا وَالسَّاعَةُ كَهذِهِ مِنْ هذه

Meâli: "Ben ve kıyamet -iki parmağını göstererek- bundan buna kadar birbirimize yakınız."

* * *

895- اَنَا مِنْ اَشْرَاطِ السَّاعَةِ *Resul-i Ekrem (A.S.M.): "Ben kıyamet alâmetlerindenim." diye ferman buyurmuş.*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 208; Muhakemat sh: 69; Saykal-ül İslâm sh: 43

Me'hazler: En-Nihaye Ev-il Melâhim – İbn-i Kesir 1/50, Buharî'den nakil; İbn-i Mace 2/1341; El-İşâa Fi-Eşrat-is Sâa sh: 4; Muhtasar-ı Tezkiret-ül Kurtubî – Şa'ranî sh: 138; Kenz-ül Ummal 14/190-191; Tirmizî Fiten hadîs no: 1950 ve bu hadîsin bir kısım me'hazleri, bir önceki bölümde de vardır.

Zabıt şekli: اَعْدِدْ يَا عَوْفُ! سِتّاً بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ اَوَّلُهُنَّ مَوْتِي...الخ.
بُعِثْتُ فِي نَفْسِ السَّاعَةِ فَسَبَقْتُهَا

Meâli: "...Ey Avf! Şimdi say! Kıyametten önceki altı alâmetleri... Bunlardan birincisi benim ölümümdür..."

İkinci hadîsin meâli: "Ben kıyametin kendisi içinde ba's olundum. Ancak ben ondan biraz evvel geldim." gibi lafızlarla...

* * *

896- *«Yevm-i kıyamette derekât ve a'za-yı sâiresiyle birleşecek, dev-i acib-i Cehennem ehl-i isyana hücum edecektir.»*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 210; Muhakemat sh: 71

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/2184; Cem'-ül Fevaid 2/764; El-Feth-ül Kebir 3/407 Sahih-i Müslim'den nakil; ve daha bu hadîsin geniş me'hazleri için, Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 135'e dikkat et.

Zabıt şekli: يُؤْتَى بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لَهَا سَبْعُونَ اَلْفَ زِمَامٍ...الخ.

Meâli: "Kıyamet günü Cehennem getirtilip mahşerdeki insanlara gösterilecektir. Onun yetmiş bin halkası olup her bir halkada yetmiş bin halat bulunacak. Her bir halatı yetmiş bin melâike tutmuş olacak."

* * *

897- *«Hem de Cehennem'in bir kısmı zemherirdir. Zemherir ise, bürûdetiyle*

yandırır... Demek, umum meratibi ihtiva eden ateşin bir kısmı da zemherirdir.»

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 211; Muhakemat sh: 71

Me'hazler: Cem'-ül Fevaid 2/764; Müsned-ül Firdevs 2/368; Tarih-ül Kebir – Buharî 4/75; Sünen-i Daremî 2/340; El-Feth-ül Kebir 1/186 (Kütüb-ü Sitte'nin her altı kitabından ve bir de Muvatta'dan nakil); El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 7/51

Zabıt şekli: ... اِشْتَكَتِ النَّارُ اِلَى رَبِّهَا فَقَالَتْ: يَا رَبِّ اَكَلَ بَعْضِى بَعْضًا فَاَذِنَ بِنَفَسَيْنِ، نَفَسٍ فِى الشِّتَاءِ وَنَفَسٍ فِى الصَّيْفِ. فَهُوَ اَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الْحَرِّ وَ اَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الزَّمْهَرِيرِ.

Meâli: "Cehennem Rabbisine şikâyette bulundu, dedi ki: "Yâ Rab! Benim bir kısmım diğerlerini yemektedir." Cenab-ı Allah ona iki nefes almasına izin verdi. Bir nefesi kışta ve bir nefesi de yazda... İşte yazın en şiddetli sıcak zamanı Cehennem'in nefesinden olduğu gibi, kışın da şiddeti, zemherir soğuğundandır.

* * *

898- عَنَاصِرْ چِهَارِنْ ژِوَانِنْ مَلَكْ *(Molla Halil-i Siirdî)*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 220; Muhakemat sh: 83; Ar. Saykal-ül İslâm sh:53

Me'haz: Nehc-ül Enam – Molla Halil-i Siirdî sh: 4

Zabıt şekli: عَنَاصِرْ چِهَارِنْ ژِوَانِنْ مَلَكْ وَ كِى اِنْسُ و جِنّ نُورَه قِسْمِى كَلَكْ

Meâli: Unsurlar dört tanedir. Bu unsurlardan birisinden melâikeler halk olunmuştur. Melâikeler dahi ins ve cinn gibi bu unsurlardan birisi olan Nur unsurundan mahlûkturlar.

* * *

899- *«Söylenene bak, söyliyene bakma!..»*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 245; Muhakemat sh: 111 ve daha Nur'un Mesnevî-i Nuriye gibi sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: Keşf-ül Hafâ 2/361; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 181 Tarih-i Sem'anî'den nakil; İs'af-ür Ragibîn sh: 178; Kenz-ül Ummal 16/197

Zabıt şekli: İmam-ı Ali'nin sözü olarak: لاَ تَنْظُرْ اِلَى مَنْ قَالَ وَ انْظُرْ اِلَى مَا قَالَ

Meâli: "Kim söylüyor diye bakma, neyi söylüyor, ona bak!."

* * *

900- *«Kitab-ı âlemin evrakıdır eb'ad-ı nâma'dud... ilh.» (Hoca Tahsin)*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 264 ve Mektubat sh: 288; Muhakemat sh: 134

Me'haz: Kamus-ul A'lâm – Ş. Sami 3/1628

Zabıt şekli: Hoca Tahsin, aslen Arnavut olup, Çamlık hattasının filat köylerinden birinde doğmuş. Fünûn-u cedideyi de Paris'te tahsil etmiş. Daha sonra Paris Sefaret İmamlığını yapmış. Sonra İstanbul'da Dâr-ül Fünûn Müdürlüğüne tâyin edilmiştir. Mücerred yaşamış olan bu zât, aynı zamanda iyi bir şâirdir. Yazdığı şiirleri bir araya getirilerek tab' edilmiş değildir. Üstteki kıt'a, onun şiirlerinden birisinin bir parçasıdır. Rumî 1291'de vefat etmiş, kabri Erenköy'dedir.

* * *

901- *«Mert olan cinayete tenezzül etmez. Şâyet isnad olunsa cezadan korkmaz.»*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 302; İki Mekteb-i Musibetin Şehadetnamesi sh: 12

Me'hazler: Nehc-ül Belâga – İmam-ı Ali, Tahkik-i Subhî Salih sh: 509

Zabıt şekli: لاَ تَدْعُوَنَّ اِلَى مُنَاظَرَةٍ وَاِنْ دُعِيتَ اِلَيْهَا فَاَجِبْ

Meâli: "Mübarezeyi sen isteme. Amma ona çağrıldığın zaman ise kaçma!.."

* * *

902- « لَيْسَ الْكَحْلُ كَالتَّكَحُّلِ *Yani: "Hakikî sürme, yapmacık ve sun'î sürme gibi değildir."»*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 273; İşarat-ül İ'caz sh: 106; Muhakemat sh: 145

Me'haz: Bu söz için Hz.Üstad hadîstir dememiş. Ancak لَيْسَ الْخَبَرُ كَالْمُعَايَنَةِ hadîsinin ayrı tarz bir mâna ve ifadesi olarak, ondan iktibasen alınmış teşbihli bir söz gibidir. Belki hadîs olmayabilir. Bizim mevcud me'haz kitaplarımızda hadîs olarak da bulunamadı. Amma selefin, mezkûr sahih hadîsten iktibasen almış oldukları hakikatlı sözlerine benziyor.

Üstteki hadîsin me'hazleri, 854 numaralı bölümde verilmiştir.

* * *

903- *Zâhirperest âlim-i cahil veyahut cahil-i âlim taassubat-ı na-bemahallinden...*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 353 (Nutuklar – Dördüncü Hakikat) ve daha Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 2/165; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/18

Zabıt şekli: آفَةُ الدِّينِ ثَلاَثَةٌ: فَقِيهٌ فَاجِرٌ وَ اِمَامٌ جَائِرٌ وَ مُجْتَهِدٌ جَاهِلٌ

Meâli: Dinin âfeti üçtür: Fısk u fücur işleyen fakîh, yani hoca.. ve zulüm ve tecavüz eden âmir, hükümdar.. ve cahil olan müçtehid.

* * *

904- مَنْ لَمْ يُؤَدِّبْهُ اْلاَبَوَانُ اَدَّبَهُ الزَّمَانُ

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 365

Me'hazler: Bu söz, bu metni ile hadîs me'hazlerinde bulunamadı. Hazret-i Üstad da hadîsdir dememiş. Amma herhalde tecrübeye istinad eden ve aslı yine bazı hadîs-i şeriflerin mânalarına dayanan doğru ve hikmetli bir sözdür. "Anne ve babasının terbiye ve nasihatlarıyla terbiyelenmiyen adam, zaman onu terbiye edecektir." meâlindeki bu sözün ifade ettiği mâna ile, zamanın hâdise ve vakıaları, tokatlarıyla onu yola getirecektir demektir.

Nasılki bu mânanın başka bir şeklini ifade eden selef-i salihînden gelmiş başka bir söz ise şöyledir: مَنْ لَمْ يُصْلِحْهُ الْخَيْرُ يُصْلِحْهُ الشَّرُّ (Keşf-ül Hafâ 2/272)

Yani: "Hayır ve iyiliğin ıslah edemediği kimseyi, şer ve kötülük ıslah edecektir."

İmam-ı Ali (R.A.)ın da aynı mânaya yakın iki tane hikmetli sözü vardır:

مَنْ لَمْ يُصْلِحْهُ الطَّالِى اَصْلَحَهُ الْكَالِى sözü ile مَنْ لَمْ يُصْلِحْهُ الْخَيْرُ اَصْلَحَهُ الشَّرُّ

(Müntehabat Min Kelâm-i Emir-il Mü'minîn Ali sh: 98)

Meâlleri: "Hayrın ıslah etmediğini, şer onu ıslah eder."

İkinci sözünün meâli ise, manaca aynıdır.

* * *

905- وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 384; Hutbe-i Şamiye sh: 92, 101

Me'hazler: (Bu bir âyetin parçası olup, Taha Suresi 47. âyetindedir.) Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 4/379 ve 384; Türkçe Tercüme Buharî 1/20; Ebu Davud Edeb/119; Müsned-i Ahmed 1/263 ve 6/58

Zabıt şekli: Resul-i Ekrem (A.S.M.) bu cümleyi ekseriya İslâm dinine davet ettiği reis ve meliklere yazdığı mektuplarında yazdırmıştır. Meselâ: Rum meliki Hirakl'e yazdığı mektubunun başında:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ مِنْ مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللّٰهِ وَ رَسُولِهِ اِلَى هِرَقْلَ عَظِيمِ الرُّومِ
سَلَامٌ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى...

diye yazmıştır. Verilen me'hazlerde, bu nümûne gibi daha bir kaç nümûneyi de vermektedirler.

* * *

906- لاَ خَيْرَ فِى دُنْيَا بِلاَ دِينٍ *(Dinsiz bir dünyada hayır yoktur.)*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 387; Hutbe-i Şamiye sh: 93

Me'hazler: (Not: Hazret-i Üstad bu söz için hadîstir demediği gibi, me'hazlerde de aynı bu metin ile bir hadîs-i şerif bulunamadı. Ancak biraz sonra vereceğimiz bazı hadîslerin mânalarından iktibas edilmiş bir söz olduğu anlaşılıyor.)

Sahih-i Buharî 5/137, Kitab-us Salât 48, Cihad 34; Müsned-i Ahmed 3/37; Künûz-ül Hakaik, Câmi-üs Sagir'in kenarı 2/165

Zabıt şekli: (Yani, mânalarıyla bu sözü te'kid eden ve ona kaynak olan bazı hadîs-i şerifler:)

Buharî'nin hadîsi: Hendek günü, büyük gayretlerle çalışan sahabelerinin ziyade yorgunluklarını müşahede eden Resul-i Ekrem (A.S.M.) اَللّٰهُمَّ لاَ عَيْشَ اِلاَّ عَيْشُ الْآخِرَةِ yahut لاَ خَيْرَ اِلاَّ خَيْرُ الْآخِرَةِ ve diğer bazı hadîslerde ise; dünyanın ancak din ile, âhirete bakan amellerle hayırlı olabileceğini ifade ederler.

Meâlleri: "Maişet ve yaşamak ancak âhiretin maişetidir." Yahud da, "Hayır, ancak âhirete bakan hayırlardır."

* * *

907- *«Şeriat dairesinde ulü-l emre itaat farzdır.»*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 396; Hutbe-i Şamiye sh: 105 ve Tarihçe-i Hayat'ta sh: 666, şapka için Hazret-i Üstad rahatsız edildiği zaman 1952'de yazmış olduğu mektub

Me'hazler: Bu mes'ele evvelâ Kur'an'ın ...وَاَطِيعُوا اللّهَ وَالرَّسُولَ وَاُولِى الْاَمْرِ مِنْكُمْ (Nisa Sûresi, âyet: 59) Âyet-i Kerimesi kat'î ve zâhir şekilde ona baktığı gibi, hadîslerde de izahlar ve bu âyetin tefsiri mahiyetinde ifadeler vardır. Ezcümle:

Sahih-i Müslim 2/1449; Cem'-ül Fevaid 1/448 ve 845; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 3696; El-Musannef – San'anî 11/335; Feth-ül Barî Şerh-i Buharî 13/121 ve 122; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 18/324-551 (bir çok tariklerle aynı hadîsin ayrı ayrı lafızları ve kelimeleriyle)

Zabıt şekli: لاَ طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِى مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ yahut لاَ طَاعَةَ فِى مَعْصِيَةِ اللّه ifadeleriyle.

Meâlleri: "Allah'ın masiyetini netice verecek mahluka itaat olamaz. Bir mahlûka itaat yolunda, Hâlık'ın masiyeti irtikâb edilmez."

* * *

908- عَلَى الْخَبِيرِ سَقَطْتَ

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 405 Münazarat kısmı baş tarafı; Saykal-ül İslâm sh: 124

Me'hazler: Müsned-i Ahmed 2/216 ve 3/5; Cem'-ül Fevaid 1/114 ve 798 ve 2/604; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 2/68 hadîs no: 1764 Aclunî uzun tahlillerle, bu rivayeti bir kaç Sahabî'den geldiğini kaydetmiş.

Zabıt şekli: Ebu Musa'dan (R.A.) rivayet: "Medine'de Ensar ile Muhacirler arasında; guslün bir mes'elesi hakkında ihtilâf vaki' oldu. Ben onlara dedim: "Size şimdi ben gidip şifa verici bir cevab getireceğim." Ve kalktım, Hazret-i Âişe'ye (R.A.) gittim. İzin istedim, kendisine mes'eleyi sordum... Dedi: عَلَى الْخَبِيرِ سَقَطْتَ Yani: "Bilene rastgeldin" diyerek, mes'eleyi Resulullah'tan nasıl duymuşsa veya görmüşse, bana nakletti.

* * *

909- كُلُّكُمْ رَاعٍ وكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِه

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 409 Münazarat kısmı.

Me'hazler: Sahih-i Buharî 2/6, 100 ve 3/157, 158 ve 197; Sahih-i Müslim 3/1459; Sahih-i İbn-i Hibban 2/11; Şerh-üs Sünne – Begavî 10/61; Cem'-ül Fevaid 1/829; El-Feth-ül Kebir 2/330, 331; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 5/4506 ve El-Evsat 2/1556; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 1/264 ve 265, 307 ve 2/495

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: عن عبد الله بن عمر (رض) قال رسول الله

(ص.ع.م): كُلُّكُمْ رَاعٍ وكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ...

Meâli: "Her biriniz çobansınız ve raiyyetinizden mes'ulsünüz..."

* * *

910- اَلنَّاسُ عَلَى سُلُوكِ مُلُوكِهِمْ

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 413 Münazarat kısmı.

Me'hazler: (Not: Hazret-i Üstad bu söz için zâhiren hadîstir dememişse de, ehemmiyetli bir makamda kaydetmiştir.) Keşf-ül Hafâ 2/311

Zabıt şekli: اَلنَّاسُ عَلَى دِينِ مُلُوكِهِمْ ifadesiyle... İmam-ı Sahavî demiş: "Hadîs olarak bunun bir senedine rastlamadım." Lâkin Hâfız Aclunî bunu uzunca tahkika tabi' tutmuş ve Taberanî-i Evsat'ta Ebu Emame'den mervî olan: لاَ تَسُبُّوا الْاَئِمَّةَ وَادْعُوا لَهُمْ بِالصَّلاَحِ فَاِنَّ صَلاَحَهُمْ لَكُمْ صَلاَحٌ hadîsi ile mânasının doğru olduğuna meyletmiş. Hadîsin mânası şöyledir: "İmamlarınıza ve reislerinize hakaretli söz söylemeyiniz. Bilâkis onlara salâh ile dua ediniz. Çünki onların salâhı, sizin salâhınızdır."

Hem كَمَا تَكُونُونَ يُوَلَّى عَلَيْكُمْ hadîsinin meâli de: "Siz nasıl iseniz, ona göre başınıza adamlar gelir." ifadesi, mevzuumuzun başka bir tarafını ifade etmektedir.

* * *

911- *«Salâhaddin-i Eyyubî'nin miskin bir hristiyanla muhakeme olması...»*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 432; Münazarat sh: 25

Me'hazler: İslâm meşhurlarından Salâhaddin-i Eyyubî (Bedir Yayınevi, 1964) Namık Kemal sh: 49

Zabıt şekli: Bir ermenî, Salâhaddin-i Eyyubî'ye karşı İslâm mahkemesinde dava açmış.. ve Salâhaddin mahkemeye çağrılmıştı. Mahkemede hasmıyla beraber ayakta durmuş ve Sultan Salâhaddin davayı kazanmıştı. Ancak Salâhaddin, hasmının onu mahkemeye çağırmasından dolayı, ona minnettar olmuş ve ona ikramlarda bulunmuştur. Bu ise, onun fevkalâde samimiyetini göstermiş. Bu hususta kendisi o Ermeni'ye demiştir ki: "Benim Allah'ın emirlerine karşı baş eğmeme sebeb olduğun için sana medyunum." diyerek ona ihsanlar ve hediyelerde bulunmuştur.

* * *

912- مَنْ أَذَا ذِمِّيّاً...الخ

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 435; Münazarat sh: 28; Saykal-ül İslâm sh: 177

Me'hazler: Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 151; Müsned-i Firdevs 3/515; Feyz-ül Kadir hadîs no: 8921; El-Feth-ül Kebir 3/144 ve 224; Fevaid-ül Mecmua – Şevkânî sh: 213; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 6/2177

Zabıt şekli: Hatib-i Bağdadî'nin İbn-i Mes'ud (R.A.)'dan rivayeti şöyledir:

مَنْ أَذَا ذِمِّيّاً فَاَنَا خَصْمُهُ وَمَنْ كُنْتُ خَصْمُهُ خَصَمْتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ veya

مَنْ قَذَفَ ذِمِّيّاً حُدَّ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِسِيَاطٍ مِنَ النَّارِ ifadesiyle...

Meâlleri: "Kim ki, bir zimmîye eziyet ederse, ben onun hasmı olurum. Ve ben kimin hasmı olursam kıyamet gününde onu hesaba çekerim."

İkinci hadîsin meâli: "Kim ki bir zimmîye şetmeder veya bir tokat vururse, kıyamet gününde, ateşten kamçılarla onun haddi ondan alınır."

* * *

913- اَلْكَاسِبُ حَبِيبُ اللّٰهِ (İki def'a tekrarlanmış.)

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 438; Münazarat sh: 32

Me'hazler: (Not: Bu hadîs-i şerif, dillerde çok dolaşmakta olduğu halde, me'haz olarak bizdeki kitaplarda aynı metniyle bulunamadı. Olabilir ki mânaca aynı olan sair bazı hadîslerden iktibasen alınmıştır.)

Mânalarıyla aynı şeyi ifade eden bir kaç tane hadîs-i şerif örneği:

Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 2/546-585 helâl kazanç hakkında bir çok hadîs-i şerif; İhya-u Ulûm-id Din 2/61-70; Kenz-ül Ummal 4/123-127; Tenbih-ül Gafilîn – Ebu-l Leys Semerkandî sh: 168-169; Şuab-ül İman – Beyhakî 3/435; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 1/367 ve 370; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/157 (اَفْضَلُ الْاَعْمَالِ الْكَسْبُ الْحَلَالُ ifadesiyle)

Zabıt şekli: Üç-dört örnek hadîs veriyoruz:

1- طَلَبُ الْحَلَالِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ

2- اَيُّمَا رَجُلٍ اكْتَسَبَ مَالاً مِنْ حَلاَلٍ فَاَطْعَمَ نَفْسَهُ اَوْ كَسَاهَا ، فَمَنْ دُونَهُ مِنْ خَلْقِ اللّٰهِ كَانَ لَهُ بِهِ زَكَاةٌ

3- Resulullah'a sorulmuş: اَىُّ الْاَعْمَالِ اَزْكَى؟ قَالَ كَسْبُ الْمَرْءِ بِيَدِهِ وَ كُلُّ بَيْعٍ مَبْرُورٍ

4- اَلتَّاجِرُ الصَّدُوقُ الْاَمِينُ مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ

5- اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُؤْمِنَ الْمُحْتَرِفَ

Meâlleri:

1- "Helâli taleb etmek, her müslümanın üzerine vâcibdir."

2- "Her kim ki, helâl maldan kazanır ve o maldan kendine yedirme ve giydirmesinden başka, Allah'ın sair mahlukatına giden o mal, ona bir zekât olur."

3- Resulullah'a sorulmuş: "Amellerin en iyisi hangisidir?" Ferman etmiş: "Kişinin kendi eliyle kazancı ve bir de şer'î ve dürüst olan her bir alışveriştir."

4- "Doğru, dürüst ve emîn olan tâcir, Peygamberler ve sıddıklar ve şehidlerle beraberdir."

5- "Allah (C.C.) çalışan ve kazanan sanatkâr mü'minleri sever."

* * *

914- *«Peygamber'in Arap müşriklerinden muâhid ve halifleri vardı, beraber kavgaya giderlerdi.»*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 437; Münazarat sh: 30

Me'hazler: Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 3/236-242

Zabıt şekli: İmam-ı Tahavî bu mes'eleyi genişçe tahlil ettiği için, başka me'haz vermeye gerek duymadık. Tahavî Hazretleri, bir çok sahih kaynaklardan rivayetler getirerek, şöyle hükme bağlamış ki: Şimdi de kâfirlerden yardım istenebileceğini ve eğer bir müşrik kendiliğinden gelip müslümanlara yardım etmek istese reddedilemiyeceğini, kabulünde bir beis olmadığını; amma müslümanlar, kendileri gidip, müşrik kâfirlerden yardım istiyemiyeceklerini kaydetmiştir. Lâkin ehl-i kitaptan ise, yardım da istenebileceğini, dostluk da kurulabileceğini kaydetmiştir.

* * *

915- *«Faraza bazılarının altında büyük bir fenalıkları varsa da, hücum edilmemek gerektir. Zira çok fenalık var ki, iyilik perdesi altında kaldıkça ve perde yırtılmadıkça, ondan tegafül edildikçe, mahdut ve mahsur kaldığı gibi; sahibi de perde-i hicab ve haya altında ıslahına çalışır. Lâkin vaktaki perde yırtılsa, haya atılır, hücum gösterilse, fenalık fena tevessü' eder.»*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 441; Münazarat sh: 36; Emirdağ L.I sh: 108 ve daha Nur'un sair yerlerinde bu mâna etrafında bulunabilen hükümler...

Me'hazler: Kenz-ül Ummal 3/71 ve 79 Taberanî-i Evsat'tan nakil; Beşyüz Hadîs – Ömer Nasuhî Bilmen sh: 41 hadîs no: 60; El-Feth-ül Kebir 1/106; Feyz-ül Kadir 1/336 hadîs no: 581

Zabıt şekli: اِذَا خَفَتِ الْخَطِيئَةُ لاَ تَضُرُّ اِلاَّ صَاحِبَهَا وَاِذَا اُظْهِرَتْ فَلَمْ تَغَيَّرْ ضَرَّتِ الْعَامَّةَ

Meâli (Hazret-i Üstad'ın genişçe mânasını yazdığı gibidir. Burada sadece metnin kısacık meâli verilecektir:)

"Hatalar gizlendikçe ve gizli kaldıkça, sahibinden başka kimseye zararı olmaz. Lâkin o hatalar zâhire çıkarıldıkça, o zaman değişmeden herkese zararı dokunur."

* * *

916- *«Riyakârlık fiilî bir nevi yalancılıktır. Dalkavukluk ve tasannu' alçakça bir yalancılıktır. Nifak ve münafıklık muzır bir yalancılıktır... Küfür bütün envaıyla kizbdir, yalancılıktır...»*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 452; Hutbe-i Şamiye, Üçüncü Kelimesi sh: 45; İşarat-ül İ'caz sh: 82

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs 3/314; Keşf-ül Hafâ 2/108 hadîs no: 1921; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 6/2292

Zabıt şekli: اَلْكَذِبُ مُجَانِبٌ لِلاِيْمَانِ yahut اَلْكَذِبُ بَابٌ مِنَ النِّفَاقِ

Ve Hazret-i Ömer (R.A.) demiş: لاَ تَجِدُ الْمُؤْمِنَ كَذَّابًا Ve Hazret-i Âişe (R.A.) demiş: مَا كَانَ اَبْغَضَ اِلَى اَصْحَابِ رَسُولِ اللّٰهِ (ع.ص.م) مِنَ الْكَذِبِ

Meâlleri: "Yalancılık, münafıklığın kapılarından bir kapıdır." "Yalancılık, imana zıddır."

Hazret-i Ömer (R.A.) demiş: "Mü'min yalancı olamaz."

Hazret-i Âişe (R.A.) demiş: "Resulullah'ın Sahabelerine, yalandan daha çok buğz ettikleri bir şey olamazdı."

* * *

917- لاَ يُؤْمِنُ اَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبُّ لِاَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 459; Münazarat sh: 69

Me'hazler: Türkçe Tercüme Buharî hadîs no: 13; Müsned-i Ebu Davud-u Tayalisî 1/24; Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 2/479; Sahih-i Müslim 1/67; Sahih-i İbn-i Hibban 1/209; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/236; Tirmizî kitab:38, bab:10; Nesaî kitap:47, bab:2, 4; Müsned-i Ahmed 3/172, 174, 192, 200, 202, 207, 208, 213, 226, 227, 228 ve 230; El-Feth-ül Kebir 3/351; Tayalisî hadîs no:

2131

Zabıt şekli: Buharî, Müslim ve sair Kütüb-ü Sitte'nin hepsinde zabtı aynendir. Rivayetler, en çoğu Hazret-i Enes bin Mâlik'tendir.

Meâli: "Sizin biriniz hakikî mü'min olmaz. Tâ ki, kendi nefsi için sevip arzu ettiği şeyi, mü'min kardeşi için de sevip istemedikçe."

* * *

918- مَالاَ يُدْرَكُ كُلُّهُ، لاَ يُتْرَكُ كُلُّهُ (İki def'a tekrarlanmış.)

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 460; Münazarat sh: 71; Saykal-ül İslâm sh: 239; Hutbe-i Şamiye sh: 44; Tercüme Mesnevî (Abdülkadir) sh: 356; Tarihçe-i Hayat sh: 95

Me'hazler: Keşf-ül Hafâ – Aclunî 2/196

Zabıt şekli: Hâfız Aclunî: "Bu söz, usûl-i Şeriat kaidelerinden ve فَاتَّقُوا اللّٰهَ مَا اسْتَطَعْتَ âyetiyle وَاتَّقِ اللّٰهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ hadîsinin mânalarından muktebestir." demiş.

Âyetin Meâli: Gücünüz yettiği kadar Allah'a karşı takvada bulununuz.

Hadîsin Meâli: "Senin elinden geldiğince, Allah'a karşı ittika'da bulun."

* * *

919- *Ehven-üş şerreyn.. yahut, ehven-üş şerr hakikatı...*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 462; Münazarat sh: 75; Emirdağ Lâhikası-II sh: 245

Me'hazler: (Not: Ehven-üş şerr veya ehven-üş şerreyn Risale-i Nur'un bir çok yerlerinde, bilhassa lâhika mektuplarında bir kaç kere geçmektedir. Hem bu mes'ele, bir tek hadîsin öz metninin mânasıyla değil, âyet ve hadîslerden alınmış bir kaide-i şeriattır.)

Hukuk-u İslâmiye ve Istılahat-ı Fıkhiye – Ömer Nasuhî Bilmen 1/263 ve 264

Zabıt şekli: يُتَحَمَّلُ الضَّرَرُ الْخَاصُّ لِاَجْلِ ضَرَرِ الْعَامِّ veyahut:

اِذَا تَعَارَضَ مَفْسَدَتَانِ رُوعِيَ اَعْظَمُهَا ضَرَرًا بِارْتِكَابِ اَخَفِّهَا veya:

اِنِ اخْتَلَفَا (اَيْ اَلشَّرَّانِ) يُخْتَارُ اَهْوَنُهُمَا gibi tabirlerle Şeriatın bu kaidesi ifade edilmiştir.

Meâlleri: "Umumî bir zararın gelmemesi için, hususî bir zarar yüklenir ve iki mefsedet, yani fesatlık beraber gelip çatarsa, onun hafifi kabul edilir ki,

büyüğü gelmesin."

Ve: "Eğer iki şer beraber gelse, onun ehveni kabul edilir ki, büyüğü irtikâb edilmiş olmasın."

* * *

920- عَلَى اللّٰه -لا غيره- فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 470; Münazarat sh: 88; Hutbe-i Şamiye sh: 54, 80

Me'hazler: Bu cümlenin ortasındaki "Lâ Gayrihî" kelâmından başka عَلَى اللّٰه فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ kısmı bir âyet-i kerimedir. Bu âyet, Maide Sûresi, âyet:23.. ve Yunus Sûresi, âyet:84.. ve Yusuf Sûresi, âyet:67'dedir. "Lâ Gayrihî" ise, bu âyeti bir çeşit tefsirdir. Yani: "Yalnız ve yalnız Allah için yap ve Allah'a dayan!.."

* * *

921- اِسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ، وَلاَ تَتَأَمَّرْ عَلَى سَيِّدِكَ

(İkinci cümlenin mânası: "Efendine efendilik taslama!..")

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 470; Münazarat sh: 88

Me'hazler: Bu iki cümleden birincisi, bir âyet-i kerimedir. Hûd Sûresi, âyet:122 ve Şûra Sûresi âyet:15

İkinci cümlesi ise, sahih hadîslerden muktebestir. Meselâ: Sahih-i Buharî 8/72; Şerh-üs Siyer-il Kebir – İmam-ı Muhammed 2/589

Zabıt şekli: قُومُوا اِلَى سَيِّدِكُمْ

Meâli: "Efendinize, büyüğünüze hürmet ediniz ve kıyam ediniz. Onun aksi ise, haddi tecavüz edip, efendisine efendilik taslamaktır."

* * *

922- *«Sevad-ı a'zama tâbi' olmalı.»*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 548

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 1/151; Müsned-ül Firdevs 1/411 ve 5/258; El-Feth-ül Kebir 1/375; ve daha bir çok sahih me'hazler verilmesi mümkündür...

Zabıt şekli: يَدُ اللّٰهِ مَعَ الْجَمَاعَةِ فَاتَّبِعُوا السَّوَادَ الْاَعْظَمَ

Meâli: "Allah'ın eli, (yani tevfiki) yardım ve nusreti, cemaatle beraberdir. Öyle ise sevad-ı a'zama, yani büyük cemaat kitlesine tâbi' olunuz ve katılınız!.."

* * *

923- *«İnsan her an havaya, hergün gıdaya, her hafta ziyaya, her ay nisaya, her sene devaya muhtaç ve hem fakirdir.»*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 596 ve Lemaat eserindeki aynı mevzu'...

Me'hazler: (Not: Bu mes'elenin sadece bir maddesi olan "Her ay nisaya muhtaçtır" hükmü için me'hazler verilecek. Sair maddeler açık ve bedihî olduğu için me'haz vermeye gerek duyulmadı.)

Müsned-ül Firdevs 5/521; Züher-ül Firdevs 4/399 merfu' senediyle; Kenz-ül Ummal hadîs no: 4867; Cem'-ül Cevami' – Suyutî 1/1012

Zabıt şekli: يَكْفِى الْمُؤْمِنَ الْوَقَعَةُ فِى الشَّهْرِ

Meâli: "Ayda bir kere, hakikî ve fitrî ihtiyaç ile, mü'minin hanımı ile münasebeti kâfi gelir."

* * *

924- (اَوْسَاطُهَا) خَيْرُ الْاُمُورِ اَوْسَطُهَا veya خَيْرُ الْاُمُورِ الْاَوْسَطُ

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 629

Me'hazler: Cem'-ül Fevaid 1/35; Ed-Dürer-ül Müntesire sh:80 (İbn-i Sem'anî ve İbn-i Cerir'den nakil); El-Feth-ül Kebir 1/259 ve 2/250; El-Metalib-ül Âliye 3/9; Şuab-ül İman 7/466; Ed-Duafa' – Akilî 1/295; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 2/626 ve 628

Zabıt şekli: Zabtı aynen Risaledeki lafzıyla olduğu gibi, meşhur hadîs hâfızı Rezin-ül Abderî'nin rivayetiyle Ebu Hüreyre'den (R.A.) خَيْرُ الْاَعْمَالِ اَوْسَطُهَا lafzıyla da vardır.

Meâlleri: "İşlerin en hayırlısı, orta hallisidir." "Amellerin en hayırlısı, orta hallisi olanıdır."

* * *

925- *«Sabrın mükâfatı zaferdir. Ataletin mücazâtı sefalettir. Sa'yin sevabı servettir. Sebatın mükâfatı galebedir.»*

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 653; Mektubat sh: 477

Me'hazler: Şuab-ül İman – Beyhakî 3/285; Tarih-i Bağdad – Hatib-i Bağdadî 3/305-307; El-Kâmil Fid-Duafa' 6/2294; Feyz-ül Kadir 6/298 hadîs no:

9318; Emsal-i Hazret-i Ali sh: 12

Zabıt şekli: اِنَّ النَّصْرَ مَعَ الصَّبْرِ فَاِنَّ الْفَرَجَ مَعَ الْكَرْبِ وَاِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا

صَبْرُكَ يُورِثُ الظَّفَرَ

Meâlleri: Hadîsin meâli: "Nusret sabırla beraberdir. Genişlik zahmetle birliktedir. Hem her bir darlıktan sonra genişlik vardır."

Hazret-i Ali'nin sözünün meâli: "Senin sabrın sana zaferi miras bırakır."

* * *

926- اَلْكَلَامُ كَالْمَالِ لاَ يَجُوزُ فِيهِ الْاِسْرَافُ

Risalede yeri: Âsâr-ı Bediiye sh: 666; Hutbe-i Şamiye'de dahi aynı söz bulunmaktadır.

Me'hazler: Bu cümle, aynı metin ve lafzıyla hadîs kitaplarında bulunamadı. Hz.Üstad da ona hadîstir dememiş. Amma mânası itibariyle; israf ve tebzir hakkında gelmiş bir çok âyet ve hadîslerden alınmış doğru bir hükümdür. Bu sözün mânasını te'yid eden bazı hadîsleri ve me'hazlerini veriyoruz:

Şerh-üs Sünne – Begavî 13/177; Edeb-üd Dünya Ve-d Din sh: 81; Müsned-i Ahmed 1/201; Riyaz-üs Salihîn sh: 208; Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 3/538

Zabıt şekilleri: اَلصُّمْتُ الْحَسَنُ وَالْاِقْتِصَادُ جُزْءٌ مِنْ خَمْسَةٍ وَعِشْرِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ

وَاعْلَمْ اَنَّ السَّرْفَ وَالتَّبْذِيرَ يَفْتَرِقُ مَعْنَاهُمَا. فَالسَّرْفُ هُوَ الْجَهْلُ بِمَقَادِيرِ الْحُقُوقِ.

وَالتَّبْذِيرُ هُوَالْجَهْلُ بِمَوَاقِعِ الْحُقُوقِ وَكِلاَهُمَا مَذْمُومٌ.

لاَتَكْثُرُوا الْكَلاَمَ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللّٰهِ فَاِنَّ كَثْرَةَ الْكَلاَمِ قَسْوَةُ الْقَلْبِ

اِنَّ مِنْ حُسْنِ اِسْلاَمِ الْمَرْءِ قِلَّةَ الْكَلاَمِ * اِنَّ طُولَ صَلاَةِ الرَّجُلِ وَقِصَرِ خُطْبَتِهِ مَئِنَّةٌ مِنْ فِقْهِهِ

Meâlleri: "Güzel olan sükût ve iktisad, Nübüvvetin yirmibeş cüz'ünden bir cüz'dür."

Edeb-üd Dünya Ve-d Din Risalesi, israf ve tebziri ana kaideleriyle şöyle ta'rif etmiş: "Bil ki! İsraf ve tebzir mânaca birbirinden ayrılırlar. İsraf odur ki; hukukun ölçülerine karşı câhil bulunmaktır. Tebzir ise; hukukun mevkilerine karşı câhilliktir. Elbetteki ikisi de mezmumdur."

İkinci bir hadîsin meâli: "Ey Mü'minler! Allah'ın zikri içinde olmayan sözleri çok yapmayınız. Çünki fazla söz, kalbe kasavet verir."

Üçüncü hadîsin meâli: "Kişinin müslümanlığının güzelliği az konuşmasındadır."

Dördüncü hadîsin meâli: "Adamın namazının uzunluğu ve kısaca va'z ve hutbe söylemesi, onun fıkıh ilminin derinliğini gösterir."

İşte bu hadîslere göre, nasıl ki malda, amelde ve sözde sadaka oluyorsa; elbette israf dahi malda, hareket ve fiilde ve bir de kelâmda olacaktır.

* * *

TARİHÇE-İ HAYAT'IN ZÂİD HADÎSLERİ

927- *Yemek için yaşamak değil, yaşamak için yemek...*

Risalede yeri: Tarihçe-i Hayat Önsöz, Ali Ulvî'nin yazısı sh: 14

Me'hazler: (Ali Ulvî Efendi her ne kadar bu sözü bir Fransız şâirine mal etmişse de, sözün aslı İmam-ı Ali'nindir.)

Müntehabat Min Kelâmi Emir-il Mü'minîn Ali (R.A.) sh: 102

Zabıt şekli: لاَ تَطْلُبُ الْحَيَاةَ لِتَاْكُلَ بَلْ اُطْلُبُ الْحَيَاةَ لِتَحْيَا

Meâli: "Yemek için yaşamayı değil, hayat bulmak için yaşamayı taleb et!.."

* * *

928- دَعْ مَا يُرِيبُكَ اِلَى مَالاَ يُرِيبُكَ

Risalede yeri: Tarihçe-i Hayat sh: 34

(Not: Tarihçe-i Hayatlarda bu sahih hadîs-i şerifi, ilk evvelâ Hazret-i Üstad'ın yeğeni merhum Abdurrahman: "İmam-ı Gazalî'nin İhya-u Ulûm'unda, tasavvuf nokta-i nazarında... kaidesine ittibaen... ilh." diye yazdı. Sair Tarihçeler de aynen öyle kaydettiler. Halbuki bu hadîs-i şerif, başta Buharî olmak üzere, Kütüb-ü Sitte'de ve sair sahih olan hadîs kitaplarında mütevatir gibi bulunmakla; sadece tasavvufî bir kaide değil, aynı zamanda İslâm'ın muhkem düsturlarındandır.)

Me'hazler: Sahih-i Buharî Buyu', bab:3 ve 3/70; Tirmizî Kıyamet bab:6; Sahih-i Mülim hadîs no: 107; Ebu Davud kitab:22, bab:3; Sünen-i Daremî Mukaddeme kitab:22, bab:2; Müsned-i Ahmed 3/152; Şerh-üs Sünne – Begavî 8/17; Cem'-ül Fevaid 2/374; İhya-u Ulûm-id Din 1/12; Ed-Dürer-ül Müntesire sh: 84; Müsned-ül Firdevs 2/217-218; El-Feth-ül Kebir 2/83 ve 111 Taberanî'den nakil; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 2773; Müstedrek-ül Hâkim 2/3 ve 4/99; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 2/11; Levakıh–ul Envar – Şa'ranî sh: 303 ve 495; Nevadir-ül Usûl – Hâkim-i Tirmizî sh: 62; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 3/2708 ve 2711;

El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 1/406

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: اَلْحَلاَلُ وَالْحَرَامُ بَيِّنٌ وَ بَيْنَهُمَا اُمُورٌ مُشْتَبِهَةٌ. فَمَنْ تَرَكَ مَا شُبِّهَ عَلَيْهِ مِنَ الْاِثْمِ كَانَ لِمَا اسْتَبَانَ اَتْرَكَ. وَمَنِ اجْتَرَاَ عَلَى مَا يَشُكُّ فِيهِ مِنَ الْاِثْمِ اَوْشَكَ اَنْ يُوَاقِعَ مَا اسْتَبَانَ. وَالْمَعَاصِي حِمَى اللّٰهِ، مَنْ يَرْتَعْ حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ اَنْ يُوَاقِعَهُ. وَقَالَ حَسَّانُ بنُ اَبِي سِنَانٍ: مَا رَاَيْتُ شَيْئًا اَهْوَنَ مِنَ الْوَرَعِ: دَعْ مَا يُرِيبُكَ اِلَى مَالاَ يُرِيبُكَ

Meâli: "Helâl ve haram birbirinden açık olarak ayrılmıştır ve bellidir. Ancak bazan aralarında birbirine benziyen işler bulunabilir. Kim ki, kendisine şüpheli gelen şeyi terkederse, belli olan günahları daha çok terkeder. Ve kim ki, kendisine şüpheli görünen şeyleri yapmaya cür'et ederse, onun, belli ve açık olan ve Allah'ın yasakladığı bölgeye girmesi an mes'elesi olur. Her kim Allah'ın yasakladığı hudut etrafında otlarsa, onun o hududun içine düşmesi yakın olur." Hasen İbn-i Ebi Sinan bu hadîsin izahı noktasından demiştir ki: "Ben takvadan daha kolay hiç bir şey görmedim. Çünki hadîs-i şerif diyor ki: "Şüphelendiğin şeyden kaç, tâ şüphesiz ve açık şeyi buluncaya kadar..."

* * *

929- *«Bediüzzaman, rivayetlerde gelen eşhas-ı âhirzamana ait haberlerin mühim bir kısmını ve Hürriyet'ten evvel İstanbul'da te'vilini söylediği hadîslerin ihbar ettiği âhirzamanın dehşetli şahıslarının Âlem-i İslâm ve insaniyette zuhur ettiğini görür. Ve yine gelen rivayetlerden; onlara karşı çıkacak ve mukabele edecek olan Hizb-ül Kur'an hakkında: "O zamana yetiştiğiniz zaman, siyaset cânibiyle onlara galebe edilmez. Ancak manevî kılınç hükmünde i'caz-ı Kur'an'ın nurlarıyla mukabele edilebilir." tavsiyesine müraatla... ilh.»*

Risalede yeri: Tarihçe-i Hayat sh: 147

(Not: Hazret-i Üstad'a atfedilen ve "Rivayetlerde gelen" ifadesiyle, hadîslere dayandırılan bu hüküm, kesin şekilde Hazret-i Üstad'dan mervî olup olmadığını bilmiyoruz. Tarihçe'yi hazırlayan Nur Talebelerinin bu mevzu'daki ifadelerinde, Hazret-i Üstad'dan duyduklarını da yazmış değillerdir. Belki de bu talebeler, Hazret-i Üstad'ın bu mes'eledeki umumî ahval ve hareketlerinden bunu böyle anlamış olabilirler ve bu tarz bir ifade ile umumî ve mutlak olarak kaydetmişlerdir. Çünki, âhirzaman eşhası hakkında gelen hadîs-i şeriflerde: "Siyaset cânibiyle onlara galebe edilmez, ancak manevî kılınç hükmünde i'caz-ı Kur'an'ın nurlarıyla mukabele edilebilir." ifadeleri sarihan ve zâhiren bulunmamaktadır. Bununla beraber bu mes'ele, bazı hadîslerin sıyak ve sibak ve müstetbeat-üt terakib gibi mânalarından bir te'vil yoluyla çıkarılması mümkündür.)

Me'hazler: İbn-i Mace 2/1356 hadîs no: 4075; En-Nihaye Ev-il Melâhim – İbn-i Kesir 1/85, 86

Zabıt şekli: ...ذَكَرَ رَسُولُ اللّٰه (ص.ع.م) الدَّجَّالَ الْغَدَاةَ، فَخَفَضَ وَ رفع حَتّٰى ظَنَنَّا اَنَّهُ فِى طَائِفَةِ النَّخْلِ. فَلَمَّا رُحْنَا اِلَى رَسُولِ اللّٰه (ص.ع.م) عَرَفَ ذٰلِكَ فِينَا. فَقَالَ مَا شَانُكُمْ؟ فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللّٰه ذَكَرْتَ الدَّجَّالَ الْغَدَاةَ فَخَفَضْتَ فِيه وَرَفَعْتَ حَتّٰى ظَنَنَّا اَنَّهُ فِى طَائِفَةِ النَّخْلِ. قَالَ غَيْرُ الدَّجَّالِ اَخْوَفَنِى عَلَيْكُمْ، اِنْ يَخْرُجْ وَاَنَا فِيكُمْ فَاَنَا حَجِيجُهُ دُونَكُمْ وَاِنْ يَخْرُجْ وَلَسْتُ فِيكُمْ فَامْرُؤٌ حَجِيجُ نَفْسِه، وَاللّٰهُ خَلِيفَتِى عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ...الخ.

Meâli: Resul-i Ekrem (A.S.M.) bir gün sabahta Deccal'ın evsaf ve hallerini anlattı. Anlatırken, sesini kâh yükseltiyor, kâh yavaşlatıyordu. Hattâ öyle ki bizler, Deccal Medine'nin hurma bahçeleri içindedir zannettik. Dağılıp tekrar Resul-i Ekrem'in yanına vardığımızda, telâşlarımızı anladı. Sordu: "Ne var?" Dedik: "Ya Resulallah! Siz Deccal'ı sabahleyin anlatırken, biz âdeta onu Medine'nin hurma bahçeleri içinde zannettik." Bunun üzerine ferman etti ki: "Beni sizin için en çok korkutan Deccal'ın gayrısıdır. Korkmayın, o çıkar ve ben içinizde sağ bulunduğum müddetçe, sizin nâmınıza onun hakkından gelebileceğim. Onu def'etmek, ilzam etmek ve işini bozmakta tek başıma ona kâfi geleceğim. Amma o, benden sonra çıkarsa; o zaman herkes kendi nefsinin müdafaacısı olacaktır. Allah benim için her müslüman üzerinde vekilimdir..." ilh.

Not: Hadîsteki "Hacic" kelimesi için, hadîs şârihleri demişler: "Hüccet ve bürhan ile ilzam etmek mânasındadır."

* * *

930- اَلْمَوْتُ حَقٌّ

Risalede yeri: Tarihçe-i Hayat sh: 187 ve 234 ve Nur'un daha bir kaç yerinde tekrarı vardır. Meselâ Lem'alar sh: 173

Me'hazler: Şerh-ü Cevheret-üt Tevhid – Bacurî sh: 349 ve daha akide ve ilm-i Kelâm kitaplarının hepsinde de bu hüküm mevcuttur.

Zabıt şekli: Şerh-ü Cevheret-üt Tevhid'deki hüküm ve izah:

وَوَاجِبٌ اِيمَانُنَا بِالْمَوْتِ وَ يَقْبِضُ الرُّوحَ رَسُولُ الْمَوْتِ beytiyle; ölümün hak olduğuna, ruhları da kabzeden Melek-ül Mevt, Azrail (A.S.) olduğuna iman etmek farzdır diyor. Yani bu mes'ele İslâmın temel akidesindendir. Kur'an-ı Kerim'in كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ (Zümer Sûresi âyet: 30) ve اِنَّكَ مَيِّتٌ وَاِنَّهُمْ مَيِّتُونَ

(Âl-i İmran Sûresi âyet: 185) fermanlarıyla ölümün hakikatına imanın vücûbiyetini bildirirler.

İslâm akidesi ise: Herkes ve herşey ölüme gideceğine ve sonra da âhiret âlemlerinin zuhuruna iman etmek, temel akide ve ilk şartlardan sayılmıştır. Çünki, Dehriyyun denilen tabiatçılar, "Anne doğurur, yer yutar" diyerek küfrî bir akide ile dünyanın ve kâinatın böylece devr-i daim sûretiyle ezelî olduğuna kaildirler. İşte İslâm akidesi, yani Kur'an-ı Kerim ve hadîs-i şerifler, insanoğlunun ve sair mahlûkatın bu dünyaya sadece bir uğrayıp gideceklerini ve sonra âhiret âlemlerine varacaklarını çok sarih ve açık şekilde beyan ve izah etmişlerdir...

* * *

931- مَنْ تَوَاضَعَ رَفَعَهُ اللّٰهُ

Risalede yeri: Tarihçe-i Hayat sh: 212; Barla Lâhikası sh: 148. Bu hadîs-i şerif, Üstad'ın ifadelerinde değil, Nur Talebelerinin mektuplarında geçer.

Me'hazler: Sahih-i İbn-i Hibban 7/475; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5119; Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 3/560-561; İhya-u Ulûm-id Din 3/341; Kenz-ül Ummal 3/241; Cem'-ül Fevaid 1/395 (Sahih-i Müslim, Tirmizî ve Muvatta'dan nakil); El-Feth-ül Kebir 3/168 ve 180 (Müsned-ül Bezzar'dan nakil); El-Feth-ür Rabbanî – Abdülkadir-i Geylanî sh: 196

Zabıt şekli: Sahih-i İbn-i Hibban'ın hadîsi: مَنْ تَوَاضَعَ لِلّٰهِ دَرَجَةً رَفَعَهُ اللّٰهُ دَرَجَاتٍ

Meâli: "Kim ki Allah için bir derece tevazu' ederse, Cenab-ı Allah da onu çok dereceler yükseltir."

* * *

932- اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى - هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى

Risalede yeri: Tarihçe-i Hayat sh: 300 ve 691; Osmanlıca Sikke-i Tasdik sh: 55, 164 ve 178.. ve daha sair risalelerde varsa...

Me'hazler: (Not: Bu cümleler Kur'an'ın âyetlerinde ayrı ayrı şekilde bulunduğu halde, Hadîs-i Şeriflerde aynı bu metin ve lafızlarla bulunamadı.)

Evvelâ: Kur'an-ı Kerim وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ emriyle, mü'minleri her zaman hamd ve şükre sevkeder. Bu numaradaki mes'ele veya Arapça cümleler, Kur'an'ın iki ayrı ayrı âyetleridir. Baştaki "Elhamdülillâh" kelâmı ise, zaten Kur'an'ın bir çok yerinde mevcuttur. "Elhamdülillâh"ın Kur'an'da bulunduğu bazı Sûreler: Meselâ, En'am Sûresi âyet: 45, A'raf Sûresi âyet: 43... هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى ise

Neml Sûresi âyet: 40'tadır.

* * *

933- *«Her zaman def'-i şer, celb-i nef'a râcih olmakla beraber...»*

Risalede yeri: Tarihçe-i Hayat (Kastamonu Hayatı Bölümü) sh: 303; Kastamonu Lâhikası sh: 148

Me'hazler: (Bu hüküm bir hadîsin öz metni olarak değil, bir kaide-i şeriat olarak mevcuttur.)

Hukuk-u İslâmiye ve Istılahat-ı Fıkhiyye – Ömer Nasuhî Bilmen 1/625

Zabıt şekli: دَرْأُ الْمَفَاسِدِ اَوْلَى مِنْ جَلْبِ الْمَنَافِعِ

Meâli: "Def'-i mefasid, celb-i menafi'den evlâdır." Ve bunun ispat ve delilleri, aynı me'hazde genişçe olarak hadîs ve âyetlerden yapılmaktadır.

* * *

934- اَلسَّعِيدُ سَعِيدٌ فِى بَطْنِ اُمِّهِ (Nur Talebelerinin ifadelerinde)

Risalede yeri: Tarihçe-i Hayat sh: 331

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 2/171; Keşf-ül Hafâ 1/452 (Beyhakî'nin El-Medhal eseriyle, Müsned-ül Bezzar'dan merfûan nakil. İmam-ı Bezzar bu hadîs için, "Senedi sahihtir" demiş.)... Hem وَيَعْلَمُ مَا فِى الْاَرْحَامِ bölümü olan 698 no.da bu mevzu ile ilgili bazı hadîslerin me'hazleri verilmiş. Müracaat olunabilir.

Zabıt şekli: اَلسَّعِيدُ مَنْ سَعِدَ فِى بَطْنِ اُمِّهِ

Meâli: "Said odur ki, annesinin karnında iken Said ola..."

* * *

935- *Şapka, yahudî ve hristiyan papazlarının kıyafeti olduğu...*

Risale-i Nur'da geçtiği ifadeyle: *«Bana denilse ki: "Sen yahudî ve hristiyan papazlarına benziyeceksin, onlar gibi başına şapka giyeceksin.. bütün İslâm ülemasının icmaına muhalefet edeceksin. Yoksa ceza vereceğiz."»*

Risalede yeri: Tarihçe-i Hayat sh: 666 ve (1953'te verildiği Samsun Ağır Ceza Mahkemesi'ne gönderdiği müdafaanamesinde ve aynı tarihlerde Samsun'da münteşir Büyük Cihad Gazetesi'nde de neşredildi.)

Me'hazler: Şuab-ül İman – Beyhakî 3/399; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 5/313; Müsned-i Ahmed 2/50 ve 92; Mecma-uz Zevaid 6/49; Müşkil-ül Âsâr –

Tahavî 1/88; Sahih-i Buharî ta'likan 3/230; Feyz-ül Kadir 3/203

Zabıt şekli: Hadîsin son kısmı olarak ...وَمَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ

Meâli: "Kendini herhangi bir kavmin kıyafetine koyan ve ona benzemeye çalışan kişi, o kavimdendir."

* * *

BARLA LÂHİKASI ZÂİD HADÎSLERİ

936- رَأْسُ الْحِكْمَةِ مَخَافَةُ اللّٰهِ

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 153

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs 1/270; Kenz-ül Ummal hadîs no: 5873; Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur 2/225; İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn 9/211 ve 448; Feyz-ül Kadir hadîs no: 4361 Hâkim-i Tirmizî ve İbn-i Lâl'dan nakil, İmam-ı Suyutî de sıhhatine hükmetmiş. Nevadir-ül Usûl – Hâkim-i Tirmizî sh: 226

Zabıt şekli: Aynendir.

Meâli: "Hikmetin başı Allah korkusudur."

* * *

937- « اَللّٰهُمَّ اَنْتَ السَّلاَمُ وَمِنْكَ السَّلاَمُ تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلاَلِ وَالْاِكْرَامِ *Namazın selâmından sonra sünnet olduğu hakkında...»*

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 252

Me'hazler: El-Ezkâr – Nevevî sh: 67 Sahih-i Müslim'den nakil; El-Feth-ül Kebir 2/348-357 bir çok sahih kaynaklardan nakil; Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – Nesaî hadîs no: 94-139

Zabıt şekli: عن ثوبان (رض) قال: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ (ص.ع.م) اِذَا انْصَرَفَ مِنْ صَلاَتِه اِسْتَغْفَرَ ثَلاَثًا وَقَالَ اَللّٰهُمَّ اَنْتَ السَّلاَمُ وَمِنْكَ السَّلاَمُ تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلاَلِ وَالْاِكْرَامِ

Meâli: Hz.Sevban'dan rivayet, demiş ki: "Resulullah (A.S.M.) namazdan çıktığında, yani selâm verdiğinde, üç kere istiğfar çeker, ondan sonra اَللّٰهُمَّ اَنْتَ السَّلاَمُ ...الخ. derdi."

* * *

938- *«İlim iki kısımdır. Bir nevi ilim var ki, bir def'a bilinse ve bir-iki defa düşünülse kâfi gelir. Diğer bir kısmı: Ekmek gibi, su gibi her vakit insan onu düşünmeye muhtaç olur. Bir defa anladım, yeter diyemez. İşte ulûm-u imaniye*

bu kısımdandır. Elinizdeki Sözler, ekseriyet itibariyle inşâallah o cümledendir.» Ve Risale-i Nur'da bu mânayı bildiren yerler düşünülebilir.

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 260 ve daha Risale-i Nur'un sair yerleri...

Me'hazler: (Burada me'hazden maksat, eski büyük muhakkik allâme zâtların da ilim hususunda kanaatları bu merkezde olduğuna ve bu kanaatların me'hazleri de hadîs-i şerifler olduğuna dair bir-iki kitabın ismini ve sayfa numarasını vermektir.)

Meselâ: İmam-ı Gazalî Cevahir-il Kur'an eseri sh: 24'de ve İhya-u Ulûm-id Din Birinci Cilt ve Birinci Bölümü bu hususta aynı şeyi kaydetmektedir. Elbette ki bu hususta hadîs-i şerifler dahi vardır.

Meselâ: El-Feth-ül Kebir 1/212; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 24/791-793

Zabıt şekli: اَفْضَلُ الْعِلْمِ لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَ اَفْضَلُ الدُّعَاءِ اَلاسْتِغْفَارُ

Ve ...اَفْضَلُ اَلاَعْمَالِ اِيمَانٌ بِاللّٰهِ

Meâli: İlimlerin en efdali "Lâilâheillallah"dır. (Yani, tevhid hakikatının marifetidir.) Duaların en efdali de, istiğfardır...

Ve ikinci hadîsin meâli: "Amellerin en efdali, Allah'a imandır."

* * *

939- *«Zât-ı Ahmediye'nin (A.S.M.) zuhuru zamanında yıldızların çokça düşmesi ve şahabların kayması hâdisesi...»*

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 287 ve keza Mektubat sh: 178

Me'hazler: (Bu haber ve hâdise hakkındaki rivayet me'hazleri 535 numaralı bölümde de geçtiği halde, burada yine bazı me'hazler veriyoruz:)

Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 3/94 ve 111; Kenz-ül Ummal 12/400; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 2/307; El-Hasais-ül Kübra – Suyutî 1/274 ve bu makamda bir çok me'hazler görmek için Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 119

Zabıt şekli: Hülâsa olarak aynen Üstad'ın kaydettiği gibidir ki, hem velâdetinin gecesinde, hem de vahyin ilk nüzûlü zamanlarında göklerde şahapların kayması hâdisesi çok garib şekilde görülmüştür.

* * *

940- اَلدِّينُ النَّصِيحَةُ (٣)

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 296

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/22; Sahih-i Müslim, İman bab: 23 no:95; Tirmizî no: 1926; Nesaî 7/157; Müsned-i İbn-i Hanbel 2/297; Daremî 2/311; Şuab-ül İman – Beyhakî no: 7401, 6/26; Tarih-i İsfehan – Ebu Nuaym 1/189 ve daha birçok me'hazler için Mevsuatü Etraf-il Hadîs 5/44.

Zabıt şekli: اَلدِّينُ النَّصِيحَةُ (3 kere) Şuab-ül İman'daki hadîs.

Meâli: Din nasihattan ibarettir.

* * *

941- *«Nur-u Ahmedî (A.S.M.) cebhe-i Âdem'den (A.S.) tâ Zât-ı Mübarekine müteselsilen tezahür edip, neşr-i nur ederek intikal ede ede, tâ zuhur-u etemle kendinde cilveger olmuştur.»*

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 324; El yazma Rumuzat-ı Semaniye Hâfız Ali sh: 265; İlk Teksir Mektubat (İki cildlik) İkinci Cild, Fihrist kısmı.

Me'hazler: (Not: Bu mes'ele, Levlâke hadîsi münasebetiyle 17 no.lu kısımda me'hazleri verilmiştir. Oraya da bakılabilir. Burada yine bazı me'hazler, nümûne için veriyoruz.)

El-Metalib-ül Âliye 4/177; Kenz-ül Ummal 12/427; El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/413; ve daha bazı tefsirlerde İbn-i Abbas'tan rivayet edilen وَتَقَلُّبَكَ فِي السَّاجِدِينَ âyetindeki mânanın bir vechesi bu hakikatı dahi işareten ifade ettiğini yazmışlardır.

Zabıt şekli: لَمْ اَزَلْ اَنْقُلُ مِنْ اَصْلَابِ الطَّاهِرِينَ اِلَى اَرْحَامِ الطَّاهِرَاتِ

Meâli: "Tâhir ve mutahher sulblerden pâk ve temiz rahimlere intikalim devam etti!.."

* * *

942- *Mübah ve ibahe mes'elesi...*

Risale-i Nur'da geçtiği şekliyle: *«Ey insan ve ey nefsim, muhakkak bil ki: Cenab-ı Hakk'ın sana in'am ettiği vücudun, cismin, a'zaların, malın ve hayvanatın ibahadır, temlik değildir. Yani, istifaden için kendi mülkünü senin eline vermiş, istifade et diye ibahe etmiş. Senin gibi idare etmekten hakikaten âciz ve tedbirden cidden câhil bir şahsa temlik etmemiş.»*

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 327

Me'hazler: El-Feth-ür Rabbanî – Abdülkadir-i Geylanî sh: 184; Hukuk-u İslâmiye ve Istılahat-ı Fıkhiyye – Ömer Nasuhî Bilmen 1/298

Zabıt şekli: El-Feth-ür Rabbanî'deki ifade:

اَلْمُحِبُّ لِلّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ ضَيْفٌ، وَالضَّيْفُ لاَ يَتَخَيَّرُ لَهُ عَلَى اَصْحَابِ الدَّارِ فِى مَاْكُولِهِ وَمَشْرُوبِهِ وَمَلْبُوسِهِ وَجَمِيعِ اَحْوَالِهِ...الخ.

Meâli: "Allah için sevenler, elbette kendilerini misafir addederler. Misafir ise, ev sahibinin izni olmadan yemek, içmek ve giymek ve saire hallerde serbest değildir ve olmamalıdır."

Hukuk-u İslâmiye'deki ifade: اَلْاَصْلُ فِى الشَّيْءِ اْلاِبَاحَةُ

Bir kaide-i Şeriat olarak kaydedilmiş ve türkçesini şöyle kaydetmiş: "Eşyada asıl olan şey ibahadır." (Yani temlik değildir.)

Muhterem Ömer Nasuhî Hoca, bu büyük ve köklü kaide-i Şeriatı, başka basit bir maddeye tatbik ederek izah etmiştir. Bu durum ile bu maddenin asıl mânası, bize göre gizlenmiş demektir.

* * *

943- *«Yedi kebairi soruyorsunuz.. Kebair çoktur. Fakat Ekber-ül Kebair ve "Mûbikat-ı Seb'a" tabir edilen günahlar yedidir. Katl, zina, şarap, ukuk-u valideyn (kat-ı sıla-i rahim), kumar, yalancı şehadetlik, dine zarar verecek bid'alara taraftar olmaktır.»*

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 335

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/12 ve 8/218; Sahih-i Müslim 1/91-92; Sahih-i İbn-i Hibban 7/235, 435 ve 647; Cem'-ül Fevaid 2/400-401; Müsned-ül Firdevs 3/313; Şerh-üs Sünne – Begavî 3/151; ve daha geniş me'hazler için, Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 220

Zabıt şekli: (Not: Hazret-i Üstad, "Dine zarar verecek bid'alara taraftar olmaktır." hükmü ile, yedi kebaire, yani hadîslerde sıralanan yedinci kebaire bunu da dâhil etmesinin bir sırrı, şu gelecek hadîslerdeki şiddetle zecirli olan tehdidat-ı Nebeviye olsa gerektir.)

Meselâ: El-Feth-ül Kebir 1/12 ve 3/367

اَبَى اللّٰهُ اَنْ يَقْبَلَ عَمَلَ صَاحِبِ بِدْعَةٍ حَتّٰى يَدَعَ بِدْعَتَهُ

ve لاَ يَقْبَلُ اللّٰهُ لِصَاحِبِ بِدْعَةٍ صَلاَةً وَلاَ صَوْمًا...الخ.

Birinci hadîs: İbn-i Ebi-l Asım Es-Sünnet eserinden; ikinci hadîs ise, İbn-i Mace'den nakledilmiştir.

Meâlleri: 1- "Cenab-ı Allah bid'at sahibinden amelleri kabul etmekten yüz çevirmiştir. Tâ o bid'atı atıncaya kadar."

2- "Allah-u Teâlâ bid'at sahibinden ne namaz, ne oruç ve ne de sair amellerini kabul etmez."

Hadîslerde, yedi kebair bir kaç şekilde sıralanmıştır ve gayet meşhurdur. Ayrı bir şeyler yazmaya gerek duymadım. Bazı rivayetlerde Hazret-i Üstad'ın kaydettiğinin -bid'at mes'elesi hâriç- diğerleri aynendir.

* * *

944- *«Gavs-ı A'zam gibi, memattan sonra hayat-ı Hızıriyeye yakın bir nevi hayata mazhar olan evliyalar vardır. Gavs'ın hususî İsm-i A'zamı "Ya Hayy" olduğu sırrıyla, sair ehl-i kuburdan fazla hayata mazhar olduğu gibi, gayet meşhur Ma'ruf-u Kerhî denilen bir Kutb-u A'zam.. ve Şeyh Hayat-ül Harranî denilen bir kutb-u azîm Hazret-i Gavs'dan sonra, mematları hayatları gibidir. Beyn-el evliya meşhur olmuştur.»*

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 336

Me'hazler: Et-Tabakat-ül Kübra – Şa'ranî 1/132; El-Kalaid-ül Cevahir Fi-Menakıb-ı Es-Seyyid Abdülkadir sh: 115

Zabıt şekli: Tabakat adlı bütün kitaplarda, vefatlarından sonra, ehl-i tasarruf olan evliyaların dört tane olduğunu ve bunların dördüncüsü Şeyh Ukayl-i Bumbucî olduğunu yazmışlardır. Lâkin Hazret-i Üstad dördüncüyü burada kaydetmemiştir. Olabilir ki, bu hususta Hazret-i Üstad'ın bir kanaatı vardır.

* * *

945- *«Yemen İmamı olan Zeydîler Seyyidi hakkındaki sualiniz...*

Meşhur İmam-ı Zeyd (R.A.) sâdât-ı azîmeden ve eimme-i Âl-i Beyt'tendir.. ve müfrit şiaları reddeden ve اِذْهَبُوا اَنْتُمُ الرَّوَافِضُ *deyip Hazret-i Ebu Bekir (R.A.) ve Hazret-i Ömer'den (R.A.) teberriyi kabul etmiyen ve o iki halife-i zîşanı, hürmet edip kabul eden bir zâttır.»*

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 338

Me'haz ve İzah: İmam-ı Zeyd (R.A.), Zeynel-Abidîn lâkab ve ünvanıyla meşhur-u âlem olan İmam-ı Ali'nin oğludur. Büyük babası Hz. Hüseyin (R.A.)'dır. Cedd-i A'lâsı İmam-ı Ali Radıyallahü Anhü ve Kerremallahü Vechehüdür. Hayat ve vefatı Hicrî 80-122.. 42 yaşında iken, şehid olmuştur. İmam-ı Zeynel-Abidîn dahi oğlu İmam-ı Zeyd gibi; bazı Iraklı Şiaların, Resulullah'ın (A.S.M.) en büyük üç halifesi hakkında dedikodu yapmaları üzerine, onlara:

قُومُوا عَنِّى لاَ بَارَكَ اللّٰهُ فِيكُمْ وَلاَ قَرَّبَ دُورَكُمْ اَنْتُمْ مُسْتَهْزِؤُنَ بِالْاِسْلاَمِ وَلَسْتُمْ مِنْ اَهْلِه

demiş. Yani: "Benden uzaklaşınız! Allah sizi mübarek etmesin, evlerinizi de o

mübarekliğe yakın etmesin. Sizler hiç ehli olmadığınız halde İslâmla istihza ediyorsunuz..."

İmam-ı Zeyd (R.A.); ihya-i sünnet ile hakikî adaleti birleştirmek üzere, zulme ve zalemeye karşı cihad etmek için, Kûfe ehlinden biat aldı. Bir rivayette onbeş bin, başka bir rivayette kırk bin insan ona biat etti. Lâkin vaktaki huruc vakti geldi. Yani, Emevî ordusuna karşı cihad günü geldi. Şialar geldiler, kendisine sordular: "Ebu Bekir ve Ömer hakkında ne diyorsun?" dediler. O da: "Allah onlara rahmet eylesin. Ben ecdadımdan ve ehl-i beytimden hiç birisinin bunlardan teberrî ettiğini duymadım." deyince, onlar itiraz ettiler ve Hazret-i Ebu Bekir ile Hazret-i Ömer'e dil uzattılar. İmam-ı Zeyd ise, en muhtaç olduğu bir vakitte onları kovdu, "Gidiniz! Sizler râfizîsiniz!" dedi. Ve Emeviye ordusu ile sadece üçyüz kişilik bir kuvvetle harbetti. Emeviye ordusunu tam mağlub edeceği sırada, pusuda yatan bir Emeviye askeri, bir ok ile mübarek alnından vurdu ve İmam-ı Zeyd şehid oldu...

Me'hazler: El-İmam-ı Zeyd – Ebu Zehre sh: 58-59; El-Bidaye Ven-Nihaye – İbn-i Kesir 9/329-330

* * *

946- *«Bir zât, def'-i beliyyât için istişfâ ve istişfa' için böyle demiş:*

«لِي خَمْسَةٌ أُطْفِي بِهَا نَارَ الْوَبَاءِ الْحَاطِمَةَ، اَلْمُصْطَفَى وَالْمُرْتَضَى وَابْنَاهُمَا وَالْفَاطِمَةَ

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 344

Me'hazler: Mecmuat-ül Ahzab 3/505, Hizb-u Def'-i Taun Duasından bir parça.

Zabıt şekli: Hazret-i Üstad "Harr" kelimesi yerine "Nar" kelimesini söylemekten başka, sair kısımları aynendir.

Meâli: "Benim için beş şey vardır ki, ben onlarla veba ateşinin yaygın istilâsını söndürürüm. O beşler: Birisi, Mustafa'dır (A.S.M.), birisi de: Murtaza'dır (yani Hazret-i Ali) ve iki oğulları (yani Hasan ve Hüseyin R.A.) Birisi de: Hazret-i Fatıma'dır."

* * *

947- *«Âlem-i misal, âlem-i ervahla âlem-i şehadet ortasında bir berzahtır. Her ikisine birer vecihle benzer. Bir yüzü ona bakar, bir yüzü de diğerine bakar.»*

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 345; ve daha Nur'un bu mânaya dair sair yerleri...

Me'hazler: Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/144; Nehc-ül Belâga – İmam-ı Ali

sh: 809; El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/360 ve 485; El-İşa'a Li-Eşrat-is Sâ'a sh: 131 ve 159

Zabıt şekilleri: İmam-ı Ali'nin sözü: عَالَمُ الْبَرْزَخِ بَيْنَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

Meâli: "Berzah âlemi, dünya ve âhiret ortasında bir âlemdir."

Diğer me'hazlerde ise, hem berzah hem de misal âlemlerinin genişçe izahları vardır.

* * *

948- « وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَى *âyetine dair sualinize şimdi cevab vermeye vaktim müsaid değil, sıhhatini bilmiyorum. Fakat rivayet ediliyor ki; Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etmiş ki: "Oğlan çocuğunu seviniz!.." Demişler: "Kızları ne için istisna ettin?" Ferman etmiş ki: "Kızlar kendi kendini sevdirirler. Onlar fıtraten sevimlidirler."*»

Risalede yeri: Barla Lâhikası sh: 346

Me'hazler: El-Fetavi-l Hadîsiyye – Heysemî sh: 115; El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/88; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/54

Zabıt şekli: اَحِبُّوا الْبَنِينَ فَاِنَّ الْبَنَاتِ يُحْبِبْنَ فِى اَنْفُسِهِنَّ

Meâli: Hazret-i Üstad'ın yazdığının aynısıdır.

Hadîs, muhaddislerce merfu' bir senedinin bulunamadığından söz edilmiştir. Ancak hadîs olarak muhafaza edilip gelmiştir.

* * *

KASTAMONU LÂHİKASI ZÂİD HADÎSLERİ

949- *Âhirzamanda bir şahsın hataları büyüyor, o adama münhasır kalmıyor.*

Risalede yeri: Kastamonu Lâhikası sh: 71-72 ve daha Nur'un sair yerlerinde aynı mâna varsa...

Me'hazler: El-Ezkâr – Nevevî sh: 296 Tirmizî, Muvatta-ı İmam-ı Mâlik ve İbn-i Mace'den nakil; El-Feth-ül Kebir 1/301 İmam-ı Mâlik, İbn-i Hanbel, İbn-i Mace, Hilyet-ül Evliya ve İmam-ı Hâkim'den nakil...

Zabıt şekli: عن بلال بن حارث المزنى، انّ رسول الله (ع.ص.م) قال: اِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللّٰهِ تَعَالَى مَا كَانَ يَظُنُّ اَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ، يَكْتُبُ اللّٰهُ تَعَالَى بِهَا رِضْوَانَهُ اِلَى يَوْمِ يَلْقَاهُ. وَاِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللّٰهِ

تَعَالَى مَا كَانَ يَظُنُّ اَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ، يَكْتُبُ اللّٰهُ تَعَالَى بِهَا سَخَطَهُ اِلَى يَوْمِ يَلْقَاهُ. قال الترمذى: حديثٌ حسنٌ صحيحٌ

Meâli (Sadece son kısmının kısaca bir meâlidir): "Kişi, Allah'ın gazabını celbeden bir kelimeyle konuşur ki, o kelimenin nereye varacağını ve ne kadar büyük bir günah olduğunu düşünüp bilemez. Allah-u Teâlâ da, o kelimeden doğan günah ve sahatı, tâ Allah'ına mülâki oluncaya kadar o adamın defterine kaydeder."

Hazret-i Üstad, "Âhirzamanda bir şahsın..." diye ifade etmiş. Hadîste ise, mutlak olarak beyan etmiştir. Bununla beraber Hazret-i Üstad'ın o hükmünün altındaki izahında; âhirzamandaki radyolar, televizyonlar ve gazeteler vasıtasıyla, o günah veya söz bir iken, pek çok büyümekte ve yayılıp çoğalmakta olduğunu kaydetmiştir.

* * *

950- *Günahkâr zâlim insanlardan, hattâ denizin dibindeki balıklar dahi şikâyet ederler ki: "Bizim rahatımızı selbediyorlar."*

Risalede yeri: Kastamonu Lâhikası sh: 75; Emirdağ-I sh: 33

Me'hazler: Et-Tergib Vet-Terhib 1/281 ve 3/314; Tefsir-i İbn-i Kesir 3/480; Kitab-ün Nihaye Evi-l Melâhim – İbn-i Kesir 1/20; Mirkat-ül Mefatih, Şerh-i Mişkât-ül Masabih – Aliyy-ül Karî 4/764; Hayat-ül Hayavan-ül Kübra 1/381

Zabıt şekli: (Not: Denizin dibindeki balıklar, zâlim insanlardan Allah'a şikâyetleri hakkında olarak değil, amma hakikî ülema hakkında gelen bir sahih hadîs-i şerifin sonunda şöyle yazılıdır:

فَذٰلِكَ يُصَلِّى عَلَيْهِ طَيْرُ السَّمَاءِ وَحِيتَانُ الْمَاءِ وَدَوَابُّ الْاَرْضِ...الخ.

Diğer me'hazlerde bir hadîs nümûnesi de şöyle:

كَادَ الْجُعَلُ يُعَذَّبُ فِى جُحْرِهِ بِذَنْبِ ابْنِ آدَمَ

Meâlleri: "...(O ise) gökteki kuşlar ve denizdeki balıklar ve yeryüzündeki hayvanlar, o hakiki ülemaya rahmet okurlar..."

İkinci hadîsin meâli: "Benî-Âdem'in günahı yüzünden bazan olur ki, deliğindeki böcek dahi azab çeker."

Başka bir hadîs meâli: "Zâlimlerin zulmünden hattâ Hubarî kuşu bile yuvasında açlıktan ölür."

* * *

951- *Namazdan sonraki tesbihat, Tarikat-ı Muhammediye'dir (A.S.M.)...*

Risalede yeri: Kastamonu Lâhikası sh: 103

Me'hazler ve bir izah: Hazret-i Üstad'ın namaz tesbihatı hususundaki bu rasihâne hükmü, hadîs-i şeriflerin asıllarına dayandığı gibi, son derece mutabık, hak ve doğrudur. Zira, hadîs kitaplarını mütâlaa etmiş olanların mâlumlarıdır ki; Resul-i Ekrem (A.S.M.) namazların arkasında yapılan Tesbih, Tahmid, Tekbir ve Tehlilleri; sair umumî mes'eleler ve ibadetler gibi umuma teşmil sûretiyle değil, belki hususî bazı zâtlara ve hususî şekilde tâlim edip ders vermiş. Bunlardan da ekseriya kadınlara daha çok teveccüh eden tarafı vardır. Tevatür derecesinde meşhur olarak, bu tesbihatları bir çok insanlara hususî şekilde ders verdiği halde, Şeriatte bu hususîlik nazara alındığı için, umum hakkında müstehab makamında sayılmıştır.

Bir kısım me'hazler: Türkçe Tercüme Buharî hadîs no: 1498; Sahih-i Müslim 1/417; Sahih-i İbn-i Hibban 2/103; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/406-407; Müstedrek-ül Hâkim 1/547; Cem'-ül Fevaid 2/265 ve 632

Zabıt şekli: Sadece bir hadîs-i şerifin bir bölümüdür: عن يسيرة المهاجرة:

عَلَيْكُنَّ بِالتَّسْبِيحِ وَالتَّهْلِيلِ وَالتَّقْدِيسِ...وَاعْقِدْنَ بِالْاَنَامِلِ...

Meâli: Muhacire olan Yesire ismindeki hanım sahabiyenin rivayetiyle, Resul-i Ekrem (A.S.M.) ona emretmiş ki: "Sizler tesbih ve tehlil ve takdis ve tahmidi otuzüçer kere yapınız ve bunları yaparken parmaklarınızla sayınız!.."

* * *

952- *Âhirzamanda Hazret-i İsa Aleyhisselâm'ın din-i hakikîsi zuhur edip hükmedecek.*

Risalede yeri: Kastamonu Lâhikası sh: 111 ve daha Nur'un sair yerleri...

Me'hazler: Evvelâ: Âhirzamanda Hazret-i İsa Aleyhisselâm'ın asıl dini olan tevhid-i hakikî Hristiyanlarda zuhur edeceğine, Kur'an-ı Kerim'de bir âyet işaret etmektedir. Âyet şudur: وَاِنْ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ اِلاَّ لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ

Yani: "Ehl-i Kitaptan bir taife, (Bazı rivayetlerde Ehl-i Kitab'ın tamamı) muhakkak Hazret-i İsa'nın vefatından evvel ona ve onun hakikî dinine iman edeceklerdir."

Hem Hazret-i İsa Aleyhisselâm'ın nüzûlü ve yapacağı işler ve vazifeler hakkında gelen hadîs ve me'hazleri 168, 173, 199, 201 ve 820 no.lu bölümlerde verilmiş, oralara da müracaat olunabilir.

Yine nümûne için bir-iki me'haz ve hadîs-i şerif metinlerini veriyoruz: Sahih-i Buharî 6/168; En-Nihaye Ev-il Melâhim – İbn-i Kesir 1/136

Zabıt şekli: Bir kaç sahih kanalla, İbn-i Kesir Abdullah bin Abbas'tan (R.A.) rivayet ile nakletmiş ki: "Hazret-i İsa'nın (A.S.) nüzûlü zamanında ehl-i kitaptan olan herkes ona iman edecek." Keza, aynı me'hazde Hasan-ı Basrî'nin aynı kanaatta olduğu kaydedilmiş.

Hem Hazret-i İsa ile alâkadar hadîslerin ekserisinde

وَالَّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ لَيُوشِكَنَّ اَنْ يَنْزِلَ فِيكُمُ ابْنُ مَرْيَمَ حَكَمًا عَدْلاً،
فَيَكْسِرُ الصَّلِيبَ وَيَقْتُلُ الْخِنْزِيرَ وَيَضَعُ الْجِزْيَةَ...

gibi ifadeler iledir. Yani, "Yakındır, İsa İbn-i Meryem içinize nüzûl edecek ve size idareci makamında kalacak. Öyle bir idareci ki, herşeyi kılı kılına adaletle yürütecek..." Salib: "Yani haçı kıracak, domuzu katledecek ve cizyeyi vaz' edecektir." İşte hadîsin bu ifadeleri gösteriyor ki; Hazret-i İsa'nın din-i hakikîsi ise, İslâmın esasları olacak ve hem i'tikadî, hem de amelî sahada onu dünyaya yerleştirmeye çalışacaktır.

* * *

953- *«Âhirzamanda hâfızların göğsünden Kur'an nez'ediliyor, çıkıyor.»*

Risalede yeri: Kastamonu Lâhikası sh: 134

Me'hazler: Ez-Zühd – İbn-i Mübarek 1/277; El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/253; Kenz-ül Ummal 14/233 ve 242 ve 15/570; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 7/505 Abdullah bin Mes'ud'dan rivayet.

Zabıt şekli: اِنَّ هذَا الْقُرْآنَ الَّذِى بَيْنَ اَظْهُرِكُمْ يُوشِكُ اَنْ يُرْفَعَ...فَيُذْهَبَ بِمَا فِى قُلُوبِكُمْ وَيُذْهَبَ بِمَا فِى صُحُفِكُمْ

Meâli: "Şu elinizdeki ve dilinizdeki Kur'an yakın bir zamanda kaldırılacaktır. Hem sizin kalbinizden, hem de mushaflardaki yazılardan giderilecektir."

* * *

954- *«Âhirzamanda açlık hükmedecek.»*

Risalede yeri: Kastamonu Lâhikası sh: 140

Me'hazler: (Not: Hazret-i Üstad bu mevzu' ve hükmü bir çok hadîslerden umumî bir mes'ele halinde almıştır. Yoksa aynı metniyle muayyen ve tek bir hadîsin ifadesi değildir.)

Sahih-i Buharî 9/48; Sahih-i Müslim 2/365; Müsned-i Ahmed 4/453; El-Havî Lil-Fetavâ 2/245; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 7/491 hadîs no: 37478 ve keza yine El-Musannef 7/500

Zabıt şekilleri: (Nümûne için sadece bir-iki hadîs metni verilecek:)

يَحْصُرُ الدَّجَّالُ الْمُؤْمِنِينَ بِبَيْتِ الْمَقْدِسِ فَيُصِيبُهُمْ جُوعٌ شَدِيدٌ حَتّىَ يَاكُلُوا اَوْتَارَ قِسِيِّهِمْ مِنَ الْجُوعِ...

اِنَّ بَيْنَ يَدَيْهِ ثَلاَثُ سِنِينَ. سَنَةٌ تُمْسِكُ السَّمَاءُ ثُلُثَ قَطْرِهَا وَالْاَرْضُ ثُلُثَ نَبَاتِهَا. وَالثَّانِيَةُ تُمْسِكُ السَّمَاءُ ثُلُثَيْ قَطْرِهَا وَالْاَرْضُ ثُلُثَيْ نَبَاتِهَا. وَالثَّالِثَةُ تُمْسِكُ السَّمَاءَ قَطْرَهَا كُلَّهُ وَالْاَرْضُ نَبَاتَهَا كُلَّهُ وَلاَ يَبْقَى ذَاتُ ضِرْسٍ وَلاَ ذَاتُ ظِلْفٍ مِنَ الْبَهَائِمِ اِلاَّ هَلَكَتْ... (uzun hadîs...)

Meâlleri: (Birinci hadîsin ve devamının meâli): "Deccal, mü'minleri Beyt-ül Makdis'te muhasara altına alacak, onlara çok büyük bir açlık ârız olacak. Hattâ öyle ki, yaylarının kayışlarını bile yiyecekler."

İkinci hadîsin meâli: "Bir ineğin başı bir ukiye altına çıkmayınca kıyamet kopmaz." Bu hadîs İbn-i Ebi Şeybe'nin 5/500 kitabındadır.

* * *

955- *Âhirzamanda Sedd-i Zülkarneyn'in tahribiyle, Ye'cüc ve Me'cüc dünyayı istilâ eder.*

Risalede yeri: Kastamonu Lâhikası sh: 149

Me'hazler: Bir kısım me'hazler 832 numaralı kısımda verilmiş olmakla beraber, yine de nümûne için bazı me'hazler verelim:

Sahih-i Buharî 9/61; En-Nihaye Ev-il Melâhim – İbn-i Kesir 1/146-154

Zabıt şekli: Buharî'nin hadîsi: ... فُتِحَ الْيَوْمَ مِنْ رَدْمِ يَاْجُوجَ وَمَاْجُوجَ مِثْلُ هذه

Meâli: Resul-i Ekrem (A.S.M.) iki parmağını halka ederek, o günü Ye'cüc ve Me'cüc'ün seddi bunun gibi açılacaktır." demiştir.

* * *

956- اِذَا اَرَادَ اللّٰهُ بِعَبْدٍ فَضْلاً اَتَاحَ لَهُ لِسَانَ حَسُودٍ

(Hazret-i Üstad bu söz için hadîstir dememiş.)

Risalede yeri: Osmanlıca Kastamonu Lâhikası sh: 402

Me'hazler: Edeb-üd Dünya Ve-d Din sh: 20

Zabıt şekli: Bu sözün Ebu Temmam-ı Taî'nin bir şiirinden bir parça olduğu yazılıdır. Zabtı da şöyledir:

وَ اِذَا اَرَادَ اللّٰهُ نَشْرَ فَضِيلَةٍ، طَوَيَتْ لَهَا (اَتَاحَ لَهَا) لِسَانَ حَسُودٍ

Meâli: "Cenab-ı Allah bir faziletin neşrini murad ederse, ona bir hasûdun lisanını musallat eder."

* * *

957- *Cuma gününe rastlıyan Kurban Bayramı arefesi, o senenin haccına, "Hacc-ül Ekber" denildiği...*

Risalede yeri: Osmanlıca Kastamonu Lâhikası sh: 445

Me'hazler: Cem'-ül Fevaid 1/444; ve ayrıca 602 numaradaki me'hazler, buranın da me'hazleri olabilirler.

Zabıt şekli: اَفْضَلُ الْاَيَّامِ يَوْمُ عَرَفَةَ وَاِذَا وَافَقَ يَوْمَ جُمُعَةٍ فَهُوَ اَفْضَلُ مِنْ سَبْعِينَ حَجَّةٍ فِي غَيْرِ يَوْمِ جُمُعَةٍ. وَاَفْضَلُ الدُّعَاءِ دُعَاءُ يَوْمِ عَرَفَةَ وَاَفْضَلُ مَا قُلْتُهُ اَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ...الخ. عن رزين العبدرى مرسلاً

Meâli: Hâfız Rezin El-Abderî'nin mürsel olarak rivayet ettiği hadîs: Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman buyurmuştur ki: "Günlerin en faziletlisi, Arefe günüdür. Şâyet bu gün cuma gününe tevafuk ederse, o senenin haccı, cuma günü olmadan yetmiş hacdan daha efdaldir.. ve duaların en faziletlisi ise, Arefe gününde yapılan duadır.. ve ben ve bütün Peygamberlerin söylediklerinin en efdali ise .الخ...لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ "

* * *

958- *Her zamanda bulunan iki imam.. ve rical-ül gayb mes'eleleri...*

Risalede yeri: Kastamonu Lâhikası sh: 196; Sikke-i Tasdik sh: 196

Me'hazler: Ta'rifat-ı Seyyidî – Seyyid-i Şerif Cürcanî sh: 230; Nefahat-ül Üns – Mevlâna Câmî sh: 42; El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/455; El-Fetavi-l Hadîsiyye – Heysemî sh: 230; Osmanlıca Mütercem Mektubat-ı İmam-ı Rabbanî 1/171; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 2/364 ve 3/286

Zabıt şekli: (Not: Bu bölümde üç mes'ele vardır. İki İmam, Kutub ve Gavs ve Halife.. ve bir de Rical-ül Gayb.. Bu mes'eleler hem ayrı ayrıdırlar, hem de birbiriyle alâkadar birleşik bir mes'eledirler.)

1- İki İmam: Zamanın Kutb-u A'zamının ya da Gavsının iki veziri gibi iki yardımcısı bulunup, birisi Gavs'ın sağında, öbürü de onun solunda bulunur. Gavs'ın sağındaki imamın nazarı melekût âleminde.. solundakinin ise, mülk âlemindedir.

2- Rical-ül Gayb yahut Ebdallar: Umumun dilinde "Yediler" diye tabir

edildiği gibi, bunlara "Rical-ül Gayb" da denilir. Ebdallar, hadîslerle de vücudları sâbittir. Bunlardan bir de "Nüceba" tabir edilen "Kırklar"dır. Bir de "Nukaba" vardır ve bunlar üçyüz kişidir. Bütün bunların hepsine birden "Rical-ül Gayb" denilir ki, Evliyalarca müttefekun aleyh şöyle bir hüküm vardır ki: Bunlar maneviyat işlerinde, müekkel melâikeler gibi Allah'ın emirleri dairesinde vazifedardırlar. Bu hususa aynı zamanda hadîslerde de işaret vardır.

3- Üçüncü Mes'ele, kaydedilen iki mes'elenin içinde mündemiçtir.

* * *

959- سِيرُوا عَلَى سَيْرِ اَضْعَفِكُمْ

Risalede yeri: Kastamonu Lâhikası sh: 248

Me'hazler: Şerh-üs Sünne – Begavî 14/264; Şerh-üs Siyer-il Kebir – İmam-ı Muhammed 2/614 ve 3/1012; Müsned-ül Firdevs 1/76, 344; Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî sh: 160; Mevarid-üz Zam'an Muhtasar-ı İbn-i Hibban sh: 390; İbn-i Mace 2/46; Mişkât-ül Masabih 1/210 hadîs no: 6608 ve 5232; El-Esrar-ül Merfûa – Aliyy-ül Karî sh: 211; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/464; Müsned-ül Bezzar hadîs no: 1159

Zabıt şekli: (Aynı hadîsin mânasını ifade eden bir iki hadîs nakletmekle beraber; Hadîs, Risale-i Nur'daki aynı metniyle de mevcuttur.)

اِبْغُونِى فِى ضُعَفَائِكُم فَاِنَّمَا تُرْزَقُونَ بِهِمْ ve هَلْ تُنْصَرُونَ وَ تُرْزَقُونَ اِلاَّ بِضُعَفَائِكُمْ

ve en son me'hazlerde ise سِيرُوا عَلَى سَيْرِ اَضْعَفِكُمْ ifadesiyledir.

Meâlleri: "Sizlerin nusret kazanıp, galib gelmeniz ve bol bol rızıklanmanız, ancak sizin zayıflarınızın yüzü suyu hürmetinedir." Ve, "Beni ararsanız, zayıflarınızın içinde bulursunuz. Çünki sizler ancak onların hayrına rızıklanırsınız." Ve Üstad'ın kaydettiği ifade ile olan hadîsin meâli ise şöyledir: "Yürürken, en zayıflarınızın hâline göre yürüyün!."

* * *

EMİRDAĞ LÂHİKALARI ZÂİD HADÎSLERİ

960- *«Mazlumun âhı arşa kadar gider.»*

Risalede yeri: Emirdağ-I sh: 12 ve Nur'un Müdafaat kısımlarının bir çok yerlerinde bir hadîs-i şerif meâli olarak geçmektedir.

Me'hazler: Sahih-i Buharî 2/158 ve 159 ve 3/86; Sahih-i İbn-i Hibban 2/119 ve 7/233; Müstedrek-ül Hâkim 1/29; Şerh-üs Sünne – Begavî 8/27; Cem'-ül Fevaid 1/375; 2/617; Müsned-ül Firdevs 1/94, 95 ve 381; Cem'-ül Cevami' – Suyutî

hadîs no: 461; El-Feth-ül Kebir 1/33, 36 ve 431 üç tane ayrı ayrı hadîs; Müsned-i Ahmed 2/153; Mevarid-üz Zam'an hadîs no: 109; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 4/3718; Şuab-ül İman – Beyhakî 1/253

Zabıt şekli: اِتَّقُوا دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَاِنَّهَا تَحْمِلُ عَلَى الْغَمَامِ، يَقُولُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ: وَعِزَّتِي وَجَلَالِي لَاَنْصُرَنَّكَ بَعْدَ حِينٍ

Meâli: Mazlumun bedduasından sakınınız. Çünki o Allah'a kadar yükselir. Allah (C.C.), o mazluma kendi cânib-i izzetinden der ki: "Benim İzzet ve Celâlimin hakkı için az zaman sonra sana yardımcı olacağım."

* * *

961- *Leyle-i regaib, leyle-i mi'rac gibi mübarek gecelerin faziletleri hakkında, Hazret-i Üstad'ın yer yer kesin ifadeleri...*

Risalede yeri: Bu umumî ifadeler, hem Kastamonu, hem Emirdağ, hem Denizli ve Afyon hapislerinde yazılmış mektuplarda çokça bulunduğu için, kitabın sahife numaralarını vermeye gerek duymadık.

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs 2/196; Tarih-i İbn-i Asakir 3/299; El-Feth-ül Kebir 2/92; El-Gunye – Abdülkadir-i Geylanî 1/161; İhya-u Ulûm-id Din 1/361; Cem'-ül Fevaid 1/148, 311 ve 358 dört tane ayrı ayrı hadîs-i şerif; Şuab-ül İman 2/394 ve 395

Zabıt şekli: خَمْسُ لَيَالٍ لَا تُرَدُّ فِيهَا دَعْوَةٌ، اَوَّلُ لَيْلَةٍ مِنْ رَجَبٍ وَلَيْلَةُ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ...الخ.

Meâli: "Beş gecelerde, yapılan dualar reddedilmez. Bunlar Receb'in başındaki gece ve Şa'ban'ın yarısındaki gece... ilh."

Bu mes'elede bazı müteşeddid âlimler, bu geceler hakkında vârid olmuş hadîs-i şeriflere ilişmişlerse de, ülema-i âhiret tabir edilen büyük muhakkik İslâm âlimleri ve muhaddisler ise, o hadîsleri almış ve amel etmişlerdir. Geniş izah için hususî merak edenler, Hazret-i Geylanî'nin El-Gunye eserine ve İmam-ı Gazalî'nin El-İhya kitabına bakabilirler.

* * *

962- *Sakal bırakmak bir sünnettir. Bıraktıktan sonra, traş etmek haramdır.*

Risalede yeri: Emirdağ-I sh: 48

Me'hazler: (Not: Sakalın yalnız bir sünnet olduğu ve on tane fıtrat olan hasletlerle birlikte olduğunu bütün hadîsler göstermektedir. Yani sakalı Hazret-i Peygamber'in (A.S.M.) bıraktığı tarzda ve bakımını yaptığı şekilde

bırakmak ve bakmak ve muhafaza etmek müekked sünnetlerdendir.

Evet farz, vâcib, sünnet-i müekkede, gayr-ı müekkede, müstehap, mendup gibi isimlerle yapılan tasnifler, ülema-i İslâm tarafından yapılmıştır. Hanefî ülemasından bazıları ile diğer mezheblere mensub az bazı ülema; sakalı vâcibler sınıfına almışlarsa da, sair ülema; bilhassa Şafiî üleması, onu sünnet-i müekkede içinde bırakmışlardır. "Sakalı, sünnet-i seniyye niyetiyle bıraktıktan sonra traş etmek haramdır." olan hükmü Bediüzzaman'ın bir hüküm ve içtihadıdır. Şafiî mezhebine göre de buna yakın bir keyfiyettedir. Bu mes'eleyi daha biraz izahlıca Mufassal Tarihçe'de kaynaklarıyla beraber kaydettiğimizden, burada daha fazla detaylara inmeden bırakmayı uygun buluyoruz. Sakalı bıyıktan ayırarak, -ki hadîs-i şeriflerde bıyığın muhafazasına; yani, ağıza sarkmamasına daha fazla ehemmiyet verilmiş iken- onu alıp vâcib olarak kabul eden ülemanın bu kanaatlarının mânası ise; bu vücûb, bir vücûb-u Kur'anî değil, belki vücûb-u sünnetî kısmında mütalâa ederek insanın şahsiyetine ait âdet ve fitrat olan o sünneti takviye ve te'kid için o şekil mütalâa ve kabulleri vârid olmuştur denilebilir.)

Bazı me'hazler: Et-Tac 3/170 Kütüb-ü Sitte'den beşinin ittifakıyla Hazret-i Âişe'den rivayet; Es-Sünen-ül Kübra – Beyhakî 1/36; Avn-ül Ma'bud 11/252; Tuhfet-ül Ahvezî 8/46; Muvatta' – İmam-ı Mâlik sh: 675

Zabıt şekli ve meâli: "On tane husus fıtrattandır. Bıyık kesmek, sakal bırakmak, misvak kullanmak, burunu yıkamak, tırnak kesmek, parmak aralarını el ile hilâllamak, koltuk altlarını temizlemek, haya yerlerini kıldan temizlemek, taharet yerlerini su ile yıkamak, mazmaza ile ağzı su ile yıkamak."

Diğer bazı hadîslerde, bu fıtrat olan şeyleri beş tane sayarak; bunlardan birisini de "sünnet olmak" hususunu ona ilâve etmişlerdir.

İmam-ı Beyhakî'nin Es-Sünen-ül Kübra'sında, sakalın da misvak gibi sadece bir sünnet olduğunu kaydetmiş. Hattâ Avn-ül Ma'bud ve Tuhfet-ül Ahvezî eserlerinin şârihleri, bu mes'elede uzunca tahliller yapmış ve neticesinde kaydettiğimiz gibi; "Sakal sünnetinin, sadece bir kıl bırakmak tarzıyla değil, belki Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın nasıl bırakmış ve nasıl muhafaza etmiş ise, onun gibi bırakmak ve muhafaza etmek ancak sünnet olabilir." demişlerdir ve hâkeza... Aksi halde kıl uzatmak işi, gayr-ı müslimlerde de vakidir.

* * *

963- *İman-ı tahkikî.. ve ilmelyakîn ve aynelyakîn ve hakkalyakîn mes'eleleri... ve İmam-ı A'zam'ın: "İman ne ziyadeleşir, ne de noksanlaşır" demesi gibi mes'eleler...*

Risalede yeri: Emirdağ-I sh: 103; Asa-yı Musa sh: 21; Sikke-i Tasdik sh:

216-217

Me'hazler: El-Fetavi-l Hadîsiyye – Heysemî sh: 220-222; Şerh-i Fıkh-ul Ekber – Aliyy-ül Karî sh: 202-206; Şuab-ül İman – Beyhakî 1/159 ve 209

Zabıt şekli ve bir izah: Bu mes'elede iki husus vardır:

1- İman-ı tahkikî ve onun tamamlayıcısı olan ilmelyakîn, aynelyakîn ve hakkalyakîn mes'eleleri, bütün İslâm muhakkiklerince teslim edilmiş bir hususdur. Verilen me'hazlerde bu husus beyan edilmiştir.

2- İmam-ı A'zam'ın: "İman ne ziyadeleşir, ne de noksanlaşır." görüşüne karşı, ülema-i muhakkikîne dayanarak bazı şeyler yazmak ve bazı hikmetlerini ve bu görüşe muhalefet eden sair imamların sözlerini nakletmek belki bir hürmetsizlik sayılacağından vazgeçildi.

Ancak iman-ı taklidî, iman-ı avamî, iman-ı tahkikî ve iman-ı tahkikînin de ilmelyakîn, aynelyakîn ve hakkalyakîn mertebeleri bulunduğu ve bu mertebelerin her birisinin de bir çok derecât ve meratibi olduğunu bütün İslâm muhakkikleri kaydetmişlerdir.

Bediüzzaman Hazretlerine; İmam-ı A'zam'ın tefsir ve izah isteyen o hükmüne âmiyane dayanarak bu çeşit sualler sorulmuştur. Kimisi, saf ve tahkike müsait olmayan bazı hocalar... Kimisi de zendeka adına Risale-i Nur'un nuranî iman hizmetine karşı gelmek fikriyle o sualleri sormuşlardır.

Üstad Hazretleri bu kabil suallere, makamlarıyla mütenasib cevablar vermiş ve mes'eleyi halletmiştir. Amma cevab verirken, İmam-ı A'zam'ın mezkûr görüşüne dokunmadan mes'eleyi kökten halletmiştir.

İmam-ı A'zamın mezkûr görüşünün de bazı izah, tefsir ve şartlara bağlı olduğu Aliyy-ül Karî, Şerh-i Fıkh-ul Ekber'de şöyle dile getirmiştir.

"İbn-ül Humam demiştir ki: Hanefîlerle İmam-ül Haremeyn, imanın ziyade ve noksanlığını cihetler itibariyle kabul etmişlerdir. Hem İmam-ı A'zam'dan (R.A.) rivayet ediliyor ki; demiş: "Benim imanım Cebrail Aleyhisselâm'ın imanı gibidir. Amma ben demiyorum ki; benim imanım onun imanıyla misildir. Çünki misliyet, bütün sıfatlarıyla birbirine müsavî olması lâzımdır." Ve hâkeza, daha uzun izahlar...

Çok mühim bir husus vardır ki, çoğu zaman ilk bakışta nazara alınmamakta, yahut da alınmak istenmemektedir. Şöyle ki: İman denince; hidayet-i İlâhiyenin aslı ve nüvesi olan ve mü'min insanların kalblerine Allah tarafından ilka edilen cevhere ile, ondan sonra derecelere göre inkişaf ve inbisat eden imanın yakîniyet merhale ve terakkileri, hep bu iman tabiri çerçevesinde sayılmıştır.

Evet, Allah tarafından mü'min kullarına ihsan edilen hidayetin aslî çekirdeğinde bütün mü'minler müşterek ve müsavidirler. Lâkin sonraki terakkî merhalelerinde, derecelere göre ve bürhan ve hüccetlere karşı kabiliyet ve istidatlar nisbetinde, elbette ki imanın yakîniyetinin derinleştiğini, kökleştiğini ve terakki ve teâli ettiğini bütün muhakkikîn-i ülemaca kabul edilmiştir. Bu noktadan, elbette ki imanda ziyade ve noksanlık mevzu-u bahistir.

İmam-ı A'zam Hazretleri, herhalde imanın aslî çekirdeğini ve hidayet-i İlâhiyenin özü olan cevhere ve nüve-i ûlâsını nazara almış ve o noktadan imanın ziyade ve noksanlığını kabul etmemiştir. "Yani, Allah tarafından mü'minlerin kalblerine ilka ve ihsan edilen hidayetin özü olan çekirdeğinin aslı birdir, değişmez ve ziyade ve noksan olmadan herkes için müsavidir." demek istemiştir. Bunu da te'yid eden Hazret-i İmam-ı A'zam'ın az üstte kaydettiğimiz: "Benim imanım Cebrail'in imanı gibidir diyorum. Lâkin imanım onun imanıyla misildir demiyorum." olan ifadesidir.

Bu mes'eleyi, yani imanın ilk çekirdek ve nüvesi hususundaki durumu, Hazret-i Bediüzzaman Yirmibirinci Söz'ün Beşinci İkazı'nın sonundaki namaz hakikatına da tatbik etmiştir. Ve bir âmî ile büyük bir velînin namazı, aslî olan namazın çekirdek ve hakikatında beraberdirler. Yalnız derecata göre inkişafât ve tenevvürlerinin ayrı ayrı olduğunu.. ve bir hurma çekirdeği ile, onun ağacını misal getirerek, imanın bu inkişaf ve tenevvür derecelerini çok güzel, gayet mukni' ve son derece hakikat olarak mukayese ederek halletmiştir. Müracaat edilebilir.

* * *

964- *«Vasiyetname yazmak sünnettir.»*

Risalede yeri: Emirdağ-I sh: 136

Me'hazler: (Bu vasiyet mes'elesi, şeriatın büyük ve mühim mesâilindendir. Kur'an'ın âyetiyle de sâbittir.)

Âyet: كُتِبَ عَلَيْكُمْ اِذَا حَضَرَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ اِنْ تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةُ...الخ. (Bakara Sûresi âyet: 180)

Meâli: "Sizden birinize ölümün alâmetleri göründüğünde, eğer hayırlı mal bırakıyorsa, şeriat ölçülerine göre vasiyetname yazması vâcibdir... ilh."

Hadîsler: Müsned-ül Firdevs 4/433; keza aynı şey Tesdid-ül Kavs İbn-i Hacer eserinde de vardır; Sahih-i Buharî 3/4; Cem'-ül Fevaid 1/702-703; ve daha geniş me'hazler için bak: Miftah-ü Künûz-is Sünne sh: 523

Zabıt şekli: Sahih-i Buharî'nin hadîsi:

مَا حَقُّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ شَيْءٌ يُوصِي فِيهِ يَبِيتُ لَيْلَتَيْنِ إِلاَّ وَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ

Meâli: "Müslüman bir kişinin üzerine hak ve lâzımdır ki; iki gece ömrü olsa da, yazılı vasiyetnamesi yanında bulunması lâzımdır."

* * *

965- حَيَاتِي خَيْرٌ لَكُمْ وَمَمَاتِي خَيْرٌ لَكُمْ (Hasan Feyzi'nin ifadelerinde geçmiş.)

(Emirdağ-I Hayatı'nda) İlk teksir Sirac-ün Nur Osmanlıca sh: 325

Me'hazler: Cem'-ül Fevaid 1/343; Kenz-ül Ummal 12/421; Feyz-ül Kadir 2/479 ve 3/401; Mecma-uz Zevaid 9/24 ve 25; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 3/945

Zabıt şekli: عن ابن مسعود (رض) قال (ع.ص.م):حَيَاتِي خَيْرٌ لَكُمْ تُحَدِّثُونَ وَيُحَدِّثُ لَكُمْ وَوَفَاتِي خَيْرٌ لَكُمْ تُعْرَضُ عَلَيَّ اَعْمَالُكُمْ مِمَّا رَاَيْتُ مِنْ خَيْرٍ حَمِدْتُ اللّٰهَ وَمَا رَاَيْتُ مِنْ شَرٍّ اسْتَغْفَرْتُ اللّٰهَ لَكُمْ

Müsned-ül Bezzar'dan nakledilmiş ve İmam-ı Heysemî: "Onun ricali mutemed kimselerdir." demiş...

Meâli: Abdullah İbn-i Mes'ud'dan (R.A.) rivayet, demiş ki: Resulullah (A.S.M.) ferman etti ki: "Benim hayatım sizin için hayırlıdır. Çünki o sizinle konuşur, siz de onunla konuşursunuz. Aynı zamanda, benim vefatım da size hayırlıdır. Çünki sizin amelleriniz bana arz edilecek. Ben o amelleriniz içerisinde gördüğüm hayırlı işlerden dolayı Allah'a hamdederim... Amma şer olanları gördüğüm vakitte ise, Allah'tan sizin için mağfiret dilerim."

* * *

966- مَا قَبَضَ اللّٰهُ نَبِيّاً إِلاَّ فِي الْمَوْضِعِ الَّذِي يَجِبُ اَنْ يُدْفَنَ فِيهِ

Risalede yeri: Osmanlıca ilk teksir Sirac-ün Nur sh: 329 (Emirdağ-I hayatında Hasan Feyzi'nin Mersiyesinden)

Me'hazler: Şerh-üs Sünne – Begavî 4/48; Cem'-ül Fevaid 1/341; Müsned-ül Firdevs 4/84; Tirmizî hadîs no: 1018; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5963; El-Feth-ül Kebir 3/99 ve 101 Tirmizî'den nakil; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 2/760

Zabıt şekli: Aynendir. Sadece hadîsin rivayet yolları değişiktir.

Meâli: "Cenab-ı Allah hiç bir peygamberi, vefat ettiği yerde defnedilmesinden gayrı, başka yerde defnedilmesini uygun bulmadı, aynı yerde defnedilmesi vâcib oldu."

* * *

967- سَلُونِى عَمَّا شِئْتُمْ - سَلُونِى قَبْلَ اَنْ تَفْقِدُونِى

Risalede yeri: El yazma Emirdağ-I sh: 126; Konferans sh: 99

Me'hazler: (Hadîsin bu iki cümlesi Resulullah tarafından söylendiği gibi, Hazret-i İmam-ı Ali tarafından da onun bir cümlesi söylenmiştir. Hattâ bazı rivayetlerde, İmam-ı Ca'fer-i Sâdık'ın da söylediğini kaydetmişler.)

Sahih-i Buharî 1/34; Müstedrek-ül Hâkim 2/352 ve 466, iki kanalla... İmam-ı Zehebî de sıhhatini ikrar etmiş; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 5/5480

Zabıt şekli: Hadîs olarak: عن ابى مُوسَى (رض) قال: سُئِلَ النَّبِىُّ (ع.ص.م) عَنْ اَشْيَاءَ كَرِهَهَا، فَلَمَّا اُكْثِرَ عَلَيْهِ غَضِبَ ثُمَّ قَالَ لِلنَّاسِ: سَلُونِى عَمَّا شِئْتُمْ. قَالَ رَجُلٌ: مَنْ اَبِى؟ قَالَ: اَبُوكَ حُذَافَةُ...الخ.

Nehc-ül Belâga – İmam-ı Ali sh: 280:

سَلُونِى قَبْلَ اَنْ تَفْقِدُونِى وَلَنْ تَسْئَلُوا بَعْدِى مِثْلِى

Meâlleri: Ebu Musa'dan rivayet, demiş ki: Peygamber'e (A.S.M.), onun kerahetini celbeden şeyler soruldu. Vaktaki bu gibi sualler çoğaldı, Resul-i Ekrem (A.S.M.) gazaba geldi ve insanlara dedi: "İstediğinizi benden sorunuz!.." O sırada bir adam kalktı, dedi ki: "Benim babam kimdir?" Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etti: "Senin baban Huzafe'dir ve şimdi cehennemdedir..."

İmam-ı Ali'nin (R.A.) sözü: "Benden ilim hakkında, beni kaybetmeden önce herşeyinizi sorunuz. Çünki ben gittikten sonra, benim gibi sual soracak kimseyi bulamazşınız."

Risale-i Nur'da Hasan Feyzi (R.H.)'in mersiyesinde, bunu İmam-ı Ca'fer-i Sâdık'ın sözü olarak kaydetmiş ise de, göründüğü gibi, sözün aslı İmam-ı Ali'nindir. Belki de ondan sonra, Ca'fer-i Sâdık Hazretleri de söylemiş olabilir. Nitekim başta da işaret ettik.

* * *

968- اَلْمُؤْمِنُ بَلَوِىٌّ (Muhammed Salih Yeşiloğlu'nun mektubundandır.)

Risalede yeri: Emirdağ-I sh: 157

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 1/325; Keşf-ül Hafâ 1/295; El-Metalib-ül Âliye 3/151

Zabıt şekli: Bu hadîs-i şerif aynı lafızla kayıtlı olduğu gibi; اَلْمُؤْمِنُ مُبْتَلًى yahut da aynı mânayı ifade eden:

اِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يَبْتَلِى عَبْدَهُ الْمُؤْمِنَ حَتّٰى يُكَفِّرَ عَنْهُ كُلَّ ذَنْبٍ

Şu hadîs Taberanî ve İmam-ı Hâkim'den nakil...

Meâlleri: (Risaledeki hadîsin meâli) "Mü'min daima musibetli ve belâlıdır." Yahut "Mü'min, daima mübtelâdır. Yani imtihana tabi'dir." Ve üçüncü hadîsin meâli: "Cenab-ı Allah, mü'min kulunu ibtilâya tâbi' tutar; yani hasta eder, musibet verir.. tâ ki, onun bütün günahlarını ondan gidersin."

* * *

969- *Musibetlerde ehl-i imanın zayi' olan malları sadaka olduğu.. ve ölümleri de şehitlik sayıldığı...*

Risalede yeri: Emirdağ-I sh: 175 ve Sözler'de Ondördüncü Söz'ün Zeyli olan Zelzele bahsi.

Me'hazler: (Not: Aynı bu lafızlarla muayyen ve müşahhas bir hadîs-i şerif bulunamadı ise de, bazı âyet ve hadîslerin mânalarından alınmış doğru ve hakikatlı bir hüküm olabilir. Bu mes'ele 289 ve 756 numaralı bölümlerde kayıtlı, taun ve beş çeşit şehitlik hakkındaki hadîslerin tamamı bu mes'elenin de me'hazleri olabilirler. Çünki: Şam'da bir taunun çıkacağı hakkındaki hadîs-i şerifte, aynı zamanda ölenlerin şehid olacağı ve zayi' olan mallarının sadaka hükmünde kaydedileceği açıkça beyan edilmiştir. Ayrıca beş çeşit şehitlik hakkında vârid olmuş hadîs-i şerifler, suda boğulmak, yıkılan duvarın altında ölmek, ateşte yanmak gibi durumlar, aynı zamanda küllî olan bazı zelzele ve fırtına, taun ve veba gibi istilâcı musibetlerde elbette ki hükmü daha cârî ve daha küllîdir.)

* * *

970- طَهَّرَ اللّٰهُ اَيْدِيَنَا فَلْنُطَهِّرْ اَلْسِنَتَنَا

Risalede yeri: Emirdağ-I sh: 206, 210

Me'hazler: El-Yevakit Ve-l Cevahir – Şa'ranî 2/69; Şerh-ü Cevheret-üt Tevhid – Bacurî sh: 334; Câmi'-u Beyan-il İlm – İbn-i Abd-il Berr 2/114

Zabıt şekli: Bu kelâm, Ömer bin Abdülaziz-i Emevî'nin sözüdür. Çünki ona sorulmuş: "Sıffîn Harbi hakkında ne diyorsun?"

Demiş: تِلْكَ دِمَاءٌ كَفَّ اللّٰهُ عَنْهُ يَدِى، لاَ اُرِيدُ اَنْ اُلَطِّخَ بِهَا لِسَانِى

Veya تِلْكَ دِمَاءٌ طَهَّرَ اللّٰهُ مِنْهَا سُيُوفَنَا، فَلاَ نَخْضِبَ بِهَا اَلْسِنَتَنَا

Yani: "O akan kanlar öyle bir hâdisedir ki, Cenab-ı Allah benim elimi ona bulaştırmadı. Şimdi ben bu zamanda lisanımı onunla bulaştırmak istemiyo-

rum."

Yahut: "O akan kanlardan Cenab-ı Hak kılınçlarımızı tahir tuttu. O halde, biz şimdi lisanlarımızı onunla bulandırmak istemiyoruz."

Ve Şerh-ü Cevheret-üt Tevhid'de, Ömer bin Abdülaziz'in bir düstur ve kaide olan bu sözünden sonra şöyle kaydedilmiş: "Sahabelerin arasında vaki' olmuş olan o harbleri, derinliğine dalarak medar-ı münakaşa ve münaza'a etmek, ne i'tikadî bir icab, ne de dinî bir menfaatı vardır."

* * *

971- مُوتُوا قَبْلَ اَنْ تَمُوتُوا

Risalede yeri: Emirdağ-I sh: 216; Konferans sh: 90

Me'hazler: Keşf-ül Hafâ – Aclunî 2/29; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 3/365

Zabıt şekli: Zabtı aynendir. Lâkin Hazret-i Üstad bu söz için hadîsdir demediği gibi, İbn-i Hacer-ül Askalanî dahi bu mes'elede: "Senedli, vesikalı bir hadîs değildir derim." demiş. Amma Molla Aliyy-ül Karî: "Onun mânası doğrudur. Yani kendi ihtiyarıyla şehvanî ve nefsanî hislerini terketmekle; ölmeden evvel ölünüz! demektir." demiş.

Ayrıca bu hadîsi te'kid ve takviye eden اِنَّكَ مَيِّتٌ وَاِنَّهُمْ مَيِّتُونَ âyeti ve اَعْدُدْ نَفْسَكَ مِنَ الْمَوْتَى ve اُذْكُرُوا ذِكْرَ هَادِمِ اللَّذَّاتِ Yani: "Kendini ölmüş olanlardan say!." hadîsi ve "Hem sen, hem de onlar ölüsünüz." meâlindeki âyet bu mânayı kuvvetlendirmektir.

Tefsir-i Ruh-ul Beyan'da hadîs olarak:

مُوتُوا قَبْلَ اَنْ تَمُوتُوا وَ حَاسِبُوا قَبْلَ اَنْ تُحَاسَبُوا metniyle geçmektedir.

* * *

972- *«Âhirzamanda gelecek olan Hazret-i Mehdî, Âl-i Beyt'ten olacak.»*

Risalede yeri: Emirdağ-I sh: 267

Me'hazler: Mehdî ile alâkadar geçmiş bütün me'hazler ve onlarda kaydedilen hadîsler, yüzde doksan beş nisbetiyle, Hazret-i Mehdî'nin Âl-i Beyt-i Nebevî'den ve bilhassa evlâd-ı Fatıma'dan olacağını ifade etmişlerdir. Lâkin istisnalı bazı hadîslerde, yine hadîsin hükmüne göre: Âl-i Beytten sayılan Hazret-i Abbas'ın neslinden Hazret-i Mehdî'nin geleceği hakkında da bazı ifadeler bulunduğu gibi; yine istisnaî bazı zâtların kanaatlarına göre, Hazret-i Mehdî'nin araptan değil, acemden olacağını söyliyenler de olmuştur.

Bu mes'elenin me'hazlerini geçmiş kısımlarda kaydedilen hadîs ve me'hazlerine havale edip kesiyoruz.

* * *

973- *Ümmet-i Muhammediye'nin ömrü bin seneyi geçeceği ve bazı büyük muhakkikler gibi Hazret-i Üstad'ın da bazı ilhamî keşiflere dayanarak, bu müddetin binbeşyüzü geçeceği hakkında keşif ve ispatları vardır.*

Risalede yeri: (Emirdağ-I Mektublarından) Osmanlıca Sikke-i Tasdik sh: 92-93

Me'hazler: El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/248; Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 4/262, 9/263

Zabıt şekli: İmam-ı Celâleddin-i Suyutî "El-Keşf-ü An Mücavezeti Hâzihi-l Ümmeti El-Elfü" isimli bir Risale te'lif etmiştir. Bu Risale'nin sekiz büyük sahifeleri içerisinde bir çok sahih hadîsleri tahlil ederek; ümmet-i Muhammediye'nin müddeti binbeşyüz seneyi fazla geçmiyeceğini ispat etmiştir. Keza İsmail Hakkı Burusevî de, yine bir çok kaynaklardan deliller getirerek, aynı hükmü kaydetmiştir. Lâkin Hazret-i Bediüzzaman ise, bu mes'eleyi, hususî bir ilham ve keşif neticesinde ve aynı zamanda bir hadîs-i şerifin cümlelerinin hem mâna, hem mutabakat, hem cifir ve ebced kaideleriyle görmüş ve ispat etmiştir.

* * *

974- «*...Himayetli annemiz olan toprak altına girmek ve kucağına sığınmak ve o hakikî ve daimî ve manevî çiçekleri seyretmek, daha ziyade sevilir ve iştiyaka lâyıktır.*»

Risalede yeri: Emirdağ-I sh: 237; El yazma Emirdağ sh: 338 ve 430

Me'hazler: Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 1/162; El-Feth-ül Kebir 2/25; Feyz-ül Kadir – Menavî 3/234 hadîs no: 3260

Zabıt şekli: تَحَفَّظُوا مِنَ الْاَرْضِ فَاِنَّهَا اُمُّكُمْ ve

وَاِنَّهُ لَيْسَ مِنْ اَحَدٍ عَامِلٍ عَلَيْهَا خَيْراً وَشَرّاً اِلاَّ وَهِيَ مُخْبِرَةٌ بِهِ

Meâli: "Yeri ve toprağı güzel tutunuz, iyi muhafaza ediniz! Çünki o sizin annenizdir." Ve: "Bu toprak, onun üstünde kim ne işlerse; hayır olsun, şer olsun, yarın kıyamet gününde bütün bunları o haber verecektir."

* * *

975- *Âhirzamanda an'anat-ı İslâmiye zararına çalışacak olan şahıs veya şahıslar...*

Risalede yeri: Emirdağ-I sh: 284; Osmanlıca Sikke-i Tasdik sh: 178

Me'hazler: Deccal ve Süfyan ile ilgili olan geçmiş bütün bölümlerde bu husta kâfi derecede hadîslerden me'hazler verildiği için, bu mes'eleyi oralara havale ederek başka bir şey kaydetmeye gerek duyulmadı.

* * *

976- *Cemaatle kılınan namazın yirmibeş derece fazla sevabı olduğu...*

Risalede yeri: Emirdağ-I sh: 281; Afyon Müdafaanamesi gibi yerler...

Me'hazler: Sahih-i Buharî 1/166; Sahih-i Müslim 1/449, 450 ve 451; Şerhüs Sünne – Begavî 3/339 ve 340 iki tane hadîs ve hem yirmibeş, hem de yirmiyedi derece sevab hakkında...

Zabıt şekli: عن عبد الله بن عمر (رض) انّ رسول الله (ع.ص.م) قال:

صَلاَةُ الْجَمَاعَةِ اَفْضَلُ مِنْ صَلاَةِ الْفَذَّةِ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً

Meâli: Abdullah bin Ömer'den (R.A.) rivayet edilmiş, Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etti ki: "Cemaatle kılınan namazın sevabı, tek başına kılınan namazın sevabından yirmiyedi derece fazladır."

* * *

977- *«Türkler hakkında sena-i Peygamberî...»*

Risalede yeri: Emirdağ-II sh: 37

Me'hazler: Müsned-i Ahmed 5/462; Mecma-uz Zevaid 5/304; El-Metalib-ül Âliye 4/327; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 19/882 ve 883

Zabıt şekli: اُتْرُكُ التُّرْكَ مَا تَرَكُوكُمْ

Hadîsin râvisi Ma'viyete bin Hudeyc der ki: "Muaviye (R.A.) zamanında, İslâm ordusuyla Türkler arasında bir harb oldu. Neticede Türklerin mağlub olduğu, onlardan bir çoğunun katledildiği ve bir çok ganimetler alındığı haberi geldi. Bunun üzerine Hazret-i Muaviye mesrur olmasına bedel, hiddete geldi.. ve ordu kumandanına yazdı ki: "Böylesi bir haberi bana neden yolladın?"

O zaman ben oradaydım, kendisine dedim ki: "Yâ Emir-el Mü'minîn! Neden böyle yapıyorsun?" Dedi ki: Ben Resulullah'tan (A.S.M.) bizzat işittim ki, diyordu:

"لَتَظْهُرَنَّ التُّرْكُ عَلَى الْعَرَبِ تَلْحَقُهَا بِمَنَابِتِ الشَّحِّ وَالْقَيْصُومِ."

فَاَنَا اَكْرَهُ قِتَالَهُمْ لِذلِكَ

Meâli: "Türkler Araplara galib gelecek, hattâ Şahh ve Kaysûm'un bağ ve bahçelerine kadar ulaşacaklardır. Bunun için ben Türklerle harb edilmesini

hoş görmüyorum."

Üstteki hadîsin meâli: "Türklerle bir harb vaki' olduğu vakit; onlar sizi bırakıp gitmek istediklerinde, siz de onları bırakın. Arkalarına düşmeyin!.."

* * *

978- *«Şer'an yedi yaşına gelen bir çocuğa, namaz gibi farzlara peder ve valideleri onları alıştırmak için teşvikkârâne emretmek.. ve on yaşına girse, namaz kıldırmaya alıştırmak şeriatta vardır.»*

Risalede yeri: Emirdağ-II sh: 66

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 1/258; Cem'-ül Fevaid 1/139 iki ayrı ayrı hadîs; El-Feth-ül Kebir 2/231 üç tane hadîs; Tahric-üs Sünen 1/271 Ebu Davud'dan nakil; Feyz-ül Kadir 4/327; Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – İbn-üs Seniyy hadîs no: 426

Zabıt şekli: Ebu Davud'dan nakledilen hadîs: مُرُوا اَوْلاَدَكُمْ بِالصَّلاَةِ وَهُمْ اَبْنَاءُ سَبْعٍ، وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ اَبْنَاءُ عَشَرَ وَفَرِّقُوا بَيْنَهُمْ فِى الْمَضَاجِعِ

Meâli: "Evlâtlarınıza, yedi yaşına geldiklerinde, namazı kılmalarını emrediniz.. on yaşına geldiklerinde ise, zor kullanarak ve korkutarak alıştırınız. Hem on yaşına geldiklerinde, yataklarını ayırınız!.."

* * *

979- *«Cennet'te herkes otuzüç yaşında olacak.»*

Risalede yeri: Emirdağ-II sh: 66

Me'hazler: İhya-u Ulûm-id Din 4/542 Tirmizî'den nakil, Hâfız Zeyneddin-i Irakî, hadîsi başka hadîslerle de te'kid ve tasdik etmiş; El-Feth-ül Kebir 1/471 Nesaî'den nakil; Feyz-ül Kadir 3/65 hadîs no: 2763; Kitab-ün Nihaye – İbn-i Kesir 2/531-532 bir kaç rivayetle...

Zabıt şekli: اَنَّ اَهْلَ الْجَنَّةِ جَرْدٌ مَرْدٌ مَكْحُولُونَ، اَبْنَاءُ ثَلاَثٍ وَثَلاَثِينَ عَلَى خَلْقِ آدَمَ، طُولُهُمْ سِتُّونَ ذِرَاعًا فِى عَرْضِ سَبْعَةِ اَذْرُعٍ

Meâli: "Cennet ehli, genç ve tüysüz ve gözleri daima sürmeli bulunacak. Yaşları ise, otuzüç, boyları ise, Hazret-i Âdem'in hilkati olan altmış arşın, enleri yedi arşın olacak..."

İhya'nın aynı yerinde İmam-ı Hasan-ı Basrî bu hadîslerin tefsiri babında şöyle demiş:

مُلُوكٌ نَاعِمُونَ اَبْنَاءُ ثَلاَثٍ وَثَلاَثُونَ فِى سِنٍّ وَاحِدٍ طُولُهُمْ سِتُّونَ ذِرَاعًا فِى السَّمَاءِ...

Yani: "Ehl-i cennet her birisi birer padişah gibi ni'metler içinde olarak, yaşları otuzüç ve boylarının uzunluğu altmış arşın olacaktır."

Ve İbn-i Kesir'in kaydettiği hadîslerin birisinde:

يَدْخُلُ اَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ عَلَى طُولِ آدَمَ، سِتِّينَ ذِرَاعًا بِذِرَاعِ الْمَلَكِ، عَلَى حُسْنِ يُوسُفَ وَعَلَى مِيلَادِ عِيسَى ثَلَاثٌ وَثَلَاثِينَ وَعَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ (ع.ص.م)...

Meâli: Aşağı yukarı üstteki hadîslerin meâlleri gibi olduğundan, fazlalıklarını kaydetmeye lüzum görmedik.

* * *

980- *«Düşmanın hücumuyla beraber, mücahidlerin yarısı silâhını bırakıp, cemaat hayrına şerik olmak, iki rek'at sonra onlar da hissedar olsun diye Fahr-i Âlem Aleyhissalâtü Vesselâm bir hadîs-i şerifi ile ferman etmiş olması...»*

Risalede yeri: Emirdağ-II sh: 246

Me'hazler: Sahih-i Buharî 2/18; Sahih-i İbn-i Hibban 6/239; Cem'-ül Fevaid 1/275 ve 276; ve hâkeza şeriatın bu hükmü bütün hadîs kitaplarında mevcuttur.

Zabıt şekli: Şeriatta salât-ı havfın esaslı ve büyük bir medarı olduğu için, o hadîsin metin ve me'hazini vermeye gerek duymadık.

* * *

HUTBE-İ ŞAMİYE'NİN ZÂİD OLAN HADÎSLERİ

981- جِئْتُ لِأُتَمِّمَ مَكَارِمَ الْاَخْلَاقِ

Risalede yeri: Hutbe-i Şamiye sh: 18

Me'hazler: (Not: Üstad Bediüzzaman Hazretleri bu hadîsi, iktibas veya bilmâna tarzında bir kelimesini جِئْتُ ile kaydetmiş. Fakat onun altındaki Türkçesinde, asıllarda zabtedildiği gibi hadîsin metninin aynı mânasını yazmış.)

Şerh-üs Siyer-il Kebir – İmam-ı Muhammed 1/97; Şerh-üs Sünne – Begavî 13/202; Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 58, İmam-ı Hâkim, Taberanî ve İmam-ı Ahmed'den nakil; Müsned-ül Firdevs 1/12 ve 177; El-Edeb-ül Müfred – Buharî hadîs no: 2739; Kenz-ül Ummal 6/16 hadîs no: 31969; İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn – Zebidî 6/171; Mişkât-ül Masabih 3/129 hadîs no: 5770, 5096, 5097; El-Feth-ül Kebir 1/437 ve 2/8 bir kaç çeşit rivayet şekilleri...

Zabıt şekli: اِنَّمَا بُعِثْتُ لِأُتَمِّمَ مَكَارِمَ الْاَخْلَاقِ

Meâli: Hutbe-i Şamiye'de Üstad onun mânasını aynen yazmış olduğundan oraya havale edildi.

* * *

982- *«Birinci Kelime: El Emel:..Yani, Rahmet-i İlahiyyeye kuvvetli ümit beslemek.»*

Risalede yeri: Hutbe-i Şamiye sh: 20 ve Nur'un sair yerlerinde de varsa...

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs 1/342; Kenz-ül Ummal 3/491 (Hatib-i Bağdadî'den nakil); Lisan-ül Mizan 5/247; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 2/175 (لَوْلاَ الْاَمَلُ خَابَ الْعَمَلُ)

Zabıt şekli: اِنَّمَا الْاَمَلُ رَحْمَةُ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ لاُمَّتِى لَوْلاَ الْاَمَلُ مَا اَرْضَعَتْ اُمٌّ وَلَداً وَلاَ غَرَسَ غَارِسٌ شَجَراً

Meâli: "Emel ve ümid, benim ümmetim için Allah-u Tealâ'nın mutlaka rahmetidir. Çünki eğer ümid ve bekleyiş olmasaydı, anne çocuğunu emzirmez, bahçeci fidan dikmezdi." (Enes bin Mâlik'ten)

* * *

983- *«Bakınız, zaman hatt-ı müstakim üzerine gitmiyor ki, mebde' ve müntehası birbirinden uzaklaşsın.»*

Risalede yeri: Hutbe-i Şamiye sh: 37

Me'hazler: Sahih-i Buharî 4/130; Müşkil-ül Âsâr – Tahavî 2/193 ve 194

Zabıt şekli: ... اَلزَّمَانُ قَدِ اسْتَدَارَ كَهَيْئَةِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ

Meâli: "Zaman, Allah'ın yer ve gökleri halk edeliden beri daire şeklinde dönüp dolaşmaktadır."

Bu hadîs-i şerif, Hazret-i Üstad'ın yazdığı hükmüyle, zâhire göre tam olmasa da, mânasıyla ona işaret etmektedir.

* * *

984- *Sahabelerin hepsi adûldur. Onlardan gelen rivayet, tezkiyeye muhtaç değil... Onlar daima doğru söylerler...*

Risalede yeri: Hutbe-i Şamiye sh: 49; ve aynı mânaya yakın olarak Sözler sh: 484 ve daha Nur'un sair yerlerinde varsa...

Me'hazler: El-Ezkâr – Nevevî sh: 63; Üsüd-ül Gabe – İbn-ül Esir 1/3; El-Yevakit Ve-l Cevahir – Şa'ranî 2/69; El-Hasais-ül Kübra 3/368; El-Mevahib-ül Ledünniye – Kastalanî 5/303

Zabıt şekli: İmam-ı Nevevî demiş: Fukaha, muhaddisîn, usuliyyîn ve mütekellimîn icma' etmişler ki: Bir Sahabî herhangi bir mes'ele için dese ki: "Bu sünnettir." O mes'ele, artık "Kale Resulullah" olan merfu' hadîslerin kat'î hükmü gibidir.

İbn-ül Esir ise demiş: "Sahabelerin tamamı hiç bir cerh ve tenkide tâbi' değildir. Çünki hepsi sadûk ve adûldur.

* * *

985- مَنْ كَانَتْ هِمَّتُهُ نَفْسُهُ فَلَيْسَ مِنَ الْاِنْسَانِ...

Risalede yeri: Hutbe-i Şamiye sh: 59

Me'hazler: Emsal-i Hazret-i Ali sh: 30; El-Keşkûl – M. Bahaeddin-i El-Âmilî 1/188

Zabıt şekli: هِمَّةُ الْمَرْءِ قِيْمَتُهُ – مَنْ كَانَتْ هِمَّتُهُ مَا يَدْخُلُ فِى بَطْنِهِ كَانَتْ هِمَّتُهُ مَا يَخْرُجُ مِنْهُ

Meâli: "Kişinin kıymeti, onun himmetidir. Kimin himmeti sadece karnına yemek doldurmak olsa, işte onun kıymeti de, ondan çıkan şeyler kadardır."

* * *

986- *«İnsanın fıtratı medenîdir. Ebna-i cinsini mülâhazaya mecburdur.»*

Risalede yeri: Hutbe-i Şamiye sh: 60

Me'hazler: Mektubat-ı İmam-ı Rabbanî, Osmanlıca Tercümesi 2/73; Tarih-i İbn-i Haldûn 1/34

Zabıt şekli: Bu hüküm bir hadîs-i şerif olarak değil, amma hadîslerin mânalarından alınmış ve göz önünde gayet zâhir ve gerçek bir hakikattır. Bunu İslâm muhakkikleri de aynen kabul edip yazdıklarını göstermek için bir-iki me'haz vermiş bulunduk.

* * *

NUR'UN İLK KAPISI'NIN ZÂİD HADÎSİ

987- عَجِّلُوا بِالصَّلَاةِ قَبْلَ الْفَوْتِ وَعَجِّلُوا بِالتَّوْبَةِ قَبْلَ الْمَوْتِ

Risalede yeri: Nur'un İlk Kapısı sh: 42

Me'hazler: (Not: Hazret-i Üstad bu söz için hadîsdir demediği gibi, bizdeki me'haz kitaplarda da aynı lafzıyla bulunamadı. Lâkin dillerde dolaşan ve kitabe ve levhalarda hep yazılıp gelen meşhur ve hakikatli bir söz olmuştur.

Olabilir ki, selef-i salihîn'den gelmiş ve mânası hadîslerden alınmış doğru bir söz ve hükümdür.)

Hadîs-i Şeriflerde, bazı namaz vakitlerinin ta'cili hususunda bir çok âmirane ifadeler vardır. Meselâ: عَجِّلُوا الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ لِيَرْفَعَا مَعَ الْعَمَلِ

Feyz-ül Kadir 4/307'de: عَجِّلُوا صَلاَةَ النَّهَارِ فِى يَوْمٍ غَيْمٍ وَاَخِّرُوا الْمَغْرِبَ

Keza Müsned-ül Firdevs hadîs no: 4009'da: عَجِّلُوا بِالرَّكْعَتَيْنِ مَعَ الْمَغْرِبِ

Ve keza Müsned-i Ahmed 6/135, 216 ve 289'da: عن عائشة (رض) مَارَاَيْتُ اَحَدًا كَانَ اَشَدَّ تَعْجِيلاً لِلظُّهْرِ مِنْ رَسُولِ اللّه (ع.ص.م) وكَانَ رَسُولُ اللّه اَشَدَّ تَعْجِيلاً لِلظُّهْرِ

Ve yine Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 3/1151 ve 25/207-211'de:
يَا بِلاَلُ عَجِّلْ بِالصَّلاَةِ وَاَفْضَلُ الْاَعْمَالِ الصَّلاَةُ فِى اَوَّلِ وَقْتِهَا

Ve keza Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 3/100'de:

اَلْاِسْتِعْدَادُ لِلْمَوْتِ قَبْلَ نُزُولِه metniyle bir hadîs-i şerif kaydetmektedir.

Bütün bu hadîsler, bazı namaz vakitlerinin acele edip kılınmasını emreden hükümlerdir. Ayrı ayrı meâllerini vermeye gerek duyulmadı.

Şimdi, tevbe mes'elesinin ta'cili hususundaki hadîsler:

Tenbih-ül Gafilîn – Semerkandî sh: 36:
مَنْ تَابَ قَبْلَ مَوْتِه بِنِصْفِ يَوْمٍ تَابَ اللّهُ عَلَيْه

Keza Ed-Duafa'-ul Kebir – Akilî 1/105'de:
يَا طَارِقُ اِسْتَعِدْ لِلْمَوْتِ قَبْلَ نُزُولِ الْمَوْتِ

Ve keza El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 4/1498'de:
يَا اَيُّهَا النَّاسُ تُوبُوا اِلَى اللّه قَبْلَ اَنْ تَمُوتُوا...الخ.

Hem yine: هَلَكَ الْمُسَوِّفُونَ hadîsi, "Sonra yaparız, sonra ederiz." diyenlerin helâk olduklarını bildirmekte ve üstteki hadîslerin tamamı da; bir an önce tevbe edip, bir an evvel Allah'a rücu' etmeyi emretmektedirler. Bu mes'elede kaydedilen hadîslerin de ayrı ayrı meâllerini vermek uzun olacağından sarf-ı nazar edildi.

* * *

KONFERANS'IN ZÂİD HADİSLERİ

988- اُنْظُرْ اِلَى مَنْ قَالَ وَلِمَنْ قَالَ وَلِمَا قَالَ وَفِيمَا قَالَ

Risalede yeri: Sözler sh: 755; Konferans sh: 21; ve Nurlardaki diğer yerler...

Me'hazler: Sıra no. 883'te bazı me'hazleri verilmiştir. Ancak İmam-ı Ali'nin sözünün metninde şöyledir: لاَ تَنْظُرْ اِلَى مَنْ قَالَ، بَلِ انْظُرْ اِلَى مَا قَالَ

Meâli: "Kim söylemiş, kime söylemiş, ne için söylemiş, hangi makamda söylemiş, ona bak!.."

Demek ki, bu söz veya kaide, İmam-ı Ali'nin düstur şeklindeki şu: "Sadece söyleyene değil, belki neyi söylüyor ona bak!." ifadesinden muktebes veya bir nevi izahıdır.

* * *

989- اَنْتُمْ اَعْلَمُ بِاُمُورِ دُنْيَاكُمْ

Risalede yeri: Konferans sh: 103; ve Zülfikar ve Sirac-ün Nur'un âhirlerinde Hasan Feyzi'nin mektupları...

Me'hazler: Sahih-i Müslim 4/1836 hadîs no: 2363; Cem'-ül Fevaid 1/440 Sahih-i Müslim'den nakil; Kenz-ül Ummal 11/465; Tefsir-i Ruh-u Beyan 6/349; Müsned-ül Bezzar hadîs no: 937

Zabıt şekli: (İmam-ı Ca'fer-i Sâdık'ın da aynı sözü söylediği rivayet edilir.)

Meâli: Enes (R.A.)'dan rivayet:... Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman ettiler ki: "Siz kendi dünya işlerinizi benden daha iyi bilirsiniz..."

* * *

990- *«San'at, Sâni', San'atkâr-ı Zülcelâl, Sâni-i Hakîm...»*

Risalede yeri: Bu tabirler Risale-i Nur'un bir çok yerlerinde geçtiği için, belli sayfaları vermeye gerek duymadık.

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 1/31, 32; Garib-ül Hadîs – İmam-ı Birgevî sh: 15; Şuab-ül İman – Beyhakî 1/502; Mevkıf-ül Beşer Tahte Sultan-il Kader – Mustafa Sabri sh: 201

Zabıt şekli: اِنَّ اللّهَ خَالِقُ كُلِّ صَنْعَةٍ وَصَانِعِهِ

Meâli: "Cenab-ı Allah her bir san'atın ve sâni'inin Hâlıkıdır."

* * *

GENÇLİK REHBERİ'NİN ZÂİD HADÎSLERİ

991- *«Âhirzamanın fitnesinde en dehşetli rolü oynayan taife-i nisaiyye ve onların fitnesi olduğu... Bu zamanda dahi, zendeka dalâleti İslâmiyete karşı mücadelesinde nefs-i emmarenin plânıyla, şeytanın kumandasına verilen fırkalardan en dehşetlisi, yarım çıplak hanımlardır ki, açık bacağıyla dehşetli bıçaklarla ehl-i imana taarruz edip saldırıyorlar...»*

Risalede yeri: Gençlik Rehberi sh: 23

Me'hazler: 749 numaradaki me'hazlerin bir kısmı buranın da me'hazleridir. Buna rağmen yine de ayrı bazı me'hazler veriyoruz:

Sahih-i İbn-i Hibban 7/444; Müsned-ül Firdevs sh: 1/93 ve 2/337; Kenz-ül Ummal hadîs no: 44481; Cem'-ül Cevami' hadîs no: 435; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/39; Es-Sünen-ül Kübra – Beyhakî 7/91; El-Feth-ül Kebir 1/186 Hatib-i Bağdadî'den nakil...

Zabıt şekli: اِتَّقُوا الدُّنْيَا وَاتَّقُوا النِّسَاءَ فَاِنَّ اِبْلِيسَ طَلَّاعٌ رَصَّادٌ صَيَّادٌ، وَمَا هُوَ بِشَيْءٍ مِنْ فُخُوخِهِ مِنَ النِّسَاءِ بِاَوْثَقَ لِصَيْدِهِ فِى الْاَتْقِيَاءِ

El-Feth-ül Kebir'deki hadîs: اَشَدُّ الْحَرْبِ النِّسَاءُ ...

Meâlleri: "Dünyaya karşı ve kadınlara karşı müteyakkız bulunun. Çünki şeytan ve iblis, her zaman müslümanlara karşı tetikte ve avcı tuzağını hazırlamış bulunmaktadır. Onun avına kapılmanın veya oltasına yem olmanın en câzibi, kadınların bacaklarıdır."

İkinci hadîs: "Âhirzamanda en şiddetli harp, kadınlara karşı harbdir."

* * *

992- *(Üstteki mes'elenin devamı) «Çokların nefislerini birden esir edip, kalb ve ruhlarını kebairle yaralıyorlar. Belki o kalblerden bir kısmını öldürüyorlar...»*

Risalede yeri: Gençlik Rehberi sh: 23

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 3/9; Zevaid-i Câmi-i Sagir'den nakil; Râmuz-ül Ehadîs sh: 346 (Levami-ul Ukûl'den nakil); Şerh-i Râmuz-ül Ehadîs 3/644

Zabıt şekli: لَتَغْشَيَنَّ اُمَّتِى فِتَنٌ يَمُوتُ فِيهَا قَلْبُ الرَّجُلِ كَمَا يَمُوتُ بَدَنُهُ

Meâli: "Benim ümmetimi öyle fitneler saracak ki; insanın bedeninin ölmesi gibi, onların kalbleri dahi o fitnelerden öyle ölecektir."

* * *

HANIMLAR REHBERİ'NİN ZÂİD HADÎSLERİ

993- عَلَيْكُمْ بِدِينِ الْعَجَائِزِ

Risalede yeri: Hanımlar Rehberi sh: 18, 22, 23 ve 30; Kastamonu Lâhikası sh: 124; Emirdağ-II sh: 212

Me'hazler: Ed-Dürer-ül Müntesire – Suyutî sh: 115 Deylemî'den nakil; El-Feth-ül Kebir 1/144 ve 3/422 İbn-i Hibban, İbn-i Mace, Beyhakî, Hâkim, Müsned-ül Firdevs ve Makdisî'den nakil; Şerh-üs Siyer-il Kebir – İmam-ı Muhammed 1/37; İhya-u Ulûm-id Din 3/78; El-Esrar-ul Merfua' – Aliyy-ül Karî sh: 48; Künûz-ül Hakaik – Menavî sh: 8

Zabıt şekli: (Hazret-i Üstad'ın kaydettiği metniyle verilen me'hazlerde bulunduğu gibi, şu yazacağımız hadîs-i şerif ise, onun daha geniş mânasını ifade etmektedir:)

اِذَا كَانَ آخِرُ الزَّمَانِ وَاخْتَلَفَتِ الْاَهْوَاءُ فَعَلَيْكُمْ بِدِينِ اَهْلِ الْبَادِيَةِ وَالنِّسَاءِ

Meâli: "Âhirzaman gelip çattığı zaman ve heva-i nefislerin din-i İslâma karşı muhalefete sevki başladığı vakit, size bedevîlerin ve bir de kadınların dinini tavsiye ediyorum."

* * *

994- *«Bazı ehadîs-i şerifeyle işaret var ki: Âhirzamanda kadınlar taifesinde hakaik-ı imaniye ziyade inkişaf edecek...»*

Risalede yeri: Hanımlar Rehberi sh: 23

Me'hazler: 747 numaradaki me'hazlerin bir kısım hadîsleri, bu bahis ile de alâkası olduğu için, başka me'haz tesbitine gidilmedi.

* * *

995- اَبِى الْبَنَاتِ مَرْزُوقٌ

Risalede yeri: Hanımlar Rehberi sh: 23

Me'hazler: (Aynı bu metinle bu hadîs-i şerif, bizdeki me'hazlerde bulunamadı. Amma aynı mâna ve mefhum ile gelmiş bir çok hadîs-i şerif vardır. Bunlardan bazılarının me'hazini veriyoruz:)

Müsned-i Ahmed 2/145, 4/151; Mecma-uz Zevaid 8/156; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 6/2281; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 17/310; El-İlel-ül Mütenahiye 2/145; Müsned-ül Firdevs 2/145; El-Kâmil Fid-Duafa' 6/2177; El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/187; Kitab-un Nureyn Fi-Islah-ıd Dâreyn – Cemâleddin Hübeyşî sh: 33; Emsal-i Hazret-i Ali sh: 29; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/284

(اَلْبَرَكَةُ فِى الْبَنَاتِ ifadesiyle)

Zabıt şekilleri: لاَ تَكْرَهُوا الْبَنَاتِ فَاِنِّى اَبُو الْبَنَاتِ وَاِنَّهُنَّ الْمُؤْنِسَاتُ الْمُجَهِّزَاتُ

اَلْبَيْتُ الَّذِى فِيهِ الْبَنَاتُ يُنْزِلُ اللّٰهُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ اِثْنَى عَشَرَةَ رَحْمَةً وَلاَ تَنْقَطِعُ زِيَارَةُ الْمَلٰئِكَةِ مِنْ ذٰلِكَ الْبَيْتِ...الخ.

Ve İmam-ı Ali (R.A.): وَلِىُّ الطِّفْلِ مَرْزُوقٌ

Meâlleri:

1- "Kız çocuğunu hor görmeyiniz, çünki ben de kızların babasıyım. Onlar mûnis, mübarek mahluklardır."

2- "İçinde kız çocukların bulunduğu eve, Cenab-ı Allah hergün on iki rahmet inzâl buyurur. Hem de melâikenin ziyareti o evden eksik olmaz..."

İmam-ı Suyutî demiş: "Ben bu hadîsi Kitab-un Nureyn Fi-Islah-ıd Dâreyn eserinde görmüştüm."

İmam-ı Ali'nin sözünün meâli: "Küçük çocukların velîsinin rızkı bol olur."

* * *

996- لاَ رُهْبَانِيَّةَ (لاَ رَهْبَةَ اَوْ لاَ تَرَهُّبَ) فِى الْاِسْلاَمِ

Risalede yeri: Hanımlar Rehberi sh: 27 (Not: Üstad'ın eliyle tashihli, gayri münteşir elyazma bir defterde hadîsin sair lafızları da vardır.)

Me'hazler: Şerh-üs Siyer-il Kebir – İmam-ı Muhammed 1/23; Şerh-üs Sünne – Begavî 2/371 bir kaç kanaldan nakil; Müsned-i Ahmed 6/226

Zabıt şekli: İmam-ı Begavî bu hadîsi uzunca tahlile tabi' tutmuş ve neticesinde: Müsned-i Ahmed eserindeki hadîsin ricali mu'temed kişiler olduğunu kaydetmiş. Hadîs şöyledir: اِنَّ تَرَهُّبَ اُمَّتِى الْجُلُوسُ فِى الْمَسَاجِدِ اِنْتِظَارُ الصَّلاَةِ

Ve keza يَا عُثْمَانُ اِنَّ الرُّهْبَانِيَّةَ لَمْ تُكْتَبْ عَلَيْنَا Müsned-i Ahmed'den nakil.

Meâli: "Benim ümmetimin ruhbaniyeti, mescidlerde namaz vaktini beklemek üzere oturmaktır."

İkinci hadîsin meâli: "Ya Osman! Ruhbaniyet bize farz olunmadı..."

* * *

997- *«Selef-i Salihîn'den binler ehl-i hakikat inzivaya, mağaralara muvak-*

katen girmişler...» Ve «Bir zaman gelecek, herkes benim halime (tecerrüd ve istiğna halime) gıbta edecek.»

Risalede yeri: Hanımlar Rehberi sh: 27

Me'hazler: İslâm büyüklerinden mücerred kalmış zâtların bazılarının isimlerini ve bunları kaydeden bir kaç kitabın me'hazlerini veriyoruz:

1- Dünyaca meşhur ve ismi müceddidler sınıfında geçen büyük muhaddis, yüksek müçtehid ve muazzam fakîh olan İmam-ı Nevevî'nin evlenmeyip bekâr kaldığı: Şerh-i Sahih-i Müslim Mukaddeme; El-Fütuhat Şerh-i Erbain-i Neveviye – İmam-ı Birgevî sh: 4

2- Dört ehl-i tasavvuftan birisi ve Evliya ve Aktab-ı Azîme'den Şeyh Ma'ruf-u Kerhî: Tabakat-ı Evliya sh: 285

3- Şeyh Ebu-l Haccac-ıl Aksarayî: Tabakat-ül Kübra – Şa'ranî sh: 136

4- Şeyh Çağer-il Kürdî: Tabakat-ül Evliya sh: 525

5- Osmanlı meşhur şâir ve âlimlerinden Hoca Tahsin: Kamus-ul A'lâm – Ş. Sami sh: 3/7628

Ve daha bu nümûneler gibi bir çok misaller verilebilir. Ancak bunlar maksada kâfidir.

Tecerrüd ve bekârlık ve istiğna hakkındaki hadîs-i şeriflerin tergibleri ise, Tefsir-i Ruh-ul Beyan – Burusevî 1/107; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/386

Zabıt şekli: اِذَا اَتَى عَلَى اُمَّتِى مِاَةٌ وَثَمَانُونَ سَنَةً بَعْدَ الْاَلْفِ فَقَدْ حَلَّتِ الْعَزُوبَةُ وَالْعُزْلَةُ وَالتَّرَهُّبُ عَلَى رُؤُسِ الْجِبَالِ

خَيْرُكُمْ بَعْدَ الْمِاَتَيْنِ خَفِيفُ الْحَاذِ. قِيلَ وَمَا خَفِيفُ الْحَاذِ؟ قَالَ: مَنْ لاَ لَهُ اَهْلٌ وَلاَ وَلَدٌ

Meâli: 1- Benim ümmetimin üstünden 1180 sene geçtiğinde; bekâr kalmak, uzlet etmek ve dağların başında münzevi kalmak gibi haller helâl olur.

2- Sizin 200 seneden sonra en hayırlınız, hafif-ül haz olanlardır. Sorulmuş: "Nedir hafif-ül haz?" Demiş: "Ehli ve evladı olmayan kimse demektir."

* * *

998- *«Sıddık-ı Ekber'in (R.A.): "Cehennem'de vücudum büyüsün, tâ ehl-i imana yer kalmasın." diye fedakârlıkta azamî sadakatının bir zerresini kazanmak fikriyle, bîçare Said bütün ömründe tecerrüdü, istiğnayı ihtiyar etmiş.»*

Risalede yeri: Hanımlar Rehberi sh: 28; Emirdağ-II sh: 152; Sözlerin arkasında mevcut Konferans sh: 757

Me'hazler: Cihar-ı Yâr-ı Güzîn – Şemseddin-i Sivasî sh: 25

Bu sözü te'yid eden, yani Hazret-i Ebu Bekir'in sıddıkiyetinin azamî sadakat nümûnesi olan sözünün hakikatini te'yid eden bazı hadîs-i şerifler vardır. Onlardan birisi: اَرْحَمُ اُمَّتِى بِاُمَّتِى اَبُو بَكْرٍ

Bir başka hadîs: لَوْ وُزِنَ اِيمَانُ اَبِى بَكْرٍ بِاِيمَانِ الْعَالَمِينَ لَرَجَّحَ اِيمَانُ اَبِى بَكْرٍ

Hadîs me'hazleri: El-Feth-ür Rabbanî, Şerh-i Müsned-i Ahmed 1/52; Sahih-i İbn-i Hibban 9/131, 136 ve 187; Müsned-i Ahmed 3/186, 281; Müsned-i Ebu Davud – Tayalisî hadîs no: 2096; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 6111; Şerh-üs Siyer-il Kebir – İmam-ı Muhammed 1/158; El-Kâmil Fid-Duafa' – Akilî 6/2097

Meâlleri:

1- "Ümmetime karşı en merhametli, Ebu Bekir'dir."

2- "Eğer Ebu Bekir'in imanı, âlemlerin imanıyla müvazene edilse, yine de Ebu Bekir'in imanı râcih gelecektir."

* * *

OTUZÜÇ HADÎS

Bu "Otuzüç Hadîs-i Şerif"i Hazret-i Bediüzzaman 1948-1949 yıllarında bulunduğu Afyon Hapsinde kendi evrad defterine kaydetmiş.. ve bu hadîsleri kendi el yazısıyla bazı tashihlerle düzeltmelerde bulunmuştur. Hattâ Arapça ve Türkçe bazı şerhler de ilâve etmiştir. Bu hadîsler, bilhassa talebe-i ulûm olmaya teşvik eden hadîslerden olduğu ve Hazret-i Üstad bunları ehemmiyetle defterine kaydettiği için, biz de bunları Risale-i Nur'un hadîslerinden sayarak, sıra numarası devam eden hadîsler cetvelinin devamında kaydettik.

Bu hadîslerden bazıları, Risale-i Nur'un içinde geçen hadîsler sırasında da geçmiş olabilirler. Biz bu müstakil olan otuzüç hadîsi aynen hiç birisini bırakmadan kaydedeceğiz. Şâyet bir hadîs, Risale-i Nur'un önceki hadîs cetvelinde de geçmişse, onun yerini ayrıca göstereceğiz.

Bu otuzüç hadîsin umumu için, Tefekkürname isimli eserin içindeki yerlerinin baş ve son sayfa numaralarını kaydederek geçeceğiz.

Bu hadîslerin meâlleri, İmana Medar Âlî Bir Tefekkürname kitabının ilgili yerinde bir derece -eksik ve noksanlarıyla beraber- verildiği için, burada tekrarlamıyacağız.

Risalede yeri: Tefekkürname sh: 286 ilâ 294

999/1- تَعَلَّمُوا الْعِلْمَ فَاِنَّ تَعْلِيمَهُ لِلّٰه خَشْيَةٌ وَطَلَبُهُ عِبَادَةٌ وَمُذَاكَرَتُهُ تَسْبِيحٌ وَالْبَحْثُ عَنْهُ جِهَادٌ

(Bu hadîs-i şerif, uzundur. Hazret-i Üstad onun başından sadece bir-iki cümle almıştır.)

Me'hazler: Câmi-i Beyan-il İlm – İbn-i Abd-il Berr 1/65; İhya-u Ulûm-id Din 1/11; Tenbih-ül Gafilîn – Semerkandî sh: 159; Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 1/94; Râmuz-ül Ehadîs sh: 254 (Muaz bin Cebel'den rivayet); İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn 1/183 (İmam-ı Zebidî uzun tahlillerle delil ve şâhidler getirerek hadîsin sıhhatine hükmeylemiştir.)

Zabıt şekli: Uzun bir hadîs-i şerif olduğundan zabtı kaydedilmedi.

* * *

1000/2- سَاعَةُ عَالِمٍ يَتَّكِئُ عَلَى فِرَاشِهِ يَنْظُرُ فِى عِلْمِهِ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سَبْعِينَ سَاعَةً

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 2/147; Müsned-ül Firdevs 2/332 hadîs no: 3504; Feyz-ül Kadir hadîs no: 4622; Kenz-ül Ummal hadîs no: 28789; Râmuz-ül Ehadîs sh: 295

El-Feth-ül Kebir'de hadîs şöyle geçmektedir:

سَاعَةٌ مِنْ عَالِمٍ مُتَّكِئٍ عَلَى فِرَاشِهِ...الخ.

* * *

1001/3- طَالِبُ الْعِلْمِ طَالِبُ الرَّحْمٰنِ، طَالِبُ الْعِلْمِ رُكْنُ الْاِسْلَامِ وَيُعْطَى اَجْرُهُ مَعَ النَّبِيِّينَ

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 2/211; Müsned-ül Firdevs 2/440; Züher-ül Firdevs – İbn-i Hacer 1/285; Feyz-ül Kadir hadîs no: 5253; Kenz-ül Ummal hadîs no: 28729 ve 28834; Râmuz-ül Ehadîs sh: 312; Muhtasar-ul Ehadîs sh: 92

* * *

1002/4- طَلَبُ الْعِلْمِ اَفْضَلُ عِنْدَ اللّٰه مِنَ الصَّلَاةِ وَالصِّيَامِ وَالْحَجِّ وَالْجِهَادِ فِى سَبِيلِ اللّٰه عَزَّ وَجَلَّ

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 2/212; Müsned-ül Firdevs 2/438 hadîs no: 3910, Züher-ül Firdevs, El yazma Dâr-ül Kütüb-ül Mısriye, Kahire no:B/20489 (İbn-i Abbas'tan merfu' senediyle); Feyz-ül Kadir hadîs no: 5268; El-Emalî – Eş-Şecerî 1/60; Kenz-ül Ummal hadîs no: 28655

* * *

1003/5- عَالِمٌ يُنْتَفَعُ بِعِلْمِهِ خَيْرٌ مِنْ اَلْفِ عَابِدٍ

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 2/221; Râmuz-ül Ehadîs sh: 314

* * *

1004/6- وَيْلٌ لِمَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا بِالدِّينِ

Me'hazler: Not: Aynı bu lafızla değil, fakat mânası ile, hem de daha şiddetli olarak şöyle kayıtlıdır:

"وَيْلٌ لِأُمَّتِي مِنْ عُلَمَاءِ السَّوْءِ" و "...تَعَلَّمَ عِلْمًا مِمَّا يُبْتَغَى بِهِ وَجْهُ اللّٰهِ، لاَ يَتَعَلَّمُهُ اِلاَّ اَنْ يُصِيبَ بِهِ عَرَضًا مِنَ الدُّنْيَا، لَمْ يَجِدْ عَرْفَ الْجَنَّةِ (يَعْنِي رِيحَهَا)" وكذا "يَا مَعْشَرَ الْقُرَّاءِ وَالْعُلَمَاءِ كَيْفَ تَضِلُّونَ بَعْدَ عِلْمِكُمْ، اَوْ تَعْمَوْنَ بَعْدَ بَصَرِكُمْ مِنْ اَجْلِ دُنْيَا دَنِيَّةٍ وَشَهْوَةٍ رَدِيَّةٍ، فَلَكُمُ الْوَيْلُ عَلَيْهَا وَلَهَا الْوَيْلُ مِنْكُمْ

Câmi'-i Beyan-il İlm – İbn-i Abd-il Berr 1/233; Râmuz-ül Ehadîs sh: 461

* * *

1005/7- كَلِمَةُ حِكْمَةٍ يَسْمَعُهَا الرَّجُلُ قَدْ يَكُونُ خَيْرًا مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ وَجُلُوسُ سَاعَةٍ عِنْدَ مُذَاكَرَةِ الْعِلْمِ خَيْرٌ مِنْ عِتْقِ رَقَبَةٍ

Me'hazler: Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/486; İhya-u Ulûm-id Din 1/10; Râmuz-ül Ehadîs sh: 343

Zabtı: كَلِمَةٌ مِنَ الْحِكْمَةِ يَسْمَعُهَا الْمُؤْمِنُ فَيَعْمَلُ بِهَا وَيُعَلِّمُهَا خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ

Ve keza: اَلْكَلِمَةُ مِنْ كَلاَمِ الْحِكْمَةِ يَسْمَعُهَا الرَّجُلُ الْمُؤْمِنُ فَيَعْمَلُ بِهَا اَوْ لَمْ يَعْمَلْ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ عَلَى زَيْنَتِهَا

* * *

1006/8- لاَنْ يَهْدِيَ اللّٰهُ عَلَى يَدَيْكَ رَجُلاً خَيْرٌ لَكَ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ

Me'hazler: Câmi'-i Beyan-il İlm – İbn-i Abd-il Berr 1/147; Râmuz-ül Ehadîs sh: 344 Taberanî ve Hâkim-i Tirmizî'den nakil ile, bu hadîsin Resulullah (A.S.M.) tarafından Hayber gününde söylendiği rivayet edilmiştir. El-Feth-ül Kebir 1/282 İbn-i Hanbel ve Şeyheyn'den nakil... (Ve ayrıca 808 numarada...)

* * *

1007/9- لَنْ يَجْمَعَ اللّٰهُ عَلَى هذِهِ الْاُمَّةِ سَيْفَ الدَّجَّالِ وَسَيْفَ الْمَلْحَمَةِ

Me'hazler: Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5756; Müsned-ül Firdevs hadîs no: 5366; Râmuz-ül Ehadîs sh: 354

Bir de şu lafızla da geçmektedir:

لَنْ يَجْمَعَ اللّٰهُ عَلَى هذِهِ الْاُمَّةِ سَيْفَيْنِ، سَيْفًا مِنْهَا وَ سَيْفًا مِنْ عَدُوِّهَا

* * *

1008/10- لَنْ تَزَالَ الْخِلَافَةُ فِى وُلْدِ عَمِّى صِنْوِ اَبِى الْعَبَّاسِ حَتّٰى يُسَلِّمُوهَا اِلَى الدَّجَّالِ

Me'hazler: Bunun me'hazleri 813 numaralı bölümde (Şuâlar'da) verildiği için burada tekrarlanmadı.

* * *

1009/11- لَوْ وُزِنَ مِدَادُ الْعُلَمَاءِ بِدِمَاءِ الشُّهَدَاءِ لَرَجَّحَ مِدَادُ الْعُلَمَاءِ عَلَى دَمِ الشُّهَدَاءِ

Me'hazler: (Bu hadîsin 744'de aynen me'hazleri verilmiş olmakla beraber, yine de bir iki me'haz veriyoruz:)

İhya-u Ulûm-id Din 1/6; Câmi'-i Beyan-il İlm – İbn-i Abd-il Berr 1/37

* * *

1010/12- لَيْسَ الشَّدِيدُ الَّذِى يَغْلِبُ النَّاسَ وَلٰكِنَّ الشَّدِيدَ الَّذِى يَغْلِبُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ

Me'hazler: Sahih-i Buharî 8/34; Sahih-i Müslim Kitab-ül Birr hadîs no: 107 ve 108; Şerh-üs Sünne – Begavî 13/160; Et-Tergib Vet-Terhib – Beyhakî 10/235 ve 341; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 2/169; Râmuz-ül Ehadîs sh: 363; Müsned-ül Firdevs 3/402 hadîs no: 5223; Feyz-ül Kadir hadîs no: 7577 Müsned-i Ahmed, Buharî ve Müslim'den nakil; Müsned-i Ahmed 2/236; Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – Nesaî hadîs no: 394, 396 ve 397

Zabıt şekli: Bu hadîs lafızca bir kaç şekilde vürûd etmiştir. Meselâ:

لَيْسَ الشَّدِيدُ مَنْ غَلَبَ النَّاسَ وَاِنَّمَا الشَّدِيدُ مَنْ غَلَبَ نَفْسَهُ lafzıyla geldiği gibi, لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصَّرْعَةِ اِنَّمَا الشَّدِيدُ يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ lafızlarıyla da vardır. Bu hadîsin sıhhati için, müttefekun aleyh denilmiştir.

* * *

1011/13- مَا اَهْدَى مُسْلِمٌ لِاَخِيهِ هَدِيَّةً اَفْضَلَ مِنْ كَلِمَةِ حِكْمَةٍ يَزِيدُهُ هُدًى وَيَرُدُّهُ بِهَا عَنْهُ رَدًى

Me'hazler: İhya-u Ulûm-id Din 1/10-11; Câmi'-i Beyan-il İlm – İbn-i Abd-il Berr 1/61 ve 73; Râmuz-ül Ehadîs sh: 374; Müsned-ül Firdevs 4/100; hadîs no: 6314; Züher-ül Firdevs – İbn-i Hacer 4/406 merfu' senediyle; Feyz-ül Kadir 5/430 hadîs no: 7847; El-Feth-ül Kebir 3/78; Şuab-ül İman – Beyhakî 4/391

* * *

1012/14- مَا بَيْنَ خَلْقِ آدَمَ اِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ اَمْرٌ اَكْبَرَ مِنَ الدَّجَّالِ

Me'hazler: Sahih-i Müslim 2/381, 382; En-Nihaye Ev-il Melâhim – İbn-i Kesir 1/12-13; Râmuz-ül Ehadîs sh: 374 İbn-i Ebi Şeybe, İmam-ı Ahmed ve Müslim'den nakil...

* * *

1013/15- مَنْ اَتَاهُ الْمَوْتُ وَهُوَ يَطْلُبُ الْعِلْمَ كَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْاَنْبِيَاءِ دَرَجَةٌ

Me'hazler: Câmi' Beyan-ül İlm İbn-i Abd-il Berr 1/30, 38, 53 ve 115; İhya-u Ulûm-id Din 1/9; Mişkât-ül Masabih 1/83 hadîs no: 249; Mecma-uz Zevaid 1/123; Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 1/96

Zabıt şekli: اِذَا جَاءَ الْمَوْتُ طَالِبَ الْعِلْمِ وَهُوَ عَلَى تِلْكَ الْحَالَةِ مَاتَ شَهِيداً

Başka bir hadîs: مَنْ جَاءَهُ الْمَوْتُ وَهُوَ يَطْلُبُ الْعِلْمَ لِيُحْيِيَ بِهِ الْاِسْلَامَ فَبَيْنَهُ وَبَيْنَ الْاَنْبِيَاءِ دَرَجَةٌ وَاحِدَةٌ Ve daha başka ifadelerle de geçmektedir.

* * *

1014/16- مَنْ تَعَلَّمَ بَابًا مِنَ الْعِلْمِ (اى مِنَ الْعِلْمِ الْاِيْمَانِيِّ وَ التَّحْقِيقِيِّ) عَمِلَ بِهِ اَوْ لَمْ يَعْمَلْ بِهِ كَانَ اَفْضَلُ مِنْ صَلَاةِ اَلْفِ رَكْعَةٍ. فَاِنْ هُوَ عَمِلَ بِهِ اَوْ عَلَّمَهُ كَانَ لَهُ ثَوَابُهُ وَ ثَوَابُ مَنْ يَعْمَلُ بِهِ اِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ

Me'hazler: İhya-u Ulûm-id Din 1/8-9; Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 1/98; El-Feth-ül Kebir 1/364; Râmuz-ül Ehadîs sh: 413

Zabıt şekli: اِنَّ الْمُؤْمِنَ اِذَا تَعَلَّمَ بَابًا مِنَ الْعِلْمِ عَمِلَ بِهِ اَوْ لَمْ يَعْمَلْ بِهِ كَانَ اَفْضَلُ مِنْ اَنْ يُصَلِّيَ اَلْفَ رَكْعَةٍ lafzıyla olduğu gibi, bir de

حُضُورُ مَجْلِسِ عَالِمٍ اَفْضَلُ مِنْ صَلَاةِ اَلْفِ رَكْعَةٍ lafzıyla da vardır.

* * *

1015/17- مَنْ طَلَبَ بَابًا مِنَ الْعِلْمِ لِيُحْيِى بِهِ الْاِسْلَامَ كَانَ بَيْنَهُ وَ بَيْنَ الْاَنْبِيَاءِ دَرَجَةٌ

Me'hazler: Bu hadîs ile beraber, 1009 ve 1014 numaralı hadîsler lafız ve mânaca birbirlerine çok yakın şeyler olduğu için, me'hazler aynı kitaplar ve aynı sahifelerdir.

Nümûne için Câmi'-i Beyan-il İlm – İbn-i Abd-il Berr 1/30, 38 ve 115; Râmuz-ül Ehadîs sh: 429, aynı metinle İbn-ü Neccar'dan nakil...

* * *

1016/18- لاَ يَجْتَمِعُ اَرْبَعَةٌ فِى الْمُؤْمِنِينَ اِلاَّ اَوْجَبَ اللّٰهُ بِهِنَّ الْجَنَّةَ. اَلصِّدْقُ فِى اللِّسَانِ وَالسَّخَاءُ فِى الْمَالِ وَالْمَوَدَّةُ فِى الْقَلْبِ وَالنَّصِيحَةُ فِى الْمَشْهَدِ وَالْمَغِيبِ

Me'hazler: Müstedrek-ül Hâkim 4/314; Râmuz-ül Ehadîs sh: 483; Levami-ül Ukûl Şerh-i Râmuz-ül Ehadîs 5/123

Râmuz-ül Ehadîs ve şerhi olan Levami-ül Ukûl kitapları bu hadîsi aynı metin ve lafızlarla Müstedrek-ül Hâkim'den nakletmişler. Ancak eski kaideye göre, onun cilt ve sahife numarasını vermedikleri için, Müstedrek-ül Hâkim'de aynı lafzıyla değil, şu kaydedeceğimiz hadîsi bulduk:

اَرْبَعٌ اِذَا كَانَ فِيكَ لاَ يَضُرُّكَ مَا فَاتَكَ مِنَ الدُّنْيَا: حِفْظُ اَمَانَةٍ وَصِدْقُ حَدِيثٍ وَحُسْنُ خَلِيقَةٍ وَعِفَّةُ طُعْمَةٍ

* * *

1017/19- يَكُونُ فِى اَحَدِ الْكَاهِنِينَ رَجُلٌ يُدَرِّسُ الْقُرْآنَ (يَعْنِى يُدَرِّسُ حَقِيقَةَ الْقُرْآنِ) دِرَاسَةً لاَ يُدَرِّسُهَا اَحَدٌ يَكُونُ بَعْدَهُ

Me'hazler: Müsned-i Ahmed 6/11; Râmuz-ül Ehadîs sh: 518; Müsned-i Ahmed, Taberanî, Beyhakî'nin Es-Sünen ve İbn-i Asakir'den nakil; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 22/518 ve 594

Zabıt şekli: يَكُونُ bedeline يَخْرُجُ مِنَ الْكَاهِنِينَ lafzıyla Müsned-i Ahmed'den nakledildiği gibi, سَيَخْرُجُ رَجُلٌ مِنَ الْكَاهِنِينَ Mu'cem-üt Taberanî'de bu lafızla da kaydedilmiştir.

* * *

1018/20- اِذَا جَاءَ الْمَوْتُ لِطَالِبِ الْعِلْمِ وَ هُوَ عَلَى هٰذِهِ الْحَالَةِ مَاتَ وَ هُوَ شَهِيدٌ

Me'hazler: Mişkât-ül Masabih 1/83 hadîs no: 249; İhya-u Ulûm-id Din 1/99;

El-Feth-ül Kebir 1/98 (aynı lafızla Müsned-i Bezzar'dan nakil); Mecma-uz Zevaid 1/124; Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 1/97; Câmi'-i Beyan-il İlm – İbn-i Abd-il Berr 1/53; Râmuz-ül Ehadîs sh: 40 (Bezzar, Hatib-i Bağdadî ve İbn-i Neccar'dan nakil); Ed-Duafa'-ul Kebir – Akilî 4/350; El-Feth-ül Kebir 1/98

* * *

1019/21- اَفْضَلُ الْعِلْمِ اَلْعِلْمُ بِاللّٰه (اى الْايمَانِىّ) قَلِيلُ الْعَمَلِ يَنْفَعُ مَعَ الْعِلْمِ وَ كَثِيرُ الْعَمَلِ لاَ يَنْفَعُ مَعَ الْجَهْلِ

Me'hazler: Nevarid-ül Usûl – Hâkim-i Tirmizî sh: 382; İhya-u Ulûm-id Din 1/7

Zabıt şekli: قِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰه اَىُ الْاَعْمَالِ اَفْضَلُ؟ فَقَالَ: اَلْعِلْمُ بِاللّٰه عَزّ وَجَلّ. فَقِيلَ: اَىُ الْعَمَلِ تُرِيدُ؟ قَالَ (ع.ص.م): اَلْعِلْمُ بِاللّٰه سُبْحَانَهُ. فَقِيلَ: نَسْئَلُ عَنِ الْعَمَلِ وَتُجِيبُ عَنِ الْعِلْمِ؟ فَقَالَ: اِنَّ قَلِيلَ الْعَمَلِ يَنْفَعُ مَعَ الْعِلْمِ بِاللّٰه، وَاِنَّ كَثِيرَ الْعَمَلِ لاَ يَنْفَعُ مَعَ الْجَهْلِ بِاللّٰه.

* * *

1020/22- اَكْرِمُوا حَمَلَةَ الْقُرْآنِ

Me'hazler: Râmuz-ül Ehadîs sh: 81, uzun bir hadîsden bir parça olarak, Ebu Mensur-u Deylemî'den nakil; Müsned-ül Firdevs 1/74 hadîs no: 220; Cem'-ül Cevami' – Suyutî hadîs no: 4089; Keşf-ül Hafâ 1/169

* * *

1021/23- اَكْرِمُوا الْعُلَمَاءَ فَاِنَّهُمْ وَرَثَةُ الْاَنْبِيَاءِ

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 1/226 İbn-i Asakir'den nakil.. ve 1/227 Hatib-i Bağdadî'den nakil; Râmuz-ül Ehadîs sh: 81 Hatib-i Bağdadî ve Deylemî'den nakil; Müsned-ül Firdevs 1/76; Keşf-ül Hafâ 1/172; Muhtar-ül Ehadîs sh: 27 İbn-i Ebi-d Dünya'dan nakil...

Zabıt şekli: Kaydedilen aynı lafzıyla olduğu gibi, اَكْرِمُوا الْعُلَمَاءَ فَاِنَّهُمْ كُرَمَاءُ ve مَنْ اَكْرَمَهُمْ فَقَدْ اَكْرَمَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ lafızlarıyla da gelmiştir.

* * *

1022/24- اِنَّ اللّٰهَ عَزّ وَجَلّ لَيَبْتَلِى الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ وَمَا يَبْتَلِيهِ اِلاَّ لِكَرَامَتِهِ عَلَيْهِ

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 1/352, İmam-ı Hâkim'in El-Künye eserinden

nakil; keza El-Feth-ül Kebir aynı sahife İbn-i Hanbel, İbn-i Kani' ve Beyhakî'den nakil; Feyz-ül Kadir 2/280 ve 281 lafızca ayrı, mânaca bir, iki hadîs-i şerif...

Zabıt şekli: Kayıtlı şekliyle olduğu gibi,

اِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يَبْتَلِى الْعَبْدَ فِيمَا اَعْطَاهُ، فَاِنْ رَضِىَ بِمَا قَسَمَ اللّٰهُ لَهُ، بُورِكَ لَهُ فِيهِ وَوَسَّعَهُ

veya اِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يَبْتَلِى عَبْدَهُ الْمُؤْمِنَ بِالسَّقَمِ حَتّٰى يُكَفِّرَ عَنْهُ كُلَّ ذَنْبٍ

Taberanî'den nakil...

* * *

1023/25- اِنَّ السَّعِيدَ لَمَنْ جُنِّبَ الْفِتَنَ وَلَمَنِ ابْتُلِى فَصَبَرَ، فَوَاهًا ثُمَّ وَاهًا

Me'hazler: Cem'-ül Fevaid 2/710 Ebu Davud'dan nakil; Müsned-ül Firdevs 1/200; Mişkât-ül Masabih 3/11 hadîs no: 5405; Feyz-ül Kadir 2/345 hadîs no: 2009; Râmuz-ül Ehadîs sh: 100 bir kaç kaynaktan nakil; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 20/598

* * *

1024/26- اِنَّ الْفِتَنَ تَجِئُ فَتَنْسِفُ الْعِبَادَ نَسْفًا وَيَنْجُوا الْعَالِمُ مِنْهَا

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 1/315 Hilyet-ül Evliya'dan nakil; Râmuz-ül Ehadîs sh: 105; Feyz-ül Kadir 2/377 hadîs no: 2081

Zabıt şekli: Râmuz'daki hadîsin bir parçası: وَيَنْجُوا الْعَالِمُ مِنْهَا بِعِلْمِهِ ifadesiyle...

* * *

1025/27- اِنَّهُ سَيُصِيبُ فِى آخِرِ الزَّمَانِ بَلَاءٌ شَدِيدٌ وَلَا يَنْجُو مِنْهُ اِلَّا رَجُلٌ عَرَفَ دِينَ اللّٰهِ فَجَاهَدَ عَلَيْهِ بِلِسَانِهِ وَ قَلْبِهِ. فَذٰلِكَ الَّذِى سَبَقَتْ لَهُ السَّوَابِقُ

Me'hazler: Râmuz-ül Ehadîs sh: 141 Ebu Nasr-i Siczî'nin El-İbane eserinden, Ebu Nuaym'in Hilyet-ül Evliya'sından nakil...

* * *

1026/28- اَنَا اَجْوَدُ وَلَدِ بَنِى آدَمَ وَاَجْوَدُهُمْ مِنْ بَعْدِى رَجُلٌ عَلِمَ عِلْمًا فَنَشَرَ عِلْمَهُ، يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ اُمَّةً وَحْدَهُ (يعنى تك باشيله بر امّت)

Me'hazler: Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 2/320; Câmi'-i Beyan-il İlm – İbn-i Abd-il Berr 1/123; Mecma-uz Zevaid 1/166 ve 9/13; Müsned-ül Firdevs 1/130; El-Metalib-ül Âliye hadîs no: 3077 ve 3828; El-Feth-ül Kebir 1/476; Râmuz-ül Ehadîs sh: 163 bir kaç kaynaktan nakil; Şuab-ül İman – Beyhakî 4/394; Müsned-i Ebu Ya'lâ 5/176-177 hadîs no: 279, El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 1/3150; El-Mecruhîn – İbn-i Hibban 1/156-157; El-Leâlil Masnûa – Suyutî 1/206

Zabıt şekli: أَلاَ أُخْبِرُكُمْ عَنِ الْأَجْوَدِ ؟ اَلْأَجْوَدُ اللّٰهُ وَاَنَا اَجْوَدُ وَلَدِ آدَمَ...الخ. lafzıyla da gelmektedir.

* * *

1027/29- أَلاَ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَ عَلَّمَهُ وَ عَلَّمَ مَا فِيهِ فَاَنَا لَهُ سَائِقٌ وَ دَلِيلٌ اِلَى الْجَنَّةِ

Me'hazler: El-Feth-ül Kebir 2/102 Buharî, Tirmizî, İbn-i Hanbel, Ebu Davud ve İbn-i Mace'den nakil; Râmuz-ül Ehadîs sh: 170; Şuab-ül İman – Beyhakî 4/490 ve 5/165

Zabıt şekli: خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَ عَلَّمَهُ lafzıyla geldiği gibi,

أَلاَ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ...الخ. lafzıyla da gelmektedir.

* * *

1028/30- اِيَّاكُمْ وَالْبِدَعُ فَاِنَّ كُلَّ بِدْعَةٍ ضَلاَلَةٌ وَكُلَّ ضَلاَلَةٍ فِى النَّارِ

Me'hazler: Bunun bir kısım me'hazleri 624 no.lu bölümde geçmekle beraber, اِيَّاكُمْ وَمُحْدَثَاتِ الْاُمُورِ yahut اِيَّاكُمْ وَالْبِدَعُ lafızlarıyla başlıyan hadîslerin me'hazleri şöyledir:

El-Feth-ül Kebir 1/465; Râmuz-ül Ehadîs sh: 177; Muhtar-ül Ehadîs sh: 47

* * *

1029/31- لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَشَبَّهَ بِغَيْرِنَا ، لاَ تَشَبَّهُوا بِالْيَهُودِ وَلاَ بِالنَّصَارَى

Me'hazler: Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 3/434; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 4649, 3/38; Feth-ül Barî Şerh-i Buharî 10/274; Müsned-ül Firdevs 3/415 hadîs no: 5270; Feyz-ül Kadir hadîs no: 7649; Tirmizî 2695

* * *

1030/32- اَفْضَلُ الْجِهَادِ كَلِمَةُ حَقٍّ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ

Me'hazler: Feth-ül Barî Şerh-i Buharî 13/53; Kenz-ül Ummal 9/64; Müsned-ül Firdevs 1/359; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 17/150 ve El-Evsat 2/1619; Ed-Duafa'-ul Kebir – Akilî 3/326; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 2/861; Ed-Dürer-ül Müntesire sh: 16 Beyhakî'nin Şuab-ül İman eserinden naklederek.. ve aynı hadîsin ayrıca Ebu Davud ve Tirmizî'de de mevcut olduğunu kaydetmiş; El-Feth-ül Kebir 1/208

* * *

1031/33- اَفْضَلُ الْجِهَادِ اَنْ يُجَاهِدَ الرَّجُلُ نَفْسَهُ وَهَوَاهُ

Me'hazler: Müsned-ül Humeydî hadîs no: 752; El-Feth-ül Kebir 1/208; Feyz-ül Kadir 2/31

Zabıt şekli: Hadîs allâmesi Abdurrauf-u Menavî bu hadîs için der ki: "O hadîsi İbn-i Neccar'dan başka, Hâfız Ebu Nuaym ve Deylemî, Ebu Zerr-il Gaffarî'nin hadîslerinden şöyle tahric etmişlerdir:

اَفْضَلُ الْجِهَادِ اَنْ تُجَاهِدَ نَفْسَكَ وَهَوَاكَ فِى ذَاتِ اللّٰهِ Aynı mâna, fakat az değişik lafızlarla...

* * *

MÂİDET-ÜL KUR'AN'IN HADÎSLERİ

Mâidet-ül Kur'an Risalesi, Üstad Bediüzzaman'ın fazıl ve âlim ve edib talebelerinden merhum Ahmed Fevzi Kul tarafından hazırlanmış bir eserdir. Bu eseri, Bediüzzaman Hazretleri de görmüş, okumuş ve tasdik etmiştir. Hattâ Üstad tarafından bu risale bazı ta'dil ve tashihlerden sonra, 1946-1948'lerde teksir makinesiyle ve İslâm harfiyle neşredilen Tılsımlar Mecmuası adlı kitabın âhirine ilhak edilerek neşrettirilmiştir. Lâkin 1948'de vukua gelen Afyon Mahkemesi savcı ve hâkimleri veya onun ehl-i vukufları Mâidet-ül Kur'an eserini, rapor ve iddianamelerinde çok fazla mevzu' ettikleri için, Hazret-i Üstad Afyon Hapsinden sonra onu Tılsımlar Mecmuası'nın arkasından ayırmış ve umumî neşirden kaldırmıştır. Böylece Mâidet-ül Kur'an'daki ondört tane hadîs-i şerifler dahi Risale-i Nur'un bir nevi hadîslerinden sayılmış olduğu için burada yazıldı, me'hazleri de tesbit edildi. Ancak Mâidet-ül Kur'an'daki bu hadîslerin eserdeki yerleri ve sahife numaraları verilemedi. Çünki şimdi münteşir olarak nüshaları bulunmamaktadır. Belki hususî bazı kimselerde mevcuttur. Tenvir Neşriyat'ın neşrettiği izinsiz nüshası ise, nazara alınmadı.

* * *

1032/1- يَكُوْنُ فِى اُمَّتِى رَجُلاَنِ، اَحَدُهُمَا وَهْبٌ، يَهَبُ اللّٰهُ لَهُ الْحِكْمَةَ. وَالْآخَرُ غَيْلاَنُ،

فِتْنَتُهُ عَلَى هٰذِهِ الْاُمَّةِ اَشَدُّ مِنْ فِتْنَةِ الشَّيْطَانِ

Me'hazler: Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 6/496; Cem'-ül Cevami' – Suyutî 1/1013; Müsned-ül Firdevs 5/454; Kenz-ül Ummal 12/378 bir çok sahih kaynaklardan nakil; El-Leail-il Masnua – Suyutî 1/337; Râmuz-ül Ehadîs sh: 518; El-Müntehab – Abd bin Humeyd sh: 203 hadîs no: 185; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 6/2380

Zabıt şekli: يَكُونُ فِى اُمَّتِى رَجُلاَنِ، رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ وَهْبٌ، يَهَبُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ الْحِكْمَةَ. وَرَجُلٌ يُقَالُ لَهُ غَيْلاَنُ، هُوَ اَضَرُّ عَلَى اُمَّتِى مِنْ اِبْلِيسَ lafzıyla da gelmiştir.

* * *

1033/2- سَتَكُونُ فِتْنَةٌ يَصْبَحُ الرَّجُلُ فِيهَا مُؤْمِنًا وَيَمْسِى كَافِراً، اِلاَّ مَنْ اَحْيَاهُ اللّٰهُ بِالْعِلْمِ

Me'hazler: İbn-i Mace 2/1305 hadîs no: 3954; El-Feth-ül Kebir 2/158 (İbn-i Mace ve Taberanî'den nakil); Feyz-ül Kadir 4/101 hadîs no: 4677 (Menavî bu hadîsi, Ebu Ya'lâ El-Musulî'nin de Müsned'inde tahriç ettiğini, İmam-ı Heysemî de onun ricali mutemed kişilerdir dediğini kaydetmiş); Râmuz-ül Ehadîs sh: 299 (İbn-i Mace, Rûyanî, Taberanî ve Deylemî'den nakil)

* * *

1034/3- طُوبَى لِمَنْ هَدَى لِلْاِسْلاَمِ وَكَانَ عَيْشُهُ كَفَافًا

Me'hazler: Tirmizî 3/270 hadîs no: 2349; Müsned-i Ahmed 6/19; Mevarid-üz Zam'an hadîs no: 2541; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/194; İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn – Zebidî 1/158; İhya-u Ulûm-id Din 3/232, 234 ve 4/195; Ez-Zühd – İbn-i Hanbel sh: 14; Müsned-ül Firdevs 2/447 hadîs no: 3931; Feyz-ül Kadir hadîs no: 5309 Tirmizî, İbn-i Hibban ve Hâkim'den nakil.. İmam-ı Hâkim demiş: "Sahih-i Müslim'in şartları çerçevesindedir." Zehebî de aynen tasdik etmiş...

* * *

1035/4- اَلاَ اُخْبِرُكُمْ عَنِ الْاَجْوَدِ: اَلْاَجْوَدُ اللّٰهُ وَاَنَا اَجْوَدُ بَنِى آدَمَ. وَاَجْوَدُهُمْ مِنْ بَعْدِى: رَجُلٌ عَلِمَ عِلْمًا فَنَشَرَ عِلْمَهُ يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ اُمَّةً وَحْدَهُ. وَرَجُلٌ جَاءَ بِنَفْسِهِ حَتَّى يُقْتَلَ

Me'hazler: Bu hadîs-i şerif mânaca bir, fakat az değişik bazı lafızlarıyla, hem de sened ve tarik itibariyle aynısı 1026 numaralı bölümde kayıtlı olup me'hazleri de verilmiştir.

* * *

1036/5- اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ رِزْقَ آلَ مُحَمَّدٍ فِى الدُّنْيَا قُوتًا

Me'hazler: Sahih-i Buharî 8/122; Şerh-üs Sünne – Begavî 14/244; Mişkât-ül Masabih hadîs no: 5164; Feyz-ül Kadir hadîs no: 1449 ve 2/100; Sahih-i İbn-i Hibban 8/287; Kenz-ül Ummal 9/395; El-Feth-ül Kebir 1/232 Müslim, Tirmizî ve İbn-i Mace'den nakil; Şuab-ül İman – Beyhakî 4/78; Sahih-i Müslim 3/2281; Es-Sünen-ül Kübra – Beyhakî 2/150 ve 7/46; Delâil-ün Nübüvve – Beyhakî 1/339; Tuhfet-ül Eşraf 1/442; Ez-Zühd – Veki' 1/334 hadîs no: 119; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 13/240; Müsned-i Ahmed 2/446 ve 481; Ez-Zühd – İbn-i Hanbel sh: 8; Tarikat-ün Muhammediye – Hâdimî 3/25

Zabıt şekli: Bu hadîs-i şerif aynı mâna fakat az değişik lafızlarla da gelmiştir. Meselâ, Buharî'nin hadîsi: اَللّٰهُمَّ ارْزُقْ آلَ مُحَمَّدٍ قُوتًا lafzıyla da gelmiştir.

* * *

1037/6- حَامِلُ الْقُرْآنِ حَامِلُ رَايَةِ الْاِسْلَامِ. مَنْ اَكْرَمَهُ فَقَدْ اَكْرَمَ اللّٰهُ وَمَنْ اَهَانَهُ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللّٰهِ

Me'hazler: İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn – Zebidî 4/467; El-Feth-ül Kebir 2/68; Kenz-ül Ummal hadîs no: 2294 ve 2344; Müsned-ül Firdevs 2/135 hadîs no: 2690; Feyz-ül Kadir 3/398; hadîs no: 3660

* * *

1038/7- اِنَّهُ سَيُصِيبُ فِى آخِرِ الزَّمَانِ بَلاَءٌ شَدِيدٌ وَلاَ يَنْجُو مِنْهُ اِلاَّ رَجُلٌ عَرَفَ دِينَ اللّٰهِ...الخ.

Me'hazler: Buradaki bu hadîs az değişik bazı lafızlarıyla birlikte, aynısının me'hazleri 1025 numaralı kısımdadır. Oraya müracaat...

* * *

1039/8- اِنَّ السَّعِيدَ لَمَنْ جَنَّبَ الْفِتَنَ وَلَمَنِ ابْتُلِىَ فَصَبَرَ...

Me'hazler: Bu hadîsin de me'hazleri 1023 numaralı kısımda verildiği için, oraya havale edilerek başka bir şey yazılmadı.

* * *

1040/9- ...يَشْبَهُ رَسُولَ اللّٰهِ (ع.ص.م) فِى الْخُلُقِ وَقَرِيبًا مِنْهُ فِى الْخَلْقِ اَسْعَدُ النَّاسِ...

Me'hazler: (Not: Bu söz Muhyiddin-i Arabî'nin olarak kaydedilmiş. Ancak bir kısmı, bir hadîsin parçasıdır.)

En-Nihaye Ev-il Melâhim – İbn-i Kesir 1/25; Muhtasar Sünen-i Ebu Davud – Menzerî 6/162; El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/215 ve 220

Zabıt şekli: ...يَشْبَهُهُ فِى الْخُلُقِ وَلاَ يَشْبَهُهُ فِى الْخَلْقِ Hadîsin bir parçası olarak...

* * *

1041/10- اَلدُّنْيَا لاَ تَنْبَغِى لِمُحَمَّدٍ (ع.ص.م) وَلاَ لآلِ مُحَمَّدٍ (ع.ص.م)

Me'hazler: Râmuz-ül Ehadîs sh: 208, Ebu Abdurrahman-ı Deylemî'den nakil; Levami-ul Ukûl Şerh-i Râmuz 2/456

* * *

1042/11- ...يَا اَهْلَ الْبَيْتِ بَشَارَةٌ لَكُمْ يُصْلِحُهُ اللّهُ فِى لَيْلَةٍ

Me'hazler: Kenz-ül Ummal 14/264 hadîs no: 38664; Feyz-ül Kadir 6/278 hadîs no: 9243; Muhtasar-ı Tezkiret-ül Kurtubî – Şa'ranî sh: 134; En-Nihaye Ev-il Melâhim – İbn-i Kesir 1/25; Muhtasar Sünen-i Ebu Davud – Menzerî 6/159; El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/214, 238; El-Feth-ül Kebir 1/17

Zabıt şekli: اَلْمَهْدِىُّ مِنْ اَهْلِ الْبَيْتِ يُصْلِحُهُ اللّهُ فِى لَيْلَةٍ ve keza اُبْشِرُكُمْ بِالْمَهْدِىِّ وَاَبْشِرِى يَا فَاطِمَةُ اَلْمَهْدِىُّ مِنْكِ lafızlarıyla bulundu, ancak يَا اَهْلَ الْبَيْتِ بَشَارَةٌ لَكُمْ lafzıyla bizdeki me'hazlerde bulunamadı. Gerçi mânada bir değişiklik söz konusu değildir. Bununla beraber belki bil-mâna olarak kaydedilmiş olabilir.

* * *

1043/12- مَا بَيْنَ خَلْقِ آدَمَ اِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ اَمْرٌ اَكْبَرَ مِنَ الدَّجَّالِ

Me'hazler: Bu hadîsin me'hazleri 1012 numaralı kısımda verildiği için burada tekrarlanmadı.

* * *

1044/13- مَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ كَافِرٌ، يَقْرَاُهُ كُلُّ مُؤْمِنٍ كَاتِبٍ اَوْ غَيْرَ كَاتِبٍ

Me'hazler: Bu bölümün de hadîs me'hazleri, 810 numaralı bölümde verildiği için tekrarına gerek duymadık.

* * *

1045/14- اِذَا ظَهَرَتِ الْبِدَعُ (وَشُتِمَ اَصْحَابِى) فَلْيُظْهِرِ الْعَالِمُ عِلْمَهُ. فَاِنْ لَمْ يَفْعَلْ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللّٰهِ...

Me'hazleri: Müsned-ül Firdevs 1/321 hadîs no: 1271; Kenz-ül Ummal hadîs no: 1903 ve 2914; Râmuz-ül Ehadîs sh: 54 aynı lafızla, Ebu Abdurrahman-ı Deylemî'den nakil...

Zabıt şekli: Kenz-ül Ummal'daki hadîsin zabtı şöyledir:

اِذَا ظَهَرَتِ الْبِدَعُ وَلَعَنَ آخِرُ هٰذِهِ الْاُمَّةِ اَوَّلَهَا ، فَمَنْ كَانَ عِنْدَهُ عِلْمٌ فَلْيَنْشُرْهُ. فَاِنَّ كَاتِمَ الْعِلْمِ يَوْمَئِذٍ لَكَاتِمٌ مَا نَزَّلَ اللّٰهُ عَلَى مُحَمَّدٍ (ع.ص.م)

Bu ondört hadîs-i şeriflerin dışında; yani, merhum Ahmed Fevzî'nin Mâidet-ül Kur'an eserindeki hadîsler dışında, bir de Hazret-i Üstad'ın hâl-i hayatında, âlim ve fâzıl bazı Nur Talebelerinin âhirzaman Mehdîsiyle alâkadar olarak topladıkları, onbeş kadar hadîs-i şeriflerin içinde yazılı bulunduğu bir risalecik daha elimizde vardır. Ancak bu risaleyi Hazret-i Üstad görüp okuduğu halde, neşrettirmediği için, onun hadîsleri de, Mâidet-ül Kur'an hadîsleri gibi Risale-i Nur'dan sayılamadı. Dolayısıyla bunların me'hazlerini bulup ta, burada kaydedilmeleri uygun görülmedi. Lâkin mezkûr risalecikte yer alan hadîslerin hepsi de meşhur ve sahih hadîsler olduğunda şüphe yoktur.

* * *

HAZRET-İ ÜSTAD'IN HÂL VE TAVIRLARINA UYGUN GELEN BAZI HADÎS-İ ŞERİFLER

Nur Risalelerinde kayıtlı hadîs-i şeriflerden başka, bir de Hazret-i Üstad'ın hususî bazı sohbetlerinde müşahede edilen, hareket, hâl ve etvarında hadîs-i şeriflere ve sünnet-i seniyyeye muvafık gelen nümûnelik bir kaç hâdisenin ve onlara bakan ve uyan bazı hadîs-i şeriflerin burada kaydedilip me'hazleri verilmesi uygun görüldü.

Evet, Hazret-i Üstad Bediüzzaman'ın hayatında, her fiil ve hareket ve tavırları daima sünnet-i seniyyeye uygun şekilde cereyan etmiştir. Bu davanın şâhidleri ise, yazdığı risalelerinde açıkça görüldüğü gibi; onu ziyaret etmiş, talebelik yapmış veya yanında bulunmuş yüzlerce insanın, bunların içinde de bilhassa ilim ehli bazı zâtların şehadet ve tasdikleridir. Bediüzzaman'ın, sünnet-i seniyye üzere olan bütün hâl ve etvarı, hareket ve sekenatı gayet fıtrî tarzdadır. Yani başkalarını takliden olmamıştır.

Evet o, bütün hayatında sünnet-i seniyyeye herşeyini tevfik etmek; en korkulu, en dehşetli ve en kritik anlarda bile onun en büyük gayesi olmuştur. Onun bu samimî niyet ve hâlisane isteyişinden olsa gerektir ki; ihtiyarı hâri-

cinde başına gelen bazı hâdiseler dahi hep sünnet-i seniyyeye uygun şekilde düşmüştür. Ancak bütün sünnet-i seniyyelerin içinden; şartlara bağlı olan iki sünnet bundan hâriçtir. Bu sünnetlerden birisi: Evlenmek. Diğeri de: Sakal bırakmak...

Evlenmek Sünneti: Yani sünnet-i seniyye âdâbı dâhilinde evlenmek, içtimaî ve fıtrî olan bir İslamî ve insanî âdettir. Müslümanlık nokta-i nazarından ise, bazı şartlara bağlıdır. Bu şartlar da, şeriat kitaplarında yazılıdır. Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) bütün sünnetlerine karşı olduğu gibi, fıtrî olan evlenme sünnetini de, Hazret-i Üstad Risalelerinde bazen tergib makamının mübalâğa sigası icabı, büyük teşviklerde bulunmuştur.

Sünnet-i seniyyeden olan evlenme hususunda vârid olmuş hadîslerdeki emirleri ise, vücûbî emir olmayıp, istihbabî sünnet emirleri olduğu müçtehidîn-i İslâmiyece hüküm ve karara bağlanmıştır. Elbette iffet ve nezahet içinde kalmak şartıyla ve cihad ve hizmet-i diniye niyetiyle hiç evlenmiyen kimseler, sünnet-i seniyyeye zıd bir hareketi işlemiş sayılmadıkları gibi, bil'akis tam ona uymuş ve ona hizmet etmiş olurlar.

Hem, evlenme denince; eğer -affedilsin- bir çeşit hayvanî ve şehvanî muamele murad ediliyorsa; bu takdirde o iş, hayvanlarda da ve hayvan gibi yaşayan insanlar olan gâvurlarda da ve her şey ve herkeste de fıtrî olarak mevcuttur. O halde bu evlenme denilen muamelenin İslâm dininde sünnet cihetleri olacaktır. O ise, Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) hayatında yaşadığı tarz ve ayrıca onun usûl ve kaidelerini vaz'ettiği şekildir. İşte bu evlenme denilen fıtrî muamelenin sünnet cihetleridir. Yoksa az yukarıda arzettiğimiz gibi, sadece "Evlenmek sünnettir" diyenlerin ve bunu dillerine dolayıp ta, büyük İslâm mücahidlerini gıybet edenlerin nasıl bir derekede bulundukları mâlum olur.

Hem evlilik hayatında, aile hayatında, evlâd terbiyesinde ve hülâsa olarak fıtrî olan o kanunun içine girdikten sonra, bütün hayatı boyunca buna müteâllik sünnet-i seniyyelerin icabâtını yerine getirmekle, o sünnete o zaman tam uyulmuş olur denilir... Eğer bunlar yerine getirilemiyorsa, elbette o zaman evlilikteki sünnet dahi tam yerine gelmiş olmaz ve nâkıs olarak o sünnet işlenmiş olur demektir.

Sakal Mes'elesi: Bu da evlenme sünnetine yakın bir keyfiyettedir ve insanlığın fıtratında mevcut bir iştir. Bu sünnetin bilhassa eski zamandanberi, Arap kavminde cârî olmuş olan o fıtrî durumu, Resul-i Ekrem (A.S.M.) onu en ahsen bir tarza ve en güzel bir şekle koymuştur. Yani, bu sakal bırakmanın da, evlenmenin fıtrî âdeti gibi, insana yaraşır en güzel bir şekle getirilmesine âmil olmuştur. Sakalın bakımını, temizliğini, kokulanma ve taranması ve sairesini, Resulullah (A.S.M.) Efendimiz bizzat yaptığı ve gösterdiği gibi; ayrıca da ondan daha mühimmi olan, bıyıkların muhafaza edilmesini; yani ağıza

sarkmamasını da ehemmiyetle emretmiştir. Sakala ait olan sünnetleri olduğu gibi ve beraberce tam yerine getirilmediği zaman, sadece bir kılları uzatıvermekten öteye geçmiyen bir şey olur ve hâkeza...

Evlenme ve sakal mes'eleleri ve hadîslerdeki me'hazleri ve bunlara dair Üstad Bediüzzaman Hazretlerinin bazı izahları, bu kitabın 978, 979 ve 944 numaralı bölümlerinde geçmiştir. Oralara bakılabilir.

Şimdi sadedimize dönüyoruz: Bediüzzaman Hazretleri'nin bizatihî sünnet olan pek çok ef'âl, harekât, etvar ve muamelâtından binde bir nisbetinde gibi nümûnelik bir kaç örnek vermek istiyoruz. Bunları da üç bölüme ayırıp vereceğiz. Kaydedeceğimiz nümûneler mesabesindeki maddelerin bazıları, Risale-i Nur ve mektublarında yazılıdır. Bazıları da kısmen Risalelerde geçtiği gibi, bir kısım Nur Talebeleri onları Hazret-i Üstad'dan ya şifahen dinlemiş veya bizzat görmüşlerdir. Diğer bazıları ise, Risale-i Nur'un içinde sarihan görünmiyenlerdir. Amma onları Hazret-i Üstad'dan duyan ve dinleyen veya gören şâhidleri, râvileri ve nâkilleri vardır.

Bu nümûnelik maddelerin kayıdları da, kitapta buraya kadar sıra numaralarıyla devam edegelen hadîslerin devamında yazılacaktır.

A - ÖRNEKLERİ

1046/1- *Hazret-i Üstad'ın attan düşüp incinmesi ve bir müddet namazlarını çok zahmet içinde kılması hâdisesidir.*

Risalede yeri: Kastamonu Lâhikası sh: 256, bizzat Üstad'ın ifadeleriyle:

«Bugün dört saat evvel ben yalnız, Karadağ'ın hâlî ormanları içinde idim. Gayet titiz bir ata binmiştim. Ben binerken birden dizgin kayışı koptu. O da fena ürktü, ma'reke takıldı. Beni öyle fena bir tarzda çiftelerle yere düşürdü. Ben o halde sol elim ve sol ayağım kırılmış gibi ihtimal verdiğim gibi, vaziyet de öyle gösteriyordu... Cenab-ı Hakk'a hadsiz şükür ediyorum, el ayağım kırılmamış, çok ziyade incinmiş iken yine şemsiye ile yürüyebildim.»

Hadîslerde aynı duruma benzer, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın da attan düşüp incinmesi hakkındaki bazı hadîs ve me'hazleri:
Sahih-i Buharî 1/187-188 ve 2/59; Cem'-ül Fevaid 1/247; Müsned-i Ahmed 3/110; El-Kâmil Fid-Duafa' – İbn-i Ady 2/749 ve 7/2201

Zabıt şekli: Sahih-i Buharî'nin hadîsi: "عن انس بن مالك الانصارى انّ رسُولَ اللّه (ع.ص.م) ركَبَ فَرَسًا فَجُحِشَ شَقُّهُ الْاَيْمَن." او "خَرَّ رَسُولُ اللّه (ع.ص.م) عَنْ فَرَسٍ فَجُحِشَ، فَصَلّىَ قَاعِداً فَصَلَّيْنَا مَعَهُ قُعُوداً...الخ.

Meâli: Enes bin Mâlik'ten rivayet, demiş ki: Resul-i Ekrem (A.S.M.) bir ata bindi ve o attan düşerek sağ yanı çok incindi. Veyahut: Resulullah (A.S.M.)

bindiği bir attan yere düştü ve çok incindi... Namazda bize oturarak imamlık yaptı. Biz de kendisiyle birlikte oturarak namazlarımızı kıldık... (1)

* * *

1047/2- *Eğer Gavs-ı Geylanî de gelse, beni bırakıp gitseniz, hakikî Nur Talebesi olamazsınız -meâlen-.*

Bu mes'ele Hazret-i Üstad'ın yazılı ifadeleriyle sabit olduğu gibi, aynı emirlerini şifahî şekilde O'ndan dinlemiş Nur Talebelerinden ve Üstad'ın hususî hizmetkârlarından merhum Muhammed Feyzi Efendi ve Mustafa Sungur'un beyan ve rivayetleriyle de gelmiş ve daha biraz izahlı ve şerhlidir.

Risalede yeri: Kastamonu Lâhikası sh: 83-84

Risale-i Nur'daki ifade: *«Feyzi Kardeşim! Sen Isparta vilâyetindeki kahramanlara benzemek istiyorsan, tam onlar gibi olmalısın... Bu şehre bir kutub, bir Gavs-ı A'zam gelse; seni on günde velâyet derecesine çıkaracağım" dese, sen Risale-i Nur'u bırakıp onun yanına gitsen, Isparta kahramanlarına arkadaş olamazsın!.."»*

Rivayet yoluyla gelen ifade tarzı: "Eğer Gavs-ı Geylanî uçarak bu şehre gelse, sana: "Eğer Risale-i Nur'u bırakıp yanıma gelsen, seni on günde kutbiyyet derecesine çıkaracağım" dese.. ve sen Risale-i Nur'u bırakıp onun yanına gitsen, hakikî Nur Talebesi olamazsın..."

Hadîslerde, Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) kendi Ashabına söylediği ve fakat biraz tehditli ve ağır sözleri ise, meâlen şöyledir: "Eğer Musa (A.S.) veyahut Yusuf (A.S.) şimdi dirilip gelseler; siz beni bırakıp onlara gitseniz, doğru yolu seçmiş olamazsınız. Belki dalâlete sapmış olursunuz..."

Hadîs Me'hazleri: (Not: Nakledeceğimiz hadîsler veya hâdise çok meşhurdur. Bir çok hadîs kitaplarında ayrı ayrı rivayetlerle kayıtlıdır. Biz bir nümûne olmak üzere sadece bir me'haz veriyoruz:)

Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur – Suyutî 5/148

Zabıt şekli: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ أَتَاكُمْ يُوسُفُ (ع.س) وَأَنَا بَيْنَكُمْ

(1) Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) attan düştüğü zaman, ömrünün 53'ünden sonra, Medine'de olmuş olması, Hazret-i Üstad'ın Kastamonu'da attan düşmesi hâdisesi ise, yaşının 59'undan sonraya rastlar. Resul-i Ekrem'in Medine'deki hayatının; yani, 53 ile 63 arasındaki hayatının hangi senesinde olduğu hakkında kat'î bir bilgimiz olmadığı gibi; Üstad'ın da Kastamonu hayatının 59 ile 67. ömür yılları arasında hangi senede o hâdise vuku' bulmuş, hakkında da bir mâlumatımız yoktur. Ancak iki rakamın, yani ömür senelerinin birbirine çok yakın olması noktasından bir galib ihtimal ile; ömürlerinin aynı yılları içinde vuku' bulmuş olacağına ihtimal verilebilir.

Abdülkadir Badıllı

فَاتَّبَعْتُمُوهُ وَتَرَكْتَمُونِى لَضَلَلْتُمْ...

Bu hadîs, El-Musannef – San'anî ve El-Câmi' Li-Şuab-il İman – Beyhakî'den nakledilmektedir.

İkinci rivayet: لَوْ نَزَلَ مُوسَى (ع.س) فَاتَّبَعْتُمُوهُ وَتَرَكْتُمُونِى لَضَلَلْتُمْ، اَنَا حَظُّكُمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَاَنْتُمْ حَظِّى مِنَ الْاُمَمِ

Bu hadîs-i şerif dahi aynı kaynaklardan ve bir de "El-Küny – Hâkim" ve daha bir çok me'hazlerden nakil...

Meâli: Az üstte gayet hülâsalı meâli verildiği için, başka bir şey yazmaya gerek duyulmadı.

* * *

1048/3- *"Kalbine bak, nasıl hükmediyorsa öyle yap!." Yahut: "Senin kalbini tevkil ediyorum."*

(Hazret-i Üstad'ın bu sözü hem yazılı mektuplarında, hem de rivayet yoluyla gelmektedir. Meselâ Barla Lâhikası sh: 260'da Hulusî Bey'e yazılan mektupta ve aynı tarzda Sungur Ağabey'e de şifahen söylenmiştir.)

Hadîs-i şeriflerde mutabık gelen me'hazleri: Şerh-üs Siyer-il Kebir – İmam-ı Muhammed 2/5; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/284 (iki tane hadîs-i şerif); İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn – Zebidî 1/664

Zabıt şekli: ضَعْ يَدَكَ عَلَى صَدْرِكَ وَاسْتَفْتِ قَلْبَكَ

Meâli: "Elini göğsüne koy ve kalbinden sor, onu dinle! O ne diyorsa öyle yap!.."

(Bu mes'ele, elbette ki insanların şahsî ve hususî işleri içindir. Yoksa umumî veya farz ve vâcibe taallûk eden işler ve hususlar için değildir.)

* * *

1049/4- *İman ve yakîniyyet...*

Hazret-i Üstad'ın iman ilmine, yakîniyyetin tesbitine veya yükselmesine verdiği ehemmiyet dünyanın malûmudur. Bütün hayatını, himmet ve gayretini iman yolunda, imanın tahkik ve tahkiminde sarf eylediği dost ve düşmanlarca sabittir. Risale-i Nur'un yüz yerinde, bin yerinde bu mes'ele sarihan mevzu-u bahis olduğu gibi; bütün Nur Risaleleri de bu iman ve yakiniyyet mevzuunun şerhi, tahkiki ve izahıdırlar.

"Acaba Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) hadîslerinde de ve Sahabe ve Tabiînin meslek ve hizmetlerinde de bu mes'ele ehemmiyetle mevzu-u bahis olmuş mu-

dur? Onlarca da iman ve yakîniyyet mes'elesine ehemmiyet verilmiş midir?" diye ufak bir araştırma yaptım. Bulduğumuz bir çok hadîs ve eserlerden bir kaçını nümûne için kaydediyoruz.

Hadîs Me'hazleri: (Bu mevzu 808 ve 1006/8 no.lu bölümlerinde verilmiş me'hazlerdeki hadîsler, aynı zamanda buranın da me'hazleri olabilirler.)

Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/196 ve 439; Müsned-ül Firdevs 4/94; Feyz-ül Kadir hadîs no: 7795; Mecma-uz Zevaid 1/170; Tarih-ül Kebir – Buharî 5/264; yine Müsned-ül Firdevs 5/538; Züher-ül Firdevs – İbn-i Hacer 4/432; Cem'-ül Cevami' – Suyutî 1/1004; Kenz-ül Ummal 9/437; yine Kenz-ül Ummal 3/437; İhya-u Ulûm-id Din 1/72; Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 4/277; El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned 1/54

Zabıt Şekilleri: اَلاَ اِنَّ النَّاسَ لَمْ يُؤْتَوْ فِى الدُّنْيَا شَيْئًا خَيْرًا مِنَ الْيَقِيْنِ وَالْعَافِيَةِ

Meâli: "Âgâh olunuz ki! Dünyada insanlara verilen ni'metler içinde, yakîn ve âfiyetten daha hayırlı bir şey yoktur." Âfiyetten murad, herhalde manevî hastalıklardan; yani şüphe, vesvese ve günahlardan sâlim olmak demektir.

Başka bir hadîs: مَنْ لَقِىَ اللّٰهَ لاَ يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا لَمْ تَضُرُّهُ مَعَهُ خَطِيئَتُهُ. وَمَنْ مَاتَ وَهُوَ يُشْرِكُ بِهِ لَمْ تَنْفَعْهُ مَعَهُ حَسَنَتُهُ...الخ.

Meâli: "Kim ki vefat edip Allah'ına kavuştuğu zaman, ona herhangi bir şeyde şirk koşmamışsa, onun sair günahları ona fazla zarar vermez. Ve her kim vefat eder, Allah'a şirk koşmuş olarak mülâki olursa; onun ne kadar haseneleri olsa da, ona fayda vermiyeceklerdir."

Başka bir hadîs-i şerif: اِنَّمَا اَتَخَوَّفُ عَلَى اُمَّتِى ضَعْفَ الْيَقِيْنِ...

Meâli: Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman etmiştir ki: "Ümmetim için en çok korktuğum şey, yakîn ve iman zaafiyetidir."

Başka bir hadîs: اَلْيَقِيْنُ، اَلْاِيْمَانُ كُلُّهُ...

Meâli: "Yakîn ne demektir? Yakîn, imanın tamamı ve kemalidir." Bu hadîsi İhya-u Ulûm-id Din naklettiği gibi; Hâfız Irakî demiş ki: "Bu hadîsi, Beyhakî Ez-Zühd kitabında ve Hatib-i Bağdadî meşhur tarihinde, İbn-i Mes'ud'dan (R.A.) güzel bir senedle tahric etmişlerdir.

Başka bir hadîs: اَفْضَلُ الْاَعْمَالِ اِيْمَانٌ بِاللّٰهِ...

Bu hadîs Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 24/791-793'dedir.

Meâli: "Amellerin en efdali, iman-ı billahtır. Yani Allah'a imandır."

Başka bir hadîs: Resul-i Ekrem'in meşhur dualarından olan şu:

اَللّٰهُمَّ اَعْطِنِى اِيمَانًا وَيَقِينًا لَيْسَ بَعْدَهُ كُفْرٌ

Meâli: "Ey Allah'ım! Bana öyle bir iman ve yakîn ver ki; artık küfürle hiç bir sûretle karşılaşmasın veya onunla neticelenmiş olmasın." Bu hadîs, Et-Tergib Vet-Terhib – Menzerî 1/583'dedir.

Sahabe ve Tabiînin iman ve yakîn hakkındaki kanaatları:

Hazret-i İmam-ı Ali (R.A.) demiş: شَمَّةٌ مِنَ الْمَعْرِفَةِ خَيْرٌ مِنْ كَثِيرٍ مِنَ الْعَمَلِ

(Emsal-i Hazret-i Ali sh: 16)

Meâli: "Marifet-i İlâhiyeden bir tek kokucuk dahi, çok olan amellerden hayırlıdır."

Üst taraftaki, yani Mu'cem-üt Taberanî'nin son me'hazindeki hadîs-i şerif münasebetiyle Hazret-i İmam-ı Hasan (R.A.) da şöyle demiş:

صَدَقَ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ، بِالْيَقِينِ هُرِبَ مِنَ النَّارِ وَبِالْيَقِينِ طُلِبَتِ الْجَنَّةُ
وَبِالْيَقِينِ صُبِرَ عَلَى الْمَكْرُوهِ وَبِالْيَقِينِ اُدِّيَتِ الْفَرَائِضُ...

Meâli: "Evet, Allah ve O'nun Resûlü çok doğru söylemişler. Zira, ancak yakîn ile Cehennem'den kaçınılabilir.. ve yine ancak yakîn ve iman ile Cennet'e tam tâlib olunabilir.. ve yine ancak yakîn ile belâ ve musibetlere karşı sabredilebilir.. ve yine ancak yakîn ile Allah'ın emirleri olan farzlar eda edilebilir."

Hazret-i Lokman'dan gelmiş bir haberde ise; oğluna karşı söylediği sözler ve ettiği vasiyetler içinde şöyle demiş: "Ey oğlum! Amel, ancak yakîn ile yapılabilir. Kişi ancak iman ve yakîninin derecesine göre hayırlı ameller işliyebilir." (İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn – Zebidî 1/675)

Yahya bin Muaz (R.A.) iman ve yakîni kastederek şöyle demiştir: "Tevhid için bir Nur, şirk için de yakıcı bir nâr vardır. Tevhidin nuru; muvahhidlerin seyyiatını temizler. Müşriklerin dünyadaki bazı iyilikleri olan amellerini de, temizlemek için yakar kül eder..." (İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn 1/665)

Ve daha bu mes'elede, yani iman ve yakîniyet hususundaki, sahabe ve selef-i salihînin tutumları hakkındaki geniş malumat için İhya-u Ulûm-id Din'in birinci cildine ve onun şerhi olan İthaf-üs Sâdet-il Müttakîn 1/668-685 kısımlarına ve daha bunlar gibi Kût-ul Kulûb gibi eserlere bakılabilir.

* * *

1050/5- *"Ben küfrün bel kemiğini kırdım... Veya küfrün bel kemiğini kırmışım..." (Bediüzzaman)*

Üstad Bediüzzaman Hazretleri -bilhassa ömrünün son yıllarında ve hâsseten son senesinde- birçok talebe ve hizmetkârlarına; meselâ bunlardan Zübeyr, Bayram, Abdullah ve Hüsnü gibi ağabeylere (bu zâtlardan bizzat kendim duymuşum) müteaddit def'alar: "Kardeşlerim, merak etmeyiniz! Küfür ölmüştür. Ben küfrün bel kemiğini kırmışım." demiştir.

Me'hazler: Me'hazden muradımız, Hazret-i Üstad'dan evvel de bu gibi kesin hükümlü sözleri veya başka cihette benzerini söyliyen olmuş mudur? diye bazı kitaplara baktım, gördüm ki: Hazret-i İmam-ı Ali (R.A.) da, bu hükümlü ve kesin sözün bir başka türlüsünü kendi zamanının ilcasına göre kat'iyyen hükmederek şöyle demiştir:اَنَا فَقَأْتُ عَيْنَ الْفِتْنَة

Meâli: "Ben fitnenin gözünü çıkardım. Onun gözünü kör ettim..." (Hilyet-ül Evliya 1/68)

* * *

1051/6- *Hazret-i Üstad, kendi te'lif etmiş olduğu eserlerini, bizzat şahsen mütalaa ederek def'alarca okuduğu gibi, ayrıca bu eserleri talebelerine okutturarak defaatla ve kerratla dinlemesi olmuştur.*

(Hazret-i Üstad'ın bu hâli de acaba bir sünnet midir? diye merak ettim. Araştırıp gördüm ki: Evet, o da bir çeşit sünnettir. Şöyle ki:)

Sahih-i Buharî Fezail-ül Kur'an 6/113; Şerh-üs Sünne – Begavî 4/491; Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 9/278 hadîs no: 8460; Sahih-i Müslim 1/551 hadîs no: 247; El-Musannef – İbn-i Ebi Şeybe 10/563 ve 13/254 ve 14/10; Şuab-ül İman – Beyhakî 3/62, 63 ve hâkeza bir çok sağlam me'haz ve ayrı ayrı sahih rivayetlerle gelmiş olan şu hadîs-i şerif:

عن عبد الله بن مسعود (رض) قال: قال رسول الله (ص.ع.م): اِقْرَأْ عَلَيَّ الْقُرْآنَ.
فَقُلْتُ: اَاَقْرَأُ عَلَيْكَ وَعَلَيْكَ اُنْزِلَ؟ قَالَ: اِنِّى اَشْتَهِى اَنْ اَسْمَعَهُ مِنْ غَيْرِى. فَقَرَأْتُ
سُورَةَ النِّسَاءِ حَتَّى بَلَغْتُ "فَكَيْفَ اِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ اُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى
هؤُلَاءِ شَهِيداً" قَالَ: حَسْبُكَ الْآنَ. قَالَ: فَالْتَفَتُّ اِلَيْهِ وَاِذَا عَيْنَاهُ تَذْرِفَانِ...

Meâli: Hazret-i Abdullah İbn-i Mes'ud (R.A.) demiş: Bir gün Resulullah (A.S.M.) bana şöyle emretti: "Gel bana Kur'an oku!.."

Dedim: "Ben mi sana Kur'an okuyayım yâ Resulallah? Halbuki o, sana nâzil olmuştur!.."

Resul-i Ekrem (A.S.M.) bunun üzerine ferman etti ki: "Ben Kur'an'ı başkasından da dinlesem hoşuma gidiyor." Bunun üzerine ben Nisa' Sûresin-

den okumaya başladım, tâ فَكَيْفَ اِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ اُمَّةٍ...الخ. ye kadar geldim. Dedi: "Şimdi kâfidir." Başımı bir kaldırdım, mübarek yüzüne baktım ki, mübarek gözlerinden yaşlar akıyor.

* * *

1052/7- *Mesleği terzilik olan bazı zâtlara, meselâ Muradiye'li Kâmil Acar'a şöyle demiştir: "İdris Aleyhisselâm terzilerin pîri ve üstadı olduğu gibi, en evvel yazı yazan da o olmuştur."*

Me'hazler: Müsned-ül Firdevs 1/32; Keşf-ül Hafâ – Aclunî 1/314 İmam-ı Ahmed bin Hanbel'den nakil; bu hadîsin ayrı ve diğer bir veçhi ise, Sahih-i Müslim Mesacid hadîs no: 33; Mecma-uz Zevaid 5/116; Müsned-i Ahmed 2/394; Tefsir-i Kurtubî 2/8; Feyz-ül Kadir 3/971

Zabıt şekli:

1- اَوَّلُ مَنْ خَطَّ بِالْقَلَمِ اِدْرِيسُ

2- كَانَ نَبِيٌّ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ يَخِطُّ، فَمَنْ وَافَقَ خَطُّهُ فَذَاكَ

Meâlleri:

1- "En evvel kalem ile yazı yazan İdris (A.S.)'dır."

2- "Peygamberlerden bir nebî, yazı yazmaktaydı. Kimin hattı onunkine muvafık gelirse işte asıl yazı odur."

* * *

1053/8- *"Bildiğin kadarıyla amel et!.."*

(Bu sözü veya nasihatı, Hazret-i Üstad bir çok kimselere söylemiş olduğu gibi, benim hadîsler hakkındaki bazı suallerime verdiği cevabda aynen bana da yazmış göndermiştir.)

Me'hazler: El-Feth-ür Rabbanî – Abdülkadir-i Geylanî sh: 159; İhya-u Ulûm-id Din 1/31 (İbn-i Abd-il Berr'den naklen)

Hâfız Irakî bu hadîs için şöyle demiş: "İbn-i Abd-il Berr, Hazret-i Câbir'in hadîsinden güzel bir senedle tahriç etmiştir."

Zabıt şekli:

1- مَنْ عَمِلَ بِمَا يَعْلَمُ اَوْرَثَهُ اللّٰهُ عِلْمَ مَا لَمْ يَعْلَمْ

Meâli: "Kim ki, bildiği kadarıyla (yani ilimle) amel ederse, Cenab-ı Hak da, onu bilmediği ilme vâris kılar."

2- نَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنْ عِلْمٍ لاَ يَنْفَعُ

Meâli: "Menfaat vermiyen ilimden Allah'a sığınırız."

3- قَلِيلٌ مِنَ التَّوْفِيقِ، خَيْرٌ مِنْ كَثِيرٍ مِنَ الْعِلْمِ

Meâli: "Az amele muvaffakıyet, çok ilim bilmekten daha hayırlıdır."

* * *

1054/9- *Hz. Üstad'ın vaktini boşa geçmemesine a'zamî gayret sarfetmesidir.*

Onun bu hâlinin şâhidi ve onu rivayet edenler çoktur. Başta Tarihçe-i Hayatlarında, bu hâlinin bazı örnekleri mevsûk rivayetlerle kayıtlıdır. Ayrıca, meselâ merhum Van'lı Molla Hamid, Merhum Tahirî Mutlu, Merhum Zübeyr Gündüzalp, Mustafa Sungur, Hüsnü Bayramoğlu ve Bayram Yüksel gibi Hazret-i Üstad'ın yakın talebe ve hizmetkârları, onun bu hâlini câlib-i hayret bir sûrette nakletmişler ve ediyorlar.

Hadîslerde bu hususun **me'hazleri**: Riyaz-üs Salihîn sh: 66 (Buharî'den naklen)

Zabıt şekli: عن ابن عبّاس (رض): قال رسول الله (ص.ع.م): نِعْمَتَانِ (عَظِيمَتَانِ) مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ: اَلصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ

Meâli: Hazret-i İbn-i Abbas'tan rivayeten, Resul-i Ekrem (A.S.M.) ferman buyurmuştur ki: "İki büyük ni'met vardır ki, insanların çoğu bunların kadrini bilmezler. (Bunlar, bedava olarak ele geçmeleri mümkün iken, satın almazlar.) İşte, o ni'metlerden birisi sıhhat, ikincisi de ferağ yani boş zamandır."

* * *

1055/10- *İyi olmayan, bilhassa câhilî devirlerden kalma kötü isimleri, Hazret-i Üstad'ın onları değiştirmesidir.*

Meselâ: Timur, Cengiz, Ziver gibi isimler...

Hadîslerde bu hususun **me'hazleri**: Es-Sîret-ül Halebiye 1/130; El-Ezkâr İmam-ı Nevevî sh: 258

Zabıt şekli: Es-Sîret-ül Halebiye'de İmam-ı Celâleddin-i Suyutî'nin bu husûsta; yani, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın beğenmeyip değiştirmiş olduğu isimlerin listesini tesbit eden bir eser te'lif ettiğini yazmış. Bu isimler hayli çoktur ve gayet meşhurdur. Biz de me'hazlere havale ederek kısa kesmek istiyoruz.

* * *

1056/11- *Hazret-i Üstad'ın gençlik çağlarında, bir-iki defa sabah namazına uyanamayıp, namazı kazaya kalması...*

Bu hâdise Tarihçe-i Hayatlarda, bilhassa Üstad'ın biraderzâdesi Abdurrahman'dan naklen, Mufassal Tarihçe-i Hayatta ise tafsilatıyla yazılıdır.

Me'hazler: Bu hâdise, yani Resul-i Ekrem'in de hayatında bir-iki defa sabah namazına uyanamaması vaki' olduğunu bildiren hadîslerin tarikleri mütevatirdir. Meselâ, Nazm-ül Mütenasir Fil-Hadîs-il Mütevatir sh: 48

Bu hususta, başka izahat vermeye gerek duymadık. Merak edenler hadîs kitaplarında bulabilirler.

* * *

1057/12- *Yine Hazret-i Üstad'ın sünnet-i seniyyeye uygun ve tehalüf etmeden devam eden bir hareket ve fiili de şudur: Yatsı namazından sonra -çok mühim bir hizmet olmazsa- bilhassa yaz gecelerinde, dünya kelâmlarını konuşmaması ve hemen yatağına girip uzanması ve mutlaka teheccüde uyanmasıdır.*

Bu mes'elede iki sünnet şekli vardır. Birisi: Yatsı namazından sonra Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) hemen yatması. İkincisi: Teheccüd namazına mutlaka uyanmasıdır.

Bu her iki husus için de hadîslerden me'haz vermeye gerek yoktur. Çünki Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) bu iki fiili de gayet meşhurdur. Teheccüd namazına mutlaka uyanması, Kur'an'ın emriyle onun üzerine zaten vâcib bir emirdir. Yatsıdan sonra hemen yatması hususu da, yine meşhurdur. Sadece nümûne için bir tek me'haz verip geçeceğiz: Riyaz-üs Salihîn – İmam-ı Nevevî sh: 629

* * *

B - HUSUSİ EZKÂR, EVRAD VE TESBİHATI

Hazret-i Üstad'ın beş vakit namazların akabinde sünnet olan malum tesbihatlardan başka, hususî bazı dua, zikir ve tesbihatları da vardır. Bunlardan bir kısmı, namazlardan sonra okuduğu bazı Kur'an sûreleri ve muayyen bazı dualar, salâvatlar ve zikirlerdir ki, bunların hepsi de sünnet-i seniyyeden olup Peygamber'den (A.S.M.) mervîdirler.

Hazret-i Üstad'ın okuduğu zikir ve dualardan bazıları da, umum için belli bir vakit olmayıp, istediği zaman okunabilen şeylerdir. Lâkin Hazret-i Üstad bu umumî dualar ve zikirleri de yine sünnet-i seniyyeye uygun olarak, ekseriya gecelerde veya sabah namazından sonra okuduğu sahih rivayetlerle sabittir.

Hazret-i Üstad'ın okumuş olduğu zikir, tesbih ve hususî duaları sıraya

koymuş olsak şöyle olur:

Evvelâ: Beş vakit namazlardan sonra okuduğu dua, zikir ve tesbihleri.. ve bunlarla beraber tilâvet ettiği bazı Kur'an Sûreleri hakkında vârid olmuş olan bazı hadîs-i şeriflerin me'hazlerini verdikten sonra, sair dua ve virdlerinin de me'hazlerini vermeye çalışacağız.

* * *

1058/13- *Beş vakit namazlardan sonra, otuz üçer def'a okunması sünnet olan tesbih, tahmid, tekbir ve tehlili hiç terketmeden okuması...*

Bazı me'hazler: Bu kitabın 951 no.lu bölümünde bu mes'ele ile alâkadar bazı hadîs me'hazleri verilmiş olmakla beraber, zaid olarak yine bazı kitabların isimlerini veriyoruz:

Evvelâ bir çok me'hazler için, Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 96'ya bakılabilineceği gibi, Şerh-üs Sünne – Begavî 3/228; Cem'-ül Fevaid 1/601; Mişkât-ül Masabih 1/307 hadîs no: 973; El-Feth-ül Kebir 1/261; Müsned-i Ahmed 5/184 ve 190 Müstedrek-ül Hâkim 1/253; Nesaî 1/198

Hadîslerin zabtedildiği şekillerinden bir iki tanesi:

عن زيد بن ثابت (رض): أُمِرْنَا اَنْ نُسَبِّحَ فِى دُبُرِ كُلِّ صَلاَةٍ التَّسْبِيحَ وَالتَّكْبِيرَ وَالتَّحْمِيدَ وَالتَّهْلِيلَ

Meâli: Hadîsin râvisi sahabî-i meşhur Zeyd bin Sâbit (R.A.) demiş ki: "Biz Resulullah tarafından, bütün namazların arkasında tesbih ve tekbir ve tahmid ve tehlil çekmemize emrolunduk."

Hazret-i İmam-ı Ali de (R.A.) Cem'-ül Fevaid eserinin nakline göre; hayatında namazın arkasındaki tesbihatı hiç bir vakit terketmediğini, ancak Sıffîn Harbi gecesinde, bir-iki namazın arkasındaki tesbihleri -zaruret halinde kaldığı için- terkettiğini kaydetmiştir.

Namazın arkasında otuzüçer kere tesbih, tahmid, tekbir ve tehlil hakkında pek çok hadîs-i şerifler vardır. Burada bütün bu me'hazleri sıralayabilirdik. Ancak bu babda hem tekrar, hem de mâlumu i'lam kabilinden olacağı için havale edildi.

* * *

1059/14- *Sabah ve akşam farz namazlarından sonra, (Hanefî mezhebinde akşam sünneti farzından hemen sonra kılınması daha evlâ olduğundan, onun sünnetinden sonra) onar kere:*

لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِى وَيُمِيتُ وَهُوَ حَىٌّ لاَ يَمُوتُ

بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Me'hazler: Bu Tevhid'in muazzam ünvanı hakkında vârid olmuş hadîsler ve onun fazilet ve çok büyük sevablarını bildiren rivayetlerin bir çok me'hazlerini, bu kitabın 63 numaralı bölümünde verilmiş olduğundan oraya havale ederek başka me'hazler vermeye gerek görmedik.

* * *

1060/15- *Sabah ve akşam namazlarından sonra okuduğu* اَللّٰهُمَّ اَجِرْنَا مِنَ النَّارِ *zikrinden sonra yedişer def'a* لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ...الخ. *demesi.. ve ellerinin avucunu aşağıya çevirmesi...*

Me'hazler: Bu hususta bir kısım me'hazleri 63 no.lu bölümde bil-münasebe geçmekle beraber, yine de bazı me'hazler kaydediyoruz:

Mecma-uz Zevaid 10/168; Cem'-ül Fevaid 2/618; El-Feth-ül Kebir 2/357; Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – İbn-üs Seniyy hadîs no: 139

Zabıt şekli: Mecma-uz Zevaid'in bir hadîsi: Hallad bin Essaib-i Ensarî'den rivayeten:

اِنَّ النَّبِيَّ كَانَ اِذَا سَاَلَ جَعَلَ بَاطِنَ كَفَّيْهِ اِلَيْهِ وَاِذَا اسْتَعَاذَ جَعَلَ ظَاهِرَهُمَا اِلَيْهِ...

Meâli: "Resul-i Ekrem (A.S.M.) bir şeyi dua vaktinde Allah'tan istediği zaman, avuçlarının içini kendine doğru açar... Fakat bir şeyden istiaze ettiği zamanda ise, avuçlarını aşağıya doğru çevirirdi."

Üstad'ın sabah ve akşam yedişer def'a okuduğu "Allahümme Ecirnâ" duasının okunması hakkındaki hadîsler ise, verilmiş olan me'hazlerde mevcuddur. Mes'elenin uzamaması için kısa kestik.

* * *

1061/16- *Sabah ve akşam namazları tesbihatından sonra, Haşir Sûresi'nin âhiri olan* لَوْ اَنْزَلْنَا هٰذَا الْقُرْآنَ...الخ. *âyetlerini okuması...*

Me'hazler (Yani, Resulullah tarafından bu hususta teşvik edici hadîslerinin bazı me'hazleri):

Müsned-i Ahmed 5/26; Tirmizî hadîs no: 2923; Sünen-i Daremî hadîs no: 3426; Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – İbn-üs Seniyy sh: 41; Şuab-ül İman – Beyhakî 5/441-444

Tirmizî'nin hadîsi için, İmam-ı Tirmizî demiş: "Bu hadîs garib hadîslerdendir."

Zabıt şekli: مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ وَقَرَاَ ثَلاَثَ آيَاتٍ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْحَشْرِ وُكِّلَ بِهِ سَبْعُونَ اَلْفَ مَلَكٍ يُصَلُّونَ عَلَيْهِ حَتّٰى يُمْسِي وَاِنْ مَاتَ فِي ذٰلِكَ الْيَوْمِ مَاتَ شَهِيداً...وَاِنْ قَالَهَا حِينَ يُمْسِي كَانَ بِتِلْكَ الْمَنْزِلَةِ

Meâli: "Her kim sabahta üç kere "Eûzübillâhimineşşeytanirracim" diyerek, Sûre-i Haşr'in âhirinden üç âyet okusa, akşama kadar yetmişbin melâike ona salâvat getirir. Aynı sûrenin âyetlerini akşamda dahi okusa, sabaha kadar aynı menzilete nâil olur ve eğer o günde bunu okuyan zât vefat ederse, şehid olarak vefat eder."

Beyhakî'nin Şuab-ül İman eserinde naklettiği bazı rivayetlerde ise: "Üç kere Eûzübillâhi-s Semî'il Alîmi Mineşşeytanirracîm dese..." ifadesi vardır.

* * *

1062/17- *Sabah ve ikindi namazları akabindeki Hz. Üstad'ın hususî tesbihatından olan* سُبْحَانَكَ يَا اَللّٰهُ تَعَالَيْتَ يَا رَحْمٰنُ اَجِرْنَا مِنَ النَّارِ بِعَفْوِكَ يَا رَحْمٰنُ *ile başlayan ve "İsm-i Rahman" ile müsemma duayı okuması...*

(Not: Bu dua, belli başlı ve mütedavil hadîs kitaplarında yer almamaktadır. Bu da herhalde Cevşen-ül Kebir gibi sırlı ve hususî hadîslerden olup, Sâdât-ı Ehl-i Beyt ile bazı evliyalar arasında intikal edegelmiş ve böylece bazı mübarek zâtlar tarafından elden ele hususî şekilde kaydedilmiştir.)

Me'hazler: Mecmuat-ül Ahzab – Şeyh A. Ziyaeddin-i Gümüşhanevî 2/333

Zabıt şekli: Bu duanın Hazret-i Üstad tarafından okunan bu tarzıyla kayıtlı olduğu gibi, bir de sonları "Bi-afvike Yâ Mücîr" olarak da geçmektedir. Ayrıca onun şerhi, aynı eser 3/227'de de mevcuttur.

* * *

1063/18- *Öğle, akşam ve yatsı namazlarında Üstad'ın hususî tesbihatından olan "Yâ Cemilü Yâ Allah" ile başlayan ve "Dua-i İsm-i A'zam" ile meşhur ve müsemma olan salâvatlı mübarek duayı okuması...*

(Not: Bu duanın da, üstteki dua gibi, meşhur ve mütedavil hadîs kitaplarında yer almayıp, sırlı ve hususî tarzda zabt ve muhafaza edilmiştir.)

Me'hazler: Mecmuat-ül Ahzab – Şeyh A. Ziyaeddin Gümüşhanevî 1/211

Zabıt şekli: Bu duanın vahiy ile Resulullah'a bir hediye tarzında gelmiş olduğu kayıtlı olduğu gibi, aynı me'hazin aynı sahife numaralarında, onun şerhleri ve hâsiyetleri de kaydedilmiştir.

* * *

1064/19- *Öğle namazı tesbihatından sonra Sûre-i Feth'in âhiri olan* لَقَدْ صَدَقَ اللّٰهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا...الخ. *âyetlerini okuması...*

(Not: İnna Fetahnâ; yani, Sûre-i Feth hakkında bir çok hadîs-i şerifler vârid olmuştur. Fakat sadece onun âhiri hakkında hususî hadîslere rastlanılmadı. Bununla beraber Feth Sûresi'nin tamamına dikkatle bakanlar bilebilirler ki, onun âhirindeki bu üç âyet, onun bir nevi hülâsası ve mahiyeti gibi olduğuna hükmedebilirler.)

Me'hazler: Sahih-i Buharî 6/43 ve 5/64 ve 6/104, 105; Muvatta' – İmam-ı Mâlik sh: 203; Tirmizî 5/385 hadîs no: 3262; Tuhfet-ül Eşraf 8/232; Müsned-i Ahmed 1/31; Müsned-i Ebu Ya'lâ 1/128 hadîs no: 148; Şuab-ül İman – Beyhakî 5/419-420

Zabıt şekli: لَقَدْ اُنْزِلَتْ عَلَيَّ اللَّيْلَةَ سُورَةٌ لَهِيَ اَحَبُّ اِلَيَّ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ ثُمَّ قَرَاَ: اِنَّا فَتَحْنَالَكَ فَتْحًا مُبِينًا...الخ.

Meâli: Resul-i Ekrem (A.S.M.) Hudeybiye'de bulundukları bir zamanda, Hazret-i Ömer'e ferman etmiş ki: "Bu gece bana öyle bir sûre nâzil oldu ki; benim yanımda, güneşin üzerinde doğduğu herşeyden daha sevgilidir." Ve "İnna Fetahnaleke" Sûresini okumuştur.

* * *

1065/20- *İkindi namazı tesbihatından sonra, Hazret-i Üstad'ın "Amme Sûresi"ni okuması...*

(Not: Meşhur ve mütedavil hadîs kitaplarında, "Amme Sûresi"nin hususî fazileti hakkında vârid olmuş hadîs-i şeriflere rastlanılmadı. Ancak bu kitabın 687 no.lu bölümünde شَيَّبَتْنِي هُودُ وَالْمُرْسَلَاتُ وَعَمَّ يَتَسَائَلُونَ gibi hadîsler geçmiştir. Ayrıca mütedavil ve meşhur hadîs kitaplarında değil, fakat Tefsir-i Ruh-ul Beyan – İsmail Hakkı Burusevî 10/313'de, Keşf-ül Esrar kitabından naklen; "Amme Sûresi" hakkında bazı rivayetler nakledilmiştir. Ezcümle: Übeyy bin El-Kâ'b'dan rivayeten:

مَنْ قَرَاَ عَمَّ يَتَسَائَلُونَ سَقَاهُ اللّٰهُ بَرْدَ الشَّرَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ve Ebu-d Derda'dan rivayeten تَعَلَّمُوا سُورَةَ عَمَّ يَتَسَائَلُونَ...الخ. rivayetleri vardır.

Yazılan rivayetlerin meâlleri: "Kim ki, Amme Sûresi'ni bu dünyada okursa, Cenab-ı Allah da kıyamet gününde ona soğuk şerbetler içirecektir."

2- "Amme Sûresi ve Kaf Sûresini öğreniniz..."

* * *

1066/21- *Yatsı namazı tesbihatından sonra Sûre-i Bakara'nın âhiri olan "Amerresûlü" âyetlerini okuması...*

Me'hazler: Riyaz-us Salihîn – İmam-ı Nevevî sh: 408; El-Ezkâr – Nevevî sh: 84; Şuab-ül İman – Beyhakî 5/335-352

Zabıt şekli: (Sadece bir tek hadîs-i şerif)

مَنْ قَرَاَ الْآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِى لَيْلَةٍ كَفَتَاهُ

Meâli: "Her kim gecede, Bakara Sûresi'nin âhirki iki âyetini okusa, o gece o adam için ibadet ve zikir hususunda ona kâfi gelir."

Ayrıca Şuab-ül İman eserinde, İmam-ı Beyhakî, "Amenerresûlü"nün faziletleri hakkında gelmiş bir çok hadîs-i şerifleri onyedi sahife içerisinde kaydetmiştir. Müracaat olunabilir.

* * *

1067/22- *Beş vakit namazların hususî tesbihatından:* اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ عَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ كُلِّ دَاءٍ وَدَوَاءٍ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ كَثِيراً كَثِيراً *salâvatını okuması...*

(Not: Bu salâvat, hem de sair salâvatlar -namazın Tahiyyatında okunan salâvatlar hâriç- hakkında hadîs rivayeti diye bir şey yoktur. Çünki namazın salâvatından başka, diğer bütün salâvatlar Resulullah'ın (A.S.M.) vefatından sonra, büyük aktap ve müçtehid olan ülema-i ümmet tarafından tanzim ve tertib edilmiştir. Gerçi mücerred olarak salâvatın fazileti hakkında pek çok hadîsler vardır. Hattâ Allâme Kadı İyaz, bu hususta müstakil bir Risale te'lif etmiştir. Bu Risale'nin ismi "Es-Salâtü Ale'n Nebiyy"dir. Ayrıca salâvatın umumî faziletleri hakkında vârid olmuş bazı hadîs me'hazlerini bu kitabın 4. numaralı bölümünde kaydetmişiz, müracaat olunabilir.)

Şimdi şu bölümdeki mevzuumuz olan bu salâvatın kıymettarlığı, meşhurluğu ve pek büyük faziletleri hakkında ülema-i ümmetin sözleri çoktur.

Ezcümle, bu hususta Mecmuat-ül Ahzab eseri üçüncü cildindeki salâvat hakkında gelen aktabın sözlerine ve ayrıca da, Delâil-ül Hayrat gibi bütün salâvatları toplayan eserlere bakılabilir. Hem âlem-i İslâm'ın her tarafında, bu salâvat âdeta ümmetin umumî telâkkisinin kabulüne mazhar olmuş gibi bir keyfiyeti vardır. Bu mes'elede bizce fazla beyan abes olur.

Bu salâvatın küllî fazileti ve pek çok kıymettarlığı hakkında Üstad Bediüzzaman'ın şu gelecek sözü kâfi ölçüdür:

«Namaz tesbihatının âhirinde Şâfiîlerde gayet müsta'mel ve meşhur bir sa-

lâvat olan .الخ... لَلّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ كُلِّ دَاءٍ وَ دَوَاءٍ

...Ben bazan بِعَدَدِ كُلِّ دَاءٍ وَدَوَاءٍ *dedikçe, küre-i arzı bir hastahane sûretinde ve maddî ve manevî bütün dertlerin ve ihtiyaçların dermanlarını ihsan eden Şâfi-i Hakikî'nin pek âşikar bir mevcudiyetini ve küllî bir şefkatini ve kudsî ve geniş bir Rahimiyyetini hissediyorum.»* (Şuâlar sh: 8)

* * *

1068/23- *Beş vakit namazların selâmından ve* .الخ...اَللّٰهُمَّ اَنْتَ السَّلَامُ *dan sonra "Salâten Tüncina"yı okuması...*

Bu salâvatın da, üstteki salâvat gibi hadîslerde me'hazlerini göstermek diye bir şey yoktur. Hazret-i Üstad Bediüzzaman bu salâvat hakkında; onun bütün aktab ve ülema arasında meşhur ve mücerreb olduğunu söylemesi kâfidir. Hazret-i Üstad'ın bu salâvat hakkındaki mezkûr sözü ve tarifi:

«Meşhur-u âlem ve gayet mücerreb ve umum aktabların mergûbu bir salâvat-ı şerifedir.» (İlk Teksir Delâil-ün Nur sh: 36)

* * *

1069/24- *Akşam ile yatsı namazları arasında Hazret-i Üstad'ın okuduğu ve Lem'aların başında, onun okunmasını tavsiye ve teşvik ettiği* لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّى كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ *ile birlikte, altı adet âyetlerin mâna ve hülâsaları olan, âyetten iktibasen ve gerekse dua tarzında olanları otuzüçer def'a okuması...*

Bu dua veya âyetlerin hadîs-i şeriflerdeki me'hazleri, bu kitabın 651, 652, 662, 677 ve 693 numaralı bölümlerinde geçmiştir. Müracaat edilebilir. Burada tekrarına ihtiyaç duyulmadı.

* * *

C - BÖLÜMÜ

Hazret-i Üstad, üstte geçen belli ve muayyen vakitlerde okuduğu tesbih, zikir ve dualarından başka, bir de kendisine daimî vird edinip okuduğu bazı hususî duaları, zikirleri ve salâvatları vardır. Bunları da sıraya kaydederek, hadîs ve eserlerde me'hazlerini vermeye çalışacağız.

1070/25- *Hazret-i Üstad'ın Kur'an'ın mecmu-u âyetlerinden seçmiş olduğu ve kendisi okuyup, okunmasının tavsiye ettiği "El-Hizb-ül Muazzam-ul Kur'anî" virdi...*

Bu El-Hizb-ül Muazzam-ul Kur'anî'deki âyetler daha çok kendisinin Kur'an

ve iman mesleğiyle ve hizmetiyle ve tarz-ı ubudiyetiyle alâkadar; ve ayrıca, Risale-i Nur'un tamamının, bunları tefsir ettiği âyetlerdir. Bu Hizbin tamamı Kur'an'ın dört beş cüz'ü kadardır.

Hazret-i Üstad, Sahabe-i Kiram'dan Üsame bin Zeyd (R.A.) ve Hazret-i Osman bin Affan (R.A.) gibi bazı Sahabelere ittibaen bu hizbi Kur'an'dan intihab etmiştir. Bu hizb hakkında Üstad'ın tarif ve beyanları, ya da onu teşvik ve tavsiye edici sözleri Kastamonu Lâhikasında ve Emirdağ Lâhika mektuplarında geçmektedir. En hülâsalı tarif ise, bu hizbin baş tarafındadır.

* * *

1071/26- *Hergün mutlaka okuduğu, bilhassa bunu hayatının son kırk yılında devam edip hiç bırakmadığı olan Münâcât-ı Ahmediye'den "Cevşen-ül Kebir" duası...*

Cevşen-ül Kebir'in hususî sened ve me'hazleri ve onun hadîs-i şeriflerde bazı kısımlarının bulunduğuna dair izahat, 100 numaralı bölümdedir. Oraya müracaat edilebilir.

* * *

1072/27- *Yine Hazret-i Üstad'ın daimî virdlerinden olan "Evrad-ı Bahaiye" namında Şah-ı Nakş-i Bend'in bir duası...*

Evrad-ı Bahaiye şerhi ile beraber, Mecmuat-ül Ahzab 3/2-16 sayfalarında yazılı ve kayıtlı olduğu gibi, onun içindeki çeşitli duaların tamamına yakın kısmı da hadîs-i şeriflerdendir. Nitekim bu duanın şerhinde kaydedildiği gibi; Şah-ı Nakşibend Hazretleri Hazret-i Peygamber'in (A.S.M.) manevî ruhaniyetleriyle mülâki olmuş. Ve asılları -hemen hemen tamamına yakın kısmı, âyet ve hadîslerde mevcut olmakla beraber- onu Peygamber'den mânen de almıştır.

Şimdi Evrad-ı Bahaiye'nin içindeki âyetler hâriç, duaların sadece bir kısmı için hadîs-i şeriflerde bazı me'hazler vererek, onun altında da Evrad-ı Bahaiye'nin parçalarını kaydetmeye çalışacağız. İşte:

Amel-ül Yevmi Vel-Leyle Suyutî sh: 40; El-Câmi' Li-Şuab-il İman – Beyhakî 6/368'de: وَاهْدِنِي لِاَحْسَنِ الْاَخْلَاقِ، لاَ يَهْدِي لِاَحْسَنِهَا اِلاَّ اَنْتَ...الخ.

İşte bu hadîs parçası, aynen Evrad-ı Bahaiyye'dendir...

El-Ezkâr – Nevevî sh: 77; Ez-Zühd – İbn-ül Mübarek 1/384'de:

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ اَوَّلَ هٰذَا النَّهَارِ صَلاَحًا وَاَوْسَطَهُ نَجَاحًا وَآخِرَهُ فَلاَحًا

İşte bu da, Evrad-ı Bahaiye'yi bilenlerin mâlumları olduğu üzere, onun bir parçasıdır. Yalnız Evrad-ı Bahaiyye'de hadîsten iktibasen

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ اَوَّلَ يَوْمِنَا هذَا صَلاَحًا lafzıyla geçmektedir.

Keza, Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – Suyutî sh: 44; Mecma-uz Zevaid 10/111'de:

اَللّٰهُمَّ لاَ مَانِعَ لِمَا اَعْطَيْتَ وَلاَ رَادَّ لِمَا قَضَيْتَ وَلاَ يَنْفَعُ ذَاالْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ

Bu parça da, aynen Evrad-ı Bahaiyye'de mevcuttur.

Keza, Mu'cem-üt Taberanî El-Kebir 2/2770; Şuab-ül İman – Beyhakî 4/407; Müstedrek-ül Hâkim 1/104; Nesaî 8/263-264; Müsned-i Ahmed 3/283; Mişkât-ül Masabih 1/75'de

اَللّٰهُمَّ اِنِّى اَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لاَ يَنْفَعُ وَمِنْ قَلْبٍ لاَ يَخْشَعُ وَمِنْ دُعَاءٍ لاَ يُسْمَعُ...الخ.

İşte, bu hadîsin şu parçası da Evrad-ı Bahaiyye'de mevcuttur.

Keza, Mecma-uz Zevaid 10/118; Kenz-ül Ummal 2/138; Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – İbn-üs Seniyy sh: 52 ve 738'de:

اُشْهِدُكَ وَ اُشْهِدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ وَاَنْبِيَائَكَ...الخ.

İşte bilenlerin malûmu olduğu üzere, bu hadîs parçası da Evrad-ı Bahaiyye'de mevcuttur.

Keza, El-Ezkâr – Nevevî sh: 265; Kenz-ül Ummal 2/175 Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – İbn-üs Seniyy sh: 446; Nesaî hadîs no: 401'de:

اَللّٰهُمَّ اقْسِمْ لَنَا مِنْ خَشْيَتِكَ مَا تَحُولُ بَيْنَنَا وَبَيْنَ مَعَاصِيكَ...الخ.

İşte yine hadîsin bu duası da, Evrad-ı Bahaiyye içindedir.

Yine Mecma-uz Zevaid 10/115'de: ...اَللّٰهُمَّ اَصْبَحْنَا وَبِكَ اَمْسَيْنَا

Bu dahi Evrad-ı Bahaiyye içindedir.

Keza, El-Ezkâr – Nevevî sh: 88; Şuab-ül İman 8/553; Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – İbn-üs Seniyy hadîs no: 565 ve 732; Tirmizî 5/518; Müstedrek-ül Hâkim 1/530'da:

اَللّٰهُمَّ مَتِّعْنِى بِسَمْعِى وَبَصَرِى وَاجْعَلْهُمَا الْوَارِثَ مِنِّى وَانْصُرْنِى...الخ.

İşte bu da Evrad-ı Bahaiyye'nin içinde yer almaktadır.

Keza, Kenz-ül Ummal 1/474; Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – İbn-üs Seniyy sh: 639'da:

سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ، سُبْحَانَ ذِى الْمُلْكِ وَالْمَلَكُوتِ، سُبْحَانَ ذِى الْعِزَّةِ وَالْجَبَرُوتِ

İşte bu hadîsin duası dahi, Evrad-ı Bahaiyye'nin dualarındandır.

Keza, El-Ezkâr – Nevevî sh: 79'da:

مَاشَاءَ اللّٰهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ اَعْلَمُ اَنَّ اللّٰهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Bu dahi Evrad-ı Bahaiyye'nin içinde mevcuttur. Keza Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – İbn-üs Seniyy sh: 100'de: اَللّٰهُمَّ افْتَحْ اَقْفَالَ قُلُوبِنَا...الخ.

Bu dahi Evrad-ı Bahaiyye'nin duaları içindedir.

Keza, Amel-ül Yevmi Vel-Leyle – İbn-üs Seniyy sh: 303'de:

اَللّٰهُمَّ لاَ تَقْتُلْنَا بِغَضَبِكَ وَلاَ تُهْلِكْنَا بِعَذَابِكَ...الخ.

Hadîsin bu parçası da yine Evrad-ı Bahaiyye'de mevcuttur.

Ve hülâsa olarak: Evrad-ı Bahaiyye'yi okuyan ve bilenler ve bunun yanında hadîs kitaplarında mütalaalarda bulunup, Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) dua, zikir ve münâcâtlarını görmüş olanlar kat'iyyen hükmedeceklerdir ki; Evrad-ı Bahaiyye duası, baştan sona kadar âyât-ı Kur'aniye ve ehadîs-i şerifedendir. Olsa olsa bazı dualı hadîslerin cümlelerini birbirine bağlamak için ufak tefek bağlantılar yahut da hadîs-i şeriflerin cem' ve terkiblerindeki münasebetleri sağlamak üzere yapılan cüz'î bazı ekler, hadîslerden hâriç olabilir.

* * *

1073/28- *Bir çok muazzam evliya ve büyük kutublardan mervî ve onların makbulü olmuş salâvatlardan, Hazret-i Üstad'ın intihab etmiş olduğu ve kendisinin de şahsen tanzim edip ilâve ettiği bazı kıymetli ve çok sevablı salâvatlardan müteşekkil "Delâil-in Nur" isimli virdi okuması...*

Bu salâvatların tamamına yakın kısmı, kimisi Ebu-l Hasen-i Şazelî Hazretlerinin.. kimisi, Şeyh Abdülkadir-i Geylanî ve Şah-ı Nakşibend'in.. kimisi de, Aktab-ı Erbaa'dan olan Seyyid Ahmed-i Bedevî ve Seyyid İbrahim-i Desukî'nindirler. Bu salâvatlar, Üstad'ın te'lif ve tanzimi olanları hâriç, diğerleri Mecmuat-ül Ahzab ve Delâil-ül Hayrat kitaplarında mevcutturlar. Salâvatın çok mühim bir ibadet ve bir vazife olduğu ve mü'min olan kimselerin Resulullah'a (A.S.M.) muhabbet, teslimiyet ve bağlılığının ifadesi olan salâvat okumak vazifesi hakkında, bu kitabın ilgili yerlerinde hadîslerden me'hazler verilmiştir. Müracaat olunabilir.

* * *

1074/29- *Hazret-i Osman bin Affan'ın (R.A.) gayet meşhur olan "Münâcât-ül Kur'an" hizbini okuması...*

Hazret-i Osman'ın bu münâcâtı şerh ve hâsiyetleriyle birlikte, Mecmuat-ül Ahzab – Şeyh Ahmed Ziyaeddin-i Gümüşhanevî 3/86'da hülâsaten.. ve 3/227 sayfalarında tamamı bulunmaktadır. Bu muazzam hizbe Hazret-i İmam-ı Ali

(R.A.) râvi ve nâkil olmuş, onun fevkalâdeliğini ilân etmiştir. Merak edenler adı verilen me'hazın sayfa numaralarına bakabilirler.

* * *

1075/30- *Hazret-i Veysel Karanî'nin meşhur bir münâcâtı olan dua ve niyazını okumasıdır... Bu münâcâtın başı, "İlâhî Ente Rabbî..." ile başlamaktadır.*

Hazret-i Veys'in bu münâcât ve niyazı, Mecmuat-ül Ahzab 2/323. sayfasındadır.

Hazret-i Üstad bu münâcâtı; kendi acz, fakr, şefkat ve tefekkür mesleğine çok uygun bulmuş, hem vird olarak her zaman okumuş.. hem de zaman zaman ve yer yer Nur Risalelerinde onun mânalarını ehemmiyetle dercetmiştir.

* * *

1076/31- *Hazret-i İmam-ı Ali'nin (R.A.) ihbarı ve İmam-ı Gazalî'nin de şerh ve rivayetiyle İsm-i A'zam olan* فَرْدٌ حَيٌّ قَيُّومٌ حَكَمٌ عَدْلٌ قُدُّوسٌ *altı esma-i mübarekeleri içine alan ve "Sekine" ismini verdiği vird içinde ondokuz âyetlerle beraber ondokuzar defa okuduğu gibi; "Tahmidiye" adını verdiği virdin içinde de dokuz âyetle beraber, yine ondokuzar defa okuması...*

Hazret-i Üstad (R.A.) ilk başlarda "Sekine" adıyla meşhur altı esma-i mübarekeyi, İmam-ı Gazalî'nin tesbit ettiği yüzyetmişbir âyâtla, ondokuzar defa okuduğunu.. fakat bilâhare bunu kısaltarak, ondokuz âyât-ı meşhure ile okumaya devam ettiğini, Onsekizinci Lem'a'da kaydetmiştir. Aynı Lem'a'da "Ercüze" kasidesinin ana unsuru olan "Sekine"yi ve bu kasidenin sair gaybî ve esrarlı tılsımlarını da şerh etmiştir. Geniş tafsilat isteyenler adını verdiğimiz Onsekizinci Lem'a'ya müracaat edebilirler.

"Tahmidiye" adını verdiği ve her zaman okuduğu vird ise; hamd ve şükrü a'zamî derecede ifade eden dokuz âyât-ı uzma ile beraber ondokuz defa tekrarlanmaktadır.

"Ercüze" kasidesi; başı, Mecmuat-ül Ahzab 2/582.sahifesinden başlar. "Ercüze"deki ana ukdesi olan Sekine'nin bazı esrarını.. ve onun kıraat usûlü ve tarzını da; İmam-ı Gazalî (R.A.) "Cünnet-ül Esma" isimli küçük bir risale içinde şerh etmiştir. Bu risale şerhiyle beraber, Mecmuat-ül Ahzab 2/368'in kenarındadır.

* * *

1077/32- *"Hülâsat-ül Hülâsa" virdi ve hakikatı...*

Bu vird, yahut da Bediüzzaman'ın tefekkürnamesi, onun ve mesleğindeki tefekkürün gayet veciz, çok kısa bir hülâsasıdır.

Hülâsat-ül Hülâsa virdi; Yirmidokuzuncu Lem'a-i Arabiye'nin bir hülâsası olan "El-Hizb-ül Ekber-ün Nurî"nin hülâsasıdır. Bu her üçü de Hazret-i Üstad'ın tefekkür mesleğinin umdelerini beyan eden, Arapça olarak hâs te'lifidir.. ve yine Bediüzzaman'ın tefekkür sisteminin ana hatları ve bir çeşit şerhleridirler.

* * *

1078/33- *Celcelûtiye Kasidesi ki; Hazret-i İmam-ı Ali'nin en mühim ve esrarlı kasidelerinden birisi ve hattâ en birincisidir. Bu kasideyi de, Hazret-i Üstad, daimî ve hergün vird şeklinde olarak değil, arasıra okumuş ve ondan çok büyük ve mühim sırlar keşfetmiştir.*

Bu kasidenin şöhreti dünyaca ma'lum olduğu ve bir çok tılsım ve havas kitaplarında mevcud olduğu gibi, hâs olarak Mecmuat-ül Ahzab kitabı 2/499'dadır. Onun bir çok şerh ve hâsiyetleri de bu kitapta mevcuttur.

Ayrıca Hazret-i Üstad Bediüzzaman, Celcelûtiye Kasidesi'nin sırları hakkında iki tane risale te'lif etmiştir. Bunlar Yirmisekizinci Lem'a ile, Sekizinci Şua'dır. İsteyen bu iki risaleye bakabilir.

Bir de, Gavs-ı Geylanî'nin Münâcât-ı Esmaiye kasidesini de bazan okuduğu olmuştur. Bunun me'hazi: Mecmuat-ül Ahzab 2/575'dir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

RİSALE-İ NUR'DA

CİFİR VE EBCED

(Mahiyeti, Hakikatı, Delilleri)

MUKADDEME

Ebced veya Cifir ilmi, menşe itibariyle İslâm'ın öz kaynağından gelmediği gibi, İslâm'ın birinci sınıf ilimlerinden de değildir. Buna göre, herkesin onu öğrenmesi ve uğraşması lâzım olan bir şey de değildir. Amma İslâm'ın reddetmediği hususî ve sırlı ilimlerden bir ilim olup, müsaid ve müstaid bazı zâtların hususî şekilde meşgul olmalarına izin verilmiş ve bazı âlimlerin özel şekilde uğraştıkları ve onunla bazı gaybî istihracları karine ve emarelere bina ederek bulup çıkardıkları bir ilim çeşididir.

Kim ne derse desin, bu ilim, esas ve menşe itibariyle İslâm'dan direkt gelmediği halde, Resul-i Ekrem tarafından haramiyetine hükmedilip red ve yasak edilen bir ilim tarzı değildir. Öyle ise asliyeti İslâm'dan gelmemiş olmakla birlikte, bâtıl ve merdud da değildir. Zira, bugün İslâm'ın tâdil ve tensik ettiği fiilî, amelî ve kavlî bir çok işler ve hâller vardır ki; menşei İslâmiyetten evvel var olan şeylerdir.

Meselâ: Kölelik ve câriyelik mefhumu, İslâm'dan önce de var olduğu halde, İslâm dini onu tâdil edip en ehvene indirmiştir. Keza evlenmek ve sakal bırakmak gibi fiiller dahi İslâm'dan evvel de mevcuttu. Lâkin İslâm dini bunları en güzel şekle ve insanlığa yakışır bir tarza getirdi. Keza yazı ve harf işi dahi İslâm'dan evvel vardı ve hâkeza...

Demek herşey, her mes'ele ve her hâl bizzat İslâm'ın öz kaynağından gelmiş olması şart değildir. Yeter ki, cahilî âdetler gibi bazı pis ve kerih şeyler tarzında olup İslâmca reddedilmiş olmasın.

Faraza, Ebced ve Cifir ilmi, İslâm'dan önce bazı yahudî ve Hristiyan âlimleri tarafından bazı şarlatanlıklarda kullanılmış olsa dahi, lâkin İslâm'a girdikten sonra, yani bu ilim İslâmlaşınca, başta İmam-ı Ali ve Ca'fer-i Sâdık ve Muhyiddin-i Arabî ve İmam-ı Gazalî ve Beyazıd-ı Bistamî gibi İslâm büyükleri onu çok hayırlı ve menfaatlı işlerde istimâl ettiler ve onu hakikî gaye ve hedefine yönlendirerek nurlandırdılar. Bu dediklerimizin isbatı gelecektir.

Hem Ebced ve Cifir, İslâm'a girdikten sonra da, bazı nâ-ehillerce su-i isti'mal edilip asıl mecrasından saptırılmış da olabilir. Amma bu, onun asliyetine ve hayırlı cihetine bir zararı dokundurmaz. Çünki her meslekte nâ-ehille-

rin karışması ile, onun bazı taraflarını kötü ve dûn işlerde isti'mal etmiş olabilirler. Lâkin hiçbir zaman o gibi su-i isti'mal fiilleri noktasından o mesleğin veya o ilmin esas kıymetine ve hayırlı kaidelerine bakılmaz ve bakılmaması lâzımdır.

Bununla beraber, Cifir ve Ebced ilmine bazı İslâm âlimleri tarafından itiraz edilmiş ve hattâ reddedilmiş de olabilir. Hattâ bazıları yanlış olarak: "Onunla uğraşmak haramdır" demiş de olabilirler. Amma bu mes'elede İslâm âlimlerinin cumhuru ne demişler, onu bilmek lâzımdır. Evet cumhur-u ülemanın fikri, Cifir ilmi hakkında müsbet olduğu ilerde ispatlanacaktır.

"Hadîs İlmi" bölümünde kaydettiğimiz gibi; çeşitli meşreb ve meslek sahibleri olan İslâm âlimleri, âdeta her şeye, her mes'eleye itiraz edebilmişler. Hattâ İmam-ı A'zam'a ve İmam-ı Şafiî'ye bile bazı hususlarda haksız olarak ağır ittihamlarla itiraz eden âlimler de bulunmuş. Lâkin sonra cumhur-u ülemaca tebeyyün etmiş ki; o gibi mu'terizlerin itirazları mes'eleyi ve hakikat-ı hâli bilmemelerinden ve kavrayamamalarından ileri gelmiş bir su-i zandan ibaret olduğu anlaşılmıştır.

Öyle ise, her mes'elede ve her ilimde mutlaka ihtisas, meleke ve rüsûh lâzımdır. Bir kimse ihtisası dışındaki bir mes'eleye itiraz etse de, gabavetinin neticesi olur. Eğer birisi, yani bir âlim: "Ben İslâm'ın bütün ilim dallarını en iyi şekilde biliyorum!" deyip dava etse, herhalde cehaletini ilân etmiş olur. O halde herkes mütehassıs olduğu ilminden konuşabilir. Yani haddini bilip aşmaması lâzımdır.

* * *

GİRİŞ

EBCED VE CİFİR İLMİ MES'ELELERİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ

وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ

Cifir ve Ebced ilmi, Risale-i Nur'un az bazı yerlerinde maksud-u bizzat olarak değil, bir âlet ve bir vasıta olarak isti'mal edilmiş ve bulunmuştur. Bu ilmin gaybî, sırrî ve hattâ edebî bir istihrac âleti ve vasıtası olduğu, ehli olan ülema arasında mütearife bir hakikat halini almıştır. Bu ilmi esasıyla bilmeyen, içine girmeyen, dışarıdan ve uzaktan ona itiraz eden bir takım ülemalar da bulunmuş ve bulunabilir. Bir âlimin bu ilmi kabul etmemesi, dinî ve akidevî bakımdan bir günah, bir mahzuru olmadığı gibi; içine girip, onunla meşgul olmayı abes ve boş birşey sayması dahi normal sayılabilir. Ancak içine girip tahkik yapmadan, mahiyet ve asliyetini iyice öğrenmeden, ona karşı bir nevi ecnebî kaldığı halde, kökten i'tiraz edip reddetmesi ise, en azından bir cehalettir. Çünki: "İnsan bilmediğine düşmandır" hakikat ve kaidesi altına girmiş olur.

Şimdi bu ilmin, bazı İslâm âlimleri arasında hususî şekilde mütedavil ve meşhur ve medar-ı istihrac olduğu halde; öbür tarafta bir kısım ülemanın red ve itirazına hedef olmasıyla, hakikat ve mahiyeti nedir? diye bir araştırma yapacağız.. ve onun etrafında bulunabilen bir kaç istifhamlı sualleri cevablandırmaya çalışmakla mahiyetine bakacağız:

Birinci Sual: Ebced nedir, Cifir Nedir?..

İkinci Sual: Bu ilmin esası nereden gelmiş? Kur'an'ın ve menba-i Risaletin öz kaynağından mı? Yoksa hâriçten midir?..

Üçüncü Sual: Kur'an-ı Hakîm'de bu ilme dair herhangi bir delâlet ve işaret var mıdır?..

Dördüncü Sual: Peygamber'in (A.S.M.) hadîslerinde ona dair herhangi bir ifade ve beyan var mıdır?..

Beşinci Sual: Hadîs-i şeriflerde ona dair ifadeler varsa, ona teşvik mi, yoksa red ve tenfir tarzında mıdır?..

Altıncı Sual: Sahabe veya Tabiîn'den bu ilimle uğraşan olmuş mudur?..

Yedinci Sual: Sahabe ve Tabiîn'den sonra, hangi sınıf âlimler onunla uğraşmıştır?..

Sekizinci Sual: Hurûfîcilikle, Cifir ve Ebced ilmi arasında bir münasebet, bir bağlantı var mıdır?..

Dokuzuncu Sual: Bu ilimle meşgul olmuş olan âlimler, onu nasıl, nerede ve ne için kullanmışlardır?..

Onuncu Sual: Bu ilmin âletliği ve vasıtasıyla istihrac edilen gaybî sırlar, tekellüflü bir sun'ilikle mi, yoksa ilhamlı ve ihtarlı bir hal ile midir?..

Onbirinci Sual: Esrar-ı huruf tabir edilen Tılsım ve Havas ilmiyle, Cifir ve Ebced ilmi aynı mıdır? Ayrı ayrı mıdırlar?..

Onikinci Sual: Bu ilim, İslâm'ın akidesi ve zarurî ilimlerine dâhil midir, değil midir?..

İşte tahmin ediyoruz ki; bu suallerin cevabları delilli ve ispatlı olarak verildikten sonra, hakikat meydana çıkacaktır. Hem eğer suallerin cevablarında, onu menfice reddeden bir durum meydana çıkmazsa, o zaman Cifir ve Ebced bir derece makbul olan ilimlerden de sayılabilir. Hiç olmazsa, merdud ile makbul arasında kalan, mübah bir ilim olur. Şâyet kabul yüzü gösteren emare ve işaretler onun lehinde tezahür ederse, o durumda reddedilmesi mümkün olmayan, makbul amma hususî bir ilim hâlini almış olur.

TENBİH: Cifir ve Ebced ilmi hususunda yapacağımız bu araştırma, herkesi ona davet etmek için değildir. Zaten böyle bir davetin ne icabı ve ne de imkânı vardır. Zira bu ilim hususîdir. Hassas ve ferasetli ve te'vil ilmine âşina ve mazhar bazı zâtların onunla hâs olarak bazı istihracları yapmaya mahsus sırlı bir ilimdir. Amma araştırmamız inşâallah bazı kimselerin, bilmedikleri halde müstebidane ilimfuruşluk yaparak, boş yere olan itirazlarını onlara döndürüp ağızlarında bırakacak ümidindeyim.

Bununla beraber itirazlar, tenkidler bitmeyebilir. Amma o itirazlar ve tenkidlerin gerçek bir asıldan gelip gelmediği hususunda, araştırmamız bir ölçü olacağını da ümid ediyorum. Tevfik ve hidayeti Allah'tan istiyoruz.

——— oOo ———

ONİKİ SUALİN CEVABLARI

Sual-1: Ebced nedir, Cifir nedir?..

Cevab: Ebced ve Cifir, mahiyet ve sonuç itibariyle ikisi aynı mânaya bakıyorsa da, lâkin sûret ve şekil itibariyle ayrı ayrı şeylerdir. Şöyle ki:

A- ***Ebced Mes'elesi:*** Ebcedin kelimeleri İslâm'ın zuhûrundan evvel, iki ehl-i kitap olan Yahudî ve Hristiyanlarda altı kelime ile, yirmi iki harf şeklinde isti'mal edilmekteydi. Çünki İbranî ve Süryanî lisanlarında hecâ harfleri o kadardır. Sonra, İslâm âlimleri Kur'an harflerinin tamamı olan 28 harfi tamamlamak üzere, altı harfi daha içine alan iki kelimeyi ona ilave ettiler.

İslâm'dan evvel اَبْجَدْ هَوَّزْ حُطِّى كَلَمَنْ سَعْفَصْ قَرَشَتْ olarak yirmiiki harfi içine alan şekliyle gelmişken, İslâm âlimleri ona ثَخَذْ ضَظَغْلاً kelimelerini ilâve ettiler. Ancak son kelimenin son harfi Ebcedden değildir. O kelime bir mânayı ifade etmesi için ضَظَغْلاً deki لا ilâve edilmiştir.(*)

Bu kelimelerin herbirisi, Süryanî ve İbranî dillerinde aynı zamanda birer mânaya da geliyordu. Hattâ Tılsım ve Havas ülemasına göre; "Bu kelimelerin herbirisi Allah'ın birer ismidir." diye kaydetmişlerdir. Bu husus Şems-ül Maarif gibi Havas kitaplarında mevcuddur.

İslâm'dan evvel ehl-i kitap âlimlerince de tesbit edilip kabul edilmiş olan اَبْجَدْ هَوَّزْ حُطِّى كَلَمَنْ سَعْفَصْ قَرَشَتْ ثَخَذْ ضَظَغْ in sırasına göre herbir harfe rakam olarak bir sayı değeri verilmiş. Şöyle:

Elif: 1, Be: 2, Cim: 3, Dal: 4, He: 5, Vav: 6, Ze: 7, Ha: 8, Tı: 9, Ya:10,

Kâf: 20, Lam: 30, Mim: 40, Nun: 50, Sin: 60, Ayın: 70, Fe: 80, Sad: 90, Kaf: 100

Ra: 200, Şın: 300, Ta: 400, Se: 500, Ha: 600, Zal: 700, Dad: 800, Za: 900, Gayın: 1000

(*) Ebced mes'elesi için tarihî geniş ma'lûmat isteyenler, Doç.Dr. İsmail Yakıt'ın "Türk-İslâm Kültüründe Ebced Hesabı" adlı kitabı sh: 23-38'e bakabilirler.

İslâm âlimleri de, gelen bu tarzı aynen benimsemiş ve çeşitli mes'eleler ve hususlarda isti'mal etmişlerdir.

Meselâ kimisi, İbn-i Havkal gibi, dünyanın sûret ve haritasında rakamlar yerine Ebced harflerini kullanmışlardır.

Kimisi de, Ebu-l Fida' gibi; Takvim-i Büldan'dan (memleketlerin takvimi) rakama ait hususlarda bu harfleri kullanmışlardır. (*)

Kimisi dahi şiir ve edebiyatta, kitabe ve sair gibi şeylerde tarih düşürmek üzere, Ebced sırasına göre olan harflerden müteşekkil, o tarihi söyleyen bir kelime bulmuşlardır.

Nihayet kimileri de, başta İmam-ı Ali ve Ca'fer-i Sâdık ve Muhyiddin-i Arabî misillü zâtlar, bir kısım âyet ve hadîslerin bazı kelimelerinden Ebced hesabıyla gaybî işleri istihrac etmede kullanmışlardır.

Daha sonraları ise havas, tılsımat ile uğraşan bazı ülema, Ebcedi iki tarzda hesablayarak, bazı âyetlerin tılsım ve tevafuklarını vücuda getirmişlerdir. Ebcedin bu iki tarzını "El-Cümmel-ül Kebir" ve "El-Cümmel-üs Sagir" diye adlandırmışlardır. El-Cümmel-ül Kebir, "Büyük Cümmel", Ebcedin "Ebced, hevvez, huttî... ilh." sıralanan harflerin değer hesabı üzerinedir ki, buna "Hesab-ül Cümmel" de denilir. (**) El-Cümmel-üs Sagir "Küçük Cümmel" ise, mevcud İslâm harfi elif-bâ sırasına göre, harflere rakamlar tatbik edilerek hesablanır.

B- *Cifir Mes'elesi:* Türkçe telaffuzunda yanlış olarak Cifir diye kullanılıyorsa da, aslı Arabça'da "Cefr"dir. Lügat mânası: "Dört aylık keçi oğlağı veya küçük buzağı" demektir. Bu ilmin bu lâkabla iştiharının sebebi: Bir rivayette, İmam-ı Ali'nin (R.A.), diğer bir rivayette Ca'fer-i Sâdık'ın bu ilmin esas plân ve krokisini bir küçük buzağı derisine yazmış olmasından ötürüdür.

İleriki sahifelerde arz edeceğimiz üzere, bu ilmin esası, Hazret-i Peygamber'in hususi irşad ve talimiyle Hazret-i İmam-ı Ali'den gelmektedir. İmam-ı Ca'fer-i Sâdık ise, onu genişçe bazı kaideler altına aldığı mervîdir.

Bu ilim, sadece Ebceddeki harflerin değerlerine göre, bazı âyât ve ehadîsin gaybî olan sırlarını istihrac etmekten ibaret değildir. Yine ileride İmam-ı Ali'nin "El-Cefr-ül Câmi' Ven-Nur-ul Lâmi" eserinden nakledeceğimiz üzere, Cifir ilminin daha bir çok vecih ve tarafları da vardır.

Meşhur feylesof İbn-i Haldûn, "Mukaddeme" adlı eserinde (***) bu ilmin ta'rifine kısaca temas etmiş, ancak mes'eleye fazla akılcılık yaklaşımıyla

(*) Fehris-ü Ehadîs-il Müstedrek – Dr. Yusuf El-Meraşlı sh: 19-20
(**) Mukaddemet-ü İbn-i Haldûn sh: 333
(***) Mukaddemet-ü İbn-i Haldûn sh: 334

bakmıştır. İmam-ı Ca'fer-i Sâdık'tan şöhretle nakledilmiş olan bu ilmin yazılı belgelerini göremediğinden yakınmıştır. Bu arada bazı zâtların bu ilme dayanarak keşif ve istihraca dair bazı tarihlerin de, dava edildiği gibi zuhur etmediğine itiraz etmiştir.

Bu zâtta akıl ve felsefe ziyade hâkim olduğu için, keşfen veya istihracen bildirilen her bir hâdisenin te'vilsiz, ta'birsiz ve tagayyürsüz aynı aynına çıkmasını beklemiştir. Amma düşünememiştir ki; evliyanın keşif ve istihracları, bazan küçük ve cüz'î bir hâdiseyi, büyük ve umumî olarak.. umumî ve büyük bazı hâdiseleri ise, cüz'î ve mahallî sûrette hissetmeleriyle; misal olarak; Bağdat'ta olacak bir hâdiseyi İstanbul'da olacağını.. yahut hususî bir yerde vuku' bulacak olan bir durumu, umumî ve her yerde zuhur edeceğini nazara almamalarıdır. Bunda da gayb perdesi altındaki hâdiselerin; eğer evliyanın keşfen hissettikleri tarzda aynı aynına zuhurları tahakkuk etmiş olsaydı, tabiî ve tesadüfî addedilmesine sebeb olacağı gibi; emir, irade ve meşiet-i İlahiyenin hâkimiyet ve hükümranlığı da zedelenmiş olacaktı.

Nitekim Osmanlı Devleti'nin son devrinin büyük ve muhakkik âlimlerinden olan Muhammed Zihni Efendi de, İbn-i Haldûn'un şu akılcılık yaklaşımına itiraz etmiş ve bazı hâdiseleri misal göstererek onun felsefî görüşünün yanlışlığını göstermiştir. (*)

Şems-ül Maarif-il Kübra müellifi, büyük veli Şeyh Ahmed El-Bûnî Hazretleri Cifir mes'elesi hakkında der ki: "İmam-ı Ca'fer-i Sâdık demiştir ki: Cefr-i Ahmer "Kırmızı Cifir" Cefr-i Ebyaz "Beyaz Cifir" ve Cefr-i Câmi' "Geniş ve umumî Cifir" her üçü de bizdendir... Ve İmam-ı Ca'fer'in evlâdından olan büyük bazı ülema, bu ilmin esrarına vâkıf olmuşlardır." ilh. (**)

Yine Şeyh Ahmed El-Bûnî der ki: "Sahih bir senedle İmam-ı Ca'fer-i Sâdık'tan Cifir ilmi ve kaideleri ülemaya intikal etmiştir." (***) Ve nihayet Şeyh Ahmed El-Bûnî Hazretleri Cifir ve Ebced'in umumî kaidelerinden bazılarını ve onu kullanma usûllerini kitabında yazmıştır.

Bu hususta daha geniş bilgi için, Nur-ul Ebsar eseri sh: 161 ve Edeb-üd Dünya Ve-d Din Kitabı sh: 23-25 gibi eserlere bakılabilir.

Hülâsa: Cifir ilmi, geniş bir ihataya sahiptir denilebilir. Ebcedî harflerin değerleriyle bazı sırları istihrac etme işi, Cifir ilminin sadece bir dalıdır. İnşâallah ileriki sahifelerde bu davanın bazı nümûneleri gösterilecektir.

* * *

(*) Türkçe Terceme Meşahir-ün Nisa – Muhammed Zihni sh: 1/390
(**) Şems-ül Maarif sh: 335
(***) Aynı eser sh: 363

Sual-2: *Bu ilmin esası nereden gelmiş? Kur'an'ın ve menba-ı Risalet'in öz kaynağından mı? Yoksa hâriçten midir?..*

Cevab: Giriş kısmında, bu ilmin aslının İslâm'dan önce de Yahudî ve Hristiyan âlimleri nezdinde bulunduğunu kaydetmişiz. O ise, Şems-ül Maarif kitabı sahibine göre, bu ilmin aslı Süleyman Aleyhisselâm'ın veziri ve celb ilmi âlimi Asaf bin Berhiya'ya dayandığını kaydetmiş. (*)

Amma Kur'an'dan ve Menba-ı Risalet'in öz kaynağından olup olmadığı sualine karşı deriz ki:

Zâhiren ve sarih olarak Cifir ve Ebced'in esasları Kur'an'dan ve hadîslerden gelmiş olduğu hakkında kesin bir mâlumat yoktur, yani görülmemiştir. Amma Kur'an'ın îmalı işaretlerinde ve hadîslerin onu reddetmeyip kabul ettiğini gösteren delâletlerinde bazı emareler vardır, şöyle ki: Evvelâ Kur'an'ın îma ve işaretlerinde hafî de olsa bazı emarelerin bulunduğu iki vecih iledir:

Birisi: Kur'an'ın umumî ifadelerinde, sık sık eşyanın ve mahlûkatın hesablı kitaplı bir tarzda olduğundan ve hattâ yağmurun tanelerinin belli ve muayyen miktarlarda bulunduğundan bahseden âyetlerin lisan-ı hal îmalarında, elbette hesaba ve kitaba dayanan Cifir ve Ebced ilminin de Kur'an ilminin ihatasında bulunduğuna işaret vardır denilebilir.

İkinci Vecih: Büyük İslâm âlimlerince, Ebced ve Cifir hesabıyla Kur'an'ın âyetlerinden çıkarılmış yüzlerce hâdiselerin doğruluğu dahi, Kur'an'ın kelime ve harflerinde Cifir ilmine dahi müraat edilmiş olduğunu gösterir. Bu mes'eleyi üçüncü sualin cevabında bazı âyetler nümûne verilerek kâfi izah verileceğinden burada bu kadarıyla bitiriyoruz.

Sâniyen: Hadîs-i şeriflerde ise, Cifir ve Ebced ilminin esaslarını vaz' ederek değil, amma onu kabul edip reddetmediğini ve bir derece ona teşvik ettiğini gösteren ifadeler vardır. Bu hususun ise, Dördüncü Sualin cevabında misaller ile ispatı yapılacağından burada bu kısa işaretle iktifa ediyoruz.

* * *

Sual-3: Kur'an-ı Hakîm'de Cifir ve Ebced İlmine dair herhangi bir delâlet ve işaret var mıdır?..

Cevab: İkinci Sualin cevabında denildiği gibi; Kur'an'ın sarahatında öyle bir şey yoktur. Amma lisan-ı haliyle âyetlerinin ifadelerindeki îma ve işaretlerin remzleriyle; "Evet vardır!" denilebilir. Şöyle ki:

Madem Kur'an-ı Hakîm, sihir ilmini ve fiilen onun yapılmasını ve ona tevessül edilmesini sarihan men' ve haram olarak gösterdiği tarzda, Cifir ve Eb-

(*) Aynı eser sh: 335

ced ilminin haramlığına, yasaklığına dair herhangi bir şeyin zikri yoktur. O halde, onu îma ve işaretlerinde birçok şey gibi muhafaza etmektedir denilebilir. Zira madem Kur'an-ı Hakîm'de, Rabb-i İzzet bütün haşmet ve heybetiyle وَلاَ رَطْبٍ وَلاَ يَابِسٍ اِلاَّ فِى كِتَابٍ مُبِينٍ (En'am Sûresi âyet: 59) yani "Yaş ve kuru ne ki varsa mutlaka Kitab-ı Mübîn'de mevcuddur." diye ferman ediyor.

O halde ve elbette Cifir ve Ebced ilminin esasları da Kur'an'ın işarî ve remzî mânalarının perdeleri altında bulunmaktadır denilse herhalde hata olmaz. Çünki "Kitab-ı Mübîn" bir kavle göre Levh-i Mahfuz, diğer kavle göre Kur'an-ı Kerim'dir. Hakikatta her iki kavlin neticesi de aynı kapıya çıkar. Diyelim, "Kitab-ı Mübîn"i biz Kur'an değil de, sadece Levh-i Mahfuz kabul ettik. O durumda, Levh-i Mahfuz'da Kur'an dahi mevcud olduğundan yine netice bir olur.

Hem .الخ...مَا فَرَّطْنَا فِى الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ (En'am Sûresi, âyet:38) Meâli: "Biz Allahu Teâlâ hiçbir şeyi bırakmadık, illâ onu Kitab'da yazmışız."

Şimdi bu âyetteki "Kitab" lafzı da, yine ya Kur'an'dır, yahutta Levh-i Mahfuz'dur. Netice olarak üstteki âyetin aynı mânasındadır.

Sâniyen: Kur'an-ı Hakîm bir çok âyetlerinde, herşeyin hesaplı, kitaplı olduğunu, sayı ve adetlerinin mâlum ve muayyen bulunduğunu ve saire sık sık ilân etmektedir. İşte biz de o âyetlerden bazılarını buraya kaydetmek istiyoruz:

Meselâ: وَكُلَّ شَيْءٍ اَحْصَيْنَاهُ فِى اِمَامٍ مُبِينٍ (Yâsin Sûresi âyet: 12)

Meâli: "Hem herşeyi biz, İmam-ı Mübîn'de saymışızdır."

Ve meselâ: ...يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِى الْاَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا

(Hadid Sûresi âyet: 4)

Meâli: "Allah-u Teâlâ; yere, yani toprağa giren ve ondan çıkan, göklerden inen ve yerden göklere yükselen herşeyi bilmektedir."

Ve: وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ اِلاَّ بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ (Hicr Sûresi âyet: 21)

Meâli: "Herşeyin hazinesi ancak bizim yanımızdadır. O hazinelerden indirdiğimiz herşey belli bir miktar dâhilindedir."

Ve: وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ (Ra'd Sûresi âyet: 9)

Meâli: "Herşey Allah'ın yanında belli ve muayyen bir ölçü iledir."

Ve daha bu mânadaki âyetler çoktur.

Görüldüğü üzere bu âyetler sayıdan, adetten, miktardan ve ölçülerden bah-

sediyorlar. Elbette bunların sarih mânalarıyla Allah'ın azametini, kudretini ve lâtifliğini ilân ederek, imanın takviyesine medar olma ciheti herşeyin başındadır. Amma aynı zamanda lisan-ı hal îmalarıyla da; insanları ölçü, miktar ve sayı hesablarına teşvik edici bir hal gösteriyorlar gibidir. Elbette Cifir ve Ebced ilmini de manevi olarak irade etmişlerdir denilebilir.

Sâlisen: Hadîste ona işaret olduğu gibi; Kur'an'daki ondört sûrenin başlarındaki mukatta' harflerin çeşitli ve sırlı ve gizli mânaları olduğu halde, Cifir ve Ebced hesablarıyla da bir vecih ile alâkadar oldukları muhtemeldir. Çünki bazı yüksek âlimler o yolda kanaat izhar etmişlerdir. İleride örnekleri gelecektir.

Râbian: Eskidenberi Kur'an'ın bu mukatta' harflerinden başka, sair kelimatından ve harflerinden Ebcedî ve Cifrî hesabla bazı istihracların yapılmış olması ve çoğu zaman bu istihracların mutabık ve doğru çıkması dahi, Kur'an'ın kâinatı içine alan ilminin ve mânaların denizleri içinde elbette şu Ebced ve Cifir ilmi dahi müraat edilmiş olduğu anlaşılmakta ve hususî şekilde hissedilmektedir.

* * *

Sual-4: Peygamber'in (A.S.M.) hadîslerinde Ebced ve Cifire dair herhangi bir ifade ve beyan var mıdır?..

Cevab: Evet, vardır ve üç tarzdadır.

1- Hafif bir îma ile teşvik etmesi...

2- Sual eden Yahudî âlimlerine aynı ilimle cevab vermesi...

3- Ve ona gizli ve hafif sûrette işaret etmesi tarzındadır...

Birinci Tarz: Ebcede teşvik eden bir hadîs-i şerif şöyledir:

عن ابن عبّاس (رض): تَعَلَّمُوا اَبْجَدَ وَ تَفْسِيرَهَا. وَوَيْلٌ لِعَالِمٍ جَاهِلٍ، تَفْسِيرُهَا:
اَلِف اَللّٰهُ وَاِلَى اللّٰهِ وَحَرْفٌ مِنْ اِسْمِ اللّٰهِ..وَالْبَاءُ فَبَرْوُ اللّٰهِ..وَالْجِيمُ فَبَهْجَةُ اللّٰهِ..
وَالدَّالُ فَدِينُ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ... (*)

Meâli: "Ebcedi ve tefsirini öğreniniz! Veyl olsun câhil âlime!.. Elif, Allah ve İllallah'tır. Yahud Allah isminden bir harftir. "Ba" Allah'ın halk ve icadıdır. "Cim", Allah'ın behcetidir. "Dal" ise, Allah'ın dinidir."

Mu'cemü Mustalahat Es-Sufiye'de hadîsin metni şöyledir:

(*) Müsned-ül Firdevs 2/43 ve Mu'cemü Mustalahat Es-Sufiye – Dr. Abdülmün'im El-Hafnî sh:8

وَيْلٌ لِعَالِمٍ جَهَلَ مِنْ تَفْسِيرِ الْاَبْجَد. وَ مَعْنَى (اَبْجَدُ) اَىْ وَجَدَ آدَمَ فِى الْمَعْصِيَّة.
وَ (هَوَّزْ) اَى اتَّبَعَ هَوَاهُ فَزَالَ عَنْهُ نَعِيمُ الْجَنَّة. وَ (حُطِّى) اَىْ حَطَّ عَنْهُ ذَنْبُهُ بِالتَّوْبَة
وَالْاسْتِغْفَارِ. وَ (كَلَمَنْ) اَىْ مُتَكَلِّمٌ بِكَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ بِالْقَبُولِ وَالرَّحْمَة. وَ
(سَعْفَصْ) اَىْ ضَاقَتْ عَلَيْهِ الدُّنْيَا فَفُوِّضَتْ عَلَيْه. وَ (قَرَشَتْ) اَىْ اَقَرَّ بِذَنْبِه
فَبُرَّ عَلَيْهِ بِالْكَرَامَة. وَ (ثَخَذْ) اَىْ اَخَذَ مِنَ اللّٰهِ الْقُوَّة. وَ (ضَظِغْ) اَىْ شَجِّعْ
عَنْ وَسْوَاسِ الشَّيْطَانِ بِعَزِيمَةِ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰه

Bu hadîsin meâli biraz değişik ve uzuncadır. Ben de evvelkisinin meâline iktifaen sarf-ı nazar eyledim.

Bu hadîs, belki meşhur ve mütedavil hadîs kitaplarında bulunmayabilir.. ve bu durumuyla zaif bir hadîs de olabilir. Amma bu gibi makamlarda hüccetli ve geçerlidir. Çünki hiç olmazsa bir ilme teşvik ediyor. Hadîsin bu noktadaki hafî bir iması dahi büyük ehemmiyeti haizdir.

İkinci Tarz: Sual eden yahudî âlimlerine Resulullah (A.S.M.) aynı ilim ile cevab vermesi hâdisesini bildiren şu gelen rivayettir:

Yahudî âlimlerinden Ebu Yâsir bin Ahtab, bir kısım yahudî âlimleriyle birlikte, Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) yanından geçtikleri bir sırada, Resul-i Ekrem (A.S.M.) Fatiha Sûresiyle, Bakara Sûresinin başı olan

الم * ذٰلِكَ الْكِتَابُ لاَ رَيْبَ فِيهِ...الخ. âyetini okuyordu. Ebu Yâsir'in kardeşi Huyey bin Ahtab bunu işitti, kendi kardeşi Ebu Yâsir'e dedi ki: "Biliyor musunuz, ben Muhammed'i dinledim, ona nâzil olmuş olan Kur'an'dan

الم * ذٰلِكَ الْكِتَابُ...الخ. yı okuyordu."

Yahudîler dediler: "Sen bizzat ondan bunu dinledin mi?"

O dedi: "Evet, aynen dinledim."
Bunun üzerine, Huyey bin Ahtab ve Ebu Yâsir, bazı yahudî âlimleriyle birlikte kalkıp Resulullah'a geldiler, dediler: "Yâ Muhammed, sana nâzil olmuş olan âyetlerden demin الم * ذٰلِكَ الْكِتَابُ...الخ. yi okuduğunu hatırladın mı?"

Resul-i Ekrem (A.S.M.) dedi: "Evet, hatırladım."

Dediler: "Bu, sana Cebrail vasıtasıyla Allah'tan geldi değil mi?"

Dedi: "Evet aynen öyle..."

Yahudîler dediler: "Senden evvel gelmiş Peygamberlerden hiç birisinin müddeti ve ümmetinin zamanı seninkinden gayrı bilinmemektedir. Bu âyete

göre, senin ümmetinin ömrü çok azdır.." Ve Huyey bin Ahtab yanındaki yahudîlere dönerek dedi ki: "Elif birdir, Lâm otuzdur, Mim ise kırkdır. Tamamı yetmişbir sene eder. Öyle ise, siz ey yahudîler! Ümmetinin ömrü sadece yetmişbir sene olan bir Peygamberin ümmeti olur musunuz?"

Sonra Peygamber'e dönerek dedi: "Yâ Muhammed! Senin yanında bu âyetten başka bir şey var mıdır?"

Resul-i Ekrem (A.S.M.) dedi: "Evet vardır..."

Dedi: "Nedir?"

Dedi: المص

Huyey bin Ahtab bunu hesaplayınca dedi ki: "Bu evvelkinden daha ağır ve uzundur, yüz altmış bir sene eder."

Huyey yine sordu: "Dahası var mıdır?"

Resul-i Ekrem (A.S.M.): "Evet var" dedi.

Huyey: "O hangisidir?" dedi.

Resul-i Ekrem (A.S.M.) الر kelimesini söyleyince, Huyey: "A.. bu daha ağır ve uzundur, ikiyüz otuzbir sene eder."

Yine Huyey Peygamber'e sordu: "Bundan başka da var mıdır?"

Resul-i Ekrem (A.S.M.): "Evet var" dedi ve الر yı okudu.

Yahudî Huyey bunu duyunca daha da afalladı, "Bu daha ağır ve uzun ve ikiyüz yetmişbir sene eder." dedi.

Huyey bütün bunları Peygamber'den duyunca: "Yâ Muhammed! Senin emrin, işin bizi şaşırttı. Bilemiyoruz, müddetin az mıdır, yoksa çok mudur?" Ve kalktılar gittiler. Giderken yolda Ebu Yâsir, kendi kardeşi Huyey'e ve beraberindeki yahudî âlimlerine dedi ki: "Mümkündür; bütün bu rakamların toplamı Muhammed'e verilmiş olsun. Bunların yekûnu ise, yedi yüz kırk üç yıldır."

İşte bu rivayet, iki tarzda ve iki kanal ile gelmiş. Birisi: Meşhur İbn-i İshak'ın tarihinde ve bu arada Buharî'nin tarih kitabında ve İbn-i Cerir'in tefsir ve tarih kitaplarında rivayet etmişlerdir.

İkincisi: İbn-ül Menzer ve İbn-ü Cüreyc kitaplarında ayrı bir kanaldan tahric etmişlerdir.

(Me'haz için, bakınız: Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur – İmam-ı Suyutî 2/22, Mukaddemet-ü İbn-i Haldûn sh: 332, Kitab-ut Teshil Li-Ulûm-i Tenzil sh: 35,

Tefsir-i İbn-i Cerir 1/68-71, Tefsir-i İbn-i Kesir 1/37 ve keza Tefsir-ül Kebir F.Razî 2/7)

Her ne kadar bu rivayet ve haber dahi -bir çok mes'eleler gibi- hakkında kelâm edilmiş olsa da, sadece zaif hadîsler sınıfından olabilir. Hiç kimse de buna mevzu'dur diyememiş. O halde bu gibi makamlarda bir hüccet sayılır.

Netice olarak: Rivayetteki hâdise hakikattır ve Ebced ilmi hususunda Peygamber'in (A.S.M.) kabulünü göstermektedir diyebiliriz. İtirazcılar bilmedikleri halde itirazlarına devam edebilirler. Ne ederlerse, etsinler. Hakikatta hak olan bir mes'eleye hiçbir te'siri olmaz.

Üçüncü Tarz: Ebced ilmine işarî ve imaî şekilde bakan şu gelen iki sahih hadîs-i şeriftir:

Birinci hadîs: ...اَصَابِعُ الْيَدَيْنِ وَالرِّجْلَيْنِ سَوَاءٌ (El-Feth-ül Kebir Suyutî 1/189 Ebu Davud'dan naklen)

Sahih olan hadîsin bu cümlesinin meâli: "El parmaklarıyla, ayak parmakları müsavidir. Yani aynı sayıdadır."

Bu hadîsin zâhir mânası, bir çeşit malûmu i'lâm gibidir. Zira herkes bilir ki: El parmaklarıyla, ayak parmakları aynı sayıdadır. O halde, başka bir mânaya işareti olması lâzımdır. Yani: Herşey belli ve muayyen bir sayı, bir miktar dâhilindedir. Öyle ise, Ebced ve Cifir ilminin esası olan sayı ve ölçü ve adede işaret ediyor, denilebilir.

İkinci hadîs: اِذَا لَقِيتُمُ الْعَدُوَّ فَشِعَارُكُمْ حم لاَ يَنْصُرُونَ (Ebu Davud Cihad/71 ve Müsned-i Ahmed 4/65, 289 ve 5/377)

Bu hadîsi Resul-i Ekrem (A.S.M.) Bedir Harbi'nden bir gün evvel Sahabelerine söylediği mervîdir. Cifir ve Ebced ilminden bahseden bütün ülema, bu hadîsin Ebced ve Cifir ilminin esasına işaret ettiğini yazmışlardır. (*) Yani, Sahabelerinin küffara galebe edeceklerini işaret yoluyla iş'ar buyurmuşlardır.

Kaydettiğimiz şu hadîs-i şerifler, doğrudan doğruya Cifir ve Ebced ilmine işaret eden hadîslerdir. Eğer istikbale bakan ve haber veren hadîsleri dahi bu makamda kaydetmiş olsaydık, bir çok sahih hadîsleri yazabilirdik. Meselâ: Resulullah'ın sırdaşı olan Hazret-i Huzeyfet-ül Yemanî'nin rivayet ve ilânı ki: "Ben şimdiden kıyamete kadar olacak olan hâdiseleri Resulullah'dan dinledim ve aldım." meâlindeki hadîs-i şerifler gibi... Yine de isterseniz bu mevzudaki hadîsleri görmek için, Hadîs Cetvelimizin, Hadîs İlmi Sırlı Hadîsler bölümüne bakabilirsiniz.

* * *

(*) Şems-ül Maarif sh: 64

Sual-5: Hadîs-i şeriflerde Ebced ilmine dair ifadeler varsa (ki, dördüncü sualin cevabında var olduğu görüldü) onu teşvik mi, yoksa red ve tenfir tarzında mıdır?

Cevab: Hadîs-i şeriflerde gayet sarih olarak sihir ilmini, müneccim ilmini, kehaneti ve falcılık gibi durumları reddettiği halde, Ebced ve Cifir ilmini reddedici açık hiçbir beyan ve ifade yoktur. Tam aksine, dördüncü sualin cevabında görüldüğü üzere, kabul ve teşvik emareleri vardır.

* * *

Sual-6: Sahabe ve Tabiîn'den Ebced ve Cifir ilmiyle uğraşan olmuş mudur?

Cevab: Evet, çok az ve nâdir de olsa uğraşanlar olmuştur. Bunlardan birisi ve en birincisi Hazret-i İmam-ı Ali'dir (R.A.) ki, tevatür derecesinde gelen rivayetlerle, Hazret-i İmam'ın bu ilmin üstadı ve müdevvini ve kaidesi koyanı olduğu bilinmektedir. Nitekim, elde mevcud ve matbu' "El-Cefr-ül Câmi" eseri İmam-ı Ali'nin sözlerinden müteşekkil olduğu, yahutta onun hikmetli söz ve yazılarından derlendiği beyan edilmektedir.

Bu eser Mısır'da ve Beyrut'ta ayrı ayrı tab' edilmiştir. Mısır'daki Mekteb-ül Külliyat El-Ezheriye tarafından.. ve Beyrut'ta El-Mektebet-ül Hadîse'de 1971 senesinde tab' edilmişlerdir. İmam-ı Ali'den (R.A.) gelen bu eserde Cifir ve Ebced ilminin ana kaidelerini ve bazı istihrac usûllerini yazmaktadır.

Üst tarafta da kaydettiğimiz vechile Cifir ve Ebced, sadece ebcedî harflerin sırasına göre, harflerin değeriyle âyet ve hadîslerden bazı hâdiseleri istihraçtan ibaret değildir. Bu husus ancak, o ilimden bir tek daldır. Bu ilmin daha birçok dal ve budakları da vardır. Bu kitabın ileriki sayfalarında bazı nümûneleri arzetmeye çalışacağız inşâallah.

İşte Sahabenin en büyüklerinden olan İmam-ı Ali (R.A.)'ın bu ilimle uğraştığını gösteren şu ufacık belge ile de, Sahabelerin umumunun uğraştığı diye değil, amma reddetmediklerini gösteren hepsinin namına İmam-ı Ali'nin şâhidliği kat'î delildir. İlerde Hazret-i İmam-ı Ali'nin bazı kaside ve ifadelerinden de Cifir ve Ebcede işaret eden bazı nümûneler gösterilecektir.

Amma Tabiîn'den Cifir ve Ebced ile uğraşan zâtlardan bâriz olarak isim veremiyeceğiz. Lâkin bazı rivayetlere göre Tabiîn'den olduğu anlaşılan İmam-ı Ca'fer-i Sâdık'ı gösterebiliriz. Çünki İmam-ı Ca'fer, Hicretin 80. yılında doğmuş, elbette Sahabelerden bazılarıyla görüşmüş olması büyük bir ihtimal dâhilindedir. Böylece, Ca'fer-i Sâdık'tan gelen bazı rivayet ve haberleri az yukarda arzetmiştik. Onun hâricinde veya onun evlâdları ve kardeşleri dışında ve hülâsa Sâdât-ı Ehl-i Beyt dışında, onların zamanında yani Tabiîn asrında bu ilimle uğraşanların kimler olduğu hakkında bir mâlumatımız yoktur.

* * *

Sual-7: Sahabe ve Tabiîn'den sonra, hangi sınıf âlimler bu ilimle meşgul olmuşlar?

Cevab: Ebced ve Cifir ilmiyle elbetteki muhaddisler taifesi, usûl-i Şeriat üleması sınıfı, fukaha ve müçtehidler grubu veya Kur'an hâfızları ve tecvidciler zümresi ve akide ve ilm-i kelâm âlimleri herhalde uğraşmış değillerdir. Çünki; bunların başka işleri ve başka vazifeleri vardı. O halde bu ilimle uğraşan ehl-i velâyet ve tasavvuf denilen gönül ehli taifesidir ki, pek çok rivayetler, yazılmış kitaplar bunun delilleridir.

Burada bir mühim nokta vardır ki; İslâm âleminde çeşitli ilim dallarında yetişen âlimlerin herbir sınıfı, hâsseten kendi iştigal mevzuu olan bir ilim dalında ihtisas peyda etmişlerdir. Nasılki meselâ büyük bir müçtehidin sözü, hadîs ilmi usûlünde geçerli olmadığı gibi, fıkıh ve usûl-i şeriatta da tam geçerli olmayıp, hüccet değildir. Hattâ usûl-i şeriatın büyük bir âliminin sözü dahi, füruat-ı şeriat ilminde muteber sayılmamaktadır. Ve hâkeza, herbirisinin kendi ihtisas sahasında sözü hüccet olduğu halde, mütehassıs olmadığı başka ilim dallarında geçerli değildir. Demek ki فَرُدُّوا الْاَمَانَاتِ اِلَى اَهْلِهَا âyetinin işaretiyle, her ilimde ehliyet ve ihtisas kaziyesi geçerlidir ve öyle olması da zarurîdir.

Buna göre meselâ diyelim; Cifir ve Ebced hususunda İbn-i Haldûn gibi felsefe ve kelâmda mütehassıs bir zâtın itirazları vaki' olmuş olsa da, ihtisas sahası olmadığı için sözü hüccet olamaz. Olsa olsa, aklî ve felsefî tahkikatta ve sadece o noktadan nazara alınablir.

* * *

Sual-8: Hurûficilikle Cifir ve Ebced ilmi arasında bir münasebet var mıdır?

Cevab: Aslâ ve kat'â hiçbir münasebet ve müşareketi ve bağlantısı olmadığı gibi, komşuluğu dahi yoktur. Ancak sadece uzaktan bakıldığı zaman bir benzerlik, bir benzetmeklik evhamı söz konusudur. Faraza yakın bir benzerlik durumu olsa dahi, o benzerlik noktasından onu muâhazeye kalkışmak, akıl ve adalet işi değildir. Usûl ilminin مَا كُلُّ مَا يَتَلَئْلَأُ يَحْرُقُ Yani: "Her ışık veren ve parlayan şey ateş değil, yakmaz" kaziyesi gibi; Cifir ve Ebcedi, hurûficiliğe benzetme içinde evhama kapılmak, elbetteki cehâletten olabilir. Nasılki Kur'an-ı Kerim'de Yahudîlerin اِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَوا Yani: "Alış-veriş dahi faizcilik gibidir" diye bir benzetmeye kalkıştıklarında, Cenab-ı Hak: وَاَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَوا ferman buyurmuştur. Yani: "Alış-veriş ile faizciliğin sûreten birbirine benzerlikleri olsa da; Allah alış-verişi helâl, faizciliği de haram kılmıştır."

İşte, Cifir ve Ebced ilmi dahi uzaktan bakıldığı, kat'î tahkiki yapılmadığı zaman sûreten Hurûfîcilik ile bir benzerlikleri görülebilir. Amma yakından bakıldığı, tahkik edildiği zaman, araları cennet ve cehennem kadar uzak olduğu görülecektir. Zira Hurûfîcilik, şirki ve ilhadı ve hulûl ve ittihadı tazammun ettiği ve bunun müessisi olan Fadlullah El-Hurûfî adındaki şahıs ilhad ve küfür ile damgalanıp, İslâm Şeriatıyla katl ve idam (*) edildiği halde, Ebced ve Cifir ilminin üstadı ve bânisi ise, Hazret-i İmam-ı Ali (R.A.) ve bir de evlâdından olan İmam-ı Ca'fer-i Sâdık'tır ki, kitaplarında Cifir ve Ebced ilminden bahseden hiçbir İslâm âlimi onu kötülememiş, men'etmemiştir. Bilâkis İslâm âlimlerinin bir çoğu Cifir ve Ebced ilmini sena ile, i'lâ ile, hürmet ile yâdetmişlerdir. İleride ispatlı delilleri gelecektir.

Bu münasebetle; Hurûfîciliğin ne olduğu, nasıl başladığı, kimin başlattığı ve kimlerin yaymasına çalıştığı hakkında kısaca malûmat vermek istiyoruz.

Bu arada bunu da hemen kaydetmeliyiz ki; sûreten Hurûfîciliğe bir derece benzeyen hatt ve yazı san'atı, mahir hattat ve san'atkârlarının kelime ve harflerle yaptığı bazı şekiller dahi hurûfîcilikle aslâ alâkası yoktur. Meselâ bazıları âyet veya bir hadîsin bir metnini yazarken ibrik şekillerini, ördek veya leylek timsallerini san'at bakımından çıkarmışlardır. Bu ise, hiçbir zaman hurûfîcilik değildir. Belki hatt ve yazının ziyade gelişimiyle san'ata akseden tarafıdır.

Bu mevzu'da hatt san'atının nasıl gelişim gösterdiğini, insan şekillerinde ve ibrik şekillerinde ve hakeza bir çok şekillerde nümûnelerini görmek isteyenleri; "Türklerde yazı san'atı – İsmail Baltacıoğlu, 1959 baskısı sh: 91"e havale ederiz.

Evet, Hurûfîcilik; Râfizîlerin en berbat mefkûrelisi olan İsmailiye mezhebinin Bâtıniye kolundan Fadlullah-il Hurûfî adındaki şahsın "Câvidan-ı Kebir" adlı eserini yazmakla başlamıştır. Bu şahıs, katl olunduktan sonra, kitabının nüshaları Hurûfîciler arasında intişar etti. Bu kitapta Kur'an'ın bazı sûrelerinin başlarında bulunan

كهيعص * الر * الم ve sairenin mukatta' olan gayr-ı mükerrer ondört

harflerinin arasına bazı çizgiler çekerek, bir insanın yüzüne benzetildiği; o ise, bu habis herife göre, bu şekil, -hâşâ- Allah'ın vechi olduğunu.. ve bu yüz, aynı zamanda kendisinin yüzüne de benzediğini, dolayısıyla (hâşâ ve kellâ) Allah'ın kendisinde hulul ile tecelli ettiğini ve saire gibi herzeler kusmuştur.

Bu küfrî mezhebi benimseyen Hasan Sabbah ismindeki şahıs ise, bunu daha ileri götürerek, çok küfrî akideler ortaya atmıştır. Hasan Sabbah, ilk önce Mısır'a gidip Fatimîlerle görüştükten sonra, memleketi olan Horasan'da "Ri"ye

(*) Bu idam, bir şiî olan Timurlenk tarafından Hi.804 yılında emredilmiş olması, daha çok ibretle düşündürücüdür. Bak: Keşf-üz Zünûn 1/587

dönmüş ve burada kendi adına hükûmet kurmuş ve saire... Ölümü Hicrî 518'dir.

Fadlullah-il Hurûfî'nin mezhebini yaymak üzere, Horasan'dan kalkıp, Anadolu'ya gelen onun talebelerinden Aliyy-ül A'lâ ismindeki şahıs da, bir Bektaşî tekyesine girip yerleşmiş ve burada Hurûfîcilik mezhebini yaymaya başlamıştır.

Bu arada, bazı rivayetlere göre meşhur "Nesimî" dahi, yanlışlıkla bu bâtıl mezhebi kısmen hak zannetmiş ve kabul etmiş ve yayılmasını sağlamıştır. O da, nihayet bazı rivayetlerle, şeriatın kılıncıyla, amma bazı zâlim hâkimlerin çok gadirli işkence ve azablarına maruz kaldığı halde, sonuna kadar sabır ve sebat etmiş ve nihayet öldürülmüştür.

İşte çok kısaca olarak Hurûfîciliğin mahiyeti budur. Daha geniş bilgi isteyenler, Kitab-ul Milel Ven-Nihal – Şehristanî 2/31.. ve Keşf-üz Zünûn 1/578.. ve Kamus-ul A'lâm – Şemseddin Sami 5/3414.. ve İslâm Ansiklopedisi, Milli Eğitim Yayınları 1/5-535 ve 598'lere bakabilirler.

Hurûfîcilikle bazı yazı ve hatt san'atında şekiller yapmanın bazılarına göre Ca'fer-i Sâdık'a dayandığı iddiasını da, Şeyh Muhyiddin-i Arabî şiddetle reddediyor. "Kitab-ul Mim Vel-Vav Ven-Nun" Risalesinde kat'iyetle hükmetmiş, demiş ki: "Hatlarla bir takım şekiller yapmanın Ca'fer-i Sâdık'a isnad ve hamledilmesi kat'iyetle yalandır. Çünki İmam-ı Ca'fer-i Sâdık öyle bir şey yapmamış ve yaptırmamıştır." (Mezkûr kitap sh: 6)

Hurûfîcilik hakkında Üstad Bediüzzaman Hazretleri de; Denizli ve Afyon mahkemeleri hâdisesinde bir kısım ehl-i vukuf hocaları hatalı ve bilgisizcesine, Ebced ve Cifir ilmini Hurûfîcilikle iltibas ederek raporlarında Risale-i Nur'daki gaybî istihraclara ilişmelerine karşı şöyle demiştir:

"İlm-i huruf namıyla, eski zamanda cereyan eden ve nâ-ehil bir kısım şarlatanlar dahi onu su'-i isti'mal edip, hafî ilim sırasında gizlenen ve Batıniyyûn taifesinde ehemmiyet verilen Hurûfîcilik ise; hesab-ı Ebced ve tevafukla Risale-i Nur'un beyanatı ki, gayet zâhir ve gözle görünür gibi tarzının, sâbık Hurûfîcilik ile hiç münasebeti olmadığı halde; bunu da, Ehl-i Sünnetçe makbul olmayan Hurûfîcilik deyip sehven bir tezattır, demişler." (*)

Yine ehl-i vukuf hocaları, aynı mevzuda Üstad'ın başka bir yerde, raporun aynı sahifesinde: *«"İlm-i huruf ile, Ebced hesabıyla hüküm çıkarmak, okunması haram ilimlerdendir diye Redd-ül Muhtar Şârihi demiş." demişler.*

Elcevab: Sâbıkan beyan ettiğimiz gibi; su'-i isti'mal edilmiş hafî ilimlerden olan ilm-i huruf başkadır. Risale-i Nur'un Ebced hesabıyla zâhir tevafuk ile

(*) Osmanlıca Şualar sh: 305

(hüküm çıkarmak değil) Kur'an'ın meziyetli nüktelerini ve işaretlerini beyan etmesi, bütün bütün başkadır. Bunda da sehiv var.» (**)

Görüldüğü üzere, adları sanları, resmî mevkileri ve ünvanları şatafatlı olan bu hocalarımızın ne kadar zâhir hata ettiklerini.. ve bir fıkıh kitabından Redd-ül Muhtar ve Şârihi'nin şer'î ve fıkhî ve umumî bir hükmüne dayanarak nasıl sehiv girdabına düştüklerini izah etmeye gerek yoktur. Hazret-i Üstad Bediüzzaman, hiçbir vakit müçtehidler tarafından tedvin edilmiş olan şer'î hükümler hâricinde, yeni bir içtihadla yeni hükümler çıkarmaya teşebbüs etmediği gibi, böyle cifrî ve ebcedî hesaplarla da çıkarmış olduğu müjdeli işaretler ve teşvik edici remiz ve îmalara, hiçbir zaman bu bir hükümdür, bir kaidedir dememiştir, demez ve demesi de mümkin değildir. Fakat gel görelim ki; bizim en yüksek resmî makamlarda bulunan hocalarımız, bu sehivli ve hatalı karara varmaları elbette esef vericidir.

Yine aynı ehl-i vukufun Cifir ve Ebced ilmine, hakikat noktasında çok basit ve mânasız bir itirazlarına karşı Üstad'ın cevabı şöyle olmuştur:

«...Said, Hazret-i Peygamber'e (A.S.M.) ittiba' ettiğini söyler. Halbuki Hazret-i Peygamber'in cifir ve huruf ve tevafuk gibi şeylerden hüküm çıkardığı kat'iyyen vârid değildir?

Elcevab: Kur'an'ın hadd ü hesaba gelmez mânaları, işaretleri, tefsirleri Hazret-i Peygamber (A.S.M.)'dan sarihan görülmüyor. Fakat bütünü o kudsî menba'ın tereşşuhatıdır. İlm-i huruf değil, belki pek zâhir ve hesabî olan hesab-ı Ebced ve gözle görülen tevafuklarla Kur'an'da işarât ve nüktelerin fehmi için bir vesile yaptığım, Hazret-i Peygamber'in (A.S.M.) sünnetine ittibaımıza elbette hiçbir vechile münâfatı olamaz.» (*)

Bu mes'elede de görüldüğü vecihle, ehl-i vukuf hocaları çok basit bir düşünceyle mes'eleye baktıkları görülmektedir. Hem Cifir ve Ebcedle, ne Hazret-i Üstad, ne de ondan önceki evliyalar hiçbir zaman hüküm çıkarmışlar diye bir şey yoktur. Ancak gaybî bazı istihraçlar ve müjdeli ve teşvikli haller ve ince bazı sırlar çıkarmışlardır.

Yine aynı mevzu çerçevesinde olarak, Afyon savcısının da ehl-i vukufun mezkûr raporlarına dayanarak; iddianamesinde iftiralı ve buhtanlı ve gayet câhilâne olan isnadına karşı Hazret-i Üstad şöyle demiştir:

«İddiacının, eski zamanda ehl-i sünnete karşı Hasan Sabbah Batınıyyûn mezhebinde.. ve Şeyh-ül Cebel bir gulat-ı şia tarıkıyla meydana çıkıp siyasî sarsıntı vermeleri gibi, Said'i onlara benzetmesi ve ittiham etmesi pek acib bir

(**) Osmanlıca Şualar sh: 307

(*) Osmanlıca Şualar sh: 478

yanlıştır...» (**)

Az üst tarafta, Hurûfîciliğin yayılmasına çalıştığı söylenen "Nesimî"nin ismi geçmesi dolayısıyla Hazret-i Üstad'ın da, onun ismini zikretmeden, sadece sehven bâtıl bir mezhebi hak zannettiğini, bu yüzden kendisine çok işkenceler yapıldığını ve fakat sabır gösterip azm ü sebat ettiğini şöyle yazmaktadır:

«Eskide bir zât, haksız bir mesleği hak zannederek, ondan aldığı bir muhabbet ile; diri iken derisinin soyulduğuna tahammül ederek kahramanâne bir tavır gösterdiği...» (***)

* * *

Sual-9: Cifir ve Ebced ilmiyle uğraşan âlimler, onu nasıl ve nerede ve ne için kullanmışlardır?

Cevab: Üst taraflarda bir iki yerde işaret ettiğimiz gibi; bu ilmin sahası geniş bir mahiyettedir. Umumuna birden "ilm-i esrar-ı huruf" da denilir. Yani harflerin sırlarına dair ilim.. Bu ilmin en sâde olan kısmı, "Ebced, Hevvez, Huttî" gibi ilh. sırasına göre harflere verilmiş sayı değerleriyle bazı âyet ve hadîslerin gaybî olan sırlarını çıkarma işinde kullanıldığı gibi; edebiyat san'atında, tarih düşürme işinde sun'î olarak da kullanılmıştır. Amma büyük ehl-i velâyet âlimleri onu sun'îlikten âzade olarak ilham ve sünûhat ile gaybî bazı istihraclarda kullanmakla, bu ilmin gerçek kemâlini göstermişlerdir. Edebiyatçıların onunla yaptıkları sun'îce işler ise, bir eğlence kabilindendir. Yani o ilmin gaye ve kemâline uygun bir iş değildir.

Evet, meselâ İmam-ı Ali'nin, Kur'an'ın كهيعص mukatta' harflerinden "Sıffîn Harbi"nin vuku' tarihini çıkarması (*) gibi mühim işlerde isti'maliyle, bu ilmin esas gaye ve hedefini göstermiştir.

Hem İslâm âlimlerinin büyüklerinden olan Rabi' bin Enes demiştir ki: "Kur'an'daki mukatta' olan harflerden herbirisi, Allah'ın bir isminin bir anahtarı veya bir kavmin müddet-i hayatına işarettir. Fakat bunları hakkıyla fehmedip çıkaracak olan ancak Hazret-i İsa'dır." (**)

Ve nihayet bu mes'elede hülâsa olarak diyebiliriz ki: Bu ilimle uğraşan âlimler, evvelâ ve bizzat onun mahiyet ve hakikatına vâkıf başta İmam-ı Ali olarak bir çok ehl-i velâyet onu hakikî gayesinde ve büyük, amma hususî ve gizli işlerde ve müslümanlara hem müjde, hem kuvve-i maneviyelerini takviye edici noktalarda, hem de Kur'an'ın i'cazının bir nev'ini o noktadan izhar etmek

(**) Osmanlıca Şualar sh: 207
(***) Barla Lâhikası sh: 338
(*) Tefsir-i Ruh-ul Maanî – El-Elusî 1/102
(**) Tefsir-i İbn-i Cerir 1/68

vesilelerinde kullanmışlardır.

* * *

Sual-10: Bu ilmin âletliği ve vasıtasıyla istihrac edilen gaybî işler ve sırlar, tekellüflü bir sun'ilikle mi, yoksa ilhamlı ve ihtarlı bir hâl ile mi olmuştur?

Cevab: Araştırmamızın neticesi olarak diyebiliriz ki; bu ilimde sun'îlik kat'iyyen geçerli değildir. Hususan eğer mukaddes olan Kur'an âyetleri ve hadîslerin ifadelerinde gaybî ve istikbalî bir istihrac mes'elesi ise, ilham ve ihtar ve sünûhatların ışıkları altında olmazsa, kuru ve nâkıs ve ruhsuz olurlar. Amma Cifir ve Ebced'in sair dalları ve usûlleriyle, bazı gaybî işlerin durumlarını öğrenmek hususunda olan işlemlerde, kasden teveccüh edilebilmesi mümkün ise de, lâkin kat'î şekilde sır olarak gizli ve hususî kalmasına ve rastgele herkese ifşa edilmemesine a'zamî dikkat lâzım geldiği gibi; (***) Cifir ve Ebced usûlleriyle o gibi işlere teveccüh edenlerin ve uğraşanların, mutlaka salih ve ehl-i takva kimselerin olması.. ve işin künhüne vâkıf ehliyetli şahsiyetlerin bulunması lâzım ve şarttır.

Bu sualin (yani 10. sualin) cevabını en güzel şekilde veren, Hazret-i Üstad Bediüzzaman'dır. Şöyle demiş:

«Üçüncü Sualiniz: İlm-i Cifre anahtar olacak bir ders istiyorsunuz...

Elcevab: Biz kendi arzu ve tedbirimizle bu hizmette bulunmuyoruz. İhtiyarımızın fevkinde bize daha hayırlı bir ihtiyar işimize hâkimdir. İlm-i Cifir, meraklı ve zevkli bir meşgale olduğundan, vazife-i hakikîyeden alıkoyup meşgul ediyor. Hattâ kaç defadır, esrar-ı Kur'aniyeye karşı bazı sırlar açılıyordu. Kemâl-i iştiyak ve zevk ile müteveccih olduğum vakit, saklanıyordu. Bunda iki hikmet buldum:

Birisi: لاَ يَعْلَمُ الْغَيْبَ الاَّ اللّٰهُ *yasağına karşı hilâf-ı edebde bulunmak ihtimali var.*

İkincisi: Hakaik-ı esasiye-i imaniye ve Kur'aniyenin berahin-i kat'iyye ile ümmete ders vermek hizmeti ise, ilm-i Cifir gibi ulûm-u hafiyenin yüz derece daha fevkinde bir meziyet ve kıymeti vardır. Bu vazife-i kudsiyeden kat'î hüccetler ve muhkem deliller su'-i istimale meydan vermiyorlar. Fakat Cifir gibi muhkem kaidelere merbut olmayan ulûm-u hafiyede su-i istimal girip, şarlatanların istifade etmeleri ihtimalidir. Zaten hakikatların hizmetine ne vakit ihtiyaç gösterilse, ihtiyaca göre bir nebze ihsan edilir.

İşte ilm-i Cifrin anahtarları içinde en kolayı ve belki en safisi ve belki en güzeli; İsm-i Bedi'den gelen ve Kur'an'da lafza-i Celâl'de cilvesini gösteren ve bi-

(***) Şems-ül Maarif sh: 344

zim neşrettiğimiz âsârı zînetlendiren tevafukun envalarıdır. Keramet-i Gavsiye'nin bir kaç yerinde bir nebze gösterilmiş.

Ezcümle: Tevafuk, bir kaç cihetle bir şeyi gösterse, delâlet derecesinde bir işarettir. Bazan bir tek tevafuk bazı karainle delâlet hükmüne geçer. Her ne ise, şimdilik bu kadar yeter. Ciddî ihtiyaç olsa, size bildirilecektir.» (*)

Görüldüğü üzere, Hazret-i Üstad Bediüzzaman Cifir ve Ebced ilminin sun'îlikle, kasdî teveccüh ile ve ihtiyar ile değil, ilham ve ihtar ile hakikî vechesinin bulunabileceğini ve bu ilmin geniş ihatalı bir ilim olduğunu; ve bunun en hâlis ve safi tarafı harflerin değerleriyle bazı sırların keşfine aid kısmı olan tevafuklar ciheti olduğunu gayet latif ve veciz bir şekilde beyan etmektedir.

* * *

Sual-11: Esrar-ı huruf ta'bir edilen tılsım ve havas ilmiyle, Cifir ve Ebced ilmi aynı mıdır? Yoksa ayrı ayrı şeyler midir?

Cevab: İkisi tam olarak aynı şeyler olmamakla birlikte, birbirleriyle yakın alâka ve münasebetleri vardır. Çünki havas ve tılsımlar ilminde Ebcedin değerleriyle âyet ve hadîslerin harfleri hesablanır, onunla bir takım vıfıklar ve tılsımlı işler yapılır. Bu noktadan esrar-ı hurufun her türlü işlemleri Ebced ve Cifir sahasına dâhildir denilebilir. Amma, Ebced ve Cifrin müstakil tarifi ise; daha çok gaybî ve istikbalî işlerde, işârât ve emarelerin karineleriyle bazı hususî ipuçları elde etmeye mahsus bir ilim olarak bilinir.

* * *

Sual-12: Ebced ve Cifir ilmi İslâm'ın akidesine ve zarurî olan ilimlerine dâhil midir, değil midir?..

Cevab: Az üst tarafta da arzetmişiz ki; bu ilim, hâs ve sırlı bir ilimdir. Onu öğrenmenin bir zarureti veya kat'î lüzumluluğu olmadığı gibi, i'tikad etmenin de bir mecburiyeti yoktur. Bir insan veya bir âlim bu ilimle hiç alâkadar olmayabilir, hattâ ona inanmayadabilir. İnanmadığı için İslâm dini ona "Niçin inanmadın?" diye bir mes'uliyet suali söz konusu olmaz. Lâkin böyle bir adam, kendi hususî âleminde onunla uğraşmayıp kabul etmediği halde, ona ilişmeye veya mollalık yapıp, İslâm dini adına onu red ve inkâr etmeye de hakkı yoktur. Zira red ve inkâr, hususan dine aid bir mes'eleye dair olsa din adına ona itiraz ise, elbette bir ilme ve delile dayanması gerekir. İslâm dininde ise, Cifir ve Ebcedi red ve inkâr eden bir ilim, bir delil yoktur. O halde, en azından ona ilişmeyip yerinde bırakması icab eder.

——— oOo ———

(*) Osmanlıca Lem'alar (Dokuzuncu Lem'a) sh: 124

TAHKİKTEN HAKİKATA

Buraya kadar on iki sual ve cevablarla Ebced ve Cifir ilminin mahiyet ve hakikatına bakmaya çalıştık. Bu ilmin iktiza ettiği tahkik ve ispat ise, bizce ancak bu kadar olabilir. Şimdi hakikata, yani bu ilmin İslâm âlimleri nezdinde nasıl değerlendirildiğini ve büyük ülemadan belli bazı zâtların onunla ne gibi şeyleri istihrac ettiklerini gösterecek umumî bir durum değerlendirmesine geçeceğiz. Bunu da üç bölüm hâlinde ele alacağız.

Birinci bölümde, bu ilmin varlığından ve mahiyetinden bahseden kitaplar ve âlimlerin isimlerini vereceğiz.

İkinci bölümde, bu ilimle meşgul olmuş zâtların isimlerinden ve iştigal sahalarından, yani hususî meslek ve meşreblerinden örneklerle bahsedeceğiz.

Üçüncü bölümde ise, İslâm âlimlerinin Cifir ve Ebced ilmi vasıtasıyla neleri istihrac ettiklerini bir kaç nümûneler hâlinde arzetmeye çalışacağız.

* * *

BİRİNCİ BÖLÜM: Cifir ve Ebced ilmini kabul edip ve onu hakikatlı bulup, varlığını ilân eden kitaplar ve âlimlerin isim ve künyeleri... Evvelâ, Ebcedin varlığını ve İslâmca kabul gördüğünü bildiren veya ona işaret eden bazı hadîsler ve bu hadîsleri kayıd ve zabteden kitaplar şunlardır:

Dördüncü sualin cevabında bu mevzuya bir derece bakan bazı hadîs ve rivayetleri ve bu hadîsleri tahric, nakil ve rivayet eden bir kısım hadîs kitaplarını kaydetmiş olmamızla beraber, burada sadece me'hazlerini ve hadîsin bir özetini vermekle iktifa edeceğiz:

1- Müsned-ül Firdevs 2/43 تَعَلَّمُوا اَبْجَدَ وَ تَفْسِيرَهَا...الخ.

2- Miftah-u Künûz-is Sünne sh: 542, bu mevzudaki hadîslerin umumî fihristi.

3- Tefsir Ed-Dürr-ül Mensur 2/22

4- Mukaddemet-ü İbn-i Haldûn sh: 332 Cifir ve Ebcedle alâkadar bir kaç hadîs.

5- Kitab-üt Teshil Li-Ulûm-it Tenzil sh: 35, yahudîlerin Peygamber'e Kur'an'daki harflerin mukatta'larına dair sordukları sual ile alâkadar...

6- Tefsir-i İbn-i Cerir 1/68-71 yine Cifirle yapılmış bazı istihraclar hakkında...

7- Tefsir-i İbn-i Kesir 1/37 yine aynı hadîsler ve rivayetler hakkında...

8- El-Feth-ül Kebir – Suyutî, Ebu Davud'dan nakil 1/189 el parmaklarıyla ayak parmaklarının sayı bakımından aynı seviyede bulunduğu...

9- Ebu Davud Cihad/71 ve Müsned-i Ahmed 4/65 ve 289, keza 5/377 Bedir Harbi'nde Resul-i Ekrem'in sahabelerine: "Yarın düşmanla karşılaştığınızda sizin şiarınız حم لاَ يَنْصُرُوْنَ olsun." meâlindeki hadîs-i şerif...

Cifir ve Ebced ilminin varlığını, haklılığını ve kaynağı Hazret-i Peygamber olarak Hz. İmam-ı Ali'nin onu kaideleştirdiğini ve sonra İmam-ı Ca'fer-i Sâdık'ın onu biraz daha genişlendirdiğini ve ona başka bazı kaideler eklediğini yazan ve bildiren âlimler ve kitaplar hayli çoktur.

Biz bunların içinden en meşhurlarını ve her yerde bulunabilen bazılarının isim ve cild ve sahife numaralarıyla, Ebced ve Cifir hakkında ne dediklerini hülâsaten kaydetmeye çalışacağız:

1- Üst tarafta İbn-i Haldûn'un Mukaddemesi'nden sahife numaralarını vermiştik. Ancak belirttiğimiz gibi, bu zâtta akıl ve felsefe ziyade hâkim olduğu için, mes'eleye sadece katı bir tenkidci yaklaşımı içerisindedir. İmam-ı Ca'fer-i Sâdık'tan Cifir ve Ebced ilminin mes'elelerini nakleden kişinin Zeydî mezhebli olduğunu, bununla beraber nakleden zâtın bahsettiği kitabı kendisinin göremediğini, ayrıca da Muhyiddin-i Arabî'nin "Anka-u Mağrib" eserinden Cifir ve Ebced hesablarıyla gösterdiği tarihin tutmadığını ve saire gibi tenkidlerde bulunmakla birlikte, Ehl-i Sünnet Vel-Cemaat üleması yanında dahi Cifrin esası Hazret-i İmam-ı Ali ve Ca'fer-i Sâdık'tan geldiğinin meşhur olduğunu da kaydetmektedir. (Bak: Mukaddemet-ü İbn-i Haldûn sh: 323-334)

İbn-i Haldûn'un bir sehvi ve bir yanlışı:

Sehvi şudur: Muhyiddin-i Arabî'nin Anka-u Mağrib eserinden naklettiği خ ف ج harflerinin hesablarının bitiminde Mehdînin çıkacağını söylemesine itiraz ederek; "Bu harflerin ebcedî hesabı 683'dür, hani beklenilen mehdi çıkmadı!." demesidir.

Halbuki elde mevcud ve matbu' olan Anka-u Mağrib eseri sh: 77'de Muhyiddin-i Arabî خ ف ج değil, خ ض ج demiş. O ise, Hicrî 1403 etmektedir ki; meşhur allâme Seyyid Muhammed Resul El-Berzencî'nin "El-İşaa" eseri sh: 189; Kur'an'ın فَهَلْ يَنْظُرُوْنَ اِلاَّ اَنْ تَاْتِيَهُمْ بَغْتَةً veyahud لاَ تَاْتِيهِمْ اِلاَّ بَغْتَةً

âyetlerinin (*) بَغْتَةً kelimesinin harfleri Cifir ve Ebced hesabıyla 1407 ederek, Mehdî'nin zuhur zamanının vakti olduğunu kaydetmiş.. ve ayrıca ilâve ederek demiş ki: Hazret-i Mehdî 1400'ün başında veya daha evvelinde çıkması ihtimali kuvvetlidir.

Faraza, İbn-i Haldûn'un eline geçen mezkûr Anka-u Mağrib nüshasında, onun kaydettiği gibi Muhyiddin-i Arabî خ ض ج harflerini değil de خ ف ج harflerini yazmış ve murad etmiş kabul etsek de, Hazret-i Muhyiddin bunu kendisinden sonraki tarihe uygulamış olduğu kuvvetli ihtimal dâhilidir. Zira kendisinin vefatı Hicrî 638'dir. خ ف ج harflerinin yekûnü olan 683'ü buna ilâve edersek, Hicrî 1321 (M.1904) eder ki; üst tarafta kaydettiğimiz âyetlerin بَغْتَةً kelimesinin gösterdiği aynı asra bakmaktadır. Ve bilhassa nazar-ı dikkati çekmektedir. Hattâ bu tarihe bakan başka gaybî işaretler de vardır. İsteyen Sikke-i Tasdik-i Gaybî kitabına bakabilir.

İbn-i Haldûn'un yanlışına gelince: Az yukarda kaydettiğimiz üzere, bu zât gibi, sırlı ve hususî ve ancak ehli arasında medar-ı bahis olabilen Cifir ve Ebcedin tamamına, akıl ve felsefe noktasından maddî yaklaşım göstermesine karşı, meşhur Ni'met-i İslâm kitabı sahibi allâme, büyük muhakkik Muhammed Zihnî Efendi, Meşahir-i Nisa' eserinde şöyle demiştir: İbn-i Haldûn'un tahkiki, felsefî bir tedkik sayılarak kulak verilmediği halde, ehl-i sünnet itikadına göre çıkması kıyamet alâmetlerinden biri olarak rivayet olunan Mehdî'nin doğumu da, çıkışı gibi âhirzamanda olacaktır.

Bu mevzuda, hak ehli tarafından nakledilmiş keşiflerin henüz 1294 yılına (*) çıkmayanı tekzibe kabil olmadığı gibi, Mevlâna Hasen-ül Advî'nin Meşarik-ül Envar eserinde Şa'ranî'nin El-Yevakıt kitabından naklettiği keşiftir ki; Şa'ranî Hazretleri âhirzaman Mehdîsinin 1255 senesi Şaban ayının onbeşinci gecesinde dünyaya geleceğini, Şeyh Hasan-ül Irakî'den naklen ve kendi şeyhi Aliyy-ül Havas'ın da aynı görüşte olduğunu yazmıştır. (**) Bu tarih ise, Hicrî-i Şemsî hesabıyladır. Onun Hicrî-i Kamerî karşılığı yine 1294'tür ve Hazret-i Üstad'ın doğum tarihidir.

Meselâ, bu sene Hicrî-i Kamerî takvimi 1413 iken, Hicrî-i Şemsî takvimi 1371'dir. Böylece, Muhammed Zihni Efendi'nin dediği gibi Hz.Mehdi'nin

---

(*) بَغْتَةً kelimesi Kur'an'da bir kaç yerde vardır. Hepsi de kıyametin ve alâmetlerinin âniden zuhur edeceklerini ifade ederler. Bu âyetlerden birisi, Neml Sûresi âyet: 202'dedir.

(*) Latif bir tevafuktur ki; 1294 Hicrî yılı, Bediüzzaman Said-i Nursî Hazretlerinin doğum tarihidir.

(**) Meşahir-ün Nisa (sadeleştirilmiş Türkçesiyle) 1/390

doğum tarihi olan sene ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Her neyse, saded hârici oldu, özür diliyoruz.

2- Meşhur İmam-ı Abdullah El-Yafaî "Mir'at-ül Cinan" eserinde der ki: "İmam-ı Ca'fer-i Sâdık'ın bir talebesi olan Câbir bin Hayyan, ondan aldığı bin yapraklı bir kitabda, beşyüz risale alıp te'lif etmiştir." (Mir'at-ül Cinan 1/304)

3- İmam-ı Celâleddin-i Suyutî, El-Havî Lil-Fetavâ Eseri 1/388'de, kendisinin tehecci harfleri (yani: Elif, be, te, se, cim gibi heca harfleri) hakkında bir risalesinin olduğundan bahisle, bu mevzu'da tâlibleri o esere havale eder. Ancak maalesef bu eser elimize geçmemiştir.

4- Ebu-l Hasan El-Maverdî, meşhur "Edeb-üd Dünya Ve-d Din" kitabı sh: 23'de, Cifir ve Ebced hakkında şu mâlumatı vermektedir:

Sahabeden Urve bin Zübeyr demiştir ki: En evvel kendi isimlerini yazan kavimden; "Ebced, hevvez, huttî, kelemen, sa'fas ve kareşet" harfleriyle yazmışlardır.

5- Nur-ul Ebsar kitabı sh: 160'da İbn-i Kuteybe'nin Edeb-ül Kâtib eserinden naklen: "İmam-ı Ca'fer-i Sâdık'ın yazdığı Cifir kitabında, tâ kıyamete kadar muhtaç olunan herşey o kitapta mevcuddur." diye kaydetmektedir.

6- Meşhur allâme Kemâleddin Muhammed bin Musa Ed-Dümeyrî Hayat-ül Hayavan-ül Kübra eseri 1/279'da, aynen Nur-ul Ebsar eserinin, İbn-ül Kuteybe'den naklettiği rivayeti kaydetmiştir.

7- Az yukarıda zaman zaman ondan bahsettiğimiz ve sahife numaralarını verdiğimiz Şeyh Ahmed El-Bûnî'nin Şems-ül Maarif-il Kübra adlı eserinde: "Nakl-i sahih ile Cifir ve Ebced ilminin, Ca'fer-i Sâdık'tan ülemaya intikal ettiğini yazmaktadır. (Bak mezkûr eser sh: 325 ve 363)

8- Eski Mekke Müftülerinden meşhur allâme Ahmed Zeynî Dehlan "El-Fütuhat-ül İslamiye" isimli eserinde Cifir ve Ebced ilminin İmam-ı Ali ve Ca'fer-i Sâdık'tan geldiğini ve bu ilimle bir çok büyük âlimlerin Kur'an'dan ve hadîslerden sırlar istihrac ettiğini yazmaktadır. (Bak: Aynı eser 1/296)

9- Meşhur Keşf-üz Zünûn kitabı, Cifir ve Ebced ilmi hakkında en geniş bilgi veren bir eserdir. Bu kitab, Cifir ve Ebced ilmi çerçevesinde yazılmış olan bir çok eserin isimlerini de vermiştir. Bu mevzuda ezcümle şöyle der:

"İlm-ül Cefri Vel-Câmia" adıyla söylenen ilmin mahiyeti şudur ki: Bu ilim ile, uyanık zâtlar levh-i kazâ ve kaderde yazılı olan hâdisata icmalen vukufiyet peyda etmekten ibarettir.

Bir taife dava etmiştir ki: Bu ilmin esasını Hazret-i İmam-ı Ali (R.A.) bir küçük buzağı derisi üstünde, 28 harflerle genişçe kaidelerini yazmıştır. İşte

Ehl-i Beyt'e tevarüs eden de bu ilimdir. Ehl-i Beyt'in büyüklerinden de bazı kâmil meşayih bu ilmi almıştır. Gerek Ehl-i Beyt, gerekse büyük velî meşayihler bu ilmi başkasından ellerinden geldiğince saklamaya çalışmışlardır. Bunlardan bazı zâtlar demişler ki: "Bu ilme hakkıyla vâkıf olacak olan, ancak âhirzamanda gelecek Hazret-i Mehdî'dir."

Nasılki Ehl-i Beyt'ten bu ilme vâkıf olan Ali İbn-i Musa Er-Rıda', Abbasî Halifelerinden Me'mun'un Halifeliğe geçtiği sırada, kendisine mektub yazarak; kendisinden sonra onu halifeliğe veliahd seçtiğini bildirmiş. İmam-ı Musa ise, ona cevaben; aynı mektubun sonundaki boş kâğıda yazmış ki: "Evet amma Cifir ve Câmia ilmi, bu işin bitmiyeceğini göstermektedir." Nitekim fil-hakika, netice de öyle olmuştur...

Hem İbn-i Talha demiştir ki: "Cifir ve Câmia" iki ayrı ayrı mübarek kitaplardır. Bunlardan birisi, İmam-ı Ali Kûfe'de iken minber üstünde söylemiş, talebeleri de not alıp kaydetmişlerdir. İkincisi de; Peygamber (A.S.M.) Hazret-i Ali'ye (R.A.) hususî ve sırlı bir şekilde söylemiş ve ona emretmiş ki: "Bunu tedvin et!" Hazret-i Ali de onu müteferrik harfler hâlinde ve Hazret-i Âdem'in suhufu şeklinde bir deri üstünde yazmıştır. Sonra da bu eser, insanlar arasında şöhret bulmuştur. Bu ilimle meşgul olan insanlar da onu çeşitli şekillerde uygulamışlardır.

Bazı zâtlar ise, demişler ki: "Bu ilmi, Ca'fer-i Sâdık (R.A.) deri üstünde yazmış ve kaideleştirmiştir." Bu noktadan bazı kimseler demişler ki: "Ca'fer-i Sâdık onu normal elif-bâ harfleri sırasına göre vaz'etmiştir." Kimileri de: "Ebced, hevvez ilh.. harf sırasına göre uygulamışlardır. ilh.." diyor. (Keşf-üz Zünûn 1/591)

Keşf-üz Zünûn eseri, bu arada Cifir ve Ebced ilmiyle alâkadar te'lif edilmiş bir kaç eserin isimlerini de veriyor. Oraya bakılabilir.

10- El-Keşkûl kitabı, Seyyid Şerif-i Cürcanî'nin Şerh-ul Mevakıf eserinden naklen; Keşf-üz Zünûn kitabı gibi, Cifir ve Ebcedin iki kitap halinde olduğunu ve bu iki kitap da İmam-ı Ali'ye ait olduğunu ve saire kaydetmiştir. (El-Keşkûl – Bahaeddin El-Âmilî 2/198)

11- Tezkiret-ü Ulü-l Elbab eseri 2/89'da Cifir ve Ebcedin bazı hususiyetlerine genişçe temas etmiştir, görülebilir.

İşte Cifir ve Ebced ilminden bahseden ve onu kabul edip tezkiye ve medheden, teslim edip imza eden şu bir kaç tane nümûnelik kitap, bence yeterli delildir. İsteseydik, daha birçok kitapların ismini verebilirdik. Lâkin lüzumsuzca bahsin uzamaması için sarf-ı nazar eyledik.

12- İsmail Hakkı Burusevî Hazretleri, Ruh-ul Beyan adındaki tefsirinin birkaç yerinde cifir, ebced ve esrar-ı huruf mes'eleleri üzerinde genişçe durmaktadır. Tesbitlerimizden bir-iki örnek kaydedelim:

Birincisi: Ruh-ul Beyan Tefsiri 4/393'te: "Mukatta' olan ilm-i huruf esrarı (yani Kur'andaki mukattaat-ı huruf sırları) muhakkikîn-i sofiyyenin nihaî ilimlerinden bir ilimdir. O ise, ancak kırk sene seyr-i sülûklerden sonra ona erişilebilir." dedikten sonra; meşhur Hacendî'nin Farisî bir şiirini getirir.

İkincisi: Aynı eser 7/125'te, birinci örnekteki mânayı te'kiden İmam-ı Ali Radıyallahü Anhü'nün şu beytini zikreder:

اَلْعِلْمُ بِالْحَرْفِ سِرُّ اللهِ يُدْرِكُهُ، مَنْ كَانَ بِالْكَشْفِ وَالتَّحْقِيقِ مُتَّصِفًا

Yani: İlm-i hurufa vukufiyet, Allah'ın hususi bir sırrıdır ki; ancak keşf ve tahkikle muttasıf kimseler onu idrak edebilirler.

* * *

İKİNCİ BÖLÜM: Ebced ve Cifirle meşgul olmuş zâtların isimleri ve iştigal sahaları...

Bu bölümde, eğer biz bu ilimle meşgul olmuş bütün âlimlerin isimlerini, künyelerini ve kitaplarının isimlerini yazsak, belki bir cilt kitap tutabilir. O halde, sadece nümûne için bir kaç isim verip geçeceğiz. Şu araştırmamızda yer yer kaydettiğimiz gibi; başta İmam-ı Ali (R.A.) bu işin üstadı, pîri ve kaynağıdır. Onun matbu' olan El-Cefr-ül Câmi' eseri ve Celcelûtiye Kasidesi ve Ercüze Kasidesi ve Cünnet-ül Esma' eseri gibi bir çok kaside ve dualarında, Hazret-i İmam-ı Ali'nin hâs olarak esrar-ı huruf ile meşgul olduğunu göstermeye kâfidir. Daha sonra, bütün İslâm ülemasınca kabul görmüş olan İmam-ı Ca'fer-i Sâdık'ın bu ilimle hâsseten iştigal ettiği hususudur. Daha sonraları, Şeyh Muhyiddin-i Arabî (K.S.) "Fütuhat-ı Mekkiye, Füsûs-ul Hikem, Anka-u Mağrib, Kitabü-l Mim Ve-l Vav Ve-n Nun" gibi eserlerinde Cifir ve Ebcedin sahası dâhilinde olan harflerin sırlarından, hâsiyetlerinden ve sairesinden çok genişçe bahsetmektedir.

Daha sonraları, İmam-ı Gazalî'ler, Şa'ranî'ler, Şeyh Ahmed-i Bunî'ler, Bayezid-i Bistamî'ler, İmam-ı Rabbanî'ler, Davud bin Ömer El-Antakî'ler ve saireler.. kısmen de olsa, bu ilimle iştigal etmişlerdir. Bunları tek tek ele alıp iştigal sahalarından, keşif ve istihraclarından bahsetmek uzun olacaktır. Onun için kısa kesip havale etmek istiyoruz.

* * *

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: İslâm âlimleri Cifir ve Ebced ilmi vasıtasıyla neleri istihrac etmişler? (Bazı nümûneler)

İslâm âlimleri Ebced ve Cifir vasıtasıyla Kur'an'ın bazı âyetlerinden ve hadîslerin bir kısım müteşabih metinlerinden çıkarmış oldukları ve üzerinde en çok durdukları husus; âhirzamanda gelecek olan Mehdî'nin çıkış zamanıyla ilgilidir. Lâkin sadece ondan ibaret değildir. Başka mes'eleler, başka işler için de bazı istihracları olmuştur. Hattâ basit ve mizahî işlerde olduğu gibi, bazı tarih düşürmeler işinde de kullanan olmuştur.

Meselâ Sahih-i Buharî kitabı, Merhum Sultan Abdülhamid'in emriyle 1885'de Mısır'da tab'edildiği zaman, onun tashih işinde bulunmuş onaltı büyük ülemadan birisi olan Şeyh Süleyman El-Abd ismindeki zât, Sahih-i Buharî kitabının kıymetini ve büyüklüğünü ve buna lâyık bir sûrette güzelce tab' edildiğini beyan eden şiirinin sonunda Cifir ve Ebced hesabıyla onun tab' tarihini de düşürmüştür. Şöyle ki:

Şiirin son beyti: طَبَعَ الْبُخَارِيَّ جَيِّدًا سُلْطَانُنَا عَبْدُ الْحَمِيد

Beytin Türkçe mânası: "Buharî kitabını güzel şekilde tab'ettiren, Padişahımız Abdülhamid'dir."

Arabça beytin herbir kelimesinin altına ebcedî değeri neyse yazılmış ve bu kelimelerin tamamının yekûnu Cifrî hesapla Hicrî 1313 ederek aynı senede Buharî kitabının tab'edildiğini göstermiştir. (Sahih-i Buharî 1/5)

Hem meselâ, Mevlâna Celâleddin-i Rumî küçük iken, babasıyla birlikte Şam'da bulundukları bir sırada, meşhur Attar Hazretleri onu görünce; ruh ve zekâsında bir nuranîlik hissetmiş, iltifat ve dua etmiş... Bu arada yaşının kaç olduğunu sormuş. Hazret-i Mevlâna: "Efendim, ben "Huda"dan bir yaş küçüğüm." demiş. O ise, Cifir ve Ebced hesabıyla "Huda" kelimesinin karşılığı 605 olup, kendisinin doğum yılı ise, 604 olduğunu lâtifâne ve edibâne bildirmiştir. (*) Bu hâdiseye göre, Mevlâna Hazretlerinin de Ebced ve Cifirle meşguliyeti olduğu söylenebilir.

Üst taraflarda Cifir ve Ebcedi havas ve tılsım üleması dahi çokça isti'mal ettikleri, aynı zamanda yukardaki örneklerde görüldüğü üzere ediplerin de edebiyat san'atında sun'î bir şekilde kullandıkları çokça olmuştur. Bunlardan başka hükema ve feylesoflardan da Cifir ve Ebcedin bazı cihetlerini kullanan olmuştur. Meselâ İbn-i Sinan'ın ve Ebu-l Ma'şer-il Felekî'nin bazı kitaplarında görüldüğü gibi... (**)

(*) Osmanlıca Terceme ve Şerhi Mesnevî-i Şerif – Abidîn Paşa 1/7
(**) Mukaddemet-ü İbn-i Haldûn sh: 338

Yine bu kabilden olarak; Zafer Mecmuası, sene: 1989, sayı: 155, sh: 7'de, Arif Nihat Asya'nın makalesinde şu gelecek iki mühim tarih düşürme hususunu kaydetmiş:

1- Türkçe Mevlid yazan meşhur Süleyman Çelebi Hazretleri: "Ol Rebi'ül Evvel ayın nicesi, onikinci gece isneyn gecesi" beytinde Resulullah'ın doğum tarihinin bulunduğunu.. ve beytin birinci mısra'ı olan "Ol Rebi'ül Evvel ayın nicesi" cümlesinin Ebced hesabıyla 546 yaptığını ve ikinci mısra'daki "İsneyn" kelimesinin Türkçe karşılığı 2 rakamını, beytteki "Oniki" kelimesiyle çarpması neticesinde 24 ettiğini ve bu da 546'ya ilâve olunduğunda, 570 tarihini gösterdiğini yazmıştır.

2- Mevlâna Câmî Hazretleri Konya'da bulunduğu bir sırada, Mevlâna Celâleddin-i Rumî hakkında Farsça olarak:
آنْ فَرِيدُونِ جِهَانِ مَعْنَوِى، پَسْ بُوَدْ بُرْهَانِ ذَاتَشْ مَثْنَوِى beytlerinden Mevlâna'nın hem doğumu olan Hicrî 604, hem de vefatı olan 672'yi Ebced hesabıyla gizlediğini yazmaktadır. Bunun izahı ve tahlili, Zafer Mecmuası'nın mezkûr sayısındadır.

Şimdi âhirzamanda gelecek olan Mehdî'nin zuhuru hakkında ve bu arada başka bazı mühim hâdiselere bakan mes'elelerde, Ebced ve Cifir ile yapılmış bazı istihraclardan bir kaç nümûneyi arzedelim:

1- Ahmed Zeynî Dahlan, El-Fütûhat-ul İslâmiye eseri 2/296'da بَلْدَةٌ طَيِّبَةٌ (Sebe' Sûresi âyet: 15) olan âyetinin bu cümlesinden İstanbul'un fetih tarihi olan Hicrî 857 adedini çıkaranların olduğunu kaydetmiştir. (*)

2- Üst taraflarda da kaydedilmiş olan, Hazret-i İmam-ı Ali (R.A.)'ın كهيعص kelimesinden Sıffîn Harbi'nin çıkış tarihini çıkarmıştır. (Bak: Tefsir-i Ruh-ul Maani – El-Elusî 1/102)

3- Et-Tabakat-ı Kübra – Şa'ranî, kenarında sh: 5'de Hazret-i Mehdî'nin 1200 Hicrî asırda zuhur edeceğini yazmıştır.

4- Nur-ul Ebsar kitabı kenarında tab' edilmiş İs'af-ur Ragibîn eseri sh: 154'de İmam-ı Şa'ranî'den naklen Mehdî'nin Hicrî 1255'de doğacağını yazmıştır.. ki bu tarih, Hicrî-i Şemsî hesabının karşılığında Hicrî-i Kamerîce olsa 1294 eder.

5- Yine Ahmed Zeynî Dahlan El-Fütûhat-ul İslâmiye eseri 2/296'da Şeyh

(*) Bu hâdiseyi Elmalılı Ahmed Hamdi Hoca da, Tefsirinin 5956. sahifesinde Mevlâna Câmi'den naklederek kaydetmiş. Yani, İstanbul'un fethinden önce Mevlâna Câmi Konya'ya geldiği sırada, bu keşfi kendisi o âyetten bulmuştur diyor.

Salahaddin Es-Safedî'nin Eş-Şeceret-ün Numaniye eserinden naklen: Osmanlı Devletinin, Hazret-i Mehdî'nin zuhuruna kadar devam edeceğini ve bu devlet, herşeyiyle Mehdî'ye yardımcı olacağını kaydetmiştir.

6- El-İşaa Fi Eşrat-is Sâ'a eseri sh: 189'da, Kur'an'ın بَغْتَةً kelimesinin cifrî karşılığı olan 1407'de Mehdî'nin zuhur asrı olacağını kaydetmiştir.

7- Şeyh Muhyiddin-i Arabî Anka-u Mağrib eseri sh: 77'de خ ض ج harflerinin Ebcedî hesabıyla 1403 eder ki, bu tarihte Mehdî'nin zuhur edeceğini yazmıştır.

8- Ahmed Cevdet Paşa, Kısas-ı Enbiya eseri cüz: 11, sh: 76'da İbn-i Bircan namında büyük bir âlimin (Salahaddin-i Eyyübî'ye müjde vererek) الم * غُلِبَتِ الرُّومُ âyetinin tefsirinde Ebced değeriyle olan hesabından 583 yılında (**) Beyt-ül Makdis'in gâvurlardan alınacağını yazmıştır. Büyük muhakkik, allame olan İbn-i Şame bu tevafuk için demiştir ki: "İbn-i Bircan bu tarihten çok zaman evvel vefat eylemişken, verdiği haberinin aynen çıkması acaib hususlardandır."

9- Yine bazı âlimler, Kur'an'ın Bakara Sûresi âyet: 114'deki خَرَاب kelimesinin cifrî hesabı olan 803 ile Timurleng'in Şam'ı harab ettiği tarihi çıkarmışlardır. (Yeni Lûgat – Abdullah Yeğin, 1973 baskılı sh: 122)

10- Yavuz Sultan Selim'in Mısır'ı fethettiğinde; yanından hiç ayırmadığı meşhur ve büyük muhakkik İslâm âlimlerinden Şeyhülislâm Tokat'lı İbn-ül Kemal Efendi lâkabıyla meşhur Şemseddin Ahmed ismindeki zât, Mısır'ın fetih tarihini bazı âyetlerden Cifir ve Ebcedin hesab ve usûlüyle şöyle çıkarmıştır:

وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِى الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ اَنَّ الْاَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِىَ الصَّالِحُونَ

(Enbiya Sûresi âyet: 105) âyetinden بَعْدِ الذِّكْرِ cümlesinin cifir hesabıyla Hicrî 922 ettiğini, o ise, Sultan Selim'in tam Mısır'ı fethettiği tarihidir diye, bu mevzuda hususî şekilde yazdığı bir risalesinde kaydetmiştir. Hattâ aynı âyetin فِى الزَّبُورِ cümlesinden o fethin kış gününde olacağına dair işaret çıkarmıştır..

ve daha buna ilâveten, bir çok âyetin, Mısır fethinin on adet işaretlerle çeşitli vechelerine işaretlerini çıkarmıştır. (Bak: Zafer Mecmuası, tarih 1989, sayı: 155, sh: 4-5 Prof.Dr. Ahmet Akgündüz'ün makalesi)

11- Yine Zafer Mecmuası sene: 1985, sayı: 101, sh: 9'da Fetih Sûresi'nin 2.

(**) Herhalde, cümmel-üs sagir denilen ebcedin ikinci kısmı olan normal elif-bâ hesabına göre yapılmıştır. Çünki eğer ebcede göre olsa, rakam fazla oluyor.

âyeti olan وَيَنْصُرَكَ اللّٰهُ نَصْرًا عَزِيزًا nin Ebcedî hesabında, Sultan Fâtih'in Uzun Hasan'ı "Otlukbeli"nde mağlub ettiği tarih olan 878 ettiğini, me'haz vererek kaydetmiştir.

12- Bir kaç istihracın nümûneleri de, Molla Sadreddin Yüksel'in "İlmî Bazı İncelemeler" adlı kitabında vardır. İsteyen ona da bakabilir.

13- İmam-ı Ali'ye nisbet edilen "El-Cefr-ül Câmi Ven-Nur-ul Lâmi" kitabında الم âyetinin mukatta' harfleriyle değil, mütelaffız tarzlarıyla, yani Elif, Lâm, Mim ve meddeleri ile; Ebced ve Cifir hesabından 272 ettiğini ve bu da, Arabların âlem-i İslâm'da o kadar senelik mülk ve hâkimiyetlerinin devam edeceğini kaydetmiştir." (Aynı kitab sh: 43)

14- Az üstte Cifir ve Ebced ilminden bahseden hemen bütün kitaplarda; İbn-i Kuteybe'nin Edeb-ül Kâtib eserinden naklen şöyle kayıtlıdır ki:

Abbasî halifelerinden Me'mun hilâfet veliahtlığını, sâdât-ı Ehl-i Beyt'in oniki imamından biri olan Ali bin Musa Er-Rıza'ya bıraktığı vakit, o da halifeye yazmıştır ki: "Bu iş, son bulmayacaktır. Çünki Cifir ilmi bunu öyle gösteriyor." Nitekim zamanla İmam-ı Musa'nın dediği aynen çıkmıştır. (Keşf-üz Zünûn 1/591)

15- Cifir ilminin bir başka nevi de, yani Kur'an'ın sûrelerindeki sıra itibariyle de bazı istihraclar yapılmıştır. Nasılki az ilerde bu hususta Bediüzzaman Hazretlerinin Kur'an Sûreleri, âyetleri, kelimeleri ve harflerinin tevafukatından bazı gaybî ve acib istihracları da arzedilecektir.

İşte bazı zâtlar, Münafikûn Sûresi'ndeki وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللّٰهُ نَفْسًا اِذَا جَاءَ اَجَلُهَا â-yetinin kat'iyy-ül metin mânasından fehm ile, bu Sûrenin Kur'an Sûreleri tertibine göre 63. Sûre olması hesabıyla, ömr-ü Nebevî'nin 63 sene olacağını fehmettikleri gibi; bu Sûrenin hemen arkasında gelen ve ismi "Tegabün" mânasıyla; yani, fukdan ve ayrılık mânasını ifade ettiği için, Resulullah'ın maddî hayatının fukdanını, yani ayrılığını îma ettiğini anlamışlardır. (Bak: El-Havî Lil-Fetavâ – Suyutî 2/345)

16- Ruh-ul Beyan Tefsiri sahibi İsmail Hakkı Burusevî Hazretleri de, cifir ve ebcedle istihrac edilmiş bazı hâdiselere temas etmiştir. Bir-iki nümune arzedelim:

1- Ruh-ul Beyan Tefsiri 7/123'te: "Endülüs'lü İbn-i Mercan adındaki zât, kendi tefsirinde: الم غُلِبَتِ الرُّوم...الخ. âyetinden Kudüs'ün Rumların elinden

Hicri 583'te(*) fethedileceğini yazmış. Bu zât tefsirinde bu istihracı, hâdisenin vukuundan çok evvel yazdığını ve sonra aynen vuku' bulduğunu ve hattâ İbn-i Mercan'ın vefatından sonra, Şam Kadısı Muhyiddin bin El-Berkî bu hâdiseyi ve Salahaddin-i Eyyubî'nin muvaffakiyetini şöyle bir şiirle dile getirdiğini" kaydetmiştir. Mezkûr şiir:

فُتُوحُكُمْ حَلَبًا بِالسَّيْفِ فِي صَفَرٍ، مُبَشِّرٌ بِفُتُوحِ الْقُدْسِ فِي رَجَبٍ

Yani: Sizin (Salahaddin-i Eyyubî'nin) kılınçla Haleb Şehrini Safer ayında fethetmeniz, Receb ayında Kudüs Şehrini fethedeceğinizin müjdecisidir.

Bu zâta sorulmuş: "Bunların böyle olacağını nereden bildin?" O demiş: "Endülüs'lü İbn-i Mercan bunu çok evvel tefsirinde yazmıştır."

2- Ruh-ul Beyan Tefsiri aynı yerinde: "Şeyh Sadeddin-i Hamevî, الم غُلِبَتِ الرُّومُ فِي اَدْنَى الْاَرْضِ âyetinin فِي اَدْنَى الْاَرْضِ cümlesinden, Bizanslıların mağlubiyetleri 800 sene-i Hicriyesinde olacağını kaydetmiş. Sonra Timurlenk'in aynı tarihte Rumlara galip gelmesiyle te'yid edilmiştir." diye kaydetmiş.

3- Yine Ruh-ul Beyan Tefsiri 3/282'de şöyle sırlı hususi bir tılsımı kaydeder ki: "Herhangi bir hacet veya maksadın husulü için, Esma-i Hüsna'dan o maksada muvafakatlı olan bir isimle münacat edip Allah'a niyaz etmek istediğinde; seslerden hâlî, temiz bir yerde bulun ve o ismin başında lâm-ı tarifi çıkar.. ve cümmel-i kebir yani ebced hesabıyla harflerini hesapla. Kaç aded ediyorsa, eksik veya fazla etmeden o ismi o kadar çek.. sırrını görürsün inşâallah!.." diyor.

Böylece Cifir ve Ebced hakkındaki şu birkaç nümûneleri kaydetmekteki maksadımız: Cifir ve Ebced ilminin tâ, Resul-i Ekrem (A.S.M.) zamanından günümüze kadar bazı İslâm âlimlerinin onunla meşgul olduklarını ve bu ilmi reddetmeyip makbûl gördüklerini ve onunla bazı mühim hâdiseleri istihrac ettiklerini.. ve nihayet bu ilmin, İslâm üleması arasında var olup tedavül ederek geldiğini göstermek içindir. Bu hususta gösterilmiş olan nümûneler, bu maksad için bence kâfidir. Yoksa daha bir çok nümûneler arzedebilirdik.

——— oOo ———

(*) Bu istihraclı hesaplar, ya bizim bildiğimiz meşhur Ebced kaideleri ile değildir, yahutta âyetten bazı kelimelerin hesabıyladır.. Çünki zâhire göre âyetin mevcud kelimelerinden meşhur Ebced hesabıyla verilen tarihler çıkmamaktadır. *(A.Badıllı)*

CİFİR VE EBCED'İN UMUMİ BAZI KAİDELERİ

Hazret-i Ali'den ve Ca'fer-i Sâdık'tan nakledilmiş olan Cifir ve Ebced ilminin umumî bazı kaideleri ve onu kullanma yol ve kanunları hakkında "El-Cefr-ül Câmi' Ven-Nur-ul Lâmi' - İmam-ı Ali" eserinden ve bu arada Şeyh Ahmed El-Bûnî'nin "Şems-ül Maarif-ül Kübra" kitabından bazı bölümleri tercüme ederek kaydetmek istiyoruz. Kaydedeceğimiz kaide ve kanunlar, sadece ابجد هوز ... sırasına göre harflerin değerleriyle yapılan hesabdan ibaret değildir. Belki daha geniş ve küllî başka bazı hususlara da şâmildir.

"El-Cefr-ül Cami' Ven-Nur-ul Lami" kitabından:

«... Hazret-i Ali (R.A.) bir gün Kûfe'de, minber üstünde halka hitab etti. Bir çok esrar ve hikmetlerden bahsetti. Suveyd bin Esved El-Hilalî ayağa kalkarak dedi ki: "Ey Mü'minlerin Emiri! Bizler senin söylediklerini tamam anlayamayız. Ancak sen kendi söylediklerine âlimsin."

Bu sualden sonra, İmam-ı Ali ona dönerek sertçe cevab verdi ve dedi: "Evet ben Aliyy-ül Murtaza'yım. Benim yanımda büyük denizler kadar ilim vardır. Amma siz beni kaybetmeden önce benden sual ediniz."» (El-Cefr-ül Cami' sh: 27)

Yine İmam-ı Ali'nin aynı eserinden:

"Bu hususun sırrı, nuranî ve zulmanî olarak iki kısma ayrılır. Nuraniyet ise, sürûr ve neş'elerin başlangıçlarıdır ki: الر * كهيعص * طس * حم * ق * ن dır. Zulmaniyet ise, ondört harftir: ب ج د و ز ف ش ت ث خ ذ ض ظ غ dır." demiş. Ve:

"Şu ondört harf ise, ulvî ve süflî olarak iki kısma ayrılırlar. Ulvî olanları yedidir ki bunlardır: ب د و ت ذ ض ظ

Süflî olan harflerin hiçbirisi Fatiha Sûresi'nde bulunmamaktadır... ilh." (Aynı eser sh: 40)

Mısır baskılı "El-Cefr-ül Cami' Ven-Nur-ul Lami" kitabından bazı bölümler:

"El-Cefr-ül Cami' Ven-Nur-ul Lami"in özü hakkında kısaca bir tarif: "Bu mes'elenin esası, yirmisekiz babı içine almaktadır. Her bab da yirmisekiz sahifedir. Her sahife yirmisekiz satırdır. Her satır dahi yirmisekiz beyttir. Her bir beyt ise, dört tane Ebcedî, yahud da Hecaî harfleri vardır. Bütün bu harflerde, birbirine uygun hendesî san'atlardan mürekkeb dört tane durumu vardır. Bu harflerin birbiriyle olan münasebetleri, aynen babların sahifelerle olan münasebetleri gibidir. Meselâ yirmisekiz tane bablarının herbirisi, sahifelere karşı

münasebetleri, babların bir dörtgenlik durumunu gösterir. O ise, yirmisekiz ile çarpımı neticesi yediyüz seksendördü bildirir. Bu da satırlarla çarpılması neticesi, 21952'yi netice verir. Bunun da beytlerle çarpımıyla, 614656 eder... ilh."

Ve daha garib bir tarzda izahlar yaparak devam eder, gider. Biz bunlardan bir çok yerleri tercüme ederek buraya alabilirdik. Lâkin anlaşılması zor işlerdir. Anlaşılsa da, müşkil işlerden olduğu ve bir çok kimseler için faide vermeyeceği için buraya yazmaktan sarf-ı nazar eyledik.

Yukarıda bir-iki küçük nümûneyi o kitaplardan vermekten maksadımız; Cifir ve Ebcedin varlığı ve kökü Hazret-i Ali'ye ve hattâ Resulullah'a dayandığı ve onun umumiyeti itibariyle geniş ve derin bir iş ve bir husus olduğu hakkında kısaca mâlumat vermek içindir. Yoksa burada o ilmi ders vermek için değildir.

Buraya kaydettiğimiz nümûnenin bazı bölümleri, aynı zamanda Şeyh Ahmed El-Bûnî'nin Şems-ül Maarif-il Kübra Eseri sh: 335 ve 363'de de vardır. Hususî mâlumat isteyenler bu eserlere müracaat edebilirler. Bunların dışında Şeyh Muhyiddin-i Arabî'nin eserleri, ilm-i esrar-ı huruf noktasında en geniş mâlumatı içine alan eserlerdir. Amma bu zamanda onları anlayacak kimseler yoktur. Varsa da çok azdır.

——— oOo ———

BEDİÜZZAMAN VE CİFİR İLMİ

Cifir ve Ebced hususunda yapılan bu küçük araştırmamızın asıl sebebi, Üstad Bediüzzaman Said-i Nursî Hazretlerinin eserleri olan Risale-i Nur'ların az bazılarında Cifir ve Ebced hesablarıyla yapılmış hususî ve mahrem bazı mühim istihracların doğruluklarını ispattır. Yani, Bediüzzaman'dan önce de başta İmam-ı Ali ve Ca'fer-i Sâdık ve Muhyiddin-i Arabî gibi daha birçok büyük İslâm âlimlerinin de Cifir ve Ebcedle uğraşmış olduklarını me'hazlere dayanarak ispatlamaktır.

Bu durumda elbette sebebin kendisinden de bir nebze bahsetmek vâcib olmuş oluyor. Çünki Bediüzzaman Hazretleri, Cifir ve Ebcedin en hâlis ve en sâfi ve en pürüzsüz kısmını ele almış, en kudsî ve en şirin ve en câzibedar bir mes'elede isti'mal etmiştir. İşte o mes'ele ise, başta Kur'an'ın i'cazı olmak üzere, iman hizmeti ve Kur'an Nurları olan Nur Risalelerine ehl-i imanın nazar-ı dikkatlerini celbetme gaye ve niyetidir. Bu gaye ve niyetle Kur'an'ın âyetlerinde ve Hazret-i Ali'nin Celcelûtiye ve Ercüze Kasidelerinde ve Gavs-ı A'zam olan Şeyh-i Geylanî'nin bazı kasidelerinde, bini mütecaviz işaretler, îmalar ve remizlerle; ve bütün bunların toplamı neticesi, âdeta kuvvetli hüccet ve deliller ile Nur Risalelerinin makbuliyetini, müstakimliğini ve hak ve doğru olduklarını sarahat derecesinde bildirdiklerini bulmuş ve kaydetmiştir. Bu gaybî, amma gün yüzüne çıkmış olan işaret ve remizlere, hattâ bir cihetle sarih delâletlere; ülema namı altındaki asrî bazı şahıslar ilişmek istemişlerse de, lâzım gelen tokmak gibi cevablarını da almışlardır.

Risale-i Nur'da bulunan Cifir ve Ebced hesablarıyla istihrac edilmiş hâdiselerin yüzde doksan dokuz nisbetiyle geçmiş zamana ait şeylerdir. Geleceğe aid işlerden çok nâdir olarak söz edilmiştir. Bu şâz ve nâdir olan istikbalî hâdiseleri kaydettiğinde de; çok kuvvetli bir işaret ve emare bulduğu vakit, fazla izah ve açıklamaya girmeden, ya sükût ile geçmiş, ya da bir iki kelimeyle geçiştirmiştir. Çünki ileriye ait işlerde -gayb perdesinde olduğu için- edep ve ihtiramın lüzumluluğunu bilmiş, öyle tavır almıştır.

Amma geçmişe aid işlerde ve vuku' bulmuş göz önündeki hâdiselerde ise; onlara dair bulduğu işaretlerde mümkün mertebe izahlıca ve makamın ve hâlin iktizalarını göz önünde bulundurarak ele almış ve isbat etmiştir.

Evet, Cifir ilmi erbabından, bilhassa Risale-i Nur'dan öğrendiğimiz kadarıyla Ebced ve Cifir ilminde sadece tarihleri bulmak, yahud birbirine muvafık rakamları keşfetmeye münhasır değildir. Bu ilimde en mühim ve en büyük meharet, belki hâs bir lûtf-u İlâhî olarak en büyük meleke ve rüsûh ise; keşfolunan mütevafık rakamların hâdiselere bir çok yönüyle muvafık geldiğinin tatbikini yapmaktır. Yani sayı münasebetleri olduğu gibi, tatbik edilen hâdisenin veya şahsın her cihetle, keşf olunmuş o istihraca muvafık olduğunu göstermektir. İşte bu ilme: "Hikmet İlmi" ya da "İlm-i Te'vil" denilir ki, çok ender zâtlarda bulunabilir.

Risale-i Nur'daki Cifir ve Ebced hâdiselerini görüp tetkik eden kimseler bilebilirler ki; Üstad Hazretleri mezkûr hikmet ve te'vil ilmine a'zamî derecede mazhardır. Çünki görülmektedir ki; gizli ve hususî olan bu ilmin anahtarlarıyla keşfetmiş olduğu istihracları, adet ve rakam münasebetlerini birbirine tatbik etmesi yanında, (makamın muktezası, hâlin icabı ve hâdisenin ona mânevî muvafakatı) gibi en mühim hususları da aklen ve mantıkan öyle ispat eder ki; hafî ve hususî bir ilim olduğu halde, âdeta onu aklî ve mantıkî ve âşikâr bir ilim hâline getirmiştir. Elbette bu noktalar kadirşinâs ve ilim erbabı yanında çok büyük bir kemâl ve rüsûh alâmetleridir.

Arzetmeye çalıştığım hususlar için Risale-i Nur'dan bir-iki örnek vermek istiyorum. İşte "Birinci Şua İşârât-ı Kur'aniye" adıyla meşhur risaleden şu:

«Hem مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ *cümlesi; tâ-i evvel "te", ikinci "te" ise vakıf yeri olduğundan (he) olmak ve* شَجَرَةٍ *deki tenvin (nun) sayılmak cihetiyle binüçyüz onbir eder ki, o tarihte Resail-in Nur müellifi Risalet-ün Nur'un mübarek şecere-i kudsiyesi olan Kur'an'ın basamakları olan ulûm-u Arabiye'yi tedrise başladığı aynı tarihe tam tamına tevafuk ederek remzen bakar... Bu âyetin münasebet-i maneviyesinin letâfetlerinden bir letâfeti şudur ki: İhbar-ı gayb nev'inden mu'cizâne hem elektriğe, hem Risale-in Nur'a işaret ettiği gibi, ikisinin zuhurlarına ve zaman-ı zuhurlarından sonraki tekemmül zamanlarına ve hilâf-ı âdet vaziyetlerini çok güzel gösteriyor.*

Meselâ, زَيْتُونَةٍ لاَ شَرْقِيَّةٍ وَ لاَ غَرْبِيَّةٍ *cümlesi der: "Nasılki elektriğin kıymettar metaı, ne şarktan ne de garbdan celbedilmiş bir mal değildir. Belki yukarıda, cevv-i havada rahmet hazinesinden, semavat tarafından iniyor. Her yerin malıdır. Başka yerden aramağa lüzum yoktur" der. Öyle de manevi bir*

elektrik olan Resail-in Nur dahi ne şarkın malûmatından, ulûmundan ve ne de garbın felsefe ve fünûnundan gelmiş bir mal ve onlardan iktibas edilmiş bir nur değildir. Belki semavî olan Kur'an'ın, şark ve garbın fevkındeki yüksek mertebe-i arşîsinden iktibas edilmiştir.» (Şuâlar sh: 689)

İşte görüldüğü gibi, Üstad Bediüzzaman Hazretleri, Kur'an'ın manevî mu'cizeliğinin işaret ve remizler cihetiyle ispatını yaptığı aynı tahlilinde, Cifir ve Ebcedin adedî değerleri hesabıyla âyetin işaretini gayet üstadâne ve mahirâne tatbik ettiği gibi; elektriğin ve Risale-i Nur'un mahiyetlerini de beraber nazara vermesi yanında, manevî münasebetlerini ve onlar Kur'an'ın o işaretlerine lâyık olduklarını; yani, manevî makam iktizasını beraberce ispatlayıp ortaya koyuyor. İşte, buna "İlm-i Hikmet ve İlm-i Te'vil" denilir.

Nur âyetinin on vecihle elektriğe ve Risale-i Nur'a işaretlerinin uzun beyanlarından ve bir çok hâdiselere o âyetin cümle ve kelimelerinin mutabakatlarından sadece bir bölümünü aldığımız bu tahlil ve makam iktizası ve münasebetlerin beraberce yapılan bu tatbikte, elbette anlamak şartıyla, büyük bir hikmet ve te'vil ilmine mazhariyetin işaretleri görülmektedir.

Başka bir örnek:

« وَيُحِقُّ اللّٰهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِه *Şu âyet-i meşhurenin küllî mânasının bu zamanda zâhir bir mâsadakı Risalet-ün Nur olduğu gibi, Lafzullahtaki şeddeli "lâm" bir "lâm" ve* بِكَلِمَاتِه *deki melfuz "yâ" sayılmak şartıyla dokuzyüz doksansekiz adediyle Risalet-ün Nur'un dokuzyüz doksansekiz adedine tam tamına tevafukla, münasebet-i maneviyeye binaen remzen ona bakar. Ve bu remzi lâtifleştiren ve kuvvet veren münasebetlerin birisi şudur ki: Risalet-ün Nur'un eczaları Sözler namıyla iştihar etmişler. Sözler ise Arabca "kelimat"tır ve o kelimat ile Kur'an'ın hakaikını o derece mahz-ı hak ve ayn-ı hakikat olduğunu isbat etmiş ki, bu zamanın dinsiz feylesoflarını tam susturuyor.*» (Şuâlar sh: 699)

Başka bir örnek: Âyetlerin Cifir ve Ebced hesabıyla istihracı yapılmış bir hususu arzetmek değil, belki ilm-i hikmet ve ilm-i te'vil noktasından o gibi istihracların hâdiseye veya zamana veya bazı şahıslara tatbikini yapan ilimden bahistir. Onun için onu buraya bir güzel nümûne olmak üzere kaydediyoruz:

«İkinci bir ihtar: Tevafukla işaretler eğer münasebat-ı maneviyeye istinad etmezse, ehemmiyeti azdır. Eğer münasebet-i maneviyesi kuvvetli ise, bu onun bir ferdi, bir mâsadakı hükmünde olsa ve müstesna bir liyakatı bulunsa, o vakit tevafuk ehemmiyetlidir. Ve o kelâmdan bunun iradesine bir emare olur. Ve ondan o ferdin hususî bir sûrette dâhil olduğuna ya remz, ya işaret, ya delâlet hükmünde onu gösterir. İşte gelecek âyât-ı Kur'aniye'nin Risale-i Nur'a

işaretleri ve tevafukları ekseriyet ile kuvvetli bir münasebet-i maneviyeye istinad ederler. Evet bu gelecek âyât-ı meşhure müttefikan onüçüncü asrın âhirine ve ondördüncü asrın evveline Cifirce bakıyorlar ve Kur'an ve iman hesabına bir hakikata işaret ediyorlar. Ve medar-ı teselli bir "Nur"dan haber veriyorlar. Ve o zamanın dalâlet fitnesinden gelen şübehatı izale edecek, Kur'anî bir bürhanı müjde veriyorlar.

Ve o işaretlere ve remizlere tam mazhar ve o vazifeleri bihakkın görecek, Risale-i Nur gibi bir tefsir-i Kur'anî olacak. Halbuki Risale-i Nur bu mezkûr noktada ileri olduğu, onu okuyanlarca şüphesiz olmasıyla delâlet eder ki; o âyetler bilhassa Risale-i Nur'a bakıp ona işaret ediyorlar.» (Şuâlar sh: 686)

İşte bu örneklerde görüldüğü üzere Hazret-i Üstad Bediüzzaman çok hârika ve hakîmâne ve üstadâne bir te'vil ile âyetlerin gösterdiği Ebcedî rakamları tatbik ederek te'yid etmiştir. Zira bir üstteki âyet-i kerimenin Türkçe kısaca meâli: "Allah-u Teâlâ kendi kelimâtıyla hakkı gerçekleştirmektedir." diyor. Bu ise, filhakika ve gayet âşikâr bir tarzda Risale-i Nur Kur'an namına, amma ona dayanarak hak olan iman ve İslâmın rükün ve esaslarını dünya ilim meydanında hakkaniyet ve gerçekliğini ispat ve izhar etmektedir. Öyle ise, Cifrî hesabla, rakamlar birbirine muvafık geldikleri gibi, manevî münasebetleri de vardır ve meydandadır. Nitekim az üstte bu münasebet ve muvafakatın izahı da gayet güzel bir şekilde yapıldı.

Buna göre, arzettiğimiz gibi, bazan Ebced hesabıyla Kur'an'dan bazı âyetlerin rakam hesabları, bir kısım hâdiselerin tarihlerine tevafuk edebilir. Amma eğer o tevafukla beraber manevî münasebeti de olmazsa, mânasız kalır ve kuru ve câmid bulunur.

Nasılki bir zamanlar bir emekli general, Türkiye Diyanet Başkan Vekilliğini yapmakta olduğu bir sırada; وَمَا اَرْسَلْنَاكَ اِلاَّ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ âyetinden Cifir ve Ebced hesabıyla bir sayıyı, hiçbir manevî münasebeti ve muktezası olmayan, hattâ Kur'an'ın ve dinin münkiri ve muharribi bir adamın ve komitesinin habisâne icraat tarihine tatbike çalışmıştır. Elbette ki o tatbik Kur'an'la bir istihza hükmünde olduğu için, hiç bir kıymeti olmadığı gibi, cem'-i zıddeyn, yani iki zıddın kaynaştırılmasına çabalayan eblehâne bir hareket olarak görüldü.

* * *

RİSALE-İ NUR'LARDA BULUNAN CİFİR VE EBCEDİN MAHİYET VE KEYFİYETİ

Risale-i Nur'ları bilenlerin ma'lumudur ki; onun küçük zeyilleriyle birlikte yüzelliyi aşan kitap ve risalelerinde Cifir ve Ebced ilmi hususları, sadece yedi tane Risalelerinde mevzu-u bahis olmuştur. Bu risaleler ise sırasıyla:

1- Yirmidokuzuncu Mektub'un parçalarından olan Rumuzat-ı Semaniye Risalesi

2- Sekizinci Lem'a olan Keramet-i Gavsiye Risalesi

3- Onsekizinci Lem'a olan Birinci Keramet-i Aleviye Risalesi

4- Yirmisekizinci Lem'anın Birinci Bölümü olan İkinci Keramet-i Aleviye Risalesi

5- Birinci Şua olan İşârât-ı Kur'aniye Risalesi

6- Sekizinci Şua olan Üçüncü Keramet-i Aleviye Risalesi

7- Onbirinci Şua'ın Onbirinci Mes'elesi'nin Hâtimesiyle, tek-tük bazı lâhika mektublarıdır.

İşte bu Risaleler ve bazı mektublarda bulunan Cifir ve Ebced ilmi Üstad Bediüzzaman tarafından telâkki tarzı, tatbik sahası ve Nur Risalelerine işaretlerinin; yani, istihraclarının keyfiyet vechi ne olduğu hakkında üç kısım hâlinde ele almak istiyor ve herbir bölümden de bazı nümûneler arzetmek istiyoruz.

* * *

BİRİNCİ BÖLÜM: Cifir ve Ebced ilminin Üstad Bediüzzaman Hazretleri tarafından nasıl telâkkî edildiğini gösteren mezkûr Nur Risalelerinden bazı parçalar şöyledir:

Birinci Şua, İşârât-ı Kur'aniye Risalesi'nden:

«Beşinci Nokta: Bu hesab-ı Ebcedî, makbul ve umumî bir düstur-u ilmî ve bir kanun-u edebî olduğuna deliller pek çoktur. Burada yalnız dört-beş tanesini nümûne için beyan edeceğiz:

Birincisi: Bir zaman Benî-İsrail âlimlerinden bir kısmı huzur-u Peygamberî'de sûrelerin başlarındaki كهيعص * الم *gibi mukattaat-ı hurufiyeyi işittikleri vakit, hesab-ı cifrî ile dediler: "Yâ Muhammed! Senin ümmetinin müddeti azdır." Onlara mukabil dedi: "Az değil." Sair sûrelerin başlarındaki*

mukattaatı okudu ve ferman etti: "Daha var." Onlar sustular. (*)

İkincisi: Hazret-i Ali Radıyallahü Anh'ın en meşhur Kaside-i Celcelûtiyesi, baştan nihayete kadar bir nevi hesab-ı Ebcedî ve Cifir ile te'lif edilmiş ve öyle de matbaalarda basılmış.

Üçüncüsü: Ca'fer-i Sâdık Radıyallahü Anh ve Muhyiddin-i Arabî (R.A.) gibi esrar-ı gaybiye ile uğraşan zâtlar ve esrar-ı huruf ilmine çalışanlar, bu hesab-ı Ebcedîyi gaybî bir düstur ve bir anahtar kabul etmişler.

Dördüncüsü: Yüksek edibler bu hesabı, edebî bir kanun-u letâfet kabul edip, eski zamandan beri onu isti'mal etmişler. Hattâ letâfetin hatırı için, iradî ve sun'î ve taklidî olmamak lâzım gelirken, sun'î ve kasdî bir sûrette o gaybî anahtarların taklidini yapıyorlar.

Beşincisi: Ulûm-u riyaziye ülemasının münasebet-i adediye içinde en lâtif düsturları ve avamca hârika görünen kanunları, bu hesab-ı tevafukînin cinsindendirler. Hattâ fıtrat-ı eşyada Fâtır-ı Hakîm bu tevafuk-u hesabîyi bir düstur-u nizam ve bir kanun-u vahdet ve insicam ve bir medar-ı tenasüb ve ittifak ve bir nâmus-u hüsün ve ittisak yapmış.

Meselâ; nasılki iki elin ve iki ayağın parmakları, a'sabları, kemikleri, hattâ hüceyratları, mesamatları hesabca birbirine tevafuk ederler. (**) *Öyle de; bu ağaç, bu baharda ve geçen bahardaki çiçek, yaprak, meyvece tevafuk ettiği gibi, bu baharda dahi az bir farkla geçen bahara tevafuk ve istikbal baharları dahi mazi baharlarına ihtiyar ve irade-i İlahiyeyi gösteren sırlı ve az farkla muvafakatları, Sâni-i Hakîm-i Zülcemâl'in vahdetini gösteren kuvvetli bir şâhid-i vahdaniyettir.*

İşte madem bu tevafuk-u Cifrî ve Ebcedî, bir kanun-u ilmî ve bir düstur-u riyazî ve bir nâmus-u fıtrî ve bir usûl-ü edebî ve bir anahtar-ı gaybî oluyor. Elbette menba-ı ulûm ve maden-i esrar ve fıtratın tercüman-ı âyât-ı tekviniyesi ve edebiyatın mucize-i kübrası ve lisan-ül gayb olan Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan, o kanun-u tevafukîyi işârâtında istihdam, isti'mal etmesi i'cazının muktezasıdır.» (Şuâlar sh: 712)

İşte görüldüğü üzere, Cifir ve Ebced ilmi, Üstad Bediüzzaman tarafından ifade edilen telâkkî tarzında çok büyük ve mühim hususlar vardır. Yani, bu hesab ve kitap ve tevafukî rakamlar kâinatın nizam ve intizamında da cereyan ediyorlar. Öyle ise, kâinatı tefsir eden Kur'an, elbette Cifir ve Ebcedi ve hurufatın esrarını dahi kendi ilmi içerisinde saklaması ve ona müraat etmesi,

---

(*) Az yukarıda, bu hadîs ve hâdisenin me'hazleri ve keyfiyeti yazıldı. *(A.Badıllı)*

(**) Hazret-i Üstad'ın şu hükmü, bir hadîs-i şerifin meâl ve işaretlerine dayanır ki, o hadîs üst taraflarda me'hazleriyle beraber kaydedilmiştir. *(A.Badıllı)*

i'cazının lâzımı olan bir keyfiyettir. Nitekim bunda istihrac ve tevafukların varlıkları da bunu gösteriyor. Bunlarla beraber görüldüğü vechile, Bediüzzaman Hazretleri daha çok yüce ve âlî makamdan konuşuyor. O makamı bilmeyen ve varlığını hissetmiyen zâhirperestler, Hazret-i Üstad'ın ne dediğini anlamaz, idrak edemezler. Öyle ise, bu noktada Hazret-i Üstad'a karşı vaki' olmuş olan itirazların beyhude, boş ve mânasız olmaları yanında, o muterizlerin اَلْمَرْءُ عَدُوٌّ لِمَا جَهِلَ kaidesiyle itirazları bir derece medar-ı özür olan cehaletleridir.

Yine tevafuk cihetiyle, yani birbirine uygun gelme durumuyla Cifir ve Ebced'in Üstad tarafından başka tarz bir tarifi:

«...Herşeyde, ne kadar cüz'î de olsa, bir kasd ve iradenin cilvesi bulunmasıdır. Tesadüf hakikî olarak bulunmamasıdır. Evet, kesretin en dağınık ve en ziyade tesadüfe verilen kelimattaki hurufatın vaziyetleridir. Hususan kitabette... Madem hiç münasebeti olmayan ve ihtiyar-ı beşer karışmayan hurufatın vaziyetlerinde bir tenasüb, bir nizam bulunuyor. Elbette bir İrade-i Gaybiye tahtında vaziyetler veriliyor. Hiçbir şey daire-i ilim ve kudretinden hâriç olmadığı gibi, daire-i irade ve meşietinden dahi hâriç değildir ki, böyle cüz'î ve dağınık şeylerde dahi bir tenasüb gözetiliyor ve tanzim ediliyor.. ve o tanzim içinde irade-i âmme cilvesinden, inâyât-ı hâssa sûretinde Risalet-in Nur'a bir imtiyaz nev'inden hususî bir teveccüh görülmüş...» (Osmanlıca Sikke-i Tasdik sh: 37)

Yine aynı bu mânadan olarak, başka bir parçadan:

«...Tevafukla işaretler eğer münasebat-ı maneviyeye istinad etmezse, ehemmiyeti azdır. Eğer münasebet-i maneviyesi kuvvetli ise, bu onun bir ferdi, bir mâsadakı hükmünde olsa ve müstesna bir liyakatı bulunsa, o vakit tevafuk ehemmiyetlidir. Ve o kelâmdan bunun iradesine bir emare olur. Ve ondan o ferdin hususî bir sûrette dâhil olduğuna ya remz, ya işaret, ya delâlet hükmünde onu gösterir....» (Aynı eser sh: 57)

Başka bir parçadan:

«Ma'lumdur ki, İlm-i Belâgatta ve fenn-i beyanda uzak ve gizli mânalara delâlet etmek için karine tabir ettikleri emarelerden ve münasebetlerden bir şey bulunsa, uzak bir mâna ve gizli ve işarî olan bir mefhum, karinenin kuvvetine göre sarih ve zahir mânası gibi kabul edilir.

İşte bu kaideye binaen, bu işarî mânaların herbirisine müteaddit karineler, emareler bulunduğu gibi, sair arkadaşları da ona karineler olur. Risale-i Nur'un mecmuundan haber veren sarih fıkralar dahi herbirisine kuvvetli bir karinedir...» (Osmanlıca Sikke-i Tasdik sh: 99)

Yine aynı mânanın devamı mahiyetinde bir başka yerden:

«Ma'lumdur ki, tevafuk, İlm-i Cifr'in anahtarlarından mühim bir anahtardır. Eğer bir tevafuk ise, delâlet denilmez. Fakat hafî bir îma olur. Eğer iki cihetle aynı mes'eleye tevafuk gelse, îmadan remiz derecesine çıkar. Eğer iki üç cihetle aynı mes'eleye gelse, işaret olur. Eğer maani-i elfaz, işârât-ı harfiyeye münasib gelse ve işaretle bahsedilen insanların ahvali o mânaya mutabık ve muvafık olsa; o işaret, o vakit delâlet derecesine çıkar. Eğer altı yedi vecihle tevafuk ile beraber, mâna-i kelimat, işârât-ı harfiyeye muvafık gelse ve mukteza-i hâle de mutabık olsa, o delâlet o vakit sarahat derecesine çıkar...» (Aynı eser sh: 156)

Ma'lumdur; 1942'lerde, İstanbul'da bulunan şarklı bir şeyh, tasavvuf ve tarikat mesleğinin zıddına bir tutum içerisine girerek, Bediüzzaman Hazretlerinin Cifir ve Ebced'in kaide ve anahtarıyla, Kur'an'dan otuzüç âyetin Risale-i Nur'a işaretlerine itiraz etti. Bu zât, Üstad Bediüzzaman'ın hemşehrisi olduğu ve onu çok iyi tanıdığı halde, Üstad Bediüzzaman'ı dehşetli şekilde gıybet etmeye başladı. Hazret-i Üstad bu şeyhe ilmî ve hakikatlı ve mantıkî cevablar verdi. Bu hâdiseden bir sene sonra da, Denizli hâdisesi işinde ehl-i vukuf olarak teşkil edilen Ankara'daki ve bir kısmı Diyanet Dairesine mensub bazı âlimler de, Risale-i Nur'un benzeri istihraclarına bir derece iliştiler. Hazret-i Üstad bunlara da cevab verdi. İşte bu cevablardan bir iki parağraf alıyoruz:

«Ben, "Senin içtihadında hata var" diyenlere ve ispat edenlere teşekkür edip ruh-u canımla minnettar olurum. Fakat şimdiye kadar o içtihadımı tamamıyla ve kanaatla tam tasdik edenler binler ehl-i iman ve onlardan çokları ehl-i ilim tasdik ettikleri ve ben de dehşetli bir zamanda kudsî bir teselliye muhtaç olduğum bir hengâmda sırf ehl-i imanın imanını Risale-i Nur ile muhafaza niyet-i hâlisesiyle.. ve Necmeddin-i Kübra, Muhyiddin-i Arabî gibi binler ehl-i işârât gibi cifrî ve riyazî hesabıyla beyan edilen bir müjde-i işariye-i Kur'aniyeyi, kendine gelen bir kanaat-ı tâmme ile, hem mahrem tutulmak şartıyla beyan ettiğim ve o içtihadımda en muannid dinsizlere de ispat etmeye hazırım, dediğim halde, beni gıybet etmek dünyada buna hangi mezheble fetva verilebilir, hangi fetvayı buluyorlar?.....

Bütün hayatımda delilsiz davaları zikretmediğim, sizin gibi eski ve yeni arkadaşlarım biliyorlar. Bâhusus Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'dan aldığım bir kuvvetle Avrupa feylesoflarına Risale-i Nur meydan okuyor. Risale-i Nur bu zamanda medar-ı nazar bir hâdise-i Kur'aniye olduğundan bir-iki işaret değil, belki benimle beraber Risale-i Nur şakirdleri tarafından istihraç edilen beş Risale'de yazılan işaretler bir cihetle bine yaklaşıyor (*) Bin incecik saçlar dahi

(*) 1942'lerde yazılmış olan bu mektubdan sonra, daha bir çok işaretler keşfedilerek kaydedildi. Şimdi elde mevcud bütün Nur Risalelerinin mecmuunda, bu işaretler bini geçmiştir. *(A.B.)*

toplansa kuvvetli bir ip olduğu gibi, sarahata yakın bir delâlet oluyor. Vahdet-i mes'ele cihetiyle o işaretler birbirine kuvvet verir. Bazı işârâtı zaif görmekle onu inkâr etmek, insafa ve hakperestliğe muvafık olamaz. İnkâr eden ma'zur olamaz. Hususan lüzumsuz ve zararlı ve müfritane bir gıybet olsa, bu zamanda ehl-i ilim ortasında ehl-i hakikatı ağlattıracak bir hâdise-i elîmedir.» (Sikke-i Tasdik-i Gaybî sh: 61-62)

Gayet acib bir işaret: Adı geçen şeyhin, Üstad Bediüzzaman'ı çok yersiz ve haksız ve yanlış olarak gıybet ettiği günlerde, o büyük gıybet hâdisesine ve hattâ gıybet eden şeyhin ismine işaret bulunduğu da, âyetin اَحَدُكُمْ kelimesinde mevcudiyetine dair Kur'an'ın mu'cizâne işareti görüldü ve kat'iyyen anlaşıldı ki; Bediüzzaman'a haksız sûrette sataşan ve itiraz eden perişan olur. Hem ilmen ve dînen ona karşı gelinmez, onunla başa çıkılmaz diye anlaşıldı. İşte o mektubdan bir-iki bölümünü alıyoruz:

«Kardeşlerim!

Kur'an'ın bir tek âyetinin bir tek işareti ihbar-ı gayb nev'inden bir lem'a-i i'caziyeyi tevafuk sûretiyle gösterdiğini manevî bir ihtar ile gördüm:

اَيُحِبُّ اَحَدُكُمْ اَنْ يَاْكُلَ لَحْمَ اَخِيهِ مَيْتًا *Şu âyet-i kerimenin makam-ı cifrîsi şedde ve tenvin sayılmazsa 1351'dir.* مَيْتًا *aslı* مَيِّتًا *olmasından 1361 ederek, bu tarihte umur-u azîmeden bir dehşetli gıybeti şu âyetin mâna-i işarî külliyetinde dâhil ediyor.. ve umur-u azîmeden böyle acib bir gıybet aynı tarihte, aynı senede vukua geldi...*

O muhterem ihtiyar zâtı unutmak, belki şahsıma karşı tezyifatını ihtiyarlığına ve çok cihetlerle mabeynimizdeki uhuvvete hürmeten helâl etmeye karar verdiğim ve biz hizmetkâr olduğumuz Kur'an'a havale edip bıraktığım hengâmda, birden ihtiyarım hâricinde, beş vecihle zemmi zemmeden, mu'cizâne gıybetten altı cihetle zecreden اَيُحِبُّ اَحَدُكُمْ اَنْ يَاْكُلَ لَحْمَ اَخِيهِ *âyeti karşımda kendini gösterip temessül eyledi. Mânen "Bana bak!" dedi. Ben de baktım, birden tesbihat içinde gördüm ki; 1351'den tâ 1361 tarihini gösterdi. Hâlimize baktım, perde altında 51'den tâ 61'e kadar Risale-i Nur'un meded beklediği İstanbul âfâkında bir nev'i taarruz bulunmuş ve 61'de birden patlamasıdır...»* (Sikke-i Tasdik sh: 63)

Âyetteki Ebcedî hesabla gösterilen tarih, Hicrî tarihidir. 1361, 1942 karşılığıdır. Denizli ehl-i vukuf âlimlerinin itirazlarına da aşağı yukarı aynı mahiyette cevablar verdi. Tekrara lüzum olmadığı için, o cevabları kaydetmekten sarf-ı nazar edildi.

Cifir ve Ebcedin bir anahtar ve bir vesile olup Kur'an'ın esrarının keşif ve istihracına hizmet ettiğini ve bu durumuyla Hazret-i Üstad'ın bu ilim hakkında kat'î kanaat sahibi olduğunu gösteren bir beyanı:

«Sekizincisi: Seyranî'dir. Bu zât, Husrev gibi Nur'a müştak ve dirayetli bir talebem idi. Esrar-ı Kur'aniyenin bir anahtarı ve ilm-i Cifrin bir miftahı olan tevafukata dair Isparta'daki talebelerin fikirlerini istimzac ettim. Ondan başkaları kemâl-i şevk ile iştirak ettiler. O zât, başka bir fikirde ve başka bir merakta bulunduğu için iştirak etmemekle beraber, beni de kat'î bildiğim hakikattan vazgeçirmek istedi, cidden bana dokunmuş bir mektup yazdı...» (Lem'alar sh: 45)

* * *

İKİNCİ KISIM: Ebced ve Cifir ilminin Üstad Bediüzzaman tarafından tatbik edildiği sahalar...

Üst taraflarda bir kaç defa temas ettiğimiz ve bazı nümûnelerini kaydettiğimiz gibi, Cifir ve Ebced'in sahası geniştir. Dal ve budakları çoktur. İmam-ı Ali (R.A.) ve Ca'fer-i Sâdık'tan nakledilmiş, onun usûl ve kaidelerinde daha başka işler ve çeşitli hususlar da vardır. Amma Hazret-i Üstad Cifir ve Ebced ilmi şümûlünde olan iki mühim hususu ve bunlardan da, daha çok birisini almıştır ki, o da tevafuktur. İki hususdan ikincisi ise; Cifir ve Ebcedin içinden sadece harflerin değerleri hesabıyla Kur'an'dan ve hadîs-i şeriflerin ve nihayet Hazret-i İmam-ı Ali (R.A.) ve Gavs-ı Azam Abdülkadir-i Geylanî'nin kasidelerinden bazı gaybî olan işarî ve remzî hususları istihrac etmesidir.

Bunların tatbik sahaları ise; evvelâ ve en başta Kur'an'ın i'caz ve mu'cizeliğini o sahada da izhar ve ispat etme ameliyesinde olmuştur. İkinci derecede de; Risale-i Nur'un makbuliyetini ve hizmetinin büyüklüğünü gösteren gaybî işaretleri, yine mezkûr menba'lardan keşfedip çıkarması olmuştur. Risale-i Nur'un makbuliyetini, müstakimliğini ve muhkem ve sağlamlığını gaybî işaretlerden bulup çıkarmasındaki yegâne niyet ve gayesi ise; Nur'un bir çok yerlerinde ispatlı ve delilli olarak dava ettiği vecihle şundan ibarettir: Ehl-i imanın istifadesi, imanlarının Risale-i Nur'la kuvvetlenmesi, şüphe ve vesveselerden kurtulmasıdır. Bunun dışında Hazret-i Üstad'ın hiçbir gaye ve hedefi yoktur ve olmamıştır. Zira onun hayatı, vaziyeti ve hâli, gün gibi âşikâr meydandadır.

İşte, biz de bu kısmı iki noktada toparlayıp bâriz nümûnelerini Nur Risalelerinden arzetmeye çalışacağız.

Birinci Nokta: Ebced ve Cifir şümûlünde bulunan tevafukun keyfiyetiyle ve ayrıca da harflerin Ebcedî değerleriyle keşfedilen sırları vasıtasıyla Kur'an'ın i'cazını nasıl gösterip hizmet ettiğini gösteren Bediüzzaman'ın tahkikatından bazı nümûnelerdir.

1- Kur'an'ın bütün sahifeleri yan yana dizildiğini farzetsek; yani, ber-kenar ta'bir edilen ve sahifelerin sonunda âyetlerin tamamlandığı mushafların mevcud sahifeleri yan yana gelmiş kabul etsek ki; meselâ, Kur'an altıyüz sahife ise, herbir sahifenin eni onbeş santim olsa, doksan metreye yakın bir mesafe tutar. İşte bütün Kur'an'da "Kur'an" kelimeleri altmışdokuz adet olup, eğer Kur'an'ın bütün sahifeleri bir tek sahife kabul edilse, İsra' ve Kamer Sûreleri merkez olmak üzere altı silsile hâlinde birbirine çok açık şekilde bakmakta olduklarının keşfedilmesidir. Şimdi bu mevzuda sözü Hazret-i Üstad'a bırakıyoruz:

«...Kur'andaki "Kur'an" kelimesinde, pek çok sırlarından bir sırrı şudur ki, lâtif bir tevafuktur ki; Kur'an'daki "Kur'an" tevafukatı Mu'cize-i Mi'raca işaret eden Sûre-i İsra'da ve Şakk-ı Kamer'i beyan eden Sûre-i Kamer'de o silsile-i tevafukatın arkasından dört silsilenin esaslarını buldum. Resul-i Ekrem'in en büyük mu'cizesi Kur'an ve Mi'rac ve Şakk-ı Kamer olduğundan Mi'rac ve Şakk-ı Kamer ortasında sırr-ı cilve-i i'cazı lafz-ı Kur'an ile bana ihsas eyledi. O üç mu'cize-i azîme birbirine merbut olduğunu bir hatıra verdi.

Kur'an'da altmışdokuz "Kur'an" kelimesini gördük. Altmışyedisi tam ve manidar tevafuktadır. İkisi Sûre-i Kıyamette, iki "Kur'an" lafzı, kıraat mânasında olduğundan tevafuka girmemiştir.» (Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 55)

Hazret-i Üstad bu bahsin devamında, Kur'an'da "Kur'an" lafzının bulunduğu sahifelerin numaralarını vererek davasını ispat ediyor.

"Kur'an" kelimesinden sonra "Resul" lafzının tevafuku hakkında da, "Kur'an" lafzı gibi, yine bütün Kur'an sahifeleri bir tek sahife hâlinde nazara alınmak şartıyla acib bir sırrın tezahürünü şöyle ifade ediyor:

«Kur'an-ı Hakîm'de "Lafz-ı Resul"ün zikir ve tekrarındaki esrarın bir ikisine işaret eder, şöyle ki:

Nasıl ki Kur'an'da, lafz-ı Kur'an Sûre-i İsra' ile Sûre-i Kamer'den başlayan silsile-i tevafuk, Birinci Nükte'de beyan edildiği vechile, bir lem'a-i i'caziyeyi gösteriyor. Öyle de lafz-ı Resul, Sûre-i Muhammed ve Sûre-i Fetih'de مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰه *dan o kelime ile bize ihtar edilen altı silsile-i tevafuk çok manidar bir sûrette, bir sahife-i vâhide hükmünde mecmu-u Kur'an'da o altı silsile uzanmış birbirine bakıyor...*

...Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) ferman ve bürhan-ı risaleti olan Kur'an-ı

Mu'ciz-ül Beyan'da lafz-ı Resul tekrarında ve o lafzı tekrar eden âyetlerde mu'cizâne, sûrî ve manevî tevafukat var. Lafız birbirine baktığı gibi, âyetler birbirini o kadar kuvvetli ispat eder ve tekmil eder; dikkat eden kat'iyyen anlar ki, tesadüf işi olmadığı gibi, fikr-i beşerin düşünüşü de olamaz.» (Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 60) dedikten sonra, Kur'an'da mevcud "Resul" kelimesinin yüz altmış adedinin sekiz tane silsileler halinde birbirlerine baktığını ve tevafuk ettiğini gösteriyor. Yalnız "Kur'an" lafzında olduğu gibi, "Resul" kelimesinin de nâdir bazıları silsile hârici kaldığını, o ise bu sekiz silsilenin merkezleri olan Muhammed Sûresiyle Fetih Sûresine hasredildiğinden, silsile hârici kalanların başka bir sırrı olabileceğini kaydetmiştir.

Tevafukun başka bir çeşidi

Kur'an'da "Lafza-i Celâl" ile umum Kur'an âyetleri ve sûreleri i'tibariyle âyetlerinin birbirlerine bakar bir durumları olduğunu Hazret-i Üstad, yine bu tevafukun dürbünüyle keşfetmiş. Rumuzat-ı Semaniye'de bu mevzuu şöyle yazmıştır.

«Lafzullah, mecmu-u Kur'an'da 2806 def'a zikredilmiştir. "Bismillah"dakilerle beraber Lafz-ı Rahman 159, Lafz-ı Rahim 220, Lafz-ı Gafûr 61, Lafz-ı Rab 864, Lafz-ı Hakîm 86, Lafz-ı Âlim 136, Lafz-ı Kadir 21, "Lailahe İllahu"daki "Hu" 26 def'a zikredilmiştir.

Lafzullah'ın adedinde çok esrar ve nükteler var. Ezcümle: Lafzullah ve Rab'den sonra en ziyade zikredilen Rahman, Rahîm, Gafûr ve Hakîm ile beraber, Lafzullah'ın adetleri Kur'an âyetlerinin nısfıdır. Hem Lafzullah ve Allah lafzı yerinde zikredilen Lafz-ı Rab ile beraber yine nısfıdır. Çendan Rab lafzı 864 defa tekrar edilmiş. Fakat dikkat edilse, 500 küsûrü Allah lafzı yerinde zikredilmiş, 200 küsûru öyle değildir. Hem Allah, Rahman, Rahîm, Alîm ve Lailahe İllahu'daki "Hu" adediyle beraber yine nısıfdır. Fark yalnız dörttür. Ve "Hu" yerinde Kadir ile beraber yine mecmu-u âyâtın nısfıdır (*). Fark dokuzdur.» (Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 83)

Sûreler itibariyle Kur'an âyetlerinin tevafuku

«...Sûreler itibariyledir. Onun dahi çok nükteleri var. Bir intizam, bir kasd, bir iradeyi gösterir bir tarzda tevafukatı vardır. Sûre-i Bakara, âyetlerinin adediyle Lafza-i Celâl adedi birdir. Fark dörttür ki "Allah" lafzı yerinde, dört "Hu" lafzı vardır. Meselâ "Lailahe İllahu"daki "Hu" gibi onunla muvafakat tamam olur.

Âl-i İmran'da, yine âyâtıyla lafz-ı Celâl tevafuktadır. Müsavidirler. Yalnız

(*) Kur'an âyetlerini 6666 olarak kabul eden mesleğe göre bu hesab yapılmıştır... *(A.B.)*

Lafza-i Celal 309'dur, âyet 300'dür. Fark 9'dur. Böyle meziyat-ı kelâmiyede ve Belâgat nüktelerinde küçük farklar zarar vermez, takribî tevafukat kâfidir.

Sûre-i Nisa', Maide, En'am üçünün mecmu-u âyetleri, mecmu'daki lafz-ı Celâlinin adedine tevafuktadır. Âyetlerin adedi 464, Lafza-i Celâl'in adedi 461... "Bismillah"daki Lafzullah ile beraber tam tevafuktadır.

Hem meselâ baştaki beş sûrenin lafz-ı Celâl adedi; Sûre-i A'raf, Enfal, Tevbe, Yunus ve Hûd'daki Lafz-i Celâl adedinin iki mislidir. Demek bu âhirdeki beş, evvelki beşin nısfıdır. Sonra gelen Sûre-i Yûsuf, Raad, İbrahim, Hicr, Nahl Sûrelerindeki Lafz-ı Celâl adedi, o nısfın nısfıdır.

Sonra, Sûre-i İsra', Kehf, Meryem, Taha, Enbiya, Hacc (*) *o nısfın nısfının nısfıdır. Sonra gelen beşer beşer takriben o nisbetle gidiyor. Yalnız bazı küsûratla fark var...»* (Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 88)

Ve her sonra gelen sûrelerin beşer adetlerinde Lafz-ı Celâl'in adedi, bir evvelki beşlerin yarısına indiğini acib bir sırr-ı tevafuk tarzında kaydetmiştir.

TEVAFUK NEDİR?

Tevafuk mefhumunun izahını Hazret-i Üstad Bediüzzaman bazı yerlerde izah ettiği gibi, onu çok mühim görmüş. Tevafukun envaını da Nur Risalelerinde yer yer kaydetmiştir. Kur'an-ı Hakîm'de bir çok garib ve i'cazlı tevafuklar olduğu gibi, Nur Risalelerinin yazılış tarzlarında da bazı hârika tevafuklar görülmüştür. Hattâ Nur hizmetiyle alâkadar hâdiselerin tevafuklarını da bazan kaydetmiştir. Şimdi tevafuk mânasının ne demek olduğu hakkında Hazret-i Üstad'ın çok güzel ve şirin bir ta'rifi şöyledir:

«İşârât-ül İ'caz tefsirinde lâtif bir işaret-i i'caziyeyi gördük. O işareti beyandan evvel bir mukaddeme:

Kudsî bir şeyin zarfı ve kılıfı, ârizi bir kudsiyet aldığına binaen ve tevafukta bir işaret-i kudsiye gördüğümüzden; tevafuk nazarımızda bir kudsiyet kesbetmiştir. Hem tevafuk, alâmet-i tevfik olduğu için nazarımızda mübarek olmuştur. Hem tevafuk, ittifaka işaret, ittifak ise ittihada emare, ittihad ise, vahdete alâmet, vahdet ise, tevhide delâlet, tevhid ise, Kur'an'ın dört esasından en mühim esası olduğundan; tevafuk nazarımızda yüksek bir meymenet almıştır. Hem tevafuk, şevki tezyid ve kelâmı tezyin ettiğinden nazarımızda güzelleşmiştir...» (Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 154)

(*) Bu beşer taksimat üzere bir sır inkişaf etmişti. Hiçbirimizin haberi olmadan şurada altı sûre kaydedilmiş. Şüphemiz kalmadı ki, gâibden ihtiyarımızın hâricinde altıncısı girmiş. Tâ bu, nısfiyet sırr-ı mühimmi kaybolmasın. *Said Nursî*

Kur'an harflerinin sûreler itibariyle sayıları arasındaki tevafuk sırları

Bu bahsin, yani harfler tevafukunun izahının yapıldığı risalenin o kısmının baş tarafında Üstad Hazretleri şöyle bir tenbih koymuştur:

«Böyle galebe-i zan kâfi olduğu makamat-ı hitabiyede ve mezaya-i bedîada ve letâif-i belâgatta ve münasebat-ı tevafukiyede ve büyük adetlerde küsûratın ve küçük adetlerin farkları bir sebeb-i fârık teşkil etmediğinden, küsûratın farklarına fârık nazarıyla bakmadık ve bakılmaz.»

Sonra mevzuya Hazret-i Üstad şöyle girmiş:

«Lafzullah'ın içindeki hurufatla ve yemin için Lafzullah'ın başında bulunan "Vav, ba', ta" harfleri Kur'an'ın bir tefsiri olan İşârât-ül İ'caz'da hârikulade bir sırr-ı tevafuku göstermeleri, Kur'an'ın mu'cizâne vaziyetlerinden neş'et ettiğini gördük. Adetlerinin küsûratı başka bir münasebet gösterdiğinden, şimdilik ondan kat'-ı nazarla, yalnız küllî adetlerindeki münasebet-i tevafukiyeye işaret edeceğiz, şöyle ki:

Lafzullah'ın en mühim harfi olan baştaki Elif, umum Kur'an'da çok sırlara medar olarak 40000 gelmesi ve yine Lafzullah'ın eliften sonra Lâmelif yani, لا *meşhur bir adet olan 19000, Lafzullah'ın âhirindeki "He" yine 19000 olarak ikisinin muvafık gelmesi.. hem yalnız "Lâm" hesab-ı Ebcedle 30 olduğuna göre, ona muvafık olarak Kur'an'da 30000 gelmesi.. ve öbür hesabla (*) 23000, diğer hesabla 20000'dir. Hem "Ba"nın hem "Mim"in hem "Lâ"nın 19000 adetlerine ve Kur'an'daki yekûnlerine muvafık gelmesi.. ve Lafzullah'ın başındaki Eliflâm-ı tarif, yani "El" 70000 olup "Kur'an" kelimesinin 70000 adedine muvafık gelmesi.. hem "Be" ve "Te" iki kardeş gibi bir derece fark ile, "Be" 11000, "Te" 10000 muvafık gelmesi.. ve huruf-u hecanın âhiri olan ve nidada ismullah'ın evvelinde bulunan "Ye" veya "Ya" 29900.. ve bir cihetle 19000 küsûr olmakla; hem "Lâm"ın, hem "Ha"nın, hem "Vav"ın adetlerine Kur'an'daki 19000'lik yekûnlerine muvafık gelmesi.. ve Lafzullah'ın mecmu-u Kur'an'da 2000 (**) ve "Lâ"sı 19000.. ve "Ha"sı yine 19000, mecmuu 40000 olup, baştaki Elif'in 40000 adedine muvafık gelmesi.. ve hem Lafzullah'ın hurufatından başka harflerin Kur'an'da adedleri çok lâtif münasebet-i tevafukiyeyi göstermeleri, ezcümle "Cim" Ebced hesabıyla 3 ve Kur'an'da 3000 olarak makamına muvafık gelmesi.. "Ha" hecada cimin kardaşı olduğundan "Cim" gibi yine 3000.. ve "Dal" Ebcedde cimin arkadaşı olduğundan yine 3000 olup, üçü birbirine muvafık gelmesi..*

(*) Hazret-i İbn-i Abbas'ın Tenvir-ül Mikyas Tefsiriyle, Firûz Âbadî'nin Tefsiri ve bir de Hz. Üstad'ın kendi bulduğu rakamlar arasındaki farklardır. *(A.B.)*

(**) Lâfza-i Celâl'in küsûratı olan 806'yı burada, büyük yekûn olduğu için nazara almamıştır. *(A.B.)*

hem Ebced hesabıyla yüksek makamda bulunan ث ذ خ غ ض ظ *her biri Kur'an'da ikişer bin gelip birbirine muvafık gelmesi.. ve "Sad"ın güzel ve hafif bir şekli olan "Sin", üç dişine münasebettar 3330 olup, lâtif sırları îma eder bir sûrette gelmesi...»* (Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 169)

Ve daha bu nümûneler gibi, bütün harflerin ayrı ayrı adetlerinin tevafuk hesabları genişçe yapılmaktadır. Biz sadece bu bir iki nümûneyi göstermekle iktifa etmek istiyoruz. Geniş tafsilat isteyenler, Rumuzat-ı Semaniye'nin Sekiz Küçük Risalelerine müracaat edebilirler.

İkinci Nokta: Kur'an'ın kısa sûrelerinin gerek harflerinin adedi itibariyle, gerekse Ebcedî ve Cifrî hesablarıyla; Kur'an ve İslâmiyet hesabına büyük ve mühim hâdiselere nasıl baktıklarına ve bu noktadan Kur'an'ın bir cilve-i i'cazının nasıl tezahür ettiğini gösteren bazı nümûneleri yine Rumuzat-ı Semaniye eserinden göstermeye çalışacağız.

Birinci Nümûne: *«Kadir Sûresi olan* اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ فِى لَيْلَةِ الْقَدْرِ *in içinde üç def'a "Leylet-ül Kadr" kelimesi tekrarlanmış. O ise, sâkin elif hâriç, üç kere tekrarının harfleri yirmiyedi edip; Ramazan'ın yirmiyedinci gecesindeki Leyle-i Kadr'e tevafuku sırrıyla işaret eder.»* (Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 177)

İkinci Nümûne: *«Kadir Sûresinin yüzondört harfiyle, yüzondört sûrelerin adedine bir farkla tevafuku manidardır. Güya (lisan-ı hâliyle der:) "Benden başka yüzoniki sûreyle, bir de küçük bir Kur'an olan Fatiha geleceğine bir îmadır."»* (Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 185)

Üçüncü Nümûne: *«Kadir Sûresinde "Kâf" harfinin on def'a tekrarlanması ve bu harfin Ebcedî makamı olan yirmi olmasıyla, ikiyüz olur. Bu tarihte ise, fütûhat-ı Kur'aniyenin en müterakki tarihi olduğuna ve bu tarihten tâ fütûhat-ı Kur'aniyenin durması ve tedafüî vaziyetine girmesi zamanı olan 1200 tarihine işaret etmesi, bu esrarlı sûrenin şânındandır.»* (Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 185)

Dördüncü Nümûne: *«Alâk Sûresi'nin şedde ve medde ve tenvinle beraber hurufatı 328'dir... Bu durumuyla şu Sûrenin harflerinin 328 adedine, o da 1328 tarihine tevafuk noktasında ve işârât-ı Kur'aniye cihetiyle âlem-i İslâm'ın başına gelen müdhiş hâdisatın başlangıcı olan 1328 tarihine gayet mânidar nazar-ı dikkati celbetmek için gösteriyor.»* (Yani Balkan Harbi gibi hâdiselere..) (Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 190)

Beşinci Nümûne: *«Eğer şu Sûremizde (Alâk Sûresi) tenvin sayılmazsa, hurufatı 322 olur. Şu adet ile 322'de hürriyet hâdiseleri gibi mühim hâdisatın hazırlanması ve 324'de tezahür etmesi tarihine tevafukuna binaen ve Kur'anla*

alâkadar hâdisata sair âyetlerin işaretlerine istinaden denilir ki; hurufatıyla aynı tarihi göstermekle nazar-ı dikkati celbeder.» (Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 192)

Altıncı Nümûne: Yine aynı sûrenin harfleri... *«Eğer âhirde gayr-ı melfuz iki elif tenvinlerle beraber sayılsa, 331 tarihindeki Harb-i Umumî'nin dehşetine nazar-ı dikkati tevafukla kasden işaret etmek, bu esrarlı sûrenin şe'nindendir. Besmele sayılmazsa (harflerinin) 312 adediyle, 312 tarihinde dâhilî komitelerin harb bahanesiyle hilâfet-i İslâmiyeyi parçalamak gibi hâdisatın tarihine tevafukuna binaen ve Allâm-ul Guyub'un en evvel bir fihriste-i Kur'an olarak nâzil ettiği şu sûrenin mânidar hurufatının vaziyetlerine istinaden deriz ki; o tevafuk tesadüfî değil, kasdî bir işarettir.*

Tenvin sayılmayan mezhebe göre (harfleri) 325 adediyle, Kur'an ve İslâm ile münasebettar en mühim hâdisat-ı hilâfet olan hânedan-ı Osmaniye'de hal' ve nasb ile hasıl olan hilâfet tarihine tevafuk noktasında elbette işaret etmekten hâlî değildir...» (Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 192)

Ve daha Alâk Sûresinin gösterdiği bir çok hâdiseye işaretleri o risalede yazılıdır. Uzatmamak için kısa kestim.

"İzâ Câe Nasrullah" Sûresinin esrarı hakkında bazı nümûneler:(*)

Nümûne-1: *«Hz.Ebu Bekir-is Sıddık ve Hz.Abbas'ı (R.A.) ağlatan* وَاسْتَغْفِرْهُ *ile işaret edilen vefat-ı Nebeviyeyi şu Sûrenin başından* وَاسْتَغْفِرْهُ *nün vavına kadar altmışüç harf olarak, (* اَلنَّاسُ وَالْفَتْحُ *deki okunmayan hemze-i vasıl sayılmayacak) ömr-ü Nebevînin nihayetine işaret etmekle beraber;* فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ *ile işaret edilen en mühim üç vazaif-i Nübüvvetin; hurufatı yirmibir olmakla, o zamanda yirmibir sene o vazife-i Nübüvveti ifa ettiğine ve iki sene kaldığına îma edip, Sıddık'ın ağlamasına gizli bir sebeb olmuştur.»* (Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 206)

Nümûne-2: Aynı Sûreden « يَدْخُلُونَ فِى دِينِ اللّٰهِ اَفْوَاجًا *cümlesiyle, (Ebcedî hesabıyla) 1222'ye kadar galibâne o fütûhat ve nusret devam edeceğine tevafukla işaret eder...»* (Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 207)

Nümûne-3: « اِذَا جَاءَ نَ *cümlesi, "Nasr"daki nun-u nusrete beşaret için dâhil olarak (Ebcedî hesabla) 757'deki Feth-i İstanbul'un mukaddemesi Süleyman*

(*) Eserden kısa kısa bölümler verildiği için, parantezlerin içerisinde bazı şerhlerin verilmesine mecbur oldum. Parantezler arasında olan ibareler, risaleden değildir. Özür dilerim. *(A.B.)*

Paşa'nın muhasara-i meşhuresine; Sûre-i Kevser'in "El-Kevser" kelimesiyle de buna işaret ettiği gibi tevafukla işaret eder...» (Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 208)

Nümûne-4: *«Ve o cümleden sonra, (Yani, Nümûne-3'teki* اِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰه *dan sonra) melfuz hurufun vavı, (yani "Vel-Fethu"nun yalnız vavı) ve* وَ رَاَيْتَ *(Vereeyte) netice-i fethe işaret eden Vav-ı "Vereeyte" dâhil olmakla, (Yani:* اِذَا جَاءَ ن و *olarak, yani* اِذَا جَاءَ *den sonra gelen üç kelimenin sadece baş harfleri hesaba dâhil olmak şartıyla) 857'deki İstanbul Fethine, Sûre-i Kevser gibi* اَلْكَوْثَر ك *ile tevafukla işaret ettiği gibi... (Çünki Kevser Sûresi'nin başında mezkûr tarzdaki kelime ve iki harf, yine aynen İstanbul'un fetih tarihi olan 857'yi cifir hesabıyla bildiriyorlar) Onu tasdiken ve te'yiden birbirine şâhid olarak müttefikan gösteriyorlar.»* (Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 209)

Nümûne-5: *«Şu sûre nasılki Besmele ile* اِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰه *sekiz kelimesiyle ve Nasrullah kelimesinin sekiz harfiyle ve Nasrullah'daki "Ra"nın (umum sûrede) sekiz tekerrürüyle ve Nasrullah'da lâm'ın yine sekiz tekerrürüyle; şu Sûrenin sarahatıyla beşaret verdiği Feth-i Mekke'deki nusret-i İlâhîye'nin tarihi olan sekizinci sene-i hicretine tevafuk sırrıyla beşaret-varî işaret ediyor.*

Öyle de, İza'dan (yani Sûrenin başındaki İza'dan) وَاسْتَغْفِرْهُ *ye kadar ondört kelimatıyla ve* وَالْفَتْحُ *daki "Fa"nın beş, "Ha"nın beş, "Ta"nın dört tekerrürleriyle hâsıl olan ondört adediyle, hem* اِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰه *cümlesinin ondört harfiyle, hem* نَصْرُ اللّٰه وَالْفَتْحُ *fikrasının ondört harfiyle, ondördüncü sene-i hicriyesindeki Feth-i Şam'da ihsan edilen nusret-i hârika tarihine tevafuk sırrıyla işarî beşaret veriyor.»* (Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 210)

Kevser Sûresi'nin bazı sırları

Örnek-1: *«Kevser Sûresi'nin hurufu 46, Besmele ile 65... Huruf-u hecadan mevcudu 17'dir. (Yani şu yekûn olan 65 harf içinde, huruf-u heca tabir edilen elif-ba' harflerinin 28 tanesinden sadece 17'si vardır.) Nüzûl-ü vahyin havz-ı ekberi ve ekser Enbiya'nın meşhur kevseri olan Kudüs-ü Şerif'in fetih tarihi olan 17 adediyle, tevafuk etmek sırrıyla işaret eder.*

Hem, Besmele ile aded-i hurufu 65'tir. Bu iki rakam, hurufa inkılab etse, (yani nasılki Ebced sırasına göre "He" beş, "Vav" altıdır. Rakam, soldan sağa okunduğu tarzıyla değil, sağdan sola doğru okunmasıyla) "Hû" olur. İhlas'ın

başındaki "Hüvallah" ile هُوَ الَّذِى اَرْسَلَ رَسُولَهُ *deki "Hüve"ye manidar bakmakla beraber, 65 sene-i velâdetle sene-i vefat dâhil olmak veya Arabî seneler itibariyle; Sahib-i Havz-ı Kevser olan Zât'ın (A.S.M.) ömrüne tevafuk etmekle beraber...»* (Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 213)

Örnek-2: *«...Madem sâbıkan geçtiği gibi, Sûre-i Kevser fütûhat-ı Muhammediye'yi ihtar eder ve kelimatıyla ve hurufatıyla Feth-i Mekke, Feth-i Beyt-ül Makdis ve Şam fütûhatına işaret eder. Elbette 600 seneye karib mühim bir merkez-i Hilâfet-i İslâmiye ve menba'-ı neşr-i ahkâm-ı Kur'aniye ve Kur'an-ı Hakîm'in muazzam ordusunun merkezi olarak, Kur'an bayrağını 400 sene kadar kâinata karşı galibâne tutan İstanbul'un tarih-i fethi Kur'an'da* بَلْدَةٌ طَيِّبَةٌ *işarâtıyla müjde verdiği gibi; 857 teşkil eden* فَ الْكَوْثَرَ كَ *Ebcedî makamı 857 olarak aynen* بَلْدَةٌ طَيِّبَةٌ *gibi İstanbul'un İslâm'ın eline geçmesi olan 857 tarihine tevafuk etmekle işaret ediyor. Çünki; "Kevser kime verilmiş? Ve ne için verilmiş?." sırrıyla Kevser'in evvelindeki* اَعْطَيْنَاكَ *kime verildiğini bildirmek için, ondan Kâf'ı alır. Ne için verildiğine delâlet eden* فَصَلِّ *den neticeye işaret için "Fa"yı alır.* فَ الْكَوْثَرَ كَ *olur. Mecmuu 857 adediyle İstanbul'un Fethini müjde veriyor ve fütûhat-ı Muhammediye'ye (A.S.M.) dâhil olarak en muhteşem Cevami'-i İslâmiye'ye merkez olup, Küre-i Arzda kılınan salât-ı kübranın bir Mescid-i Ekber'i olduğuna îma eder.*

Hem nasılki اِنَّا اَعْطَيْنَا *Sûresi'nin yalnız "El-Kevser" kelimesinin aded-i Ebcedîsi 757'yi göstererek, îma ile, bu tarihde İstanbul'un İslâm eline geçmesine namzed olarak yol açılmış, muhasara ile Fatihası okunmuş. Evet, 757'nin âhirlerinde ve 58'in evvellerinde, Sultan Orhan zamanında, Süleyman Paşa kumandasında "Erler" tabir edilen kırk kahramanın şehid olmasıyla, İstanbul hükümet-i İslâmiye akdi altına girmiş ve Fatihası o tarihte okunmuştur...»* (Elyazma Rumuzat-ı Semaniye sh: 217)

İşte Rumuzat-ı Semaniye namı altında gayr-ı matbu' elyazma eserden verdiğimiz şu çok az bazı nümûneler, herhalde zevki selim, aklı müstakîm kimseler için gösterir ki; Üstad Bediüzzaman Hazretleri, bütün himmet ve gayretini Kur'an'ın kırk vech-i i'cazından biri olan tevafuk sırrıyla açılan anahtarlarla, onun i'cazına hizmet etmek istediği ve yegâne gayesi de o olduğu anlaşılır sanırım. Bu risaleden verdiğimiz nümûnelik bölümler maksada kifayet ediyor. Geniş bilgi isteyenler mezkûr eseri, hiç olmazsa Osmanlıca teksir Zülfikar kitabında yer alan onun kısaca fihristesini bulup okumalarını tavsiye ederiz.

İkinci Nokta'nın bir hâtimesi:

Bu hâtimede Rumuzat-ı Semaniye dışında kalan bazı Nur Risalelerinde yer almış bir kısım âyât ve ehadîs-i şerifelerin Cifir ve Ebced hesabıyla gösterdikleri ilginç bazı tarihî hâdiselerden söz edeceğiz. Yani, yine Hazret-i Üstad Bediüzzaman'ın âyet ve hadîslerdeki ilmî tahkikatından örnekler göstereceğiz.

Birinci Âyet: ...وَ الْعَصْرِ اِنَّ الْاِنْسَانَ لَفِى خُسْرٍ Sûresindeki âyetlerin acib ve garib işaretleri:

«Aziz Kardeşlerim,

Teşrin-i sâni otuzuncu gün, bin üçyüz ellisekizde (1942), Karadağ (*) başına çıkıyordum. "İnsanların, hususan Müslümanların bu teselsül eden helâketleri ve hasaretleri ne vakitten başladı, ne vakte kadar devam eder?" hatıra geldi. Birden, her müşkilimi halleden Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan, Sûre-i Ve'l-Asrı'yı karşıma çıkardı. Dedi: "Bak!". Baktım. Her asra hitab ettiği gibi, bu asrımıza daha ziyade bakan وَ الْعَصْرِ اِنَّ الْاِنْسَانَ لَفِى خُسْرٍ *âyetindeki*

اِنَّ الْاِنْسَانَ لَفِى خُسْرٍ *(şedde ve tenvin sayılır) makam-ı cifrîsi bin üçyüz yirmidört (1324) edip (1908), hürriyet inkılâbıyla başlıyan tebeddül-ü saltanat ve Balkan ve İtalyan Harbleri ve Birinci Harb-i Umumî mağlûbiyetleri ve dehşetli muâhedeleri ve şeair-i İslâmiyenin sarsılmaları ve bu memleketin zelzeleleri ve yangınları ve İkinci Harb-i Umumînin zemin yüzünde fırtınaları gibi, semavî ve arzî musibetlerle hasaret-i insaniye ile* اِنَّ الْاِنْسَانَ لَفِى خُسْرٍ *âyetinin bu asra dahi bir hakikatı, maddeten aynı tarihiyle gösterip, bir lem'a-i i'cazını gösteriyor.*

اِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ *(âhirdeki "te", "he" sayılır, şedde sayılır ise) makam-ı cifrîsi bin üçyüz ellisekiz ve dokuz olan bu senenin ve gelecek senenin aynı tarihini göstermekle, o hasaretlerden bâhusus mânevi hasaretlerden kurtulmanın çare-i yegânesi, iman ve a'mâl-i sâliha olduğu gibi ve mefhum-u muhalifiyle, o hasaretin de sebeb-i yegânesi küfür ve küfran, şükürsüzlük yani imansızlık, fısk ve sefahet olduğunu gösterdi. Sûre-i Vel-Asrı'nın azametini ve kudsiyetini ve kısalığıyla beraber gayet geniş ve uzun hakaikın hazinesi olduğunu tasdik ederek, Cenab-ı Hakk'a şükrettik.*

Evet Âlem-i İslâm'ın, bu asrın en büyük hasareti olan bu dehşetli İkinci Harb-i Umumî'den kurtulmasının sebebi: Kur'andan gelen iman ve a'mâl-i sâliha olduğu gibi; fakirlere gelen acı açlık ve kahtın sebebi dahi, orucun tatlı açlığını çekmedikleri; ve zenginlere gelen hasaret ve zayiatın sebebi de, zekât ye-

(*) Karadağ, Kastamonu vilâyet merkezine yakın bir dağdır. *(A.B.)*

rinde ihtikar etmeleridir. Ve Anadolu'nun bir meydan-ı harb olmamasının sebebi; إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا *kelime-i kudsiyesinin hakikatını fevkalâde bir sûrette yüzbin insanın kalblerine tahkikî bir tarzda ders veren Risale-i Nur olduğunu, pek çok emareler ve şakirdlerinden binler ehl-i hakikat ve dikkatin kanaatları isbat eder. Said-i Nursî»* (Os. Sikke-i T. Gaybî sh: 41; Kastamonu L. sh: 204)

İkinci Âyet: أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ Sûresindeki âyetlerin çok acib bir kısım işaretleri:

«Sûre-i Ve-l'Asrı nükte-i i'caziyesi münasebetiyle, Sûre-i Fil'den mâna-yı işarî tabakasından tevafuk düsturuna istinaden bir nüktesini beyan etmem ihtar edildi. Şöyle ki:

Sûre-i أَلَمْ تَرَ كَيْفَ *meşhur ve tarihî bir hâdise-i cüz'iyeyi beyan ile, küllî ve her asırda efradı bulunan o gibi ve ona benzeyen hâdiseleri ihtar ve tabakat-ı işariyeden her tabakaya göre bir mânayı ifade etmek, umum asırlarda umum nev-i beşerle konuşan Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın belâgatının muktezası olmasından, bu kudsî sûre bu asrımıza da bakıyor, ders veriyor, fenaları tokatlıyor. Mâna-yı işarî tabakasında, bu asrın en büyük hâdisesini haber vermekle beraber; dünyayı her cihetle dine tercih etmek ve dalâlette gitmenin cezası olarak, Cifir ve hesab-ı Ebced ile üç cümlesi, aynı hâdisenin zamanına tetabuk edip işaret ediyor.*

Birinci cümlesi: Kâbe-i Muazzama'ya hücum eden Ebrehe askerlerinin başlarına Ebabil tayyareleriyle semavî bombalar yağdırmasını ifade eden تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ *cümle-i kudsiyesi, bin üçyüz elli dokuz edip, dünyayı dine tercih eden ve nev-i beşeri yoldan çıkaran medeniyetçilerin başlarına semavî bombalar ve taşları yağdırmasına tevafukla işaret ediyor.*

İkinci cümle: أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِى تَضْلِيلٍ *kelime-i kudsiyesi, eski zaman hâdisesindeki Kâbe'nin nurunu söndürmek için, hilelerle hücum edenlerin kendileri yokluk, zulümat dalâletinde aks-ül amel ile aleyhlerine dönmesiyle tokat yedikleri gibi; bu asrın aynen hilelerle, desiselerle, zulümlerle Edyan-ı Semaviye Kâbesini, kıblegâhını dalâlet hesabına tahribe çalışan cebbar, mağrur ehl-i dalaletin tadlil ve ıdlallerine semavî bombalar tokadıyla cezalanmasına, aynı tarihi* فِى تَضْلِيلٍ *kelime-i kudsiyesi bin üçyüz altmış makam-ı cifrîsiyle tevafuk edip işaret ediyor.*

Üçüncüsü: أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ *cümle-i kudsiyesi Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a hitaben: "Senin mübarek vatanın ve*

kıblegâhın olan Mekke-i Mükerreme'yi ve Kâbe-i Muazzama'yı hârikulâde bir sûrette düşmanlardan kurtarmasını ve o düşmanları nasıl bir tokat yediklerini görmüyor musun?" diye mâna-yı sarihiyle ifade ettiği gibi; bu asra dahi hitab eden o cümle-i kudsiye mâna-yı işarîsiyle der ki: "Senin dinin ve İslamiyet'in ve Kur'anın ve ehl-i hak ve hakikatın cebbar düşmanları olan dünyaperest ve dünyanın menfaatı için mukaddesatı çiğneyen o ashab-ı dünyaya senin Rabbin nasıl tokatlarla cezalarını verdiğini görmüyor musun? Gör, bak!" diye mâna-yı işarîsiyle, bu cümle aynen makam-ı cifrîsiyle tam 1359 tarihiyle aynen âfât-ı semaviye nev'inde semavî tokatlarla İslamiyet'e ihanet cezası olarak, diye mâna-yı işarî ifade ediyor. Yalnız "Ashab-ul Fil" yerinde "Ashab-üd Dünya" gelir. (Fil) kalkar, (Dünya) gelir. Said-i Nursî»

(Os. Sikke-i Tasdik-i Gaybî sh: 42; Kastamonu L. sh: 224)

Şimdi bazı hadîs-i şerifler:

1- « الْخِلاَفَةُ بَعْدِى ثَلاَثُونَ سَنَةً *hadîs-i şerifin ihbar-ı gaybî nev'inden tarihçe musaddak beş lem'a-i i'caziyesi vardır.*

Birincisi: Hulefa-yı Raşidîn'in hilâfetleri ile Hazret-i Hasan Radıyallahu Anh'ın altı aylık hilâfetinin müddeti, otuz sene olacağını ihbardır. Aynen çıkmış.

İkincisi: Otuz senelik halifeleri olan Hazret-i Ebu Bekir Radıyallahu Anh, Hazret-i Ömer Radıyallahu Anh, Hazret-i Osman Radıyallahu Anh ve Hazret-i Ali Radıyallahu Anh'ın Ebcedî ve Cifrî hesabları bin üçyüz yirmialtı eder ki,(*) *o tarihten sonra şerait-i hilâfet daha takarrür etmedi. Hilâfet-i Âliyye-i Osmaniye bitti.*

Üçüncüsü: ثَلاَثُون *kelimesi, Cifr hesabı bin seksen yedi eder ki, tarihçe hilâfet-i Abbasiyenin inkırazıyla hilâfet-i Osmaniyenin takarrürüne kadar olan zaman-ı fetret tayyedilse bin seksen küsur kalır. Eğer nâkıs hilâfetler sayılsa,* ثَلاَثُونَ سَنَةً *deki "sene" lafzı ilâve olur. O halde 1202 eder ki, "Rumuzat-ı Semaniye-i Kur'aniye risaleleri"nde hem* اِنَّا فَتَحْنَا لَكَ*, hem Fatiha, hem Sûre-i Nasr, hem Sûre-i Alâk gibi çok yerlerde aynen hilâfetle beraber Devlet-i İslâmiyenin hem terakki, hem galibiyet devresi olan 1202 tarihini gösterir. Hem nâkıs hilâfetle beraber bütün müddet-i hilâfet-i İslâmiye 1202'dir ki, tamtamına tevafukla haber verir.* وَ اِنِ اسْتَقَامَتْ اُمَّتِى فَلَهَا يَوْمٌ وَ اِلاَّ فَنِصْفُ يَوْمٍ *hadîsinin mu'cizane ihbar-ı gaybîsini izah eder.*

(*) Herhalde bu hesap, dört halifenin isimlerinin ebcedî değerleridir. *(A.B.)*

*Dördüncüsü: ...*إنَّ الْخلاَفَةَ بَعْدِى *ilâ âhir.. şeddeli* إنَّ (**) *yüz bir,* الْخلاَفَةَ *bin yüz kırkbir,* بَعْدِى *seksen altı eder. Yekûnu: Arabîce bin üçyüz yirmisekiz olur ve Rumice bin üçyüz yirmialtıdır ki, Hulefa-yı Raşidîn'in isimleri ikinci vecihte gösterdiği aynı tarihe ve Hürriyetin üçüncü senesindeki inkıta-i hilâfetin tarihine tam tamına tevafuku, elbette o lisan-ül-gayb olan zatın lisanında tesadüfî olamaz; belki onu da görmüş, ona da işaret etmiş.*

Beşincisi: إنَّ الْخلاَفَةَ *şeddeli nun bir nun sayılsa bin yüz doksaniki eder ki, aynen* ثَلاَثُونَ سَنَةً *cümlesinin gösterdiği gibi bin ikiyüz iki tarihine on farkla tam tevafuk ederek tam ve nâkıs bütün müddet-i hilâfeti göstermesi ve yalnız "hilâfet" kelimesi bin yüz onbir edip tam hilâfetin müddetine tam tevafukla beraber o müddete işaret eder.* ثَلاَثُون *kelimesinin Cifrî hesabı olan bin seksenyedi adedine, yirmidört gibi cüz'î bir farkla muvafakat etmesi, elbette ve her halde o Muhbir-i Gaybî'nin bir işaret-i gaybiyesidir ve bir nevi mu'cizat-ı gaybiyesinin bir lem'asıdır. İşte bu kısacık hadîsin camiiyetine, sair cevami-ül kelim olan hadîsler kıyas edilsin. Said Nursî»*

(Os. Sikke-i Tasdik-i Gaybî sh: 115; Sikke-i Tasdik-i Gaybî sh: 136)

2- *«Âhirzamandan haber veren mühim bir hadîs:*

لاَ تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِى ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ حَتَّى يَأْتِىَ اللّهُ بِأَمْرِهِ

Ramazan-ı şerifte onuncu günün ikinci saatinde birden bu hadîs-i şerif hatırıma geldi. Belki Risale-i Nur şakirdlerinin taifesi ne kadar devam edeceğini düşündüğüme binaen ihtar edildi. لاَ تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِى *(şedde sayılır, tenvin sayılmaz) fıkrasının makam-ı cifrîsi 1542 ederek nihayet-i devamına ima eder.* لاَ يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللّهُ

ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ *(şedde sayılır) fıkrası dahi; makam-ı cifrîsi 1506 edip, bu tarihe kadar zâhir ve aşikârane, belki galibane; sonra tâ kırk ikiye kadar, gizli ve mağlubiyet içinde vazife-i tenviriyesine devam edeceğine remze yakın ima eder.* وَ الْعِلْمُ عِنْدَ اللّهِ * لاَ يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللّهُ

حَتَّى يَأْتِىَ اللّهُ بِأَمْرِهِ *(şedde sayılır) fıkrası dahi; makam-ı cifrîsi 1545 olup, kâfirin başında kıyamet kopmasına ima eder.* لاَ يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللّهُ

(**) Çünki, hadîsin ibaresinde bazan (inne) ifadesiyle gelmektedir. *(A.B.)*

Cay-ı dikkat ve hayrettir ki, üç fıkra bil'ittifak bin beşyüz tarihini göstermeleriyle beraber, tam tamına manidar, makul ve hikmetli bir sûrette bin beşyüz altıdan tâ kırk ikiye, tâ kırk beşe kadar üç inkılab-ı azîmin ayrı ayrı zamanlarına tetabuk ve tevafuklarıdır. Bu imalar gerçi yalnız birer tevafuk olduğundan delil olmaz ve kuvvetli değil, fakat birden ihtar edilmesi bana kanaat verdi. Hem kıyametin vaktini kat'i tarzda kimse bilmez; fakat böyle imalar ile bir nevi kanaat, bir galib ihtimal gelebilir. Fatiha'da "sırat-ı müstakim" ashabının taife-i kübrasını tarif eden صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِم *fıkrası, şeddesiz bin beşyüz altı veya yedi ederek, tam tamına* ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ *fıkrasının makamına tevafuku ve mânasına tetabuku ve şedde sayılsa* لاَ تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي *fıkrasına üç manidar farkla tam muvafakatı ve manen mutabakatı bu hadîsin imasını te'yid edip remz derecesine çıkarıyor. Ve müteaddid âyât-ı Kur'aniyede "sırat-ı müstakim" kelimesi, bir mâna-yı remziyle Risalet-in Nur'a mânaca ve cifirce ima etmesi remze yakın bir ima ile, Risalet-in Nur şakirdlerinin taifesi, âhirzamanda o taife-i kübra-i âzamın âhirlerinde bir hizb-i makbul olacağını işaret eder diye def'aten birden ihtar edildi.*

اَلْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ * لاَ يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللّٰه *Said Nursî»*

(Os. Sikke-i Tasdik-i Gaybî sh: 92; Kastamonu L. sh: 27)

Ve daha bu neviden bir çok âyet ve hadîslerin Risale-i Nur'daki istihraclarını burada kaydedebilirdik. Lâkin makam, bütün onları burada toplamak yeri olmayıp, birer nümûnelerini göstermek yeri olduğundan kısa kesmek icab ediyor.

* * *

ÜÇÜNCÜ KISIM: Risale-i Nur'da Cifir işaretlerinin keyfiyeti:

Bu bölümde bir kaç istifhamlı mebhaslar olabilir. Meselâ:

1- Neden umum makbul kitaplar içerisinde Risale-i Nur'lara daha çok gaybî işaretler, remizler ve îmalar terettüb etsin?..

2- Bütün bu işaretler ve remizlerin Risale-i Nur'da gösterilmesinden gaye ve hikmet nedir?..

3- Risale-i Nur'lara Cifir ve Ebcedce olan işaretlerde olduğu gibi, mânanın muvafakat ve münasebetlerinin tatbikinde tekellüflü te'viller, yorumlar var mıdır, yok mudur?..

4- Risale-i Nur'a Kur'an'ın işarî mâna tabakasında Cifir ve Ebcedce işaret eden ne kadar âyetleri vardır?..

5- Yine Cifir ve Ebced hesablarıyla Risale-i Nur'a bakan ve işaret eden hadîs-i şerifler var mıdır? Varsa hangileridir? Ve mecmu'u ne kadardır?..

6- Kur'an ve hadîslerden sonra, neden sadece İmam-ı Ali ve Gavs-ı Geylanî'nin kasidelerinde Risale-i Nur'a işaretleri bulunmuş ta, başka evliyadan pek nakiller yapılmamıştır?..

7- Kur'an ve hadîs ve diğer evliyanın Risale-i Nur'a işaretlerinin tamamı sayı bakımından ne kadardır?..

İşte bütün bu istifhamların cevabları ve ikna' edici delilleri Risale-i Nur'un ilgili risalelerinde müteferrik şekillerde var olmakla beraber, burada o cevablardan bazılarının birer kısımlarını kısa kısa bölümler hâlinde vermek faideli olur tahmin ediyoruz.

SUAL-1: Umum makbul kitaplar içerisinde neden Risale-i Nur'a daha çok gaybî işaretler, remizler ve îmalar terettüb etsin?..

(Bütün bu suallerin cevablarını, Hazret-i Üstad'ın Risale-i Nur'larda vermiş olduğu cevablarından alacağız. Belki zaman zaman ufak tefek izahlarımız da olabilir.)

CEVAB: *«Ben kasemle te'min ederim ki; Risale-i Nur'u senadan maksadım; Kur'an'ın hakikatlerini ve imanın rükünlerini te'yid ve ispat ve neşirdir.»* (Şuâlar sh: 747)

«Bütün kıymetdar kitaplar içinde Risale-i Nur, Kur'an'ın işaretine ve iltifatına ve Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh'ın takdir ve tahsinine ve Gavs-ı A'zamın (K.S.) teveccüh ve tebşirine vech-i ihtisası nedir? O iki zâtın kerametle Risale-i Nur'a bu kadar kıymet ve ehemmiyet vermesinin hikmeti nedir?

Elcevab: Malûmdur ki bazı vakit olur, bir dakika; bir saat ve belki bir gün, belki seneler kadar.. ve bir saat; bir sene, belki bir ömür kadar netice verir ve ehemmiyetli olur. Meselâ: Bir dakikada şehid olan bir adam, bir velâyet kazanır; ve soğuğun şiddetinden incimad etmek zamanında ve düşmanın dehşet-i hücumunda bir saat nöbet, bir sene ibadet hükmüne geçebilir. İşte aynen öyle de: Risale-i Nur'a verilen ehemmiyet dahi, zamanın ehemmiyetinden, hem bu asrın şeriat-ı Muhammediyeye (A.S.M.) ve şeair-i Ahmediyeye (A.S.M.) ettiği tahribatın dehşetinden, hem bu âhirzamanın fitnesinden eski zamandan beri bütün ümmet istiaze etmesi cihetinden, hem o fitnelerin savletinden mü'minlerin imanlarını kurtarması noktasından Risale-i Nur öyle bir ehemmiyet kesbetmiş ki: Kur'an ona kuvvetli işaretle iltifat etmiş ve Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anhu üç kerametle ona beşaret vermiş ve Gavs-ı A'zam (K.S.) kerametkârane ondan haber verip, tercümanını teşci' etmiş.» (Os. Sikke-i Tasdik-i Gaybî sh: 111; Şuâlar sh: 748)

SUAL-2: Bütün bu işaretlerin ve remizlerin gösterilmesinden gaye ve hikmet nedir?..

CEVAB: *«İkinci Sual: Keramet izhar edilmezse daha evlâ olduğu halde, neden sen ilân edersin?*

Elcevab: Bu, bana ait bir keramet değildir. Belki Kur'anın i'caz-ı manevîsinden tereşşuh ederek has bir tefsirinden keramet sûretinde bizlere ve ehl-i imana bir ikram-ı Rabbanî ve in'am-ı İlahîdir. Elbette mu'cize-i Kur'aniye ve onun lem'aları izhar edilir. Ve ni'met ise, şükür niyetiyle ilân etmek, bir tahdis-i ni'mettir. وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ *ayeti izharına emreder. Benim için medar-ı fahr ve gurur olacak bir liyakatım ve istihkakım olmadığını kasemle itiraf ediyorum. Ben çekirdek gibi çürüdüm ve kurudum. Bütün kıymet ve hayat ve şeref o çekirdekten çıkan şecere-i Risale-i Nur ve mu'cize-i maneviye-i Kur'aniyeye geçmiş biliyorum. Ve öyle itikad ettiğimden i'caz-ı Kur'anî hesabına izhar ederim. Bütün kıymet bir mu'cize-i Kur'aniye olan Risale-i Nur'dadır. Hattâ eskiden beri taşıdığım Bediüzzaman ismi onun imiş, yine ona iade edildi. Risale-i Nur ise, Kur'anın malıdır ve mânasıdır.»* (Os. Sikke-i Tasdik-i Gaybî sh: 112; Şuâlar sh: 749)

SUAL-3: Risale-i Nur'a Cifir ve Ebcedce olan işaretlerde veya mânanın muvafakat ve münasebetlerinin tatbikinde tekellüflü te'viller, yorumlar var mıdır, yok mudur?..

CEVAB: Risale-i Nur'ların içinde Ebced ve Cifirle alâkadar olan kısımları iyice ve derinlemesine okumuş, Ebced ve Cifirle beraber hikmet ve te'viller ilminin varlığını ve bu ilmin hâs olarak nâdir bazı insanlara Allah tarafından ihsan edildiğini kabul eden ve bilen kimseler, kat'iyyen hükmedebilirler ki; Nur Risalelerinde aslâ öyle hodfuruşâne sun'î ve tekellüflü te'viller ve münasebetsiz, mânasız yorumlar yoktur. Lâkin böyle olmasına rağmen, bazı insanlar ve ismi âlim bir takım kişiler, kendi ind ve âlemlerinde, Risale-i Nur'un Cifrî ve Ebcedî hesablarında olsun, gerekse Üstad Bediüzzaman'ın gayet bedi' ve garib, hikmetli ve rasihâne olarak onları manevî münasebet ve muvafakatlarıyla tefsir ve te'villerinde olsun, bazı tenkidleri olmuş ve hâlen de olmaktadır. Az sonra vereceğimiz bazı misallerle görüleceği üzere, hakikaten tenkid edenler, ya mes'eleyi kavrayamamış, ya da mevzuun mebde ve müntehasını birleştirerek idrak edememiştir. Yahud da bazı zâhirperest âlimlerin müteassıb ve katı mesleklerine göre hareket ederek; maneviyat, esrar ve gaybî işaretler gibi şeylere katılık ve cümûdluklarından inanmamazlık durumlarından gelmiştir.

Tenkid mevzuu istifhamlar ve cevabları

Bu münasebetle, Cifir ve Ebced ilminin umumî mahiyeti, hakikatı ve keyfiyeti hakkında vârid olmuş veya olmakta olan bazı şübhe ve tenkidlere, üst taraflarda kâfî derecede cevabları verilmiştir. Burada ise, bazı cüz'î, amma yine menşe' ve kök itibariyle; gaybî işaret gibi şeylere katı zâhirperestliğin taassubu adına inkârdan gelen bir şübhe ile Risale-i Nur'un hususî bir kısım yerlerinin, yani Cifir ve Ebced mes'eleleriyle alâkadar yerlerinin bazı te'villi, gaybî işaretlere olan tatbikatları serrişte edilerek ilişmelerine temas edeceğiz. Şöyle ki:

Risale-i Nur'dan ilk olarak Cifir ve Ebced işaretleri hakkında yazılan "Sekizinci Lem'a"da, Geylanî Hazretlerinin

نَظَرْتُ بِعَيْنِ الْفِكْرِ فِي حَانِ حَضْرَتِي * حَبِيبًا تَجَلَّى لِلْقُلُوبِ فَجَنَّتِ

ile başlayan kasidesi içinde yer alan beş satırlık kısmı, Cifir ve Ebced hesablarınca yapılmış olan tahkik ve araştırmada; Risale-i Nur'a ve Hazret-i Üstad'ın isim ve lâkabına ve sâireye gaybî işaretler bulunup kaydedilmiş. Mezkûr tahlil on sahife kadardır. Bu on sahife tahlil ve tahkikten sonra; Cifir ve Ebced ve riyazî hesablarla bir derece ispatı yapılmış olan mes'elenin neticesi bağlanırken; gaybî işaretlerin münasebet ve muvafakatları noktasında bir değerlendirme yapılmıştır. Geylanî'nin beş satırlık mezkûr kasidesinin beytleri bu değerlendirme içinde tekrar edilerek, herbir beytin altında "İlm-i Cifirle mânası" diye birer başlık ile neticesi ve manevi münasebetleri izah edilmiştir.

İşte bu değerlendirmedeki o başlıklara bazı hocalar, hattâ bir yakın dostumuz ve Risale-i Nur'u bir derece bilen, bizim de hürmet ettiğimiz bir zât, zaif midelerinin hazmedemediği bir bedihî hakikata itiraz ile: "Bu ne demektir? Cifir ile mânası da mı olurmuş?" diye bir çeşit bîçarelik ve tufeyliliklerini izhar tarzında, Nur'a müştak ehl-i imanı kendileriyle beraber ve kendileri gibi bulandırmak istemişler.

Şimdi bahsi yapılan Geylanî'nin mezkûr kasidesinin beş satırından sadece birisinin değerlendirilmiş olan durumunu arzetmek istiyorum. İşte kasidenin beşinci satırı:

وَكُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ لِلّٰهِ مُخْلِصًا * تَعِيشُ سَعِيدًا صَادِقًا بِمَحَبَّتِي

Bu beytin, ilk önce Sekizinci Lem'anın baş tarafındaki Cifir ve Ebced hesablarıyla yapılmış olan tahlil şeklini, sonra da "İlm-i Cifir ile mânası" diye yapılmış başlıklar ile manevî münasebet tefsirlerini arzedeceğiz. Tâ ki herkes görsün ve bilsin ki; Bediüzzaman'a itiraz eden kimseler, ilmin ve hakikatın bir çok noktalarında ne kadar câhil ve gabî ve behresizdir, anlasınlar.

İşte bu beytin tahlil kısmındaki durumu, bir nümûne olarak bir kısmı şöyledir:

«... Aynı satırın başında وكُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ fıkrasıyla o müridine diyor ki: "Vaktin Abdülkadirîsi ol!" Bu Kadirî hurufatı hesab-ı Ebcedle 325 eder. Üstadımızın lâkabı "Nursî" olduğu cihetle, makam-ı Ebcedîsi 326 ediyor. Bir tek fark var. O da eliftir. Bin mânasında elfe remzeder. Demek 1325'de Şeyh-i Geylanî'ye mensub bir zât, Şeyh-i Geylanî tarzında hakikat-ı Kur'aniyeyi müdafaa etmeye çalışacak. Hakikaten Üstadımız 1326 senesinde (Hürriyetin ikinci senesi) mücahede-i maneviyeye atılmıştır.

Üçüncü Vecih: Onun iki ismi var: "Said, Bediüzzaman". Bu iki ismin mecmuunun makam-ı Ebcedîsi "Ez-Zaman"daki şedde sayılmazsa, 329 ediyor. İki "Dal" bir sayılsa, 325 aynen كُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ deki muhatab o olmasına işaret ediyor, belki delâlet ediyor. Eğer "Ez-Zaman"daki okunmayan "Elif-lâm" sayılsa, kaideten "Kadirî"ye dahi bir "Elif-lâm" dâhil olmak lâzım gelir. Çünki tarif için muzaf-ı ileyh kalktıktan sonra, "elif-lâm" lâzım gelir. O halde dahi müsavî olurlar.» (Os. Sikke-i Tasdik-i Gaybî sh: 141)

Şimdi de, bu tahlilden on sahife sonraki değerlendirme bölümünde, aynı beyt ve aynı satırın neticesi ve manevi münasebet ve muvafakatını tefsir tarzında izah eden kısmının bir bölümünü kaydediyorum:

« وكُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ لِلّٰهِ مُخْلِصًا * تَعِيشُ سَعِيدًا صَادِقًا بِمَحَبَّتِي

İlm-i Cifir ile mânası:

Ey Said! Sen zamanın Abdülkadir'i ol. İhlâs-ı tâmmı kazan. Fakrın ile beraber maişetini düşünme, nâsdan minnet alma! İsmin Said olduğu gibi, maişette de mes'ud olacaksın. Muhabbetimde sâdık olduğundan ve ihlâsa çalıştığından; Hulusî gibi muhlis talebeler ve yardımcılar.. ve Süleyman ve Bekir gibi sâdık hizmetkârlar.. ve Sabri gibi tam takdir edici ciddî müştak talebeler size verilmiş...» (Os. Sikke-i Tasdik-i Gaybî sh: 150)

İşte görüldüğü üzere, tefsir ve te'vil kısmındaki az fazlalık dahi, üst tarafda, on sahife evvelki bölümde, Cifir ve Ebced hesablarıyla; Hulusi Bey, Sabri Hoca, Bekir Bey ve Sıddık Süleyman gibi zâtların isimleriyle, Gavs'ın Kasidesindeki kelimelerde aynen bulunduğu için, neticesi de bu tarzda kaydedilmiştir.

Üst taraflarda bir kaç kez temas etmişiz ki; Cifir ve Ebcedin gaybî işaretleri bazı âyet, hadîs veya mezkûr kaside gibi mübarek ve kudsî kelimelerinde ilham ile hesab ve harf değerleri ile bulunmasından sonra; eğer o işaret edilen kimsenin veya hizmetin manevî münasebet ve hâl muvafakatları bulunmazsa, o işaretler nâkıs kalır. Hâl ve durum itibariyle manevî münasebet ve mutabakatlar olduğu halde; ilm-i te'vil ve hikmet eğer olmazsa ve onunla o münasebetlerin tefsiri ve tatbiki yapılmazsa, yine de kuru ve nâkıs kalır. İşte buradaki

iş ise, mezkûr noktaların izah ve tefsirinden ibaret bir değerlendirme durumudur.

Hâl öyle iken, bir de gel görelim ki, Hoca Efendi bunları bilemiyor. Bilse bile, öylesi manevî ve gaybî işaretlere inanmıyor veya inanmak istemiyor. O durumda biz ne yapabiliriz ki?..

SUAL-4: Risale-i Nur'a, Kur'an'ın işarî mâna tabakasında Cifir ve Ebcedce bakan ve işaret eden ne kadar âyetleri vardır?

CEVAB: Birinci Şua olan "İşârât-ı Kur'aniye Risalesi"nde otuz üç âyet kadar kaydedilmiş. Rumuzat-ı Semaniye, Kastamonu Lâhikaları ve Onüçüncü ve Ondördüncü Şuâlar'da ve nihayet Emirdağ Lâhika mektublarında belki onbeş âyet daha vardır. Bütün bunların tamamı belki elli âyeti bulmaktadır. Ancak şu da var ki; herbir âyetin veya lâhikalardaki küçük sûrelerin yalnız birer işareti değil, herbirisinin bazan beş, altı, yedi, hattâ on vechile ayrı ayrı işaretleri kaydedilmiştir. Bu durumda, elli kadar âyetin herbirisinin ortalama beşer işaret vecihleri olsa, mecmu'u ikiyüzelli vech-i işaretleri vardır demektir. Risale-i Nur'u okuyanlarca bu durum ma'lum olduğu ve üst tarafda da bir iki nümûne kaydedilmiş olmasından burada ayrıca nümûnelerin kaydına girmeye lüzum görülmedi.

SUAL-5: Yine Cifir ve Ebced hesablarıyla Risale-i Nur'a bakan ve işaret eden hadîs-i şerifler de var mıdır?

CEVAB: Evet, bazı âyetler gibi Risale-i Nur'a mânaları cihetiyle bakan hadîs-i şerifler olduğu gibi, Cifir ve Ebcedin riyazî hesablarıyla da bir kaç hadîs-i şerif vardır. Bu hadîs-i şeriflerin bir kısmı bizzat Hazret-i Üstad tarafından ele alınmış ve işaretleri kaydedilmiştir. Bunların yanında bir de Ahmed Feyzi, Muhammed Feyzi gibi Nur Talebelerinden âlim bazı zâtlar da bir kaç hadîs-i şerifleri bulmuş ve işaretlerini kaydetmişlerdir. Misal için meraklıları, Mâidet-ül Kur'an adındaki esere havale ederiz.(*)

SUAL-6: Kur'an ve hadîslerden sonra, neden sadece İmam-ı Ali ve Gavs-ı Geylanî'nin kasidelerinde, Risale-i Nur'a bakan işaretleri bulunmuşta, başka evliyadan pek nakiller yapılmamıştır?

CEVAB: Evvelâ, İmam-ı Ali (R.A.) ve Gavs-ı A'zam'dan başka evliyalardan nakil yapılmamış diye bir şey yoktur. Ancak bu iki zâtın işaretlerinden başka olan nakiller Cifir ve Ebced hesablarıyla değil, daha çok sözlerinin mâna ve işaretleri cihetiyle olmuştur.

(*) Mâidet-ül Kur'an eseri hakkında mâlûmat için, Hadîsler Bölümü sıra no: 1020'den önceki izahata bakınız.

Sâniyen: İmam-ı Ali ve Gavs-ı Geylanî'nin kasidelerinden istihrac edilmiş olan işaret ve remizlerle, bir nevi bütün evliya namına bir nümûne olarak kaydedilmiş. Çünki bu iki zâttan birisi, Sahabelerin en büyük velîsi; diğeri ise, Ehl-i Sünnet Vel Cemaatın tarikat ve tasavvuf evliyalarının en birincisidir. İşte bu iki zâtın Risale-i Nur'a işaretleri var ise, herhalde sair evliyalarınki de vardır denilir. Fakat bu ikisinin işaretleri umum namına ehemmiyetle kaydedilmiştir.

Sâlisen: Hazret-i Üstad'ın "Mufassal Tarihçe-i Hayatı" eserinde onun doğum ve velâdetiyle alâkadar olan yerde, bir çok meşhur evliyadan rivayet ve nakiller yapılmıştır. Oraya müracaat edilebilir.

Râbian: Hazret-i Üstad, Şah-ı Nakşîbend, İmam-ı Rabbanî ve Mevlâna Hâlid gibi zâtların da Risale-i Nur'la alâkadar olduklarını ve ona işaret ettiklerini lâhika mektuplarında kaydetmiştir.

Meselâ: Şah-ı Nakşibend için şöyle demiş: «*...Bu günlerde rahatsızlık için, Evrad-ı Bahaiye'yi ezberden değil, kitaba bakarak okudum. Âhirinde "İhtitam-ı Bahaiye" olan hâtimesini -mânasını bilemediğimden- eskiden beri okumuyordum. Haydi bu defa bunu da okuyayım dedim. Gördüm ki; altı buçuk satırında ondokuz defa* نُور، نُور، نُور *kelimeleri var. Kat'î kanaatım gelmiş ki; Şah-ı Nakşibend, Gavs-ı Azam gibi Risale-i Nur'u ve kudsî hizmetini keşfen müşahede edip, tahsinkârane haber vererek ona işaretler ediyor... Said Nursî*»

(Elyazma Emirdağ Lâhikaları sh:267)

Hazret-i Üstad görüldüğü üzere Şah-ı Nakşibend'in bu işaretlerini, sair gaybî remiz ve îmalar gibi açmamış, tafsilatına ve te'villi tatbikatına girmemiştir. Fakat bize göre, bir vech-i mânası şöyle olabilir: Hazret-i Üstad, hayatının ehemmiyetli kısmında Şah-ı Nakşibend'in "Evrad-ı Bahaiye" veya "Evrad-ı Kudsiye"sini hep vird şeklinde okuduğu ve dolayısıyla virdlerinin sonunda Şah-ı Nakşibend gibi sair büyük evliyaya manevî sevab bağışlamasını yaptığı ve lüzumu kadar mesleklerini medhedip takdir ettiğini ve saire bir takım izahları olabilir.

Hem meselâ: İmam-ı Rabbanî Hazretleri, Mektubatı'nda: "Âhirzamanda büyük bir ilm-i kelâm âlimi gelecek, bütün hakaik-ı imaniyeyi en güzel bir izah tarzıyla fasledecek" dedikten sonra; "Ben istiyorum ki, O olayım. Yahud da işte ben oyum!" dediğini ve fakat o zât, İmam-ı Rabbanî değil, Risale-i Nur hizmeti olduğunu zaman gösterdi diye Üstad Bediüzzaman beyan buyurmuşlardır. (*)

Hem meselâ: Hazret-i Mevlâna Hâlid'in cübbesi hakkında yazdığı bir mektubda, Mevlâna Hâlid hakkında ezcümle şöyle diyor:

(*) Şualar sh: 166

«Aziz Sıddık Kardeşlerim! Risale-i Nur Şakirdleriyle çok alâkadar Hazret-i Mevlâna'nın cübbesini... ilh.» (Os. Şuâlar sh: 411)

Hem; "İlm-i esrar-ı hurufla en çok alâkadar ve meşgul olan Hazret-i Muhyiddin-i Arabî'nin neden herkesten daha evvel ve daha çok Risale-i Nur ve Üstad Bediüzzaman hakkında gaybî işaretler bırakmamış?" diye vârid olan bir suale Hazret-i Üstad:

"Hazret-i Muhyiddin, benim ileride onun mesleğini bir derece tenkid edeceğimi hissettiği için, ben ve Risale-i Nur hakkındaki işaretleri perdeleyerek bırakmış. Yoksa aslında onun çok işaretleri vardır." meâlinde cevab vermiştir diye Üstad'ın büyük talebelerinden Mustafa Sungur, Bayram Yüksel gibi zâtların hâtıralarında yâdedilmektedir.

Bu izah ile beraber Hazret-i Muhyiddin-i Arabî'nin Üstad'ın hayatıyla ve Risale-i Nur'uyla ismen ve tarih göstererek alâka ve işaretlerinin tesbit edilmemiş olmasıyla birlikte; bu zâtın eserlerini mütalaa etmiş kimseler bilirler ki; O'nun en çok meşgul olduğu hâdise ve mes'ele, âhirzamanda gelecek olan Büyük Mehdî'nin hizmeti, vazifesi, durumu ve hâlidir. Filhakika; Hazret-i Muhyiddin, Mehdî hakkında bir çok acib ta'rifler ve nişanlar göstererek sergilemiştir. Üst taraflarda, onun "Anka-u Mağrib" eserinin nihayetinde, Hz. Mehdî'nin zuhur zamanını açık bir şekilde خ ض ج harflerinin Ebcedî sayısı son bulduğunda çıkacaktır diye kat'î hüküm ve ifade etmiştir. Her ne ise...

SUAL-7: Kur'an ve hadîs-i şeriflerle beraber, evliyaların Risale-i Nur'a işaretlerinin tamamı ne kadardır?

CEVAB: Üstad umum o işaretler için "Bin" (1000) demiş. Fakat bence bütün o işaretlerin yekûn teferruatlarıyla beraber mecmuu, binden çok fazladır. Fakat herhalde Hz. Üstad küsûratı nazara almadan ortalama bir rakam vermiştir. Nasılki az üstte Dördüncü Sualin cevabında âyetler için, sadece elli kadar âyetin herbirisinin cüz'iyatında beşer işaretleri olsa, ikiyüz elli kadar işaretler olacağını yazmıştık. Onun gibi, Risale-i Nur'un Sekizinci Lem'ası, Onsekizinci Lem'ası ve Yirmi Sekizinci Lem'ası ve Sekizinci Şua' gibi bu hususlarla hususiyle alâkadar risalelerinde, işaretlerin mecmu'u ve bu arada Rumuzat-ı Semaniye, Şuâlar ve sair lâhika mektublarında mevcud olan işaretlerin tamamı toplansa ve bunların teferruatları tek tek nazara alınsa, bence bini çok geçerler.

Lâkin Hazret-i Üstadca bin olarak ifade edilmiştir. Elbette ki manidardır. Yani, nasılki Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) mu'cizatının mecmuu için, İslâm muhakkikleri "bin" demişler, küsûratı nazara almamışlardır. Öyle de, Hazret-i Üstad'a ve Risale-i Nur'a gaybî işaretlerin mecmu'u dahi küsûrlar nazara alınmazsa, bin olması, yani öyle kabul ve kaydedilmesi şâyan-ı tefekkürdür.

İşte çok kısaca, Risale-i Nur'da Cifir ve Ebcedin işaretlerinin keyfiyet vechi böyledir. Amma sadece bu kadardır veya bundan ibarettir diye bir şey mevzubahis değildir. Daha çok hususiyatı, şirin levhaları ve güzel manzaraları vardır. O risalelere bizzat bakıp mütalaa etmek ve bütün o gaybî işaretlerin yek-ahenk içindeki nağmelerinin tatlı sadalarını dinlemek ve bütün onlar neyi söylediklerini ve neyi gösterdiklerini teemmül ve tefekkür etmek lâzımdır.

* * *

HÂTİME

Araştırmamızın netice ve sonunu tatlıya bağlamak ve tatlılaştırmak, daha doğrusu nurlandırmak ve misk rayihası gibi nurlu rayiha ile rayihalandırmak için, Risale-i Nur'da yazılı o binbir gaybî işaretlerin içerisinden bir kaç tane ilginç ve câzib ve parlak işaret nümûnelerini kaydederek bitirmek istiyoruz. Bunlar evvelâ Kur'an âyetlerinden, sonra hadîslerden, sonra da Keramet-i Aleviye ve Gavsiye Risalelerinden derlenecektir.

Âyetlerin işaretlerinden:

Üst tarafta başka başka münasebetlerle Risale-i Nur'a ve Üstad Bediüzzaman'ın ismine, lâkabına, vazifesine ve hayatına işaret eden bir kaç âyet-i kerimenin işarî mânaları yazılmışsa da, burada aynı âyetlerden, daha bâriz, âdeta sarih işaretli âyetlerden nümûnelik için bir-ikisini kaydediyoruz:

Meselâ: (Maide Sûresi, âyet: 56) « إِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ الْغَالِبُونَ *şeddeli "nun" bir sayılsa 1350 eder ki, bu tarihte Kur'an'dan muktebes olan Risale-i Nur etrafında toplanan ve bütün kuvvetleriyle Kur'an'ın hizmetlerine çalışan Hizb-ül Kur'anın faaliyeti ve dalâlet ve zendekaya mânen galebe ettikleri bir zamana tevafuku ise, istikbalde tam galebelerine bir îma-i gaybîdir...*» (Os. Sikke-i Tasdik sh: 159)

İşte şu âyetin harfleri 1350 (1929) tarihini göstermekle; aynı o tarihte, dünyada ve âlem-i İslâmda bir çok hakiki mü'min ve mücahid cemaatların da hareket ve faaliyetleri bu âyetin işaretine mazhar olabilir. Lâkin Türkiye'de ve hem aynı o tarihte, Bediüzzaman Hazretleri Isparta'nın Barla Nahiyesinde, üç sene evvelisinden başlatmış olduğu Nur te'lifatı ve harekete geçirdiği iman hizmeti, en hararetli devrelerinden birisinin zuhur zamanıdır. Bilhassa Türkiye'de, o sırada Risale-i Nur cemaatı gibi iman ve Kur'an hizmetinde faaliyet ve hareket gösteren ikinci bir cemaat yoktu. Hem öyle bir iman hizmetinin isbatlayıcı delil ve bürhanları olan Nur Risaleleri gibi bir risalenin değil, hiçbir dinî eser tab'edilmemekte ve neşri mümkin olmamaktaydı. Elbette Risale-i Nur'un tam o tarihte mühim bir hareket ve faaliyetle; ve bütün zındık ve kâfirlerin ilim meydanında perişan ve rüsvay olacakları bir tarzda iman haki-

katlarını en keskin hüccet ve bürhanlarla ispatını yaparak neşredilmesi.. Elbette, manevî münasebet ve makam muktezası gibi karinelerle, Nur Cemaatı ve Nur hizmeti, âyette hususî şekilde medar-ı nazardır denilebilir.

Başka bir âyet: (Hacc Sûresi âyet: 38) « إِنَّ اللّٰهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا *şeddeler sayılsa ve meddeler sayılmazsa, -* آمَنُوا *deki "vav" dahi meddedir- makam-ı Cifrîsi ve Ebcedîsi binüçyüz altmışiki (1362) eder ki, tam tamına bu senenin aynı tarihine ve bizim mü'min kardeşlerimizi müdafaaya azmettiğimiz zamana, hem mânası, hem makamı tevafuk ediyor. Elhamdülillah dedim, benim müdafaama ihtiyaç bırakmıyor. Sonra hatırıma geldi ki: "Acaba netice ne olacak?" diye merak ettim.*

Gördüm: اَللّٰهُ حَفِيظٌ عَلَيْهِمْ (*) طُوبَى لَهُمْ (**) *deki iki cümle, tenvin sayılmak şartıyla, makam-ı Cifrîsi aynen binüçyüz altmışiki, (eğer bir medde sayılmazsa, iki; eğer sayılsa, üç eder) tam tamına hıfz-ı İlahiyeye pek çok muhtaç olduğumuz bu zamanın, bu senenin ve gelecek senenin aynı tarihine tevafuk ederek, bir seneden beri büyük bir dairede ve geniş bir sahada aleyhimize ihzar edilen dehşetli bir hücum karşısında mahfuziyetimize te'minat ile teselli veriyor.»* (Şuâlar sh: 305)

Görüldüğü vechile 1943 tarihinde, başta Üstad Bediüzzaman olmak üzere, birçok seçkin Nur Talebelerini imha ve idam plânını yürütmek üzere Denizli hâdisesiyle girişilen harekette, Denizli Hapsi tecrid koğuşunda bulunan ve herşeyden, muhabereden hattâ müdafaa yapmaktan men'edilen Üstad Hazretleri, Kur'an'dan mezkûr teselli ve te'minatı bulmuş ve hapisteki talebelerine göndermiştir. Âyetin teselli ve beşaret işaretinin gösterdiği gibi, hapsin neticesi beraatle ve bütün Nur Risalelerinin iadesiyle neticelenmiştir.

Ve bir başka âyet de, 1943 yaz aylarında, Denizli hâdisesinin başlatıldığı günlerde, Üstad Hazretleri henüz Kastamonu'da iken, oranın nezarethanesinde yazmış olduğu bir fıkra da şudur:

« بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Ramazan-ı Şerif'ten bir gün evvel, gizli zındık düşmanlarım tarafından kuvvetli ihtimal verdiğimiz ve doktorun tasdikıyla bir zehirlenmek hastalığıyla hararetim kırk dereceden geçmeye başlamış iken, Kastamonu'da Adliye Müddei Umumîleri ve Taharrî Komiserleri menzilimi taharrî etmeye geldiler. Ben o dakikadan sonra başıma gelen dehşetli taarruzu bir hiss-i kablel-vuku' ile an-

(*) Şura Sûresi âyet: 6
(**) Ra'd Sûresi âyet: 31

layarak ve şiddetli hastalığım dahi ölüme gidiyor diye, Isparta Vilâyetinde kıymettar kardeşlerimin kucaklarında teslim-i ruh edip o mübarek toprakta defnolmamı kalben niyaz ettim. Hizb-ül Ekber-ül Kur'anî'yi açtım. Birden bu âyet-i kerime: وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ *karşıma çıktı:*

"Bana bak!" dedi. Ben de baktım, üç kuvvetli emare ile mâna-yı işarî bana ve bize teselli veriyor. Şimdi başımıza gelen bu musibeti bir cihetle hiçe indirdi... Ve Isparta'ya mevkufen beşinci nefyimi o kalbî duamın kabul olmasına delil eyledi.

Birinci Emare (şeddeler sayılır) hesab-ı Ebcedî ile 1362, bu senenin Arabî aynı tarihine tevafuk edip, mânasıyla der: "Sabreyle! Başına gelen kazâ-yı Rabbanî'ye teslim ol. Sen inayet gözü altındasın. Merak etme! Gecelerde tesbihat ve tahmidata devam eyle!..» (Os. Siracünnur sh: 219)

Hazret-i Üstad'ın bu mektubunun kalan iki emareler ile tahlil kısmını buraya yazmaya gerek görmedik. Âyetin teselli ve te'minatı, Denizli Hapis hâdisesinin başlangıcında ve hapsin içinde çok mevzu' olmuş ve hattâ Hazret-i Üstad Kastamonu'dan alınıp götürülürken, yolda otobüsün içinde, İnebolu'lu Ziya Dilek'in şehadetiyle, Hazret-i Üstad bu âyetin teselli ve müjdesini hapisteki talebelerine kendisiyle göndermesi gibi hâller ile, Üstad'ın bu âyetin kudsî mâna ve tesellisiyle hâdisenin başlamasından evvel de meşgul olduğunu göstermektedir. "Mufassal Tarihçe" kitabındaki ilgili yerde bu hâdise teferruatıyla kaydedilmiştir.

Hadîslerin işaretlerinden:

Risale-i Nur'da hadîs-i şeriflerin işaretleri, âyetlere nisbeten azdırlar. Büyük edip ve âlim olan Ahmed Feyzi Efendi "Mâidet-ül Kur'an" eserinde ondört kadar hadîslerin işarî mânalarını bulmuş ve Hazret-i Üstad tarafından bu eser tashih ve kabul görmüş olmakla beraber, bizzat Hazret-i Üstad'ın kaydettiği hadîs-i şeriflerin işaretleri ise, az miktardadır. Bunun hikmeti ise, herhalde hadîs-i şeriflerin lafızlarında aynı mâna, fakat değişik tarz lafızlarla bulunabildiğindendir. Çünki Cifir ve Ebced hesabı, harfleri nazara alır. Bununla beraber bu makamda, üst tarafta kaydettiğimiz bir-iki hadîs-i şerife ve Ahmed Feyzi Efendi'nin "Mâidet-ül Kur'an" eserinde yer alan hadîslere atfen ve iktifaen kısa kesiyoruz.

Hazret-i Ali'nin kasidelerinden alınmış kerametli işaretler:

İmam-ı Ali'nin (R.A.) üç adet kerametlerini kaydedip ispat eden üç tane Risalelerin içindeki pek çok gaybî ve beşaretli işaretlerinden sadece bir kaç nümûne alıyoruz:

1- İmam-ı Ali'nin (R.A.) Ercüze namındaki kasidesinde

اَحْرُفِ عُجْمٍ سُطِّرَتْ تَسْطِيراً ، بِتٌّ بِهَا الْاَمِيرُ وَالْفَقِيرا

سُطِّرَتْ تَسْطِيراً cümlesi, tam tamına aynı tarihi, yani lâtin hurufunun cebren kabul ettirildiği tarihini gösteriyor. Cifir ve Ebcedle, fıkranın mânasını takviye ediyor ki, bu beytin harflerinin Ebcedî hesabı 1349'dur. Miladî hesabın karşılığı 1928'dir.

«Yani: Ondördüncü Asr-ı Muhammedî'de, Hicrî 1349 ve Rumîce 1347, Arabî hurufunu terkedip, ecnebî ve acemî hurufuna İslâm içinde başlanacak. Hem umum, hem fakir ve zengin, emîr ve işçi, çoluk ve çocuk gece dersleriyle bu hurufu cebren öğrenecekler. Çünki bir nüshada بَاتَ *dır.* بَاتَ *ise, gece çalışmasıdır.* بِتٌّ *ise, kat'î ve cebri ifade ediyor.* اَحْرُفِ عُجْمٍ *fıkrasındaki* عُجْمٍ *ise, o zamanın ıstılahınca Arabın gayri, lâtince ve firengî huruf demektir...»* (Os. Sikke-i Tasdik sh: 130)

2- Celcelûtiye Kasidesi'nden: « فَقَاتِلْ وَلَا تَخْشَ وَحَارِبْ وَلَا تَخَفْ *fıkrası, pek zâhir ve kat'î bir surette harb-i umumîyi gösterdiği gibi, harb-i umumîde gayet tehlikeli bir surette harbe iştirak eden bu fakirin en korkunç zamanına bakar ve teselli eder, "Korkma!" der.*

Bu umumî hitabda, hususî Risale-i Nur'un başlangıcı olan İşârât-ül İ'caz'ın mebde-i te'lifi ile, âlem-i İslâm'ın en müdhiş ve korkulu musibet zamanını mânasıyla gösterdiği gibi, Cifir ve Ebced hesabıyla da gösterir. Mâna ile Cifir hesabı ittifak ettiği yerde, îma kuvvetlenip, işaret derecesine çıkar. Çünki وَلَا تَخْشَ *Hicrî 1337, Rumî iki küsûr farkeder. O halde, 1334'e iniyor. O tarihte, yalnız, tek başımla Rusya'nın şimalinde en korkulu bir vaziyette esaretten firar ettiğimin zamanıdır.*

فَقَاتِلْ وَلَا تَخْشَ *beraber olsa, 1940 küsûr oluyor ki; Allahu a'lem, o tarihte diğer bir harb-i umumî* (*) *çıkmasına işaret etmekle beraber...»* (Os. Sikke-i Tasdik sh: 121)

(*) Garibdir ki, burada Hazret-i Üstad, İkinci Cihan Harbi'nden beş sene evvel bu işarette harbin olacağını haber veriyor. Çünki İkinci Cihan Harbi 1939 Ekim'inde başladı, 1940 ve 1941'lerde kızışarak dehşetlendi. *(A.B.)*

Hazret-i Şeyh Abdülkadir-i Geylanî'nin Kasidelerinden alınmış işaretlerinden:

« فَقُلْهُ وَلاَ تَخَفْ dan فَيَا مُنشِداً نَظْمِى فَقُلْهُ وَلاَ تَخَفْ *fıkrasında şâyân-ı hayret bir tevafuk var ki; ilm-i Cifir kaidesiyle makam-ı Ebcedîsi 1332 eder. Şu halde,* يَا مُنشِداً نَظْمِى فَقُلْهُ وَلاَ تَخَفْ *meâl-i gaybîsi: "Yâ Risalet-ün Nur ve Sözler sahibi! Bana bak, gafil davranma! 1332'de mücahedeye başla, Sözleri korkma yaz, söyle!"*

Filhakika Said, hürriyetten sonra az bir zamanda mücahedesinde tevakkuf etmiş ise, 1332'de İşârât-ül İ'caz'ı te'lif ile beraber, Eski Said'den sıyrılmak niyet edip, Yeni Said sûretinde bütün kuvvetiyle mücahede-i maneviyeye başlayıp, iki-üç sene sonra da Dâr-ül Hikmet-il İslâmiye'de bir-iki sene Hazret-i Gavs-ı Geylanî'nin şu vasiyetini ve emrini imtisal ederek, envar-ı Kur'aniyeyi neşretmiş. Lillâhilhamd şimdiye kadar devam ediyor...» (Os. Sikke-i Tasdik sh: 146)

Aynı kasidenin bir başka yerinde: « لِمُرِيدِى حَافِظًا اَنَا *İlm-i Cifir itibariyle makam-ı Ebcedî hesabıyla 1336'yı gösterir. Demek Hazret-i Gavs, bu tarihde istikbalde gelecek müridini emr-i İlahî ile muhafaza edecek.*

Evet, bîçare Said dahi diyor: Nev'-i beşere gelen en büyük bir musibet, harb-i umumî hengâmında çok tehlikelere mâruz kaldım. Hazret-i Gavs'ın gösterdiği Arabî tarihte veya az evvel, hârika bir sûrette kurtuldum. Hattâ bir def'a, bir dakikada üç gülle öldürecek yere mukabil bana isabet ettiği halde, te'sir etmediler...» (Os. Sikke-i Tasdik sh: 151)

İşte teberrük için burada gösterilen nümûneler, umum işaret ve remiz ve îmaların ancak yüzde bir ikisidir. Cifir ve Ebced kanunlarıyla ve bunun yanında ilm-i hikmet ve te'vil düsturları ve Nurlarıyla keşfedilmiş ve istihrac edilmiş işaret ve remizlerin mecmu'u binin üstünde olduğunu yazmıştık. Bütün bunlar bir tek noktaya, bir tek hâdiseye işaret edip, parmaklarıyla onu gösteriyorlar. Elbette bunlar, uyanık mü'minleri dikkat ile bakmaya da'vet edicidirler. Amma dünya imtihan yeridir. Bakanlar bulunduğu gibi, bakmayanlar da bulunacaktır. Lâkin burada en mühim husus şudur ki: Bakıp tetkik etmediği, görüp tahkik eylemediği halde itiraz edenlerin, hattâ su'-i zanlarla Hazret-i Bediüzzaman gibi bir iman ve hidayet abidesinin şahsiyetini ve hizmetini gıybet edenlerin, cehâlet ve taassublarına acıyoruz. Yoksa hiç alâkadar olmayıp, bakmayanlara birşey diyeceğimiz yoktur. Çünki öylesi durum, bir lâkaydlık addedilir. Onda bir sual ve cevab işi ve muahaze mes'uliyeti belki olmayabilir.

Şu noktayı da burada hatırlatmak isteriz ki; Allah'ını, Peygamberini ve

Kur'an ve İslâm'ın gerçek ve müstakim yolunu seven mü'minler; elbette ve herhalde, Hazret-i Üstad Bediüzzaman'a ve hizmetine ve mesleğine -iştirak etmese de, benimsemese de- itiraz etmemesi, aleyhinde bulunmaması.. ve cehalet adına tenkid etmemesi şart ve vâcibdir. Çünki kat'iyyen tebeyyün etmiştir ki; bilerek Bediüzzaman'a ve mesleğine itiraz etmenin, tenkid etmenin, hele çirkin gıybetlerle aleyhinde bulunmanın, doğrudan doğruya Kur'an ve Peygamber ve İslâm dinine itirazı ve tenkidi içine almaktadır.

Evet, Bediüzzaman Hazretleri dokuz yaşından doksan yaşına kadar bütün herşeyiyle, tamam himmet ve gayretiyle ve bütün samimiyet ve ihlasıyla; -dünyada hiçbir şey, hiçbir meta, hiçbir gaye ve hedef, hiçbir şan ve şeref gözetmeden- Kur'an'a ve İslâm'a hizmet etmiştir. Hayatı pürüzsüzdür. Dinin izzeti, İslâm'ın yüceliği ve imanın satvet ve salâbeti adına onun hayatı yüce şanlarla, kahramanlıklarla doludur. Her türlü ihlassızlık şaibelerinden uzaktır. Dünyevî menfaat gibi hasis şeylere aslâ ve kat'â tenezzül etmemiş bir din rehberidir.

O halde O, elbette umum mü'minlerin müşterek malı olan bir hakikata bütün ehl-i iman namına hizmet etmiştir. Öyle ise, bu durumdaki bir Bediüzzaman'a itiraz veya tenkid edenler, herhalde ve mutlaka ya câhil ahmaktır, ya da muannid mütaassıbdır, yahud da bilerek veya bilmeyerek dinsiz mülhidlerin tuzağına düşmüş olarak zendeka hesabına olan bir davranıştır. Allah muhafaza buyursun!.

Cenab-ı Allah (C.C.) lütuf ve keremiyle bize ve bütün hakikî mü'minlere ihlâs, samimiyet, dikkat ve dinde hamiyet ve gayret ihsan eylesin! Âmin.. âmin.. âmin.. bihürmeti Seyyid-il Mürselîn...

UMUMİ MUHTEVİYAT FİHRİSTİ

sahife:

5 Takriz
9 İkinci ve üçüncü baskı münasebetiyle
10 Bir ma'zeret beyanı
11 Birinci Bölüm: Risale-i Nur'da Kur'an âyetleri
13 Birinci Bölüm'ün takdim yazısı
14 Mühim mevzular... Âyetten iktibas ve cevazı
18 Cetvelde matlub bir âyeti bulma usûlü
19 Âyetler Bölümü Fihristi
52 Âyetler Bölümü Elif-baî Fihristi
59 Sözler'in 269 adet zâid âyetleri
122 Mektubat'ın 88 adet zâid âyetleri
142 Lem'alar'ın 65 adet zâid âyetleri
158 Şuâlar'ın 48 adet zâid âyetleri
168 Arabî İşarat-ül İ'caz'ın 43 adet zâid âyetleri
177 Tercüme İşarat-ül İ'caz'ın 4 adet zâid âyetleri
178 El-Mesneviy-ül Arabî'nin 39 adet zâid âyetleri
187 Mesnevî-i Nuriye Tercümesi (Abdülkadir) 10 adet zâid âyetleri
190 Barla Lâhikası'nın 23 adet zâid âyetleri
195 Kastamonu Lâhikası'nın 7 adet zâid âyetleri
197 Emirdağ Lâhikası'nın 6 adet zâid âyetleri
198 Nur'un İlk Kapısı'nın 4 adet zâid âyetleri
199 Hutbe-i Şamiye'nin 3 adet zâid âyetleri
200 Âsâr-ı Bediiye'nin 7 adet zâid âyetleri
201 Tarihçe-i Hayat'ın 4 adet zâid âyetleri
202 Mufassal Tarihçe'nin 6 adet zâid âyetleri

İKİNCİ BÖLÜM

207 Giriş yazısı
211 Temhid, yani hadîs ilmi hakkında yapılmış araştırmanın hazırlık evrakı
228 Bir nebze hadîs ilmi, ana hatlarıyla ta'rifi, tahlil ve tahkiki
230 Hadîsin Hz.Peygamber (A.S.M.) zamanındaki ehemmiyet ve tekevvünü
232 Hz.Peygamber'in hayatında bazı sahabeler bir kısım hadîsleri yazı ile kaydetmeleri neticesinde...
239 Resulullah'ın vefatından sonra sahabeler arasında hadîse karşı yapılan ihtiram ve verilen ehemmiyet örnekleri
241 Sahabe asrını takib eden ikinci asırda hadîsin gelişim ve inkişaf seyri
244 Resul-i Ekrem'in hadîslerinin sayı bakımından ihatasızlığı
246 Hadîsin senedini cerh ve tenkidde ziyade aşırı olan bazı muhaddisler
254 Cerh ve ta'dil nedir? Hangisi evvel, hangisi sonradır?
255 Muhaddislerce kullanılmış hadîs usûlü ıstılahlarının asıl mâna ve hedefleri
256 Sahih hadîsler ve çeşitleri

sahife:

258 Hasen hadîslerin şart ve vasıfları
258 Zaif hadîsler ve ta'rifi
259 Bir hadîs neden zaif oluyor?
259 Zaif hadîslerin nevileri
264 Zaif hadîsler bir mevzuda yan yana gelseler kuvvetlendikleri
266 Zaif hadîslerin hükümleri
267 Mevzu' hadîsler hakkında
271 Mevzu' hadîsleri tesbit eden kaide ve kanunlar
272 Başka yönleriyle Mevzu' hadîsler
274 Mevzuluk isnad edilip de, Mevzu olmayan hadîsler
275 Hadîse Fukaha ve Müçtehidînin bakış açıları
278 Evliyaların hadîse bakış açıları
280 Ümmetin hadîse karşı telâkki-i bilkabulü nasıldır?
280 Özetle ve ana hatlarıyla hadîs ıstılahları ve ta'rifi
281 İsrailiyyat ve onun ta'rif ve nevileri
285 Sırlı ve hususî hadîslerin varlığı hakkında
288 Hadîs ilmi hakkında bir Hâtime ve İmam Zebidî'nin geniş izahlarından hülâsalı bir tercüme
292 Bediüzzaman ve Hadîs İlmi
295 Risale-i Nur'da hadîs
295 Âlem-i İslâm ülemasının ihtilâfları, mahiyeti ve neticesi
297 Âyet ve hadîslerde bulunan "mutlaka, vaktiye ve mümkine" hakikatlarının izahı
299 İsrailiyyat, İslâmî ilimlere nasıl girmiş?
301 Yirmidördüncü Söz'ün Üçüncü Dalı'nın Oniki Aslı, genişçe hadîs usûlü
310 Sahabelerin sıdk ve adâleti hakkında
311 Bil'mâna ile hadîs nakletmek câizdir
312 Mütevatir hadîsler iki kısımdır
313 Bazı muhaddis imamların hadîs ilminde fevkalâde meleke ve maharetleri
313 Mevzu' hadîs ne demektir?
314 İstikbale dair hadîsler, muayyen ve cüz'î tek bir hâdiseye bakıyor değiller
314 Siyer ve Tarihçe nakledilen Peygamber'in evsafı, çoğu zaman eksik ve nâkıs olduğu
315 Yazı ile hadîsi kaydeden bazı sahabeler
316 Mevzu hadîsler, tâ bin sene evvel bulunmuş ve hadîslerden çıkarılmıştır
316 Büyük evliyalar keşif yoluyla da hadîsleri tahkik eyledikleri
317 Bazı hadîslere bir kısım muhaddisler ilişip reddetmiş olsa da...
323 "Hadîsler Cetveli"nden evvel mühim bazı notlar
326 Bazı kısaltmalar ve mânaları
326 Matlub bir hadîs nasıl bulunacak?
327 Hadîsler Cetveli Fihristi

HADÎSLER CETVELİ

359 Sözler Kitabının 171 hadîsi
452 Mektubat'ın Ondokuzuncu Mektub'a kadar kısmının 40 adet zâid hadîsleri
482 Mektubat'tan Ondokuzuncu Mektub'un 336 adet müstakil hadîsleri
483 Ondokuzuncu Mektub'un başı
490 İhbar-ı Bilgayb'ın 82 adet hadîsleri
534 Bereket-i taam mu'cizeleri

sahife:

544 Su ile alâkadar mu'cizeler
551 Ağaçlarla alâkadar mu'cizeler
559 Hanin-ül Ciz' (kuru kütüğün ağlaması) mu'cizesi
568 Cemadât, taş ve dağlarla alâkalı mu'cizeler
572 Hastalar ve yaralılarla alâkadar mu'cizeler
578 Altı çocuk ile alâkadar mu'cizeler
582 Resul-i Ekrem'in duaları ile hâsıl olan mu'cizeler
593 Beddualarıyla alâkadar mu'cizeler
599 Duası veya teması ile suların tatlılaşıp güzel râyiha vermeleri
601 Mesh ve duası ile zaif ve kısır keçilerin süt vermeleri ve etlenmeleri
603 Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) mübarek elinin temas ettiği ya da meshettiği bazı zâtlarda zâhir olan mu'cizeler
605 Cinler ve meleklerle alâkadar mu'cizeler
612 Cenaze, cin ve meleklerle alâkadar mu'cizelerin devamı
619 Resul-i Ekrem'in (A.S.M.) hıfz ve ismetiyle alâkadar mu'cizeler
627 İrhasat nevileriyle alâkadar mu'cizeler
634 Kütüb-ü sâbıkada da Peygamberimizi haber veren ve ona işaret eden bazı âyetler
647 Fetret devri olan, Peygamberimizin gelmesinden evvelki zamanda kâhinler ve ârif-i billâh bazı zâtların O'nun geleceğini haber vermeleri
654 Cinnî hâtiflerin verdikleri bazı mühim haberler
656 Bazı eski kabir taşlarında görülmüş acib ihbarlı yazılar
657 Hz.Peygamber'in doğumu ânında görülmüş hârikalar
660 Peygamberimizin küçüklüğünde görülmüş hârika halleri
668 Ondokuzuncu Mektub'tan sonraki kısmın 101 adet zâid hadîsleri
713 Lem'alar'ın 138 adet zâid hadîsleri
783 Şuâlar'ın 58 adet zâid hadîsleri
795 Yalnız Beşinci Şua'ın zâid olan 33 adet hadîsleri
816 Arabî İşarat-ül İ'caz ve tercümesinin 9 adet zâid hadîsleri
820 El-Mesneviy-ül Arabî ve Tercümelerinin 21 adet zâid hadîsleri
831 Âsâr-ı Bediiye'nin 52 adet zâid hadîsleri
854 Tarihçe-i Hayat'ın 9 adet zâid hadîsleri
859 Barla Lâhikası'nın 13 adet zâid hadîsleri
865 Kastamonu Lâhikası'nın 11 adet zâid hadîsleri
871 Emirdağ-I ve II Lâhikalarının 21 adet zâid hadîsleri
883 Hutbe-i Şamiye'nin 6 adet zâid hadîsleri
885 Nur'un İlk Kapısının 1 tane zâid hadîsi
887 Konferans Risalesi'nin 3 tane zâid hadîsi
888 Gençlik Rehberi'nin 2 tane zâid hadîsi
889 Hanımlar Rehberi'nin 6 tane zâid hadîsi
892 Otuzüç hadîsler. Bu hadîsler Tefekkürname kitabında mevcutturlar.
901 Mâidet-ül Kur'an Risalesi'nin 14 müstakil hadîsi
905 Hazret-i Üstad'ın bazı hâl ve hareketlerine fıtrî şekilde uyan sünnet-i seniyyenin 12 tane hadîsleri
915 Hazret-i Üstad'ın sünnet-i seniyyeye uygun ve ondan alınmış hususî vird ve tesbihatı hakkında 12 tane hadîs-i şerif
921 Üstad'ın vird edinip her zaman okuduğu Cevşen-ül Kebir gibi dua ve münâcâtlarının hadîslerdeki yerleri

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
RİSALE-İ NUR'DA CİFİR VE EBCED

sahife:

929 Mukaddeme
931 Ebced ve Cifir ilminin bazı mes'eleleri
933 Cifir ve Ebced ilmiyle alâkadar 12 suallerin cevabları
936 Cifir ve Ebced ilminin esası itibariyle menşei
936 Kur'anın lisan-ı hal îmalarında hissedilen ebced ve cifir ilmi
938 Hz.Peygamber'in hadîslerinde Cifir ve Ebced ilmine dair bazı işaretler
942 Sahabe ve Tabiîn devirlerinde Cifir ve Ebced ilmiyle alâkadar olmuş bazı zâtlar
943 Sahabe ve Tabiînden sonra Cifir ve Ebcedle alâkadar olan ülema sınıfı
943 Hurufîcilikle Cifir ve Ebced ilmi arasında hiç bir münasebet yoktur
947 Cifir ve Ebced ilmiyle uğraşmış zâtlar onu istimal ettikleri saha
948 Cifir ve Ebced ilminde sun'îlik ve tekellüf hiç geçerli değildir
949 İlm-i esrar-ı huruf ile Ebced ilmi arasındaki münasebet
949 Cifir ve Ebced'in bazı hususîlikleri
950 Tahkikten hakikata.. Cifir ve Ebced'in mahiyet ve hakikatı
950 İslâm üleması ve evliyasının Cifir ve Ebced vasıtasıyla istihraç ettikleri gaybî işaretlerden bazı örnekler
951 İbn-i Haldûn'un hatalı bir sehvi
955 Eskide Cifir ve Ebced'le meşgul olmuş ülema ve evliyadan bazı zâtlar
956 İslâm ülemasının Cifir ve Ebced vasıtasıyla bazı istihraçları
961 Cifir ve Ebced'in bazı umumî kanun ve kaideleri
963 Bediüzzaman Said-i Nursî ve Cifir ilmi
964 Riyazî kat'iyyet gibi, Üstad'ın Cifir ve Ebced vasıtasıyla keşfettiği bazı mühim mes'eleler
967 Risale-i Nur'da Cifir ve Ebced'in mahiyet ve keyfiyetî
971 Gayet acib gaybî bir işaret...
972 Hazret-i Üstad tarafından Cifir ve Ebced'in tatbik edildiği sahalar
974 Tevafuk mes'elesinin bir başka çeşidi
976 Kur'an harflerinin sûreler i'tibariyle adetlerinde görülen acib tevafuklar
977 Kur'andan bazı kısa sûrelerin harflerinin çok acib ve garib tevafukları
983 Bazı hadîs-i şeriflerin hurufatının Cifir ve Ebced hesabiyle gösterdikleri gayet garib işaretler
984 Âhirzamandan haber veren mühim bir hadîs-i şerifin çok garib tevafuk işaretleri
985 Risale-i Nur'da Cifir ilminin keyfiyeti
986 Umum makbul kitaplar içerisinde neden Risale-i Nur'a gaybî işaretler olsun?
987 Risale-i Nur'da Cifir ve Ebced vasıtasıyla izhar edilmiş gaybî işaretlerin hikmet ve gayeleri
987 Risale-i Nur'da Cifir ve Ebced tevafukları kat'iyyen sun'îlikten uzaktırlar
988 Risale-i Nur'daki Cifir ve Ebced yoluyla izhar edilmiş gaybî tevafuklara karşı yapılan bazı itiraz ve istifhamlara mukni' cevablar
990 Risale-i Nur'a Cifir ve Ebced yoluyla işaret eden yekûn âyetlerin adedi
990 Risale-i Nur'da, evliyalar içinde neden daha çok İmam-ı Ali (R.A.) ve Gavs-ı A'zam (K.S.) işaret etmişler
992 İmam-ı Ali ve Gavs-ı A'zam'dan başka sair bazı evliyanın işaretleri de vardır
993 Hâtime: Risale-i Nur'dan mühim, acib ve gayet parlak bazı gaybî işaretlerin örnekleri

BU KİTAPTA ME'HAZ ESERLER

TEFSİRLER

Kitap ismi:	Müellifi:	Cilt:	Basıldığı yer:
Ahkâm-ül Kur'an	Ebu Bekr El-Kurtubî	10/20	Beyrut Ofset
Ahkâm-ül Kur'an	Ebu Bekr İbn-ül Arabî	4	Beyrut Ofset
Cami-ül Beyan	İbn-i Cerir-i Taberî	15/30	Beyrut Ofset
Ed-Dürr-ül Mensur	Celâleddin-i Suyutî	6	Beyrut Ofset
El-İtkan-ü Fi Ulûm-il Kur'an	Celâleddin-i Suyutî	1/2	Mısır 1951
Et-Tefsir-ül Kayyım	İbn-ül Cevzî	1	Beyrut tarihsiz
Et-Tibyan	İbn-i Kayyım El-Cevzî	1	Mekke tarihsiz
Et-Tizkâr Fi Efdal-il Ezkâr	Kurtubî	1	Mısır 1354
Kısas-ul Kur'an	Carr bin Süleyman	1	Riyad 1393
Kitab-üt Teshil	Muhammed bin Ahmed	1/4	Beyrut 1973
Maalim-üt Tenzil	Ebu Muhammed El-Begavî	4	Beyrut 1987
Muhtasar İbn-i Kesir	M. Ali Sabunî	3	Beyrut 1985
Ruh-ul Beyan	İ. Hakkı Burusevî	10	Beyrut 1985
Ruh-ul Maanî	Ebu-l Fadl El-Elusî	15/30	Beyrut, tarihsiz
Tabakat-ül Müfessirîn	Şemseddin Davudî	2	Mısır 1972
Tefsir-i Celâleyn	İki Celâleddin	1	Beyrut Ofset
Tefsir İbn-i Kesir	İsmail bin Kesir	4	Beyrut Ofset
Tefsir-i Mevakib, Osmanlıca Mushaf kenarı		1	İstanbul
Tefsir-ül Kebir	Fahr-i Razî	16/32	Beyrut-Tahran
Tefsir-ül Mücahid	İmam Mücahid bin Câbir	1	Katar 1976
Tefsir-ün Nesefî	Ebu-l Berekât En-Nesefî	2/4	İstanbul 1984

ANA KAYNAK HADİS KİTAPLARI VE HADİS İLMİNE AİT ESERLER

Ahkâm-ul Ahkâm	İbn-ü Dakik-ul Îd	2/4	Beyrut tarihsiz
Akiset-ün Nebiyy	Nasihüddin Ensarî	1	Mısır 1973
Alâmat-ü Yevm-il Kıyame	İbn-i Kesir	1	Beyrut tarihsiz
Alâmat-ü Yevm-il Kıyame	Kurtubî	1	Mısır tarihsiz
Amel-ül Yevmi Vel-Leyle	İbn-üs Seniyy	1	Beyrut 1987
Amel-ül Yevmi Vel-Leyle	Nesaî	1	Beyrut 1985
Amel-ül Yevmi Vel-Leyle	Suyutî	1	Kahire 1987
Avn-ül Mabud, Şerh-i Sünen-i Ebu Davud		14	Mısır tarihsiz
Beşyüz Hadîs	Ömer Nasuhî Bilmen	1	İstanbul tarihsiz
Bülûğ-ul Meram	İbn-i Hacer-i Askalanî	1	Beyrut tarihsiz

Cami-ü Beyan-il İlm	İbn-ü Abd-il Berr	1/2	Kahire 1968
Cami-ül Usûl	İbn-i Esir	6	Kahire 1949
Câmi-ül Mesanid	Ebu Hanife Harzemî	2	Beyrut tarihsiz
Cem'-ül Vesail-i Tirmizî, Şerh-i Aliyy-ül Karî		1/2	İstanbul tarihsiz
Delâil-ün Nübüvve	Ebu Nuaym	2	Beyrut 1986
Ed-Diraye	İbn-i Hacer-i Askalanî	1/2	Kahire 1964
Ed-Duafa'	Ebu Ca'fer Akilî	4	Beyrut 1981
Ed-Dürer-ül Müntesire	İmam-ı Suyutî	1	Kahire 1960
Ehval-ü Yevm-il Kıyamet	Muhammed Sehavinî	1	Beyrut 1986
El-Bahr-uz Zahhar Müsned-i Bezzar		3	Beyrut 1988
El-Beyan Vet-Ta'rif	İbn-i Hamza	3	Beyrut 1982
El-Cami-üs Sagir	Suyutî	2	Kahire tarihsiz
El-Ehadîs-il Kudsiye		1/2	Beyrut 1983
El-Emalî	Muhammed Hayr Kilpanî	1	1355
El-Emalî	Seyyid Murtaza	1/4	Mısır 1907
El-Emalî	Yahya Şecerî	1	Mısır tarihsiz
El-Ezkâr	İmam-ı Nevevî	1	Beyrut 1971
El-Fetavi-l Hadîsiyye	İbn-i Hacer-i Heysemî	1	Kahire 1934
El-Feth-ül Kebir	Suyutî	3	Kahire tarihsiz
El-Feth-ür Rabbanî Şerh-i Müsned Ahmed-ül Benna		12/24	Kahire tarihsiz
El-Fütuhat-ı Vehbiye	İbrahim Maraşî	1	Kahire 1318
El-İhsan Fi Tertib-i Sahih-i İbn-i Hibban Alaüddin bin Ali El-Farisî		7/10	Beyrut 1987
El-İstizkâr, Şerh-i Muvatta'		1/2	Kahire Ofset
El-İthafat-üs Seniyye	Fikri Yavuz	1	İstanbul 1974
El-Kâmil Fid-Duafa'	İbn-i Ady	7	Beyrut 1984
El-Lü'lü' Ve-l Mercan	Muhammed Fuad	3	Beyrut tarihsiz
El-Me'surat	Hasan-ül Benna	1	Beyrut 1391
El-Metalib-ül Âliye	İbn-i Hacer-i Askalanî	4	Beyrut tarihsiz
El-Mevahib-ül Ledünniye	Kastalanî	9	Beyrut 1973
El-Mirkat Bi-Şerh-il Mişkât	Molla Aliyy-ül Karî	5	Beyrut tarihsiz
El-Mu'cem-ül Kebir	Taberanî	25	Kahire 1984
El-Mu'cem-üs Sagir	Ebu-l Kasım Süleyman Taberî	1/2	Kahire 1968
El-Musannef	Ebu Bekir Abdurrezzak San'anî	11	Beyrut 1970
El-Musannef	İbn-i Ebi Şeybe (İki takım)	9	Beyrut 1988
El-Müntehab	Abd bin Humeyd	1	Kuveyt 1985
El-Münteka Min-es Sünen	Abdullah bin Cârud	1	Kahire 1973
El-Vird-ül Mustafa	Abdülaziz Âl-i Suud	1	Cidde 1393
En-Nasiha	Ziya-ül Makdisî	1	Beyrut tarihsiz
Er-Rahik-ul Mahtum	Safiyy-ur Rahman	1	Kahire 1988
Er-Rasf	Muhammed Akulî	2	Şam 1973
Es-Sahih Ma-Fil Buharî	Abdülhamid Tahnak	1	Hama tarihsiz
Es-Salâtü Alen-Nebi	Kadı İyaz	1	Kahire tarihsiz
Eş-Şerîa	İmam-ı Ebu Bekir Acürrî	1	Beyrut 1983
Eşrat-üs Sâa	Yusuf Vabil	1	Dammam 1989
Et-Ta'lik-ul Mümecced, Şerh-i Muvatta' Leknevî		1	Karaçi 1941
Et-Tac	Mansur Ali Nâsıf	5	Mısır 1962
Et-Tergib Vet-Terhib	Abd-ül Azim Menzerî	4	Beyrut 1968
Et-Tezkire	Kurtubî	1	Kahire 1987
Ez-Zevacir	İbn-i Hacer-i Heysemî	2	Beyrut 1987
Feth-ül Barî	İbn-i Hacer-i Askalanî	13	Beyrut Ofset
Feyz-ül Kadir	Abdurrauf El-Menavî	6	Beyrut tarihsiz
Fezail-ül A'mal	Ziya-ül Makdisî	1	Mısır 1984
Fezail-ül Kur'an	İbn-i Kesir	1	Beyrut 1986
Fezail-ül Şam	İbn-i Hasen-ür Rab'î	1	Şam tarihsiz

Haşiyet-üd Dehlevî	Ahmed Hasan Dehlevî	2	Beyrut 1974
Hilyet-ül Evliya	Ebu Nuaym-i İsfahanî	5/10	Mısır 1932
İrşad-üs Sarî Şerh-i Buharî	Ahmed Kastalanî	10	Beyrut Ofset
Aynı eser kenarı, Şerh-i Müslim	Nevevî	10	Beyrut Ofset
İthaf-üs Sâde	Es-Seyyid Muhammed Zebidî	16	Beyrut 1989
Kabes Min Nur-i Muhammed	Dr. Muhammed Faiz		Mısır 1968
Kenz-ül Ummal	Suyutî ve Burhan-ı Fevrî	16	Halep tarihsiz
Keşf-ül Estar	İbn-i Hacer-i Heysemî	2	Beyrut 1979
Kırk Kudsî Hadîs	Hasan Hüsnü Erdem	1	Ankara 1985
Kısas-ül Enbiya	İbn-i Kesir	1	Kahire tarihsiz
Kitab-ül Kebair	İmam-ı Zehebî	1	Beyrut tarihsiz
Kitab-ün Nihaye	İbn-i Kesir	2	Kahire tarihsiz
Künûz-ül Hakaik	Abdurrauf Menavî	2	Kahire tarihsiz
Maalim-üs Sünen	Ebu Süleyman El-Hattabî	4	Beyrut 1981
Masabih-üs Sünne	İmam-ı Begavî	4	Beyrut 1987
Mecma-u Bihar-ul Envar	Muhammed Tahir Hindî	2/4	Lahor tarihsiz
Mecma-uz Zevaid	İbn-i Hacer	5/10	Beyrut 1967
Mecma-uz Zevaid	İmam-ı Muhammed Mağribî	2	Kahire tarihsiz
Medarik-ül Ezhar	İbn-ül Melik	1	Kahire 1311
Mekârim-ül Ahlâk	Radiyy-üd Din Tabrasî	1	Kahire 1311
Mevarid-üz Zam'an	İbn-i Hacer-il Heysemî	1	Medine tarihsiz
Miftah-ul Cennet	Fahrettin Arnasî	1	Leknev tarihsiz
Mişkât-ül Masabih	Veliyyüddin-i Tebrizî	3	Beyrut 1961
Muhtar-ul Ehadîs	Ahmed Haşimî	1	Kahire tarihsiz
Muhtasar Mişkât-ül Masabih	Abdullah Bedi'	1	Beyrut 1388
Muhtasar Şuab-ül İman	Beyhakî	1	Kahire 1963
Muvatta'	İmam-ı Mâlik	1	Beyrut 1971
Müsned Abdullah bin Ömer	İbrahim Tarsusî	1	Beyrut 1973
Müsned-i Ebu Davud Et-Tayalisî		1/2	Kahire 1372
Müsned-i Ebu Ya'lâ El-Musilî			
Müsned-i Halife Bin Hayyat		1	Beyrut 1985
Müsned-i İmam-ı Ahmed	Ahmed bin Hanbel	6	Beyrut Ofset
Müsned-ül Âişe (R.A.)	Bedreddin Zerkeşî	1	Beyrut 1970
Müsned Ebu Bekir-i Sıddık	Ahmed Bin Ali Meruzî	1	Dimeşk 1393
Müsned-ül Firdevs	Ebu Abdullah Deylemî	7	Beyrut 1986
Müsned-ül Humeydî	El-Hâfız Ebu Bekir Abdullah	2	Haydarabat 1966
Müsned-üş Şafiî	İmam-ı Şafiî	1	Beyrut tarihsiz
Müsned-üş Şaşî	Ebu Said Eş-Şaşî	1	Beyrut 1990
Müstedrek Ale-s Sahihayn	Ebu Abdullah El-Hâkim	4	Beyrut
Müşkil-ül Âsâr	Tahavî	4	Beyrut 1333
Nasb-ur Raye	İmam-ı Zeylaî	4	Beyrut 1971
Nazm-ül Mütenasir	Abdullah Kettanî	1	Haleb tarihsiz
Nesim-ür Riyad	Şehabeddin Hafacî	4	Mısır tarihsiz
Nevadir-ül Usûl	Ebu Abdullah Hâkim-i Tirmizî	1	Medine tarihsiz
Neyl-ül Evtar	Muhammed Şevkânî	4/8	Kahire tarihsiz
Riyaz-üs Salihîn	İmam-ı Nevevî	1	Kahire tarihsiz
Sahih-i Buharî	İmam-ı Buharî	3/9	Beyrut Ofset
Sahih-i İbn-i Huzeyme	Ebu Bekir Muhammed	2	Beyrut tarihsiz
Sahih-i Müslim	İmam-ı Müslim	5	Mısır 1955
Sahih-u Sünen-il Mustafa	Ebu Davud	1/2	Beyrut tarihsiz
Sahih-ül Cami-üs Sagir	Nasırüddin Elbanî	2	Şam tarihsiz
Sünen-i Darekutnî	Şeyh-ul İslâm Ali bin Ömer	2/4	Kahire 1966
Sünen-i Daremî	Abdullah bin Abd Ed-Daremî	2	Kahire 1966
Sünen-i Evzaî	El-İmam Abdurrahman El-Evzaî	2	Beyrut

Sünen-i İbn-i Mace	Muhammed El-Kazvinî	2/4	Beyrut 1975
Sünen-i Nesaî Maa Şerhihi Es-Suyutî		4/8	Beyrut 1985
Sünen-i Said İbn-i Mansur	Said Bin Mansur El-Horasanî	1	Haydarabat 1968
Şeref-ü Eshab-in Nebî	Hatib-i Bağdadî	1	Ankara 1971
Şerh-i Erbaîn-in Neveviye		1	Dimeşk 1968
Şerh-i Meân-il Âsâr	Tahavî	2/4	Kahire tarihsiz
Şerh-i Muvatta'	İmam-ı Muhammed Zerkanî	5	Kahire 1961
Şerh-i Müsned-i İmam-ı Zeyd	Hüseyin Bin Ahmed	6	Beyrut 1966
Şerh-üs Sudûr	Suyutî	1	Dimeşk 1989
Şerh-üs Sünne	İmam-ı Hüseyin Begavî	16	Beyrut 1983
Şir'at-ül İslâm	Seyyid Alizâde	1	İstanbul 1316
Şuab-ül İman	Ebu Bekir Beyhakî	8	Bombay 1986
Tarh-ut Tesrib	Hâfız Irakî	4/8	Halep tarihsiz
Tecrid-üs Sarih	İmam-ı Zebidî	1/2	Mısır tarihsiz
Telhis-ül Habîr	İbn-i Hacer-i Askalanî	2/4	
Tenvir-ül Havalik	Celaleddin-i Suyutî	1/3	Beyrut Ofset
Terceme-i Meşarik	Muhammed Nurî	1	İstanbul 1329
Teysir-ül Vusûl	Abdurrahman Şeybanî	2/4	Kahire 1968
Tuhfet-ül Ahvezî, Şerh-i Tirmizî	Mu. Abdurrahman El-Mübarekfori	10/11	Beyrut tarihsiz
Türkçe Terceme Riyaz-us Salihîn	Diyanet Riyaseti	3	Ankara 1972
Türkçe Terceme Tecrid-üs Sarih	Diyanet Riyaseti	14	Ankara 1972
Türkçe terceme elyazma bir hadîs kitabı (İmam-ı Suyutî'nin risaleleri)		1	
Ukud-ul Cevahir	Murtaza Zebidî	1/2	Kahire tarihsiz
Umdet-ül Ahkâm	Takıyyüddin Makdisî	1	Medine tarihsiz
Zâd-ül Müslim	El-Hâfız Habibullah El-Mağribî	5	Kahire 1363

SİYER VE TARİH KİTAPLARI

Cevami-üs Sîret	İbn-i Hazem	1	Beyrut 1983
Delâil-ün Nübüvve	Beyhakî	7	Beyrut 1985
El-Fütuhat-ül İslâmiye	Ahmed Zeynî Dahlan	2	Kahire 1968
El-Hasais-ül Kübra	İmam-ı Suyutî	3	Kahire tarihsiz
Es-Sîret-ül Halebiye	Burhaneddin Halebî	3	Beyrut tarihsiz
Eş-Şifa	Kadı İyaz	1/2	Beyrut tarihsiz
Eş-Şifa	Kadı İyaz	1/2	İstanbul 1302
Fütuh-uş Şam	Vakidî	1/2	Beyrut tarihsiz
Hayat-üs Sahabe	Muhammed Yusuf Kândehlevî	3	1969
Hüccetullah Ale-l Âlemîn	Yusuf Nebhanî	1	Beyrut tarihsiz
Kitab-ül Megazî	Muhammed bin Ömer Vakidî	3	Beyrut tarihsiz
Mir'at-ül Cinan	Ebu Muhammed El-Yafaî	4	Haydarabat 1337
Nur-ul Yakîn	Şeyh Muhammed Hızrî	1	Beyrut 1986
Sîret-ün Nebi	İbn-i Hişşam	4	Beyrut tarihsiz
Şerh-üş Şifa	Aliyy-ül Karî	2	İstanbul 1285
Tabakat-ül Kübra	İbn-i Sa'd	8	Beyrut 1960
Tarih-i Bağdad	Hatib-i Bağdadî	14	Beyrut tarihsiz
Tarih-ül Hülefa	İmam-ı Suyutî	1	Kahire 1969
Tehzib-ü İbn-i Asakir	Ebu Kasım İbn-i Asakir	7	Şam 1329
Türkçe Şifa Şerhi		2/3	İstanbul 1314
Uyûn-ul Eser	İbn-i Seyyid-in Nâs	1/2	Beyrut 1974

HADİSİN CERH VE TA'DİL, USÛL VE KANUNLARI

Cevahir-ül Usûl	Fasih-ul Hervî	1	Medine tarihsiz

Dürret-ül Hical	İbn-ül Kadî	2/3	Kahire 1970
El-Bais-ül Hasis	İbn-i Kesir	1	Beyrut tarihsiz
El-Edeb-ül Müfred	İmam-ı Buharî	2	Humus 1969
El-Edeb-ün Nebevî	Muhammed Abdülaziz Havlî	1	Beyrut 1975
El-Esrar-ul Merfua	Aliyy-ül Karî	1	Beyrut 1971-1985
El-Fevaid-ül Mecmua	Muhammed bin Ali Şevkânî	1	Kahire 1960
El-Havî Lil-Fetavâ	Suyutî	2	Beyrut tarihsiz
El-İlma'	Kadı İyaz	1	Kahire 1970
El-İsabe	İbn-i Hacer-i Askalanî	4	Kahire 1328
El-Leali	İmam-ı Suyutî	2	Beyrut tarihsiz
El-Makasıd-ul Hasene	İmam-ı Sahavî	1	Bağdad 1956
El-Mukaddime	İbn-üs Salah	1	Kahire 1326
En-Nihaye	İbn-i Esir	5	Şam tarihsiz
Er-Rıhlet Fi-Taleb-il Hadîs	Hatib-i Bağdadî	1	Beyrut 1975
Esnel Metalib	Derviş Beyrutî	1	Kahire 1346
Et-Tezkire Fil-Ehadîs-il Müştehire	Zerkeşî	1	Beyrut 1986
Fetavî	İbn-üs Salah	1	Beyrut tarihsiz
Feth-ül Mugis	İmam-ı Sahavî	2/3	Kahire 1968
Garib-ül Hadîs	İbn-üs Selâm	2/4	Haydarabat 1964
Garib-ül Hadîs	Pir Ali	1	İstanbul tarihsiz
Keşf-ül Hafa	İsmail Aclunî	1/2	Beyrut 1251
Marifet-i Ulûm-ul Hadîs	İmam-ı Hâkim	1	Beyrut tarihsiz
Mecmuat-u Resail-i Suyutî		1	(El yazma)
Mesail ve Fetavil	İbn-üs Salah	2	Kahire 1987
Mizan-ül İtidal	İmam-ı Zehebî	4	Kahire 1965
Şerh-ü Manzumet-il Beykuniye	Ömer Bin El-Beykunî	1	Kahire 1959
Tacil-ül Menfaa	İbn-i Hacer-i Askalanî	1	Medine 1336
Tahzir-ül Havas	İmam-ı Suyutî	1	Beyrut 1972
Tarih-ül Kebir	İmam-ı Buharî	9	İstanbul Ofset
Tehzib-üt Tehzib	Safiyyüddin Hazrecî	3	Kahire tarihsiz
Tezkiret-ül Huffaz	İmam-ı Zehebî	2/4	Beyrut tarihsiz
Tezkiret-ül Mevzuat	Muammed Zahir Hemedanî	1	Beyrut 1399
Ulûm-ul Hadîs	Dr. Subhî Salih	1	Beyrut 1973
Üsüd-ül Gâbe	İbn-ül Esir	5	Beyrut tarihsiz
Zeyl-üt Tezkire	İmam-ı Zehebî	1	Beyrut tarihsiz

HADİS-İ ŞERİFLERLE ALÂKADAR OLAN İSLÂM TARİHLERİ

El-Bidaye Ven-Nihaye	İbn-i Kesir	7/14	Beyrut 1974
El-Kâmil Fit-Tarih	İbn-i Esir Şeybanî	13	Beyrut 1965
Hayat-ül Hayavan	Kemaleddin Dümeyrî	1/2	Mısır tarihsiz
Mukaddemet-ü İbn-i Haldun	Abdurrahman bin Haldun	1	Beyrut 1971
Tarih-i İbn-i Haldun	İbn-i Haldun	7	Beyrut 1971
Tarih-i Taberî	İbn-i Cerir-i Taberî	10	Kahire tarihsiz
Vefiyat-ül A'yan	İbn-i Hallekan	8	Beyrut tarihsiz

ZÜHD, RAKAİK VE TASAVVUFA DAİR KİTAPLAR

Âl-i Beyt-ir Resul	Dr. Abdülmu'ti Kal'acı	1	Haleb 1979
Berikat-ün Mahmudiye Şerh-i Tarikat-ı Muhammediye		4	Ofset

Cami-i Istılahat-ı Sofiye	Şeyh Ahmed Gümüşhanevî	1	İstanbul tarihsiz
Edeb-üd Dünya Ved-Din	Ali Maverdî	1	Mısır 1328
El-Envar-ul Kudsiye	Şa'ranî	1/2	Mısır tarihsiz
El-Feth-ür Rabbanî	Abdulkadir-i Geylanî	1	Beyrut 1969
El-Gunye	Abdülkadir-i Geylanî	1/2	Beyrut tarihsiz
El-Hadaik-ul Verdiye	Abdülhamid Muhammed Kani'	1	Dimeşk 1306
El-Hakk-ul Mübîn	Abdurrahman El-Hayr	1	Dimeşk 1962
El-İşâa	Muhammed Berzencî	1	Kahire tarihsiz
El-Kalaid-ül Cevahir Fi-Menakıb-i	Abdülkadir	1	Mısır 1965
El-Keşkûl	Bahaeddin Âmilî	2	Mısır tarihsiz
El-Medhal	İbn-ül Hac	4	İstanbul tarihsiz
El-Yevakıt Ve-l Cevahir	İmam-ı Şa'ranî	2	Beyrut tarihsiz
Et-Tabakat-ül Kübra	Abdülvahhab-ı Şa'ranî	1/2	Kahire tarihsiz
Ez-Zühd	İmam-ı Ahmed bin Hanbel	1	Beyrut 1983
Ez-Zühd Ver-Rekaik	Şeyh-ül İslâm Abdullah bin Mübarek	1/2	Hindistan tarihsiz
Fütuh-ul Gayb	Abdülkadir-i Geylanî	1	Haydarabat 1361
İhya-u Ulûmiddin	İmam-ı Gazalî	5	Beyrut tarihsiz
Külliyat-ı Divan-ı Fuzulî	Fuzulî-i Bağdadî	1	Belli değil
Levakıh-ul Envar	İmam-ı Şa'ranî	1/2	Mısır 1960
Marifetname (aslı)	İbrahim Hakkı	1	İstanbul 1330
Mecmuat-ul Ahzab	Şeyh Ahmed Gümüşhanevî	3	İstanbul tarihsiz
Mektubat-ı İmam-ı Rabbanî (Farisî asıl)		2	Karaçi tarihsiz
Mesnevî-i Şerif Mevlâna (Abidin Paşa Şerhiyle)		3	İstanbul 1334
Muhtasar Tezkiret-ül Kurtubî	İmam-ı Şa'ranî	1	Beyrut tarihsiz
Münebbihat-ı İbn-i Hacer	İbn-i Hacer	1	İstanbul tarihsiz
Müntehabat Min Hikem-i Emir-il Mü'minîn İsmail Yusuf		1	Dimeşk tarihsiz
Nefahat-ül Üns	Mevlâna Cami	1	Beyrut tarihsiz
Nehc-ül Belâga Şerh-i Subhî Salih	1	Beyrut 1967	
Nur-ul Ebsar	Şeyh Mü'min Şeblencî	1	Beyrut 1978
Osmanlıca Tercemesi		1	İstanbul 1978
Resail-i İbn-ül Arabî	Muhyiddin-i Arabî 1 cild (Onaltı Risale)		Beyrut tarihsiz
Sıfat-us Safve	Ebu-l Ferec İbn-i Cevzî	4	Beyrut 1986
Şerh-i Divan-ı Mevlâna Hâlid	Sadreddin Yüksel	1	İstanbul 1977
Tabakat-ı Sofiye	Ebu Abdurrahman Es-Sülemî	1	Mısır 1969
Tabakat-u Evliya	İbn-ül Mülakkin	1	Beyrut 1986
Tesbih-ul Gafilîn	Ebu-l Leys Semerkandî	1	Mısır tarihsiz
Tercüme-i Levami-ül Ukul	Şeyh Nimetullah Hureyrî	1	İstanbul 1327
Zehair-ül Ukba	Muhibbüddin Taberî	1	Beyrut 1974

AKAİD, FIKIH USULÜ, DİN USULÜ, FETVANAMELER VE SAİRELER

A'lam-üs Sâcid Fil-Mesacid	Muhammed Zerkeşî	1	Kahire 1397
El-Fasl-u Fil-Milel	İmam İbn-ü Hazem	1/4	Belli değil
El-Fetavi-l Halilî	Şeyh-ul İslâm Muhammed El-Halilî	1/2	İstanbul 1982
El-Hükmü ve Kaziyet-ü Tekfir-il Müslim	Salim Behnavî	1	Ürdün 1985
El-İktisad-ü Fil-İ'tikad	İmam-ı Gazalî	1	Beyrut 1981
El-Milel Ven-Nihal	Abdülkerim Şehristanî	1/4	Belli değil
El-Mizan-ül Kübra	Şa'ranî	1/2	Kahire tarihsiz
Er-Risalet-ül Hamidiye (Tercümesi)	Manastırlı İsmail Hakkı	4	İstanbul 1308
Es-Savaik-ul Muhrika	İbn-i Hacer-i Heysemî	1	İstanbul 1986
Es-Sîret-ül Kebir	İmam-ı Muhammed Şeybanî	5	Hindistan 1971
Eş-Şevahid-ül Hak	Ahmed Zeynî Dahlan	1	Beyrut 1983

Fetavî Es-Sübkî	Takıyyüddin Sübkî	2	Beyrut tarihsiz
Fetavî Zenbilli Ali Efendi	Şeyh-ül İslâm Zenbilli Ali Efendi	1/2	İstanbul tarihsiz
Günümüz mes'elelerine fetvalar	Halil Gönenç	1	İstanbul 1982
Keşf-ul Gumme	İmam-ı Şa'ranî	2	Kahire tarihsiz
Şerh-i Fıkh-ul Ekber	Aliyy-ül Karî	1	Beyrut 1984
Şerh-i Meşarik-ul Envar	Kadı Siracüddin	1	Kahire tarihsiz
Şerh-ul Mevakıf	Seyyid Şerif Cürcanî	3	İstanbul 1327
Şerh-ü Cevheret-üt Tevhid	İmam-ı Bacurî	1	Hama 1972
Terbiyet-ül Evlâd Fil-İslâm	Abdullah Nasih Ünvan	2	Haleb 1981

UMUMİ ŞERİAT VE FIKIH KİTAPLARI (HANEFÎ FIKHI)

Ahbar-ı Ebu Hanife	Kadı Abdullah Es-Sümeyrî	1	Haydarabat 1974
Menakıb-ı Ebu Hanife	İmam-ı Zehebî	1	Kahire tarihsiz
Ebu Hanife	Muhammed Ebu Zehre	1	Kahire tarihsiz
Hukuk-u İslâmiye Ve Istılahat-ı Fıkhiye	Ömer Nasuhî	8 cild	İstanbul 1972

ANSİKLOPEDİK TARZINDA ÇEŞİTLİ İSLAMÎ KİTAPLAR

Meşahir-ün Nisa	Muhammed Zihnî (Sadeleştirilmiş)	1/2	İstanbul 1982
El-A'lam	Hayreddin Zergeli	11	Beyrut tarihsiz
Keşf-üz Zunûn ve Zeyilleri	Kâtib Çelebi ve saire	6	Bağdad tarihsiz
Kamus-ul A'lam	Şemseddin Sami	6	İstanbul 1306
İslâm Ansiklopedisi	Milli Eğitim Bakanlığı	13 cild	İstanbul 1965

Külliyatta geçtiği yerlere göre, hadîs, haber veya eseri bulma listesi

Sözler
(792 sh.lik)

	hadîs no:
Sözler sh: 5	1
Sözler sh: 7	2
Sözler sh: 13	3
Sözler sh: 15	4
Sözler sh: 17	5
Sözler sh: 19	5
Sözler sh: 20	6
Sözler sh: 32	7, 8
Sözler sh: 33	9
Sözler sh: 35	10
Sözler sh: 38	12, 13
Sözler sh: 40	14
Sözler sh: 42	15, 16
Sözler sh: 72	17
Sözler sh: 77	18
Sözler sh: 80	19
Sözler sh: 86	20
Sözler sh: 93	21
Sözler sh: 97	22
Sözler sh: 112	23
Sözler sh: 117	24
Sözler sh: 118	25
Sözler sh: 119	5
Sözler sh: 124	26
Sözler sh: 129	28
Sözler sh: 134	29
Sözler sh: 143	25
Sözler sh: 147	30
Sözler sh: 150	31
Sözler sh: 162	32
Sözler sh: 164	33
Sözler sh: 177	34, 128
Sözler sh: 180	35
Sözler sh: 185	36
Sözler sh: 189	594
Sözler sh: 194	37
Sözler sh: 197	38
Sözler sh: 201	39
Sözler sh: 203	40
Sözler sh: 240	41
Sözler sh: 250	42, 43
Sözler sh: 251	44
Sözler sh: 261	45
Sözler sh: 263	46
Sözler sh: 269	47
Sözler sh: 271	48
Sözler sh: 272	49, 50
Sözler sh: 273	6, 51
Sözler sh: 277	52, 53, 54
Sözler sh: 278	54, 55
Sözler sh: 287	56
Sözler sh: 289	46, 57, 58
Sözler sh: 294	59
Sözler sh: 295	60
Sözler sh: 298	61
Sözler sh: 302	62
Sözler sh: 310	63
Sözler sh: 314	64
Sözler sh: 315	64
Sözler sh: 322	65
Sözler sh: 339	66
Sözler sh: 342	67, 68, 69, 70, 71
Sözler sh: 343	72
Sözler sh: 344	73
Sözler sh: 345	74
Sözler sh: 346	75, 76, 77
Sözler sh: 347	78, 78, 79, 80, 81
Sözler sh: 350	82, 83
Sözler sh: 353	84, 85
Sözler sh: 358	7
Sözler sh: 361	86, 87
Sözler sh: 368	88
Sözler sh: 369	89
Sözler sh: 378	90, 91
Sözler sh: 384	92
Sözler sh: 390	93
Sözler sh: 391	94
Sözler sh: 398	95
Sözler sh: 402	96
Sözler sh: 409	97

	hadîs no:
Sözler sh: 419	98
Sözler sh: 433	99
Sözler sh: 446	88
Sözler sh: 454	100
Sözler sh: 459	101
Sözler sh: 467	102
Sözler sh: 468	103, 104, 737
Sözler sh: 472	105
Sözler sh: 473	106
Sözler sh: 476	107
Sözler sh: 481	108
Sözler sh: 482	109
Sözler sh: 483	110
Sözler sh: 484	984
Sözler sh: 486	111
Sözler sh: 488	112
Sözler sh: 489	112, 113
Sözler sh: 493	101, 114, 115, 116, 117
Sözler sh: 494	118, 119
Sözler sh: 495	20, 120
Sözler sh: 496	121
Sözler sh: 499	122, 123
Sözler sh: 500	124, 125
Sözler sh: 501	126, 127
Sözler sh: 502	37
Sözler sh: 505	128
Sözler sh: 513	33
Sözler sh: 517	129
Sözler sh: 524	130, 131
Sözler sh: 535	132
Sözler sh: 541	133
Sözler sh: 542	134
Sözler sh: 549	135
Sözler sh: 562	136
Sözler sh: 566	137
Sözler sh: 568	38
Sözler sh: 570	138, 139
Sözler sh: 576	140, 141, 142, 143
Sözler sh: 578	101
Sözler sh: 579	144
Sözler sh: 580	145
Sözler sh: 581	146
Sözler sh: 587	147, 148
Sözler sh: 589	149
Sözler sh: 593	62
Sözler sh: 614	131, 150
Sözler sh: 615	150
Sözler sh: 624	151
Sözler sh: 625	152, 153
Sözler sh: 639	154, 155
Sözler sh: 640	156
Sözler sh: 646	157
Sözler sh: 647	158, 159
Sözler sh: 648	154, 160
Sözler sh: 649	20, 123, 157, 161, 162
Sözler sh: 650	127, 156, 163, 164
Sözler sh: 652	165
Sözler sh: 672	166
Sözler sh: 693	167
Sözler sh: 703	168
Sözler sh: 709	169
Sözler sh: 711	12
Sözler sh: 725	170
Sözler sh: 757	998
Sözler sh: 764	171
Sözler sh: 755	988

Mektubat
(524 sh.lik)

Mektubat sh: 5	172
Mektubat sh: 6	168, 173, 174
Mektubat sh: 7	175
Mektubat sh: 8	175, 607
Mektubat sh: 9	176, 177, 178, 179, 180
Mektubat sh: 14	181, 182
Mektubat sh: 16	62, 183
Mektubat sh: 17	178
Mektubat sh: 18	184
Mektubat sh: 20	185
Mektubat sh: 26	186, 187
Mektubat sh: 27	188
Mektubat sh: 28	189
Mektubat sh: 30	1
Mektubat sh: 31	190, 191
Mektubat sh: 38	192
Mektubat sh: 39	54
Mektubat sh: 48	193
Mektubat sh: 52	194, 195
Mektubat sh: 53	196, 197
Mektubat sh: 55	198
Mektubat sh: 56	199, 200
Mektubat sh: 57	199, 201
Mektubat sh: 58	202, 203, 204, 205
Mektubat sh: 59	206
Mektubat sh: 60	207
Mektubat sh: 75	208
Mektubat sh: 77	155
Mektubat sh: 78	209
Mektubat sh: 79	155
Mektubat sh: 80	155
Mektubat sh: 83	211
Mektubat sh: 85	207
Mektubat sh: 88	212
Mektubat sh: 90	213, 214
Mektubat sh: 91	215, 216
Mektubat sh: 93	70, 217

hadîs no:

Mektubat sh: 94 ..... 218, 219, 220, 680
Mektubat sh: 95 ..... 222, 223
Mektubat sh: 96 ..... 224, 225, 226
Mektubat sh: 97 ..... 101, 221, 228, 229
Mektubat sh: 98 . 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237
Mektubat sh: 99 . 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243
Mektubat sh: 100 244
Mektubat sh: 101 ..... 245, 246
Mektubat sh: 102 ..... 247, 248, 249, 250
Mektubat sh: 103 ..... 251, 252, 253, 254
Mektubat sh: 104 ..... 255, 256, 257, 258
Mektubat sh: 105 ..... 259, 260, 261, 262, 263, 264
Mektubat sh: 106 265, 266, 267, 268, 269
Mektubat sh: 107 ..... 266, 267, 268
Mektubat sh: 108 ..... 273, 274, 275, 276, 277, 278
Mektubat sh: 109 279, 280, 281, 282, 283
Mektubat sh: 110 ..... 284, 285, 286
Mektubat sh: 111 ..... 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294
Mektubat sh: 112 ..... 295, 296
Mektubat sh: 113 ..... 297, 298
Mektubat sh: 114 ..... 299, 300, 301
Mektubat sh: 115 ..... 302, 303, 304, 305
Mektubat sh: 116 ..... 306, 307, 308, 309
Mektubat sh: 117 ..... 310, 311, 312
Mektubat sh: 118 313
Mektubat sh: 121 ..... 314, 315, 316
Mektubat sh: 122 ..... 317, 318
Mektubat sh: 123 ..... 319, 320
Mektubat sh: 124 ..... 321, 322, 323
Mektubat sh: 125 ..... 324, 325, 326
Mektubat sh: 126 ..... 327, 328, 329
Mektubat sh: 127 ..... 330, 331
Mektubat sh: 128 ..... 332, 333, 334
Mektubat sh: 129 336
Mektubat sh: 130 336
Mektubat sh: 131 336
Mektubat sh: 132 ..... 336, 337, 338, 339
Mektubat sh: 133 ..... 340, 341, 342, 343, 344, 345
Mektubat sh: 134 ..... 346, 347, 348
Mektubat sh: 135 349
Mektubat sh: 136 ..... 350, 351, 352
Mektubat sh: 137 353, 354, 355, 356, 357
Mektubat sh: 138 ..... 358, 359, 360
Mektubat sh: 139 ..... 355, 361, 362, 363, 364, 365
Mektubat sh: 141 366, 367, 368, 369, 370
Mektubat sh: 142 371, 372, 373, 374, 375

hadîs no:

Mektubat sh: 143 ..... 376, 377, 378, 379, 380, 680
Mektubat sh: 144 ..... 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387
Mektubat sh: 145 ..... 388, 389, 390, 391
Mektubat sh: 146 392, 393, 394, 395, 396
Mektubat sh: 147 397, 398, 399, 400, 401
Mektubat sh: 148 ..... 402, 403, 404
Mektubat sh: 149 ..... 405, 406, 407, 408, 409, 410
Mektubat sh: 150 ..... 411, 412, 413, 414, 415, 416
Mektubat sh: 151 ..... 417, 418
Mektubat sh: 152 ..... 419, 420, 421, 422
Mektubat sh: 153 423, 424, 425, 426, 427
Mektubat sh: 154 ..... 428, 429, 430, 431
Mektubat sh: 155 ..... 432, 433, 434, 435
Mektubat sh: 156 ..... 436, 437, 438
Mektubat sh: 157 ..... 439, 440, 441, 442, 443, 444
Mektubat sh: 158 ..... 445, 446, 447
Mektubat sh: 159 ..... 448, 449, 450, 451
Mektubat sh: 160 ..... 452, 453, 454
Mektubat sh: 161 ..... 455, 456, 457, 458
Mektubat sh: 163 ..... 459, 460, 461, 462
Mektubat sh: 164 ..... 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470
Mektubat sh: 165 471, 472, 473, 474, 475
Mektubat sh: 166 ..... 476, 477, 478, 479
Mektubat sh: 167 480, 481, 482, 483, 484
Mektubat sh: 168 ..... 485, 486, 487, 488
Mektubat sh: 169 489, 490, 491, 492, 493
Mektubat sh: 170 ..... 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503
Mektubat sh: 171 ..... 504, 505
Mektubat sh: 172 ..... 506, 507
Mektubat sh: 173 508, 509, 510, 511, 619
Mektubat sh: 174 ..... 512, 513, 514, 515
Mektubat sh: 175 516, 517, 518, 519, 520
Mektubat sh: 176 ..... 521, 522, 523, 524
Mektubat sh: 177 142, 143, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533
Mektubat sh: 178 ..... 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 939
Mektubat sh: 179 ..... 541, 542
Mektubat sh: 180 ..... 543, 544
Mektubat sh: 181 545
Mektubat sh: 184 99
Mektubat sh: 186 ..... 89, 546
Mektubat sh: 193 ..... 230, 547
Mektubat sh: 207 147
Mektubat sh: 208 148
Mektubat sh: 210 149

	hadîs no:
Mektubat sh: 214	101
Mektubat sh: 217	100
Mektubat sh: 220	548, 549
Mektubat sh: 222	63
Mektubat sh: 228	163
Mektubat sh: 241	165
Mektubat sh: 256	61
Mektubat sh: 259	550
Mektubat sh: 260	551
Mektubat sh: 261	552, 553, 554, 555
Mektubat sh: 263	556, 557
Mektubat sh: 264	558, 559
Mektubat sh: 265	560, 561, 562, 563
Mektubat sh: 266	561
Mektubat sh: 267	564
Mektubat sh: 268	154, 155, 565, 566
Mektubat sh: 270	567, 568
Mektubat sh: 271	732
Mektubat sh: 272	569, 570
Mektubat sh: 273	97
Mektubat sh: 274	568, 571
Mektubat sh: 276	572
Mektubat sh: 277	573, 574, 575
Mektubat sh: 278	576, 577
Mektubat sh: 279	578, 579, 580, 581
Mektubat sh: 280	48, 569, 570, 582
Mektubat sh: 281	56, 583, 584
Mektubat sh: 282	585, 586
Mektubat sh: 285	587
Mektubat sh: 288	588, 900
Mektubat sh: 299	589
Mektubat sh: 301	590
Mektubat sh: 302	591
Mektubat sh: 303	592
Mektubat sh: 306	38, 136
Mektubat sh: 308	144
Mektubat sh: 311	36, 593
Mektubat sh: 314	863
Mektubat sh: 315	594
Mektubat sh: 320	595
Mektubat sh: 322	198
Mektubat sh: 324	596
Mektubat sh: 329	597, 598, 861
Mektubat sh: 331	171
Mektubat sh: 332	599, 600
Mektubat sh: 333	600
Mektubat sh: 334	602
Mektubat sh: 335	601
Mektubat sh: 340	603
Mektubat sh: 343	603
Mektubat sh: 345	568
Mektubat sh: 346	604, 605
Mektubat sh: 347	605, 606, 607, 608, 609
Mektubat sh: 348	610
Mektubat sh: 350	611
Mektubat sh: 352	612
Mektubat sh: 355	613, 614
Mektubat sh: 362	30, 615
Mektubat sh: 366	159
Mektubat sh: 385	125, 617
Mektubat sh: 386	618, 619
Mektubat sh: 387	620
Mektubat sh: 388	621
Mektubat sh: 392	622
Mektubat sh: 394	623
Mektubat sh: 396	624, 632
Mektubat sh: 397	625
Mektubat sh: 401	77, 626
Mektubat sh: 402	626, 627
Mektubat sh: 403	628
Mektubat sh: 404	629
Mektubat sh: 413	630
Mektubat sh: 414	631
Mektubat sh: 425	632
Mektubat sh: 434	633, 634, 635
Mektubat sh: 436	636, 637, 638
Mektubat sh: 439	639, 640, 886
Mektubat sh: 441	641
Mektubat sh: 457	648
Mektubat sh: 466	117
Mektubat sh: 477	925

Os.Mektubat
(744 sh.lik)

Os.Mektubat sh: 91	37
Os.Mektubat sh: 93	210
Os.Mektubat sh: 412	163
Os.Mektubat sh: 553	37
Os.Mektubat sh: 585	616

Lem'alar
(450 sh.lik)

Lem'alar sh: 5	649, 650, 651
Lem'alar sh: 8	652, 653
Lem'alar sh: 9	654, 655
Lem'alar sh: 10	656
Lem'alar sh: 11	657, 658
Lem'alar sh: 12	658, 659, 660
Lem'alar sh: 13	661
Lem'alar sh: 14	662
Lem'alar sh: 16	663
Lem'alar sh: 17	136, 663, 664
Lem'alar sh: 18	656
Lem'alar sh: 19	665, 666
Lem'alar sh: 20	667, 668, 669
Lem'alar sh: 21	670, 671, 672

	hadîs no:
Lem'alar sh: 22	673
Lem'alar sh: 23	674, 675
Lem'alar sh: 24	676
Lem'alar sh: 27	677
Lem'alar sh: 29	678
Lem'alar sh: 30	679
Lem'alar sh: 31	680
Lem'alar sh: 32	681, 682
Lem'alar sh: 34	683
Lem'alar sh: 35	250
Lem'alar sh: 37	231, 250
Lem'alar sh: 47	691
Lem'alar sh: 48	692
Lem'alar sh: 49	693, 694
Lem'alar sh: 53	624, 695
Lem'alar sh: 54	696
Lem'alar sh: 58	697
Lem'alar sh: 60	698
Lem'alar sh: 61	694
Lem'alar sh: 64	699
Lem'alar sh: 67	139
Lem'alar sh: 68	700
Lem'alar sh: 69	701
Lem'alar sh: 83	702
Lem'alar sh: 84	703
Lem'alar sh: 85	170, 703
Lem'alar sh: 86	170
Lem'alar sh: 90	69
Lem'alar sh: 92	33, 704
Lem'alar sh: 93	69
Lem'alar sh: 94	69, 705
Lem'alar sh: 99	706
Lem'alar sh: 100	3
Lem'alar sh: 102	1
Lem'alar sh: 103	647
Lem'alar sh: 104	707
Lem'alar sh: 106	708
Lem'alar sh: 108	709
Lem'alar sh: 110	39
Lem'alar sh: 111	39, 710
Lem'alar sh: 112	39
Lem'alar sh: 113	711
Lem'alar sh: 114	712
Lem'alar sh: 121	714
Lem'alar sh: 122	569, 715, 716
Lem'alar sh: 129	717, 718
Lem'alar sh: 130	719
Lem'alar sh: 132	720, 721
Lem'alar sh: 133	722
Lem'alar sh: 141	724, 725
Lem'alar sh: 142	726, 727, 728
Lem'alar sh: 144	729, 730, 731
Lem'alar sh: 145	732

	hadîs no:
Lem'alar sh: 146	180, 733
Lem'alar sh: 147	734
Lem'alar sh: 148	721
Lem'alar sh: 150	735, 737
Lem'alar sh: 151	738
Lem'alar sh: 152	739
Lem'alar sh: 153	154
Lem'alar sh: 156	127
Lem'alar sh: 160	740
Lem'alar sh: 161	741
Lem'alar sh: 163	742
Lem'alar sh: 165	743
Lem'alar sh: 167	694, 744
Lem'alar sh: 171	745
Lem'alar sh: 173	930
Lem'alar sh: 197	746, 747
Lem'alar sh: 198	748
Lem'alar sh: 202	747
Lem'alar sh: 206	750
Lem'alar sh: 209	660, 751, 752
Lem'alar sh: 211	656, 753
Lem'alar sh: 213	754, 755
Lem'alar sh: 214	756, 757, 758
Lem'alar sh: 215	759
Lem'alar sh: 219	760
Lem'alar sh: 221	761
Lem'alar sh: 224	101, 666
Lem'alar sh: 228	762
Lem'alar sh: 233	119
Lem'alar sh: 235	552
Lem'alar sh: 248	763, 764
Lem'alar sh: 253	586, 765
Lem'alar sh: 266	766
Lem'alar sh: 270	775, 776, 777
Lem'alar sh: 271	4
Lem'alar sh: 273	780
Lem'alar sh: 275	781, 782
Lem'alar sh: 280	35, 783
Lem'alar sh: 284	784
Lem'alar sh: 307	785
Lem'alar sh: 327	101
Lem'alar sh: 331	59
Lem'alar sh: 339	100, 786

Os.Lem'alar
(879 sh.lik)

Os.Lem'alar sh: 16	587
Os.Lem'alar sh: 69	684
Os.Lem'alar sh: 93	203
Os.Lem'alar sh: 95	685
Os.Lem'alar sh: 97	686
Os.Lem'alar sh: 116	687
Os.Lem'alar sh: 123	688

hadîs no:

Os.Lem'alar sh: 129 689
Os.Lem'alar sh: 164 207
Os.Lem'alar sh: 166 207
Os.Lem'alar sh: 179 690
Os.Lem'alar sh: 259 713
Os.Lem'alar sh: 315 771
Os.Lem'alar sh: 317 723
Os.Lem'alar sh: 416 749
Os.Lem'alar sh: 559 767
Os.Lem'alar sh: 564 768
Os.Lem'alar sh: 570 769
Os.Lem'alar sh: 649 770
Os.Lem'alar sh: 650 ..... 770, 771
Os.Lem'alar sh: 652 771
Os.Lem'alar sh: 653 772
Os.Lem'alar sh: 655 773
Os.Lem'alar sh: 656 62
Os.Lem'alar sh: 682 778
Os.Lem'alar sh: 683 779
Os.Lem'alar sh: 685 774
Os.Lem'alar sh: 781 862

Şuâlar
(763 sh.lik)

Şuâlar sh: 6 787
Şuâlar sh: 9 ..... 604, 602
Şuâlar sh: 21, 22 788
Şuâlar sh: 25 61
Şuâlar sh: 30 41
Şuâlar sh: 41 789
Şuâlar sh: 55 790
Şuâlar sh: 59 100
Şuâlar sh: 73 5
Şuâlar sh: 92 791
Şuâlar sh: 95 ..... 792, 793
Şuâlar sh: 102 863
Şuâlar sh: 104 ..... 100, 794
Şuâlar sh: 112 43
Şuâlar sh: 121 37
Şuâlar sh: 124 93
Şuâlar sh: 129 100
Şuâlar sh: 134 ..... 88, 90
Şuâlar sh: 137 ..... 795, 796
Şuâlar sh: 165 171
Şuâlar sh: 166 784
Şuâlar sh: 173 ..... 732, 797
Şuâlar sh: 182 22
Şuâlar sh: 193 798
Şuâlar sh: 233 ..... 554, 799
Şuâlar sh: 246 100
Şuâlar sh: 252 101
Şuâlar sh: 254 800
Şuâlar sh: 257 ..... 803, 804

hadîs no:

Şuâlar sh: 259 ..... 801, 802
Şuâlar sh: 260 ..... 33, 105
Şuâlar sh: 263 69
Şuâlar sh: 279 105
Şuâlar sh: 294 ..... 656, 766
Şuâlar sh: 293 105
Şuâlar sh: 298 805
Şuâlar sh: 299 603
Şuâlar sh: 312 806
Şuâlar sh: 314 ..... 759, 806
Şuâlar sh: 323 807
Şuâlar sh: 324 766
Şuâlar sh: 329 802
Şuâlar sh: 332 861
Şuâlar sh: 336 808
Şuâlar sh: 345 809
Şuâlar sh: 359 ..... 810, 811
Şuâlar sh: 401 ..... 812, 813
Şuâlar sh: 419 ..... 814, 815
Şuâlar sh: 420 816
Şuâlar sh: 421 250
Şuâlar sh: 431 250
Şuâlar sh: 502 766
Şuâlar sh: 506 ..... 812, 813
Şuâlar sh: 508 766
Şuâlar sh: 509 ..... 12, 105, 817
Şuâlar sh: 520 766
Şuâlar sh: 579 ..... 68, 70
Şuâlar sh: 580 ..... 33, 818
Şuâlar sh: 581 ..... 199, 819, 820
Şuâlar sh: 583 ..... 810, 811, 821
Şuâlar sh: 584 .... 203, 204, 822, 823, 824
Şuâlar sh: 585 ..... 825, 826, 827, 828
Şuâlar sh: 586 ..... 73, 829
Şuâlar sh: 587 ..... 168, 830, 831
Şuâlar sh: 588 ..... 832, 833
Şuâlar sh: 589 ..... 723, 834
Şuâlar sh: 590 640
Şuâlar sh: 591 ..... 835, 836
Şuâlar sh: 593 ..... 837, 838
Şuâlar sh: 595 ..... 839, 840
Şuâlar sh: 596 ..... 841, 842
Şuâlar sh: 598 63
Şuâlar sh: 621 ..... 17, 101
Şuâlar sh: 622 100
Şuâlar sh: 625 100
Şuâlar sh: 627 793
Şuâlar sh: 641 791
Şuâlar sh: 642 791
Şuâlar sh: 643 843
Şuâlar sh: 669 689
Şuâlar sh: 692 687
Şuâlar sh: 711 94

hadîs no:

Şuâlar sh: 712 844
Şuâlar sh: 748 117

Tercüme İşarat-ül İ'caz
(230 sh.lik)

İ.İ'caz sh: 17 845
İ.İ'caz sh: 21 846
İ.İ'caz sh: 22 690
İ.İ'caz sh: 45 ..... 97, 848
İ.İ'caz sh: 57 850
İ.İ'caz sh: 82 916
İ.İ'caz sh: 106 902
İ.İ'caz sh: 122 89
İ.İ'caz sh: 123 89
İ.İ'caz sh: 128 ..... 176, 178
İ.İ'caz sh: 129 ..... 176, 180
İ.İ'caz sh: 131 93
İ.İ'caz sh: 146 161
İ.İ'caz sh: 187 851
İ.İ'caz sh: 189 139

Tercüme Mesnevî (Abdülmecid)
(269 sh.lik)

Mesnevi sh: 7 614
Mesnevi sh: 11 59
Mesnevi sh: 23 854
Mesnevi sh: 71 855
Mesnevi sh: 89 677
Mesnevi sh: 92 110
Mesnevi sh: 102 677
Mesnevi sh: 120 658
Mesnevi sh: 124 588
Mesnevi sh: 160 569
Mesnevi sh: 168 718
Mesnevi sh: 170 719
Mesnevi sh: 172 ..... 720, 721
Mesnevi sh: 200 132
Mesnevi sh: 217 38
Mesnevi sh: 219 677
Mesnevi sh: 239 863
Mesnevi sh: 247 588
Mesnevi sh: 256 60
Mesnevi sh: 257 ..... 99, 875

Tercüme Mesnevî (Abdülkadir)
(670 sh.lik)

B.Mesnevi sh: 12 614
B.Mesnevi sh: 21 59
B.Mesnevi sh: 35 867
B.Mesnevi sh: 38 17
B.Mesnevi sh: 43 41
B.Mesnevi sh: 66 17
B.Mesnevi sh: 69 18

hadîs no:

B.Mesnevi sh: 71 868
B.Mesnevi sh: 94 134
B.Mesnevi sh: 116 780
B.Mesnevi sh: 149 855
B.Mesnevi sh: 181 108
B.Mesnevi sh: 183 110
B.Mesnevi sh: 214 124
B.Mesnevi sh: 235 690
B.Mesnevi sh: 242 658
B.Mesnevi sh: 244 858
B.Mesnevi sh: 248 588
B.Mesnevi sh: 258 63
B.Mesnevi sh: 267 869
B.Mesnevi sh: 281 862
B.Mesnevi sh: 289 588
B.Mesnevi sh: 296 859
B.Mesnevi sh: 324 569
B.Mesnevi sh: 337 718
B.Mesnevi sh: 354 ..... 76, 81
B.Mesnevi sh: 356 918
B.Mesnevi sh: 381 17
B.Mesnevi sh: 382 871
B.Mesnevi sh: 391 861
B.Mesnevi sh: 401 132
B.Mesnevi sh: 417 872
B.Mesnevi sh: 423 38
B.Mesnevi sh: 440 860
B.Mesnevi sh: 447 865
B.Mesnevi sh: 462 10
B.Mesnevi sh: 469 857
B.Mesnevi sh: 470 10
B.Mesnevi sh: 473 864
B.Mesnevi sh: 502 26
B.Mesnevi sh: 505 28
B.Mesnevi sh: 510 26
B.Mesnevi sh: 536 863
B.Mesnevi sh: 538 790
B.Mesnevi sh: 542 874
B.Mesnevi sh: 545 866
B.Mesnevi sh: 553 845
B.Mesnevi sh: 566 ..... 67, 71
B.Mesnevi sh: 567 ..... 71, 83
B.Mesnevi sh: 576 66
B.Mesnevi sh: 583 29
B.Mesnevi sh: 609 84
B.Mesnevi sh: 615 85
B.Mesnevi sh: 628 60
B.Mesnevi sh: 630 875

Âsâr-ı Bediiye

A.Bediiye sh: 8 107
A.Bediiye sh: 18 876
A.Bediiye sh: 19 875

	hadîs no:
A.Bediiye sh: 22	876
A.Bediiye sh: 25	853
A.Bediiye sh: 47	101
A.Bediiye sh: 52	698
A.Bediiye sh: 69	877
A.Bediiye sh: 71	698
A.Bediiye sh: 72	878
A.Bediiye sh: 75	171
A.Bediiye sh: 79	187
A.Bediiye sh: 80	154
A.Bediiye sh: 81	879
A.Bediiye sh: 82	170
A.Bediiye sh: 92	848
A.Bediiye sh: 97	880
A.Bediiye sh: 102	168
A.Bediiye sh: 107	154
A.Bediiye sh: 111	881
A.Bediiye sh: 118	109
A.Bediiye sh: 122	12
A.Bediiye sh: 128	882
A.Bediiye sh: 144	553
A.Bediiye sh: 148	109
A.Bediiye sh: 149	883
A.Bediiye sh: 150	884
A.Bediiye sh: 155	692
A.Bediiye sh: 156	718
A.Bediiye sh: 163	885
A.Bediiye sh: 180	886
A.Bediiye sh: 189	68
A.Bediiye sh: 195	888
A.Bediiye sh: 198	887
A.Bediiye sh: 199	889
A.Bediiye sh: 201	33, 69, 704, 890
A.Bediiye sh: 202	69, 891, 892
A.Bediiye sh: 203	69, 893
A.Bediiye sh: 208	894, 895
A.Bediiye sh: 210	176, 896
A.Bediiye sh: 211	178, 897
A.Bediiye sh: 218	139
A.Bediiye sh: 220	898
A.Bediiye sh: 245	899
A.Bediiye sh: 264	171, 900
A.Bediiye sh: 273	902
A.Bediiye sh: 274	853
A.Bediiye sh: 287	877
A.Bediiye sh: 302	901
A.Bediiye sh: 327	79
A.Bediiye sh: 353	903
A.Bediiye sh: 365	904
A.Bediiye sh: 384	905
A.Bediiye sh: 387	906
A.Bediiye sh: 396	907
A.Bediiye sh: 405	908
A.Bediiye sh: 409	909
A.Bediiye sh: 413	910
A.Bediiye sh: 417	109
A.Bediiye sh: 432	767, 911
A.Bediiye sh: 435	912
A.Bediiye sh: 437	914
A.Bediiye sh: 438	638, 913
A.Bediiye sh: 440	10
A.Bediiye sh: 441	915
A.Bediiye sh: 452	916
A.Bediiye sh: 459	917
A.Bediiye sh: 460	684, 918
A.Bediiye sh: 462	919
A.Bediiye sh: 470	920, 921
A.Bediiye sh: 471	638
A.Bediiye sh: 514	167
A.Bediiye sh: 524	168
A.Bediiye sh: 532	169
A.Bediiye sh: 534	12
A.Bediiye sh: 548	922
A.Bediiye sh: 563	170
A.Bediiye sh: 565	170
A.Bediiye sh: 574	110
A.Bediiye sh: 596	923
A.Bediiye sh: 605	876
A.Bediiye sh: 629	924
A.Bediiye sh: 639	168
A.Bediiye sh: 653	925
A.Bediiye sh: 666	926

Tarihçe
(740 sh.lik)

Tarihçe sh: 8	814
Tarihçe sh: 14	927
Tarihçe sh: 19	26
Tarihçe sh: 34	928
Tarihçe sh: 63	637
Tarihçe sh: 95	10, 918
Tarihçe sh: 134	553
Tarihçe sh: 136	613
Tarihçe sh: 146	631
Tarihçe sh: 147	929
Tarihçe sh: 187	930
Tarihçe sh: 212	931
Tarihçe sh: 228	767
Tarihçe sh: 234	930
Tarihçe sh: 300	932
Tarihçe sh: 303	933
Tarihçe sh: 324	30
Tarihçe sh: 328	755
Tarihçe sh: 329	689
Tarihçe sh: 331	934
Tarihçe sh: 398	100

hadîs no:

Tarihçe sh: 403 105
Tarihçe sh: 423 105
Tarihçe sh: 424 656
Tarihçe sh: 432 806
Tarihçe sh: 460 784
Tarihçe sh: 500 105
Tarihçe sh: 619 637
Tarihçe sh: 643 737
Tarihçe sh: 666 ..... 907, 935
Tarihçe sh: 691 932

Barla Lâhikası
(384 sh.lik)

Barla L. sh: 39 869
Barla L. sh: 53 684
Barla L. sh: 149 613
Barla L. sh: 153 936
Barla L. sh: 163 689
Barla L. sh: 170 63
Barla L. sh: 196 101
Barla L. sh: 206 101
Barla L. sh: 252 937
Barla L. sh: 260 938
Barla L. sh: 270 4
Barla L. sh: 287 939
Barla L. sh: 296 940
Barla L. sh: 324 941
Barla L. sh: 325 646
Barla L. sh: 327 942
Barla L. sh: 330 806
Barla L. sh: 335 943
Barla L. sh: 336 944
Barla L. sh: 338 945
Barla L. sh: 342 101
Barla L. sh: 344 946
Barla L. sh: 345 947
Barla L. sh: 346 948
Barla L. sh: 348 713
Barla L. sh: 349 707
Barla L. sh: 375 ..... 793, 814

Kastamonu Lâhikası
(268 sh.lik)

Kastamonu L. sh: 7 793
Kastamonu L. sh: 27 688
Kastamonu L. sh: 71 949
Kastamonu L. sh: 72 949
Kastamonu L. sh: 75 950
Kastamonu L. sh: 80 833
Kastamonu L. sh: 103 951
Kastamonu L. sh: 111 952
Kastamonu L. sh: 123 30
Kastamonu L. sh: 124 993

hadîs no:

Kastamonu L. sh: 134 953
Kastamonu L. sh: 140 954
Kastamonu L. sh: 148 933
Kastamonu L. sh: 149 955
Kastamonu L. sh: 158 30
Kastamonu L. sh: 196 958
Kastamonu L. sh: 228 784
Kastamonu L. sh: 231 784
Kastamonu L. sh: 233 861
Kastamonu L. sh: 248 959
Kastamonu L. sh: 257 656

Emirdağ-1 Lâhikası
(288 sh.lik)

Emirdağ-1 L. sh: 12 960
Emirdağ-1 L. sh: 24 109
Emirdağ-1 L. sh: 33 950
Emirdağ-1 L. sh: 44 30
Emirdağ-1 L. sh: 48 962
Emirdağ-1 L. sh: 76 691
Emirdağ-1 L. sh: 89 784
Emirdağ-1 L. sh: 94 784
Emirdağ-1 L. sh: 103 963
Emirdağ-1 L. sh: 104 808
Emirdağ-1 L. sh: 136 964
Emirdağ-1 L. sh: 145 3
Emirdağ-1 L. sh: 149 808
Emirdağ-1 L. sh: 157 968
Emirdağ-1 L. sh: 175 ..... 17, 969
Emirdağ-1 L. sh: 190 ..... 694, 744
Emirdağ-1 L. sh: 199 ..... 105, 861
Emirdağ-1 L. sh: 204 670
Emirdağ-1 L. sh: 206 970
Emirdağ-1 L. sh: 210 970
Emirdağ-1 L. sh: 215 766
Emirdağ-1 L. sh: 216 971
Emirdağ-1 L. sh: 237 974
Emirdağ-1 L. sh: 267 972
Emirdağ-1 L. sh: 281 976
Emirdağ-1 L. sh: 284 975

Emirdağ-2 Lâhikası
(247 sh.lik)

Emirdağ-2 L. sh: 37 977
Emirdağ-2 L. sh: 66 ..... 209, 978, 979
Emirdağ-2 L. sh: 69 171
Emirdağ-2 L. sh: 70 171
Emirdağ-2 L. sh: 152 998
Emirdağ-2 L. sh: 163 637
Emirdağ-2 L. sh: 173 637
Emirdağ-2 L. sh: 199 656
Emirdağ-2 L. sh: 212 993
Emirdağ-2 L. sh: 242 109

hadîs no:
Emirdağ-2 L. sh: 245 919
Emirdağ-2 L. sh: 246 980

Sikke-i Tasdik
(271 sh.lik)
S.Tasdik sh: 14 689
S.Tasdik sh: 54 688
S.Tasdik sh: 94 94
S.Tasdik sh: 95 844
S.Tasdik sh: 136 250
S.Tasdik sh: 137 250
S.Tasdik sh: 150 686
S.Tasdik sh: 164 ..... 203, 688
S.Tasdik sh: 181 784
S.Tasdik sh: 187 793
S.Tasdik sh: 196 958
S.Tasdik sh: 197 688
S.Tasdik sh: 216 963
S.Tasdik sh: 217 963

Os.Siracünnur
(464 sh.lik)
Os.Siracünnur sh: 451 965
Os.Siracünnur sh: 457 966

Asa-yı Musa
(270 sh.lik)
Asa-yı Musa sh: 21 963

Hutbe-i Şamiye
(158 sh.lik)
H.Şamiye sh: 18 981
H.Şamiye sh: 20 982
H.Şamiye sh: 37 983
H.Şamiye sh: 44 ..... 10, 918
H.Şamiye sh: 45 916
H.Şamiye sh: 49 984
H.Şamiye sh: 54 920
H.Şamiye sh: 59 985
H.Şamiye sh: 60 986
H.Şamiye sh: 80 920
H.Şamiye sh: 92 905
H.Şamiye sh: 93 906
H.Şamiye sh: 101 905
H.Şamiye sh: 105 907
H.Şamiye sh: 114 168
H.Şamiye sh: 145 926

Nur'un İlk Kapısı
(227 sh.lik)
N.İ.Kapısı sh: 16 10
N.İ.Kapısı sh: 42 987
N.İ.Kapısı sh: 83 28

hadîs no:
N.İ.Kapısı sh: 145 8
N.İ.Kapısı sh: 160 170
N.İ.Kapısı sh: 162 170

Konferans
(176 sh.lik)
Konferans sh: 21 988
Konferans sh: 90 971
Konferans sh: 99 ..... 771, 967
Konferans sh: 103 989

Gençlik Rehberi
(243 sh.lik)
Gençlik Rehberi sh: 23 ..... 749, 991, 992

Hanımlar Rehberi
(168 sh.lik)
Hanımlar R. sh: 18 993
Hanımlar R. sh: 22 993
Hanımlar R. sh: 23 ..... 993, 994, 995
Hanımlar R. sh: 27 ..... 638, 748, 996, 997
Hanımlar R. sh: 28 998
Hanımlar R. sh: 30 993
Hanımlar R. sh: 33 101
Hanımlar R. sh: 54 746
Hanımlar R. sh: 55 747
Hanımlar R. sh: 57 748

Muhakemat
(176 sh.lik)
Muhakemat sh: 12 885
Muhakemat sh: 34 886
Muhakemat sh: 45 68
Muhakemat sh: 47 894
Muhakemat sh: 52 888
Muhakemat sh: 56 887
Muhakemat sh: 57 889
Muhakemat sh: 59 69
Muhakemat sh: 60 ..... 33, 704, 890
Muhakemat sh: 61 ..... 69, 891, 892
Muhakemat sh: 62 69
Muhakemat sh: 63 893
Muhakemat sh: 69 ..... 894, 895
Muhakemat sh: 70 176
Muhakemat sh: 71 ..... 178, 896, 897
Muhakemat sh: 80 139
Muhakemat sh: 83 898
Muhakemat sh: 111 899
Muhakemat sh: 134 ..... 171, 900
Muhakemat sh: 145 902
Muhakemat sh: 146 853
Muhakemat sh: 161 877

Münazarat
(94 sh.lik)

	hadîs no:
Münazarat sh: 25	767, 911
Münazarat sh: 28	912
Münazarat sh: 30	914
Münazarat sh: 32	638, 913
Münazarat sh: 35	10
Münazarat sh: 36	915
Münazarat sh: 57	916
Münazarat sh: 69	917
Münazarat sh: 71	684, 918
Münazarat sh: 75	882, 919
Münazarat sh: 88	638, 920, 921

Divan-ı Harb-i Örfî
(82 sh.lik)

Divan-ı Harb-i Örfî sh: 12	901

Sünuhat Tuluat İşarat
(160 sh.lik)

	hadîs no:
S.T.İşarat sh: 2	12
S.T.İşarat sh: 14	882
S.T.İşarat sh: 44	553
S.T.İşarat sh: 54	109
S.T.İşarat sh: 55	883
S.T.İşarat sh: 57	884
S.T.İşarat sh: 66	692
S.T.İşarat sh: 67	718
S.T.İşarat sh: 74	168
S.T.İşarat sh: 84	154
S.T.İşarat sh: 92	881
S.T.İşarat sh: 99	848
S.T.İşarat sh: 108	880